Disertaciones sobre puntos de
civil.

MS. f. pergamino, completo - co
errores foliaciones - bien tratado -

Rotulata - Varia Disputationes Iu
M. S. S.

Posuimus Deum adiutorem

Liber. I. questionum fiscalis ærarij ex penu Enriciana

3

1

Cap. I.

De Pœna officialis Regij patrimonij, fiscalem pecuniam contrectantis, aut ex [illegible] receptis ad illustrationem capitis 25. instructionis regiæ dat. die 3. mensis Iulij ann. 1573 quæ tenet omnes Indiarum Regios officiales.

Mirum est quam invigilent in despendando Regio patrimonio qui in eius custodia et incremento diligentiam non parvam adhibere tenentur quippe quorum fidem ac industriam [illegible] ipse [illegible] dignus salario dotaverit. honestavit officio quod est in causa ut debeat gravissimis pœnis coerceri qui [illegible] Regius officialis cui [illegible] fuerit. de pecunia fisci custodienda sedulo [illegible] [illegible] eam in proprios usus convertere acciderit aut eam deducendo in cambium. aut mani sacrilega [illegible]ando. quare si quis dubitaverit quæ pœna [illegible] imponenda in officialem fisci pecuniam contrectantem. aut ea quovis modo utentem [illegible] quidem res decissa constat [illegible] in hispana l. 18 tit. 14 p. 7. ubi pœna capitis imponitur [illegible] o official del Rey que tubiesse de el algun tesoro en guarda o que ubiesse de recabdar [illegible] o sus derechos e le furtare e le encubriere debe morir por ende. l. 2. C. de his qui ex public. rationib. mutuam pecun. [illegible] is etiam qui ex [illegible] thesauris [illegible] publici creditori aurum cuiquam dederit capitali sententiæ subiugetur lib. 10. quo spectat furtum committi a depositario utente ad alium usum re sibi deposita l. inficiando [illegible] ff. de furt. farinac. 2. tomo praxis criminal. q. 169 p. 1. n. 3. I. doc. in pract. crimin. cap. 110. rubra de furt. n. 14 Petrus Greg. in sintagmate lib. 37. c. 1. rubra de furto n. 8. Qui igitur re aliena item ab arcario et thesaurario gravius furtum committi dicendum est, quod enim non videt improbiorem furem eo qui in pecuniam fisci grassatur unde Cavall. resolvit. cent. 1. casu 99. n. 41. furto gravius hoc delictum affirmat, facit gloss. in d. l. 2. C. de his qui ex publ. rationib. verbo omnibus atque criminalis pœna furti est ultimum supplicium l. 1. tit. 23 lib. 8. recop. cuius legis rigorem licet nonnihil fuerimus temperatum, a Philipp. 2. Rege Hyspaniarum prudentissimo [illegible] ann. 1552 quæ est lex 7 tit. 11 lib. 8 recopil. uti observat Vela de delictis in c. 13 n. 28 in fine contra officiales [illegible] observandam existimo. — ubi [illegible] probare non possunt quod quidam sine lege et ratione tenent crimen hoc esse peculatus [illegible] decissione [illegible] in l. 8 item lex Iulia instit. de publicis iudicijs [illegible] siquidem ipsi iudices tempore administrationis publicas pecunias subtraxerint capitali animadversione puniunt. et non solum hi sed etiam qui ministerium [illegible] eis adhoc exhibuerint consonat [illegible] ind. l. 18. [illegible] del Judgador [illegible] fallimur [illegible] quia [illegible] peculatus non committitur ab ijs iudicibus et officialibus qui [illegible] sui muneris [illegible] et periculi

subtraxerunt sed ab eis qui existentes in offitio pecuniam Regis que aliorum iure fuerit furaxerunt capitali pena etiam in eos statuta, ut ~~precedit~~ debet intelligi ex ind. § item lex Iulia. ceterum si finita administratione furtum committunt de pecunia que ab alio debeat custodiri puniendus erit pena deportationis sicut alius privatus qui officialis aut index non sit. cur autem graviori pena plectendus sit iudex qui furaverit vel officialis per legem Iuliam peculatus ratio pendet ex eo quia crimen ex dignitate persone augetur l. quedam delicta ff de penis Gregor. in l. 1 tit. 17 p. 2 gl. 11 honrado que si la dignitad agraviat el delicum sicut et in persona iurisdictio episcopi et quia cedit in dedecus et contumeliam dignitatis vel ne pretextu et occasione dignitatis audeant violentias et furta et rapinas committere qui oculi Regis patrimonij et specula reipublice esse debent ~~...~~ Cepola in d. cons. 39. in primo dubio n°. 23 et seqq. Nec supervacua questio est utrum crimen peculatus an de residuis in proposito committatur nam licet quoad penam criminalem nullum sit discrimen inter officialem ~~et iudicem~~ ~~cum vero~~ furantem pecuniam vel apud se vel penes alium depositam cum uterque dignus sit capitali animadversione – diversa tamen est quoad penam civilem – nam qui commississet crimen de residuis tenetur ad restitutionem pecunie subtracte et amplius condemnatur in tertiam partem illius summe l. 14 tit. 18 p. 7. conson. tex. in l. 4 § sed et qui ff ad l. Iuliam peculatus. qui vero hac lege damnatur amplius tertia parte quam debet punitur. et ita observatum fuisse de facto indicando contra Thesaurarium Marquionis Mantue constat ex themate ad consilium Iass. 111 lib. 1. Chacher. decis. Pedemont. 70 n° 9. pena ~~civilis~~ criminis peculatus quadruplum persequitur adversus intercipientem dummodo bona sint incorporata fisco, nam exactorem contra ~~intercipientem~~ pecunie principis non dum in erarium deducta atque ita nondum effectum ~~...~~ principis – et ut dici solet incorporata est pena dupli l. desertissimis facultas ~~...~~ C. de iure fisci. ut ex mente Iacobi Cuiacij et aliorum docet Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu. 586. n°. 11. Petr. Gregor. syntag. iuris lib. 33 cap. 19 rubr. de leg. Iulia peculat. n° 6.* quo pena civilis non tollit penam criminalem Petrus Caball. resolut. criminal. casu 99 n°. 27. Farinac. d. q. 171 n°. 9. ubi late. cuius iuris ratio ab eis non reddita. quia nunquam plures actiones de eadem re concurrentes alia aliam consumit. sed eis uti possumus quando ille tendunt ad diversa. l. quoties 41 l. numquam ff de act. et oblig. l. 14 § 2. de except. rei iud. § fin. inst. de oblig. que ex delicto. explicant Hotoman. quest. illustr. q. 28 Robert. lib. 2. recept. cap. 25 Donell. lib. 21 comment. c. 3. iurisperitissimus meus Anton. Faber in rationalibus ad pandectas l. 3 § novissime ff nautae caupones Osuald. Hyllig. in Donello deflorato. ubi s.a. eodem modo pena civilis restitutionis et tertie partis

* ex qq constat minus grave residui crimen quam peculatus. nec immerito quia minus grave est retinere in usum proprium convertere pecuniam quamquam volunt et ~~...~~ quis imputetur ~~...~~ suscepit pecuniam ab alio possessam subripere et furari ut rationinatur Petrus Caball. d. casu 99 n° 39 et n° 40

Saber ... de iure iurando ...

~~Abscess~~

in crimine de residuis. item. dupli aut quadrupli in crimine peculatus. po [pena criminaliter agi poterit]
nam n. extinguit criminalem. ~~item~~. quinimo post ~~[illegible]~~. solutam penam civilem
peculatus sive a iudice in officio existente et pecuniam Principis intercipiente que ad
administrationem alterius officialis fuerit. vel. ab eo. qui. publicam sacram vel
religiosam pecuniam abstulerit. nam his quoque casibus ~~ponatur~~ in legem peculatus com
mitti. docent. Menoch. de arbitr. lib 2. casu 586. n. 1. et seqq. Farinac. q. n. 1 n.
21. Pichard. in § item lex Iulia inst. de publ. iud. et in manuductione ad praxim. p. 3
tit. P. verbo Peculatus ubi plena manu plures refert. per tx. in L. 1. ad L. Iuliam
peculat. L. 4 in princ. ff. eod. ubi dicitur Lege Iulia peculatus tenetur qui pecuniam sa
cram, religiosam abstulerit vel intercepit. tractat. vir. etatis nostre omnigena
literatura clarissimus D. ~~Joan~~ Laurentius Ramirez de Prado in Regio Indiarum Pre
torio. Senator. in. sua aurea tessera legum. ubi de ~~[illegible]~~ ardua pugna. et vera. pace tx
in L. 06 pecuniam 81 ff de furt. et tx in L. Lege Iulia 4 § ult. ad. L. Iuliam Peccul.

Hodie tamen plera que ex dictis ~~[illegible]~~ mutata invenire est. ex. cap. 25 instructionis Regie.
dat. die 3. mens. Iulij ann. 1573 ad [illegible] iarum officiales. regij patrimonij vulgo
Tessorero contador y factor. dum. ademptionis bonorum et capitis imponit adversus quemlibet
ex ijs. qui. regij patrimonij pecuniam in commercium deduxerit. aut suam propriam per
se. vel per. suppositas personas. publice aut clam sub pena de muerte y de perdimiento de
todos los bienes. interest enim quam maxime reipublice ~~[illegible]~~ predictis officialibus ~~[illegible]~~
el tener. facultas contrahendi etiam propria pecunia ut bene observat francis. Marcus
q. 202. n. 4. b. et tales thesaurarij seu receptores nedum prohibentur mercari de pe
cunijs publicis sed etiam in alijs rebus durante eorum officio prohibentur contrahere cum
subditis L. 1. C. de contractio iudic. secundum gloss et Ioann. de Platea in L. missi opi
natores C. de exactor. tribut. lib 10. et hoc ne vagando circa commercia et negotia
privata avocentur a publicis negotijs. argum. L. milites. C. locat. et ut ait Pe
regrinus in tractatu de iure et privileg. fisci lib. 6. tt. 3. n. 1. vers. huius autem tales
administratores nullum debent sentire lucrum sed esse contenti salarijs et emolu
mentis sibi a fisco vel Principe concessis iuxta § opportet in aut. ta de mand. princ.
Peregrin. de iure fisci. Lib. 6. tt. 3. n. 1. novell. 25 tt. 4 col. 4 L. 2. his qui fiscum contra quem fiscus potest. *
Nec existimet quis. poenam effatam. aliquatenus esse immutatam per regiam sche
dulam. missam. Marchioni de Guadalcazar. dat. Madridij die 4 decemb ann. 1625
~~[illegible]~~. ubi. hec. penam ~~in~~ videtur arbitrio Proregis. commissa per illa verba y visto por los de
mi consejo Real de las Indias, e tenido y tengo por bien de remitiros lo q asto
toca para q pongais en ello el remedio conveniente que quidem arbitrium proferre
ex his que Menoch. conducit lib. 1 de arb. q. 8. nec nisi stulte negabit nemo

* quo spectat tt. de his que ex publica collat. illata sunt lib. 10. usurpandis idest non mutuo dandis contrectandis vel in alium usum convertendis vel aliter invadendis susceptoribus exactoribus susceptoribus vel alijs officialibus fisci quibus eorum cura incumbit. iuxta exposit. Garcie Toletani in lucerna rubricar. tt. 73. C. lib. 10. L. 2 tt. 8 lib 9. recop. y la pragmatica de depositos, cuius meminit d. Garcia tt. de his qui ex publicis rationibus mutuam pecuniam acceperunt

Nam ~~specialem esse illius L. rationem~~ arbitrium proregis n̄ versatur in eo
Ut possit quicquam immutare, circa formam capitalem seu eius stabilitatem. sed in
eo potius ut sm bonum et æquum curet et arbitretur. Ne detur ansa cui
quam regiorum officialium Locumtenentis ob id contrahendi quod non sit arca fundata
Ubi fiscalis pecunia reponatur; quamque ut pro arbitrio ~~faciat~~ fundare faciat
et ne pecunias manus vagetur. et in commercium divertatur regium
consilium indiarum Proregi commendat ~~quam inviolatam suadent~~
~~[illegible]~~ opportet enim arca ferrea claudi regis pecuniam et
~~[illegible]~~ cunctis esse sanctam. ex his que conduxit Cabal
Lus. lib. 1. resolut. d. casu 99. n.º 71. ubi intus quod armarium retinetur arca
ferrea in qua reponatur ipsa pecunia idque suadet p̄dicta constitutio in illa verba
El Rey Marq.s de Guadalcazar pariente mi Virrey Gor. y Cap.n Gl.
de las provincias del Piru D. Gabriel Gomez de Sanabria a quien e promo
vido de la plaza de fiscal de mi aud.a Rl. de la ciudad de la plata de la provincia de los charcas
a la de oydor de la misma aud.a me escrivio [illegible] de diez y nueve de marzo de 624 que los
off.s de mi Rl. hacienda que residen en la villa ymperial de Potosi nombran para recoger la
que me pertenece en aquella ciudad un teniente y q̄ por no tener caxa fixa en q̄ recoger lo que va cobran
do q̄ son de catorce a diez y seis mil pesos cada año los trae empleados en sus tratos y grange
rias, y oy retiene una gran cantidad por aver muchos años q̄ sirve sin dar quentas para
cuyo remedio convendria se fundasse en la dicha ciudad una caxa con un off.l Rl. que tenga
una llave della y el fiscal de la dicha aud.a otra mediante lo qual se recogera mi hacienda con
la puntualidad q̄ conviene sin poder usar della como se esta aqui se a hecho y
visto por los de mi cons.o Rl. de las yndias e tenido y tengo por bien de remitiros lo q̄ aqui
toca para q̄ pongais en ello el remedio conveniente y sabreis de los contadores de
quentas de ese tribunal como no la an tomado al teniente de los dichos off.s Rs.
y juez rem.o en su dicha orden y de lo q̄ respondieren y ordenareis me avisareis. fha
en madrid a 4 de diciembre de 1625. — cuius verba et legislatoris mens
illorsum tendit nisi ad evitandum commercium fiscalis pecuniæ per constructionem arcæ
Ubi ubi sit recondita more ~~tradito~~ tracto a temporibus Romanorum qui arca regali
Utebantur fiscalis pecuniæ servandæ causa. quo spectat tit. de suscept. præpositis
et archarijs lib. 10. ubi Pena. Platea. Rebuf. Cuiacius. Piscator ~~et~~
~~Garcia Toletanus~~ L. et tit. de his quæ ex publica collat. illata sunt
non usurpandis ~~[illegible]~~ illata vel in arcam si sit pecunia vel in publicos hor
reos si species vel frumentum vinum ect. ut exponit Garcia Toler. in lucerna huius rubricæ —

et condem[...]
delicto insuff[...]
misso n̄ appell[...]
Osvaldo [...]
lit m.

~~Accusatio~~

Cap. 6.

Causæ. fiscales debent apud suos tractari iudices.

Privilegium fisci est. ut nullum alium quam Præsidem provinciæ iudicem debere possit, sive agat sive conveniatur. L. 1. et per totum C. Ubi causæ fiscales. L. 2. C. si adversus fiscum L. 1. C. de fide instr. et iure hastæ fiscalis lib. 10. ~~cuius~~ Ant. Fab. in C. Fabriano. lib. 7. tit. 33. definit. 2. Martin. Laudens. in tractatu de fisco. q. 147. et 122. Afflictis. in c. si de duo fratres. n.° 44. de fratre de novo instituendo. Peregrino. de iure fisci lib. 7. tit. 1. n.° 1. 2. et 6. Ubi amplius. quod. fiscus. nec etiam potest. in alios iudices. consentire. illorum iurisdictionem prorogando. ex Baldo. in L. cum eorum de senatoribus et inter. Lucit. omn. iud. olim tamen. fisci iudex competens. erat ~~eius~~ Cæsaris Procurator. contra regulam ne quis in sua causa ut advertit Alciat. in cons. 12. n.° 11. Lib. 8. ubi propterea infert. fiscum esse. formidolosum. vel quia fisci causa sæpius deterior, existimatur ut asserit. Plinius. 2. in Panegirico. ad Traian. vel quia plerique reperiuntur. indevoti circa fiscalia aut ita demandat. princip. c. 5. § 3. coll. 3. Hodie vero cum procurator. fisci. iurisdictionem non habeat sed. solum omnium rerum quæ ad Principis dignitatem et eius patrimonium curam gerat ut loquitur Ant. Fab. in C. fabr. lib. 1. tit. 2. definit 49 n.° 7 iudex esse. non potest in causis fiscalibus. sed. ut dictum est. supremus iudex. velut Præses Provinciæ. ubi desunt. rationales ærarij. aut senatores regij patrimonij. qui in ijs potissimum iudices sunt. et eorum omnium quæ ad ærarium Principis pertinent. dictus Faber in C. lib 3. tit. 13. definit.e 40 n.° 3. ad quorum. iudicium. spectat. earum definitio. non autem. ad. inferiorum iudicum examen coram quibus singuli Regium advocatum vel ipsi Principis est. iniurium. extantibus. maioribus iudicibus in quam rem extat. Regia schedula. data. Madridij die ult. decembris ann. 1626 cuius verba. El Rei Marques de Guadalcazar, pariente, mi Virrey Gor. y Capn. Gl. de las provincias o la persona o personas a cuio cargo fuere el gobierno dellas, e sido informado.

q las causas de acrehedores que pasan, ante los Juezes, ordinarios de esa ciudad, suele ser mi R.l fisco interesado, y por no pedir el fiscal ante ellos q estan los off.s de mi R.l hacienda sin gobierno, se dilatan algunas cobranças, y aun se pierden, y q convendria se acausasen las tales causas, en el tribunal de la hacienda, y aviendose visto por los de mi consejo de las yndias. e tenido por bien de mandar dar la presente cedula por la qual os mando q siempre que mi hacienda fuere interesada en algun pleito de acrehedores por derecho q me pertenesca salga mi fiscal a ella, y se le guarde su privilegio q por leyes le esta ordenado como se debiera aver hecho por lo passado fecha en madrid a postrero de diciembre de 1626 a.s

Quod ampliatur 1. ut procedat dictum privilegium sive ex officio agant fisci nomine fiscales procuratores, sive tanquam procuratores in rem suam constituti. puta ex causa donationis vel emptionis, aut quo alio iure Afflict decis. 2. ~~item~~

2.o ex eodem privilegio pot. fiscus donatarium suum, aliumve quemlibet successorem apud suum iudicem defendere ~~tametsi a clerico lis inferatur~~ idem Afflict ibidem sequitur Ant. Fab. in C. lib. 7. tit. 33 difin. 2. et glos. in l. fin. C. si adversus fiscum et in l. 1. ubi Angelus notat C. de fide instrument. et iure hasta fis. lib. 10. Guerard. in loco a fisco n.o 10. Boss. in tit. de fisco et eius privilegio. n.o 43. Martino Laudens. in tract. de fisco q. 192. Peregr. de iure fisci lib. 7. tit. 1. n.o 5. ubi notat hoc servari parte petente parte autem non opponente valere processum coram ordinario ex Socino cons. 46. 1. dubit. lib. 4. addit que Ant. fab. ubi supra suic ampliationi tametsi a clerico lis inferatur cuius ampliationis ratio pendet ex eo quod fiscus comparens pro suo interesse, quale illud est ut re evicta emptori teneatur restituere pretium, causam trahit ad suum iudicem l. si minori et ibi Ioannes de Platea C. de iure fisci. lib. 10. Capic. decis. 197 et ita servari, et vidisse testatur in camera Apostolica per quinque annorum curricula quibus in ea extitit Fiscalis advocatus. Covarr. practic. q. 8 n.o 3. qui tenuit contrariam opinionem. nam ut ex verbis regie schedule ibi q siempre que mi hacienda fuere interesada et ex Bossio tit. de fisco. n.o 43. colligere licet iudices fiscales cognoscere

quando decernit fiscus trahit ad suum forum l. si q. 6. C. ubi ex fiscales l. fin. C. a mens fisc. Peregr. lib. 7 tit. 1. n. 5. Afflict de offic. fiscal. gla. 18 Privil. 2. n. 8 et gla. 34 n. 69.

Sed. nec. contrahentes. cum p̃dictis offitialibus. impune debent captare commer-
cium. sed. vt. puniuntur. contrahendi cum regia. pecunia via p̃clusa cur debent. n̄ leues
penas. subire. vt. tenet Afflict. in constitut. officiales reipublicæ vbi indistincte tenet
q̃ si officiales de pecunijs regij fisci faciunt mutuum quibusvi personis sine licencia
Regis debent decapitari et illi qui recipiunt. debent deportari et bona eorum om-
nia fisco publicari quod dicit ab officialibus regijs aureis literis ēē scribendum ext
in L. 2. C. de his qui ex public. rat. Et Farinac. vbi s.ª n.º 38. d. Garcia
in tt.º de his qui ex publicis rationibus. etc.
16)
Tandem quæ. p̃dictum caput. instructionis regiæ. facit cessare quæ. in contrarium
conuinci poterant ex Alciat. cõs. 12. n.º 7. et 21. Bossio. in tractatu crim tt.º de fisco
et priuilegijs eius. n.º 50. Ods. sed hoc quoque falsum ē. Buriat. cõs. 325 in 2. et 3 du-
bijs. Menoch. d. casu 586. in 5 declar. n. 25 quatenus. impune. licere statuunt
thessaurario seu depositario principis de pecunijs penes eum exactis negotiari, et cam-
biare. Nam. p̃dicti doctores n̄ loquuntur. in terminis nostræ disputationis. sed in
longe diuersis. nimirum. quando dominium [illegible] exat translatum in p̃dictum offitia-
lem. ad eius quæ periculum spectabat. et quæ statutum erat certum et determinatum
tempus ad reddendas rationes. pecuniæ in eius manus peruentæ. quo casu. talis admi-
nistrator pot de pecunijs principis. disponere n̄ secus ac de suis. nam ante aduentum
terminum computationis faciendæ pecuniarum dicitur domus et. sufficit quod statuto tempore
reddat rationes et. pecuniam. [illegible] remittat. & fundamentum silet in offitialibus indianis.
Regij. patrimonij. propter expressam prohibitionem. de qua. s.ª et vt. ait. Petrus Caual.
n.º 71. cent. 1. casu 99. q̃a pecunia quæ exigitur p̃ textu dicti offitij consueuit aponi in
armario ad hoc destinato intus quod armarium retinetur arca ferrea in qua reponitur ipsa
pecunia adeoque p̃dicti officiales vulgo. fator Thesorero y Contador. n̄ videntur
obligati ad restitutionem. pecuniarum. quas exigunt. in genere sed. in specie eius dẽ
vt conseruatur in d.º armario et arca. alia enim rat.e n̄ videtur destinari ille
locus. pro. custodienda pecunia fiscali. nisi vt de ea ex aequo disponere n̄ possit. ideo
recte cautum est. cap. 4. p̃dictæ instructionis Regiæ. quæ extat. scripta in libro
regiarum schedularum. arcæ regiæ Limensis. fol. 3 ne. semel. introducta
pecunia. in arcam fiscalem neque a Prorege aut. Senatu. possit deduci. nisi præce-
dente. speciali Regis mandatum. quo etiam spectat alia regia schedula missa
Prorregi. prudentissimo. Don francisco de Toledo dat. Madrid die 27. mensis febru-
arij ann. 1575 qua difinitur ne. pecunia ex trahi fiat e arca regali a Prorege siue
Senatu quousque realiter eam. habenda sit a recipiente. ob hoc. ne p̃beatur

cons. alia regia
constitutio dat
madrid. die 29
mens. decemb. ann
1593 in lib. reo
7. f.º 249.

Occasio regiæ pecuniæ vagandæ et deducendæ in commercium post seq. Vidi autem deinde

Cap. 2

De non peruertendis, aut confundendis stationibus, seu consignationibus cuiusvis generis pecuniæ fiscalis

quodlibet membrum pecuniæ regalis erogandum in usum præscriptum docuit Accurs. quem ceteri sequuntur in l. 1. de his qui ex publicis ratio nibus. lib. 10. nam ut Ulpiani verbis utar in l. 1. ff de administr. rer. ad civitates quod ad certam speciem relinquitur in alios usus convertere non liceat. in quam rem idem Ulpianus in l. 2. § ad frumenti, d. tit. ait pecuniam ad comparationem frumenti destinatam si in alios usus conversa fuerit veluti in opus bal neorum publicorum licet ex bona fide data probetur compensari quidem frumentariæ pecuniæ non oportere sed solui accurat[illegible] publice iuberi. Petrus Gregor. in syntag lib. 33 c. 20. et quia pecunia ad alias necessitates quam ad eas ad quas desti nata est non est impendenda et Farinacius tom. 2. crimin. q. 171 n. 61. ubi alijs relatis auctoribus prohibet pecunias destinatas in [illegible]am causam in alias ero gari. quare summopere curandum ut consignationes cuiuslibet generis pecuniæ fis calis strictim et usque ad superstitionem quod aiunt obseruentur. ne ratiocinia et calculationes impediantur aut intricentur quo modo quam rationem expressit regia schedula missa Marchioni de Montesclaros Proregi Peruano dat. 2. mensis Martij ann. 1608 ni se sacan estos de que ntos con que se embarasan las quentas y se valen muchas veces los off. de la hacienda R. para effectos en que no se ha de gastar.

Ex quibus 1º convincitur poenas fiscales non esse erogandas in defensionem iurisdictionis regalis nam ad hoc sunt destinatæ expensæ aut sumptus iustitiæ. ~~velgas gastos de justicia~~ nisi urgentissima necessitate suggerente quo casu ex poenis fiscalibus mutuabitur pecunia necessaria cum eis quam cito erit restituenda ex iustitiæ sumptibus. Aviles in capitibus Pretor. c. 3. verbo iurisdicion n. 36. Villadiego in Politica cap. 5. § 12 n. 25 et docet Bart in l. 2. § grani de administrat. rer. ad civitates pertin. item cum sumptus iustitiæ ad nos pervenuendos debeant deseruire nisi eis deficientibus non est recurrendum ad poenas fiscales. l. 22. tit. 7. lib. 2. nouæ recopilat. illis quæ ex sumptibus iustitiæ mutuatum erit restituendum regia schedula data madridij die 6. Ianuarij ann. 1570. lib. regiar. schedularum Concilij criminalis uni Madridij die 6. februarij ann. 1571 lib. 2. impress. fox tutis. Ximenensis fol. 63 et in regia schedula dat. die 6. februarij ann. 1571 lib. 2. impress.

126

6. Mastril. adducit instructioni Senorum capitis ex materia

etiam inter privatos quando causa pendet a fisco –

§ 3º ampliatur. Vt. suo privilegio gaudeat. quando fiscus agit contra debitores sui debitoris Tx. in L. si debitum C. quando fiscalis. et in L. 1. C. de condit. ex lege. Peregrinus de iure fisci Lib. 10. tt. 1. n. 10. et Lib. 6. tt. 7. nº. 28. recenter licet. glo. in L. 2. C. de primip. Lib. 12. qui dicto. Lib. 7. tt. 1. nº. 4. et nº. 7. et 8. asserit hoc privilegium communicari fideiussori solventi fisco Vt possit coram iudice fiscali conveniri. L. cum vendente. Vbi post alios Bald. Castrens. Salicet. C. Vbi causae fiscales. L. si minori. C. de iure fisci lib. 10. L. in fraudem § quippe alio. ff. de iure fisci quod. potiori iure. competet si fiscus. solventi. cesserit. sua iura et actiones. vt Peregrinus ib. prosequitur. sed an debitorem ex diversa ca. sui debitoris. possit fiscus trahere ad suum Tribunal: idque contra practicare Tribunal. Cruciatae Sodic. infra = dubitavit alias

Cap. 7.

De commissis fiscalibus

Nullibi magis frequentatur regiorum vectigalium defraudatio ex defectu professionis mercium quam in Indianis portibus et vtut. Suis malo, alias atque aliis Regiae sanctiones. varias medelas adhibuerunt. et quantum in eo laborarunt earum conditores. tantum omnem adinvenerunt mercatores artem adversus ea quae recte iusteque sancita sunt. et contra fiscum. Vt penes eidem Iustiniani vbi sic vtar. in novella const. 28 tt. 17. colat. 4 in prio quare vt in quibusdam provinciis Vbi quaedam scelera magis frequentantur gravius plectuntur. vt in Africa messium incensores. in Mysia vinium et vbi metalla sunt. adulteratores monetae. quam in aliis locis ex pulchre Tx. in L. saccularii § sunt quaedam de extr. criminibus. vt refert Petr. Cavall. cent. 1. cau. 99. nº. 60. eodem modo convenit. Vt in gabellarum fraudatores. delinquentes in portibus maris nostri pacifici severiter animadvertatur. nec vllo modo minuantur. poenae adversus eos. statutae. ita enim euenit ut quas alta habet. tribus mercatorum egit. hoc malum radices. ~~quae per antiqua tempora oletit~~ ut paulatim evellantur. ex Tx. in L. 6. tt. 7. p. 5. Y descaminados andan los mercaderes a las vegadas. por encubrir los derechos de las cosas q llevan. L. 14 tt. 26. lib. 8. recop. late Iulius ferret de gabell. in cuius materia per breves et certas regulas erit procedendum vt facilius percipiatur –

Professio hispane. registro, et manifestatio quaedam solemnis navis et rerum in eam invectarum cum expressione vnde et quo dirigit iter. qua facta profess.

Ioann Euia Bolanus x futur

manifestat. mercium n. professarum damnantur

Absque metu commissi, merces exportentur. idquod expresit. X. in L. vnica C. de Litorum et itener. custodia. Lib. 12. vb. nullam concussionem vel. damna sustineant. ita tn. vt earum naucleri deponant. inquam prouinciam ituri sunt. Vt hoc manifestato nulla contra eos postea indignatio seu concusio quoquomodo procedat. L. 1. C. de nauicularijs. Lib. 11 tradit Euia in Labirint. de commerc. nauali Lib. 3. c. 8. nº. 2. insignis nostri seculi pragmaticus a quo tamen cauendum. ~~dum~~ exquo. asserit. penam. commissi vitari. dummodo. intriduum. post. inuectionem. mercium in nauim profiteantur. Tm. Xi. in L. 4. et 5. tto. 24 lib. 9. recopil. nam predictae Leges. et duae posteriores tti 23. precedentis. tantum abest. vt id. probent. quinimo contrarium per locum ab speciali suadeant. siquidem Loquuntur. in conductoribus. iurium et vectigalium. ex exteris regnis exportatarum quae. Leuata naui inuehuntur. in alios locos prohibitos. vectigalis. hispali debiti propter ingressum, fraudandi causa. at in nostro casu vbi. sunt. iura expressa. quibus precipitur ~~pro~~ profitendas merces ante. onerationem nauis. pena commissi qui contra fecerit statuta. sera. post eam. et. intriduo professio. et. nec regiae schedulae. ab eo. citatae. in specie de quarto bicesimo probant. quod ille vult. nec potuerant sine derogatione totius iuris ciuilis quo expresse cauetur. vt tempore. quo merces. inuehuntur. profiteantur. Paul. Consult in L. cotem ferro 11. § dominus ff de publican. et vectig. vbi dominus nauis illicite aliquid in naue vel. ipse vel. vectores imposuerint. et. L. interdum 15. § quoties ff. eod. vbi. inuecta professus non fuerit. quibus. desideratur. inuectionem mercium et earum professionem ~~ee. nec~~ inmediate sequi debere nec. concedunt Sane. Cubrinam vt ita dicam equitatem profitendi merces. intra triduum post inuectionem ~~quemadmodum nec~~.

Vnde infertur. hodie nullius esse momenti nihilque prodesse manifestationes. mercium commissarum non profitenti namcum exquo non profitentur in registrum, fisco ipso iure applicentur. d. L. commissa 14 de publicet vect. c. cum sm. Lege de Seret. in 6. fieret. vt res iam facta regij patrimonij ~~sine facto principis~~. ad non dominum recurrerent interuentu. dolo seu manifestationis. et equitatis. sine facto principis. contra X. in L. id. quod nostrum de regulis iuris,

quod ē notatu dignum contra ipsius regis administros qui sepissime ~~[illegible]~~ indulgent iis manifestationibus fraudantes regium patrimonium iis bonis ex defectu professionis sibi commissis contra Regiam schedulam de Oñate dat. die 1 mens. Octobr. ann. 1615 quę damnat mercium et argenti nō professi manifestationem et negligentiam iudicum in animaduertendo in sontes item Regiam schedulam dat. 11 Martij ann. 1591 adeo ut in fructibus terrę idem extet decissum per aliam Regiam sanctionem ann. 1629 in illis ubi—

m argentumve ... ratum licet ... letr. nō euitat ... m commissi

Et in auro argento aliisque metallis et gemmis ptiosis idem cauetur alia schedula dat Madridij die 19 decembris ann. 1623 ubi iubetur adprehendi omne aurum argentumve quod sine professione in registrum fuerit inuentum in porto del Callao licet fuerit manifestatum ex quibus colligitur per has sanctiones nō debere obseruari tt. de his qui se deferunt C. Lib. 10 nec aliquam partem seu compendium reportaturum ex suo dolo et manifestatione ~~nō professum~~ se deferentem imo debet exui omni patrimonio suo et fisco vindicari. Ut in fine ait idem ...

fit satis fisco ... upla iurium ... rij.

Sicuti nec fit satis hodie fisco a deuitandam penam commissi argenti auri ve nō quintati si dupla iurium regiorum debitorum soluatur hodie duplex quintum ex l. fin. § et ibi quoque et l. 2. de publican. et Cumano cs. 5 n.º 1 Rolando cs. 24 n.º 8 vol. 3. nam hę decisiones iis hodie sublatę per speciales sanctiones et ordinationes supremi Indiarum concilij et precipue per cap. 18 instructionis Nationalium arcę Limensis datę in Scoriali die 13 mens. Junij ann. 1573 et dictam schedulam ann. 1623 nec nō et aliam dat Madridij die 25 Augusti ann. 1627 quę meminit alię datę die 20 februarij ann 1622 Et por la presente mando a mis Virreies audiencias Gobernadores y offes. de mi Rl. hacienda de todas y quales quier partes de las dichas mis yndias yslas y tierra firme del mar Occeano que siempre que en alguna parte o lugar de sus distritos hallaren algun oro, plata, piñas, o barras labrado o por labrar en joias bajillas o otras quales quier piecas o oro en polvo o barras sin estar quintado y marcado lo tomen por perdido y descaminado y apliquen conforme a derecho y a lo dispuesto por leies y ordenanzas. Rs. que ass.i es mi voluntad. Fecha en madrid a 20 de Feb. del 622 por man.

del ... S.º de le dicha y porq̃ e sido informado no se ha executado en esta tan entera m.te como conuiene e tenido por bien de ordenaros y mandaros como lo hago veais la dicha cedula aqui inserta y la guardeis y cumplais y hagais se guarde y cumpla precissa y puntualm.te todo lo en ella contenido como lo debierades auer echo q̃ assi es mi voluntad y conuiene a mi seruicio f.ha en madrid a 25 de Agosto de 1627 — qui iuba n. admittere dispensationes aut aliam quamlibet moderationem commissi sed ipso iure applicationem fisco argenti exportati ex loco prohibito ubi regi debebat quinta pars solui — Non ignoro regios auditores vsos equitate in priuatos contra fiscum in declarandis huiusmodi commissis sed quam inique faciant moderando et temperando poenas commissorum iam s.a retulimus et reprehendit in illis finalibus verbis predicta schedula ibi como lo debierades auer fecho. facit tx. s in l. 21. tt.o 26 lib. 8 Recop. c. 6. ibi assi mismo mandamos q̃ se guarde y cumpla la pragmatica publicada del año de 564. para q̃ los Juezes executen las leies y no moderen las penas en ellas impuestas. et in alia epistola regali ad fisci regij patronum senatus limensis dat. madridij die 14 mens. Octobris ann 1626. incap. fin. qui incipit. Vt Prorex... quando senatus pro aduitrio temperat minuit que penas commissorum, otra predicta... et ea que adducit Mascar de interpret. statut. cc. 8. n.º 80. post Bart in l. cuncti de opt. leg. et in l. omnes populi q. 8 de iust et iure Mastrill. decis. 238. n.º 57.—

Student enim Regie sanctiones in auertendis modis omnibus fraudibus, eas que seueriter puniendo. iubent que. Vt fiat inquisitio in fraudatores huius vectigalis absque eo q̃ aprehensio sit necessaria notauit Bobad. 2. p. lib. 4. c. 5. n.º 12 et Regia schedula data cc.a commercium Mexicicum cum Regno del Piru. die 28 Martij ann 1620. incap. 13. gl. 61. quarenus cauetur. vt inquirantur fraudatores et debita pena compescantur. Licet enim vt formetur inquisitio requiritur probatio corporis delicti ... Vt late tractat Farinac. de inquisit. q. 1. n.º 6. 2. tomo praxis criminalis speciale tn. e. vt in quibusdam delictis exceptis atrocissimis et alijs casibus possit fieri inquisitio absque accusatore et absque eo q.d constet de corpore delicti — enumerat plures casus gl.a et Bart in l. 2 § si publ. ff. de adulterijs Angel. in l. si vacantia C. de bonis vac. Jul. Clar in pract. q. 5 vbi scias. vbi remissiue Jacob. Nouell in pract. in ... vbi adduxit 20 casus in quibus de iure ciuili iudex ex off.º inquirit Ant. Gomez intt. de delictis c. 1. lib. 3. n.º 49. vbi nouem enumerat casus.

Senatus reprehenditur

pone commissorum non moderantur

absque aprehensione debet inquiri in fraudatores.

2.º ex superiori statione procedit. Vt. si Rex. gratificationem seu aliquod. beneficium contulerit in aliquem de se benemeritum. soluendum. de pecunia vnius generis. Vt puta de Tributorum Vacantium — ~~et~~ aut. ponarum fiscalium. eis. mixtis aut deficientibus nō est. supplenda pecunia ex alteri statione. Regia schedula data madridij. die 30. mensis Martij ann. 1588.

3.º ne Quinti Regales a Proregibus impendantur. in satisfactionem personarum. quibus a Rege. iubetur. satisfieri nam huiusmodi. congratulationes. non. debent impleri aut ~~[illegible]~~ effectum nancisci. in regij patrimonij. captionem. quippe ad quarum implementum. affecti. sunt. tributi. Indorum vacantium. Regia. schedula. missa: D. francisco de Toledo. dat. madridij die 26. mens. februarij ann. 1563

4. ex eodem fonte fluit. salaria. que habent. suam consignationem. in arca vnius prouintie. in alterius arcam fiscalem: nō esse conferenda. aut de eius pecunia soluenda. ~~aliter~~ si contra fecerit Prorex in syndicatu luet. penas. Regia schedula missa. Principi de Esquilache. data. Lisbo[nae] die 24 Augusti ann 1619. cuius decisione fuit remora. petitio. heredum. Licenciati Calderon argentini Senatus. procuratoris fiscalis meritissimi. dicm funeti in via. ad hanc ciuitatem Limensem — quatenus. salarium. quod parenti. solui debuerat a officialibus. argentinis et alimentibus. volebant extorquere

5.º Vt ex arca fiscali et regio patrimonio nō deducantur. salaria. et sumptus. facti in iuditijs. sindicatuum. nam hec omnia vindicarunt. suam consignationem. in reorum. condemnationibus

V.[e] Bort. tt. de principe n.° 181 Aliat lib. 8. cons 12. Peregr. de iure fisci lib. 6. tt. 4. a n.° 8.

L. 56 tt. et l. 4 tt. Sordin. [illegible] vendit.

Cap. 3.

Utrum remedium Legis 2.ª C. de rescindenda vend. locum habeat in fiscalibus auctionibus officiorum.

Interposito decreto atque ita celebratis venditionibus sub hasta, nullum de earum viribus querendi laesionis inmodicae praetextu locum superesse tenuerunt non pauci nec dilutae auctoritatis scriptores. Bart. in l. 1. C. de pr[illegible] curiorum. lib. 10. n.° 4. Bald. Angel. et Platea. n.° 2. idem Bald. in l. 1. n.° 2. C. de praescript. 30. vel 40. ann. Angel. cons. 142. n.° 2. Lopez in l. 57. tt.° 5. p. 5. dicit receptum Alciat. resp[on]sio 100. et in praxi frequentiorem appellat. Molina de contractibus tt.° de empt. et vendit. disp. [illegible] carbus annulletur emptio n.° 17. et eandem viam videtur amplecti Peregrin. de iure fisci. lib. 6. tt. 4. n.° 8 circa finem — contrariam viam tenent Cagnolus in d. l. 2. n.° 158 ubi Padilla n.° 30. Pinel. 2. p. tt. c. 2. n.° 18. et n.° 25 ubi plures refert. Sincinde rationibus et iuribus allatis et praecipue [illegible] in l. si quos ubi glossa et dd. C. de re[illegible] circa vend. pars [illegible] firmissimum huius sententiae praesidium, in quam ut firar[?] et ipsius cogit iuris ratio et auctoritas Antonij Fabri decade 10 de error. pragmat. ubi inter pragmaticorum errores hunc etiam enumerat si quis dicat in publicis subhastationibus locum non esse remedio Legis 2.ª Caeterum publicas officiorum venalium subhastationes illud non admittere expresse cavetur Regio Indiarum senatu [illegible] alias atque alias sanctiones et praecipue per novissimam datam Madridis 25 die Augusti ann. 1627. ubi nec laesionis enormissimae praetextu admittuntur petitiones adversus perfectas officiorum auctiones sic illius verba.

Cedula.

Marq.s de Guadalcaçar, pariente mi Virrey, G.or y Cap.n G.l de las provincias del Piru, o a la persona o personas a cuio cargo fuere su gouierno, e sido informado q. muchas personas de las en quien se rematan officios vendibles, sin embargo del Juram.to que hacen de no pedir lesion ni llamarse a enganio, y de que avia suinda baxo por ellos poco menos que la cantidad del remate, ponen demanda alegando la enormissima, fiados en la facilidad con q. hallan personas q. juran en su fauor de esa [illegible] se les admite, contra lo dispuesto en esta razon por differentes cedulas y el dicho Juram.to en q. mi R.l hacienda rezine daño y porq. no es bien dar lugar a ello, os mando proveais y deis orden como esa

De subhastationibus.

mi aut^a y las demas de esa provincia y guarden y executen con todo la precision. Lo resuelto en la dicha cedula. sin ir contra ello en manera alguna fecha en madrid a 25 de Agosto de 1627 yo el rey por m^do del Rey nuestro señor Ant^o [illegible] delegarda — ergo. denique nihil erit postmodum quo emptor venditor vel circumuentum se insidijs vel oppressum potentia comparitoris queri debeat. Vt vtar verbis tex. in l. 1. C. de petitionibus decreti lib. 10 qui publicas venditiones officiorum quae subhastata fiunt non facile ex causa laesionis in pretio irritas fieri publice interest — ait Hector ... lettione et quaesitum. — l. quod si minor 24 § non semper de minor — non solum quia vix scire potest quodnam sit iustum pretium ex communi hominum opinione aestimandum quomodo aestimandum esse constat. l. pretia rerum 63. ad l. falcid. l. si seruum 33 ad l. Aquil. Pinel de rescind. in l. 2. p. 3 n° 7 francisc. Marc. decis. 485. ni iustum illud est. quod publice facta venditione constitutum reperitur. l. pupillus. § sane. de autorit. et consultor. — sed etiam quia si nulla de iusto pretio probabilior estatio est. cum de priuata venditione agitur. quam si testis eam dicit sui rationem adferat quod si res publice vendita fuisset tanti vendi potuisset sicuti moris est. vt testificetur de communi non de sua opinione. — g frustra emptor mouebit querelam aduersus offitij venditionem quae iusta censeri debet. non ob excessiuum pretium reuocanda. obid quod publice fuerit celebrata. quamquam vel hoc sufficeret ad euitandam rescissionem. nisi et illud concurreret quod pretium offitij non ex emolumentis et prouentibus tantum aestimari oportet sed etiam ex dignitate honore et priuilegiorum ornamento quae ille Rex tribuerit. in cuius voluntate positum eorum aestimationis examen. non in priuatorum arbitrio ⸢et commercio quo pars non est pretij aestimanda⸣ ~~apud quos non est [illegible]~~ ~~bile~~ nam vt tradit erudite Cuiac. in l. fin. de silentiar. lib 12. crescit vel minuitur eiusdem offitij dignitas arbitrio Principis ex ipsa rerum occasione vel decessione. Osuald. Hillig. in notis ad Donell. lib. 19. c. 4. l. x.x. b. b. quocirca dignitati eius quae nec pretio aestimanda — pro quo et illud vrget quod non debet fides et auctoritas decreti ~~[illegible]~~ facile conuelli adstantibus [illegible] regijs offitialibus vno ex senatoribus.

~~et in [illegible] regiorum offitialium ... Regij audiens et procuratoris fi~~

et Regij fisci aduocato. ~~facile conuelli aut [illegible]~~ eorumque sententia. purgat omne vitium et omnem fraudis suspicionem l. furti § qui iussu de his qui notantur infam. l. 1. C. de pred. cuial. lib X. e nisi euent de probatione Boer. q^e 21. n° 21 adeo vt semper producto presumendum sit. Iosep. Ludouic. decis. 1 Perusina. n° 18. Alex. cons. 88. col. 3. in principio [illegible] et pro tali decreto lib. 2. Ang. Gabriel in lib. commun. con^l. tt^o. de sententijs lib 2. conc. 5. n° 3. ~~in hoc [illegible]~~ ~~[illegible]~~ minime nec [illegible] ex tu enormissima id est vltra bessem iusti pretij debet actio. Siriaci [illegible] irritari — 1°. quia vt predicta regia sancti

Praesuponit et moris est venditiones officiorum celebrantur et fieri iubentur condit. sub hac lege ne vspiam possint venditores adversus venditionem proclamare nec vllam lesionem allegare et munire huiusmodi pactionem iuramento, suponunt et faciunt. quo casu non posse irritari venditionem nec iusiurandum quod iustitiae, veritatis et aequitatis potissimum venerat. sacrosanctum esse debeat vllatenus labefieri sed observandum ad vnguem quoties sine dispendio salutis potest servari est communis dd. opinio ex Alex. vol. 1. cons. 42 et in 2. volum. cons. 127. et in 5. vol. cons. 133. Curtio cons. 65 col. 21. Corneo in 2. volum. cons. 191 et in 4 volum. con. 17. vbi tn. qa Panormit. in c. cumca n. 11. de empt. et vendit. Covar. in c. quamvis pactum 3. p. § 4 n. 4. Joseph. Ludovic. commun. opinion. lib. 9. vbi iuramentum Pinel in decr. rescin. vendit. 3. p. c. 1. n. 2. quod procedit sine dubio. illud tn. ante indicium Ant. Fabri de error. dec. 7 err. 8 controverti solet. quid diffiniendum vbi contra hentes se adversus nunquam venire ... beneficio d. l. 2. adsibi etiam vt pr. iuramento convenerunt. et gla. tenet in meliori bus ex iureiurando cessare remedium huius legis iuramentum illusorium et sine effectu remaneat. quam probabiliorem dicunt pragmatici ex Bart. in d. l. n. 9. Bald. Salic. Alberico Paulo. Cremen. Cagnolo et alijs quos secundo calamo adducit Arius Pinel. loco citato. contra iam versionem tuetur Molin. ad Alex. d. cons. 133. n. 11 lib. 5 Burgens in d. c. cumca. Ant. Faber in C. fabriano lib. 4. tit. 30. dif. 1. Alessandr. decis. 165. nec sine validis munimentis quale illud inprimis occurrit q. credibile non sit. trahentes de tam gravi damno et vt loquuntur excessu cogitasse l. si libertus iuraverit. 30. de oper. liber. item quia bonae fidei contrahens non facile tam iniquas admittit conventiones. argum. ex in l. ex empto § vlt. de act. empti. l. bona fides. ff. ead. quod quidubitandum non sit. quin ea ipsa facilitate qua emptor contrahit seu decipitur, iusiurandum iam interponat, ceterasque huiusmodi vulgares clausulas inseri patiatur. ex Bart. in l. fin. § idem quaesivit de cond. indeb. Bonilla contr. 4. n. 18. iuramentum enim induit naturam actus cui adhaeret fin. C. de n. numerata pecunia. Sed tn. opinionis aperto Marte dissentientes ... distinctionis ... possunt conciliare vt posterior procedat in renuntiatione per verba vniversalia nullo modo inpugnabit terminis parum aut nihil obstant fundamenta adversus eam adducta. plus enim est dicere. quod nullo modo inpugnabit quam simpliciter. prior autem cum quis simpliciter iurat non contravenire. si vero in illa verba omnes iuratus etiam laesionis excludunt quia in specie cum iuramentum non extendatur ad incogitata credibile non est emptorem seu venditorem simpliciter renuntiantem de enormi aut enormissima cogitasse. vt prosequitur Pinel. vbi sup. n. 2.

Videndus

~~Acceptatio~~ ex iureiurando

Fundatur praeterea regie schedule effata constitutio, in ea nec spernenda ratio, quia cum officiorum valor probari per instrumenta cumminuenti facti sit vix possitar ut DX in L. praedia 48 de acq. poss. L. praedia 63 ad L. falcid. sed per testium attestationes evenit plerumque ut ijs subornati aut quovis modo pellecti in partium favorem et fisci captionem cuius causa semper deterior existimatur ~~deponant~~ de levitate pretij aut pro minus valentie quae aiunt offitij deponant cum regulariter ~~auctionis~~ tempore auctionis aut publice venditionis offitij decursu estimatione testes loquentes ad id pro eius tempus necesse est ut referantur iuxta regulam temporis L. 2 § quicumque munera ff. de vacat. muner. L. Titius ff. de milit. test. Pinel. d. 3 p. c. 1 nº 8. Ant. Fab. in C. d. lib. 4 tit. 30 dif. 2. aliud licitator fuisset qui pene eandem quantitatem aut parum differentem ab ea qua ultimo addicta fuerit obtulisset quo casu fraus et maxima iniuria fit regio patrimonio ex tx in L. venditor 14 de in diem add. maxime quia testibus deponentibus contra fiscum magis creditur quam deponentibus pro fisco licet testes pro eo sint affirmativi et pro contrario negativi ex iuxta inc. innotesceret in ... et ibi Butr. nº 8. Aret. nº 3 et 23 Abb. nº 1 in fine in 1. notab. et nº 4. vers. si vero testes de testibus. Croto de testibus p. 5 nº 396 Farinac. cons. 78 nº 16. quare ~~...~~ ut hec fraudandi ~~via~~ regalis fisci via precludatur in contrahendo convenimus est ne aliquis emptores offitiorum praetextu lesionis etiam enormissime possint rescindere aut irritari eorum venditiones. Nec est ut fisco obiiciant hoc inmane esse et nimis iniurium cum ipsi iuraverint conventionis tempore nullam lesionem alegare: scientibus enim et consentientibus nulla fit iniuria nec dolus regula iuris 27 L. venditor 11 C. de resc. vendit. L. donationis 34 C. de transact. quare tenentur implere contractum et eius conditiones quid enim tam congruum fidei humane quam ea servare que inter eos placuerunt sive etiam inter principem L. 1 de pact. c. 1 c. 3 extra eodem. tandem pro coronide vellim animadverti ~~...~~ explicatur limitationes in inventas esse ad d. tx in d. L. 2 C. de resc. unam a supremo Castelle Senatu que extat in L. 14 et 15 tit. 9 Lib. 9 recopil. et negat locum eius remedio in conductoribus reddituum Regi pertinentium que ~~alteram~~ ... est de tx in L. 3 ~~...~~ titul. 11 Lib. 5 recop. que iubet ne offitiales artifices aut architecti ... operas locantes non possint dicere de lesione ultra dimidium ... quia sic presumuntur operum valorem tanquam experti quia fraus nequit fieri ex Bald. in d. L. 2 nº 9. quasi indigni sint quibus succurratur ob hoc ipsum quia passi sunt se decipi ultra dimidiam ut ~~...~~ deteriorem decipiuntur ac per eo modum legis beneficium adversus conductorem implorarent. Ut loquitur Faber de error. dec. 7 err. 8 nº 8.

et probat tx in c. cum dilecti. ibi tunc valentem de empt. et vend. L. si voluntate in fine C. de resciend. Affl. decis. 316.

pues cosa iusta y razonable es que como no queremos no nos podellamar engaño, ni reçibir [illegible] en los contratos de los arrendamientos de nuestras rentas que lo mismo se guarde en los que nos arrendaren

3ª Limitatio sita est in l. 6 d. tt. 11 Lib. 5 . . . quę claudit viam pdicto remedio in datione insolutum necessaria tam ex parte venditoris. seu debitoris cuius bona debiti ca licitari iubentur quam ex parte creditoris cui non inuento emptore addicuntur. et psumit lex fraudem nullam interuenisse. quę psumptio est iuris et iure contra quam non admittitur probatio. vt late tractat Matiens. in d. l. glo. 2.

4ª Limitatio inuenta est Regio Indiarum Senatu. in una schedula in ... contributionalium similem. statutum iuxe Saxoniæ. refert Moller. Lib. 3 semestr. c. 12 et ... meminit Hillig. Lib. 23. Donell. ... c. 13 lit. G. ad finem ei que supperi ... ferre por quod distruit Ant. Faber. decad. 7. err. 7. vbi ... emptorem non posse vti remedio d. l. etiam ... quemlibet ... beneficium fuit proditum venditoris ... et fauore. cuius sententiam hic expendere non vacat. cum videsis omnino

Cap. 4.

De Donatiuis

Donatiuorum introductio recens non est, quando ea fuisse elargita Romanis Imperatoribus docet tt. de canone Largitionalium titulorum C. lib. 10. ... intelligo. idest de regibus et modo obtinendo in donatiuis non illum sensu quę tunc ... placuit Garcię Toletano in huius rubric. d. tt. nº. 3. nempe. vt illud nomen canon vsurpetur pro ordinaria pensitatione iuxta l. 1. de indict. C. lib. 10 et l. fin. de collat. fundor. patrimon. Lib. 11 ... postea nº. 9. nobis seruit et priorem mutat sententiam ... vir non indiligens. quod existimat loqui de omnibus titulis et causis quibus bona fisci ... inferuntur cuiusmodi sunt vectigalia, indictiones. bona vacantia. bona contrahentium incestas nuptias, ea quę indignis auferuntur. ... malefisciorum ... Platea. et Iacobus Cuiacius. credo namque. pdictam rubricam. non esse respondum de ttis. seu causis necessariis quibus bona fisco deferuntur. qualia ... ex dictis. sed de voluntariis et gratuitis: et seruitiis gratuitis. vt fert ipsum nomen Largitionis. quę liberalitatis magis quam necessitatis aut iuris indicat exercitium ... Cæsar. lib. 1. belli ciuil. apposite dixit. simul a Tribunis militum centurionibusque mutuas pecunias sumpsit has exercitui distribuit quo facto duas res consecutus est quod pignore animos centurionum deuinxit. et largitione redemit militum voluntates. scio ... in quibusdam prouinciis esse necessaria donatiua et largitiones. vt in Regno Siciliæ vbi singulis tribus annis petuntur a Rege irremissibiliter cum expressa ... ad ProRegem vt scribit Don Garcia Mastrilus tomo 2. lib. 5 de

tt. de oblat. votor. Lib. 12. in prio enim ... Sibi tam ... die post Kalendas Ianuarias sub ... Romani Imperioru ... vota pro salute Principis. l. ... calumniator de C. V. S. item omnes ordines Romanorum propter salutem Augusti in Lacum Curtij quotannis ex voto iaciebant stipem refert Sueton. in Octauio. c. 57. et auxiliorum subsidiorum aut donatiuorum petuntur a subditis extra ... vel rationabilibus causis superuenientibus nec solum a laicis. sed ab ecclesiasticis personis c. cum Apostolus. c. 6. § prohibemus. de censi... c. cinquerente in fine de officio ordinarij ... tt. de canone Largitionalium

Magistratibus. cap. 15. nº 33. asserendo. nomen Sci donativi ee simulatum cum vere. necessarium tributum dici debeat. vt docet Ponte de potestat. Proregis. tto de regal. impos. §8 nº 37. 1º. quia ss loco servitij et pro domino in bello adiuvando. suisque necessitatibus subveniendo ad quod. omnes tenentur. c. 1. § si con. regerit. de nova forma fidelium. Afflict. decis. 265. nº. 50. - Gregor Lopez in l. 8 tto. 20. p. 2. gta vso las misiones - 2º. quia. pro. pstando donativo. pia Regni brachia per literas. in unum convenire consuevit. Unde. vera impositio dicenda est. sm. Petrum Gregor. de republica. lib 24. c. 5. nº. 3. et alia que tradit Mastril. ubi supra. cui addenoh et Otsalora de nobilit. 1. p. c. 2. nº 21 et 22. vbi assent q. Vt hec superindicta et pstationes exigi possint. debent prius concedi in comitijs generalibus. per Regni procuratores. ex l. 1. tto 7 lib. 6. vbi Azeredo nº 7. Nove compilat. tradit Bobadilla in politica lib. 5. c. 5. anº. 1. ad 4. at in nostro Regno Peruby necessaria nee sed gratuita. - 1º quia donativa. in hoc regno. vocantur subsidia - vel. servicia graciosa que meram liberalitatem et gratiam pferunt cum qua nihil. habet coe iuris coactio. c. si gratiose de rescript. in 6. notatur in c. si super gratiam de offic. delegata. et proinde n. ss perseverantia: sd. ad nutum civium. habent suam exactionem. siquidem id donari aut concedi gratis. vulgo circumfertur. quod. nullo iure cogente conceditur. l. donari. ff. de donat. l. donari ff. de reg. iuris. l. in concedendo de aqua pluv. arcen. l. princeps de VS. sign. id quod evincit donativa n. ee necessaria. posito iure quod argumentatio ab ethimologia probabilis existimatur. l. 2. § appellata. sicut petatur. § 1 inst. de tut. & tutores iuxta de ttis. et in simili e. ex in l. si ager. § fin de V. S. notat in terminis. Guido Papa. q. 371. vbi bene distinguit inter. donativa voluntaria et necessaria.

2º. quia. ad dignoscendam. veram impositionem. alicuius Tributi aut subsidij necessarij illud. inprimis. pervestigari oportet, utrum annuatim. vel singulis tribus annis aut quatuor. aut certo ordinis tempore exigi. soleat et pstari a civibus n. excluetur vt. ex. Bolognets. cons. 1. nº. 86. - Ponte decis. 3. nº. 14 observat Mastr. ubi item vt certa quantitas. a Rege coacervari pcipiatur. vt observat. Garcia Toletanus in lucerna sub. tto de annonis et tributis lib. 10. nº. 5. t importat certam pstationem Principi debitam. notatur. in tto. ff et C. de censib. tto. C. sine censu. vel reliquis. tt. de annon et tribut. de indictionibus. et superindicto lib. 10. l. modios de susceptor. et arcar. lib. 10. Otalora de nobilito 1. p. c. 2. nº. 6. et videre licet in Tributis que in provincijs Indiarum Regi Hyspaniarum Potentissimo pstantur. nempe quintos. derechos derechos de fundidor. y marcador mayor - Señoreaje, Almoxarifazgos. averia de Armada - Alcabalas - Tributos de In

Indios. Negros y mulatos horros. Tercias de encomiendas. Mezada que
omnia. contributionum genera certam habent prestationem. de qua videris. nrum librum
de Potest. Proregis. Parte. 4. ubi lanissime. – Neutrum tn ex dictis. datur
in donativis que solent peti in istis provincijs. nam nec certo ordine. tempo
ris aut vicissitudine. sd. prout se obtulit occasio et necessitas. nec
certa quantitas. pecuniarum aut procuiuslibet patrimonij mensura. sd. ad libitum
ciuium exigi. receptum est.

3° quia Rex. noster. Prudentissimus. ita que lectissimus non Impera
tivo modo. aut verbis. legitimis. sd. precarijs. et fideicommissarijs. exigit donativa
quare expresse fatetur y non se inducere necessitatem ea extorquendi. nullaque obligatione
adstringendi ad eorum prestationem sd. ut pudoris vinculo contineantur. nam ut.

in Regijs chedulis ad Proregem exhibitis.

in contractibus inter vivos. precarium n constituit obligationem toto tt.° ff de precario. cum
traditis a Cuiacio lib 4 observat c. 7. nec in ultimis voluntatibus fideicommissum
txs in prin. et § ult. de fideicom. libert. et. toto tt.° de fideicommissis. Sicedit. ubi
Doctissimus Pichard. Donell. lib 7. comm. c. 15. erudite Chiflet de iure fideicom
missi. lib. 1. c. 4. quemadmodum neque commendatio. Regis. id eius cumtaxat
tem. et de persona aliqua. inducit necessitatis vinculum. nec prestationem. existentibus
dignioribus. in regno. ut probat caput Regiarum literarum. dat. Madrid. die 19. mens.
decemb. ann. 1568. cb no se dan con intencion de que por ellas se perjudique a las mas
antiguas. ni a los que mas bien Ubieren servido nam ex commendatione nemo pr esse obligatur
l. 11. § 2. de leg. 3. quia qui commendat aut rogat potestati alterius rem committit quod
autem relinquitur alterius voluntati n inducit obligationem l. in vendentis. C. de contra
henda empt. l. sub hac. de oblig. et act. nisi quis dixerit. rogare in Rege durissi
mum ee imperandi genus. tanto enim arctius. precando constringit. vasallorum
voluntates quanto. liberalius. de eorum facultatibus. imperando por di
ponere quippe cuius in imperio, licet non in dominio sint omnia. ut Seneca dicebat
~~...~~ et in cuius manu sint et bona ciuium qui in suo territorio existentium quoad
iurisdictionem et protectionem gla et dd in l. 3 C. de quadr. prescrip. gla et Bar
in l. 2. in verbo et ciuis C. in quibus causis colon cens dominum accus. pos lib 11
tt.° 4 9 scit enim bene. noster Princeps. maius. imperio ee legibus et vassal
lorum. commodis. submittere Principatum l. digna vox 4 C. de legibus., et
ut Plinius in panegirico ad Traianum scribit tunc. bene geri Principatum
quando leges sunt supra Principem. n Princeps supra leges. et. proinde
curat. in quantum inest. ut. ne. sui. ~~necessa~~ donativis. necessario pregraventur
aut alijs superindictis. contentus prdictis tributis de quibus 1.a que ei. in provin

rijs Indiarum contribuuntur sic enim provinciæ noviter adeius iugo subactæ eius dirime suaviter et absque commotionibus tenentur. aliquando respirabunt subditi effloreseent civitates. ita quia ea incolunt magnum incrementum capiant, neque de patrijs sedibus diffugient rerum suarum incolatum propter Regis importunitatem. quasi terriculamenta aliquod metuentes. vt. ait Imperator Iustinian. novell. constit. 25. tt.º 4 cap. § neque item collo 4 quia vt Symmachus dicebat si tributa adiciuntur in olita forsitan consueta cessabunt. epist. 13. – Recte in hanc rem Iuvenalis. Satyr. 8.

Curandum inprimis ne magna iniuria fiet.
fortibus, et miseris, tollas licet omne quod vsquam est
Auri atque argenti; scutum gladiumque relinques.
Et iacula et galeam. Spoliatis arma supersunt.

Vt euenit quando Chilpericus. descriptiones novas et graves. in Regno fieri iussit multi relinquentes civitates quas incolebant vel propias. alia regna petierunt. authore Gregor. Turonensi lib 5 histor. franc. c. 27. et nimiorum tributorum causa. quæ relevari sibi petebat a rege Roboam filio Salomonis populus. desciuerunt ab eius imperio 10 tribus et duodecim et se in. Hieroboam transtulerunt ~~id quod~~. et apud nostrates. ubi evenire solet. quod sine lacrimis dicere nequeo. vt. metu. et onere tributorum perterriti. Ind. ~~Indi~~ (gens nuda imbellis et miserabilis) et assiduis missionibus ad metalla suos populos relinquant. et petentes delortorum montium convalla et sinus terræ inhabitabiles. vivant absque veræ et catholicæ fidei eruditione et in suorum deorum cultu ~~[illegible]~~. Novit bene hæc mala Periander Corinthiorum rex qui a nemine tributum exegit sed reditibus fori vulgo Alcabalas. et portuum. Hispane portasgos. seu Almoxarifasgos contentus fuit. refert Heraclydes in politijs in republica Corinth. eodem tendens. Philippus. 6. Rex Francorum dicebat declaramus insuper intentionis nostræ non esse quod gabellæ et impositiones nostræ semper durent – et eisdem pene vbis vtens. Philippus. 2. hispaniarum Rex in impositione Gabellarum. in Indiarum Occidentalis Provintijs & Cartas datas die 1. mens. novemb. ann. 1591. graviter peruit. leniter extorsit. &. y como quiera que deseeo mucho, no cargar y agrauar mis subditos y vasallos. antes en quanto fuere posible aliuiallos, y hazelles merced, mas no pudiendo sin la facultad y substancia de hacienda que es necessaria mantener y conservar en la paz y seguridad q conuiene (los nros reynos y Señorios, y los Estados de las yndias, para cuia guarda defensa y conservacion y de la contratacion q tanto es menester sustentarla y asegurar la hacienda q va y viene de ellos,

prouincias hauemos hecho y hacemos cada dia tantas costas y gastos de nuestra hacienda esta muy consumida, y siendo tan ymportante y necessario tener para el mismo effecto vna gruessa armada en el mar Occeano para q con mayor seguridad nauiguen por nuestros subditos, y naturales, y sus mercadurias, y haziendas anden con menor peligro y para ympedir y storbar q los Cossarios q con tanta libertad nauegan por toda partes no les ofendan &c.

~~[illegible]~~

Ex quibus omnibus euincitur donatiua nostra Regum nostrum non esse sed gratuita necessaria sint. Et tn aduertendum tunc necessaria dici debere quandin n sufficientibus regijs facultatibus et reditibus. necesse sit belli suscipiendi aut finiendi causa dona Regi elargiri docet Gregor Lopez in l. 7. tit. 21. p. 2. & innuit lex quod sumptus belli spectent ad populos sed videtur intelligendum quando de publico n sit principi vel regi annui reditus. quia si essent ipse Rex ad hoc teneretur vt probatur optime in auth. vt iudices sine quoquo sufragio & oppositet ibi illud scientes coll. 2. princeps enim primo debet se munire et expendere de marsupio proprio et cum n sufficiat debet imponi collecta. Bald. post Cinum et Guillelmum in l. neminem C de ss. Et dicit Andr. de Isern. in tit. quae sit regal. et princeps non debet de nouo imponere vectigalia pro seruanda iustitia qm eam debet seruare cum reditibus regni sui et tenetur quieum percipit subditos liberare ab incursibus latronum allegans ad hoc sanctum Thom. et in isto casu etiam ecclesiae et ecclesiasticae personae contribuerent vt in l. 1 tit. 3 lib. 1 ordinam. Bass. in l. placet. col. 4. C de ss. et & quid tn si in mari circa districtum Regni adessent Piratae et Cursarij qui depredarentur subditos Regis ita quod Rex n cum grandi sumptu posset in hoc prouidere an ad hoc teneatur ex quo percipit reditus qui dicuntur Almoxarifasgo et alia tributa videtur dicendum quod sic. non longe ab his & Ant. Faber in C. fabrian. lib. 4. tit. 42. diff. 6. ait ius ee Regi indicendi tributi aut necessarij subsidij quatuor notissimis casibus. si transmarina profectio ineunda ad bellum contra infideles gerendum — si nuptui collocanda sit primogenita filia — si iusto bello captus ipsius magna pecunia redimendus sit aut si equestrem dignitatem a Principe quolibet nactus fuerit. vbi etiam docet tributum ita moderatum ee debere ex lege si libertus 30 de oper. libert. et pendendum focorum duntaxat non etiam capitum aut facultatum habita rat. denique effrenandum strictim nec alijs permittendum quam Regi quare in Regno Siciliae expresse prohibita ss ne fiant donatiua Pringipibus alteri personae in literis regalibus sub die 20 octobris 1612 obtenti tempore Regiminis Marchionis Villenae — ius enim imponendi tributi aut superindicti est ex regalibus c. 1. quae ss regaliae in vsibus feud. Alex. cons. 145 vol. 2. l. 1. vbi Bart C. de superindict. lib. 10 tit. 18. nisi concess. Principi competat alicui — vel

Et in hoc Regno tempore Excellentissimi Proregis Marchionis de montes claros fuit cautum quodam cap. regiarum literarum ad eum missis die 5 decembris ann 1608 ne consentiret vt plati Religionum distribuerent collectas seu donatiua. item derramas. inter religiosos beneficiatos vel alios subditos ea pena statuta vt cong. stum ex sic illicitis distributionibus. prorex possit capere atque de hoc Regem certiorem facere

* melio modo quam Vt suo specie et velamento supra eis subditis illis. & simultatem ve digarentur. nouella const. 29 tit. 8. & cap. 2.

conuentl. et recognitione expressa Guill. Benedict. inc. Raynutius in vbo et vxo rem. dec. 4 n°. 555. vi° m. vel denique ex generali et inmemoriali consuetudine quæ vicem legis et privilegij obtineat. Guido Pap. cons. 1. Boer. q. 126. ex c. super quibusdam § præterea de v.s. L. 3. § ductus aquæ. de aqua quot. et æst.

Cap. 5.

De promissis vulgo prometidos in auctionib. Fiscalibus

Dicitur. Hispane prometido, quod in licitat. plus offerenti donatr. nam sæpe licitando. dant. rem ementi cum partito lucrandi certum quid. V. G. quod res sit vendita pro scutis mille cum partito lucrandi centum quo pacto conuentum intelligitur quod si alius offerat. vltra mille ipse lucretur centum. si alius etiam non inueniatur plus offerens ipsi remaneat, in effectu vendita. cuius pactionis introducendæ ratio [illegible] processit. vt licitantes fiant animosiores et promptiores ad plus offerendum. vt meminit P. Sanut. in tractu de inuent. hæred. 1. p. S. n°. 43. fol. 116. et Flaminius Cartarius decis. 103. vbi asserit hoc lucrum appellari apud suos morem tanuq. quod apud nostrates prometido. vt supra de quo. latè agitur tit. 14 lib. 9. nouæ recop. et præcipue. in l. 22. 23 vsque ad finalem in quibus agitur. hæc promissa posse concedi a regijs. maioribus calculatoribus = item. ex lucrato promisso. quintam partem. Regi relictam deberi. et alia huiusmodi non parui momenti. quæ. debent obseruari in redituum regalium locatione cui familiaris. hæc pactio lucratiua. vt hoc veluti hamo conductores alliciantur. pluris offerendi causa. cæterum quia. hæ animosæ. licitationes officiorum auctionibus. non conueniunt. quippe in quorum emptione non tam spectari oporteat pretij et valoris incrementum quam ementis idoneitas. atque probitas. regia. schedula data Madridij

V. Acuña in § de adulteris n°. Se. Chartar. et schedulam quæ in officijs non admittit

die vltimo decembr. ann. 1607. ideo in eorum venditione non admit
tuntur auctiones cum pacto lucrandi promissum — nec auctiones quartæ
vel decimæ partis. vulgo. pujas del quarto. diezmo, o medio diezmo
vt cautum extat — Regia. schedula. missa Marchioni de Guadalcaçar
data. die 23. Octobris. ann. 1621. el Rei. G. Marq. de Guadalcazar
pariente mi Virrey. Gobernador y Capn. Gl. de las provincias del piru
el Rey mi Sr. y pe. que sancta gloria aya, por cedula suya
fha a 2. de Abril. del año passado de 608. q se embio a to
das las audiencias de essas partes ordeno y mando no consintiesse
ni diesse lugar a q en las ventas q de alli adelante se hiciessen en sus
districtos, de los officios q en ella se vendiessen, se admitiesse la puja del
quarto, ni otra postura, ni se pusiesse condicion de q se ubiesse de admitir
sino q juntamte. con procurar, el acrescentamiento de mi Rl. hacien
da. en la venta de los dichos officios se mirasse por el bien de
la Rpca. y atendiesse a q en las personas q los comprassen concur
riessen las partes necessarias para servirlos. Ya.

2

Señor mio y mi dueño con las honrras y favores que
Vm, me hase compensare el mal suceso de la canon-
gia que aunque lo ha sido aseguro a Vm, que lo mas
sensible para mi es el concepto malo que avra
formado su Ex.a de mis letras viendo que no
meresi ningun lugar, y mas quando la justi-
ficassion de el Señor Arsobispo y la rectitud del
Sobran se manifesto tanto, que para no dexar sin
premio a todos los que lo meresieron supone a su
Mag.d en la nomina mas de los que pedian Reales
Cedulas mandar. Esta consideracion me tiene
tan desconsolado que aseguro a Vm, que aunque pudiera
averme desvanesido mis actos con todo presentar-
mas mi desconfiansa que aun no he tenido aliento
para ponerme a los pies de su Ex.a ni del R.mo
P.e Frand. Dios se lo perdone a esa Guancavelica
que me lo tiene alla a Vm, para que lo me hallase sin
sus ynfluensias.

Señor mio luego que resevi la de Vm, ocurri al Señor
Don Pedro Frasso y me dio a Theodoro Hospiniano
y he echo trasladar el capitulo que Vm, me
mando que remito adjunto en esta y que do muy
Vanaglorioso de que se aya ofresido en que servir a Vm
como lo hare todas las veses que quiera valerse
de este su criado. ba puntualissimamente sacado.
Las novedades que ha traido el aviso avissaran
a Vm otros de mejor nota y pluma y solo de
a Vm el enorabuena de que esa mi Señora

...de bom las curiositas ...
...labras griegas y como no se
...dieron sacar se puso esa señal
...lo demas no falta cosa

Su S.a de quedar con salud y Dios se la conserve y le conceda el Virrey a cuenta y de Vn señora que el R.mo S.r que [illegible] dico a la fiesta que la piedad de su Ex.a puso en hauiendo de gracias de la [illegible] que Nro Señor nos dio [illegible] q comprehendio su R.ma la festividad, y la ocasion en que nos hallamos con primer en menos de tres dias de tiempo marauillo a todos que no hasen [illegible] sus aciertos.

Ha venido restituida la Votacion de cathedras ala Vniuersidad pero limitada a cierto y sinco sujetos que se componen de el Rector Maestre escuela los cathedraticos propietarios de vna y otra facultad y los Doctores mas antiguos que al cansare a este numero, y de dos colegiales de san Martin, y en dicho el Señor oydor mas antiguo con que llegado el numero a treynta agora [illegible] solo a su execusion y es cierto que los [illegible] mos nos hiuieramos [illegible] de lo mas [illegible] viera remitido asi ecc.a Yo quedo para [illegible] a V.m. como deuo deseando le tengo sucesos y felicidades tan buenos como merecen y [illegible] N.s muchos años [illegible] Octubre [illegible] de 1684

Señor mio

[illegible]

Seguro Serv.r

D.r Don thomas [illegible]

de [illegible]

S.or Dot. S. Don Juan Luis Lopez [illegible]

zu
ām.
&
ju.
su-
ꝗ.
em
na-
&
mis
ꝗ.
im-
oß-
is
ai
nō
ri
oo
im-
p̄d.
g.2.
t.b.
in
?.
ei.
en-
o-
ni.

Caput decimum octavum.

Paragraphus undecimus. de Stigmatis, Cicatricibus et similibus notis alijs.

229. Stigmatum dictio, quae a Graeco = id est, pungo descendit, et aliàs Characterum voce graecâ venit. leg. Stigmata. 3. Cod. de fabricens. Cap. ad audientiam. 3. Cod. de crim. fals. leg. ad testium. 22. §. Signum. 5. ff. qui testam. facer. poss. Proprie, et Notas, et cicatrices. leg. 1. §. fin. ibi: Nomina et notae: et

230. aurium: ibi: Notae autem verbo etiam cicatrices continentur. ff. de fugitiv. et ibi: pulchrè Gothofr. in not. lit. V. dict. leg. Stigmata. 3. ibi: notae publicae. leg. locum. 12. §. 1. in fin. ibi: nec servum cicatricibus deformare. ff. de Usufruct. Herodot. lib. 2. pagin. (mihi) 284. Cicer. lib. 2. offic. Thraecem compunctum notis Thraeciis dicit: Valer. Maxim. lib. 6. cap. 8. Item Stigmatum notas punctim: Sueton. in Calig. Cap. 27. puncta: Vegel. lib. 2. cap. 5. et ibi: Stewech. in comm. in princ. inscriptiones frontis sive faciei leg. siquis 17. Cod. de poenis. Seneca. lib. 3. de Ira cap. 3. Elogia, Sueton. in Calig. Cap. 21. in fin. et ibi: Casaub. in Animad. Beroald. Torrent. et Pulman. in Comm. et annot. et Servitia, id est, notas serviles, abstractum pro concreto posito indigitamus. Petron. Arbiter. in Satyr. ibi: Servitia ecce in frontibus cernitis: et ibidem Ant. Gonsal. à Salas. pagin. 255. Vel Servitia Servas interpretamur. Nam ex frontium stigmatis servi ab omnibus omninò habentur. Ita Seneca de tranq. anim. cap. 11. Huic itaque, ait, primum rei precium detractum est, et spiritus inter servitia numerandus, hoc est, inter servos. Itidem Plautus in Curculion. act. 2. scent. 3. vers. 21. Im-

231 proprie, et latè Stigmata signa, insignia, formae, et Imagines. dict. leg. 12. §. 5. dicunt. Petrus Ostern. de Stigmat. Sect. 1. post Columell. lib. 11. Cap. 2.

232. Germani = Gail de Arrest. Imp. Cap. 8. num 11. Wehner. pract. obs. lit. b. et S. in dd. vocibus. Itali et Hispani bullationem vel mercationem in facie vocant. Camill. Borrell. lib. 2. de Magist. Edict. Cap. 8. num 443. et seq.

233 Obiter, hic observandum. 1. quòd licet appositae notae regulariter in malam partem pro infamia et sugillatione accipiantur, per textum et auctores modò relatos. Sueton. in Claud. cap. 16. et ibi Beroald. in verbis: Appositae notam. Livius decad. 3. lib. 2. in fin. ibi: omnibus notis ignominijsque confectos esse. et decad. 4. lib. 9. cap. 52. ibi: Senatu moveretur, quam notam nemo memoriae prodidit, attamen interdum in bonam partem sumi, utpote apud Ovidium:

Ille Numantinâ traxit ab urbe notam.

Beroald. dict. loco. Nam sicut in servis quavis semper nota infamiam importat, juxta illud: Extremae notae servus, Georg. Erhard. ad Petron. Arbit. pag. (mihi) 677. ita primae notae viri splendidi et clarissimi

habentur. Paurmeist. lib. 2. de iurisdict. Cap. ultim. pag. 903. Q formula illa de meliori nota haud spectare videtur. Georg. Extra loc. Vid. supra Cap. 13. num. 243.

234. 2. Notandum, Divum Paulum in Epist. ad Galat. Cap. 17. dum se stigmata Domini nostri Jesu in corpore suo portare non in communi sensu pro notis & cicatricibus vocem hanc a sed pro passionibus, vel melius passionis insignibus, scribente Gregor. lib. 31. Syntagm. Cap. 35. num. 3. Voluit enim Paulus interpretationem Corn. a Lapid. ibidem, ne de cetero judeo quis sibi molestus sit, negando se an Christi, an vero Moisi sit, idque propterea, quod cuius sit servus pateat ex stigmate quod sibi non circumcisionis, cum servis legis, sed Christi teatur. Non etiam absurdum videtur eorum explicatio, qui ill lligunt, Paulum hoc intendisse, ne quis sibi ob Apostolatum su intendat, cum illum stigmata pro Christo inusta, hoc est, & cicatrices ex verberibus, vulneribus & afflictionibus propter tum accepta, & corpori suo impressa, quasi trophaea militiæ Ch satis probent, de quibus 2. Corinth. 11. vers. 22. Alphons. Palæot. Stigmat. Jesu Christi per totum Osterman. d. tract. de stigmat.

235. 3. Sciendum, esse & alias notas, quarum peritia mi in computando, calculando, celerique & secreta scriptura va poterat: indeque Notarios nomen accepisse arguit. leg. inter 1. ff. ex quibus. maj. & ibi Gothofr. in not. Camill. Borrell. Magistr. Edict. Cap. 15. num. 9. Stewech. ad Veget. lib. 2. Cap. Has Livius decad. 4. lib. 4. Cap. 60. secretas notas vocat: Alij Dequibus plene scripserunt Joannes Trithemius Abbas phiæ libri sex, Edict. Coloniensis de Anno 1571. in octavo. Baptista Porta de occultis liter. notis libris IV. & alij ti. Paschal. in legat. Cap. 17. pag. 108. & seqq. Conf. supra num. 1963.

236. Sunt autem stigmata, notæ, signorum pu indicia, indelebilia corpori (cumprimis frontis sive fa aut ferro, publica, vel privata forma, ita impressa, neque ant. Levit. Cap. 19. vers. 28. Ezech. Cap. 9. vers. 4. Et signa Thau super frontes: & ibi Cornel. a Lapid. num. pag. 1017. dict. leg. stigmata 3. Cum similibus num. 223. & seq. & infra num. 238. & seq. relatis. us lib. 5. ubi Diphylus: Inustam, ait, punctis frons pillo obvelat. Cl. Rhodig. lib. 1. Cap. 31. Laurent. Comm. pag. de servis pag. 20. Connan. lib. 2. ~~[illegible]~~

Jur. Ciuil. Cap. 6. num. 4. Gail. lib. 2. de pac. public. Cap. 2. num. 23. Petrus Greg. lib. 10. de Republic. Cap. 3. num. 12. & lib. 31. Syntag. Jur. Cap. 35. num. 1. Arnisaeus lib. 1. polit. Cap. 8. Sect. 10. num. 23. Petr. Osterman. de Stigmat. Sect. 1. per text. & Exempla ibi relata.

237. Character † autem est ferri Coloratum (alij ut Pontanus ad lib. 1. Georgic. Virgil. in Verbo aut pecori Signum. Vers. 263. Coloraty) quo notae pecudibus inuruntur. Isidor. lib. 20. Origin. Cap. 16.

238. Causam † huius Impressionis per Stigmata duplicem esse animaduerto: Vnam Communem, alteram Specialem.

Communis Omnium Stigmaty & Notarum tam in Seruis, quam militibus Criminisque damnatis hominibus, Vt & rebus caracteri certo notis, Causa est Agnitio siue recognitio Exod. Cap. 21. Vers. 6. leg. 1. §. fin. ibi: Notis & Cuius Se quis esse dicat. ff. de fugitiv. & ibi: Gothofr. in not. d. leg. Stigmata 3. Cod. de fabricens. lib. 11. & ibi: Ioan. de Platea, Andr. de Barulo. num. 1. ac alij. leg. penult. Cod. de Aquaed. lib. 11. Cap. ad audientiam. 3. ibi: in Signum maleficij caracterem aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoscatur. de Crimin. fals. Petr. Gregor. lib. 31. Syntagm. jur. Cap. 35. num. 3. Bened. Carpzov. parte 3. pract. Crim. quaest. 29. num. 9.

239. In Vtrisque † res Clara est, Milites enim olim autorati, siue tyrones in delectu positi, & Serui a fuga retracti & in potestatem dominorum redacti, in facies fronte, maxillis, ceruice, brachijs, manibus suis, aliave corporis parte, siue Cute Compungebantur, ut hoc modo latitantes agnosci possent. dd. modo jurib. Veget. lib. 2. Cap. 5. & ibi: Stewech. in Comm. ad Verba: Nam puncturis. Lipsius lib. 1. de milit. Rom. dialog. 9. Post Netium Turneb. lib. 23. Aduersar. Cap. 12. Guid. Panciroll. lib. 2. thesaur. Var. lect. Cap. 241. Menn. in delic. Ord. Equestr. in fin. Pag. 196. Pignorius dic. Com. de Seruis. pag. 19. post Auson. Collumell. & Juvenal. Cornel. a lapide. d. loc. Gail. lib. 2. obs. 118. num. 3. & lib. 2. de pac. public. Cap. 2. num. 23. Vbi de Militibus; ac de Arrestis Imper. Cap. 8. num. 18. Vbi: de hominibus prodigijs maliciose dufugientibus. Doming. de cris. 7. num.

16. ubi de Notario. Nicol. Reusner. part. 5. de testam. Cap. 2. n.
17. pag. 146. Rosin. lib. 2. de Regal. Cap. 6. num. 12. Wehn.
Pract. obs. voce — pag. 26. Bocer. de bello & duell. Cap. 9. nu.
Arnis. d. Cap. 5. sect. 6. num. 28. Cunrad. Rittershus. in not.
Gunth. Ligur. lib. 7. verb. 256. versus Gunth. hi sunt.
Armiger excutit candenti fronte metallo,
de tonsa que comã &.
& vers. 273. —— Maxilla servus adusta
vertice detonso supponet terga flagellis
& vers. 282. Sin minus abraso signatus vertice frontem
verbera dura ferat, castrisque fugatus abibit,
Ni fuerit domini spolijs, armisque redemptus.
& vers 299. Si quis pacificę plebis villasve domosve
usserit, abrasis signabitur ora capillis
& pulsus castris post verbera multa recedet.
240. Hinc et Claudius Imper. orantibus familiaribus cum haru-
tam cuidam demeret. Litura tamen, inquit, extet.
nius in Claud. Cap. 16. & ibi Casaub. in animadvers.
cum orantibus. pag. 274. & Berwald. in Comm. ibidem
574. atque ob id Zasio in §. de inofficios. l. Epistola. num.
de patt. perpetuo manere & durare dicitur. usque adeo
241. etiam ignum stichit commune servorum nomen Icti.
16. ff. de pecul. leg. 2. ff. de fideic. libert. leg. 12. de legat.
tii stigmatis usu receptum sit. Petr. Gregor. lib. 31. synt.
jur. Cap. 31. num. 3. Forsan & in superiore Germania
emulationem servorum, qui olim Romanis cellar.
tarij, de quibus plene Pignor. d. Com. de servis. (
Voces — Vemar[illegible]ser. Ostermar, d. tract. de stigm.
242. Cum et autem ex stigmate vel signo infixo se.
animali, cujus rei sit, fiat recognitio, Ruchus
Concl. jur. tit. A. Concl. 516. tom. 1. qualiter illa
& testium depositiones, ut fidem mereantur, [illegible]
sint, vide apud Ant. Confet. in singul. verbo: [illegible]
v. 2. & 3. virgil. Pingitzer. ill. quæst. Saxon. 37. ac e[illegible]
nius supra Cap. 13. §. 2. effect. 3. & 10. ut & §. 3. [illegible]
243. Specialis et stigmatum causa est, vel decoris, sive hon[illegible]

Vel dedecoris sive supplicij.

244. Decus in his notis spectatur ex more Gentium. Olim enim quam plurimæ gentes Corpora stigmatis pingere solebant, decoris & Nobilitatis gratia, veluti: Thracij & Germanorum populorum pars: Herodot. lib. 5. Post. prin. Claud. lib. 1. contra Ruffin. Avent. lib. 1. Annal. Bojor. Chini not. Thracij seu Thrcis in proverbio. Rhodig. lib. 7. antiq. lect. Cap. 31. Stewech. d. loc. post Circa) Daci & Sarmatæ: Plinius lib. 22. cap. 1. Petr. Gregor. lib. 31. Syntagm. jur. cap. 35. n. 2. Syri: Lucian. in Dea Syria. Britanni & Picti: Plin. d. loc. Tertull. de Virgin. velat. Camdem. in Britan. Rub. Britanniæ nomen. pag. 77. & seq. ac Rubr. Picti. pag. 51. Ubi eleganter ex voce Brith, quod patriâ & antiquâ linguâ depictum & coloratum significat, id ipsum deducit, & Cæsar, Mel. Plin. Isidori & aliorum auctoritatibus firmat. Consent insuper Tiraq. de Nobil. cap. 37. num. 161. Spondan. in Epit. ann. Eccl. Baron. in anno Christi 315. num. 5. Osterman de stigm. sect. 5. Munster. in Cosmograph. & similes alios.

245. hic opifero minutis acus punctis expressos nativi graminis succos includebat, ut hæc ad sui specimen cicatrices ferat pictis artubus maculosa nobilitas, inquit pulchrè Arnisæus dict. lib. 1. polit. cap. 5. sect. 6. num. 26.

246. Est & stigma ordinis nota, veluti: quando Hispani Nobiles, quos alti sanguinis stemma non decorat, stigma auriculam & notam equestrem non recusant, eaque susceptâ aliud nomen assumere non verentur. Hieron. Roman. in Republ. mund. Nec mirum, inquit Mennen. d. loc. apud Barbaros illos ejusmodi stigmatis vestigium extitisse, cum & apud Christianos dudam in usu fuerit, Lipsio, & Philippo Leydensi auctoribus: Imô & ante eos in populo Dei. Exodi Cap. 21. vers. 6.

247. Omnium autem summum & præcipuum decus est, quando Christiani cum Apostolo Paulo in Gloriantur hoc, quod stigmata Christi in Corpore suo portent ad Galat. Cap. 6. vers. 17. Ita Anno 1614. in Japone Christianos Martyres

Signo Crucis in fronte à Tyranno candenti ferro inusti
mus, & in Imaginibus Romæ excusis expressos
servos Crucis & Christi crucifixi viros esse scribit Corn.
248. Lapid. d. loc. In Persis & Turcis hoc memorabile est,
Signo Crucis in fronte contra pestem utantur. Cum
Chosroes de Persis rebellantibus illustrem victor
tinuisset, & Turcas captivos ad Mauritium Imper
Orientis dono mitteret, Mauritius eos signo Crucis
te notatos cernens, attonitus sciscitatus est, quam
sam, qui non colerent, signa circumferrent: Tum
respondisse fertur, Persidem nuper gravi pestilent
borasse, unde edoctos se à quodam Christiano,
stigmate præmuniret, quod experientia salubern
declaravit. Nicephor. lib. 18. histor. Eccles. Cap. 20
liter Turcas prominente cruce adversus farnem
to atramento compunctos narrat Zonar. lib. 3. an
Forcatul. lib. 1. de Gallor. Imper. & Philos. pag.
129. & seq. Valdes de dign. Hispan. Cap. 16. num.
249 † & inauditum multis exemplum Jacobitarum
entem & magnam Armeniæ partem occupant
quod hi non solum circumcidantur & baptizent
mul, sed et candenti ferro characterem crucis
bus, vel alicubi corpori, maxime pectoribus, in
mant. Isach. Abbas in Append. Nation. Christi
in hoc sequitur Sterrech. ad Vegel. lib. 2. Cap. 1. in verbis
Quinctuis pag. 97. vers. 4. verbis super frontes. Pagin
ubi notabiliter addit: Etiam in Aphrica eos, qui
Christianis descendunt, & Mauris separati in mont
habitant, crucem brachio impressam, quasi signum
tianismi gerere, cætera rudes, illudque Lusitanis
Cum Arzilam & Azamorem aliaque eorum in
urbes accedunt, ut abijs in Christianismo erudian
citanos Alarbes quasi Aphros geminos, cæteros
sive Mauros vocare. Idem, quod de Jacobitis dixi

Refertur de incolis regni Presbyt. Joannis, & ij post Guilielm.
Jans. in tabul. Geograph. & Hydrograph. apud Osterman
de stigm. sect. 5. ac de universa stigmatum ratione pluribus
Baron. in Not. ad Martyrol. 22. decembr. Hyeronim. Alex-
ander. Comm. in Instit. Caij. Pignor. d. Comm. de servis
pag. 22. & segq. Pijssimo sane & Christianissimo instituto: quia
250. ignum Christum clavorum stigmata & cicatrices adhuc
referre plurimorum est sententia, per text. Zachar. Cap. 13.
Vers. 6. ibi: & dicent ei: Quid sunt plagae istae in medio
manuum tuarum? & dicit: His plagatus sum in domo
eorum, qui diligebant me. Esaiae cap. 63. Vers. 1. Joan.
Cap. 19. Vers. 37. ibi: Videbunt in quem transfixerunt. Apo-
calyps. Cap. 1. Vers. 7. ibi: & videbit eum omnis oculus, &
qui eum pupugerunt. Ita August. serm. 5. de ascens. &
251. lib. 2. de Symbol. ad catech. Cap. 8. Cuius retentionis
plures rationes Patres suggerunt: tum, ut hostes Christi ex
ijs, velut signis triumphalibus & victorijs, convincantur:
Augustin. d. loc. Nicol. de Lyra super Joan. cap. 19. ad
verba: Videbunt in quem &c. tum, ut sint quasi tessera sa-
lutis, & gratiae pignus, Ambrosius super Lucam, semper
exigenter salutis humanae precium & obedientiae do-
cum: Cyprian. de Baptis. Christi. tum, ut interceden-
do pro nobis Christus vulnerum cicatrices, quas pro
nostra redemptione pertulit, Deo Patri ostendat: An-
shelmus super Cap. 9. Epist. ad Hebr. tum. ut notarum
harum intuitu electi in vita aeterna tanto impensius
Deum laudare & Salvatorem suum invocare & cele-
brare haud desinant: Beda in Lucae Cap. ultim. tum. de-
nique, ut utriusque tam humanae, quae divinae naturae
proprietates in Christo individue permanere creda-
mus. Leo serm. 1. de resurrect. Plura de his Matth. Ho-
e ab Hohenegk Comm. in Apocalyps. Cap. 1. Part. 1. Sect.
P. 6. pag. 49. & segq.

252. Dedecus, et supplicium & infamia instigmatis de-
prehenditur, si illa ignominiae propter causam facinorosis

fuerit impressa. Machab. lib. 3. cap. 2. vers. 29. ibi: Cumque decrevisset Rex Egyptiorum Ptolemaeus Philopater gentem Judaicam notare publicā ignominiā, erecta que ad turrim auly junctam columnā, literis curavit insculpendum quid. V. ac vers. 29. Sin, qui nomina incensu fuissent professi, cauterio corporibus pro stigmate insigne Bacchi, folio hederae inurentur. eo forsan fine, ut hoc signo quasi legitimo Bacchi titulo ejus cultores consignarentur. Nel. a Lapid. dict. loc. Cajus. lib. 1. instit. tit. 1. deditijs qui post admissa crimina supplicijs subditi, et publice criminibus qui sunt: aut in quorum facie quaecunque inscripta aut igne, aut ferro impressa sunt, ut deleri non possunt. Cap. ad audientiam 3. de crimin. falsi. ubi: de clericis sigillum falsificantibus. Senec. lib. 4. de benefic. cap. 37. Philipp. Macedonum Rege ita inquit: stigmata inscribi ingratum hospitem testantia. Dignus qui non inscriberetur. sed insculperentur illy literae, qui hospitem suum de naufragio similem, inid, in quo jacuerat ipse, expulerat. Et rursum cap. 38. Potius est, inquit Philippus, intra fines Regni mei, te literas istas oculis inscribendas durissima fronte circumferre. Ostende quam sacra res sit mensa hospitalis; praebe in facie tua legendum istud decretum, quo cavetur, ne miseros tecto juvare capitale sit. Magis ista constitutio sic erit rata, quam si illam in aes incidissem. Anton. in Calig. cap. 27. Petr. Greg. 16. de republ. cap. 3. num. 12. Jo. à Wovvexen. in animadvers. ad Petron. Arbiter. pag. 448. Carpzov. dict. part. Pract. crim. quaest. 29. num. 9. et Lo. Pancirol. dict. lib. 2. thes. var. lect. cap. 241. Dn. Wilhelm. Anton. tract. de Resignat. moratat. concl. 43. num. 12. lib. 11.

253. Sed an poena stigmatum in fronte seu facie hominis jure permissa sit, quaeritur? de jure divino nullum videtur habere dubium, ex quo videmus, in sacra scriptura, poenam respicientem faciem, ut est oculi effossio, prohibitam

Prohibitum non esse. Exod. Cap. 21. Vers. 26.

254. De jure † Civili Pandectarum re. Ex dict. leg. 1. §. fin. ff. de fugit. leg. locum. 17. §. 1. in fin. ff. de Usufruct. Cajo lib. 1. inst. tit. tit. 1. plana est. Erat enim olim apud romanos tam servorum, quam mancipiorum supplicium. Plin. lib. 8. Cap. 3. Valer. Maxim. lib. 6. Cap. 8. Varro lib. 1. de re rustica usque adeo, ut etiam Vitellius ultro ignominiosi notas, vir sordidi damnatis supplicia demserit. Sueton. in Vitell. Cap. 8. et ibi Beroald. in comm. Voc. Notas: Usufructuario tamen servum Cicatricibus in proprietarij damnum deformare licitu non fuit. dict. leg. locum. 17. §. 1. in fin.

255- Jure Codicis † quod attinet, hanc vultu inustionem Constantinus Imperat. in leg. si quis in metallum. 17. Cod. de Poenis. in totum sustulit, et ne stigmata facies poena causa inurantur, vetuit, ne illa ad Coelestis pulchritudinis similitudinem condita damnationis maculetur inscriptione, aut Cicatricibus deformetur, et ibi Glos. ac Dd. comm. Jo. de Platea ad. d. leg. Stigmata 3. Cod. de Fabric. et ibidem Joannes de Barulo num. 1. Joan. Redin. de Majest. Princip. Rubric. non armis solum decoratum. num. 25. Clar. in Pract. Crim. quest. 70. num. 1. Mysing. Cent. 2. obs. 46. Petr. Gregor. d. Cap. 3. num. 12. Coler. decis. 160. num. 1. Thoming. decis. 7. num. 17. Panciról. lib. 2. thesaur. Var. lect. Cap. 241. Ant. Padill. ad leg. transigere. num. 14. Cod. de transact. Cornel. à Lapid. ad Ezechiel. Cap. 9. Vers. 4. in Verbis: super frontis. Pag. 1012. Spondan. in Epit. Annal. Baron. in ann. Christ. 315. num. 5. Rittershus. in not. ad Gunth. Ligur. lib. 3. Vers.

256- 256. Pag. 137. Ne igitur † sit aliqua oris Contumelia, haec in Collaria translata fuit cum suis inscriptionibus, quarum quasdam recenset Pignor. Comm. de servis. pag. 21. et seqq. ac sequitur. Ant. Gonsal. à Salas. Comm. in Petron. ad Verba: Et notum fugitivorum Epigramma pag. 243. Hanc Constantini Sanctionem adeo Verum putant Dd. ut nec Statuto, Consuetudine, usuve contrario aliud introduci possit, Mynsing. dict. obs. 46. in fin. ubi Angel. Alexand. et Marant. ad hoc citat, et insuper alios in hanc sententiam accumulat. Borellus lib. 2. de Magistr. Edict. Cap. 8. num. 145. ubi

num. præcedent. docet, eadem de Causâ Caroli 1. in Regno
inde Suetudinem abijsse.
257. Hoc jus Codicis † Iconoclasta Theophilus Imp. Vultu
Martyrum Theophani & Theodori Stigmate inurens, teste
zâ & Cedreno, infregit, deinde alij Christianorum Co
ssorum persecutores. Pontius Diaconus in Vita Cypriani. ing
get V. Antichristus, Cujus Caracterem in manu sua dextra, a
in frontibus suis, ij, qui bestiæ se subjecerunt, habebunt. Ap
Cap. 13. Vers. 16. Spondan. d. loc. Petr. Greg. d. lib. 16. Cap. 3. n
11. & lib. 31. Syntagm. jur. Cap. 31. in fin. Cornel. a Lapid. d.
258. Hodie † moribus nostris, maxime Germanorum. G
rum, Hispanorum & Anglorum, Vt infra dicetur, non ob
te dict. leg. 17. Criminosi, cum primis furtivi ferarum
tores, = & alij, Stigmate notant. Wehn. practt. obs.
B. voc. = pag. 76. Wesemb. in = ff. de pæn. num. 13. Clar
d. quæst. 70. Petr. Greg. d. lib. 31. Cap. 35. Nævius in System.
ii. jur. ad d. leg. 17. num. 2. Padill. ad d. leg. transigen
14. & alij infra num. 266. relati.
259. Quum Saxonico † quoque relegati & furtibus quis, f
Candenti, moribus legibus quæ a Longobardis acceptis, in m
lla, quô Criminis reatus Exteris innotescat, notari solent
= artic. 38. Farch. different. 66. Heinh. part. 2. different. 7. Co
dict decis. 160 num. 2. & ibi relati in addit. Thoming. d.
260. 2. num. 16. & 20. Wehner. & Nævius dd. loc. Pænat Sancti
delicti qualitate haud nimis Severa. Nemo enim
qui negabit Vnquam plus esse oculum eruere, quam St
mate faciem deformare, arg. dict. Cap. 21. Exod. Vers. 26
facit ad rem ratio in dict. leg. 17. Cod. de pæn. a Similitu
261. ne Imaginis divinæ ducta. Nam homo † factus non est
Dei Similitudinem secundum Corporis lineamenta, sed
quantum ad animam & illius immortalitatem, quam
quoque ad internam formam, Sive interiorem homin
referatur: alias si Imago Dei ad externam forma
Seu hominem referrentur, Colligi posset, Deum tot Ima
gines formas ue induere, quot homines forent; Siqui
Vix è millibus Vnus alteri per omnia refert, nempe

& ita intelligi debere Genes. Cap. 1. Constat Ex novell. Justiniani. Sing. 5. in prin. & theologi omnes subscribunt. Beda ind. Genes. lib. 1. Cap. 8. in Job. lib. 3. Cap. 7. Euchar. in Genesin. lib. 1. Cap. 8. Bened. Pererius in Genes. lib. 4. pertotum. Augut. Torniell. ann. Sacr. & profan. int. mund. stat. die. 6. num. 7. & 8. Nec abis secessum faciunt S.C.ti, vti patet Ex Borell. dict. cap. 8. num. 428. Petr. Greg. in proleg. Syntax. art. mirab. Cap. 5. Valnez. de Jur. homin. part. 5. num. 9. tom. 1. vbi plures citat.

262. Haud tinepte igitur Concludi posse videtur, Stigmata hominis faciei ob facinora recte inuri posse, Jure Canonico haud refragante. Cap. ad audientiig 3. ibi: maleficij Caractetem alliquem impri facias, quo inter alios Cognoscatur. de Crimin. fals. Decian. tract. crim. lib. 5. Cap. 42. num. 13. Petr. Greg. dict. lib. 31. cap. 35. num. 4. Valnez. d. part. 5. num. 20. Osterman. de Stigmat. Sect. 4. Vers. 7: Atque ita Curiam hodie observare, scribit, additionat. Salicet. ind. leg. Siquis 17. Cod. de pen. Constatque, hodie fures obleuius furtum infronte inuri, ita stantibus legibus municipalibus. Guid. Pancirol. d. lib. 2. thes. var. lectur. Cap. 241.

263. Sed tcauendum Magistratibus, ne Cum Cajo Caligula honesti Ordinis homines prius Stigmatum notis deformatos ad metalla aliudue supplicium Condemnent: Sueton. in Caligul. Cap. 27. aut etiam plane innocentes arbitrij dominici potentia impulsi humanitatem perdant, & quod in malorum trucidatione didicerunt, Exerceant in omnes. Plutarch. in Crass. de Spartaco, & eius socijs loquens. Lactant. lib. 6. Cap. 20 Spartian. in Hadrian. Pignorius Comm. de Servis. part 23. & seq. quod si fiat, fere dicere possumus Cum Mazanta Cons. 27. num. 8. Jus Longobardi Cum asininum esse, Caruit ratione.

264. Inter t haec stigmata & notas Cum primis olim Erant literae. Petron. in Satyr. pag. 125. ibi: Ita eedem literae. & ibi Georg. Erhard. in Symbol. p. 678. ~~[illegible]~~ & cum segg. ~~[illegible]~~ Senec. de tranq. animi Cap. 9. ibi: sicut. Plenique ignari Etiam servilium litterarum. Sueton. in Claud. Cap. 16. At quenam hae notae fuerint, non patet.

Pancirol. d. lib. 2. cap. 241. credit impressam fronti Crimi-
nam delicti quod commiserat literam, veluti, si fide-
furtum, literam F imprimebant. Et ob id Plautus in Au-
lular. act. 2. scen. 4. in fin. hominem trium literarum fu-
appellat, forte quod hae tres literae Fur fronti inscriberentur
Hinc integrae frontis homines a Papiniano in leg. quin-
ff. de testib. dicunt, qui his notis careant, vel forte, qui po-
tem non perfricuerint ad ruborem alicuius criminis de-
lum. Sunt qui statuant, fuisse O et F. quod utique noni-
bat Pignorius d. comm. de serv. pag. 20. et seq. Sed rejicit
rij rationem de impletione frontium ingentibus literis
quam notum fugitivorum Epigramma vocat. Conceptum in
verbis, quae in eorundem collaria et aereas lamellas inci-
fuerunt, ut ipse Romae ea vidisse testatur. Calumniantium
265. + (quales etiam sunt alienarum litterarum praeter omnem hu-
nitatem, vitae societatem et candorem malitiosi ac vigilan-
tores) frontibus inuri Romae solebat liter. K. leg. 1. §. 2. ff.
tm. turpil. et ibi: Gothofr. in not. Cicer. pro Rosc. Amer.
Greg. lib. 16. de Repub. cap. 3. num. 12. Connan. d. lib. 2. c.
num. 4. Guid. Pancirol. lib. 2. thesaur. var. lect. cap. 241. Ale-
dict. lib. 1. Polit. cap. 5. sect. 6. num. 24. Heifeld. in sph
thesaur. philos. cap. 24. pag. 858. et cap. 26. pagin. 961. Apo-
266. llos + Supremi etiam judices corrupti, et clerici falsum
sigillo Regis magno committentes, text. exp. in cap. ad au-
tium 3. de crim. fals. ut iniqui aut falsarij in fronte, fa-
lij signantur. Petr. Rebuffus in leg. hominis 152. ver.
ff. de V. S. et ad Const. Reg. tract. de literis oblig. art.
num. 4. et seqq. Petr. Greg. d. lib. 31. cap. 35. num. 3. In F
Binubis candenti ferro fronti imprimitur liter. Q. e
pulsionis causam investigat Osterman. de stigmat. sec
sext. Padill. ad legem transigere num. 14. Cod. de tra-
tionib.

In Anglia homicidis sub pollice manus liter. M.
murtre enim homicidium Angli vocant) ex Henrici V
constitutione inurebatur: furibus vero liter. T. quod the-
ves

suum Vocent. Polyd. Vergil. lib. 26. Histor. Anglic.

267. Hac occasione et Veteres literarum pro servo accepisse, servosque literatos, stigmaticos, inustos vel inscriptos et servum per jocum appellasse, dubium nullum habet. Plaut. in Casin. act. 2. sc. 6. vers. 49. et in Pseud. act. 1. sc. 5. vers. 131. Petron. in satyrico. pag. 125. ibi: per totam faciem literali manu duxit. ubi jan. Dusa in praecidan. pag. 285. et Georg. Erhard. in symbol. ibidem pag. 618. Dion. Cass. lib. 9. Apulei. de aureo asin. lib. 9. quo etiam spectat proverbium; Samiorum populus literatior, quod Samii a tyrannide oppressi, cum civium laborarunt inopia, stigmatiis seu servis manumissis lacunas civitatis explerent. Cael. Rhodig. lib. 7. cap. 31. tito. Poema de operis servor. jan. Dousa. ad Petron. lib. 2. cap. 6. Lipsius. lib. 2. Elector. cap. 15. pag. 725. et seqq. Stewech. ad Veget. lib. 2. cap. 5. ad verba: Nam puncturis. pag. 96. et seq. Pancirol. dict. lib. 2. thes. var. lect. 241. Pontan. ad Virgil. lib. 1. Georg. vers. aut pecori signum. pag. 267. Cornel. a Lapid. d. loc. Spondan. in d. ann. Chr. 315. num. 5. Asseranis. dict. num. 29. Rittershus. d. loc. joan. Philipp. Pareus in Lexic. Plautin. voc. literatus. et in Electis Plaut. voc. servorum pag. 576.

268 Erat et inter has notas nomen principis: joan. Redin. d. tract. num. 25. folia: Machab. lib. 3. cap. 2. vers. 21. Noctuae figura: Samiorum navigii nota; Plutharc. in Pericle. Aelianus lib. 2. cap. 9. Equi signum: Plutarch. in Nicia, Petr. Greg. d. lib. 31. Syntagm. jur. cap. 35. num. 3. Vulpis, aut simiae typus: Pignorius d. comm. de serv. pag. 20. post Lucianum: et ejusmodi alia, de quibus eleganter et novissime Michael Meisnerus lib. 2. de not. philolog. et stigmat.

269 Haud raro etiam plura verba ac integra Antentis epigrammata nomen in fronte et titulus per barbara colla pependit, veluti: Cave a fure: Cave a fugitivo. Valerio Max. lib. 6. cap. 8. Petron. in satyr. infra d. loc. ubi supra relato. Pignor. d. comm. de serv. pag. 21. et seqq. Ludov. de la Cerda ad Virg. lib. 3. Aeneid. vers. 287. verbi. Rem carmine signo. in ...

not. num. 14. post. Sen. & Propert. Gonsal. à Salas. Comm. in Petr.
n. in Verbis: Frontes notari inscriptione solenti. pag. 243. & seq.
& ad Verba: & non fugitivorum Epigramma. ibi: Ubi additum
quale illud fuerit, nobis hodie non adeo notum. Joan. Wowver.
ibidem inanimadvers. pag. 221. & seq. illud scimus ex Zonar.
historia, stigma quod Theophilus Imp. inuri jussit Theo-
phan. & Theodoro in facie. XIJ. fuisse Versuum. Baron. in
notis ad Martyrolog. 27. decemb. Pignor. d. Comm. pag. ...
Lerman. d. sect. 4 Vers. 8. & sect. 5. Vers. 2. Et hae Epigrammata
inscriptiones Reorum & tituli jctis & Aristoteli in Rethor.
& Elogia Historic, Vid. sup. num. 230. dicuntur. Raderus ad
Martial. in analect. Gonsal. d. loc. ad Verba Epigram.
270. Agnotas Aliter in animalibus quoque locum sibi
Vindicant. Cum enim natus est pullus, aut Vitulus, Confes-
tim cum notis inustis signare & interstinguere bubulcum
oportebat: Ut quos juvencos aut ad minuras, aut sacrificijs
aut aratris, aut Plaustris consuefacere velit, in frontem ha-
beat Virgil. lib. Georg. Vers. 263. ibi:

Aut pecori signum, aut numeros impressit acervis.

& rursum lib. 3. Georg. Vers. 158. & segg. ibi:

Continuo que notas & nomina gentis inurunt,
Et quos aut pecori malint submittere habendo
Aut aris servare sacris, aut scindere terram,
Et Campum horrentem fractis invertere glebis
Cetera pascuntur Virides armenta per herbas.

Pontan. Utrobique in Comm. Lud. de la Cerda ibid. & ad d. lib. 9.
271. Æneid. Vers. 283. in not. num. 14. & ab his relati alij. hinc ipsum
sam Verbum Dignorare ortum apud Festum: dignorant, a
signa imponunt, ut fieri solet in pecoribus. Post recepta Ver-
bo signare. Signare, inquit. Nonius Oportet frontem Calen-
da forcipe..
272. De equis Apulej. lib. 2. Metamorph. ibi: Nec non &
equum illum quoque meum reducentibus, quem diversum
distractum nota dorsualis cognitione recuperaverunt. Ana-
creon. = id est.

Equi solent inustum
Coxis habere signum:

Pier. Valer. lib. 42. hierogl. Rubr. de I. & K. pag. 314. alia animalia quod attinet, de his ut & ipsis equis vide quae supra cap. 10. §. 2. Rub. III. Equi & animalia, observavimus.

De Cicatricibus

273. Quamvis † notarum, stigmatum sive signorum voce generati etiam cicatrices veniant, est tamen inter hæc accurate loquendo certa differentia. Nam primo cicatrix rimura quaedam est exteriori cutis parte apparens. Bald. in leg. si quis in metallo. 17. num. 1. in fin. Cod. de poen. deinde † stigmata

274. & notæ regulariter sunt ignominiosæ & vituperabiles: hæ vero non sunt famosæ. Angel. in leg. si venditor §. 1. de aedil. edict. & in tr. de malefic. § Cicatrix. Osterman. de stigm. sect. 5. in fine

275. Exempla † in militibus quotidiana sunt, qui gloriari in cicatricibus suis solent. de L. Sicinio (alias Siccio) Dentato, cuius opera honores que operum ultra fidem veri excedere judicari possent, nisi certa essent de his scriptorum monimenta. Postquam hic centies & vicies in aciem eo animi & corporis robore descendisset, ut maiorem semper victoriæ partem traheret quinque & 40. vulnerum pectore exceptorum, tergo cicatricibus vacuo, maculas, summum corporis sui ornamentum & splendorem habuit. Val. Max. lib. 3. rerum memorabil. cap. 22 num. 24. Dio lib. 10. Plin. lib. 7. cap. 28. Haud minora Manlij Capitolini fuerunt decora, dum 33. cicatricibus adverso corpore insignis fuit, & M. Sergij ter & vicies vul-

276. nerati Plin. dict. loc. verbo dicam. Dehonestamenta † faciei, corporisve totius, militum sunt gloria & virtutis testimonia uti dixi supra cap. 1. num. 13. Tales in castris D. Julij disciplina militaris aluit, quorum alter dextra, alter oculo amisso hostibus institit, ille post hanc factusq victus. Hunc in modum fortiter pugnavit M. Cæsius Sceva, cuius capite, humero, femore, saucij & oculo eruto, eci scutum centum, & viginti ictibus perfossum apparuit. Valer. d. lib. 3. cap. 2. num. 13. Appian. lib. 2. de bell. civil. Cæsar. Plutarch. Sueton. & alij. Eundem in modum sola sinistra manu

M. Sergius quater pugnavit, dextram sibi ferream faciens, que religata demum præliatus est. Plin. d. lib. 7. Cap. 28. Ita Cupiditate gloriæ ductus Antigonus oculum nobilissimorum cum exemplo amiserat, faciei sc. honestamentum virtutis monumentum. Plutarch. quæst. Symposiac. 2. Piccart. decad. 14. obs. histor. Cap. 2. Matth. Hoë ad d. Cap. 1. Apocal. Part. Scrup. 10. pag. 52. Osterm. d. tract. de stigm. sect. 6. vers. in cla... Bent. Corn. Agripp. de Vanit. scient. c. 79. in fin. Insignia, militiæ sunt non purpura, torques, annuli, tiaræ, sed adversi corpore vulnera & deformata cicatricibus corpora. vide Apud Livium decad. 1. Lib. 2. Cap. 58. Vulnera & cicatrices suas numerant, rogitantes, quid jam integri sit in corpore ... ad nova accipienda vulnera?

277. Exhinc jam apparet, nullam inter cicatrices deformantes & non deformantes faciem in Maribus, secus in ... minis faciendam esse differentiæ, prout ea aliàs in jure nostro quoad pœnarum impositionem recepta est. leg. fin. ... Cicatricum autem, aut deformitatis nulla fit æstimatio, & ibi: Gotthofr. in not. ff. de his qui effud. idque evidenter probat disjunctiva (aut) quæ inter diversa ponitur. leg. 'si ... 124. ff. de V. S. leg. si is qui 13. §. verum ff. de reb. dub. leg. ... aut ille. 25. ff. de leg. 3. Decian. resp. 42. num. 6. vol. 1. Joan. Goedd. tract. de sequestr. in Rubr. num. 5. huc etiam facit ... ex hac leg. ibi: Non deformitatis ratio habeatur. ff. si quadr. paup. fecis. Nec obstat. d. leg. locum 13. §. 1. in fin. ibi: servum

278. cicatricibus deformare. ff. de usufruct. Patet enim solutio ... num. 230. & 254. suprà, quando cicatricis vocem latè accepta tam pro stigmatibus accipimus, quibus servus in damnum proprietarij à fructuario deterior faciendus non erat. Vide de non obstat, quod dicitur: Cicatricum & deformitatis nullam esse æstimationem. quia hoc ruinita intelligendum, quam offendens non teneatur ad æstimationem injuriæ, sed quod sic offendens acrius sit puniendus & fisco & parti. Cum t... injuria talis & tanta sit, ut inæstimabilis reputetur, qu...

Corpus

Corpus æstimationem non recipiat. Farinac. in prax. Crim. quæst. 18. ñnum. 97. usque ad num. 101. Ubi de hoc plenè.

De notis Similibus alijs.

279. Sunt † et notæ sive Stigmata præter modò adducta naturalia, materialia, Extrinseca: quædam talia, sed intrinseca: alia spiritualia mera: alia denique supernaturalia, de quib. cum plene agat Dn. Petr. Osterman. Comm. de Stigmat. Sect. 2.

280. et segq. lubens illa prætereo. Sed cum † illius tota tractatio ferè in Stigmatibus supernaturalib. Diabolicis sit concepta, tribus saltem dicam verbis: 1. Esse talia Stigmata: 2. quamvis sint fallacia, præbere tamen quandoque indicium ad torturam

281. Primo, † quod talia Extent Stigmata, novissime in Causa W. contra Senatum Civitatis Imper. S. Mandati de non excedendo Constitutiones Carolinas, allegatum vidi, Ubi Carnifex ita deponit: = Hoc Stigma Diabolicũ Reæ Advocatus naturalem dicebat esse maculam, sed quia sensu et dolore in pungendo destituebatr, pro supernaturali et

282. magico habendum. Atque ob id secundò † prædictus Senatus Civitatis Imp. S. ad Sctorum Friburg. pro confirmatione suæ sententiæ Remig. tract. de Dæmonolatr. Cap. 5. allegantium Responsum de dato 28. Septemb. Ann. 1629. secundum ea, quæ proposita fuerunt, ad torturam indicium esse respondentium, Ream W. pro exuendo Crimine quæstioni juxta leg. 1. et 2. tit. ff. de quæst. subjecerunt. Alias Stigma-

283. ta licet † fallacia esse indicia tradunt Binsfeld. ad leg. fin. Cod. malefic. et math. indic. 14. arg. Cap. Consuluit. 2. quæst. 5. Delrio. disq. Mag. lib. 5. Sect. 4. num. 28. Godelman. lib. 3. de Magis. cap. 3. num. 28. Wilh. Anton. in not. ad Cuni. Hartz. tract. de Reorum inquis. Conclus. 4. num. 22. per

284. Pulchras Remissiones omnium † optime vero And. Fachin. Cons. 92. ñnum. 14. Usque ad fin. lib. 1. qui accurate distinguendo inter indicia ad inquisitionem vel capturam, torturam

Vel condemnationem facientia, una cum tribus harum stigmatum qualitatibus totum tandem hoc arduum negotium quinque ex media juris prudentia desumtis conclusionibus determinat, quo Lectorem brevitatis studio remitto, et in hoc † Plinij lib. 7. cap. 56. Vt st. stigmatum

285. et notarum: ita.

Literarum usum æternum esse,

hic punita claudo. Hanc operis particulam cum jam Anno 1635. seorsim ederem, Vir Nobilis et Amplissimus Dn. Zacharias Vietr. Jctus et Cancellarius Waldeniis… uisimus, sequentem in modum mihi gratulatus est.

Ad

286. Virum † Clarissimum et Consultissimum,

Dn. Theodorum Höpingium, J. V. D. et in inclyta Marpurgo Professorem publicum.

Vidi volens, oraculum, Gentilitias tuas. Vel ex hoc ungue Leonem, qui Musarum nostrarum sunt necessum fateantur, ipsasmet Charites hæc tibi charismata dictasse. Nec oblectationi solum est, et pluzimum habet curiosa ista cura fructi. Licet enim frons, oculi, vultus, pater et exterus iste, ter quandoque mentiantur: conspirantibus tamen alijs adminiculis, cui vasse solicita ista sapientissimæ naturæ martyrema ta vejculo sint, quæ nihil frustra? Utere sublimi tua indole publico bono et Thespiadum familiam frequente partu fecunda. Sic longum vale et Excellentissimos Dominos collegas meis verbis saluta. Wildungæ Waldeccorum IV. Nonas Apriles. M.DC.XXXV.

Sed et hæc properiter.

Nosse notas rerum, rerum signacula nosse:
Nosse characteras, hoc Salomonis opus.
Quid Genius, quid cuique Deus, juga Juno quid indat,
Quid Matuta potens, quid Cytherea Venus
In gemmis, plantis, mineris, sermonibus ipsis
Haut sine miraclo cernimus has maculas.

Inquia Mens mundi: Vaga Fors: Idea Platonis
Num picturatis ludit imaginibus
Suntaliquid Nixij: Solâ non arte magistra
Nonduce naturâ, singula proveniunt.
Ut sua Castrorum: sic Belicus Induperator
Insculpit turmis symbola certa suis:
Ut, quæ fatorum secreta tabelina recondunt,
Orbi publicitus hæc genitiva notent
Ignea dum tua mens Cæli, telluris, aquai
Symphyta rimatur, stigmata, signa, notas.
Quis tibi Pegasei reddetur strena laboris?
Pegasus ingenij sit nota priva tui.

Amoris Ergo ludebat
Zacharias Victor, J.U.D.
Cancellarius Waldecciacus.

25

Gaius.
L. Neratius 63. ff. de condict. indebiti

l. 63. ff. de condict. indebiti
l. 88. de liber. inst.
l. 107. de Cond. & D.
l. 22. de I. Patronat.
l. 49 de operis libertor.
l. 37. de statu liber.
l. 8. de stipulat. servor.

Gaius lib. singulari de casibus illustratur.

Dum Gaij I. C. ^tor.^ peritissimi ~~[illegible]~~ raram, infrequentem, ac prope incredibilem
iurisprudentiam, hoc singulari libro de casibus collectam
explanare pro munere suscepimus, statim in limine varia [illegible]
~~[illegible]~~ prænominis nomenclatura offendimur alibi Gaium, alibi,
Caium legentes; & nè ex diversa notatione, diversum autumetis
fuisse consultum, illud vobis, Auditores optimi, vellim observetis
prisco latinorum more aliter nonullas res scribi, ac pronunciari
author est Servius in Virgil. 1. Georgicor. ubi asserit inter alia
nomina quæ litera c notabantur, g vero pronuntiabantur Gaij
unum esse, Quintilianus convenit in idem lib. 1. institution. orator.
c. 7. & quædam scribuntur aliter, quam enunciant nam & Gaius
c. littera notatur, ex qua notationis, pronuntiationisque distinctione, di-
versimode scriptum invenimus consultum ~~Gaium~~ nostrum, in antiquioribus
exemplaribus Caium in florentinis vero Gaium; quamobrem
nostrates florentinam scripturam sectantes communiter Gaium
apellant ut ita Ant. Augustinus ~~in not.~~ de nominibus iurisconsultor.
in not. ad Gaium & lib. 3. emendat. c. 3. hoc equidem effecit
diversa notationis, & pronuntiationis permissio, quæ à Quintiliano
reprobatur lib. 1. instit. orator. c. 7. Hic enim usus est litterarum,
inquit Fabius, ut custodiant voces, & velut depositum reddant legentibus
itaque id exprimere debent, quod dicturi sumus.
Sed qua ætate floruisset noster Gaius haud certo habetur
vixisse Gaium Hadriani Antonini temporibus ipse suis scriptis testatum
reliquit l. verum 7. ff. de reb. dub. l. uxor 42. ff. de donat. inter
quæ à Cujac. ~~[illegible]~~ Antonio Contio ~~[illegible]~~
Hotomano ~~[illegible]~~ in proemio instit.+ admissum est, ~~et Bernard.~~
~~Rutilius de vitis consultorum in eam opinione ut eundem [illegible]~~
nec desunt qui per imperium Antonini Caracallæ Caium
floruisse tradant, ut refert Bernard. Rutilius de vitis consultor.
& Joan. Wolffgangus in simphonia iuris. Verum quemadmodum
qui in hac senta sunt decipiunt, ita ex ejusdem Caij mo-
numentis Cujacium, Contium, Hotomanum, & Berthrandum non
satis plene hæc percipisse demonstrabimus, ac primum
illud afirmamus Gaium nostrum floruisse ac scripsisse sub
M. Aurelio Antonino Philosopho, in cuius rei probationem ipsum
Gaium testem adduco ait noster in l. 9. ff. ad S. C. Orphi-
tianum Sacratissimi Principis Nostri oratione cavetur, ut
matris intestatæ hereditas ad liberos, tametsi in aliena potestate
erunt pertineat quibus verbis M. Aurelius designatur
quis enim ambigit S. C. Orphitianum D. Marci temporibus
factum? ipse Iustinianus fatet in §. 1. de S. C. Orphit.
& in re nemini ignota solum illud Eusebij in Chronicis
adduco: duras quoque leges (de M. Antonino loquens) novis
constitutionibus temperavit, quod de S. C. Orphitiano Eusebium
dixisse, edicit Scaliger; Senat. C.tum Orficianum sequitum
fuisse orationem D. Marci author est Ulp. in fragm. tit. 26.
si noster Gaius in d. l. 9. hanc orationem Principi suo tribuit
ergo M. Aurelium Principem suum agnoscit his verbis Principis
nostri nec ab hac opinione nos removeat l. nuper 22. ff.
de donat. inter vir. Nuper ex indulgentia Principis ubi

Janes, Annius in com. ad Beros. lib. 2. de genealogijs
numerus mutata g. in c. q. doz.
ubi cominus quæ mutabile
[illegible] [illegible] Varrone in l. de
lingua latina

+ vane Bertrando de jurisperitis lib. 1. in vita Gaij.

Antoninum Pium indicari ~~cuius~~ comuni suffragio fatetur
Verum facile credendum e iam antea obiisse Antoninum
Pium, quam hec scriberet Caius, alias n. Principis nostri
dixisset, ut de M. Aurelio dixit in d. l. 9. Nec simi-
liter in contrariam sententiam nos abire cogit l. utrum 7.
de Reb. dubijs quam Cujac. et eius asseclae, decretorium
in sua opinione existimant testimonium, ait Gaius suadta-
te Serapiam Alexandrinam mulierem ad D. Adrianum perductam
esse cum quinque liberis, quos uno foetu enixa fuisset, unde
facile conjici potest Gaium Adriani temporibus floruisse ac
scripsisse; non inficior Gaium Temporibus Adriani, et Antonini
vixisse, ~~quod~~ in dubium autem revoco cum Siphanio ~~in prae~~ et
fr. Broeo in praemio intitul. §. quaeres ex omnibus, illum ~~illis~~ tempo-
ribus illius scripsisse, quod non vulgariter ~~deduco~~ ex observo ex d. l.
Utrum 7. ~~quod~~ dicitur ibi ad D. Adrianum perductum Serapiam
Julius vero Capitolinus, cui magna fides habenda, ~~ad~~ Antonini
tempora refert, et quamvis Casaubonus existimet memoria
lapsum Capitolinum, non ~~passim~~ facile adducor ut id credam
de viro in recensendis historijs magnae fidei, qui verius, quam
elegantius, et ut Flavii Vopisci in Probo utar verbis, qui haec et alia
non tam diserte, quam vere tradidit, facilius mihi persuadeam,
non animadvertisse Casaubonum, Antoninum Pium iure adoptionis
in familiam et nomen Hadriani adscitum fuisse, sicque ~~Hadrianum~~
pluries vocari author e Onuphrius in fastis*, et passim
J. Cti in l. acceptis ff. ad leg. fale. l. Scriba §. minimis
ff. ad S. C. Treb. l. si deci ff. de judicijs l. 9. de vi publica
l. si tta. §. quod si duo ff. de Adsessoribus §. 1. intit. ad S. C.
Tertul. ~~Cuja~~ ubi Broeus, Cujac., Siphanius ~~et quaeri~~ Contius. Ar-
noldus Vinius et alij ~~quae~~ X, constat quod Antoninum Pium
Hadrianum saepius vocari, unde in l. 3. si pars heredit.
petat et in l. utrum 7. ff. de reb. dubijs adoptionis nomine
Antoninum, Hadrianum denominari conjecturae est ~~Equidem ex Capitolino~~
~~manet probatum Mulierem uno partu quinque liberos~~
~~enixam fuisse perductam ad Antoninum~~ quod Ulp. asserit
ad Hadrianum perductam fuisse mulierem uno partu quinque
liberos enixam, et ex Capitolino manet probatum
non ad Hadrianum sed ad Antoninum fuisse perductam
quod satis liquet temporibus Aelij Hadriani non scripsisse
quae in d. l. utrum 7. referunt, tenemus nunc Antoninum
Pium iam vita excessisse ~~functum fuisse~~ dum illa Caius noster
scribebat, cuius rei conjecturam duco ex eo quod
Divum appellat Hadrianum Antoninum, quo nomine
Imperatores nisi mortui non solebant appellari, sicque Hadrianus
de ~~Vero~~ Aelio Vero loquens nondum mortuo apud Spartianum dixit Divum
adoptavi in filium, et Bassianus qui Antoninum Getam
fratrem occidit ~~et~~ cum audiret posse facinus mitigari
si ~~suum~~ Divum fratrem appellaret, apud Spartiani Anto-
ninum Getam, dixisse fertur sit Divus dum non sit vivus
quamvis non negarim alios pro aliquo Imperatorio cogno-
mine Divos appellatos fuisse ~~viventes~~ imperatores nondum vita functos
uti Scaevolam, Marcum Antoninum Philosophum Divum
appellare in l. Liberto 39. ff. de leg. 3. Observat Diligens
atque industrius vir et omnigena Erudit. optime meritus
Don Josephus Fernandez de Retes lib. 3. opusculor. in praefatione
~~tomandi~~ ad comentarium Scaevolae quaest. publice tractatarum et lib. 4 ad l. ult. ff. de serv. exp. n. 4.

[Left margin notes:]

~~viri in recensendis histori-~~
~~cis magnae fidei, qui verius~~
~~quam elegantius, et ut~~
~~Flavii Vopisci in Probo~~
~~verbis utar, qui haec et alia~~
~~non tam diserte, quam vere~~
~~memoriae tradidit~~

Aelium Hadrianum Antoninum Pium

* institutionum paraphrastes

* et J. Lipsius in prae-
fat. ad annal. C. Ta-
citi, clarum ~~et~~
indicat hoc argumentum
coniecturae, ut probet
Tacitum post mortem
Nervae exorsum fuisse
historiam scribere, ~~et~~
cuius principio lib. 1.
histor. Divum nostrum
appellat Nervam

[Right margin notes:]

quod etiam refert in l. 3. ff.
si pars heredit. petat l. 3.
de solut. et D. Augustinus
de Fato

+ Joanes Bertrandus de Juris
peritis lib. 1. in vita

et Antoninus Pius Divus appellatur
noster in ~~similiter et Divus~~
~~Antoninus Divus appellatur~~
in l. 1. ff. de [illegible] l. 11. [illegible]
l. 56. de leg. 2. l. 9. [illegible]
l. 90. de S. C. [illegible]
ad S. C. Treb. ex quibus du-
plex evincit conjectura
credamus neque Antonini tempo-
ribus scripsisse Gaium

~~Ad. legem ...~~

Apparet ~~Declaratum~~ q. ex superioribq ~~...~~ Gaium ~~...~~ sub Hadriano Puerum, sub Antonino Pio Adolescentem, sub Marco Antonino Philosopho provecta aetatis ac peritissimum JurisConsultum floruisse, cuius scripta in toto iuris corpore dispersa satis ipsum commendant; ~~...~~ Theodosius et Valentinus in l. unica de responsis Prudentum C. Theod. inter Papinianum, Paulum, et Ulpianum referunt ~~Gaium~~ atque eius ~~...~~ scripta universa firmarunt; Justinianus n. suo in toto nostrum appellat in proemio inst. §. quas omnes, in proemio DD. ~~omnes~~ §. et antea quidem, et in §. item lex cornelia inst. de publicis judiciis, cuius nominationis obscura ratio e, nisi dicamus ideo nostrum appellasse eum Justinianum ~~...~~ q. Caii libris potissimum usus fuerit in institutionibus suis conscribendis, quae optima ratio mihi videt. licet pietas, et ~~auth~~ summa authoritas ~~...~~ D. D. Antoni. Augustini de nominibus Consultor. in not. ad Gaium ancipites nos reddat, ~~nec~~ ait noster Ant. Augustinus Christianum fuisse Gaium, ideoque forte à Justiniano nostrum appellatus; in eamdem sententia fuisse Antonius Vacca in proem. DD. §. et antea 1. refert Bertrandus de iurisperitis lib. 1. in vita Gaij.

Inter alios quos scripsisset Gaius ~~Gaius~~ singularis liber de cassibus in indice florentino recensisetur, et quidem singularis libellus, n. q. unus s. potius q. unicus, vanus singularis et q. singularia continet infrequentia et quae raro accidant, id n. in animo habuit noster D. ut omnia quae à iuris regulis et praeceptis devia viderent, cum tn. certo iure niterentur, in libellum hunc veluti in fasciculum colligeret. ~~hoc ego selegi ut per hoc semestre spatium nullus amplius sese offerat cassus in iure perarduus ut ex ista hac pharetra quae in toto iure robustiora forent spicula ejacularentur, prima quae emittit sagitta neque ulla subtilior~~ id egit quasi ludens, + ~~et~~ Curiosus perscrutator talia coacervavit quae vel auditu nova, vel certe supra captus cogitationis ardua videntur. nec animus e in simpulo, ut dicit, fluctus excitare qui primus sese offert cassus à Gaio relatus in l. nerativus 63. ff. de condict. indebiti, quanta interprete egeat, ~~ignorat~~ sciunt quo ~~...~~ primis iurisprudentiae ~~et~~ liberis tincti ~~...~~ inveniunt ~~nec ... ... diffusa ...~~ nos tamen in ~~de justam, subtilem adeo ac elegantem de condictione indebiti tractationem~~

quam exiguae meae vires, ignorat vestrum nullus, nec me latet quanta et qualis vestra clementia animum afferte ignoscendi Auditores optimi, ut sic Deo auspice, vestroque plausu ~~rem feliciter ...~~ q. in votis est ad optatum exitum perducamus

+ Cujac. ait ad Africanum

Ad Leg. Neratius 63. ff. de condict. indebiti.

~~Condictiones omnes naturalem habere rationem et aequitatem inquit D. Iul.~~

indebiti condictionem ex bono et aequo introductam scripsit Pap. in l. hdc condictio 66. de condict. indebiti, nihil aequius ac naturali rationi congruius, quam ut nemo alterius iactura fiat locupletior, quod sane accideret si quis per errorem indebitum solvisset remedio esset destitutus, quo valeret, ab eo qui nullam retinendi causam ~~[illegible]~~ habet, solutum repetere, ~~[illegible]~~ nam pecuniam meam, quae ad te sine causa pervenit, eam mihi a te reddi bonum et aequum est l. si et ame 32. ff. de reb. credit.

Unde profluit q. ad impediendam indebiti condictionem sufficiat natis obligatio l. naturales 10 ff. de obligat. et act. l. sed et partem 9. §. f. cum lege seq. ff. ad S. C. Macedon. l. fideicommissum 16. § naturales 4. ff. de fideicommiss. l. ... de solut. l. heres 21. §. 2. ... de fideicommiss. ... ad l. 1. §. 17. ff. ad leg. falcidiam. l. ... C de usur. Petr. fab. in l. cum amplius 84. de R. I. Antonius Goveanus ad l. 1. §. 17. ff. ad leg. falc. Hotom. lib. 3. obs. c. 2. ~~[illegible]~~ quare si libertus cum se putaret operas patrono debere solverit, condicere non potest l. si non sortem 26. §. libertus 12. ff. h. tit. l. si operas 25. ff. de praescript. verbis, ~~q. quamvis ex illo manumissionis actu tantundem libertus remaneat obligatus ad operas officiales exhibendas~~, ad illas scilicet quae in obsequio et reverentia Patroni consistunt, ita ut si secus fecerit coerceri per praesidem possit l. 1. §. cum Patronus ff. de off. praefecti urbi Robert. lib. 3. sent. c. 7. et si vero velit Patronus a liberto sibi exhiberi operas fabriles, et artificiales ~~eas in ipso actu manumissionis debet agere, et ad eas praestandas libertum obligare~~ id stipulationis vinculo debet firmare, aut iurisiurandi religione libertum ad earum praestationem adstringere l. iusiurandi 7. de oper. libertor. ... Campans §. operas l. si quis operas et passim toto tit. ff. et C de oper. libert. Conan. lib. 6. comment. c. 6. n. 12 Sarmiento lib. 1. select. c. 3. q. ita se habet ut ex inde iure civili actio nascatur, qua possit Patronus a liberto operas exigere ac iure naturali sive ~~hoc e iure~~ gentium, nam natura quemadmodum servos non agnoscit, ita nec libertos, ex ipsa libertatis praestatione cum nullo maiori beneficio quam libertatis, libertus ~~Patrono obligatus~~ ~~iure vero naturae ex tanto beneficii acceptione, manet libertus obnoxius ad earum praestationem~~, et ide quod D. ait in d. l. 26. §. libertus 12. h. tit. natura debet non q. ex iure illo nati q. sicuti servos nullos agnoscit ita neq. libertos §. 4. de iustitia et iure, ~~[illegible]~~ operas debeat Sed q. lex naturae e beneficio beneficium pensare l. 5. et si lege 25. ~~§ consulit~~ §. consuluit 11. de petit. heredit. l. si quis a liberis 5. §. Parentis 16. ff. de agnosc. liber. Unde si libertus quas cogitavat debere, operas praestiterit non pot repetere

Margin: l. cum is 32, §. Mulier 2. h. tit. quae non de quacumque muliere s.a de Matr. ... accipi, ut ex Barth. obs. ... Hotom. lib. 3. obs. c. 2 ... l. 3. inst. ... quis q. ...

Margin: merito ~~[illegible]~~ tenetur ~~obnoxius~~

n.° 2 Quibus consequens e quod quemadmodum indebiti condictio nati subnixa ratl. in sprucet q. sine ulla caussa

28

apud aliquem est, eadem equitas et ratio natis suadet ut accessiones rei ~~in repetitione veniant~~, veluti fructus, ancillarum partus, et quod per alluvionem fundo accesserit, ~~[illegible]~~ n. sint penes eum, penes quem res n. debuit remanere, itaq. in repetitione veniunt l. indebiti 15. l. si n. sortem 26. §. libertus 12. l. in summa 65. §. fin. et §. et §. pen. h. n. tit. l. uxori 27. de usufr. leg. l. videamus 38. §. 1. de usur. tit. sed cum hoc ~~[illegible]~~ aequitas natis constituat, secundum ipsa e q. ~~[illegible]~~ impensas bona fide factas in fructibus colligendis prius deducant l. in summa 65. §. fin. h. tit. cum ~~hec~~ proprie fructus dicunt ~~[illegible]~~ q. manent deductis expensis l. q. si minor 24. §. restitutio de minor. ~~[illegible]~~ Indebitum procedit q. n. amplius teneat condictione q. accepit, quam in quantum locupletior factus fuit, q. cum existimaret re sua esse, n. debet damnum pati eo q. sine dolo amisit l. cum his §. si quis 22. ~~[illegible]~~ sane D. de transact. l. si n. sortem §. libertus 12. h. tit. Donel. lib. 14. com. c. 18. ubi Osuald. lit. D. Cujac. lib. 8. obs. c. 34. et luculenter explanat noster Retes lib. 2. opusculor. sect. 3. c. 6. per totum. Francisc. Broeus §. is quoq. q. n. debitu. tit. q. modis re contrahit obligatio. alii etiam ~~dilatione~~ impeditur repetitio veluti q. aliquis ~~secundum solvit indebitum l. 1. D. h. tit.~~ Similiter neq. in ignorantem hec conditio datur, ut si servus indebito solutum ignorans manumisserit l. in summa §. pen. h. n. tit. Valencia ad tit. de leg. 1. tr. 2. c. 2. n. 13. Cujac. lib. 8. obs. 34.

[Left margin:]
Giphanius in l. 1. et 2. c. h. tit. usurae in repetitionem non veniunt quia ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ vicem fructuum obtineant, nec facile a fructibus possint separari l. usura 34. §. de usur. et fructib. tamen q. ex ... potius et conventione veniunt quam ex re ipsa ... et fructus l. ... sort 25. in pr. et §. 1. de usur. plurimum interesse ... quibus ... Cujac. lib. 18 obs. c. 13, Alber. Gentil. de verb. sign. ad l. usura 121. ... quidem et in hac tractat. ... usurae a fructibus separant, q. ... cum conditio hec ... ... praeferat aequitatis ... disputas n. patit ut plus ... quam datum sit, ... n. ... agit ut qui ... n. sit indemnis n. vero ... etiam sit in lucro, l. naliter ... §. ult. et l. seq. h. n. tit. ~~[illegible]~~ Giphanius in l. 1. c. h. ... non ... Cujacij lib. 8. ... 34. ... opinionem ... ... nomen.

Ms. M. 386

Ad l. Stratius 63. ff. de condict. indebiti.

Solutionis vis ac effectus ille est, ut cuiusq generis obligationem prosus extinguat l. solutionis 176. ~~de V. S. l. liberationis 47. de V.~~ ac exinde liberationem pariat l. liberationis 47. de V. S. l. 10. l. liberonis 54. ff. de solution. quod in ipsa obligationis, solutionisq denominatione apparebit, si sedulo unde profecta fuerit ~~verum~~ indagemus, observemusq ~~manifeste~~ moris fuisse apud antiquos debitorem prius in ius trahere ex leg. decemviralique, referente A. Gell. lib. 20. c. 1. permissum fuisse creditori debitorem aeris ac debiti confessum vinculis ac nervis compeditum detinere, verba legis quae apud Agell. satis mendose legitur, à Revardo autem restituta, haec sunt. Aeris confessi, aerisq debiti iudicatis triginta dies iusti sunto. Post dein, manus iniectio esto: in ius ducito. Ni iudicatum faxit, nemut quips endo eo in iure vindex essit secum ducito. Vincito aut nervo, aut compedibus quindecim pondo, ne minore, aut si volet maiore vincito. plura prosequitur lex decemviralis, de quibus in praesenti dicere abs re est, satis ipsam illustrant Fornerius lib. 1. select. c. 6. Revardus ad leg. duodec. tab. c. 8. Cuj. lib. 3. obs. 39. et 9. obs. 37. ~~Dionis. Gotofr. ad leg. duodec. tab. to. 20 in fine~~ ~~ex quo mos vinciendi debitores, tralatum est~~ Ex quo acerbissimo more vinciendi debitores, usurpatum forsan obligationis nomen ~~ut existimat~~ probabile est cum Fr. Broeo ad tit. inst. de oblig. quod et animadvertisse Tribonianum in definitione obligationis efformanda persuasum mihi habeo ex illis verbis iuris vinculum, nam quemadmodum revere et facto, debitores confessi ac iudicati in vinculis alligati detinebantur, ita ~~apud~~ acerbissima illa antiquata ~~more~~ debitores iuris vinculo ac nexu alligati ~~permanere~~ extitissent. unde obligationis nomen sortita fuit, quemadmodum et liberatio ~~ac solutio~~, nam qui debitor in vinculis debensq solvebat, statim ab immani illa detentione liberatus abibat, unde liberationis nomen fluxisse et à facto illo in ius translatum

~~Ex quibus apparet~~ ex solutione nasci liberationem, quod adeo verum est, ut per solutionem et invito et ignorante quis fiat liberatus l. 17. l. si pro me 40. ff. solutione 23. l. 53. ff. de solut. l. solvendo 39. de neg. gest. l. 1. §. 24. ff. exercitor. act. cum aliis. Verum si nulla sit obligatio, quam pariet liberationem solutio, si forte facta sit per errorem? nullam certe; licet et tunc suum habet effectum solutio, nam cum aegre ferret aequitas et ratio nalis ut penes ~~alium~~ te esset quod sine iusta caussa apud te pervenit l. haec condictio 66. ff. de condict. indebiti, indebiti condictionem introduxit qua solet revocari quod per errorem fuerit solutum, ~~semper~~ praeeunte semper aequitate et ratione naturali quae suadet neminem alterius iactura fieri ~~debere~~ locupletiorem l. nam hoc natura 14. l. indebiti 15. h. tit. et ut inquit Celsus inl. si et me 32. de Reb. credit. pecuniam meam quae ad te sine causa pervenit, ~~cum~~ mihi à te reddi bonum et aequum est.

\+ Aymarius Rivallius de historia iuris civilis, seu ad leg. 12. tab. lib. 2.

nam ut inquit Asconius in Verrem obligatus nodis vinculorum intelligit

\+ §. 1. inst. quib. mod. tollit. obligatio

§. [illegible] [illegible] [illegible]

Ex praedictis infertur solutionem aut liberationem producere
~~si obligatio praecesserit, sin minus, aut si post non recte facta~~
~~solutio~~ aut indebiti conditionem, nonnumquam tamen utrumque.
veluti cum plus debito solutum fuerit, nam liberatio contin-
git, ~~et similiter conditio~~ debitae partis conditio cessat, indebitae
vero repetitio competit, si ~~indebitae~~ apparet indebita portio quae possit repeti
l. cum amplius 84. de R. I. l. si non sortem 26. §. idem Mar-
cellus 5. et 6. ff. de condict. ind. at si commode pars repeti non potest
veluti si fundus non aestimatus solutus fuerit, tunc ~~cum commode~~
~~pars fundi repeti non possit~~ condictio pro toto fundo competit
obligatioque incorrupta manet d. l. 26. §. si centum et d. l. cum amplius
84. de R. I.

sine injuria et incomodo dantis, quod accidere solet in his rebus quae pondere numero mensurave consistunt

---

Unde Regulam constituimus in hunc modum, solutio
quae non parit liberationem parit vero condictionem, et e contra
quae conditionem non impedit, liberationem producit. l. si
non sortem 26. §. si decem h. tt. ibi nam si liberor cessat condictio,
si non liberor erit condictio. l. cum is 32. eod. l. qui hominem
34. §. f. de solut. l. cum quis 38. §. qui hominem ff. eod. l.
si non sortem 26. §. si centum h. tt. Petr. fab. ad leg. cum
amplius 84. de R. I. Ant. fab. in rat. ad l. si non sortem 26 §.
si decem de condict. indebiti Hotom. lib. 9. obs. c. 11.

l. cum is 32 §. fideiussor h. tt.

Hinc est quod totus fundus repetatur in specie l. si non sortem 26. §. si
centum ubi cum centum deberem, solvi fundum ducentorum quasi
ducenta deberem; ait Marcellus liberationem non inde oriri, imo
potius incorruptam manere obligationem, illamque affert rationem
ne invitus compellatur quis ad communionem arg. l. cum Pater 77.
§. dulcissimis de leg. 2. l. in re communi 26. de servit. praed. urban.
+ l. ult. C. comuni divid. ~~et introduceretur~~ incideret sane inter invitos commu-
nio si species maioris pretii, quam quanti est debita quantitas, volenti
creditori soluta liberationem pareret, nam pars debitae quantitati
adaequans efficeretur creditoris accipientis; pars vero exuperans
debitum, in dominio solventis remaneret, et sic communis fundus fieret indirecte
inter utrumque. quod sane absurdum est; ac proinde quid simile decer-
nitur in l. siquis aliam 46. ff. de solut. ubi fundi parte evicta, potest
perinde agi ac si nihil solutum fuisset, quoniam alioquin is cui
fundus solutus est, recideret invitus in communionem, cum illo qui
partem fundi evicerat, + ~~et~~ Duar. ad tit. de condict. indebiti
c. 9. Cum ergo ratio non introducendae inter invitos communionis
impediat, quominus ex solutione fundi ducentorum oriatur liberatio
saltem in centum, inde est quod totius fundi competat ~~pro~~ condictio
nam solutio quae liberationem non parit, necessario parit condictionem.
Nonnunquam tamen et liberationem et conditionem parit, veluti
cum plus debito solutum fuerit, et pars commode recipi potest sine
injuria dantis aut accipientis, tunc autem liberatio contingit,
debitae partis condictio cessat, indebitae repetitio competit
quia solam eam partem indebitam fuisse constat l. cum amplius
84. de R. I. ~~veluti~~ veluti si cum oleum deberem, in solutum
dedissem maiorem modum, superfluum olei esse repetendum non totum
quia neque ulla incidit communio inter dantem, et accipientem per huius-
modi dationem in solutum, neque latet quae pars sit repetenda ~~[illegible]~~
Cum hae res quae in genere consistunt functionem in ...

l. 3. §. ult. et l. 4. de R. V.
l. in hoc iudicio 14. §. si conveniat
com. divid. junctis ppositis à
... varrone in Sidoniis lib. 4. epist. 1
... Lorzano de iure innar. lib. 2. c. 6.
... 73.

... quae creditor accepisset solut...
alia re quam debita, nisi ...
... suam fieri destinaret
~~l. siquis aliam 46. ff. de solu-~~
... Cuj. 19. obs. 38. Donel.
... 16. com. c. 9. Fab. de
... decade 100. err. 7. et seq.

recipiant; quod idem ē in fundo æstimato, tunc enim æstimatio soluta intelligit, magis quam fundus, q.ᵈ omnino exponit Vo. in d. l. si n̄ sortem 26. §. idem Marcellus §. 896. fab. in rat. ad d. §. si centum Donel. lib. 14. com. c. 18. Duaren. ad tit. de condict. indebiti c. 9. Petr. fab. ad l. cum amplius 84. de R. I. ~~Hotomanus lib. 7. obs. c. 11.~~

Et ex nostratibus Preceptor meus D. D. fr. Ramos del Manzano vir seculorum memoria dignus ~~cuius ex~~ in academicis com. ad tit. de V. O. c. 3. n. 10. per totum.

Lubet antequam hinc abeamus, subsistere parumper in pleniori explanatione d. l. si n̄ sortem 26. §. ~~de~~ si centum. h. n. ltro ubi illa verba non fit confussio partis rei cum pecunia non satis ab interpretibus accipiunt. Accurs. confussionem ibi accipit pro compensatione quasi Marcellus dixisset partis fundi compensationem n̄ fieri cum pecunia, q.ᵃ speciei ~~fit compensatio~~ cum quantitate n̄ fit compensatio l. rei iudicatæ 15. §. 1. D. soluto matr. l. 5. de impens. in rem dotal. fact. l. si is q 56. §. 2. D. de iure doti. l. 5. de pact. dotal. l. quoties 60. de re iudicata l. si convenerit 18. de pigneratitia act. l. 1. C de crimine expilatæ heredit. cuius sententiæ illa ē ratio, quoniam specierum pretium regulariter incertum ē, ut neque inter se neque cum pecunia compensari possit: Accursium sectantur fere omnes interpretes, ~~et~~ Osualdus ~~ad~~ Donel. lib. 14. com. c. 18. lit. h. / et ~~[illegible]~~ c. 7. lit. D. ~~[illegible]~~ contendit vocem hanc confussio adeo compensationi affinem eē, ut n̄ sit mirum alteram in alterius significationem transire, q. accidisse affirmat in ntro §. si centum et in l. fructus 7. §. Papinianus l. H. soluto matr. q.ᵈ licet ita sit, n̄ tamen necesse ē in ntro §. q. confussio accipiatur ~~[illegible]~~ pro compensatione, q.ᵃ ut recte animadvertit Hotom. lib. 7. obs. 11.⁺ ~~ad refellendam hanc opinionem~~ compensatio speciei cum quantitate n̄ fit ipso iure, sed fit officio iudicis ~~et ceteri~~ hoc ē iudicis officio æstimanda ē species, ut species per æstimationem ad pecuniam redactis, et sic ad certam æstimationem l. numis 3. ff. de in litem iurand. compensatio fieret, quomodo intelligendi tex. in l. 7. §. ob donationes l. rei iudicatæ 15. §. v. D. solut. matr. l. in rebus 18. §. ult. D. comodati l. si autem 8. §. 2. de negot. gestis l. 1. §. 4. D. de contr. tutelæ act. l. maevius 52. §. arbiter 2. D. fam. ercisc. ~~tex recte Hotom. in rub. ad tit. C de compensat.~~

⁺ Et in rubr. ad tit. C de compensat.

Unde apparet non recte Accursium et eius asseclas percepisse verba illa confussio partis rei cum pecunia, ~~que de compensatione~~ ~~[illegible]~~ quasi diceret huius compensationem non posse fieri rei cum pecunia, manet autem probatum recte officio iudicis fieri compensat. ~~nec magis dextre Hotomanus lib. 7. obs. c. 11. tex. supputat, ac si verba cum pecunia~~ *lib. 3. c. 15*

q.ᵈ adeo magnum negotium facessit Hotomano ut lib. 3. obs. c. 15. ingenue fateatur se neque Accursium intellexisse illa verba confussio partis rei cum pecunia quare in ea suspicione ē ut credat ~~[illegible]~~ Deturpatum esse tex. et lib. 7. obs. 11. adeo dextre illum supputat ut verba illa cum pecunia veluti inutilia succindat. Brisonius lib. 1. de solution. pag. m. 185. et Ant. fab. in ration. ad d. §. si centum quantumvis eius sententiam exponant, difficultatem tamen hanc preteriere, nec n̄ et ntr D. fr. Ramos ubi s. ~~[illegible]~~

Lib. M.s 3.4.

In re q. adeo subobscura existimabam illud verbum confusio n.
nario accipiendum de compensatione ut ~~credunt~~ putant Accursiani
neq. assentior Hotomano credenti irrepsisse in ~~hunc~~ contextum
illa verba ~~[illegible]~~ cum pecunia quasi glossema alicuius imperiti ac impor-
tuni interpretis; nullo itaq. verbor. dispendio, forsan nullum manebit + transfusione, aut
difficultatis residuum, si accipiamus ibi confusionem pro + subrogat.
q. res in locum pecuniae substituat; nam confundi iura ~~nihil aliud~~
tunc dicit q. in eamdem rem incidunt, ~~ut recte~~ notat Hotom. de Verbor.
juris Ubo confundi, q. recte dicemus rem et pecuniam confundi,
qdo q. incidunt in eumdem effectum, q. quidem evenit qdo consentiente
creditore res solvitur pro pecunia, tunc res eumdem effectum
producit ac pecunia, eodem modo parit liberationem ~~&~~. et si quaeras
in quo differat res a pecunia, invenies in nihilo, ita ut ius spe- [idem sit]
ciei, et ius pecuniae ac confundi ~~[illegible]~~ quoad solutionem praesupposito
consensu creditoris, sine quo adeo diversimode accipiuntur
ut n. liberetur creditor solvens rem pro pecunia l. 2. §. mutui
datio ff. de reb. credit. l. manifesti 7. l. opere 20 C de solutionib.
l. pretii causa 9. C de rescind. vendit. l. 1. §. an potest ff. de contrah. A[ex n.º 10. cum seqq.] lib. 10. et ad l. unicam. C de
pecunia. A. Brissonius lib. 1. de solution. Amaya in l. unica C de collat. aeris, argenti pretio, plures adducens
ex quib. iam nova lux affulget Marcello in d. §. si centum, Cuiac. n. 2.
sententiam illam expono ut nullum haesitationis vestigium remaneat
qui centum debebat, fundum ducentorum ~~consentiente creditore~~
solvit quasi ducenta deberet, ait Marcellus centum manere
in stipulationem h.e. obligationem n. perimi, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ solutio namq. liberationem n. produxit, q.a nec
in totum potuit valere, cum n. totum deberet, neq. pro parte
ne inter invitos incideret communio ut s.a dicebamus
manet autem condictio integrae rei, q.a licet admissum
fuerit ~~[illegible]~~ rem pro pecunia solutam consentiente creditore
liberationem parere, tamen si falso credens maiorem deberi
quantitatem, soluta fuerit res maioris pretii, tunc ~~n. fit~~
~~confusio~~ partis rei exuperantis debitum ~~[illegible]~~ n. fit confusio
cum pecunia, hoc e. pars illa fundi, quae debitum exuperat
n. potest transfundi, neq. subrogari in locum pecuniae, q.a illa
pars n. pot. dici soluta consentiente creditore, ut pote de qua n. cogitavit credi-
tor, et sine consensu creditoris n. incidunt in eumdem effectum res et
pecunia, n. confunduntur ita ut eadem res videat, q.a diversos effectus
pariunt ut s. manet observatum q. cum pars una fundi, ut pote
deficiente consensu creditoris, q.a de illa quae debitum excedebat n. potuit creditor
cogitare, n. recte pro pecunia solvatur, nec facile apparere possit quaenam
pars ista sit, cum nulla certa regione sit demonstrata, hinc e. quod
pars veluti indebite soluta repeti n. possit l. cum amplius 84. de R. I.
alias enim, si pars illa fundi quae exuperat debitum confunderetur cum
pecunia h.e. recte pro pecunia solvi ~~[illegible]~~ potuisset, q.a in parte
fuit soluta, induceret communionem inter invitos, quod e. ratio Marcelli
ut obligatio maneat incorrupta, condictio integrae rei competat, ager
v.o q.a falso debitoris ad creditorem pervenit ~~[illegible]~~
~~retinebitur donec pecunia solvat, ut recte animadvertit fab. in rational.~~
[et donec solvat pe-] ne alias obstent lex. ult. C commodati et l. obtentu §. C de crimine
expilatae heredit. ut recte fab. animadvertit in rational. ad d. §. si
centum XII.º ager

E diverticulo in viam, unde digressi sumus revertamur, et ad solutionem omnem aut liberationem producere saut conditionem atq. regulis à nobis nuper constitutis, quas patitur exceptiones ponamus, evenit aliq. ut solutio neq. producat liberationem, neque conditionem, veluti si cum aurum tibi promisissem, ignoranti, quasi aurum, aes solverim, non liberabor, s. nec repetam hoc quasi indebitum inquit Paulus inl. si cum aurum 50. ff. de solut. n. liberatur q. n. solvit q. debebat, sane aurum erat in obligat. at aes forsan corinthium q. habet speciem aurei solvit; quemadmodu. et inl. et eleganter § 1. de q. reprobos, numos solvit, ead. rat. n. liberat. reprobi autem numi dicunt adulterati plumbeo, et stanneo quorum usus l. cornelia nummaria interdicit inl. lege 9. § 2. ff. ad leg. cornel. de fals. + et qui ex aere conflati, ita auro tinguntur, ut vere aurei existimentur l. quicunq. 8. ff. ad leg. cornel. de falsis ut recte exponit Gotophr. n. admisso Hotomano lib. 5. obs. 27. ij ipsi numi drossi dicunt, à Scaevola + propter aeris mixturam. ut electe ex Corrasio lib. 1. miscellan. 9. probat ibi Gotophr. 2a. Accurs. Alciaty + et forcatulum: adulterari porrò aere pecuniam auream solitam, et illud Persij carmen satis ostendit.

Ne qua sub aerato mendosum tinniat auro.

q. crimen ultimo supplicio coercebatur X. Antonium l. quicunq. 8. ad leg. cornel. de fals. + et lege Iulia peculatus l. 1. ad leg. Iul. peculat. eadem poena infligitur ijs qui numos raserint, aut eorum circumferentias circumciderint, inl. unica C. Theod. si quis solidi circulum exteriorem inciderit. iunctis traditis à Cuj. lib. 9. obs. 28. Hotom et ad Paul. lib. 5 sent. tit. 27 Hotom. 5. obs. 27. Corrasio lib. 1. miscellan. 9. Alciato 2. disp. 25. forcatulo in Necyomantia ~~Brissonio lib. 1. de solution. p. m. 187.~~ quos congerit Gotoph. in dd. iuribus, quib. adde Briss. de solut. lib. 1. p. m. 187. Marcellum Donatum, qui luculenter ac electe politiora monumenta in hanc rem adduxit in dilucidationibus suis, ad Flavium Vopiscum in Tacito, Antonium fabrum in tract. de varijs numarior. debitor. solutionibus c. 1. de vana numor. specie, sive aestimat.

Nonq. liberat qui solvendo aut reprobos et adulterinos numos, aut aes pro auro, q. aliud, quam debet solvit, quemadmodu. si solvisset rem debitam, sed deteriorem, saltem l. sed mihi 3. § si reddita 1. ff. commodati l. 1. § si res 16. ff. depositi l. etiam 27. ff. de solutionib. fab. in ration. ad l. eleganter § q. reprobos ff. de pignorat. act. Brissonius lib. 1. de Solut. p. m. 188. Hotom. et alij quos refert Pichard. ad tit. inst. quib. mod. tollit. obligatio inpr. ex n. 41. aut. q. propius ad rem accedit, si solvisset alienos numos, nam liberation. distinct nisi pecuniam faciat accipientis, q. per consumptionem fieri pot. consumptis interdum conciliat liberationem, quam n. potuit numeratio itaq. consumptis bona fide numis debitor liberatur l. si omnis § ult. de reb. creditis l. q. si forte 24. § ult. l. cassius 17. ff. de solut. l. pater + 81. ff. de iure dotium l. si is cui 94. ff. de solution. + nam quae ratio suadet ut quandiu numi salvi sint, liberatio debitori n. contingat, quod scilicet incertum sit apud accipientem remansuros, quandoquidem dominus poterit extantes vindicare, vel mala fide consumptos actione ad exhibendum petere, eadem facit ut consumptis bona fide numis, solutio convalescat, liberatioq. contingat, quoniam nulla iam ratione auferri à creditore possunt + nec idem dicendum in eo q. reprobos numos in solutum acceperit, quantumvis pro bonis, et probis eos expenderit, q.a nec ipse liberatus est ab ijs creditoribus, quib. reprobos numos in solutum acceptos solvit, ut recte post Accurs. et Barth. docet faber in ration. ad d. § q. reprobos.

Nec praeterea qui sic solverit condictionem habebit, n. q. donasse videt qui sciens n. debere aes, reprobos, aut alienos numos, talia solverit, arg. l. cuius per errorem 53. de R. l. l. qui fundu 7. § servus 2. inf. ff. de usurp. et usucap. p. emptore + q.a nec animum donandi habuisse potest credi, qui habuit animum decipiendi arg. l. si pupilli 6. § sed et si quis ff. de negoc. gest. 3 unde recte Accurs. et post eum omnes animadvertunt ideo in singulis iuribus cessare repetitionem q. sciens solverit aes pro auro, numos reprobos, pro bonis et probis, alienos pro proprijs. + Condictio autem indebiti nunquam locum habere pot. nisi probato errore facti l. error 9. C. ad leg. falc. + l. regula 9. § si filius 5. ff. de

pignorat. act. l.

+ facit. l. 2. § deinde cum esset ff. de Orig. iur. et § 1. inst. quib. modis re contrahitur oblig. + de re argento, auro. Observat. Ant. fab. in tract. de de varijs numarior. solution. c. 1. n. 18.

+ et ex quadam lege orientali apud Harmenopol. lib. 6. promptuarij iuris tit. 14 manus amputat. plectunt, q. adulterinam monetam cudunt, q. etiam constituta à Rotario Longobardor. Rege apparet ex l. 1. et 2. de ijs q. falsam monetam fecerunt lib. 1. de legib. Longobardor. ~~[illegible]~~ q. lege firmavit Carol. Magnus inl. de falsa moneta et lege Wisigothorum ~~[illegible]~~ 2. de falsarijs metall. tit. 5. libri 8. C. Wisigothor. servo adulteranti solidos dextrae manus amputatio infligit, ingenuo divitis, dimidiae bonor. partis proscriptio, at si sine bonis est, quem rex elegerit, ~~in servitu~~ servus adsignatur.

punit etiam crimen illud ex +

+ l. indebitum 9. C. h. tit. et l. ult. et l. 1. et 50. A. eod. l. 21. § 1. de pactis. l. 6. de condict. ob causam l. 43. de administr. tutor. l. 29. ff. de donation. l. 53. de R. l. Synops. Basilicon. lib. 52. tit. 3. c. 25.

+ l. cumqui C. de iuris et facti ignor. l. 2. ff. de confes. sic intelligendum Synops. Basilic. lib. 11. tit. 2. c. 52

Cuj. lib. ... ad dotis ... et Corras ... tr. 3. ... inl. 3 ... mins. ...

+ inl. c... ff. de sol...

+ Amag... c. H. ... tit. 2.

l. Paul. 5. ...

Cujas ... not. ... Flavi ... si qu... ... [illegible]

c. de ... n. 14 ... Panci... c. 74

Cuj. 13 ... Cuj. lib. ... [illegible]

1. 47 ... 3 ... c. 1 ...

iuris et facti ignor. quod tamen in foeminis haudquaquam observari, propter sexus infirmitatem animadvertimus ex l. quamvis C ad Velleianum et l. regula 9. ff. de iuris et facti ig. aut potius propter imperitiam ut ait Paul. in l. de die 8. §. si servus 2. ff. qui satisdare cogant. Verum non laxamus habenas, ut effrenatam [illegible] ad iniuriosam regulam statuamus, iuris n. error sine discrimine sexus nulli prodest in lucro captando, omnibus in damno vitando

in l. 8. ff. de iuris et facti ignor. et in l. [illegible] C. eod.

Vulgata sunt testimonia; sed aliquando si magnum lucrum sit, benigne acceptum est iuris error prosit; ut de cautione legatorum remissa a testatore, quae praestita per errorem iuris dicit in l. 1. §. 1. ff. ut in possessione legator. quoniam non tanti est cautio, ut in eius condictione magnum lucrum captare videar; et ab hac regula dimoveri nominatim fecit Dd. sequioris imperitia sexus ut expresse dicit in l. pen. de iuris et facti ignor. l. quamvis C eod. gl. l. de die 8. §. 2. facit l. 15. §. 3. ff. ad leg. Cornel. de falsis l. 3. §. ult. ff. de iure fisci iunctis traditis a Cujacio lib. 19. q. Pap. in l. iuris ignorantia 7. ff. de iuris et facti ignor. et lib. 14. obs. c. 39. Petro fabro ad l. 53. de R. I. Tenebold. lib. 1. c. 18. et Oswald. lib. 6.

Constat ex dictis in praedictis iuribus neque liberationum, neque indebiti condictionem oriri; sed cum aegre ferat Praetor [illegible] iuris occasione improbo lucro ditari cum damno alterius edicto proposuit doli exceptionem, qua actione civili destituti possint retinendo sibi consulere, et per exceptionem consequi, quod sine iniuria non posset apud adversarium remanere, unde et ind. in l. si cum aurum 50. et l. si ignis 94. ff. de solut. et in l. eleganter 24. §. q reprobos ff. de pignorat. actione inquiunt Dd. Creditorem exigentem debitum repellendum fore per vim exceptionis usque quo reddat ds, aut reprobos numos, quos prius in solutum ignorans accepit, nam dolo facit qui usum eris, numorum reproborum commodum quale quale sit iuris occasione, cum damno debitoris captat, quod efficit ut doli mali exceptio competat: Nec possum non mirari, quam facile chirurgicas manus apponat faber, inde sui ingenii acie raptus ad excogitandas non effugandas iuris difficultates in corrumpendis potius, quam defendendis Iurisconsultorum placitis, studia consumpsit; faciamus planum non uno in loco, in suo Codice lib. 8. tit. 31. de evictionibus diffinit. 20. n°. ult. et de error. pragmaticor. 4. p. decade 100. err. 8. et in rationali ad d. l. 24. affirmat Tribonianismum redolere totam legem, scilicet ut quae absurde sunt omittam tantum §. q reprobos ab immiti cautione liberatos velut Tribonianea illa ultima verba resecat faber, reprobis videlicet numis reddendis, negat exceptionem, quam concedit, illi qui ds pro auro solvit in l. si cum aurum 50. de solutionibus contendit quod non fieri locupletiorem, qui reprobos numos retinens, probos petit, neque quidquam debitori abesse posse, reprobos numos recipere, cum nullus sit reproborum numorum usus, aut aestimatio; quod quam falsum sit, ignorat nullus praeter fabrum, nam usui esse possunt debitori in aliam rem, poterat n. tradere collybistae, cuius officium erat pecuniam permutare aut argenteam pro aurea aut forte abrogatam antiquatamque, aut quovis modo reprobatam in una provincia, pro proba et recepta in ea provincia, ut observat Budeus in annot. ad pandect. ad l. ult. §. fin. ff. de pignoratitia actione, Collibus graeco verbo appellat quod pro pecuniae commutatione numulario dabatur, unde et Collibistae nomen. Cicer. act. 5. in Verrem, Ex omni pecunia, quam aratoribus solvere debuisti, certis nominibus deductiones fieri solebant, primum pro spectatione et collibo, deinde pro nescio quo cerario. Haec omnia iudices non rerum certarum sed furtorum improbissimorum sunt vocabula. Nam collibus esse qui potest, cum utantur omnes uno genere numorum. quae ultima verba satis indicant collibum pensitari solitum, pro diverso genere numorum et ut Budeus adnotat, quod improbatam pecuniam, in una provincia, permutat collibista pro recepta et proba nec posset Faber opponere aliarum rerum videri numus quoque merx ipsa aestimat, mercedis vice, fungi, Nam Victorianus nummus, qui a Victoriae signo impresso, nomen accepit, ex Illyrico advectus mercisque loco habitum author est Plinius lib. 33. c. 3. et Volusius Maecianus in lib. de asse peregrinum nummum loco mercis habitum testatur, quod est deduci potest ex l. 9. §. 2.

de qua Cuj. 22. obs. 8.

l. eleganter 24. § reprobos subtilissimus [illegible]

Marcel. Donat. in dilucidat. ad Suetonij Augustum c. 4. 152 Beroald. et Casaubonus. Covarruv. de veterum numismatum collatione c. 7. n. 4. in f. Budeus ad l. ult. §. ult. de pignorat. act. a l. 1. ibi aliud autem pretium aliud merx ff. de contrah. empt. l. 1. C. 76. si quis pecunias conflaverit. l.

ff. ad leg. cornel. de fals. Ut animadvertit Brissonius lib. 1. select. c. 8. à quo transcripsit uberrimam notam Gotophr. quam apposuit d. § l.ª 9. §. 2. cum addo Scaligerum infestum Voce Pares, Dalencampum in not. ad Pliny d. lib. 33. c. 3 et l. expressum Constantini decretum in l. 1. C. Th. si quis pecunias conflaverit et cuncta soluta licentia mercabunt praeter pecunias quas more solito maiorinas, vel centenionales communes appellant, vel ceteras, quas vetitas esse cognoscunt.

Posset et debitor recipiendo reprobatam pecuniam, illam ferre ad officinas monetarias ut in specie d. §. q. reprobos aberit Pancirola lib. 1. var. c. 76, et sane nullo indigemus testimonio, ut credamus, pecuniam reprobatam usui, nec moneto, esse posse, quandoquidem flatuarii qui et Chemistes vocantur, aes ab argento separant, ac divisa qualibet materia, rudes et informes effectus in quos vellint, postea usus acomodare, Constantinus capitale suplicium promulgavit, adversus flatuarios qui maiorinam pecuniam non minus criminosiè quam crebè separato argento ab aere purgabant in l. comperimus 1. C. Th. de falsa moneta, quae omnia si faber animadvertisset haud dubie non inclamasse Tribonianum

Nec nobis tandiu in hac re immorari licet, propius ad rem accingamur, atque ceteros casus exponamus, in quibus nec liberationis, neque conditionem parit interdum solutio, quod evenit in obligatione generica, et alternativa, si partis solutio fiat l. 2. §. et harum l. in executione 85. §. pro parte ff. de V.O. l. si non sortem 26. §. si decem ff. de condict. indebiti, solutio namque in obligat.e generica, aut alternativa individua est, licet hae obligationes dividuae petitione censeantur si consistant in rebus sui natura dividuis, cum nulla iuris ratio obstet quominus creditor qui rem unam integram in obligatione generica vel alternativa petere potuit, partem duntaxat petat dilata interim in gratiam debitoris alterius partis petitione, l. tutor 41. §. lucius ff. de usur. 2. at licet pars sit in petitione, solidum debet esse in potestate solutione d. l. 2. §. et harum l. in execut. 85. §. pro parte ff. de V.O. quod eadem ratione in obligatione generica et alternativa introductus ut D. Valentia et Pichardus observat, qui litterarum famam pondusque sustinet saepiusque nobis laudatus nunquam sine laude nominandus D. Don Franc. Ramos del Manzano Regius consiliarius, in academicis comment. ad tit. de V.O. c. 4. n. 4. Nam cum in utraque obligatione electio sit debitoris, quia in generica obligat.e veluti si hominem promisserit, potest quem voluerit praestare, cum in obligat.e generis singulae species quae sub illo genere comprehensae intelligantur, sub generico orationis compendio singulae res poni, deducique in obligationem vident l. cum incertus 13. ff. de legat. 1. l. Maevius 66. §. duor. vers.o n idem. de leg. 2. l. 3. ff. q. et à quib. l. si Pamphilo 10. de opt. legata l. et per iusiurandum 13. §. si is q. hominem ff. de acceptilat. Cujac. lib. 17. q. Pap. in d. l. Maevius 66. et lib. 14. obs. c. 21. Valentia lib. 2 illustr. tr. 4. c. 5. n. 2. 3 cum quo omnes species sub illo genere comprehensas afficiat obligatio, hinc est quod possit debitor quam voluerit solvere l. plerumque 10. §. ult. l. quemadmodum 46. §. ult. ff. de iure dotium l. si marito 9. §. ult. de fundo dotali l. si ita 25. l. si emptio 34. §. si emptio 6. ff. de contrah. empt. §. si quis agens 34. vers.o huic autem instit. de action. l. ubi autem 75. §. qui illud ff. de V.O. l. q. hominem 17. ff. de acceptilat. l. miles 6. §. 1. de re judicata l. si non sortem 26. §. qui decem h. n. tit.

Cum quo in obligat.e generica et alternativa utrumque sit debitoris electio, evenit quod recte solutio e parte fieri non possit, nec ea valeat liberari debitor, quia si pro parte liberatio contingeret, cum semper electio remaneret penes debitorem, posset aliam partem obligationis exsolvere in alia diversa specie, quo

2. duplici modo non certus sed generaliter partem incertam speciei, vel alterutrius alternatim debitis, ne alias causa cadat §. si quis agens 34. vers.o huic autem instit. de action. l. obligationum 44. §. modus ff. de O. et Act. nisi creditor electionem sibi reservaverit l. cum debitore 17. ff. rem ratam haberi l. si is qui stichum 66. ff. de procurator.

Similiter in obligatione fere alternativa utrumque membrum continetur utraque res continetur, ita ut illa quae solvatur solum extitisse in obligat.e credat l. 2. §. et harum

de monetis ... in Theodosiano ... Jacobus ... orat ... argent.

Brisson ... ad ... 34 ... instit.

+

Neratij Prisci.

Septem libris membranarum collecta responsa, academico commentario perlustrantur; et quæ in eis ex penetralibus jurisprudentiæ, intus clausa servaverat autor Consultus, sedulo labore recluduntur.

Ad Librum 1.um membranarum Neratij.

Neratius lib. 1. membranar.

Ex lib. 1. membranar.
boves 53. ad leg. aquil.
4. in quib. caus. pign.
9. de curator. furi.
54. de hered. inst.
4. de furtis
4. de vacat. et excus. mun.

Ex lib. 2.

Boves alienos in angustum locum coegisti: eoque effectum est, ut deiicerent: datur in te, ad exemplum legis Aquiliæ, in factum actio. l. 53. ff. ad leg. Aquiliam.

Tria capita legis Aquiliæ: Ut nostra commentatio plenius et planius capiatur, potius referam, quam exprimam; Ex primo ergo l. Aquiliæ capite vindicatur damnum injuria datum occidendo alienum servum alienamve quadrupedem, quæ pecudum numero sint quæ gregatim pascantur, et imperio pastoris subdantur. §. 2. cum vulgat. h. tt. quæ lex Hotomani manus desiderabat, neq. defæcata vulgari lectura, incorcinnum reddebat sensum, atq. ita ubi legitur quadrupedem vel pecudem, reponendum quadrupedemve pecudem. ~~laudat et transcribit Hotomanum Arnoldus Winnius pr. inst. h. tt.~~ nisi ergo pecudum numero habeantur, nullæ quadrupedes hoc primo capite comprehenduntur; deinde non sufficit quemquam occisum fuisse, sed oportet injuria id factum ~~esse~~, ne incidat in pœnam ille, cui naturalis ratio permittit aggressorem sibi insidias parantem interficere l. 3. et 4. h. tt. et quæ ibi notat Gothofr. ~~Interea~~ peremptoque corpore lex æstimationem fieri præcipiebat quanti id eo in anno plurimi fuerat ~~nec enim~~ habetur ratio præsentis æstimationis (ob quod pœnalis hæc actio) sed numerato retrorsum anno à die occisionis, si plurimi fuerit eidem illius anni, in tantum seclusa rei affectione, condemnatur. Secundum legis Aquiliæ caput ab auctoritate recessisse testatur ~~idem~~ Justin. in §. 12. h. tt. et Ulp. in l. si servus 27. §. 4. eoque ita jejune tractarunt interpretes, quod adhuc inter levissimas conjecturas rem dereliquere. Cujacius à Vulteio laudatur existimabat secundum legis Aquiliæ caput pertinuisse ad interceptam nobis aliquam utilitatem, re illæsa; exemplumque sumebat ex Plinio lib. 9. nat. hist. c. 59. ubi ~~refert~~ adversus eum, qui Anthiam piscem ducibrum captione reperat, et in macellum venditurus extraxerat, damni injuria dati, edidit formulam socius, ac altero condemnato lis x. libris æstimata fuit: hæc quæ ex Plinio deduxit Cujacius in parat. ad h. tt. refert ipse ad secundum leg. Aquiliæ caput pertinere; sed an hoc ita sit non est hujus loci.

Swarezius lib. 1. c. 4. sect. 6.

in parat. ad h. tt.

forsan huc referendum illud Senecæ, est et illa injuria frequens si uerum animi excussum est, aut præmium diu captatum, si nimis libere affectata hereditas aversa est, et gratiosæ domus gratia erepta. de constantia sapientis c. 9. notat Gothofr.

cuius tex. vulgaris lectura ab Hotomano defæcata, rem perspicue demonstrat, atque ita ubi legit quadrupedem, vel pecudem, censet reponendum quadrupedemve pecudem; nec enim hoc primo capite continentur, nisi quæ pecudum numero habentur.

Ex tertio legis Aquiliæ capite vindicatur damnum proveniens ex vulneratione pecudum, vel servorum, et ex occisione cæterarum quadrupedum, quas primo capite exclusimus, tandiu tamen illis occisis vel vulneratis damnum patimur quamdiu in nostra custodia ~~potestate~~ fuerint, ceterum si ~~in eo~~ fera bestia custodiam ~~potestatem~~ nostram et sic dominium evaserit l. pomponius 44. l. in laqueum 55. de adq. rer. dom. l. possideri 3. §. 14. de adq. poss. §. feræ inst. de rer. div. non competit actio legis Aquiliæ l. 1. §. in bestiis ff. si quadrupes paup. fec. dic. + ergo occisis vel vulneratis feris bestiis, usta, fracta, aut rupta quæcunque re quæ anima caret, et generaliter omnium rerum inanimatarum corruptiones, in hoc judicium deducuntur, ac quanti res fuerit in diebus triginta proximis æstimatur §. 13. inst. h. tt.

574

+ competet in factum vero ex lege Aquilia ad d. l. 55. de adq. rer. dom. junct. l. 27. §. si quis de manu. h. tt. l. qui servandar. 14. §. 2. ff. præscript. verb. ~~+~~ nisi aliter culpa fera bestia pristinæ libertati se eterni videtur reddat, quod perinde est ac si occidisset, cui dominium nobis adimeret Gothofr. ind. l. 55. quæ eadem ratio facit, ne competat vobis ex l. aquilia actio adversus eum, qui servum compeditum solvit, namque ex eo quod profugiat servus, dominium nobis intercipi §. ult. inst. h. tt. l.

Iam ergo quæ sequuntur disputationi nostræ sunt, acturi namque sumus de actionibus utilibus legis Aquiliæ, de illis quas ~~interpretum~~ prudentum interpretatio ex sententia legis induxit, nam cum actiones directæ tantummodo ~~competant in casibus verbis legis~~ ex verbis legis eisque quod scriptum est descendant + ob idque directæ appellantur, quasi dirigatur in eum qui in verba legis deliquit

comprehensis

Simplex ubi ex tex. in l. 6. ibi ex verbis legis dum: et infra in actione directa leg. Aquil. compe

Quibus sic brevissime præmissis, quænam actiones competant ad vindicandum damnum injuria datum restat exquirendum: Et sane certum est actionem directam competere illo solo casu quo ~~quando~~ corpore corpori damnum datum est, nec sufficit damnum datum esse nisi quis præcipue corpore suo damnum dederit §. Cæterum 16. inst. h. tt. nec in aliis casibus potest proponi actio directa, cum verbis legis non sint comprehensi, et directa actio illa dicatur quæ ex verbis legis, eoque quod scriptum est descendat, unde et Consultus Ulp. docuit directam actionem competere in l. servus 27. §. si quis ignem h. tt. inquit ex verbis legis agendum

Cujac. ad l. 14. de præscr.

Ex qua ratione Patri nomine filij, bonæfidei possessori, et libero homini, nec non usufructuario non datur directa actio legis aquiliæ l. sed et si 5. §. fin. cum l. quæ actione 7. l. item mela §. 1, 8. l. liber homo 13 ubi Cujacius lib. 21. obs. 20. ff. h. t. ad leg. aquil. ~~quia verba legis~~ quærunt in lege domini tantum mentio fit, neuter autem ex prædictis dominus censeretur. Soarezius lib. 1. c. 2. sect. 3. n. 25.

Sed his obijs occurrit scabim

~~Nec his adversatur~~ Julian. in § illud 10. h. tt. ubi ait non ex verbis legis, s.d ex prudentum interpretatione in æstimationem deduci extra rem principalem, omnia commoda, quæ intra annum, nobis per servum occisum poterant obvenire, veluti hereditas et alia id genus ~~et ait lex eorl~~ et ut ait Consultus ~~omnia~~ in summa omnia commoda, quæ intra annum quo interfectus est, pretiosiorem servum facerent ~~hæc~~ accedere ad æstimationem ejus dicendum est. l. inde neratius 23. §. 6. h. tt. et §. idem Julian. ejusdem legis de cujus explicatione Amaya lib. 2. obs. c. 12. n. 14. Cujac. lib. 17. obs. 22. constat ergo directa legis aquiliæ actione consequi ~~quod amisimus ex eo q.~~ æstimationem hereditatis, quam servus requisitadire ob hoc q. fuisse interfectus; et tamen fatetur ipse Justinianus hoc non ex verbis legis sed ex interpretatione placuisse §. 10. inst. h. tt. q. non debebit competere actio directa ad illud interesse consequendum, quandoquidem tantummodo illam dari concedamus quando verbis legis casus accomodatur, ex l. 27. §. si quis vit 6. h. tt. cum s. laudatis.

[Margin: quo interfectus est, pretiosiorem servum facerent accedere ad æstimationem ejus]

Verum quia ~~ab~~ explicatione hujus dificultatis, plura I.C. responsa lucem mutuant non abs re erit paululum in ea versari; Prudentum interpretatio aut exprimit quod ex ambiguitate scripti non satis verbis fuerat expressum, aut cum de mente legislatoris ambiguitas procedit, ad illum casumque extendit legem, præsumpta propter utilitatem legis mente. 1.o casu cum nihil aliud efficerant prudentes quam ambiguitatem scripti declarare, et ita sensisse legislatorem docere, is casus expressus à lege dici potest, cum non per extensionem sed per expressionem sit explicatus. Alciatus ad l. 6. §. 1. de V. S. Arnold. Winius in §. ult. inst. de leg. Aquil. Alexand. ~~cons~~ ad l. curatoris C. de negoc. gest. per tex. inst. libertas §. senatus de ritu nuptiarum, et expressum et scriptum censeri q.d sequitur ex scripto et expresso docet Decius cons. 15. et cons. 407. Panormitanus lib. 1. cons. 1. expressum dici q.d ex mente et senta legum descendit et Rainaldus consil. 33. per tex. inst. l. 6. §. 1. de V. S. in cujus rei præsidium adduco q.d apud nostros ~~fere~~ ades tritum est, ut nec ducpontij juvenes ignorent, in Aragonia standum ee carthæ atque ei tenaciter inhærendum, ita ut nulla producto ~~nec ex mente fori~~ possit admitti. Obs. 1. de equo vulnerato. (~~ubi~~ perperam sic inscripta et eius loco reponendum Prologus. observat ex antiquis cc. Blancas in com. per. aragonens. pag. 132.) Molinus in repertorio verbo extensio et verbo fori ubi Portoles et de convortibus lib. . . Agustinus Morlanes in allegationes pro Regno in causa Proregis extern. Sesse decis. 64. n. 18. Roland. à Valle Cons. 51. per tot. vol. 3. et alij apud Portoles in dd. locis. Cum in hæc incidimus, libenter labiores, quam par fuisset nostro instituto, moras trahaemus. s.d cum omnia neque ~~...~~ dicere aut prætermittere audeam, contentus ero, si omissis innumeris provincijs, in quibus id exigunt statuta municipalia, q.d nostra præcipit observantia, solum recenseam, q.d Seraphicus P.r Franciscus ad regimen suæ familiæ id necessarium putavit q.d regula fideliter ad literam debeat exponi et observari, omnesq. glossas explosit, ut nullam admitteret interpretationem ita ex Baldo in ~~auth.~~ ~~de sacros. eccles.~~ si qua mulier in f. de sacros. eccl.a Roland. à Valle ubi s. n. 23. ut vel hinc appareat quam justissime maiores nostros curam impendisse in obruendis litibus, quæ ex libidine interpretandi frequenter suboriuntur. Plaut. Senec. ita//

For algunas veces inst. fori, inquisitionis. lib. 3.

H. Aqui ha de entrar lo que se pone en el n.o sigte

D. refert Molino in repertorio verbo fori cui addo Rol.

Gutierez de iuram. p. 1. c. 63. n. 8. 3. præsumpt. 13. et seq. et alij ... tomo 2. ... p. 1. §. 12. limit. ... Osuald. lib. 16. ... lit. R.

H. Et tamen communi calculo est receptum inter juristas interpretationem expressivam quam vocant intelectualem admitti, existimant enim ex littera ee, quidquid ex ea necessario deducitur; q.d ut plenius percipias et explanatius addi Molinum qui omnem rem accurate pertractant, illud tamen admonere ~~hoc~~ vellem, ^ antequam dictam observantiam primam perperam inscribi de equo vulnerato, non enim ibi adducit similitudo equi vulnerati, nisi ad probandam sentam observantiæ, unde loco inscriptionis reponendum. prologus. recte observabit ex codic. manus. Blancas in com. p. 132.

l diverticulo ad viam redeo: ex dictis aparet verius ee directam act^s competere ad æstimationem faciendam illius commodi, quod fuiset nobis obveniendum ni servus fuisset occisus, namque cum Lex Aquilia damnum ~~re~~sarciri juberat, ea lege satis comprhensum videt^r fieri æstimationem ~~pr~~ ~~ter rem principalem~~ illius damni quod præterea nobis illatum est, sed quia id verbis expressum in lege non erat, prudentes declararunt, eam fuise legeslatoris sententiam, et ita est capiendus Justin. ibi illud n̄ ex verbis, sed ex interpretat. ~~prudentum~~ placuit in d. §. 10. Scitissimum est, legum sententiam potiorem esse verbis l. nominis 6. §. verbum 1. ff. de V. S. iuxta quem sensum recte in eo tex. præposteram locutionem, græcis hysterologiam, notat Alberic. Gentil, atq. ita mutato ordine legendum tam ex verbis, quam ex legum senta similes ~~alios~~ reperio a in b §. 5. de R. D. ibi retia sicare, et ex mari deducere. pr. inst. de ~~[illegible]~~ her. inst. tam liberos homines quam servos. in §. 3. inst. h. tt. non minus ex dolo, quam ex culpa. ~~l. jurisgentium 7. §. pactorum 2. de pactis~~ l. quo naufragium 3. §. labeo 2. ff. de incendio, ruina, naufragio, rate nave expugnata ibi n̄ enim minus in mari, quam in villa. l. solutum 85. ibi non minus quantitate, quam die. ff. de solutionib.

Justiniani prædictam expositionem aptissime confirmat ipse Just. in §. ult. inst. h. tt. namque in illum qui de ponte ejecerit servum in flumen si fuiset suffocatus, directam ex lege [illegible] aquilia concedit actionem et Consultus in l. qua act^e 7. §. sed si quis ad leg. Aquil. quem et alios similes casus haud quaquam Lex aquilia comprehendebat in ea nec verbum de eo qui damni ocasionem dedit; tantummodo loquebat de eo qui corpore suo damnum alteri dedit, verum quia in hac specie ~~intelligi poterit manu sua damnum dedise~~ qui damnum dedit perinde habetur, ac si corpore suo damnum dedisset, competit aquilia, tandem Just. eo q^d projecit corpore suo damnum dedise n̄ dificulter intelligi potest quæ finalia verba suadent nobis quæ de interpretatione legis superius firmavimus: eadem interpretatio n̄ dificulter facienda est in illis casibus in quib. licet manu sua damnum quis n̄ dederit, ~~[illegible]~~ res quæ damnum dedit ex eius manu vel corpore efficicatur, quo pacto sunt intelligendi tex. inl. item mela 11. §. item cum eo. l. si servus 27. §. si quis igitur 6. l. 26. et l. 29. in pr. et in §. si navis el 1. l. si ex plagis 51. §. si ex clivo l. si servus 27. §. si mulier et §. et si mulutam ff. h. tt. l. qui insulam 30. §. qui mulas ff. locati in quib. omnibus directa Aquiliæ actio datur. Legerum explicatione Soarezius ad Nostr. tt. lib. 3. c. 7. sect. 1.

Si vero, ut alteram divisionis partem explicemus, † iurisprudentes n̄ ex verbis legis, sed ex mente ad similem casum interpretatione legem producant, cessat directa, ex lege actio, [atq. ad ejus exemplum datur utilis actio l. 1. c de precario l. locum §. ult. de usufr. l. sed et si propietatis. ad leg. aquil.] atq hæc eadem utilitas quæ peperit actionem directam, efficit [ut in casu n̄ dissimili competat utilis actio l. si longius inst. ff. de judiciis l. 6. in fin. ff. mandati, ^ atque ob id ad exemplum directarum dari dicitur in ntr. l. boves 53. h. tt. l. locum §. ult. de usufr. l. 1. c de precario, et accomodari inl. q^a actionum 11. ff. præscript. verbis l. ult. de transact. l. uxor marito. de donation. inter l. 11. c de inofficioso tt. Cujac. in repetit. ad d. l. q^a actionum 11. Schrifordegir. lib. 3. tr. 13. q. 1. Emundus Meriling lib. 1. variantium ex Cujacio c. 30.

quæ utili act^e idem ~~consequimur~~, q. directa, ejusdem namq. sunt effectus l. actio de negoc. gestis, nec ob id statim sententias quasi vanissimas ~~[illegible]~~ negantes act^s directam, aliquibus casibus in quibus eumdem prorsus concedunt effectum ne n̄ es q. negent act^s directam, prorsus quamlibet actione exclusum velint eum qui damnum sit passus ~~[illegible]~~ sed cum

[Right margin, beside "Si vero…":]
† dubitatio orta sit circa sentes, et jurisprudentes per interpretatus extensionem aliquam tamen ex mente legislatoris, act^s introducunt; tunc utilis e, namq. ead. utilitas quæ peperit act^s directas, efficit ^ l. 41. de pign. act. l. pen. si quadr. l. sed si propietatis. eod.

[Left margin, beside lines 5–12:]
atq. ideo dandus act^s directam, tanquam si expressum fuisset in lege doctrina Aliciati in d. 6. §. V. S. Alex. cons. 89. quam refert et sequit Albericus Gentil in d. l. 6.

[Left margin, beside lines 12–17:]
verbor. trajectiones l. jurisgentium 7. §. pactor. 2. de pactis ibi non minus ex verbis, quam ex mente
b la letura en mendada

[Left margin, beside lines 33–42:]
S.
nem aliquam ipsum e. expediat, negantes m principijs iuris deser. s, tamen juris sequat. n concedentes actionem legis satisfaciunt alea ita ratiocinatur nica lib. 2. tr. 1. 5. c. n.

[Left margin, beside lines 50–52:]
prior. inst. inst. ad tt. aquiliam in §. ult.

[Left margin, beside last lines:]
Consultorum namque actis:

Sin vero et verba legis deficiant, et sententia et mens legislatoris non conveniat tunc cum damnum quod datum est, vindicari oporteat, nec facile occurrat actio qua id fieri valeat Praetor actionem in factum pollicetur, qua persequitur id factum cui nec oratio, nec sententia legis convenit l. quarum actionum 11. ff. praescript. verbis §. ult. inst. h. tit.

Hac utilis aquiliae actio locum habent, cum damnum corpori datur, sed non corpore ut evenit in eo qui causam tantum damni dedit §. ult. inst. h. tit. l. qua actione 7. §. celsus l. si quis fumo 49. l. ita vulneratus 51. ff. h. tit. l. qui domum 57 ff. locati l. dolo malo 3. § ult. juncta l. seq. ff. de servo corrupto l. ~~[illegible]~~ de action. empti l. item si 9. l. §. si quis hominem l. quemadmodum 29. §. si magistratus h. tit. l. 1. de pecoribus c eod. l. praetor 2. §. si publicanus ff. vi bonor. raptor. l. qui servandar. 14. §. 1. praescript. verb. l. 1. §. et generaliter si quadrupes pauperiem fecisse dicatur l. item si 9. §. si servum l. item mela 11. §. cum eo [illegible] ad leg. aquil. l. 1. §. sed si instigatu ff. si quadrupes pauper. l. et eleganter 7. §. si ~~quadrupes~~ de dolo quem locum omisso fabro et Cujacio recte interpretatur de actione legis aquiliae nomine doli, D. Joan. Suarezius lib. 3. c. 7. sect. 1. n. 38. quemadmodum Azo inst. l. qui servandar. 14. ff. praescript. verb. et in l. 1. c de dolo similem facit interpretationem et Cujac. in l. si servus 21. de evictionibus quam interpretationem alij acceptam refert ipse lib. 3. obs. 37. et nos itidem Suarezio.

Unde iam aparet quaenam actio sit illa in factum quae dari dicit ad exemplum legis Aquiliae in n[ost]ro tex, [illegible] species varie proponitur ab interpretibus ~~[illegible]~~ non tamen diversa exinde prodit sententia; Titius ~~[illegible]~~ alienos boves in angustum locum coegit, in tantumque exagitavit, ~~quod~~ praecipitarent ~~ur~~ se, damnum hoc actione utili ad exemplum legis aquiliae introducta vindicatur, nec enim directa poterat in p[raese]nti competere quia non corpore, licet corpori damnum datum fuit, in factum ergo, id est utilis ut mox videmus, datur actio ad exemplum legis Aquiliae: alios similitudo verbor. in specie l. Quintus 39. coegit Neratij nostri sententiam, illius legis acomodari, et sic loco deijcerentur ~~[illegible]~~ reponunt ejicerent, quod haud infirmat Gotofr. Accurs. etiam ut ~~[illegible]~~ congrua componatur sententia, initio tex, reponit vaccas alienas, et sic sensus praegnantes ita in angustum locum oppressas, quod ejicerent h. e. foetum effunderent h. est abortum facerent, d. l. Quintus 39 l. si servus 27. §. si mulier 22.

l. quemadmodum [illegible] ff. h. tit. l. 2. l. si quis fu[mo] l. qui domum item quaeritur [illegible]

Paul. lib. 1. Regul.
l.30 de adopt.
lib.2.
l.14. qui test. fac. poss.
l.52. de hered. inst.
l.58. de adq. her.
lib.3.
l.59. de pactis
l.33. de leg. 1.
l.122. cod.
lib.4.
l.16. de stipul. serv.
lib.5.
lib.6.
l.9. ad Velleianum
l.22. cod.
l.32. de liber. causa
lib.7.
Ex lib. singulari Regular.
l.10. de postulando
l.38. locati
l.30. de usuris
l.43. de donationib. inter
l.9. de manumiss.
l.32. de reb. auctor. jud. poss.
l.3. de appellat. recip.
l.20. de re militari

Neratius lib. 1. membranar.
l.53. ad l. aquil.
l.4. in quib. caus. pign.
l.9. de curat. furi.
l.54. de her. inst.
l.64. de furt.
§ l.40 de injur. l.7. de public. jud.
l.4. de vacat. et excusat. mun.
Ex lib. 2.
l.14. si quis cautionib.
l.8. de condict. caus. data
l.18. depositi
l.15. de impens. in rem dot.
l.59. de adq. hered.
l.3. de servit. rusticor. praed.
Ex lib. 3.
l.58. de pactis
l.17. de public. in rem act.
l.44. de usurp.
l.54. familiae ercisc.
l.31. de act. empti
l.53. de jure dotium
l.17. de statu liberis
l.6. de aqua quotid. et aestiva
l.16. judicatum solvi
l.9. ad municipalem
l.3. de servit. rusticor. praedior.

Ex lib. 4.
l. 7. de usur.
l. 12. quemadm. servit. amit.

Ex lib. 5.
l. 35. mandati, instabilem appello
l. 5. de lege commissoria h. L. Wolfang
l. 2. de iuri et facti ignorantia
confer l. ult. pro suo
l. 44. de donat. inter
l. 124. de legat. 1.
l. 14. de acq. rer. dom.
l. 5. pro suo
l. 41. de iniuriis

Ex lib. 6.
l. 21. de legibus
l. 41. de condit. indebiti
l. 48. de verb.
l. 16. de impens. in rem dot. fact.
l. 9. de carbon. edicto
l. 47. de damno infecto
x l. 13. de heredit. petit.

Ex lib. 7.
l. 57. de heredit. pet.
l. 16. de in rem verso
l. 39. mandati
l. 13. ut legator. seu fideicom. nomine
l. 41. de usurpat. et usucap.
l. 27. de except. rei iudicatae
Citatur in l. 3. de condit. causa data
l. 12. de condict. furt.
l. 17. soluto matrim.
l. 49. de oper. libertor.

[illegible]

perfecta lex e ea que q. vetat, [illegible] cum clausulas [illegible]; [illegible] Alia sententia prohibens manumi[illegible] servi in fraudem creditorum [illegible] manumissis nullavit, nec rat. [illegible] ordinorum pupillarium alienati[illegible], [illegible] Velleiano mulierum [illegible]. + ~~Alia quam perfecta~~ [illegible]enda e inibi, que infirmet [illegible] [illegible]ticatio.

Ad Ulpiani titulos commentarij. ~~l. 17. § de pignore de [illegible]~~

de legib. et Morib. ~~[illegible]~~

tit. 1.

Legum alias, perfectas, alias imperfectas, minusquamperfectas alias in limine proponit Ulp. + Imperfecta dicit lex, qua nulla derivantib. pena sancit, ut ait Macrobius in somn. Scipionis. Nam cum leges invenit late ut cetus hominum jure, sociati, equitate et sine alterius injuria conservaretur, et adhoc n. sufficiat legem id precipere, cum plerique ejus sanctione inreprehabentes, neque poena aliqua sentiunt aliorum injurie, damnoque inhiantes legis precepta transilire studeant; merito lex que licet rectum imperet, n. tn ab ipso aberrantes poenis coerceat, imperfecta dicitur, ut ~~pate~~ que

Cuius Rei primum proponit exemplum Ulp. in l. Cincia que Plauto Muneralis dicit apud festum, ejus meminit Arnob. lib. 2, adversus gentes Cicer. lib. 1. epist. ad Atticum Plinius lib. 5 epist. l. 2a. 4. c Theodos. de donat. lata fuit à M. Cincio Alimento Trib. pleb. M. Cornelio Cethego, P. Sempr. Tuditano conss. ~~[illegible]~~ anno ab urbe condita 549 ut refert. Liv. lib. 29. Tacit. 15. Ant. August. de lege Cincia Munerali; qua lege libera donandi facultas restringebat; ita ut nemini liceret ultra dodrantem aliis donare, h. e. ut penes donatorem remaneret tertia pars sui Patrimonii, ut sic ~~[illegible]~~ dispositioni bonorum terminus prefigeret l. ut mihi 21. § 1. ff. de donation. o in id quod supra legis modum sibi promisit × l. cum de modo 11. cum § 1. legis in fine 9. ff. eod l. 1. § 12. ff. de extraordinarijs cognit et que o aggerit Gotophred. lit. x. Novell. Justin. 162. c. 1. o tam secundum mensuram, quam secundum insinuationem ~~ad legem~~ Cinciam refert Cuj. ~~lib. 29. q. Pap. in l. Aquilius 27. de donat.~~ legem Lucius 32. eod. ~~[illegible] contendit Ant. [illegible] lib. 2.~~ conject. c. 19.

Ex lege Cincia pendet subtile Papiniani Responsum ad Nicostratum relatum in l. Aquilius 27. de donationib. Ubi Aquilius Regulus Nicostrato Preceptori suo, quia eum diligentia ac eloquentia sua meliorem reddiderat, donavit et permisit habitare in cenaculo domum Aquilii Reguli, quo defuncto ~~[illegible]~~, ejus heredes Nicostratum expellere volebant cenaculo; et Papinianus de hac questione consultus respondet Nicostrato, n. meram donationem fuisse s. potius Reguli officium Magistri quadam ~~remuneratione~~ mercede remuneratum, ea ratione Nicostratum defendit Papinianus qa si meram donationem fateret, abire cenaculo cogeret forsan qa immodica videret donatio et contra legem Cinciam facta, que infregit donationes, modumque ipsis imposuit, ~~a locum n. habet in remuneratoriis~~, subtile Papiniani Responsum comprobat Scevola in l. Lucius 32. h. tit. ubi ~~[illegible]~~ per epistolam proponitur quemdam donasse gratuitam habitationem superioris partis domus sue quandiu voluisset donatarius quandiu volueris ~~[illegible]~~ utaris superiorib. dictis omnib. gratuito, que verba quandiu volueris cum immodicam constituant donationem merito ex lege Cincia restringit, et n. cogunt heredes donatarium habere inquilinum, licet in donatione fuisset scriptus quandiu vellet donatarius, ~~quia restringit o~~ quoniam id ita restringit, quandiu vellet vivo donatore, qr. in h. tex. ubi de mera liberalitate ac donat. agit lex Cincia habet locum; secus atque in d. l. 27. ubi ex Papiniani interpretat. n. de mera donat. sed de remunerat. agit ~~[illegible]~~ que n. debet restringi nec in eis locum habet lex Cincia, ejusque rigor merito evanescit cum remunerationes potius permutationes beneficiorum quam donationes debeant censeri, + ~~[illegible]~~ liceatque Preceptori in infinitum donare non servato ~~[illegible]~~ modo legis Cincie qa nec doctrina potest certo modo estimari; quemadmodum cessat rigor legis Cincie ~~[illegible]~~ immodicum licet fuisset

Cuj. lib. 19. obs. c. 30. Raguel ad l. si quis argent. 35. § 5. siquidem C. de donat. Hotoman lib. 4. obs. c. 25. Novell. 162. Justin. l. Lucius 32. ff. de donat. l. ut mihi 21. § 1. ff. de donation. l. cum de modo 11. eod quas ad leg. Cinciam refert Cuj. lib. 29. q. Pap. in l. Aquilius 27. de donat. l. 1. § 1. ff. quib. modis pign. v. hypotheca solvit l. 2a legem 29. de legib. l. 1. § 12. de extraordin. cognit. et que o aggerit Gotophr. lit. x. l. sive 5. § 11 donari ff. de doli exceptione

× l. praetereum eod.

l. et si lege 25. § consuluit 11. ff. de heredit. petit.

donatum est, qui Donantem ab hostibus latronibusve liberasset
irrevocabilis efficitur donatio, quia potius remuneratio, et beneficii
permutatio mercesque eximii laboris judicatur, quae certo
modo aestimari non potuit; ut ait Paulus in l. si Pater 34 § 1. de donat.
Cujac. lib. 29. q. Pap. in d. l. Aquilius 27.

Similiter ne contra legem Cinciam facta videretur donatio in l. Modestinus 23. h. tit. remissio usurarum non ex donatione sed ex pacto
aestimatur, ait Modestinus quia si creditor
per pactum remiserit Debitori usuras futuri temporis remissio
valet ut pactum, et si Creditor ipsas petierit, poterit Debitor
pacti exceptionem opponere, neque haec res careret admodum donationis nam plerumque esset inutilis ex lege Cincia
si fuisset immodica ac immensa quantitas usurarum
idque innuere videtur Modestinus in illis verbis nec in ea donatione
ex summa quantitatis aliquid vitii incurrere. incurreret in
vitium immodicae donationis plerumque nisi aestimaret ex pacto.

Nec dissimilem habet explicationem lex in l. 1. § cum venditor
ff. quibus modis pignus vel hypotheca solvitur ubi proponit quod quis vendiderit et tradiderit
praedium emptorique pretii parte soluta, et altera parte pignori
praedium venditori dederit, postmodum donaverit emptori reliquam pretii
partem, ac tandem decesserit, inutilisque appareret donatio
legis, si is qui venditori successerat, vellet actione hypothecaria persequi praedium, quasi per inutilem donationem non soluto
pignore, non auditur, quia lex (Cincia scilicet) donationem
tantum pecuniae sive residui pretii inutilem fecit. quod duplici
commendat ratione quia cum lex Cincia immodicas tantum
donationes aegre ferat, non debet in pignoris remissione locum
habere, cum et si remittat pignus nullam fieri donationem ut tradit
Papin. in l. et si pignus 18. ff. quae in fraudem creditor. Secunda
et fortior ratio sumi potest ex his quae diximus in explicat. l.
Modestinus 23. de donationibus, quod non aestimetur viresque capiat
remissio pignoris ex donatione, quae inutilis apparuit, sed ex pacto
quod utile est licet inutili insit donationi; Nec obstat l. debitum C
de remiss. pign. nam ... ut per Cuj. lib. 11. resp. Pap. in d.
l. 1. § cum venditor. ⵜ

Verum enimvero, nonnulla de donationibus constituendi praeliberemus, sciendum est ante Justin. constitut. in l. siquis argentum
35. C de donat. et in § alia inst. eod. nullam perfici donationem
apud Veteres Jurisprudentes nisi quae ex stipulatione firmata civilem ex stipulatu produceret obligationem l. qui id quod 33. in pr.
l. 2. § cum vero juncta d. l. 33. § fin. de donationibus D. Nicolaus
Fernandez de Castro de empt. et vendit. § 8. vel traditione
perfecta simul et consummata dominium naturaliter transferret
l. 1. l. in aedibus 9. § fin. ff. de donat. l. senatus 35. § donatio
l. seia 45. § fin. de mortis causa donat. interveniebat olim mancipationis solemnitas, quae libripende et quinque
praesentibus testibus constabat Ulpian. tit. de dominiis Raguellus
ad leg. ult. C de donat. Cujac. lib. 19. obs. c. 31. debebat mancipari
publiceque tradi res donata l. 1. l. 4. 5. et 7. C Theodos. de donat.
l. 1. C Hermogen. eod. Quod temperatum fuit inter conjunctas
personas hoc est inter patres, et liberos extra potestatem, qui suas sibi
res mutuo donarent, quibus traditionis mancipationisve solemnitas
remittebatur ex D. Pii constitut. l. 4. et 5. C Theodos. de donatio.
sed non sic piissimi Imperatoris debet intelligi constitutio ut perficiat
donatio ita quod amplius ex post facto non desideret aliquam traditionem
mancipationemve, quasi dominium eo ipso sine tradit. transferat
in donatarium, ut falso opinatur Hotomanus ad l. 6. C si aliena
res pign. dat. ex Paulo lib. 4. sent. tit. 1. § 11. Immo potius id a D. Pio
fuit constitutum ne vitiaret donatio inter conjunctissimas
personas ut pote defecta sollemnitatibus mancipationis, traditionisve in ceteris donationibus

ⵜ. neque hujusmodi ... remunerandi causa ... egere contendit Cuj. ... quod et probat ... cinus 34. C de donat.

ⵜ ad legis Cinciae ... expectare l. 3a legem ... manifesto indicat ... appositaque e ... gulari ad legem Cinciam ... cum in toto iure nullum legis Cinciae fragmentum quicquam referat, qui ... ter modum et terminum constituerit, cum ... eius fuisse capita ab ... receptum, ut ... nescio quo ... ea verba conveniant. ... ut in re dubia ... ciendum est contra legem Cinciam ... quae modum donationis non servat, recte ... illa verba in fraudem ... posse referri ad illa verbis legis Cinciae ... unt sententia, nam plerique ... absque legis Cinciae ... rationem immodicae ... donationem ... forte, aut conductionem ... nem cognominant, hoc ... ut donatio sit, ... expediendarum gratia ... venditio aut locatio fit ... vit 46. ff. locati l. ... dotium l. 3. C de contr. ... si ... venditio ... facta sit imaginaria ... causa, ut sic excederet ... modum legis Cinciae, ... servatis verbis, tamen sententiam legis circumvenit, et ... in eius fraudem celebra... utribus destituit ... habemus de lege Cincia ... nium, quo nec sine ... violare videbimur, ... in l. 25. C de donationibus ... ita obscura ... ut non recte ... tribueram ... obs. c. 4. inde sunt ... sive animo donantium ... vel sententiis cognominat ... contractibus imaginariis ... cta intelligit Cuj. ... ... sufficit statim ... hoc et contractus ille ... non valere, nisi quate... fraudem legis Cinciae ... quo sic expendit ... legem Cinciam ... nata mens ... ut ... conjectura ... Raguellum ad l. 3... Vide Cuj. ad ... l. venditor de ... arcana. ult. ... l. ... de pign. ... de donat. ... H. O. et Act. ... lib. 1. ... Rotes c. 18.

desiderabat, ipsas vitiabat si ommitterent l. 1. C Theodos. de donat. at inter patres et liberos nudo consensu perficiebat donatio, ex qua civilis obligatio producebat, qua plane posset Donator conveniri, ut fidem adimpleat et consumet omnino donationem translato, per mancipationem, aut traditione, dominio, quemadmodum in emptione nudo consensu celebrato, procedit et in donatione ex nova Justiniani constitutione ut advertunt Cuj. lib. 20. obs. c. 2. Ant. Ostualdus ad donel. lib. 13. c. 32. lit. c. et ipse Hotomanus sibimet contrarius lib. 4. obs. 25.

Remissis g.° parentibus et liberis ad invicem donantibus fuere solemnitates ex d. const.e D. Pij verum ne propter clandestinas et domesticas fraudes quibus expositae sunt conjunctae hae, et necessariae personae, recte cavit Constantinus in l. data 27. C de donat. quae lex 5. C Theodos. eod. tit. ut donationes insinuarent, quodcumque apud acta munificentiam suam profiterent donatores, sive inter conjunctas, sive inter extraneas personas celebrarent donatio, quod cum generali iam Caesarum constitutione fuerit sancitum ne donationes, quae debitam summam excederent, sine insinuatione consisterent l. 25. cum similibus C de donationibus; aliam debemus decisioni Constantini adhibere rationem; Meminerat n. Constantinus D. Pium solemnitates mancipationibus Parentibus et liberis remisisse, ne cui g.° forsan remissa videret insinuatio apud acta sine qua nulla procedit donatio, Constantinus assent, explicans D. Pij constitutionis, non fuisse inter solemnitates mancipationis remissam insinuationem, sicque quascumque donationes tam inter conjunctissimas personas quam extraneas insinuatione egere, [illegible] quantitatem excedant. Cujac. lib. 20. obs. c. 2. Don Nicolas Fernandez de Castro in tit. de Empt. et Vendit. int. § 8. n. 16. A.

Nonullae g.° ab hac regula excipiunt donationes, cum plerique sint quibus necessitas insinuationis relaxat, aut propter donantis personam, aut Donatarij. consule D. Nicolas Fernandez de Castro ubi sup. et Cuj. ad l. 34. C de donat. et Raguellus ad eamd.

Aliud et in donationibus desiderat, ut acceptione confirment l. 19. C de sacros. eccles. sic absenti pot per epistolam donari s.d n. ante perficiet donatio, quam si [illegible] donationem ratam gratamque habuerit ut absenti cod. de donat Raguellus ad leg. 35. § 5. si quidem C de donationibus. per se aut per procuratorem debeat acceptare donationem, sicque in l. 26. C de donat. Donatio collata a patre [illegible] in filium emancipatum infantem cujus nullus est affectus ut posset oblatam donationem accipere, atque animo complecti; acceptat a servo infantis ut ei posset adquiri, et in l. 8. de bonis libert. dicit: si libertus patrono donavit, ille autem accepit; pluribus persequit. Cujac. [illegible] ad tit. de donat. C. Hotom. lib. 4. obs. c. 25.

Sed implacabilis iam sese nobis offert difficultas, quam omnes iuris interpretes praeteriere, ut autumo. Ait Ulpianus legem Cinciam modum donationibus praefinire, ita ut nemini ultra illum donare liceat, at vero donata non rescindere; si hoc verum, quae hucusque diximus falsa; quippe ex sup. explicatis iuribus constat inutiles fore donationes immodicas legis Cinciae celebratas, quod donata rescindit; ingens difficultas ad quam effugiendam nisi divinatione utamur, nullis neque iuris neque interpretum adjuvari poterimus testimonijs, [illegible] tam concisa copia tantum [illegible] cum ex pluribus capitibus legis Cinciae, brevique verborum gyro ab Ulpiano relati, sit nobis [illegible] scilicet Andabatorum more digladiemur, Ulpianum explicare tentemus. [illegible] donationes duplici modo perfici constat, aut corporali traditione, quae statim dominium transferat l. 1. § sgit ff. in ddibus 9. § fin ff. de donat. Castro de Empt.e et Vendit. § fin 8. n. 15. Conan. lib. 5. c. 9. n. 2. contig lib. 1. disp. c. 12. Amaia lib. 2. obs. c. 10. n. 16. Perficit etiam donatio et ri traditio

A quod si insinuatae non fuerint, cum supra quingentos solidos ex ult. Inst. sanctione fuissent celebratae omne id quod debitam excedit quantitatem, in irritum revocat, manente in reliquo perfecta donatione Nov. 162. l. ut mihi 21 de donat. Nec utile per inutile vitiat l. 11. § ult. et leg. de const. pecunia l. utiliaz 20 ff. de usur. l. revegtis 61. de iure dot. l. 5. § pter de donat. inter l. 1. § 1. si mihi de V. O. Raguellus ad l. sancimus 34. C de donationibus

+ Antonius Gentil de donat. lib. 4 c. 20 infine

[illegible] 3. in. § 1. n. 4.

[illegible] meta [illegible]

[illegible] 9. f. Ratum vocat.

promissionem n' subsequat, dumodo hac stipulatione firmat
[illegible] eiusdem ex stipulatu obligationem producit, qua potuit
compelli donator ad rem tradendam l. quicquid 37. l. 42. §. cum
vero iuncta d. l. 33. §. fin. de donationibus casus ubi superio
quo supposito dicendum est ex sententia legis Cinciae n' rescindi
donationes immodicas, [illegible] donatarius petentes
contra legem factam donationem obstabit exceptionem immodicae do-
nationis, sed quomodo donatario petenti obstabit exceptio
si quidem n' aliter perficit donatio quam res tradat
re autem tradita nulla petitione indiget donatarius? Sed hoc
ex subtraditis distinctionibus venit explicandum; nam aut traditione
aut stipulatione fuit confirmata donatio, si traditione et forsan
aliquo eventu [illegible] semel tradita re, ad Dona-
torem perveniat, et Donatarius quasi sibi debitam ex donatione
vindicare voluerit, tunc obstabit illi exceptio immodicae dona-
tionis, ut observat Cuj. lib. 71. Pauli ad Edictum in l. pure §.
§. si donavi ff. de doli except. ubi possessionem fundi donati, quae
nactus fuerat donatarius, iterum ad Donantem rediisse dicit, dona-
tarioque petenti fundum oppositam exceptionem immodicae donatio-
nis; quo loco non possum probare Cujacii sententiam, qui ut explicet
quomodo in illo textu fuisset perfecta donatio sine traditione dicit fuisse
factam inter parentes et liberos, quibus necessitas traditionis fuit
remissa ex D. Pii constitutione in l. 4. C. Theodos. de donat. nam licet
hoc ita sit, n' congruit decisioni tex. in d. §. si donavi, cum exceptio-
nem immodicae donationis contra legem Cinciam factae opponi posse dicat
quae locum nequit habere in donationibus inter Parentes et liberos
celebratis, cum ipsos modo legis Cinciae n' comprehendat, ubi ex
nostro Ulp. probatur exceptis quibusdam cognatis. et licet Cog-
natorum nomen latius pateat tamen, in lege Cincia ad solos
liberos et Parentes restringit, sicuti de coniunctis per-
sonis dicit in l. 4. C. Theod. de donationibus ubi
remittit mancipationis traditionisque solemnitates coniunctis
personis, et in l. 5. pro coniunctis personis, liberi
tantum et parentes intelliguntur. Sed unde digressi sumus
revertamur, nequit d. §. si donavi intelligi, ut existimat Cuj.
de donatione inter parentes et liberos celebrata, cum opponatur ibi
exceptio immodicae donationis, tametsi doli replicatione elidatur,
ut explicat Cuj. d. lib. 71. Pauli ad edictum in d. §. si donavi.
Inde ita se habent, si ista traditione rei donatae possessionem
fuerit nactus donatarius ac iterum aliquo eventu ad ipsum
donatorem redierit.
Verum si res non fuerit tradita, quod potest accidere in donatione sti-
pulatione confirmata, tunc petenti donationem contra legem Cinciam
immodice factam obstabit exceptio donationis factae contra legem, de
qua donatione intellig. l. pure §. §. si donavi ff. de doli except. ubi dicit
rem n' fuisse traditam, [illegible]
[illegible] et in §. si eum d. l. 5. manifestissi-
mum habemus testimonium dicit enim quod filium, qui mihi supra
modum legis (Cinciae scilicet) donare volebat, delegavero credito-
ri meo cui tantundem debebam, an exceptio quae mihi immo-
dicam donationem petenti, poterat opponi, obstabit creditori
meo? resp. Paulus n' obstare quia creditor suum petit
n' meo nomine et in promissione eius facta nulla donatio fuit
quod confirmat l. doli 19. de Novationibus; Verum ex illis tex.
verbis n' poterit adversus petentem uti exceptione, deducit
manifeste dari regulariter donatori exceptionem, qua possit
repellere donatarium immodicam et contra legem Cinciae factam
donationem exigentem; Nec dubito affirmare in l. 1. §. cum
venditor ff. quibus modis pign. a notis dup. expensa, competitu-
ram fisco, qui successit Donatori, exceptionem qua repelleret
Donatarium exigentem praedium donatum, quod pignoris nomine
in Donatarii potestatem et possessionem redierat, ubi ex pacto desti-
maret pignoris remissa, et cuius donatio fieri n' intelligit
l. 18. quae in fraud. creditorum ut supra n°. explicuimus
Similiter et in l. Lucius 32. de donation. explicatur n°. dicit
heredes posse mutare voluntatem, h. e. posse donatario impedire
habitationem dictarum [illegible] eiusque ex donatione exigenti
habitationem, opponere exceptionem immodicae donationis, cum ad here-
des mortuo donatore pervenerit dominium totius patrimonii, et per sequens
aedium dictarumque, cuius habitatio fuerat
contra legem Cinciam donata.

† l. 1. §. 12. ff. quar. rer. actio.

pro dimidia pretii pe.

Verum enimvero si Donatio fuerit traditione perfecta non rescindit ex lege Cincia et expresse att. nr Ulp. prohibet ultra certum modum donare, s. donata non rescindit, lex Cincia lascivientis prodigalitatis fastui modum imponere studens, immodicas donationes prohibuit, et forsan cogitans nullum d.a legem donaturum neq. penam imposuit, neq. de rescissione donationis cogitavit; verum cum maxime prudentes pre oculis haberent, quantum Reipublicae interesset neminem re sua abuti, ~~professione bonorum, suum Patrimonium exhaurirent, munierunt exceptione Donatorem~~, quaestuosis preterq. specie donationis abutant ad luxum et prodigalitatem, stricte donationes accipientes, q. imperfecte legis Cinciae de rescissione donat. suplemento exceptionis, qua tutus erat Donator adversus donatarium rem immodice donatae exigentem, addiderunt, et recte cum merito a petitione excipiat, qui d.a legem donatum petit. uti ex l. pure 5 §. si donavi et §. si eum q. ffde doli except. manet sup. probatum.

g.o cum tutus sit exceptione donator, ex meracissima iuris ratione procedit quod tradita re donata possit condicere quod legis modum excedit, ita ut in reliquum q.o legis modum n. exuperat teneat donatio expressus tex. in l. ut mihi 21. §. 1. in fine de donat. et profat Raguellus ad l. sancimus 34. C de donation. et Cujac. eodem. quod n. ex lege Cincia, quae in prohibit. rescissionis clausulam omisit, s. ex meracissima ut dixi iuris rat.e descendit; nam cum certum sit eum q. exceptione perpetuam habet, posse solutum reppetere l. q. exceptionem 40 ff. de condit. indebiti, et Donatorem exceptionem habere eius favore introductam ne bonorum profesione suum exhauriret patrimonium, meritoq. tradita re donata permitit illi condicere q.d exsuperat modum legis Cinciae d. l. ut mihi 21. quia si rem n. tradidisset tutus esset except.e immodicae donationis, qua exigentem Donatarium reppelleret sup. manet probatum.

Aliud nobis legis Cinciae caput veteris antiquitatis amatores demonstrant, cautum fuit lege Cincia ne quis ob patrocinium donum munusve acciperet, odiosum sane advocatis s.o q.a ipsi miseram plebem donorum, munerumve occasione extorquebant, eorum ambitus fuit legis prohibitione punitus. Vide Tacito lib. 15. Annal. ex Cicer. in lib. de Senect. et lib. 2. de orat. et primo Epist. ad Atticum patet = aliam distinctam a Cincia legem fuisse latam, ^que Titia à T. Titio trib. pleb. latae vocabat, constat ^ ex Tacito lib. 11.o ubi inquit consurgunt Patres, legemq. Titiam flagitant, qua cavebat antiquitus ne quis ob caussam orandam, pecuniam donumve accipiat. quo loco nonulli hallucinantes legendus Cinciam n. Titiam existimant, s. fallunt nam distinctae fuere leges, licet eadem de caussa latae uti ex Ludovico Charonda, Ausonio et Zasio in catalogo legum antiquarum probat Marcellus Donatus in dilucidat. ad Suetonium ad c. 17. in Nerone et P. Pithaeus lib. 2. advers. c. 2. Uberrime Cabreros de metu lib. 2. c. 15. n. 28.

Postmodus hoc a Nerone invenimus temperatum apud Suetonium c. 17 permissumq. advocatis dari mercedem a litigatoribus, Beroaldus in Suetonium d. c. 17. et in decretis canonicis dicit licere advocatis iustum patrocinium vendere. can. licet 11. q. 3. et can. fin. 14. q. 5. et in l. si procurator 18. ff. Ratam rem haberi o q.d advocat. Verum ex Suetonio constat certam, iustamq. fuisse definitam mercedem quae honorarium dicit in l. 1. § in honorariis de extraordin. cognit. l. 38. ff. locati l. 3. C de postulando l. 13. C de iudiciis l. 2. C de legationibus lib. 10. Innocentius Cironius in Paratitl. ad tit. de Syndico, iusta autem merces, licitaq. quantitas quae pro honorario dari permittebat erat q. qualibet lite usq. ad centum aureos, d. l. 1. § si cui Ulp.o licita Raguellus ad l. sancimus 34. C de donat. s. perperam ad legem Cinciam refert q.d usq. ad hanc sumam, liceret caussarum Patronis dare, cum ex suae traditis testimoniis, n. obscure pateat legem Cinciam, gratuitus velle prestari patrocinium; sin autem honorarium excedat licitam quantitatem, q.d exsuperat poterit reppeti d. l. 1. §. in honorariis. o eam duntaxat pecuniam, quae modum legitimum egressa est reppetere debes.

[illegible]

contra legem [illegible]

†

ad tit. 1. C. de dignitatib. q primus est ex lib. xij commentarius Academicus

Qui hactenus extra ordinem studiosis Optimis varia iuris civilis responsa pro libitu praelegere, ut scitis, consueveram, iam nunc imperialium constitutionum explicationi deputatus meam vobis operam felicioribus fatis exhibere incipiam. Novam praescriptamque ~~magis~~ mihi magis, quam electam pro arbitrio materiam, et longe ab ea diversam quam initio putaveram in novo auditorio ennaraturus sum hoc semestri. Etenim constitueram apud me commentarios quosdam vobis praelegere, quos ante aliquot menses ad Gaij I. C. librum singularem de casibus conscripseram; sed heu! intercepit consilium nostrum recens Academiae nostrae ordinatio: quae partem illam iuris publici in tit. C.is de dignitatibus contentam explicare me vobis ex hoc auditorio, quod Cathedra, ut vocant Voluminis, destinatum est iussit pro imperio suo, et blandius iure praecepit, et quamvis aliquando quaesieram ex diffidentia aliquod latibulum temmeritati, parui tamen libens Academiae decreto, et mutata velificatione de I. C. responsis, ad Caesarum constitut. et declarationes novam commentationem alacriter sum agressus. Exequar deinceps eodem animi tenore, et continuatis vigilijs eam curam, atque diligentiam disputationi propositae impendam, quam impendere necesse est Professorem qui non privatae conditionis hominibus (verba sunt Alexandri Caesaris in l. 1. tit. nri.) sed Clarissimis ~~auditoribus~~ scribere se intelligit: Vos interim quaeso adeste animis, qui et corporibus adestis, talia enim erunt scripta nra, qualia vos favendo feceritis.

Ad Rubricam.

N. 1. In libro primo Codicis et ~~primo~~ Digesti veteris agitur et de dignitatibus, ut puta de officio senatorum, Praefecti praetorio, Proconsulis, Comitis rer. privatarum et de alijs id genus, verum longe distat tit. noster ab illis, ut pote in quibus tractetur de officijs Magistratuum ex quibus sequitur dignitas; at hoc lib. 12. principaliter agitur de ipsa dignitate et de privilegijs, quae ratione ipsius dignitatis competebant, est autem dignitas qualitas illata per Principem qua quis ultra honestos plebeios acceptus videtur quam definitionem recte exponit Barth. in d. l. 1. nri. tit. n. 62. et probat Platea et alij repetentes ad d. l. 1. quamvis ab illa discedat Otalora de nobilitate 2. parte c. 4. et plures alios adducat Cassaneus in catalogo gloriae mundi 8. p. in pr. merito pro illata per Principem dicit, cum nullus praeter Principem possit conferre dignitatem l. si constat 12. ff. de appellation. c. Ossius 2. de electione c. solicitae 6. de maioritate et obedientia Bobadilla lib. 3. c. 2. n. 1. vel si Princeps non sit habeat tamen potestatem à Principe vel lege vel consuetudine argo l. 1. c. de emancipat. liber. docet ex Platea ad l. 1. h. n. tit. n. 8. Garsias Toletanus in rubr. de nobilit. n. 6. + nec à se ipso pot sibi dignitatem assumere quin incidat in poenam falsi, l. eos qui 27. §. fin. ff. ad leg. cornel. de fals. l. 3. in fine ff. ad leg. Iuliam Maiestatis Paulus lib. 5. sentent. tit. 25. §. 11. quod fecisse Sentium Saturninum qui praeturae insignia usurpavit, ut proscriptionem à triumviris factam effugeret refert Valerius Maximus lib. 7. c. 3. num. 9. quod extra omne crimen putat Cuj. ad Paul. d. loco ~~et~~ cum tantum salutis causa non quo, quid ab invitis extorqueret, praeturae insignia induisset. Dignitas autem dupliciter sumi potest, aut eam possumus considerare ~~[illegible]~~ separatam ab officio publico, aut administrat. ut in Ducibus, Comitibus, Marchionibus et alijs id genus, ~~[illegible]~~ in quibus et nobilitas includitur; aut potius dignitatem accipias illam, quam habebat Senatores et Praesides et alijs Magistratus maiores ratione sui officij, de quibus praecipuis

[Left margin:] ...o valde errat Bodinus lib. 1. de ...lica c. 10. n. 150. ut recte animadvertit novissime Ant. Perezius ...gless. ad ntr. tit.

[Right margin:] l. unica ff. ad leg. Iul. de ambitu. Guther. de officiis Dom. Aug. lib. 1. c. 3. in prin.

sermo in nostro tt. de dignitatibus, et Magistratuum q. dignitate agendum nobis est, quod nihil aliud e quam honor legibus et moribus comprobatus; cuius pro ratione potestatis varii gradus numerantur variisque titulis decorantur qui Romanae reipublicae temporibus in usu non fuere, postmodum ~~Imperatores~~ ad distinguendas sublimiores personas, et ut plurimos honoribus afficerent diversos dignitatum gradus Imperatores excogitarunt: Ut de Constantino inquit Eusebius Caesariensis lib. 4. de vita Constantini, + [a parte in Senatorum] ~~ordine tres gradus fuere, quos recenset D. Isidorus lib. 9 originum~~ c. 4.

8. Primi ~~sunt~~, inquit Isidorus, Senatorum dicunt illustres, secundi spectabiles, tertii clarissimi: nam infimus, quartum aliquod genus n est. Scilicet in senatu sed extra alii fuere ut mox dicem. adstipulantur D. Isidoro Cujac. in l. 1. ff. nostro tt. Panzirol. lib. 1. var. c. 3. + Guther. de Officiis domus Augustae lib. 1. c. 4. Alciatus lib. 3. dispunctionum c. 4. + ~~quamvis renuant~~ Nec dissentit Petr. Gregor. lib. 47. syntagmatum iuris c. 12. n. 18. quem falso pro sua opinione adducebat Garsias Toletanus in rubr. ad nrm. tt. n. 7. ubi cum Bobadilla lib. 1. politicae c. 9. n. 14. et 15. Casaneo in Cathalogo gloriae mundi 6. et 7. p. defendit quatuor gradus ee dignitatis, quartusque nominat super illustrium, cuius erroris causam praebuit Iustiniani placitum in l. 9. in suma. ff. de injur. ~~Eos~~ ... in I. 10. § super, C. de sever. (?) in l. constitutio 16. C de testib. et in l. ult. q. 38. C de appellationibus et Ulpiani testimonium in l. ult. in fine ff. de senator. quibus in locis, dicit alios ee superiores illustribus, quorum ordinem supremum inter a nobis expressos mox probabimus, quod licet ita sit, n tamen certus inde diversus dignitatis gradus e constituendus, Nam ~~...~~ ~~Patritii~~ superiores ~~...~~ sunt illustribus consules, Patritii, et Praefectus Urbi cunctis, quae intra urbem sunt antecellat, dignitatibus l. 3. C de Officio Praef. Urbi Novell. 62. §. 2 consulentes supra omnes sententiam primus dicat teste Cassiodoro lib. 6. in formula Praefecturae urbanae, nulla tamen iis nota dignitatis adtribui soleat, ~~ut recte ...~~ ~~...~~ propter quod Iustinianus ~~...~~ eos hoc modo ~~significat~~ qui supra illustres sunt ut recte observat Hotom. de verbor. iuris in verbo dignitatis genera, consentit Cujac. ad l. 1. ff de dig. et Alciatus lib. 3. dispunct. c. 4. quamvis in ordinibus recensendis longe aberret quemadmodum et Hotomanus ubi sup. qui perfectissimatus dignitatem intra ordinem senatorii enumerat, diximus namque tres tantum senatorum ordines ee, extra senatum autem alii sunt veluti equestris, perfectissima, egregia de quibus suis titulis tractatur.

Illustris vero, epitheton quando inventum sit haud satis constat nec in iure alibi mentio invenit, praeterquam q. in l. ult. in f. ff. de senatoribus dicit Ulp. q. Tribonianio ascribunt Cujac. in l. 1. h. n. tt. ~~Guther. Bertius~~ Pancirolus lib. 1. var. c. 3. et in notitia utriusque imperii c. 2. Hotom. de verb. iuris de dignitatum genera; Primi qui hac nominatione fuerunt insigniti, ut D. Isidoro fidem faciam, Patritii fuere, h. e summi illi senatores quos primum Augustus Imperator iam senex singulis mensibus eligebat, quorum consilio in expediendis negotiis uteretur quindecim numero fuerunt, postmodumque viginti annuos a senatu accepit, ab eisque obtinuit ut quidquid cum iis statuisset ratum haberet ac si a toto senatu decretum fuisset ut testatum reliquit ~~...~~ Dion Cassius ~~...~~, lib. 55 hist. Rom. Tacitus lib. 11. annal. ~~...~~ unde in ordine illustrium primas tenent Patritii ~~...~~ ut videre est in l. 3. C ubi clarissimi vel senatores, ubi a Zenone hum illustris ordo, + ~~...~~ primi Patritii numerantur praecipuusque in Imperio gradus habebat l. neminis 3. C de consulibus lib. 12. Patritiatus dignitas suma vocatur a Iustiniano in §. filius fam. 4. inst. quibus modis ius patriae pot: ~~Patricii nomen, ut quidam volueret, inde originem~~ ~~trahat, q. Principes in cordibus sedis conviverent~~, ac ei Parentis

Marginalia (right): + et de Alex. Severo refert Lampridius Praefectis Praetorio suis senatoriam dignitatem, ut viri clarissimi et dicerentur, quod antea vel omnino vel raro fuerat, senatoris ... postfilii dignitate ... ab omnibus appellatione ... clarissimi vocabant ... fama resplendere videatur ... quamlibet clar. et illustres ... mi et ornatissimi, ut videre est ... divinat. et in exact. pro Roscio Amerino

+ et in notitia utriusque imperii

N. 2. alias ~~...~~ notas et novitas temporis numerus introduxit, in ... divisit in clarissimos ... atque illustres, D. Isidor. ... c. 4. sicut. primi. 8.

N. 3.

Marginalia (left): + fr. Raguellus ad l. si q. 38. C de appellat. Ant. Hotr. in ration. ad l. ult. ff. de lena- ... Cujac. ad l. spadonis 15. ff. de excusation. tutor.

+ Aequidem §. Hispr-minus 4. inst. quibus modis ius patriae potest. solvit Ant. Hotom. l. ult. C de consulibus Guther. de Officiis domus Augustae lib. 1. c. 11. Pancirol. lib. 2. var. c. 8. Itemque eius ad Rossinum lib. 7. antiquitatum Romanar. c. 5. qui solita eruditione ubertate plura congessit.

+ recensentur

praedicti q. senatores eo q. Principis in ordines sedis conviverent

inter alios titulos quos solent Cardi[nales] insigniri Maximi Patritiatus enumerat Isidorus Moscopius de [maje]state militantis Ecclesiae lib. 5. de Car[dina]libus parte 1. c. 5. lit. c

loco essent Patricij sunt nuncupati, quorum in locum hodie Romae cardinales successisse videtur Pancirolo lib. 1. var c. 3. quod ipsi summo pontifici assistant, et magnis in negociis consulant,+ ~~[illegible]~~ unde forsan eundem cum Patricijs titulum habuisse Cardinales potest augurari, nam quemadmodum Patricij sunt supra illustres, ut s.a dicebamus, et ideo illustrissimi nuncupandi, ut ait Gef. ut l. 1. h. n. # sic et Cardinales illustrissimorum tt.o honorabant usque ad annum 1630. M.DC.XXX. die x. Junij, quo anno Urbanus VIII. suo diplomate ~~[illegible]~~ decrevit Eminentiae tt.o condecorari, in quo etiam conveniunt Cardinales cum Praefecto Praetorio ut videre est in l. 1. C. de apparitoribus Praefecti urbi lib. 12. et apertius in l. 2. §. sed nec sit C. de sententijs ex periculo recitandis; consule Eruditissimum Ramiressium qui plura nec injucunda in hanc rem solita eruditionis ubertate congessit in not. ad epistolas Praesulum à Iuliano collectas epist. 1. quas edidit ad calcem sui Luitprandi p. m. 516.

N. 4. plura de Patritatus dignitate cumulare non vacat, ne cum dispendio vestro rem praeteream ~~[illegible]~~ consulat qui vellet Hofomanum in §. filij fam. inst. quib. modis ius patriae potest. solvit et lexicon iuris verbo Patritius. Pancirolum ~~[illegible]~~ plures adducens lib. 2. var. c. 8. Hieronimum Vignonium in not. ad lib. 1. formular. Marculphi c. 38. Bisciolam lib. 3. horar. subsecivar. c. 17. Baronium in not. ad martirolog. romanum die 27. Augusti lit. b. Gutherium de Officijs domus Augustae lib. 2. c. 19. Onuphrium Panvinium in commentarijs ad lib. 1. fastor. c. de patricijs, et senatoribus Dempsterum ad Rosinum lib. 7. antiquitatum romanar. c. 5. Savarum ad Sydonium lib. 2. epistol. 3. ad ea verba et interes Philagrianos.

non omnes senatores Patricij fuere refert Julius Laborius Variar. elucubrationum lib. 1. de Comitijs [illegible] ecclesiastici c. 1. n. 9.

N. 5. Posteriore autem tempore alij quoque illustres fuerunt quamquam non patricij+, illi ergo in senatu sententiam dicebant quales fuere consules, Praefectus urbi, Praefecti Praetorio, Magister militum, magister officiorum, quaestores, Praepositus cubiculi, comes sacrarum largitionum, Comes rerum privatarum, et comes domesticorum, ita constat ex notitia dignitatum imperij orientalis. l. ult. C. ubi senatores vel clarissimi. unde explicandus venit Ulpianus in l. ult. in fin. D. de senator. qui, senatores, inquit, illos esse qui incipiendo à Patricijs, et à consulibus usque ad omnes viros illustres descendunt (nempe ~~[illegible]~~ Praefectos urbi, praefectos Praetorio et quos s.a retulimus) quia omnes sunt illustres, et hi soli in senatu sententias dicebant

~~Succedit secundus ordo Spectabilium~~

inter alia privilegia quae illustribus, spectabilibus, et clarissimis concessa fuere id praecipuum habent illustres, quod de eorum crimine non nisi consulto Principe iudex potest cognoscere l. si gravius eb. C. de dignit.

Nobilitas clara (inquit Cassiodor. lib. [illegible] form. XII) et consistorio nostro digna, quae inter illustres ingreditur [illegible] proceres advocatus, [illegible] Constantino [illegible] praesens dignitas, quae nullum novit [illegible] nullus cognoscit ingravare et [illegible] bona cogitare [illegible] his vicinus honor e illustribus [illegible] l. 3. N. 20. c. ult. N. 62 [illegible] recepisset Novissime Ant. Perezius [illegible] ad petrum [illegible] n. 5. et [illegible] lib. 2. disput. c. 1.

N. 6. Succedit secundus et medius ordo spectabilium, qui imperante Constantino Senatui est insertus, nam hi+ qui ~~ceteris senatus~~ ~~ingredientibus praestabant, cum~~ nec fuissent Patricij nec maximum magistratum gessissent sententias in senatu non dicebant et quod ceteris senatum ingredientibus praestabant, spectabilium titulo honestabantur + quales fuere Proconsules, viri consulares Comes orientis, Praefectus Augustalis, Vicarij, Comites, Ducesque rei militaris et comes divinarum domorum l. 1. C. ut omnes iudices tam civiles quam militares; in eodem numero erant, quibus magnum aliquod officium committebatur ut Primicerius cubiculi, et notariorum, et eorum Primates tribuni nuncupati qui laterculum maius tractabant l. 2. C. de Primicerio et secundicerio lib. 12. ~~aliqui tamen illo honore sententiae dicendae~~ ~~patiunt spectabiles~~

+ spectati et honesti viri

Spectabiles quandoque clarissimi vocabantur, quod inde evenire potest suspicari quod in senatu recepti, duplici tt.o gaudebant sic Duces clarissimi dicuntur in l. 2. §. ita clarissimo duci C. de off. P.P. Africae, qui sunt spectabiles l. pen. C. de appellat.

et silentiarij ab Anastasio Clarissimi vocantur §. ult. C de silentiarijs qui etiam spectabiles erant l. omnimodo 30 §. fin. C de inoff. test. Praefectus etiam vigilum etiam ab Ulp. spectabilis vocatur in l. 3. §. 1. ff de officio Praefecti vigilum qui locus non certum dignitatis gradum significat, sed eo nomine honestat Praefectum vigilum, quem constat Magistratum non esse ~~[illegible]~~ l. 7. §. ff. de orig. iuris usque nec spectabilis potest esse, alias enim Praesidibus clarissimis antecelleret, qui habent imperium quo ipse caret l. ult. ff. de officio Praefecti vigilum, ut recte ex Placentino notat Pancirolus lib. 2. var. c. 8. ex quibus non iniquum deducit ex Imperatoris arbitrio pendere, hoc vel illo nomenclaturae titulo honestari, qui alias ex dignitatis gradu propriam sibi habebant nomenclaturam ut recte exponit Gutherius de officijs dom. Aug. lib. 1. c. 4. in fine et expressum habemus testimonium in l. omnes C de metatis lib. 12. [illegible] quos ipsa [illegible] nistrationis conditio spectabiles [illegible] honor tamen additus a[illegible] reddit illustres.

§. Et haec omnia 33. Dion. lib. 55. h. Rom. Sueton. in Aug. c. 30.

N. 7. Tertius succedit ordo Clarissimorum in cuius origine nihil non ambiguum possumus adducere, quia supremis temporibus nullus dignitatis gradus hoc titulo demonstrabat, sed ~~[illegible]~~ omnes qui fulgore quodam famae resplendere videbant, clarissimi plerumque nuncupabant velut senatores ~~ut ex Cicer. lib. 1. de divinat.~~ ~~[illegible]~~ unde in l. unica C de equestri dignit. clarissimatus dignitas pro senatoria accipit, ut deducere licet ex l. cum te 10. C de nuptijs l. 1. C Th. de ijs qui veniam aetatis impetr. Postmodum inferioribus temporibus ~~cum~~ cum ex ambitione orti fuissent varij dignitatum gradus atque ordines, minor in senatu erat clarissimorum, quidquid renuat Alciatus lib. 3. disputat. c. 4.) hi qui a senatoribus descendebant aut ob aliam causam senatum ingrediebant clarissimi omnes erant, nam ut inquit ferè in senatores ingressus senatum filios senatorum per lustrum manere in senatu, postea ad magistratus legi et tunc senatores appellari quia sententias in senatu dicebant, antea vero nequaquam usque tantum clarissimi nuncupabant, quod speciose deducit ex l. omnes 2. §. 2. C de his qui veniam aetatis et ex l. femina ff. de senator. et tantum ~~[illegible]~~ erit clarissima femina erit quae senatori nupta est vel clarissimo, quibus verbis ~~clarissimus~~ [illegible] intelexisset eum qui senatum ingrediebatur exclamat et recte Pancir. lib. 1. var. c. 3.

§. Amaya in l. 2. C de excus. muner. n. 29. Solorcano

C6. Clarissimi fuere ex constit. Zenonis in l. unic. C ut omnes iudices tam civiles quam militares dicuntur Praesides, consulares, et correctores et in l. 1. §. vin autem C de raptu virginum Rectores provinciarum viri clarissimi nuncupantur quorum officio iure ordinario incumbebat provinciarum regimen aut moderatio l. eos qui 6. C de modo mulctarum alij non pauci in clarissimorum ordine recensentur, sed ut vos Patres in ijs non diu immorer, ut quae vobis iucundiora quia disputationis fuco referta exponere possim, consulite Panciro. lib. 1. var. c. 3. et 2. c. 8. et in notitiam imperij c. 7. Gutherius de off. dom. Aug. lib. 1. a c. 4. usque ad 8. Amayam in l. 2. C de excusat. muner. n. ~~29.~~ ~~Solorcano~~

N. 9. Enimvero cum Magistratus culmen nullus ascendat nisi qui simul cum singuli claritate, morum fulgore clarescat, cuius integerrima vita, summa fides, pietas, integritas, atque innocentia omnis spectata sit, quod decet virum in purissimum ordinem allectum, vel ipsa lege testante, apud Cicer. lib. 3. de legib. Is ordo vitio careto, ceteris specimen esto. Id circa ad commendandam tantae dignitatis non solum concessere privilegiis Imperatores, sed pluribus immunitatibus decorati senatores praefulgebant; maximaque cura erat ne qui primas in republica tenebant, aliqua ratione sordescerent, unde lege Papia prohibitum senatoribus cum libertinis conjugium, l. lege Julia 44. ff. l. 23. l. si quis 27. l. si senatori 31. l. etenim 32. l. semper 42. §. 1. l. senatoris filia 47. l. a Divo Pio 58. ff. de ritu nuptiar. l. oratio 16. ff. de sponsalib. l. filiam 9. ff. de senator. l. 4. C. de natur. liber. l. 3. §. ultim. 1. l. cum hic status 32. §. fin. ff. de donat. inter l. oratione 26. l. generali 34. §. ult. ff. de ritu nuptiarum. Iniquum enim e supremam curiam contaminari, ne amplissimi ordinis dignitas huiusmodi conjugii consortio vilescat. Similiter minores tantum usurae permissae fuere illustribus, ne in maioribus exigendis eius auctoritas populo odiosa efficeretur l. eos qui 4. §. super C. de usuris, l. ult. C. Th. de usur. Fr. Rapill. ad d. l. 4. plura senatoribus concessa privilegia refert Panciról. lib. 1. var. c. 3. et 4. et lib. 2. c. 8. qui ea scire cupiat eius paginas evolvat, nos ut brevitati consulamus illud solum exponemus q. de illustrium crimine iudex inconsulto Principe nequeat cognoscere l. si gravis 16. C. de dignit. lib. 12. l. 1. et 3. C. ubi senatores vel clarissimi, q. privilegium sic capiendum puto ut n. debeant eorum caussae inconsulto principe coram alio iudice agi, attamen ipsi etiam criminaliter conventi coram ordinario iudice comparere debeant, et tunc iudex in caussae cognit. supersedeat usque quo Principi nunciet, unde si illustres coram iudice non comparent, et curatores cautioni praebendae n. stent, iudex in civili caussa mittit in possess. actorem; in criminali vero eos dignitate spoliatos etiam inconsulto principe punit l. quoties 17. h. tt.

Magnus q. habendus honor Magistratibus per quos Regia maiestas repraesentat, et in senatus reverentia conservat, qua si lati aut neglexi ceperit omnia pessum ire necesse erit, sic Otho apud Tacit. lib. 1. histor. aiebat Quid? vos pulcherrimam hanc urbem, domibus et tectis, et congestu lapidum stare creditis? muta ista, et inanima intercidere ac reparari possunt: aeternitas rerum, et pax gentium, et mea cum vestra salus incolumitate senatus firmat. Unde ut ab omnibus dignosci possint, ut sic debitum honorem exhibeant, pluribus insignibus utebantur pro ut cuiusque dignitas expostulabat hinc laticlavium trabea, palmata, praetexta, sella curulis, secures, lictores, fasces, virga, scipio, de quibus passim occurrit mentio in his tribus ultimis libris codicis, et de insignibus consulatus eleganter Cassiodor. lib. 6. form. 1. atque adeo per illam indictionem consulatus decoramus insignibus Pinge vastos humeros vario colore

Margin notes:
cuius conciliat. cum l. 27. ritu nupt. Vt. Cuj. lib. 4 resp. cap. in d. l. 9.
-ntos ad Symachi epistol. adnot. 7. epist. 3. adnot. 2.

palmateque, validam manum, vir Ettoriali scipione nobilita, Ioves aropio calceis aureis egredere, sellam curulem & sua magnitudine multis fratris assumere ut in dubio subiectis mercaris quod nos post maximos assumimus Imperantes; plura hic nec iniucunda possem afferre nimis eam immoror consulat qui vellet Bulleng. de Imperio Romano c. 10. Petr. faber lib. 1. semestr. c. 2. & 3. Pancirol. lib. 1. var. c. 10. Celius Rhodiginus lib. 21. lect. antiq. c. 6. ~~Bar~~ Mastrillo de Mag. lib. 5. c. 2. per totum & c. 8. n. 106. & seq. nove & erudite D. Cabero de avendaño in tract. de mercedes lib. 2. c. 15. ex n. 4. ubi quo Fuero l. 18. tit. 21. part. 2. ubi Alphonsus rex noster dixit ~~...~~ nobles trahiendolos mandos y todas las vestiduras muy limpias segun el uso de sus lugares: e esto facian porque quien los viesse conocer entre todas las otras gentes para saberlas honrrar. Illud pro coronide addam liquisse Magistratibus vehiculis & carpentis l. unica C. de honoratorum vehiculis quae ~~tale~~ exponunt Pancirol. Var. c. 249. Solorzano de magistr. honorar. à n.° 296. Iu[...] in Symachum lib. 10 epist. 17. ~~ad vestis ad camdem in~~

Cassaneus in cathalogo glorie mundi 7. p. cons. 24. ~~Pet. Greg.~~ Bobadilla lib. 3. c. 2.

~~thesaloc erud.~~ ~~illatis ad lib. 10. Symach~~ politissimus vir incomparabilis numquam ~~[...]~~ nominandus laudatusque nec sine laude numquam nominandus, litterariae nobis, familiae nostrae suevensis decus & ornamentum, vir adhuc iste venerandus D. Laurentius Santos de S. Pedro in suis privatis thesaurus illustrat thesaurata erudit. variegatis, ad lib. 10. epist. Symachi epist. 7.

variegatis

omniscia litteratura spectabilis

Ad tex. in l. senatores 4. ~~h. tit.~~ l. Nemo 5. l. quoniam 7. l. proximus 14. h. tit. C. de dignitatibus.

N. 1.° Senatorum ius & authoritatem eius ordinis in quo & ipsi Imperatores enumerantur ab omni iniuria defendere necessarium putavit Imperator in l. huius senator. 8. h. tit. Constantinus & Constans imperatores alias & elatis verbis id ipsum decrevere, nostram immani pulsset iniuria l. nemo 5. h. tit. & merito quidem [...] pars corporis Imperatoris Arcadius & Honorius vocant senatores in l. quisquis C. ad leg. Jul. maiest. senatorum etiam (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) quid mirum [...] ~~[...]~~ tam à temonario onere, quam ab omnibus sordidis, extraordinariis muneribus immunes existant, nullasque sorde functionis indigne maculentur: [...] continet nostra l. senatorum 4. ~~inquorum verbor~~ quam n aversione, [...] ac desultorum eius in singula verba mira celeritate, sine dispendio [...] transulto

Patres conscripti V. Scip. Gentil. ad l. quis. p. 24.

N. 2. Ait Tex. senatorum substantias quas in diversis locis & provinciis possident [...] Notum est discrimen inter stipendiarias & tributarias provincias, l. in quo consistat [...] Theophilus Graecus institutionum paraphrastes in §. per traditionem inst. de R. D. in cuius verbis [...] iurarunt, ear. provinciar. discrimen refert ad divisionem provinciar. ab Augusto cuius meminere Sueton. in Augusto c. 47. Dio Cassius lib. 53.* Zonaras to. 2. annal. in ... Stipendiarias Provincias fuisse ait populi curae relictas quar. provinciales minutalia ex iis quae ibi nascerentur populo mittebant, ut in sumptus et voluptates impenderent; autem quas Caesar sibi retinuerat illo grave vectigal solventes quod plane improbat [...] provinciis populo relictis, quod scilicet per proconsules regebant magnam partem tributorum [...] ebant, et ex Dionis loco lib. 53. ab aliis perperam intellecto, evincit I. Lipsius in excursu ad Taciti lib. B. a cuius sententia dispartibus stat l. nec quidquam 9. ff. de Off. procons. l. 2. [...] fiscales, q. et ex eod. Theophilo deduci fateor ipse durioris conditionis fuisse provincias [...] q. aperte offert Tacitus lib. 1. annal. sub fin. ubi notat Lipsius ad not. 257. [...] ~~[...]~~ ab ipso superius tradita [...] =

[...] interpretes [...] + Strabo lib. ult. Geographiae. Buleng. de imper. rom. lib. 2. c. 5. Rosing lib. 2. c. 42. lib. 10. c. 24. Plinius lib. 3. natur. hist. c. 3. Panvin. in com. de imper. rom. pag. m. 788.

in illo vero discrimen consistit q. stipendiarijs provincijs pecuniariae certa quantitas indicebat, tributarijs autem certa pars fructuum, ... Ut insinuat
3. Cic. lib. 3 in Verrem statim post princ. ex quo deducit durioris conditionis fuisse stipendiarias provincias. Videtur enim tributum illud pecuniarijs imponi in agrorum solum et personarum nomine; quo alludens Appian in Lybicis ubi Scipio cum decem legatis leges dat Carthagini nec, socios inquit, populos aut Reges, praemijs afficiunt: postibus autem tributum definiunt in agros et in corpora eor. et Tertul. in Apolog. c. 13. Agri autem tributo onusti viliores hominum capita stipendio censa ignobiliora, nam hae sunt notae captivitatis convenitque Cicero in orat. pro Corn. Balbo ante med. et in divinat. non longe a princi.

~~in illo vero~~
in illo fere discrimen consistebat quod stipendiariae provinciae in capita et agros tributa dare pendebant, plerumque in stipendia militum, unde nomen accepere ex quo deduxit durioris conditionis fuisse stipendiarias provincias: Videt
Tributaria autem provincia agros tantum, non etiam capita tributaria habebant quam ipsi ostenderunt, quamvis non plene explicent Hotom. in § per traditis. inst. de R. D. Cuj. lib. 7. obs. c. 4. Pancirol. lib. 3 thes. var. c. 53. 1. Lipsius de Magnit. Rom. lib. 2. c. 2. et 3. Don Nicolaus de Castro politus et bene doctus nuper academiae antecessor ad leg. unic. c de capital. civi. n. 39. Hinc licet quandoque tributi et stipendij appellationes confundi soleant ut notat Cujac. lib. 7. obs. c. 3. tamen stipendij saepe dicit tributum capitis, tributi vero vectigal soli ut apud Tertul. in apologetico d. c. 13. Isidor. lib. 16 orig. c. 17. Plinij lib. 33. c. 3. Dionem lib. 52. Bulenger. de vectig. pop. Rom. lib. 9. c. 2.

3. Quod obnubilare videtur tex. in l. 7. § haltenus pen. ff. de usufr. l. neque 13. ff. de impens. in rem dotalem factis ~~ubi dicitur~~ l. si minor 9. c de action. empti l. sacrosancta 8. c de sacros. eccles. l. ult. C Th. sine censu vel reliquis l. ult. C. Th. de patrocinijs vicor. gravis illa Salviani Massiliensis ... lib. 5. de providentia Dei, cum possessio, inquit, ab ijs recesserit capitatio non recedit, proprietatibus carent, et tamen vectigalibus obruuntur. quibus ipsius ... deprehendit stipendium seu capitationem onus esse praediorum, non capitis ut dicebamus. Verum hoc parum nos morabitur si observemus ~~capita~~ stipendium, seu capitationem quamvis in hominum capita definita, pro tamen ratione ~~...~~ uniuscuiusque census indici solere: quod non etiam vero observatum habeo ex illo Appiani Alexandrini in Syriacis dicentis Judaeos saepius rebellasse, eosque tributum capitis gravius his impositum, quam reliquarum facultatum. esse autem et Syris et Cilicibus annuam centesimam pro modo census uniuscuiusque. ~~quod ultima verba~~ quorum verborum cum Appianus referat capitationem indictam uniuscuiusque pro modo census, et Salvianus nuper relatus conqueratur capitationem non recessisse, cum possessiones a dominis recessissent, satis aperte indicatur stipendij capitationisque appellatione in dictis iuribus intelligendum tributum in caput possessoris pro modo praedij indictum, sicque stipendiu et capitationem onus praediorum esse.

4. Quibus facem praefero legi id in unaquaque 12. et legi ult. C de annonis et trib. ubi possessoribus usque adeo pro ratione praediorum quae possident indici capitationem, vel ut alias appellat animalem functionem, insinuabatur ut et inspector et peraequator quandoque in provincias dicat mitti qui ... pro modo agri possessi, ipse nimium gravatos indicta capitatione possessores debeant ... numquam omnia quam modo agri suffere posset solverunt ad iustam peraequationem reddere.

N. 4.

~~Usque adeo rebus potius quam personis~~ tributa indici existimantur l. indictiones 3. C. de annonis et tributis, etiam si capitationis tit. indicta
~~ut supra probavi, ut illa hic solvere debeat~~

Cum igitur rebus potius quam personis tributa indici existiment l. indictiones 13. C. de annonis et tributis, etiam si capitationis tit. indicta sint, ut nuper dicebamus, nihil mirum quod in d. l. 7. §. habens et d. l. neq.
usufructuarius stipendiis et tributis solvat, cum possessiones teneat et fructus percipiat. l. siquidem 2. C. de ann. et trib. ~~conveniuntque~~ l. cum servus 39. §. 1. de leg. 1. l. 1. usufr. 52. ff. de usufr. et quem. l. generali 32. §. fin. ff. de usufr. l. in summa 6. C. de pignor. l. 1. C. in quibus causis pig. l. 2. C. de praediis maiorior. Conveniuntque capitularia Caroli Magni lib. 4. c. 37. et leges Longob. lib. 3. tit. 6. l. 2. usque adeo ut venundari praedia aut alienari nequeant sine tributor. l. 1. cum toto tit. C. sine censu vel reliquis l. inter debitores 42.
in praeiudicium scilicet fisci, secus in praeiudicium ipsorum contrahentium
l. usufructu 52. ff. de usufr. l. quatuor 30. §. qui hortos 4. ff. de legat. 3. l. epistola 52. §. pactum 2. ff. de pactis, sic intelligenda et conciliandae cum l. debitorem 42. de cuius pleniori explicat. et conciliatione legis ex convent. 11. C. eod. tit. de pactis cum d. l. 1. C. sine censu, vel reliquis consulendi in eod. l. 1. et l. ex conventione et D. Franc. de Amaya in l. 1. et 2. C. de annonis et tribut. a n. 34. quoniam cum onus reale sit praediisque adhaerens separari nequit in fisci praeiudicium argumento legis via 23. §. si fundus 2. ff. de servitut. adde l. in fundo 60. §. fin. cum similibus ff. de C. et D. et ipsa res non homo tributum debere videtur argumento l. et si forte 6. §. etiam 2. ff. si servitus vindic. l. denique 19. ff. de iure fisci; qua ratione licet novus possessor sit ex his qui immunitate gaudere solent, veluti ecclesia, tamen reali huic tributo obnoxius erit, l. 1. 8. C. de exactor. tributor. l. placet 5. C. de sacros. ecclesiis, quibus suffragatur caput si tributum 11. q. 1. c. tributum 23. q. 8. Capitularia Caroli Magni, leges Longobardorum ubi sup. atque ius nostrum hispanum l. 53. tit. 6. partita 1. tit. 3. lib. 1. recopilationis cum aliis traditis ab Amaya in l. 1. C. de annonis

N. 5.

Usque adeo autem rebus potius quam ~~tributum~~ personis tributa indici existimantur ut si tributarius cesset in indicti tributi solutione, ~~...~~ rerum ~~...~~ duntaxat et possessionis imminet distractio, ~~cautum est provide a Constantino~~
~~ut nemo in exactione tributorum~~ l. 2. C. de exact. tributor. quod provide cautum a Constantino, nam eo creverat insolentia exactorum, ut tributi debitores in mora constitutos ~~ut~~ carceribus mancipare, plumbatis, verberibus, ponderibus et aliis ab iniustis iudicibus repertis suppliciis affligerent quod maxime deplorandum ad filiorum usque venditione devenire
~~ut~~ quo ~~maxime~~ graviter conquaeritur mulier quaedam apud Sophronium in vita Panutii. mihi e maritus quod debiti fiscalis gratia persecutus est, et flagellatus ac poenis omnibus cruciatus, servat in carcere tres autem nostri filii fuere, qui pro eiusdem debiti necessitate distracti sunt quod idem ex Palladio refert Gutherius lib. 3. de officiis domus Aug. c. 17 quod ~~ut~~ neminem debitorum exparescere in posterum decrevit Constantinus in l. nemo 2. C. de exact. tributor. in qua nullus ille carcer panalis nullus est, ut constat ex l. 3. C. Th. de exactionibus secundum quam recte, ex observatus Gutherius ibi. potius carceribus mancipari officiales de tributis exactores noxii, quam debitores fisci in quos saeviunt.

Exulavit igitur Imperator durissima supplicia, quibus cruciabant debitores tantummodo permittendum ad distractionem ipsarum rerum et possessionum pervenire l. 2. l. nisi 7. inf. l. divina 8. C. de exact. trib. l. 1. C. de capiendis et distrahendis pignoribus tributorum causa l. locorum 11. l. omnium 13. C. de omni agro deserto l. 7. C. de pignor. privata l. 2. et l. quaecunque 5. C. de fide et iure hastae fiscalis; l. 2. C. de capiendis et distrah. pign. tribut. causa ubi dicit satis esse annonarios ad solvendi necessitatem captione pignorum conveniri, namque

contra ...

1. tributum praeteritum
2. nisi aliud testator voluerit
3. electio heredis in usufr. 35 p. 11 bonor l. nam pla... 26. §. fin. cum l. seq. de leg. 1.

+ tributorum causa

animadvertendum n̄ statim contra reliquatores tributorum ad ... ad rerum distractionem accedi: sed capteonem pignorum prius promitti quem satis ee' deceat in d. l. 2. n̄ ut excludat pignorum distractio, si debitor ... obdurata nequitia permaneat, sed ut vincula et tormenta excludant x.a ea que nuper dicebamus ex l. 2. C de exactor. tributor.

N. 6 Apparet ex predictis quam recte imperator dum senatores abonere tributorum faciat immunes inquiat senatorum substancias liberas ee' a cum patrimonia et possessiones sint que obnoxia semper tributorum oneri credant.

N. 7. Succedunt alia verba tex. et homines eorum. hominum .n. appellatione passim in DD. libris servi intelligunt veluti ... homo legatus dicit l. 11. de adim. leg. l. 18. de opt. legat l. 37. de leg. 1. l. 2. de opt. leg. § 66. §. 1. de leg. 1. l. 29. §. si incertus ff. fam. ercisc. §. generaliter 2 inst. de legat. l. 108. §. 1. de leg. 1. cum aliis pluribus ... nec dissimili acceptione homines nostri dicunt in libris feudalibus vassallos qui ... tribuebant domino propter beneficium acceptum, ... homines ... ac venerationem servilem nimis cum se eo nomine clientes ee' profiterent, unde hominium + obsequium illud recte notat Cujac. in nostr. tex. et authoritate Roberti in suplemento Cronicorum Sigiberti, et Helmodii in historia Slavorum pbat lib. 1. feudor. et plenissime lib. 8. obs. c. 24. Hotom. de verbis feudalibus in homo. et inde putat de feudis c. 21. n.º a. in cuius rei testimonium n̄ pretercam q. adducit ... Hotom. de coronatione Imperatoris Friderici I. a Papa Adriana facta in templo lateranensi, sub cuius coronationis imagine versus istos ... quibus Imperator vassalus Pape dicebat.

Rex venit ante fores, iurans prius urbis honores:
post homo fit Papa: sumit quo dante coronam

Sed many ad tabulas, ... hominum appellatione continent filii que opera et ministerio utimur, vel procuratores, possessores custodes, ... emphiteuticarii, libellarii, coloni et qui alii ad possessiones pertinentes ut recte notat Cuj. in pnti lib. 8. obs. c. 14. et in l. unica C de conductor. et pcurator. predior. fiscal. Dom. Aug. lib. 11. eo sensu dicunt homines domus Augustae l. 2. §. 1. C de episcopis et clericis l. 10. C de comerciis C. Th. de fide catholica l. 1. C de comerciis invulgatis in re' mini pbat tex. inst. quoniam 12. §. Alpheny 2. ff. de instr. vel instrum. leg. 3. ex quibus iam aparet Imperatores voluisse eamdem imunitatem gaudere, colonos et homines dicunt senatorum, ac ipsos senatores, nec ulla exactione functionis extra ordinarie pregravari, nam licet prediis ipsis, ut s.a dicebamus, indicta tributa credant, dominosque possessionum ad canonis prestationem teneri certo certius sit ... frequentius relegatis ... ambagibus ipsi coloni pro publicis illationibus conveniebant, utilius hoc domino et illis indicantes ut inquit Anabasius inst. agricolarum 18. C de agricol. et censit. et colon. lib. 11.

Nostram hanc explanationem mirifice confirmat l. 1. C de comerciis ubi nec homines potentiorum aut Divine Domus immunes existunt a necessitate debite pensionis ... vendi quod de lustrali auri collatione ... esse liquido apparet ex l. 5. C Th. de lustrali collat. cuius sensus librarii culpa ut puto interversus tantillo aut nullo dispendio restituimus. auraria hec collatio singulis lustris prestabat, eratque onus negociatorum et mercatorum, unde aurum negociatorum dictum ab Alex. Severo apud Lampridium qui et aurarius canon, auraria functio auraria pensitatio, ... dicit ut videre e inst. 19. C Th. de annonis et trib. l. 11. l. 13. l. 19. C Th. de lustr. collat. et instant Casaubonus in Lampridium Bulengus de imperio rom. lib. 9. c. 7. ab hac quoque prestatione que mercaturae nomine pendebat, immunes n̄ erant senatores l. rusticanos 3. C. Th. de lustrali collat. aparet ex inscript. Constantinique alloquuti fuisse senatores

Marginal notes (left):

... epigr. x. ... dre comparasti ... lecticam homine. notat Muretus ... hominem et adducit illud Cicer. ... hominem P. Quintii deprendis in publico: ... adducere: non patitur Alphenus.

+ clientelis quam Homagium dictum

a. addo tex. in c. de Brabanzonibus ... de hereticis in 1. collect. decretal. ... Augustini, ... hispano ... dicit Omenage ... oms. ntr. ait inst. 3. ... 4. Omenage tanto quiere ... como tornarse Ome de otro. de ... plura scripsere ... feudalis library ... consule te ... sic ... pro more suo plenissime ... eleganter in recit. ad ... de iure emphiteutico ... finem.

+ l. 1. C Th. de conductoribus ... ministris domus Augustae

3. et l. Rusticanos 3. C. Th. de lustrali collat.

... que in eius margine dixi.

neque ulli negociatores quamtumvis ad divinam domum spect. ab hac auraria pensitatione liberantur d. l. 1. c de comercijs l. 5. Vt. C Th. de lustrali conlat. Unde nihil mirum si et potentiorum senatorum homines p ejusdem aurariae functionis praestatione obstringant, mirum ergo a Stauriο senem deductum utrumque adjuvat interpretationem hominum namque potentiorum immunes extitissent a lustralis auri collatione, potentiores tali pensitatione non gravarent, quemadmodum in utraque Senatorum homines non inquietari ulla functionis exactione, quam Senatores ~~sua~~ clarissima dignitate praemuniti nequivant expavescunt Impp.

de Temonarijs onere agit Constantius Landus in veter. numismatum explicationibus pag. m. 72 ubi se latius de hoc disserentem refert ad suas iuris civilis exercitationes quas non contigit videre.

Alia iam se offerunt tex. verba. tam a temonarijs oneribus conf

contra legem [illegible]

Gaius Publicè Assertus
Sive
Gaii I.ctorum Peritissimi rara, infrequens, ac propè Incredibilis Iurisprudentia, Singulari libro de Casibus Collecta, vulgari Scholae Modo in Assertiones digesta, et Publicae disputationi proposita.

Juridicum Certamen

I.

Gaius ~~qui sub Hadriano Imper., sub Antonino Pio Adolescens, sub Marco summo Philosopho prouecta aetate, ac~~ cuius responsa prolixa in Pandectis habemus, peritissimus Iurisconsultus ~~floruit~~ fuit, cuius ab ipsius scriptis in toto Iuris Corpore dispersis Ca- mendatur; Inter alia ~~tamen~~ tamen quae ~~Gaius~~ scripsit, Singularis liber de Casibus in Indice florentino recensetur, et quidem singularis, quia Unus, Unicus, Rarus, et qui singularia et infrequentia continet ~~Iterum omnia habuit quasi ludens, et Curiosus Perscrutator, ut omnia quae alias Regulis et Praeceptis devia habe- rentur, cum tamen certe Iure niterentur in libellum Colligeret, coacervavit Jure quae vel audita nova, vel certe supra captum cogitationis arduavidentur~~ · coacervavit enim in libellum quasi ludens, et Curiosus Perscrutator quae vel audita nova vel certe supra captum Cogitationis ardua videntur.

Ex l. 63. de Condict. Indebiti.

conoraygam [illegible] [illegible]

Ad tt. ff. de Usufr. ear. rer. quæ usu consumuntur.

Satis ipsa veri usus fructus evincit definitio, non posse usumfructum constitui in illis rebus quæ usu consumuntur; subjectum namque ususfructus sunt res, quarum aliquis sit usus separatus a propietate, et salva substantia unde rerum fungibilium non constituitur usufr. quandoquidem earum nullus potest esse usus præter consumptionem, et alienationem; repugnat ergo in hoc naturam usufr. nec minus etiam civilis ratio, si quidem usufructuarius tenetur cautionem præstare se viri boni arbitratu fruiturum, restituturumque finito usufr. quod inde extaret l. 8. §. 4. vers. item de restituendo ff. qui satisdare cogantur l. 1. ff. usufr. quemadm. cav. at frustra hanc cautionem desideraretur in illis rebus, quarum usus in consumptione consistit, nec potest res consumpta restitui. Donel. lib. 10. com. c. 4. — Verum utilitatis caussa senatus introduxit omnium rerum quæ usu consumuntur, aut minuuntur, posse usum fructum legari: at quo tempore hoc S. C. fuerit factum nondum quisquam invenit, Coranus lib. 4. com. c. 4. ex Cicer. loco in topic. conjectatur fuisse latum post Ciceronis tempora

~~Utilitas huius quasi ususfructus ea erat.~~

Ut ut sit, remedio S. Cti omnium rerum quas in patrimonio habemus recte usumfr. legamus, et ut explicatius hæc perpendantur prius agemus de utilitate S. Cti deinde disquiremus an inter vivos possit quasi ususfr. constitui et postea de cautione disseremus ~~[illegible]~~; ac tandem quæremus rerum possit constitui quasi usufr., et ultimam claudet paginam interitus quasi ususfructus.

2 Utilitas ergo illa prodit statim quod testatores qui nollent res fungibiles pleno et perpetuo iure esse legatariis, possent id consequi usufructo earum rerum legato, ea præstita cautione ut tantumdem vel æstimatio postmodum heredi restitueretur §. constituitur 2. inst. de usufr. Senatus vero propter ultimas voluntates, quo latiores forent, id introduxit neque in §. constituit 2. inst. de usufr. aut toto in tto ff. de usufr. ear. rer. mentio fit nisi de legatariis, q. et apud Ulp. in frag. tt. 24. §. senatus 25. et Pomponium in l. 69. ff. ad leg. falc. diserte notat Hott. in d. §. constituitur 2. et post eum Reinhardus Bachovius et Arnold. Vinnius eod. loco, unde venerem habeo illorum sententiam, qui inficiantur posse authoritate S. C. inter vivos constitui quasi usumfr. nec enim id necesse erat, si quidem per mutuum poterat id ipsum consequi, q. per usumfr. at in testatoribus ea erat necessitas, quod non dicantur morituri aliquid dare mutuo, aut legando contrahere.

Omnium rer. quas in bonis habemus potest usufr. legari l. 1. h. tt. et non solum quas habemus in bonis, sed quas possumus habere, ut sic res alienæ in hoc quasi usufr. comprehendantur l. 15. h. tt. ~~[illegible]~~ legato inquit omnium rer. quæ in bonis sunt ~~[illegible]~~ nec obst. q. Ulp. ait in l. alterius dimisisset. ususfructu 69. ad leg. falc. nec obst. recte legari, dummodo non excedat omnium 29. ff. de usufr. omnium bonor. usumfr. recte legari, dummodo n. excedat dodrantis æstimationem, sed q. quadrantis q. debet remanere penes heredem n. potest legari usufr. quia res aliena consideratur ... consultum necesse disjitte omnium bonor. usumfr. recte legari excepto quadrante relatione facta ad quantitatem, non ad qualitatem, ut ... tradit Ant. Fab. in rat. ad l. 3. h. n. tt.

Margin notes (left):

l. de usufr. leg. + 1.
usufr. ad leg. falc. +
l. §. pen. usufr. quem. cav. +
uxori 29. de usuf. leg. +
tt. ff. usufr. quem. cav. +
in frag. tt. de leg. §. Senat. 25. +
duos separatim 14. de usufr. leg. +
mori 37. ff. eod. +
bonae possessori 11. §. item si iura... ff. de iureiur. +
§. si decem ff. ut legator. noie cav. +
... 9. §. 4. ad exhib. +
partis tertiæ 10. de præscript. verb. +
species 15. de auro et arg. leg. +
generali 37. §. uxori cum seqq. ff. usufr. leg. +
... secunda 6. ff. ut in poss. legat.
... si §. fin. ff. quemadm. cav. +
... c. de usu et habit.
... edictali 6. §. ult. c. de sec. nupt.
... alij 42. §. rer. 1. de usufr. et quemadm. quis utatur +

... ad topica cic. §. 11.
... Greg. l. 14. syntag. c. 3. n. 16. et 4. n. fin.
...nanus lib. 4. c. 4.
...nel. in l. 1. c. de bon. mater. 2. p. 78.
...inneus 8. controv. ... 41.
...rner. lib. 1. select. 21.
...Wyclama lib. 5. membr. ecl. 24.
...tollo de usufr. c. 51. n. 8. c. 17.
...ngnoraca de succesion. creatione ... 1. §. 7. n. 32.

Senatus per cautionem quasi usum fr. constituit §. 2. inst. de
† Castillo de usufr. c. 18. — usufr. l. 2. h. tt. in omni usufructu cautio desiderabur, in vero usufructu pretoria, de qua integer tt. usufructuarius quemadm. cavat, quæ quidem cautio non simplex promisso sed fideiussoria erat l. 1. §. 5. et 6. ff. usufr. quem. cav.† in hac cautione et de utendo viri boni arbitratu et de finito usufructu quod inde extaret restituendo cavebat legatarius d. l. 1. = aliter se habet cautio S. C.ti in quasi usufructu licet conveniat in eo quod etiam datis fideiussoribus debeat cavere legatarius l. §. 9. et 10. ff. h. tt. l. 7. §. 1. usufruct. quem. cav. et hoc est quod inquit Iustin. heredi utiliter caveatur. ut notant omnes ad Iustin. sed non cavet de utendo, viri boni arbitratu, quia res quarum nullus est usus nisi in abusu pleno iure fiunt usufructuarii, eique sic dantur ut eius fiant, et pro libitu ~~…~~ ea consumere, ipse possit abuti l. 7. h. tt. ex quo procedit neque cavere usumfructuarium restituere quod inde extaret finito usufr. quemadmodum fieri in vero usufructu prædiximus, nihil enim potest existere si ut utamur necesse est consumere; cæterum cautione obligabitur usufructuarius ex S. C. ad restituendam rem ejusdem qualitatis, ~~aut……~~ et ut obviantur quæ incidere possunt contentiones circa qualitatem rei, commodius est, ut inquit Consult. res æstimatas dare ut sic ~~……~~ certæ pecuniæ nomine caveatur l. 7. h. tt. in cuius tex. ultimis verbis recte quæ abusu continentur legendum notat Cujac. lib. 17. quæst. Pap. in l. 8. h. tt. = sed quam paucis verbis rem absolvimus prolixiori, nec polito, prosequitur comentario Castillo de usufr. lib. 1. c. 17. totus est in reprobanda ~~…~~ cor. opinione qui aiebant cautionem alternativam admitti, hoc est de rebus ejusdem qualitatis vel de earum æstimatione reddenda ad arbitrium, et electionem fructuarii ex reg. tex. in l. plerumque. §. ult. ff. de iure dotium Pinel. 2. par. leg. 1. C. de bonis mater. n. ult. vers. in modo cavendi, et alii relati à Castillo ubi nuper, qui falluntur profecto, et quod mireris, pro sua sententia adducunt testimonium, quo nihil expressius ad firmandam contrariam tex. e in l. 7. h. n. tt. in quo dilucide apparet quod si res non fuerint æstimatæ de restituendo tantundem caveatur; at si æstimatæ forent de reddenda eadem quantitate, ergo cautio non utrumque relinquit in voluntate fructuarii.

Margin: l. ult. ff. si cui plus quam per leg. falc. l. 16. l. si cui cum l. seq. de usufr. l. 1. et 4. C. eod. c. ult. de pign. l. 20. tt. 31. par. 3. Castillo de usufr. lib. 1 c. 17. n. 4 et c. 14. n. 2.

Disquisitionis est an quæ cautio in utroque requiritur usufructu sit de essentia usufr.? ex qua quæstione plures statim suboriuntur, sed ut omnes qua cupio brevitate ~~……~~ exequar à vero usufr. incipiam ~~…~~ in quo minus est quod dubitemus; comunis fatetur opinio non esse de essentia usufructus cautionem pretoriam; ~~et in quaris ergo poterit remitti à testatore 2a l. sive debetis 7. C. ut in possessionem legat. ……~~ quod exinde probatur ~~quod etiam ea non interposita constituatur usufr. l. hoc s. 2. §. si pecunia h. tt. …~~ quod aliquando non sit necesse cautionem interponere ut ~~…~~ specie l. si usufr. 9. §. plane ff. usufr. quem. cav. ~~……~~. deinde probat ex eo quod fructuarius facit fructus suos ante satisdationem oblatam ut tenuit Oldrad. argo l. uxori 24. ~~……~~ de usufr. leg. Arias Pinel. 2. p. l. 1. C. de bonis mater. n. 77. quod intelligendum est si fructuarius rem possideat, tunc aut favor et rigor possessionis ut ait Pinel. id evincit, aut quod cautionem præstitisse intelligatur fructuarius qui sciente et consentiente proprietario fructus percipit, ut Minsinger. 1. obs. 6. vel forsan quod intelligatur ~~……~~ heres qui non efflagitat cautionem, tacite remisisse, quemadmodum potest expresse ut notavit Alex. in addit. ad Barth. in l. uxori 24. ff. ~~…~~ de usufr. leg. si ergo ~~non~~ possideat rem fructuarius, ante satisdationem non facit fructus suos quomodo intelligitur l. uxori 24. ibi post impletam ex S. C. cautionem postulabitur. et l. si cuius 13. ~~…~~ §. si usufructus ff. de usufr. et quem: et nec semper licet rem possideat facit fructuarius fructus suos, veluti si, petitam cautionem renuerit offerre tunc in mala fide censetur ee, nec fructus

suos facit. Ut comunis est opinio DD. in l. hac edictali insi. C de secund. nupt. per eum tex. ibi fideiussionem dissimulaverit.
Prædicta vero in quasi usufructu nonullam continent difficultatem, nam licet concedamus in vero usufr. n. esse de substantia illius cautionem, et sic posse illa nondum præstita fructus suos facere si eam possideat fructuarius, id ea ratione possumus fateri q. verus usufr. ttº. constituitur, neq. per cautionem quemadmodum quasi usufr. q. cum constituerint huius quasi usufr. sit cautio, non poterit considerari constitutus ea n. præstita et per consequens neque suos faciet fructus fructuarius ante satisdationem, ~~quæ est co~~ quam consequentiam deducebat Ang. Aret. in pr. inst. de usufr. n. 3. et Socinus Nep. cons. 72. n. 3. lib. 2. Barth. in l. 1. n. 12. C de usufr. Jas. ibidem n. 125. tradit Pinel. 2. p. l. 1. c. de bon. mater. n. 78.
Sed hoc licet ita appareat non tamen cogemur fateri cautionem esse de essentia quasi usufructus pro qua parte stant Joan. faber in §. 1. n. 2. inst. de usufr. Imola in c. ult. n. 18. de pignorib. Azo in suma C de usufr. n. 2. Bald. in l. 2. ad finem C comunia de legat. ~~et ante omnes gl.~~ et aperte gl. in l. 1. de usufr. verbo utendi. qui omnes n. aliam rationem adducunt quam tex. in l. 5. §. si pecuniæ h. ttº. sed nos explicatius hæc exponamus.
~~Quasi usufructus inductus~~
Senatus ut omnium rer. quæ usu consumuntur posset usus fructus legari remedium cautionis introduxit, quo iste quasi usufr. ad imaginem veri usufructus constitueretur, et à propietate separationem reciperet n. aliter ac verus usufr. nam licet hæ res ita dentur legatario, ut ejus fiant; tamen virtute cautionis, quæ in locum propietatis succedit et apud heredem remanet, videntur alienæ, et legatarius usumfructum tantum earum habere propterea quod finito usufructu eandem quæ accepit quantitatem restituere teneatur; omnia ad instar veri usufructus peraguntur, nec potest constitui quasi usufructus, ni daremus aliquid q. repræsentaret ~~cautionem~~ propietatem, quod facit cautio ab usufructuario præstita: unde iam apparet quam inepte dixere aliqui cautionem esse de substantia usufructus; si enim cautio propietatis vices gerit, quomodo propietatem de essentia usufructus considerabimus? nisi eatenus de essentia usufruct. dicamus cautionem, quatenus per eam à S. C. primum inductus sit, ut bellissime post Bachovium Arnold. Win. in §. 2. inst. de usufr.
Hæc licet ita sint n. ~~tamen~~ removent scrupulum superius adductum, immo impossibilius redditur quod possit considerari usus fructus nondum præstita cautione, quanto magis quod suos faciat fructus percipiendo fructuarius nam quemadmodum impossibile est considerare verum usumfructum quin præsuponamus veram propietatem; ita impossibile erit considerare impropium usumfr. quin impropiam propietatem, hoc est cautionem, præsuponamus: Non hæc levis difficultas q. digna ingenio Vinij, dignior tamen ejus solutio, asserit cautionem præstitam ab usufructuario remanere penes heredem loco propietatis at ea omissa nihilominus usumfructum constitui, q.ª nec deficit, q. valeat propietatis vices gerere; idem tunc q. cautio, operabitur illud quantitatem potestate S. Consulti: ut deducere licet ex l. 5. §. 1. h. ttº. l. Julian. 9. §. Marcellus 4. ff. ad exhibendum l. partis 10. ff. de præscriptis verbis de quar. explicatione postea agemus = q. constituto usufructu authoritate S. C. si omissa fuisset cautio, nihilominus fructuarius dominium illarum rer. adquirit, nec obs. quod faber in rat. ad d. l. 5. contendit non posse dominium quæri ex nuda tradit. l. numquam 31. ff. de adquir. rer. dom. hoc verum est, s. miror existimasse fabrum nudam traditionem, quam justa causa præcessit. Ut ait ibi justa ergo causa est voluntas testatoris, authoritate S. C. firmata, propter quam ~~tr~~ secuta est traditio.
Firmat nostram opinationem condictio quæ datur ad repetendam quantitatem

finito usufructu in l. 5. §. 1. h. tt.º certi namq. iuris est condictionem non solere dari nisi ei qui fuit dominus contra eum qui dominus est condictionis formula sdaq. id probat si apparet eum dare oportere §. sic itaq. discretis inst. de actionibus l. 1. de condict. furt. l. ~~[illegible]~~ 1. §. 1. de condict. tritic. et ad rem nostram expressus tex. in l. ult. ff. usufruct. quem. cav. ~~[illegible]~~ ut eleganter grdei ad l. 50. ff. de iure dotium natura et propietas actionis condictitiæ hæc est ut adversus dominum moveatur. adeo ut ~~[illegible]~~ cum ~~prudent~~ furum odium extorsserit in eos dari condictionem, ne sine colore discederent prudentes à iuris regula, in furem quasi quodammodo translatum dominium commentitio iure fingebant. Uti bellissime post Theophilum et Maranum in paratitl. ad libros digestorum observat selectissimæ eruditionis vir Carol. Anibal Fabrotus in replicat. adversus Claudij Salmasij refutationem de mutuo p. m. 90. Ergo cum condictio detur adversus fructuarium, non est cur inficiemur usumfructuarium dominum esse etiam n. præstita cautione, audiamus Ulpianus ~~[illegible]~~ in l. ult. Usufr. quem. cav. negat in vero usufructu condictionem dari advers. fructuarium, q.ª dominium residet penes propietarium; at ipse Ulp. in d. l. 5. concedit adversus fructuarium, qui cautionem n. præstitent, condictionem; ergo suponit in eum dominium translatum. Potest ne aliquid exsertius dici?
Agnovit faber dificultatem, et ut ab illa se expediat subtilius, quam verius afirmat condictionem dari adversus fructuarium, non quasi contra dominum, sed quia heres desierierit ipse dominus eē per consumptionem, ~~quæ, ut ille ait, modus est amittendi dominij n. adquirendi~~ cuius rei si quæras rationem, illam tradit quod consumptio sit modus amittendi dominij, n. vero adquirendi: quod haud verum puto siquidem consumptio facta à bona fidei possesore dominium quærit, tantumq. solet præstare bonæ fidei possesori, quantum usucapio l. 4. §. lana 19. ff. de usucap. l. 4. §. 2. finium regundor. Arnold. Winius in §. si quis à non domino 35. inst. de R. D. = Nec magis vere ~~negat~~ ^affirmat^ vindicationem ideo n. dari in d. l. 5. quod res consumptæ sint, + vindicatio autem in re proti fieri debeat, veteris vindicationis formula: hanc rem ex iure Quiritium meam esse aio. ocularem rei exigit demostrationem. ~~+ §. si tamen 26. [illegible] l. 3. c. de condict.~~ Quis negabit? sed debuerat fab. animadvertere n. condici rem consumptam, sed extantem, et quæ consumi n. potest; expresse Ulpianus ait condici ~~[illegible]~~ quantitatem, quantitas ~~[illegible]~~ autem numquam potest ~~[illegible]~~ n. extare, genus perire non creditur; adhæc in quasi usufructu n. habetur ratio ~~[illegible]~~ specierum, quæ dantur fructuario, sed generis et quantitatis, unde condictio in d. l. 5. ~~non~~ datur adversus quantitatem n. adversus res consumptas q.ª n. observavit Ant. fab. at opones condictionem earum rerum esse quæ non extant §. si tamen 26. inst. de R. D. l. 3. c. de condict. ex lege. hoc verum est, nisi generaliter statuas, nam etiam rerum, quæ extant datur condictio: ut in specie l. 7. C. de non numerata pecunia l. 3. ~~[illegible]~~ de condict. indeb. l. 4. C. de rer. permut. probatur decretorie ex l. 24. et 26. ff. rer. amotar. ubi concurrunt vindicatio et condictio, utraq. autem vindicatio n. concurreret si res non extaret; et sane ex mutuo condictionem dari certum ē, in quo n. eadem res est restituenda, s. eadem quantitas, mutuum enim consistit in his reb. quæ magis quantitate valent quam corpore l. 1. §. non solum ff. ad leg. falc. l. si is cui numos 94 ff. de solutionibus, ~~et~~ condicitur + eadem quantitas quæ n. potest perire, ut in quasi usufr. = Cur ~~[illegible]~~ si res quæ condicitur n. est consumpta in mutuo, aut usufr. n. datur vindicatio? ratio statim se ofert illa quod dominium translatum sit in accipientem ~~[illegible]~~, et in fructuarium; vindicatio vero soli domino competit ut in ~~[illegible]~~ + propietario advers. verum fructuarium aiebat Ulp. in d. l. fin. ff. usufr. quem. cav. l. in rem 23. ff. de rei vind. l. Quintus 27. §. argento ff. de auro et arg. leg.
Restat nunc fabrianum aliud repeldere telum. quod enim ait ille in rat. ad d. l. 5. potest satisdedisse legatarium de restituenda eadem quantitate, si non satisdedisse illum nihil nocet heredi? frustra ergo S. C.to cautum, ut eo nomine satisdatio præstetur, si et ea n. præstita potest heres condicere quantitatem: iam torqueat me hæc consideratio prius

prius, quam in Fabrum incidissem; et dum alius meliora dicat, proferam quæ cogitabam ~~non bene infertur~~ Ex eo quod heres possit condicere quantitatem finito usufr. non bene infertur frustra S. C.tum præstandam stipulationem exegisse, nam ut putabam ideo potest heres finito usufr. condicere quantitatem, quia S. C.tum cautionem interponi iusserat, et ut explicatius dicam condictio quæ competit heredi finito usufr. provenit ex S. C.

condictio hæc ex nullo contractu ~~proven~~ descendit, neque id egit litteram ~~aut propterea~~ condictio hæc ex nullo contractu, neq. id egit lit. cuius naturam deffinitionem ~~tollere~~ qui legatum quasi usufr. negant valere, cuius naturam deffinire, et in contractum declinare somniabunt. = sed inquient necesse non esse contractum ut condictio suboriatur, et in specie d. l. 5. §. heredi dari condictionem non alia ratione quam quod facto eius intelligatur ad eum, qui accepit, pervenisse pecuniam: ut Julianus ait in l. si omnis 19. ff. de reb. credit. cuius rei profert rationem Celsus quia pecunia mea, quæ ad te pervenit, eam mihi à te reddi bonum et æquum est l. si et me 32. ff. eod. et in specie l. 23. eod. tit. l. si quis mancipijs 17. §. ult. et pen. ff. de instit. act. l. 25. ff. rer. amotar. = hæc fortiter jaculatur Ant. Fab. at ego ut respondeam contendebam licet verum esse etiam absque S. C. de quasi usufr. dandam fore condictionem argo tex. in d. l. 19. et 32. tamen condictionem, quæ competit heredi finito usufr. in d. l. 5. h. tit. existimo provenire ex S. C. de utiliter constituendo usufr. in his reb. quæ usu consum. habet enim aliquid speciale condictio illa, quod non haberet citra S. C.ti dispositionem: Nam non ante competit in d. l. 5. quam finito usufr. hoc est, ut faber explicat, quam finito eo tempore quo duraturus fuisset usufr. si vere esset constitutus, nec ulterius progreditur facultas utendi, ne melioris sit conditionis legatarius non constituto usufr. ut argumentatur faber ex Juliano in l. 3. ff. si usufr. petatur. ut condictio quæ alias competeret statim competeret quia ut in l. 19. 23. et 32. ff. de reb. creditis et in l. si quis mancipijs 17. §. ult. et pen. ff. de instit. act. l. 25. ff. rer. amotar. S. C.ti differunt; ideo datur condictio quia non ex iusta causa penes accipientem residet pecunia, nec enim æquum est cum alterius iactura quemque locupletari d. l. 23. de reb. cred. ergo æquitas suggerit huic naturali rationi condictionem, qua quisque possit rem suam quantocitius recuperare, nec enim quæ ægre fert cuiusquam jacturam, aliquod spatium ex quo possit alter locupletior fieri indulgebit: quod, cum ita se habeat, et in specie d. l. 5. aliter concedatur condictio hoc est non ante finitum usumfr. hinc est quod suspicemur, condictionem hanc ab ordinaria juris dispositione deviam, peculiares quod habet provenire ex S. C. quod provide finito usufructu condictionem dari disposuit: ut sic etiam omissa ~~stipulatione~~ cautione constitui usumfr. dicamus, et ut quæ supra attigimus recoquamus id ita procedit. [Rer. quæ usu consumantur non poterat legari usufr. quia præter consumptionem nullus earum fuerat usus, et sic non poterat remanere salva substantia penes heredem, aut proprietarium: hoc cum ita esset, S. C.um excogitavit remedium quo crederetur proprietatem remanere penes heredem, et sic ad instar veri usufructus, aliis constitueretur in reb. quæ usu consumuntur; remedium hoc fuit desiderare cautionem qua consultum fuit proprietario et heredi, qui si petijsset nullo jure poterat cautione non præstita ad traditionem compelli, sed ea præstita omnia recte agebantur, nam cautio remanebat penes heredem loco proprietatis, usufructuarius ~~utebatur~~ rebus pro libitu abutebatur: Verum si heres omissa cautione rem tradidisset, similiter etiam legatum usufructus consistebat, quia tunc loco proprietatis remaneret penes heredem ius illud exigendi cautionem durante usufr. d. l. 5. §. 1. at finito usufructu nondum præstita cautione, quia heres eam non expostulavit, etiam legatum usufructus valuisse noviter contendo, quia tunc nec deficit quod proprietatis vices gerere possit, ius namque illud condicendi eandem quantitatem finito usufr. fuit penes herem loco proprietatis, ergo frustra introduxit S. C. cautionem quandoquidem ea omissa potest utiliter consistere legatum usufructus in his reb. quæ usu consumuntur, nego consequentiam

q.ª ideo omissa cautione ius exigendi illam durante usufructu, et repetendi quantitatem finito usufr. remanet loco propietatis penes heredem, et ~~valere~~ legatum usufr. valet, q.ª S.C. desideravit cautionem, alias enim si S.C. n exegisset cautionem, n daretur heredi ius exigendi cautionem ~~finito~~ durante usufr. et similiter ~~si S.C. n nec finito usufr. condictio~~ nec ad condictionem quantitatis dandam expectaremus finiri usufr. ~~ni S.C.~~ q.ª ideo n potest condici durante usufr. quod potest exigi cautio, ideo vero potest exigi cautio q.ª a S.C. introducta g. n frustra desideravit S.C. cautionem, quamvis omissa sit ab herede, legatum usufr. durare afirmemus = hec cogitabam dum contendebam cautionem in quasi usufr. n esse de substantia, s. contraria sententia ut pote verior defensanda est.

In vestimentis ~~dubie~~ verum usufr. an quasi usufr. constabit, dubie agunt interpretes alij[x] incussant Tribonianum, quod inter res que usu consumuntur, enumeret vestes §. 2. inst. de usufr. alij quesito colore ipsum defendere conantur Donel. lib. 10. com. 4. sed ut hec valeam componere, et explicare nonulla objiciam ex mente Arnoldi Vinij. Res que usu consumuntur non poss. locari l. 3. in fi. ff. comodati, sed vestes possunt locari l. 15. §. et si vestimentor. ff. de usufr. l. si ut certo §. in fi. ff. com. g.º vestes n sunt e numero ear. rer. que usu consum. R. n ee ex numero ear. rer. que usu consumuntur, sed ear. que usu minuuntur, q.º omne comprehendit ttj ntr. nec opones recte argumentum de navi et iumentis que paulatim etiam minuuntur, et in eis propius usufructus constituitur nam R. q. licet navis et jumenta longiori usu minuantur, n tamen ad id utimur ut ea consumamus, longeq. alia est vestimentor. ratio, abunde namq. docet experiencia ipso usu consumi, nec posse nos illis uti, nisi quoad quid consumamus et atteratur; sed quia n per omnia consumuntur, delentur, depereunt, vestimenta, eorum usufr. partim ex vero, partim ex impropio mutuatur habet ex vero quod n possit fructuarius ea consumere l. 15. §. 4. de usufr. et quem. ut dicit legatum usufr. vestimentorum, n sicut quantitatis ee, hoc est in illo n posse legatarium consumere vestes, in isto posse quantitatem q.ª in hoc transfert propietas in legatarium, in illo n transfertur, et ob id cautio que prestatur est de restituenda veste quomodo extaret finito usufr. l. si usufr. 9. §. si vestis 3. ff. quemadm. caveat; hec omnia habet ex vero usufr. cur g.º necessaria fuit authoritas Senatus ut in his rebus quasi usufr. constitueretur; quoniam he res n perinde salve manent ideo inductum fuit S.C.tº ut caperit quasi usufr. haberi ear. rer. que usu minuuntur, eodemq. remedio comprehendi, quo res que usu consumuntur regunt ita Marc. Lycklama lib. 5. membr. egl. 24. et ex eo Helfric. Ulric. Hunius lib. 2. resol. tr. 2. quest. 29.

In pecunia quasi usufr. constituitur l. 2. et passim h. tt. sed in nomismatis veteribus quibus pro gemmis uti solemus verus constituitur usufr. l. nomismatum 28. ff. de usufr. Fabrer. 2. select. 2. Cujac. 9. obs. 37.

[x] Arnold. Vinius in h. §.

heres condicere quantitatem: iam torquerat me hec consideratio prius

2. d. 46. p.
h. lib. 2. disp. 46. pac.
35. d. 13 V.

Superioribus affinis est quaestio illa, an possit remitti cautio hoc à testatore aut herede.
et decretorie firmandum est, neutram cautionem neque civilem, neque praetoriam posse
à testatore remitti, de praetoria extat tex. in l. scire debetis 7. C. ut in poss. legator. qui solus fere
in hanc rem comprobandam potest adduci, nam qui communiter solet expendi ex l. 1. C. de
usufr. non de praetoria sed de civili cautione ex S. C. proveniente loquitur, ut recte notat
Ant. fab. in papin. tit. 12. pr. 7. illat. 6. cuius rei duplex solet adduci ratio ne
legatarius exinde arripiat occasionem delinquendi, non utendo boni viri arbitrio; alia
est ratio, q. testator nequit facere, leges locum non habere in suo testamento l. nemo potest 55. de
leg. 1. at lex desiderat cautionem, q. nequit testator eam remittere. docent Donel. lib. 10.
com. c. 4. Castillo de usufr. c. 15. Arias Pinelo in l. 1. p. 2. n. 75. c. de bonis matern. Petr. fab. in l.
94. de reg. iur. Helfricus Ulricus Hunius var. resol. iur. lib. 2. tr. 2. q. 24.

Non obstat quod cautio legator. seu fideicommissor. servandorum causa, quam proponit
Praetor in tit. ff. ut legator. potest remitti à testatore, quocunque indicio suae voluntatis
ita ut nec legatum faciat conditionale ~~adiectio~~ si non exegerit ab herede
cautionem. q. nec conditio intelligitur l. licet 12 ff. ut in poss. legator. l. 2. l. 4. C. eod.
l. Titia 77. § pater exheredato ff. de cond. et dem. — Sed R. ideo cautionem legatorum
servand. causa posse remitti, quia id permisit specialiter lex: ut constat ex l. 7. C. ut
in poss. legator. necessariumque fuisse ad id constitutionem D. Marci, cum nemo alias
posset facere ne leges locum non habeant in suo testamento ex vulg. l. nemo 55. de leg. 1.
Docet Cujac. lib. 7. resp. Pap. in d. l. Titia 77. Petr. fab. in l. non solent 94. de
reg. jur. qua explicatione ornandus est tex. in l. 6. § si autem l. fin. § 4.
C. de bonis quae liber. quibus juribus remittitur cautio, verum non à testatore sed
à lege, singularis enim subest ratio ex reverentia parenti debita
Ubi ergo non sit lex quae hanc cautionem de utendo viri boni arbitrio remittat
vigebit ratio illa quae impedit eius remissionem, ne scilicet occasio detur delin-
quendi, invitatur ad id legatarius, qui nulla praestita cautione usumfructum
habet: id quod non possum probare communem interpretum sententiam existimantis
testatorem * remittere cautionem, q. cum fuisset introducta in favorem
heredis, in eius praejudicium alienum favorem remittere non posse; he-
redem autem recte posse eius favori pro se introducto renunciare ex l. pen.
C. de pact. ac proinde remittere cautionem. Verum hoc quam falsum sit
apparet ex ratione à nobis nuper tradita; non negamus favorem heredis
concernere cautionem hanc, sed q. a eius remissione bonis moribus contrariam
ostendimus ideo à neutro fieri posse contendimus, q. et probat Helfric.
Hulric. Unius var. resol. iur. lib. 2. tr. 2. q. 24. et nos itidem probamus
ex eo q. ubi deficit timor, et occasio delinquendi remitti potest cautio fructuaria
ut in singulari specie l. usufructus § plane ff. usufructuar. quem. cav. ubi
proponitur testatorem legasse Titio proprietatem ex die, usumfructum pure
et ait Consultus remittendam cautionem fructuario, quia certum est proprietatem
perventuram ad eum vel heredem eius, quasi diceret Consultus
remittenda est cautio, cum nullus sit timor, quod rebus fructuariis abutatur
ille, qui plenum dominium necessario sibi acquirendum spectat; qua in re
misere lapsum Helfricum Ulricum Hunium doleo, aiebat author
iste proprietatem fuisse legatam sub conditione, cum tex. dicat ex die
et non animadvertit Helfricus non eamdem esse rationem legati relicti ex
die, et relicti sub conditione, in illo remitti cautionem certum est, in
hoc non posse remitti verius puto, propter incertum conditionis, q. et depro-
mere licet ex ipso tex.

quibus consequens est neque proprietarium constituentem inter vivos usumfructum
posse remittere cautionem, quia aeque ex tali remissione facta inter vivos, invitaretur
fructuarius ad abusum, et sic ad delinquendum; neque enim conventio quae turpem con-
tineat causam valida potest esse l. 27. § 4. ff de pact. l. 5. ff. de pact. dot. docet
Donel. lib. 10. com. c. 14. Helfricus Ulric. Hunius ubi s. q. 25. licet in contraria sententia
abeant Cyno. Bald. Salicetus, Paul. fulgosius, Sichardus ad l. 1. C. de usufr. et alii relati
à Castillo de usufr. c. 15. n. 14. et seqq. — contrarium tamen est in cautione legatorum

* non valere

quam cum, recte et heres et ttr. possint remittere, ideo et pactionibus ab herede cum legatarijs interpositis peti recte prohibetur l. pactum 46. ff. de pactis: ut late persequit ~~[illegible]~~ D. Josephus de Retes lib. 2. disput. Triphonini ad eum tex.

Ex predictis etiam infertur remissionem cautionis à ttre factam, rejici, atq. pro n. scripta haberi, non vero vitiare legatum usufr. quia, cum remissio illa sit bonis moribus contraria, ut supra diximus, si legato adjiciatur debet rejici arg. §. impossibilis inst. de hered. inst. docet Bronchorst. 1. assert. 89. Hillyger ad Donel. lib. 10. c. 15. lit. C. Castillo et ab eo plures relati. de usufr. c. 15. n. 30. à qua sententia recedit Helfric. Ulric. Hunius lib. 2. var. resol. tr. 2. q. 26. sed quibus probet argumentis videamus; adducit tex. inst. et si usufr. 7. ff. usufr. quem. cav. ubi proponitur heredem tradentem rem usufructus nomine, posse ipsam vindicare si non satisdedisset fructuarius ex quo inferebat Hunius inutile fieri legatum ex adjectione remissionis cautionis à ttre facta, siquidem in h. tex. inutiliter constitutus usufr. apparet ob id solum quod n. satisdedisset fructuarius, ergo multo magis si cautionem remisisset ttr. Sed quam ficulneum sit ratiocinium quis n. videt? certum e. omissa satisdatione inutiliter constitui usumfructum, sed n. est verum legatum usufructus inutile fieri, cum possit fructuarius omissam ab initio cautionem, postmodum prestare l. 5. h. n. tit. 2m. argumentum quod adducit Helfricus pro nobis facit ait ille, pro infecto haberi, quidquid contra leg. est factum l. 1. c. de leg. ergo si contra leges remittatur cautio inutile redditur legatum: nego sequelam, potius hanc debebat deducere consequentiam ergo quia contra leg. fuit remissa cautio, debet pro n. remissa haberi, ergo utile remanet legatum.

Quae usq. de remissione cautionis in vero usufructu firmavimus, potiori iure et ratione debent in quasi usufr. observari, ex eo quod in hoc sit de substantia cautio; quod ergo e. de substantia alicuius actus, nequit remitti ~~[illegible]~~ omitti

heres concidere quantitatem: iam torqueat me haec consideratio prius

Oppono inrulgatum tex. ex l. duos separatim ut. π de usufr. legato, ubi separatim relictus duob. usufr. proponitur, et afirmat Celsus ita utrique solidum deberi, si appareat id testatorem voluisse, eo namq. capite alteri usufr. rei praestabitur, alteri usufr. aestimationis: ex quo sic non leviter ~~[illegible]~~ d.ª nos expendebat tex. ipsa iuris ratio expostulat utriq. deberi solidum legatum quando separatim (ut inquit tex) diversis orationib. utriq. relinquitur tx.ª Ulp. in fragm. tit.º 24. §. 13. at in usufructo separatim duob. legato non habetur ratio nisi voluntatis testatoris, q.º quia iuris ratio n. idem efficit in usufr. duob. ~~leg~~ separatim legato, ac in qualibet alia re: sed hoc requirit ex alio capite provenire, mror quod n. possit, usufructus aestimationis constitui omnium rer. usumfr.ª constitui firmavimus.

q.º perperam R. in hoc tex. n.º fuisse heredem ~~[illegible]~~ separatim damnatum uti frui sinere, hoc e. usumfructum n.º fuisse relictum diversis orationib., quo sane casu proculdubio uterq. legatarius solidum habuisset ex reg. sup. ab Ulp. deducta sed fuisse damnatum uti frui sinere separatim hoc est sibi vel diversis temporib. vel diversis partib. quo casu non aliter solidum debetur, quam si testator solidum utrumq. voluisset habere: quomodo intellig. d. tex. omisso Cujacio qui existimat Triboniani esse illa verba si test.or utrumq. solidum habere voluit in recitat. ad illum tex.

obs.r l. 1. eod. tit.º de usufr. leg. R.r ut per fabr. in rat. ad l. 1. d. tit.º

Mª Joseph.

Ad Titulum ff. de Annuis legatis & Fideicommissis =

N. 1.

Si in singulos annos aliquid legatum fuerit, plura sunt legata: 1m purum, reliqua conditionalia. ideo si legatarius decedat, legatum in heredem non transfert l. 10. l. 11. l. 12. in pr. cum §§. seqq. l. si cum prefinitione 20 l. cum in annos 23. & l. firmio 26. §. fin. ff. quando dies legati cedat l. 1. in pr. ff. quando dies ususfr. legati cedat l. 1. §. si in annos 16. ff. ad leg. falc. l. pater 101. §. ult. ff. de cond. & D. l. senatus 35. §. ult. de mort. causa donat. l. 8. §. sive 3. cum seqq. ff. & §. si in annos 23. ff. de transact. l. talis 30. §. sed si 3. de leg. 1. reliqua f. legata conditionalia sunt, habent illam tacitam conditionem si legatarius vivat, & quamvis conditiones tacitae non soleant legata reddere conditionalia l. conditiones 99. ff. de C. & D. illud solum obtinet in conditionibus extrinsecus non ex testatoris & testatoris voluntate venientibus; veluti in conditione si heres adierit, quam ius tacite inducit, in conditione si natus fuerit cum legat, quod ex Arethusa nascetur, quam conditionem ipsa natura rei inducit: quomodo accipienda d. l. conditiones 99. ff. de C. & D. & l. 6. §. 1. ff. quando dies legati cedat. At conditiones quae tacite insunt ex voluntate testatoris qualis est conditio si legatarius vivat in legatis annuis legata facit conditionalia ut aparet ex l. in singulos 4. ff. h. n. tit. conveniunt l. quod pure 6. in pr. ff. quando dies leg. ced. & l. legatum 95. de C. & D. explat Barth. in d. l. 99. Cujac. in recit. ad l. à vobis 5. h. tit.

N. 2.

Hinc 1º dubitat quid dicendum sit si testator legatario & heredibus eius aliquid annuum reliquit? dicendus tamen eo casu legatum perpetuum esse nec legatarii morte extingui sed in eius heredes in infinitum transferri l. in annalibus 22. C. de legatis, quoniam heredum appellatione omnes etiam heredum heredes continentur l. immunitatis 4. ff. de excus. immunitatis l. heredes 65. ff. de V. S. convenit l. 3. de petit. heredit. l. 2. §. fin. de liber. legata ~~l. 1. §.~~ fin. ff. de adquir. hered. Raguellus ad decis. Iust. in l. annalibus 22. C. de leg. & in l. ult. C. de her. inst. Nicolaus Bellonus lib. 4. supputationum c. 16. Merilius ad 50 decis. Iust. in l. antiquitas 14. C. de ususfr. c. 16. Nec idem esse in ususfr. relicto heredi decernit Iustin. in l. antiquitas 14. C. de ususfr. existimaverant plerique Veterum (Proculeiani forsan ut suspicat Merilius d. c. 16.) appellatione heredis in specie d. l. 14. in infinitum omnes heredes comprehendere, sicque inutile effici legatum propietatis, ad quam vix reddere posset ususfructus l. 3. §. 2. l. 56. ff. de ususfr. & quemadm. quis utat. Petr. fab. lib. 1. semestr. c. 8. Ant. Agustin. lib. 2. emmendat. c. 10. Goveanus lib. 2. var. c. 6. Sidonius lib. 9. epist. 11. Videtur etiam sibi transmissa propietas, ~~quae~~ cui usus absque temporis fixi prescriptione transmissus est. ~~alii putabant~~ Sabiniani putabant legatum propietatis inutile futurum, quamvis ususfr. remaneret apud heredem l. ususfr. 6. ff. de ususfr. & quemad. l. 4. ff. si ususfr. petatur. l. qui ususf. 36. §. 1. ff. eod. ubi Cujac. l. 5. ad Africanum sed melius in subtili quaest. à Paulo lib. 10. agitata quae proslat in l. Sempronius Attalus 26. ff. de ususfr. l. tot ~~neque credebant testatorem cogitasse nisi de~~ ~~hominis~~ finiri; neque credebant testatorem cogitasse mortemque primi heredis aut capitis, nisi de primo herede, non de secundo ~~qui~~ testatori incerto atque incognito, nisi relegaverit, etiam secundo heredi, tunc ad ipsum pertinebit ususfructus l. repeti 5. ff. quibus mod. ususfr. amitt. quo casu non tam ipse ususfructus quam novus alius constitui videt ut recte notat Accurs. in d. l. 5. & ibi fab. in rationali nec in infinitum omnibus heredibus relegatus videbit, sed illi solum heredi de quo testator expresse caverit, ne alias inutilis rederet propietas ut recte fab. in rat. ad d. l. 5.

l. 194. de R. Iur. l. 2. C. de in litem iurando facit illud Horatii: heres, heredem alterius velut unda, supervenit undam. nec longe Symmachus: bona instar undarum, ac fluctuum à sucedentibus sibi dominis occupari. confer l. si à pluribus 44. ff. de leg. 1. l. si plures 48. de leg. 3. quas in id expendit Barth. in l. Sallus §. & si parente, alias §. sequenti 13. ff. de liber. & post.

8. de ususfr. l. 16. C. ususfr.

de cuius explicatione vide plenissime Amaya lib. 3. c. 9. in edit. coloniae

puro

Sed vt non valeat legatum annuum Titio & heredib. eius relictum in perpetuu id facere videt., quod respectu heredum, incertis personis & tt[itu]lo incognitis apparebat relictu; lessari autem incertis personis utiliter n. poterat, & exhac parte inutile fit legatum

N. 3. Perpetuum etiam e. legatum annuum si relinquatur civitati, templo, vel licito collegio l. annuam 6. l. annua 20 §. Attia 1. in f. l. quidam 23. l. cum erat 24. ff. h. tit. l. sancimus 46. §. si vero 9. & l. presens 57. C. de episcop. & clericis & sentitq. Rogerius contra Hugonem relatus ab Accursio in l. 8. de vsusf. leg. & ibidem à Gotophredo quem sequit. Cujac. in d. l. 6. & 24. h. tit. Adeoq. illud perpetuum ee existimo, Vt censeam etiam aratrum passa civitate non finiri, s. ad illum spectare debere, ad quem spectant predia, & opia reliqua Civitatis, Principem scil. Vnde si Princeps civitatem aliquam deleri iubeat, aut collegium, quemadmodu fiscus reliqua bona eius civitatis, vel collegij publicabit, ita & publicabit annuum hoc legatu

~~Nec obs~~

N. 4. Nec obstet exemplum legati vsusfructus quem si civitati, vel collegio relinquat in centum duntaxat annos durare dicitur in l. si vsusfructus 8. ff. de vsusf. leg. & decantata 1. C. Gaij senta in l. in singulos 8. ff. h. tit. qua equiparat legatum annuum, legato vsusf. etiam cum de amissione tractatur ~~quibus~~ & alijs argumentis n. ficulneis; Post Hugolinu & Accurssium in l. si vsusfructus 8. ff. de vsusf. leg. Barthol. in ea senta e. vt credat idem ee in vsusf. legato civitati, ac in legato annuo, quem manuductoq. sequti sunt Alex. in l. 2. n. 2. ff. soluto matr. Lancellotus Decius illic Vincentius de Herculanis, & Joanes à Ravenna in l. annuam 20 §. 1. de annuis leg. Alexander in l. 3. §. vlt. n. 7. ff. ad leg. falc. & consilio 60. incipit Omisso multiloquio lib. 1. cum alijs quorum meminit nr. Covaruvias lib. 3. var. c. 9. n. 10. Quib. addo Albericum in l. annuam 6. ff. h. tit. Castrensem in l. 3. §. vlt. n. 2. ff. ad leg. falcid. Gregoriu Lopez in l. 26. tit. 31. part. 3. gl. 1. = Contrarie & receptioris senta author e. Rogerius ab Accurs. citatus in d. l. 8. de vsusf. leg. quem sequitur, Cujac. in l. 6. & 24. h. tit. & fere omnes iuris interpretes. Cumanus in d. l. annuam 6. Dinus in l. in singulos 8. h. tit. Angel. Cuman. & Socin. in d. l. 3. §. item si reipublice ff. ad leg. falc. Panormitanus in c. vlt. ad finem extra de testam. Jaso & Ripa in l. 2. ff. soluto matrim. idem Jaso fusius in l. videamus §. deferre n. 9. ff. de in litem iurando Hypolitus Riminaldus cons. 219. n. 11. lib. 2. Peregrinus de fideicomis. artic. 19. n. 11. Simon de Pretis lib. 4. de interpret. vltimar. volunt. solut. vlt. n. 12. Covarruv. lib. 3. var. cp. 9. n. 10. Thomas Parpalias in d. l. 2. n. 7. cum duob. seqq. & n. 15. Joanes Crotus ibidem n. 2. ff. soluto matr. Molinaeus in consuetudinibus Parisiensibus §. 92. Ant. Gomez lib. 2. var. c. 15. n. 18. vers. tertio infert Castillo de vsusf. lib. 1. c. 61. n. 20 Donel. lib. 8. com. c. 24 Duaren. in paraphrasi ad tit. ff. ad leg. falc. c. 8. Govenus in l. 3. §. vlt. n. 3. ad leg. falc. Albericus parum sibi constans in d. l. 8. de vsusf. leg. Beloius lib. 3. varior. c. 6. Lara de aniversarijs lib. 1. c. 4. n. 1. quos omnes congerit, melioris iurisprudentie lumen, & columen D. D. fr. Ramos in extemporanea dissertatione ad d. l.

& in rubr. & l. pen. ff. tit. & in l. si stichus §. vlt. ff. de Verb. obl.

N. 5. Differentiae ꝗ. ratio n e longinquo arcessenda, immo ad manus & in numerato posita: quippe legatum usufructus civitati relictum ideo longaevi hominis vitam intuemur, & centum annorum cancellis circumscribimus ne inutilis, maneat proprietas semper abscedente usufructu; at in legato annuo n idem inconveniens potest considerari, siquidem annuo legato relicto reipublicae, collegio aut corpori creditur ppietas legata, nec e exinde qui possit lædi = Nec obst. quod posit etiam usufructus civitati relictus finiri capitis diminut. civitatis, veluti si aratrum passa esset l. si usufructus 21. ff. quib. mod. ususfr. amit. aut posset etiam non utendo finiri l. Mevius 66. §. fin. de leg. 2. quia neutrum casum spectari visum fuit, primum quia tristis adeo l. inter stipulantem 83. §. sacram de V.O. secundus q. irregularis adeo ut facile contingeret proprietatem inutilem perpetuo manere si foret spectandus = veruntamen si id antea acciderit, extinguetur ususfructus velut in quolibet alio.

N. 6. Inde ambigi potest si annuum legatum caducum, vel in caussa caduci fiat forte quia incapaci relictum sit, vel legatarius decesserit, aut conditio defecerit ante mortem testatoris vel ante apertas tabulas x. l. unicam §. cumque simplici 2. cum duob. segg. C de caduc. toll. & Ulp. in fragm. tt. de caduc. an tunc fisco legatum annuum in perpetuum quaeratur. Cum n. fiscus decedere n possit, videtur hoc legatum ei quaesitum perpetuum futurum: sicut si civitati fuisset relictum. Nec enim quis putet in legato annuo idem futurum quod in ususfr. in quo cessare ius caduci probatur ex l. si ab eo 9. ff. de usufr. leg. & l. si filio 33. ff. de usufr. in quibus etiam decedente vivo testatore legatario ususfructus, ac sic x. regulas caducorum in causa caduci futuro legato ususfructus ex d. l. unic. §. cumque simplici dicitur usumfructum vel apud heredem mansurum, vel apud dominum ppietatis, si non heres sed alius habeat ppietatem. Quod & optime observat Cuj. in l. 8. h. n. tt. & in l. si ab eo 9 ff. de usufr. leg. Non inquam quis putet idem dicendum in legato annuo, quia in legato ususfructus ideo caducis locus n e, quia fiscus tenacissimus est, ac raro quod semel accipit solet dimittere l. 2. C de requir. reis propterea si in illum caderet, ut caducum, legatum ususfructus inutilis perpetuo fieret proprietas. At in legato annuo cum non sit hoc periculum, quippe nihil impedit illud in perpetuum fisco deberi, sicut solet in perpetuum deberi civitati, nulla ratio e, quae videatur impedire hoc legatum caducum fieri: & sane caducum fieri posse sentit Cujac. in l. 8. h. n. tt. = Attamen puto n in perpetuum fisco adquirendum sed dum vivat legatarius, & tabulae testamenti apertae n sint, quoniam legata quae cedunt segg. annis post aperturam tabularum nulla ratione poss. fisco deberi quemadmodum nec legatum cuius conditio post apertas tabulas defecisset fisco deberetur; quippe licet aliud probari possit ex l. cum filio xi. tt. & ideo de leg. 1. ut quandoque tentasse memini, tamen contrarium verius est, respondendi q. poterit d. l. filio xi. ex traditis à Costa in §. et quid si tantum §. p. n. 86. & Goveano lib. 2. var. c. 32. Cujacio lib. 9. quaest. Pap. in d. l. xi. & lib. 10 obs. 38. Contio lib. 1. disput. c. 1. =

N. 7 Hinc cum legatum annuum civitati relictum perpetuum sit, sequitur ee incipiendum quatenus eius contributio fieri incidat in computatione legis falcidiae, & quatenus ex eo falcidia deducenda sit? Quod ut plenius explicetur prius videamus quatenus eius contributio fiat, & quatenus ex eo falcidia deducatur si privato relictum fuisset. & sane tunc idem dicendum erit in annuo legato quod in legato ususfructus, & in utraque distinctione utendum. Si contributio facienda e ratione duntaxat ipsius legatarii, cum forte n aliud legatum fuisset relictum, & illud solum dodrantem excederet, tunc ab ipso primo anno quarta pars ex illo sicut ex corporibus deduci poterit, siquidem tam ususfructus quam annui legatum facile patitur divisionem l. 1. §. si ususfructus 9. ff. ad leg. falc. l. 81. eod. At si primo anno n excedat dodrantem, si suspicio sit si per plures annos duret, forte excessurum, tunc in solidum praestabitur legatum cautione accepta à legatario, quanto amplius acceperit reddi l. 1. §. si in annos 16. ff. ad leg. falc. quippe si postea annus venerit quo quid legatum videat q. leg. falc. retro omnia legata [struck through] singulor. annor. imminuta videntur l. lex 47. de leg. falc. = Enimv. si contributio facienda sit ratione caeterorum

p

legatariorum. Vt constet quantum sit in legato usufr. vel annuo, et consequenter an Falcidiae locus fiat, vel in id, cum illud duntaxat legatum fuerit, facienda sit, vt constet an ipsum excedat dodrantem, aestimatio eius legati facienda erit d. l. 1. § usufructus 9. ff. ad leg. falc. quam dupliciter fieri posse iura doceant: primo enim taliter potest hoc legatum aestimari quanti vendi posit l. cum tibi 55. ff. ad leg. falc. l. conducit l. si quando 6. ff. vt legator. seu fideicom. quamvis enim alias in legatis conditionalibus non spectet quanti venire possint, sed cautionibus interpositis res temperari debeat l. in lege 45. § 1. ad leg. falc. tamen expecialiter a reliquis legatis conditionalibus excipiuntur legata annua vt putat Donel. lib. 8. com. c. 24. in fi. quoniam in aliis legatis conditionalibus unum est legatum, cuius aestimatio veniente conditione certa est, ante conditionem autem nulla videtur, quare cautione interposita heredi satis prospicitur. At in annuo multa sunt legata l. 4. de p. n. tt. singulis annis cadentia, unde ne singulis annis nova fieret inductio falcidiae, expeditius visum fuit tanti annuum extimari quanti vendi possit = 2°. Alio modo potest fieri huius legati aestimatio facta scilicet computatione annorum, quibus credibile sit legatarium superviturum communi doctr. l. computationi 68. ad leg. falc. quamvis enim eam computationem non admitat Goveanus ad ipsam l. 68. in legato annuo alimentorum nomine non relicto immo nec in legato usufructus, adeo vt ad propriam sententiam necesse habeat receptam omnium exemplarium lectionem turbare ac pro usufructus legere usus, tn verius est, et eam computationem locum habere in quocunque legato annuo, heredemque eligere debere aestimationis computationem, quam sibi conducibiliorem putaverit, vt recte Donel. d. l. 8. com. c. 24. et Osuald. in not. lit. Q.

Hoc g. supposito videamus qualiter computatio aestimationis facienda in legato annuo relicto civitati. et eam facile nos docet Paulus ex sententia Marcelli in l. 3. § 1. ff. ad leg. falc. dicens tunc ad eam computationem faciendam tantum videri legatum, quantum sufficiat sorti ad usuras trientes eius summa, quae legata est colligendas. Usurae trientes levissimae erant, quippe erant pars 3.a usurae centesimae, quae gravissima erat. Unde Capitolinus in Antonino Pio foenus inquit trientarium exercuit vt plurimos adiuvaret. Usurae centesimae reddebant 12 singulis annis, ex centum, Vocabaturque centesima vel quia singulis mensibus centesimam partem sortis reddebat, vel quia centum mensibus aequabat sortem. Ergo usurae trientes reddebant ex centum quatuor. Iuxta quod si quatuor annua civitati relicta fuissent, perinde habebat aestimationis computatio ad leg. falc. ac si centum semel fuissent relicta; quia scilicet vt ait Marcel. tantum videtur legatum quantum sufficiat sorti ad usuras trientes eius summa, quae legata est colligendas: Centum porro si foenori trientario darentur, singulis annis redderent quatuor, quae annua civitati relicta erant. Ergo hinc apparet aestimationem hoc casu tantum fieri videri 25. annorum quoniam quatuor annua implent centum annis 25. Unde difficile fit quod dicitur in l. computationi 68. in f. prin. ff. ad leg. falc. si scilicet usufructus legetur reipublicae tunc ad rationem ineundam legis falcidiae computationem faciendam 30 annor. hoc est perinde faciendam esse huius legati aestimationem ac si 30 annis sit duraturum. Cum g.o in legato usufructus quod perpetuum non est, sed in centum duntaxat annos vt supra explicuimus ex l. 8. de usufr. leg. et l. 56. de usufr. computatio fit annor. 30. Igitur in legato annuo quod omnino perpetuum est, nec praefinitum tempus habet, non facienda erat computatio annor. 25. sed longe plurium annor. = Petit huius tex. difficultas vt id paulo altius repetamus. Usufructus legatum relictum civitati in centum duntaxat annos durat, vt supra dixi attamen in computatione falcidiae, triginta tantum annorum ratio habetur, vt dicitur in l. computationi 68. in f. prin. ratio pendet ex eo quod cum tali legato ad instar longissimae vitae hominum praefinitum sit tempus centum annor. vt dicitur in d. l. 8. de usufr. leg. et l. 56. de usufr. vt post hoc tempus reddeat ad proprietatem usufructus ne eo semper abscedente inutilis maneat proprietas visum fuit in imponenda lege falcidia 30 annor. rationem habendi nimirum quia cum usufructus civitati relictus perinde habeatur, ac si infanti, quem longaevum fore speramus relictus esset, et in legato usufr. infanti relicto ad deductionem falcidiae 30. anni computentur, nec amplius extendatur l. computationi 68. ad leg. falc. quia

quia quamvis licet vita hominis usque in 100 annos durare possit credatur l. 1. 6. et l. 56. tn ob incertum mortis, quae aliq. praematurior esse solet visum fuit medium aliquod tempus eligi, cuius computatio fieret; ad cuius instar et in legato ususfr. relicto civitati, ut pote quod in centum annos extendatur ad similitudinem longissimae vitae hominis, visum quoque fuit computationem fieri duntaxat 30 annor. cum de ineunda ratione legis falcidiae ageretur, Ut recte Cujac. lib. singul. de praescript. c. 38. et ad novel. 7. Iust. ubi pluribus exemplis illustrat et probat hominibus saepissime comparari respublicas, et ingenue ut solet acceptam refert hanc interpretationem Patritio qui lib. 2. tit. 12. apud Harmenopulum ita exponit =

Ex his exit praecedita difficultatis respondendum est cum Barthtolomeo Socino in d. l. 3. §. fin. ad leg. falc. ex eo quod ususfructus legatum Reipublicae relictum n. perpetuo duret sed in 100 duntaxat annos, fieri computationem ad ineundam rationem legis falcidiae habito respectu annor. quibus credibile sit duraturum ac proinde 30 duntaxat annor. computationem fieri electo medio isto tempore, quoniam et durante possit eversa, vel exundata (Ut Varronis verbo utar) civitate, vel aratrum passa finiri. Ex eo autem quod legatum annuum perpetuum sit nullam fieri annor. computationem quoniam nullum sit huic legato praefixum tempus, sed viam quaesitam, qua perpetuo nulla facta annor. computatione, quibus legatum duraturum sit intentioni legis falcidiae consulatur: hanc vero inventam facta attributione sortis, quae sufficiat ad usuras trientes colligendas eius summae, quae legata sit. Quod sic Socini confirmat ex eo q. in legato annuo infanti relicto 30 etiam annor. computatio fit ut decit in l. computationi 68. nec ad trientarii foenoris computationem recurritur ex ratione scil. expensa. Quod plenius et planius explicuit Praeceptor meus animitus amatus D.D. Laurentius Santos de S. Pedro ad Antionem in d. l. 1. §. 9. ad leg. falc.

Insuper dubitari pot. an legata sequentium annor. post primum, quae conditionalia dicuntur in l. in singulos 4. h. n. tit. cedant debeantque incipiant initio cuiusque anni, anve in fine, anno scil. transacto, consequenterque an decedente legatario initio anni adhuc redem proprium eius anni pensionem transmittat? Et dicendum e. contrae re eam notatu dignam differentiam inter legatum ususfr. et annuum constitui, quod eius anni quo fructuarius vita decessit, fructus qui nondum percepti fuerant ad heredem eius n. pertinent et si cum maturi moriente fructuario fuerint l. 13. quibus mod. ususfr. amit. quia nondum fructus erant quo tempore fructuarius vita decessit, sed erant pars fundi l. 25. §. pen. de usur. ac propterea cum fundo eunt ad propietatem. At vero eius anni, quo decessit is cui annum legatum a relictum integrum legatum integra pensio ad heredem eius transmittitur l. a vobis 5. h. tit. l. 1. C. q. dies legati ced. Expaque. Cujac. in dd. iurib. et in l. 8. h. eod. tit. quia quemadmodum testator primi anni legatum purum ee voluit, ac primi die n. expectato fine anni relictam summam praestari, ita et in sequentibus annis, qui ab illo primo formam accipere debent, voluisse creditur. Itaque hoc legatum annuum quamvis plerumque alimentor. noie relinquat tamen plurimum distat hac parte, a simplici legato alimentor. q. in legato isto initio cuiusque anni integra summa debetur. At in simplici legato alimentor. minutatim in dies, et horas singulas, ea praestantur ut insinuat l. 3. cum aliis, de alim. leg. et explat Cujac. ad rubr. ncti tit. Item et ex eo hoc legatum initio cuiusque anni cedere intelligitur q. testator in id legavit, ut legatario consuleret, illique provideret, ut eo se tueretur, Unde cum initio anni incipiat egere, nec debeat illi pro parte praestari legatum arg. l. 21. de reb. cred. consonum e. ut totum legatum statim illi praestari debeat, totumque statim ex voluntate testatoris cessisse intelligatur: quapropter q. aliam licet capere voluntatis testatoris conjecturam cum in habitationem vel disciplinam aliquid annuum legavit iisdem dictis intelligitur cedere legatum, quibus pensio habitationis, vel mercedis disciplinarum debeatur l. 12. §. 1. q. dies leg. ced. idemque ex fortiori ratione erit cum testator legatum annuum expresse peracto anno solvi iubeat ut in l. 8. §. 6. ult. quia deinde ff. de transact. Nec obst. l. habitationis 10. de usufr. leg. ubi habitationis legatum in singulos annos relictum, dicitur cuiusque anni initio cedere. Nam omisso Cujacio in ipso tex. dicendum cum Bartho. ibid. quod in eo tex. n. pecunia ad habitationem, sed ipsa habitatio relicta e. cuius legatum incipit cedere initio cuiusque anni quoad hoc ut inspiciatur capacitas legatarii, et habitare incipiat, non quoad hoc, ut transmittat legatum ad heredem, q. morte legatarii finitur nec assentior Cujacio aliud sentienti.

Supradictis ob. l. si in annos 49. ff. de cond. et dem. ubi si in annos decem heres alicui dare summam damnetur, novissimo eius temporis die, deberi dicit. R. cum

cum Cujacio in tit. quando dies leg. ced. ibi non in singulos annos legatum relictu sed unam summam in certum tempus, hoc est in decem annos. Nec interest aliquid, cum legato in 10 annos singulis annis usq. ad decennium impletum deberi. Nam R. in hujusmodi aliud ee, quia cum sua natura dividatur in annos, dies vel menses, nec unica prestatione finiatur, ut certa pecuniae summa, ideo in singulos annos relictus existimat et singulis annis debet l. quaesitum 37. ff. de usufr. et notat Cujac. loco citato.

Hinc explicandus tex. in l. filiae meae 22. ff. h. tit. Ubi si testator filiae suae in annos singulos quotiescumq. vidua esset legasset centum, dicit si filia minus annui tempo-ris vidua fuisset, non ideo minus integri anni pensionem petere posse, quoniam ut nuper dicta initio anni cessit legatum, deberiq. cepit. At obstare videt l. si quis ita 8. ff. de C. et D. Ubi si Maritus Uxori suae legasset centum in singulos annos dum cum filio suo esset, et latitans fugiensq. Patronum à filio discesserit aliqua parte anni dicit ejus anni pensionem deberi, quoniam non animum mutavit habitandi habendi secum filium. Quo aperte insinuatur si animum habuisset liberos secum amplius non habendi legatum non deberi etiam eius anni, quo iam coeperat cum illis vivere. Unde inferri videtur etiam in d. l. filiae 22. cum filia ante annum impletum vidua ee desiisset, hoc est contraxisset matrimonium, ac proinde omnino animum mutasset, in viduitate durandi, etiam ejus anni legatum, sive pensionem illi non praestandam. Difficultatem agnovit Costa lib. 2. Select. c. 18. explicatq. accuratissime. Supponendum q. est si legatum annuum relinquatur sub ea conditione, dum cum filio habitaverit et plura ee legata et singula initio cuiusq. anni cedere, attamen perseverantiam habitationis per totum annum requiri, ut legatum possit habere legatarius ne aliàs malitijs indulgeretur, si posset legatarius initio cuiuslibet anni cum liberis una biduo, vel triduo habitare, mox recedere, et nihilominus legatum annuum capere. Qua propter ut censeo quamvis non videam expressum à Costa legatario initio cuiusq. anni si impleat conditionem praestabitur legatum, attamen ad exemplum legati cum modo relicti cautio exigetur de perseverantia habitationis per totum annum, cuius vi repetetur ab illo quantitas praestita, si aliqua parte anni cum filio testatoris habitare desierit, nisi forte casu contigisset, aut per eum non stetisset quominus habitaret. Unde in l. si quis ita 8. ff. de C. et D. cum Uxor à liberis discessit casu latitans patronum sine animo discedendi à liberis conservatur illi legatum quod acceperat, q.a non videtur per eam stetisse, quominus impleat conditionem. Nec obs. quod ex Cumanis opponit Costa ubi s. conditiones promiscuas etiam si casu non implentur deficere intelligi, et inutile reddere legatum l. in tit. 31. ff. de C. et D. Nam R. cum Costa eam regulam illud duntaxat efficere, ut si Uxor aliquo casu etiam fortuito impedita non potuisset habitare cum filijs aliqua parte anni, amitteret ejus anni legatum, nisi forte per liberos stetisset quominus cum illis habitaret: non vero efficere ut legatum quod iam cesserat, quia parte anni cum filijs habitavit, ammitteret ex eo quod casu fortuito coacta ante impletum annum discessisset. Nec item obst. d. l. filiae 22. ff. h. tit. nam R. ibi conditionem adjectam, quae non requireret perseverantiam quippe Pater filiae annuum legaverat dum vidua esset in solatium viduitatis, non ut eam arceret a nuptijs: quapropter cessit legatum primi anni ex eo quod quacunque illius parte vidua esset, nec requiritur ut non ammittat legatum quod in viduitate perseveret, quia non id voluerat pater.

Difficilior videtur tex. in l. Julianus 17. §. 1. ff. ex quib. caus. maior. Ubi si alicui annuum legatum relictum sit in singulos annos, quibus in Italia fuerit, et aliqua parte anni casu Reipub. causa abfuerit dicitur restituendus ex clausula eius tit. ff. ex quib. caus. maior. cum tn si verum esset legatum cessisse initio anni quo in Italia fuerat posteaq. non ammitti ex eo quod casu non voluntate sua affuisset, consequenter dicendum fuisset restitutionem in eo tex. non fuisse nariam. Verum respondendum e cum ipso Costa d. lib. 2. c. 18. n. 3. ibi non agi de legato ejus anni, cuius aliqua parte in Italia fuerat legatarius: illud enim suo iure sine restitutione erat habiturus sicut et legata sequentium annor. quibus rediens in Italia habitasset ex doctr. l. pater 101 §. f. de C. et D. sed de legato reliquor. annor. quor. nulla parte fuerat in Italia horum enim legatum omnino inutile fuerat, quia conditio defecerat ex regula, quam nuper posuimus ex doctr. l. in tit. 31. de C. et D. ac ppterea naria fuit restitutio, ut ea legata illi praestanda forent. Quomodo et intellig. tex. in l. si quis Titio 41. ff. eod. tit. ex quibus caus. maior.

Superioribus praeterea difficilis e tex. in l. qui quatuor 30. §. Uxori 5. de leg. 3. Ubi si maritus Uxori annuum legasset, dum cum filio Capuae esset, dicit si filius à Matre migrasset legatum deberi nihilominus toto tempore, quo Capuae ambo habitassent et si simul non habitassent. Sin autem in aliud municipium transissent tantum deberi legatum eius anni, quo simul habitassent quantolibet tempore. Quod difficile est quia si 1.o casu ideo legatum oibus annis, quibus Capuae quamvis non simul habitaverint debetur, quia filius à Matre migravit, non mater à filio hoc e per filium non per Matrem

stetit, quominus simul habitarent, cur n. idem etiam dicit in 2.° casu, quem in aliud Stil. municipium transierunt, nec per matrem stetit, quominus habitarent, et debetur quoq. omnium legatum, aut si per Matrem eo casu stetit, quominus simul habitarent cur debetur primi anni legatum, quo non integro, sed ejus duntaxat certo tempore simul habitaverint: maxime cum et in fi. §. subjiciatur legata singulor. annor. tunc tantum Vxori deberi, cum per eam n. stitisset, quominus simul habitarent Explat hunc tex. plenissime Costa lib. 2. select. c. 19. Xr. cuius mentem dicendum e. in d. §. Vxori triplicem pponi speciem ex quarum expositt. et explicat. facile difluent superiores dificultates: primam in princ. §. ibi qua cum duplex adjecta fuisset editio altera habitandi cum filijs, altera morandi Capuae. 2.a impleta e. q.a ambo Capuae morati sunt 1.a n. stetit per matrem, quominus impleretr quoniam n. illa migravit à filio s. filius ab ipsa, ac ppterea cum hac vxor legataria alteram conaivs. impleverit, alteram autem ideo non impleivit q.a non consensit ille in cuius persona implenda erat recte ait Ctus legatum debitum iri. 2.am Speciem in §. ult.o sin autem in aliud in qua vtraq. conditio defecit n. ex voluntate matris, aut filij neutrum quippe pponitur s. fortuito casu, quo forte coacti in aliud municipium transierunt: (ac tunc recte dicit duntaxat deberi legatum ejus anni, cuius quantolibet tempore Capuae simul habitaverint; nec aliquid interest non simul Capuae habitasse per totum annum, quoniam vt s. dixi legatum cessit initio anni et per legatarium n. stetit, quominus perseveraret in implemento conditionis per totum annum:) reliquor. autem annorum non debetur legatum, quoniam hae conditiones promiscuae etiam si casu fortuito deficiant, inutile reddunt legatum vt diximus s. ex d. l. 31. de C. et D. 3.am Speciem in §. ult.o sin autem per Mulierem, vbi nulla conditio proponit impleta, attamen vtraq. habetur pro impleta quoniam non conditio casu fortuito defecit vt in Specie anteced. sed stetit per filium quominus impleretur: quoties autem stat per eum in cuius persona conditio promiscua implenda est, nec impleat, p impleta habetr, quoniam non conditio casu fortuito deficit, vt in specie antec. s.o stetit per filium quominus impleretr: quoties autem stat per eum in cuius persona conditio promiscua implenda est, ne impleatr pro impleta habetr vt in l. titia 34. §. si ea condit. 4. de leg. 2. et d. l. 31. de C. et D. cum similibz. Quib. speciebz illam illam inseruit dubitationem consultus in Vers. Videamus ejusd. §. an scilicet ea conditio dum cum filio meo Capuae erit reprobanda esset quasi infringens ius libertatis ex doctr. tex. in l. Titio 71. §. Titio 2. de cond. et D. recte respondet reprobandam non esse, quia non dixit test.or si Capuae erit, sed dum Capuae erit, qua conditione n. ita videtur libertas infringi, aut servitus imponi.

Deinde superius dictis injicit dificultatem tex. in l. annua 20 ff. de annuis legatis vbi cum legatario annuum relictum esset sub condit. ~~relictum~~ si moraretr cum matre test.s dicitr etiam mortua matre legatum deberi, vnde inferri videtr et si editio promiscua casu deficiat durare annuum legatum c.a doctr. s. constitutam ex l. in test.o 31. ff. de C. et D. Augeturq. dificultas ex l. illis libertis 84. insp. ff. de C. et D. vbi si alimenta relicta fuissent libertis sub condit. si cum filio morati essent dicitr post mortem filij ea alimenta non deberi si testator spectans filij vtilitatem ea alimenta reliquit vt liberti cum filio morarentur. p.o idem et dici videtr in l. Seia 10. h. tt.o vbi in simili specie dicitr post mortem filiorum legatum annuum non deberi. Pro huius dificultatis explanat.e distinguendum est inter casum quo annuum relinquitr sub condit.e si moretr cum filijs, et casum quo legatr sub conditione quandiu moretr vel dum moretur. Hoc vltimo casu tandiu debetr legatum quandiu cum filijs moretr, vel per ipsos filios stet, quomin. moretur l. Mævia 13. ff. h. tt.o post mortem autem filiorum legatum non debebitur, nisi relictum sit alimentorum nomine: tunc enim speciali alimentorum favore inductum est vt etiam post mortem legatum duret, quasi ex conjecturata testatoris voluntate id rescribente Antonino Pio l. Gaio Seio 13. §. 1. ff. de aliment. leg. l. 1. c de legatis alias legatum morte defecisset: quia tandiu duntaxat legaverat testator, quandiu moraretr, relatione habita ad vitam filij, vel ejus cum quo habitari iusserat. ita Costa lib. 2. select. c. 19. Sin autem conditio si moretr adjecta erat tunc si legatarius morari ceperit, et postea ille decedat cum quo morari iussus erat legata non tantum anni, quo morari cepit, sed etiam omnium annor. debentr, quoniam illi, non quandiu moraretur legatum erat, sed si moraretur: quam conditionem iam implevit statim ac morari cœpit, nec per eum stat, quominus perseveret, sed per fatum, vt recte Costa d. lib. 2. c. 19. Vnde recte dicitr in d. l. annua 20, etiam post mortem ~~patris~~ Matris legatum deberi, q.a scilicet

pona.

ut supponendum est ante mortem ceperat legatarius implere conditionem morans cum illa quo modo est intelligendus textus in l. libertis 18. §. 1. l. si Stichus 20. §. fin. de adim. leg. et in l. illis libertis 84. in pr. de C. et D. cuius doctrinae ea tantum exceptio est ut subiicit Consultus in d. l. 84. si testator utilitatem filiorum expectans, potius quam utilitatem legatariorum adiecerat eam conditionem ut cum filiis moraretur, quippe tunc cum testator ad personas filiorum tantum respexerit post eorum mortem legata non debentur l. 84. in fin. l. suo 10. h. t. quamvis debeantur dum vivant filii, vel cum illis legatarii non morarentur si steterit per filios l. Maevia 13. h. tit. et l. 84. recte Cuiac. in d. l. 10. et l. 20. Sed nec illud discutiendum superest, quid dicendum sit si filius et persona cum qua legatarius morari debet, vivo testatore decessisset? Ac breviter dicendum est, eo casu, si legatum relictum erat sub conditione si moraretur, utile esse quoties quoniam persona, in qua conditio promiscua, quae non nisi post mortem testatoris impleri potest, vivo testatore decedat legatarius, utile durat l. turpia 54. §. penult. de leg. 1. l. 8. aut 6. de cond. instit. l. inde Neratius 23. §. idem Julianus 7. ad l. Aquil. iuxta explicationem Amayae lib. 2. obs. cap. 12. n. 14. quoniam si ea conditio impossibilis facta est l. si ingenuo 4. de hered. instit. ac propterea pro non scripta habetur, secus ac si decessisset post mortem testatoris, antequam morari cepisset, quia tunc cum iam potuisset morari incepisse defecta intelligitur conditio, sibique imputet legatarius qui non ceperat implere conditionem; secus esset ac si adiecta esset conditio quamdiu moraretur, tunc cum non ea videatur fuisse voluntas testatoris, ut tamdiu duntaxat caperet legatarius, quamdiu moraretur, videaturque eam conditionem iniecisse expectans utilitatem filii, cum quo morari iubebat, censeo legatum inutile futurum.

Verum huic nostrae doctrinae forsitan opponet quis l. cum tale 71. §. arbitratu de C. et D. ubi conditio si arbitrio Titii nupserit, dicitur deficere decedente Titio vivo testatore, actantum ex sententia l. Iuliae et Papiae sustinetur legatum, quia etiam vivente Titio conditio remittenda erat, ad quod ius refertur l. turpia 54. §. 1. de leg. 1. l. filium 28. de C. et D. Breviter tamen respondes, conditionem si Titii arbitratu nupserit, sicut et conditionem si nupserit quia non facile potest esse ex his quae ante mortem testatoris impleri possunt l. haec conditio 10. de C. et D. doceque Costa in §. si arbitratu, ampliat. 12. n. 30. ac propterea non intelligi impossibilem, etiam si Titius decedat, ante mortem testatoris, quia potuit, et ante illius mortem impleri, quod non video animadvertisse Cuiac. lib. 2. obs. c. 22. ubi perperam superiori comprehendit etiam conditionem si arbitratu Titii nupserit.

Item contra nostrum textum difficile est, cur in stipulatione aliud obtinuerit quam in legato; stipulatio in annos singulos facta, una est et perpetua l. si Stichus 16. cum l. 56. §. 4. de V. O. l. Seiani 35. §. fin. de don. caus. mort. cum similib. Et quia stipulatio, certis diebus peti potest, et infinitum tempus, atque infinitam quantitatem continet. R. autem ex mente Cuiac. et Donell. in d. l. si Stichus de V. O. eam esse inter legatum et stipulationem discriminis rationem, quia in legato cum testator legatario providere, et consulere vellit, non eius heredibus, sibi forte ignotis, cum quibus non parem habeat benevolentiam legatum finitur morte legatarii, unde fluit ut censeatur, non unum, sed plura legata, primi anni purum, sequentium conditionalia intelligantur, quoniam necesse est initio cuiusque anni, vitam legatarii spectare, ac quo anno legatarius non viveret, legatum quoque deficeret; in stipulatione autem cum promissor pensiones dividit, per singulos annos sibi consuluisse et providisse videatur, efficitur ut cum divisio pensionum stipulatoris gratia non fiat, et personae non cohaereat stipulatio,

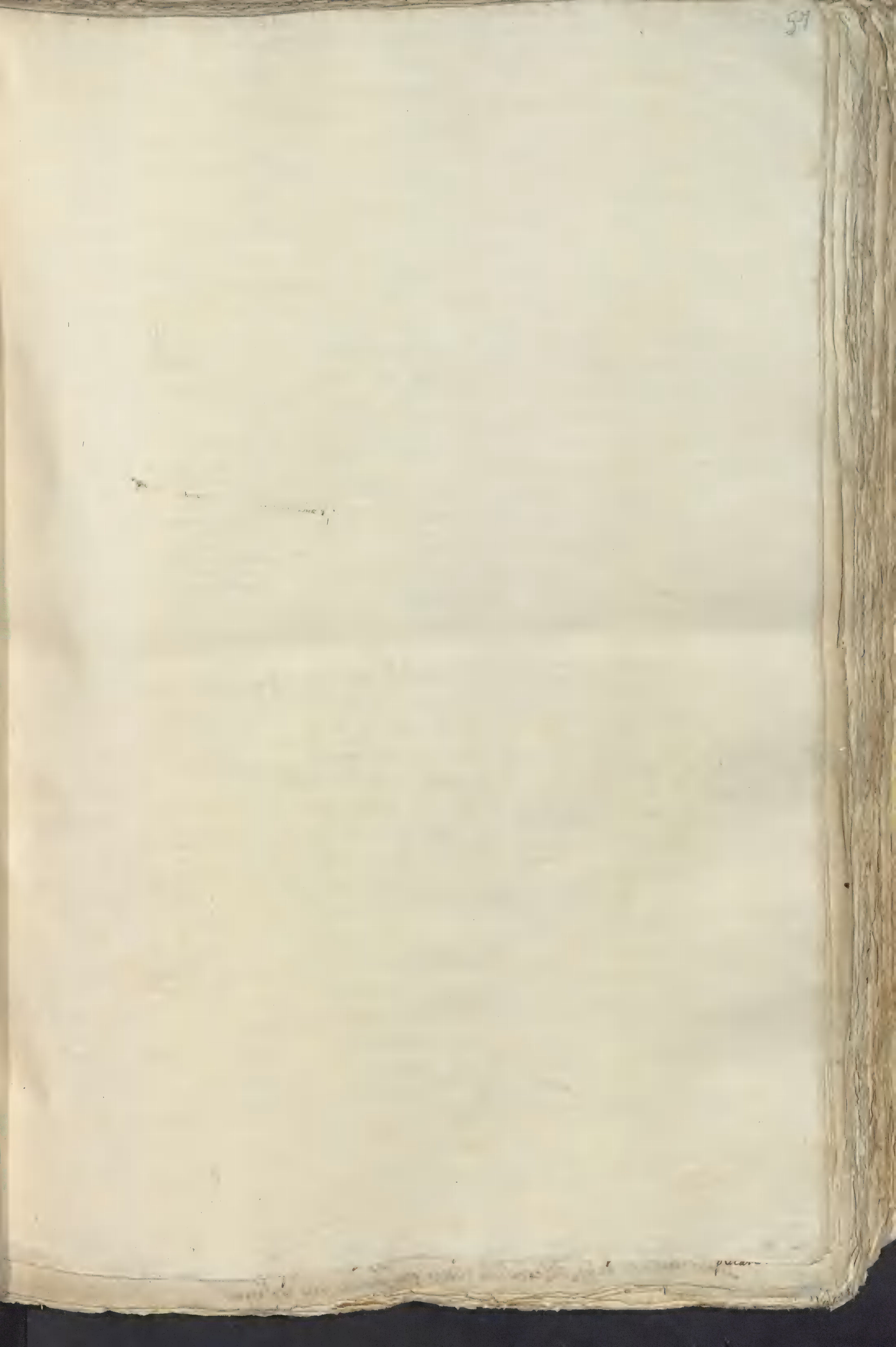

pucarce

1.34.

ad. l. si in metallum 3. §. item si servo. ff. de his
quæ pro non scriptis habentur.

Marcianus lib. 11. institutionum relatus in l. si in metallum 3. §. item si servo ff. de his quæ pro n. script. habet Octidua elucubratione illustratus, publico periculo exponitur.

Servo propio sine libertate inutiliter legatur, l. plane 34. §. con[...]dum l. minor 102. ff. de leg. 1. cum Vulgatis, quia cum servo legat perinde e. ac si sibi ipsi legasset, quoniam servus domino adquirit quidquid adquirit l. nominis 31. de her. inst. at idem debitor et creditor esse n. pot., neque in patitur quod eadem persona sibi ipsi debeat l. 2. de stipulat. servor. l. heres 21. §. qui si ff. de fideiussor.

l. servo 76. in fin. de her. inst. l. 26. in pr. et §. 1. de adim. legat. l. servus 4. c. de legat. l. ex fideicomisso 78. c. de fideicomiss. l. Licinius 88. §. Scævola 13. de legat. 2. l. licet 20. ff. de adim. legat. l. cum quasi 30. §. Imperator. ff. de fideicom. libert.

Alimentorum, ea causa, recte servis propiis sine libertate aliquid pot. relinqui l. servis 17. ff. de alim. legat. quamobrem servi illiq modi legati capaces existunt, nec novo Domino hoc e. heredi adquirunt, sed coniventibus occulis retinere dicit l. 4. ff. de manumiss. quemadmodum et eadem conivencia Plinium servis suis facere testa permittebat ut ipse refert. 8. epistol. 16. Cuj. tr. 2. ad Afric. in l. A. si a pluribus 107. §. si quis servo de leg. 1. ff. famil. ercisc. l. non ff. obs. videl l. ex parte 39. §. servo ff. lib. 6. non fuisse debitum quidem debita fuisse R. ut per Gotophred. lib. 6. non fuisse debitum civiliter sed naturaliter, igitur n. civiliter quoniam deficit persona quæ agere posit, sicque in l. servis 17. de alim. legat. officio judicis alimenta petenda ait D. J. et notat. l. Accurs. similiter intelligendus tex. inst. servo alieno 113. §. 1. de legat. 1.

et quasi dotem dare servos dicit in l. 1. ser. vi 39. ff. de iure dotium

l. filiumfam. 27. §. 1. ff. [...] dies legati cedat R. [...] quanta n. relicta à testatore [...] l. ut manumissis, proinde ante deberi, quam liberi [...] sint.

Op. similiter l. filiofam. 42. ff. eod. et R. ubi dicit filio, vel servo alimenta relicta, Patri aut Domino adquiri quia n. recte servos alimentorum legata capere posse diximus R. cum Osualdo lib. 8. c. 6. lit. f.

Rursus obs. quod dicit in l. si a pluribus § si quis servum ff. de leg. 1. Legata servo posse legatum sine libertate relinqui; et constat adhuc propio servo legari quod R. in eo tex. legatum fuisse servo, ipsius legatum relictum cum moreret, unde nunquam propio servo videbur legatus qui n. defert legatum servo, antequam servi legatus deferatur et adquirat legatario, ex quo procedit quia quando servo defert legatum iam ipse in potestate e. legatarii à quo accipiat capicitatem et cui adquirat legatum, Cuj. tract. 2. ad Afric. in d. §. si quis servus unde lucem accipit l. cum filius 76. §. servus pure 4. ff. de legat. 2. ait tex. quod si servus pure manumissus adhuc adita hereditate ad libertatem, prohibeatur pervenire, ut puta propter quæstionem adulterii l. unica ff. de adimo. l. his verbis 48. §. 2. ff. de her. inst. legatum ex eod. testo capere, quia dies libertatis, tunc non posse legatum ex eod. testo capere, quia dies libertatis licet cessit, cessit tamen inutiliter, quamobrem ipse servus capacitate invenit cum ipse ex propria persona n. habeat. Faber lib. 15. conj. 17.

illud vellim notare legatum servo legato relictum n. cedere nisi ab adita hereditate, quia n. antea cedit quam servus adquisitus sit legatario, at legatarius rei legatæ dominium n. adquirit nisi post aditam hereditatem licet negare n. possem diem à morte testatoris cedere hoc autem solum prodest ad transmissionem, n. vero ad dominii adquisitionem l. servum filii 44. §. 1. l. si tibi homo 86 §. cum servo 2. l. servo legato 69. ff. de legat. 1. l. eleganter § si servum ff. de dolo Cujac. inst. exts 11. de opt. legata licet in contrariam sententiam eat Faber relatus, et reprehensus ab Osualdo lib. 8. c. 18. lit. 6.

etiam notandum e. quod tutori a testatore nominato sine libertate legari libertas data intelligitur [...] §. fin. de her. inst. de testamentaria tut. l. pen. de neces. her. [...] cum l. et si q. de fideicom. Cuj. lib. 18. obs. § in Papin. pr. 1. ill. 42.

Animadvertendum e. Militem servo propio utiliter sine libertate legare quia eo ipso quod legatum relinquat, et libertatem creditur prestare l. ex his verbis 7. c. de test. militis l. 40. §. 1. ff. eod. Auth. ut liberti de cetero aureo non indigeant anullo collat. 6. tit. 7. §. 4. Aliud admissum e. in pagano d. l. 7. c. de test. militis l. 2. c. de necess. her. præterquam in hereditate, nam si paganus libertum vocando, servum heredem instituerit, manumisisse videtur discriminis ratio independet, quia hereditates pleniora honore [...] tribuunt l. 21. § §. sed et portis ff. de legat. prsit. Cujac. 18. obs. 40.

observat faber in rationali ad l. verum est 63. §. 9. in pr. ff. pro socio

[...] apr. [...] [...] plicaret

Primo observandum est, libertate servo proprio pure relicta, recte
posse et sub conditione legatum relinqui, et vel est alias utiliter no-
nunquam inutiliter, nam si conditio sit potestativa quae possit a servo
ante aditionem hereditatis adimpleri tunc valet legatum, veluti si ta-
lis fuerit si Titio decem dederit, si in capitolium ascenderit, haec omnia
et ante aditionem possunt fieri, sicque tempore quo dies legati cedat, liber
invenit, quandoque non antea cedat dies libertatis quam ab adita here-
+ l. 9. de opt. legato
ditate l. unica § 6. C de caduc. toll. et ne inutile fiat legatum servo
relictum non ante similiter cedit quam ab adita hereditate, l. nam
cum 8. ff. quando dies legati cedat quod omne diserte probat Iulianus
in l. quaesitum 91. § 1. ff. de leg. 1. et in l. Iulianus noster 86. ff. de C. et D. =
Verum illud me praeteriisse tæderet quod si conditio adimpleri nequeat
ante diem cessionis legati et libertatis hoc est ante aditionem hereditatis
tunc inutile fore legatum quippe cedit tempore quo pendet
libertatis conditio, sicque nequit sustineri legatum ut poste servo proprio sine
libertate relictum =, sed quae diximus locum sibi vindicant quando
voluntarius heres est institutus quia tempus tunc stat hereditatis
iacentis quo potest libertatis conditio adimpleri; at si necessarius
heres reperiatur tunc cum statim heres sit, et ante apertas tabulas
si sit ex asse institutus l. 1. § qui sunt in potestate 7. ff. si quis omissa
causa test. l. in suis 11. de lib. et posth. Cuy. lib. 36. dig. Iuliani in d. l.
quaesitum 91. nec det tempus quo ante quam reperiatur heres possit
libertatis conditio adimpleri, hinc est quod licet sint potestativae
quae appositae fuerint libertati conditiones, inutile efficiant legatum
quia prius cedit quam servus liber exstat d. l. quaesitum 91. § 1. in fine
et l. Iulianus noster, et l. si optio 13. ff. de opt. legato.
Verum non leviter obs. l. qui quatuor 30 ff. de legat. 3. ubi servo proprio
legatum pure relinquit, libertas vero sub condit. nihilominus tamen non
evanescit legatum, sed validum est ita ut servus sibi acquirat post adim-
pletam libertatis conditionem quod perperam asseveravimus ex d. l. quaesitum
~~[illegible]~~ similiter obs. l. cum servus 82. ff. de C. et D. ubi libertas servo
etiam sub condit. relicta fuit, legatum autem pure, et ait Callis-
tratus, legati et libertatis diem simul cedere, quia repetita videtur
legato quae apposita fuerat libertati conditio, quia nihil interest
an pure an sub condit. relinquatur legatum si quidem libertas ipsius
remoratur nec ante cedit dies legati quam libertatis.
Verum utrique difficultati eadem ratione est satisfaciendum dicendo
namque in dd. ll. repetitam intelligi conditionem libertatis ~~[illegible]~~
in legato quod in dictis iuribus peculiari ratione admittimus ea
scilicet quam suadet coniunctio facta a testatore legati et liberta-
tis, continuatio enim verborum interposita et coniunctione id efficit
ut intelligamus testatorem voluisse utrumque legatum et libertatem
~~[illegible]~~ sub ead. conditione, in idemque tempus defferri ut ait Labeo
ex Trebatii ~~[illegible]~~ approbatione in l. qui quatuor 30 § 2. de legat. 3.
et notat Gotofr. lit. s. similem capit explanationem non dissimilis
sententia legis cum servus 82. ff. de C. et D.
2a opinio l. 76. § 4. de legat. 2. vide Cuy. lib. 7. resp. Pap.
Non obstant l. 9. l. quidam 19. ff. de manumiss. test. l. si qui servo 84. de
legat. 2. l. qui fideicomissariam 8 C de fideicomissis in quibus iuribus cum
et libertas et legatum pure relicta sint, facile coniectura capi potest vo-
luisse testatorem a servo utrumque simul capi, nec aequum est moram extrin-
secus remorantem libertatem inutile reddere legatum

Papiniani ac Pauli vetus iurgium aparet in l. debitor 82 cui
quod si vivo ff. de leg. 2. ubi asserit Paulus quod si debitor creditori
legasset pure, quod post annum debebat, et vivo testatore annus superve-
nerit, inutile efficeret legatum quia recidit in eum casum a quo incipere
non poterat; contrarium expresse affirmat Papinianus in l. verbi legatis §.
ff. ad leg. falc. Papiniani sententiam amplexus Iustinianus idem asserit
in §. ex contrario inst. de legat. Sed quae ratio Papiniani opi-
nionem obtinere fecerit, nondum liquet; illud sane difficilimum
quare si alieno servo legatum relinquero, quemcumque redemam, inu-
tile efficiat legatum, sin vero dies legati Creditori superveneritт utili-
ter consistat cum in utroque res recidat in caussam a qua initium
capere non poterat. Cujac. lib. 6. q. Pauli in l. in ambiguis 58. §. 1. ff.
de Reg. Iur. enumerat hunc casum inter exceptiones regulae §. d.
ff. exceptionis rationem non assignat, ego vero siquid mei judi-
cii est crederem, quod in casu legati a debitore creditori relicti
ideo non infirmat legatum quantumvis ad caussam recidat a qua
nequeat incipere, quia consistit utiliter ab initio, et ex hoc potest
qualem qualem exitum habere legatum licet dies supervenerit vivo
testatore qualem quem exitum pot. habere? illum sane quod pot. peti ex
testamento et ubi qualis qualis exitus sufficiens est ut conservet legatum
quod constitit ab initio; At in legato servo alieno relicto, si servus redimat
nullus legati exitus pot. considerari, cum nequeat peti ex testamento si quidem
idem dominus non potest et debitor et creditor existere.

Ad l. lucius 88. §. Scaevola 13. de leg. 2. ubi licet Ictus dicat
fideicommissum relictum Ancillae testatoris non valere, attamen et asserit
legatarium non posse petere legatum, et quia remanet penes heredem
et per consequens idem invenit heres et legatarius. Resp. ideo lega-
tarium non posse petere legatum, quia testator potius fideicommissario con-
sulere voluit, id desiderabat testator ut centum legata per fideicommissum
Ancillae relictum ad heredem pervenirent, unde ex testatoris volun-
tate fit: ut heres qui sibi per actionem consulere non posset quia fidei-
commissum ut pote sine libertate Ancillae relictum non valuit; per reten-
tionem tamen sibi consulat et doli exceptione repellat legatarium
qui id petit, quia statim ex testatoris voluntate eidem restituturus esset, si
ius pateretur ita faber lib. 3 conj. c. 18. n. 5. Aliter Cuj. lib. 22. obs. 1.
existimat ideo non pertinere ad legatarium quia semel fuit ademp-
tum legatum; fuit sane ademptum per fideicommissum, nec interit
fideicommissarius non posset dominium acquirere, nam amissum
semel rei cuiusque dominium, et alii quaesitum non ideo, non ideo ad
priorem dominum revertitur, quia posterior domino eius exciderit
ut pluribus exemplis probat Cujac. lib. 21. obs. 8.
quibus obstare videtur quod quemadmodum potest a legatario
heredi fideicommissum relinqui similiter et multo magis heredi
servo l. si a me tibi 29. ff. ad leg. falc. Resp. cum Barth. in d. l. 88 §.
servo relinquit, cum non con-
quare recte post tempus fideicommissi a legatario relinquit, cum non con-
currant in eandem personam actio et passio, quippe post tempus fidei-
commissum petet heres a legatario, ~~itaque penes heredem~~ facit l. illic
ff. de solution. l. servus dotalis ff. soluto matrim.

... plicaret

1

Rursus illud observo quod statuliber, nequit ab herede legari ~~quin~~ sine libertate, quia licet ex tto. speret libertatem, servus tamen est dum pendet conditio, cui implicitus é casus libertatis l. ult. ff. si ex noxali caa agat, heredisq. servus l. 12. in fine ff. fam. ercisc. at sub conditione sub qua libertas ei ex tto est relicta recte legatur, quoniam legatum confert in tempus libertatis, ex quo provenit q. servo cui libertas relicta est cum moreretur heres, potest relinquere heres legatum sine libertate, quia n ante cedit legatum quam libertas, quomodo explicatur l. statuliberum 11. de lts. 2. V.e Sarmiento lib. 8. select. in d. l. 11.

Ob. l. verum est 63. §. 11 servo g. ff. pro socio R. ideo ibi posse servo proprio relinqui legatum sine libertate; quia erat comunis testatoris & alterius, servus autem comunis quandoq. vicem habet servi proprij, quandoque servi alieni, qua ratione ait Ulp. in fragm. tt. 23. qui heredes instituti poss. §. communis q. servum comunem cum libertate institui heredem ut proprium, ac sine libertate ut alienum. secundumq. recte pot. servo comuni relinqui legatum sine libertate, illudq. totum adquiret alteri domino, d. l. verum 63. §. 9. l. Plautius 49. ff. ad leg. falc. l. item si g. ff. de stip. servor. Cui n obst. l. proinde 7. §. 1. eod. tt. de stip. servor. l. per servum 37. §. 1. de adq. rer. dom. l. qui heredi 44. §. f. de condit. et demonstr. Nam q. admissa Irnerij, et Azonis senta quam reprobat faber in rationali ad d. l. verum 63. amplectitur tamen Cujac. in tractat. ad l. eros 11. ff. de opt. legata. distinguendum autem est in hac parte legatum a donatione, stipulationeq. nam illud in donatione observamus, q. si servo comuni aliquid sit donatum ab uno ex socijs, comunicatur inter utrumq. socium, ex eo scilicet quod donatio ~~[illegible]~~ ex persona socij tantum consistat, at pars illi donatis ad donatorem socium etiam pertinet, n ratione donationis s. rate dominij q. habet in servo; similiter in specie l. proinde 7. §. 1. si ab uno dominorum servus simpliciter fundum dari stipuletur, stipulatio tantum pro parte socij vires capit, nec ratione dominij retinet promissor partem fundi, n ex vi stipulationis, quæ ex sua persona nequibat consistere: q. illam habet rationem, q. quando donatio atq. stipulatio vires capiunt (ex presenti scilicet) tunc recte adquiri pot. socio donanti vel promittenti, recte scilicet ex rate dominij, cum dominium eo tempore inveniat servi comunis. At diversum est in legato ab uno ex dominis servo comuni relictum, quippe bene q. dies legati cedit q. vires capit n enim socius, cui recte posit adquiri. l. eros 11. ff. de opt. legata, cum dies legati ~~[illegible]~~ cedat a morte testatoris, tuncq. dominus servi eo solus inveniat socius; quippe heres + n antequam adeat dominium servi adquirit, et cum dominium adquisivit iam cessit legatum, et per consequens necessario adquirendus ei cuius in potestate fuerit cum legati dies cessit l. 5. §. fin. ff. q. dies legati cedat. Concinit in idem Goveanus in l. plautius 49. ad leg. falc. nec volo preterire quæ in fine recitationis ad d. l. eros 11. dixerit Cujac. si legata ex presenti vires caperent, sicuti ~~[illegible]~~ donatio, stipulatio etc. l. usufructus 26. ff. de stip. comunicari legatum sicuti donationem inter utrumq. socium, et sic inter heredem ttoris et alterum socium. Unde illud deduco q. si heres necessarius fuisset institutus in d. l. eros 11. legatum comune fuisset q. ex presenti vires capiebat, hoc é statim atq. dies legati cessisset, utrumq. socium dominus servi inveniret, q. heres necessarius n indiget additione. Preterea illud observandum é illud q. de legato diximus recte posse donationibus caussa mortis accomodari, cum ex presenti vires capiant, quemadmodum donationes inter vivos, observat Goveanus in d. l. Plautius 49. ad leg. falc. Vide Cummanus in d. l. proinde 7. de stip. servor.

+ socij

dificilis noster tex in l. 3. de his quæ pro non script. habent. initio
autem res facilis cognitu, in §. 1 et 2. laciniosia ac salebrossa
adeo decisio proponitur, ut incredibile videatur Cujacio posse resti-
tui; sed rem totam aperiamus, si post test. factum legatarius pe-
regrinus, per deportationem, aut pænæ servus per damnationem in metallum
factus fuerit vivo adhuc testatore (liquet ex contextu §. sequentis,
et ex eo quod si fuisset mortuo testatore ante apertas tabulas, ad fiscum
pertineret utpote caducum §. et triplici C. de caduc. toll.) si vivo ergo
testatore peregrinus factus fuisset, legatum pro non scripto habetur ex ratione
in §. sequenti subjecta, quia pervenit ad casum peregrinitatis, quo
si legaret pro non scripto haberetur. Nihil obstat quod in caussa
caduci videbatur dicendum quod vivo testatore deficit ex d. d. §. et
triplici, sed ex ead. R. in caussa caduci id solum considerari quod
vivo testatore deficit vel morte naturali, vel ex deffectu conditionis,
non ex alia caussa; verum et rursus poss. à nobis dicta labefactari
ex eo quod fatemur morte legatarii, considerari legatum in caussa
caduci, et tamen certum est pervenisse ad casum quo incipere non potest
si quidem pro non scripto haberetur si legaretur ei qui in rebus humanis non
fuisset, quod idem debemus dicere de legatario mortuo, quod de de facto
peregrino vivo testatore. R. ita quidem esse iure antiquo, sed hunc casum
esse exceptum lege Papia à regula quæ in eum casum perveniunt etc.
relata in nostro tex.; quemadmodum, et alio capite ejusdem
legis Papiæ derogatum huic regulæ apparet, nam si post mortem
testatoris ante apertas tabulas legatarius moriatur, vel peregrinus
factus fuisset caducum fiet vero legatum d. §. et triplici, quod iure antiquo
pro non scripto haberetur ex regula nostri tex. cum ad illum casum
pervenisset à quo incipere non potest; quæ quidem regula non est, ultra
casus in h. l. 3. comprehensos producenda, quia multis casibus leges
Papiæ viat. imo et plerisque aliis uti videre est apud Cujac. lib. 6. quæst.
Pauli in l. in ambiguis 58. §. 4. de leg. 1. et in recitat. ad §.
et triplici C. de caduc. toll. in fine affirmat nullam aliam regulam
debiliorem in iure inveniri, quæ tot patiatur vitia, ut ex ea qua
ducitur argumentatio periculosissima sit.

quod pro non scripto habet. remanet penes eum à quo relinquitur
sine onere, quia cum pro non scripto habeatur id, cui onus injungit,
necessario idem debet considerari de onere injuncto Cujac. et
Raguellus in §. et cum triplici C. de caduc. toll. Id autem quod
fit caducum ad fiscum pertinet cum onere, quia idem, communis
interpretum schola, receptum habet, in eo quod fit in caussa caduci,
sed tentari potest (quod à nemine video animadversum) ad fiscum per-
tinere sine onere, et ni aliquod sit in iure expressum testimo-
nium, quod mihi nunc nullum se offert, nam
quæ ll. de caducis loquunt., non expresse de his quæ in caussa
caduci considerantur cum onere ad fiscum pertinere, aiunt;
Ratio illa mihi sese offert non inelegans, primum quia Justi-
nianus nova constitutione penes heredem remanere, id fieri sine
onere expresse ait, nec si iam ad fiscum sine onere pertineret, tanta
fuisset Justiniani cura in id exprimendo, verum hæc conjectura non
explet animum, sed fortior quæ subsequitur ratio, non est credibile ca-
ducarias leges voluisse plus fideicomissario dare, quam ipsi haberent
si latæ non fuissent, nam caducariæ leges non in gratiam fideicomissarii,
sed potius in fisci favorem inductæ; at si caducum non fieret
tamen deficiente legatario vivo test. expiravat, legatum, ac per conse-

ex facto §. Julius ff. de
leg. 1. l. Marcell. §. Pon.
ad Treb. l. caducaff. ad
Silan. l. dicitur de iure
fisci

†. sic intellig. l. in
metallum 12. ff.
de iure fisci.

gens fideicomissum, unde nihil comodi poterat percipere fidei-
comissarius, q. nec fiscus cum onere retinet legatum, siquidem
lex caducaria n fecit meliorem fideicomissarii conditionem.
Nec eadem Caduci ratio, nam si lex Papia n impediret, cessisset
dies fideicomissi, cum iure antiquo à morte testatoris cederet, q. cum
id in fisci favorem abstulerit caducaria lex, meritò apud fiscum
conservat fideicomissario ius, q. haberet si lex Papia n refragaretur.

Obst. n inelegans dubitandi ratio ex l. debitor 82. §. servo alieno
ff. de legat. 2. Ubi ait Ictus capacitatem accipere servos à dominis
at vero in servorum persona consistere legatum, ita Ut et ipsis
posit legari q. n posset dominis, nec in pnti obstat reg. Catoni-
ana, q. servo heredis n inutiliter legari potest, siquidem
in eius persona debet consistere legatum, neq. refragatur reg.a
Catonis ut in l. debitor 82. R. equidem citra Vulgarem
captum, in d. l. 82. ideo Catonis regulam n refragari, quia
Ut in persona servi consistat legatum id inspicitur an liber
factus posset rem [illegible] legatam adquirere, ante omnia servus
consideratur ut liber in his, quæ spectant ad capacitatem naturalem,
atqui si liber fuisset n obstaret regula Catoniana, quoniam et si
statim decessisset ttr. utile tamen fuisset legatum; ex qua rat.
facem accendo l. et si maxime §. de servitute legata, dicit ibi
[illegible] inutiliter legari servo, servitutem ad prædiis dominicis,
q. exinde procedit q. consideratur ut liber, et si liber esset
ac statim decessisset ttr. n posset legatum consistere ex defectu
prædii.
Sed sese statim offert difficultas qua ratione servo heredis, [illegible]
[illegible] legari Utiliter n posit
cum si liber consideraretur, posset capere legatum; R. n insab-
bili ratione, servorum personam inspici in his quæ spectant ad
capacitatem naturalem, Dominorum autem in his quæ spectant
ad civilem; ad capacitatem vero civilem id spectat an posit dominus
capere [illegible], unde cum nequeat Dominus à semetipso capere
hinc est q. in legato servo propio relictum n eius persona
s. domini inspicitur, q.a hoc pertinet ad capacitatem civilem;
at [illegible] ad capacitatem naturalem id spectat, an hanc vel illam
rem posit dominus adquirere, in hoc ergo servi persona
inspicitur, servum ut liberum consideramus, q.a hoc ad capa-
citatem naturalem spectat, in legato vero servo heredis
relicto n id quærimus an hanc vel illam rem posit heres
adquirere, s. illud an à se ipso posit capere, unde cum hoc
ad civilem capacitatem spectet, nihil mirum si heredis per-
sona inspiciatur, nec servus liber factus consideretur ut
in l. debitor 82.

Ob. l. servus 26. ff. de her. inst. supposita l. 20. et l. 2 de donat. inter
ex quibus habetur servum uxori à marito mortis causa donatum uxoris
fieri, q.d recte poterit Maritum ipsi sine libertate legare, sed contrarium
dicit ind. l. servus 26. R.r q.a aut penitentia, f divortio fuisse illum donationem
revocatam, sicq. servum mansisse Mariti, ita Cumanus qui addidit, revo-
casse donationem videri, servum instituendo.

Ob. l. si socius 89 ff. de her. inst. ubi ait Paulus q. socio ex
[illegible] asse herede instituto, n possum legare servo comuni, q.a nec pro
nec heredis sine libertate, at v.o sub condit.e possum q. vel proprio
similiter q. possum eum heredem instituere tanquam alienum, Coherede
demq. [illegible] socio meo quem institui dare, q.a et [illegible] servus proprius
cum domino potest institui, q. multo magis poterit et legari
domino herede instituto. R.r cum Azone in d. l. tit. s. ideo hoc sic
constitui q.d non datur concursus debitis, et creditoris in institutione
servi, siquidem Dominus in nulla prestatione apparet agravatus,
at in legato diversum, cum deberet persolvere legatum, quod sibi
ipsi debere videtur, sicq. à se ipso sibi debitum iri constabat, quod
nec natura patitur.

Ob. l. si servo 26. ff. de adim. legatis, cuius decisio adeo difficilis
est, ut vix alia in iure [illegible] salebrosior possit inveniri
quare rem totam ab initio explanare necessarium est. ait Paulus
q. si servo proprio legatum cum libertate tt.r reliquerit, deinde
eum alienaverit, ac alienato libertatem ademerit, volem ee adem-
tionem, legatumq. ad emptorem [illegible] n perventurum; primo illud
dificile quomodo valeat ademptio si quidem inutiliter alieno adimitur
libertas (arg.o l. legatum inf. ff. de adim. legatis, verum e inutilis
ee ademptione [illegible] presenti, quandiu servus emptoris e, at utilis esse
potest in futuro, si quandoq. si servus à testatore redimatur, ex quo pro-
venit q. legatum ad emptorem n pertineat, q.a si redemptus sit n con-
valescit libertas, q. nominatim adempta, q. nec convalescit legatum quasi
servo proprio sine libertate relictum, q.o si ademptio [illegible]
libertatis utilis e in hoc casu, legatum n valet quasi datum sine libertate
legatum igitur q. n valet ad emptorem servi pertinere n potest, ita ratio-
cinatur Paulus ductum argumento à datione libertatis ad ademptionem
nam [illegible] datio libertatis utilis e, quae scilicet in eum
confertur qui cum tempore tti. facti testatoris fuisset, deinde ab ipso alienatus
ac post in codicillis tt.o confirmatis prestatur libertas; tunc videbatur
inutilem ee dationem, [illegible] libertatis ut pote alieno prestita, in q.a potest
redimi à tt.re utilis e, cum sufficiat duobus temporibus in dominio testatoris
extitisse, et tempore facti tti. et mortis, aut aditae hereditatis l. servus 35.
l. verum 58. de manum. tt.o verum illud notandum in id valere libertatis
dationem ut si redimatur, libertatem fideicomissariam consequatur, n directam
l. 2. de iure codicil. q. ex presumpta testatoris voluntate elicitur, cum
codicilli proprie ut in eis fideicomissa relinquerentur [illegible] admissi
videantur.
illud n pretereundum quod perperam notat inh. tex. Accurs. aliud con-
titui in hereditate ex §. quod si alienatus instit. de her. inst. l.o diversa
illius §.i species, n probat Accursii sententiam, sicq. [illegible] quod distingu.a de
legato, idem ee in institut.e contendit Cujac. lib. 9. quaest. Pauli in
d. l. 26. nam si tt.r servum proprium institutum cum libertate vendi-
derit, deinde libertatem ademerit, ademptio effectum habet ex 1.a dictis
q.o institutio n valet, q.o n sequetur emptorem; quemadmodum et eadem
e legati causa, ac institutionis in specie d. §. q.o si alienatus, nam si servo

plicaret

proprio ttto. legatum dederit, deinde cum vendiderit nec nominatim ademerit libertatem; tn q. debilitare à libertatis datione videtur, legatum pertinet ad emptorem l. 47. de a. et l. q. si idem servus redemptus sit a ttt.re legatum et libertas convalescit, quemadmodum hereditas in l. quoties 9. § 36. de her. inst. nec his op.r l. cum servus de adim. legatis nam ibi loquit. J.C. de servo alteri legato, ac postea alienato tunc prioris legati penituisse creditur, ex eoq. alienavit, nec si ab eo fuerit redemptus convalescit, nisi de nova testantis volunte constiterit, quod si illi servo legato, legatum reliquero, ac tandem alienavero, ~~deinde illum redimam~~, legatum servo relictum emptorem sequetur, quod si redimam tunc illud legatum nec ~~[illegible]~~ emptori adquiritur, nec servo, ut pote sine libertate relictum. Ide ita sic expensa non tamen ~~[illegible]~~ in totum pellucidam faciunt ~~[illegible]~~ Pauli sententiam, quippe illud ~~[illegible]~~ summe difficile remanet, quomodo initio l. ex. dicat consultus ademptionem factam à ttt.re impedire quominus legatum servo relictum sequatur emptorem, siquidem contrarium expresse dicitur in l. qui filio 38. §. igitur 4. de her. inst. in namq. Julianus n. obscure fatetur legatum ad emptorem pertinere, quamvis conditio libertatis ~~[illegible]~~ defeciat vivo testatore, ergo quamvis adempta sit vivo testatore semper legatum sequetur emptorem, nam utroq. casu quasi non data videtur libertas q. idem debebat responderi. hanc difficultatem nullus, quem sciam, interpretum suboffecit, nos tamen difficultate opressi discriminis rationem, inter defectum conditionis, et expressam libertatis ademptionem, invenire optamus. dicendum namq. expressam ttt. ttoris voluntatem, in ademptione libertatis satis demonstratam, legatum ab initium revocare, cum posit capi conjectura ideo ademisse libertatem ut sic legatum ad emptorem n. pertineret, nec dicat aliquis facilius ei fuisse legatum adimere, fateor; sed ~~[illegible]~~ forssan non voluit ttt. n. adeo expresse illam veluti iniuriam irrogare emptori, adimendo legatum, quod alias ipse per servum fuerat adquisiturus, sicq. quasi velamine quodam idem per libertatis ademptionem effecit; nec possumus eamdem ducere conjecturam ex eo q. pendente conditione alienavit ttt. ttor in l. qui filio 38. §. 4. nam qui servo sub conditione libertatem dat, legatumq. relinquit, id creditur voluisse ut legatum et libertatem sibi habeat, si extiterit conditio, sin minus legatum domino quaerat q. ttt. ttor alienando pendente condit. servum, videtur ~~[illegible]~~ voluisse dominum ei dare, cui ~~[illegible]~~ adquireret legatum quantumvis conditio libertatis defecisset.

Op.r §. an servo. inst. de legatis ubi dicitur, q. servo heris inutiliter legabatur, ab initio ~~[illegible]~~ propter regul. caton. at videbat dicendum ab initio utiliter posse legari d. cum n. reperiatur idem heres, et legatarius ante aditionem, ~~[illegible]~~ cum n. antea credatur heres quoad effectum confusionis, q. cum posit hereditatem repudiare dicendum e, redebat initio legati. R.t Chumacero select. disp. 51 n. 13. in d. §. an servo supponendum e. fuisse dominum ex asse institutum quo casu, cum sive adeat sive repudiet legatum inutile futurum e, quippe si adit dominus et heres, et legatarius invenitur, si repudiat totum ius ttt. dissolvit l. si nemo de testamentaria tutela, nec expectamus eam conditionem cuius nihil operat effectum l. si quis ita 36. de hered. inst. quo fit, ut si in d. §. an servo, coheres domino fuisset adjectus, tunc utiliter ab initio legatum relictum videretur nam posset, repudiare ~~[illegible]~~ hereditatem, legatumq. ex servi persona adquirere, et quidem integrum l. quaesitum 91. § duos de legat. 1. quemadmodum et heres integrum capit praelegatum si repudiaverit hereditatem l. 17. §. fin. cum l. seq. ff. de legat. 1. subtiliter Chumacero select. disp. 5. n. 12. et 13.

Ad . l filio 7. ff. vt legator. seu fideicomis. nõie cav.

Ob. invulgata, speciosaq. satis sequens consideratio, q.d si quis
servum propium per damnationem alteri legaverit, servoque
propio legatum reliquerit, tunc inutile futurum legatum videbatur
ex eo q.d dies legati cedebat, adhuc in dominio heredis
servo permanente, nam certissimum est dominium legati,
relicti per damnationem n. adquiri legatario nisi à traditione rei
legatę q.d antequam traderet heres servum legatum eius dominium
habebat, s.d dies legati servo relicti cedit ab adita hereditate
q.d cessit q.do servus adhuc erat heredis. Cui dificultati ~~decisiones~~
et satisfaciam, decissiones Pauli mutuabo ex l. si quis servo
84. de legat. 2. Vbi refert Paulus q.d si ttr. fideicomissarias libertates
servo proprio reliquerit, et aliud quid adscripserit, ~~[illegible]~~ videtur
in id tempus differre voluisse fideicomissum, quo libertatem fuisset
ab herede consequtus, ita vt eadem dilatio sit fideicomissi
quę fuerit libertatis, ac pariter libertatis ac fideicomissi diem
cedere; Similiter in legato damnationis eamdem conjectam
voluntatem n. adeo inverosimile erit, cum enim ttr. servo legato
legat, contemplat.e legatarij creditur legasse, q.d creditur
n. antea velle defferri legatum servo, quam ipse servus sit legatario
adquisitus, unde credam eamdem dilationem habere
legatum servo relictum, quam habet legatum servi relictum
per damnationem. S.d illud in d3. si quis servo 84. de legat. 2. vellim
notari q.d si mora fiat prestandę libertati, intelligit etiam facto
fideicomisso, q.d dificile redditur ex l. cum filius 76. §. servus 4.
ff. de legat. 2. quo et facit l. fratres 33. ff. de pœnis

l. si res aliena 52. §. 1. l. n. cogendus 53 ff. ad Treb.

plicaret

[illegible] plicaret

marm.. [illegible] aper. l. 1. c. 3. [illegible] etiam [illegible] plicaret

matm. ubi a per. l. l. l. 3. et ut etiam patet l. l. xoo. u. [illegible] eod. [illegible]
plicarel

l. 14. 20. 26. de
adim. legat.

Sortito oblatus Martianus in l. 15. ad Sillanianum publice
propugnatadus tumultuaria exponitur explicatione.

Si heres institutus in primo gradu omiserit neglexeritq; vindictam
cedis testatoris, fiscus tanquam ab indigno eripit hereditatem; nec interest
quod substitutus quasi adimplens officium pietatis, quod incumbebat
heredi, vindicaverit mortem testatoris, nam non debet esse huic premium
illius poena; nec alio iure potest ad hereditatem admitti, ex eo q. substi-
tutio expiraverit semel adita hereditate, quam aditam fuisse liquet ex eo q.
ereptitij nomine fiscus vindicet, quod autem eripitur, aufertur, supponit ex-
titisse penes eum à quo eripitur, aufertur, nam privatio presupponit habitum
ita explicat nostr. l. 15. Petr. Greg. lib. 42. syntagmat. c. 14. = deinde hoc
supponit Martianus dum querit an à priore herede transferenda sit here-
ditas in secundum h.e. substitutum, nam dum prioris hereditatem vocat, sup-
ponit aditam hereditatem, si quidem ante aditionem, hereditas n. dicitur heredis
sed defuncti l. sed si plures 10 §. filio de vulg. ita Joan. Igneus in solemni
repetit. ad ntr. tex. ac denique nullum est inconveniens quod asseve-
remus aditam fuisse hereditatem, ~~ereptam à fisco, vel ... ob ...~~
ff. h. tto ut recte Duareni. ad ttis de vulgari c. 5. et hic est verus intellectus
ntr. tex.t ex quo selectiora que ex S. C.to Sillaniano habentur sigillatim
discutiemus.

Vindicatam necem post aditam here-
ditatem eo casu quo potest l. 1. §. 21. ff. ...
quem ex asse selectissima
illustrat observatione D. fr. Amaya
lib. 3. c. 8. in edit. Colonie.

Inter alia capita S. Consulti Sillaniani quod recenset Duar. in sr. tt.
illud nobis ad rem facit quod heres institutus nequeat adire hereditatem
ante questionem de familia habitam l. 3. §. 9. l. ad causam 18. cum seqq.
l. in cognitione 13. l. senatus consulto 8. §. fin. l. cum fisco g. l. cuius
22. l. pen. et fin. ff. h. tto l. heredem 17. cum ll. seqq. ff. de his quibus ut
indig. ll. 1. l. minoribus l. 8. et seq. C. eod. tto l. 1. l. cum mortem 27. l.
ejus 29. l. ejus 29. §. fin. D. de jure fisci l. 5. C. ubi causa fiscale
l. 13. tto f. §. 6. Peregrin. de iure fisci lib. 2. tto 5. Ant. Gomez tom. 3.
var. c. 3. Osuald. lib. 6. c. 24. lit. m. Cujac. lib. obs. 6. et alij apud
Amayam lib. 3. obs. c. 8. in editione coloniensi. quod intelligendum est
si dominus a familia sua occisus sit, vel ea conscia l. sororem 10. C.
de his quib. ut indig. l. 23. de iure patronat. l. 3. §. qui sine cem ff. de
suis et legitim. l. indignum 3. l. heredem 17. ff. de his quibus ut indig. ibi.
l. ei qui 25. §. fin. ff. de iure fisci l. qui cum maior 14. §. si patris ibi
et periculo paterne substantie ff. l. Julianus 27. §. fin. de bonis libertor.
l. Marcellus 3. §. 5. ff. ad Trebel. l. si servus plurium 50 §. 2. ff. de leg. 1.
l. 14. de iure fisci = illud autem quod diximus ex S. C.to prohiberi tabulas
apperire quanquam communiter ab omnibus ... probatum, tamen pro-
clivius sum sententie Antonij Agustini, in senatus C. Sillan. qui edicto
Pretoris tribuendum censet ex d. l. 3. §. 18. l. 25. §. fin. h. tt. et alijs plu-
ribus ex s. citatis, quibus in edictum incidisse dicitur, qui ante questionem
habitam apperire ausus fuerit ttis = sed huic sententie opponi solet l. si
ea C. h. tt. ll. 3. §. pen. et ult. l. 4. l. in cognitione 13. l. 21. ff. h. tt.
in quibus aperte ex S. C. id procedere demonstratur. Pro quarum verig
puto et S. C. Syllaniano et edicto Pretoris idem cautum fuisse, ut scili-
cet ante questionem de familia habitam ttis n. aperiretur, idq; indi-
cat l. 3. §. 22. ignarus Pretoris edicti, vel senatus C. aperuit. et §. ele-
ganter 30. quod S. C. edictoq; tenreatur. ff. h. tt. Cum enim hoc prius
S. C.to cautum fuisset, postea Pretor ne ... l. 1. ff. quemadm. ttia
aperiantur, quo cuicunq; qui desiderabat tabulas tti. inspicere, vel
describere se facturum facultatem pollicebatur, ne ergo contra S. C. facere
videretur, idem edicto hoc adjecit se non facturum si dominus à fami-
lia, vel ea conscia occisus diceretur, antequam de ea secundum S. C. ha-
beretur questio: unde Ulp. cum lib. 50. ad edictum explicaverit illud quod
refert in d. l. 1. ut patet ex inscript. l. 2. 4. et 5. ff. eod. tto quem. tti. aper.
eodem etiam lib. et de ea parte edicti, qua ante questionem habitam
de familia tabulas aperiri prohibentur, consequenterq; de integra materia
S. C. Silaniani, egit. ut apparet ex inscript. l. 1. 3. et 5. et 22. ff. h. tto
Similiterq; Gaius cum lib. 17. ad edictum provinciale refert ad edictum tt. que-
madm. ttia aper. l. 1. l. 3. et ut etiam puto l. 7. eod. tto. Simulq; eod. lib. 17. ex-
plicaret

explicaret partem edicti quae spectat ad Sillanianum, ideo certum puto Praetorem edicto suo comprehendisse, quod prius S. C. cautum erat. Ratio huius edicti ea est ne heres propter compendium suum familiae facinus occultaret l. 3. §. non tantum ff. h. tit. et sic delicta manerent impunita l. ita vulneratus 51. ff. ad leg. aquil. l. si operis 14. C. de poenis l. 1. tit. 1. lib. 8. recopil. ubi Azeved. n. 63. et altera libertatum ratio quae profertur in l. propter 21. h. tit. et explicat ibi Cuj. lib. 16. resp. Pap.

Sed an ad publicationem bonorum sufficiat ~~sufficiat~~ tabulas aperire, an vero necesse sit hereditatem adire, sub iudice adhuc est; hereditatis aditionem requiri indicat l. necessarios 5. §. non alias l. 3. §. non tantum ff. h. tit. et sequitur Hugolin. quem seq. Gl. in l. si ea 3. C. de his quib. ut indig. Barth. in l. in cognit. 13. h. tit. itaque verius puto ob solam aperturam tabularum teneri in poenam centum aureor. de qua in l. 25. h. tit. Nec obst. l. Marcell. 3. §. fin. ff. ad Trebel. cui Gl. Accurs. ibi, quod vel, sumi potest pro et, ut in l. pen. C. de V. S. vel alias dici potest eius tex. sensum esse quod si quis vel aperuerit tabulas, vel adierit ante apertas tabulas (ut potest ex asse institutus) tenetur poena publicationis hereditatis, nec obst. quod Duaren. ad S. C. Sillan. ultimo septimum caput, ponit ex l. fin. † h. tit. cui difficultati satisfacit Accurs. in l. 3. C. de his quib. ut indig. l. 3. §. fin. ad Treb. l. in cognit. 13. h. tit. ubi Angel. Barth. et Igneus n. 29. omnes in id conveniunt hereditatem in illo tex. fuisse aditam, et ex illis verbis non ammittunt suas portiones quae denotant hereditatem iam aditam l. non videtur 83. de reg. satis apparet, ut recte considerat Amaya lib. 3. obs. 8. nec item obs. l. Lius 29. §. fin. ff. de iure fisci nam ibi non agitur an possit adiri hereditas ante vindicatam mortem, sed an suscitentur actiones in casu quo recte heres adivit hereditatem, veluti cum occisores defuncti ignorantur ut in casu leg. cum fratrem 9. C. de his quib. ut indig. aut quando heres ignoravit testatorem fuisse occisum. Sed si minus placeat horum iurium conciliatio, nec displiceat magis Duareni sententia, poteris respondere ad l. necessarios 5. §. 1. h. tit. quia nituntur contrariae sententiae sectatores, quod in eo tex. adiisse hereditatem posuit consultus exempli caussa sensumque esse publicari bona si aliquid fiat contra S. C. et cum sint multi in quibus poena test. aperti non possit cadere, ut puta heredes ab intestato, ideo ut omnes comprehenderet proposuit consultus aditionem hereditatis ita Duar. ubi sup. aut potius ut alii quod in illo tex. agebatur de successione ab intestato et sic nulla extiterant tab. quarum apertione indignus fieret heres. Sed iterum advers. Hugolinum, eiusque sectatores oppono l. cum fisco ff. h. tit. ubi propter inultam mortem caducum fieri bona test. affirmat Consult. sed illud dicitur caducum, quod fisco quaeritur ante aditam hereditatem ergo non est necessaria aditio, sed sufficiet apertura tab. Huic difficultati respondent antiqui, quod in eo tex. heres negligens fuit in vindicanda morte testatoris et decessisse ante aditam hereditatem, ideoque ut posse caducum deferri fisco, forsan neque quisquam erat ab intestato, nec substitutis datus. alii quibus magis placet, dicunt caducum in eo tex. improprie appellari quod caducatum in fiscum † ut recte Cujac. ad tit. C. de his quae ut indig. Nec obst. l. 1. C. ubi causae fiscales ex quo potest deduci, non ex sola apertura tabular. fisco bona vindicari, si quidem nec fiscus potest ~~[illegible]~~ antequam rei condemnati sint, et sane etiam post aperturam tab. poterunt accusari, et condemnari cui difficultati [illegible] ind. l. [illegible] l. Severus et Antoninus Imper. id agere ne procuratores Caesaris cognoscerent de crimine, cum l. 1. C. de iuris dict. omni. Iudic. sed id tantummodo constituerunt, iudicium quo bona indigni petunt coram procuratore Caesaris qui est iudex inter fiscum et privatos l. 1. C. ubi advers. fiscum non antea agitari quam constiterit de caede test. coram illo iudice qui convictis reis condignas

[Right margin, beside "ex l. fin. †":] † ubi advertendum coheres neglexerit proponere, licet non exequatur, nihil illius portio fisco nec debet unius premium esse, [illegible] non debet ius accrescendi [illegible] non decrescendi [illegible] Igneus in repet. n. 9. et addit [illegible] 8. §. fin. ff. [illegible] [illegible] fuerit [illegible] l. si plures [illegible]

[Right margin, lower:] † ponere inponere [illegible] l. 5. § generaliter [illegible] omnis occisus de [illegible] et hoc coram iudice possit cognoscere l. 1. C. ubi causae [illegible] ex ultimis [illegible] defunctis homicidio [illegible] prius accusari possit [illegible] coram procuratore quia cum crimine mortis extinctus non [illegible] de bonis quaeritur [illegible] tit. dicit

[Left margin:] † l. 2. §. ult. si quis aliquem testari prohib.

[Left margin:] petere bona

Cujac. lib. 18. obs. 6. defendit Azonis sententiam, sed q.d potius
placet, quam sua distinctione proponit Amaya lib. 3. obs. 8. paucis
perstringam. Si Dominus occisus dicatur à familia vel in domo sua
Ass.o 1.a vel extra vi admota l. 1. §. 20. tunc nequit heres hereditatem adire
aut miscere se hereditati, vel bonor. possessionem petere, aperire, reci-
tare describere tab. tti. ante quaestionem de familia habitam; qui secus
fecit si aperuerit, recitaveritve populari actione tenebitur in C. au-
reos l. 25. §. 1. h. tt. si adierit hereditatem publicatione bonorum
mulctabitur. Si vero testator occisus fuerit ab extraneo non in domo
sua sed extra, tunc q.a nulla culpa, aut negligentia servorum
potest considerari, poterit heres aperire tab. tti. non e.t q.d timeatur
heredem facinus occultaturum, propter compendium suum, siquidem
nihil de servis illo casu suspicatur: Verum adire hereditatem non
poterit, tunc enim incurreret notam ingrati, et indignus efficeretur
quam distinctionem comprobat Barth. ins. d. l. 5. §. 1. et l. in cogni-
tione 13. h. tt. et Castrens. ins. 3. C de his quib. ut indig.

2.a Omnes ergo heredes vel eos qui loco heredis sunt officiose agere
circa defuncti vindictam convenit l. patrones 21. ff. de his quib. ut
indign. l. 15. §. ult. h. tt. et in Patrono ab initio credebatur ex eo
q.d iure suo veniant ad portionem sibi debitam ex bonis liberti l. 1. etc.
ff. de bonis libertor., nec possit ex facto liberti privari, aut
gravari, hinc videbatur n. teneri ad vindictam prosequendam
tamen contrarium verum est q.a ut recte Bald. Veteraeo Igneus
in rubr. l. §. fin. n. 8. non solum causa liberti, sed publicae utili-
tatis compellit Patronum ad vindictam, quam si praetermisserit
privabitur portione sibi debita, fiscoq. vindicabitur
Similiter Maritus (cui i.e. comuni dos adventitia defuncta in matrimonio
uxore, quaeri solet l. mulier 20 ff. de cond. ins. l. 5. de bonis damnator. ff. de fundo dotali l. celsus 22. ff. de religios.
l. 1. C si advers. dotem l. 15. ff. de fundo dotali) si uxoris necem ultus non fuerit eripitur dos ac fisco
l. 23. de liter.) ... ff. de his quae ut indig. l. cum mortem ff. et l. fisci
vindicabitur l. si qui 20 ff. de his quae ut indig. Si maritus occidisset uxorem
licet ins. l. si ab hostibus 10 ff. soluto matrim. si maritus ratio in eo
n. fiscus, s.d heredes uxoris eam adquirant, discriminis ratio in eo
consistit q.a marito occidente statim repetitio dotis heredibus uxoris com-
petit, at alio occidente competit marito, statimq. dotem lucrari, sed n.
potest retinere maritus, qui non vindicavit caedem uxoris; unde fisco
adquiritur, nec potest heredibus q.a n. fuit quaesita
à mariti tempore ita Cujac. in repet. ad l. 3. ff. de his quae ut indig. potuisse
s.d attendum nullo unquam modo inultam morte uxoris heredes necesse e.
eius heredibus adquiri repetitionem dotis; cum et ipsis heredes propter communem mariti
suponere inultam reliquisse, et absurdum esset propter communem mariti
lucrari dotem, qui eiusdem criminis participes committebant ob id he-
reditatem: alias enim si mors uxoris ab heredibus vindicata fuisset, nu-
llum crimen intelligeretur mariti si n. vindicavit argo leg. sororem 10.
C de his quae ut indig. cum atque ad illos, ac ad ipsum eius necis
vindicta pertinere videatur, et ab heredibus semel accusatum homi-
cidam n. possit maritus accusare l. si in. 11. §. fin. de accus.
et inscript. nec per aliquod temporis spatium ea ultio omissa fuerit

Qui metu S. C. edictoq. Praetoris perterritus distulerit adire hereditatem,
si decesserit transfert in heredes l. 3. §. 30. et 31. l. 4. h. tt.
utiles actiones quamvis stricto iure hereditatem non aditam in heredes ne-
queat transmittere l. unica §. in novissimo C de caduc. toll. l. 6. in f. l. 7. §. a
inoffic. tti. l. 1. C Theod. de legit. hered. l. 2. C Hermogen. de succes. q.a
finis S. C. est consulere defuncto, nec ideo debet nocere heredi, alit.
carboniano l. Scriptus 12. ff. de carbon: Verum si alia fuerit caussa
quae impediat adire ut in specie l. 3. §. ult. h. tt. veluti si verse orbe
rito, quis extraneus sit institutus; at si is fuerit qui posset cum
possessionem concurrere ab intestato, q.a omnino sem. ... est, vel ut
heres, vel ut bonor. possessor, datur interim bonor. poss.o quia n. debita si dece-

decesserit causa cognita idem beneficium in heredes transmittit
l. 4. §. fi. l. 5. ff. contra tab. l. ventre praeterito 84. de adq. hered.
Donel. lib. 7. com. c. 4. ubi Osuald. lit. g. Ant. Fab. lib. 14. conject.
c. 1.

quod superius manent firmata intelligenda sunt q.do dominus
occisus dicitur a familia aut praesente familia q. ad rem idem est
nam tunc non potest aperiri, recitari, aut describi tt.s ~~ei~~ hereditasque
adiri quam si habita fuerit quaestio de servis qui subfuerunt ut
veteres dicebant, hoc est qui sub eod. tecto fuerunt. at hoc S.C. cessat
quando Dominus necatus dicatur veneno, per insidias, aut vi carminis
l. 1. §. occisorum . necessarios §. ult. l. 20. et 21. ff. h. tt. l. 9. C.
de his quib. ut indig. cessat ergo ratio S.C.ti cum nullum auxilium
familiae, vel quisquam ferre possit adversus veneficiorum insidias
adeoque potest recte adiri hereditas, sed tenetur heres vindicare
mortem testatoris, alias si eam neglexerit ex lege Julia et Papia
eripietur ab illo hereditas quod mihi probat l. nec supina 6. ff. de iuris
et facti ignor. quae cum sit ex lib. 18. Ulp. ad leg. Jul. et Pap.
ubi Ulp. de ereptitiis egit ut apparet ex l. si totam 83. de adq. hered.
l. 16. ff. de iure fisci eiusq. d. l. nec supina 6. verba videntur aperte re-
ferri ad ipsam quaestionem, quae agitur in l. heredem 17. ff. de his q. ut
indig. de eo qui vindictam necis defuncti ignorans neglexerit, non impro-
babili conjectura dici poterit id ex lege Papia originem traxisse, quam
distinctionem recte interpretatur ~~Ulp.~~ Cujac. lib. 18. obs. c. 6. l. 6. et 8.
C. de his quib. ut indig.

Quod si neglexerit vindictam tt.is fiscus eripiet ab eo hereditatem cum omnibus fructibus
l. heredes 17 l. eius qui 1708. l. ff. qq. ut indig. l. 1. C. eod. nec actiones adicione
hereditatis confusas restitui recte postulavit l. indignum d. eod. tt. l. eius qui 29.
§. ult. de iure fisci. Sed hoc ratione temperandum, nam si bona fide hoc deceptus ig-
norantia facti existimans tt.s mortuum non occisum fuisse tunc fructus consumptos non
restituet fisco, actiones confusas redintegrand. erepta hereditate d. l. heredes 17.
Verum si sciens occisum eum inultum omiserit necem tt.is fructus omnes restituet et expensas
nia quae ex rebus hereditariis distractis redegit et a debitoribus exegit usuras debet
fisco praestare q.a usurae vice fructuum sunt l. usurae ff. de usuris. Sed cum haec differat q.
fructus restituet fructus etiam perceptos ante motam a fisco controversiam q.a fructus proveniunt ex
ipso corpore hereditario; at usuras non restituet nisi ~~post~~ quas exegit post motam
litem q.a usurae non proveniunt ex corpore hereditario sed ex iure, et obligatione
l. si navis. de rei vindicat. l. item veniunt §. de petitio. heredit. l. 1. obs. l. 9.
si possessor ff. de petit. heredit. ubi fit mentio S.C.ti quo bonae fidei possessoribus tantum
do hoc datur ne inferant usuras redactae pecuniae ~~sive~~ nisi post litem contestatam
Cui difficultati Ulp. in l. item veniunt § ceterum de petitio. heredit. in hac
l. 1. C. ut indignis malae fidei possessor vendit res steriles vel tempore perituras
quae honera sunt hereditatis quarum rerum usuras non debet inferre nisi quas
redegerit post motam controversiam ut prolixe prosequit Cuiac. in recitat. ad l.
Amaya 3. obs. 2.

S. an idem [illegible] qui ignorans adivit, videtur [illegible] 25. §. scire 6. [illegible] vel distinctionis

Plures sunt qui non incidunt in crimen inultæ mortis, veluti
si quis authores cædis diu quæsitos non reperierit, l. 7. C de his qui ut
indig. aut si heredem alicuius vana spe æterna hereditatis, præveniat
in accusat. l. 10. C eod. tunc heres nequit iam accusare, accusat[ur]
ab alio l. si ser. § 1 ff. de accusat. nec ob id fisco vindicat heredi-
tas, nullum crimen contraxit, qui ab alio est præventus, et nec ille
dignus erit præmio, non debet pœna unius alteri præjudicium esse, ut
In casu quo crimen fuisset contractum ratiocinatur Pag. in n. tex.
Et ad idem facit l. 13. § 7. ff. de iure fisci = Excusantur etiam mino-
res 25 annor. l. 3. et 0. C de his qui ut indig. nam huius ætatis ho-
mines excusat ignorantia iuris l. 1. in pr. de iuris et facti ignor.
ff. ad leg. cornel. de fals. — item id speciale est an ad 25 ann. aetatis
ff. ad 25 ann. teneatur heres accusationem perferre, et quidem in l. 6. C de
his qui ut indig. certamen provocationis ordine impleri asseveratur, quod inte-
ligendum est, si reus condemnatus appellaverit, sin vero absolutus fuerit
non debet heres provocare l. 21. § fin. h. n. tit. cum Cujac. lib. 6. resp.
Pag.

Indignus est qui id egit ut per negligentiam suam, aut culpam
decederet test. l. 3. ff. l. 10. C de his qui ut indig. argo l. ab hostibus
11. § fin. ff. soluto matr. l. cum ratio 7. § fin. ff. de bon. damnator.

qui contra S. C. aperuerit tab. centum aureor. pœna multatur l. 25. §
1. ff. h. tit. de qua pœna intelig. l. in cognit. 13. neque verisimile
est S. C. Tauro et Lepido Coss. factum fuisse, in favorem heredum
qui non vindicarunt mortem test. per quinquennium, si quidem
actio contractæ ingratitudinis ad publicationem bonor. exequenda
utpote civilis perpetua est, nec morte extinguitur l. cuius 22. h. tit.
potius credam hoc S. C. in odium heredis aperientis tab. ante
quæstionem habitam ~~[illegible]~~ produxisse in quinquennium po-
pularem actionem, cuius vis intra orbitam unius anni contineatur
l. ~~[illegible]~~ fin. ff. de popul. act. in quam sententiam inclinatos reperio
Calmanum, et Igneum in d. l. in cognit. 13.

~~Libertus~~ qui

Servus qui vindicavit necem domini consequitur libertatem ex S. C. Sillan.
sed non suo facto ~~consequitur libertatem~~, sed a pretore per vindictam l. si
servus 12. h. tit. l. si necem 4. de bon. libertor. l. divi Adriani 39:
ad leg. falc. l. 3. § quod si necem. de suis et legit. l. testamento 90. ff.
de [illegible] intt. l. 1. C pro quibus caus. pro præmio accip. libert. divi
l. 1. C de precib. imp. offer. l. domino 16. l. 3. § si ex sepulcatu 13.
h. tit. et erit libertus heredis si necem domini ab ipso indicatam
vindicaverit l. 3. § quod si necem de suis et legitim. sin vero
non vindicaverit erit libertus nullius hoc est Acherenticus, Orcinus l. 5. § 4 sine manumis.
l. 4. de bonis libertor. l. 23. de iure patronat. docet Cujac. lib. 42. ad Pauli in d. l. 4. Valentia lib. 3. illustr. c. 1. n. 4.

... videtur non leviter
quod dicit l. 14. § si
ff. de bonis libert. ibi
... habuit accusationem
calumniosam instituere.
...usatur, ex eo quod non conq.
authores cædis. R. in
...x. agi de liberto qui
...um accusavit, et cum
...t quæstionis an foret ob
...ellendus libertus a bonor.
patroni R. Consultus suc-
...rendum esse liberto, qui nece-
habuit accusationem ins-
...re, et quamvis calumniose
proposuerit succurrendum
ex eo quod lex permittat
..., accusare patronum in tali
non habetur ratio calumniæ
...e ut privet bonor. poss.
...betur vane ad hoc: ut judex
...um calumniatorib. debitam
imponat; ut præsensit Acc-

Si ttor. heredem necessarium servum propium instituisset, et occissus fuisset, nec servus vindicaverit cedem, an hereditas fisco adquiseatur et quid dicendum de servo herede necessario. l. ttt.o 90. ff de her. instit.

Si fiscus sit heres institutus, nec vindicaverit cedem occissi ttoris poterit retinere hereditatem? retinebit sane q. n est qui eam ab ipso auferat, s. ut sup[...] [illegible]

Si filiusfam. de peculio castr. heredes instituerit Titium, qui non vindicavit cedem occisi testatoris et aperuit tab. licet n adivit sed indignus fuit effectus in ea opinione quam defendo ex apertura tabular. indignum fieri heredem, an bona filij cedant fisco, an ve redeant ad Patrem iure peculij, ex eo quod ex defectu additionis redacta fuit res ad causam intestati. l. 8. §. 1. ad Silanianum

in eo punietur [illegible] commisso fuisset [illegible] integram et [illegible] restituet heredi[...] n deducta Trebel[...] et si n fuerit [illegible] restituere, ex [illegible] debebit solve[...] nec poterit [illegible] falcidiam [illegible] ad Trebel. [illegible] in privati[...] privati l. Vatur[...] mutuare que [illegible] Ulp.

Minoribus 25. annis mortem defuncti non vindicasse non nocet l. 1 Cod. cur. inte. rum necessaria non est l. minoribus 6. C. de his quibus ut indig. synopsis Basilicon lib. 60 tit. 23. Et ideo si minor adijsset hereditatem, et vindictam ut exequeretur, accusaverit reos qui condemnati provocaverint, teneantur prosequi apelationem si maiores 25. quinque annis inveniantur negat Accurs. quasi inicium sit expectandum arg. l. 7. § scio de minoribus Tiraquell. in tr. cessante causa lim. 4: Excusacionis vero causa quod huius etatis hominibus ingnorancia iuris non obest l. 1. in prin. ff de iur. et fac. ignor. l. 9. ff ad l. Cornel. de fals.

l. cum maior. 14 ff. de bonis libert. l. ticia 27. § 1. de Leg. 2

Ad tx in l. 29. § f. de iure fisci Rnd. ibi agi de casu quo post hereditatem adiri ante vindicatam mortem scilicet quod veneno per insidias domini interemptus non neglia familia dicitur occisus ut recte Cuiac. in eo tx et in l. 1 C. ut indignis

Ad tx in l. Lucij Ticij § de iure fisci ubi dicitur Meviam beneficium accusatam in lucium Ticium qui eam ex parte instituerat posthumo preterito quo nato, et rupto testamento Meviam quia posthumus brevi decesit in universa bona succedisse ex Sc.to Tertuliano ac deinde fisco vindicanda si scelere quesito probente considerandum est illud dificile reperiri quod Mevia mater non habet hec bona ullo scelere quesito ex eo quod non habet ab eo qui veneno fuit interemptus scilicet a Lucio Ticio sed habet a posthumo, et nec solet obesse existeri heres heredis testatoris occisi l qui Ticij 7. l 9. § 7. et 8 ff quibus ut indig. Cui dificultati satisfacit Cuiac. lib 17. Resp. Modes. ind. l. 9 dicendo Meviam posthumum pocionasse, [struck] qui forsan Lucius Ticius, nam ad modum pater vocabat, eaque ratione recte scelere quesita bona fisco vindicantur. Et in eo tx illud non preterenudum scierre accusantem Meviam, vana ipse posthumi bona desiderasse quod non debet pena uni alteri premium esse ut ex nra l. 19. in haner ibi. Amaya lib 3 tit. c. 8

Similis casus in l. cum ratio 1. § f. de bonis damnatorum. non dissimilem habet explicatum nam Paulus proponit hereditatem auferendam ab eo qui cognatum suum interimi curavit ut eius hereditatem haberet et D. Pij. rescripto idem statuit in filia familias que testatorem fuerat pocionata quamvis eius hereditatem iussu patris adiret. Conducit l. si a hostibus 10 § si vir ff solu. Matrim. de cuius conciliacione cum l. 27. de iure fisci 1a diximus late quod agit Bert. Barbos. ind. l. 10. solu. matrim: quod affinis est illa quibus degit ut per negligenciam suam aut culpam decederet testator l. 3. ff l. 10 C. de his que ut indig.

Opp.r tx in l. his consequenter 10 ff familie hercis. ubi postquam dixerat Julianus de servo qui corruperat tabulas testamenti eo obiectu in questionem deducendo ind. l. ad ea nra proponit iudicium familie herciscunde, nihil ~~[struck]~~ obitare cur non possit ab heredibus deduci servus in questionem de cede testatoris, qui supponit Consi. recte post aditam hereditatem vindicari mortem. huic dificultati Rndet. hereditatem ipso iure non auferri heredibus sed per sentenciam Judicis et in hoc tx forsan non dum instituerat fugac cusacionem ut ex Accursio explicat Cuiac. in illo tx aut potest dici heredes ignorasse testatorem fuisse occisum quo casu post aditam hereditatem recte habetur questio l. 3. § 24 et l. 23. ad Sylanianum aut si non quiescas poterit dici in presenti haberi questionem de servis qui fugerunt iuxta l. 25. l. 3. § 17. h. tit. Et tandem Consule Amayam aliter sencientem lib 3 tit. cap. 8. n 19.

Qui n vindicaverit mortem tt.ri indignus efficitur, et ab eo fiscus eripit hereditatem quandocumque publicacioni bonorum intenderit nec comunem interpretum opinionem possum probare asseverantem adversus fiscum per quinquennium prescribi a herede indigno id est ut si fiscus per quinquennium siluerit non possit amplius intendere publicacionem bonorum nituntur ex l. in cognicione 13. h tt. sed ut hanc comunem sentenciam non sequamur illud patet quod actio que competit adversus ingratum heredem civilis, et perpetua est l. Gaius 22. h. tt. et non est verosimile Imperatores quorum adeo fuit cura de minorum securitate ut quam plurima circa vindicandam tt.ris cedem S.C.ta constituerent, ipsos restricturos tempus publicacionis bonorum que ut pote exigenda civili actione poterat quandocumque intendi. Hanc difficultatem agnovisse Gofredum crediderim facile nam in hoc tx ~~ait l. cit~~ in l. 13. S.C.tum Statilianum Tauro et Lepido Consulibus factum existimat non limitasse acusacionem adversus heredem sed immo pocius restrinxisse tempus quo alias utiliter possunt omnes acusaciones intendi l. querela. C. de falsis id est quod licet posset regulariter acusare homicidas post quinquennium quo ad causam tamen S.C.ti Sylaniani non potest post quinquennium homicidas acusare heres extraneus, sed hec solucio ex ipso tx convincitur manifeste ex eo quod quinquenni tempus non prescribitur personis coniunctis que possunt paricidio acusari et si in odium heredis extranei restrictum tempus accusandi eandem pociori racione id in persona coniuncti debebam admitere si quidem et vinculum sanguinis, et officium pietatis maiorem curam in vindicanda tt.ris cede illos habituros suponit. Felicius licet in polite Juanes Igneus in d. l. 13. quem gaudeo vidisse nam iam quam ipse indicat interpretacionem excogitaveram ego dicendo namque est in d. l. in cognicione 13. quinquenni tempus non esse prestitutum ad hoc ut heres prescriberet contra fiscum sed pocius productam fuisse actionem popularem in quinquennium adversus eum qui tabulas tt.ri aperuerit ante vindicatam mortem tt.ris l. 25. § hoc edicto ad Sylanianum nam a popularis actionis ea est ne post annum posset exerceri l. f. de Popularibus actionibus ut ergo sedulo, et quanto ~~illici~~ [illegible] potest heres vindicaret mortem tt.ris varijs penis terrere et ob id quinquenium quod extraneis fuit prefixum nulla temporis limitacione fuit productum adversus Paricidas ex arciori vinculo quo obstringuntur ad vindictam exequendam tt.ris occisi.

Non obstat l. ex parte 39. ff. famil. hercis. ubi proponitur fiscum accusasse heredes ob inultam mortem et unum ex heredibus omnium causam defendisse vicisseque fiscum ex quo tx videtur aliqua temporis prescripcionem exclusisse fiscum nam si inulta fuit mors nulla alia potuit esse causa que fiscum excluderet. S.ed R.ndetur in eo tx inultam fuisse mortem sed heredes vicerunt fiscum forsan quod manifestissimis probacionibus requisisse nec invenisse reos demostrarunt l. si is 7. C. ut indignis. aut quod acusacionem usque ad sentenciam pertulerunt non perfunctorie neque dicis gracia verum rei absoluti fuere l. 21. § f. ff. ad Sylanianum

Nonobst. l. q.d dicitur 14. §.

...lam.ª 28. de Oct.º de 1650.

Ad tit.um ff. & C. de Iure deliberandi.

Ihs Maria Ioseph

de cretione N.º 1.

...iatus lib. 3. dispunction. c. 7.

...l. locuples ff. de manum. tit.º Cuj. in recit. ad l. ult. C. de iure delib. statim in principio

Semel adita hereditate, heres cum legatarijs quasi contraxisse videt. §. heres apud Iustin. de obligat. quae quasi ex contr. l. apud Iulianum 3. §. ult. cum l. seq. ff. ex quib. caussis in poss. eat. l. si quis absentis 5. §. heres ff. de oblig. et act. Giphanius in d. §. heres inst. de oblig. quae ex quasi contr. Unde licet hereditas solvendo n. sit, tn creditorib. hereditarijs obstringit heredem l. quae dotis 33. ff. soluto matrimonio l. 7. ff. ad leg. falc. l. libertus 36 ff. de bonis libertor. ~~quia~~ Nec credi pot. hereditatem n. esse solvendo, quae invenit heredem ut in d. l. 33. notat Gotophr. Ne ergo magno aere alieno oberatus, oneribus hereditarijs ultra vires hereditarias inveniatur implicitus, heres oportet praematura consideratione an sibi expediat hereditas, decernere, idq. ne praecipiti consilio dijudicet, certum tempus ad deliberandum heredi conceditur, olim à testatore, centum dierum plerumq., quod spatium cretio dicit. Ulpiano in fragm. tit.º 22. §. cretio. Cretio est certorum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad deliberandum utrum expediat ei adire hereditatem, necne, velut Titius heres esto cernitoq. in diebus centum proximis, quib. scieris poterisq. Quae finalia verba cretionem vulgarem efficiebant in qua, dies non erant continui, s.d utiles, hoc est quod dies illi computentur quib. se sciverat heredem institutum eē, & poterat cernere ~~tunc~~ illud dicit. utile tempus, in quo singuli dies utiles sunt, scilicet ut per singulos dies & scierit & potuerit admittere, ait Ulp. de bonorum posses.e in l. 2. ff. quis ordo in bonor. posses.e & notat Innocentius Cironius in paratit. ad tit. de praescript. alia cretio dicebat. continua, in qua n. apponebant verba illa quib. scieris, poterisq. quae ideo continua dicebatur, quia temp. continuo à morte testatoris computabat., illiq. etiam dies quib. ignoraverat se heredem institutum: aut sciverat sed non poterat cernere. Ulp. loco sup. citato Brison. lib. 7. formul. pag. 671. Adjiciebant formulae cretionis haec verba nisi ita creveris exheres esto quae [illegible] extraneo herede instituto perperam adjiciebant; quippe exheredatio in extraneo res est inepta l. quidam ff. de V. O. l. n. putavit §. si quis emancipatum de bonor. pos. Multum autem intererat an cum cretione, an sine illa fuisset quis institutus, nam qui sine cretione, statimatq. contaberit se heredem nolle esse ab hereditate excludebatur, nec amplius patebat aditus ad ipsam adeundam; atqui fuerat cum crete. institutus, n. ejus praecipitata deliberatione ab hereditate prorsus arcebat, quippe locus erat penitentiae intra dies, qui supererant, ut temp. cretioni praefixum impleretur, quod omne dilucide explicat Ulp. in fragm. tit.º 22. Sin vero ~~[illegible]~~ intra temp. cretionis praematura deliberatione utilem sibi futuram hereditatem cognoverit heres, illam cernebat; ipsaq. solemnis hereditatis adquisitio cretio dicebat. cuius haec formula apud Ulp. cum me Maevius heredem instituerit, eam hereditatem adeo, cernoq. in qua, ex Varrone notat Cuj. testes adhiberi debere; sed de ejus solemnitatib. agere supersedeo, cum tanquam scrupulosas nimis, substulerit Constantinus in l. cretionem 17. C de iure deliber. quae constitutio licet n. de omnib. heredib. lata, nec omnino cretionum solemnitates tollat ut apparet ex l. 8. C Theodos. de bonis matern. ubi integrius refert, tn postmodum ad omnes fuit producta, quod ex eo constat quod in d. l. 17. ~~[illegible]~~ indefinite prolata est: ergo sublata cretione in ejus solemnitatib. explanandis non est immorandum, videat qui vellit Brison. lib. 7. form. pag. 671 Alciatus lib. 3. disp. c. 8. Cujac. 7. obs. 18. Revard. de authorit. prud. c. 8. Vigl. in §. fin. n. 5. inst. de hered. qualit. & diffe. Duarenus ad tit. de adq. hered. c. 2. circa finem, idem lib. 2. disput. c. 41. Cujac. in com. ad l. 1. et 2. de conces. prob. Et extra iuris authores cretionis meminere Varro lib. 5. de lingua latina c. 8. & lib. 6. c. 5. Plinius lib. 10 epist. 90 ad Traianum de testamento Largi. Livi. lib. 24. c. 25. ubi Sopatrus ad Syracussanos post mortem Andronodori verba fecit & lib. 40. c. 8. in oratione Philipi ad filios Cicero lib. 6. epist. ad Atticum epist. 1. & lib. 11. epist. 2. & 12. & lib. 13. epist. 44. & lib. 9. epistolar. ad familiar. epist. 14. ad Dolobellam consulem & lib. 1. de oratore ante medium ubi cum vulgo legeretur, ut in conditionib. scribi solet, quibus sciam poteroq. recte Lambinus (praeeunte Duareno, vel Hotomano; ut maluit Cuj. in not. ad Ulp. tit.º 22) restituit in cretionib. Idem Cicero lib. 4. Rethoricor. ad heren. paulo ante finem & prospice tu qui plurimum cernis. Quintilianus declam. 261. Isidor. lib. 5. origin. c. 24. Prudentius in Cathemerinon in himno Epiphaniae

...rem aliquam hereditariam heredem arripere, digitisq. concrepare eaq. signo demonstrare heredem hereditatem amplecti l. 1. C. de legit. hered. D. Ambros. Non ego, inquit, in ...dis hereditatib. digitum concrepationes, & nudi successionis... notabo. Cujac. in recit. ad tit. C de iure delib.

l. 60. & 69. ff. de adq. heredit.

N.° 2. Quæ superius dicta manent locum sibi vindicant quando testator cum [...] heredem instituerit; at si sine cretione, tunc ius adeundi hereditatem erat [...] lege licet 8. C de iure deliberandi. Sed cum posset heres celerius quam sibi [...] dire cogi á creditoribus in iure respondere an vellit heres esse l. qui interrogat §. [...] de interrogation. in iure faciend. l. 1. §. largius 12. ff. de sucessorio edicto [...] á creditoribus cogeretur heres iacere aleam inconsiderate [...] oneribus adstringi [...] ei subveniendum curavit, edictoq. suo pollicetur tempus ad deliberandum an [...] hereditatem adire necne l. 1. cum seqq. ff. h. tt.º Verum hoc deliberationis [...] n competit heredibus necessarijs, hoc est servis proprijs defuncti, nullo iure ne [...] pretorio illis datur deliberatio; at suis, iure civili licet n permittat [...]

A. cum nullo iure eorum ratio habeat l. 1. ff. h. tt.

llint, sive nollint ex lege 12. tab. heredes fiunt, pretorio tamen iure & [...] sio, & per consequens deliberatio, utroq. vero iure ~~[...]~~ voluntarijs [...] quia inviti non adeunt cum sint voluntarij l. nec emere 16. C h. tt.º videlicet [...] quia periculo alieno possunt compelli adire, ex S. C.to Trebelliano ab eo [...] hereditatem restituere toto tt.º ff. ad Trebel.

b. l. si curatoris 9. C de iure deliber.

N. 3. Tempus autem quod á Pretore conceditur eius relinquit iudicio,[b] ita ut [...] centum dierum concedat l. 2. ff. h. tt.º centum n. dierum spatium solebat [...] heredibus ad deliberandum assignare l. 3. §. 8. ff. de minoribus l. 22. §. quidam ff. [...] sicq. dies centessimus dicit dies additionis in l. Pannonius 86 ff. de adq. hered. [...] §. si filius 1. ff. de iuris & facti ignorantia, sed an tempus hoc possit pro[...] vel possit coarctari dubium é, v.e Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 1. casu [...] 139 in fin. Verum non solum tempus ad deliberandum pretor dabat, sed [...] faciebat instrumentorum inspiciendorum, ut proinde heres instructe se [...] diret necne adire, vel agnoscere hereditatem l. Aristo ff. de iure delib.[c] si intra tempus prefinitum heres adiret, bene erat inveniebat successor [...] functi creditoribus & legatarijs respondere, quód si repudiaret locus erat [...] tioni, aut iuri accrescendi, vel successorio edicto: id est defferebat [...] proxima causa successionis tangit l. 1. ff. de successor. edicto l. [...] ff. de suis & legit. At si intra id tempus taceat heres, nec velle aut [...] claret tunc contumax efficit l. de ætate §. qui tacuit ff. de inter. in iure fac. quæ contumacia in eam partem interpretat, quæ ipsi con[...] terior sit, & utilior adversario; unde si dies ad deliberandum instantibus [...] prestituta, exacto q.º taceat heres credit adiisse hereditatem, q.ª inter[...] ut hereditas censeat adita ab illo, ut habeant cum quo congredi [...] ad instantiam substituti, coheredis, vel sequentis in gradu habet [...] q.ª eorum interest, hereditatem ee repudiatam: ut ipsi adire pos[...] Valla de reb. dubijs tr. 6. n. 6. Paul. Castr. in rubr. ad tt. de iure [...]

c. instrumenta hæc poss. intelligi de instrumentis creditorum hereditariorum, de quibus debebat copia fieri heredi, n q.ª penes heredem remanerent originalia s.d dabatur copia sine die & consule, ne forsan alijs falso in contrarium confectis illorum veritas ac fides obrueret, sicq. originalia apud Pretorem remanebant l. sed si is §. §. maxime 4. de Carbon. edicto. poss. etiam intelligi de instrumentis hereditarijs in quibus consistunt credita hereditaria; ut debeat ipsorum fieri copia, ut videat si hereditas est locuples & sibi expediat adire.

de sepulchro violato tit. XII.

Assertio 2ª.

Omnibus ferè ingenita est famæ post mortem cupido. aiebat Tertul. lib. de testim. animæ. Ecquid aliud sepulchorum cura suadet? quid monumentorum superba extructura? quid Mausolæa? quid denique Manium ædificia luxuriante prodigalitate erecta? quid inscriptiones lapidibus insculptæ? nisi in his famæ æternitatem conservari ~~[illegible]~~, in his clarorum ~~[illegible]~~ virorum virtutesque inter illorum cineres emortuos reviviscere: unde memoriam construere pro sepulchrum ædificare, aliquando usurpatum Anastasio jamdiu observavi ex Citonio in parat. ad tit. de author. et usu palli. Primus Anacletus memoriam D. Petri construxit. Nec alia forte jurisconsultis ratio, ut tan enixe commendarent sepulchra in quibus maiores nostri fuissent reconditi l. 35. ff. de minoribus, l. 1. §. 15. ff. si quid in fraud. Patr. l. libertus 36. ff. de bonis libert. l. 22. §. nec vero C de administr. tutor. adeoque mortalibus hæc sepulchrorum præcipua cura fuit, ut Athenienses prius de ea cogitabant, quam pugnam capesserent si Diodor. Siculo lib. 11. credimus; ne si in pugna occubuissent, hoc quale quale æternitatis pignus deficeret, quo possent illorum virtutes posteritati celebrari. Hinc tam execrabiles fuere legum latoribus sepulchri violatores de quibus ut recto ordine disseramus sepulchrorum iura prius prælibanda.

...us Rosinus lib. 9. antiq. c. 14.
...man. de funer. Roman. lib. 3.
...nus de cœmeter. sacris lib. 1. c. 9. an. 3. et p. 2. c. 8.
... c. 21. obs. 13.
Matthæus ad h. tit.
...parab. ad h. tit.
... ad leg. aquil. lib. 2. c. 2. §. 6.
...r. ad h. tit.
...r. Bocer. clas. 4. disp. 9. à n.° ... cum seqq.
...nd. lib. 6. tit. 9. c. 1.
... 27. Pauli ad edictum in l. 32. ...lig.
... lib. 2. selec. c. 4.
Joan. Vela de pœnis delic. c. 13.
...ther. de iure man. lib. 3. ... 25.
... Grotius de iure belli lib. 3. c. 5. et c. 12.

Menoch. cas. 387.
Jodoc. Damohuder. in prax. crim. c. 111.
Jul. clar. lib. 5. §. fin. quæst. 68. vs.° violator
Seb. Medices in tract. de sepult. p. 1. quæst. 14
Tib. Decian. t.° 2. lib. 6. c. 41.
late Farinac. in praxi cri. q. 20. à n.° 114. cum seqq.
l. 14. tit.° 13. part. 1.

Et observabat Cujac. lib. 10. quæst. Pap. ad l. 27. §. ult. ff. de contrh. empt. ~~et~~ D. Joseph. de Salas ad Petr. p. 27 6. D. Aug. lib. 12. de civit. Dei c. 6. et sepulchrales litteras apud Petr. Diaconum in not. I. M. I. ST. ABSC. h. e. in memoria ista sunt bona abscondita.

N. 2.

Sepulchri appellatione omnis sepulturæ locus continetur l. prætor 3. §. 2 ff. h. tit.° nam Celsus sepulchrum esse ait, ubi corpus, ossave hominis condita sunt l. 2. §. sepulchrum ff. de relig. et sumpt. nec totus locus sepulturæ destinatus religioni cedebat sed quatenus in eo corpus fuerat humatum; hinc sepulchri ambitus certo termino concludebatur, titulo id testante IN. FR. P. X. IN. AGR. P. XX. in fronte, hoc est in latitudine pedes decem; in agrum ~~pedes~~ hoc est in longitudine pedes viginti. Ubi pluribus locis corpus humatum sit, ille solum fiet religiosus in quo caput exstat l. cum in diversis 44. ff. de religios. = Ergo sepulchrum violat qui quemcumque locum sepulturæ violat l. 2. ff. h. tit.° violat qui diruit d. l. 2. quo casu cesat lex aquilia, namlicet uno ejus capite ædificium diruentem teneri certum est l. 27. §. 31. l. qui domum 50 ff. ad leg. aquil. non tamen ideo sepulchrum diruens hac act.° tenebitur, ex eo q.° ad leg. aquil. amplius quam fractio requiritur, necesse est quod alterius sit res, quæ frangitur, positque ille probare in bonis eam habere, quod Ulp. diserte probat in d. l. 2. his verbis an vero maneant in bonis nostris, neque enim potest quis actione legis aquiliæ experiri, nisi prius ostenderit se in bonis habere rem ipsam quam sibi fractam conqueritur; unde cum nemo possit dicere se in bonis habere sepulchrum quodquidem ut pote religiosum extra hominum comercium exsistit, datus est ad quos ius sepulchri pertinet interdictum quod vi, aut clam. Ulpianus. nam et sepulchri nemo dominus fuit et tamen si quid in eo fiat experiri possum quod vi aut clam. ~~l.~~ denique 13. §. 5. ff. quod vi aut clam l. is qui 11. §. 2. eod. tit.° + rationem q.° quæ extra comercium seposuit sepulchra, speciosse nimis pertractat D. Joan. Suarez in com. ad leg. aquil. lib. 2. c. 2. sect. 6. per tot. adeat eum qui vellit ab orig.° rem totam haurire = Violat sepulchrum qui statuas læserit, evulserit d. l. 2. licet non sine aliqua dubitandi rat.° cum non teneatur religione omne q.° sepulchro cohæret l. si sepulchrum 4. § profana l. locum 5. C de relig. l. ædes sacra 73. §. 1. ff. de contrh. empt.° et adversatur expresse Ulp. in l. si statua 27. ff. de injurijs quam ut concilient Græci cum l. 2. h. tit.° distinguunt inter statuas sepulchro affixas et statuam tantum super sepulchrum depositam lib. 60. basilic. tit.° 21. c. 27. tit.° 23. c. 2. sed græcorum distinctio haud convenit d. l. 2. ubi idem quærit = Nec rectius ~~Ulp.~~ Cujac. lib. 27. Pauli ad edictum in l. si possesor 32. ff. de relig. putat in l. 27. agi de statua non evulsa aut fracta, quo casu proculdubio daretur sepulchri violati actio, d. l. 2. sed de statua lapidibus cæsa, quo casu nemo debet intelligi violasse sepulchrum, nonque hoc potest adprobari præcipue si mutuemus à Cujacio

+ l. 4. ff. de aqua pl. arc.

græca verba latina civitate donata; qui statuam Patris mei in monumento positam fregit non sepulchri violati, sed injuriarum tenetur. Videt ipse Cujac. de statua fracta loqui, nec tamen dari sepulchri violati actionem: quare rectius et lectius elegans et politus D. Joan. Suarez ubi sup. simplicius ut verbis sonat intelligit de monumento memoriæ caussa facto, quod religione non tenetur l. divi §. ter. divis. 1. vel quod 6. §. ult. de relig. et jubet aliquid l. statuas 7. C de relig. quæ discriminat statuas in sepulchris superimpositas ab ijs, quæ in monumentis erectæ.

statuæ 3. Superest ergo ut disquiramus quomodo statuæ possint religione teneri, quandoque ornamenti caussa sepulchris superimpositas discimus ex l. is qui puteum 11. §. si quis de monumento ff. quod vi aut clam, nec quæ ad ornatum sepulchrorum pertinent religioni cedent, alioquin religiosa forent tectoria, porticationes sive vestibulum sepulchri, Thermæ, et multa alia contra l. 2. §. sepulchrum ff. de relig. = Scrupulus iste ne nos moretur breviter quæ notat et observat D. Joan. Suar. exponam; verbum illud ornandi, pro honorandi necesse ē ut capiamus quemadmod. apud Cic. epist. 23. lib. 15. fam. idem epist. 3. lib. 2. ad Q. fratr. at statuæ in mortuorum honorem positæ l. 27. de injur. l. 7. C de relig. Cicer. lib. 2. de leg. Serv. ad 8. Æneid. Pausanias in Atticis Ammian. Marcel. lib. 19. D. Cypr. lib. de idol. vanit. quemadmodum et columnæ Homer. illiados π. Cic. lib. 2. de leg. Isidor. 15. orig. c. 11. quia in columnis statuæ ponebant Vopiscus in Aureliano. Trebel. in Claud. Sueton. in Galba = statuæ 6°. religione tenentur quia Romani ~~statuas~~ defunctorum animas in statuis potius quam in alia sepulcri parte habitare credentes, catenis alligabant statuas ne animis defunctorum inde discedere foret liberum. Quintil. declam. 10. Petr. satyr. c. 62. Clem. Alexandr. orat. contra gentes: et inde quærit Ulp. an religioni cedant si neq. adplumbatæ neq. adfixæ fuissent, et licet superior ratio in ijs deficeret cum veteres non credidissent defunctorum animas habitare in statuis h affixis, catenisq. allegatis, non tamen ~~[illegible]~~ latuit Ulpianum alia ratio scilicet quod in statuis recondita erant ossa ut ex illo Dionis loco in Adriano liquet. Traiani ossa in columna ipsius sepulta fuerunt. Persius sat. 1.

— non levior cippus nunc imprimit ossa?

Inde recte has statuas, columnasq. ossuarium appellavimus, et monumenti esse cum Ulp°. affirmavimus = Ossuarium ē ædicula, qua ossa tecta conduntur, et veluti appendix sepulchri; inde qui ossuarium dejecerit, sepulchrum violat l. 2. h. tt°. l. fin. eod. l. ossa 8. l. ne corpora 38. de religios. qui lapidem everterit, cespitem evellerit l. 5. C de sep. viol. qui cadavera spoliat vexatve l. 3. §. adversus h. tt°. l. ult. eod. l. 4. C eod. l. 38. de relig. l. 4. et 5. C Th. h. tt°. quia licet ornamenta quibus corpora conduntur non fiant religiosa, tamen si quis abstulerit ea dolo malo incidit in hoc crimen l. 14. §. 5. de relig. l. 4. §. non fit locus ff. ad leg. Jul. peculat. l. 5. C Th. h. tt°. Tiber. Decian. 6. c. 44. n. 18. Petr. Ærod. rer. judic. lib. 6. t. IX. c. 1. nefas est co[...] danas moles[...] querit, pati [...] nas insidias [...]

4 qui sepulchrum inhabitat, ædificatve geminum facinus perpetrare videtur, ~~nam~~ nam et sepultos spoliat, et polluit vivos l. 5. C h. tt°. l. 3. in pr. et §. 6. et 11. h. tt°. at reficere sepulchrum corruptum et lapsum corporibus non contactis licet l. 7. h. tt°. l. 4. C eod. ~~[illegible]~~ non q. licet in sepulchris habitare q.a senatusconsulto cautum est ne sepulchra in alium usum commutentur l. 1. si quis 12. §. 1. de relig. sed de hoc infr. nos in excursu 2. = Nec licet ædificare ideoq. si servus in sepulchro ædificaverit ~~[illegible]~~ noxalis actio l. 3. §. 11. h. tt°. quia ex delicto privato tantummodo noxalis datur, hoc autem publicum ēē mox dicemus, Guth. lib. 3. de jur. Man. c. 25. Neq. obst. quod Cujac. solertius et verbosius ut ipse ait lib. 3. Pauli ad edictum in l. §. de jurisdict. opponit ex l. 1. in pr. et l. 5. §. prætor ait ff. de ijs qui dejec. vel effud. Verum namq. est actionem ex illis edictis popularem et noxalem esse, sed hoc necesse fuit Prætorem edicto proponere, neq. enim ~~[illegible]~~ ulla est noxalis actio, nisi quam edicto nominatim Prætor noxalem fore edixit, liceat contra Cujac. ipsius verba transcribere; sed quænam ratio moverit Prætorem, ut actionem popularem de dejectis vel effusis noxalem efficeret non vero alias populares: eam certe crediderim, quod cum ea actio et in servum

† l. 17. §. noxas 16. ff. de delictis edicto.

lumine qui dejecit, sed in dominum ibi inhabitantem dirigatur, iniquum visum fuit dominium vlor pretium servi delinquentis teneri, obidq. specialiter illa actio edicto Prætoris noxalis facta = at actio sepulchri violati, cæteræq. ~~poenales~~ populares cum in ipsum delinquentem dirigantur, et extra nata noxæ deditionem non admittant, ideo æquum fuit ut ipse servus corpore luat extraordinemq. poena corporali plectatur, cum nulla alia in servos cadere queat l. 7. ff. de jurisdict. Suther. d. lib. 3. c. 29. l. quoties ff. si quis cautionib. l. 44. de judiciis l. 4. §. pen. ff. vi bonor. rapt. l. 1. §. 1. de incendio ruina naufr. quam quidem actionem non tam in servum, quam in corpus servile dari credendum est. = Solo uno casu noxalis ~~actio~~ erit sepulchri violati actio, si domunculam in sepulchro habuerit nec habitaverit, q^a. minus deliquisse videtur, vixq. credi potest ædificium, domunculam ut Cujac. exponit = Nec obst. l. 5 §. 8. ff. de institoria act^e. ibi namq. n. datur in servum sepulchri violati actio sed in dominum institoria, quia licet spoliaverit mortuos, n. tamen sepulchrum violavit, siquidem insepultos spoliavit, et suadet libitinarij officium quod exercebat: furtum committet, eoq. gravius coercetur, quo erant ornamenta sepulturæ destinata ut testis est Plutarchus et Valerius ex quibus refert P. Fenderer. judicat. lib. 6. tit. 9. c. 3. M. Antonium vltimo suplicio puniisse libertum cui corpus M. Bruti sepeliendum tradiderat, ob id quod speciosum ipsius Antonij paludamentum, quo Bruti corpus indutum erat, contrectaverit.

5. Violat sepulchrum qui infert mortuum in ~~sepulchrum~~ alienum sepulchrum cum ius inferendi non esset l. 3. §. si quis 3. h. tt. ~~l. [illegible] ff. de relig. qui prohibet inferre l. [illegible] ff. de relig. l. [illegible] h. tt.~~ sed quid si mortuus ejectus fuerit, an ejiciens tenebitur sepulchri violati act^e.? minime: quia per illationem mortui in locum alienum invito, vel ignorante domino non fit locus religiosus l. 2. §. pen. et ult. de relig. l. 2. c. eod. per consequens nec religio violatur. adde quod alius in nostro fecit, cum non posset facere propria possumus auctoritate recidere l. quemadmodum 29. §. 1. ff. ad leg. aquil. l. ult. §. si ad januam ff. quod vi aut clam; et per consequens mortuum sine nostra voluntate illatum, eruere impune = sed statim offendimus ex l. ossa 8. ff. de relig. ubi Ulpianus non licere eruere corpus ab alio illatum, sine decreto pontificum affirmat; qui secus faxit injuriar. act^e. tenebitur; quis hoc negabit! non inde deducitur sepulchri violati actionem dari, immo contrarium evincit quandoq. injuriarum act^e. teneri constituat Ulp. Neq. vero quisquis facit sine permissu Pontificum, quod eorum jussu facere oportuerat statim sepulchri violati act^e. tenetur, veluti qui defunctorum corpora per vicos aut oppida injussu pontificis transvheit nulla poena tenetur, et tamen sine permissu pontificis haud licet facere l. 3. §. non perpetuæ ff. h. tt.

hanc quæstionem puto recte posse affirmative defendi in eo, qui ejecerit cadaver, q^d. alius in locum purum intulerit secus vero, si in sepulchrum (alienum licet) intulisset ut latius dissero inf. n. 8.

6. Etiam et hic venit disquirendum an si quis eruerit cadaver ejus, quem humare fas non erat, sepulchri violati act^e. teneatur? veluti si quis eruerit cadaver foeneratoris, qui pænitentiam in vita non egerit c. quamquam de usur. in 6. clem. 1. eod. famosi latronis l. 28. §. famos. de poenis, vel perduellionis Majestatis, parricidij. et aliorum plurium: in hac quæst. sine hæsitat^e. conveniunt fere omnes DD. non teneri sepulchri violati Tib. Dec. lib. 6. c. 40 n. 11. Farinac. quæst. 20. n. 31. Menoch. cas. 387. n. 30. Solorzano de parricid. lib. 1. c. 22. quibus sit sepultura denegata late exponit Kirchmannus de funer. Rom. in appendice c. 7. Hug. Grot. de jure belli lib. 2. c. 19.

7. Nec violat sepulchrum qui de monumento hostium lapides eruerit aliudve fecerit, cum nobis religiosum non sit l. 4. ff. h. tt. quemadmodum nec hostibus nostra sepulchra l. 36. de relig. quod ipsius religionis favor extorsit, ne externis ~~[illegible]~~ ritibus pollueretur, neve in hostium arbitrio esset illam profanare licet à nobis non posit fieri quominus religiosus sit locus, quantumvis pro privato habeamus, religionemq. contemnamur l. qui universas 30 §. 1 ff. de adq. poss. quod si ab illa calamitate fuissent liberata ~~[illegible]~~ quassi quodam postliminio reversa pristino statui restituantur loca ff. de relig. nec dubium e. quin expiarentur illa et purgasentur Suth. de i^e. man. lib. 3. c. 8. et lib. 3. de vet. et pont. c. 13. Gotius de i^e. belli lib. 3. c. 5.

8\. quod sup. n. 5. exposui ex senta Ant. Mathaei ad limam iterum revoco; vereor ne tunc bonus dormitasset Mathaeus, cum affirmat ejicientem cadaver quod alius in sepulchrum alterius intulerit non teneri sepulchri violati act.e q.a ut probet hanc adduxit rationem, illatione cadaveris invito aut ignorante domino non fit locus religiosus l. 2. §. pen. et ult. ff. de relig. l. 2. C. eod. s. n. est religio quae possit à domino ejiciente cadaver violari: sed qui statim n. videt sepulchrum semel religiosum effectum aliorum mortuorum illat.e semper religione teneri, licet invito domino postea aliud cadaver inferatur? hoc recte procederet si de loco puro ageret A. Math. nam cum tunc nulla sit religio, nulla potest violari, et per consequens nec enasci accusatio sepulchri violati; succurrit tamen Praetor actione in factum adhoc ut vel tollat quod intullit, vel pretium loci praestet inferens l. 1. 7. ff. de relig. l. 2. §. praetor ait eod. tit. in cuius explicatione

in rat. ad illum tex. — foeliciter Ant. Fab. (nec solet author ille, qui nimio corrigendi pruritu laborat) animadvertit non esse edicti Praetoris illa verba qui hoc fecit & sed Ulpiani explicantis edictum, nec is mos loquendi Praetoribus in factum actione tenetur poenaesd pecuniariae subjicietur. sane Praetor potius dixisset in factum judicium dabo, ut usitatissime in caeteris omnib. edictis; ac proinde §. 3.o initium capere debere ab illis verbis qui hoc fecit &. suadet hac fabri conjectura ex eo quod poena pecuniaria infligatur ei qui in alterius sepulchrum, cum ius inferendi non haberet, mortuum intulisset.

quod conjectura Ant. fab. evellit omnem quam tex. continebat difficultatem nam in factum actione teneri et poena pecuniariae subjici eum qui in alterius locum purum vel sepulchrum cadaver intullisset, innuere videbatur tex. et sane in eum qui mortuum sepelivit in locum alienum purum, nihil praetor praeter actionem in factum pollicetur l. 7. de relig. sed cum utrumque casum praetor edicto comprehendisset; utrumque Ulpianus aggrediens simul explicatione eadem orat.e non eandem poenam conjunxit, quippe in factum actione teneri qui in locum purum; plane pecuniariae subjici qui in sepulchrum intullisset orationis compendio praedixit [illegible]. quam poenam pecuniariam illam

8\. quam explicationem vide apud Cujac. lib. 10. obs. Jul. in l. impensa 18. ff. de religiosis. — ee constat quod ex actione populari de sepulchro violato debetur l. 3. in pr. l. 9. de sepulc. viol. Nec leviter offendimur ex l. 1. 7. § 1. de relig. ibi namque in eum qui in alterius arcam lapideam puram, mortuum intulerit, utilem actionem dari ex eo Gaius ratiocinabatur, quod n. propie in alterius locum intulerit, forsan q.a locus is dicitur qui fundi portio est l. 60 de V. S. arca autem n. est pars fundi sed quid separatum à fundo l. fundi 17. in pr. ff. de act. emp. neque potest etiam dici in alterius sepulchrum intulisse, cum nondum fuissent in arca illatae reliquiae. quam ultimam Gaji rationem sic adversus nos expendebam, utilis actio in factum datur ob id quod n. propie sepulchrum erat arca? ergo si iam illatae fuissent reliquiae, et propie fuisset sepulchrum non utilis sed directa actio in factum daretur adversus inferentem in alterius sepulchrum: dificultatem hanc dum movebat Ant. fab. in rat. ad d. l. 2. §. praetor ait, statim dolui virum tam cito infelicem, egerat initio tex. felicius quam solet, at non longe à pr.

in hunc errorem dilabitur etiam D. Joan. Vela de poenis delictor. c. 31. ubi priorem — in factum act.e de qua praetor in l. 7. constituit fab. adversus inferentem corpus in alterius sepulchrum, et quod vix est ut feram Gaium id praesensisse affirmat, non calluit fab. sententiam Consulti quae talis est; adversus inferentem cadaver in alterius arcam lapideam puram, non alia actio se offert quae dari posit nisi utilis in factum; non directa q.a propie in alienum locum n. intulit; n. sepulchri violati q.a propie sepulchrum non erat: nec enim ibi agebatur de danda act.e in factum utili vel directa, sed de danda act.e

9\. Sed [illegible] è diverticulo revocat me in viam Ant. Math. qui non pot. defendi ex eo quod recte praedicta adaptentur loco puro; nam ipsum de sepulchro religioso iam facto dissensisse, argumento est q.d ut probaret n. teneri sepulchri violati

ejicientem cadaver, considerat eum qui intullit invito domino teneri sepul-
chri violati (q. non. de loco puro agebat) et per consequens non posse adversus
alium habere hanc accusationem, quemadmodum qui tenetur furti act. non
potest adversus alium eamdem actionem habere l. 12. §. 1. l. 14. §. is autem
ff. de furt. l. 4. ff. naut. caup. = Valedissima, me hercle, haec ratio: non potest
inferens in alienum sepulchrum, ob id quod hac actione teneatur, accusare domi-
num propia authoritate ejicientem cadaver? q. quia inferens non potest accusare
non fiet reus domin sepulchri violati ejiciens? an non meminit Ant. Math.
popularem esse hanc actionem, Praetoremq. cuicumq. agere volenti centum aureo-
rum actionem polliceri sepulchro violato l. 3. ed. tt.?

10 Quibus sic in ipsum authorem retortis telis in eam adducor sententiam
ut potius credam sepulchri violati actione teneri dominum propia author.
ejicientem cadaver, quod alius eo invito intulerit. Sed quaeso, quaenam
ut hoc firmemus abest ratio? sane non alia, quam religionis; violatur
religio semel jam sepulchro insita aliarum rerum illatione, quis enim
nescit quietos solicitari docuit funestis ausibus manes? Valentinianus novel. de
de sepulchris, animasq. defunctorum sepulchrorum derutione inquietari l.
39. ff. de relig. quandoquidem ea gentilibus fuit opinio ut crederent
defunctorum animas una cum cinere sepulchro concludi. Virg. 3. Aeneid.
ubi de Polydoro Ovid. lib. 1. fastor. Propertius eleg. 13. lib. 2. ubi ejus comm.
Itaque inviolatae religionis ancia cura fuit, ut recedere coegisset consultos
a recepto in jure civili axiomate unicuiq. licere authoritate propia des-
truere q. quis non jure in suo aedificavit l. quemadmodum 29. §. 1. ff. ad leg.
aquil. l. ult. §. si ad januam ff. quod vi aut clam, et tandem apud consultos
dubitata quaestio in l. ossa 8. ff. de relig. evincit religio non licere domino
propia authoritate eruere corpus ab alio illatum, non sine haesitatione ali-
quor. J.C. ut indicant illa verba quaestionis fuisse, et notat D. Juan. Suarez
ad leg. aquil. lib. 2. c. 2. sect. 9. = Et ut rem absolvam in argumentum
[illegible], adduco d. l. ossa 8. ubi injuriar. act. teneri qui ab alio
illatum corpus eruerit e fundo puro in quod intulerat (ea omnium est Doc-
torum senta) in quod intulerat illum. Si ergo ubi abest religio, dominus
ejiciens tenetur act. injuriarum, utquid denegabit A. Math. quando
religio adest, quo accusationem, qua violata religio possit vindicari?
nec obstat quod nequeant [illegible] inferens, et ejiciens eod. crimi-
ne polluti vicissim accusationem intendere ex doctr. l. 12. §. 1. l. 14. §. is
autem de furt. l. 4. ff. nautae caup. non ideo minus inultum remanebit se-
pulchri violati maleficium, cum in utrumq. possit quilibet e populo accu-
sationem exercere l. 3. ff. h. tt.

11 Sepulchri violati reus dicitur etiam emptor fundi, qui intulit mortuum
in sepulchrum quod in fundo erat, nam etsi nominatim exceptum non fuisset,
tamen sepulchrum emptorem fundi non sequebatur l. §. h. tt. quod ita intelli-
gendum est consultus [illegible] esset [illegible] §. 1. ff. de act. empt.

datur etiam actio sepulchri violati non solum adversus violantem sepulchrum
sed etiam adversus violare suadentes l. semper 15. §. si in sepulchro 2. ff. q. vi
aut clam ubi notandum q. si plures jusserint, vel plures fecerint in omnes actio
datur in solidum, ea adhibita distinct. q. plurib. facientib. unius solutio caeteros non
liberat [illegible] quoniam cum plura sint facta, plura censent delicta. at
pluribus jubentibus unius solutio caeteros liberat; q. tunc unum tantum consilium est
quimodo intellig. tex. in l. 9. de jurisdict. ubi vide Cujac. lib. 3. ad edictum Pauli

Sepulchrum heres [illegible] mortuum in [illegible] prohibitum [illegible] de relig. n. 3.

Alienatione etiam violabatur sepulcrum, nam ut Gordianus rescripsit
12. reus esse religionis sit qui religiosas res sciens emere et distrahere n. dubitavit
hinc venditionibus plerumque illa lex addebatur si quid sacri vel religiosi, vel
publici est ejus nihil venit l. 22. l. 72. ff. de contrah. empt. at videt superva-
cua si quidem religio comercio hominum eximit sepulcra l. 28. de contr. emp.
l. 6. §. eod. l. locum C. de relig. l. 5. ff. h. tit. verum hoc, sed non tamen superva-
cua lex illa venditionis, quia nam licet locus sacer vel religiosus nequeat spe-
cialiter venire, tamen si modicus sit, si modica species fani, vel sepulcri, tacite
quasi accessio sequitur venditionem fundi, si modo exceptus non sit, et dabitur
emptori actio ex empto ad hoc ut totus fundus non deducto eo loco praestetur,
l. 22. 23. 73. ff. eod. l. in modicis 24. ff. de contrah. empt. quia n. specialiter locus sacer venit,
sed emptioni majoris partis accedit, unde Tiber. Imp. apud Tacit. lib. 1. n. fieri
contra religionem, aiebat, si effigies Augusti venditionibus hortorum accederet: quod
de modico sepulcro debemus intelligere x.a d. l. 22. ff. de contrah. empt. = Nec semper
sepulcrum sequitur venditionem accessionis vice, sed quando in fundo est constructus
ita ut n. aliunde sit iter aditus ad sepulcrum nisi per fundus, tunc cedit emptori
at si venditor posit venire ad sepulcrum per viam publicam quae recta eum
ducat ad sepulcrum, tunc n. intelligitur id actum ut sepulcrum sit accessio
fundi l. si mercedem 53. §. 1. ff. de act. emp.

13. Enimvero si sepulcrum non sit modicum, ut sic posit accedere emptioni, nec in ea — s. et Cujacius lib. in l. 10. h. tit.
fuerit exceptum, existimo ex sent.a Fabri in rat. ad l. 53. §. 1. ff. de act. emp.o non sequi
venditionem, sed nec ob id itum et aditum habere venditorem invito emptore
cum n. debeat onerari, ut fundo jam suo, servitutem itineris imponi patiatur
praetextu sepulcri quod n. fuit exceptum; eaque fuit ratio Paulo ut exciperet se-
pulcrum prope viam positum, cum verum sit venditum non fuisse, etsi non
exceptum, nec emptoris oneratum illa servitute, siquidem iter aditus habet
per viam publicam; unde parum cavisse ait Cons. illum qui n. excepit sepulcrum
non quod venditum fuisse credatur, sed quod servitutem itineris n. habet, nisi
novo pretio quasi ex causa novae venditionis: At si exceptum fuisset
sepulcrum a venditore, ut ipse posterique ejus eo inferrentur, etiam censebatur
hoc exceptum ut ei per fundum sepulturae causa ire liceret l. 10. de relig. quia
excepta re aliqua omnia illa excepta videntur sine quibus exceptio nequit
habere locum l. 2. ff. de jurisdict. l. bina aedes 9. ff. urbanor. praed. l. 3. §. qui ha-
bet ff. rusticor. praed. l. si venditor 38. §. fin. ff. de contr. empt. legibus namque prae-
diorum vendendorum cavetur, ut ad sepulcra quae in fundis venditis sunt, iter et ius
aditus, ambitus funeris faciendi sit l. 5. ff. h. tit. inutilisque esset exceptio sepulcri
si iter aditumve non exinde exceptum habuisset venditor, quarat.e etiam
ambitus funeris faciendi causa creditur exceptus, si quidem inutile quoque
erit sine eo sepulcrum l. qui duo praedia ff. de servit. rusticor. l. Rutilia 69. ff.
de contrah. empt. Cujac. lib. 20. q. Pap. in l. 27. §. ult. ff. eod. idem lib. 13. obs. 36. et lib. 6. q. Pap.
nec alia ratione admissa fuit servitus itineris ad sepulcrum, cujus ea e natura
ut non posset constitui nisi inter dominos praedior. et rescripto Imp. Antonini cum
Patre cautum fuit iter ad sepulcrum peti precario a vicino, quoties n. debeatur, et
si vicinus ire prohibuerit, tunc extra ordinem compellendus vendere justo pretio, eaque
cura erit Praesidi ne vicinus magnum patiatur detrimentum l. si quis 12. ff. de religios.
quem tex. considero in confirmat. Fabrianae sent. nuper expositae; hoc video
Cujac. d. lib. 10. q. Pap. aut Guther. lib. 3. de i.e man. c. 12. pro sua opinione quidquam
adducere. et pro ista potest etiam adduci l. 11. de relig. ubi si pactus fuisset
inter emptor. et venditorem ne ius esset inferendi in monumentum, quod iis est
inferri, nihil operat. tale pactus quia agat de coercendo jure venditoris, frustra
cum ab eo jus sepeliendi non abiit per venditionem, deberatur ejus ius impediri
et a fortiori recte ducemus argumentum: si expresso pacto n. potest emptor efficere
quod venditor jus sepulcri amittat, multo minus amittet ex eo solum quod n. exce-
perit sepulcrum: Nec obstat ex eod. tex. quod consultus ait stipulationibus id recte
fieri posse, nam sensus illor. verbor. talis est pactus nihil operatur, at stipulatio effectus
sortitur aliqualem, si quidem poenalis sit; non illum quod ex stipulatione posset prohiberi
venditor, sed quod debeat persolvere poenam stipulat. convention; quam doctrinam

docet me Cuj. lib. 27. ad edict. Pauli in d. l. 11. licet aliter capiat text. de mo-
numento nondum facto religioso. Extendit et faber in ration. = Et ex eadem ratione
servitus itineris ad sepulchrum n̄ ammittitur non utendo, nam cum vires religionis
exigat ut et si sepulchro iter non debeatur, tamen à vicino debeat praestari, multo
magis servitutem jam debitam, perpetuo conservandam exposcit. Cujac. lib. 27.
Pauli ad edict. in l. 4. ff. quemad. servit. amit.

14 Sed de actionibus quae dantur in violatores sepulchrorum restat nobis
disputandum, et primo sciendum est et cuius interest dari actionem in factum
l. 3. ~~[illegible]~~ in pr. et §. 9. et 10. l. 6. et 10 ff. h. tit. quae popularis est l. 3. h. tit.
ideoque praefertur is ad quem ea res potissimum spectat l. 3. ff. de popular. act., quod si
absens fuisset reip. causa, et alius egerit poenamque pecuniariam centum aureor.
sit consequutus, non poterit violator sepulcri ~~[illegible]~~ domino reverso, ab eo
rursus eadem act. conveniri, neque aequum est ut quis quidem delicti bis poenam
praestet l. pen. §. ult. ff. nautae caup. l. si rem §. ult. de novat. nec qui
abesset reip. caus. ex inde debeat restitui, cum nihil exciderit patrimonii
ejus ex eo quod actio sepulcri violati actio est doloris contracti ex religione
laesa potiusque ad ultionem et vindictam quam ad rem familiarem spectat l.
pen. ff. h. tit. l. pro herede in fi. de adq. hered. nec obst. l. si quamvis 40. ff. ex
quib. caus. maior. de cuius explicat. recte fab. in rat. et Cujac. lib. 10. dig. Jul.
in l. 6. h. tit. = Alia etiam datur actio ei cuius interest, scilicet interdictum
quod vi aut clam l. 2. h. tit. l. is qui in puteum 11. §. si quis de monumento 12.
2. denique 13. §. quaesitum 5. l. semper 15. §. si in sepulchro 2. l. ult. §.
si quis pen. ff. quod vi aut clam. Si vero nemo eorum ad quos res pertinet
aut sit, aut agere possit popularis actio civilis et poenalis cuique agere volenti
et si plures ad agendum concurrant, idoniorem Praetor eliget l. 3. de popular. act.
quod genus judicii divinationem appellari ait Guther. de jur. Man. lib. 3. c. 22.
quae quidem actio cum poenam contineat, pecuniaria hoc respectu dicitur in l.
9. ff. de sepulchro violato quo sensu recte et popularia et publica atque
extraordinaria poterunt dici ~~popularia~~ pecuniaria Cujac. lib. 8. obs. 38.

[Margin: ... et post annum competit quia sepulchrum non ... soleat l. 15. §. 5. q. vi aut cl.]

15. producit ulterius actionem criminalem, quatenus crimen sepulchri violati
publicum est pertinens ad leg. Jul. pecul. si quid ex sepulchro quis sustulerit
interceperit, in rem suam verterit l. 1. ff. ad leg. Jul. pecul. vel ad leg. Jul. de vi
publica ex illa parte, qua de eo cavetur qui fecit quominus aliquis funeretur
sepeliaturve l. 5. ff. ad leg. Jul. de vi publ. quia et qui sepulchrum violat facit quo quis
minus sepultus sit l. 8. h. tit. sed illum notandum non aliter leg. Jul. habere locum
quam si aut armis, aut coetu, turba, conversu, seditione sepulchra violata sint
§. item lex Julia de vi. inst. de public. judic. licet quandoque quaedam species vio-
lentiae graviores etsi sine armis committantur subjici solent legi Jul. de vi publ.
hanc ergo criminalem act. productam ex crimine sepulcri violati, quatenus
ad judicia publica spectat, famosam esse inquit Ulp. in l. 1. ff. de sepulcro violato
Nec obst. l. 9. h. tit. quatenus dicit actionem pecuniariam esse, nam Rr.
duplicem enasci actionem ex crimine sepulchri violati, criminalis si ad ju-
dicium aliquod publicum pertineat d. l. sepulchri 8. h. tit. civilis pecuniaria
si non pertineat; idque verbum illud quoque, insinuat in l. 9. haec actio civilis
pecuniaria dicitur in factum l. 3. h. tit. praetoris edicto constituitur, quae actio
datur ei cuius interest, et judex debet condemnare quanti ob eam rem aequum
videbitur aestimatione facta, vel ex injuria quae irrogata est, vel ex lucro ejus qui
violavit, vel ex damno quod contingit, vel ex temeritate ejus, qui fecit, dum tamen
nunquam minoris, eo ad quem res ea pertinet agente, condemnet, quam solet si
extraneus agat d. l. 3. §. 8. † si ergo extraneus agat (vel quia non sit cuius interesset
vel quia agere noluerit) tunc ex act. populari condemnatio fit in centum
nisi in eo sepulchrum violaverit, quod habitare aut aedificare in sepulcro fuerit ausus
tunc delinquentis contumacia geminari poenam expostulat, ideoque ducentor. aureor.
judicium Praetor pollicetur d. l. 3. haec ergo actio civilis in factum infamiam
non irrogat, quia potius arguit factum quam personam, et nulla actiones in factum

[Margin: in maiorem quantitatem poterit judex condemnare quia haec actio in bonis et aequo concepta est, ut ait Pap. in l. 10. h. tit. et sic debet judex aestimare in quantum aequum videatur: secus autem si ad quem ea res pertineat, nec haec actio non in bonis concepta dicetur, sed in pecuniam, nullo judicio constitutam, ideoque suadere in l. 10. h. tit. licet aliter existimat Cuj. lib. 8. ... non sumendum alibi ... sup. exposuimus.]

sunt famosa l. 1. §. ~~hoc~~ interdictum hoc 43. ff. de vi et de vi armata l. nondebet 11. ff. de dolo l. 1. C de iure dot. Cujac. lib. 27. Pauli ad edictum in l. quae religiosis 43. ff de rei vind. illa ergo actio criminalis quae descendit ex publicis judiciis nempe ex leg. Julia de vi publica famosa est de qua intelly. l. 1. h. tit. ut recte Cujac. d. lib. 27. Pauli ad edictum et lib. 8. obs. 33 — Nec ex eo quod dicebamus sup. ex l. 3. § 8. judicem debe aestimare damnum datum, statim colligas actionem hanc esse ad interesse contra l. sepulchri 6. infr. h. tit. l. pro herede 20. § fin. ff. de adq. heredit.[θ] nam ut Barth. notavit in d. § 8. l. 3. non datur haec actio ad interesse, sed ad vindictam propter id quod interest.

θ l. 10. h. tit. de cuius explicat. Cujacius lib. 8. q. Pap.

16. Praedictae ergo actiones ut in violatores sepulchrorum dentur dolum requiri necesse est ut praeciamus l. 3. in pr. et in § 1. nam si dolus absit cessabit poena veluti si impubes doli incapax sepulcrum violaverit, quo nihil est apertius; gradum ad alia ut faciamus, videndus Cujac. lib. 8. q. Pap. in l. 10. h. tit. et lib. 6. ob. 22. quib. locis corrupta littera tex. in d. § 1. emmendatur.

17. hac ~~ergo~~ criminali act. diversae poenae, pro ut res contigerit, violatoribus sepulchrorum infliguntur; nam qui corpora extraxerint vel ossa eruerint si humilioris fortunae sint, summo suplicio afficiuntur, honestiores vero in insulam deportantur, vel relegantur, vel in metallis damnantur l. ult. h. tit. quae poena aucta e à Constanti[illegible] in l. 4. C. h. tit. decem[illegible]., aut potius ut in basilic. viginti libras auri inferre coguntur vt. Menoch. de recup. poss. rem. q. n. 375. = qui vero cadavera spoliant si manu armata id faciunt puniuntur poena mortis, si sine armis id agrediantur arbitrio judicii puniuntur usq. ad poenam metalli, l. 3. § adversus ff. h. tit. quae dictio usq. non stat exclusive ut putat Menoch. reprehensus à Matheo de extraord. crim. h. tit.

l. 4. [illegible]
l. 6. §. [illegible]
l. 1. [illegible]
l. 13. §. [illegible]

n. 12. de Nob^e. del 1650.

N. 1. Ad tt. ff. et C. si quis omissa causa testamenti. 81

Edictum huius tt. et eius caussa proponit in l. 1. ff. h. tt. Pretor inquit Vlp. voluntates defunctorum tuetur, et eorum calliditati occurrit, qui ommissa caussa testamenti ab intestato hereditatem, partemve eius possident, ad hoc vt eos circumveniant, quibus quid ex judicio defuncti deberi potuit si non ab intestato possideret hereditas, et in eos actionem pollicetur. Cum ex tt. hereditas adita non est irritum fit tt. l. 1. de injusto rupto l. si nemo subiit 181. de R. I. ideo stricto iure omissa caussa tt. et legata et fideicomissa, et libertates, omniaque in tt. scripta evanescunt, vnde ansam legatis, fideicomissisque fraudandi saepe capientes heredes, si hi erant qui tt. non facto fuissent ab intestato successuri, solebant ex tt. in fraudem legatariorum omitere, adireque hereditatem ab intestato vt in l. nec is 17. §. 1. et l. illud 77. ff. de adq. hered. l. ei qui 13. ff. vt legator. seu fideicomis. noie cav. vt sic haberent omni legatorum et fideicomissorum onere liberam hereditatem. Huic fraudi occurrens Pretor hoc edicto iussit: vt si quis tt. institutus ommisisset ex tt. vt adiret ab intestato, eoque modo legatarios circumveniret, perinde teneretur legatarijs respondere ac si adiisset ex tt. proindeque valerent legata, fideicomissa, et libertates toto h. ntratt. l. 1. et per totum C. ead. l. 1. §. ad eos l. filiusfam. 18. ff. ad leg. falc. d. l. ei qui 13. ff. vt legator. seu fideicom. noie caveat. l. pater 17. §. 1. de castr. pecul. l. Julianus 42. ff. de adq. hered. l. cum pater 77. §. titio 31. de legat. 2. l. si certarum 17. §. si pater 3. ff. de milit. tt. l. si filiusfam. 8. ff. si tabulae tt. nullae extab. l. Papinianus 8. §. quarta 9. ff. de inofic. tt. l. Nesennius 22. §. sed si dominus 2. ff. ad leg. falc. l. 1. C. de fideicom. libert. l. 12. C. de testamentar. manumis.

Cuius edicti observationem x^a. diversas facti contingentias, et ipsius tt. serie facile est cognoscere, Nos hic ad nonulla dificiliora digitum intendemus vt ex eorum cognitione recludantur, et ea quae omiserimus.

N. 2. Et primo quidem dificilis est tex. in l. 1. §. si proponatur 5. ff. h. tt. dicitur eumdem institutum, sibique fuisse substitutum, ommisisseque hereditatem ex institutione, adiisseque ex substitutione vnde quaerebatur an inciderat in edictum, respondeturque non incidere quoniam hanc ei videtur dedisse facultatem, quod dificile est tum quoniam hoc edictum de his tantum propositum videtur, qui omissa caussa tt. adeunt ab intestato, non de his qui alia ex caussa possident hereditatem, ac propterea etiam si ea facultas eligendi ex voluntate testatoris non inducatur, edictum locum non habiturus videtur dicendum: tum etiam quoniam eo cassu substitutionis vtilem fuisse falso supponi videtur, cum si idem sit substitutus, sibique substitutus inutilem esse substitutionem aperta adseveratur in l. s^d. si plures 10. §. fin. de Vulg. Sed vt ab hac posteriori ambigendi caussa initium capiamus sciendum est eumdem institui, sibique substitui sine caussae mutatione non posse: quippe si quis ita dicat Titius heres esto si Titius heres non erit, ipse Titius heres esto. hic cum nihil adjiciatur in substitutione quo caussa mutari videatur inutilis erit substitutio: quoniam satis plena institutio videtur: si autem in substitutione caussa mutetur veluti in institutione legatis heres oneretur, in substitutione autem nulla legata relinquantur, aut institutio facta sit sub conditione substitutio autem pure, tunc substitutio vtilis erit d. l. s^d. si plures 10. §. f. de Vulg. l. vlt. §. Titius 1. eod. ad quem cassum referendus tex. in d. l. 1. §. si proponatur 5. ff. h. tt. vt recte Cuj. in d. l. 10. §. fin. Quo suposito sensus d. §. si proponatur est, si idem ponat institutus, sibique substitutus, mutata caussa in substitutione, quippe forte in institutione erant legata relicta, in substitutione autem nihil tt. legaverat tunc si omittat ex institutione, et adeat ex substitutione non intelligi incidere in edictum: quoniam videtur tt. dum ipsum instituit, sibique substituit facultatem eligendi dedisse; quemadmodum et in l. recusare 6. §. Titius 5. ff. ad Trebel. si testator eidem et fideicomissi iure, et iure substitutionis relinquat hereditatem, potest instituto suspectam dicente hereditatem eligere an mallit ex substitutione adire, vel iure fideicomissi institutus cogere vt adeat, et restituat, quoniam eam facultatem testator dedisse videtur, cum gemminum ius eidem personae adtribuit, conducitque l. ita tamen 27. §. qui rogatus 12. ad Trebel. Et sane si non caperetur haec conjectura ~~[illegible]~~ voluntatis incideret in edictum, cuius verbis licet ille duntaxat contineatur, qui ommissa caussa testamenti possidet ab intestato l. 1. in pr. h. tt. tamen mente comprehenditur quicumque ommisserit ex tt. vt ex alia quacumque caussa possideat d. l. 1. §. non quaeritur 9. h. tt. ac propterea sive omitat ex tt. vt possideat ab intestato sive vt capiat bonorum possesionem, sive omitat ex institutione vt adeat ex substitutione si voluntas testatoris ei non videatur suffragari incidet in edictum, et si pro possesore hereditatem possideat, quam omisserat ex tt. hoc est et si eam sine caussa possideat quasi predo d. §. non queritur 9. vers. totiens quapropter, et si quis bona hereditatis quam ex tt. omisserat, possideat vt vacantia et per quadriennii ~~[illegible]~~ possessionem praescripserit x^a. l. 1. §. 2. et 3. ff. de iure fisci perinde teneatur respondere legatarijs, ac si vt heres legitimus possideret ab intestato l. qui autem 6. §. certe 7. ff. h. tt. ante tempus autem quadriennij, et dum hereditas vel a fisco, vel ab alio evinci potest non aliter cogetur legatarijs respondere, quam

præstent cautionē Evicta hereditate legata reddi idq; voluit ...
n̄ quæritur q. Ulp.o totiens in f. cui adjicienda observo verba ...
16. seq.ti Ut sic uno Spiritu legatur quocunq; enim modo heredi...
turus quis sit legata præstabit, sane interveniente cautione lega...
quo fiet ut principium §.i 10. sit ab illis verbis Et si non possideat ...
cunq; iure quis possideat hereditatem, quam ex institutione om...
eam possideat ut heres sive Civilis, sive honorarius, sive verus, ...
edicto tenebitur aliàs autem si n̄ possideat ut heres n̄ tenebi...
possideat tt. pro donato, aut pro Emptore l. ult. ff. h. tt.o aut fidei...
diti servandi caussa missus in possesionem bonorum d. §. n̄ qu...
ille duntaxat potest ex hoc edicto conveniri, q aliàs posset conve...
petitionis hereditatis ut indicat Gaius in l. cum enim 16. ff. h. tt. ...
Duarenus ad ntr. tt. c. 4. unde quemadmodum iudicio petitionis here...
duntaxat potest conveniri q pro herede, vel pro possesore possi...
9. cum seq. ff. de petit. heredit. ita ex edicto huius tt. ille quo...
qui pro herede vel pro possesore possidet l. regulariter 9. cum seq...
hereditatis; ita ex edicto huius tt.i ille quoque solus tenetur qui...
possesore possidet hoc est qui possidet ut heres honorarius, vel civi...
bona, vel mala fide. Nec quis aliud probare conet ex l. si is q...
de cuius explicat.e vid. Cuj. lib. 26. obs. c. 15.

N. 3. Cæterum ut eo redeam unde abij, ideo in d. §. si proponat.s q. n̄ ...
heres, q omissa institutione adivit ex substitutione q.a tt.or in ...
instituisse, et substituisse ut eligendi concederet facultatem: utrum ...
ex institutione an ex substitutione adire, ac cum huius edicti ...
testatoris voluntas Æquum ē n̄ alium hoc edicto teneri, quam eum ...
tem testatoris in fraudem legatorum ommiserit l. quia autem ...
ff. h. tt.o Ex quarat.e in l. Julianus 26. §. 1. ff. h. tt.o si filiæ ...
omisit hereditatem ex persona filiæ institutæ, et adivit ex subst...
n̄ incidere in edictum, ex eo scilicet quod credit.r testator in ...
patrem ut eligendi facultatē concederet, ne alias videret.r in ca...
contra votum Parentū substituisse patrem, quoniam id perpetuu...
Parentum Votum: Ut premorientes ipsi filios superstites relinqua...
ff. unde liberi l. nam et si parentibus ff. de inoffic. tt.o ac ... ...
de auro et argento legato ubi etiam Pater filiæ substitutus dicit.r ...
videt.r datum, ideo q. pater solvit fideicomissum q.d relictum fuerat ...
quis mihi heres erit immo ea verba ad Patrem duntaxat ...
Unde aliud admitit.r in cassu contrario cum scilicet Pater e...
substitutus eo enim si ommitat Pater ex institutione, et filium ...
titutione incidet in edictū, legataq; tam ab instituto, quam à sub...
tare tenebitur d. l. Julianus 28. in pr. ff. h. tt.o quippe in cassum ...
tituisse n̄ ut arbitrium eligendi relinqueret: S.t illud in eo tex. ...
lianus Videturq; confirmare Papinianus, si varia scilicet legata à ...
itemq; à filio substituto s.a dodrantem data sint, eorum prius ...
quæ à filio hoc ē substituto data ss. Cuius contrarium expresse ...
Nessenius 22. §. f. si dominus 2. ff. ad leg. falc. Proponitur ...
et servus substitutus dicitq; ommittente domino ex institutione, ...
substitutus adire iubente prius erogari debere quæ ab ipso dom...
postea eorum quæ à servo relicta sint rationem ineundam ...
plura pro horum iurium explanat.e Cogitarunt Interpretes, ...
Cuj. lib. 17. quæst. Pauli in d. l. Nessenius 22. et Benedictus ...
c. 4. adherere potius visum ē Bartholo Edem et Accursio in ...
qui aiunt proposito casu cum pater, aut dominus institutus omm...
iubetq; adire filium, vel servum substitutum incidere in edictum, ...
ac parvi refferre dicit, utrum quis per semetipsum an per alium ...
aut filium adquirere potuerit hereditatē ex tt.o nam quomodo cu...
n̄ adquisivit in ea caussa ē ut possidens postea ab intestato incid...
l. cum tribus seqq. ff. h. tt.o et si servus, vel filius adire noluerint, ...
iussis noluerint obtemperare d. l. 1. §. 3. quoniam semper in hoc ...
Patris intervenire præsumit.r, et alias si n̄ intervenit sibi imputare ...
servos tam protervos habeat, vel cervicosos ut ait Benedictus ...
c. 4. n. 14. Ita similiter si cum posset per se adquirere ex ...
fraudem legatorum possidere ex filij, vel servi substitutione debe...
ac quoniam ex edicto ita tunc ratio comuniter haberi dicit ...
adita esset ex institut.e l. si duo 18. in pr. l. si dolo 24. §. 1. ff. h. tt. ...
haberi debet legatorum, quæ ab instituto relicta sunt l. q.a autem

l. si eadem 20 ff. h. ttº. quoniam si ex institutione adita esset hereditas ñ tantu priora, sed et sola solvenda fuissent, Xª quod recte ait Paulus in d. l. Nesennius 22 §. 1. superiore casu prius rationem habendam legatorum quæ à Domino h. e instituto relicta sunt, Nec aliud dicitur in d. l. Iulianus 26. illa n. verba eorum prius rationem habendam quæ à filio relicta sunt sic capienda ac si dictum fuisset ex illis prius Falcidiam deducendam, illorumq. prius ad falcidiam deducendam rationem habendam quæ à filio hoc est substituto relicta sint; Vt scilicet filio si in eo fuerit cum legata ab instituto Patre, et substituto filio relicta integrum assem explecterent ex quibus legatis esset detrahendus quadrans falcidianus, Respondetq. Iulianus prius rationem habendam eorum quæ à substituto relicta essent, hoc est prius detrahendum ex relictis à substituto, quibus ñ implentibus quadrantem necesse erit, et qd. deficiat deducere ex legatis relictis à Patre instituto.

N. 4º Secundo difficilis ê tex. in l. si dolo 24. in pr. et §. 1. ff. h. ttº. ubi ommittens ex ttº. ut adeat ab intestato dicitur ñ pro maiori parte teneri legatarijs, quam p ea quam possideat ab intestato, h. ê ñ teneri p ea ex qua institutus fuisset, sed pro ea quam possideat qd. quidem dificile videtur tum ex eo quod cum perinde ex edicto respondere legatarijs iubeatur, ac si ex ttº. adiisset l. si duo 18. in pr. h. ttº. necesse ê ut in solidum respondeat perinde ac si adiisset ex ttº. ñ p parte duntaxat, quam ab intestato possideat. Tum etiam quoniam in l. si ñ solus 10. §. si duo 2. ff. h. ttº. videtur adseverari in solidum eê conveniendum: quippe afirmatur si institutus, et substitutus ommisserint ex ttº. et adierint ~~abo~~ ambo ab intestato unumquemq. suis legatarijs in solidum teneri, aliàs autem si verum esset ñ p qua parte institutus quis fuisset, sed p qua parte possideret ab intestato conveniendum, consequens esset ut in casu d. §. si duo legata relicta ab instituto ipse duntaxat p parte deberet cum p parte duntaxat possideret, quibus et sufragari videtur l. et si ñ totam 13. cum seqq. h. ttº. item argumentum ductum ex l. 1. §. f. h. ttº. ubi sola ommissio hereditatis in fraudem legatorum facta, ut legitimus posideret hereditatem ab intestato obligat institutum et si ñ possideret; unde inferri videtur à fortiori teneri in solidum si pro parte possideat.

N. 5. His dificultatibus motus Cuj. lib. 60. Pauli ad edictum in d. l. si dolo 24. putavit in pupilloq. dolo tutoris ommisisset duntaxat verum eê teneri p ea ~~parte~~ tantum parte quam possideret ab intestato Xª d. l. si dolo 24. in pr. reliquos autem in solidum teneri perinde ac si adiissent ex ttº. idq. voluisse Paulum in d. l. si dolo 24. §. 1. ubi referens aliorum qui contra sentiebant opinionem illam rejecisse videtur his verbis quamvis Prætor perinde eum det actionem, atq. si adiisset hereditatem. Ego autem verius puto ñ in solidum teneri sed pro parte duntaxat, quam ab intestato possideat, idq. voluisse Paulum in d. §. 1. serio inspicienti facile patebit, pro qua sententia adduci potest et Gaius in l. si duo 18. in pr. ff. h. ttº. ac Vlp. in d. l. si non solus 10. in pr. ff. h. ttº. Item et ratio iuris quæ suadet ñ p maiore parte quemquam teneri, quam pro ea in qua dolum commiserit, undecum ommittens ex ttº. solum videat commisisse dolum, pro qua parte possidet ab intestato, ñ ê æquum ut pro maiore parte teneatur, quippe ñ sufficit dolus ut teneatur sed necessari ê et possessio, ac respectu possesionis metienda sunt onera, adeo ut et si ñ formam habeat caussam possidendi ñ aliter cogatur respondere legatarijs, quam accepta cautione evicta hereditate legata reddi, ut sª diximus ex l. 1. §. 9. et 10. h. ttº. Consentaneumq. ê æquitati ut et alter qui possidet ~~hereditatem~~ alteram partem hereditatis ñ solum sentiat comodum ex ommissione instituti sed et damnum Xª. leg. si ñ solus 10. in pr. h. ttº.

N. 6. Nec obstant quæ pro contraria sententia adducuntur, ñ primum ex eo deductum qd. perinde qui omisit teneri dicatur ac si adiisset ex ttº. quippe id ita capiendum ê velut si dicat perinde teneri, ac si eam partem quam possidet ab intestato adiisset ex ttº. ñ autem perinde ac si solidam hereditatem ex qua erat institutus adiisset — Non secundum ex d. l. si ñ solus 10. §. si duo f. h. ttº. nam ommisso Cumano in d. l. si ñ solus 10. in f. prij ubi videtur sentire invicem institutum, et substitutum pecuniam accepisse, qua divinatione, si vera ê, facile nodus solvi poterit, dicendum ê in d. §. si duo cum hereditatem institutus et substitutus possiderent ab intestato, tamq. à substituto, quæ ab instituto legata nominatim relicta essent ac dubitaret inter Ictos, quatenus utraq. legata solvenda essent, quippe iniquum videbatur et pro legatis relictis ab instituto, et pro relictis à substituto p parte in utrumq. actionem dari, quia inde præiudicium parari posset instituto, si plura legata relicta fuissent à substituto non autem æquum esset in plus teneri, quam teneret si adiisset ex institutione, ideo inquam visum ê temperamentum aliquod capere, inductumq. ut singuli suis legatarijs responderent, hoc ê inductum fuit, ut ñ omnibus legatarijs pro parte singuli tenerentur sed ut institutus solveret à se relicta, item substitutus præstaret pariter quæ à se data essent ut sic detracta mentione substitutionis ambo revocarent ad intellectum institutionis ut dicitur in l. in ratº. 11. §. si filio 6. ff. ad leg. falc., et quemadmodum si simul fuissent instituti, ac legata fuissent à singulis nominatim relicta, unusquisq. suis legatarijs in solidum respondere teneretur, sic similiter superiori casu in solidum unusquisq. suis legatarijs teneatur quo sensu et in l. si ab instituto 11. ff. h. ttº. si ab instituto et substituto eadem res mihi legata sit, et ambo ommittentes ex ttº. possideant ab intestato ab utroq. solida res mihi debetur, sed si ab uno consecutum sim, ab altero petere ñ possum, quoniam cum Xª. nuper dicta ambo revocant ad intellectum institutionis, videtur à singulis idem nominatim legatum eê, ac propterea duo Rei debendi ttº. facti credunt X. l. eandem

9. in pr. ff. de duob. reis l. si ex toto 8. §. 1. de legat. 1. quomodo & intell.
intl. si pecuniam 3. ff. h. tt. sed animadvertendu in casu d. §. si duo
instituto relicta n' adeo portionem instituti onerare, ut illis dodrans portion
possidet institutu n' sufficiat, nam aliai quod non possent illi legatarii
to exigere permitterent petere à substituto, praeferendique essent reliqui
quibus relictum erat à substituto x.ª ea quae s.ª diximus pro explicat.
26. h. tt. = Non obstat tertium ex l. etsi n' totam 13. cum seq. h. tt.
ommittentem ex tt. hoc edicto teneri licet quam minimam partem
ab intestato, nam illud sic intelligendu est ut n' pro qua parte
s.d pro qua parte possideat teneri debeat, idque suadet exemplum quo
Gaius in l. cum n. 16. ff. eod. tt. aiens ommittentem ex tt. teneri edicto
si ab intestato unam tantum rem hereditariam possideat, quemadmodum
hereditatis tenet etiam q possidet unam rem tantum ex hereditate
riter, exemplo in finem peracto licet inferre, quemadmodu qui una
ex hereditate possidet, licet possit conveniri iudicio petitionis hered.
non cogitur praeter eam rem quid restituere, ita similiter et qui omm.
tt. unam rem duntaxat possideat ab intestato pro illa tantum ten.
dere legatariis = Non item obstat 4.um ex d. l. 1. §. f. h. tt. nam hoc
temperamento quodque ppugnamus, eo scilicet ut si legatarii ab illo q
deat hereditatis ex aliqua caussa legata p ea p.te n' possint exig.
solidu det actio adversus eum q ommisserat ex tt. & pro altera
immo & adversus eum detur actio, et si ex nulla parte possideat
sibi enim imputet qui dolo hereditatem quam agnoscere potuit om
autem si alter qui possidet pro parte, eius conditionis sit ut & teneatur
dolum participavit l. matet 27. §. f. ff. h. tt. l. 1. C eod. & solvendo
utrumque dabit actio x.ª l. si duo 18. h. tt. & ea quae nuper dicta sunt
et si is qui omisit nullam partem possideat, alter autem cuius gratia
totam hereditatem possideat, in possessorem in solidu dat actio d. l. 1. §.
in f. l. si quis 4. in pr. & §. 1. h. tt. eo autem excusso si solvendo n
tentem agit d. §. ult. sic intelligendo Cuj. lib. 18. obs. c. 8.

N. 7. Haec autem ita locum habent si institutus gratis ommisit he
gratia in substitutum, aut legitimum ommisit in fraudem legatar.
titutum, vel legitimum p p.te vel insolidu pertineret hereditas, aliud
dicendum esset si pecunia accepta ommisisset, tunc enim & pr
& si nullam partem possideat hereditatis convenitur ille qui om
accepta l. licet 2. in pr. l. si quis 4. in pr. & §. 1. d. l. si non solu
h. tt. l. fuit quaestionis 24. ff. de adq. hered. l. qui pretio 8. ff. de
l. 1. C de fideicom. libert. non quia videt p herede gessise, s. q. vel
accepisse hereditatis d. l. 2. h. tt. l. 4. §. si quis ex incia 11. ff. de le
propterea aequu e ut respondeat legatariis, perinde ac si adiisset, quo
ut recte Cuj. d. lib. 18. obs. c. 8. & Donel. C h. tt. si solvendo non
veniri possessor hereditatis d. l. 2. §. 1. ff. h. tt. ubi notandu ea verba
<u>lucrativa habet possessione</u> sic accipi debere ac si dictum esset ita
crativam habeat possessionem ut verbum <u>maxime</u> accipiat pro ita
saepe in iure accipi notat Bris. de V. S. vbo maxime. Hic f. q pecun.
ommisit hereditatem ut alter possideat ab intestato vel ex substit.
inde habetur ac si ipse possideret, ac proinde in solidu tenetur ac
quemadmodum etiam & in solidum convenit, ac p possessore hered.
qui illam vendidit l. si quis 4. §. f. l. si servum 28. in pr. ff. h. tt.
desiit possidere hereditatem, quam semel possidere ceperat l. 1. §. iam
seqq. ff. h. tt. veluti si colludens cum adversario succubuit in pe
animi passus e hereditate, quam iure possidebat quomodo accip.
d. l. 1. §. sane 12. h. tt. & q per dolum eam possessionem dimitat q
Quae omnia pressius his quatuor conclusionibus pponimus ut const.
dum censeamus 1.ª cc.º si quis pecunia accepta hereditatem om
ab intestato, vel ex substitutione habeat hereditatem solidam, vel p p
respondere in solidu legatariis quemadmodu si adiisset ex tt. si so
vendo n' sit, poterit etiam possessor conveniri. 2.ª cc.º si quis grati
hereditatem ut alter, quocum fraudis consilium inierat, solidam
vel ab intestato, vel ex substitutione prius convenietur à legatariis
vendo n' sit, vel n' participaverat fraudis poterit, & qui ommisit conv.
si quis gratis ommisit ex tt. ut cum alio, qui fraudem quoque particip.
deat hereditatem ab intestato pro p.te in singulos dabit actio legatariis, si
doli n' sit particeps, aut solvendo n' fuerit in solidu conveniet, q ommi.

4. 22.º si institutus, & substitutus ommisserint ex tt.º & possideant hereditatẽ
abintestato singuli suis legatarijs respondere tenebunt, quasi revocati ambo sint
ad intellectũ institutionis, & ab inoquoq. sua sint nominatim legata relicta.

N. 8. tertio dificilis ẽ tex. in l. quidam 7. ff. h. tt.º ubi cum quidam Titiũ & Mevium
instituisset heredem, Titioq. centum legasset dicit. si uterq. ommisso tt.º legitimam
adijsset hereditatẽ Titio legati actionẽ denegandã, unde infferri videtur, etiamsi in frau-
dem legatorum ommissa sit hereditas ex tt.º & adita ab intestato legatorũ actionẽ
ñ conservari. S.º Respondendum ẽ hoc in superiore casu specialiter procedere: quoniã
ut ait Ulp. in l. si non solũ 10. §. 1. ff. h. tt.º neq. improbe, neq. imprudenter recusat quis
legatum solvere ei, cui liberum fuit adeunti hereditatẽ ñ tantũ legatum petere, s.
& pene universa bona ex tt.º obtinere, Indignus ẽ beneficij Pretoris huiũ tt.i q ipse
in jus & voluntatem testatoris commissit, ommitens quoq. ex tt.º ut adiret abin-
testato; aliàs n. si in hoc solo peccasset, q.º hereditatem delatã ex tt.º ommisisset
ñ autem eam possideat ab intestato, tunc cum ideo videatur ommisisse, ne implicaret
Oneribũ hereditarijs legatum petere ñ impediet l. 87. cum duabũ seqũ ff. de legat. 1.
ubi notat Cuja. quomodo explicandũ tex. in l. si in tt.º 22. §. f. ff. h. tt.º ubi ideo institu-
tus qui ommisit ex tt.º & repudiante quoq. substituto hereditatẽ illam adivit ab
intestato tenetur legatum substituto relictum prestare: quoniam substitutũ licet o-
mmisit ex substitut.e ñ tñ adivit ab intestato, nihil autem prohibet repudiare eum
cum iustam caussam habuisset, ob quam nollet negotijs hereditarijs implicari: quo etiã
& refferendũ tex. in l. apud Celsum 4. §. si quis ex uncia 11. ff. de doli except.e ppo-
nit ò quis ex uncia heres scriptus ex qua ducenta consequi poterat, repudiasse heredi-
tatẽ ac pretullisse legatum in quo centum duntaxat erant, ne scilicet molestis here-
ditarijs implicaret quarebat an posset à substituto petere legatum, Respondetq. posse ex
eo s. quod cum ipse ñ ommisserit ex tt.º ut adiret ab intestato, videtur nullũ fraudis
particeps in id duntaxat ommisisse ne molestijs hereditarijs implicaret. Sed illud difi-
cilius q.º in ipso tex. adjicit, scilicet si à substituto pretium accepisset ne adiret here-
ditatẽ postea dolo facere si peteret legatum, ac ppterea exceptione dolli repellendũ
Cuius tñ rationẽ eam esse dicendũ est cum Cuj. lib. 14. obs. c. 29. q.º videtur quasi
agnovisse, qui precio accepto ommisit, quemadmodũ & mulier quæ substituto viro
dotis caussa repudiat, videtur quodammodo agnoscere, ideoq. dotales fiunt res heredita-
riæ l. si nuptura 14. §. f. de fundo dotali, ac ppterea in §. si quis ex uncia 11.
quemadmodũ si agnovisset hereditatẽ esset inutile legatum, ita & si pretio accepto omi-
sit intelliget saltim pro sua parte inutile legatum, hoc ẽ p p.te quam ommisit p indẽ
a substituto cui ea pars deffertur reppelletur doli exceptione, pro partibũ autẽ Coheredũ
ñ erit inutile legatum.

N. 9. Quarto dificilis ẽ tex. in l. q.a autem 6. §. hoc edictũ 9. ff. h. tt.º ubi & ñ solũ eum
qui omiserit ex tt.º s.º et qui ommisserit bonorum possesionẽ c.a tabulas hoc edicto teneri
dicit, absonum autem videtur ut hoc edictum cuiũ, ut s.a diximũ, scopus ẽ tueri volun-
tates defunctorum, eos punire quoq. adverteret, qui illam ñ impugnant, immo difici-
le, vel potius imposibile videtur decidere cassum, quo possit quis ommitere bonorũ
possesionẽ c.a tab. & adire ab intestato: quippe ubi competit bonor. poss.º c.a tab. suppo-
nit eẽ tt.ũ quo ñ rupto per bonor. posses.ẽ ñ poterit adiri hereditas ab intestato.
Facile tñ nodus solvet si affingamũ hipothessym ut per Cujac. lib. 3. obs. c. 20
filius emancipatũ preteritus, cum metu bonor. posses.is s.a tab.as ommisissent heredes
scripti ut in l. 4. l. 11. & 12. ff. de legat. prest., non bonorũ posses.ẽ c.a tab. s.º ab intestato
possidere cœpit per bonor. posses.ẽ unde liberi c.a l. 1. §. si autem 2. ff. si tab. tt.i nullæ
extab. quærebat an legata relicta liberis & Parentibũ quæ ex tt.º de legat. pres-
tandis debuisset prestare si accepisset bonor. posses.ẽ c.a tab. prestaret etiam hoc casu
cum ommissa bonor. posses.e c.a tab. agnovit hereditatem ab intestato, R.r q. ex sentẽa
huius edicti legata prestare teneri liberis, & parentibũ perinde ac si accepisset bonor.
posses.ẽ c.a tab. quoniam heredes cum metu bonor. posses.is ommittunt perinde debent
haberi ac si adiissent & per bonorum posses.ẽ fuissent repulsi, iniquumq. esset filium
preteritũ metu bonor. posses.is repullisse heredes scriptos, ac postea aspernari remedium
quo profecisset & quo deficiente bona paterna neutiquam esset habiturus. Aliud ẽ in
specie l. si filiũ 23. ff. h. tt.º ubi potiũ incidit in edictũ qui bonor. posses.ẽ contra tabulas
accipit, ratioq. ea est q.º licet cum filius emancipatũ preteritũ ẽ, possint reliqui filij etiam
instituti propter eum petere bonor. quoq. posses.ẽ c.a tab. immo & eam petere ñ solũ postquã
ipse petijsset s.º etiam ante eum l. si post mortẽ 10 §. f. ff. de bonor. posses.e c.a tab. tametsi
filiũ emancipatũ postea nolit petere bonor. posses.ẽ, æquum visum ẽ institutos perinde tene-
ri omnibũ legata prestare, ac si secundum tab. bonor. posses.ẽ accepissent, nec enim occasio
emancipati preteriti debet institutũ lucro adficere, cum preteritũ iure suo ñ utat, ut ait
Ulp. in l. nonumquam 14. de legat. prest. c.a q.º cum in d. l. si filiũ 23. filij instituti pe-
tijssent bonor. posses.ẽ c.a tab. propter alterum filium emancipatũ recte dicit si postea
filiũ emancipatũ nolit bonor. posses.ẽ c.a tab. petere illos perinde omnibũ teneri ac si adi-

adiissent ex ttº. ac propterea filiam institutã ñ teneri alteri fra
conferre dotem ex doctr. l.º 3. ff. de collat.º dotis & l. 7. ff. de collat.

N. 10. Quinto dificilis ẽ tex. inl. 1. §. qui sub condit.º 8. ff. h. ttº. ubi dici
tutus sub condit.º potestativa cui parere potuit eam non impleverit, s
ttº. adierit ab intestato, perinde teneri hoc edicto ac si pure fuisset institu
dificile qº quandiu pot ex ttº. adiri hereditas ab intestato ñ deffert
de adq. hered. hereditas autem ex ttº. tandiu potest adiri, dum utiliter ñ
aut alio modo certũ ñ fit testamentariæ successioni locum ñ eẽ, Unde
sub condit.º potestativa totum vitæ tempus habeat facultatiuũ ad illam im
ff. de condit. inst. ac pendente condit.º ñ posit hereditas ut potẽ nondu
repudiari l. is qui heres 13. ff. de adq. hered. infferri videt nullo vitæ
posse heredẽ institutũ omissa caussa ttº. adire hereditatẽ ab intestato,
certũ fiat additionẽ implendæ ñ eẽ, ac propterea nunquam posit hered
repudiari, nec ab intestato adiri. Sº. Respondendũ ẽ tex. in d. §. q. sub
posse vel ad casũ quo instantibus forte creditoribus dies fuisset præfinit
condit.º Rº. l. si qui 23. §. 1. ff. de hered. inst. l. 1. de curator. bon. dan.
à ttore intra certũ diem conditio impleri iussa esset ut inl. Sº. 9. §.
pr. ff. de hered. inst. l. in plurium 70. §. 1. de adq. hered. Vel alias
costa lib. 2. select. c. 2. heredem de facto ommisisse caussaũ ttº.
certum factum esset impleri ñ posse conditũ ac adijsse ab intestato,
dicit præstare debere legata, perinde ac si adijsset ex ttº. ñ autem,
pecuniam ei cui conditionis caussa dare jussus erat l. si quis 8. ff.
tarius ñ est l. Mævius 55. ff. de 2. & D. l. mortis 31. de mortis causa do

N. 11. Sexto dificilis ẽ tex. inl. pater 17. §. 1. ff. de castr. peculio. ubi Pater
milite, vel qui militavit, si ommittat ex ttº. hereditatẽ, ac iure peculij bona
incidere in edictũ nostri ttº. cum tn nec pro herede possideat, nec pro possessore
l. 1. & l. 2. cum alijs ff. de castr. pecul. ac ut sº. diximus ille duntaxat in
qui hereditatem, quam ommisit vel pro herede posidet, vel pro possessore
Ut Rº. cum Benedicto Pinello lib. 1. select. c. 9. n. 64. q recte ait hoc
proprie Patrem ñ teneri, ad exemplum tn edicti conveniri ut dicit.º inl.
Sº. prij ff. ad leg. falc. l. si certarum 17. §. si pater pen. ff. de inof. ttº.
possideat ut heres possidet tamen quasi pro herede; sed adhuc
manet in eo tex. sententia qua utiq. ad finem peculij legata præstare
nec falcidiæ beneficium habet, quippe licet falcidiæ beneficiũ ñ sit
à filio milite institutũ est l. si post missionem 17. cum similibus ff. ad leg.
falcidiæ deductionẽ locum habere in ttº. eius qui militaverat certũ ẽ
ad leg. falc. Verum Rº. Aba dº. §. 6 Pater à filio milite, vel qui militavit
accipienda de filio, qui miles erat, vel intra annum missionis decessit
ac propterea iure militari facto, quo utroq. casu recte dicit.º si pater ex ttº.
ditatẽ, ac iure peculij bona castrensia occupet legitimi heredis exemplo
peculij legata præstare hoc est sine deduct.º falcidiæ, quoniam perinde
ex ttº. si autem adijsset ex ttº. ut potẽ iure militari facto falcidiã deduc
Qua propter recte adjicit DD in Ultº. quod si filius post annum quam militia
iure comuni facto ttº. vita decessisset ratione falcidiæ retineri quartã
tunc Pater ex ttº. & iure peculij bona occupasset, ñ ad finem peculij
teneri præstare legata sº. cum quartæ deductione, quoniam ttũ iure comuni
missionẽ factum erat, proptereaq. perinde ac si adiisset Pater ex ttº.
cidiæ deducere, ita similiter eam deducere pot. cum ommissa causa ttº.
peculij ad instar etiam alterius cuiuslibet qui ommissa causa ttº.
quem etiam ex legatis quæ præstare cogit ex nostro edicto falcidiæ posse
ñ qª. ad eum pertineat lex falcidia sº. qª. per edictum Prætoris
ad instar successionẽ ab intestato l. 1. §. ad eos 2. ff. ad leg. falc.
18. in fine prij & l. Nesennius 22. §. 2. d. ttº. ad leg. falc. l. qª. autem 6
§. 1. l. si cui 25. & l. Iulianus 26. ff. h. ttº. l. ult. C eod. Tandẽ & illud
in d. l. 17. §. 1. de castr. pecul. dicit.º in Ultº. cæterum patrem dolo omm
bona castrensia filij, iure peculij occupantem ñ puniri; verum
capiat animadvertendũ ẽ Patrem si velut heres ex ttº. filij capiat
trensium bonorũ teneri creditoribus filij respondere ita ut in eum perpetua
& si hereditas solvendo ñ sit, perinde ac aliàs comuniter dici solet
solvendo hereditatẽ, quæ heredem invenit, sin autem ñ ex ttº. succesit
peculij bona habeat ñ in solidũ teneri, nec perpetuam in eum dari
taxat intra annũ ex reg.º ttº. ff. qº. actio de peculio annal. ac cætera
sit in peculio, quam distinctionẽ proponit Papinianus in d. l. Pater 17.

Suposito in d. 10 11.º ceterum recte dicit si pater à filio institutus heres cum peculij solvendo n' esset ommiserit ex ttº. & bona occupaverit iure peculij nihil dolo videri fecisse quamvis tempori incurrat compendiu hoc est quamvis actio quæ aliâs in eum perpetua danda esset si heres fuisset, nunc intra annum dari debeat, qum de peculio tantum dari possit, & actio de peculio post mortem servi vel filij cuius erat peculiu annalis tantum est toto ttº. ff. q.do actio de peculio annal. sit, Ait inquam, hoc casu Papinian nihil patrem ommittentẽ dolo fecisse videri, ac consequenter proinde in edictũ ntri ttº. n' incidere: q.a scilicet n' in fraudem legatorum ommisit s.d ex iusta caussa cum peculium solvendo n' esset: ne cogeret legatarijs in solidũ respondere ut recte explat Cuj. lib. 2 dfinit. Papin. in d. l. 17.

N. 12. Unde illud vellim notari quoties ex caussa quis omittit ex ttº. ut possideat ab intestato impune id facere, ac citra ullum metum edicti, quoniam tunc n' ipse legatarios fraudare, s.d fraudem potius à se repellere existimat. Hinc primo explanandũ tex. in l. cum Pater 77. §. Titio 31. de legat. 2. ubi si ttor. eum heredem instituat cui fideicomissũ debeat ac debitum iubeat compensare cum falcidia ut potest x.a l. 12. ad leg. falc. ait Papinianũ posse heredem ommittere ex ttº. at hereditatẽ si legitimũ heres sit adire ab intestato: nec videri dolo fecisse q.a adictũ ntri tt.i cum potiũ fraudem exclusserit tt.ris per quam falcidiæ deductionẽ palam prohibere n' poterat l. q.d bonis 15 §. 1. ad leg. falc. tacite prohibere conatus fuit, iubens debitum compensari cum falcidia. 2.º explicandũ tex. in l. Julianũ 42. de adq. hered. ubi Marcellũ improbans sniã eorum, qui substitutum pupillarem impuberis, qui se paternis bonis abstinnerat dicebant eẽ compellendũ creditoribũ ~~hereditarijs respondere~~ paternis respondere, ait si hoc verum esset permittendũ fuisse substituto, si forte pupili frater aut alius heres legitimũ erat ommittere ex substitutione pupilari, ac impuberis hereditatem adire ab intestato idq. impune; quoniam n' videret voluisse fraudare edictum qui sibi prospexisset, ne oneribũ patris cum pupilli hereditate implicaret, q.d ipsum & repetit Papin. in l. si filius 12. de vulg. in hunceq. sensum ejus verba accipienda ibi præsertim quod tabulis secundis legitimam haberet fratris hereditatẽ de quorũ iurium explanatione, quoniam & aliâs dificilia sunt vid. faber lib. 2. conj. c. 2. & Valencia tom. 3. illustr. tract. 1. c. 7. = 3.º explanandũ tex. in l. Papinianũ 8. §. quarta 9. ff. de inof. ttº. ubi filius institutũ à Patre q servos tantum habebat in patrimonio illisque omnibũ libertatẽ ttº. relinquebat dicit posse ex ttº. ommittere, & adire ab intestato ex ea scilicet ratione q.d citra edicti pœnam videat id ei licere, cum n' fraudandi legata, libertatesve caussa s.d iuris potius sui tuendi cum nihil ei à Patre relinqueret, id facere censeat. s. illud in eo tex. dificile q.d hanc facultatem filio duntaxat emancipato videt concedere n' filio existenti in potestate: Respondendũ tn cum Cujac. in ipso tex. ideo ibi de filio duntaxat emancipato actum fuisse; quoniam filiũ qui erat in potestate cum sola sui ipsiũ existentia: ut pote sui heredis confirmat libertates directas, & si se abstineat l. sciendũ 32. ff. de manum. ttº. inutile esset hoc remediũ = Tandem & inde quoq. explicandũ tex. in l. excussatũ 5. ff. h. ttº. ubi excussatum dicit videri patronũ qui institutũ à liberto aliter quam eum institui oporteret ommisit ex ttº. & adivit ab intestato, quoniam scilicet n' tam fraudare legatarios, quam ius suũ tueri videt quapropter si à liberto ut dicit in d. l. 5. patroni servus fuisset institutũ acsi forte per cassum n' possit iuberi adire veluti quia in fuga esset, citra pœnam edicti posset ex ttº. ommittere, & adire ab intestato, q.d idem eẽ dicendũ, & si patroni portio legitima ex qua erat heres scriptũ fuisset legatis exhausta dicit in l. q.a autẽ 6. §. si patronũ 8. h. ttº. adeo ut & si Coheres etiam ommisisset nulla collussione interveniente cum patrono n' incidat in huius edicti pœnam, & si integram hereditatẽ ab intestato possideat d. §. §. Secus ac si ipse Patronũ fuisset ex asse institutũ quo casu licet oneratus fuerit legatis; tamen si ommittat ex ttº. & adeat ab intestato n' excussabit p.te edicti pœnam ut indicat Gaiũ in l. præterea 19. h. ttº. h. e. salvam hababit debitũ portionẽ (cuiũ conservandæ caussa tot privilegia ei concedunt, ut & semel suspectẽ dictam hereditatẽ possit retinere l. ita tamen 27. §. si patronũ 13. ad Trebel. & stipulationem post mortẽ liberti interpositẽ de solvendo fideicomisso possit insuperhabere l. si patronus 20 ff. de donat. & alia plura ej permittant c.a iuris rigorem ut in l. & si ex modica §. §. s.d etsi 3. ff. de bonis libert. l. qui duos 9. §. si cum filio 2. ff. de reb. dubijs) At q alterã p.te legata solvet ex ea, ut censeo ratione, q.d n' videt carere dolo q cum posset etiam adiens ex ttº. debitam portionẽ liberam à legatis servare x.a l. 1. §. penult. ff. si cui plus quam per leg. falc. maluerit adire ab intestato, quod fraudandi mens non ita n' ita præsumi poterit, cum ex debita solum portione fuerat heres instĩtũ acsi tunc neq. ex ttº. neq. ab intestato possidens legata relicta præstare debuerit ut in d. §. 8.

Animadvertendus autem q. si Patronus portionem suam oneratus legati cohaeredisq. adcrescat heres munere legatorum solvendorum n. sicut Patronus l. cum patronus 28. ff. de legat. 2. quoniam q. verecundiae patronali hoc nequaquam ad alium pertinere debet ex d. l. 28. quo casu patronus omne ius q. habebat ad bona liberti ammittet: quoniam nec poterit ex tto. cum semel iam repudiaverit, nec ab intestato cum n. tas vt pote per aditionem heredis conservato, nec poterit petere bonor. pos. cum ex legitima portione fuisset institutus, quam iniuria quereret oneris cum posset nulla legata solvere ex d. l. 1. §. pen. ff. si cui plusquam per alias si ex minore quam legitima portione fuisset institutus rel. 2a. tab. bonor. posses. l. si v. 8. et l. 16. §. 5. ff. de bonis libert. quod patronus 49. eod. tt. de cuius explicat. videndus Barth. ibidem quem Cuj. in l. 3. C de petit. heredit.

N. 13. Septimo difilis e tex. in l. filiusfam. 8. ff. si tab. tti. nulla extab. fam. institutus sub condit. qua in patris sit potestate dicit posse tto. ommitere hereditatem, ac adire ab intestato vt proximus cognatus edictus cum tn. xa. s. dicta institutus sub condit. potestativa perinde dere in edictus ommittens ex tto. vt alio iure possideat, ac si pure l. 1. §. si sub condit. 8. ff. h. tto. At Rr. ibi ex iuxta caussa ommissi in fraudem legatorum ac proinde extra casum edicti, quoniam filius institutus sub condit. si a patre emanciparet n. autem pot. nec debet extorqueri emancipatio: q. Patria potestas est res inestimabilis l. nec emancipat. liber. quapropter impune pot. ommittere l. mater 24. S. potest adhuc quis obiicere potuisse filium ex tto. etiam n. impleta possess. secundus tabulas petere, quae heredibus institutis dum pendet solet l. 2. §. si sub condit. l. 5. et 6. ff. de bonor. posses. sec. tab. l. inter satisdare cogant, ac proinde dolo versatum videri ommittens ex tto. Objectioni Papinianus eum tantum incidere in edictum, qui caussam tti. re amplecti potuisset, bonorum autem possesionem quae dari solet pendente et sine effectu postea defecta condit. vt hic defecit conditio emancipationis tum diebus quibus emancipari, vt moris erat, iussus fuerat, quippe ita adiici solebat si à patre intra dies centum emancipatus eris, h. e. intra dies heres ff. de minor. = Caeterum adhuc d. l. 8. opp. Imperatorum Diocleti ani rescriptus in l. filijs 25. C de inoffic. tto. vbi eodem casu filios posse succedere cum à matre fuissent instituti sub condit. emancipationis. Respondendus autem ideo e n. succedere quoniam substitutum matris tti. coheredes vt patet ex eo quod de danda querella inoficiosi quaerit, quam ex tto. hereditas adita sit dari pro comperto e. Explanat haec fusius Cuj. Papin. in d. l. filiusfam. 8.

N. 14. Octavo dificilis e tex. in l. si sub condit. 5. §. 1. vers. plane ff. de bonor. dus tab. vbi adeo turbari videtur nri edicti ordo: vt potius incidere in edicto videatur, qui ex tto. petierit bonor. posses. S. Rr. in eo tex. agi de herede in pendente condit. petijt bonor. posses. secund. tab. vt pot. xa. l. 2. §. 1. pr. ff. de bonor. posses. e 2a. tab. l. inter omnes ff. qui satisdare cog. condit. deficiente saepe sit bonor. poss. sine re, quoniam qui eam acceperit tn in d. l. 5. in pr. dicit quandoq. etiam deficiente condit. ee bonor. pos. si filius emancipatus institutus sub condit. accepisset eam bonor. posses. deficiente ~~condit~~ illum tuebitur Pretor ac si 2a. tab. bonor. posses. 1. ff. h. tto. aut si ille fuisset institutus qui ab intestato successurus quem etiam si conditio deficiat tuebit. Pretor in bonor. posses. ac si ab intestato bonor. posses. accepisset, Vnde quaerit d. in d. quibus bonor. posses. sec. tab. acceptam pendente cdit. tuet. Pretor, Rtis a filio, q. quasi 2a. tab. bonor. posses. accepta videt. rem habere, ta liberis, et parentibus vt alias solent quicunq. bonor. posses. 2a. tab. legat. prest. adjicitq. in vers. plane similiter et ab illis qui retinent tab. post defectus condit. quasi ab intestato solvendus ee fideicomissus ei tum esset, quoniam hoc ipso videt fraudatus q. cum petentia esset vt pote defecta condit. institutionis, ac proinde locus futurus esset fideicomissi fuisset ea bonor. poss. S. Pretor heredi conservasset bonor. posses. sec. tab. ei fraudi sit hoc beneficium Pretoris heredi concessum, quo illum iterato liberat recte responsum e fideicomissus proinde prestandus ee ac si ab intestato esset bonor. poss. =

N.15. Nono dificilis e tex. in l. virilis 8. §. si adierit 2. ff. de legat. 3°. ubi adeo n. incidit in edictum nostrum, qui ommittit ex testamento ut alio iure possideat hereditatem, ut potius de dolo teneri dicatur qui non ommisit causam testamenti et adivit ab intestato. at respondendum ibi illud singulariter inductum ratione bonorum possessionis contra tab. ne fraudet qui illam petiturus erat cum n. semel adita etiam pro parte hereditate statim libertates directae competant nec possint revocari etiam rescisso postea testamento per bonorum possessionem contra tab. atque ideo visum fuit ut si ei heredi instituto, cui petitur bonorum possessionem contra tab. portio virilis conservanda erat, denunciatum fuisset ab eo, qui petiturus erat bonorum possessionem ne adiret, offerretque virilem dolo facere videatur si nihilominus adeat, quoniam debuit parere nunciationi, cum illi nihil praejudicii pararet, poteratque impune ommittere ex testamento petiturusque ex contra tabulas virilem portionem l. nam secundum 7. de legat. 3°.

De Contributione legatorum et quota p.te ab uno quoq. herede praestand.

Legata si simpliciter relinquant Vel pro ea Vba quidquid mihi heres erit aut he
redes pro hereditarijs portionibus ab heredibus omnibus praestanda sunt l.
[illegible] 44. §. f. in fine l. Vbi l. si heredis 124. in fine ff. de leg. 1. l. sine a certo
[illegible] ff. de [illegible] l. [illegible] 9. ff. de Conditione furtiua l. si in [illegible] l. si pater
9. l. [illegible] 10. ff. de Vulgar. l. [illegible] §. 1. et l. 41. §. 1. ff. eodem l. Vtrum 7. §. fin. ff. de reb.
dub. [illegible] 23. ff. ad treb. l. Lucius 72. §. [illegible] 5. ff. eodem l. legatorum 33 in
[illegible] ff. de leg. 2. l. 3. ff. de alim. legat. l. si Titio 26. §. si fundus 3. ff. de leg. 1. Cui n.
obstat l. 3. §. heres ff. Commoda nam R.r vt per Barth. ibidem l. ab omnibus 104.
§. [illegible] alias l. Titio ff. de leg. 1. Cui n. obstat l. qui heredi 44. §. f. ff. de C. et D. nam
distinguere vt [illegible] ind. §. 360. Vta licem nonnunquam autem vt [illegible] Papinia
nus in l. si nunquam 24. ff. ad treb. ex voluntate testantis aliud dicendum est
[illegible] appellat.e heredum sed proprijs nominibus expressis legata relinquantur
[illegible] ab uno heredum nominatim testator legatum relinquat ab eo tantum praestan
[illegible] nominatim qo l. si plures 92 ff. de leg. 3. l. Cum ab uno 53. in pr.o ff. de
leg. 2. [illegible] §. [illegible] 20 ff. famil. erciscund. l. ab omnibus 104. de leg. 1. l.
[illegible] 69. §. 2. ff. eodem l. Titia 34. §. Lucius ff. de leg. 2. l. Cum quaero 30. §. si plures ff.
[illegible] 49. [illegible] 51. [illegible] 115 ff. de fideicom. libert. [illegible] de leg. 1.
[illegible] omnibus heredibus eorum proprijs nominibus expressis legauit ab omnibus
[illegible] debetur pro virilibus portionibus n. pro hereditarijs quia in id uidetur testator
[illegible] enumeratione vt eos in legati praestatione exaequaret l. si heres nominatim
124. de leg. 1. faciunt l. si Communem seruus 37. de stipulat.e seruor. [illegible] 23.
[illegible] nonnunquam 24. ff. ad treb. l. ita [illegible] §. f. ff. de statu lib. facit l. legatorum
[illegible] ff. de leg. 2. l. Cui fundus 56. ff. de C. et D. l. si duobus 2. §. 1. ff. [illegible] mod. vsusfr.
amitt. [illegible] notanda Dist.o ex [illegible] [illegible] inter Casum quo testator ab herede
[illegible] appellatiuo heredum legat et inter Casum quo nomine proprio l. Casu
pro hereditarijs portionibus praestant 2.o viriles tantum praestare Cogentur enimuero
si [illegible] nomine proprio et appellatiuo expresso testator legauerit tunc distinguen
dum [illegible] praeposuit nomina appellatiua nominibus proprijs aut e.o primo
[illegible] velut cum dixit heredes mei Titius et Seius danto pro hereditarijs portio
nibus praestabunt quia tunc nomina propria tantum pro maiori demonstra
tione [illegible] [illegible] 2.o autem Casu sc. Cum dixit Titius et Seius here
des mei danto tunc viriles p.tes praestant quia appellatiuo heredum qui
[illegible] sicut et superiori Casu nominum propriorum expressio demonstra
[illegible] et omnis demonstratio abundat nam distinctionem docere videtur Pom

ponius

niuf in l. si communis 37. ff. de tributatione servorum et facit Cujat. ad d. l. ... Papin. in d. l. n. nunquam 24. ad Trebell. et in recitat. ad tit. de leg. 1. in l. si ex toto 8. §. 1. et l. 9. responsu Modestin. in l. Legatorum 33. de leg. 2.

Verum haec Difficilia redduntur ex d. l. sive a certis 17. ff. de duobus reis ... si nominatim ab heredibus sit legatum relictum ... pro hereditariis portionibus ... pro virilibus praestant ... Cujac. d. l. 15. ... Papin. in d. l. non nunquam ... Cum quod vel verum sit nominibus heredium expressis viriles portiones deberi hoc ... intelligendum Cum omnes heredes nominati sint secus si pars eorum quia tunc ... eorum Nomina exprimere ut eos exequaret sed ut eos secerneret accederet ... inter probationem videtur iuvare Iustinianus in l. si quis ... 12. ff. de ... debet pro hereditaria parte heredibus reliqua solvere etiam si nomina quorundam sint in Comm. expressa et haec solutio omnino oppugnatur a Pomponio in l. ... ipsa 54. §. fin. ff. de leg. 1. ibi si pars heredum nominata sit in legando viriles ... partes debent si vero omnes hereditarias qui textus etiam in eo difficilis est quod ... heredibus nominatis ait pro hereditariis portionibus legatum deberi itum ... probatur ex ipsa l. 17. ibi idem est Cum omnes heredes nominantur quare ego ... putarem (omisso Cujatio ubi supra qui ut ... tueatur d. legem ... 54. §. fin. aliter legendam tentat) partes heredum nominata in legando viriles partes deberi ex d. §. fin. non enim Creditur rationem habere voluisse portionum hereditariarum testatorem qui non omnes heredes oneravit non qui omnes illud omnibus portionibus hereditariis ... licet ... simul d. §. fin. Itaque ... dicendas partes heredum nominata in legando ... viriles ab heredibus deberi ab omnibus vero heredibus legato relicto pro hereditariis portionibus illud praestandum non quando omnes heredes propriis nominibus onerati ... appellativo heredum nomine gravati aut expressis etiam nominibus pro ... proposito nomine appellativo contra doctrinam supra traditam vide Cujat. ... Modestin. in l. Legatorum 33. ff. de leg. 2.

Nec obstat d. l. sive a certis 17. ff. de Duobus reis nam ut singulariter ... ibi ille accipiendus de Casu quo testator heredes duos reos debendi fecerat ... dicitur in l. si ex toto 8. §. 1. ff. de legat. 1. l. eadem 9. in fine principii ff. de duobus reis ... solet ita forte legato relicto Titius et Maevius Sempronio decem dato vel ita Titius ... eius quod frequentius est de quo plura Vasquez ... 1. illustr. tract. 4. cap. 2. quo casu ... quisque in solidum manet obligatus et unius solutione alter liberatur d. l. si ex toto ... §. 1. agitur ergo in praedicta l. 17. de Casu quo testator Certas personas heredum vel ... aliquo legato oneraverat superiori formula dubitabatur an singuli heredes in ... manerent obligati tanquam duo rei debendi Cui dubio respondit Paulus singulos ... totum legatum debituros pro hereditariis portionibus hoc est usque ad portiones hereditarias

Quod responsum quia alias n̄ ita frequenter inuenire solet Vt Duos rei debendi Constitu
tur in tit. firmat Atilicini Sabini et Cassij authoritate que interpretatio attentius rem
Consideranti arridebit tum ex rubrica de duobus reis sub qua Tri. existit tum ex
verbis illis totum legatum quae in solidum singulos heredes obligatos videntur indicare
nec item obstat d. l. si pater tit. 12 ff de stat. liber nam R. vt per Gothofredum ibidem
litt. h. nec item obstat l. qui pecuniam 22. §. siquidem 1. ff. de statu liber quam pro
se adducit Cujat. in recitat. ad tit. de leg. 2. in l. legatorum 33. nam R. Chuq eum
intelligendum de Casu quo quidam ex heredibus nominati fuerunt n̄ nominibus
proprijs sed appellatiuis aut precedentibus appellatiuis. —

Item difficilis est ex inde Tri. in l. fideicommissaria 23. §. seruum 2. ff de fideicom
libert. vbi seruus quem a legitimis filijs heredibus manumitti pater expresse
rogauerat ab vno tantum filio Cui in militiam profecturo pater illum donauerat
debet manumitti R. cum Cuja lib. 9. responsor. Papin in d. l. 23. ibi ideo filium
tantum Cui a Patre seruus donatus fuerat manumittere cogendum quia Pater
enim dubius putabat donationem eam et si militia Causa factam n̄ valituram ex
causa vtrumque filium onerauit Credidit autem tantum filium serui dominum fuisse
futurum si excessisset eum eius serui verum Dominum iure et ad hunc difficilis
est Tri. hec quoque solutio impugnari videtur ex illis verbis ibi portionem enim a fratre
Domino ex quibus Constat etiam alterum fratrem Dominum fuisse serui verum
huic dubio omnino Cuja obliuisso qui illum Domino glossema esse putauit respondendum
est etiam illud a fratre Domino n̄ referendum ad fratrem paganum sed ad
fratrem militem seu veteranum quasi sensus sit fratrem paganum n̄ intelligi
a patre oneratum portionem serui a fratre milite eius serui Domino redimere qui sensus
potius arridet quam qui redditur a Cujat. —

Tandem etiam prefatae Tri. videre videtur Julianus in l. si fundum 26. §. si li
...tus 4. ff de leg. 1. vbi etiam si nominatim a certis personis heredum legatum re
lictum sit tamen n̄ in solidum prestaturos legatum teneri sed pro ratione tantum partis
quam in hereditate habent affirmat Contra quod responsum est ab ipso Juliano in
l. si filio 86. §. 1. et in l. ab omnibus 104 in princ. ff de leg. 1. et a Papiniano in l. illa
... 66. § cum qui de legato respondet Accursius ibidem sed mihi alius placet
... Cujat. liber q. Papin. in d. l. illa quius 66. § cum qui ideo in eo Tri. tantum
... Coheredes patroni pro portione in qua fuerant instituti soluere legatum seruo
... quia itaque Consulere voluit patrono vt in eis retineret portionem suam id
... quem in hac q. considerat verba illa quicquid mihi alius = vel cum ipso
... lib. 32. quest. Juliani in ea Tri. aliter et forte melius dicendum ideo Tri tantum
teneri Coheredem pro sua parte quia fuit legatum vindicationis Cum enim per vindica
tionem

ctionem a solo Coherede fuisse legatum Credit Voluntatem testoris eam fuisse ut ipse solam suam portionem praestaret nec obstant d. l. si sibi 26. §. 1. de leg. 1. et d. l. cum quis 116. §. 5. de leg. 1. nam vel in eis legatum in Codicillis ab omnibus relictum fuerit vindicationis quidem legatum quo unus heres tantum fuerit gravatus supponendum est fuisse legatum damnationis ut etiam fuit in l. ab omnibus relictum fuerit 10 de legat. 1. in cuius verbis specie quia fuit legatum quantitatis etiam si per vindicationem fuisset relictum aliud esset dicendum nec item obstant l. 3. a § 3. et l. 45. et §. 11. de fideicom. libert. nam in eis agitur de legato damnationis —

Item opponitur l. proinde 7. in princ. vers. idem puto ff. de stipulat. servor. ubi etiam si heres dominis eorum nominibus expressis stipuletur tamen eis non pro virilibus sed pro dominii portionibus adquirit at Respondetur cum Cujac. lib. 15. question. Papin. in d. l. non nunquam ff. ad leg. falcid. ibi verbum nominatim non sic accipiendum ac si dictum esset eorum nominibus expressis sed ac si dictum sub commemoratione omnium = sed adhuc manent verba ea ipsius verba vel omnibus nominatis verum respondetur ea verba accipienda in casu quo servus dominis nominibus appellativis non propriis expressis est stipulatus in casu quo nomina appellativa praecessere iuxta doctrinam supra traditam et l. si communi 37. ff. de stipulat. servor. —

Deinde opponitur ex verbis in l. cum pater 77. §. cum existimaret 29. ff. de leg. 2. ubi coheres nominatim oneratus non tenetur solida legata praestare at Respondetur eum ad quem integra hereditas aut portio hereditatis a testatore relicta non pervenit nec solida legata quibus oneratus fuerit solvere teneri Creditur enim testatorem si scivisset ad eum non integram hereditatem aut integram portionem perventuram tot legati fideicomissi eum non oneraturum ut refert Papin. in l. in ratione 11. §. imperator 2. ff. ad leg. falcid. imperatorem cum Antoninum decrevisse heredes quibus pars bonorum oblata est non in ampliorem partem quam pro ea quae relicta est legatorum nomine teneri unde in §. eiusdem legis in ratione 11. ille cui ex provocatione 11. a testatore interposita pars dimidia pars bonorum ablata est in pro dimidia legatorum parte relevatur ut in l. Plautius 43. in princ. de C. et D. et in l. libertus 20. §. idem servari 3. ff. de libert. si heredi liberti a patrono pars hereditatis ei debita per bonorum possessionem contra tabulas auferatur heres pro rata portionis ablatae a legatorum solutione relevatur ratione et in d. §. cum existimaret Consobrina cui ab altero herede legitimo dimidia pars hereditatis aufertur pro dimidia parte legatorum relevatur Aliud vero in ipso §. cum existimaret in lib. a libris dicendum quia in solidum quia pars ut post individue ... ... praestandas affirmatur in d. §. cum existimaret ab ea redemptis a coherede partibus l. 11. 12. 13. de tam Codicillis ...

mii ipsorum emanumittendorum arg. tex. in l. Cum filius 76. in princ. ff. de leg. 2. et l. Cum iudica
te 29 ff. de Except. rei iudicat. quo et facit l. Duobus 30 ff. de Vinal. Cas. et l. Cum Duobus
13. Cod. de inoff. testo. nec obstat l. permist. ff. de iure Codicillor. in final. Ubi nam aut respon
dendum intelligendam de Summo iure ut Voluit Cuja. ind. §. Cum existimant &c.
respons. pap. aut ibi nihil praestandum si sc. a legatario alterius partis estimatio ut rei
inali non fuerit reddita nec obstat l. post emancipationem 40 in princ. ut idem quesiit ff. de
l. §. 3. nam omnio Cuja. ibi sup. R. ut per Barth. ind. §. Cum existimaret in ipsa l.
post emancipation. Nec obstat sup.a l. quod dicitur n.° 12 in fin. nam R. ut ibi idemque
l. militis 35 in princ. ff. de testo milit. ille qui a milite testo in solidum est heres institutus
pro dimidia p.te a legatorum praestatione relevatur si eo in Codicillis testor dimidiam p.tem here
ditatis abstulerit in eaque alium instituerit illud in ibidem in eodem institutum
illi partem legatorum aequa relevatur alter heres ipsum solum cogendum l. Cum re
in testo et in Ceteris sup.a Citatis quia Cum ipse quoque ex Iudicio testoris succedat
impedit eius voluntatem implere recusavit —
Vide Ferri explicatio ad Text. in l. et si Contra 35. ff. de Vulgar. Ubi substitutus filii
impuberis instituti ex asse dimidia p.te bonorum ab alio filio per bonorum poss. Contra
Tabulas ablata n. soluta legata praestanda sunt sed pro ratione tantum seminis ad eum
pervenientis quod ut ex Capite explicemus sciendum est si duo sint filii emancipati
vel in potestate alter emancipatus illegitime sit heres institutus iste praeteritus tunc
propter praeteritum Cui Competit bonorum possessio Contra Tabulas etiam ad bonorum
poss. Contra Tabulas potest admitti institutus n. solum tam Commisso edicto per prae
teritum l. 3. §. Siquis ex liberis 11. ff. de bonor. poss. Contra Tab. verum etiam antea
l. post mortem 10 §. f. si eidem institutus sit aut adit hereditatem aut petit bonorum
poss. Contra Tabulas si petit bonorum poss. tunc sicut et praeteritus solum tenetur solum
legata exceptis personis hoc est liberis et parentibus l. siqui 15. §. sed si unus in princ.
ff. de leg. praest. si vero adit hereditatem tunc quia agnovit Iudicium defuncti
omnibus legata solvere teneri ait Africanus in l. si Duobus 14. ff. de bon. poss. Contra
tab. et Ulpian. in l. si Duo 16. ff. de leg. praest. alteri autem videtur dissentire Paulus
ind. l. Siquis 15. §. sed si unus vi de scripto ff. de leg. praest. dicens personis exceptis
tantum teneri legata praestare Componendi v. secundum Cuja lib. 41. ad edictum Pauli
in l. Siquis et Tract. 4. ad Afric. ind. l. 14. dicente filium scriptum heredem si adie
rit hereditatem postea quod a fratre petat bonorum possessio Contra Tabulas Cum ipse solum
dum ex Scriptum ind. l. 14. n. potest admitti ad bonorum possessionem per fratrem quia semel
agnovit Iudicium defuncti n. obstante l. mater 19 de in offo. testo. de Cuius explicatione
videlicet Cuja lib. 2. q. Pauli Tunc in portione ex qua est heres scriptus sit .....
..... ad quem fuerit admittendus bonorum poss. petita, si vero amplior sit portio
..... scriptus minuitur usque ad portionem quam erat habiturus petita bonorum
possessione.

poner. d. l. 14. ff. de bonor. poss. c. tabul. nam supposito si portio minor sit tenetur omnibus legatarijs prestare legata ave relicta sicuti accipiendi Affricanus et Ulpian. quia ut ait ipse Ulpianus in d. l. si duo 16. Cum plena fruatur voluntate aequum est plenum prestare obsequium pro sua parte judicio testoris si vero portio amplior sit [illegible] ea portio minuatur tantum tenebitur prestare legata exceptis personis sicuti accipiendi Paulus in d. l. 2. de scripto quia ut ipse ibidem ait Cum praetor ideo eum tueatur quia liberis est aequum est liberis tantum et parentibus eum legata prestare [illegible] quam distinctionem etiam intelligendus Ulpianus in l. filium 5. § fin. ff. de leg. [illegible] hec quo ad legata relicta ab ipso filio instituto si vero filius institutus fuerit impubes substitutus pupillaris fuerit datus et substitutus legata fuerint relicta ea [illegible] institutus filius intra pubertatem decedat indistincte prestare tenebitur non tantum exceptis personis sed etiam omnibus l. filium 5. in prin. ff. de leg. praest. l. ex duobus § fin. ff. de vulg. ratio est quia per bonorum poss. contra tab. non fit ut evanescat substitutio pupillaris d. l. ex duobus 34. § f. sed hoc cum ea moderatione ut si filio [illegible] beri bonorum poss. contra tab. a fratre petita aliqua pars portionis in testo [illegible] sit ablata pro ea parte minuantur legata d. l. et si contra 38. ff. de vulg. et pupill. § fin. leg. 3. ex ratione quam supra afferrimus ex l. in ratione 11. § imperator 2. ff. ad l. falcid. si vero ex eo quod ab impubere petita sit commisso edicto per fratrem [illegible] poss. ad eum maior portio hereditatis devenerit quam ex testo capiebat hoc legatarijs [illegible] derit ut substitutus integra legata prestet quae alias forte falcidia minuerentur l. [illegible] 38. et d. l. filium 5. § 1. sicut et similiter sit prodest cum ab impubere petita sit [illegible] poss. quod legata ab impubere relicta tantum prestantur liberis et parentibus ut [illegible] argumentatur Affricanus in d. l. et si contra 38 = ex quibus dispicitur effectus [illegible] lat intellectus in l. ult. § si filius pen. ff. de leg. 3. Ubi si filius impubes ex [illegible] heres institutus eique datus substitutus pupillaris deinde commisso edicto per [illegible] acceperit partis dimidiae bonorum poss. dubitat scaevola substitutus utrum [illegible] ex unica an ex semisse respondet quod debere legata ex semisse at ex unica [illegible] ex reliquis liberis et parentibus quod quidem difficile est ex eo quod si [illegible] de legatis quae relicta fuerant ab impubere non recte dici videtur ex unica omnibus [illegible] da cum vero doctrinam supra traditam ex l. si [illegible] 15. § [illegible] in prin. ff. de [illegible] bonorum poss. ab eo petita tantum legata exceptis personis prestare debeat [illegible] agit de legatis relictis a substituto absurde dicitur ex unica tantum non etiam [illegible] quis legata omnibus prestanda cum ut supra diximus legatarijs prout [illegible] portionis Unime respondendum omnimis emendationibus Cujacij lib. 3. obs. [illegible] plicat. fasi l. 5. Conicitur cap. 4. in eo textu agi de legatis ab ipso impubere [illegible] prae[illegible] repetitis a substituto quo supposito ait scaevola substitutum de [illegible]

Ex [illegible] tit. ex [illegible] omnibus ex re legum liberi [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] Vultionum ominibus legata [illegible] ex [illegible] legatarij [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legatum [illegible] liberi et parentibus [illegible] legata pupillum [illegible] a [illegible] [illegible] Cum [illegible] hyp.ª [illegible] [illegible] pupillari. Tandem Valere in Casum Substitutionis Vulgaris hoc est in [illegible] impubes [illegible] [illegible] l. Servus [illegible] 123. §. Sed [illegible] 3. ff. de leg. 1. [illegible] Ex [illegible] dicendo [illegible] Doctrinam Veram esse Cum legata ab [illegible] debere Casum [illegible] Ve l. Gi [illegible] Vt ait Martianus in d. §. Sed [illegible] Vero Cum legata ab impubere debere [illegible] Vetari quia Vt in d. l. ult. §. [illegible] [illegible] [illegible] per fratrem ab eo fuit [illegible] [illegible] [illegible] Contra tabulas Vt mihi [illegible] [illegible] in l. [illegible] filio 32. in prin. ff. de leg. 1. ~

[illegible] inferti [illegible] Vt Cum legatarius fideicommissarius [illegible] ex legato [illegible] [illegible] altteri Certam summam [illegible] partem [illegible] restituere [illegible] [illegible] pro rata restituere [illegible] quanto minus propter legem falcidiam [illegible] l. Plautius 43. §. [illegible] ff. de Cond. et dem. l. facta 63. §. Si Titius 12. ff. ad [illegible] §. [illegible] ff. ad leg. falcid. l. Si mihi Titius 97. de leg. 1. l. [illegible] 77. §. 1. ff. de leg. 2. l. [illegible] ff. Si Cui plus quam per leg. falcid. nisi forte [illegible] nomine ea pars summae [illegible] fuerit hunc enim [illegible] [illegible] Voluntate nihil est minuendum [illegible] l. Cum pater 77. §. 1. Vi° Si pars de [illegible] l. liberto 21. §. 1. ff. de annuis leg. l. maritum 28. §. 1. ff. ad legem falcid. quas [illegible] interpretandas omissa DD.rum distinct.e inter onus extrinsecum et intrinsecum [illegible] Etiam Summa [illegible] Causa Conditionis implendae Causa Sit restituenda Veluti [illegible] aliquid Sit relictum Si decem dederit hunc enim Vel legatum per falcidiam minuatur [illegible] decem integra praestanda Sunt d. l. Plautius 43. §. Diuerium 1. ff. de Cond. et dem. quia Vt ait Donel. lib. 7. Comm. Gp. 32. litt. m. legatarius [illegible] ideo paret Conditioni Vt legatum Consequatur Sed Vt etiam ad Contributionem legatorum ab initio admittatur Cum [illegible] in illa Conditione Solida legata [illegible] quippe [illegible] [illegible] an Sit Sup.a [illegible] legatum ideo necesse est Vt [illegible] Causam legato ideoque Sive per falcidiam Sive ex alio [illegible] res legata minuatur ad eius normam quod impendendae Conditionis Causa dandum erat minuitur l. Plautius [illegible] §. item 2. l. qui [illegible] 44. §. Si pars 9. ff. de Cond. et dem. l. ei qui 20. ff. de [illegible] [illegible] Causa de quo plura dicta manent in [illegible] ad legem Si [illegible] 32. de statulib. ~

[illegible] principaliter Sup.a dictis opponitur [illegible] in l. Plane 34. §. [illegible] 12. ff. de leg. 1. [illegible] institutus in [illegible] fundi legati [illegible] praestat Coheres autem institutus in Vndecim partem tantum Verum [illegible] ibi Vbi Communiter legitur Vntiarum heredum

[illegible] unciarum heredem ut legitur in pandectis florentinis antiquioribus et [illegible] ut quamvis heres sit unciarium heredem hoc est institutum ex uncia undecim [illegible] pro legati [illegible] coheredem [illegible] una et sic per consequens institutum in undecim [illegible] [illegible] undecim [illegible] fundi institutum [illegible] in uncia unam tantum

Item opponitur l. si pluribus 44. §. 1. ff. de leg. 3. [illegible] pluribus heredibus institutis [illegible] unumquemque nominatim gravaverit [illegible] pro hereditariis portionibus [illegible] [illegible] rem praestare tenetur [illegible] [illegible] qui saepius eandem rem [illegible] [illegible] legat aliquo [illegible] [illegible] saepius legare [illegible] [illegible] saepius legari si per damnationem legat duplicem [illegible] videtur d. l. si pluribus 44. §. 1. ff. de leg. 2. [illegible] quid [illegible] 53. §. si quis 2. ff. de leg. 1. [illegible] per vindicationem legaverit videtur saepius legari [illegible] saepius legare [illegible] intelligitur [illegible] in l. plane 34. §. 1. [illegible] l. si Chibi 26. §. 1. de leg. 1. l. Maevius 66. §. cum quis [illegible] ff. de leg. 2. [illegible] recte explicat Cuja. in recit. ad [illegible] de leg. 2. [illegible] fuerit legatum [illegible] [illegible] enim etiam per vindicationem saepius relictum saepius debetur nisi [illegible] contraria [illegible] voluntate ut in d. l. si pluribus 44. §. 1. ff. de leg. 2. ex qua distinctione oritur [illegible] [illegible] pluribus eodem [illegible] legetur [illegible] si per vindicationem singulis pro [illegible] debentur [illegible] per damnationem unicuique solidam [illegible] ut noluit Cuja. in inst. ad [illegible] 24. §. [illegible] [illegible] 12. cum seqq. ex Caio l. 2. inst. [illegible] §. 1. et l. 2 ex Iulian. in [illegible] Cod. de [illegible] §. [illegible] [illegible] 11. ibi in uno tantummodo genere legati quibus [illegible] [illegible] §. 12. [illegible] [illegible] dicens [illegible] singulis in solidum debentur sed legalis [illegible] debentur secundum [illegible] [illegible] §. 33. [illegible] Iuliani in l. 82. §. qui [illegible] ff. de leg. 1. explicat [illegible] [illegible] [illegible] legati [illegible] 13. de leg. 2.

Opponitur quoque [illegible] l. 42. ff. de leg. 3. ubi etiam si fideicommisso monumenti [illegible] ex uncia instituta nominatim gravata sit [illegible] ad monumentum faciendum [illegible] pro hereditaria portione tenetur cum ceteris coheredibus [illegible] quod cum ibi [illegible] [illegible] corpus meum uxori meae volo [illegible] sepeliendum in fundo illo et monumentum extrui usque ad 400. aureos et in uncia ex qua fuerat uxor instituta [illegible] [illegible] 180. creditur [illegible] tantum voluisse corpus [illegible] uxori [illegible] monumentum [illegible] sola fieri [illegible] ex coniectura voluntate [illegible] [illegible] heres ad illud faciendum [illegible] hereditaria portione teneatur [illegible] Barth. [illegible]

Item et illud [illegible] dictis opponi videtur quod etiam si legatum ab uno herede nominatim relictum sit [illegible] [illegible] ceteris quibus portio accrevit [illegible] illud debetur ut probari videtur in l. cum Patronus 29. [illegible] l. si Titio 61. §. 1. ff. de [illegible] l. 2. §. ult. ff. de suis et legit. hered. l. si ab eo 9. ff. de usufr. leg. l. quidam 19. ff. de [illegible] [illegible] l. qui fundum 67. §. qui filium ff. ad leg. falcid. l. si duobus [illegible] ff. de leg. 1. l. Mortuo [illegible] 49 §. [illegible] ff. de leg. 2. quod difficile videtur [illegible]

Secundum supra dicta Cum legatum ab uno herede heredum nominatim relictum est ab illo solum deberi ponit verum respondendum quod vel l. habet inter interpretes dubium sit utrum portio hereditatis que alteri portioni accrevit cum onere nominatim ab herede qui non addidit relicto accrescat. Et post rescriptum imperatoris Severi in l. licet imperator 74. ff. de leg. 1. ex interpretatione ... Coheredes secundum Jurisconsultum in d. l. si filio 61. § 1. ff. de leg. 2. verior est sententia putantium Cum onere heredi nominatim a non adeunte relicto accrescere ex predictis iuribus nec hoc superius dictis ... videtur enim Coheres quasi substitutus ut ait d. l. si filio 61. § 1. ff. de leg. 2. verior est sententia putantium Cum onere etiam nominatim a non adeunte relicto accrescere ex predictis iuribus nec hoc superius dictis ... obstat videtur enim Coheres quasi substitutus ut ait d. l. si filio 61. § 1. Creduntur ab eo eadem legata repetita ... non mirum ab eo vel ab altero nominatim relicta prestanda = Nec obstare l. pater 29. § fin. ff. de leg. 2. item l. si plures 92. ff. de leg. 3. item l. 1. § id quod ex substitutione et § si heredis ff. ad leg. falcid. de quorum interpretatione et huius questionis latiori explicatione videndus Valentia tom. 1. illustr. tract. 1. cap. 3. et 4. et cap. 7 n.o 14. ~

Deinde et contra hucusque dicta esse videtur Ulpianus in l. fideicommissa 11. § si in opere 23. ff. de leg. 3. ubi si ad opus Civitatis faciendum aliquid simpliciter legatum sit non unusquisque pro hereditaria portione sed singuli heredes in solidum tenentur at ibi non quantitatem aliquam legatum ad opus faciendum sed heredes gravatos fuisse ut opus facerent quod genus legati individuum est ad legata autem individua prestanda cum plures heredes veniunt unusquisque heres tenetur in solidum ut probatur ex ipsa l. fideicommissa 11. § 3.o et in fine ... penultimo ff. de leg. 3. l. si is qui 80 § quedam legata 1. ff. ad leg. falcid. l. cum a pluribus ult. ff. de servitut. legat. = nec obstat l. mortuo bove 49. § f. ff. de leg. 2. nam ... Cum Barth. in d. § si in opere ibi non opus fieri iussum sed quantitatem legatum ut opus fieret aut dicendum ibi post verbum portione sua comma apponendum quasi ... non adeunte eo qui ex portione sua opus facere iussus erat ad opus faciendum teneri ... accrescit quomodo et similiter unusquisque heres tenetur in solidum ... evidenter nemini dictum cum tam ... heredibus sic legavit ut eos vellet fieri duos ... quod quomodo faciendum sit difficile est utrum coniunctim gravando heredes ita l. Titius et Mevius Seio decem dato quod approvare videtur l. eandem 9. ... ff. de duobus reis an ... disiunctim ita l. Titius aut Mevius Seio decem dato ut vult Pomponius in l. si ex toto 8. § 1. ff. de leg. 1. in qua contrarietate dicendum ... ut duo rei debendi constituantur heredes in ... cum disiunctim gravan... ut in d. l. si ex toto 8. § 1. quod et comprobat l. ille aut ille 25. ff. de leg. 3. ... et duos reos fieri cum coniunctim gravantur per verba singularis numeri ut in d. l.

eandem

Caudem q. ita Titius et Maevius Seio decem dato quia hinc verbum dato Cumul singulis heredes refertur eos instituit [illegible] se Cui [illegible] dixerit dicto modo sunt pro virilibus portionibus conferuare putauit [illegible] Valentia [illegible] tract. 4. c. 2.

Opponitur itaque textus in l. Unum ex familia 67. §. si duos 4. ff. de leg. 2. ibi quidem qui sunt de familia petent admissa propter heredes virilium portionum pensatione quibus [illegible] videtur heredes á quibus simpliciter fideicommissum relictum est unius et aliis non hereditariis verum facilis est solutio si textus veram hypothesim apponamus quia dixit ille qui ex fidei commisso cum moreretur uni ex familia fundum relinquere rogatus erat de familia ex dispariter portionibus heredes scripsit et fundi quem uni ex familia relinquere iubebat partem quartam extero legavit quaerebatur an fideicommissum esset impletum respondet Papinianus pro dodrante fundi hoc est pro parte quae extero legata non erat impletum esse fideicommissum quia eam partem eis quos de familia instituit heredibus reliquit pro consequens quoad eam fideicommissum impletum non sit pro altera parte quae in exterum collata est ad quam quia fideicommissum impletum non est omnes de familia admittentur petentes virilem portionem in ea hicque est sensus eorum verborum quidem qui sunt de familia petent quibus addit Papinianus etiam heredes et ipse qui sint de familia ad viriles portiones cum ceteris in ea quarta parte fundi esse admittendos ita Cujac. in recitat. ad tit. de leg. 2. lib. 19. quaest. Papin. in eo textu.

Etiam opponitur hic que hypothesi dicta l. qui se Liniam 22 §. fin. ff. de stat. liber. ubi qui liber esse iussus fuerat si decem dedisset Titio et heredibus propriis eorum nominibus expressis dicitur debere Titio pro virili heredibus vero pro hereditariis portionibus suum dare quia enumeratio personarum non inducit exaequationem earum contra quod dicitur in l. 124. ff. de leg. 2. Rex ind. §. f. ea verba heredibus nominatis intelligenda de nominibus appellatiuis non de propriis quo modo et intelligendus est textus in l. [illegible] eris 32. ff. de Vulg. verum hec solutio aperte reprobatur [illegible] ubi heredibus propriis non fuerunt nominati sed solum appellatiuo heredum tunc formula Stichus liber esto si Titio et heredibus meis decem dederit Titio non virilis [illegible] [illegible] Milia danda erat ex textu in l. Titius 9. ff. de Vulg. quem [illegible] Cujac. [illegible] Iuliani ad Urseium Ferocem in d. l. qui complures 32. ff. eod. tit. de Vulg. [illegible] fortassis [illegible] erit dicere in d. l. qui se Liniam 22. §. f. et in d. l. qui complures heredes fuere nominatos et propriis et appellatiuis nominibus ideo [illegible] [illegible] eis ut sic [illegible] doctrinam [illegible] traditam non viderentur [illegible] nominibus propriis hunc ad maiorem demonstrationem hanc ut non [illegible]

Capim

Contra Tantumq; acciperent dimidium fid. ex Titius a Seio in dimidium cui ... ...
... hodie ... nam ... legatur q. .. de ... videtur Correcta per legem ...
... et alijs ... ut ... notavit Cuja. ... lib. ...

7\. Deinde ... ... est ... l. legatorum 33. §. 1. ff. de leg. 2. ubi si qui
... Certis a Certis personis heredum legavit posteaq; Codicillis scriptis ad omnes he
redes omnes generaliter oneravit affirmat Modestinus nominatos tantum in ... ad
legatorum prestationem teneri quo ... quidem difficile videtur ... eo quod Cum testantis
voluntas ut ... legatum est ... ambulatoria sit usq; ad mortem videbatur ex suprema scrip
tura omnes heredes ad legatorum solutionem Cogendos at R.r in eo ... Codicillos scriptos
fuisse ad heredes hac forte usitata formula Lucius Titius heredibus meis salutem in ... q;
n. nominatim omnes heredes gravatos ad solutionem legatorum in ... relictorum sed tantu
adiectam hanc forte vulgarem Clausulam Si quid ... reliquero id valere volo utraq;
~~aut n. id voluisse~~ aut hanc si quid ... delegavi id heredes meos prestare volo utraq;
autem n. id voluisse ... Credendum ut omnes heredes gravaret sed tantum ut legata ab
ipsis a quibus ... reliquerat repeteret ita Cuja. lib. 9. respons. Modestini ... in recitat. ad tit. de
leg. 2. in ... l. 33.

Item opp. §. sed nra 3. inst. de Success. libert. ubi si vero ... sed ad Coheredes eorum hoc onus
redundet ubi Cum patronus bonorum poss. c. tabulas liberti petita tertiam p. tem bonoru
liberti aufert heredes instituti ... onere legatorum pro ea p. te n. relevantur at R.r hanc fuisse
Novam Iustiniani Constitutionem que et refertur in l. 3. §. sed nra 11. Cod. de bon. libert.

Deinde opp. l. apud Iulianum ... in p.rio et l. ita ... 27. §. ... eidem 18. ff ad treb. ubi
... nominatim fuisset gravatus legatum Coheredi si heres n. esset prestare ... ab eo
legatum n. debetur at facillime R.r ideo ibi a Coherede legatum n. deberi quia defecit Con
ditio siquidem ... hereditatem adivit ideo ... deberi indemnitatem legati presta
tari a fideicommissario quia eius Ca. hereditatem quam suspectam dixerat ... adeundo
emolumentum legati amisit.

Etiam predicti opp. l. 2. Cod. ad treb. ubi vel ab herede nominatim legata relicta sint
... et a fideicommissario Cui pars hereditatis restituta fuerit pro eas ... solvenda dicuntur at R.r
fideicommissarium Cui pars hereditatis restituitur sicut Cum onere ... alieni sic et Cum onere
legatorum restitui quia ut ait Celsus in l. 2. ff. ad treb. ... voluisse heredita
tem Cum eo onere restitui fideicommissarioq; in portione restituta vicem heredis sustinere.
Sed nunc illud difficile est an quando quis rogatus est integram hereditatem restituere do
drantemq; restituit legata ab utroq; pro rata portionis sint prestanda hoc est a fideicommis
sario pro dodrante restituto a fiduciario herede pro quarta trebellianica apud eum rema
nente et quamvis ... ind. l. 2. Cod. ad treb. quem sequitur ... lib. 7. ... 22. litt. ... auth.
affirmet utrumq; pro rata teneri ... fideicommissarium ad prestationem solidorum
legatorum teneri Cum ... et alijs quos refert ... ubi sup.a verius puto quam
... si n. probant ... in l. 1. §. ult. ff. ad treb. et in l. 15. §. 2. ff. ut legatur et in l. ult. Cod.
ad Trebel. in quod etiam et facere videtur l. 4. d. tit. ut legatur. vel ex eo saltem n. leviter
probari

percipere, quia quod heredi remansit quarta hereditatis habita ratione debet l. 1. Cum similibus ff. ad legem falcid. si autem remanerit, ex quarta equivalens ex ratione Trebelliani Senatusconsulti remanente heredi partem aliquam legatorum solvere, l. 1 et l. 2. Cod. ad Treb. quia pro contraria nostra adduci solet ibi enim non recte dicuntur dimidia pars tantum fuit fideicommissario restituta ideoque recte dicitur solum pro ea fideicommissarium teneri solvere legata quam pro ... in fine text. ... imperator appellat computat quod sit quod ex Trebelliano habetur restitui sed quod sit ea quae exstat ... fuit ... modo etiam intelligitur text. in l. 1. § ... ff. ad Treb. et d. l. etiam 15. § 2. ff. ... Legatis ibi sed si pars hereditatis restituta sit ad utroque eundem, et ... item obstat alia quae adducuntur ab ... et Surdo ... nam ex rat. quam pro nostra sententia tradidimus facile diluuntur.

Opponuntur quoque text. in l. qui filiabus 17. § f. Cum l. seq. et l. qui quaesitum 92. § ... 2. ff. de leg. 1. et l. Cum proponio 12. Cod. famil. erciscund. in quibus si uni heredum praelegatum relictum fuerit, potest talis heres integram rem per legatum petere, et legatum illud a se pro hereditaria portione deberi ideoque pro ea inutile esse ex hac ... dictis appareat confirmatque text. in l. similes 75. § 1. ff. de leg. 2. et in l. plane 34. § 11. et 12. l. 17. § f. Cum aliis pluribus ff. ad Trebell. verum R.r quod ... legato uni heredum relicto heredem illum in solidum per legatum a coheredibus petere sed pro sua parte iure hereditario capere ... si noluerit hereditatem adire integram per legatum potest a coheredibus petere d. l. 17. § f. Cum l. seq. et reliquis legibus in ... citatis l. filio 87. de leg. 1. l. cum qui § f. ff. de his quae ut indign. de quorum ... Cum d. l. 75. § 1. de leg. 2. et ceteris legibus citatis videndus Cuja. lib. 6. respons. papin. in d. l. 75. et lib. 15. respons. eiusdem in d. l. cum qui 17. § f. ff. de his quae ut indign. videndus ... et Surdo ad ... lib. 2. cap. 7. lit. C.

Brevis Prefectio ad Titulum de Iure patronatus

Postquam actum est de bonor. poss. que ingenuorum nunc in presenti de ea que patrono prestarit
Conueniens videamus tit. liberti et de Iure quod in illis habent agendum est. quod Cum ex omnium infimo
et minimo statu ad omnium optimum beneficio manumissionis libertus perueniat naturali et
Ciuili rõe gratum affectionemque animum circa tanti muneris largitorem habere oportet:
Nunc de Iuribus patronatus disceramus postea de modis quibus adquiruntur vel amittuntur ipse
ius patronatus multiplex et varium est primo Patrono datur bonorum poss. d. tab. ad certam ptem
si in test. preteritus sit vel aliquo grauamine institutus et ab intestato vnde legitimi secut
diximus de parente contracta fiducia manumissore. quinam vero sit pars quam ex bonorum poss. pa
tronus habet inferius dicam. Pretera ei obsequia debentur tit. infra de obsequijs liberti et
liberti parentibus et patronis prestandis. et patrono licet imponere operas, demum munus, liber
tum tit. de oper. libert. datur Fauiana aut Caluisiana actio ad reuocanda ea que in fraudem illorum
alienata fuere tit. si quid in fraudem patroni deinde Patrono datur actio vel querela inofficiosi
cuius antiqua est et l. alia sentia comprobatur l. scientes 70 de V. S.) hec namque sunt de
Iura patronatus

Variam quoque fuisse in libertorum bonorum patronorum successione ex diuersorum capi
tum legis duodecim tab. et legum Iuliæ et Papiæ, seriè deprehenditur. primo etenim ex 12
tab. lege patronus ad liberti hereditatem nisi cum intestatus ac sine suis heredibus deces
sisset admittebatur §. 1. inst. de Success. libert. Vlpianus in fragm. tit. 27. et 29. l. ij autem.
de iure patronatus l. liberto 17. de bon. libert. l. intestato 3. de suis et legit. Conanus
lib. 2. Comm. cap. 6. cum seqq. Petrus Gregor. 2. p. syntagm. cap. 8. Pich. in §. quo de causa
inst. de Success. libert. Itaque licebat liberto patronum suum test. preterire, qui non tantum
a liberis natura libus et legitimis id est ex iustis nuptijs procreatis a liberto verum
etiam et a legitimis tantum id est adoptiuis ab intestato excludebatur quoniam et hi
quo tempore in adoptiui patris potestate sunt, suorum heredum nomen et iura habe
bant §. 1. inst. de hereditatib. que ab in test. defer. idemque de vxore per in manum viri
conuentionem nupta dicendum est Vlpianus in fragm. tit. 29. §. 1. in f. quia et hec tanquam
sua heres marito succedebat idem Vlp. in fragm. tit. 23. §. 3. ibi agnascitur suus heres, aut ag
nascendo, aut adoptando, aut in manum conueniendo. Quauara in topica Ciceronis §. 3. n. 3.
Othomanus ad tit. de S. C. Tertul. in pr. quod quidem Paulo post Romulum l. lata fuisse his
verbis Vxor marito in bonis succedito commemorat Antonius Riccius lib. 3. memorabilium cap. 1. n. 3.
Id. Cum raro eueniret vt hi testamentum aut filios vel vxorem non relinquerent, ita quoque illa ad patro
nos deuenirent. solebant illi in seruorum manumissionibus grauissimas poenas seu leges imponere quibus
abstinerent quod ipsis dubia spes legis 12. tab. contentabat. itemque quia iniquum erat tantum
adoptiuis liberis excludi patronum iure 12. tab. omnis bonorum liberti siue testati siue intestati pa
trono tributum fuit ei quoque liberi tantum naturales in potestate existentes siue emancipati tan
tum officiunt. hocque tantum intellige respectu bonorum paganorum quia in bonis castrensibus patroni nihil
iuris habent l. 3. §. patronus de bon. libert. l. si amilite 29. §. fin. de militari test. l. autem Papia cau
tum fuit vt ex bonis eius liberti qui sextertiorum centum millium patrimonium reliquerat et pauciores
quam tres liberos habeat siue is test. facto siue intestatus decesserit virilis pars patrono debitur in
quo iura patronorum adaucta fuere locupletiores libertos habentium Iustinianus scribit in §.
postea inst. de Success. libert. namque ex l. 12. tab. si testatus libertus decederet nihil patrono
iuris erat

A

hæc 12ª Success. libert. statuta antiquitas quæ a Iustiniano aliqua ex parte correcta fuit in §. sed nostra cum duobus seqq. inst. de success. libert. cuius noua constitutione patronus in bonis liberti non centenarij, testati, nullum ius habet; intestati ius antiquum legis 12 tab. ita quæ et hodie ab ijs deptitiis filijs excluditur ut obseruat Pich. in d. §. sed nra. quod si libertus centenarius esset et testatus decessisset liberis hæredibus aut bonorum possessoribus relictis patronus omnino excludebatur. si vero sine liberis aut his exhæredatis decedebat 3.a parte scriptis hæredibus patronus auferebat: sin autem centenarius intestatus decedebat liberis relictis patronus excludebatur eis vero superstitibus succedat.

Quænam vel seu quanta fuerit summa centum milium sextertiorum de qua lex Papia loquuta fuit explicat post Alciatum Balduinum et alios alterum inst.ª de succes. libert. vbi sextertium Conanus lib. 2. Comm. cap. 9. n.º 2. Othomanus lib. 4. antiquitat. Roman. de re numeraria cap. 12. Antonius August. lib. 2. emmend. cap. 9. Cujat. lib. 19. obs. cap. 31. Panciroll. lib. 1. thesauri var. cap. 66. et seqq. Iustinianus 2º sic interpretatur in §. sed nostra inst.ª de succ. libert. ut sit qui centum aureos in bonis habet ita ut pro mille sextertijs unus aureus computetur l. Mævia 49. solut. matrim. l. legi. 2. ad S.C. Sylan. iuncto Paulo lib. 3. sent. tit. 6. §. hæreditas illustrat Cujac. d. lib. 19. obs. cap. 31 quam aliter Othomanus de aureo Iustinianeo in §. sed nra inst.ª de succes. libert. apud nos autem centum aureis siue solidis Iustiniani respondent 100 marauedis ut cautum est in l. 10. tit. 22. partita 4. quibus succeserunt hodie 100 escudos de oro ut affirmat Couarruuias ad multas forenses quæstiones in collat. veterum numismatum cap. 3. et 6. n.º 4. Gutierrez de iuramento confirmatorio 1ª parte cap. 7. n.º 4. et seqq. A

Sed obscurum valde est quod Iustinianus scribit in §. postea inst.ª de succ. libert. ibi. itaque cum unum quidem filium filiamue hæredem reliquerat libertus, perinde pars dimidia debebatur patrono ac si is sine ullo filio filiaue intestatus decessisset: falsum namque proinde hoc videtur iure ex l. 12. tab. perquam liberto sine liberis intestato mortuo integra hæreditas patrono defertur l. 3. de suis et legitimis l. filius fam. 114. §. 1. de leg. 1. proœmio inst.ª de succes. liberto. Item etiam ex l. Papia quæ cum patroni ius auxisset data ei portione virili in bonis liberti centenarij quamuis filios ille duntaxat patronis tribus relinquisset non potest ... simul videri intestato liberto sine liberis decedente dimidiam tantum partem patrono tribuere quo casu tota ei hæreditas iure antiquo deferebatur arg.º textus in l. virilis 149. de V. S. l. si autem 11. l. libertus 16. de iure patronatus l. Iulianus 37. de bon. libert. vbi Vlpianus docet virilis partis appellatione interdum integram hæreditatem contineri et in l. Papia ex qua liberto centenario sine liberis intestato mortuo sub nomine virilis partis tota hæreditas patrono defertur ut explicat Cujat. in d. l. virilis 149. et tract. 2. ad African. in l. libertus 26. de bon. libert. cui difficultati omissa emmendatione Cujatij lib. 13. obs. cap. 13. et lib. 17. cap. 13. pro vbi intestatus respondentis testatus cui et circa Theophili paraphrasis in d. §. postea accedit omissa et etiam interpretatione Roberti lib. 2. recept. lection. cap. 24. et lib. 3. animaduers. cap. 25. quam apertissime conuincit idem Cujat. d. lib. 17. obs. cap. 13. placebat referri posse Iustiniani verba ad eum casum quo libertus sine filio filiaue naturali intestatus decessit relicto tamen filio adoptiuo suo hærede aut uxore quæ in mariti manum conuenta fuit tunc enim iure prætorio bonor. possess. partis dimidiæ ab intestato conceditur §. qua de causa inst.ª eodem Vlpian. in fragm. d. tit. 29. in principio perindeque ... ex l. Papia quoties centenarius libertus filium unum filiamue relinquit hodie tamen re maturius considerata sic explicandus videtur Iustinianus ut affirmet liberto intestato sine liberis mortuo dimidiam partem deberi quia et si integra hæreditas ... l. 12 tab. deferatur tamen pars quæ ei debetur tanquam æs alienum ei præstatur, ideoque neque ab eo auferri neque legatis onerari valet l. 1. §. vlt. de bon. libert. l. debitor 40. §. 1. de pignor. act. l. cum patronus 22. de leg. 2. neque ab intestato fideicommissis relictis supra debitam eam partem l. filius fam. 114. §. 1. de leg. 1. l. 2. §. vlt. l. filius 12. §. vlt.º de bon. libert. l. qui autem 6. §. si patronus l. præterea 29. si quis omis. caus. test. quibus in locis cum constet totam hæreditatem liberti intestati patrono deferri apparet tamen exprimitur partem duntaxat hoc est dimidiam debitam esse in d. §. postea —

Rursus explicandus venit Africanus in l. liberto 26. de bonis libert. vbi cum filio 200. s. aureos vel octoginta milia sextertiorum in bonis habenti, fundus quadraginta dignus legatus esset et post diem legati cedentem decessisset libertus extraneo hærede instituto. Africanus scribit

poni p[ar]tem debitam Vindicare, q[ui]a propter Computat[ionem] legati quadraginta, Cujus Dies Cedit liberto Cede
rat, videlicet ille mortis tempore maiorum Centenario fuisse; perindeq[ue] sentit Africanus quod si liber
tus minor Centenario esset n[on] posset Patronus partem debitam Vindicari extraneo herede ins
tituto quod falsum omnino e[st] §. qua de cau[sa] inst[itutio] de succes[sione] libert. l. in Conditionibus. 29. §. si
patronus ff. l. Plautius 43. de Con[dictione] et dem[onstratione] qua propter Cujac. tract. 2. ad African. in d. l. 26.
Africani V[er]ba interpolasse inscribit a Triboniano dum respicit ad novum Iustiniani Consti
tut[ionem] que in bonis liberti n[on] Centenarij etiam extraneo herede instituto Patronus de
bitam p[ar]tem Vindicat §. sed nostra inst[itutio] de succes[sione] libert. huic namq[ue] dificultati et si satis fieri
posset supponendo habuisse libertum filium emancipatum preteritum qui Cum posset Con. poss. [contra] tab.
petere patronum excludebat nisi libertus Centenarius esset d. §. qua de causa Cum seq[uentibus] verius
tamen videtur mihi portionem patrono debitam in liberti Centenarij bonis que mortis tempore fuerunt
adquiri ei ipso iure ex l. Pappia arg[umento] tex[tus] in l. si libertus 16 h. tit. sicut Caducum vel ex cap
tibus ex eadem lege et Dominium legati per vindicationem relicti ex l. 12. tab. V[lp]. in Papi.
tit. 19. §. 17. ex quibus Consequens est ut liberto moriente post Diem legati cedentem Cujus Com
putat[ione] maior Centenario sit possit patronus in bonis eius p[ar]tem debitam Vindicare nec possit
heres liberti legati p[ar]tem repudiare que ad patronum iam pertinet ex l. Pappia quia instan
ti quo ipso iure adquisitum fuit liberto l. Cum pater 77. §. surdo. de leg. 2. l. quia re
tro 38. ad leg. Aquil. ita et etiam pro debita port[ione] adquiritur patrono ex l. Pappia Diver
sum autem procederet si libertus Centenarius n[on] esset q[ui]a et si patronus extraneo herede insti
tuto perinde admitteretur ad Dimidiam p[ar]tem hereditatis per Bon. poss. [contra] tab. Cum in
ipsa here[ditate] a patrono n[on] possit nisi postquam heres scriptus hereditatem addit l. illud. 4. de
Bon. poss. [contra] tab. l. 3. §. ut patronus l. libertus 36. de Bon. libert. adquirit heres addi
ta hereditate Dominium legati liberto relicti et quidem insolidum ante quam patronus
exercere possit Bon. poss. [contra] tab. unde et repudiare extraneus heres potest legatum quod
et solide habuit et revocabiliter quesitum e[st] l. Si mihi et tibi 12. de leg. 1. l. si filio.
ff. de legat. 2. Costa in repetit[ione] §. Cum in bello V[er]so bona. n°. 8. Fachineus lib. 2. Con
trover. Cap. 23. ex quibus deduxer. ad Fabr. lib. 1. tract. 9. q. 2.

In eodem themathe retinendo se nobis offert in sequenti Mar
celli Testimonij indagandum in l. ex asse 82. ad leg. falcid. proponit ibi libertum
Ducentos aureos in bonis habentem filium exheredasse (sic supponendum ex principijs Iuris
tametsi a Marcello pretermissum ad principalem aliam q[uestionem] properante, monet Costa
in repetitione §. et quid. si tantum ... n°. 60 Pich. in pro inst. n°. 33. de exheredat. li
berorum) legavit filio exheredato Centum et viginti, extraneo reliqua, nempe 80. in
qua specie docet Marcellus diminutionem legati quod extraneo prestat patronus, pro
ficere filio ad consequenda solida Centum et viginti que legati sunt: utrumq[ue] Iuris rat[ione]
repugnat quia neq[ue] extraneo p[ro] initium legatum dici potest quod ei nulla ex p[ar]te patronus debet
l. Cum patronus 20 de leg. 2. l. ita tamen 27. §. si patronus l. Patronus 60 ad treb. l. pa
tronus 49. de bonis libert. l. Plautius 43 de C. et D. l. si patronus 20 de donat. l. qui autem
6. §. si patronus ff. si quid in fraud. cau. tit. neq[ue] filio solida Centum et viginti deberi possunt
Cum ex Ducentis que libertus reliquit, Centum utpote pars dimidia patrono debean

tur

tr Ex l. Papia d. §. postea inst.ª de succes. libert. Sed ex his Emmendationibus Cuiaci ind. l. ex asse 52. Cujatij lib. 28. obs. cap. 24. Fabri lib. 1. Coniect. cap. 15. observandum est patronum ind. l. ex asse 52. cum ponit dimidium hereditatis se retinere ita ut nihil extraneo et centum dun taxat filio praestare unum potius Iure l. Falcidia atque ita extraneo praestitum legatum deminutum retenta ex eo quarta p.te totius hereditatis nempe quinquaginta perindeque recepisset est ind. l. ex asse diminutione legati quod extraneo praestitit proficere filio ad consequenda solida centum et viginti quinque Patronus simul uti non potest ex l. Falcidia et l. 1. §. interdum ff. si cui plus quam ... explicat Hothomanus lib. 2. obs. cap. 24.

Fuerunt et alia praeter sup.ª recensita circa successionem libertorum ex l. papia quae scribit Ulp. in fragm. tit. 29. et illustrat Balduinus de lege Papia a pagina 121. cum seqq. Primum est ut patronus qui intestati liberti ex l. 12 tab. semper est heres quia foemina suos heredes habere non potest qui si l. ex eadem l. patronum excludunt teste Ulpiano d. tit. 29. in fragm. et l. 3. §. si mu nicipes de suis et legitim. l. unic. de libert. universit. princ. inst. de legitima patron. tutela quod tamen Senatusconsulto Orphitiano postea temperatum est l. 1. §. sin autem ad Tertul.) quamvis ex praetoris edicto non admittatur. Tamen ex l. Papia si liberta ius habeat quatuor liberorum liberatur a tutela patroni sine eiusque authoritate testari potest dummodo virilem partem pro numero liberorum patrono relinquat Ulpianus d. tit. 29. §. in bonis. Secundum est ut patroni filia quae ex l. 12. tab. here dit intestato liberto l. 6. §. 1. l. filius 42. §. ult. de bon. libert. l. 1. §. 1. in fine de legitima tutela ex edicto autem praetoris nihil iuris habet. Admittitur tamen si ius trium liberorum habeat ut Ulpianus asserit d. tit. 29. §. liberi l. Paulus 47. §. 1. de bon. libert. et quidem ex l. papia ut constat ex epigraphe tit. in l. patroni 39. de bon. libert. non autem ex lege 12. tab. quia legitima hereditas liberti amittitur minima capitis diminutione per emancipationem scilicet vel adoptionem l. 1. §. ult. l. 3. §. emmancipatus de adign. libert. iure autem praetorio bonorum possessione ... tab. et unde legitimi non amittitur minima capitis diminutione patroni l. si libertus 23. l. pen. §. longe de bon. libert. Tertium est in patrona quae ex l. 12. tab. admittitur l. liberto 27. de bon. libert. l. 1. §. 1. de leg. tutela l. 3. §. hoc autem unde legitimi l. 3. §. pen. siquid in fraudem patroni §. ult. inst. de legitima patron. tutel. non autem ex edicto praetoris l. 1. Cod. de bon. possess. contra tab. lib. admittitur tamen si ingenua sit tribus liberis et libertina tribus honorata. l. Iulianus 37. in f. de bon. libert. Ulp. d. tit. 29. §. si patrono. Quartum denique est ut patroni filij ex l. 12. tab. suc cedant intestato liberto l. satis 22. de iure patronatus l. patrono 40. de bon. libert. quamvis praetoris edicto excludantur, admittentur tamen ex l. papia si eorum mater ingenua sit tribus liberis relictis Ulp. in fragm. d. tit. 29. §. ult. l. filius 42. ubi Paulus de bon. libert.

Expositis iam iuribus patroni in bona liberti nunc de casibus quibus amittat vel adquiratur agere ratio expostulat. in l. autem 1. h. tit. agitur de actione vel querela ingrati quae datur pa trono adversus libertum: quae instituitur apud praefectum urbi l. 1. §. cum patronus de off. praefecti urbi in provincia apud praesides. ex qua actione varie fit consummatio. interdum aufertur liberto dimidia pars bonorum quae assignatur patrono. interdum vero fustibus caeditur l. 7. §. ult. h. tit. interdum libertus urbis tantum interdicto punitur l. nec quidquam 9. §. 3. de offic. proconsulis interdum etiam damnatur in metallum vel datur in exilium temporale l. 1. ult. crimin. h. tit. Ex constitutione autem Commodi imperatoris liberti rediguntur in potestatem patro ni ut servi sed ut ministerium praebeant. sed si adhuc contumaces existant cuilibet eos emere volenti addi cuntur dato pretio patrono l. alimenta 6. §. ult. de liberis agnoscendis interdum et etiam libertinus fit servus ob in gratitudinem videlicet si subornato delatore fecerit controversiam status patrono l. 1. inst. l. Divus 5. h. tit. l. ... 21. in princ. de eo quod metus causa hodie autem generaliter receptum est ut redigantur in servitutem ingrati liberti §. 1. inst. de cap. diminut. l. 2. Cod. de libertis et eorum liberis l. pen. Cod. de oper. libert. sicut etiam de liberis ingratis emmancipatis l. 1. Cod. de libertis ingratis et de donatarijs ut constat ex tit. ... revocandis donationibus. Ex his namque causis datur actio vel querela ingrati et si non datur ad petendam remunerationem quamvis iure naturali debeatur l. sed et si 25. §. consuluit 11. in fine de petit. hereditatis

~~[illegible] Debitor [illegible]~~ et si Accursius referat in d. l. si quis asperem. fuer. manum. L. longobardorum
permissam fuisse actionem ad exigendam remunerationem quam actionem appellauit Azo. Muchilda. sed Cujat
in met. ad hunc tit. in d. L. legit launachildam q̃ launachin dicitur remuneratio in L. 3. de ultimis volun
l. 4. de donat. L. 3. de sponsalibus in legibus Longobardorum

Ingratus libertus dicitur qui debitum obsequium patrono non praestat d. ingratus 19. ff. h. tit.
veluti quia patroni vel tutellam filiorum administrare detrectat. sciendum autem est solum quod non
honorat patronum non redigi in seruitutem l. solo Cod. de liberal. caa. vel ex eo quia inuito patrono aliquam
artem vel negociationem utilem exercet l. ult. infra de obsequijs et si in eadem ciuitate loco et colonia
eam exerceat dummodo damnum et si non lucrum non sentiant l. 45. de opperis libert. l. ingenuo 40. l. liberti
2. h. tit. l. illicitas §. neque deo[illegible]. praejudicis. sciendum est aliquando tutorem legatum relinqui ut tutelam susci
piat eius officij remunerandi causa qui repellitur a legato si se ab onere tutelae excusauerit dummodo per eum ste
terit quominus tutor non esset l. 28. §. 1. et l. 32. de excusat. tutor ex quo dubitari potest cui legatum hoc ad
iudicetur an fisco. si cum a tutore auferatur tanquam ab indigno sit uerius est ipsi pupillo applicari l. pen. Cod.
de legat. quod si tutor legatum agnouerit deinde a tutela recte non excusaretur l. 5. § amittere de his quibus
ut indignis. verum huic sententiae obstat Martiani locus in l. si quis 3. h. tit. ubi tutori legatam ancillam fuisse eius
officij remunerandi causa eiusque fidei commissum fuisse libertatem fideicommissariam praestare Martianus scribit postea
postquam manumisit et perconsequens post agnitionem legati se excusauit a tutella utique lex se esse patro
num et si commodum patronatus non habeat quod interdum euenit quia bene potest ut quis sit fructuarius usus
fructuarij habeat et tamen commodum usufructus non recipiat l. si usufructus 66. ff de iure dotium l. 11. §. 2. de pignoribus
ex quibus Cuiac. infert ut post agnitionem legati excusari quis possit ab onere tutellae; quibus ex iis Iacobi Cuja
cij in d. l. ad hunc titulum responderi potest dicendo tutorem cui legatum relictum est ut alij praestet non repelli a legato
et si recuset tutellam quia illius emolumentum ad ipsum non pertinet sed propter fideicommissarium capit l. 27. de excusat.
tutor. interdumque fit ut incapax sit heres fideicommissumque valeat si cui relinquitur illud capere possit l. cui 26. § si
quis solidum ad Treb. et in hoc autem casu legata erat ancilla tutori sed rogatus erat manumittere itaque poterit
recusata tutella legatum agnoscere vel e contra cum hoc fiat ratione ancillae manumittendae sed quia remam
serit et quidem cum ius patronatus commodo caruit patronatus

Explicuimus quomodo ius patronatus acquiratur nunc quomodo amittatur sciendum
est et inprimis patronus libertum egentem si deseruerit nec aluerit amittit ius patronatus cuiusque liberi etiam
illo careant l. si patronus non aluerit de bon. libert. 2. amittit si patronus libertum vel libertam viduitati obligauerit
quod stipulatione aut iure iurando fit l. aliquem 6. h. tit. quod propter publicam utilitatem quae inprocreanda
humanae naturae sobole uersatur l. Aelia Sentia constitutum fuit eidemque rationi lex Iulia miscella prohibens
remittit iurare conditionem viduitatis legatario et si exigat legatarium de matrimonio liberorum quaerendorum causa contrahendo
iurare quam iuramenti formulam refert Aulus Gellius lib. 4. noct. atticar. cap. 3. quod a Iustin. iuris iurandi
periurio via aperiretur sublatum est quoad iuramentum viduitatis et si [illegible] sit remittitur l. cum
[illegible] 72. §. 5. l. sed si hoc 62 §. ult. de cond. et d. Donel. 2. comm. cap. 32. ibi Gualdus lit. K et l. quod
si non fecerit proprie non iniungendo viduitatem sed potius curam filiorum impuberum respiciendo veluti si ca
forma ita dixerit si a liberis impuberibus ne nupserit d. l. 62. §. ult. postremo etiam quaeritur an si tale vidui
tatis iuramentum filius patroni a liberto exegerit inscio vel in uito patrono tale ius ammittat Paulusque
in d. l. 6. inspicio h. tit. tale ius patronum non amittere asserit dummodo illud remittat instanti quo ~~[illegible]~~
cognouerit l. ult. in fine ff. qui a quibus man. postea ius patronatus amittit si patronus obligauerit libertum
ut sibi det mercedem opperarum ut si stipulatus sit in singulas opperas diurnas quinque aureos. quia et si
possit liberto patronus imponere opperas non tamen stipulari ut mercedem ei ferat pro illis non ualet l. ult. §.
qui et a quibus l. patronus 25. de oper. libert. d. l. aliquem 6. §. stipulatus h. tit. praeterea patronus re
pellitur ab utraque bon. poss. si donum munus et operas liberto imposuerit quia utrunque petere non potest l. sicut
in sua l. 2. Cod. de bon. poss. contra tab. lib. deinde repellitur ab haereditate si operas uendiderit libero acceptio
ratio quoniam tunc eas videtur exegisse l. Iulianus 43. de bon. libert l. 4. Cod. de oper. libert. idemque
dicendum si patronus exegerit pecuniam in statu libertatis promissam ut ipsa libertas opprimeretur repellit ab ipsius bonis.
l. 1. §. qui onerandae ff. quarum rerum actio non datur quia et si eam exigere non possit l. qui onerandae de oper.
libert.

Cæterum Patronatus Ius minuitur si libertus ipso Iure liberatus fuerit ab obligatione operarum quæ tunc idem est ac si patronus operas exegisset l. libertus qui operarum de oper. libert. libertus ipso Iure dicitur obligatione operarum si libertus duos filios modo non infames vel unum quinquennem in potestate habeat l. qui libertinus 37. de oper. libert. Ant. August. de legibus cap. de l. Iulia de maritan. ordin. pag. 75. Cuj. lib. 5. respons. Papin. in l. libertus 41. in fine de oper. libert. Balduinus de l. Pap. pag. 117. Conanus l. 2. Comm. cap. 2. n.° 4. Faber in Iurisprud. tit. 6. princ. 2. illat.e 20. quibus si propositis dubitari potest an posthumus post mortem patris natus heredes liberti a præstat.e operarum liberet et Paulus in d. l. qui libertinus 37. §. posthumus 7. neget eos liberare quia cum lex Iulia loquuta de ipso libertino sit incipere ab eo vt ad eum proficiscatur liberatio debet l. vnic. Cod. vt act.es ab hered. et c.a nec libertinus liberari intelligi potest post mortem suam quo tempore nascitur posthumus quia quamuis lex Iulia de genitis loquuta fuerit d. l. 37. ipsa tamen eos intelligi qui in potestate liberti fuerunt posthumus autem ante quam nascatur non potest dici in potestate morientis fuisse l. vlt. de Collat.e bonor. et quamuis natus retro a tempore mortis pro nato habeatur vt quoad ipsius commoda in potestate fuisse censeatur n. tn. vt alij prosit l. qui in vtero 7. l. pen. de stat. hom. l. in Sicilia 9. ad leg. falc. l. 2. §. qui autem 6. vbi Cuja. de excusat. tutor. Quæ est ss.ma d.i legis 37. in §. si posthumus 7 quam satis non explicat Fab. d. tit. 6. princ. 2. illat.e 22. Sed vt aliquid in d. §. si posthumus interdum ... mus verba illa ex l. autem nati liberi prosunt intellige ~~secundum~~ eo modo vt sinus sit duntaxat cor ... ad liberat.m prodesse qui ex l. nati sunt id est ex nuptijs secundum legem Iuliam contractis non libertino ... senatoria persona aequo ex l. vlt. de statu. hom. l. adigere 6. §. vlt.mo de iure patronatus l. vni ... et vxor l. filio 42. §. 1. de rit. nupt. Vlp. in fragm. tit. 16. §. aliq.do

Præterea prænotandum est legem Iuliam exigere libertos in potestate aut vello ... teste Aulo Gellio lib. 2. noct. attic. cap. 15. ad hoc vt libertus propter liberos solutus sit obligat.e operar. d. l. 37 ... plicat ... Othomanus lib. 7. obs. cap. 7. Fab. in Iurisprud. tit. 24. princ. 1. illat. 2. quamuis aliter explicat Balduinus de l. Papia pag. 110. Ex quo deduci videbatur liberos antea amissos non prodesse liberto ad eas operas quæ postea imponuntur cum impositio operar. fiat in continenti postquam libertas concessa fuit l. vlt. de liberal. causa sic quos liberos amissos fuisse in seruitute supponi debet cui dubitationi fauere videntur ea verba ibi qui libertinorum plures ve. a se genitos natasve in sua potestate habebit quæ clare indicant liberos in potestate esse debere quo tempore tractabitur de liberat.e operarum sed tn. liberos amissos ante impositionem operar prodesse liberto ad earum liberat.e affirmat Iulianus in d. l. 37. §. 1. de oper. libert. et cum prodesse non possint nisi in potestate alicuius tempore fuerint neque in potestate esse possint nisi nati ex legitimo matrim.o princ. inst. de patria potest. neque id contractum fuerit nisi postquam libertus manumissus ciuis Romanus est princ. inst. de nupt. fatendum a fortiori ... hi liberis Iulianum tractasse qui saltim vno anno post manumiss.m nati sunt post quod tempus impositio ... operarum vt exprimit ab Vlp. in l. sui Iurandi 7. §. Iurare 2. de oper. libert. cuius n.m perperam Triboniano tribuit Fab. lib. 2. Coniect. cap. 20 contendens non aliter libertum obligari operas promittendo quam si incontinenti promittat post manumissionem nec nobis quidquam obstat d. lex vlt. de liber. causa cuius sinus hic est ... seruus qui Iurauerit se operas præstaturum non aliter obligatus post libertatem sit nisi post manumissionem Iurauerit promittat l. seruum 36. de manum. test. l. ... 24. et l. pen. de stat. liber. et non aliter Iurare ... promittere cogatur nisi incontinenti post manumiss.m l. operis 32. de oper. libert. Sed si sponte sciens se cogi ... sponte ex interuallo etiam post manumiss.m Iurauerit vel promiserit obligabitur omnino l. Campanus 47 ... oper. libert. l. 1. §. in summa quarum rer. actio non datur. explicant sic post Accursium Aluarius in d. l. ... lib. 2. Comm. cap. 12. —

Diximus propter duos liberos in potestate retentos vel vnum quinquennem ipso Iure ... obligat.e operarum solutum esse dummodo infames non sint quia lex Iulia eos prodesse noluit ... liberi scenicij, et Bestiarij quia patris culpæ attribuit quare eos liberaliter atque honeste ... educauit nec infamari probono ministerio et quæ ... qualis est artis ludicræ exercitio ... l. 1. et 2. §. vlt.o de his qui not. infam. l. mater 10 §. vlt. l. marito 24 ad leg. Iul. de ... l. quædam 29. de pænis l. 49. et l. senatoris 47. de ritu nupt. exornant præter Conjectur ... ad Donell. lib. 12 Comm. cap. 7. lit. A Balduinus de lege papia pag. 73. Brissonius de ... bonorum pag. 17. Atque famosa est operarum locatio cum bestijs in arena depugnandi causa ... mouet 6. vi.o qui operas depugnandi l. 4. de Accusation. l. 1. §. qui operas ad SC. ...

dubia de Testibus ubi Cathorp[?] redeus illiger[?] ad Donel. d. lib. 17 Cap. 3. litt. B.B. et Seqq. et Cui-
ac. lit. A. præterea Ius patronatus minuit libertusque a tali præstat.ne operar. relevatur si patronus
rei Capitali damnatus sit et non restitutus l. filij 9. § ult.o l. Siue 21. ff. h. tit. idemque evenit si filius patron
qui ad patronatus Ius Iure filij et non manumissoris libertum Capitis accusauerit vel si in servitutem
per Calumniam petierit vel eum flagitij alicujus reum esse indicauerit d. l. 9. in fine et l. cum lo-
cum sequenti ff. h. tit. quam legem Cum patronus lo. intellige secundum Accursium ibi et Cuja in rec
tat.e solemni ad hunc. tit. de filio patroni Cum hoc in eo si maior viginti quinque annis sit re
ceptum sit l. qui Cum maior 14. l. in servitute 16. de bon. libert. itaque differentia est inter patronum et
patroni filium quia maius est Ius patronatus in ipso patrono quam est in filio qui Iure filij patronatum
habet nam ille si libertum accusauerit etiam si Calumniator sit tale Ius non amittit l. filius 33.
§. 1. de fideicom. libert. finge aliquem Servo in test. fideicommissariam libertatem a filio herede instituto sub
Conditione reliquisse hunc si per filium steterit quominus Conditio non impleatur ipso Iure ex S.C.to Rubriano
Servus liber erit. Sed quamuis ipse filius a success.e liberti removeatur quia inquantum ex se fuit
voluntati defuncti non obtemperauit tamen servus libertus remanet Orcinus id est testoris ad Cuius suc-
cessionem et si manumissor filius non vocetur tamen ut filius patroni ad utramque illius bon. poss.m inuitatur
in quo maxima diff.tia est nam si ipse ut manumissor vocaretur et si liberti Capitis accusaue-
rit et Calumniator extiterit ut diximus tam ab eius success.e non repelleretur sed q.a ut filius
vocatur si reum alicujus flagitij vel alio modo libertum accusauerit Ius patronatus amittit l.
filij 9. in fine Cum duabus legg. ff. h. tit. Sed hoc tantum in Casu tale Ius filius amittit
sed non nepos quia et si Iure patris ad talem successionem inuitari non possit tamen tanquam libertus
aui paterni vocatur taliterque nota filij personalis tantum est quod a Diuis fratribus refertur in
l. Diui 17. ff. h. tit. d. l. in servitute 16. § si patroni 4. de bon. libert.

Dictum est hucusque de Iuribus patronatus interque impositionem opperarum nu-
meravimus curiosius egimus etiam de modis quibus adquiruntur vel amittuntur. Nune opere pretium erit
quid sint operæ et quotuplex recensere operæ namque diurnum officium præstat.o c. l. 1. cit. de oper
libert. l. 2. de annuis legat. l. si peculium 20 § quædam de statu liberis, notat post alios Rebu-
ffus in l. sciendum 7. § pen. de V. S. faber lib. 20 Coniect Cap. 19. Caneirola lib. 2. thesauri variar.
Cap. 155. Sunt autem opperarum quas hic propriæ vocamus duæ species. officiales una quæ in off.o
liberti a patrono consistunt non in certo artificij genere l. si non sortem 26. § libertus de Condit.e
indebiti l. Cum patronus 22 de oper. libert. veluti ut Cum patrono moretur aut peregre pro-
ficiscatur aut negotium eius exerceat l. hadenum 32 de oper. libert. Aliæ namque artificiales
vocantur quæ incerti artificij genere consistunt, veluti fabriles, pictoriæ, etc. l. operæ 9 l.
hæ operæ 23. Cum seqq. de oper. libert. officiales operæ non prius cedunt sive non antea deberi in-
cipiunt quam a patrono indictæ sint Cuius Commodo edendæ seu exhibendæ sunt l. Cum pa-
tronus 22 l. quoties 24 l. operæ 9. l. siquis, hac lege § Iudiliu de oper. libert. Artificiales
autem seu fabriles Cedunt ex die interpositæ stipulationis, quia q.a non tam ex patroni proprio
commodo quam pecunia æstimantur d. l. quoties 24 de oper libert. denique officiales patrono de-
bentur et sine Coniuratæ neque iuratæ neque promissæ sint et si soluantur non repetuntur, in fabrilibus
contra hic sunt, quia non quemadmodum libertus patroni officium ita artificium debet d. l. si
non sortem 26. § si libertus de Cond. indebiti. Explicant has et alias diff.as Cuja lib. 17.
obseru. Cap. 12. et in recitat. ad tit. Cod. de oper. libert. Donel. lib. 2. Comm Cap. 18. Fauer in
iurisprudentia tit. 5 princ. 2. illat.e 12. Conanus lib. 2. Com. Cap. 1. Petr. Gregor. lib. 12 Syntagm.
Cap. 3. Segui Jordij ad fabr. lib. 3. tract. 16. q.e 3. Rich. in prio instit. n. 62. de adquirit
per adrogat. Alciat. lib. 3. disput. Cap. 13. Sthom. de V. S. Iuris Voc. donum

Hæc sunt genera opperarum, quæ non alijs quam patroni deberi intelliguntur, id. non
Omnibus patronis perpetuo præstatur, quia non omnes esse manumittere dicuntur, quamuis sit quibus Cuiantibus,

Cum

cum emittant ut manumitterent seruus peruenit a d. libertatis ut ex Constitutione Diui Marci
dicit tales operas non debentur l. si quis 13 de oper. libert. l. 2. Cod. eod. tit. Nec quibus bona addi-
cta sunt libertatis conseruandarum causa ex alia eiusdem Diui Marci Constitut. d. l. si quis
13. § 1. Nec qui nummis acceptis manumiserunt l. 3. l. 7. Cod. de oper. libert. neque qui ex fi-
deicommissi causa manumisit l. 7. § rescriptis l. Cerdonem l. Campanus 47. de oper. libert. l. 5.
Cod. eod. l. videndum 95. de leg. 1. Nisi filius defuncti sit qui ex fideicommisso manu-
misit l. si filius 33. de fideicom. libert. l. qui ex causa 29. § 1. de Con. libert. vel nisi libertus
sciens se non teneri sponte promiserit d. l. Campanus 47. Cujac. lib. 9. respons. Papin. in d. l. Cerdo-
nem 42. fab. lib. 20 Conject. cap. 16. Deinde non omnes operas patrono soli debentur quia fabriles
seu artificiales cum non tam ex patroni commodo quam ex artificij estimatione consistant pro-
inde ut extraneo debeantur possunt a quocunque cuicunque prestari ac solui d. l. operas 9. l. si
10. Cum l. gen. § 1. de oper. libert. et ad extraneos heredes transeunt l. fabriles 6. ff. eod. et admi-
ttunt adiectum solutionis causa siue uxorem patroni l. ult. § 1. l. hae operae 23. de oper. liberi
sentit Cujac. lib. 17. observ. cap. 14. Donellus lib. 2. Com. cap. 12 Beltrandus Maurus de iure li-
berorum cap. 12 quamuis dissentiat illis ibid. lit. D. Faber in Iurisprud. tit. 5. princ. 2. illat.
officiales vero deberi alijs non possunt quam patrono cui soli officium proprie prestatur l. opera-
rum de oper. libert. l. si non sortem 26. § libertus vers. sed si delegatus de Cond. indebit. ideoque solu-
tionis causa in earum promissione adiectus non potest adici l. Seruus 10. § 1. Cum seqq. de oper. libert.
neque eas seruus patroni sibi potest stipulari l. si seruus 32 de stip. seruor. neque extraneo
delegari valent d. vers. sed si delegatus legis si non sortem 26 Nec marito patronae l. libertis
Cod. de oper. libert. neque ei a quo patronus adrogatus est prio inst. de acquisit. per adrog.
nec in fideicommissarium hereditatis transferuntur l. patroni 55. ad SC. Treb. neque ad heredes
extraneos l. pro herede 20. § siquis l. m. de acquir. hered. l. fabriles 6. ff. l. liberti
10 Cod. de oper libert. supra relati authores * Ex quibus lucem capit Paulus in rellata l. qui
libertinus 37. § si Creditori. 4 de oper. libert. + ubi asserit quod si patronus liberti creditori
delegauerit ut pro debito operas sibi iam promissas soluat liberari libertum a patrono si soluerit
eas extraneo. Cum delegatio vicem solutionis contineat l. 4. de nouationibus. quod difficilem
si non attenderemus Paulum ibi tractasse de operis artificialibus quia ut supra diximus libe-
rtis extraneo deberi possunt postquam ex promisso fuerant ipsi patrono cum non antea de-
beri incipiant quam eas ~~fuerat~~ sit patronus stipulatus nec delegatio fieri possit ante quam
debitum in persona delegantis consistat. indeque nihil mirum si Paulus ibi ~~a~~ asserat dele-
gatione facta ex l. Iulia liberari libertum a patrono ~~tam~~ delegatione facta operarum arti-
ficialium cum hae recte possint extraneo solui.

* nec libertus liberis patroni
eo viuente stipulari potest
eas si sibi etiam non simpliciter
aut inpersonaliter stipu-
letur quoniam ex persona filij
tralis patrono tantum
promitti possunt et filius ui-
uo patre patronus non est
l. si seruus 10 Cum l. seqq.
de oper. libert. l. si seruus
32 de stipulat. seruor.

Crescit ex eisdem principijs non minus elegans et electa questio
in d. l. 37. § ult. ubi scriptum est, etiam si de persona libertini lex Iulia loquuta dum
sit ad fideiussorem pro eo obligatum non eius pertinere quia equum est quod fideiussor libe-
retur ex l. Iulia postquam libertus soluendo operas ex eiusdem legis non liberatus existat cont-
rario si fideiussor et non libertus pro eo soluerit l. in omnibus 43. de solution. l. 1. § excepti-
ff. quar. rer. act. non datur. Quod si pro operis libertus patrono expromissorem dederit qui se ob-
eius reus principalis debendi fiat l. quamuis 6. § si conuenerit ad Velleian. l. 4. de Condit. ind-
ebita et causa non secuta nihil hoc caput legis Iuliae illi profuturum Paulus ait cujus rationi
de ratione constant potius quam capiunt Balduin. de leg. papia pag. 120. Bertrandus
de iure liberorum cap. 12 fab. in Iurisprud. d. tit. 5. princ. 2. illat. 12 quare ut breuiter expro-
misso frequens est in hac specie reos fieri expromissores pro libertis qui ipsi prius non expromiserint
l. eleganter 7. § seruus de dolo l. aliquando 13. ad Velleian. quo sane casu neque expromissori

ri Contra patronum neque liberto Contra expromissorem lex Iulia prodest, quod verum est liberto patrono non promittente d. §. Sed si Creditori quamvis si prius ille promisisset et ipsi expro minori et liberto sicut et fideiussore prodest d. l. 1. §. exceptiones ff. quarum rer. act. [illegible]

Denique praenotare opportet quod et si verum sit officiales operas soli patrono deberi posse in earum petitione post Condemnationem factam in quemlibet extraneum transmitti posse sicut diximus de artificialibus postquam eas a liberto patronus fuit stipulatus quoniam sicut operae artificiales promissae iam facta quia ex pecunia aestimantur extraneo cuilibet deberi valent, idem dicendum est de officialibus post Condemnationem factam (In. v. tamen si patronus iudicio egerit cum liberto et lis contestata sit l. si operarum 29. de oper. libert.) quia dictae semel condemnatione facta potius ex pecunia quam ex officio aestimantur ex hisque nota liberos post Condemnationem susceptos ex l. Iulia non prodesse ad earum liberationem quia ut diximus illae operae ex pecunia aestimari ceperunt lexque Iulia locuta non fuit de illa l. 6. de oper. libert quod contra esset si tantum adhuc petitae essent et ex pecunia aestimari non cepissent d. l. 37. §. non solum. ff. eod. ex qua observatione lucem capiunt aliquin pugnantes textus in l. 4. et in l. si operarum 29 de oper. libert in qua Cujat. lib. 27. obs. cap. 29. et lib. 20. q. Papin. in l. si patroni 55. ad Treb. temere negationem tollit ne pugnet cum d. l. 4 ≈ superest pro Coronide explicandum quomodo impositio operarum fiat: triplicemque Paulus in d. l. 37. ibi de quibus iuraverit, vel promiserit, obligatusve erit. imponi posse videtur asserere. primo operarum imponendarum proprius modus est iusiurandum ex quo si libertus patrono libertatis causa iuraverit, operas, donum, munusve, praestare edicto praetoris ei actio competit l. ut iurisiurandi 7. de oper. libert l. ult. de liberali causa l. et per iusiurandum 13. de acceptilation. l. 6. §. si quis de Confessis l. servum 36. de manumis. test. Cajus lib. 2. inst. tit. 9. §. 5. sive ex l. Iulia et Papia ut affirmat Cujat. lib. 5. q. Pauli in l. si quis 56. de fideiussoribus quamvis alias ex iure iurando conventionali inter alias personas obligatio civilis non nascatur d. l. 56. iuncta l. si q. 2. in fine de oper. libert Donell. lib. 2 Com. cap. 9. faber lib. 20 Coniect cap. 12 Rich. et ab eo laudati in prio inst. n. 66. de adquirit per abrogat.: secundus modus a Paulo nostro promissio sive stipulatio refertur quae edicto praetoris confirmatur l. 2. de oper. libert aliquin irrita esset iure Civili tanquam libertati contraria l. nullum 1 de obsequiis l. 4. si aparen. quis sue. manum: Tertius igitur modus in illis verbis obligatusve erit insinuatur et quoties ea lege aut conventione data est libertas ut operae praestentur l. in liberto 77. de Solution. l. 3. ff. an servus pro suo facto quo etiam casu etiam praetoris tuitione subsistit impositio operarum ut docet faber. in iurisprudentia tit. 5. prio 2. illat. 15.

Repetitio ad Textum in l. si vero. 12. §. si mihi. 9. ff. Mandati
facta a D. D. Laurentio Santos de San Pedro Salmanticae,
anno. 1649.

Prae manibus est Domitii Ulpiani responsum in l. si vero. 12. §. si mihi. 9. ff. mandati; cuius haec verba: Si mihi mandaveris etc. Hactenus Ulpiani verba quorum haec sententia. in cuius textus laudati paraphrasim agam. [quia vetus est et nobis mos veniens necessarius]. Haec quoque Ulpiani verba. Si mihi mandaveris ut rem tibi aliquam emam, egoque emero meo pretio habebo mandati actionem de pretio recuperando. De contraria mandati actione est disputatio: duplex est enim mandati actio, quarum unaquaeque unicuique dat contrahentium: alia est actio directa mandati, alia contraria. Directa dat mandatori, contraria mandatario; Mandatorem dicimus illum qui mandat, mandatarium eum cui mandat. ita passim in nostro titulo nullibique invenies permutata officia, et appellationes in nostra iurisprudentia duntaxat invenio, quandoque mandatoris appellationem ambigua significatione, neque e triviis petita, quippe dictum mandatorem invenio cadentis Imperii temporibus qui a Caesare mandata acciperet ut tumultus sedaret in circo et quid facto opus esset praescriberet in teatralibus ludis. notat ex Theophane et Suida Nicolaus Alemanus in notis historicis ad Anegdota Procopii Caesariensis ad paginam 83. lin. 30. fortasse ita appellabat quod etsi a Caesare mandata acciperet ipse tamen ad populum mandatoris vices obiret velut Caesarem repraesentans

Verum ut in orbitam iteram currum agamus: Mandatori, hoc est ei qui mandat, actio dat directa mandati contra mandatarium, mandatario vero actio contraria mandati contra mandatorem, illa nihil ad nos, consulto eam omittimus, hanc mandati contrariam scilicet actionem Ulpiani verbis inhaerentes praesto habentes prosequemur: Igitur contrario iudicio mandati experiuntur qui mandatum susceperunt. hac l. si vero 12. §. contrario. 7. ad repetendum scilicet quidquid sumptus impenditique in exequendo mandato factum fuerit bona fide. l. idemque. 10. §. idem Labeo. 9. l. inter causas. 26. §. fin. l. si quis. 27. §. penult. l. si mandatu 45. in principio. et §. si fideiussor. 6. l. qui mutuam. 56. §. fin. hoc nostro titulo mandati. l. qui proprio 46. §. item 4 cum seq. ff. de Procurat. l. sumptus. 53. de Pactis. l. Pap. 14. ff. de Publ. in rem acte l. eam tamen. 5. §. quid tamen. 6. ff. Iudicatum solvi. Iulius Paulus. lib. 2. sent. tit. 15. §. 2. explicant Faber in rat. ad nostram l. 12. §. contrario. 7. et passim per totum titulum Cuiac. lib. 3. resp. Pap. ad d. l. qui mutuam. 56. §. fin. hoc tit. idem Cuiac. lib. 2. resp. Pap. ad l. liberto 31. §. item 2. de negotiis gestis et in l. 1. Cod. mandati. Viucenbekius in parat. ad nostrum titulum nu. 11. Donel. lib. 13. com. cap. 12. ibidemque in notatis Hilligerus. Duarenus ad hunc titulum cap. 3. idque sane ea optima ratione, bonae enim fidei consonum est, ut servet indemnem mandatarium, ne damno afficiatur qui officium amico postulanti praestitit. l. mandatum. 15. ff. hoc titulo l. ex mandato. 20. in principio ff. eodem. l. si servus 61. §. quod vero 5. ff. de furtis. l. sed si quis. 7. ff. quemadmodum testamenta aperiantur. l. 1. §. 2. ad S. C. Trebel. fere enim nemo mandat nisi amico ut aiebat Cicero pro Roscio Amerino convenit l. liberto 31. in principio ff. de neg. gestis. l. 1. §. fin. hoc titulo l. fund. 33. de adquir. [illegible] l. si negotium 23. ff. de reb. author. iud. possid. et l. 1. ff. quib. mod. pignus vel hypoth. solvitur. Ovidius lib. 1. de arte amandi. notatque Cuiac. lib. 12. obser. cap. 34. Et quidem mandatum bonae fidei contractus l. idemque 10. in principio hoc titulo §. actionum. 28. Inst. de actionibus. et publice expedit eum ab utroque contrahente fides data invicem intelligatur, a mandatario scilicet quod exequatur mandatum, a mandatore vero quod impendia restituat. Publice inquam expedit ne fidem fallerent. Est quidem fides ut alter aiebat mortalium nexus, neque enim homines solum in agris olim ac nemoribus solitarios ac vagos semel ad communionem rem eadem sub moenia traxit, sed quidquid commercii operisque quidquid induciarum ac foederis, quidquid amicitiae et affinitatis, praesentes absentesque perpetuo contrahunt, ea mutua inter homines fides persuadet, hanc si ex animo tollas, continuo sanguinis et necessitudinis coniunctio, legum sacramentorumque iura, negotiorum ac societatum conspiratio dissolvitur, ipsi inter se mortales aversi et suspiciosi, sibique ab aliorum perfidia metuentes, ab rerum administratione publicarum, ab urbibus atque conventibus, a communi colloquio conspectuque ad silvas et glandes more pecudum redigentur. Publice itaque expedit ne fidem fallant sicut ne mandatarius mandatori, ita nec mandator mandatario. Inde igitur recte Ulpianus Si mihi mandaveris ut rem tibi aliquam emam egoque emero meo pretio, habere me ait, mandati actionem ad pretium recuperandum, quod confirmat in specie Paulus. lib. 2. sent. tit. 15. §. 2. et ipse Ulpianus in hac lege si vero 12. §. inde Pap. 3. hoc tit.

Unde infero explicationem ad difficile eiusdem Ulpiani responsum in §. fin. huius nostrae
legis. ubi Cott. iuncta. l. seq. in quo textu duplex se offert difficultas quae, utraque nostri textus doctrinam
pessundare videtur. 1a in eo est quod ad pecuniam recuperandam quae soluta fuerit ex mandato
inutili, utilis dat et efficax actio mandati mandatario contra mandatorem: inutile sane fuerat
mandatum, utpote collatum post mortem mandatoris. argumento textus in l. inter. 26. in princ. l. 58. in
princ. hoc tit. l. cum pater. 77. §. mevio 6. de legat. 2. l. quae situm. 15. §. Iullianus 1. ff. qui et a quibus. l.
cuiusqui. 41. de rebus credit. l. ult. de solut. l. 15. Cod. mandati. §. recte. Inst. eodem. cum similibus
huiusque quae fuse tradunt Donellus lib. 16. com. cap. 23. et Osualdus in notatis ad eum litera B. iterumque
retractat ipse Donellus in l. 15. Cod. hoc tit. Hotomanus lib. 2. amical. cap. 38. Connanus. lib. 7. com. cap.
14. nu. 10. et 11. Ille magnus Ovetensis meae familiae alumnus in litteratorum memoria per seculorum
progenies aeternum duraturus, ille inquam magnus Peritiae Princeps et Castellae Praeses
D. Don Didacus Covarrubias. lib. 1. var. cap. 14. nu. 16. cum aliis relatis ab Academico nostro Primario
Ant. Pichardo in §. recte Inst. hoc tit. nu. 6 = Agnoscit difficultatem Bartolus in d. §. fin.
nostrae legis. rem que totam comprimit acervi. Cott. Sed non dum in tuto nec prope tantae difficultatis periculum
effugimus quippe etsi mandatum et eius effectus conferatur post mortem mandatoris mandatum
non morte finiendum nec actionem mandati ad repetendum pretium expensum praestandum
mandatario probat ex textu in l. et si quis. 14. §. si cui. 2. de relig. et sumpt. funerum. ubi Cott. cui concinit. l. ult. de solut. ubi Cott. Respondetur tamen ommissa emendat. Cuiatii lib. 1. observ. cap. 38. et Brissonio lib. 1. de solut. Hotomano d.o lib. 2. amical. cap. 38 cum aliis relatis ab Osualdo in notis ad
Donel. d.o lib. 16. com. cap. 23. lit. E. Respondetur inquam cum Donello d.o cap. 23. distinguendum inter mandatum de re pertinenti ad heredem et mandatum ad heredem non pertinente =

2a difficultas in eo est quod mandati actionem denegat Ulpianus in d. §. fin. cui cui monumenti constructio, vel fundi emptio mandata erat ex sua ex sua pecunia, hoc est mandatarii pecunia. Cott. Respondetur et faber in rat. ad eum textum verbum illud sua pecunia non ad mandatarium
sed ad mandatorem referendum; quasi sensus sit, iniunctam a mandatore monumenti constructionem vel fundi emptionem pecunia ipsius mandatoris. Quo supposito aiunt et illius et faber ideo mandati denegandam mandatario, si sua pecunia et sua pecunia monumentum extruxerit vel fundum comparavit quem ipsius mandatoris pecunia emere
iussus fuerat, quoniam mandati fines egressus sibi debet imputare, mandatoris pecunia potius, quam sua emptionem non parasse, diligenter enim fines mandati custodiendi
sunt ut inferius notabimus; At sane hanc solutionem ipsius Ulpiani verba aperte ni fallor
improbant. audite Ulpianum Illum vero qui mandatum suscepit, si sua pecunia fecit puto
agere mandati non posse sin autem ita ei mandatum est ut sua pecunia faceret. In quibus verbis cum
primum Ulpianus suam pecuniam appellaverit, mandatarii pecuniam, credibile non est statim
hac pecuniae appellatione intellexisse pecuniam mandatoris, cuius, per totam periodum non meminerat: Quare probabilius Raphael Fulgosius post Iacobum de Arenis qui verba illa ut
sua pecunia faceret ad pecuniam referens mandatarii de eo casu putat Ulpianum intelligendum, quo mandatario constitutum erat salarium, contractum et ex salario sumptum faceret
argumento ducto ex textu in d. l. idemque. 10. §. idemque Labeo 9. hoc tit.o et l. a tutoribus. 33. §. fin.
de administr. tutor. Caeterum nec id placet cum enim prorsus divinat extra Ulpiani verba
et utpute mentem: cum etiam probabile non est umquam ita convenisse inter contrahentes ut
mandatarius ex salario suo emeret fundum vel extrueret monumentum: certe salarium
constitui solet in vicem sumptuum qui a mandatario per vecturas et cetera que fiunt ut
ait in d. l. 10. §. itemque 9. non ad rependendum pretium quod propriam rem quae emi iussa
set praestitum inveniret. excederet enim fines solitae constitutionis salarii quod in loco
vis remunerationem constituit solitum ait Pap.us in l. salarium 7. ff. mandati. = Unde
his ommissis forsan singulariter putabam Ulpianum in d. §. ult.o ita interpretandum
ut illa verba sin autem ita ei mandatum est ut sua pecunia faceret. perinde capiant ac si dictum esset. etsi non ita ei mandatum est ut sua pecunia faceret. accepta sit vocula si pro
etsi. vel quamvis. ut saepe apud Iuris nostri et humaniorum litterarum scriptores. ut in l. 1.
§. sed consulto. 5. ff. de his quae in test. delent. l. Seio. 69. §. praedium. 1. de leg. 2. l. statu liberum. 3.
§. 1. de statu liberis. l. insulam. 24. in fine. de V. O. et apud Ciceronem in Pisonem in illis

in illis uerbis. Viceens meus si calamitosus fuisset, tamen misericordia dignior. hoc est
quamvis calamitosus fuisset. et apud Tert. l. in lib. de Bapt. sub fine. Omne tempus habile
Baptismo, si de solemnitate interest de gratia nihil refert. hoc est. etsi de solemnitate infert de
gratia nihil refert. Unde apud Ulp.um pariter accepta uocula si. pro etsi. uel quamvis, ipse
sensus redit totius responsi, Mandatarium scil. si sua pecunia fecerit, hoc est si sua pecunia
monumentum extruxerit, uel fundum emerit mandati contrariam actionem habere aduersus
mandatorem, etsi non ita ei mandatum esset ut sua pecunia faceret. forte enim ea fuerat ratio
dubitandi, quod qui simpliciter iussus erat fundum emere, uel monumentum extruere, praecise
tam ut emeret uel extrueret de pecunia excessisse uidetur fines mandati, si de pecunia sua extruat
monumentum, uel fundum emat. quae fortassis eadem quoque fuit ratio dubitandi in nostro textu
cum ait Ulp.us si mihi mandaueris ut rem tibi aliquam emam egoque emero meo pretio ha-
bere mandati actionem de pretio: Sed de his satis, succedant alia:

Pergit Ulp.us in praesentiarum his uerbis. Sed si tuo pretio
impendero tamen aliquid ad emptionem rei, erit contraria mandati actio aut si rem emptam nolis
recipere, simili modo, etsi quid aliud mandaueris et in id sumptum fecero. Ex his quae in fronte
praelectionis de mandati contraria actione supposuimus, infert Ulp.us bonae fidei rationem le-
quutus, non tantum mandati contraria actione, posse mandatarium pretium repe-
tere a mandatore cum solidum rei emptae pretium repetere ex pecunia sua praestitit. Sed etiam
si pretio quod mandator tradidisset partem quoque addidisset ex pecunia propria, quidue
aliud in rei emptionem, aliudue simile mandatum impendisset. Statim autem in li-
mine offenditur non contemnenda difficultate, fines enim mandati diligenter custodiendi
sunt. l. diligenter. 5. et l. si quis pro eo. 46. ff. mandati. l. maritus. 21. Cod. de procurat. ut fuse
Gellius. lib. 1. noct. Attic. cap. 13. illustrat Cuiac. lib. 12. Obser. cap. 34. ubi similem legem ref-
fert ex tragedia Sophoclis. Illustrant etiam alii relati a Theobaldo in notatis ad Donel. libro
13. cap. 12. lit. A. Unde recte inferri uidetur mandatarium in nostro textu cum pretio constituto
et tradito a mandatore aliquid adiecit ex pecunia sua prorsus illi impendendam repetitio-
nem, nec actionem mandati illi permittendam contra mandatorem. placetque sane ratio sa-
bini et sequentium quae proponit in l. 3. §. fin. hoc nostro tit. quamvis ex equitate in l. seq. admis-
sa sit Proculeianorum sententia. Proponit ibi inuentum mandan-
rio fundi emptionem constituto pretio nummorum centum emit mandatarius fundum
nummis centum et uiginti. et quaerebat an mandatarius si remisisset uiginti, quibus egressus
fuerat fines quantitatis constitutae a mandatore, uellet agere, contraria mandati actione ad-
uersus mandatorem, ad repetenda centum, id ei foret permittendum. respondetque Sabinus id
illi non permittendum. iniquum enim esse non esse mandatori cum mandatario actione, si
nollet: esse autem mandatario cum mandatore actionem si uellet. nam ut recte explicat
Cuiac. lib. 12. obser. cap. 34 cum mandatarius pretium excessit constitutum a mandatore,
non est actio mandatori ad repetendum inuito mandatario, quamvis sit actio ad id quod interest
non fuisse expletum mandatum. non est inquam mandatori ad rem petendam, quoniam non
uidetur res empta ex mandato, cum mandatarius fines excessit mandati. Unde infere-
bat Sabinus si mandator directam actionem non habebat aduersus mandatarium inuitum
pariter etiam nec mandatario etsi uellet remittere uiginti quibus excesserat, non dandam
actionem contrariam mandati contra mandatorem. Atque in nostro textu dicendum ui-
detur usque adeo alienum esse a iuris ratione mandatario actionem mandati contra-
riam dari aduersus mandatorem ad repetitionem pretii seu pecuniae, quam adiece-
rat pretio statuto a mandatore, ut etsi pretium ipse solidum soluisset ex sua pecunia
nec remittens pecuniam qua statutum a mandatore pretium excesserat danda non esse ac-
tio mandati. Resp. ergo Accursius apud Ulp.um in nostro textu non certum pretium constitutum a
mandatore sed incertum: displicet tamen id Fabro in rat. et merito. Aliud enim suade-
re uidentur uerba textus: sed intuendum est Faber ait non eam mentem Ulpiani, ut pretium
proponeret adauctum a mandatario, sed potius pretio soluto quod mandator constitu-
erat aliquid praeterea impendisse circa ipsius rei emptionem non in ipsa pretii constit.e

Constit. sed in uecturis itineribus forte factis ad parandam emptionem aliisue similibus sumptibus circa emptionem parandam uel utiliter uel necessario factis qui tamen decreti essent a pretio per te constituto, nec minus eos repetendi, quod non sint facti in respectu soluendi, cum dictum superius asseveravi hisce propositionibus [illegible] axioma, quidquid mandatarius ex bona fide impenderit ad mandati implementum, repetere posse, nec excedere uidetur fines mandati, quoniam ex eo quod mandator pretium constituisset praestandum pro re emenda non intelligitur modum praescripsisse reliquis impendiis, si quae necessaria uel utilia essent ad parandam emptionem, quippe mandans aliquid fieri, insimul censetur mandare omnia quae mandati exequendi gratia fieri necesse sit et sine quibus commode expedire mandatum non possit. l. si quis. 27. § impendia. penult. et l. qui mutuam. 56. § ult. hoc titulo iuncta. l. 2. de iurisdict. cum similibus.

Occursum est huic plagae, in alium ictum consideremus quem bene deducere licet ab exemplo bonae fidei possessoris: constat enim bonae fidei possessorem siue utiliter siue necessario impendentem iure duntaxat retentionis et exceptionis sibi consulere posse ad impendia deducenda, nec actionem ullam sibi unquam dari ad illa repetenda. Unde pariter etiam in mandatario circa rem mandatam impendente quem non male bonae fidei possessori compares. Idem uidebitur dicendum. Etsi enim olim inter Martinum et Ioannem ueteres glossographos ualde fuerit controversum, utrum bonae fidei possessori ad repetenda impendia condictio daretur, anne duntaxat iure exceptionis sibi consulere possit. Obtinuit tamen inter posteriores iuris interpretes Ioannis sententia asserentis retentionis uel exceptionis duntaxat iure bonae fidei possessori consultum iri conformiter l. sumptus 48. [illegible] 27. § ult. de rei uindicat. l. si in area 33. de cond. indebiti. l. Paulus. 14. de doli except. l. adeo 7. § ex diverso 12. de acquir. rer. dom. l. si quis sciens. 11. l. si in area 16. Cod. de rei uind. l. 2. Cod. Gregoriano eodem tit. de rei uindicat. § ex diverso 30. Inst. de rer. divis. et corporis pares et mandatarius est. Respondetur tamen: rationem quam bonae fidei possessor sine actione repetere nequit impensas siue utiles siue necessarias eam esse quam tradit a consulto in l. in hoc iudicium. 14. § 1. vers. diversum. et in l. si quis. 29. vers. diversa. ff. communi dividundo quod sit bonae fidei possessor impendidit in rem alienam ut suam ea mente ut neminem sibi obligare uellit, itaque actionem non acquirit qua impendia repetat quod secus est in nostro mandatario, quippe impendit in rem alienam ut alienam ac eo animo ut obliget mandatorem, ideoque actionem acquirit quemadmodum et ea eadem ratione actionem acquirit ad repetenda impendia negotiorum gestor, commodatarius, creditor, conductor, dominus qui in rem impendit suam [illegible] l. si nulla. 60. iunctis [illegible] in seq. de leg. 1. l. qui exceptionem. 40. § 1. de cond. indebiti. l. si pupilli. 6. § sed et si quis. de negotiis gestis. l. si necessarias. 8. in princ. l. si servus. 25. de pignor. act. l. in rebus. 18. § possessus. ff. commodati. l. dominus. 55. § 1. et l. colonus 61. in princ. ff. locati. et l. cum aliquem. 7. Cod. de usufructu. sic intelligendus omissis variis interpretum allucinationibus.

Hinc infero explicationem ad singulare Papiniani [illegible] in l. Pap. 14. de Publ. in rem act. ubi [illegible] opponit l. 1. § si quis. 2. de except. rei uenditae. ubi [illegible] respons. ut perlegat. dicto libro 6. quaest. Pap. in d. l. 14. explicari potest [illegible] decisionem quod emptio et uenditio perfecta est statim atque de pretio conuenerit. respondet [illegible] in d. l. 1.

Insuper infero explicationem ad text. in l. 16. ff. hoc tit. proponit sibi [illegible] Aurelius Quietus hospiti suo medico mandavit ut in hortis ipsius medici mandatarii quos [illegible] ab eo habebat, et in quos omnibus annis, hoc est singulis, ut explicat recte Cuiac. lib. 6. obser. cap. 13. secedere solebat sphaeristerium et hypocausta, et quaedam ipsius ualetudini apta sua expensa faceret. Sphaeristerium est locus balnei rotundus in quo unctiones frictiones sui et uaria exercitationum genera facere solebant aut extra balnea locus ad pilae exercitium accomodatus. Cuius meminit Plinius iunior. lib. 5. epist. 6. Suetonius in Vesp. cap. 20. et Lampridius in Alexandro. cum aliis traditur a [illegible] Fabro. lib. [illegible] cap. 6. Hypocaustum autem erat in balneo fornax seu caminata structura subterranea callidario, atque callidae lauationi supposita, in qua ad calefaciendum tam aquam tum callidarium et tepidarium ignis succendebat, a servis, qui a fornace fornacatorii

Fornacatores appellabant. meminit Consultus in l. ligni. 55. § ligni 3. de leg. 3. con-
ducitq. l. quidam. 13. de Seruit. Urb. pred. l. insulam. 58. § fin. ff locati. l. 14. juncto. § fin. legi
antecedentis. ff. de fundo instructo. l. si Seruus. 27. § fin 9. ad l. Aquiliam. illustrantq. Hierony-
mus Mercurialis de arte gimnastica. lib. 1. cap. 10. Lipsius. Cent. 3. ad Belgas Epist. 76. Joan-
nes Sauaro ad Sidonium lib. 2. Epist. 2. Henricus Salmut in memorabilia Pancirolli. p. 6
priori tit. 23. Ergo ut ad rem veniam nec affectanti plausum excitant Arma, Aurelius
Quietus medico suo mandauerat ut in ipsius medici hortis Sphæristerium, Hypocausta
Italia ipsius Aurelij Quieti valetudini apta fabricaret. Quærebat an Imper-
dam his extructionibus factis, posset Mandatarius Medicus ab Aurelio Quieto
mandatore actione contraria mandati recuperare. Respondetq. Consultus Condemne-
to quo ædificia medici mandatarij pretiosiora facta essent, posse medicum manda-
tarium quod amplius impendisset mandati judicio persequi, afferebat dubitandi ratione
illud vulgatum in hac tractat. assertum, Mandatum sit gratia duntaxat mandatarij
obligatorium non esse, consiliumq. potius sapere quam mandatum. l. 2. § fin. hoc tit. At
nihilominus recte resp. con mandati actionem competere, quoniam in presentiarum, etsi
fuerit in re mandatarij utilitas, tamen versabatur mandatoris quippe pro mandatoris
ualetudine Sphæristerium Hypocausta, et similia extrui jussa fuerant, ac sepe etsi
mandatum sit in re mandatarij utile est, si inde qualis qualis utilitas resultet in
mandatorem ut in l. si mandauero. 22. § interdum 2. et § Iullianus 4. ff. Mandati
Item infert explanatio ad l. et si quis. 14. § si mandatu. 15. de Religiosis et Sump-
tibus funerum.

Sequuntur apud Ulp.um ea uerba: Nec tantum id quod impendit uerum Usuras
quoque consequatur Usuras autem non tantum ex mora etc. Persequitur superiora Ulp.us
et ait, non sumptus duntaxat factos in re mandata repettere posse mandatarium, sed usuras
quandoq. etiam si mora mandatoris non intercessierit, si id fortasse ex equo et bono Judex
fuerit arbitratus, uelutis si forte mandatarius ad sumptus faciendos pecunias exegit
a debitore suo quas uberrimis usuris crediderat, aut ipse sub uberrimis usuris in
eam rem pecuniam mutuo accepit, his enim omnibus casibus ex bono et equo Ju-
dex arbitrabitur, ut usure ueniant in contrarium mandati judicium. Conuenitq. Pau-
lus. d. lib. 2. sent. tit. 15. § 2. et Imp.res Seuerus et Antoninus in l. 1. ff. hoc tit. in quibus id notes
et si absolute dicatur in contrarium mandati judicium impendia uenire cum usuris id
temperamentum accipere debere ex nro texto ut sit ita ueniant usure, si ex bono et
equo id Judex fuerit arbitratus = Enimuero hic difficile est uenit faber in rationali quod
usure non tam propter lucrum petentium, quam propter moram soluentium debentur
l. cum quidam. 17. § si pupillo. 3. ff. de usuris; usure quod numquam debent nisi ex
mora ut passim in tit.o ff. de usuris, quippe non natura deberi dicunt, sed iure. l. si ma-
uis. 62. de rei uindicatione. Leuiculum tamen id, et leui quod aiunt manu tractan-
dum: resp.dum enim mandati actionem contrariam mandatario competere ad omne quod ipsius
interest. l. si procuratorem. 8. § si mandati. 6. ff. hoc tit.o in eo autem quod interest etiam lu-
crum continet. l. 2. in fine. ff. de eo quod certo loco. l. si commissa 13. ff. rem ratam haberi
itaq. usure quantitatis impense, que in nro texto dicunt deberi, non tam debent ut
usure, quam ut sors principalis, nec tam ut eas mandatarius in lucro habeat, quam
nec damnum sentiat, ut constat ex exemplis propositis in nro texto et explicat
faber ibidem in ration. Unde fit ut ad earum usurarum prestationem non tam atten
datur an aliquid commodi obuenerit mandatori, quam an aliquod damnum sentiat man-
datarius, ut expresse dicit in nro texto et confirmat. l. qui mutuam. 56. § fin. hoc tit.o

Hinc difficilis
fit. l. et in contraria 37. ff. de usuris. de cuius solut.e faber in rat. ad nrum textum: ex
qua solut.e conciliandus textus in l. cum tamen. 5. § quid tamen. 6. ff. Judicatum solui
cum l. qui proprio. 46. § item. 5. cum seq. ff. de procurat. de quorum explanat.e uiden
dus Osualdus ad Donel. lib. 13 com. cap. 12. litera. F. Preterea infer explanat.em ad tex-
tum in l. sumptus. 53. ff. de Pactis.

Inv. 1840

Relectio ad Textum in l. Servo 69. §. 2. de legatis. 2.

Sortito obtigit Gaij Consulti resp.um ex eiusdem lib. 2. de leg. ad edictum Pretoris exceptum et propositum in l. si Servo 69. alias 72. §. si testator. 2. ff. de leg. 1. cuius nisi memoria labitur hec sunt verba. Si testator. &c.

His verbis singulare paradoxum proponit Gaius, id est quandoque non ei actionem ex testamento ad exactionem legati relicti dari, cui testator dari iusserat, sed alijs, id duobus propositis exemplis Consultus recludit. 1.um si testator unum ex heredibus es alienum solvere iusserit. 2.um si filie nomine genero aut sponso dotem dari mandaverit; 1.o casu non creditoribus sed coheredibus actionem ex testamento prestare asseverat; 2. non genero aut sponso sed filie ex testamento actionem dari probat. Ergo utroque casu non ei actio prestanda cui testator dari iusserat sed alijs.

Hec Gaij sententia quam ut plenius explicemus non aversione sed sectione explicabo non una, ut dicit, pertica, sed distincte, gradatim, et paraphrastice quamseu tractabo, et quandiu sesquihorale spatium aliud non patitur. Perbolitabimus potius textus ipsam perbo lustrabimus: Ait ergo primum Gaius: Si testator quosdam ex heredibus iusserit es alienum solvere non Creditores habebunt adversus eos actionem. Merito sane hoc casu Creditori ex testamento actionem non dari asseverat Consultus. quippe si debitor Creditori, quod debet legaverit, inutile est legatum si nihil plus est in legato, quam in debito, quia nihil amplius per legatum habet. ita textus in §. ex contrario. 14. Inst. de leg. confirmaturque l. cum pater 29 ff. de iure dotium. l. si creditor 28. de leg. 2. l. Mevius. 66. in fine princ. l. unum. 67. in princ. et §. 1. l. debitor. 82. §. fin. ff. de leg. 2. l. legavi 25. in fine. l. Aurelius. 28. §. penult. et l. petitor 30. ff. de liberat. legata. Secus si plus sit in legato quam in debito, hoc est si debiti emolumentum amplict, vel modo, vel tempore vel conditione, vel loco, tunc enim utile legatum esse iure dicit. d. l. si creditor 28. l. sin autem. 29. ff. de leg. 2. Confirmat textus in d. l. debitor 82. in princ. de leg. 2. l. 3. §. item 2. l. creditori 24. l. si deportati. 7. §. fin. de leg. 3. l. 1. §. et verum. 2. et §. mela. 14. ff. de dote prelegata. l. idem est. 14. de liberat. legata l. 1. §. si quis. 10. ad leg. falcidiam: exornant Donel. lib. 8. com. cap. 11. et ibi Osual. lit. P. cum seq. idem Donel. de lib. 8. cap. 24. et ibi Osual. lit. h. Ant. Faber lib. 4. coniect. cap. 12. Duarenus ad l. si creditori 28. cum lege seq. de leg. 1. Goveanus lib. 2. var. lect. cap. 6. 27. et in l. verbis. 5. ad leg. falcid. Fornerius lib. 2. select. cap. 16. Othomanus in §. si quis debitori 13. Inst. de legatis. Unde cum in presentiarum nullo modo debiti emolumentum per legatum ampliatum fuisse rebe dicit creditoribus actionem non competere.

Apertum id quidem prima facie videtur. sed profecto plus habet in recessu quam fronte promittit. quippe aliud dicendum videbatur ex Ulpiano in l. 3. §. fin. ff. de liberat. legata ubi &c. Unde videtur et similiter in nostro textu creditoribus competituram actionem fuisse ex testamento quoniam ut legatum, eorum respectu utile esset, sat erat duos reos debendi lucrari, ut quidem lucrabantur, siquidem ex persona testatoris singulos heredes pro hereditarijs portionibus obligatos habebant, ex legato autem, in eo amplificabat debiti emolumentum, ut et ille heres cui testator eris alieni solvendi onus iniunxerat in solidum quoque esset obligatus: Urget equidem difficultas cuius solutio ut plenius recludat, premittendum est. Veteres honori duxisse, etsi quantumlibet modicum sibi supremo morientium iudicio relinqueretur. ita vulgo prob. ex l. 1. §. hoc autem. 2. de leg. prest. l. sed etsi suscepit 51. §. si quis alius et declamat. declamat. 332. cuius titulus est divitis et pauperis testamento Valerius lib. 7. cap. 7. et libro. 5. cap. 9. Thimoteus Episcopus ad Ecclesiam Catholicam Symachus. lib. 1. epist. 3. ubi exornat Iuretus in notis ad ipsum et Brissonius lib. 4. select. ex iure civili antiquitatum cap. 19. quod forte inde originem duxit quod fere in his legatis sicut et in donationibus inseri solebat titulus qui ad laudem donatarij vel legatarij pertineret. ut ex l. Aquilius Regulus. 27. ff. de donat. et ex Seneca lib. 3. declamat. ult. erudite quidem probat Iuretus ubi supra. Cui adijcio elegans testimonium ex testamento Sancti Gregorij Nazianzeni in legato relicto Evagrio diacono. invenire licebit tomo. 1.o eius operum: Adeo ergo verum erat honorari creditores illos quibus aliquid testamento relinquebat, ut si non honoris causa sed convicij potius fuisset relictum inutile esset legatum. l. turpia. 54. de leg. 1. explicat Guidus Pancirolus lib. 3. var. cap. 6. et Bald. tomo. 3. illustr. tract. 5. cap. 2. n.o 8. Ad cuius instar testator dari alicui iusserat, ut si non convicij nomine saltem non honoris causa datum possit intelligi inutile

Quoque esse legatum creditum est. quippe non illi legatum intelligitur cui res danda est sed cui honos habitus fuerit ut dicit in d. l. 3. §. 2. de legat. praest. Inde igitur cum testator in nostro textu simpliciter iniunxerit quibusdam heredum onus aeris alieni solvendi nullo nominato creditorum, neque potest intelligi honorem habere voluisse creditoribus quos non nominavit, neque consequenter potest intelligi legare voluisse illis quibus honorem habere noluit. ex loco licet alias ex regulam. d. l. 3. §. fin. ff. de liberat. leg. legatum creditori relictum vel ex eo solum utile esse possit, quod creditor duos reos debendi fuerit, ac propterea si testator in nostro textu creditoribus ab uno heredum debitum legasset, utile futurum esset legatum tamen cum creditores non nominaverit, sed simpliciter aes alienum solvi iusserit proindeque creditoribus nec honorem habuisse et consequenter nec legasse possit intelligi merito responsum est legatum respectu creditorum inutile esse, creditoribusque actionem ex testamento dandam non esse: Quibus sane aptissime convenit regula quam ex Marcello proponit Ulpianus in l. fideicommissa. 11. §. plerumque 20 de leg. 3. Plerumque sit evenire, multorum interesse id quod relinquitur, verum testatorem uni voluisse honorem habitum, ac propterea illum duntaxat intelligi legatarium, sicut contra si pluribus testator honorem habere voluit quibus uni duntaxat legatum sit ad persecutionem tamen eius plures admittent & sic evenit 21. eiusdem l. fideicommissa. 11. ubi merito Cuiac. lib. 14. obser. cap. 28. sagacissime ut solet vir equidem emunctae semper naris tam diu mendum inesse adoratus animadvertit ubi vulgo legitur quamvis unum legatum sit reponendum quamvis uni legatum sit conveniat ut sic regula his quae hactenus explicuimus, ut scilicet si honor uni habeatur ille duntaxat sit legatarius, licet plurium intersit, si vero pluribus honor habeatur omnibus competat rei persecutio ex testamento licet uni duntaxat legatum sit.

Inde sese offert explanandum elegans Ulpiani resp. in dicta l. fideicommissa. 11. §. interdum. de leg. 3. quaerit ibi &c. Dubium videtur, cur Publicanus quoque non sit legatarius ex regula l. 3. §. fin. ff. de liber. legata: Resp. ibi Bartolus quem sequitur Gotofredus. Publicani nihil interesse ut vox exsecutoris: sed fallit aperte quippe publicani plurimum interest vectigalis tributi solutionem non impediri obaerato forte obtingente debitore, quia publicanus non ille dicebatur qui vectigalia populi exigebat et illud duntaxat accepto ferebat, quod exegerat, velut nudus exsecutor reipublicae et vectigalium administrator; sed potius Publicanus erat qui vectigal redimebat, hoc est qui vectigal a fisco conductum exigebat. [illegible] Publicanus, non ut tantum rependerat fisco quantum exegerat, sed et duntaxat rependeret pretium quo conduxerat. et quod plus exegisset sibi lucraretur. Unde si plus vel minus exactum esset eius lucro vel damno cedebat ac propterea. &c. Quare potius respondendum est cum Cuiacio lib. 17. qu.um Pap. in l. titio 71. §. titio genero 3. de cond. et demonst.

Publicanorum nomen invidiosum infensissimumque his [illegible] fuit, ac plerumque male audiens ob rapacitatem. inde illud ... lib. 45. ubi Publicanus inquit, ibi aut ius publicum vanum aut libertas ... nulla fuit. ... Iulium. Vita, inquit, Publicanorum, aperta est violentia, impunita rapina, nec ... mutatione ... Invicere cuncta mercatum. ... Franciscus Othomanus lib. 2. antiq. Romanarum. cap. 15. Baronius tomo. 1. analium ecclesiast. anno Xpi. 31. a No. 71. cum rebus sequentibus.

Non dum in hoc ... ex adverso quippe stare videtur Ulp. in l. si cui 49. §. si tamen 4. ff. de leg. 1. ubi &c. in quo textu licet expresse creditori, fideicommissum relictum sit a legatario, nominato ipso creditore non intelligitur creditor legatarius esse fueret duos reos debendi habere. ergo etc. accedit quoque incremento difficultatis textus in eadem. l. 49. §. Iulianus. 6. ubi &c. Vexat difficultas Cuiacium d. lib. 17. quaest. Pap. putatque in his iuribus vestigium invenire dissidii veteris inter Iulianum et Marcellum cuius memoria mansit in d. l. 3. §. fin. ff. de liberat. legata. Putabat Iulianus si quod ego debeo Titio, tertius aliquis ipsi legaverit, non Titium creditorem legatarium esse quia nihil eius intersit, sed me duntaxat, qui debitor eram, intelligi legatarium quia mei tantum videbatur interesse; Notabat autem Marcellus, et merito sane, neque studio solum notandi, quo plerumque Iulianum lacessere solet; Notabat inquam Marcellus solum me, qui debitor eram, legatarium esse, sed etiam Titium creditorem esse intelligi debere legatarium, quoniam ipsius interesset duos reos habere debendi. Invaluit Marcelli sententia quae probatur ab Ulpiano tum in d. l. 3. §. fin. tum in d. l. fideicommissa. 11. §. plerumque 20 §. sic evenit 21. de leg. 3. ad eamque refero textum in l. si eum dotem. 22. §. si pater. 3. sol. matrim. l. Titia 34. §. qui in vita. 5. de leg. 2. at in l. 2. in fine de his quae sub modo. sententiam vero Iuliani putat Cuiac. d. lib. 17. quaest. Pap. referri ab eodem Ulp. in d. l. cui. 49. §. Iulianus. 6. de leg. 1. censet igitur in his iuribus vestigium remansisse sententiae Iuliani.

Fallit sane si quid nostri iudicii est vir doctissimus; quippe ut textum quem quaerimus explicans dictabam, auditoribus; ex regesto missum in subsidium in horum iurium explicatione

Explicatione necessarium n. est. Improbaturque aperte ex d. §. Stichum 4. ubi manifeste ipsius
ut verborum series suadet ex persona sua fari debet intelligi. Pendet igitur haec lectio
explicatio ex alijs iuris regulis quibus Marcellus a Julliano n. discessit. Primum itaque
in d. §. Jullianus. 6. &c.
Difficilior est dictus §. Stichum. 4. ubi &c

Verum in omnia haec n. leve contorqueri telum videtur ex l. quibus. 49. §. dominus 3
de Cond. et demonstr. ubi &c. Unde inferri videtur in legato a debitore Creditori relicto il-
lud duntaxat commodum expectare, ut Creditor duos debendi reos haberet, ut potius citra
hanc Commoditatem ex eo solo quod debitum sit sustineatur legatum, immo velut si debitum n. sit
n. valeat cum tamen alias falsa demonstrationis adiectio illud inutile reddere n. possit
l. demonstratio 17. et l. falsa 33. cum similibus de Cond. et demonstr. quorum iurium regu-
lis convenit ut si quis leget filio centum quae ei debeat, cum nihil debeat, centum nihil-
ominus legata censeantur. l. si sic. 75. §. 1. de leg. 1. l. cum quidam. 21. de leg. 2. l. legavi 25.
in fine. de liber. legata

Urgebat eamolim nos difficultas haec, proqua tamen sedanda nullius in-
terpretis quem viderim praesidium esse putabam licet verum sit, si centum leget
quae uxor debeat cum tamen nihil debeat validum esse legatum, quoniam falsa de-
monstratio legatum n. perimit, tamen id n. ita esse si quantitas loco circumscripta
legetur veluti si quis leget decem quae in arca habet, cum haec quantitas locum habeat
speciei vel corporis legati. l. sed si certos. 51. de legat. 1. l. talis. 30. §. item si leget 6. l. pla-
ne 34. §. sed hoc ita. 4. ff. eodem. ideo perinde ac si corpus legatum pereat vel numquam
fuerit in rerum natura legatum nullum est. §. ea quoque 7. §. si res legata. 16. Inst. de legat.
l. 24. l. titia 36. §. fin. et l. cum res 47. in fine. ff. de leg. 1. cum similibus. Sic etiam si quan-
titas loco circumscripta legata vel numquam ibi fuerit vel sine culpa heredis peri-
erit legatum inutile est. l. 1. §. sed si dotem. 7. ff. de dote praelegata. l. si servus 108.
§. qui quinque 10. ff. de leg. 1. = Unde in d. l. quibus. 40. §. quibus. 3. cum dominus ser-
vo legasset aureos quinque quos in tabulis debebat videtur ea adiectione quos in tabulis debeo le-
gare velut quantitatem loco circumscriptam, ac proinde si nihil in tabulis saltem naturaliter
deberet merito supponit Scaevolam inutile legatum futurum, quasi legatum specie vel corpore quod
in rerum natura n. fuisset. Cuius similem explicationem capere secundam in l. cum quis
37. §. codicillis. 5. de leg. 3. [illegible] Faber. lib. 1. coniect. cap. 4. de eiusque conciliatione cum l. Julius. 88.
§. quisquis. 10. de leg. 2. noto videndus Osualdus in not. ad Donel. lib. 8. cap. 14. lit. 6. Sed haec
sufficiant pro explicatione priorum nostri textus verborum. Nec enim animus est hic ex professo de lega-
to debiti a debitore Creditori relicto longam inserere tractationem, sed quatenus duntaxat
et emolumentum lucrandi duos reos debendi utile illud facere solet.

Succedunt ea nostri textus verba. Sed
Coheredes quorum interest hoc fieri. Quorum sensus in proposita nostri textus specie
cum Creditoribus X.a ea quae superius explicuimus actio competere nequeat, com-
petere tamen coheredibus quorum interest coheredem gravatum onus universum aeris
alieni solvendi sustinere. l. n. solum. 7. §. sed si duobus. 3. de liberat. leg. l. in legem. 8. ad leg.
falcid. l. cum ab uno. 53. in principio et §. fin. de leg. 2. l. si filia. 20. §. Papinianus. 5. et §. item 8. ff. familiae
erciscundae. excernat Faber. ad d. §. Papinianus 5. Cuiac. lib. 17. quaest. Pap. in d. l. Stichum 71. §. Stichum 3 de Cond.
et demonstr. Sarmiento in l. si quis 8. §. fin. de leg. 2. Conveniturque aptissime regula quam supra
proposuimus ex Ulpiano in l. fideicommissa. 11. §. sic evenit. 22. de leg. 3. plerumque sit eve-
nire. Ut quemadmodum si testator uni duntaxat honorem habere voluerit, ille tantum intel-
ligitur legatarius, etsi plurium intersit, ita similiter, si pluribus honorem habere voluit
omnes intelligunt legatarij, etsi uni duntaxat sit legatum, hoc est etsi unius duntaxat no-
men fuisset expressum. Unde in praesenti testator in eo censeatur onus solvendi aeris alieni
iniunxisse uni heredum, ut reliquos coheredes, speciali praedilectione honoraret me-
rito Caius respondit coheredes actionem habere, ut gravatus a testatore onus universum
sustineat. Sunt ergo coheredes legatarij vel praelegatarij.

Hic praeferenda fax Papiniani in l. si filia 20. §. Papinianus 5.

familiæ erciscundæ ubi &. Sed in eo textu illud difficile quod citra speciem legati
onus iniunctum uni heredum dicit ac nihilominus actio reliquis Coheredibus dat =
Plura interpretes pro explanat.e illorum verborum citra speciem legati comminiscuntur.
Accurs. putat eorum verborum sensum esse. ideo Coheredibus dari actionem familiæ erciscundæ contra Coheredem grauatum quoniam citra speciem legati iniunctum est onus, hoc est non ipsum debitum legatum fuisset, non necessariam futuram actionem coheredibus, quod quidem minus verum uidetur ex eo quod quemadmodum testator uni heredum citra speciem legati iniungere eris alieni solutionem non potest ius publicum mutare impedireque actionem quam pro hereditariis portionibus contra singulos heredes ex l. 12. tab. divisa. fuisse dari certum est. l. 2. §. fin. cum l. seq. familiæ erciscundæ. l. 1. Cod. de except. l. 1. et 2. Cod. si unus ex pluribus heredibus. l. 1. Cod. si certum petat. l. 2. Cod. de hereditat. actionibus cum similibus. Ita similiter nec solueret creditori debitum, ius illud publicum mutare poterit maxime dum creditor legatum non agnouit, et veluti uoluntati testatoris consensit. l. tale pactum 40. §. si post diuisionem de pactis: Nec felicius Faber in ration. ad ipsum textum, qui censebat ea uerba, citra speciem legati, sic accipienda, quasi serius sit ideo necessariam coheredibus actionem fam. erciscundæ. quoniam non heredi legatum fuerat relictum, sub onere soluendi æris alieni quasi putet Faber hinc non necessariam coheredibus actionem futuram, quoniam aliter agnoscere potuisset coheres legatum, quam cum suo onere. l. 4. et 5. §. 1. de leg. 2.
Non inquam felicius Faber, quoniam quomodocumque sit, semper uerum est agnito legato a coherede onus soluendi æris alieni, si pro modo fuerat adiectum iudicio familiæ herciscundæ sustinere cogendum: sicut enim prælegatum coheres iudicio familiæ erciscundæ petere debuisset. l. Pomp.us 8. l. heredes. 25. §. fin. cum l. seq. ff. fam. ercisc. l. qui filiabus. 17. §. fin. de leg. 1. l. cum Pater. 77. §. Pater 21. de leg. 2. l. si qua. 7. Cod. fam. erciscundæ. ita similiter et eodem iudicio onus iniunctum legato uel prælegato sustinere cogendus fuisset.

Unde potius uindicandum putabam ab interpretum suspitionibus Accursium in l. solut.e ad ipsum textum quem omnes negligunt insuperque habent. Putabat Accursius in l. solut.e eorum uerborum sensum, actionem familiæ erciscundæ coheredibus dandam contra coheredem cui onus æris alieni etsi citra speciem legati relictum erat, hoc est etsi id onus iniunctum erat uni heredum sine figura uel forma legati uel prælegati, ceteris heredibus relicti: Nihil profecto aptius his quæ in nostro textu proponuntur; Proponitur uni heredum iniunctum onus soluendi æris alieni, et quidem sine figura uel forma legati in fauorem reliquorum coheredum, nihilominus tamen coheredibus actio datur tum ex d. §. Pap.us quoniam licet illis expressim legatum non sit relictum, tamen illos testator liberare uoluerit, illis honorem habuisse credendus: succeditque regula l. fideicommissum 11. §. sic licenter 21. de legat. 3. ubi sic quamquam illi legatarii exprimuntur, quos testator non expressit, si tamen appareat illis honorem habere uoluisse testatorem, quo casu id actio debetur coheredibus, et actio quidem fam. erciscun. ut dicit in d. §. Pap.us §. quoniam eo iudicio ut diximus coheredes prælegata sibi adiudicari petunt. d. l. heredes. 25. §. fin. cum similibus ff. fam. erciscundæ. quæ itaque in nostro textu actio danda dicitur coheredibus, est actio ipsa familiæ erciscundæ quam præstat Pap.us in d. l. si filia 20. §. Pap.us §. familiæ erciscundæ.

Hinc emanat explanatio ad textum in l. cum ab uno §. 3. in princ. de leg. 2. ubi est dubium et in eo textu cur uxor, quæ legatum pro dote accipere noluerat, habeat postea actionem de dote in solidum contra heredem cui onus dotis soluendæ iniunctum fuerat, quia cum legatum repudiasset, sola ei manserat actio de dote ex l. 12. tabul. diuisa contra singulos heredes pro portionibus hereditariis, ut supra dicebamus, propterea non in solidum danda erat contra heredem grauatum = Succubuit difficultati Bartolus in d. l. cum ab uno §. 3. §. fin. putatque ibi actionem de dote dici pro actione ex testamento. Sed sane nihil inconsultius quippe cum nuper consultus dixisset uxorem dotem suam quam legatum ferre maluisse. absurde statim actionem ex testamento uxori competere præfert. Quare aptius in rem nostram Cuiac. in recit. ad ipsum textum ait. &c.

Sed antequam hinc abeamus, offendimus sane eo quod in eadem specie consultus profert in §. fin. eiusdem. l. cum ab uno. §. 3. de legatis 2.

Etsi maritus non expresse animo compensandi dotem, legatum reliquisset, adhuc tamen uxor altero utro contenta esse deberet ex edicto de alterutro. cuius uestigium manet in l. unica Cod. Theod. de Sº de test. l. unica. §. certum quippe 3. uers. sciendum. Cod. de rei uxoriæ act. l. si filia 20. §. penult. famil. ercis. l. dotalem. 13. §. fin. de fundo dotali l. Iulius 77. §. fin. maritus. ad Trebel. l. 2. §. fin. de dote prælegata l. 6. §. 1. quando dies legat. cedat. explicat Cuiac. lib. 17. observ. cap. in d. l. cum here. §. 1. ad Trebel. et in d. l. unica. §. primum 3. Cod. de rei uxoriæ act. Val.co tomo 3. tract. 5. cap. 7. nu. 26.

De legatis 2. ubi cum heredem qui ex voluntate testatoris solidam dotem solvit, cum totam in ære alieno computare debere dicit, cum tamen x.ae supra dictum videtur pares sibi proportionibus coheredum, si ut æs alienum solvere intelligi, sed ut prælegatum coheredibus relictum; alias enim si totam dotem in ære alieno computas, falso videbitur esse assertum coheredibus velut legatarijs actionem competere 9a coheredem. Augetur difficultas ex l. in falcidia 8. ad leg. falcid. ubi in computatione legis falcidiæ æris alieni rationem, duntaxat habituri, dicit cum heredem cui ipsius onus solvendi iniunctum fuerat non reliquos coheredes, quorum cumque modo consuluit testator cum onus alteri iniunxit. Unde quoque inferri videtur, illos neque legatarios esse neque prælegatarios, quippe eo ipso quod non permittuntur æri alieno imputare in deductione legis falcidiæ partem æris alieni quam alias suo iure ex l. 12. tab. præstare tenebantur. consequenter in 4. falcidiam imputare debent partem æris alieni quam solvere desinunt. Atqui si eam partem iure prælegati solvere desinerent, in 4.am non imputarent ex regula l. in 4.am 91. l. quod autem 76. l. id autem 76. ff. ad leg. falcid. l. quod statuliber 41. ibi. quod conditionis 36. §. certe de mort. cau. donat. quæ cavet ea duntaxat in 4.am imputari quæ iure hereditario capiunt non quæ iure legati vel prælegati.

Pedro Alvarez maldonado

Non video plene ab interpretibus propositam difficultatem explanari, intendunt tamen digitos ad solutionem. Govanius in d. l. 8. ad leg. falcidiam et Cuiac. in recit. ad l. cum avunculo 53. ac lib. 14. quæst. Pap. in d. l. 8. ad leg. Falcidiam, quibus præeuntibus dicendum est testatorem qui solutionem æris alieni solutionem uni heredum iniunxerat, ea conditione voluisse in coherede radicare onus solvendi æris alieni, quæ in personis ceterorum coheredum ita consisteret ut si illud solvere tenerentur consequenter et in deductione falcidiæ deducere quoque deberent ante legatorum præstationem quartæque computationem, ita similiter et coheredi eadem conditione hoc onus iniunxisse sed ... rem credite, non ita tamen ut falcidiæ deducendæ ab illo coherede præiudicet d. l. sed illa 20. §. Pap. §. ff. fam. ercis. sed ita ut reliquis legatis ab illo herede relictis, si aliqua eius portio omnibus non sufficeat, paret præiudicium, quasi testator expresse sine deductione falcidiæ voluisset, partem æris alieni, quo ad reliquos expectabat, ab illo coherede iure prælegati solvi. quippe licet testator falcidiæ deductionem penitus prohibere nequibat. l. quod bonis 15. §. 1. ff. ad leg. Falcidiam. tamen ne ex aliquo legato falcidia deducerent iure prohibere permittebat ... ff. ad l. falcid. ... decem. 6. in fine de fideicom. libert. ubi Cuiac. lib. 6. ad Africa. ... plenissime in novella de heredibus et falcidia. quo spectat solemnis illa formula testamentorum, sine deductione ad 4.am alluserit Seneca lib. 2. de beneficijs cap. 4 marmoreque Hispaniensi ibi relatus a typsio. Signum Pathei testator fieri poneque ex argento libris centum sine ulla deductione ... sed ex voluntate testatoris heres in proposito specie æris alieni imputabat partes æris alieni quas coheredum nomine iure prælegati illis relictis creditoribus solvebat eisque in eum effectu, ut eius quantitatis falcidiam non deduceret, hoc est eaque quantitate falcidiæ nomine deducendum erat ex ceteris legatis non ipsius relictis deduceret. Ideo vero coheredes eam quantitatem, quæ eorum nomine a coherede solvitur debent in 4.am imputare quod expendebamus in d. l. 8. ff. ad l. falcidiam, quoniam eam quantitatem nomine prælegati capiunt. sed vere prælegati solvere desinunt, ac propterea et plus invenisse creduntur in hereditate, quemadmodum et illud plus invenire creduntur, quod creditor legatario creditori actione ex causa remanet in hereditate. l. id autem 76. §. 1. ff. ad l. falcidiam. et forte non plurimum ab vero aberraret qui et hic voluntatem aliquam testatoris ... textu in l. si ideo 75. ff. ad l. falcidiam expenderet, quasi ideo videtur testator solidam æris alieni solutionem uni heredi iniunxisse ut reliqui æris alieni onere levati, legata integra et sine ulla ... diminutione solverent.

Præterea et ex proposito ... aliquem donandus ... in l. nominis 45. §. fin. ff. de leg. 3. Obil... in quo textu idem solum habetur. An soror coheres possit agere ex testamento non verbotenus ... sint et creditores, quoniam ibi quoque sicut in nostro textu non creditoribus honorem habere voluisse testator credit. sed ... duntaxat ... consulere voluit testator ut integram hereditatis portionem ferret. sed illud in eo textu omittere non possum, quod perperam video, nimium obscurandi ... notarum a ... apud Cuiac. lib. 3. obs. cap. 1. ... ipso Cuiatio in ipso textu. putant in illius textus verbis. Si quod tempus pro mutuo acceperam, et debuero ante solutum ... De promittere ... dum testatorem non de mutuo. promutuumque explicant, quod ante diem veram ... testemque ... ducunt

Adducunt Ulpianum in l. ex Conducto 12. §. item 8. ff. locati. et Cessarem. lib. 3. ...
lo Civili. Sed ignoscant Viri Magni, nimium id acumen est, nec credendum testatorem
Cuius mens erat omnis debiti solutionem filio iniungere promutuis dumtaxat specialiter
m. debiti generis, neq. potius mutui, quod plenius aut ... meminisse, alio testr. adeo spe-
cialiter debiti generis meminisset, fortassis secuta n. adeo plena voluntatem testris
in favorem filiae esset interpretatus, sicut promebit lectio Florentina, quae promutuo c-
parati actionibus habet tam in d. l. nomen 34. §. fin. quam in d. l. ex Conducto 12. §. 6.
Unde etiam pridem putabat Promutuum, vocem esse veteribus ignotam a recentioribusq.
Interpretibus inventa, significandi eius causa q. indebite est solutum, n. solumq. ante
tempus sit repraesentatum, etc. accepta ex Justin. in §. item si. 6. Instit. de oblig. quae ex
quasi Contractu, nascuntur ubi qui indebitum accepisset obligari ac si mutuum ei daretur
et ideo Condictione teneri ait cuius naturam quatuordecim hinc annis explanavimus ad
Aristonem in l. Cedit 9. §. si nummos ff. de rebus Creditis.

Requiescamus iam velut in opportuno aliquo diverso-
rio ultimis nostri textus verbis, Nec solum hoc casu alius habet actionem quam cui stipulatio ad-
quisita, Sed ab alio quoque veluti si filiae nomine generovel Sponso dotem dari iusserit, n.
enim gener aut Sponsus, Sed filia habet actionem cuius interest maxime. Confirmat novo
exemplo Cuius q. Hactenus exposuimus, ait enim si testr filiae nomine genero aut
Sponso dotem dari iusserit, n. generum aut Sponsum, sed filiam habere actionem
Cuius maxime interest. Et quidem filiae dari actionem confirmat ex l. Cum pater 29. l. Inter 45.
§. 1. ff. de iure dotium l. huiusmodi 84. §. Cum pater 6. ff. de legat. 1. illustrat Cuiac. d. lib. 15. quaest.
Pap. Emanuel Costa lib. 2. select. cap. 22. Verum statim offendimur Contrario Papi.
Respo. in l. Filio 71. §. Titio. de Cond. et dem. ubi etc. Cui difficultati omissis ceteris, in
d. §. Titio 3. et Paulo Castrensi in nro loco n. 2. Respondere videt Cum Cuiacio li-
bro 17. quaest. Papi in d. §. Titio 3. etc. Attamen d. Cuiac. opponi videntur verba nri
textus Sed filia habet actionem Cuius maxime interest. quibus suaderi videtur saltem
et generi vel Sponsi aliq. interfuisse ac consequenter n. genero ex stipulatione do-
tem fuisse debitam nihil enim eius interfuisset, sic ex stipulatione debita fuisset, ac prop-
terea legatum validum futurum etiam Sponsi generiq. respectu: idq. suadet etiam
quod testr n. solum genero aut Sponso dotem iusserat sed dari quo verbo et pariter usus
est in d. l. tali 48. §. 1. soluto matrio. et d. §. Titio genero. ac propterea potius de novo
constitui quam constitutam solvi. = Haec n. adeo levia putabamus ut n. aliquan-
tulum nos a Cuiacij sententia semoverent ideo tentabam in nro textu, et generum et filiam
fuisse Legatarios, verbaq. sic accipiebam ut dictione Non accepta pro Non tantum
ut alibi saepe l. 1. ff. de termino moto l. 11. §. item 1. ff. De Aqua et aquae pluviae arcen-
da Cum alijs quae Cumulat Brissonius. lib. 18. de V. S. verbo non. et Antonius
Augustinus lib. 2. Emendat. cap. 1. circa finem. Sensus fieret nontantum generum vel
Socerum habere actionem Sed filiam quoque cuius maxime interest, hoc est dubitabatur
an gener solus esset Legatarius quoniam illi soli legatum erat relictum et licet
licet n. principale aliquale tamen interesse considerabat. Respondetur tamen
etiam filiam Legatariam intelligi, quoniam licet illi n. esset Legatum relictum tamen
illius maxime interest, hoc est principaliter ut ait Papi. in d. l. Titio 71. in quo et
considero, si dos fuisset marito promissa n. ita maxime interfuisse filiae dotem ita
Legatam d. §. Titio 3. quoniam et exactae pecuniae marito actione ex stipulatu in
causam dotis cederet uxorique eius quiritarium dominium adquireret usq. etiam ex-
pendi soluto matrio sicque nrum textum sicut textum in l. tale 48. §. 1. ff. de iure dotium
et textum in l. Titio 71. §. Titio 3. de Cond. et dem. accipiebam cum Petro antiquo
iuris Chirographo de casu quo dote marito non promissa ex legato actio adquisita
fuit tam viro quam uxori.

Fateor sane aliud futurum si dos fuisset a patre viro promissa quoniam tunc legatum relictum dotis genero, filiae nomine solidum esset validum respectu filiae non mariti respectu, quippe marito ex stipulatu actio adquisita erat, deb[itu]sque emolumentum legatum non ampliat. Respectu autem filiae validum est legatum quoniam cum ex stipulat.e mariti nihil esset adquisitum, pecunia nondum exacta, ac propterea in dotis causam nondum conversa. l. 5. Cod. de dotis promiss. habet quippe id stipulatio distinctum a legato, ut plene notant omnes in d. l. 5. ideo utilitatem filiae accedere ratione legati credit, eiusque respectu utile legatum est. in quo optimum est Ulp.i resp.um in l. cum pater. 29. ff. de iure dotium: ubi Gl.

Ceterum in eo textu illud difficile quod in eius calce adiecit Ulp.us si mulier legatum petat, non aliter heredem cogendum solvere legatum quam si mulier, caverit indemnem hoc nomine heredem futurum adversus maritum ex promiss.e agentem si maritus autem agat nihil indemnitate eum cavere oportere. verum mulierem post eum agentem except.e ~~d..~~ repelli: Difficile inquam id est ex l. 1. § Celsus 9. ff. de dote prelegata ubi ~~Dr. Bo...~~ Preterea ex his difficilis redditur l. 1. § idem Iulianus 11. de dote prelegata. ubi dicit si dotem marito relegaverit socer, dote soluta mulieri legatum extinguit.r quo textu supponi videtur ex legato dotis marito a socero relictum utrumque fuisse legatarium et maritum et uxorem, et tamen verbum Relegaverit supponere videtur de dote iam debita legata agi, quippe ideo in eo titulo dos prelegari et relegari dicit, quoniam velut non debita dos legatur. ut notat Cuiac. in Paratitlis ad eum tit. cum D. cit.e ponderandum ex Cuiacio. libro 10. quest. Papiniani in l. 7. ff. de dote prelegata.

Convenit l. huiusmodi 84. § cum pater 6. ff. de legatis. 1.

Tandem extremam huius recitationis extremam claudat paginam, id quod in nostro textu dicit. etiam si ante sponso filiae nomine dos leget actionem filiae dandam. quo indicari videtur ut subtiliter notat Emanuel Costa lib. 2. Select. cap. 22. n.o 4. etiam ante contractas nuptias actionem filiae dari: quod quidem difficile est, quoniam legatum, dotis nomine relictum, conditionale ab interpretibus, esse intelligit.r ut probat Bartolus cum eius asseclis ex his que tradit Costa. d.o cap. 22. in prin. Sed tamen resp.dum cum ipso Costa ibidem numero. 9.

Repetitio ad textum in l. 25. Diff. De actione rerum amotarum a D. D. D. Fr.co Ramos del Manzano facta ad sequum primam Cathedram consequendam.

Obtigit sorti explicandum l. 25 Marciani Responsum, sive testimonium nobile in l. 25. Dig. de actione rerum amotarum, obtigit ita sorte sedere sine optione aut electione, cum enim nobis perspicuit hujus concilliquendi necessitas quippe in duabus aliis hujus pandectarum, quod Infortiatum dicimus, partibus retigerunt consultorum testimonia in l. 1. Dig. de bonis damnatorum. et in l. Si fundus. 23. Dig. ad leg. Falcid. Primum a nobis ordinariae recitationes, plurimaque assertione, de publicorum iure propugnatione publice expositum. 2.um nempe l. Si fundus ad tractatus individuitatis servitutum pertinet, a nobisque non semel in academicis Dig. veteris de servitutibus praelectionibus et ...perlinis de ... ... super.e anno explanat. Vos itaque qui discitis qui docetis dissertationem nostram ad Marcianum. in d. l. 25. quam necessariam sors ut diximus fecit, faustam, laete festiveque, animumque afferte cognoscendi, sublimam lavimus, favete linguis, vestra est ista dies, favete mente.

Marciani iam audite verba: Rerum quidem amotarum iudicium sic habet locum, si divortii consilio res amotae fuerint, et sequutum divortium fuerit. Sed si in matrimonio uxor marito res subtraxerit, licet cesset rerum amotarum actio, tamen ipsas res maritus condicere potest, nam iure gentium condici posse res ab his qui non ex iusta causa possident. Haec Marciani in praesenti verba. Duas proprias praecipuasque iuris assertiones continent. 1.o ad actionem rerum amotarum pertinet, affirmatque non aliter eam competere quam si divortii consilio res amotae, et sequutum divortium sit. 2.o Marciani assertio, si in matrimonio sine divortii consilio res sint amotae, nec divortium sequutum sit, cessare rerum amotarum actionem, condici tamen eas res posse, condictione ex non iusta causa; utramque nos Marciani assertionem, presso disputationis pede, insistemus, et si transilire licuit adversus inepositie, ut olim urbane Afer. Plane in primis de necessitate et origine actionis rerum amotarum instituenda pauca praestabimus. Sciendum itaque est, rebus uxoris a marito vel contra amotis, non leviter inter veteres iuris auctores dubitatum fuisse, quaenam marito vel uxori, cuius amotae res ab altero sunt, actio competeret, dubitandi ratio ex eo nata, quia furti actionem inter coniuges competere non posse placebat iurisconsulti suponunt in l. 1. Dig. de act. rer. amotarum. l. quamvis. 17. § ult. & ult. Cod. de furtis, eaque iuris constituta tribuit Paulus in d. l. 1. competit creditur constitutioni Romuli, qua lautem uxorem cum marito participem esse omnium facultatum et sacrorum dominam quae esse ut memorat Dionisius Alicarnaseus. lib. 2. antiquitatum. Plutarcus in Nupt. connubialibus praecepto. 2. et ex novioribus notant Balduinus ad ll. Romuli. cap. 13. Alciatus. lib. 7. parergon cap. 26. Plane si constituti ... iuris, quo placuit furti actionem inter coniuges non esse, rationem quaerimus, certant de illa veteres iurisconsulti et confessi sectarum auctoribus, ad hunc si Paulo credimus, sub iudice lis est. quippe Nerva et Cassius, primus proculeianus, secundus Sabinianus, et Cassianae scholae princeps, ut aparet ex l. 2. § ult. de origine iuris, in eadem ratione consentiunt, quod et interdum inter eos contingit, ut in l. Si dum. Dig. de iurisdictione cum aliis quorum meminit ad rem eruditus ad tit. Instit. de rer. divis. eruditus noster ... iurisconsultorum interpres Dominus Petrus de Velasco. in concertationibus in Proculum, et Cassium ad. leg. 1. Dig. rerum amotarum. Meritius. 1. obser. cap. 4. Plerumque aliter dissentientes, ut affirment furtum non fieri marito in uxorem, quia societas vitae quodammodo uxorem dominam faceret, nempe constituto illo iure, cui consentiens vetus romana nuptiarum observatio clamabat in nuptiarum solemnibus. Ubi tu Caius et ego Caia, sicut tu dominus et ego domina, ut vult Plutarchus docet in connubialibus praecepto. 2.o indicantque notissimae iuris formulae, quae uxorem sociam rei humanae atque divinae domus indigitant. l. 4. Cod. de crimine expillatae hered. nuptias humani atque divini iuris communicationes l. 1. Dig. de ritu nuptiarum. Proinde nec posse uxorem res marito amovendo furtum facere, cum ea domina bonorum sit, furtum autem non fiat nisi alienae rei, aut in qua alienum aliquid aufertur ut in definitione furti supplet Theophilus in §. 1. Inst. de oblig. quae ex delicto. E contrario Sabinus et Proculus, diversarum sectarum capita, docebant furtum quidem ab uxore marito fieri, sicuti filia patri facit, furti tamen non esse actionem, constituto iure; haec ipsa verba sunt apud Paulum in d. l. 1. Dig. de act. rer. amotar. quae accurationem interpretis manum desiderant nobis autem iam olim praeter vulgarem captum illustrari posse videntur, si observemus, veteris usu fuisse matrimonii illius, quod per conventionem sive coemptionem in manum contrahebatur, expressitque inter tria illa celebria nuptiarum genera usu, farre, et coemptione, Arnobius Africanus, interpres eloquentiae post Tertullianum. lib. 2. adversus gentes, ut mulier in mariti manum conveniens, per coemptionem esset marito loco filiae in eiusque familiam et potestatem transiret, ideoque proinde inter heredes suos ut filia heres existeret. Ut Ulp. in fragm. docet tit. 20. 23. et 29. Caius

Caius. lib. 3. Inst. apud Licinium Rufinum in collectione legum Mosaycarum et Romanarum tit. 16. Unde et fortasse primi nos in pretexta fere etate, secundaque extemporali prelectione nostra ad. §. In extraneis. Inst. de hered. qual. et differ. exposuimus abstinendi ab hereditate mentionem in uxore tamquam sua herede in l. Iulius. 49. l. Titius. 41. §. Titius. et 2. de fideicom. libert. ut ex nostris memorat Hermus noster, et Suditio, eruditione scriptis numquam Salmantice peritendis. Dominus Ioannes Suarez de Mendoza lib. 2. ad leg. Aquilia. Cap. 3. sect. 3. nu. 13. Adducit hoc ius matrimonii ad percomptionem ratio illa Proculi et Sabini, in d. l. 1. hoc titulo. ibi: furtum quidem eam facere; sicuti filia patri facit. Sic enim ut Servius Vetus Maronis scholiastes. ad. 1. librum Georgicon scripsit de uxore in manum conveniente: illam in filie locum, maritum in patris venire, ut si quis prius fuisset defunctus locum hereditatis iustum alteri faceret. Notat ad rem Emundus Meritus in 50. decisiones Iustiniani ad l. ult. §. ult. Cod. de furtis. Porro, et scitissimum; filiam familias, cui uxor comparatur, furtum quidem facere patri, furti autem actione non teneri. In eamque sententiam procul dubio est Paulus in d. l. 1. hoc titulo, dum scribit, in qua sententia et Iulianus rectissime est. Aliam sane rationem exprimit Iustinianus. in l. ult. §. ult. Cod. de furtis. nempe quia ius tam atrocem actionem, furti scilicet, in personas adeo coniunctas dare erubuit, nimirum quia furti actio, et famosa est et penalis, ideoque tam in confesso, ut liberis non liceat, in honorem autem matrimonii turpes actiones contra uxorem negantur. l. 2. l. 3. §. Sed et uxor Dig. hoc titulo. Conditio autem furtiva quamvis infamiam iure non irroget, quia in conditionibus ignominia cessat, sicut ex famosis causis pendeant. l. cessat. 36. Dig. de oblig. et act. onerat tamen existimationem apud bonos et graves viros, ideoque et in personas quibus et reverentia debetur non exercetur. l. parens. cum lege sequenti. de obsequiis parentibus et patrono prestandis.

Exposuimus usque expressimus fere iam necessitatem instituende actionis rerum amotarum, namque cum inter coniuges, rebus uxoris a marito, vel e contra subtractis, furti actionem non dari placeret, ex causis quas usque illustravimus, necesse omnino fuit ne coniux, cuius res ab alio subtracte sunt in damno maneret propriam actionem introduci, qua res iste repeti possint. Hec autem est rerum amotarum actio, quam singulari iure introductam esse Paulus testatur, qua, detracta furti mentione, que matrimonii honorem et reverentiam veluti fugillaret, repetunt honestiore mitioreque nomine res tamquam amote, potius societatis coniungalis colore quam furti animo. Fuit nimirum iurisprudentie veteris cura in eo ut lenitate verbi tristitiam et invidiam appellationis furti veluti mitigaret, ut parceret eius qui coniux fuit, quodammodo parceret in memoriam honoremque matrimonii, quasi levius sit amovere quam furari. ut in l. Si servus. 71. §. pretor. de adquir. hered. l. penult. et ult. Dig. Si his qui testo liber esse iussus fuerit. Quomodo et media iurisprudentia appellationem hostium, que ad peregrinos proprie pertinuit in illa l. 12. Tabul. adversus hostem eterna auctoritas esto. De qua Marcus Varro. lib. 4. de lingua latina. Cicero in topicis. Ambrosius. lib. 1. offitiorum Cap. 24. Festus Pompeius in voce hostis transtulit postea ad eos, quibus publice bellum indictum erat, quos 12. tabule perduelles media iurisprudentia hostes vocavit. l. quod nos hostes. 234. de verb. signif. nempe dictum erat, ut lenitate nominis quo peregrini significabant tristitiam et amaritudinem rei mitigaret.

Ut in re simili de socio socium amovente docet Ulp. in l. merito. 45. Dig. pro socio.

notat ad rem Armenopolus. lib. 1. Epitomes seu promptuarii tit. 13. Faber. In iurispr. tit. 1. prin. 2. illat. 4.

l. Senat. 17. §. ult. digestis de furtis.

Num. 2

Num. 3

Hec in communi breviter de necessitate introducenda singularis actionis rerum amotarum, presidaria sufficerit, propriam primamque disputationis nostre quam apud Marcianum breviter complectamur partem; Docet itaque Marcianus rerum amotarum actionem ita demum habere locum, si divortii consilio res amote sint et divortium secutum fuerit. Consentiunt in hac parte Marciano iuris auctores in l. 3. l. Sed et si. 19. l. redintegrata 23. hoc tit. l. 1. et 2. Cod. eodem. l. nec scriptura. 6. Cod. de compensat. l. quamvis 17. l. ult. §. ult. Cod. de furtis. l. si patronus. 16. l. Sed uobis. 28. §. que iuravit. Dig. de iure iurando l. heres 77. Dig. de neg. gestis. Illustrant Martianum nostrum in hac parte ex classicis et quidem breviter Accurique. Bart. Gothofr. et Albericus in presenti. Ex novioribus Petrus Gregorius. 37. Synta. Cap. 11. Donellus. 16. Comm. Cap. 29. Cujat. 11. quest. Pap. in l. 5. hoc titulo. et in recitat. ad eundem titulum in Codice. Ant. Faber de Erro. pragm. decad. 78. Errore. 4. et seq. et decade. 79. Errore 8. et in iurispr. tit. 1. prin. 2. illat. 4. Schifordegerus ad Fabrum. lib. 2. Tract. 1. q. 2. et 16. cum seq. Petrus Barbosa in l. divortio. 8. §. non solum. nu. 5. Dig. soluto matrimonio Meritus in 50. decisiones Iustiniani. ad l. ult. §. ult. Cod. de furtis. aliique postea sigillatim laudandi.

Num. 4

Verum etsi certa apertaque sit Martiani sententia ratio tamen eiusdem in comperto non est, nimirum cur placuerit, actionem rerum amotarum in eum duntaxat casum introduci,

quo

Cuiores divortii animo amotae, et divortium secutum est, cum creberrimum sit et frequentius matrimonium morte unius ex coniugibus dirimi, in cumque casum rebus amotis subvenire coniugi propria actione debuisset. Et sane res re- et ejusdem generis in quae hujus unius convenire licet, quem vel sequamur vel sequamus; unus Jacobus Cujacius cui nihil, ut Ausonius dicebat alibi, nec non lectum est, nec non ~~[illegible]~~ intellectum. l. 14. quaest. Pap. in l. 6. dig. hoc titulo. rationem differentiae captasse potius quam cepisse videtur. Affirmat ille id circo actionem rerum amotarum dari rebus amotis divortii causa, non dari autem quoties amotae sunt, mortis unius ex coniugibus causa; quia quae divortii causa amovet, facere credit fecisse credit in fraudem mariti, malaque mente et inimicitia ut ei noceat, quomodo repudiatae uxores, seu quae divertunt, nuncupari inimicitiae solent. l. uxoro. 39. de poenis. l. cum in fundo. 72. §. quod si mulier. dig. de iure dotium. Proinde oportuit actionem propriam rebus amotis repetendis induci contra eam quae malo animo mariti, a quo divertebat, ut inimica mox futura res intervertit, divertium est cum matrimonium morte solvit, et decumbente et cubante iam marito uxor amovit, hanc enim non tam eo animo ut marito morienti auferret et noceret, quam ut desolatae aut relictae viduitati in pendenti succurreret, amovisse uxor praesumit, id circo cessante rerum amotarum actione saltim directa heredibus mariti, contra uxorem quae amovit hereditatis petitione vel actione ad exhibendum succurrit. l. contra. 6. §. ult. l. si propter. 22. §. ult. dig. hoc titulo.

Haec Jacobi Cujacii sententia, idonea quidem ut monuimus exponendae differentiae rationi inter casum divortii, mortisque unius ex coniugibus. Vereor tamen ne idonea satis, ut explicemus; Cur a principio rerum amotarum actio introducta in casum divortii. Nam quod Cujacius asserit inimicitias, quae in uxore divertente consideraret, causam praebuisse inducendae in eum casum actioni rerum amotarum, parum rem explicat, cum constet posse etiam divortium fieri bona gratia et sine animi offensa, quo etiam casu donationes inter coniuges non infirmant, sive revocatae non censent. l. vitricus. 60. §. 1. cum ll. seq. de donat. inter. Quare si ~~[illegible]~~ in alto hoc interpretum silentio, veterisque iurisprudentiae tenebris facem praeferre aliquam nobis licet, crediderimus potius id circo actionem rerum amotarum, potius in divortii casum introductam, non autem in casum mortis, quia hic frequens receptissimusque mortalitatis nostrae solvendi matrimonii modus, cui et proinde vetus iurisprudentia concessa petitione hereditatis heredibus defuncti coniugis admotas res vindicandas satis remedio prospexerat. d. l. 6. §. ult. hoc titulo. E contrario divortii casus inauditus incognitusque iurisprudentiae veteri Romanae, quingentis ampliusque annis ab Urbe condita, postquos Carbilius Ruga Romanorum primus divortium cum uxore fecit. ut Valerius memorat lib. 2 cap. 1. Agelius 17. noctium atticarum cap. ult. Cujac. 10. obser. cap. 39. Unde effectum ut repetendae dotis in eum casum actionem rei uxoriae veteres iurisprudentia proprie introduceret, de qua ad exemplum actionis nostrae rerum amotarum affirmat Severinus Boetius in topicis Ciceronis, iudicium rei uxoriae competere quoties post divortium de dote contentio est. Eademque itaque ratione et respectu relicto casu mortis veteris iuris cautioni quae in eum velut frequentiorem illo remedio prospexerat, introducta est actio rerum amotarum in casum divortii, ut ei tamquam novo hactenusque inaudito subveniret, eoque fortassis respicit, quod de actione rerum amotarum proditum est in l. 2. cod. hoc titulo. Nimirum ibi divortii causa rebus uxoris a marito amotis, vel ab uxore mariti rerum amotarum edicto, perpetuo permitti actio, quibus in verbis omnia interim Cujacii correptione. lib. 17. obser. cap. 6. qui pro permittit, legit promittitur mihi quidem significare potius videtur proprium ius inducendae actionis rerum amotarum in casum divortii, id enim non legibus 12 tabularum non cavendis veteris iurisprudentiae, sedque responso perpetuoque ~~[illegible]~~ edicto tribuit, quod utpote novum ius, novo etiam divortii casui prospexit, atque prospexit ita, ut permitteret eo casu actionem, quae cum primum introducta divortia ~~[illegible]~~ insolens novumque illud separationis genus matrimonium iure dirimere non videbatur, donec postea velut legibus propriis divortia adstricta l. 1. et toto tit. dig. de divortiis, ac praecipue lege Julia de adulteriis.

Exposita Marciani sententia ratione, reliquum erit eam et extra quae ad hanc partem actionis rerum amotarum in divortii causam tribuendae iurisconsultorum responsa pertinent explicemus in primis igitur ex hac sententia interpretamur Ulp. locum in l. si concubina 17. hoc tit. ubi ita scriptum; si concubina res amoverit hoc iure utimur, ut furti teneat, consequenter dicemus, ubicumque cessat matrimonium, utpote in eo quaestionis suo nupsit, vel contra mandata convenit, vel sicubi alibi cessat matrimonium, cessare rerum amotarum actionem, quae competit divortii causa: extat in duplici ea considerationem duplex utique nodus neque facile enodandus; primus est quoad concubinam, quippe concubinatus Romano iure fuisse, adeo velut legitimam coniunctionem, ut concubinae uxoris loco haberent. l. massurius 144. de verb. signif. l. siumus

cod. de

l. si concubinam. 17. de act. rerum amotarum.

l. sumus Cod. de naturalibus liberis, experteisque nomen acceperunt, ut scriptum est in l. 3. de concubinis et viricaniunges ..... appellarent, ut ex inscriptionibus Trisis notat Emendus Merillius 3. Obser. Cap. 26. sicuti apud Hebraeos legitimae uxoris dimidium, ut affirmat Theodorus Balsamo ..... constitutionum interpres apud Isaacum Casaub. pag. mihi. 101. Proinde obscurum. Cur rerum amotarum actio, quae contra uxorem ..... permittit, contra concubinam non detur; Altera et quidem gravior difficultas est, in leg. Ulp. scribit, cessare rerum amotarum actionem, contra eam quae patrono suo nupsit, quae compellit divortii causa: Res amotas esse debere, ut actio rerum amotarum competat, non tamen proprie dici potest competere divortii causa, non enim est divortii causa, actionis dandae, sed furtum seu amotio quae divortii consilio sit. Verum ut utrumque hunc scrupulum excutiamus in Primis quod ad priorem attinet, affirmandum breviter est, concubinatum etiam si civili iure permissum, non tamen esse iustum coniunctionis genus, quin potius toleratum et licitum, non legitimum. Deinde concubinas ut licentius ..... admittent, distare tamen ab iisdem dignitatibus. l. item legato. 49. §. penul. de leg. 3. l. qui concubinam 29. dig. eod. Unde Elius Verus Caesaris ad uxorem ..... illa refertur apud Spartianum in Vero. Patere me per alias exercere cupiditates meas, uxor enim dignitatis est nomen non voluptatis. Quibus consequens fuit, actionem ..... Verum amotarum, quae in honorem matrimonii contra uxorem concedit, contra concubinam negari, et contrario furti actionem concedi. Plane quoad 2. difficultatem, attinet, manus adhibere cogit ..... Faber. de Error. decad. 79. Err. 3. quo loci posteriora verba illa d. l. si concubinam. 17. quae competit divortii causa. Seiungit novoque inducto inter Ulp. verba divortio, additione illam divortii causa. expungit et fine legis tollit, traiicit ad principium §. sequentis. Sed immerito, ut longe ..... causalibus ..... quos magnus hic in iure civili novator, quippe Ulpiani sententia, in superioribus verbis aperta est, ubi docet ubicumque matrimonium omnino cessat, iureque infectum est, ut cum pupilla tutori suo nupsit, aut Provincialis mulier Praefecto, non competere rerum amotarum actionem, quae competit divortii causa id est quae ..... divortii consilio res amovit, et divortium sequutum fuisse necesse sit, ut enim Martino cum proposuimus neque divortium recte esse possit, ubi matrimonium iure non est, non enim potest dici solvi divortium, ... gradum, matrimonii vinculum, quod numquam tenuit, consequens etiam est amotarum rerum actionem non competere, docent ita et Ulp. explicant post Accursium Bart. Gothofr. et Albericus in d. l. si concubinam. 17.

Nu. 6

Secundo ex eadem iuris ratione lucem profero in vulgato haberemus in hoc tractatu Ulp. responso. in l. quod ait. 11. §. illud. dig. de divortiis. Exponit ibi Ulp. cuius illud ..... dig. quo placuit libertam quae patrono nupsit, invito patrono nubere alii non posse ut proponit in l. ..... 45. dig. de ritu nuptiarum. l. 1. §. 1. dig. unde vir et uxor l. ult. dig. de divortiis. quo supposito Ulp. dubitat, an si patronus cum liberta quae ab invito divertit rerum amotarum experiri velit, intelligat ..... facultatem ei tribuere nubendi alteri. Plane quatenus Ulp. supponit, posse patronum cum liberta, quae ab eo divertit, de amotis rebus experiri. valde, et valide ..... tionem nostram impugnat, quippe sciendum est, divortium libertae, patrono invito factum iure pro infecto haberi, et perinde censeri, ac si matrimonium iure duraret, ut affirmat consultus in l. unica. §. 1. unde vir et uxor. ibi. Sed si divortium quidem sequutum sit, verum tamen iure durat matrimonium, haec successio locum non habet. quod in huiusmodi speciebus providit. liberta ab invito patrono divertit, lex Iulia de maritandis ordinibus retinet istam in matrimonio, dum eam prohibet alii nubere invito patrono. Atque ipsum aperte ex verbis Ulp. proponit in prin. d. l. ult. ibi. Divortium faciendi potestas libertae quae patrono nupta est, quae etiam divortio non sequuto sive quod idem est pro infecto habito, competit rerum amotarum actio in d. l. ult. §. ult. universitate proinde inveneramus difficultatis ..... et quidem ..... observemus quoad plerosque alios iuris effectus divortium libertae quae invito patrono divertit, pro infecto haberi, et matrimonium manere intelligi, Sic enim liberta quae divertit patrono invito, non admittitur ad bonorum possess. libertum intestati tamquam uxor, ex edicto unde vir et uxor quae matrimonium eo respectu cessare intelligit. Sic etiam donationes quae in divortii causam factae inter coniuges confirmari divortio solent, non confirmantur, si liberta a patrono invito diverterit, quae divortium pro infecto habet. l. et ideo. 62. §. 1. de donat. inter. vir. similiter liberta quae ..... tamen dotis repetendo quae competere matrimonio dirempto solet, ius in eadem specie aufert quia

Qui durare matrimonium videtur, quod solvitur divortio non est quod pro infecto habetur. d. l. ult. in princ. ff. de divortiis. q.a ex eadem ratione juris exemplis benigranda rerum amotarum actio videtur in specie d. l. ult. §. ult. ubi proinde si vera, atque quod dicimus matrimonium divortio libertae, non dirimi et de rebus amotis non nisi divortio, [illegible] sequuto, agi posse.

Nu. 7° In hac difficultate explicanda expedire, inprimis necesse et illud, in quo Cujacii et Doctorum, velut totius quaestionis. An si divortio libertae in specie d. l. ult. §. ult. matrimonium diremptum sit, ita ut possit amotarum actio competere? Porro in eo quaesito pugnat ut ut suptilis in fesi etaperto marte consulti in d. l. ult. ff. de divortiis. ubi Ulp. non haberi pro infecto divortium, et matrimonium separatum esse, disertis verbis affirmat. e contrario autem Ulp. item in d. l. unica §. 1. ff. unde vir et uxor post divortium libertae, matrimonium adhuc durare docet. Multi sunt quoque in ea re explicanda. Bart. et Raphael Fulgosius in d. l. ult. de divortiis. Gothofr. in d. l. ult. ff. unde vir et uxor. Nos autem missis interim concertationibus, breviter affirmamus, non fieri lege Julia tributum, seu pro infecto divortium libertae invito patrono, q.a quamvis generaliter et absolute prohibuit libertae, patrono invito, alii nubere, et divortii potestatem ademit, non tamen ita prohibuit ut contra factum apertis verbis rescinderet seu pro infecto haberet, cujusmodi autem leges imperfectas seu minus quam perfectas nuncupant prisci consulti. q.a ante constitutionem Theodosii in Novella. 8. ne curialis alterius praedium conducat, quae extat in Jure non dubium. §. Cod. de leg. quae contra legum dispositiones fiebant non erant irrita, nisi id specialiter prohibente lege exprimeretur. docet Ulp. in frag. tit. 1. in prin. Macrobius lib. 2. in somnum Scipionis cap. 17. idque ipsum in proposito aperte ex Juliae legis verbis colligitur, q.a frustra facultatem alteri nubendi ademeret libertae, quae a patrono divertit, nisi divortium pro valido haberet et matrimonium primum pro dirempto, alioquin constante matrimonio primo communi jure adempta erat libertae facultas alii nubendi, dum patrono nupta erat, cum Polygamiam uti Romana Jurisprudentia, prae matrimonii secundi manente primo, usum numquam admiserit. l. Neminem 2. Cod. de leg. Julia de adulteriis l. 1. de his qui notant infamia, placet eo jure supposito de matrimonio per divortium libertae soluto tametsi contra legis prohibitionem, non in obscuro ratio est cur Patronus idemque maritus possit contra libertam, amotarum rerum actione agere, nempe cum divortium jure sequutum sit, cuique patrono non debent hae res amotae a liberta temperandi, cujus facto et quod ad ipsam attinet, diremptum matrimonium et tametsi prohibente lege. Neque in contrarium recurrere nos debent. l. 1. ff. [illegible] in d. l. ult. §. 1. unde vir et uxor. d. l. et Dec. 62. §. 1. de donat. inter. d. l. ult. in prin. de divortiis. Quibus et generaliter producunt, matrimonium libertae post divortium jure consistere et divortium quoad hujus effectus dotis eo casu respiciendo donationisque individuis eadem fato, hinc confirmandum pro infecto haberi; distant sane in his locis construendis, post classicos quorum meminimus eruditiones novioribus [illegible] in [illegible] ad tit. unde vir et uxor. Brissonius lib. singulari de jure connubiorum Ant. Faber in Jurispr. tit. 9. prin. 2. illat. 16. Nos autem explicari rem sic posse arbitramur et quidem nisi vereamur confidentiae [illegible] notam, ita ut nihil certius habeamus certiorem probabilitate affirmemus. Nempe separandos inprimis esse eos effectus qui libertae, quae divertit, honorem tamquam uxoris respiciunt, et eos qui patroni derelicti favorem libertaeque contra sua divertentis poenam ac velut vindictam continent, namque si de eo jure quaeramus, quod favorem libertae respicit quodque illa favoretur, si justum ac legitimum divortium fuisset, affirmandum omnino est quoad eos effectus divortium pro non facto haberi, et matrimonium manere intelligi. Inde illud inter caetera profluit, ut de dote actio quae non nisi soluto matrimonio competere solet. l. si constante 24. soluto matrimonio. l. ubi. 29. Cod. de jure dotium, non competat libertae post divortium patrono invito factum, quasi divortium quo ad eam attinet et favorem dotis respiciente, pro infecto sit, et matrimonium adhuc consistat. ita elucidandus Ulp. in l. ult. §. ult. de divortiis. Sic enim dies bonorum possessionis quae uxori in succes. mariti intestati post cognatos defert praetorio jure. l. unica. ff. unde vir et uxor. non tribuit libertae si post divortium hujus patrono invito factum, patronus idemque maritus decesserit. d. l. unica. §. 1. quia matrimonium quoad libertam attinet facto ejusdem diremptum est, divortiumque pro infecto non habet. Proinde neque liberta pro uxore, ut marito intestato

succedat,

sumitur, et uero durare matrimonium iure intelligitur quo ad alios iuris effectus, solum est quo ad eos qui poenam odiumque libertorum respiciunt. Sic denique donationes in divortii casum factae non confirmant divortio libertae, quoniam id in poenam libertae pro divortio non habetur, ideoque quasi adhuc matrimonium permaneat, mors donatoris expectanda est, ut donatio firmetur. l. ideo 62. §. 1. de Donat. Inter. E contrario sicut in actione rerum amotarum, quae patroni mariti favorem respicit, et a liberta incipit res, divortii contractio amotas, ita et quod ad adulterii accusationem, et similia quae non nisi post divortium diremptoque matrimonio obiici aut exerceri solent, matrimonium pro dirempto habetur, et divortium pro rato. Distinctionis autem inter se singula ratio electa et elegans illa est, quia sicut libertae, quae contra legem divertendo in legem commisit, nocere leges, et ea singula, quae contra uxores, quae fuerunt post divortium permitti solent, veluti actio rerum amotarum et adulterii, alteriusque famosae actionis exercitio: ita et e contrario iniquum esset prodesse ei divortium contra legem factum, ut inde aut dotem repetat tamquam matrimonio dirempto, aut confirmationem donationum ostendat in casum divortii, aut bonorum possess. tamquam uxor mariti postea defuncti, frustra enim leges invocat qui in eas commisit. l. auxilium 37. de minoribus l. filius 45. §. 1. De Ritu Nuptiarum.

l. Cum quis 38. §. si debitorem De Solutionibus. — 3°. Ex eodem principiorum filo nectenda est Africani elucidatio non diu forte in hoc tractatu expensi in l. cum quis 38. §. si debitorem. de Solutionibus. quo loci Africanus proposuit, si iusserim debitorem meum filio solvere, deinde filium vetuerim accipere et debitor ignorans solverit liberari debitorem ipso iure si filius bona fide acceperit, et tamquam restituturus domino, e contrario autem non liberari nisi per exceptionem, si filius tamquam falsus procurator furtumque nummorum facturus eos acceperit, quo casu debitori, ut liberetur exceptione succurritur si furtivam condictionem domino cedat. His ita positis propria iam notae commentationis haec verba apud Africanum sequuntur sicuti servatur cum maritus uxori donaturus debitorem suum iubeat solvere, nam ibi quoque quia nummi mulieris non fiunt, non liberari, sed exceptione eum adversus maritum tuendum esse, si condictionem quam adversus mulierem habet, praestet. Furti tamen actionem in proposito casu ait Africanus mihi post divortium competituram, quando mea interesit interceptos nummos non esse. Postrema haec Africani verba acriter adversantur sententiae nostrae, quippe in ea specie in qua uxor constante matrimonio rem a debitore mariti accepit, cui maritus uxori donaturus iusserat, ut ei solverit et accepit amovendi animo, ut superioris apud Africanum quaestionis comparatio ostendit, et condictionis furtivae actionis mentio, affirmat Africanus furti actionem marito post divortium contra uxorem competere. Si autem sic verum est tota illa instituendae actionis rerum amotarum necessitas quia furti actio cessabat simulque assertio nostra, quae in divortii casum actionem rerum amotarum veluti subsidiariam deficientis actionis furti tribuit, funditus evertitur. Accedit rei quo ad nos attinet per se difficilis obscuriori reddendae Ulp. testimonium in l. 3. §. si debitorem de Donat. Inter. Quo loci Ulp. in simili specie debitoris qui mariti donaturi nomine mulieri solvit docet liberari ipso iure debitorem, quia tametsi nummorum dominium uxori adquiri non possit ob prohibitionem donationum inter coniuges. l. 3. §. sciendum de Donat. Inter.; marito tamen adquisitum dominium censetur, celeritate coniungendarum actionum, unica actione occultata. Neque moratur in his explicandis, veterum novorumque interpretum opiniones quarum aliquas refellit et recenset Faber lib. 3. coniect. cap. 19. Schifordegerus lib. 2. ad Fabrum tract. 16. q. 3. ille autem facilius certe aliis si non sibimet expedit se ab hoc nodo agnoscens dissensionem apertam, adeo ut vel in oculos incurrat, inter Ulp. Africanumque in d. l. 3. et in d. l. 38. quemadmodum inter eosdem consultos in non dissimili quaestione, veluti iuris dissidium fuisse agnoscunt non pauci in l. singularia 16. de rebus creditis. et l. qui negotia 34. Dig. mandati, plane quod attinet ad proprium illum nostrae assertionis obicem in l. cum quis. §. 1. quatenus contra uxores dotes constante

l. 3. §. si debitorem De Donat. Inter.

Nu. 5°.

Matrimonio ammotas furti actio post divortium concedit, Solentes et Insolenti non semel emendandi pruriginem abutit, ille idem Faber affirmatque illa verba post ~~divortium~~ in d. l. cum quis § 1. glossema esse Interpretis Imperiti, verbumque mihi et Sententiae consulti ibidem non ad maritum contra uxorem sed priorem speciem huius loci referendam contendit. Nobis autem placuit iam pridem verbis et ad Sententiae affirmantis speciem huius loci fingendam omnino aliter quam vulgo proponitur, qua recte posita, utraque huiusdem loci difficultas sedabitur, quam Sententiam et Cujacius sequitur tract. 7 ad Afr. in d. l. 38. § 1. Finge itaque maritus uxori donaturus debitori suo iussit ut ei solveret, deinde priusquam debitor solveret divortio facto donationis revocationi locus, veluti fecit, seu donationem revocavit, ut plerumque evenit quoties divortium fit non bona gratia. l. cum hic status 32. § si divortium. de donat. inter. post divortium itaque ignorans debitor infirmatam divortio donationem mulieri solvit, eaque accepit furandi animo, et ut pecuniam lucri faceret, in hac specie in qua et iuris ratio, et contextus superioris quaestionis exigit, in qua perinde agit de debitore, qui post revocationem mandati solvit, affirmat Cujacius debitorem non liberari ipso iure, quia pecuniae dominium quod furandi mulieri adquiri non potuit discedit a debitore, liberari autem per exceptionem si condictionem furtivam, quam contra mulierem habet dat marito, quem et marito ipsi furti actionem post divortium competere, in quo et specie ita proposita nihil assertioni nostrae contrarium quia non de rebus constante matrimonio amotis et divortii consilio quaestio est sed de amotis sive acceptis furandi animo post divortium quo casu actionem furti contra mulierem marito competere docet in d. l. 3. hoc titulo. Certum et eadem specie supponitur in explorato [illegible] est Ulpiani Interpretatio in d. l. 3. § si debitorem de donat. inter. ubi id circo neque furti actio aut furtiva condictio contra mulierem datur, et debitor ipso iure liberatur, quia non post divortium et mutata mariti voluntate debitor solvit, sed matrimonio et voluntate manente, unde et dominium quod uxori donatarie adquiri ius non patitur, adquirit marito et debitor ipso iure liberatur.

Num. 9. Quarto ad hanc rem et quae ad Martiani responsum pertinet Pauli locus, quo fortasse in hac parte nullus implicatior obscurior nullus, et ignotus fortasse vulgo in l. si filio familias 25. soluto matrimonio, quo loci docet Paulus, si filio familias uxori ducenti dos data sit sine iussu patris, de peculio quidem actionem contra patrem mulieri pro dote competere. l. si cum dotem 22. § penult. soluto matrimonio, l. si filio 20. § 4. ff. familiae erciscundae. Subiungit deinde Paulus quod si propter res peculiares filii familias ab uxore ammotas vel ob impensas, aliena mercede similem petitionis causam, pater habeat actionem contra uxorem filii veluti actionem rerum amotarum eo ipso peculium filii augeri utique esse videri: quia computari in peculio filii fam. solet. illud omne quod filio, ac per eum patri debetur. l. 7. § in peculio de peculio. Quo supposito infert ex eo Paulus mulieri agenti de dote post matrimonium solutum, totum praestandum esse quod est in peculio, et consequenter computatio etiam eo quae deducto seu retento a marito quod ei idem uxor, propter res amotas debet. Pauli verba haec sunt; sed sive propter impensas a filio familias habitas sive propter ab uxore res pe-culiares, hoc ipso quod habet actiones pater ex persona filii maius peculium fit, et sic totum praestandum mulieri, quod est in peculio, quia adhuc fit quod uxori debeat. Hinc ergo Paulus evertens veluti destinato daloque opere hanc actionis rerum ammotarum post divortium reddendae, quippe Paulus agnoscit in actione de dote agenti mulieri post divortium, restituendum esse solum id, quod in peculio eiusdem mariti apud patrem est, et consequenter apertaque etiam id quod propter res amotas ab uxore eo ipso tempore post divortium, nempe pater petere posset, quoniam id ut pote debitum filio marito in peculio eiusdem est: quod supponit Paulus esse in utilem actionem rerum amotarum etiam post divortium, quippe si utilis esset quod rerum amotarum actione pater ab uxore petere posset, multo magis et retinere seu compensare contra eandem de peculio agentem actione de dote, ex regula legis

l. 1. filio fam. 25. digest. soluto matrimonio.

l. filij qui. De Regulis Iuris. l. unica §. tacet Cod. de rei uxoriæ actione. In hac difficultate Interpretan-
do Accursius et eiusdem Scholæ ~~[illegible]~~ Interpretes antiquiores, Castr. Immola et Alexander in d. l.
25. quos sequitur Petrus Barbosa in l. si cum dotem. 22. §. transgrediamur. nu. 22. Soluto matrimo-
nio. existimant id circo in d. l. 25. non haberi rationem actionis rerum amotarum, totumque quod ob amotas
res debet ipsi mulieri quæ amovit post divortium præstari, quia quidquid filio eidem marito debetur
auget peculium. d. l. 7. §. in peculio. Proinde eum dos mulieri ex peculio præstanda sit, et id ipsum quod debet
ob res amotas in peculio computetur, etiam si pater filij nomine actione rerum amotarum res petat, obijcit
ei compensatio dotalis debiti, quod ex eodem peculio solvendum est, ideoque opposita compensatione effectus
actionis rerum amotarum eludit. Verum hæc Accursij aliorumque Interpretatio eique non dissimilis Fran.
Duareni in d. l. si filio mihi quidem semper item alijs qui Paulo attentius rem ipsam perpenderint, non facit
satis, quippe hic certum est, et quidem in quo ad actionem de dote, id ipsum quod patri filijfam. mariti qui
dotem recepit filius ipse debet computari quidem in peculio, sic tamen ut præferrat pater deducatque con-
ventus actione de dote ab uxore filij deducatque inquam inprimis quidquid ipsi idem filius debet, neque
id mulieri agenti de dote restituat ut aperte Ulp. scribit. in l. si filio fam. 53. in fine Soluto ma-
trimonio. Ergo et fortius dicetur id ipsum quod actione rerum amotarum, mulier ipsa marito filio fam.
ac per eum patri debet deducendum contra mulierem ipsam, præferendumque patrem in deductione;
Absurdum namque esset tribui mulieri contra actionem rerum amotarum delinquenti compensationem
prælationemque, quæ ubi nihil delinquit, ei denegamus. Quare ut obscurum prorsus explicet observandum
illaudatum sequitur magnus ille observator Cujac. 23. obser. cap. 37. et lib. 35. Pauli ad Edictum, in d. l.
si filio fam. 25. speciem apud Paulum propositam sic debere: Mulier trecenta in dote attulit, eaque filio
familias marito, tradit non invicente patre, maritus paterve eius, postea centum in res dotales impendit
seu potius mulier ipsa centum constante matrimonio et divortij consilio a marito amovit, postea
secutum est divortium in hac specie affirmat Paulus hæc centum quæ uxor marito eiusque patri amo-
vit, et actione rerum amotarum debet, computari in peculio eiusdem mariti, Unde et recte infert
totum id quod est in peculio restitui uxori debere nempe ducenta, computatis scilicet ~~[illegible]~~ centum illis, quæ uxor
ob res amotas debet, in eo autem, neque iniuria pater afficitur, neque hic actionis rerum amotarum post
divortium competentis labefactatur, quippe sumus in ea specie in qua ducentis uxori redditis etiam nunc
tantis in peculio centum quæ uxor amovit, si ducenta ei reddantur manent adhuc apud maritum di-
tremitus centum ex dote, quæ trecentorum fuerat et proinde amplius quantitate peculij quæ divortij tem-
pore est. Absurdum autem esset patrem non nisi de peculio conveniri in quo centum duntaxat sint divortij
tempore si centum alia amota non computentur et restituantur. Iam vero Interpretationem hanc de
ampliore quantitate dotis fingendo in d. l. si filio fam. 25. firmat aperte duobus locis Paulus ibidem.
Primo in principio huius loci dum veluti de industria negavit actionem dotis filio datæ in solidum patris non
in solidum esse sed de peculio nempe et eo ipso significet quidquid in peculio fuerit etiam computato et
quod uxor ob res amotas debet, restitui ei debere, quotiens peculium ad solidum dotis quantitatem non sufficit.
Secundo et quidem clare confirmat hanc sententiam Paulus in ratione quam reddit in extremo d. l. si filio fam.
25. dum scribit totum quod in peculio est præstandum mulieri quia adhuc sit quod uxori debeat, id est
quia etiam toto ei uxori præstito remanent apud patrem seu maritum neque uxori reddunt centum illa
quibus locupletior fuit dos quam quantitas peculij quæ invenit divortij tempore.

Quinto ex eadem ratione Iuris, ne hanc de
actione rerum amotarum, non nisi in divortij casu exercendo orbitam egrediamur, explicatu dignissimum
dignissimum est neque in praxi tam nostratis novæ Iurisprudentiæ usumque iudicationem et fori prætermit-
tendum quod Iustin. docet in l. unica §. tacet vers. sed nec retentio. Cod. de rei uxoriæ actione his
verbis

-stis verbis. Sed nec retentio ob res amotas necessaria est, cum pateat omnibus maritis rerum amotarum iudicium, abrogat nimirum eo loci Iustin. retentionem illam ~~[illegible]~~ dote propter res amotas, qua maritus adversus uxorem soluto matrimonio dotem petentem in actione rei uxoriae, solebat uti, dotemque retinere donec amotae res restituerentur, extant huius retentionis vestigia in l. illud. 25. l. ob res. 20. §. 1. de pactis dotalibus. l. rei iudicatae, 15. §. 1. soluto matrimonio. l. si cum dos. 66. hoc tit. Vult itaque Iustin. deinceps cessare retentionem dotis ob res amotas, quia patet omnibus maritis rerum ammotarum iudicium quo satis superque illis consultum est. Verum in hac re Iustinianus aut Tribonianus potius fugere non potuit censoriam Fabri notam qui supercilliosa illa auctoritate qua censuram sine suffragio gerere et in iuris autores invehi, solet de erroribus Iustinianeis accusat male in iurisprudentiam tractationis sublatae, quae perperam retentionis ob res amotas praetextu actionis rerum amotarum, Fabrianae affirmationis fulcrum veluti et firmamentum est Martianus noster in praesenti dum docet, actionem rerum amotarum non nisi post divortium competere.

Nu. 11° Revocat iam disputationem nostram ac remque quodammodo vellit pars altera Martiani sententiae, hoc quae, docet, si in matrimonio uxor marito res subtraxerit, et non divortii consilio neque divortio postea sequuto cessare quidem rerum ammotarum actionem, posse tamen condicere maritum ab uxore res ammotas condictione ex non iusta causa sive ex iure gentium; concinit huic sententiae Consultus in l. 6. §. ult. l. ob res 24. hoc titulo. l. perpetua 6. de condict. ob turpem causam. vel de condictione ob causam. l. si et me et titium. 32. de rebus creditis illustrant inter alios quos ad priorem nostri textus partem partem laudavimus. Petrus Gregorius lib. 37. syntag. cap. 11. Donel. 15. Comment. cap. 29. Faber de err. decade. 79. err. 8. et decade. 78. err. 4. Cuiac. ad hunc tit. in Cod. et lib. 11. quaest. Pap. in l. vivus 11. hoc tit. Sunt autem huius sententiae duae partes. 1. affirmat cessare rerum amotarum actionem constante matrimonio. 2. docet competere eo ipso tempore condictionem quae in eos dari solet qui non ex iusta causa possident.

Ad textum in lege cum pater 77. §. cum existimaret. 29. ff. De legatis 2. auctore D.D. Laurentio Santos de San Pedro.

anno. 1649.

Sciendum est omnium eorum fidei committi posse ad quos aliquid perventurum est morte testatoris, vel dum eis datur, vel dum eis non adimitur. l. 1. §. sciendum 6. de leg. 3. ideo etiam ab heredibus ab intestato successuris, et codicillis ab intestato factis possunt fideicommissa relinqui. d. l. 1. §. sic et eius 8. et §. illud. 9. l. si ita fuerit. 9. dig. de leg. 3. l. siquis. 3. in prin. et §. 1. l. 8. §. 1. l. 13. §. 1. l. ab intestato 16. de iure codicillorum. l. quia autem. 6. in prin. si quis omissa causa testamenti. l. filiusfam. 18. ad leg. falcid. l. si fundum. 92. §. sicut 2. l. 93. et l. 94. de leg. 1. l. a fratris. 127. eodem titulo. de leg. 1. l. filiusfam. 114. in prin. et §. 1. et 2. dig. eodem l. ex ea 29. §. 1. qui testa facere possunt. l. helius. 88. §. ult. de leg. 2. l. cohered. 41. §. quidam 3. dig. de vulg. l. generaliter. 24. §. ex testo 4. dig. de fideicom. liber. l. 3. de testo militis. l. siquis testo. 81. hoc nro titulo de leg. 2. l. 1. cod. de fideicom. libert. l. ult. in prin. et §. 1. cod. de codicillis l. ex testo 29. cod. de fideicommissis l. si iure. 11. cod. de testa manumisse l. cam quam. 14. cod. de fideicommissis l. si pater. 45. § de fideicom. liber. l. in testo 38. de fideicom. liber. nra l. cum pater 77. §. filius matrem 23. de leg. 2. l. 1. §. hoc autem. et §. generaliter. l. recusare. 6. §. meminisse. l. ad trebel. l. 3. et §. cod. ad trebel. l. 22. cod. de fideicommissis. l. 2. cod. de codicillis. lege finali. cod. quando dies legatorum cedat. §. non tantum Inst. de codicillis.

Et inde in nostro textu iure optimo fideicommissum codicillis ab intestato factis potuere a consobrina ab intestato successura relinqui ideo vero non integra fideicommissum ate relicta cogitur prestare quia cum testator eam fideicommissi putans solam heredem futuram gravasset, creditur non ita eam a testatore onerandam fuisse, si eam non in solidum successuram non ignorasset, quod et confirmat. l. 15. et 19. de iure codicillorum. facitque l. cum filius. 76. dig. hoc titulo. l. epistolam. 75. ad trebel. l. iudicatae 29. de except. rei iudicatae. l. cum duobus. 13. cod. de inoffo testo. l. duobus. 30. de liberali causa. Nec obstat. l. post emancipationem. 40. vers. idem quesisse de leg. 3. Nos* respt. in eo textu testatricem vel patruum in solidum heredem putaverat non tamen cum esse bona ad eum spectatura cogitavit dum non ad restituendam dimidiam partem hereditatis avunculo gravaverat, sicque postea avunculo in partem hereditatis ut proximo cognato vocato non minor pars apud patruum remansit quam ea quam remanere testatrix et putaverat et cupierat. Aliud dicendum in legatis rerum que divisionem capere non possunt, talia non legata ex summo iure non deberentur. l. 19. de iure codicil. in finalibus verbis sic intelligendis. Sed equitate autem talia legata in solidum debentur ut de libertatibus relictis dicitur in nostro textu, sed ita accipiendum ut pars que ad eum heredem que postea supervenit spectavit redimatur, non nummis eius qui gravatus fuerat sed nummis ipsorum quibus libertas, vel quid aliud individuum est relictum. argumento textus in l. cum filius. 76. de leg. 2. l. iudicatae 29. de except. rei iudicatae. l. duobus. 30. de liberali causa secundum quam doctrinam intelligende sunt. l. 11. et 12. de iure codicillorum videndus legat. lib. 19. quest. Pap. in d. l. 11.

Nec obstat. l. alieno. 31. §. 1. de fideicom. liber. ubi libertas et ab herede gravato et ab herede postea superveniente prestanda. Neque respt. libertatem prestando aut a gravato in solidum si ipse nummis servi partem a coherede redemit, aut prestanda pro parte a gravato, et pro parte a coherede si non gravatus sed ipse servus se ab altero herede redemit ita legat. ubi supra. Verum hec vera sententia si nominatim testator heredem quem in solidum successurum putabat gravavit, secus si per verba quisquis mihi heres erit. tunc non ab utroque herede fideicommissa prestanda. Quo modo accipiendi sunt textus in l. 3. §. 1. l. ab intestato 16. de iure codicillorum

l. post emancipationem. 40. vers. idem quesisse de leg. 3.

* cum ... in ...

De Iure Codicillorum l. si ita fuerit. 3. de leg. 3. Nec quis dicat ab utroque herede in nostro textu prestanda esse fideicommissa, et si ab uno tantum fuissent nominatim relicta arg.to tex. in l. titio 61. §. Iulianus. 1. de leg. 2. ubi fideicommissa ab uno ex legitimis heredibus relicta, si gravatus repudiet a coherede cui portio accrescit debent. Nam resp. ideo in d. §. Iulianus 1. a coherede cui portio accrescit deberi fideicommissa quia ambo heredes legitimi ex voluntate testatoris succedunt, dum non sciens eos sibi ab intestato successuros, eos hereditatem non ademit quasi instituisse illos videtur ideoque perinde ac si fuissent instituti, ex tacita testatoris voluntate induunt reppetitio, quae alias inter in testamento institutos solet induci secus in nostro textu in quo cum testator tantum putasset sibi Consobrinam successurum, alter qui postea supervenit, ex eius voluntate succedere non existimat, nec potest indui reppetitio ex testatoris voluntate qui nec eum successurum unquam cogitavit; Pap.us in l. illud. 13. de iure Codicil. Qua ratione similiter in l. 1. §. illud 9. de leg. 3. cum heres legitimus a quo fideicommissa relicta fuerant repudiat, sequens in gradu fideicommissa prestare tenetur, de cuius textus conciliatione cum d. l. 61. §. Iulianus videndus Valentia tomo. 1. illustr. tract. 1. cap. 4.

Enimvero adhoc ut fideicommissa, a, legitimis heredibus prestentur necesse est ea expresse ab heredibus legitimis fuisse relicta, aut codicillis ab intestato factis aut clausula codicillari testo adjecta ut patet ex omnibus iuribus supra in prio. adductis, alias si testo simpliciter vel codicillis ad testum factis sint fideicommissa, relicta, testamento eo nullo vel irrito facto etiam si ipsi ab intestato succedunt, quia in testo fuerant instituti fideicommissa prestare non coguntur. l. si quis 3. hoc nostro titulo de leg. 2. l. ex ea scriptura 29. dig. qui testa facere possunt. l. cohered. 41. §. quod si 3. de vulg. l. 1. Cod. de iure codicil. l. fideicommissa 11. §. 1. de leg. 3. cum pene omnibus supra citatis — Verum opponitur l. 2. §. unde belle. finali. de suis et legitimis. ibi fideicommissum in testo relictum, etiam nulla adjecta clausula codicillari debetur ab herede legitimo — Resp. hoc ideo sic responsum a consulto, quia credit fraudem intervenisse heredis legitimi, ut repudiaret heres scriptus: Nec huic solutioni obstat. l. tutores. 39. §. heres 3. de administr. et periculo tutorum, ubi in eodem casu non admittitur ea suspitio, et fideicommissum non prestatur ab herede legitimo. Nam resp. in hoc §. 3. heredem scriptum tantum non adiuisse, non vero repudiasse ut in d. §. unde, ideoque non eandem suspitionem fraudis in uno, ac in altero casu fuisse admissam ut recte docuit Cujat. lib. 5. resp. Pap. in d. l. tutores. 39 — Opponitur item l. peto. 69. §. mater de legat. 2. Resp. precessisse clausulam codicillarem ut optime sentit Cujat lib. 19. quest. Pap. in ipso textu. Attamen adhuc ex hos difficilis videtur consultus in l. fideicommissa 36. de leg. 3. et in l. titia 13. de inofficioso testamento, qualenus in eis asseverat fideicommissa etiam expresse ab intestato relicta, testamento inofficioso dicto non valere — Sed respondetur illud ex eo pendere quod cum inofficiosum testamentum, cum dicit, eo colore rumpat quasi testator sanae mentis non fuisset, consequens est dicendum eum, qui demens testum facere non potuisse putatur, nec in eo fideicommissa ab intestato relinquere potuisse — Ad legem Statius Florus 48. §. Cornelio Felici. de iure fisci. videndus est Amaya lib. 1. observat. cap. 12.

Ad tex. in l. Aristo 5. ff. de iure deliberandi

Hereditas licet solvendo non sit: tn si semel adeat, creditoribus hereditarijs obstringit heredem l. quet dotis 33. ff. soluto matr. l. 3. ff. ad leg. falc. l. libertus 36. ff. de bon. libert. ideo expedit illum in addit. non precipitari, quapropter ad deliberandum olim a testatore aliquot dierum, plerumque centum, spatium, prestari solebat, idque tempus cretio vocabatur secundum Ulpian. in fragm. tit. 22. §. cretio, indeque et ipsa solemnis adquisitio hereditatis ita vocabat, cuius solemnes formas, et naturas refert ipse Ulp. ed. §. cretio cum pluribus seqq., sustulit tn eius nimis scrupulosam solemnitatem Theodosius Imperator in l. cretionum 17. C h. tit. cuius constitutionem quamvis non de omnibus hereditatibus latam, nec omnino cretionum solemnitates tollentem: ut apparet ex l. 8. C Theodos. de bonis matern. ubi integrius reffert, tn postmodum ad omnes productum inde constat quod in d. l. cretionum 17. indefinite prolata est, quapropter cretionum extant vestigia, forte n. Tribonianus cretionis et cernendi verbum, velut iam insolens a Consultorum fragmentis rejecit, quidq. fecisse licet odorari in l. pupillus 9. † decernunt et in l. is qui 13. §. 2. † decernat ff. de adquir. hered. item in l. nemo 15. C h. tit. et in l. ea quid 5. §. fin. C de tempor. in integr. rest. ut appareat ex l. 5. C Theodos. de bonis matern. et ex l. 2. C Theodos. de integr. restit. e quibus desumpta sunt. Mansit tn aliqd. vestigium in l. si titio 22. §. 1. ff. qd. dies legator. ced. et in l. denique 3. §. et si 5. de minoribus l. 9. §. 1. † dies additionis ff. de iuris et facti ignorantia l. Pannonius 81. de adquir. hered. l. 2. §. fin. de suis et legitim. hered. in Rubrica et l. unica C Theodos. de cretione et bonor. poss. in l. 4 l. 5. et l. 8. C Theodos. de bonis matern. in d. l. 2. in fin. C Theodos. de integr. restit. et extra Iuris authores Cretionis meminere Varro lib. 5. de ling. latina c. 8. et lib. 6. c. 5. Plinius lib. 10. epist. 90. ad Traianum de tit. largi. Livius lib. 24. c. 25. ubi Sopatrus ad Syracusanos post mortem Andronodori verba facit, et lib. 40. c. 4 in orat. Philippi ad filios; Cicero lib. 6. epistol. ad Atticum epist. 1. et lib. 11. epist. 2. et 12. et lib. 13. epist. 44. et lib. 9. epistolar. ad familiar. epist. 14. ad Dolabellam Iulius et lib. 1. de oratore ante medium ubi cum vulgo legeret ut in editionibus scribi solet quibus sciam poteroque recte Lambinus (sequente Duareno, et Hotmano: ut maluit Cujat. in not. ad Ulpian. d. tit.) restituit in cretionibus erant hæc verba quibus sciam, poteroque solemnia in cretione vulgari: ut ait Ulp. ubi s. ad quos cernendi etiam morem allusit iocus ipsius Ciceronis in eum qui plures hereditates adierat, relatus lib. 4. Rhetoricor. ad Heren. paulo ante finem † Prospice tu qui plurimum cernis. meminit item Quintilianus declamat. 261. Isidor. lib. 5. origin. c. 24. Prudentius in Cathemerinon, in himno Epiphaniæ.

si autem testator cum cretione heredem non instituerat h. e. spatium temporis non dederat ad deliberandum, tunc ius adeundi erat perpetuum l. licet 6. C h. tit. sed cum posset heres celerius, quam sibi putaret expedire cogi a creditoribus in iure respondere an heres esse vellet, ideo Prætor ne ille a creditoribus interrogatus caperet sine matura deliberatione aleam iaceret l. qui interrogatur 5. cum l. seq. de interrogat. in iure fac. l. 1. §. largius 12. de successorio edicto, ei subveniendum putavit concesso tempore ad deliberandum l. 1. §. 1. cum leg. seqq. ff. h. tit.

matris ... intelligitur ... lib. in l. ...

intra quod tempus dum heres deliberat differtur adire hereditatem, h. e. ut puta si longum tempus sibi necessarium putet ad deliberandum, illique ex causa concedit d. Leg. nec non 3. h. tt. etiam Creditoribus Praetor consulet et curatores bonis dando, vel illos in possessionem bonorum custodiendorum causa mittens l. idem 12. §. 1. de rebus authorit. iudic. possid. l. si diu 8. l. si ingenuus 9. §. 1 ff. ex quibus causis in possessionem eat, sicut etiam, & illis aliquo consulere solet tempus praefiniens heredi sub conditione potestativa instituto, intra quod eam impleat, & adeat hereditatem sub comminatione eo tempore transacto ad hereditatem non admitendum l. si quis instituat 23. §. 1. cum seq. ff. de hered. instit. l. 4. ff. de rebus authorit. iudicis possid. l. 1. ff. de curat. bon. dando, quo & non absurde referri pot tex. alias difficilis in l. 5. §. q sub cond. 8. ff. si quis omissa causa tt. proponte Costa lib. 2. select. c. 2. n. 5. & licet huic explanationi pernis tenaciter inhaerente. Debet itaque Praetor medius haberi inter heredes, & creditores: ut sic utrisque subveniens, & heredibus prospiciat ne praecipitent in additione maturiorisque consilio rem decernant; & creditoribus quoque consulat, ne ex dilationibus heredis damnum ferant, dumque heredes ancipiti consilio eos trahant Quemadmodum similiter, & fideicomissario universali subvenire solet Praetor ne decedente herede intra tempus deliberandi deficiat fideicomissum, cogitque heredes etiam intra tempus deliberandi, ut periculo fideicomissarij adeat hereditatem licet non statim restituat, sed eam retineat; ut si completo tempore deliberationis expedire sibi compererit hereditatem, sentiat commodum tt. perinde ac si sponte addiisset; sin vero damnosam crediderit restituta ea fideicomissario exoneretur actionibus hereditarijs l. si legatus 30. l. omnes 71. ff. ad Treb. & ff. si partes Praetoris ut ita heredi scripto deliberandi tempus concedat quod alij praeiudicium non pareat, ideoque & fideicomissario subvenit d. praedicta & inter heredes, creditoresque medium se habet utrisque subveniens.

Eo respiciens Aristo in praesentiarum recte ait non solum creditoribus sed & heredi instituto Praetorem subvenire debere, h. e. et illis consultum ne heredis dilatione diu trahantur, damnumque aliquod pati possint, & heredi subventurum ne celerius quam par est, aut re non mature expensa adire cogatur; sed addit Aristo quod aliquantum obnubilat mentem totius responsi; hisque copia instrumentorum inspiciendorum facere; ut perinde instruere se possint expediet nec ne agnoscere hereditatem. quae verba cum ut plurali numero plata non possint referri ad heredem institutum solum, de quo nuper singulari numero egerat, communiter ab interpretibus putat referenda ad creditores simul & heredes, quod sane dificile est tum quoniam ea ratio ut perinde se instruere possint expediat nec ne agnoscere hereditatem. creditoribus non convenit tum etiam quia creditoribus licet in rerum possessionem missis, ut ait Ulpianus in l. cum plures 15. ff. de rebus author. iudic. possid. solum permittitur descriptionem facere instrumentorum ut sciant quot sint, & de quare unique eorum credant, ne corrumpant rationes ipsa vero corpora describere ita ut illorum copiam habeant, seque possint instruere nullo modo permittuntur teste Ulpiano & merito, quoniam alteri non debent edi instrumenta a reo l. penult. ff. ad exhib. l. 1. & l. q accusan 4 C de edendo l. nimis grave 7. de testibus C, probatque notus in rem tex. in c. 1. de probationibus Nam licet fisco plerumque edi soleant l. 2. §. divus, & §. item divus ff de iure fisci l. 3. ff. de edendo, Privatis tamen nunquam eduntur, nisi aut ex caussa Iudex id aliquando aequum putans ex officio edi iubeat d. l. 1. C de edendo l. penult. §. penult. ff. ad Leg. falcid. d. l. 1. C de edendo, aut forte instrumenta sint propria actoris l. 3. ff. tt. quemadm. aperiant l. 3. §. interdum 14. ff. ad exhibendum vel communia sint utriusque veluti rationes argentarij l. 4. §. 1. cum seqq. ff. de edendo, aut quae a Procuratore, Tutore, aut Socio res necessariae administrationibus conficiunt l. quaedam 9. ff. de edendo, aut tt. vel codicilli ex quibus mihi legatum, aut fideicomissum debeatur toto tt. ff. de tab. exhib. Unde cum nulla ratio sit cur indistincte in nostro tex. instrumentorum copia fieri debeat

debeat; injuria videtur Aresto n(ost)ri id faciendum suadere =

Ex quibus omissa comuni interpretum sent(enti)a verius puto cum Raphaele Cumano in n(ost)r. tex. preposita ejus verba non ad creditores s(e)d ad heredem institutum solum referenda, nec obstat, quod plurali numero prolata: saepe n. per Sylepsim aut unus ponitur pro multis ut apud Vergilium lib. 2 Aeneid. b Uterumque armato milite complent, aut multi pro uno ut apud eumdem lib. 9. Aen. 525. Vos o Calliope precor aspirate canenti ubi unam Calliopem plurium nomine precatur, quod genus loquendi graecis usitatum, et apud Tibullum et Catullum quandoque inveniri notat b Doctissimus Pater Joannes Ludovicus de la Cerda. Inde ergo Arestonis sensus est heredi deliberanti de adeunda hereditate copiam fieri debere instrumentorum hereditatis, ut ex illis instruere se possit expediat necne agnoscere hereditatem quod idem et ex ipso Arestone repetitur in l. Aresto 28. ff. de adq. heredit. Cum n. facultates defuncti ex ejus rationibus et instrumentis probentur l. penult. §. ult. ff. ad leg. falc. iniquum esset illis occultatis inscium heredem aeri alieno titulis adstringi, cogique clausis velut oculis de re tanta decernere, cum semel adita hereditas, hereditariis oneribus adstringat heredem ut s(upr)a diximus et si solvendo non sit, nec ita illam sub conditione adire liceat si solvendo sit l. cumque 51. §. fin. ff. de adquir. heredit. quippe aditio est actus legitimus nec diem recipiens, nec conditionem l. actus legitimus 77. ff. de R. J. et semel aditione vel repudiat(ion)e facta postmodum variare non licet. l. nonnunquam 8. de collationibus l. 1. §. decretalis ff. de sucessorio edicto l. more 8. l. ei qui 16. l. is qui 13. l. nec is 17. §. 1. l. necessariis 57. in pr. et §. 1. et passim in toto tit(ul)o ff. de adq. heredit. l. 1. C. de repudianda bonor. pos. l. sicut 4. C. de repud. heredit. l. si curatoris 9. C. h. t(i)t(ul)o nisi forte vel ratione obvenientis portionis ut in l. cum hereditate 55. ff. de adquir. heredit. l. si pupillus 59. ad trebel. l. quidam 20. C. h. t(i)t(ul)o vel ratione fideicomissarii ut in l. nam quod 14. §. 1. ff. ad Trebelianum alias n. poenitentia jacta alea non admittitur; maxime cum sine cretione heres institutus fuerit, institutus enim cum cretione licet si semel crevisset h. e. se heredem esse velle dixisset non poterat variare: tamen si contrarium dixisset, scilicet se heredem esse nolle adhuc intra dies cretionis variare poterat teste Ulp(ian)o in fragm. tit. 22. §. 29. et 30. a per ea verba cretioni adjici solita intra dies centum proximos cernito aditoque liberum ei esse videtur illud spatium temporis ad adeundum, nec unquam videtur amisisse adeundi, cernendique facultatem, quousque illud tempus transierit, quomodo etiam in S. C. to Orphitiano quae ea verba si nemo filiorum volet hereditatem suscipere extensiva sunt vi verbi ejus volet ideo et si semel dicat filius se nolle hereditatem adire maternam, admittitur tamen ejus poenitentia intra annum l. filii 6. §. 1. ff. ad S. C. Tertyl. ad quorum instar etiam heres suus quasi aegre repellatur ab hereditate, cui iure civili necesario adstrictus est, poterit et si abstinuerit, dum res sit integra h. e. bona non venierint poenitere, seque immiscere hereditati l. si quis suus 8. ff. h. t(i)t(ul)o l. ult. C. de repud. heredit. et l. pro herede 20. §. Papinianus ff. de adq. heredit. ad quod fortassis non male refferet tex. in l. si filius 12. in pr. ff. de interrogat. in iure fac. (nisi placeat potius interpretatio Cujacii lib. 22. obs. c. 27.) B quo semel jacta alea poenitere non licet, ideo quemlibet institutum rem mature expendere oportebit, nec n. si semel repudiaverit permittitur postmodum — pubertatem non ammittit facultatem abstinendi ex dicta l. 57 = §. semel

a quo referendus optimus in rem l. 1. l. 2. §. ult. ff. de suis et legitim. ibi ideo repudiata hereditas ab herede [illegible] non statim defert heredi legitimo [illegible] donec transeat dies [illegible], intra quos variare poterat [illegible] singulariter observat Emondus [illegible] lib. 2. ob. c. 11. Propterea autem [illegible] illi permittebat: quoniam per [illegible] n. ita in casu contrario, nam si [illegible] immiscuisset non posset se abstinere [illegible] sit, cui speciali favore [illegible] in integrum restitutio concedit [illegible] 11. 3. l. necesarijs 57. l. pen. [illegible] hered. l. ex contractu 44. [illegible] sic intelligenda sec. [illegible] lib. 12. obs. c. 20. l. si [illegible] contrh. empt. ubi ideo, qui ad [illegible] tempus acceperat non videtur [illegible] hereditati, velut pro herede gerens [illegible] hereditariam distrahat: quia agebat [illegible] herede suo, cui tempus ad [illegible] illi expediret retinere [illegible] dederat, et interim bona [illegible] vetaverat [illegible] ff. h. t(i)t(ul)o [illegible] interdictionem quae distrahat [illegible] se omnimodo adstrinxisse hereditati: quae

maxime [illegible] intelligentur [illegible]

extra casus relatos hereditatem adire, & è contra nec si semel adierit permitetur postmodum repudiare, cuiꝫ contrarium nequaquam supponit in l. 1. §. sane 12. ff. si quis omissa causa tti. ille n. tex. refferendus est, ad casum quo ille qui hereditatem adierat ex tto. colludens cum eo q petebat hereditatẽ ab intestato se vinci passus è in fraudem legatorum, & dolo malo possessionẽ dimisit quam semel habere ceperat; quem recte ait Ups. dolo malo fecisse videri quominꝫ ex tto. possideret hereditatem ac pp̃terea in edictū incidere ex doct. l. qa autem 6. §. item si 4. versic. si vero ff si quis omissa causa tti. Nec preterea superiori doctrinę opponit nobilis Marcelli nota ad Iulianum in l. ita tn 27. §. quotiēs 6. ff. ad Trebel. ubi semel accepta bonor. possess. sᵃ. tab. posse omitti videt signari. Omissa n. explicat. Ioanis Roberti lib. 2. recept. lection. c. 15. ejus tex. non sentiꝫ è filiū emancipatum bonorum possesionem semel acceptam omisisse, sed is potius: ut optime Emanuel Costa in c. si pater de tti. Vbo Instituit l. p. a nº. 3. heredem institutum non compellendum à fidicomissario adire hereditatem si filius emancipatus acceperat iam bonorꝫ possesionẽ, si tñ (id enim suplendū è, q. compendio orationis studens Iulianus minus expressit) nondum acceperat, cogendū heredem adire hereditatem, ac restituere: ne intercidat fidicomissum mortuo herede instituto, & omissa à filio bonorum posses. hoc est n petita vel non accepta. Nisi placeat potiꝫ Petrus Faber relatus à Cujacio lib. 3. obs. c. 6. negativam à prio versic. plane in proxima verba transferens, ut scilicet ita legat. Plane est compellendꝫ adire si n iam filius bonorum possesionem accepit ne intercidat tti. sentẽ q. eadem efficiatur, quā proponit in §. qui rogatꝫ 12. d. l. 27. Sed ad Aristonem redeuntes a quo paulisper transitu fallente digressi sumus. Hæc ipsa variationis inhibitio in hereditate semel adita, vel semel repudiata suadet quam maturo consilio decernere rem istam oporteat, unde merito in pncti, ut quanto plus possint heredes ad iaciendam hanc aleam instruantur illis copiam faciendam instrumentorum hereditariorum velle dicit; quo recitationem istam finiendam putavi eo duntaxat animadverso q. pene preterierā nec fuerat ommittendꝫ, Injuria, scilicet, Cujatium suspectam habere nri tex. inscriptionem, putareqꝫ. non legendum lib. 70 ad edictum, s. libro 60. quo Vlpianus egit de iure deliber. ut apparet ex l. 1. & 3. h. tt. Nam licet Vlpianꝫ lib. 70. ad edictum egerit de interdictis ut constat ex l. clam 6. l. naaliter 12. ff. de adquir. poss. l. 4. Uti possidetis l. 1. ff. de superficieb. & l. 1. ff. de itinere, actuqꝫ. privato cum alijs pluribꝫ, tamen, & de edendo, & de tempore ad solvendū concedendo egisse eodem libro apparet ex l. si debitori 21. ff. de iudicijs, quibꝫ affine è idqꝫ de quo in ntr. tex. agit.

Ad textum in L. Aristo 28. de adq. heredit.

Ad huius tex. illustrationem sufficiunt, quę superiori recitatione explicita sunt, ideo, ne in eodem negotio otium conterentes de mera segnitie accusemur, ad alia pgamus, duntaxat adnotantes Fabrum lib. 2. conjectur. c. 17. nº. fin. putasse huiꝫ tex. verba ꝰ deliberanti de adeunda hereditate aut glossema fuisse ex margine ineptitium, aut transposita esse, & statim adjicienda post verbum heredi, quod quidem non displicet =.

Ad textum in L. Vlt.ª D. de adq. hered.ᵉ

PRÆ manibus est Aristonis scriptum, excerptum e libello quæ inscripsit decreta frontoniana. fuit enim illius Coætaneus M. Cornelius Fronto vir magni nominis in agendis caussis, cuius meminit Xiphilinus in Nerva et in Hadriano, Capitolinus in M. Antonino Philosopho, Macrobius lib. 3. saturnal. c. 2. quem ipsum etiam cum Traiano consulem tradit Cassiodor. in chronic. eo anno, quo Domitianus occisus est, ac ter consulem cum Traiano designant fasti consulares Haloandri, Onuphrij, et aliorum anno ab urbe condita 853. et secundo imperij ipsius Traiani, Unde fortassis in l. absentem 5. ff. de pœnis Ubi Traianum Iulio frontoni rescripsisse refertur, Iulij nomen voce Cornelio è sede deiecta perperam irrepsit; Credibile est quoque frontonem istum aliquando Præturam gessisse, Aristonemque eius decreta explicuisse, Quemadmodum enim postquam à Salvio Iuliano iussu Hadriani Imperatoris edictum perpetuum compositum fuit, quo omnes Prætores in iure dicendo uti deberent, plures Prudentes immensa Volumina ad illud perpetuum Prætoris edictum scripsere, ita fortassis cum Aristonis tempore nondum edictum perpetuum compositum esset edaque quotanis à Prætoribus proponeretur, Aristo quid simile fациens decreta frontonis, edictumque ab illo propositum specialli libello explanavit. Ex Aristone igitur in decretis frontonianis sequentem hipothesym refert Pomponius, Patre mortuo qui duas filias in potestate, sibique narias heredes futuras habebat, altera ab hereditate paterna ex Prætoris beneficio in l. Necessarijs 57. cum similibus h. tit. se abstinuit, altera paterna bona Vindicavit hoc est illis se immiscuit, sicut enim aditio vindicatio dicitur l. si tu expectē 76. §. fin. h. tit. l. 11. § 5. C de postlimin. revers. ac proinde olim anteà ut vna re hereditaria fieri solebat l. 1. C Theodos. de legitim. hered. ut notavit Cuj. lib. 19. obs. c. 28. ita similiter non immerito, et immixtio dicetur vindicatio, cum quoque se paternis bonis ita immiscuisset dubitatum est an cum totum onus suscipere esset parata ob sororis abstensionem, illi omnes hereditariæ actiones dandæ essent, sororique denegandæ, refertque Aristo Sanctum Cassium Prætorem (alij malunt Secundum aut Statium P. nihil muto quippe, et Sancti prænomen apud veteres Romanos in usu fuisse Symachi temporibus, mihi probat et ipse Symachus lib. 5. epistolar. 15. 20. 29. et 39. et lib. 4. epist. 101. et in alijs pluribus locis, unde credibile est, et antea aliquando quoque usurpatum cum verbum id latinum sit, non peregrinum, Ut si quid mutandum, legendum contendam Gaium Cassium: ut scilicet intelligat Gaius Cassius longinus I. C. si non ille primus Princeps familiæ Cassianæ, quem facile credo Prætorem fuisse, et si nullum se offerat testimonium, saltem ille alter quem equestris Ordinis, et ad Præturam usque pervenisse ait Pomponius in l. 2. ff. de orig. iuris in f. quorum unus Gaius Cassius simpliciter dicitur in l. nec ullam 13. § quid 4. ff. de petit. heredit. et Caius Cassius à Tacito lib. 16. annal.) Refert, inquam, Aristo Sanctum Cassium Prætorem pollicitum fuisse se caussa cognita daturum illi, quæ se immiscuerat utiles actiones hereditarias, ei vero quæ se abstinuerat denegaturum, quod Aristoni et Pomponio placet, ac merito, quippe cum inter coheredes individuitas representationis ius accrescendi inducat l. qui ex duabus 53. §. f. l. si ex pluribus 9. ff. de suis et legitimis hered. l. unica C quando non petentium partes cum sexcentis alijs, necesse est partem deficientis ob abstensionem ~~[illegible]~~ Sororis, alteri sorori se immiscenti accrescere, ideo autem illi utiles actiones tantum pro sororis parte dantur non directæ, quoniam cum soror ut pote semel heres non possit desinere heres esse ex vulgato iuris axiomate l. cum quasi 30 §. sed si sirus 10. ff. de fidei=comis. libert. l. 7. §. sed quod ~~Pomponius~~ l. si mulier 31. ff. de minoribus l. 3. §. qui fideicomissum 3. ff. de hered. instit. nanis apud illam directæ actiones manent, at inefficaces=

Hæc ex Aristone proponit tit. Pomponius. quæ licet prima luce aperta videantur,

tamen aliquid continent ambiguitatis, et non spernendæ quidem, nec n. animus e in simpulo, vt dicitur, excitare fluctus. Ex duabus sororibus altera se abstinuit, altera se immiscuit illa caret p.te hereditatis, hæc totam vindicat nihil apertius. Sed q.d illud? nempe Prætorem pollicitum se cā cognita actiones daturum hereditarias illi, quæ se immiscuisset adquid causæ cognitio in re adeo aperta? Item quæ ratio dubitandi? Namque si soror se abstinuerat ante immixtionem, et post immixtionem forte mutata voluntate cum impubes esset ex beneficio Prætoris de quo in l. narijs 57. ff. h. tit. ipso iure portio deficiens alteri accrescit ex reg.a l.is q. ex duabus 53. §. f. h. tit. proindeque ipso iure comoda, et incomoda hereditatis illam sequuntur, nec ad id causa cognitio requiritur ut recte animaduertit Gothofr. Nec illa sese offert rão dubitandi, quæ sibi in hanc rem decretum Prætoris Aristonis q. et Pomponij

maia[illegible]
[illegible]
alio, in[illegible]
f. [illegible]

...eius retinuimus ff. ad ... orbito, Obligat ... 57. ad ... ... in l. Multi notis 18. ff. ... cuius haec verba Multi non notae causa exheredant filios nec ut eis obsint sed ut eis consulant ut puta impuberibus, eisque fideicommissam hereditatem dant. Ex qua sententia ... nobis ... difficile quidem ... exheredationem aliquando favorabilem saltem impuberibus exheredatis fieri, quod et confirmat ... in l. si furioso 16 §. potuit ff. de curator. furios. Vide in l. si patronus ... §. ... malamente 2. ff. de bonis libert. Paulus lib. 11. resp. in l. Pater ... 47. ff. eod.

Sed nonnulla in mentem Ulpiani spicula intendamus, quae et si non destruant saltem difficillimam reddant Ulpiani sententiam. ~~primum~~ notissimum ~~... intendat tertullianus ... exheredationibus ...~~ ... exheredationes in id fuisse inventas, ut earum timore ... reverentes filii persisterent, quod si forsan transgredientes ... obsequium patribus ... exheredationibus arcebant ~~filios~~ male merentes filios ab hereditatibus, quod et probat Aristoteles lib. 8. Ethicor. circa finem, et Iustin. in Nov. 22. Indeque ... hereditatis ademptionem ... docent interpretes Iustiniani ... pr. ... de Exhered. lib. ... quam potius excogitari ad privandos filios paternis hereditatibus quam exheredatio quae ... merit odium filiorum ... continet ... contra ... naturam ... adiunctum ... album accomodat calculum huic dubitationi Paulus ... cum quidam 19. ff. de liber. et post. ... +
... ... non posse, cum possit ... ff. de her. inst. ... detracta rei mentione l. 1. §. si ex fundo ... ... 13. ff. eod. cuius decisionis illam adducit rationem ... tutiones ... favorabiles adiuvandas ... ... neque usquam exheredationes restringendas ut odiosas ... Quintiliano aliquis favorabiles appellavit, meritoque a Quintiliano Paternum fulmen vocitentur. ... Exheredatis semper in dubio malo animo male mente notati intelligantur ut tenet Bald. in l. centurio ... manum ...

Secundum ... ... iaculabor spiculum nam ... illam ex eo quod restituatur ei post pubertatem hereditas sentire pupillus commoditatem, cum imo maximo damno afficitur, si quidem post pubertatem ... saltem parte privabit hereditatem, cum nemini ignotum sit heredem rogatum restituere hereditatem, quartam trebellianicam deducendi ius habere l. 1. §. denique l. ... 14. §. qui compulsus l. ... §. ... ... et passim toto tit. ff. ad S. C. Treb. ... successores ... ad l. falc. l. 1. §. hodie ff. si cui plus quam per leg. falc. Franc. Duar. lib. 2. disput. c. 10. Ant. ... lib. 1. var. c. ... Franc. Hotmann ... de quarta pegasiana ... saltim hac portione defraudatur impubes ... hanc difficultatem Iasson in ... tex. in pr.

Et denique Pater filium ... illum ... penitus e ... Cicero in orat. pro Sexto Roscio Amerino.

Nec satis facit qui dixerit hoc minimum esse incomodum, et licet damnum esse admitendum ut minimum, adhoc ut maius vitetur ~~... dicitur de servitute introducta a natura~~ nam ... maximam pupilli vertebatur hereditatibus illam ... tutorem habere, qui plerumque ... gant et dilacerant bona pupilli ut consideravit Hotmanus ... et Iasson ... et neque ... minus aequum ... admitti quando ex ... iniquitas summa potest provenire argum.

Eius quod ... judicium introductum adversum naturam, cum Legibus omnes liberi nascebantur l. quod ad net, cum vulgatis ff de regi: iuris usque tam perniciosum, tanquam iuri naturali adversum + maioris damni vitandi causa fuisse admissum constat ex plurimis iurisconsultorum responsis quod privari quarta parte ex vi restitutionis cum sit minus inconveniens non debet pro incomodo haberi respectu presumpte tutoris dilapidationis.

+ ne captivi occiderent

quamobrem libertas reconceditur ex manumissione tandari quam ... tam novem ... reciperari ... Recte observat Hotman. iuriscons. in § sum. 2. l. enume 3.

Non satisfaciet qui hoc dixerit cum licet presumpta tutoris dilapidatio ad effectum perducatur, tutoresque bona dilacerent pupillorum non tamen exinde pupilli illo afficiuntur incomodo cum semper obstricti sint tutores ad rationes reddendas, semperque actione de rationibus distrahendis teneantur si ex pupilli bonis aliquam abstulerit rem l. actione 2. ff. de tutelis et rat. distrah. tutores enim semper tenentur in omnibus que fecerunt cum facere non debuerunt, et e contra in his que non fecerunt cum facere debuerant l. 1. et toto tit. ff. de tutelis et rat. quod cum dissipatio nunquam possit nocere pupillis, utpote qui tantis inveniunt iuris fulcimentis muniti, nullus est neque ullum versatur pupillorum comodum, in eo quod ipsis restituat hereditas ne per tutores bona eorum dissipentur.

8. Tertium iaculetur spiculum Tertulianus ex quo evidentissime probatur nunquam exheredationem fieri animo corrigendi filios, semper enim maximam notam, infamiamque maximam continere, ait enim Tertulianus in lib. de prescriptionibus quos exheredaverunt, semper et abdicaverunt ut extraneos et inimicos: nihil clarius nihil expressius potuit tam quid inveniri, nam exheredatio ex hoc loco semper ignominiosa facta videtur, siquidem semper abdicantur filii, abdicareque nihil aliud sit infamia familia immerentes filios deiicere, familiis sacris interdicere honore hereditatis spoliare ut ait Ioanes Sabarus in notis ad Sidon. Appol. Epist. 23. lib. 4. et dignum abdicatione, et explicat Nonius et Valerius Maxim. lib. 5. c. 7. loquens de abdicato filio ait filium nota pellere. in idem concinit Quintil. declam. 9. et 17. et oratoriarum instit. lib. 3. c. 8. et Suetonius c. 65. in Augustum qui Agrippam abdicavit ubi videndus Isaacius Casaubonus et ingenium sordidum ac ferox abdicavit Plinius lib. 7. c. 45. Lactantius lib. 4. divinar. instit. c. 4. Div. Ambros. lib. 5. epist. 20.

+ l. abd. c eod. l. 13. de P. O.

solebant enim Patres immerentes abdicare filios l. abdicatio 6. c de Patria pot. et usque adeo hoc ignominiosum notaque plenus erat, ut vestibus spoliatus dimitteretur abdicatus, qui autem ipsum recipiebat, crimen lese reipublice perpetrabat si fidem adhibemus Gotophredo in d. l. 6. c de patr. potest. lit. g. ac tandem ita horribilis erat abdicatio, ut inter supplicia parricidialia soleret enumerari, tam longe est ut favorabilis possit filio videri, accomodat in hac rem album calculum Sidonius Apolinaris lib. 4. epistol. 23. cuius hec verba in filium qui Patrem dereliquerat: Igitur audito culpe tenore, compui latitabundum verbis amaris, vultu minaci, meaquidem voce, sed ore tua: dignum abdicatione cruce, culleo clamans ceterisque suppliciis parricidialibus premo verba illa ceterisque suppliciis ex quibus sed quam manifeste deducitur abdicationem crucem, culleumque supplicia esse parricidialia quod cum semper exheredati, secundum tertulianum, sint abdicati, semper nota causa exheredationem fieri manifeste liquet quod perperam ... in ...

~~Verum ne more Andabatarum ... ne, aliqua que tenebrosam hanc tractationem luciditorem redant pronotare libuit~~

Sed neque haec, omnino nostram enervant conclusionem, quoniam ...
quam ut luce ipsa clariorem demonstremus, et ne vanis praemissorum amoagijs
inane consumamus tempus, assigno rationem decidendi ex qua mutuabitur
lucem non pauca l. 3. tom. 3 Responsa. Igitur Ulpianus ait exheredationem
non semper ignominiam irrogare, aliq. enim potius filij favore, quam ejus
odio fieri. Cuius decissionis non aliam fuisse rationem credo quam furor filiorum, eve-
niebat multoties, vitae filiorum insidias parari, ab his qui filiorum morte ad hereditatem erant
perventuri, Pers. sati. 2. Pupillumve utinam, quem proximus heres impello, expungam. 120

Igitur ut huic malo obiam irent diligentissimi Patres, suspicantes ... diripienda
dilacerandaq. ee bona pupillorum, a tutoribus, quibus comitere administrationem tutricum
periculosum q. affirmat Pap. lib. 20. quaest. in l. in fideicomissa 11. §. cum Polludius 3. ff. de
usuris. non incauti rogavant amicum heredem institutum restituende hereditate
dum ad illam filius perveniret aetatem, in qua nec tutore egeret, neq. hereditatem
propter Iudicij defectum profunderet, quae hereditas merito fiduciaria appellatur, cum
in speciali amicaq. fiducia sit deposita, utque eo ab omnibus insidijs pubertatis aetas fidum
liberet, ut docet Iavolenus in l. Seius Saturninus 46. ff. ad trebel.

Qua cautione, etiam occursum est insidijs, quas continuo vitae impuberis propter
spem hereditatis parabant substituti, siculi et Iustinianus formidolosum patrem
asseverat aliq. substitutionem Pupillarem in ultima cera, in ultimis. ... parte facere
ne post obitum ejus in periculo insidiarum subjiceat Impubes, inferiores tabulas, vivo
filio, et adhuc impubere aperiri vetet §. sin autem inst. de pup. substit. l. pupil-
lares 8. ff. quemadm. test. a per. l. ut ff. ad trebel. Caius lib. 2. Inst.
tit. 4. §. 2. l. ejus 3. C. quemadm. test. aper. singularis expressisq. in toto re textu in l.
si mater 11. ff. de exceptione rei iudicate et postea autem apertis pupillaribus tabulis
apparuit non ee ei substitutum. Ex qua ratione in inferiori parte test. et in ima cera
fieri solebant substitutiones pupiliares, quae pars etiam separatim plerumque propria cera
propioque lino consignabantur, ut supra. probant iura, et hotomanus in §. sin autem
Inst. de pup. Osualdus in not. ad Don. lib. 6. c. 23. lit. D. Petrus Greg. lib. 42. syntag.
c. 10. + Quanquam autem superscriptum a Patre non fuisset, ne pupilares tabulae ape-
rirentur, si tn seorsim signatae essent, Pretor aperiri eas nisi cau cognita non patie-
batur l. pupilares 8. ff. quemadm. test. aperiantur, quod non aliam, ut puto, habet
rationem, quam ne substitutio ad notitiam substituti perveniat, quam maximas
molliatur insidias [illegible] quas frequenter machinari haud temere credo, cuius
rei quam plura extant testimonia, nam in l. Cicero 39. ff. de poenis non solum
adversus iam natum sed adversus posthumum a secundis heredibus insidias machi-
nari vidimus. siquidem in ibi refertur Milesiam quandam accepta pecunia a
secundis heredibus medicamentis partum abegisse, et quod Suetonius de Galba
prodidit qui tutorem cruce affecit ex eo quod pupillum cui erat substitutus, veneno
necavit, has ut praecaverent insidias, antiqui non solum substitutionem pupilarem
in scrinio chirographi servari voluerunt, sed et ipsum pupillum educari in domo substitu-
ti recusarunt expressisq. dit 29 in l. 1. ubi disceptetur ... ut ee-
... disceptetur apud quem educari debeat, illos ee removendos, qui
impuberis pudicitiae possint insidiari facit et l. si ea condit. C. de condit. insert. Pub-
lius Emanuel Costa in §. si arbitratu amplat. 3. n°. 4. +

§. Facile ex his dignoscitur argo eorum quae de substit. dicta sunt. perm-
patrem in favorem filij contorquere exheredationem, quae alias ex sui nata sui
importantiam, quamobrem recte dixit Ulp. non semper notis cau fieri exhe-
redationem, ultimum in ... speciosum invulgatumque profero testimonium
ego Zonara tomo. 3. annal. de Imperio Theodosii. Athenienses quidam Philosophus
Leontius nomine, astronomia arte quam maxime praeditus, cum de celo animo subiret, totam
illam machinam supernam indagabili ratione discurrens, ex arte siderumque
positione cognovit, filiam Athenais nominatam, splendidum fortunam consecuturam, ad summum
immanisq. felicitatis fuisse evehendam; testamento suas opes duobus filijs reliquerat
Valerio, et Genesio, filiae tantum centum aureis legatis, hoc adjecto elogio, suff.

[Margin:] ... omniumq. elegantissime Brisonius
l. 3. select. antiq. c. 12. a quo
expresso nomine transcribit omnia
... notabili topheredu in l. 11. ff. quem.
... testam. test. aper. lib. n.

Ut pupill.

[Margin:] ... Ant. Coriolanus de Aca in com.
... l. si quis a liberis 5. §. 11.
... ex lib. 10. ff. de agnosc. et alertis
... n°. 181. et in §. si mater
... n°. 87. Praeterea et alia
... constituere Patres de sa-
... filiorum soliciti, ut sine vi-
... periculo viverent,
... constat ex l. cum pater 77.
... 24. ff. de leg. 2. et
... erudit. Meril. lib. 2. obs. c. 1.

...refert Homerus qui noluit filio Agamemnoni inoccuparet, propter lubricum aetatis sceptrum relinquere ... Cuj. lib. 19. q. Pap. in l. unum ex fam. 67. ... leg. 2.

Sufficit tibi fortuna tua. quae constitueret ... in perpetuum, ut ... paternum ... scaret, rescindendumque curaret, ~~Pulcheria theodosii ... desponsavit, quae Patris ...~~ ~~firmavit~~ cum vidisset Pulcheria Theodosii Junioris soror, formae excellenti praeditam, et doctrinae genere expolitam, rudem adhuc christianae religionis baptizat, et mutato eius nomine in Eudociam, Theodosio fratri despondet, Diademate ornat, augustam appellat, Patris confirmat vaticinium. Refert Zonar. d. tomo 3. annal. et Bulengerus de ratione divinationis lib. 2

Quod liquido iam constat non semper ignominiam irrogare exheredationem, nec semper ... notandos filios fieri, siquidem Leontius non in odium Eudociae, arcere ipsam ab hereditate curavit, sed quia ad supremum fortunae fastigium perventuram vidit. +

Ex qua decidendi ratione iam parum robustiora iacula apparent spicula primum enim ex dictis evanescit, secundum vero urget magis dicebamus ... damno affici pupillum ex eo quod ipso exheredato, liber instituatur, insimulque ... hereditatem restituere, si quidem saltim quartam ~~...~~ pegasianae detrahitam ... hereditatis post restitutionem.+ ~~...~~ ... fecit hanc dificultatem ...

Utpote cont. ex l. 1. § senius cum vulgat. ... ad trebelianum

... tex. dum ait heredem fiduciarium rogatum ~~restituere hereditatem~~ exheredato ... non posse quartam trebellianicam deducere, adducitque in hanc sententiam glossam ... comissaria §. fin. ff. ad trebel. quam sequitur Barth. ~~ibidem~~ et Imola ibidem, ... illam adducit rationem, quod in cassu nostrae legis, solum fuit facta institutio ... persona ut provideretur fideicomissario, et sic heres absque trebellianicae deductione ... tuere hereditatem, secundum rationem in nostro tex. et in l. post mortem 12. § ... nostro §. feliciturque ~~...~~ hoc ex singulari tex. in l. in fideicomisso §. cum ... ff. de usuris

Verum Responderi poterit, hoc non maximum damnum esse pupillis, ... inde quod potest sequi ex eo quod lubrico tutelae res pupillorum comendentur; ... mentum huius dificultatis ~~...~~ scilicet quod tutor semper actione tutelae poterit ... nam nemini ignotum est, meliorem adhuc conditionem fieri pupillorum ... eorum bona sine metu dissipationis ministrentur, quam post iam dilacerata, ... litibus resarcire.

tertium à Tertuliano iaculatum Spiculum levissimum apparebit si ipsum ... lianum in lib. de praescript. advers. haeret. c. 37 nam quomodo Cuj. refert. tertul. verba, quae maximam continent difficultatem, ut proposui in 3. rat. dubit. sed ut ... huius dificultatis rarefaciam ~~...~~ ipsum audite tertul. Ego sum heres ... sicut caverunt suo test.°, sicut fideiusserunt, sicut adiuraverunt ita teneo. vos autem ... daverunt semper, et abdicaverunt. quae verba si attente perpendantur illum ... haud dubie credo, scilicet hereticos non solum ab apostolorum hereditatibus ... verum, et ab eorum familia ejectos videri

Ex quibus infero explicationem ad tex. in l. unum ex familia 67. §. ult. ... ubi Cuj. lib. 19. quaest. Pap.

2.° infero explicationem ad tex. in l. si Patronus §. si quis non malamente ff. de bonis ...

Ex libris Doctoris Didaci Ægidii Villaruelo

123

~ Referuntur Tractatus qui in hoc libro ~

Claud. Guichicard. de funeribus

De sepulchro violato

Illicitum quod reperitur punitum pluribus legibus ex quibus pumendus pt ad l. qui sepulcra C de sepulc. viol. Vide Ant. Gomez de delictis c. 1. n. 38. Harpprecht pag. 194.

poena pecuniaria l. 3. §. praetor h. tit. l. 3. c. eod.

capitalis l. ult. ff. l. 5. c. h. tit. l. 2. et 5. c. Th. Novel. valent. de sepulchr. Phot. tit. 9. c. 27.

... funerarijs. Polib. 6. sueton. in Aug. c. 100. liv. 34

de termino moto

Harpprechti pag. 194. Gentil de armis rom. lib. 2. cap. 19. Savar. ad Hostl. pag. 205. ... pag. 361. Hieronim. Mag. lib. 1. misc. c. 10. D. Joan. Suarez pag. 400. n. 21

Stellionatus

Math. 601.

... fuco dedicata fumigabat antiquitas

Et alij huius mercis locupletes institores

... contubernij

... Poeta Tibul.

... epigrammatarius.

Ulp. & Paul. decident l. ordo - l. hodie l2. effract. l. 11. de vi pub. Scip. Gentil. 3. 34.

... vindictr ... aqua pl. arc. ... qui in aut cl. ... proced. ... tract. ... excess.

Hodie

l. 1. lex 1. §. hodie. repetundar. l. 32. de fals. et ibi notata

consuetudo plectendi

l. 1. c. de petit. bon. subl. auth. iubemus C de judic. Tiraquel. in praefat. n. 4.

si judex abea recesserit. n. 8

si cum causa 16.

etiam si iuraverit 23

... et Mancano

DD Juanis Altamirano, et Velazquez

DD Joseph Camora

DD Joseph Camora

... Camora

... de Sansedro

... et lecte ...

... Mancano

DD Luis Salcedo.

Salcedo.

... 320 ... de ...

... Compositione, ac de

... 37 de dicto Compto.

... recitata

... lem legatum =

et =

= prima, ponoraque.

= Elementa =

Que singula ut quo Ordine policemur exponamus in primis nu I

+ form / vlss

Sufficit tibi fortuna tua. quae constitutiones in pernicie, ut atque paternum ... ssaret, rescindendumque curaret, ~~Pulcheria theodosii fratri despondit, quo Patris~~ ~~firmavit~~ cum vidisset Pulcheria theodosii Junioris soror, formae excellenti ... doctrinae genere perpolitam, rudem adhuc christianae religionis baptizat, et mutato eius ... in Eudociam, theodosio fratri despondet, Diademate ornat, augustam appellat, Patris confirmat vaticinium. Refert Zonar. d. tomo 3. annal. et Bulengerus de ratione divinationis lib. 2.

Ex quibus iam constat non semper ignominiae irrogare exheredationem, nec semper notandos filios fieri, Siquidem Leontius non in odium Eudociae, arcere ipsam ab hereditate curavit, sed quia ad supremum fortunae fastigium perventuram vidit.

... refert ... qui noluit filio ... Agamemnoni ... non ... viri, propter lubricum aetatis ... Scaevola ... liquere ... Cuj. lib. 19. q. Pap. in l. ... unum ex fam. 67. de leg. 2.

C. X qua decid ...
primum enim e ...
damno affici quo ...
hereditatem d. ...
hereditatis pod ...
Ideo tex. ...
non posse quarta ...
comissaria §. ...
illam adducit ...
persona ut prov. ...
tuere hereditat ...
n. 5. felici tu ...
ff. de usuris

Verum Resp. ...
mus quod for ...
mentum huius d. ...
nam nemini ...
eorum bona s ...
litibus resarci ...
tertium à Tere ...
lianum in lib. ...
maximam co ...
huius difficult ...
sicut caverunt ...
caverunt sen ...
haud dubie cr ...
Verum, et a ...

C. Quibus in ...
ut Cuj. lib. 19. ...
2. infero expl ...

+ uti const. ex l. 1. § ... cum vulgat. ... ad treb. ...

Ex libris Doctoris Didaci Ægidii Villaruelo

122

Referuntur tractatus ... in hoc libro

122 MS.

DD Juaniy Altamirano, et belaunza-
ra.
DD joseph Camora
DD Joseph Camora.
joseph Camora
Santos de sanpedro.
rrate et lucre in fabrica ...
Llano de Mançano
et. DD luis salcedo.
salcedo
tarri in ... de legato
henda Compositione, ad le
27 de dicta Compositione.

... recitata

lem legatum

et

prima, potioraque.

Elementa.

Quæ singula ut quo ordine polliçemur exponamus in primis nu I

sufficit tibi fortuna tua. quæ constitueras in servitute et atque æternum ... mou-saret, rescindendumq. curaret, ~~Pulcheria theodosii ...~~ ~~firmavit~~ cum vidisset Pulcheria theodosii Junioris soror, formæ excellenti praeditam, doctrinæ genere perpolitam, rudem adhuc christianæ religionis baptizat, et mutato ejus nomine in Eudociam, theodosio fratri despondet, Diademate ornat, augustam appellat, Patris confirmat vaticinium. Refert Zonar. d. tomo 3. annal. & Bulengerus de ratione divinationis lib. ...

Quod liquido iam constat non semper ignominiæ irrogare exheredationis, nec semper notandos filios fieri, siquidem Leontius non in odium Eudociæ, arcere ipsam ab hereditate curavit, sed quia ad supremum fortunæ fastigium perventuram vidit.

...refert ... qui noluit ... propter lubricitatem ... liquere ... Cuj. lib. 19. q. Pap. in l. unum ex fam. 67. de leg. 2.

C. Ex qua decid... primum enim e... damno affici quo... hereditatem ... hereditatis, quod... dicto tex. tum... non posse quarta... comissaria §. fi... illam adducit ... persona ut prov... tuere hereditat... n. §. felici tu... ff. de usuris...

Verum Resp... mum quod pot... mentum huius d... nam nemini... eorum bona s... litibus resarcir... tertium a Tere... lianum in lib... maximam co... huius difficult... sicut caverunt... daverunt Ser...

haud dubie cr... Verum, et a...

C. quibus in... ubi Cuj. lib. 19.

2. infero expl...

ubi cont. ex l. 1. § denique cum vulgat. ad trebellianum

Sepulchro violato. Ioan. Bap. Asinius ...

Excursus 1.

de vestibus funerariis Gotophr. in l. 14. §. 4. et s. de relig. et ad l. 3. ... Tiber. Dec. 6. c. 44. n. 18. Petr. Fabr. lib. 6. tit. 9. c. 1. Kirm. lib. 3. c. ... santor. n. ...

de thesauris in sepulchro conquirendis. Gotoph. in §. 9. et R. D.

de spoliatione cadaveris lib. 3. c. 24. Kirman.

Excursus 2.

de habitatione in sepulchris Kirman. lib. 3. c. 22. Amaya lib. 1. obs. 6. confer. Guth. lib. 3. pag. 501 Duarenus ad leg. aquil. Petr. Fab.

Excurs. 3.

Sepulcra hostium religiosa nobis non sunt. n. 2. de relig. ... Hug...

de eo qui deposuit cadaver eo animo ut in alium locum transferret l. 14. §. ... l. 40 ubi Cuj. 3. q. Pauli. ff. de relig. l. 3. §. ne perpetuo h. tit. Cuj. ... et 11. c. 11.

Ex libris Doctoris Didaci Aegidii Villaruelo

123

Referuntur Tractatus qui in hoc libro
Continentur

Primus. de legatis ... francisci de Ramos ... et Manzano
Secundus. de varijs Cervidii Scaebolae Quaestionibus. DDD Joannis Altamirano, et Velazquez
Tertius De Donationibus. DD Joseph Gamora.
Quartus ad tit Cod de ... donat. quae sub modo DDD Joseph Gamora.
Quintus de Pacto inominato Condicionali. DDD Joseph Gamora.
Sextus ad leg Aristo 19 de donat. DDD Joseph Gamora
Septimus ad tit de Pactis. DDD. Lorenço Santos de San Pedro.
Octabus Repeticiones ad varia iura elaboratae et lectae in ...
Nonus De institoria actione DDD francisci Ramos de Manzano
Decimus de liberis qui suitatem obtinent. DDD Luis Salcedo.
Undecimus de lib et posthumis. DDD luis Salcedo.
Duodecimus et ultimus est ad ... legatarii ... de ...
de Cautione Muciana, ... tit de Contrahenda Emptione, ad le ...
... 22 ff de peculio legato, ad le ... 51 de contrahenda Empt.

... in primis ... et leg ... aliaque huius ... recitata

Ad Rubricam

Et ad lem 1a lem legatum 116 ff de leg 1. lem legatum
36 ff de leg 2. et de legatorum et
fideicomissorum Origine, definitione
exequatione, et diferentijs
prima, potioraque
Elementa.

Quae singula ut quo Ordine policemur exponamus in primis nu I

Index Tractatuum, de quibus hoc volumen agit

Ver...

... quibus in
... lib. 19.
2.º infero expl

AD TITM FF

DE LEGATIS

1. 2. 3.

Amplissimam de legatis, et fideicomissis materiam quae quarta nu i mentariae voluntatis ultima et utilissima portio est statim post tractationem de testis codicilis et hereditatibus Tribonianus inseruit le 2 § Quintus est le 3 § de testamentis Cod de veteri iure enucleando princip. instit de legatis, et quia amplitudo eius uno tit aut libro capi non poterat, non modo in libro tres titulos quae divisit, sed et deinceps usque ad lib 37 ferme variis singularibus titulis disposuit, continuavitque. Agredimur ex Academico prescripto explicandum, Deo auspice, vestroque plausu. Faciat ille, ut quemadmodum commentationem hanc nos sexio, et cum cura elaboratam prelegentes, et quasi prelegatis fidei, dextreque vestre ex animo et afectu committimus, ita ut vos, Auditores novilissimi in Rem vidumque vestrum veritatis solidumque capiatis hoc nostre admonitionis fideicomissum ut tertullianus loquitur lib i ad uxorem capi: Plane ut solemne illud nostrum servemus, vulgata aut faciliora breviter electa aut utiliora plenius, et utraque permittimus perspicue tractandi in primis ad Rubricam. et leg iam aliasque huius tractatus compendiarias recitationes.

Ad Rubricam.

Et ad lem 1a lem legatum 116. ff de leg i. lem legatum 36. ff de leg 2. et de legatorum et fideicomissorum origine, defone exequatione, et diferentiis prima, potioraque.

Elementa.

Quae singula ut quo ordine policemur exponamus in primis nu I

q^d ad Originem Legatorum et priorem nostrę Rubricę partem pertinet Sciendū est
Verbi legare significationem et generalem esse et Specialem, Generaliter legandi
verbo omnis directa Ultima dispositio significatur, quia legare dictum est quasi
legis modo vt est imperative decernere, et constituere teste Ulpio in frag. tit 24
de leg. in princip. eoq; sensu apud Ulpiū Vulgo in hac Re n̄ animadversū etiā
lex 13 § 6 in le Julia 13 § idē Julia 6. ff de actio. empti Vectigalia quę municipijs quibusdā
fundus dicitur devere apellant Legata quasi imperata et indicta fundo Im
peratores 7 ff de publicanis et vectigal. sive q^d dominus testo ea onera fundo im
posuit Reliquitq; ut in le Usufructu 7 § quoniā vers aciems in fine le si pen
dentes 29 § 11 q^d 3 de Ususfructu Sentit Cujatius in dic le Julia 13 § idē Juliānus
6 quamvis minus Recte idē lib 5 observat Cap 4 pro verbo legata Reponat
Vectigalia ex Authoritate Sinopsis iuris Basilicarū lib 19 Cap 13 tit 8
Plane iuxta eā verbi legare pro eo q^d
nu 2° est leg modo disponere usurpationē, lex 12 tab Cū testatoribus facultatem
disponendi de Rebus suis etiā in id tempus, quo morte eorū voluntas inter
cidit prestare vellet ad instar leg. cuius authoritas etiā mortuo legislatore
permanet legandi nomine usa est in illo Cap pater famil. uti quisque legasset
super pecunia tutelave suę Rei ita ius esto. quibus verbis n̄ solū specialiare
licta quę nunc legata dicimus sed etiam heredum institutiones, libertatū dationes
et tutorū Constitutiones Comprehendi et Confirmari Certū est le verbis legis 120 iuncta
le sepe in principio instit de lege falcidia Novella 22 de nuptijs Cap 2, Ulpius in
frag tit 11 de tutelis § testo 11 Author Retoricorum ad herenniū lib 1 Cicero lib 2
de inventione subtiliter et ad Rem faber de Erroribus pragmaticorum decade 44 errore
7 nu 3 quamvis aliter et a verbo legere sive eligere deducant verbū legare pat
alios noster Richardo ad hunc tex Cap 1 nu 7. Qua Ratione testariā hereditatem lege
12 tab confirmari sit sub apelatione legandi ideoque n̄ inproprie lege obvenire
scriptū est in le lege 130 ff de v.s. le 1 ff de hereditatis petitione quamvis quoties n̄ de
omni, sed specialiter de aliqua iusta et legitima hereditate sensisse Contrahen
tes aparet, Continet eo nomine sola ab intestato hereditas quę sola propie et
immediate a lege defert sine voluntate defuncti le 3 § de illo ff pro socio n̄ auti
testaria quę etsi lege Confirmat, n̄ tamen nisi precedenti defuncti voluntate
dā le lege 130, cui Conciliandę cū dā le 3 § de illo, ita docent et distinguunt Fineleus
in le 2 nu 7 C de bonis maternis Donelus lib 9 Coment Cap 2 Ubi Hiligerus Ouid
dus lit C Richardus in § quędā 20 instit de actionibus et in apendicibus ad le
2ā nu 32 ff familię erciscundę quamvis aliter Alciatus lib 4 paradoxarū
Cap 7 distinguit inter hereditatem testam, et legitimam Cā dic le 3 § de illo, le
1ā ff de hereditatis petitione.
Sed generalis ea verbi legare significatio quamvis
nu 3° nec sit impropria nec Restricta legibus de quibus in dic le verbis 120, ut
exposito eo tex simulque lege in generali 80 ff de v.s. probat ante nostrates
nuper laudatos Pereira in le si curatorē, verbo sine Curatore nu 12 et 13 Cod de
in integrū Restitutione, Postea tamen Paulatim in desuetudinem abiit Con
trario et Comuni usu Noviorū iuris Canonici, apud quos legatorum apellatio

ad singularia Relicta testo disposita verbis imperativis legitimisqe Referri solet et ab institutione heredis sive dispositione de universo iure hereditatis distinguitur le filius § § sed etsi portio 6 ff de leg prestandis l. 1a § qui neque 3 ff de hered. inst. § sed neque 10 et § legatariis inst. de testis ordinandis, ideoqe odie comuni usu atento ex verbo lego adiecto universitati bonorum veluti si testator nullo alio herede instituto ita scripsit lego Ttitio bona mea non inducitur institutio, neque heredis assignatio Docet Bartolus in le Centurio nu 9 Jason nu 37 ff de vulgari Menochius consil 86 nu 18 lib 1 quorum sententiam Comuniorem vocat Pereira ubi proxime nu 9 hiligerus ad Donellum lib 8 cap 1 lit D. et laudatus a Cevallos Comunium contra Comunes quest 219 et apud nos inspecta Regia le 2 tit 4 lib 5 Compil. iuxta quam testum sine heredis institutione consistit ideoque non est necesse ut verbum lego ad institutionem trahatur et procul dubio senta ea Bartoli certior Recentiorqe, ut monet Covarrubias in Cap Rainaldus § 1 nu 6 de testis. Padilla in le ea quam 14 nu 18 Cod de fider. Menchaca de successionum progressu lib 1 § 3 nu 3 Matienzo in dic leg 1 glosa 9 nu 85 ubi Azevedo nu 167 tit 4 lib 5; nisi verbo legandi accedat alia coniectura veluti apellatio heredis ut in dic Cap Reinaldus 18 vers porro et vers ad ficiens de testamentis quem ita interpretatur post alios adductus in d le Centurio nu 130.

Iam vero legatum specialiter acceptum definitur a Modestino in nostra le legatum 36 de leg 2 Donatio testo Relicta et a Florentino in nostra le legatum 116 de leg 1 delibatio hereditatis qua testator ex eo quod universum heredis foret alicui, quid collatum vellit. et in sinopsi basilicorum lib 44 tit 1 cap 105 hereditatis, et a Justiniano in § 1 instit hoc tit. Donatio quedam a defuncto Relicta ab herede prestanda neque disimiliter nostrate Regio iure in le 2 tit 9 partita 6 et apud Constantinum Armenopolum in promptuario iuris lib 5 tit 10 in principio sed cum definitiones iste quamvis diversis verbis in eandem sententiam conspirent Breviorqe et elegantior Modestini definitio sit opere pretium erit ea precipue exposita Reliquas obiter illustrare, est itaque legatum Donatio in eoque veluti genere cum donatione inter vivos, et causa mortis convenit, nec tamen eadem cum illis, sed ut Justinianus loquitur Donatio quedam et ut Regia partita loc laudata una manera de Donation. id est propria, certaqe species distincta ab aliis que designatur verbo quedam ex more Ictorum in aliis definitionibus le 1 § dolum ff de Dolo Ulpius in frag. tit 19 § mancipatio et tit 22 § Aelius Galus de V.S. apud Pomponium Festum ubo possesio Distinguitur autem quatenus Donatio est legatum ab hereditate que non semper aut simpliciter Donatio est quia nec gratis donatur, sed cum oneribus quibus obnoxia, et sepe damnosa est lex hereditatis 119 ff de V.S. le 1 z etz ff de Bon poses. cum e ca legatum numquam damnosum legatario esse posit le si hereditatem 32 ff mandati. Distinguitur etiam a libertatis Datione, que donatio non est, vel ex ea inter alias Rationes: quia libertas etiam invito datur le 1 z § 1 in vers quidam vers licet enim Cod de testaria manumissione: Donatio autem non item le hoc iure 16 § non potest ff di donationibus le invito 69 ff de Reg iuris: distin

nu 4

Distinguit enim a tutoris datione que nulla consideratione donatio est, quia tutoris respectu tutela est onus, et pupilli respectu diminutio administrationis que alioquin pupilli ut pote domini erat nullo autem respectu lucrum, seu donum est l. tutor 27 l. qui negotiationem 58 in fine principii ff de administratione tuto.

nu 5° Addicit a Modestino in defone testo relicta quibus verbis definitio perficit propriaque nota et differentia legati a fidei commisso quod perinde donatio est sive liberalitas l. unum ex familia 67 § si falcidia ff de leg 2 iuncta l. [illegible] non facile 6 § si cui plusquam per legem falcidiam et a reliquis donationibus distinguit; namque in primis proprium legati est ut non nisi testo relinqui possit § preterea 10 inst. de fideicomis hered. l. illud 13 § 1 in fine ff de leg prestandis Ulpian tit 24 de legatis in principio vel codicillis testo confirmatis, quia codicilli pro parte testi habentur l. quidam 14 ff de iure codicillorum leg impuberem 21 § qui codicillos 6 ff ad leg. Cornelliam de falsis e contra autem fideicomissum non solum testo sed etiam codicillis ab intestato vel per epistolam vel sine scripto relinqui dic § preterea 10 § non tantum et § codicillis instit de codicillis l. et in epistola 22 Cod de fidei comissis l. 2 Cod de codicillis. Paulus lib 4 sententiarum tit 1 § codicillis 10, eamque difam exprimunt Ulpian tit 25 de fideicomissis § fideicomissis 8 Caius lib 2 instit tit 7 § preterea vers *item legatum* et in re simili Modestinus in l. libertates 43 ff de manumissis testo iuncta eleganti specie in l. 1 Cod de manumissis testo, dife ratio ea forsitan quia verba illa leg 12 tab. *Uti legasset super pecunia tutelave sue rei* accipiuntur pro coniunctis ita ut nisi disponat pater familias de pecunia sua id est hereditate l. cum pater 77 § mando 24 ff de leg 2° l. testandi 13 C de testis non posit legare res singulas, aut tutorem dare, l. sepe 53 in princip ff de V.S. cui post Cujatium ibi lib 59 Pauli ad edictum iungendus Hotomanus lib 6 observat cap 5 Petrus Faber lib 2 semestrium cap 24 de hereditate autem non nisi directo testo disponi § codicillis inst de codicillis et ideo si testum deficiat in quo de hereditate dispositum sit, facultas legandi res singulas ex illis verbis pendens exerceri non potest hec autem ratio cessat in fideicomisso quia non ex l. 12 tab ut postea dicemus, sed ex voluntate relinquentis pendet, et ideo qualitercumque relinquitur.

nu 6° Distinguitur etiam legatum quatenus testo relinquitur non solum a donatione inter vivos [illegible], sed etiam a donatione causa mortis: quia hec et ab intestato valet l. si mihi 20 § 1 ff de legatis prestandis l. 1 § is 25 in princip., et § 1 ff de mortis causa donat. l. 2 Cod. eodem tit.; cuius differentie inter legatum et mortis causa donationem, et aliis quorum meminit noster Valentia lib. illustrium tractatu 1 ad hunc titulum cap. 3 n° 9 et preter Donellum [illegible] Ant. Fab. Infantinus [illegible] Cobarrubias in rubrica de testis [illegible] ff n° 1 et seq. Tiraquellus post l. 1 dub. legis glosa 5 ex n° 24. Gutierrez de iuramento confirmatorio 1 p. te c. 13 n° 7. [illegible] lib. [illegible] controver. ex c. 27, et [illegible] Petrus Gregorius lib 2 [illegible] Sintagmatum c. 14 et lib 42 c. 2. [illegible] ad Fabrum lib 3 tractatu 26 [illegible] 8 et seq, tres [illegible] notiores, neque innobiles dif. licet adiicere; 1a est in legatis ut pote ex testo pendentibus, capacitatem legatarii requiri [illegible] primis tempore testi l. 1 ff de reg. Catoniana; at mortis causa donat. non nisi tempore

mortis

Mortis donantis l. in Mortis 22. ubi Pisanius, et Cuiacius tract. 2. ad Africanum ff de mortis causa donat. Fab de erroribus pragmaticorum decade 44. errore 7. n. 11. 2a. differentia e legatum purum vel in diem certum relictum ex legibus Iulia, et Papia, vel cedit ad eas facti non ante apertas tabulas testamenti l. unica § cum igitur 1. cod. de caducis tollendis, Ulpian. tit. 24. de legatis §. legatorum 31. et ideo si servo legatum sit, is que post mortem testatoris ante apertas tabulas testamenti manumittat, ipsi potius quam domino adquirit l. si post diem §. § ult. ff quando dies legati cedat; at donatio causa mortis, a morte donatoris cedit, et si servo donatum sit, is quod post mortem donatoris ante apertas testamento manumittat, non ad eum, sed ad dominum pertinet d. l. in mortis 22. l. ult. a ff de mortis causa donat. notat Cuiacius tract. 2. ad Africanum in d. l. mortis 22 contra ... ad Donelum lib 14. c. 33 litt. q. secundo quae accipiendus e tex in l. sed interim 11. § 1 sequenter 6. Veneto § quod 2. ff de donat. int. virum, et uxorem.

N 7

Tertia denique differentia e maritum qui legare sibi volentes rogauit ut uxori suae legant, non censeri donare uxori contra prohibitionem iuris: quod legatum ut legantis capit, et non nisi post mortem testatoris defertur, ideoque ea quorum defe... velut vivo testatore non potest agnosci, aut adquiri l. si ita 45. §1. ff de leg. 2. l. 1. § decretalis ff de successorio edicto. Proinde eo tempore, quo maritus testatorem sibi legaturum rogauit, ut uxori legaret, non potuit intelligi legatum agnoscere, vel adquirere, atque ita uxori donare, et consequenter neque pauperior fieri, aut amittere id quod nondum sibi delatum erat, neque uxor ex donatione mariti, sed ex testamento legantis, legatum capit, l. sed et si vir 31. § quod legatum 7. ff de donat. int. virum, et uxorem diuersum e mortis causa sibi donaturum, maritus iubeat uxori tradere, nam cum causa donatio, quamuis ante mortem donantis non perficiat, firmet ve, d. l. in mortis 22, l. non videtur 32 ff de mortis causa donat. statum tamen incipiat, fiatque per stipulationem, vel traditionem a presente, et in ea non solum agnoscat, sed etiam adquirat illico donatorum, salte revocabiliter l. 2. l. si mortis 29 cum l. seq. l. int. 38. ff de mortis causa donat. censetur maritus eo ipso quod uxori tradi iubet agnoscere in primis donatum, atque ita postea uxori donare simulque fieri pauperior creditur, dum quod iam agnouit amittit, contra rationem prohibitionis donationum int. l. Hugues, l. idemque 4. iuncta l. 3. § penult. et ult. l. quod si mihi 56 de donat. int., quas ita desperate exponit, exponitque cum d. l. sed si vir 31. § quod legatum Cuiacius lib 17. digestorum Iuliani in d. l. ideoque, quamuis alii post plures Pater Thomas Sanchez de matrimonio lib 6. disputatione 4. n. 2.

N 8

Neque re vel effectu discrepant a Modestino, definitiones Florentini, et Iustiniani: nam quod Florentinus in primis legatum esse donationem expressit verbis illis definitionis, alicui quid collatum velit. tra l. legatum 116 esse autem testamento relictum et fideicomisso, et mortis causa donatione distingui satis demonstrat dum legatum definit; delibationem hereditatis, ex eo quod universum heredis foret, sicut in sinopsi iuris fun data supra n. 4. exponitur diminutionem hereditatis, tum quod vix hereditas non nisi testamento dari, vel adimi possit § codicillis inst. de codicillis, itaneque delibauit, aut diminuit legatis nisi testamento relictis, vel codicillis confirmatis qui pro parte testamenti sunt, in quo iam dirimus a fideicommissis, et mortis causa donat. legata distare, tum etiam, quod hereditas apud Florentinum usurpat pro eo quod universi heredis foret, ut ipse loquitur, sive pro universitate bonorum defuncti ante aditionem heredis l. 1. ff de separationib. eoque sensu suppie, et simpliciter legatum e delibatio hereditatis: quod a solo herede relinqui potest princ. inst. de singulis rebus per fideicommissum relictis, atque ita solum id quod futurum heredis erat diminuit, fideicommissa autem, etiam legatorio, et aliis relinquunt, et eorum ius delibant non hereditatis heredis ve princ. inst. de singulis rebus, l. si fuerit 5. §1. ff de legatis 3. l. si pecunia 77. ff de legatis 1. Caius lib. 1. inst. tit. 7. § Praeterea q. vers. item per legatum, Ulp. tit. 25. de fideicommissis § filio 10 respexit autem in definitione Florentinus, ut probabit post Cuiacium Nouiores suspicantur ad legem falcidiam, quam exponebat lib. 11. institutionum in d. l. legatum 116, et in l. si heres 90 ff ad l. falcidiam, et qua attenta legatum e delibatio hereditatis; quod eam delibare, et minuere usque ad quadrantem potest, non autem totam exhaurire sed ita, ut ex eoque universum heredis foret saltem pars 4. apud eum remanet l. 1. vers. & 2. ff ad l. falcidiam.

N. 9 sed et Iustinianus in princ. inst. hoc tit. quamvis diversis verbis eadem rei substantia inspectiva nam dum legatum definit donationem a defuncto relictam, distinguit eo ipso, a donatione causa mortis, quae vivo donatore incipit, fitque per traditionem, vel stipulationem, statimque vel dominium, vel possessio donatario adquirit, quamvis ante mortem donatarii non perficiatur, l. 2. l. si mortis 29. l. videamus 32. l. in 38. ff de mortis causa donat.; non autem relinquit: quia relinquendi verbum proprie convenit illis solis, quae ex morientis iudicio, aut bonis post mortem eius capiunt l. 1. § generaliter ff de tabulis exhibendis, Martialis lib. 10. epigramma 47. res non parta labore, sed relicta; Virgilius 4. Georgicorum; cui pauca relicti iugera ruris erant; ideoque in l. 2. cod. de natalibus liberis, largiendi, et relinquendi verba separant, primum quia ad donationis viventis; secundum ad morientis legata refert, Deinde dum Iustinianus subiungit esse hanc donationem, quam legatum dicimus, ab herede praestandam distingui eam a fidei commisso; quia hoc etiam ab alio, quam herede; legatum autem ab herede solo praestatur d. princ. inst. de singulis rebus per fidei commissum relictis cum supra laudatis, ex quo apparet nihil minus, magisve in definitione Iustiniani contineri, neque in ea vitiose, otioseve adiici illa verba: ab herede praestanda, ut contendunt post plures noster Valentia d. lib. 3. tract. 2. ad hunc tit. c. 3. n. 11. Everardus Bronchorst centuria 3. assertione 50. Guibertus Costanus questionum iuris c. 14. n. 4. Pereira in Elucidatorem verbo Sine curatore n. 18. cod. de integrum restitutione, defendit autem contra impugnatores Praeceptor noster Pichardus in princ. inst. n. 18. h. tit. Radulphus Fornerius lib. 1. rerum quotidianarum c. 11

N. 10 Origine et definitione legati iam exposita, proxima inspectio est de origine, et definitione fidei commissi, plane fidei commissum est quia ad verbi originem pertinet dictum est, quasi commissum fidei illius, quod a defuncto relicto praestare rogatur, nominis autem ratio deducta ex eo. qui 1. fidei commissa 1. civili iure Romano, ex sola fide et pudore eius qui, ut praestaret committebatur, pendebant, cui fidei, et pudori si rogatus non obtemperaret nulla iuris necessitate, aut vinculo ad praestandum fidei commissum compelli poterat princ. inst. et §. et qua prima de fidei commissariis hereditatibus, eius que rei ratio rursus ea erat, quia lex 12. tab. de quo supra n. 1. eam solam voluntatem morientis confirmavit, sub legandi verbo quae legis modo, sive imperative, et directe disponeret, et consequenter non fidei commissi, in quo precariis verbis, obliquisque rogat potius commendatque, aut committit fidei rogati testator, quam vel imperat, vel pro imperio testator disponit, ut notat Donel. lib. 7. comment. c. 15. et lib. 8. c. 2. Faber de erroribus decade 44. errore 7. n. 4. quibus iam quo ad originem rei pertinet consequens est fidei commissorum usum, vim, et auctoritatem referendam esse ad ius gentium cuius vincula sunt fidei observantia pietatisque, equitatis, et pudoris ratio quibus solis fidei commissa sustinebant destituta auxilio iuris civilis d. princ. inst. de fidei commissariis hereditatibus l. unum ex familia 67 § ult. ff de leg. 2. l. Pamphilo 39 de leg. 3. iuncta l. is cuius 84. § si natura ff de reg. iuris l. 1. ff de constituta pecunia. l. Stichum 95. § naturalis ff de solut. l. adoptivus 14. § serviles ff de ritu nuptiarum; unde quamvis postea primus Augustus, et deinde sicuti caesares, paulatim fidei commissis veluti approbationem dederint, iuris civilis instituto proprio pretore tandem qui de fidei commissis iudicaret, et rogatos ad praestandam fidem compellent d. princ. inst. de fidei commissariis hereditatibus, et princ. inst. de codicillis l. 2. § capta 31. vers. quos deinde ff de origine iuris semper tamen obtinuit, origine et substantia inspecta, ut fidei commissa censerent esse iuris gentium, sicut contractus plerique iuris gentium sunt quamvis iure civili approbati l. iuris gentium 7. ff de pactis l. ex hoc iure ff de iustitia et iure l. 1. § ult. ff de contrahenda empt. et stipulatio iuris gentium est, quamvis iure civili approbata, § de constituto inst. de act. l. eaque 53. ff de adquirendo rerum dominio, iuncta l. ari?? utilis 8. § ult. ff de acceptilationibus, docte noster Valencia d. lib. 3. tract. 2. c. 1. ex n. 3. Osualdus ad Donelum lib. 7. c. 15. litt. B.

N. 11 Definitur fidei commissum ab Ulpiano tit. 25. de fidei commissis in princ. ut sit quod non civilibus verbis, sed precative relinquitur, neque ex rigore iuris civilis proficiscitur, sed ex voluntate datur relinquentis. ex qua definitione, seu descriptione, ut iam breviter ipsam illustremus, simul quia nobiliores inter legata, et fidei commissa iuris antiqui differentias explicemus

1. ?? illo

Prima illa, et Primaria nascitur nempe legatum relinqui debuisset civilibus, legitimisque directis, imperativisque verbis, et quidem certis, solemnibusque, qualia Ulp. proponit d. tit. 24. de legatis in princ. et §.1. cum Segg.; fideicommissa autem verbis precarijs relinqui solita, qualia referunt in §ult. inst. de singulis rebus, per fideicommissum, l. 2. Communia delegatis, et ad Ulpiano d. tit. 25. §.1. lib 4. Sententiarum tit. 1. § fideicommittere, et quibuscumque inflexis, sive non solemnibus. Lectio 115. l. 1. et eo modo 118 ff de legatis 1. l. unum ex familia 67. § ult. l. peto 69 ff de leg. 2. l. fideicommissa 11. § si quis ita 4. et §. hec verba 9. l. Pamphilo 39. de leg. 3. Paulus d. lib 4. n.° 1. § quod fideicommissum. 2.a diffa. fuit in legatis verba omnino requiri, § sed diversa 2. inst. h. tit. l. in legatis 21. cod h. tit. juncta l. quoniam 15 cod de tit. l. ult. Cod. qui admitti; fideicommissa autem etiam sine verbis solo nutu relinqui l. nutu 21 de leg. 3. l. et in epistola 22. cod. de fideicommissis. Ulp. d. tit. 25. § etiam 3. vel ex coniecturis induci posse l. cum proponebat 64. de leg. 2. l. cum virum 56 cod. de fideicommissis. Tertia diffa. est in legatis strictum civilis juris rigorem in fideicommissis autem benignitatem juris gentium, et voluntatem relinquentis prevalere § sed non diss. inst. h. tit. Ulp. d. tit. 25. in princ. l. penult. de leg. 1. l. heredes 57. § 1. S.C. Trebell. d. l. unum ex familia 67. § ult. Ex quibus constat aberrasse temere Antonium fabrum lib 15. coniect. 12. 2. et de erroribus pragmaticorum decade 26 errore 3. et Segg. contendentem fideicommissis semper certa, et solemnia verba necessaria fuisse neque ex coniecturis induci, quem refutat Illegens ad Don. lib 8. c. 3 litt B.

Quarta superioribus proxima diffa est legatum ut pote juris civilis, non nisi cives Romanum l. 1. ad l. falcidiam, et consequenter Latinum Junianum capere non potuisse, cum tamen fideicommissum tamquam juris gentium capere possit N 12

Ulp. d. tit. 25. et latini, Caius lib. 1. inst. tit. 1. § sed int; nisi scilicet, aut mortis testatoris tempore aut intra centum dies cretionis, sive additionis latinus cui legatum relictum est fiat civis Romanus: tunc enim etiam legatum capere potest teste Ulpiano tit. 17 in princ. et tit. 22. §. latinus notat Hotomanus lib. 2. observat. c. 17. eo quod refferse, et inde interpretari soleo tex in l. non oportet 52. de leg. 2. ubi regulas illas non oportet prius de conditione cuiusque quam querere, quam hereditas, vel legatum ad eum pertineat, interpretor non de celibe, aut orbo, ut Cuiacius in l. si cognati 19 de reb. dubijs, et tractatu 1. ad Africanum in l. si id quod 10 ff si quid in fraude Patroni, Balduinus leg. Papia pagina 99; sed de latino, tum ex voce, conditione, que proprie ad statum latinitatis potius, quam celibatus, vel orbitatis refert § ult. inst. de libertinis, et § ult. inst. de successione libertorum, l. 1. cod. de latina libertate tollenda; tunc etiam, quod verba hereditas, vel legatum apprime conveniunt latino, qui eorum incapax est, quamdiu Latinus, non tamen fideicommissi, ut iam diximus, non autem celibi, aut orbo, quod hij non solum hereditatem, vel legatum, sed etiam fideicommissum, et bonorum possesionem, et donationem causa mortis capere prohibent, ut ad ll. Juliam, et Papiam, lib 4. et 6. notat Paulus in l. et fideicommissum 87. de leg. 3. l. hereditatis 138 de V. S. l. Senatus 35. de mortis causa donat., quas ita vulgo exponunt post Balduinum, Cuiacius in d. l. 138. et nostrates Pichardus in rubrica inst. de bonorum possesionibus, n.° 8. Sypinus in Speculo titulorum glosa 27 n.° 48. Pansa in notis quadrimestri 2. p. tit. n.° 12. et Seqq. Sum denique quod de Latinis, et modis quibus cives Romani fiunt tractasse ferentium Clementem lib 3. ad leges Juliam et Papiam ex quo deducta est, d. l. non oportet 52 constat ex l. qui in continentibus 141. juncta l. Edificia 139 de V. S. Ulp. tit. 3. in princ. et § liberis.

Subsistamus tamen paruisper nam quod propositis de capacitate fideicommissi tamquam juris gentium in latino, preter dissimile ius in eare celibis, et orbi de quo supra; obstat gravi exemplum deportati, qui quamvis capax maneat eorum quae juris gentium sunt l. Sunt quidam 17. § primo de penis l. deportatus 15 de interdictis, et relegatis, fideicommissum tamen capere non potest, ut colligitur vel intelligitur ex l. 1. § hi qui 2. l. si deportati 7. § similis de leg. 3. et expressum didici in l. cum Ulpian. 16 de interdictis et relegatis, in quo diversum melius quod ius fideicommissi relicti Servo deportati, quam si ipsi deportato relictum sit, ne dicere quod in deportato ipso presens, certa quod capacitas facit fideicommissum prout non scripto: ~~at in servo deportati~~ l. 1 Cod. de heredibus instituendis at in servo deportati scilicet post deportationem, ex causa juris gentium adquisito fideicommissum omnino valiturum est, servusque capax futurus vel ex persona deportati, si restituturus sit, vel ex persona fisci si deportato citra restitutionem mortuo servus ille ex vi veteris publicationis vindicetur l. 2. cod. de bonis proscriptorum l. cum ratio 7. § ult. de bonis damnatorum, ideo quod fideicommissum interire N 13

lex 52 de leg 2

lex 16 de interd et releg.

interea valere supponit, et pertinere, vel ad fiscum deportato non restituto mortuo, vel ad deportatum restitutum d. l. si deportati 7. de leg. 3. quam ita probabiliter explicat Fab. de erroribus decade 14. errore 8. et quem ius alii idem Fab. de erroribus decade 46. errore 4. n.º 6. et lib. 12 Conject. c. ult. Donellus lib. 6. ... c. 27. et minus recte deportatum esse capacem fideicommissi; agnoscant decepti Froglili inprincipio inst. de fideicommissariis hered. (quae ad peregrinum tamen, non ad deportatum pertinent) Duaren. in l. ... Sab. lib. Semestrium c. 13. pagina mihi 195. Donellus in l. 1. n.º 13. vers.º alio loco Cod. de hered. institu. Vter Pareja in otio quadrimestri 2.ª p.te n.º 65. Pichardus in § Servus 6. n.º 20. et seqq. inst. de hered. instit.: quia et fideicommissum non est iuris gentium, et quemadmodum deportatus, celebs, orbus capaces non sunt fideicommissi, ita neque latinus.

N 14 Difficultatis propositae differentia inter latinum et celibem, orbum deportatum quia ratio nondum quia etiam expressa, aut exposita, ut intelligatur observandum est inprimis incapacitatem hereditatis, et legati, in latino, non in pena eiusdem, aut exprohibitione specialis legis descendere neque introductam fuisse lege Iunia Norbana de qua d. tt.º 23. § latinus Vlpianus; sed ante eam etiam obtinuisse ex conditione et statu personae eiusdem latini, qui cum civis Romanus non sit non habet communionem iuris civilis, ex quo capiendi titulus iuspendet d. l. 1. ad lg. falcidiam iuncto Vlpiano tt.º 5. § ex cive, et princ. inst.ª de nuptiis, ex contrario autem in celibe, orbo quia in penam celibatus, et orbatis exprohibitione speciali legum Iuliae, et Papiae, antequam ipsi e statu personae utpote cives Romani omnino ex tt.º capere poterant incapacitatem hereditatis, et legati introductam fuisse, l. 1. Cod. de infirmandis penis celibatus, sicut et deportato similiter in pena delicti digni deportatione, et adiuncta ei pena incapacitatis iuris civilis l. inter penas 6. de interdictis, et relegatis. Secundo observandum est celibes orbos quamvis sint incapaces fideicommissi, neque ex statu personae, neque ex verbis legum Iuliae, et Papiae quia hae sicut Iunia Norbana non sunt locutae de fideicommissis utpote latae suo Augusto teste Dione Cassio lib. 14, 56, et 57, quo tempore nondum fideicommissa vinculo iuris continebantur princ. inst. de fideicommissariis hered.; tamen postea interpretatio iuris consultorum prohibitionem legati capiendi in celibe, et orbo, ex legibus Iulia, et Papia extensam fuisse ad fideicommissum d. l. et fideicommissum 87. de leg. 3. quoniam alioquin derisoria, et inutilis quo ad legatum prohibitio esset, si in fraudem eius, et penae liceret fideicommissum capere: quemadmodum ex eadem in deportato, quamvis liber, et capax iuris gentium est ad quod fideicommissum refert, esset etiam capax fideicommisso, tamen incapacitas legati iure publico ex quo ius capiendi legatum pendet, d. l. 1. ad lg. falcidiam in penam deportati inducta, moribus, quibus fideicommissa ad iuris necessitatem redacta sunt d. princ. inst. de fideicommissariis heredit., producta, et propagata est ad fideicommissum, ne alioquin pena incapacitatis illusoria esset d. l. cum Vlp. 16 ibi: ita verba contra mores, et ius publicum distinguo, expono et interdictis, et relegatis, iuncta l. bona fides 31. ff depositi. Diversum autem in latino, quia ille ante potentiam civis fuit incapax legati, et ante legem Iuniam Norbanam, et per eam non nova prohibitio, aut pena in fideicommissis, de quibus locuta non est, neque in legatis maior incapacitas introducta, quin potius minor dum statuit ut latinus, qui ante eam legem omnino incapax legati possit id capere si intra dies cretionis fiat civis Romanus, Vlpianus d. tt.º 17. et 22. § latinus; quo constituto coepit quodam modo sub conditione cum latino titulus factio esse Vlp. tt.º 11. § tt.º 16 et § latinus 8. et tt.º 20. Proinde nulla ratio fuit ob quam latinus non caperet fideicommissum neque ex statu personae utpote liber, et capax iuris gentium, neque ex prohibitione legis Iuniae in legatis: quia in eis magis eum capacem fecit quam ante esset, et consequenter non fraudat si ad fideicommissa non producit, quin potius dura interpretatio esset si quia in legatis capacitatem, quam latinus non habuit favorabiliter ampliavit, in fideicommissis, quam semper habuit restringeret l. nulla 25. de ll. l. quod favore 6. cod. eodem tt.º

N 15 Sed, ut ex digressione in viam, quinta iam, et propositis proxima differentia est legatum utpote iuris civilis non nisi latina, fideicommissum, utpote iuris gentium et iam graeca, vel alia lingua relinqui potuisse Vlp. d. tt.º 25. § item graece l. fideicommissa 11. de leg. 3. iunc ... inutilis 8. § ult. de acceptilationibus l. decreta ... de R. I. l. iudices 12. Cod. de sententiis, et interlocutionibus l. directa 14 Cod. de tt.º manumiss. l. ult. Cod. de testamentaria tutela, l. hac consultissima 21. § ult.º Cod. de tt.º quia ... tra-

trat, post multos allegerus ad Donellum lib. 2. 8. c. 3. litt. L. et seqq. et ex nostris Valentia
lib. 2. illustrium tract. 3. c. 1. n. 46, eruditissimus Soloriano 2. tomo de indiarum iure lib. c.
25. n. 44. et seqq. Noster etiam, nuper quem cum iactura hispaniae eruditionis eruditionis sublatus
Thomas Tamayo de Vargas in nostris ad lui grandum pagina mihi 94. septima quae
differentia, et sexta, sunt legari non nisi testamento, aut codicillis testamento confirmatis, fidei committi autem etiam ab intestato: item legari semper ab herede debuisse, fidei committi vero etiam a legatario, aut alio quocumque
ut probavimus supra n. 5. et 2. ad quam postremam differentiam respiciens fortasse Marcellus in l. si parens
10. de inoff. testamento, afirmat eum qui legatum percepit ex testamento in quo exheredatus est non posse de inofficioso
agere; quia iudicium defuncti approbavit neque distinguerit utrum sciens vel non acceperit, ut distinguit in eo qui accepit conditionis implendae causa in l. Papinian. 8. § si conditioni, ibi et sciens is accepit de inoff. testamento nimirum quia cum legatum non nisi ab herede debeat, qui legatum accepit non potest ignorare heredem esse cum a quo accipit, et consequenter se non esse heredem: quia si heres vel ex parte esset legatum integrum iure legati non percepisset l. legatum 116 § 1. de leg. 1. quae ratio cessat in accepto conditionis implendae causa: quia potest vel a legatario vel statu libero accipi, ut observat ad rem Cuiacius in d. l. si pars 10. § 1.

Pertinent ad eadem differentiam, et non vulgariter exponendus, componendusque tex. in l. cum maritus 29 § ult., ignotus in hoc tract. perdifficilisque de pactis dotalibus, et tex in l. Seia 11. de dote prelegata: in quibus cum muliere dotem dante, eaque volente, + fratri dotem restitui in casum soluti matrimonij morte mulieris stipulatus esset deinde testamento mulier dotem, vel res dotales aliquas marito, et libertatem servis dotalibus reliquisset, questio est an muliere mortua, stipulator dotem integram a marito petere possit? in qua questione Scevola in d. l. cum maritus 29 § ult. de pactis dotalibus respondet maritum stipulatori cum effectu teneri; ex adverso autem Paulus in d. l. Seia 11. distinguit, docetque; si stipulator tanquam mulieris mandatarius stipulatus fuit repelli eum deberi exceptione a marito, cui mulier dotem reliquit, quod et probat in l. cum qui 37. § nuptura de leg. 3. iuncta l. mulier 72 § ult. de iure dotium l. idemque 10 § si cui 6. mandati si autem stipulator tanquam mulieris donatarius interpositus fuit videri eum gravatum ne a marito peteret, quod marito mulier reliquit, et ideo si petat repellendum similiter esse d. l. Seia 11. l. cum pat. 77. § si mat. 2. de leg. 2 l. 2. l. cum patre 19 cod. de iure dotium, proinde sive mandatarius, sive donatarius fuit stipulator in d. l. cum maritus 29 § ult. pugnat aciriter Scevola ibi cum Paulo in d. l. Seia 11., ut agnoscit, neque explicat Cnantio Iohanes graecus scholiastes lib. 28 Basilicorum, sub tit. de pactis dotalibus in d. l. 29 § ult.: nec respondimus, probamusve Accursianorum distintiones inter donatarium causa mortis in d. l. Seia 11 in fine, et donatarium inter vivos, quale non fuisse stipulatorem in d. l. 29 § ult. supponunt, probatque hoc ipsum ex eoque pactum dotis fratri restituendae precesserat Petrus Barbosa plura, et post plures cumulans in l. quae dotis 34. n. 13. et 94. cum seqq. soluto matrimonio cui tamen et repugnat iuris ratio, et si recte expendant iuris authores in l. 2. cum patre 19 cod. de iure dotium l. debitor 59 § ult. ad S. C. Trebellianum.

quare affirmandum potius breviter utrobique stipulatorem mortis causa donatarium fuisse l. mortis 13. § sive donatione in fine de mortis causa donat. Ulp. tit. 6. § adventitia, et tamen conciliatione ex eo pendere: quia in d. l. 29 § ult. proponitur mulierem res dotales marito legasse, et quosdam ex servis dotalibus manumisisse directo scilicet (tunc enim proprie dicimus testatorem manumittere, cum autem per fideicommissum libertas relinquitur, non tam proprie testator, quam rogatus manumittit, prestatque libertatem, § libertas vers. qui autem et vers. directo, inst. de singulis rebus per fideicommissum relictis tex elegans in l. p. emult. § 1. vers. nam ubi de fideicommissarijs libert.) Proinde cum legatum, et multo minus directa libertas a donatario causa mortis relinqui non possit, princ. inst. et § ante heredis 34. h. tit. non censetur mulier legando, aut directo manumittendo derogare, aut trahere voluisse donatario causa mortis relinqui non possit princ. inst. et § ante heredis 34 inst. h. tit. non censetur mulier legando,
aut directo

manumittendo, derogare, aut detrahere voluisse donatario causa mortis, ut et ideo nihilominus dari ex stipulatione tenet, sed ob noxios heredes suos reliquisse libertatibus, et legata prestent marito d. l. 29 § ult. diversum autem in d. l. seia 11. ubi verba illa dari volo usitata in fideicommissis §. ult. instit. de singulis rebus, suadent, ut quo casu stipulator donatarius fuit intelligatur fideicommissum relictum ab eo, qui, et alioquin dotem petiturus erat, et a quo tamquam donatario causa mortis potuit fideicommissum relinqui d. l. cum pater 77. § mat. 2. de leg. 2. l. 3. l. eum qui 37. § nupturae de leg. 3. docent sic Antonius fab. de erroribus decade 45 error n. 10, Pisanius in l. si aliena 13. n. 29 et seqq. de mortis causa donat. sentit quod aut presensit Cuiacius lib. 2 responsorum sub eodem d. l. 29 § ult. et ante eum veterus Rafael Fulgosius in d. § ult. Cumanus in l. quae dotis 34 n. 7. ff. so. ~~sto~~ matrimonio

N 18 Verum huic interpretationi obstat valde, validequam quod in d. l. 29 § ult. libertatem dotalibus servis a muliere relictam non directam sed fideicommissariam fuisse probat tum ex verbis postremis sequentibus quae supponunt heredes pariter libertatibus, et legatis obnoxios esse, et tamen si libertas directa fuisset nec peti, nec prestari ab herede posset, d. l. penult. de fideicommissis libert.; tum ex eius ratione qua attenta constat, maritum dotalibus servis directam libertatem testamento dare posse, l. 3. cod. de iure dotium, et proinde eum manumittere directo non posse, nisi qui dominus servi est, testamenti et mortis tempore ex iure quiritium authore Ulpiano tit. 1. § iusta libertas n. 3. et tit. 22. § cum servum 8. iuncta l. servius 35. de manum. test. l. servo 9. cod. de test. manum. d. § libertas 2. vers. neque alius inst. de singulis rebus per maritum esse dominum quiritarium servi dotalis, quod et aliis argumentis alibi ostendimus, et rectissime probat Ioannes Suarez ad l. aquiliam lib. 1. c. 5. sect. 3. n. 18. cum seqq. unde et evidenter evincitur mulierem non esse dominam quiritariam servi dotalis: quod non potest in solidum circa eandem rem, et in eodem dominii genere cum marito concurrere l. si ut certo 5. § ult. commodati l. quod constat 141. § ult. de R. Iuris, et consequenter non potuisse directo manumittere in d. l. 29. § ult. cui difficultati, ut respondeamus observandum est in legatis per vindicationem, quamvis stricto iure perinde ac libertates directae non valerent, nisi in his rebus, quae testamenti, et mortis tempore essent in dominio testatoris ex iure quiritium teste Ulp. tit. 24. § per vindicationem 7. Caio lib. 2. inst. tit. 5. § ceterum 4. iuncta l. Stichum 39 de manum. test. l. tantum 88 de V. S. postea tamen senatusconsulto Neroniano cautum fuit, ut quidquid minus factis idem legitimis legatum esset verbis perinde haberet, ac si optimo iure legatum esset, Ulp. d. tit. 24. § per preceptionem 7. unde et effectum fuit ut legata per vindicationem relicta res quae non utroque tempore, et mortis testatoris fuit legata substineat, quomodo iam pridem iure exposuimus Paulum in l. filius 28. § ult. de condict. et de monstr. quo etiam iure exemplo quod credimus idem receptum fuisse in libertate directo relicta servo, qui alio respectu aut tempore, quamvis non utroque testatoris fuit, ut vel tamquam directa valeret in speciem legis verum 58 de manum. test. vel tamquam tacita fideicommissaria argumento ex l. penult. 24. § qui servum de fideicommissariis libert. maxime in dotali servo manumisso a muliere cui dominium in dote saltem bonitarium tribuit l. in rebus 30. cod. de iure dotium, et quid simul cum marito diversis respectibus, ut quos Armenopolus in promptuario iuris lib 4. tit. 8. ad finem, docent post multos Allegerius ad Don. lib 14. c. 4. litt. f. faber de erroribus decade 99 error 1. Schifordegerus lib 2. ad fabrum tract. 13. q. 13. Cevallos communium contra communes q. 3. n. 38 et seqq. affirmamus itaque mulierem in d. l. 29 § ult. directam libertatem reliquisse, ut supra ex verbo manumissit deduximus, nec tamen ut directam, sed iure tacite ut fideicommissariam substineri, eoque respectu heres obnoxius libertati dicitur in d. § ult. non autem donatarius stipulator: quod voluntatis mulieris legantis, vel directo manumittentis non ea fuit, ut derogaret, vel detraheret donatio causa mortis.

N 19 Rursus ut aggrediamur, et nec moremur, nec numeremus Bissas alias, quae iam ex proposito supra appendices sunt neque legatum sicut non nisi ab herede, ita neque relinqui posse a legatario fideicommissario donatario causa mortis debitore etiam post rescriptum Divi Pii, herede heredis, et consequenter neque post mortem heredis. Denique neque a patre, vel domino, si eorum filius servusve instituti sint: fideicommissum autem recte ab

his

his singulis relinqui Ulp. tit. 24. § a legatario 29, et § post mortem 16, et tit. 25. § fideicommissum, 8, et § filio 10 Caius lib. 2. inst. tit. 1. § preterea vers.º item per legatarium, et vers.º quamvis, Paulus lib. 3. sententiarum tit. 6 § post mortem 5. prin.º inst. de singulis rebus, § post mortem 35. inst.ª h. tit.º l. cum filio 11. l. si pecunia 77. de leg. 1. d. l. Seia 11. de dote prelegata, l. 4. 5. et 6. de leg. 3. l. scrupulosam 11. Cod. de contrahenda stipulatione l. unica Cod. ut actiones ab heredibus, succedunt aliae ex 1.º illa iuris stricti in legatis, et voluntatis, benignitatis q. in fideicommissis, rone pendentes diff.e; qualis octava est scilicet legatum ante heredis institutionem dari non potuisse, quamvis fideicommissum posset § ante heredis 34. inst. hoc tit.º l. ambiguitatis 24. Cod. de test.s Ulp. tit. 24. § 15. et tit. 25. § fideicommissum 8. tit. 1. § post mortem 20. cum segg., Paulus d. lib. 3. tit. 6. § ante 2: Nona est posthumo alieno relictum legatum inutile fuisse, non tamen fideicommissum, § posthumo 16. inst. h. tit. l. penult. de leg. 1. l. quidam 5. in fine cum l. 6. et 7. de rebus dubiis. Decima est legatum adimi debere eo modo, quo datum est et test.º aut codicillis test.º confirmatis Ulp. tit. 24. § legatum 29 l. si ita 14. § 1. de leg. 1. alioquin nuda voluntate legatum non adimit ipso iure, sed perdolli exceptionem l. 3. § ult.º l. ex pacto 22. de adimendis legatis prin.º inst.º de ademptione legatorum l. militis 36. § veteranus de test.º militis; fideicommissum autem sicut nuda voluntate etiam presumpta relinquit, ita et adimit ipso iure. l. si iure 18 de leg. 3. § ult.º de adimendis legatis. Secundum quam, quamvis legatum test.º datum, aut ipso iure adimi non debeat alio test.º adimi, l. heredes 21. § 1. qui test.ª facere possunt tamen per exceptionem etiam codicillis perimit l. siquis eum 16 de vulgari, item quamvis delectio legati consulto in test.º facta a testatore non perimat legatum ipso iure, sed per exceptionem, vel quia post consumationem test. delectum fuit l. 1. § sed consulto de his, que test.º debent, ubi ita post accursium Curacius supponit, et in l. legato 37. § 1. ad finem de leg. 1. vel q. voluntas adimendi, que ex delectione consulto facta colligitur non exprimit eo modo, quo legatum datum fuit nempe verbis, tamen aliud est ubi ante test.um perfectum expressis verbis legatum adimit ut in d. l. si ita § 1. de leg. 1.

Consentanee propositis consequentes sunt, nondum q. in hoc tractatu notae, aut notatae, ideo et breviter in numerum erunt referendae diff.e que sequuntur. q.b 1.º sit in legatis q.a post mortem heredis relicta non valent, si relinquantur in tempus in quo heres moriatur, tempus moriendi apud ICtos proprie, et subtiliter accipi pro extremo vitae momento, quod potius vitae, quam morti computatur, ideoq. et legatum substinetur, quasi vivente adhuc herede deberi incipiat non post mortem l. 1. § dies 2. l. heres 79 in prin.º et § 1. de condit. et demonst. l. 4. q.do dies legati cedat, l. Titio 55. de usufructu, Ulp. tit. 25 § post mortem 16. Paulus lib. 3. sentent. tit.º 6. § in mortis 6. quapropter si emancipato filio legatum sit cum pater morietur, q.a emancipatus conferre debet, quidquid moriente patre, et consequenter eo adhuc vivo non autem post mortem patris adquirit l. penult.ª de collat. bonorum, l. eadem 6. l. neq. emancipatis 25. Cod. eodem tit.º Ulp. tit.º 28 § emancipatis 4; et legatum moriente patre, ac proinde vivo eo conferre id cogitur l. 1. § si emancipato 56. de collat. bonorum at in fideicommissis cum post mortem etiam heredis valeant, si relinquantur cum heres morietur effectum potius, quam subtile ius intuemur, nec distinguimus tempus moriendi a momento 1.º post mortem l. fideicommissa 11. § si filio de leg. 3. iuncta l. qui duos 18 § 1. de manum. test.º Proinde cum heres per fideicommissum rogatus esset hereditatem restituere cum volet, et Scevola respondeat interim quamdiu scilicet vivit non esse heredem compellendum ad fideicommissum, Cladiusq. pro ratione apud Scevolam notet hoc interesse, post mortem enim utiq. credit datum l. uxorem 41. § Scevola de leg. 3. quamvis Emanuel de Acosta lib. 2. selectarum c.e ult.º n.º 9 notum Cladii parum subtilem esse contendat, q.a libertas voluntatis non post mortem eius sed moriente eo finit et consequenter tunc non post mortem fideicommissum deberi incipit l. ult.ª q.do dies legati cedat, l. ult.ª qui sine manumiss.e; ideoq. in ea specie fideicommissum a legato, q.d moriente heredi, et sic post mortem datum crederet non valeret non distinguit in l. fideicommissa 11. § hoc autem 6. de leg. 3. fame commissis tradditis a Sarmiento lib. 2. select. c.e 6. n.º 25, semper existimavi rectissimam Claudii notam esse: tum q.a in fideicommissis effectu attento non distinguimus tempus moriendi, et post mortem. Tum et maxime q.a Claudii nota est pro sententia Scevolae ab herede interim, quamdiu vivit non compellendo ad fideicommissum, cuius compulsionis respectu proprie dicitur fideicommissum post mortem datum sibiq.

N. 20

lex 11

lex 41.

id certe, et indubitate ut in l. vlt. 16. de rei vindicatione, q. quamuis ante morte, siue viuente herede deberi incipiat, tedatq. aut datum videat, respectu transmissionis d. l. fidei missa 11. §. hoc autem 6. cum nuper laudatis, exponendis non tamen nisi post morte certum deberi, ut compulsioni locus sit l. hereditarium 2. de rebus auctoritate Iudicis possid. quibus etiam conuenient si a patre herede instituto fideicommissum filio emancipato relictum sit cum pat. moritur et questionis sit an filius id fideicommissum conferre debeat, sicut legatum confert in d. l. 1. §. si emancipato 18. de collat. bonorum respondet in sequenti §. si ab ipso eiusdem legis, quoniam etsi sit quasi ut morte relictum intelligat, utile est hoc fideicommissum non conferri: qui in eo efectum mentem testatoris potius quam strictam subtilitatem, sequimur idemq. perinde accipimus, ac si post mortem patris relictum esset arguto ex d. l. fideicommissa 11. § si filio 10. Docet Cuiacius in d. l. 1. § si emancipato, et lib. 3. obseruationum c. 34.

1121 Duodecima diffa. sit legatum, q. non nisi ab herede, ideo neq. relinqui posse a filio exheredato, quamuis eidem pat. legauerit, neq. substituto filij, q. non plus iuris in eum pater habere debet, quam in filium cui substituit l. qui fundum 87. § qui filios 2. vers. neq. huic contraria l. in ratione 11. § vlt. ad l. falcidiam l. similes 1. § similes 3. de test. militis l. ab exheredati 126 de leg. 1. l. vlt. de legatis 3. fideicommitti autem ab vtroq. posse vsq. ad quantitatem filio relictam l. coheredi 41 § qui sine herede vers. et ideo de vulgari. hodie autem ea diffa sublata, neq. legatum, neq. fideicommissum a substituto exheredati relictum valet l. cum quidam 24. cod. h. tt. l. quidam 31. cod. de fideicommisso. Decima tertia sit legatum nullum vniuersale esse: q. non legat vniuersitas bonorum, hereditas vel eiusdem res singularis, aut bonorum hereditatisque pars, q. legatum partitionis vocat, § sed q. heredis § vlt. Teophilus inst. de fideicomm. heredit. l. nomen 164. § partitionis de V. S. vlp. tit. 24. § sicut. quamuis a princ. de hoc legati genere admittendo dubitaret ex regula legis quedam 9 § 1. eodem lo l. si hereditatem 32. mandati, postea tamen receptum fuit utilitatis cau., et auctoritate iurisconsultorum l. mulier 22. § vlt. vers. legari ad S. C. Trebell. l. si quis bonorum 23. de leg. 1. sic tamen etiam in legato partis hereditatis, legatarius ut pote non heres, neq. vniuersalis, sed singularis successor non ipso iure obligationibus hereditarijs pro parte sibi legata adstringit, sed interpositis cautionibus, et stipulat. quibus pro ea parte obligationes hereditarias suscipit, et indemnitatem heredi promittit d. § sed q. heredes § cum seqq. inst. de fideicommiss. heredit. Secundum quae illas diffas int. legatum hereditatis, et partis bonorum propositas in l. si quis seruum 8. § vlt. cum seq. de leg. 2. accipit docte Valencia lib. 3. illustrium tract. 1. ad hunc tit. c. n. 14. et 26 cum seqq. et preter laudat. ab eo et Illegero ad Bonellum lib 8. c. 11. litt. S. et c. 19 litt. B. videndus Balduinus in scholijs pagina mihi 246 Marcus Ant. Muretus obseruationum iuris c. 13. Schifordequerus lib. ad fabrum tract. 27. q. 7. et seq. Fachineus lib. 5. controuersiarum c. 13. Nicol. Larrea tom. decisionum granatensium 40 n. 40. ex contrario fideicommissum suo iure, naturaq. cum non nisi ex voluntate relinquentis pendeat, tam singularum rerum, quam vniuersitatis bonorum, partis vel etiam denique et totius hereditatis esse potest, ut constat ex tit. inst. de fideicommiss. heredit. et de singulis rebus per fideicommissum relictis, et in fideicommissarium totius hereditatis, partis vel etiam ex S. C. to Trebelliano actiones utiles hereditariae ipso iure transferunt § restituta inst. fideicomm. hered. l. vbi pure 19 § 1. l. sita tamen 27. § Trebellianum 8. ad S. C. Trebell. Decima quinta diffa est legata iure iuditio que ordinario apud iudicem specialiter datum, et actio in formula petita debuisse peti vlp. tit. 25. § fideicommissa 12. l. si q. ex Pamphila 73. de leg. 2; fideicommissum autem extraordinaria persecutione, et cognitione ipsorum Magistratuum l. pecuniae 178. § persecutionis de V. S. l. Titiae 35. de auro, et argento legato.

1122 Postrema, ut etiam diffas, quibus fideicommissa a precipuis legatorum generibus specialiter distinguunt superioribus connumeremus Decima sexta diffa. sit per vindicationem et preceptionem non potuisse legari nisi testatoris proprias ex iure quiritum tempore test., et mortis vlp. tit. 24. §. per vindicationem 7. et §. per preceptionem 11. cum laudatis supra n.o 18., at per sinendi modum res heredis, et per damnationem etiam res alienas legari, et per fideicommissum relinquere licuisse vlp. d. tit. 24. § per damnationem 3. cum seq. et sinendi 7. quam expl. in l. hereditatum, alias l. computationi 68. § vlt. ad leg. Falcidiam

falcidia, verum heres ostenderet rem legatam non esse hereditariam. Sed ipsa Iustus dubitet, quod iudicat esse hereditariam, verius sit Iustus loquitur cuiusquod falcidiam posse retineri, idest non tantum debere bona vicissime, ad quam tex ille pertinet, ut ex epigrafe apparet, quia quod heredes ex legatis retinebant ut fisco solverent, sed etiam retentionem falcidiae heredi negari, quasi id egerit ut legatum intercideret argo ex l. 24. l. beneficia 59 ad l. falcidiam l. rescriptum 6. de his quae ut indignis; iam pridem credidi supponendum ut dubitatio procedat rem ibi legatam fuisse per vindicationem, sine aliqua ipsius testato ipsius si per damnationem legata esset non censeret heres, negare rem esse hereditariam legati evertendi causa: quia praeter quod ipsa negatione obligaret inductus §. ex quibusdam inst. de obligationibus quae ex quasi delicto, ex contractu esset inepta separatio inficiationis cum substractione: quia inficiando etiam si non diceret rem esse hereditariam non ideo legatum damnationis intercideret, substrahendo autem si deeo non obstet legatum tamquam re non extante evanesceret, contrario autem de legato damnationis accipiendi sunt tex in l. alienum 61. in fine ad l. falcidiam cum Cuiacio lib 14. observat. c. 36 tex in Selectum in pomponius 13. § Sed et legatario in fine de adquirenda possessione cum eodem Cuiacio lib 25. observat. c. 33 cum adiecto rem alienam ind. §. Sed et legatario vere legari dici, cum per damnationem legaret; alterum legatum valere de utilitate quo quo sensu apud Ulpianum d. tt. 24. § per praeceptionem 11. optimo iure legari per damnationem dicit, et in novella Martiani de titulis deciorum, vere voluntates testantium probabiles legitimis quod Denique etiam ad legatum damnationis pertinet tex in l. cum vero 26 § ult. de fideicommiss. libert. ubi ignoratione huius principii fluctuant Accursius, et Albericus.

Decima Septima differentia, et superioris veluti sequella in res futuras, quod sicut in rerum natura nondum sunt, ita nec in testantis dominio esse, neque statim semper ve a morte vindicari a legatario possunt, non potuisse legari per vindicationem, sed vel per damnationem, vel per fideicommissum relinqui Caius lib 2. tt. 5. § ceterum 4. Ulp. tt. 25. § res per fideicommissarium 5. et ideo ex lege quod vestales per damnationem legare ponunt l. quod in rerum 24. ubi Cuiacius de leg. 1. l. 1. § ult. de odict. et de monst. l. legat. 17. § 1. de annuis legatis l. ex eo 14. de tritico, vino, vel oleo legato. qua etiam ratione dubitatum olim fuit an res incorporales, et iura veluti liberationis, et servitutis, quod antequam in legatarium transferantur non sunt in rerum natura possent per vindicationem legari, ideo per sinendi modum relinqui solere inspiciunt Paulus perperam a Cuiacio emendatus lib 3. sententiarum tt. 6. § sinendi 11. vel per damnationem, § tam autem 21. in fine inst. h. tt. l. potest 16 immunia praediorum postea tamen obtinuit, ut per vindicationem etiam legaret liberatio, quasi res iuris consideratione iam existens l. 3. ibi: iam certum est de liberatione legata iuncta l. si sic 75. § 1. vers. quod si adiderit de leg. 1. et servitutes ammittantur l. 3. l. ult. de servitute legata, quamvis dubitet Fab. in l. potest 16 § communia praediorum.

Decima Octava differentia est duarum praecedentium ratio, et veluti firmamentum in legatis vindicationis, et praeceptionis ex vi, et verbis legati in legatarium directis, quibus vindicare, aut praecipere legatum iubet, dominium rei legatae numquam heredis factum transire intelligi recta via a morte testatoris in legatarium etiam ignorante ipso iure, et ex legis authoritate sine traditione heredis, tamen revocabiliter, quamdiu legatum non agnoscit, Ulp. tt. 19 § lege 17 l. d. fitio 64. de furtis l. cum pater 77. § surdo 3. l. legatum 80 de leg. 2. l. sed si damnum, § sed et creditor 5. de peculio cum similibus l. 34. tt. 14. partita 3. sub conditione scilicet tacita, et veluti supposita legatarii agnitione, postea secuta et hereditatis aditione, et ius quod retrotractione iuris intellectu ad tempus mortis quo respectu legati adquisitio incipere dicitur; vel agnitione legatarii ~~hereditatis l. Servum 4. § 1. l. Servo 69.~~ l. si quis 3. de conditionibus institutionum vel aditione hereditatis. l. Servum 44. § 1. l. Servo 69, l. si tibi 86 § 1. de leg. 1. l. perinde 8. de reb. creditis l. quod 15 de rebus dubiis, cum qua tamen aditione simul retrotrahitur legati adquisitio ad tempus mortis d. l. legatum 80 in princ. de leg. 2. iuncta l. heres 54. de adquirenda hereditate; ea quamquam certior iure incerta, controversa quod et receptior sententia est, quam memoremur pluribus non affirmamus a legatis damnationis, et sinendi et fideicommissis sine facto, aut traditione, eius qui dare, aut sinere damnatus, rogatus ve est non dominium Caius lib 2. tt. 5. § vindicationis, et § ceteris 4 Paulus lib 3. sentent. 4. 6, § ususfructus 17. d. l. cum vero 26 § ult. de fideicommiss. libert. l. sed cum personalis ex

tto

ttt.º actio ipso iure adquirit legatario, vel fideicomissario ignoranti l. ult.ª cod. q. dies legati cedat
si afirioso 24. vers.º ideoq. de 0, et d. l. filius 16. § 1. in fine qui ttt.ª facere possunt iuncta
int.pretatione fabri lib. 8. dicturarum c.º 29 Illigerus ad Bonellum lib. 8. c.º 18 litt. A.
Decima nona

n. 25. differentia e legatario vindicationis competere vindicationem rei legatæ, sive actionem in rem tanquam do-
mino, et actionem personalem ex ttt.º ff. quasi contractu heredis cum legatarijs, l. cum filius 76 § va-
rijs 8. de leg. 2. l. huiusmodi 84. § ult.º cum lege seq.ti l. si servus 108. § cum homo 2. de legatis l.
l. qf. legat. 38 de iudicijs l. 3. cod. h. ttt.º legatario autem damnationis ex ttt.º l. 1. cod. communia de
legatis, eadem q. extra ordinem exercenda, et ideo persecutionem vocatam fideicomissario, cum remedio mi-
ssionis in rem d. l. filius 26 § 1. d. l. ult.ª cod. q. dies legati cedat, d. l. 1. et 3. § sed q.ª cod. communia de leg. l. fi-
lius 88. § 10. de leg. 2. l. si rei 20. de leg. 3. Paulus lib. 4. sentent. tt.º 1. § heres, et § penult.º, et ult.º no-
vella 39 de restitutionibus = Vigessima differentia e legatario vindicationis ipso iure, et ex auctorita-
te l. duodecim tab. adquiri dominium legitimum, civile, seu quiritarium, sicut heredi post aditionem
d. l. legatum 80. de leg. 2. iunct. l. si quis mihi 25. § sed, q. si mandavit ubi cumanus n.º 15. de ad-
hereditate Ulp. tt.º 19 lege, Marco Varrone lib. 2. de re rustica c.º 10 Cicero in topicis, et in oratio-
ne pro domo sua: in fideicomissis autem, ut pote iuris gentium, non nisi iuris gentium dominium seu
bonitarium l. si quis usumfructum 29 de usufructo legato, l. 5. si usufructus petatur l. facta 63. ad S.C.
Trebell. l. Cremnius 42. de usuris: quas ita exponunt, et opponunt Goveanus lib. 1. var. c.º 5 et post
Cuiacium, fabrum, qui d.ª plures, Schifordeguerus lib. 3. tract. 24. q.e 1. et seq.ti noster Suarez lib. 1. ad leg.
Aquiliam c.º 5. sect.e 2. n.º 22. et seq.ti et consentit fere Pinelus lib. [illegible] p.te 3. n.º 11. cod. de bonis maternis.
Est et alia

n. 26. minus vulgata, et oppositis proxima differentia si Ant. Fab. credimus lib. 7. coniect. c.º 1. et 2. affirmanti
interdictum q. legatorum, quatenus heredi competat pro adipiscenda poss.e rei per damnationem, vel fideicomis-
sum relictæ, quam legatarius damnationis, vel fideicomisarius, sine voluntate heredis occupavit l. 1. §
1. et toto tt.º ff. q. legatorum non tamen competere contra legatarium vindicationis, quoniam hic res legatas ut Caius
scribit lib. 2. tt.º 5. § vindicationis 2. post mortem testatoris, statim non expectato herede sibi presumit,
quam si presumpserit, neque pro presumpto legato, ab herede potest calumniam sustinere, proinde non
teneri interdicto q. legatorum, q.ª calumniose heres repeteret possessionem, quam legatarius suo iure ex
verbis legati vindicationis occupavit, quemadmodum et hodie quoties testator tacite, aut expresse lega-
tario ut rem legatam occuparet permittit cessare interdictum q. legatorum, argo ex l. Titia 34. § 1. de leg.
2. docent post Bartolum in l. centuria 15. n.º 16 de vulgari Ripa in l. 1. n.º 9. q. legatorum, Meno-
chius de adipiscenda remedio 2. n.º 45. Preyra et Sarmiento in d. l. Titia 34. § 1. de verò tamen
mem omnino contraria e sententia differentiam hanc non agnoscens, quam insinuat Donellus lib. 9 com.
c.º 9, sequitur post multos Menochius d. remedio 2. n.º 34. nempe ut etiam in legatis per vindicationem
sicut in alijs omnibus, et fideicomissis interdictum q. legatorum competere, idque in primis probat ex d. l. 1. §
qui vero q. legatorum, ubi etiam in legato preceptionis uni ex heredibus relicto locus e interdicto q. lega-
torum, pro ea p.te quam heres iure legati habet, et tamen constat legata per preceptionem, et vindicationem
eiusdem prorsus naturæ fuisse ex Ulpiano tt.º 24. § per preceptionem, et agnoscit fab. d. lib. 6 coniect. c.º 1.
quamvis contextum d.i §.i qui vero a Triboniano corruptum afirmet. Deinde hoc colligit ex l. 2. q. lega-
torum, ubi supposito competere interdictum, q. legatorum, etiam pro eo legato, in quo pars collegatario accrevit
et consequenter in quo ius accrescendi non autem in legato damnationis, et fideicomisso teste Ulpiano
tt.º 24. § si duobus 12. cum § seq.ti Caio lib. 2. tt.º 5. § in t.º 5. et 6, ut exponemus iam ad l. g. re coniunc-
89 de leg. 3. Neque fabro favet Caius in d. §. vindicationis, cuius alia omnino mens e scilicet, ut le-
gatarius vindicationis, qui rem sibi legatam non expectato herede presumit, non debeat sustinere comminem
calumniam ab herede, nempe eo pretextu, quasi rem hereditariam subtraxerit, ideoque legatum amise-
rit ex regula legis non dubium 5. cod. de legibus l. Paulus 48. ad S.C. Trebell. illa enim regula cessat contra
legatarium vindicationis: q.ª rem legatam occupando non hereditariam subtrahit, sed propriam presumit, cu-
ius ipso iure post mortem testantis e regula autem detinet contra legatarium damnationis, et fideicomi-
ssarium, quibus relictæ res manent hereditariæ, et dominium heredis, antequam ab herede eis tradantur
ut diximus n.º 24. eaque vera, neque vulgata. Vigessima 1.ª differentia e neque tamen pro fabro movet [illegible]

tentia Bartolus in d. l. centurio 15. n.° 16, nam argutum quo ea nititur, ex d. l. Titia 34. § 1. de leg. 2. ad rem non pertinet, idcircoque et communior contraria opinio est ex traditis a Riccio in d. l. centurio n.° 69 Menochio de remedio 2. n.° 49.

Preterea superiorum dictos effectus simulque totidem differentiae sunt legatario damnationis, et fideicommissario, quia ante heredis traditionem domini non sunt, non dari furti actionem, rei relictae surreptae nomine, l. is cuius 85. § ult.° de furtis, sed in factum, l. si heredis 48 § 1. de leg. 1. et eadem ratione fundo per damnationem, vel fideicommissum relicto, qui heredis fundo servitutem debeat, vel cui debeatur, servitute ipso dominium fundi, per damnationem vel fideicommissum relicti adquirit ipsorum heredi, et apud eum convertit dominium fundi servientis, et dominantis, ipsum extinguit servitutis confusione, perimitur l. si servitus 70. l. huiusmodi 84. § edes 4. l. legatum 116 § ult. de leg. 1. l. cum filius 76 § dominus de leg. 2. iuncta l. 1. quemadmodum servitutes amittantur sicut eadem ratione, actio furti quae propter furtum ante aditam hereditatem factum a servo per damnationem, vel fideicommissario relicto competere heredi ceperat confundit, perimiturque aditione d. l. si servus 70 de leg. quamvis utroque posteriori casu confusa servitus actio restituenda sit in traditione legati, vel fideicommissi d. l. si servus 70. cum supra, l. an datis, l. si heres 73. § ult. ad S. C. Trebell. at in eisdem casibus legatario vindicationis datur actio furti rei legatae surreptae nomine, l. si dominium 47. l. si is qui 66 de furtis, quod non condictio furti na, l. sed nec legatarius 12. de condictione furtiva et non est locus confusioni, neque quoad actionem furti l. a Titio 64.
l. si iussu 45. § ult.° de furtis, neque quo ad servitutes l. Papinianus 18. de servitut. ubi verba illa servitutibus, quae aditione confusae sunt, quatenus significant non semper aditionem servitutes confun-
di sic legato vindicationis explicant Accursius, et classicos Cuiacius tres propositas differentias agnoscens in l. legatarius 38. § 1. de leg. 1. et lib 19 Pauli ad edictum in d. l. sed neque legatarius 11. de condictione furtiva, faber lib. 2. coniect. c. 11. Mola in emporio tit. 8. c. 3. n.° 13. Castillo de usufructu c. 9. n.° 23. et c. 71. ex n.° 69. Schifordegherus ad fabrum lib. 3. tract. 11. q. 1. in fine, ex eisdem principiis, et eiusdem notae et numerari differentiam esse censet Antonius faber in iurisprudentia tit. 11. prin.° 8. illatione 59 l. deus in l. alienationis 28. n.° 11. de V. S. ut repudiatio legati vindicationis sit alienatio, ut pote eius quod iam ipso iure adquisitum ignoranti legatario est l. magis et 5. § fundus de quo ita ex verbis illis cum res sit pupilli, de legato vindicationis cum fabro Academici fere censores accipiunt ff de rebus eorum; diversum autem sit in legatis damnationis, et fideicommissis qui autem Sed et l. [illegible] 4. quae in fraudem creditorum, l. si sponsus 5. § similis 4. de donat. inter vir. l. 5. § si pater 5. de iure dotium. Verum haec differentia commentitia omnino est tum quia repudiationem etiam legati vindicationis, sicut, et damnationis, et fideicommissi non haberi pro alienatione probat signanter et in specie Ulp. in l. 1. § utrum 6. si quid in fraudem patroni Iulianus in l. si fundus § 1. § si filius 6. de legatis 1. Paulus in l. alienationis 28. vers.° aut optionem de V. S. iuncta l. manci pium 6. de optione legata. tum deinde, quia inspecta iuris ratione cum legatum etiam vindicationis non sit legatarii nisi ex suppositione sive repudiet non videtur alienare, cum repudiat, sed non adquiri d. l. 1. § utrum 6. iuncta l. si tibi 86 § cum servus 7. l. servum 44. de leg. 1. tum denique quia eodem exemplo in suo herede, quamvis ipso iure heres, et dominus paternae successionis est l. in suis 11. de lib. et posth. abstensio tamen non habetur pro alienatione l. 3. Cod de revocandis his, quae in fraudem creditorum l. si postulante 67. § sed si filius iuncto §. precedenti ad S. C. Trebell. neque contrarium quod extat d. l. magis 5. § fundum 8: quia respondet singulari iure in pupillo, ne insulta repudiatio ei noceat repudiationem fundi legati per vindicationem de quo in d. §. fundum, quamvis proprie non alienatio, sed omnisso lucri sit haberi pro alienatione ne fiat sine decreto Pretoris, ut consi derat Petrus fab. in l. qui til. 78 de regulis iuris Gilligerus ad Donellum lib 23. c. ult. litt. C.

Sit iam ut progrediamur inter primarias enumeratas vigesima secunda, et dignitate atque usu non postrema differentia in legatis alternativis, aut genericis si per vindicationem relinquantur electionem legatarii esse l. plane 34. § penult.° l. legato 37. l. si duobus 71. l. plane 94. § si cui 2. l. si servus 108 § cum homo 2. de leg. 1. l. lucio 29. de leg. 2. l. 2. § 1. de optione legata et ex contrario heredis in legatis damnationis, et fideicommissi. l. si a substituto 45. § ult. l. cum res 47. § ed si Stichus 3 de leg. 1. l. si quis duobus 15. l. si ita relictum 43. § ult.° de leg. 2. proponit differentiam Ulpianus l. tit. 24. § optione 14, et in si

confirmat aperte tex in l. si sicui 19 de leg. 2: et quidam alij, qui n. capiunt carpunt agnoscit et
cursius in d. l. lucio 23 de verbo vindicare, ubi et Bartolus Cuiacius in d. l. si is cui 19, Merenda
quinquaginta decissiones Iustiniani in l. 4 n.o 17. cod. de V. S. Illigens ad Donelu lib 8. c.o 19. litt.
iure veteri, novoq. Communi et Regio servandas esse notat post alios Castillo de usufructu n.o 3
iuxta quam differ.a accipiendus e de servitute relicta per vindicationem celsus electionem legatario
ens, in l. si cui via de servitutibus, et e 3.o de relicto per damnationem Paulus in l. si via 26 de
rusticorum prediorum: quas ita deliat ibi Cuiacius lib 47. Pauli ad edictum et in l. legato 37. de leg.
nellus lib 1. observat. c.o 31. et ante eos Cepolla de servit. urbanorum c.o 22. n.o 4. quamvis alit alij
Illigerum ad Don. c.o 13 lib 11. litt B. Denique vigessima 3 differ.a e in legatis vindicationis fructus
sumenta q. rei legatae pertinere ad legatarium, utpote dnum a tempore mortis l. huic scripturae
l. aquilias, l. si dominium 47. l. si is qui 66 § 1. iuncta l. a Titio 64. de furtis, l. Uranius 41 de
vis, sive q. idem e ex die adite hereditatis, facta retrotractione ad tempus mortis l. si tibi 86 § cu
rus l. nihil 120 § ult.o de leg. 1. at q. ita sentit aut sentire debuit Cuiacius de prescriptionibus c.o
et in l. cum servus 39 § 1. et lib 36 digestorum Iuliani in l. quesitum 91. § ult.o de leg. 1. cum tamen in
etiam vindicationis heres legatum ignorans fructus interim perceptos suos faciat tamquam bonae fidei
possessor iuxta tex hic intelligendum in l. quesitum, ~~in qua~~ 40 ubi Cuiacius 7. ad Africanum de adq.
dom. at in legatis damnationis, et fideicommissis n. nisi post litem contestatam, vel si ante illam mora
ta sit ex die more fructus debent l. 3. et quis 8. et 39 l. respondit 14. de usuris, d. l. quesitum 91. § ult.
legatis 1. l. q. servus 38. l. si quis servo 84. l. Titia 87. § 1. de leg. 2. l. patronus 35 de leg. 3.
et l. ult.a cod. de usuris, et fructibus leg., in qua l. ult.a verba (sive) in re agat referenda sunt n. ad vin-
dicationem, sed ad remedium missionis in rem in fideicommissum l. 1. cod. communia de leg. hodie autem
veniente differ.a sublata in legato rei proprie testatoris, fructus sunt legatarij ex die, veriore sententia
quam post plures probat Faquineus lib 12. controver. c.o 68. quamvis alit alij apud Illigerum ad Donel.
lib 8. c.o 36. litt. C. idemq. Regio iure post Gregorium in l. 37. glosa 4. t.o 9. partita 6 cum multis
cevallos communium contra communes q.o 79 n.o 7.

Tandem omissa ia vigessima quarta inter legata dam-
N 29 - nationis, et fideicommissa, quam proponit Caius lib 2. t.o 6 in fine omissis et alijs quae ad ius acce-
cendi, quas exponemus opportunius ad l. q. re coniuncti de leg. 3. ut de exequatione legatorum, et
fideicommissorum, quae ex Ulp. in l. una 1.: refert paucis dicamus apparet valde dificile esse ta
assertionem exequationis per omnia cum tot tales q. differ. Ulpiani, et iureconsultorum tempore
quare ingenue, et ex animi sententia subscribimus asserentibus Ulpiani contextum in presenti
a Triboniano fuisse interpolatum addito verbo per omnia ut consonaret exequationi legatorum
et fideicommissorum a Iustiniano facte in l. 1. et 2. cod. communia de legatis et post Duarenum
August. Hotomanum, Equinarium, Balduinum, Goveanum, Fachineum, et alios Noster Pichardus in
hunc t.um c.o 3. n.o 86 et seqq. quamvis quoad interdictum q. legatorum, et similes casus exequatio-
nis accipiat non improbibiliter post Cuiacium, et alios Noster Valencia
lib 3. tractatu primo ad hunc titulum capite ultimo nu-
mero 24 quas adij et audij utque pleni-
us ad maiora properan-
tes explicare non
possumus ca-
pias l.r a-
nimis ad
hono-
rem
Dei
eius
q.
Ge-
ni-
tri-
cis
stor
q.
ora-
nia

Ad Novissimam lectionem [illegible] de Legatis 3.º De Iure acrescendi in Legatis, et hereditatibus Commentatio methodica

Properabat nostra disputatio iam inde a principio recitationis ad hos tractatus titulos quod nasquam in eisdem an[te]cessoribus nostris leges prelatas se committit, quo magis expressus, et plene insignem hanc de iure acrescendi iurisprudentie partem Pauli quod in presenti sententia primariis preceptoribus iam, aut nunquam saltem intra academici cursus spatium pro dignitate expositas, vulgo quesita ac [illegible] quastritas tractare, et explanare liceat. idque ut iam fiat commentationem hanc complectemur quinque capitibus primum de origine ratione deffinitione, et divisione iuris acrescendi et coniunctorum specie[bus]; secundum de coniunctis re tantum; tertium de coniunctis dum[taxat] verbis; quartum de re, et verbis coniunctis; quintum denique de prelatione inter omnes species coniunctorum.

Ad Epigraphem, et principium nostre legis Cap. 1. De origine ratione, definitione, et divisione iuris acrescendi et Coniunctorum Speciebus.

De origine iuris acrescendi in primis dicturi premittimus originem notationemque nominis, quia attenta [illegible] quasvis acrescere nihil aliud sit nisi accedere, sive naturaliter ut cum insula in fundo nata rei acres[cit] vel per alluvionem aliquid fundo adiicit l. si Titio 33. §. 1. [illegible] l. quod 30 [illegible] princ. de adquirendo rer. dom. vel per alluvionem aliquid fundo adiicit [illegible] de usufructu l. 1. cod. de alluvionibus, § preterea inst. de rerum divisione, sive civiliter et quidem [illegible] vel cum persone, persone acrescit, ut olim filia preterita acrescebat heredibus institutis princ. inst. vers. [illegible] de exheredatione liberorum l. maximum §. cod. de liberis preteritis vel cum res acrescit rei alia, aut [illegible] pars, ut usus fructus, vel eius pars proprietati, vel eius parti, quoties ei [illegible] l. si tibi [illegible] l. Simus 36 vers. [illegible] l. idem 6 § 1. de de usufructu acrescendo [illegible] ibi Accursius verbo acrescendi cod. de inoff. test. [illegible] Proprie tamen in hac materia acrescere, et ius acrescendi dicitur quoties unius rei duobus vel [illegible] [illegible] hereditatis, vel legati parti, vel persone cui eadem relicta fuit accedit iuris potestate, vel acrescit pars alia vacans eiusdem rei d. l. si Titio 33. §. 1. de usufructu l. unica § [illegible] ita 10. cum seqq. cod. de cadu[cis] [illegible] tollendis, de quo solo partis ad partem rei eiusdem civiliter acrescendi iure disputatio nostra futura est.

Origine notatione quod sequitur iam origo rei, sive inspecto a quo, et quo iure introductum ius acrescendi sit. In quo in primis supponimus inter omnes constare ius acrescendi esse introductum iure civile, ut exprimitur apud [illegible] [illegible] [illegible] 13. § denique 2. l. si ita quis 24. de hered. [illegible] 4. § si duobus 12. cum seq. iuncta l. inter ~~[illegible]~~ 13. [illegible] si duo de bonorum poss. secundum tabu[las] instituendis, l. Servus communis 67. de adquirenda hereditate, l. 2. § si duo de bonorum poss. secundum tabulas; in coque a naturali acretione alluvionis, que iuris gentium est distinguitur § preterea 29 inst. de r. divis. qua autem specie iuris civilis, et an ex solo iure, vel etiam ex voluntate defuncti pendeat introductus, ~~vel etiam ex voluntate~~ sit dignissima explicatu questio est in qua quo ad primum Accursius in l. [illegible] verbo leges Pat. alias l. Celsus 29 § ult.º verbo capit ubi et Bartolus n.º 1. de leg. 2 in l. si in tit. [illegible] de vulgari, et post [illegible] nouissime a Bellono de iure acrescendi c. 2. q. 1. n.º 1. Cologuitus in [illegible] n.º 27. cod. quando non petentium partes, Corrasius in l. [illegible] tit. 6. n.º 1. cod. de impuberum, afirmant ius acrescendi introductum fuisse l. 12. tab. [illegible], quod 1.º ex verbis d. legis Gal. 29 § ult.º ibi iure antiquo sic enim ius antiquum vocat l. 12. tab. in l. 2. § si nemo 9. l. 2. § si mater 20. ad S. C. Trebell. iuncto Prin. inst. de legitima agn. tutela Ulp. tit.º 11. § quantum 8. et in l. 1. cod. de exceptionibus iuncta l. ea quae 6 cod. familie erciscunde, Secundo ex verbo, et mentione legis in d. l. si in tit. [illegible] de vulgari, et in l. si is qui duos 29 de liberatione legata, sic enim quasi per excellentiam lex vocat. l. duodecim tab. in l. is cui 18. qui tit.ª facere possunt, iuncta l. 1. de curatore furioso, et in l. certo 13. § ult.º iuncta l. 8. de servitut. rusticorum pred. et in l. miles 6 § 1. de re iudicata iuncta l. 1. § 1. de noxalibus. Tertio denique ex

verbis

verbis iure civili apud Ulp. d. tit. 24. § si duobus 12 nam et si ius civile dicit. quod ex l. 12. tab. descendit in l. de tutelis l. cum ratione 7. § de bonis damnatorum iuncta l. verbis 120 l. liberorum de V. S. et ibi Duarenus lib. 2. de iure acrescendi c. 1. laudatus in hanc rem ab Alligero, ad Dos. lib. 7. c. 12. litt. B. sentit fere, aut presentit l. Papia firmatum stabilitum quod fuisse ius acrescendi argo ex d. l. si in tit. 5. de vulgari, ubi legis nomen ad l. Papiam referendum epigraphes eius tex. suadet accedit, et epigraphe nostri tex. et triplici 142 de V. S. nam cum utriusque ex lib. 6. Pauli ad leges Iuliam, et Papiam inscriptio sit, et utrobique primarie regule acrescendi, et coniunctorum proponantur simul quod in libris iure consultorum ad easdem leges frequent. de acrescendi, et coniunctorum iure tract. l. qui ex duobus 13. § ult. l. si filius 80. l. si totas 83. de acq. hered. l. mortuo 49 § ult. l. si Titio l. si Titio 61. de leg. 2. l. si is qui 24. de liberatione legata l. 4. de bon. pos. l. si servo 31. de statuli beris vere simile fit ius acrescendi ex l. Iulia, aut Papia proficisci.

Verum utraque sententia opposita nullo iu-
123 ris certo testimonio firmatur nec defendi ideo potest. 1.a Bartoli Acursii quod commentitia est ex eo quod l. 12. tab. que de tit. lata fuit nihil omnino expressit de iure acrescendi ut constat ex eius dem legis verbis, que retulimus ad l. 1. n. 1. de leg. 1. que autem fuit de successionibus ab intestato, si ius hi si extaret agnatum proximum singulari numero ad hereditatem vocavit l. pronuntiatio 195 vers. res de V. S. prin. inst. et § si plures S. de legitima agna. succ. Ulp. tit. 26. proinde tantum abest ius acrescendi induxerit, ut neque locuta sit saltem expresse de pluribus eiusdem gradus in quos solos ab intestato ius acrescendi est § ult. inst. de Senatus Consulto Orphitiano, plura ad rem post alios Bellonus d. c. 2. q. 1. n. 8. Didacus Spino in speculo tit. glosa 9 n. 2. et seqq. Secunda autem Duareni falsa est, quod nec ipse negare audet, constat quod ante l. Iuliam, et Papiam in usu fuisse ius acrescendi ex Ulpiano tit. 24. § si duobus 12. quare afirmandum potius est incertam esse originem iuris acrescendi, et si quidem re incerta si melius certi est introductum fuisse, ex auctoritate, et interpretatione iure consultorum post leges 12. tab. et ante Iuliam, et Papiam argo ex l. si ita quis 74. in fine de hered. inst. iuncta l. 2. § his legibus S. de origine iuris notant Hotomanus lib. 8. observat. c. 5 et in epitome ad tit. de usufructu acrescendo n. 26 Ioannes [illegible] de iure acrescendi lib. 1. c. 13. Bellonus ubi supra n. 17.

Neque Acursii sententia pugnat 1.a oppo-
124 ex dicta l. pat. 29 § ult. de leg. 2 quamquam verba illa non prestavit, quod antiquo iure capit varii exponat emendet quod Fab. lib. 4. direct. c. 13. et lib. 18. c. 15. cui in priore expositione consentiunt academici Preceptores ius antiquum ibi explicantes de iure acrescendi, et ante eos Cuiacius in l. si duobus 16 de leg. 1. Sarmiento in d. l. pat. 29 § ult. Eduardus Caldeira lib. 4. var. lectionum c. 3. n. 19 verius tamen et subtilius est ius antiquum ibi apelari non tam ius acrescendi simpliciter, quam ius capiendi legatum pro non scripto, sive ius quo liberi, parentesque testatoris intra tertium gradum, veluti filius de quo in d. § ult. heredes instituti erant portionem coheredis, legatumve ita deficiens, ut post legem Papiam tamquam caducum fisco deferendum esset retinebant, capiebant quod pro non scripto, et decernent sine onere, et ex iure antiquo l. unica § in primo cod. de caducis tollendis, quod ius antiquum liberis, et Parentibus l. Papia servavit d. l. unica vers. et cum lex. Ulp. tit. 18. explicat docte, et destre noster Valencia lib. 1. illustrium tract. 2. c. 4. n. 5. cum seqq.; secundum que iam pridem observavi explicandos esse, unoque spiritu, et unius textu legendos §§. hodie et caduca apud Ulpianum tit. 17. nempe ut sic coniunctim legant, Sed servato iure antiquo liberis, et parentibus caduca cum suo onere fiunt; et deinceps reiecta Cuiacii, et Gotofredi ibidem emendatione proinde in d. l. pat. 29 § ult. non ius acrescendi, quasi introductum l. 12. tab. sed ius retinendi legatum pro non scripto vocat antiquum respectu caducorum, que novo iure et comparatione legum Iulie et Papie, que dicunt leges nove in l. ult. de regula catoniana, quam ita interpretantur Donell. lib. 8. comment. c. 18 et pret laudatos ab Alligero ibi litt. t. Hotomanus lib. 2. observat. c. 17. Ioannes Robertus lib. 1. animadversionum c. 13. Radulphus Fornerius lib. 3. rerum quotidianarum c. 24. noster Parexa in otio quadrimenti 1. p. n. 6.; quemadmodum eodem respectu antiquum ius pro quo maritum, et uxorem ab intestato in solidum sibi succedere scriptum est in l. unica cod. unde vir et uxor intelligit comparatione tituli et legis Papie post quam non in solidum sed usque ad decimam sibi suc-
cede-

cedere poterant l. 1. cod. de infirmandis poenis celibatus v(e)l p. tt. 15. et 16 quo modo d. l. unica probabilit(er) post [struck] Thalecleus graecus Scoliastes lib. 45. basilic. tt. 5. exponit Belonus d. c. 2 q. 1 n. 30 quamvis remitat Cuiacius in recitationibus ad tt. ff. et cod. unde vir et uxor lib. 3. observationum c. 22

N. 5

Neq. ad rem magis pertinet aut Accursianus, vel Duareno fauet 2.um argum. ex d. l. si in tt. ff. de vulgari l. si is qui duos 29 de liberatione legata; quia quamvis certam legis nomine in his locis n(on) 12. tab. sed Iuliam, Papiamq. intelligi ut eruditi omnes agnoscunt, eoq. sibi Accursiani satis excludunt, n(on) tamen inde p(ro) Duareno evicit introductum fuisse lege Papia ius accrescendi, q. stultum notat iuste Cuiacius in recitationib. ad tt. cod. q. n(on) petentium partes, q. n(on) de iure accrescendi in d. l. 5. et 29 ... loquerent. Sed de iure quo coheres collegatarius ve ius liberorum habens portionem hereditatis, vel legati in persona coheredis, vel legatarii caducam factam vindicabat capiebatq. ... ius liberorum expeciali beneficio sine ... modo legis papiae ut significat Ulp. tt. 25. § quis in fraudem 17. tex in hac re ignotus, atq. ita nunc forsan explicamus in l. Plautius 43. § item scindit in fine de ... dict. et demonst., Iuvenalis satira 9 versu 88 ibi: legatum omne capis, nec n(on), et dulce caducum que verba a multis lecta, a paucis vero intellecta explicat in hunc sensum, quamvis n(on) satis ... Marcus Bertanus, Marcus lib. singulari de iure lib. c. 22. quomodo etiam Sententia d. legis 5. et 29 probabilit(er) explicant Govanus in d. l. 5. Belonus d. q. 1. n. 23. et c. 7. q. 25. n. 27. quamvis alit(er) et varie de iure antiquo liberis, et parentibus dato de quo supra ad l. 5. vel de fisco d. l. 29 interpretent. Balduinus in iurisprudentia Mutiano pagina 149 et in Iustiniano pagina 457. Eduardus Caldeira d. lib. 4 c. 3. n. 21. Cuiacius ad tt. cod. q. non petentium partes, et in l. unica cod. de caducis tollendis et ex nris Pichardus in § si eadem res n. 71. inst. h. tt. Larreo t. tomo dicis. Granatensi 36 n. 28.

Postremo nec p(ro) Accursio morari nos debet 3.um argum. ex verbis iuris civili. apud Ulpianum d. tt. 24. § in quibus 2. q. neq. sine exemplo improprie, et frequent. ius civile etiam dicit. q. introductum e. ex auctoritate iure consultorum, l. 2. § his legibus ff. de origine iuris, iuncta l. si ita quis 74. de heredib. inst.

Neq. p(ro) Duareno movere potest instituta ex professo in nro tex. et repetita l. natis ad l. Iuliam, et Papiam disputatio de iure accrescendi idem facta fuit, n(on) q. induxerunt, sed potius q. in pleris q. causis introducto iure caducorum, leges illae derogarunt iuri accrescendi, et ideo diiuncta utriusq. iuris tractatio ut suis locis exponemus;

N. 6

Iam vero ut p(ro)grediamur, quo ad secundam partem quaestionis p(ro)positae supra n. 2. an scilicet ex solo iure, vel etiam ex voluntate defuncti et ex quo principalit(er) [struck] ius accrescendi pendeat p(ro)emiatq. utrisque in foro, et schola magni momenti, et usus breviter et distincte explicemus, praemittendum e. inprimis Accursium in l. si Titio 61. § ult. verbo cum mere de leg. 2. Bartolum in l. quoties 9 § si duo de hered. inst. et p(ost) eum communit(er) novores veteresq. ... apud Belonum de iure accrescendi lib. 2 q. 2. n. 1. et 5. cum seqq. Illigerum ad Donellum lib. 7. c. 12 litt. B. afirmare ius accrescendi tam in hereditatibus quam in legatis iure quidem induci, sed n(on) sine tacita, et presumpta voluntate defuncti, q. exclusione, sine vocatione ad eandem hereditatem, vel legatum colligit argum. ex l. sub conditione 16 in fine quibus usufructus amitat. Iducunt tex in l. in ... 13 § denique 2. ibi: hereditas eius residua accedit, ut ex similibus videantur scripti, de hered. inst. et l. si Titio 61. § ult. ibi, et hi quasi substitutus de leg. 2. iuncta l. q. tacita 25. de hered. inst. l. qui ex duabus 53. § ult. l. Servus 67. de adquirenda hereditate quibus consequent post alios lasso in d. l. si in tt. ff. de vulgari Ioannes Crotus in presenti n. 97 vers. denique ista Menochius de presumptionib. lib. 4 presumptione 86 n. 20 asserunt q. iure accrescendi presumptam, precedente q. salti tacitam voluntatem defuncti ius subsequi, eique veluti accedit, et servit si separatim loquamur fatendum esse pendere et p(ro)fisci ius accrescendi 1. et principalit(er) ex voluntate defuncti et ex ea iudicandum secundario, at q. accessorie ex auctoritate iuris cuius q. assertionis decretorium argum. e. q. ad substitutionem factam his verbis quisquis mihi heres erit admittit qui etiam p(er) consequentiam que iure accrescendi ad eum pertinet d. l. si in tt. ff. de vulgari, et tamen n(on) admittit nisi qui et p(er) quasi p(ro)pte principalit(er) ex defuncti iudicio heres extitit ideoq. q. n(on) admittit dominus qui per filium aut servum heres extitit l. qui liberis 8. § haec verba de vulgari quamvis ex tacito iudicio, et iuris dispositione heredes extiterint l. cum filio 11. ff. de leg. 2. l. sed etsi 6 § 10. de leg. 3.

N 2 E contrario ius acrescendi propterea absolute, et principaliter ex potestate heredis pendere, et ipsis inesse iure, ita eos censeri opportere debet Bartolus sibi contrarius ind. l. si ttº. 5. nº 3 Decius in rubrica nº 3 cod. quando non petentium partes, Duarenus lib. 1. de iure acrescendi cº 1. et lib. 2. cº 4. et 16. Mantica de coniecturis ultimarum volunt. lib. 4. ttº 11. nº 8. et 21. Gutierrez in l. nemo potest nº 98. et sequentibus de leg. 1. et in l. unica nº 18. cod. quando non petentium partes, et quod magis non ex voluntate defuncti sed ex sola et mera iuris autoritate descenderet tam in heredibus, quam in legatis prestandis contra ceteris argo: quod quamvis ex edicto de legatis prestandis observent, personis exceptis ea que deberent ex voluntate testantis. l. 1. de legatis prestandis sic tamen observat ius acrescendi, etiam inter coniunctos in legatis l. 3. § sed et si coniuncti de leg. prestandis docet post antiquum repetentem Petrum Barbosa in presenti nº 33. Socinus senior in l. si mihi, et tibi 12. nº 1. de leg. 1. Frentacinquius de substitutionibus pte 1. cº 15. nº 1. Covarruvias de iure acrescendi in hereditatibus, ut ex sola iuris potestate, et necessitate inductum sit probat post Cuiacium, Donellum, Fabrum, et alios Nostr. valencianus illustrium lib. 1. tract. 1. cº 1. nº 2. et 8. et lib. 3. tract. 1. cº 4. nº 11. eo potissimo fundamento: quod in ttº militis non iuris regula, aut ratio sed voluntas militis sola observat princ. inst. de militari ttº. et tamen inter eos non locus iuri acrescendi in hereditatibus l. si miles 6. l. ex militari 11. § ult. cum duobus legibus seqq. l. si certarum 17. § Julianus, l. si duobus 87. de ttº militis l. heredes 25. § 1. familie erciscunde l. filius 42. § Papinianus de bonis libertorum, cui fundamento adiicio, et illa non infirmiora, quod inter omnino disiunctos locum habet ius acrescendi in hereditatibus l. et heredes 63. ~~et heredes~~ de hered. instit. et contra expressam voluntatem defuncti l. si ita quis 74. de hered. inst. et inter eos qui contra voluntatem succedunt, veluti per querellas de inoff. ttº l. si pronas 23 § ult. de inoff. testo et per bonorum possessionem contra tab. l. si duobus 12. de bonorum poss. contra tab. l. 1. § si quis ex nepotibus et de coniungendis cum emancipato l. sibi 21. § ex duobus de l. patronatus. Denique ex diverso in legatis ius acrescendi ex tacita voluntate defuncti que ex coniunctione colligitur propterea principaliter pendere et ideo nec dari inter disiunctos l. si sub conditione 26 quibus modis ususfructus amittatur, nec eum qui voluntate legatum capit l. mulieri 74. de condit. et demonst. post Baldum ind. l. mulieri 14. Sasson in l. huiusmodi 84. § si Titio nº 8 de leg. 1. et pret. duarenum illigerum Menochium Manticam supra laudatos Gomezius 1. tomo var. cº 10 nº 38. et 89. Menchaca de successionum progressu lib. interpretatione ex nº 1. Cuiacius in l. unica § his ita definitis cod. de caducis tollendis, Faber de erroribus decade 49 errore 1. nº 8. Nostr. Pichardus in §. si eadem res nº 28. et 30. inst. h. ttº. cique distinctioni inter hereditates, et legata hactenus academici preceptores subscripsisse video

N 8 Nos iam in controversia valide quod agitata, que quasi claustra, et recessus veluti materie nostre continet affirmamus in primis non posse generaliter, et indistincte definire utrum ex iure an ex iudicio defuncti et ex quo principaliter ius acrescendi pendeat, ut iudiciosse agnoscunt Guillelmus Benedictus in cº Raynutius verbo et uxorem de ttis Viglius in § hereditas nº 5. inst. de hered. instit. Belonus de iure acrescendi cº 2. q. 2. nº 46. Menochius d. lib. 4. presumptione 86 nº 4. quare per distinctione cassuum qui secunt res elucidanda est multi pro argo, que supra pro singulis sententiis expedimus exponenda. Primus cassus est: in hereditatibus quotiescumque iuris necessitas ob quam in eis ius acrescendi inductum videtur cessat veluti in heredes a testatore coniunctos respectu aliorum disiunctorum, veluti, quando duo pluresve ad eandem hereditatis partem vocati sunt, primus et secundus ex semisse heredes sunto, et alter separatius, sive disiunctius institutus ita; tertius ex semisse heres esto, quo cassu certum est deficiente uno ex coniunctis, veluti primo portionem eius soli coniuncto, nempe secundo acrescere, non autem tertio disiuncto l. unica § his ita definitis 10. vers. sin vero quidam, cod. de caducis tollendis l. heredes 63 de hered. inst. et tamen si coniunctio in eadem semisse inter primum, et secundum a testatore facta non fuisset et ex iuris ratione, et regulis iuris acrescendi estimaretur pars primi deficiens non soli secundo, sed etiam tertio, et aliis disiunctis acresceret d. l. heredes 63. l. ite 17. § 1. ~~d.~~ l. liber ~~[illegible]~~ 59 § Titius cum seqq. de hered. insti. quare ius acrescendi inter coheredes coniunctos respectu disiunctorum pendet ex coniunctione et consequenter ex voluntate testantis, que coniunctionem induxit ut significat ind. l. ite 17. § 1. ~~d.~~ vers. sed quantum, et apertius in d. l. unica § his ita 10 vers. habita tamen varie. Neque assertionis nostre, et propositi videtur, si respondeas in opposita specie ex coniunctione inter primum, et secundum non ius acrescendi quod etiam sine coniunctione

iunctione futurum erat, seu praelatione in iure accrescendi respectu disiunctorum coniunctis tribui ut considerat argumenti praesentis vim Ant. fab. de erroribus decade 49 errore 2 n.o 8. quod quamvis ita esse fateamur, negari tamen non potest hanc praelationem vocari in hac re ipsa ius accrescendi in d. l. ita 17. § 1. quia vel nihil aliud est nisi fortius ius accrescendi in coniunctis, vel qualitas ei iuri adiuncta in coniunctis per quam id ius praeponderat, derogatque iuri accrescendi disiunctorum, quod alioquin ex legis potestate haberent, quare cum certum sit testatorem non posse iuris auctoritatem et regulis de rogare l. nemo potest ff. de leg. 1. l. testandi 13. cod. de testam. in proposita specie praelatione coniunctis data deroget, detrahatque iuris accrescendi disiunctorum necessario fatendum est ius accrescendi, quoties sunt alij coheredes coniuncti, et alij disiuncti pendere principaliter ex iudicio defuncti non ex iure. Deinde haec eadem 22

assertio firmatur, ampliaturque ex eo quia cum iuxta communem sensum ratio inducendi iuris accrescendi in hereditatibus fuerit necessitas iuris deducta ex eo ne scilicet si pars vacans non accrescat, vel defunctus pro parte testatus videtur, ut vulgo traditum est, vel ne individua repraesentatio personae defuncti, quae per heredem fit dividatur, neque uni formis sit, ut suo loco exponemus causa ratio, et necessitas cesset, quoties ad quos de iure accrescendi inducendo inter coniunctos solos, et disiunctis negando quaerimus, non enim si illis solis et non istis accrescat defunctus pro parte intestatus, aut pro parte deformiter repraesentari intelligatur coniunctis sed ex voluntate in proposita specie, et ubicumque illa iuris necessitas non viget ius accrescendi non ex iure sed ex voluntate testantis pendere, et estimare opportere nam cum ius accrescendi, quod ex iuris necessitate inducitur, sit provisio, et veluti auxilium legis in defectu voluntatis testantis, ut agnoscunt Iasso in praesenti n.o 151. Ripa n.o 7. Alciatus 44 in praesenti Corrasius in l. post aditam 1. n.o 31. cod. de impuberum succedit iuris regula, quae docet per provisionem testatoris, qualis in coniunctione apparet cessare provisionem legis l. 2. § si duo de bonorum poss. secundum tab. l. ult. cod. de pactis conventis, unde iam quoad sententiam hanc, assertionem quoque primum infert ius accrescendi inter coniunctos coheredes respectu disiunctorum cum ex voluntate testantis pendeat posse ab eodem prohiberi, et caveri ne pars coniuncti coniuncto accrescat, sed disiuncto ut patet in Ligerus ad Don. lib. 7. c.o 13. litt. B. sicut ex eadem ratione prohiberi potest quoties cumque non inde sequitur fieri defunctum pro parte intestatum, aut repraesentationem personae scindi ut notat Duarenus de iure accrescendi lib. 2. c.o 14. secundum quem explicandus est Ulp. in l. quoties 29. § si duo 13. de hered. inst. ubi uno ex parte 3.a fundi, altero ex besse eiusdem fundi instituto quamvis ex ratione iuris respondeat detracta fundi mentione, quasi sine partibus institutos, et consequenter utrumque ex semisse heredem fore l. 1. § si ex fundo 4. l. si alterius 12. l. ex facto 31 de hered. inst. subiungit id ita esse si modo voluntas patrisfam. manifestissime non refragatur: quibus ex verbis posse a testatore, caveri ut institutus ex re certa non nisi ex ea re heres sit, et consequenter prohiberi posse ius accrescendi, docet, deducitque Bartolus in d. § si duo, et post eum plures apud Cevallos communium contra communes q. 707. contrario autem faber de erroribus decade 15. errore 7. n.o 14. Bartoli sententiam convincens affirmat Triboniani esse velata verba ex d. § si duo. sed utrumque immerito, quia in d. § si duo sensus eorum verborum esse posse ex voluntate testantis fieri ut non utrique supra partem institutione designatam usque ad semissem; sed ad exemplum institutio uni usque ad esse hereditatis, alteri usque ad trientem accrescat, quod nec ita pro parte intestatus defunctus aut pro parte repraesentare intelligitur, quod cum non urget ex voluntate testantis ius et distributio accretionis estimatur ut explicat Duarenus d. lib. 2. c.o 14. post multos Castillo lib. 3. controversiarum c.o 17. n.o 46, et seqq. Fachineus lib. 4. controver. c.o 15. et ante eos Ionnes de Imola in d. § si duo n.o 37. et in l. 1. § si ex fundo n.o 59. et sequentibus de hered. inst.

Secundum ex eisdem principijs infert ius accrescendi inter coheredes coniunctos quotiescumque, ut quatenus ex tacita, vel praesumpta voluntate defuncti inducitur obtinere etiam in testamento militis, pro qua illatione inprimis expendo, et expono constitutionem Antonini in l. 3. cod. de testam. militis, ubi cum miles filiam ex duabus uncijs sive sextante, et uxorem ex uncia herede scripsisset, nec de residuis uncijs quid quam expressisset rescriptum est videri eum hereditatem totam in tres partes divisisse, ita ut filia duas eius partes et uxor tertiam habeat, in qua constitutione explicanda Ant. fab. de erroribus decade 49. errore 6. contendit quo ad effectum quidem aeque substineri in d. l. 3. institutionem, ex paucioribus uncijs factam a milite, atque si a pagano facta esset, et consensu accipere authoritatem ex communi iure, ut scriptum est in d. l. 3. sed tamen diversa iuris ratione, et modo sustineri, namque facta a milite, non substinetur iure accrescendi, sive ita ut institutis ex paucioribus uncijs pars duae usque ad 12. accrescant potestate iuris, sicut pagano fieret l. inter eos §. 10

Deniq. 2. de hered. inst. suppositis: q. miles dum testat. cum legibus adstrictus non sit, nec legitime distributioni assis, sive hereditatis in duodecim uncias, de quo in l. si servus 10 § ult.o de hered. instituen. dis quotis ex tribus unciis dumtaxat heredes instituit intelligit. non in plures, quam tres partes totam hereditatem diuidisse d. l. 3. in fine, at in pagano cum ipse non possit legitime distributioni assis in duodecim uncias derogaret arguto ex l. nemo 55. de leg. 1. substinet institutio ex paucioribus unciis, iure ius acrescendi, quo redigit. ad duodecim ut a testatore distributis residue accedant iuris potestate, d. l. inter dum 13. § deniq. 2.

Verius tamen

N 11 omnino e in specie de leg 3. ex presumpta voluntate militis ius acrescendi indui, et acrescere filie, et sextante institute usq. ad ~~3 sive triente~~ bessem, et uxori uncia usq. ad 3.a sive triente, idq. suadet, et supposita a fabro refutant inprimis: q. institutionem factam a milite in d. l. 3. non tantum effectu, sed etiam iuris ratione, et modo perinde substineri, sed factam a pagano evincit ex eloquonia in d. l. 3. ut probet eam institutionem in milite accipere auctoritatem ex communi paganorum iure, sub iungit. per rationem in vers. nam cum milites in proposita specie, si effectum potius, quam verba sequimur in tres partes hereditatem diuidisse intelligi: q.o et hoc ipsum in pagano intelligit. iure communi sicut expressum e in l. qui non militabat 78. § 1. de hered. inst. et consequent, sicut eo etiam supposito in specie d.e legis qui non militabat 78 § 1. acrescunt institutis residue partes d. l. inter 13. § sed si alt. 3 ita ut in specie d.e legis 3. secundo q. si ut fab. supponit institutio in milite valeret ex eo, q. non e adstrictus miles distributioni in duodecim uncias, facta esset, q. dicit institution. illam ex iure communi accipere auctoritatem d. l. 3. Tertio q. supponit in d. l. 3. filiam ex verbis institutionis accipere sextantem, et uxorem unciam, que sunt nomina sextantis, quidem duarum unciarum, et uncie unius partes respectu duodecim, que hereditatem, sive assem faciunt, ut explicat, volusius Metianus in libello de asse; quare dum in d. l. 3. scribit filiam duas partes ex tribus, et uxorem tertiam totius hereditatis habituram, quanto plus e in duabus partibus, vel una respectu trium, quam in duabus unciis vel una respectu duodecim, fatendum necessario e augeri, et acrescere partes institutionum designatas dum ad tres totius hereditatis redigunt, sive q. effectum idem e tribus unciis respectu duodecim accedunt residue iure acrescendi idq. ex expressa voluntate militis, qui dum sextantis, et uncie institutione meminit, presumit. communi distributioni hereditatis in duodecim uncias se accommodare totumq. assem inter institutos distribuere voluisse. quamvis per oblivionem, vel imperitiam minus expressit arguto ex l. si ita scriptum 47. § ult.o d. l. qui non militabat 78 § filiis. ff. de hered. inst. quarto deniq. q. etiam paganum adstrictum distributioni in duodecim uncias constat ex § hereditas 4. vers.o non autem inst.a de hered. inst. d. l. inter dum 13 § 1. Paulo lib. 8 sententiarum tit. 4. § si q. vult 17. etsi ex paucioribus instituerit videri quidem in plures partes totam hereditatem diuidisse d. l. 78 § 1. et tamen veredicit respectu distributionis legitime in duodecim uncias acrescere institutis pro rata reliquas usq. ad assem, et quidem potestate iuris d. l. inter 13. § deniq. 2. iuncta l. si ita 8. de bon. poss. secundum tab. § videamus 7 inst.a de hered. inst. sed principalit. ex presumpta voluntate testantis, qui totam hereditatem inter institutos sub paucioribus unciis distribuendo censet. eos in residuis unciis usq. ad assem tacite instituisse ut significant, et exponendam in d. § Deniq. verba illa, que supra expendimus ~~videant~~ n.o 6 hereditas eius residua accedit, ut ex semissibus videant. scripti

N 12 Deinde per eandem illationem de acrescendi iure in test.o militis ex presumpta eiusdem voluntate admittendo; interpretor q. traditum e in l. si certarum 17. in prin. de test.o militis, nempe si miles alium urbanorum prediorum, alium rusticorum, alium deniq. ceterarum rerum heredes instituerit vallere institutionem, et perinde haberi, ac si sine partibus heredes eos instituisset, et designatas res inter eos per preceptionem, sive prelegando distribuisset, idq. ipsum in eadem specie in institutione pagani obseruat, l. ex facto 35. in prin.o et § 1. l. qui non militabat 7.8 in prin.o l. quoties 9. § si duo 13. iuncta l. [illegible] de hered. inst. unde apparet in ea specie institutis singulis supra rerum adscriptarum partes, in quibus prelegatum iure prelegati consistit ex regula legis legatum 116 § 1. de leg. § 1. de leg. accedere, et acrescere iure institutionis partes equales hereditarias in universa hereditate: idq. ex directum voluntatis militis, qui cum alio in certis rebus, aliumq. in ceteris sine distintione castrensis vel paganici patrimonii instituit intelligit. in totum, et de toto patrimonio testari voluisse nullamq. ex partibus ab intestato decedere, sed communi paganorum iure hereditatem suam censeri deinde pro partibus equalibus hereditatis iuxta legitimam eius distributionem heredes instituisse presumit d. l. ex facto 35. in prin.o et § 1. d. l. si certarum 17. in prin.o. Cuius exposite non obstat Papini. l.

Cum

Locus ind. l. qui in militabat 78. in princ. de hered. inst. ubi si miles species proponit in militante, n. quasi in milite indistincte diversum sit, ut post Accursium ibi glossa 1. ex professo ind. Ant. Fab. de decade 49 errore 1. in fine; sed quod in milite adeunde sive de omnibus bonis testatus sit, vel castrense, et paganum patrimonium separaverit, ut are re notat Basso in l. 1. n. 11. cod. de testo militis, et quod aliud in milite quam ... de qua ind. l. 78. in princ. ubi ita Cuiacius lib. 6. responsorum Papiniani

Diversum autem est in contrarium, et diversa n. 13 iuris rationem habet, quod in duabus similibus speciebus iuris auctores docent 1a extat in l. si miles 6 ff. de testo militis l. cogi 16 § sed si miles 6 ff. ad S. C. Trebellianum ubi instituto unius facto a milite ex certo fundo, aut ex certis bonis, veluti, aut Provintialibus, ideo non tradit seu redigit ad reliqua bona nec quidquam ex eis acrescit instituto ex fundo, aut certis bonis: quia non de toto patrimonio, sive ceteris rebus ~~bonis~~ ut ind. l. si certarum 17. testatus miles proponit et ideo nulla est iactura voluntatis, que suadet in ceteris ~~rebus~~ omnibus de quibus testatus non est voluisse eum testatum decedere id circo quod cessat ius acrescendi ex defectu voluntatis neque inducit ex iuris dispositione cui miles adstrictus non est cum possit pro parte intestatus decedere, l. si miles 6. iuncta l. miles 41. de testo militis, l. filius 42. § Pa... secunda species extat in l. 1. et 2. cod. de testo militis iuncta l. 12. et 15. de testo militis iuncta l. ... pinianus de bonis libertorum, d. l. si certarum 1. § 1. l. ex militari 11. § ult., cum l. 12. et 15. ... de hereditate 19 § filius fam. de peculio castrensi, ubi si miles duntaxat, de peculio, aut patrimonio castrensi testatus sit non acrescunt instituto bona pagnica, sive de paganis etiam testatus in eis unum, et in castrensibus alium instituerit, altero utro ex eis deficiente non acrescunt alteri bona deficientia, sed ab intestato deferunt nimirum ea ratione: quod ex constitutionibus principum concessum militibus privilegium est separandi patrimonia d. l. cogi 16, § sed et miles 6 l. heredes 25. § 1. fam. ercisc. coque privilegio uti militem apparet, quoties separatim in castrensibus instituit; ideoque tunc quasi duorum bonorum, in quo hominum due diverse hereditates intelliguntur, castrensis, et pagana d. l. si certarum in paganis non est iudicium familie ercis cunde, ut pote non coheredes eiusdem hereditatis d. l. heredes 25. § 1. unde etiam fit ut nec ius acrescendi sit inter eos neque umquam instituto in castrensibus accedant paganica, vel econtra: quod separatio patrimoniorum ostendit non accepisse eos partes eiusdem hereditatis quas si accepissent non distinctis patrimoniis ut ind. l. si certarum 17. ... perinde Titio acrescunt, ac si partes eius esset, ut significat ind. l. filius 42. § Papinianus vers. verum ubi: perinde Titio acrescunt, ac si partes eius de hereditatis accepisset, sed esse omnino, ut pote in diversis hereditatibus distinctos, re et voluntate militis qua deficiente in testo eius non inducit ius acrescendi ut supra exposuimus, et insinuat ind. l. 1. ubi castrensium tantummodo bonorum cod. de testo specialiter in bonis, que in paganico habebat, et ind. l. 2. ubi castrensium tantummodo bonorum cod. de testo militis; ceterum traditionem nostram de admittendo iure acrescendi expressum pta voluntate militis qui de omnibus bonis indistincte testatus est ut distintionem casum nuper propositam explanationem quod de legis si certarum 17. in princ. et § 1. pugnat, ac ... aperte quod Paulus in l. si duobus 37. de testo militis ubi cum miles ... duos heredes inscripsisset, nec de re certa tantum sive eum distincte castrensis et paganici patrimonii sed indistincte, de omni hereditate testatus sit Paulus docet si alter ex heredibus repudiaverit partem eius deferri ab intestato, neque acrescere coheredi, nisi probet militem voluisse ut acresceret: quod in re dubia ex sola dispositione de omni hereditate, non presumitur voluntas militis ut inducat ius acrescendi, ut desiderat Cumanus ind. l. si duobus 37. nec utimur, ut rem explicemus oppinamento prima fronte arridenti Bassonis in l. 1. n. 11. vers. 5. cod. de testo militis aliud agens afirmat eo etiam casu quo miles indistincte de omnibus bonis testatus est, quamvis presumatur voluisse eum omnibus institutis adeuntibus omnino testatum decedere, et ideo a principio sit inter eos ius acrescendi iusta speciem d. l. si certarum 17. in princ. non tamen ex post facto si ullus repudiaverit: quia hoc preter intentionem militis accidit, ideo quod eius voluntas ut in hoc etiam casu in totum testatus decedat, et consequenter ius acrescendi sit non presumitur, nisi probetur d. l. duobus 37. non in qua utimur in ea opinione contra quam urget Papinianus ind. l. filius 42. § Papinianus vers. verum ubi a contrario sensu significat si duo illi heredes ~~testa~~ militis partes eiusdem hereditatis accepissent, partem unius repudiatam acrescere debuisse alteri, et consequenter fore inter etiam ex post facto ius acrescendi; urget etiam iuris ratio, qua atento inter iunctos coheredes ex sententia nostra, et collegatarios ex communi sensu, quamvis unus repudiet preter intentionem testantis, non tamen, propter eam acrescendi ius inducitur, sed potius ex voluntate militis qui coniunxisse in hereditate, aut legato presumitur, ut altero repudiante alteri acrescere d. l. unica § his ita vers. hoc ita tam varie cod. de caducis tollendis.

Quare observavimus potius esse novo for n. 14 sitam, vereque Paulum lib. 7. questionum ind. l. si duobus 37. tractasse eodem questionem speciem Papiniani, que ex eius lib. 13. questionum extat ind. l. filius 42. § Papinianus, nempe in milite heredes

to, qui duos heredes scripsit aliu castrensiu aliu paganoru, et Accursius tentat in d. l. 37. glosa 1. quo casu si repudiet institutus in paganicis deferuntur ea bona ab intestato, neq. acrescunt scripto in castrensibus n sunt ·c· heredes, neq. coniuncti propter separatione patrimonioru ut iam diximus n° 13. et ideo non presumit voluisse miles ut acresceret, nisi probet, quam interpretatione duabus coniecturis, et veluti argutijs fir mo: primum est, quod n sine misterio Paulus proponit questione in milite liberto (cum tamen quo ad solum ius acrescendi nihil refferre an libertus esset, qui militabat nec ne) et in eo ipso n sine causa tribuit preter Patrono ab intestato bonoru possesione, quatenus ab intestato decessit miles per repudiatione unius ex heredibus n autem contra tab. contra alteru institutu qui adit, sicut, et hoc idem proponit in d. § Papin. quod tamen falso sup poneret, si quis adit institutus etiam esset in bonis paganicis, aut eoru parte tunc enim n ab intestato duntaxat sed, et contra institutu qui adierat daret contra tab. patrono l. 3. § Patronus 6 de bonis libert. l. ult.a § 10. vers.o si enim patronus, cod. de inoff. testto. Perinde necessario fatendu est eum qui adijt institutu fuisse in solis castrensibus, et ideo cessante quo ad eum contra tab. n nisi de bon. poss.e ab intestato post repudiatione alterius Paulum tractare in d. l. 37. Secundu est, quod quemadmodu Papinianus in d. §. Papinianus in fine iam tradita communi, affirmat concluditq. n invitari, seu vocari ad contra tab. manu missore scilicet patronum contra filium institutum in castrensib. quia ex eis nihil aufert patronus d. l. 3. § patronus 6; et Paulum eode lib. 7 questionum ex quo deducta est d. l. 37. Papiniani sententiam, quam sine nota, et reprehensione ommisserat in d. § Papinianus, nunc confirmans, imitansq. in l. nam in bona 30 de testo. militis subiungit veluti pro confirmatione, et apendice questionis d.e l. 37. in bona castrensia filij emancipati militis n esse dandam contra tab. bonoru poss.e patri manumissore, et consequent. neq. patrono contra institutum a liberto in castrensi inspicie d. l. 37. quia patris manumissoris, et patroni in hac re peius est l. 1. in prin.o et §. est et alius si aparente quis ell. l. si a milite 29 § ult.o, de testo. militis d. l. ult.a § 1. vers.o si enim Patronus neq. repugnant huic interpretationi Pauli verba in d. l. 37. pro ea parte intestatus, et ibi totam vedire hereditatem, quibus significat eum qui repudiavit fuisse institutu in parte hereditatis, et una eadem q. hereditate distributam inter institutos, et consequent facta n fuisse seperatione castrensis, et pagani patrimonij. quippe respondendum est bona paganica in d. l. 37. vocari parte naturali, veroq. sensu, et respectu totoru omnium bonoru ante seperatione paganoru, et castrensium, ut in l. idem 13. § 1. in fine l. si certarum 17. § 1. vers.o quod si alteruta de testo. militis quemadmodum eodem sensu tota hereditas dicitur ex castrensibus et paganicis constans Maxime cum illa acrescunt, et coniungitur ex voluntate aperta militis d. l. 37. in fine sicut in d. l. si certarum 17. in fine ubi contra voluntatem militis etiam post seperatione patrimonioru inducit ius acrescendi singulari ratione ne privilegium militis sit cum aliena iniuria scilicet creditoru ·b· impuberi 40 ubi administratione tutore l. cum filius 28. de testo. militis: explicat faber de erroribus decade 71 errore 9 et 10 et decade 72 errore 5. quamvis civilit, et stricte castrensis et pagana hereditas utraq. per se, et absolute vocet hereditas d. l. 37. in prin.o illud quo ad sententiam d. legis 37. in fine de n admittendo iure acrescendi, nisi probet milite voluisse, ut pagana castrensibus acrescerent; ne quidquam in hac re in explicatum relinquamus, breviter admonemus n obstare ei sententie rescriptum Antonini in l. 1. cod. de testo. militis ubi in eadem specie ne castrensi acrescant paganis requirit, ut liquido probet milite noluisse ut acrescerent, et proinde in re dubia acrescere debet etiam post separatione patrimonium contra d. l. 37. nam ommissa emendatione fabri decade 72. errore 12. qui pro verbo noluisse in d. l. 1. reponit voluisse quo modo, et legit sibiq. in secreto conscientie plus placere testatur ante fabrum Raphael fulgosius in d. l. 1. dicendum potius est etiam facta separatione patrimonioru presumi in d. l. 1. voluntatem militis ut acrescant castrensia paganis tunc: quod institutus in paganis fuit frat. testatoris ut considerat pro Bonellum nost. valencia lib. 1. illustrium tract. 1. c.o n.o 11. tum etiam quod commilito, simulq. miles fuit ut ex epigraphe d.e legis 1. coniectari licet iuncta l. de hereditate 19 cum l. dote 16 de castrensi pecul. que tamen secunda coniectura priori adiuncta perficit, quamvis sola n sufficeret l. 2. cod. de testo. militis ideoq. ad coniecturas has excludendas exigit in d. l. 1. liquida probatio voluntatis militis qui noluit ut castrensia acrescerent fratri commilitoni in paganicis instituto.

Sed ut explananda princi[...]

N 15 controversia proposita supra n.o 6, et 8. iam pergamus, prime illi assertioni hucusq. firmatae de iure acrescendi in hereditate inter coniunctos, n tam ex iure, quam ex voluntate defuncti estimando subiungimus secundam: afirmandoq. ubicumq. ius acrescendi inducit, ne detur absurditas concursus testati, et intestati pendere id principaliter induciq. ex auctoritate iuris, que assertio quamvis apud noviores, et Academicos antecessores indubitata sit, quod et indistincte ius acrescendi in hereditatibus tribuunt soli iuris

necessitati

necessitate ut notavimus supra n.º 7. in fine; formaliter tamen illustratur, illationibus sive exemplis-
que sequuntur. Primum est in heredibus omnino disiunctis, quales sunt qui diversis orationibus ad diver-
sas hereditatis partes vocantur, et ideo neque verbis neque re iunguntur. l. Lucius 78. § que habebat ad S.C.
Trebell. l. huiusmodi 48. § quibus delegatis l. in quos acrescendi ius non ex voluntate testantis descen-
dat, sed ex iuris potestate, et ratione, que facit, ut unicuique pars deficiens acrescat alteri, qui adiit etiam
si destitutus sit. l. item quod Sabinus 17. § 1. l. heredes 63. de heredibus instituendis, ne alioquin pro parte deficiente
defunctus intestatus decedere, aut representatio eius scindi intelligatur; idque probat evidenter ex eo:
quod cum voluntas defuncti ad inducendum ius acrescendi colligi soleat ex iunctione l. unica § his ita 10
vers. hoc ita tam varie cod. de caducis tollendis l. si sub condit. 26. ff. quibus modis ususfructus amittatur, ideo
que inter disiunctos deficiente iunctione non possit ex ea, et sequuntur neque ex voluntate defuncti ius
acrescendi induci necessario fatendum est id ex sola potestate iuris sed, et versus est quod supra docuimus
inter heredes institutos a milite separatis patrimonijs, unum in castrensibus aliud in paganicis cessa
re ius acrescendi: quia cum heredes sint omnino disiuncti non inducitur id ex voluntate militis, et necessi
tas iuris ratioque absurditatis concursus testati, et intestati non sufficit ad inducendum ius acrescendi in
testamento militis, d. l. si duobus 37. de testamento militis l. filius 42. § Papinianus de bonis libertorum cum expositis
supra n.º 13. Secundum sive exemplum, sive illatio sit: quoties heredi ex re certa instituto tota here
ditas accedit, acrescitque l. 1. § si ex fundo 4. de hered. inst. l. cohered. 42. § ult.º de vulgari. l. si quis pro
re 29. ad S.C. Trebell. induci quale id acrescendi ius ex iuris necessitate ne scilicet sequatur absur
ditas concursus testati, et intestati, ut expressum est in l. hereditate 19. § filiusfam. de castrensi peculio l. idem
13. § 1. vers.º neque enim de testamento militis; ideoque heredi instituto a pagano excepta certa re acrescit ea etiam
contra expressam voluntatem defuncti, et quidem iure civili, ut scriptum est in l. si ita quis 74. de hered. inst.

Tertium sectio-
ne dextra, dilucidaque explicatione dignissimum exemplum, et ad utramque primam, secundamque assertio
nem pertinens infertur, an et quatenus hodie apud nos ius acrescendi inter heredes institutos, sive in he
reditatibus testamentarijs locum habebat, vel prohiberi a testatore possit attenta Regia l. 2. vers.º mando-
mos tit. 4. lib. 5. compilationis, qua cavetur testamentum, in quo aut nemo institutus fuit, aut institutus heres
non extitit, valere tamen quo ad legata, et reliqua testamento contenta, .. in hereditate legitimos heredes
ab intestato succedere: quo arguto etiam non militem, sive paganum posse decedere pro parte testatum, et pro parte
intestatum docent deducuntque ex d. l. 1. Menchaca de successionum creatione lib. 2. § 20. n.º 149 vers.º ex
quo patet, et n.º 245. illus. Fernandez in l. 3. tauri 3.ª parte n.º 2. Not. Richard. in § hereditas n.º 36 inst.
de hered. inst. Cevallos communium contra communes q. 707. n.º 5. Castillo lib. 3. controvers. c.º 17. n.º 140, unde et
sequi videtur cessante principali ratione inducendi iuris acrescendi in hereditatibus nempe absurditate concur
sus testati, et intestati cessare etiam acrescendi ius, ut simili statuto admittente concursum testati, et intesta
ti resolvunt Caguedus in rubrica n.º 13. cod. quibus non petentibus partes. Peregrinus consilio 145. n.º 3. lib. 5. quo
in idem ratione Cevallos communium contra communes q. 214. n.º 12. Richardus ubi proxime afirmant institu-
tum in re certa nullo coherede dato non succedere nisi in ea re, nec ei reliqua bona acrescere Regio
iure, ut et afirmat, quamvis aliter ratiocinatur Ioannes Matienzo in d. l. 1 glosa 12. n.º 47. tit.º 4. lib. 5. com
pilationis. Denique ex eodem principio idem Cevallos d. q. 707. n.º 5. in controversia vexatissima iure communi
an scilicet ius acrescendi possit a testatore inter institutos prohiberi scribit inspecta Regia lege cu-
ius meminimus sustinendam esse sententiam Bartoli in l. quoties 9. § si duo de hered. inst. docen
tis prohibitionem iuris acrescendi valere, eaque ipso valere instituto in re certa quoties testator prohi
buit ei aliquid acresare asserit Matienzo in d. l. 2 glosa 10 n.º 48. Castillo d. c.º 17. n.º 150 et ex
contrario autem non fuisse inductum, generaliter aut quis possit pro parte testatus, et intestatus decedere neque
sublatum Regia lege ius acrescendi arguto ex l. si quis 35. cod. de inoff. testamento quin potius etiam hodie iuri
acrescendi in hereditatibus sive inter institutos locum esse indistincte docet Padilla in l. ea quae 14.
n.º 95. cod. de fideicommissis et pro indubitato supponit Castillo d. c.º 17. n.º 146. quibus consequenter ins
tituto ex re certa totum acrescere, neque sententiam d. legis 15. § si ex fundo. de hered. inst. legis 14 tit. 3. parti
ta 8.

ta ē abrogari in d. l. 1. compilationis, quā potius casum hunc ibi ommissum remanere sub disputatio
ne iuris communis arguto ex præcipuimus 32. § ult.º Cod. de appellationibus; pbant late Burgo
de paz. in l. 3. tauri conclusione 6. n.º 856. Molina de primogenijs lib. 1 c.º 17. n.º 23. et post gadi.
et alios castillo d. c.º 17. n.º 127. tandem q. ut hodie etiā ius acrescendi pʰiberi a testatore n. possit
sententijs nuper relatis conuenit, et absolute sentit Gutierrez in d. l. unica n.º 16 vers.º ego vero et
q.º n. petentium partes et in l. nemo 55. n.º 102. in fine de leg. 1.

N 17 Verum tot tantæ q. concertationes pro
tratum, quibus aut ignorata vulgo, aut n. dum satis dextre explanata iuris acrescendi in hæreditatibus
origo causam fortasse dedit. Sunt enim ex duabus ppositis assertionibus conciliandi breuit.er vereq. si inprimis
tamen supponamus n. repugnare Regio atento iure concursum testati, et intestati neq. id solum in spe
cie d. legis 15. compilationis, q. aut nemo institutus, aut institutus n. adijt in qua specie tt.um vali
quoad legata, et reliqua omnia in eo contenta, atq. ita pp ea p.te bonorum, et dispositionis testatus de
cedit, et intestatus, quoad institutionem siue hæreditatem, sed etiā extra eam speciem in alijs eiusdem
ris idem euincit coacta iuris ratio: 1.º q. cum in specie d. legis 5. tt.um valeat quo ad omnia contenta sine
ulla omnino hæredis institutione, q. difficilius utiq. ē ut significant in d. l. 1. illa verba aunque
el testador no aya hecho heredero alguno et hæreditas tota ab intestato deferatur abrogata re
gula §. ante hæredis 34. inst. de tt.º l. si nemo ff. de testamentaria tutela recte, et ex via argu.
a maiori ad minus, q. argutum etiā in declarando iure nouo ad correctionem iuris antiqui va
let ex traditis ab alexandro consilio 234. flaminio Parisio de confidentijs q. 70 n.º 6. infert multo magis
valiturum tt.um ex sententia comprehensiua d. legis 15. quoties aliquis ex parte, aut re certa institutus hæres
extitit, quamuis reliqua hæreditas eiusve pars ab intestato deferatur: ne testatori cui q. plus ē licet n. liceat
q. ē minus contra regulam legis in iuris [illegible] in fine de liberis et posthumis, quinimo potius argumentemur a tota hæ
reditate ad partem eius sicut in eadem re, et materia priuilegiaria ideoq. seruata lex q. vero 14. de legibus ar
gumentatur a parte bonorum ad partem temporis Trifoninus in l. miles 42 de tt.º militis; secundo q. præfatæ
legis Regiæ ratio, et equitas tota incessit, ut voluntas defuncti, quatenus, qualiter ff. tt.º continet, etiā si sine
titutione obseruetur, et post alios notat Matienzo in d. l. 1. glosa 10. n.º 2. et ex forma priuilegij militis
dati ut voluntas eorum quoquo modo testati fuerint rata sit l. 1. de tt.º militis, icti deduxerunt pos
[illegible] testatos, et intestatos decedere l. si miles 6. l. si dubbius 37. de tt.º militis recte, et similiter de duce
ex l. regia posse hodie etiā n. milites, sicut quo ad totam hæreditatem, et institutionem intestatum, et quoad
alia testatum decedere, ita et pp p.te ~~alterius n. instituti~~ testatum unius instituti, et intestatum pp p.te alterius
n. instituti, aut n. adeuntis arguto ex l. lucius 88. § ult.º de leg. 2. quo supposito breuiter iā quoad supe
riores controuersias distinguimus, afirmamusq. quoties ius acrescendi in hæreditate ex voluntate de
functi inducitur veluti int. institutos coniunctos iuxta eam assertionem de qua supra n.º 8. induci etiā posse
Regiam legem, quæ voluntatem defuncti subsequitur potius quā impedit, et e contrario institutis dis
tis, aut unico instituto ex re certa in quibus acrescendi ius deficiente voluntate, aut contra eam ex neces
sitate iuris induci diximus in 2.ª assertione n.º 17. cessare ex Regia lege qualecumq. ius acrescendi, quo
niam ex ea cessat ratio illius inducendi, nempe repugnantia concursus illius intestati, et testati, quo circa
quent.r adijcimus pʰiberi semper posse Regio iure atento a testatore acrescendi ius, q. id ex necessi
tate Regij iuris nunquam inducit, et q.d ex tacita voluntate testantis futurum erat veluti int. coniunctos pote
contraria aperta voluntate tolli cl. l. quoties 9. § si duo 13. de hæred. inst. cum traditis supra n.º 9 eam q. distinctione
iuris rationi, et defunctorum voluntati consentaneam, ideoq. in disputando verissimam, et inducendo, et con
tendo expositis et compositis q. ita nostratum opinionibus admittendam ē arbitramur.

Obstat tamen grauiter [illegible]
N 18 tioni positæ de iure acrescendi int. institutos disjunctos sine voluntate testantis, et principaliter ex iu
ris necessitate inducendo argutum adductum supra n.º 6 in fine, et l. si intestamento §. iuncta l. quis
beris 8. § hæc verba de vulgari, nanq. ut ius explicit obseruandum ē, patrem vel dominum qui pro filio seruo
ve hæres extiterit, n. admitti ad substitutionem factam per verba quis quis mihi hæres erit in d. quibus
5. § hu

8. § hec verba, nempe si ex sua persona admitti velint, nasque admittunt ex persona filij vel servi si eos in potestate retineant existente casu substitutionis, l. 3. de vulgari, quamquam iuris dispositio ne effectu heredes sint, et tacito iudicio defuncti, ideoque ex fideicommissis onerari possunt l. cum filiofam. 11. de leg. 1. l. sed si 6. § 1. de leg. 3. tamen ex iudicio veniunt, ut scriptum est ind. § hec verba, que ratio sic explicanda est, ut significet, patrem dominum ve non venire ex iudicio, neque expresso, neque tacito ad substitutionem de qua ibi loquitur in d. § hec verba nam cum ex vi substitutionis vocati sunt dumtaxat qui heredes extiterint testatori extiterint, ut significat formula, quisquis mihi heres erit d. § hec verba, quod ve qui scripti et instituti sunt d. l. qui liberis 8. vers. sub d. dict. l. ex facto 43. § lulius de vulgari. l. Lex ta mo 27. §, qui suspectam ad Trebell. certum autem sit filium, aut servum fuisse institutos, eosque proprie extiterit heredes extitisse, et permanere quo ad titulum bonorum quod institutionem l. 3. § hoc autem de leg. prestandis l. legatum 21. de adimendis legatis, et consequenter non patrem, vel Dominum ex regula legis quod 141. § ult. de reg. iuris, et quia neque ipsi instituti, pater vel Dominus, neque proprie heredes l. si statu libera 6. § filius 4. de statu liberis quapropter neque a servo instituto, utpote heredi legari ipsi servo potest l. legatum 116. § alienus de leg. 1. neque legari poterat non patre, aut domino, utpote non heredibus, sed fideicommitti ante Iustinianum d. l. cum filio 11. de leg. 1. iuncto princ. inst. huius tituli dicimus supra ad lgm. 1. n.º 18. consequens patrem vel Dominum omnino non venire ex iudicio ad institutionem: quod neque expresse, neque tacite sub appellatione heredis vocati sunt d. § hec verba.

Diversum est in specie d. l. si in titulo, 5. ad eandem substitutionem admittitur unus ex heredibus non solum proprio iure in qua institutus sed etiam per ea, que iure accrescendi ad eum pertinet quamquam verum sit cum institutio accrescente non fuisse institutum et obvenisse ei illam partem ind. l. ut mox dicemus ex tacita voluntate defuncti, sicut patri vel Domino institutione filij, vel servi tamen negari non potest a herede ind. l. 5. etiam in portione accrescente utpote in ea instituto non existente. Solum vere proprieque heredem extitisse, et quidem testatori, et extitisse ea portio accrescens secuta est idque suadet magis ex eo quod insinuat ind. l. 5. in fine hunc heredem ex beneficio legis papie et iure liberorum ut explicuimus supra n.º 5. vindicare accrescentem partem alicuius scilicet coheredis, neque partem partis, sed ad partem vocat integram ex qua ille institutus, et tamen si coniuncti a testatore duo isti heredes non fuissent, non vindicare etiam ex beneficio legis Papie partem integram, sed eius partis partem, que coheredibus accrescere non possent ex persona eorum ipsis cum caderent l. unica in princ. cod. de caducis tollendis, proinde supponendum videtur illum heredem cui accrescit fuisse a testatore coniunctum cum coherede qui deficit, et ideo fisco non autem coheredibus, neque ex eorum persona, fisco accrescere integram partem coniuncti l. unica § si quis ita 10. vers. sin vero qui dos cod. de caducis tollendis. l. heredes 63. de hered. inst. unde etiam constat multo magis, quam patrem vel Dominum, qui neque heres, neque instituto heredi coniunctus, quin potius proprie heres filius, aut servus, esse heredem proprie eum cui accrescit ind. l. 5. et pro instituto haberi etiam in potestate accrescente atque ita per ea quoque ex iudicio defuncti venire ad substitutionem, neque tamen inde inferri posse ius accrescendi inter institutos semper ex voluntate testatoris descendere, quamquam id verum sit inter institutos coniunctos ut ind. l. 5. quam ita exponimus, sciliamus quod cum d. § hec verba, quamquam aliter vulgo habetur, et post Jassonem ind. l. cum filio 11. n.º 35. ubi et Duarenus de leg. 1. noster Pichardus ad eundem titulum, c.º 6. n.º 57. Allegerus ad Bonellum lib. 8. c.º 20. litt. A.

N 19

Succedit iam 3.ª assertio in qua ponimus in hereditatibus inter institutos, sive inter eos, qui non extiterunt, sed vel contra id, et contra voluntatem defuncti vel ab intestato ad hereditatem vocantur ius accrescendi non ex defuncti voluntate, sed ex iuris auctoritate induci ut post alios censuit recte Menochius de presumptionibus lib. 4. presumptione 86. n.º 6. et 8. Mantica de coniecturis lib. 4. tit. 10. n.º 3. et Belonus de iure accrescendi c.º 29. q. 2. n.º 6. et 66 idque ex eo apparet: quia in primis contra succedentes titulum non potest dici accrescere ei partem alterius ex voluntate defuncti, cum et singuli suas partes contra voluntatem defuncti vindicent. Deinde inter succedentes ab intestato, quamquam verum sit eum, qui quod ab testatori posset noluit, presumi eis reliquisse hereditatem dum non ademit, et ideo eos succedere ex tacita voluntate defuncti, l. 3. l. conficiuntur 8. § 1. de iure codicillorum l. 3. § sciendum 6. de leg. 3. quapropter et ab intestato ius accrescendi ex tacita voluntate defuncti prendere docent post Accursium in l. si

N 20

in l. si filio 71. § Julianus verbo cum onere suo de leg. 2. Gomezius 1. tomo var. c.° 3. n.° 26 Gutierez in l. unica n.° 8. et 9. cod. q.d n. petentium partes; verius tamen e. n. successione abintestato voluntatem defuncti, q.d et quatenus adest accessoriam esse: q.a per eam n. tam dat successio, quam n. admittit d. l. 1. § sui et legitimi, et principaliter pprie dat, et defert successio ex legis authoritate, unde, et legitima, sive iusta dicitur l. 3. § de illo, pro socio, perinde, et principaliter pprie q.d ius acrescendi int. succedentes abintestato, vel d.a t.ta inducit ex auctoritate legis, directura ex eo deducta: q.a dum ex pluribus eiusdem gradus veluti liberos, aut agnatos simul ad successionem vocat, et quidem sub appellatione unius ut [illegible] 12 tab. de successione agnati pximi, l. pnuntiatio 195. § 1. vers. in res de V. S. § si plures 5. inst. de legitima agn. success. et in unum veluti corpus redigere arguto ex l. unica, § his ita 10 vers. hoc ita tam varie cod. de caducis tollendis: ideoq. quemadmodum int. diunctos a testatore ex mente eius, et vi diunctionis testamentarie ius acrescendi e. ita int. eos quos in successione l. diungit ex mente eius de legis, et vi legalis diunctionis, ut sentit, et appellat Bartolus in presenti n.° 17. et ubi Jasson n.° 51. Alciatus lib. 4. paradoxorum c.° 8. n.° 3. Duarenus de iure acrescendi lib. 1. c.° 1. Hotomanus illustrium q. 44. Spino in speculo testamentorum glosa 9 n.° 22. quibus assens e. int. succedentes d.a t.ta vel abintestato ius acrescendi prohiberi a testatore n. posse, sicut nec derogari legi, quae id ius inducit l. nemo 55. de leg. 1.

1221 Plane ex hac assertione iam liquet verum esse, et qua ratione nitatur q.d supra p arguto expendimus n.° 7. nempe ius acrescendi n. descendere ex voluntate defuncti q.d dat int. succedentes d.a voluntate, veluti int. vocatos ad querelam inoff. t.ti l. qui repudiantis 17. in prin.° l. si ponas 23. § ult.° de inoff.° t.to vel bonorum pos. se d.a tab. parentes, aut liberti l. si post mortem 10 § liberi 4. l. si duobus 22 de bonorum pos. d.a tab. l. 1. § si quis ex negotibus 12 de diungendis cum emancipato, l. si ve libertus 21. § ex duobus de iure patronatus, l. scribus 21 de bonis libertorum, sicut, et q.d dat int. succedentes abintestato vel ex iure civili l. si ex pluribus p suis, et legitimis l. 1. § si nemo 9 ad Tertullianum § ult. inst. ad orphitianum pls. t.to 26 § si plures Paulus lib. 4. sententiarum t.t. 8. § ult.; vel ex iure pretorio, l. 3. § ult.° de bon. pos. l. unica cod. q.d n. petentium partes, l. qui ex his 5. § ult. si tabule t.ti nulle extabunt, § et intra 5. inst. de bon. pos. bis neq. refragatur huic assertioni textus cuius supra n.° 6. meminimus in d. l. si filio 61. § Julianus in fine legatis 2. ubi significat succedentem abintestato cum heredis portio acrescit assequi eam, quasi sub substitutum, et pinde esse ibi ius acrescendi ex tacita voluntate defuncti, ex qua et tacite substitutiones inducunt l. q.a tacita 25. de hered. inst. nam q.d respondendum e. coheredem abintestato in d. § Julianus substitutum vocari inppie ut indicat vox quasi frequens inppietatis nota l. et voluntatem Soluto Matrimonio, et aparative q.a quemadmodum post rescriptum Severi cesaris substitutus assequitur portionem instituti cum onere prestandi legata ab instituto relicta l. licet imperator 72. de leg. 1. et l. iustas 4. cod. ad Trebellianum, ita, et ad similitudinem sustituti coheres abintestato, cui coheredis portio acrescit debeat eam assequi cum onere fideicomissorum, que ab illo coherede qui deficit relicta sunt ut explicat post multos Belonus in d. c.° 2. ultra laudatos ab eo ibi q.a 2 n.° 69. sentit Covarruvias in post adita n.° 30. cod. de impuberum, et aliis substit. Goveanus de iure acrescendi n.° 22. Duarenus in tractatu lib. 1. c.° 1.

1222 Quarta et postrema assertio sit et expeditior, q.d in ea nobis et cum antecessoribus academicis convenit et cum laudatis supra n.° 7. in fine: nempe in legatis, et fideicomissis etiam universalibus (excepta tamen singulari cas., cassuq. legis cogi 16, § si quis heres 4. ad Trebell.) ius acrescendi omnino et principaliter ex tacita voluntate defuncti descendere n. ex iuris necessitate nam et in legatis fideicomissisq. causa iuris acrescendi e. sola diunctio l. sed Proculo 20 de leg. 2. l. 1. in prin.° de usu fructu acrescendo, ac perinde tacita voluntas defuncti que ex diunctione colligitur l. unica § his ita 10, vers. hoc ita tam varie cod. de caducis tollendis unde et ius diunctionis deficit l. si duobus 16. § quibus modis ususfr. amittatur, cessatq. int. omni modo disiunctos d. l. et Proculo 20 l. in [illegible] 78. ad Trebell. et inducendi iuris acrescendi in legatis n. potest causa esse iuris necessitas; nec que illo repugnantius decursus testati, et intestati q.d etiam si portio legati n. acrescat collega ...

... sic in ... ius in ... qui adit, et illi ad ... in primo ... sed ... quibus et ... accrescendi in legatis, et fide commissis vt quae ex voluntate defuncti percepit, etiam militis locum habere ... docet ... in l. similes ... de ... militis, quam ... ex l. in princ. cod. de ... Seruo manumisso, et ... contra militis prohibitione impedim. exclusione ... quam habebat firmat post Baldum, et ... Castro lib. 1. ... c. 17. n.° 61.

0123.

Sed repugnat equidem ... respectu huic assertioni, vbi iam Sententia in l. 3. § et si coniunctis 3. de legatis prestandis, quam supra n.° 7 expendimus vt euinceremus etiam in legatis ius accrescendi non ex voluntate defuncti descendere, quod quidem in d. § sed et si coniunctis liberis, et parentibus, quibus ex edicto illius tituli conseruat, quod ex voluntate defuncti eis defert, non tamen conseruat pars coniuncti, quae accresceret quasi scilicet non accrescat ex voluntate. augetur difficultas ex l. filium 5. § vlt.° vers. id quod et vers.° vlt.° de legatis prestandis; vbi ex eodem edicto affirmat, liberis, et parentibus, quibus legata conseruant, dari, communicari, et prodesse id quod ex legatis non prestat extraneis et consequenter conseruari, et accrescere contra edictum § sed et si coniunctis 3. partes coniuncti, quare vt rem expli cemus omissis varijs ~~auctoribus~~ antiquorum opinionibus breuiter est id circo in d. §. sed et si coniunc. tis non conseruari liberis, et parentibus partes coniuncti cui non prestat, quoniam iure singulari ex edicto de legatis prestandis admittunt liberi, et parentes ad legata prestanda, quae alioquin, recisso Sal to pretorio iure per bon. poss.em contra tab. titulo intercederent nisi ex equitate illius edicti conseruarent ex certis personis data actione in emancipatum, qui contra tab. accepit, et contra voluntatem ei accedit l. de leg. prestandis perinde cum singulari ius stricte interpretemur l. quod vero 14. de legibus, sicut ... fit, vt non nisi, quae ipsis liberis vel parentibus specialiter relicta sunt conseruent ideoque legatum seruo eorum relictum, eis non conseruat quod quamuis eis ex tacita voluntate defuncti deferret tamen ... et ... non ipsi sed seruus legatarius est onere, effectuque defuncti d. l. 3. § hoc aute 2. l. legatum 21. de adimen. dis legatis itaque neque conseruat portio coniuncti, quod quamuis ex tacita voluntate si legatum non intercedisset accrescere debere ..., tamen specialiter quod non ipsis sed coniuncto relicta est vt ratio constat vlp. ... ta per versa, sed et si sententia d. § sed et si coniuncto cum precedente §. hoc autem, vnde apparet non ideo in illa specie recte inferri non esse ibi ius accrescendi in legatis: quod non ex voluntate futurum erat et ex edicto illius non conseruari nisi aperte specialiter relicta vt pote iure singulari, et in eum qui contra vo luntatem successit vt ex eo tex. docent, deducuntque Bartolus in l. mulieri 74. n.° 1. de condit. et demost. et in presenti n.° 34. Jasson n.° 184. et sequentibus, Ripa n.° 149, Purpuratus in l. vnica n.° 40. ..., quod non petentium partes Ant. fab. de coniecturis c.° 15. n.° 2. Mantica de coniecturis lib 10 tit. 3 n.° 30 Menochius lib 4. presump.e 86 n.° 19 Duarenus de iure accrescendi lib 20. c.° 20.

0124-

Nec quidem obstat inde quod extat in d. l. filium 5. § vlt.° nempe proficere liberis, et parentibus communicarique quod extraneis non prestat, quippe cum Soc ino seniore in d. l. mulieri 74. n.° 14. intelligendum idem non de modo iuris accrescendi, sed de incremen to quarte falcidie non deducende quod liberi, et parentes sentiunt, quorum legata, augent, et integra vel per falcidiam recisa prestant, ex eo quod legata extraneis non seruant in l. § vlt.° et imputat ei in quarta falcidiam, et proficit liberis, parentibus quod ad solida vel integra ... legata consequenda, vt est in l. ex asse 57 ad l. g. falcidiam, quam interpretationem suadent in d. § verba illa: non si legatis onerata sit portio, tam liberorum, ... ventum ve, quam extraneorum, et confirmat vlp. ipse in d. l. filium 15. § si legata 5. ibi: tamen nunc ob hoc, quod extraneis non prestant legata liberorum augent; quomodo ibi legendum, vt florentinus codicibus et post haloandrum notatur ibi Cuiacius et deducit ex l. et si contra 35. de vulgari l. vlt. §. vlt.° de leg. 3. non vt de prauate in vulgatis tamen non ob hoc, in qua tamen lectione explicanda laborant anxie Accursius verbo profuturum et Bartolus in d. §. vlt.° sed omnino turpius post Bartolum, et alios Ripa in presenti n.° 14. 8, Fumeus de coniunct. d. c.° 15. n.° 3. Gotofredus in d. § vlt.° qui speciem eius accipi unt de iure accrescendi fluctuantque porta vt sciliant cum d. §. sed si coniunctis 3 ... inde constat igitur non prode esse in d. § vlt.° liberis, et parentibus quod extraneis non prestat vt accrescat aliquid amplius quam quod ipsis relictum est, sed vt illud ipsum relictum minus diminutum consequantur.

N 25 Obstat tamen superioribus nec dissimulet. urgetque non leviter Pauli locus in l. si extraneo 46 de usufructu, ubi
cum instituto extraneo, et emancipato praeterito, proprietas fundi, deducto usufructu, legata matri defuncti
te esset, scriptum est petita contra tab. bon. poss.e praestandam esse matri proprietatis respectu plenam proprietatem, sed
ita cum usufructu, quo neque expresse, neque tacite matri relictus est quinimmo aperte denegatus
cum proprietas deducto usufructu legata sit, sed omnissis traditis post Fulgosium, et alios a Fachin.
in rationali ad d. l. si extraneo 46; respondendum breviter est usumfructum ibi ab emancipato de
duci, et retineri non potuisse: quia sicut ususfructus iam constitutus personae fructuarii cohaerens, ea
deficiente proprietati consolidat, ita et deducto eiusdem nondum constituti cohaerens, et ex praesumpta
voluntate defuncti personae eius cohaeredis, a quo proprietas deducto usufructu legata est, ideo
neque ab herede heredis fieri ea deductio, et separatio a proprietate potest, l. qui usumfructum 36 § sti
pulat. vers.o hoc ita de usufructu. l. Sempronius 22. vers.o sed his casibus de usufructu legato l.
antiquitas 14. de usufructu, neque ab emancipato praeterito, cum testator deductionem in personam in
stituti extranei posuerit, d. l. si extraneus 46. d. l. Sempronius 22. vers.o sed his casibus videntur
sub distinctione, sed et necesse videbatur usufructo non deducto, neque separato a proprietate, quia nec poterat
plenam potestatem matri praestare, ut interpretatur ex mente Accursii et Alberici ibidem Cuiacius
tract. 5. ad Africanum in d. l. qui usumfructum 36 § stipulatus, ubi et hoc arguto editionem illam pro
prietatis respectu in d. l. 46. falsam, et colloratam rationem vocat, nec necessariam cum vera suppetat, sed
immerito, quia quamvis ut ususfructus a proprietate non separetur, sive ut non deducatur ratione iam tradi
ta necesse sit tamen, ut proprietas legata, et consequenter cum ea ususfructus matri praestet, fit proprietatis
respectu dico in edicto ex d. l. 1. de leg. praestandis, et sine quo proprietas ipsa, et proinde ususfructus
ab eo, non separatus apud emancipatum remanere, atque ita ratio illa, et proprietatis respectu non solum
colorem habet, ut agnoscit Modestinus quamvis non explicet Cuiacius in l. 1. in fine de leg. praestandis
itaque necessaria, veraque est praestet; itaque ususfructus matri, quamvis ei non relictus quia cum de duci ab
emancipato non possit sequitur necessario proprietatem, aliudque in portione coniuncti quae ut pote non persona
lis manet apud emancipatum quia heredis omnino est l. si quis 15. § ult.o l. si emancipato 17. de legatis
praestandis non acrescit coniuncto d. § sed si coniuncto.

N 26 Absoluta disputatione iam de origine iuris acres
cendi, et an ex iure, vel ex voluntate descendat, non morabitur nos inspectio de ratione eius de iu
ris, pro qua praetermittimus vulgatam, et receptissimamque rationem iuris acrescendi, eam reddi solere, ne
defunctus pro parte sit, et pro parte intestatus contra regulam legis ius nostrum 7. de regulis iuris, ut post glossam in
l. servus communis verbo acrescunt de adq. hereditate Bartolus in presenti n.o 25. et 59. probant veteres
moresque scolastici, et forenses notae innumerarii congesti a Belono de iure acrescendi c.e 3. q.e 1. n.o 1. a qua tamen ratio
ne post Iassonem in presenti n.o 112. Noviores et Nostrates discedunt, quia generalis non est, neque convenit in
fideicommissis successionibus ab intestato, et contra testamentum, denique institutis, coniunctis respectu disiunctorum in testamento
pagani, vel militis iuxta tradita n.o 9. et segg. in quibus singulis acrescendi iuri locus est, et tamen
ea ratio cessat: quia quamvis pars deficiens non acrescat collegatario, aut coheredi contra testamentum, aut ab intestato
aut etiam si non solis institutis acrescat, non magis fit defunctus pro parte testatus, et intestatus, quam post post
Fabrum de erroribus decade 49. errore 1. praeceptoris quoque nostri inter alios Valencia lib. 1. tract. 1. c.e 1. n.o
6. et segg. et lib. 3. tract. 1. c.e 4. n.o 12. et ante omnes Bartolus in l. mulierem 74. n.o 3. de condict. et demonstr.
docent rationem iuris acrescendi in hereditatibus esse: quia hereditas individua est et defunctus pro parte
repraesentari ab herede non potest, sicut neque pro parte vivere, aut in rerum natura esse, ideoque non licet
heredi parte sua adita eiusdem hereditatis acrescentem repudiare, et pro ea parte repraesentationem defunc
ti, quam semel suscepit respuere, ut explicat Hilligerus ad Don. lib. 6. c.o 11. litt. L. sed haec ratio (si pace
modice, et modeste dicere liceat) quamvis vera in se sit magis probat: quare supposito acrescendi
iure non posit coheres, qui semel adijt portionem acrescentem reiicere, sive quare invito acrescat, quem
effectu aplicatur in l. unica § his ita 10. vers.o in his itaque ibi, et hoc nolentibus et deinceps cod. de
caducis tollendis, quam quare ex eo apparet; quia si ut acresceret, efficeret individuitas hereditatis
aut repraesentationis, neque ab eis qui adierint hereditas dividi, et a singulis pro sua parte repraesentari
defuncti

defunctus posset qd tamen falsum est l. debitori 50. de fide iussoribus l. 1. et penult. de hereditariis act. unde et quoties repudiante uno ex institutis disiunctis, coheredi disiuncto acrescit non fit necessario hereditas, aut representatio dividat, quem etiam illo adeunte divideret, sed ne dividat inter diverso iure succedentes, veluti eum qui adiit ex testamento et alium ab intestato, atque ita in hoc hec est ratio, veluti ratio prioris illius de concursu testati, et intestati, et illam fere incidit. Deinde displicet hec ratio ex eo quod nec ab hereditatibus generalis est namque ut par. instituti coniuncti acrescat, coniuncto, et non disiuncto l. heredes 63. de hered. inst. et ut in bon. poss. secundum tab. pars unius ex nepotibus acrescat alteri nepoti, non autem patri, aut patruo l. 1. § si quis nepotibus 12. de coniungendis cum emancipato, et e contrario pars patris emancipati acrescat nepoti, ex eo non autem fratri l. si quis ex his § § ult. qd si tabule testamenti nulle extabunt, non fit ex individuitate hereditatis et representationis, quoniam et si non coniuncto soli sed etiam disiunctis institutis acresceret, vel non soli nepoti, sed etiam patri, et patruo, aut dicta non divideret hereditas, aut representatio deformiter, sive inter diverso iure succedentes, sed semper, vel inter institutos omnes, vel inter succedentes pariter dicta testamentum et dicta institutos notabimus supra n° 9.

Ex his et si que sunt similes alie omissis afirmandum breviter est iuris acrescendi causam rationem quod diversam esse pro diversitate specierum, in quibus locum habet, quamvis semper una ex duabus causis sit aut coniunctio facta a testatore, vel lege, aut ne sequatur repugnantia concursus testati et intestati, agnoscunt Baldus inter quidam elogio 20 n° 20. Cod. de iure deliberandi Duarenus lib. 1. de iure acrescendi c. 4. Belonus eodem tract. c. 3. qd. 1. n° 6. quo circa in hereditatibus inter institutos coniunctos, et in legatis fidei commissis qd. ratio iuris acrescendi est coniunctio facta a testante tacitaque voluntas eius inde deducta l. unica § his ita 10 vers. hoc ita tamen va... Cod. de caducis tollendis l. ite 17. § 1. et § namque quattuor de hered. inst. l. et Proculo 20 de legatis 2. iunctis traditis supra n° 8. et 24. similiter qd. inter succedentes dicta testamentum et ab intestato ratio iuris acrescendi est coniunctio legati ut exposuimus n° 27. et contrario inter institutos disiunctos, aut quoties instituto ex re, parte ve certa acrescit reliquum dicta voluntate defuncti ratio acrescendi est ne si non acrescat deferatur ab intestato atque ita per consequens fiat defunctus in testatus, et p alia testatus, sive quod idem est dividatur hereditas, et representatio defuncti diversimode tamquam testati, et intestati dicta regulam ius nostrum 7. de regulis iuris; eamque rationem acrescendi quoties acrescit dicta voluntatem, veluti inter institutos disiunctos tradunt iure consulti in l. hereditate 19. § filius fam. de castrensi peculio l. ii idem 13. § 1. l. similes 7. l. duobus 37 de testamento militis, § heres... vers. non autem inst. de hered. inst.

Origine, ratione que iuris acrescendi sequitur definitio, divisio que simul summatim exponende. quo ad definitionem omissa tradita a Riso in presenti n° 1. Coranio in l. si testamento n° Cod. de impuberum, et aliis, alia Bolognetti in presenti n° 23. alia Cagnolii inter unica n° 6. et 7. Cod. quod non petentium partes ... a Casis ad tit. de usufructu acrescendo, alia Menochii lib. 3 de sucessionis progressu in prefactione n° 1. alia Costani lib. variarum ambiguitatum c. 20. Hotomani in epitome ad tit. de usufructu acrescendo n° 2. et 14. et aliis denique qd. congestis a Medicis definitionibus 2. part. c. § 2. Alligero ad Donellum lib. 7. c. 12. litt. A. placuit idcirco academicis preceptoribus et pre ceteris nostro Richardo in § si eadem res n° 27. inst. de testamento definitionem Cuiacii in Paratit. ad tit. de usufructu acrescendo, et lib. 27 questionum Papiniani inter quibus modis usus fructus amittat, et tract. ... ad africanum inter qui usufructum 36 § usufructus de usufructu: Ut ius acrescendi sit ius retinende, nanciscende ve portionis eius, qui non concurrit, vel concurrere desiit: in qua definitione in primis illis verbis eius qui non concurrit vel concurrere desiit, veluti substitui, non verbum coniuncti ut Richardus noster substituit, quod idcirco acrescendi in his titutos disiunctos non convenit, sed unice verbum deficientis: quo supposito totam rem tenet, et explicatum desiderant verba illa ius retinende, nanciscende ve, quorum sensus est quoties duo ab initio ad solidam hereditatem vel legatum separatis orationibus vocati sunt, si uterque concurret partes inter eos concursu fieri l. coniuncti 80. de leg. 3. l. 1. § initio de usufructu acrescendo, si autem alter deficiat solidum ad alterum pertinere, non quidem quasi augeat, ad quirat ve, pars ei a testatore non relicta, sed quasi retineat id [illegible] solidum, quod ab initio ei relictum est, neque diminutum alterius concursu, idque in definitione dicit retinende portionis ius

...rianj ius, et ex Justinian., et comuni sensu ius n. decrescendi: q. ex vi eius iuris n. tam acrescit, au get ...
... decrescit, sive n. diminuit. Sed du. a prin. relictu. d. l. unica § ubi aute. 11. vers. sin vero nemo ...
... tollendis eu qui iure n. decrescendi in ppietate, quod in eius fructus pp.te iuncto n. querin...
...cus e. l. 1. § intdum de usufructu acrescendo. Econtrario ius nanciscendae portionis, sive q. vide...
ppio speciale ius acrescendi locum habet precipue in usufructu, ut mox dicemus n. tamen in ...
aut in specie cuiacius ubi pxime, et cum eo nostrates supponunt, sed in hereditatibus int in...
omnino disiunctos, et ad diversas partes hereditatis diversis orationibus vocatos: qui ...
ab initio singulis sua tantum pars data sit, i. le cum vacans pars coheredis acrescit ...
ci eam retinere iure n. decrescendo, q. eam nusquam habuit, neq. a principio ei data, aut delata ...
sed nanciscit. sibi a prin. n. relictam, et ad qui n. ppio specialiq. acrescendi iure: obtinet q. ...
ius nempe acrescendi, seu nanciscendae int. legatarios ve et verbis iunctos, aut ex verbis ...
tra sub ico dicemus. Istatoq. ex d. l. unica § ubi aute. 11. vers. si vero pars, et precipue in usufructu ...
quo n. solum eo casu integrato ppietatis iuri acrescendi locus e. nempe in portione deficiente ...
coniunctos, qui n. concurrit, sive q. n. adquirit, sed etiam si deficiat pars usufructus, q. eam post adquisition...
coniunctis amisit atq. ita concurrere desijt n. consolidat. ppietati sed acrescit collegatario d. l. 1. § intdum.

Ex qua definitione licet ...

n. 29 paucis primarias duas iuris acrescendi divisiones colligere, et intelligere. 1a e. ius speciale illas, qua ...
nomine ad speciem stracto, et in prin. inst. de adqtione ... diximus speciale ius acrescendi, sive nanciscendae ...
nis desiniatis, et in ius q. vocamus n. decrescendi, quomodo eas species a veterib. iure consultis n. distin...
divisit, et distinxit 1.o Justinianus in d. l. unica. §. ubi aute. 11. vers. si vero pars in qua, et vers. si ...
nemo, notantq. post alios Duarenus lib. c. 11. Forcatulus dialogo 68. n.o 4. Cuiacius, Hispanus ...
in d. l. unica §. ubi aute. 11. Secunda divisio premonente Goveano de iure acrescendi n.o ...
iure acrescendi reali quale e., q. in ppietate exerceri iuncto n. concurrente diximus, et ius acrescendi ...
sonale, q. ppie e. in usufructu, obtinet etiam post concursum collegatarij, et personale nuncupamus q. ...
te portio deficiens acrescit persone iuncti etiam si suam portionem amiserit l. si Titio 33. § ult. ff. de usufru...
l. intdum 10 de usu fructu acrescendo, l. et hanc 14. § qui cum parte de exceptione rei iudicate cum contrario ...
te, et reali iure acrescendi res rei, sive portio portioni, ut alluvio acrescat, n. ei persone, que portionem ...
amisit d. l. si Titio 33. §. ult. l. si titia 83. de adqd. hereditate

Illud utiq. ex traditis ex d. §. ubi aute 11. vers. sin ve...
n. 30 ro nemo vitium definitioni obijcit, q. cum ius retinendae, seu n. decrescendi, diversum prorsus sit a iure acrescendi ...
q. retinet n. acrescit, sed n. decrescit, n. nisi inepte, perperamq. definitioni iuris acrescendi inseri videt ...
cum retinendae, quo ius n. decrescendi significat, cumq. iuri acrescendi n. conuenit; sed ut res explicatum ...
modo digne explicet observandum breuit., nec vulgarit. e. sub genere, sive generali appellatione iuris a...
cendi, et ius n. decrescendi sive que tamquam solido ab initio dato retinet, acrescere dici d. l. 1. § int d...
usufructu acrescendo, l. hec scriptura 29 §. ult.o l. si sepparatim 30. ubi acursius verbo acrescat ...
et demonst. nec inppie e. immeritoue, q. quamuis respectu verborum et voluntatis defuncti iure ...
coniunctis, solidum ab initio singulis datum e. et ideoq. repudiante uno, n. tam alteri acrescere, quam n. decre...
solidum ad iuncto relictum Justinianus doceat in d. §. ubi aute 11. vers. sin vero nemo, tamen ...
pectu post morte testatoris, et antequam unus ex iunctis repudiet, sive deficiat integrato, et hereditati...
n. nisi pars ad singulos pertinet atq. eo sensu parte repudiante uno partem illius alteri acrescere ...
affirmant Icti idq. in hereditatibus euidentius apparet; q. ex duobus heredibus uno deliberante ...
l. 2. § pro qua n. nisi pp. pte hereditate, aut bonorum possessionem agnoscere, et petere potest l. si si pars hereditatis petat. ...
bus 4. de bon. pos. ... tab. ~~Servus~~ §. pro qua cumq. 2. de bonorum poss. secundum tab. l. servus 67. de adq. ...
ditate integratis ante vindicationis, in quibus ~~dominium ipso iure et ante agnitionem~~ ...
centi locum fuisse c.e seq. ti ostenderemus, et in quibus dominium ipso iure, et ante agnitionem vero ...
gatarium transire l. cum pat. 77. § surdo de leg. 2. diximus supra ad l. 2. de leg. 1. n.o 24. n. adquirit ...
sive ante repudiationem unius dominium irrevocabile illud alteri legatario, n. solidum ... evidens ...
iuris rationem regulas q. l. si ut certo. 5. § ult.o in modati, sed pp.te unicuiq. quam diu alt. n. repudiat ...
si domino 99 l. si pluribus 33. vers. sin aute. plane, § si iunctum l. q. g. 53. § 1. de leg. 1. ...
§. 1. in fine cod. h. tt.o notat ad rem ... alios faber de erroribus decade 49 errore 9 n.o 4. Goveanus ...
ani...

animadversione 5 c.° 6. Menchaca de successionum progressu §. 21. n.° 35. Politius in praesenti n.° 38, et ante alios Bartolus in d. l. plane 34. § si iuncti, ea ita ratione et respectu, et post repudiationem, seu defectum unius partem eius collegatario accrescere, sive retro, accrevisse intelligi scriptum est in l. si dominus 17. § 1. l. Titio 34. ad l. aquiliam, l. si miles 31. de test.° militis l. 3. vers.° et Sigrius de servitute legata l. 3 de manumissis vindicta.

Superest ex propositis supra in fronte huius capitis inspectio de speciebus iunctorum, quas ut parce, et praecipue difficiliora pleraque propriis capitibus relinquentes, explicemus, et supponimus in primis iunctos generaliter in hoc tract. dici quicumque ad eandem rem, veluti heredem, aut legatum, ex eadem dispositione vocant; ita ut partes a prin.° non habeant, vel habeant ex vocatione iuncta, alioquin si ad diversas res, vel ex diversis titulis vocent sunt omnino disiuncti quo ad ius accrescendi l. huiusmodi 84. § quibus 12 de leg. 1. l. si sub condict.e 16 ff quibus modis ususfructus amitat, notant Duarenus de iure accrescendi lib. 1. c.° 4. Donellus lib. 7. comment. c.° 13. Deinde admonemus generaliter iunctionem, iunctorumque duo genera primaria veluti esse legis, aut dominis, et quidem legaliter sive legis iunctione iunctos dicimus eos qui ad eandem hereditatem, simul, et in unius gradus, quasi corpus redacti ex legis auctoritate vocant, et in successionibus ab intestato, et 3.a tit. l. si ex pluribus de suis et legitimis, l. unica cod. quando non petentium partes, l. si ponas 23. § ult.° de inoff. test.° cum laudatis supra n.° 22. et 23. docet post alios late Bellonus de iure accrescendi c.° 5. q.e 27. omnis autem iunctio, sive testamentaria triplex est, realis quam inter re tantum iunctos, et verbalis quam inter verbis tantum, et denique mixta sive realis verbalisque simul inter verbis tantum; et denique mixta sive realis, verbalis, quae simul quam inter re, et verbis iunctos agnoscimus ut in materia legis re iuncti 89 l. triplici 142. ff de v. s. explicant late post clasicos, et post alios Sasson in praesenti ex n.° 1. usque ad 7. et ex n.° 49. Cuiatius lib. 1. var. c.° 10 n.° 14. Fumerus de iunctionibus c.° 1. et segg. Duarenus de iure accrescendi d. lib. 1. c.° 6. Donellus d. lib. 7. c.° 13. Faber de erroribus decade 49 errore 3. Nostri Pichardus in § si eadem res n.° 20. inst. h. tit.° Bellonus d. c.° 5. q.e 2. et segg. Sunt itaque re tantum iuncti hi quibus eadem res in solidum ex verbis testatoris, sive diversis orationibus relinquit, veluti si primum ita scripserit: Titio hominem Stichum do lego deinde ita Seio eundem Stichum do lego, vel in hereditate ita; Titius ex semisse heres esto, Titius ex eadem semisse heres esto. quibus in exemplis Titius, Seius que sunt in eadem re nempe Sticho, aut semisse iuncti, sunt que iidem disiuncti verbis, ut potest diversis orationibus vocati idque ipsum Paulus noster exprimit in praesenti dum scribit re iuncti videntur non etiam verbis quum duobus separatim eadem res legat.° Plane ut hi sint re iuncti tria veluti propria, et praecipua requisita observanda sunt sine quibus iunctio realis non constituit: primum est ut separatim sive diversis orationibus ad eandem rem vocent, inquam re, et verbis simul iunctis distinguunt, qui iuncta oratione ad eandem rem vocant unde, et quod iunctorum specialis nuncupatio, ad verbalem iunctionem refferri solet. l. un. § his ita co. vers.° hoc ita cod. de caducis tollendis et iuncti re tantum sunt, verum respectu disiuncti, idcirco non simpliciter iuncti, sed cum adiuncto nempe re iuncti, plerumque dicunt, ut in praesenti, et in d. l. triplici 142. frequentius autem vocant disiuncti, et separatim scilicet verbis d. l. unica § ubi autem 11. vers.° sin autem, et § si eadem res inst. h. tit.° l. heredes 67. de hered. inst. l. 2. § inter duos de usufructu accrescendo, l. si separatim 30 de condict. et demonst. l. si pluribus 33. de legatis 1. l. Maevio 42. de legatis 2. Ulp. tit.° 24. de legatis § si duobus 12. cum § seq. Caius lib. 2. inst. tit. 5. cum § inter 5. et seq.ti secundum requisitum est ut sive vocati non modo ad eandem rem, quod in omnibus iunctis suo sensu contingit, sed etiam in eadem re ad solidum sine designatione partium inquam, et praecipue a verbis tantum iunctis distinguunt quibus partes a prin.° asignant cum contrario re tantum iunctis solidum singulis a prin.° relinquat, ita, ut eo tempore partes non habeant casque tantum faciant postea concurrendo d. l. 1. § inter duos l. 3. de usufructu accrescendo d. § si eadem res d. l. unica, § ubi autem 11. vers.° sin vero non omnes, l. plane 34. § sed si in pupillari 10 de leg. 1. l. si fortitiarum 7. cod. h. tit.° Tertium denique est ut id solidum, quod singulis a prin.° asignatum dicimus, asignet ex verbis de functi d. § ubi autem vers.° sin vero non omnes ibi quod sermo testatoris omnibus l.° facie solidum asignare videtur.

Sed autem tertio requisito consonum est, et omnino interpretatione dignum, quod Ulp. scribit in l. item 17. § 1. de hered. inst. nempe eos heredes, qui sine parte instituunt non esse iunctos, quatenus ad ius accrescendi respectu aliorum disiunctorum, veluti si fingamus duos institutos ex undecim unciis, et praeterea alios duos sine parte ita. Titius heres esto, Seius heres esto quo casu hi duo, Titius, et Seius, quamvis ad unciam reliquam, quae eis solam sine

desig.

designatione partium ex iuris dispositione, et tacita quodam modo voluntate defuncti vocent, et in eas concurrant, § si plures inst. de hered. inst. d. l. item 17. in princ. tamen qui non vocant, seu concurrunt ad unciam de uncia ex verbis testantis, qui eis illis non assignavit, non censent re coniuncti, pars q. unius eorum deficiens, non alijs solis, ut coniuncto sed ei reliquis, et heredibus omnibus, ut eque disiunctis accrescit d. l. item 17. § 1. cui tamen in hac aperte, et acriter refragat Paulus in d. l. triplici ubi in primis in vers. nec dubium, docet dubium non esse, quin sint nominis, et rei complexu, sive quod idem re, et verbis coniuncti hi etiam qui sine parte in eadem oratione instituunt, nempe ita Titius, et Mevius heres sunto Deinde quod hoc idem confirmat in vers. videamus ibi, et aperte magis exprimit re, et verbis coniunctos esse Titium, et Mevium, etiam cum sine parte in eadem oratione instituunt, sic ut ibi supponit in vers. ut ita; Publius Mevius, Lucius Titius heredes sunto, unde, et ita argumentum decretorium contra sententiam d. legis 17. § 1. si in adversa oratione sine parte instituti non essent re coniuncti, neque essent ijdem re, et verbis coniuncti si in eadem oratione sine parte instituant, quia ~~[illegible]~~ mixta ut vocamus, coniunctio constat ex reali, et verbali, et orationis, seu verborum coniunctio operat adiectionem solam verbalem coniunctionem, non autem realem inter eos, qui re coniuncti non essent, si disiunctis verbis instituant, ut in presenti, et in § si eadem res inst. h. tit. atqui coniuncta oratione sine parte instituti sunt re, et verbis coniungunt d. l. triplici 142. de v. s. quod et diversis orationibus sine parte instituti sunt saltem coniuncti re contra d. l. item 17. § 1. de hered. inst.

N. 33 Fluctuant iure explicandos, et conciliandis Paulo, Ulpianoque veteres, et noviores iuris quod in hac parte orationis captant potius quam capiunt Omittimus autem in primis conciliationem fabri de erroribus decade 100. errore 10. affirmantis in d. l. triplici 142. fuisse pars dimidia expressa fuit in institutione, Sempronij in vers. videamus, ita supponi debere expressam etiam fuisse aliam dimidiam in institutione Titij, et Mevij, atque itan fuisse eos institutos sine parte sicut in d. l. item 17. § 1. conciliationem, ex eodem fabro proponit probat quod nostr. valencia in exercitationibus, epistola 2. responso 2. et 3. epistola 3. in princ. et ante eos docuerunt Alciatus in presenti n. 15. Zasius in d. l. triplici 142 verbo heres sunto, et verbo inst. dimidia, sed eam conciliationem, preter quam, quod divinatoria est, ideoque eam improbant Jasson, Fumus de coniunctionibus c. 1. n. 3. repudiat ex sententia d. legis triplici 142 vers. nec dubium, ubi quamvis nulla Sempronij sive Titij in dimidia institutio, exprimit, supponit proinde Titium, Meviumque sine parte scriptos esse re, et verbis coniunctos. Deinde eam refutat contextus, versiculi videamus d. l. 142 in quo si supponat etiam et non exprimit fuisse expressam dimidiam in institutione Titij et Mevij repeterent, distinguerent in illis, et in eo a Paulo duo illa exempla ibi Lucius Titius, Publius Mevius heredes sunto ex parte dimidia, vel ita Publius Mevius, Lucius Titius heredes sunto Deniqueque respuunt verba, et sententia d. l. 17. § 1. unde quamvis unciam unicam expresse in duobus institutis, non tamen ex eo infert, aut supponit expressam fuisse, aut per expressam haberi debere unciam in duobus alijs sine parte institutis neque fingendum est fuisse unum separatim sine parte, et deinde alios duos sine parte coniunctim institutos, d. l. 17. § 1. ut falso faber comminiscit, sic enim pars unius ex eis tijs sine parte accrescere soli coniuncto, non omnibus, l. heredes 67. de hered. inst. et preterea repugnant fabri fundamento, verba, et species d. l. 17. §. non tres, sed duo sine parte instituti supponunt; neque quamvis pars repudiantis pertineat ad alios duos sine parte, sed ad illum sine parte scriptum, et quod assertiv. illa pars repudiata ab uno, etsi tres sine parte scripti ad eandem unciam vocarent, non esset dimidia uncia sive semi uncie ut vocat in l. 17. § 1. sed 3. pars uncie

N. 34 Omittimus, et aliam conciliationem, quam ante nuper refutatam idem faber scripserat de erroribus 2 tomo decade 49. errore 2. et novissime probavit fabri, tacito nomine, et idem patria, et presidiali dignitate potiusquam effectu coniunctus Joannes Antonius Bolonus de iure accrescendi c. 5. q. 22. n. 18. nempe inter coniunctos quoad ius accrescendi Sempronij, de quo in d. l. 17. § 1.; vel quoad effectum, ut in unam partem veniant concurrantque tanquam pariter sine parte coniuncta oratione ad eandem partem vocati, atque eos inter se, et verbis coniuncti d. l. triplici 142. vers. videamus d. § ult. eiusdem legis ubi hec interpretatio confirmari aperte videtur iuncto etiam § si plures 6. vers. partibus de hered. inst. et ante fabrum Bolonumque docent, et distinguunt Immola in d. l. item 17. n. 1. Politus in ... n. 19. et 66. Duarenus de iure accrescendi lib. 1. c. 12. Cuiacius in d. l. 142, que tamen conciliatio probet, quam quod auctori suo displicuit in d. decade 100 errore 10. et eius sectatori viro valentie d. epistola 1. responso 2. nobis ex eo in primis improbabilis est, quod cum in d. l. 142 sicut in nostra lege re coniuncti ... eodem

ex eode auctore ex lib. 6 ad leg. Iuliam et Papiam ubi tota disputatio ex professo sit de speciebus iunctorum
quoad ius acrescendi, et in prelationis, et in presenti expressum sit, re et verbis iunctus ceteris iure acres
cendi, et prelationis, et in presenti expressum sit re verbis iunctum ceteris iure acrescendi, et prelationis pre
ferri videt, sive pret[er] re, et mente eiusdem Pauli sicut scriptum est in d. l. 142 institutos sine parte in illis
exemplis esse re, et verbis iunctos, non referat similiter ad ius acrescendi. et si ex eo non inferat unum ex eis
prefferri ceteris inst[itu]tis iunctis, secundo, ea conciliatio iuncit, et quidem fortius ex l. heredes 63. de hered. inst.
ubi Iaulenus aserit duobus pluribus ve institutis sine partibus iunctis si uni ex eis portio deficiat non om
nibus heredibus, sed solis reliquis iunctis sine p[ar]te institutis acrescere; que assertio cum non possit intelligi
de separatis sine p[ar]te institutis: quia pugnaret cum d. l. item 17. § 1. et cum distintione ipsius Iaboleni inter ins
titutos iunctis et separatis in d. l. heredes 63. necessario intelligenda est de institutis sine p[ar]te in eadem
oratione, at ita iunctis ut in d. l. 142. vers.o nec dubium, et vers.o videamus: quo instituti sine p[ar]te in d
iuncta oratione, sunt re, et verbis iuncti etiam quoad ius acrescendi et prelationis.
Plane arguto quo N 35
utimur ex d. l. heredes 63. cum obstare id conciliationi sue agnoscerent Belonus, et Faber obiiximent, et
removeant, respondent aliud esse heredes institui sine p[ar]te idem, nulla omnino corpori iunctorum p[ar]te desig
nata, nec expressa in institutione veluti Titius, Mevius q[ue] heredes sunto d. l. 142, aliud institui sine par
tibus veluti quando qui ex p[ar]te certa iunctim instituunt, non tamen in ea p[ar]te singulis designant partes, veluti
Titius Mevius q[ue] ex semisse heredes sunto; quo casu proprie dicunt institui sine partibus, quamvis cum
p[ar]te et ideo, ut inter proprie re, et verbis quoad ius acrescendi iunctos pars unius acrescit iuncto, non ce
teris d. l. heredes 63.; quam in hac specie exponit distinguit quia ita l.ex Ant. Goueanus animadversio
num c.e 6 sed subtiliter potius, quam vere: primo quia institutos sine partibus non distingui ab institu
tis sine p[ar]te certa probat proprie in d. l. item 17. § sed si expleto 4, et utrosque ita vocari, et plerumque sine partibus
institutos dici eos, quibus nec pars, nec partes assignate sunt d. §. sed si expleto, ac proinde habent atque si
assignate partes non essent l. quoties 9. § si duo l. si alterius 10 l. ex facto 35. l. si ita 47. de hered. inst. l. si certam
17. de test. milit. secundo, quia si admittamus in l. heredes 63. Titium, Mevium q[ue] ex p[ar]te certa quamvis sine par
tium distributione institutos fuisse iunctim ideoque et re, et verbis iunctos, quoad ius acrescendi esse; etiam ne
cessario admittendum eodem similiter nempe ex certa p[ar]te et sine distributione partium separatim sive diversis
orationibus institutos fuisse veluti Titius ex semisse heres esto, Mevius ex eadem semisse heres esto, plane
fatendum est eos esse saltem iunctos, re et quidem quo ad ius acrescendi ex vi iunctionis, et voluntate defunc
ti, ideoque preferri alijs heredibus omnino disiunctis, quorum respectu non nisi ex iuris necessitate, et deficien
te iunctione ius acrescendi inducit iuxta tradita supra n.o 8. et 9, et 29. idque non obscure a contrario sen
su exprimit in d. l. item 17. § 1. in fine quamvis respectu aliorum verbis iunctorum non referant, ut in nra l.
re iuncti, vers., quia si re ubi dicemus, et tamen Iaulenus in d. l. heredes 63 aperte negat separatis
ius prelationis respectu disiunctorum: quod quia non tractat de separatis institutis cum p[ar]te et consequent neque de
iunctis institutis cum p[ar]te
Ergo et omissa alia dicte legis heredes 63. improbabili interpretationi Donelli N 36
in qua Goueani de iure acrescendi n.o 19 Cuiacij in d. l. triplici 142 ceterisque relatis, et si quis simile les sunt
d. l. 142. et d. l. 17. § 1. conciliationibus, iam in re lubrica, et in qua facilius falsa refellere quam vera
afferre non novas, nove tamen exponendas propugnandasque distintiones proponimus, quas ex mente Cuiacij
in l. 1. § idem ait vers.o ex socijs de usufructu acrescendo, et l. unica § his ita ll. verbo ad solos iunctos cod. de
caducis tollendis, probant Bartolus n.o 3. et Cuiacius ibidem, idem Bartolus in presenti n.o 32 § 3. Filitius n.o 69. et
post Baldum in l. item 17. § 1. egregie pre ceteris Castrensis n.o 6. et Gotofredus n.o 1. et 2. ibidem Alciatus in
d. l. 142. n.o 10 afirmantes eos qui sine p[ar]te diversis orationibus instituunt non esse re iunctos quoad
ius acrescendi; ut in d. l. 17. § 1. quam in hac specie excipimus, quamvis ad institutos iunctim sine p[ar]te refe
rendam esse pluribus dicturis motus contendens Belonus d. c. 5 q. 27. et seqq. et tamen eosdem sine p[ar]te ins
titutos iuncta oratione esse re, et verbis iunctos etiam quo ad ius acrescendi d. l. 142, que distinctio
quamvis auctorem veluti Iabolenum habeat, a quo aperte proponitur eique simul lucem dat, et debet in
d. l. heredes impugnat tamen imprimis valde et valide quia decretorio illo arguto expenso supra n.o 34.
ut evinceremus eos qui non sunt re iuncti in diversis orationibus non posse esse re, et verbis iunctos in
eadem oratione, quia iunctio hec mixta constat ex reali, et verbali, et orationes unitas non adijcit, neque opera
tur nisi verbale; deinde ex sententia Pomponij in l. si ita qui 66 de hered. inst. ubi duobus sine parte
institutis hac formula, Caius et Mevius ex equis partibus heredes sunto, docet partem unius ex eis non
alteri soli sed omnibus heredibus acrescere, et consequent non esse saltem verbis iunctos, ut et Pomponius
exprimit, et probat quia si iuncti essent saltem verbis, in p[ar]te deficientis preferrent iuncti ceteris, et maxi
me omnino disiunctis ut in nra l. 89 in fine iuxta receptam interpretationem, et tamen si detractis verbis

ex equis

ex equis partibus in ista forma Caius, et Mevius heredes sunto essent, re, et verbis iuncti quoad ius acresc
di d. l. 142, utrisque et abiectis verbis ex equis partibus essent idem saltem verbis iuncti, quia illa verba, sive
distributio partium tollit solam iunctionem realem, et distinguit verbis iunctos, a iunctis re et verbis
ut in nostra l. re iuncti 89: quia sicut non sunt verbis iuncti quoad ius acrescendi instituti sine parte
adiectis verbis illis, ex equis partibus, ita neque re et verbis iuncti si illa verba non adijciant, quo argumento
distintionem, quam sequimur impugnat, improbatque Belonus ubi supra n.° 5. et seqq.

N.° 7. Argumentis his primo loco
in primis removendis, et ad dilutationem propositam defendendam, observanda est electa, et elegans differentia
inter iunctionem realem, quae ea per se, et simpliciter separatimque in re tantum iunctis consideramus, et quae
iungitur cum verbali, inest que mixte in iunctis re, et verbis; nam quamvis 1.° casu certum est non esse re iunctos
tamen si eos qui singulis a testatore expresse verbisque eius prima facie inspectis solidum asignare
videtur, ut scriptum est in d. l. unica §. ubi autem 11. vers.° sin vero non omnes, et apparet in exemplis illis
Titius ex semisse heres esto, Mevius ex eodem semisse heres esto; quo casu inspectis unius cuiusque ins-
titutionibus separatim, potest tam Titius, quam Mevius 1.° facie, sive palam, et aperte contendere totum
semissem sibi asignatum sua institutione, quia ex verbis testatoris singuli separatim ad solidum semissis vo-
cantur, quamvis concursu partes faciant, l. 1. § interdum 13. de usufructu acrescendo iunctione mixta non asignantur
singulis solidum ex verbis testatoris, 1.° facie namque in illa formula, Titius, Meviusque ex semisse heredes sun-
to, nemo ex eis potest dicere totum semissem sibi separatim asignatum sua institutione, quia utrosque unica, et
iuncta institutione ad semissem vocant, quin potius ex tacita mente defuncti in eum casum, quo concurrant
et ex enumeratione personarum videtur, sic datus semis ut partes in eo haberent, et inter utrumque di-
videret argumento textus a re in vulgati, in l. cum fundus 56 vers.° nec dissimilis de condict. et demonst. l. si duobus
16 § ult.° ibi viriles partes dare voluerit, vel etiam id expreserit d. l. 1. et quamvis verum est neque partes in eo sem-
isse expresse singulis datas fuisse verbis asignatas, et quamvis separatim singulis solidum, ut singulis ex verbis vi-
detur tamen universis iuncta oratione, quasi in unum corpus deducti ad totum semissem vocant, dicitque per ...
vis interpretatione singulis ut iunctis solidum a principio deferri l. iuncti 68. de legatis 3. sed diximus ...
tum ex verbis, ut singulis separatim, ut in re iunctis, quam ex interpretatione iuris et universis iunctis
~~qua~~ ~~ex interpre~~ quo sensu legare singulis, et legare iunctis distinguit, apud Cuius lib. 2. Inst.° tit. 5. § ...
5. et 6. et in l. 4. § ult. quibus modis ususfructus amitat, presensit fere Bartolus in d. l. cum fundus 56. n.°
1. et apertius Cuiacius in d. l. unica § his ita ... et ubi autem, et in d. l. 16. de legatis 1. inde etiam illi
argumento respondemus, quod instituti sine parte, quamvis in diversis orationibus non sint re iuncti quoad
ius acrescendi d. l. ite 17. § quia nulla pars eis expresse designat, sunt tamen in iuncta oratione, re, et ver-
bis iuncti: quia iuris interpretatione ad solidum unius partis vocant d. l. triplici 142. et § si plures 6 vers.°
partibus inst.ª de hered. inst.

N.° 8. Deinde ut dimissis in opportuniorem locum, potiusque omnibus illi nuper ex-
posite inter re tantum, et re et verbis iunctos consequentibus differentijs, quas dicere, et deducere inte-
rim licet, ex d. l. unica § ubi autem: ut iam secundo argumento ex d. l. si ita 66 de hered. inst. breviter faciamus
satis exposita nunc controversia an inter verbis iunctos sit ius acrescendi de quo in suo capite observandum
breviter est, ideo in d. l. 66 Caium, et Mevium non esse verbis saltem iunctos quoad effectum de quo ibi nempe pro-
batione de iure acrescendi respectu Titij: quia distributio partium facta per verba, et ex equis partibus inter ver-
bis iunctos operatur, ut sint vocati ad partes diversas, et consequenter, quodammodo ad res diversas, ut in nostra
l. 89 ibi quoniam semper partes habent legatarij iuncta l. 1. in principio de usufructu acrescendo, inter eos autem
quo ad res diversas vocant, quamvis in oratione iuncta non est ius acrescendi l. huiusmodi 84 § quibus
l. 1. et ideo ut iuncti verbis censeantur iuncti quoad ius acrescendi necesse est eadem rem, vel partem verbis
defuncti eisdem designari, in qua partium distributio fiat unde cum dicimus verbis tantum iunctos preferri
ceteris in iure acrescendi, ut Paulus noster in presenti docet in fine, id ex eo fit quod supponimus eos qui ver-
bis iunguntur, eandem rem, aut partem a testatore asignatam in qua partes haberent, et preterea alium tertium
cum quo de prelatione contenditur, vocatos fuisse separatim ad eandem rem, partemve eius ut in hereditatibus ita Titius
ex semisse heres esto, Caius, Meviusque ex equis partibus heredes sunto, et in legatis ita, Titio fundum
Sempronianum do, lego, Caio, et Mevio eundem fundum ex equis partibus do, lego. in quibus exemplis ...
expressionem solidi, aut partis in Titio, vel fundi in Caio, et Mevio in formula legati Caius, et Me-
vius, quamvis, alioquin propter verba ex equis partibus quodammodo ad diversas res vocati censentur
tamen vocati, et iuncti, in aliam dimidiam legati, vel hereditatis argumento ex d. l. triplici 142 § ult.° ...
Mevio 42. de legatis 2. et ideo ut inter se magis iuncti in partem eius dimidie, deficiente, preferuntur Titio
quomodo Paulum nostrum in vers.° ult.° legis nostrae explicat recte Boucanus de iure acrescendi n.° 15. et in
animadversionum c. 6. Cuiacius in l. si duobus 16 de legatis 1. et in l. 17. questionum Papiniani in l. 2. § hereditati

quibus

quibus modis usus fructus amittat, Faber de erroribus decade 49 errore 7. Belonus de iure acres cendi C. 1 q. 66 q. Laius, Menius q. sive q.ta instituti, et cum adiectione ex aequis partibus ipsi distributio ne partium non tam ad eadem rem, vel partem, quam ad diversas vocati intelliguntur Titius sive q.te similiter insti tutus est, ideoque ex cuius adiectione non potest colligi Laium, et Menium in una dimidia iunctos fuisse non vide nos verbis iunctos quoad relationem in iure acrescendi respectu Titii quin potius voluntate orationis magis sceleritatis studio, quam adiungi acrescenti factam presumi d. 66; diversum autem est cum sive clausula ex aequis partibus instituti sive q.te sunt in oratione iuncta, tunc tamen cum in illo distributio partium sit quae suadeat eos ad res, seu partes diversas vocatos fuisse, non est necesse ut expresse eis a testatore eadem res, vel partes, in quibus concurrant designentur, satis enim est vocari iuris interpretatione ad solidum eius rei, vel partis, ut re, et verbis iuncti sint, ut ex Celso lib. 16. digestorum ponit d. l. ite 17. § sed si exemplo, in fine, l. liber 59 § Titius cum seq. de hered. inst. d. l. triplici 142. quo circa, ut totam rem totam plec tamus, quamvis sive q.te instituti diversis orationibus non sint verbis iuncti: quia eadem res eis non desig nat, tamen eidem in iuncta oratione sive verbis ex aequis partibus sunt re, et verbis iuncti quia ut tales sint sufficit ut iuris interpretatione ad solidum eiusdem rei vocentur.

sed ut, pretantum iunctos nu 39

ad iunctos dumtaxat verbis iam gradiamur, hi eos breviter definimus, qui una eademque oratione ex presse ad eandem rem, distributis a testatore partibus vocant, ut in exemplo Pauli nostri in presenti Titium, et Seium ex aequis partibus do lego et in hereditatibus ita, Titius et Seius heredes sunto ex aequis partibus heredes sunto. d. l. Titia 66. l. Interdum 13. de hered. inst. sunt itaque ut verbalis iunctio intercedat necessarie pre ceteris que sequuntur. Primum ut sint vocati una eademque oratione, sive iuncta per particulas iunctivas, et quelibet d. triplici 142. l. si servo 31. § 1. de statu liberis, l. Titia 36 § nihil, l. Cinquilinus 112, § si ita delegatis 1. l. illi 4. de usu fructu legato, l. 7. de usufructu acrescendo, sive sive iunctivis, et sblu ta oratione, que tamen vocatorum nomina uno verbo claudat, et iungat veluti lego Titio Seio ex aequis partibus dic. l. triplici 142 l. cum in testo 77 de heredibus instituendis, sive etiam dysiunctiva posita inter personas vocatas que in eadem oratione vocant veluti illi aut illi lego et deinceps l. cum quidam 4 de V. S. sive denique sub collectivo nomine plurium personarum veluti lego filiis, vel lego agnatis, dic. l. interdum 13 de hered. instit. dic. l. 1 de usufructu acrescendo l. qui quartam 13 § ult. de legatis 1 nam in his et similibus exemplis verbalem conniunctionem inducit, sermonis sive orationis unitas que quasi in unum corpus vocatos redigit ut scriptum in l. unica § his ita 10 vers. hoc ita tamen varie C. de cad. tollendis in eoque et a coniunctis re tantum qui diversis orationibus vocantur distinguntur verbis coniuncti, et conveniunt cum re et verbis coniunctis. Secundum est ut verbis coniuncti vocent ad eandem rem ex presse nam preterquam quod in omnibus coniunctis, ut tales sint quo ad ius acrescendi necesse est ut ad eandem rem vocentur dic. l. huiusmodi 84 § quibus de leg. 1. hoc amplius in verbis tantum coniunctis requiritur ut exprese ad eandem rem vocent sive quod idem est ut sit eis expresse a testatore designata res, seu pars, in qua partes habeant, ne alioquin propter distributionem partium factam per verba ex aequis par tibus videantur vocati ad res diversas l. 2 ff. quibus modis usufructus amittatur dic. l. si ita 66 de hered. instit. quam ita nuper exposuimus, in eoque similiter con iuncti verbis tantum a re et verbis coniunctis distinguunt. Tertium denique est ut inter verbis tantum coniunctos in re eis expresse designata partes a testatore distribuantur et quidem pro indiviso, sive incepte intellectuales, que ut aeque in clausula ex aequis partibus, ut in presenti, vel viriles ut in l. si duobus il § ult. de leg. 1. alioquin si partes certe et regionibus divise eis designantur non enim verbis tantum coniuncti, quia ea partium divisio diversitatem rei quo dammodo inter vocatos inducit ut latius explicat post antiquiores Belonus de iure acrescendi cap. quest. 17 nu 22 qui in hac re verbis potius quam effectu discrepat a communi sententia quam confirmare licet ex l. si quis duas 6 § si quis partes ff. commonia prediorum l. recte 25 § ult. de V. S. et post Bar tolum

in presenti nu 25 Jasone nu 29 et 103 et Vradeij a mantica de Coniecturis lib 10 tit 3 nu 7 Peregrinus de fideicomissis articulo 9 nu 7 Duarenus de Jure acrescendi lib 1o Cap 4 in hac autem designatione partium verbis Coniuncti proprie precipueque distinguntur, et a Coniunctis Re tantum quibus Solidum expresse a testatore et a Coniunctis Re, et verbis quibus iuris interpretatione solidum sine partium designatione defertur ut Paulus in presenti significat in vers item verbis

nu 40 Tertia postremaque re et verbis Coniunctorum species quam mixtam Coniunctionem Clasici vocant quae ex verbali Reali que constat breviores et leniores interpretationes est quia cognitis iam separatim simplicibus facilior est mixtorum explanatio ut Iustinianus docet in § sed non usque § in fine institut hoc tit, sunt itaque re et verbis Coniuncti hi quos et nomine et Rei Complexus iungit ut Paulus definit in dic l. triplici 142 § nominatim duo ille eadem oratione simulque et rei duo ad eandem rem sine distinctione partium vocant veluti Titio et Seio fundum do lego vel Titius et Seius ex semisse heredes sunto quibus in formulis Titium et Seium esse re et verbis Coniunctos constat ex dic l. triplici 142 et ex § si eadem res instit hoc tit iunctis verbis Pauli in presenti, probatque aperta iuris ratio eique Consentanea et Conveniens veterum et noviorum sententia quam propter Congestos a Belono dic Cap 5 quest 25 nu 21 sequuntur menchaca de Succesionum progressu lib 3 § 21 nu 43 et sequentibus faber de erroribus decade 49 errore 2 quamvis perperam repugnent Petrus de Belapertica Immola in l. plane 34 § si Coniunctim nu 1o ubi Alexander de legat Alciatus nu 33 in presenti sane quamvis quod atinet ad unitatem orationis cum verbali Coniunctione et quo ad identitatem cum Reali haec mixta convenit et ideo proprie mixta appellet, neque sit necesse quae singula in verbali, et Reali exposuimus, nec inculcare licet, distat enim ab eis, distinguiturque in eo quod in Reali necesse est rem eandem a testatore singulis assignare in solidum prima facie, quod cum verbis non Coniungant etiam disiuncti omnino nisi eos expresse vocationis ad eandem rem Complexus iungeret et in verbali similiter oportet unam eandemque Rem exprimi in qua partes habeant ne designatio partium distinctionem tanquam inter vocatos ad Res diversas inducat, quod secus in

Mixta iunctione requirit quod a verbis coniungant, et sine partis
designatione satis e iuris interpretatione vocari eos ad solidum
eiusdem rei ut vocant, re, et verbis iuncti d. § 6
si eadem res inst. h. tit. l. iunctum 80
de leg. 3. l. quidam 6. § ult. cum
ff. reg. de rebus dubiis l.
idem 3. in prin. et § idem
ait vers. idem ff de
usu fr. acrescen.
do l. Titio 34.
cum ff. seqq.
ff ad b. aqui
lium l. umi
ca § his
ita 10
vers.
hocita
cod de
cadu
cis to
len
dis

De Re tantum Coniunctis, atque inter eos iure acrescendi ad Pactum in principio legis Nostre.

Caput secundum

Re Coniunctos videri, non etiam verbis, cum duobus separatim eadem res legatur, Paulus nu 1
in presenti definit, eosque qui ita Re coniungunt, vocari singulos ad solidum eiusdem rei
et quidem ex verbis defuncti leg unica § ubi autem u vers sin vero non omnes Cod de caducis
tollendis le 1 § interdum le 3 de usufructu acrescendo eaque Ratione et Respectu verborum
defuncti inter Re tantum Coniunctos, quoties uno non concurrente solidum ad alterum pertinet
non tamen ei acrescere quam non decrescere, sive Retineri per ius non decrescendi solidum ei a defuncto Relictum dic le unica § ubi autem u vers sin vero nemo, quavis Respectu eiusdem
temporis post mortem testatoris et antequam alter deficiat, quia tunc singulis non nisi par
ts iure defertur vel adquiritur le 2 ff si pars hereditatis petatur le si domino 99 ff de leg 1 non
impropie dicatur acrescere pars postea deficiens dic le 1 § interdum leg 3 de usuf acrescendo
atque in diversis Respectibus inter Re coniunctos ius acrescendi et non decrescendi conside
rari documus superiori cap nu 32 et 33 quibus principiis proxima est, ideoque prima exa
minanda nobilis disputatio: an inter Re coniunctos quorum uterque admitti separate posit
unus quandiu alter non concurrit admitti separate posit totum accipiendo an potius par
tem dumtaxat, quo ad alter concurrat habiturus sit, in qua questione ut totum interim
petere liceat suadet in primis ex verbis iustiniani in dic leg unica § ubi autem vers sin ve
ro non omnes ubi probatur primum ex Re coniunctis venientem solidam Rem accipere et su
pervenientes alios coniunctos abstrahere partes a priores; secundo ex le si forbidianum
Cod hoc tit ubi Concursum Dominium eius tibi quoque quesit quia quandiu adpe
tendum non concurrit dominium solis collegatariis in solidum quesitum est; tertio ex le
si heres 7 ff fam ercisc le plane 34 § sed si in pupilari vers interim de leg 1 le sub
conditione 10 § 1 de assignandis libertis le 1 § sed et quoties leg ex aere 28 ff ad Sctum trebelli
le idem 6 § ult de usuf acrescendo ubi in hereditatibus legatis fideicomissis usufructu
et liberti assignatione scriptum est pendente conditione coniunctim totum ab altero pe
ti, capi que posse. Quarto denique ex iuris Ratione quia cum ex Re coniunctis unus
quisque separatim sua oratione ad solidum vocatur, sit non est cur ei qui petit quandiu
alter non concurrit denegetur consequutio, solidi arguto text in le fideicomissa u § si cen
niet 2 e in fine de leg 3 quibus argutis ita docent post et comm, Gothofredus apud Alexandrum in dic le plane 34 § si coniunctim verbo partem Paulus castrensis Alexander,
Immola et Jason nu 2 et 17 ibidem ubi et Duarenus Cujacius ad Ulpianum tit
24 § si per damnationem in fine Peregrinus de fideicomissis novissime Belo
nus de iure acrescendi cap 7 quest 47 et sequentib. nu 2

Sed ex contrario Bartolus
in dic le plane 34 § si coniunctim nu 1 post Suonem apud Accursium ibi verbo
partem Baldus sive contrarius in dic le unica § sin autem ad defiicientis nu 1

Cod de caducis tollendis Crotus nu 89 et Gotius nu 38 in presenti Menchaca de suc
cessionibus progressu § 21 nu 35, Goveanus animadversionum cap 6, faber de erroribus
decade 49 errore 9 afirmant unum ex re coniunctis primo accedentem non nisi partem
petere aut consequi posse, quandiu admiti alter pot idqz probat primo in hereditatibus ex le
2 ff si pars hereditatis petat lege 1a § si ex tribus 3 ff de bon poses cu tab lex § pro quacumque
2 ff de bon poses secundum tab faber iuxta legem servus 61 ff de adquirenda hereditate, secundo
in legatis ex le si domino 99 le si pluribus 33 vers si autem le quid 9 53 § 1 de leg 1 le cum
questio 24 § 1 in fine Cod hoc tit, tertio inter coniunctos vocatos unum pure et alium sub
conde tam in hereditatibus quam in legatis ex le scriptura 26 § ult iuncta le si separatim
30 de conditionibus et demostrationibus dic le plane 34 § sed si in pupillari vers interim
iuxta suonis intum apud ctcurssium ibi verbo partem dic le si domino 99 ff de leg 1 iuxta co
mmunem sensum quo legatum optionis conditionale esse supponit § optionis instit hoc tit conducunt
si recte expendant ad hanc rem electi tex in le verbis 7 in fine ff de vulgari le cum
heres 52 § ult de adq hered lege liber 89 § si ita scriptum 6 ff de hered instit, quarto tan
dem ex iuris ratione multipliciter qa in hereditatibus si unus interim etiam pro parte
coniunctis nondum concurrentis heres fuerit semper pro ea parte heres permanebit, et ipso
iure § restituta inst de fidecom hered, ideoqz coheres postea veniens non fieret pro ea parte
heres directo sive ipso iure, cum uni duo in solidum heredes non possint existere leg Ca 141 § ult de reg
iuris, idqz ipsum et in legatis sequeretur, qa si primus ut dominus interim etiam partem coniuncti
vindicaret, non posse postea recta via ab eo qui legavit in alterum postea venientem transire
eius partis dominium nunquam factum alterius Ca le a titio 62 ff de furtis le legatum 80 de leg
le si duobus 16 de leg 1 § heres 9 instit de obligat que ex quasi contractu, neque vindicaret in
rem actione totum ut suum quoniam nisi pro parte eidem iuris authoritate dominium quesitum dic
le si domino 99, et absurdum insolensqz esset singulis in solidum interim eiusdem rei dominium
adquisitum inteligi leg si ut certo 9 § ult ff comodati, cum denique tam in hereditatibus, quam
in legatis eorum adquisitio, et petitio pendet ex legis delatione defuncti voluntatem confirma
ntis que precedere debet le delata leg de v.s. le ei qui 13 de conditionib. instit, lex autem non
defert nisi semel § placebat instit de legit agnat succes. et ideo sicut non pot deferre do
minium in solidum singulis quoniam absurdum est ut diximus, ita neque in solidum primo
venienti, quia si id ei interim totum delatum et adquisitum esset non posset eiusdem pars alii
postea accedenti deferri, nec adquiri ei si non delata ut considerat faber d. decade 49 errore 9

nu 3. Hec ut componat exponatqz varios casus in
ter hereditates legata et fideicomissa universalia, et singularia diversisqz inter eadem utriqz
vel uni pure, et aliis sub conde relicta propietatis, aut usufructus distinguit post mul
tos Belonus in dic cap 7. quest 37 per totam; sic quadris in academia magno primario
anteriori priorem illam sentam de admitendo interim coniuncto ad petitionem solidi indis
tincte tam in hereditatibus quam legatis utrique pure et aliis sub conde relictis placuis
se non ignoremus; nos autem vel inviter, et per inde indistincte in contrariam posterio
rem sentam cogit precipue iuris illa multiplex ratio pro quarto posterioris sente fun
damento supra perpensa, cuius vim eludit potius quam elidit. Belonus dic quest 37
num 6 et sequentibus nam si ipse ut agnoscit nu 69 in suspenso interim est utrum solidum
vel pars sola coniuncto primo venienti deferatur vel adquiratur, denegari eo ipso debet pe
titio solidi le bovem 43 § ult ff de edilitio edicto; movet et nos preterea pro eadem
senta expensum nondum arguetum ex le si dominus 17 § 1 lege titio 34 cum duabus
sequentibus ad lem aquiliam ubi signanter scriptum est titium collegatarium servi, ti
tio deliberante legatum vindicavit non posse solum actione legis aquilie experiri obli
gatum servum occisum nisi titius collegatarius repudiaverit; qa tunc retro acrevisse ei
dominium inteligit qa non qdo titius deliberat, nec antequam eius repudiatione solidum
seio acrescat le liberi 13 § si servus 2 et 3 le ob id 43 ff ad lem aquiliam; ex quibus appa
ret seius ut solus interim dominus aquilia experiri, unde et confirmatur nos
tra asertio in institutis uno pure et alio sub conde ex le regia 12 tit 4 parit 6 cu
ius

autoritate sentaᵈ quaᵈ sequimur hodie aprobariᵈ agnoscit Gometius i tom variaru
cap 2 nu 19 et post Suoneᵈ et Irnericuᵈ apud Acursiuᵈ in leiᵃ § sed et quotiens verbo
Universuᵈ ff ad trebellianuᵈ firmat intra eaᵈ speciᵈ Regiæ legis faber de erroribus decade
49 errore 10 Donelus lib 19 Coment cap ule et ante eos Castrensis ad leᵈ 2 ff si pars he
reditatis petat Immola Cumanus et Alexander in dic le plane 34 § si conjunctim
nu 2 vol eᵗ Jason nu 13 Ceballos Consilio 116 nº 78 vers ad quartuᵈ forcabulus in ne nu 4
cromantia dialogo 67 nu 8.

Nec nos ab hac senta movet, aut mutat primum, præcipuᵈ
que contrariæ momentum ex dic le unica § ibi autem vers sin vero n omnes Cod de caducis tol
endis cui quamvis tentata, et repudiata interpretatione quam refert et refellit Belonus dict
quest 37 nu 49 manus dare cogantur, amelotus, Polinus in præsenti nu 39 vers at vero Casabria
dic decade 49 errore 9 nu 5 fateantqᵉ ex mente iustiniani, novoqᵉ iure, sed ca strictis, veteriqᵉ
Ratione conjunctuᵈ primo pervenientem totum interim habituruᵈ, respondere tamen proba
biliter pot, si observemus in primis n tribui a iustiano ius consequendi solidi primo ve
nienti neque ab eo supponi, aut constitui, ut tale ius habeat, sed senta dicti vers. sin vero
Referri in euᵈ casuᵈ quo unus primo veniens rem sibi separatim legataᵈ totaᵈ sicut lega
ta est petens, eam fortasse ab herede acceperit ut verba illa indicant conditionalia et in
earuᵈ relata sed unus forte eaᵈ accipiat quæ minus propriæ essent si suo iure et semper to
tuᵈ n tam accipere primo veniens; posset excipere plane euᵈ casuᵈ solidiᵈ ab uno fortasse
accepti iustianus supponit ut eo supposito ius n decrescendi clarius ostendat, ideoqᵉ ait eiusquᵉ
primus accepit solidaᵈ Reᵈ esse n tam iure exactionis quaᵈ ex vi vocationis, et sermonis
defuncti solidaᵈ prima facie assignantis, ideoqᵉ, alios si supervenient partes priori
abstrahere eorumqᵉ concursu legatuᵈ prioris minui, sive decrescere et e contrario
eis n venientibus solidaᵈ apud euᵈ qui habet remanere, nec tam accrescere aliquid
quaᵈ n diminui seu n decrescere, quæ singula quamvis quo ad petitionis solidi effec
tuᵈ, nec discutiant a iustiano, nec decidant, proponant tamen, servientqᵉ differen
tiis quæ ibi sequunt inter re tantuᵈ conjunctos qui disjuncti vocantur alioqᵉ conjunctos,
neque ad reᵈ magis pertinet secunduᵈ argumentum ex dic le si fortidianuᵈ 7 in fine
Cod hoc tit quia etiaᵈ si admitas eius loci intellectuᵈ de concursu ad parteᵈ, adqui
sitionemqᵉ dominii irrevocabilis fundi legati ut exposuit et canos Belonus dic quest 37
nu 52 respondenduᵈ est consequentiaᵈ deductam a contrario sensu ex verbis eius lex
relatis supra nu i propie et solum evincere ante concursuᵈ unius fratris adagni
tionᵈ sive petitionem legati n adquiriᵈ ei dominiuᵈ irrevocabile suæ partis, et tamen
esse id iaᵈ quesituᵈ fratribus aliis quibus per perceptionem legatuᵈ fuit at n evincit
quesituᵈ illi fuisse in solidaᵈ in quo tota arguti vis aut vitiuᵈ immo partes nu 5
suas duntaxat fratribus quesitas fuisse inteligiᵈ debet

Opera et arte graviore eget
explanatione tertiuᵈ arguti ex dic le si heres 7 ff fam ercisciunde cuᵈ supra lau
datis, quibus motiᵈ Azo et Pileus relati ab Acursio in dic le 2 verbo ab eos ff
si pars hereditatis petat quoruᵈ sentaᵈ vocat comuneᵈ Gometius i tomo var.
cap 2 nu 19 quin et bartolus opinionis nostræ autor in dic le plane 34 § si
conjunctim a se disentiens et Azoni in hac re subscrivens fatetᵈ solum in
hereditatibus pure institutuᵈ posse pendente coheredis conditione totuᵈ
petere

et Consequi. Hugolinus autem ex eoque Accursius in dic. l. 2 Recepti inter veteres noviores que Comunius teste et scitore Belono dic. quest. 7 neque distinguunt institutos ex partibus separatis, veluti titius ex semisse, sempronius ex alio semisse heres esto: quo casu titius interim non nisi ad suum semissem iuxta sententiam nostram admittitur leg. liber 99 § si ita scriptum de hered. instit. l. Cui heres 52 § ult. de adq. hered. et institutos aut in eodem asse vel pro parte, aut simpliciter sine assignatione partium quo casu ex Accursii senta, et Canonistam censet pure institutum quandiu conditio coheredis pendet admitti ad totum non tamen ut heredem pro parte coheredis l. verbis 7 de vulgari, sed in legitimum interim administratorem dic. l. si heres 7 fam. erciscunde, sed sicut prior pars distinctionis verissima est probata; probaturque ex proprio et in vulgari ad Ocle textu in l. si solus 80 § item si servus de adq. hered. ita posterior pars dum institutum pure saltem ut legitimum administratorem ad partem partis instituti sub condne interim admitti commentitia est nulloque iuris testimonio quod sciam fulcit et impugnari non male posset ex l. si a § ult. l. antiqui 3 si pars hereditatis petat et ex l. si ita 29 de leg. 2 et ex l. 2 Cod. de consortibus eiusdem litis l. 3 familie erciscunde.

Num. 6 Neque posteriorem eam disputationis partem fulcit aut firmat quin potius ni fallimur infirmat infringitque Venuleius quo unico Belonus nititur in dic. lege si heres 7 familie erciscunde namque observandum est non exprimi aut definiri eo loci pure institutum abiecto coherede conditionali totum interim posse petere aut suo iure aut administratorio nomine etenim species est de uno pure et simpliciter, sive ex asse et alio sub condne vel quia apud hostes erat, instituto etiam simpliciter qui proprie adiectus coheres dicitur, quia priori ad hereditatem pure vocato veluti adiicitur, et eam cum eo in casum conditionis, aut reversionis ex captivitate prior communicet l. verbis 7 leg. qui complures 32 de vulgari l. ei qui solvendo 28 de hered. instit. in ea itaque specie pure institutus pendente conditione aut captivitate coheredis eiusque adiectione dissimulata se solum heredem simulans supponensque ut significant illa verba dixerit se heredem esse in dic. l. si heres 7 cum debitore hereditario hereditaria actione in solidum egit, et actione expertus vicit in solidum, quin nec de communicando commodo victori adiecto coheredi questio esset si partem suam solam qui egit exegisset l. ult. Cod. depositi). sed egit et exegit non tam iure quam facto et propter ignoratam coheredis adiectionem, ut recte Accursius et Fulgosius Faberque in Rati ibidem agnoverunt, non potuisse autem pure institutum agere in solidum, neque suo neque administratorio iure, suadetur primo ex eo quia Venuleius signanter scribit indubitate iudicati actionem ei soli qui egit in solidum competere ut pote natam ex quasi contractu ab eoque gesto iudicii accepti sive litis contestationis l. 3 § idem scribit de peculio lege si procurator 28 de procuratoribus proinde non obscure significat priorem hereditariam actionem qua expertus est non in solidum competiisse secundum id ipsum peremptorie probat quia si pure institutus agere

agere et exigere in solidum suo iure aut tanquam legitimus administrator potuit, tunc quia per teneri debitorem hereditarium in solidum solvere, et non liberari a cohered. adiecto solvit 31 § 1 de novationibus l. ex duobus 16 de duobus reis et tamen non posse liberatum debitorem nisi pro parte apparet, quia a coherede adiecto dare electio facultasque et oportunde creditorem vel exigere victoris partem a coherede, quomodo hanc electionem adiecto tribuit fulgosius recte in dic. l. si heres 7 potiusque quod ei creditum sit, ut cum eo versus faber et alii ibidem. Tertia denique hoc idem evincit ... ratio quae docet actiones hereditarias inter heredes pro hereditariis partibus iure ipso dividi le... familiae erciscundae, et ideo et debitores hereditarios non nisi pro sua parte competere ... Cod. de ... le 2 Cod. si unus ex pluribus heredibus creditoris vel ... parte de solutionibus et qui eam etiam si unus pure et alter sub conditione, aut in casu ... heres sperantur ut ego dixi, et doceri vulgo non solet le si marito ... soluto matr. ... 28 § ult. de iudiciis le si pater 36 de solutionibus. —

Sunt autem ut pergamus expediri reliqui loci, pro tertio fundamento supra expensi nu. ... in princ. quatenus ad fidei comissa universalia ex le ... § sed et quod si le ex asse 28 ad SCtum Trebellianum; Respondetur ex duobus fideicomissariis uno pure et alio sub conditione, si pure vocato petente heres coactus adierit, totam hereditatem restitui pure vocato non quia ille petere potuerit ... aut administratorio iure, neque eius fabore, aut respectu, sed ut exoneret heres ... nihilque retineat, et actiones ab eo in solidum transeunt in fideicomissarium purum ex SCto pegasiano, ut ita cautum in hac specie dic. le ... § sed et quod si le cogi ... heres 4 et § idem ... ad trebellianum ideoque etiam si sint fideicomissarii ... assignatione partium totum pure vocato restituit ... propositae supra nu. ... et fructus interim ex parte socii perceptos ... net. dic. l. ex asse ... quos tamen restituere deberet, si ut administrator percepisset le sed ... § de carboniano edicto, deinde quod le sub conditione 10 § ult. de assignandis libertis affirmandum est non posse ab assignatione liberti probabile argumentum ... hereditates aut legata lege assignasse 1 de assignandis libertis quia assignatio liberti ...

... circa ius patronatus, quod est individuum sua natura sicut libertas ... et ... conditio seu libertinitas, et ex duobus patronis unicuique in solidum competere le quaedam familiae erciscundae le ... de iure patronatus iuncta le duobus 30 de ... liberali causa, et quadam effectus eius iuris veluti successio liberti, si patroni duo concurrant inter eos dividatur le ex tribus 21 le communi 24 de bonis libertorum ... § si plures le 4 ff. si quid in fraudem patroni tamen quamdiu unus non concurrit veluti dum pendet conditio sub qua illi uni assignatus libertus est necesse est ius patroni ut pote individuum competere omni respectu et soli et in solidum cui pure assignatus est dic. le sub conditione 10 § ult. ibi Accursius, et post eos ... in presenti nu. 99 Duarenus de iure accrescendi lib. 1 cap. 16 Tiraquellus de iure primogeniorum quest. 40 nu. 152. nu 8

Rursus in legatis quae ... specie dic. leg. plane 34 § sed si ... pupillare de leg. 1 Respondendum est verba illa <u>interim igitur partem habebit is cui in suo testo legavit</u> non esse referenda ad partem collegatarii ex testo pupilli quasi sensus sit ut quia in illa specie scriptum fuerat

legatarios concursu partes habituros cum consequenter inferat interim sive quandiu alter non ocurrit, quia conditio pupillaris testi et legati ei concepta pendet legatarius ex testo patris, ut pote pure vocatus habiturum etiam partem collegatarii pupillaris simul cum sua et consequenter totum interim quamvis concurrente postea collegatario non nisi partem suam retineat, ut verbo interrogo tacite insignat, quo modo exponunt, et ca nos expendunt contrarie sententie asertores, et post Accursium apud eos simul verbo parte ibidem Baldus, castrensis et Immola nu 2 quest 3 subscribit. Antonius faber lib 6 coniect cap i quem etiam sensum ut exprimeret pro voce partem legendum esse totum tentavit Cujatius ad Ulpianum tit 24 § si per damnationem in fine sed potius referenda sunt ea verba ad partem propiam ipsius legati ex testo patris, et proinde significant eum interim habere suam partem non totum, sed enim disentiunt autores quidvis debere partem dicent l. si titio 7 l. ult. § seio de leg 2 l. huiusmodi 84 § si titio et ibi azebedo nu 18 l. si domino 99 ff de leg i indotat ... in presenti nu 88, neque non consequens, aut sine dubitandi ratione, aut non subaudita voce interim sensu inepta et sic accepta esse, quin potius esse quod proemium sit utrique concurrente habiturum: quia singulis lex suam partem defert, consequens est interim sive quandiu alter non concurrerit alterum solam suam partem habere debere, quia lex ei interim partem alienam defert, quam illi si postea concurrat, et conditio existat delatura est, quamvis si conditio deficiat, vel alia ex causa alter postea non concurrat totum primus sit habiturus idque subaudito sensu in voce interim significat ut explicat sententia in melius mutata Antonii fabri decade 49 errore 9 nu 4. et dubitandi ratio quoad partem propriam quamvis in eo an illam saltim interim haberet nulla sit, erat tamen gravissima in eo, an illam partem solam an potius totum interim habiturus esset quod neque adversarii negare ponunt et ex eorum argumentis constat, nec ulterius huic interpretationi obstat precipua adversariorum ratio deducta ex eo quia si in dic § sed si in pupillari suponimus primum legatarium interim solam suam partem habiturum nulla erit diffa inter eos qui concurrentes partes habent de quibus in dic § sed si in pupillari et eos inter quos sunt partes initio ex quibus etiam interim ulterius solam suam partem habet ut in ... immediate precedente legati relicti titio et servo propio sine libertate § coniunctim dic leg plane 34 a qua tamen distingui speciem, sententiaque dic § sed si in pupillari suacet iuris ratio et adversativa sed si. Quibus respondendum diffam in eo esse quod in d § sed si in pupillari legatarius ex testo patris quamvis interim quandiu alter non concurrerit et ut concurrat separat, non nisi partem suam habeat tamen si postea alter concurrere posse desinat totum habiturus est at in dic § si coniunctim titius legatarius in cuius persona legatum consistit nunquam habiturus est totum sed ab initio et ex post facto solam suam partem cesante omnino in illa specie iure acrescendi ut agnoscunt conjunctique in eo, quamvis in ratione disentiant (excepto Belono ius acrescendi in ea etiam specie admitente cap 7 quest 32 nº 20) veteres noviores ... et post Accursium verbo propium Bartolus Baldus castrensis et alii comuniter in dic § si coniunctim Fumens de coniunctionibus cap 3 nu 7 et cap 7 nu 13 forcatulus dialogo 81

nu 8 Cujatius ad Paulum lib 3 sententiarum tit 6 § Comuni et in l. si duobus 16 ff de legi
Duarenus lib 1 de jure acrescendi Cap 18 Fachineus lib 4 Controvers. Cap 97 et in
presenti Crotius nu 69 Politius nu 49 pleniusque suo loco explicabimus nu 9
Tandem quoad
speciem dic leg. idem 6 § ult ff de usuf. acres. Respondent Bartolus in dic l. si plane
34 § si Coniunctim nu 2 et in l. 1a § si decem nu 3 ff ut legatorum nomine Caveat
Politius in presenti nu 39 faber dic decade 49 errore 10 nu 6 in legato ususfructus
ad legatarium purum quandiu Conditio alterius pertinere totius fundi usumfructum
singulari iure, et Ratione quae in hereditatibus et legatis proprietatis locum non ha
bet nempe, quia Cum ususfructus in facto personali fruendi Consistat quotidie
Constitui, finiri, et legari inteligit, et ususfructus tempore quo Conditio pendet
Censetur alius diversusque ab eo qui post Conditionem existentem Collegatario deferen
dus adquirendusque est l. 1a § interdum de usufructu acrescendo l. si ususfructus
6 ff de usufructu legato, Cum tamen proprietas temporis ante Conditionem,
et post Conditionem semper una eademque sit et Censeat, ideoque quamvis totus usus
fructus interim apud legatarium purum sit, non tamen ei adquiri aut deferri
Censetur ille idem ususfructus qui postea Conditione existente alteri deferendus
est et adquirendus, et proinde in hac specie non militat iuris illa multiplex
Ratio quam pro sententia nostra expendimus supra nu 2 secundaque etiam expli
candus est tex aliquin obscurus in l. 1a § si decem vers sed si sub Conditione fuit nu 10.
legatorum nomine Caveat
Postremo et quartum argumentum ex Ratione iuris
propositum supra nu 1o in fine facille disolvet si meminerimus, quod dicitur
inter re Coniunctos singulis solidum asignatum esse non afirmari quasi id omnino
ita sit veritate, et voluntate testatoris atenta quoad efectum solidi unicuique
exigendi ut inconpecte scripsit faber lib 6 Coniect. Cap 1 id enim si ita esset Consequens
unus Reus, et alter simultaneam ex inditio testatoris, nec in eandem Rem Concurrerent
aut acrescendi ius haberent l. si pluribus 33 ff de leg 1 quod tamen iustinianus
negat in dic l. unica § ubi autem 11 vers sin autem disiunctim Cod de Caducis
tollendis notatque post alios menochaca de sucessionum progressu lib 3 § 21 nu 22
Duarenus de jure acrescendi lib 2 Cap 7 sed solidum asignari dicitur, quia ita
videtur inspecto sermone testatoris, et prima facie ut iustinianus loquitur in dic
§ ubi autem 11 vers sin vero non omnes unde fit ut atendi potius debeat defuncti
voluntas quam verborum prima facies aut frons lege fideicomissa 11 § plerumque
20 ff de leg 3 l. labeo 7 § servus ff. [illegible] de supellectili legata et ex voluntate defuncti
Legeque illam Confirmante non deferatur nisi pars singulis quamdiu Concurrere om
nes possunt neque permittat interim uni solidum petere, neque ad Rem perti
net exemplum ex dic l. fideicomissa 11 § 20 de leg 3 ibi enim post unus ex pluribus
fideicomissariis agendo totum Consequi, quod testator per fideicomissum reliquit plu
ribus Reis stipulandi id quod eisdem a promitendi Reo debebat, et ideo voluisse
Censetur, ut quemadmodum iure obligationis correorum unusquisque agendo solidum
ocupare et exigere a Reo poterat l. 2 l. ex duobus 16 ff de duobus Reis l. si ita 31
§ 1o ff de novationibus et ita iure fideicomissi exigat a Coherede data ei Cau
tione

indemnitatis se defensurum omnes adversus ceteros fideicomissarios atque ita ut duos in solidum eiusdem debitum Reos haberent primum Reum promittendi, et hunc de l. 3 § ult. leg. quid § 4 de liberatione legata Bidenelus legatius lib. 1 quod servationum Cap 26 et lib. 17 quest. papin. in l. Titio 11 § Titio genero ff de cond. et dem.

nu 11 Enim vero Primarie huic disputationi et suppositae in principio huius Capitis assertioni de solido singulis prima facie assignato, et partibus concursu faciendis iureque acrescendi aut non decrescendi diversis respective inter re coniunctos recepto, succedit inexcusabilis inspectio an illud ius acrescendi aut non decrescendi et concursus ad eandem rem inter re coniunctos semper observat, an potius aliquando et quatenus uni res et alteri stimatio danda sit quod ut inteligat, et in lucem gratiaque ceteris iurisprudentiae supponimus in primis insignem in hanc rem differentiam, huius inter legata vindicationis et damnationis quibus eadem res duobus separatim relicta erat, namque in legatis vindicationis censebantur re coniuncti in proposita specie ita ut concursu partes facerent et uno deficiente alter totum iure acrescendi nancisceret sive iure non decrescendi retineret Scaevola in verbum l. 3 de usufructu acrescendo § si eadem res inst. hoc tit. at in legatis damnationis neque erant re coniuncti, neque tales in eandem rem concurrebant, sed unus rem alter stimationem consequebatur auctore Caio lib. 2 instit. tit. § § inter 6 et § ult. Ulpiano tit 24 de legatis § si duobus 12 cum § sequenti in fine ubi Cujatius eandemque differentiam insinuat Iustinianus in dic. l. unica § ubi autem 11 vers. sin autem disiunctim Cod. de caducis tollendis, et iuxta eandem de legato damnationis loquitur explicanderque et Tutianus in lib. quocumque 82 § qui Gaium § ff de leg. 1 Pomponius in l. qui duos 13 § ult. ff de leg. 2 ubi legatum damnationis fuisset consentaneum quia legatum fuit nominis sive actionis iurisque incorporalis quod plerumque per damnationem relinquebatur ut in dic. l. qui duos 13 in principio l. nomen 31 ff de leg. 3 iunctis his quae in hac re tradidimus ad l. 1 a nu. 24 in fine ff de leg. 1 agnoscunt et illustrant hanc differentiam Duarenus de iure acrescendi lib. 1 Cap. 7 Goveanus de iure acrescendi nu 11 Hotomannus in epitome ad tit de usufructu acrescendo nu 12 et illustrium quest. 44 et lib. 6 observat Cap. 12 Donelus lib. 8 coment. in l. quidam § § ult. ff de rebus dubiis. Faber lib. 6 coniect. Cap. 29 et in l. unica § his ita definitis C. de cad. tollendis et alibi saepe, Gignarius Barr. in § si eadem res inst. hoc tit. Belonus de iure acrescendi Cap. 5 quest. 12 nu 37 qui omnes et in fideicomissis eiusdem rei duobus separatim relictis idem ius stimationis rei solidae uni, et stimationis alteri fuisse consent, ut in legatis damnationis quibus potius quam vindicationis fideicomissa similia fuerunt ut constat ex notatis ad l. 1 a de leg. 1 nu 22 et sequentibus dictae autem propositae ratio ex eadem deducitur nam in legatis damnationis et fideicomissis testatoris verba dirigunt ad heredem eumque diversis orationibus eandem rem in solidum duobus dare damnat oneratque quo casu eiusdem rei utrique dominium in solidum adquiri ius non patiatur l. si ut certo § ult. ff comodati

necesse habet heres ex testatoris

Ut testatoris voluntati qua oneratus qualiter potest obtemperet alteri rem prestare, et alteri stimationem que rei vice fungatur l. quis 39 ff de usufructu. tum etiam quia cum per damnationem aut fideicomissum pleruque res alienas relinquerent ut notavimus in dic. l. i nu 22 et in legato rei alienae quoties res ipsa prestari non potest, estimatio legatario debeatur l. non dubium 14 § ult ff de leg. l. alienus 61 ff ad leg. falcidiam testator per damnationem ob fideicomissum eandem rem duobus relinquens cum utrique in solidum prestari impossibile, et res pecxisse censetur ad exitum, sive efectum relicti rei alienae, et voluisse ut cui res dari non possit, estimatio eius prestaret, quorum tamen utrumque in legatis vindicationis diversum est quia nec eorum verba ad heredem conferunt, et proinde onerandus non est, ut uni rem alteri stimationem prestet, nec res aliena eo genere legati relinquit, sed testatoris propiam cuius dominium non stimatio transferri solet, l. legatus 80 de leg 2 atque ita necesario illud superest ut in rem ipsam concurrant legatarii, et quia in solidum eam habere uterque non potest, habeat partes concursu. nu 22.

Sed omittunt primo aspectu non leviter huic differentie si recte expendantur consulti in l. duos 14 ibi *si testator utrumque solidum habere voluit* ff de usufructu legato l. si res 20 ibi *non comunicandi animo sed utrique in solidum* ff de leg 3 dic l. qui duos 13 § ult ibi *duos in solidum* ff de leg 2 quibus locis signanter insinuatur re duobus separatim relictas rem uni, alteri stimationem dari oportere non aliter, sive non, nisi quo casus quo ita defunctum voluisse constiterit etiam in legatis damnationis et fideicomissis, quod non regulariter et ex eorum regulis rationeque supra exposita, cui difficultati sic ocurrens Cujatius in dic l. si pluribus 33 ff de leg i et in dic l. § his ita l. C de Caduc. tollendis respondet tribonianum in dictis locis adiecisse illa verba, que lineis subsegravimus ut in iurisconsultorum responsa veterique ius adaptaret, testamini constitutioni nove in d. l. unica § ibi autem 11 vers sin autem disiunctim, post antiquas diferentias legatorum vindicationis, et damnationis, ac fideicomissorum sublata in omnibus: etiam damnationis legatis, et fideicomissis non licet uni rem, alteri stimationem exigere nisi hoc ipsum testator apertissime, expresseque disposuerit d. § ibi autem 11 vers hoc autem ita ad quem respiciunt, et triboniani stilum redolent, similiter verba in dic l. si pluribus 33 vers scilicet nisi usque ad finem vers ff de leg i ubi et ita agnovit Antonius faber lib. 6 conject. cap. i, itemque in l. filiusfa. n 114 § ult ibi *pluribus tamen separatim ita relictis ut unusquisque in solidum capiat* ff de leg i hinc ea etiam verba triboniano adscrivit Cujatius in dic leg. duobus 14 ff de usufructu legato, sed quamvis non tam religiosum quam vulgariter superstitiosum, et bona fide sit adiectiones triboniani in iureconsultis agnoverit, etiam ubi ius vetus ad consonantiam novi redigere voluit debuitque ille ex precepto iustiniani in l. 2 § sed hoc studium iureconsultis C de veteri iure enucleando; tamen in superioribus locis signata verba etiam ex manus et mente iureconsultorum defendi possunt, si observemus in primis in plerisque ex his locis non exprimi fuisse legatum damnationis ut in dic l. si pluribus 33 dic l. qui duos 13 § ult, aut non de illo vel de fideicomisso solo tractari, sed etiam simul generaliterque de legatis ut in dic l. filiusfa 114 § ult l. si res 70 unde eficitur ut quamvis in legatis damnationis et fideicomissis, suo iure et natura daret uni rei petitio, altori estimationis, neque in hac re esset necessaria expresio voluntatis defuncti, tamen eam requirunt iureconsulti in dic locis; quia vel

-48

de legatis simpliciter, vel saltim simul cum fideicommissis tractabant de legatis quo nomine comprehendebant etiam legata vindicationis in quibus non permittebatur illa rei estimationis petitio, nisi in solidum utrumque se relinquere testator expressisset.

nu 13. Sane cum expositio hec convenire non possit dictae legi duos 14 ff de usufructu legato ubi de solo legato damnationis questio est tamen Celsus rei et estimationis petitionem non aliter admittit quam si testator utrumque solidum habere voluit; observandum potius quod ad eam rem pertinet nove forsitan est, Celsum ibi non proponere separatis sive diversis orationibus usufructum relictum duobus esse, sed damnatum fuisse heredem ut sineret duos separatim uti frui ut exprimunt prima illa verba duos separatim uti frui sinere damnatus heres ubi vox separatim cum non iungatur verbo damnatus; sed verbis uti frui non probat damnationem heredis separatis orationibus factam, sed potius usumfructum ipsum ita relictum fuisse duobus, ut uterentur fruerentque separatim idque ipsum confirmant verba que sequuntur ibi communiter uti frui passus est ubi illud communiter et uti frui ponitur sive sibi ex adverso respondet quod praeserat separatim uti frui et proinde utrumque non ad separationem in damnando, sed in fruendo refertur. itaque in primis suposito duo adiicimus primum illud separatim uti frui potius se non uno sensu dici, et intelligi vel separatim respectu temporis id est ita ut separatim seu diversis temporibus fruerent, veluti alternis annis, mensibus, diebus, lege 2 ff quibus modis usufructus amittatur, vel separatim respectu partium, vel cuius usufructus relinquitur, ita ut separatas sive diversas partes usufructus haberent l[ege] penult[ima] ff de usufructu accrescendo vel denique separatim respectu solidi, sine concursu alterius unicuique assignati ita ut uterque separatim, sive per se in solidum fruatur tamquam si solus fructuarius esset, sine concursu alterius in parte aut temporis. Secundum quia quod adiicimus in dicta lege duos 14 legatum quod separatis orationibus relictum fuisset ibi non proponitur ut iam diximus, si proponatur relictum fuisse duobus coniuncta oratione non potuisse ex iure et regulis legati damnationis de quo ibi singulos legatarios petere solidum, quin potius a principio vocari ad partes adeo ut nec ius acrescendi inter se haberent, et multo minus ius exigendae rei, et estimationis teste Ulpiano dicto tit 29 § 11 per damnationem de quo at suo loco plenius dicemus ex quibus singulis iudicium apparet ideo Celsum in dicta lege duos 14 in usufructu duobus per damnationem legato ut heres utrique ex testo teneret ad estimationem partis usufructus que propter concursum collegatarii utrique deest, requirere ut testator utrique solidum prestari voluerit, tumque non proponebatur separatis orationibus heredem damnatum fuisse, quo solo casu obtinuit ius illud petitionis rei et estimationis etsi coniunctim damnatus esset haberent potius a principio partes ipsius usufructus sine iure acrescendi, aut petendae estimationis, nisi constaret testatorem voluisse solidum utrique relinquere, nedum quod illa verba separatim uti frui non omnino evincebant voluisse ut in solidum uterque frueret cum et admittant sensum fruendi cum separatione partium aut temporis ut prenotavimus.

nu 14 Hanc interpretationem sententiae Celsi ex libro

Iru propositio in dic. l. Duos eq impugnant quidem prima facie, sed si introspiciat illustrat
et ex ea illustratur alia eiusd. ex eod. libro, sent.a Relata ab Ulpiano dic. leg. § interdum
ff de usufructu accrescendo, ubi in ea specie in qua ut ibi scriptum est mihi fundi usus fructus
separatim totius, et tibi similiter fuerit Relictus Ulpianus Refert Celsum lib 18 ffrum scribere
concursu partes non habituros, sicut in propietate similiter legata, et consequenter non lice
re unicuique stimationem usufructus partis illius quam propter collegatarium non habet, ex
testo ab herede petere, quamvis voluntas solidum utrique Relinquendi videatur, dum singu
lis reliquisse presupponitur separatim usufructum fundi totius sicut et cum proponitur le
gasse utrique in solidum dic. l. qui duos eq § ult. ff de leg 2 in quo propia, et nondum
fortasse expensa, aut exposita alis sent.a in dic. § interdum et in dic. l. duos eq repug
nantia, cui tamen explicanda precium opera erit animadvertere diffas quibus spe
cies, sententiaque dic. § interdum et dic. legis duos eq eiusdem libri et a ceteris inter distin
guntur. Prima observata a Cujatio in dic. l. duos eq et lib 35 ffrum Iuliani in dic. leg. § in
terdum est in dic. l. eq tractari de legato damnationis ut patet, at in dic. § interdum de
legato vindicationis, ut in propietate qua usus fructus ibi confertur comparatur quod cons
tat ex verbis illis non ut propietas eo, de tempore quo vindicat, et evinco, confir. eq
ex eo: quia ius illud de partibus per concursum, et iure accrescendi in illa specie obtinere di
citur, ita ut non intersit sive non referret coniunctim an separatim relinquat ut scriptum
est in dic. § interdum, quod falsum esset si non per vindicationem relictum fuisset, sed coniunc
tim per damnationem, quia tunc nec partibus per concursum, nec iuri accrescendi
locus foret ut supra diximus ex Ulpiano dic. tit 24 § si per damnationem eq. Secun
da diffa est in dic. l. duos eq non propon. legatum separatim Relictum, verbumque se
paratim potius ad separationem fructuum, quam legandi Referri ut supra exposui
mus e contrario in dic. § interdum, a principio proponit usufructum separatis ora
tionibus, et consensu separatim legatum duobus fuisse, quamvis in extremo affir
mat idem ius esse etiam si coniunctim Relinquat, tertia denique ex prioribus
pendens et quae dificultatem explicat diffa est in dic. l. duos eq petitionem usufruc
tus et stimationis ca heredem concedi eo casu quo testator utrique legatarium
habere solidum voluit atque ita voluisset legatarii et ostenderent quibus incum
bit probatio l. Iulianus eq § 1 in fine ff de manumissis testo, in legato damna
tionis in quo ex ea testatoris voluntate solidi utrique Relinquendi facilior he
redis onerandi et presumptio est: quia cum legati verba ad heredem conferant
isque duobus dare damnet etiam si non separatis orationibus, si tamen utrique in soli
dum prestare testator voluit necesse habet heres ut voluntatem testatoris a
quo damnatus onerabusque est impleat qualiter possint unire et alteri estima
tionem prestare arguto ex l. quid. q 53 § si quis duos ff de leg. 1 eoque respicit in dic
l. duos eq illa Ratio propia legati damnationis non ipsius onus est et in solidum
singulis legatum prestaret, at in dic. § interdum non proponit, Respondetque eo casu quo
testatorem utrique in solidum dari voluisse constat et in verbis illis fundi usufructus sepa
ratim totiens vox illa totius adicit neque ex vario sensu verbi separatim aliquis
intelligeret separatas a principio partes singulis assignatas fuisse ut in dic. l. penult.
ff de usufru. accrescendo, sed indefinite fundi usufructum singulis Relictum fuisse intel
gamus et proinde non Recte ex eo verbo produceret testatorem voluisse utrique concu
rrentem habere totum maxime in legato vindicationis de quo in dic. § interdum
cuius verba cum in heredem non conferant non facile onerandus heres est unire, et alteri
stimationem prestare nisi manifestissima testatoris voluntas sit ut solidum uterque accipiens
ut scriptum est in dic. l. si pluribus 33 in fine ff de leg. 1.

Nu 15 Preterea ut progrediamur ad veteris iuris partem ibi expositam de legatorum damnationis uno ad Rem alio ad Stimationem separatim vocatis, et proinde non inter se de rem concurrentibus nec quo ad accrescendi ius re coniunctis de his non dis- milis frequensque hodie iuris nostri questio de his qui diversis orationibus ad eandem Rem, summam seu quantitatem vocant, an scilicet re coniuncti sint, in qua questione distinguendi duo casus breviter sunt primus est, quoties certam su- mma uni relicta, postea eadem alijs relinquit, verbisve legatis sive relative con- ceptis ad summam priori relictam, veluti titio mille do, lego, sempronio eadem mille do, lego, quo casu certum est legatarios esse re coniunctos, et in eandem rem sive summam priori relictam concursuros, quia relatio illa eadem et quecumque alia similis efficit ut non multiplicata in singulis, sed eadem in qua concurrant summa, partesque habeant adsignata videatur ut arguto ex le iulianus 13 ff de heredibus instituendis le triplici 112 § ult ff de V.S. le mevio 41 de leg 2 § 11 eadem res instit hoc tit notant post alios in presenti alciatus nu 11 Fernandez nu 12 post Plures Belonus di iure accrescendi cap 5 quest 5 concludit optime ad rem tex in princip instit de Duobus Reis. Celebrior casus est quoties sine relatione aliqua ad prius legatum diversis orationibus eadem quantitas du- obus relinquitur veluti titio decem do lego, sempronio decem do lego, quo casu in dubia re, et quando aliter sensisse testatorem non constat certius, re- ceptiusque est censeri quantitatem multiplicatam, et unumquemque ex legatarijs summam sibi relictam in solidum exigere posse, etiam si alter prior exege- rit, et proinde non esse re coniunctos que senta in primis probat in le quin- quaginta 12 ff de probationibus iuncta le plane 34 § 11 eadem cum sequentibus ff de leg 1, ex quibus ita Bartolus in presenti nu 7 argumentatur, ut quemadmo- dum ex diversitate scripturarum quibus eadem summa relinquitur presumitur multiplicatio summe etiam in uno legatario dic le quinquaginta 12 § etiam [illegible] 14 cum sequenti iunctis traditis a Cujatio lib 19 observat ita et multo magis presumatur multiplicatio summe ex diversitate legatariorum quibus separatim relinquitur quamvis in eadem scriptura, cum facilior sit ea presumptio in diver- sis personis quam in una arguto ex le omnes 17 cum sequenti ff de oblig et act le huiusmodi 84 § 11 sempronius 2 de leg 1 eadem senta fulcit ex le si pluribus 44 § de leg 2 ubi ex pluralitate heredum a quibus separatim eadem quantitas relinqui- presumit multiplicatio summe in uno legatario et constanter presumit etiam ex pluralitate legatariorum quibus separatim relinquit quamvis ab uno herede qua argumentatione simulque probat confirmat propriis terris in le quidam 53 § 11 quis duos ff de leg 1. Tertio denique et suadet exemplo stipulationum in quibus si duo separatis interrogationibus in eandem summam stipulent, censentur singuli diversa stipulari eademque integram tanquam in singulis multiplica- tam etiam si unus in solidum exegerit potest secundus exigere, q. non duo Rei sunt eiusdem summe nisi posteriori interrogationi adiecta sit relati dictio eadem dic princip instit de Duobus Reis tex in le 28 § si ipsi ff de stipulat servorum Docet ita his rationibus in posteriori hoc casu questionis nostre post Bartolum nu 7 Iason nu 57 Polites nu 68 Crotus nu 22 et alii in presenti Duarenus lib 1 de iure accrescendi cap 7 et preter laudatos a Belono dic quest 5 nu 20 et 33 Conanus lib 7 coment cap 4 nu 10 Cujatius in le si stipulatio 38 § in stipulationibus ff de V.O. qui et hoc ipsum dicit mul- tiplicationis quantitatis admittunt quoties in singulis legatarijs quantitas exprimitur et consequenter bis exprimitur, quamvis in unica, et coniuncta oratione veluti titio decem et sempronio decem Do, lego, ~~~

Sed [illegible] fortiter hanc sententiam [illegible] in [illegible] hac [illegible] ex parte [illegible]
in l. stipulatio 38 § cum qui 17 ff de V.O. ubi [illegible] cum qui sibi stipulatus sit mihi decem, et Titio decem
creundem esse eadem decem deberi, et stipulari utrique non alia decem sibi, et alia Titio, et consequenter
etiam si eadem summa bis in eadem stipulatione et circa diversas personas exprimatur non inducit,
aut presumitur multiplicationem, et proinde neque in legatis, ad quae de stipulationibus regulariter
valet argumentum l. usufructu § ff de instructo legato l. cum servus 39 § 1 vers ipsius ff de legatis
sane in hac re explicanda omittimus in primis solutionem Bartoli in presenti num 7 Jasonis num 10
et aliorum in dic l. stipulatio 38 § cum qui affirmantium ibi in promissoris responsione, semel dumtaxat
decem expressa, id enim ut divinatorium in primis, deinde ut inverisimile quod responsio pro
missoris etiam simplex censetur facta iuxta interrogata § preterea § instit de inutilibus.
Denique ut repugnans sententiae Ulpiani in dic § cum qui, ubi ex verbis interrogationis, sive stipulatio
nis petit nulla habita responsionis ratione, mentioneve, improbant merito Politus in presenti
num 5: omittimus et aliam distinctionem inter stipulationes in quibus multiplicationem non pre
sumi, quia stricte ac plerumque contra stipulatorem interpretandae dic l. stipulatio 38 § in stipulatio
nibus 18 l. quidquid 99 ff de V.O. et inter legata in quibus eadem presumi quia benignius [illegible]
interpretamur l. in testis 12 ff de [illegible] docent ita distinguentes Ioannes de Immola in tertia
repetitione 77 ubi et Jason num 5 ff de legatis 1° Rina num 28 Politus num 8 in presenti, Alexander in dic l. sti
pulatio 38 § in stipulationibus num 4 post alios Mantica de Coniecturis ult. volunt. lib 7 tit 2 num 27
Stephanus Gratianus Disceptationum forensium 1° tomo cap 7 num 19 et 30 repugnant enim huic
distinctioni et in hac ipsa re et tractatu de presumptione duplicationis quantitatis, argumen
tantur ab stipulationibus ad legata Iulianus in l. eum qui 56 ff de V.O iuncta l. si quis testo 19 ff de
legatis et preterea etiam in stipulationibus nisi relativa dictio eam adiiciat ex diversitate in
terrogationis et repetitione summae in diversis personis stipulatoris multiplicatio [illegible] summae, [illegible]
dic princip instit de duobus reis.

Quare et explosa etiam ne dum omissa emendatione quam
post Erasmum probant Corrasius dic § cum qui Balduinus in § 4 si quis sibi § instit de inutilibus
et [illegible] affectata etiam in iuris arte novatoris Erasmi secta, aut consortio, Hermannus
lib 12 observ. qui et primus amicabilium capitis [illegible] detractat posteriore voce, dum in
dic § cum qui sic esse legendum cum qui ita dicunt mihi et Titio decem. Subscribo [illegible]
rio veteri Glossographo apud Accursium in dic § cum qui Donello ibidem num 2. [illegible]
Alciato in presenti num 9 Belono dic cap § questione 9 num 44 affirmantibus id circo in dic
§ cum qui quamvis summa decem bis in diversis personis expressa sit non tamen nisi una de
cem dicere, et in stipulationem deducere stipulatorem credendum esse, quia si eandem summam
duplicasset, et alia decem Titio stipulari crederet, esset omnino inutilis adiectio illa, sive
stipulationis pars, quae Titium respicit, quia nec potuit stipulator alia decem stipulari
ita ut Titio deveantur cum non liceat alteri stipulari dic l. stipulatio 38 § alteri, neque
dicitur stipulari ut adiecto solutionis gratia, sed diversam quantitatem, nempe alia decem
in persona Titii credimus exprimi ita ut decem etiam Titio solutis, debeat adhuc promi
ssor alia decem stipulatori quippe repugnat iuri adiecti solutionis gratia, diversi
tas rei in persona eius, et stipulatoris l. ult § cum mihi § ff de V.O. l. qui res 98 § mihi
Romae ff de solutionibus elegans ad rem text in l. servus 10 § ult cum l. quia 12 ff de operis
libertorum repugnat, et aperitur inutile Titium adiectum esse, et promissorem ei solvendo ab
stipulatore non liberari § si quis alii 8 vers plane instit de inutilibus stipulationibus,
et e contrario si stipulator presumat una decem dumtaxat sibi et Titio stipulari non erit
omnino inutilis Titii adiectio, quia quamvis ut potest alteri pars stipulationis, sive obligatio
ad partem eius nempe quinque non possit adquiri dic l. stipulatio 38 § alteri censebitur
tamen adiectus solutionis gratia, ita ut decem ei solutis liberet promissorem ab stipula
tore proinde cum in re dubia sit ea presumptio, et interpretatio capienda per quam qua
tenus potest stipulatio in Titio sit nec otiosa, aut vitiosa, saltem quoad Titium facta
videatur l. quoties 80 ff de V.O. l. si quando 109 ff de legatis Creditur stipulator una eademque decem

stipulari sibi ut debeant, et Titio ut adiecto solutionis gratia, quae ratio cum in legatis
esset, quoniam etiam si duplicatam in duobus legatariis summam, quando in eisdem separatim
expressa est, admittamus non tamen ideo minus legata in singulis valebunt mediumque
duplicatam summam intelligi, cessat etiam eadem ratio et in stipulationibus si duo velut
Titius et Seius stipulatos unusquisque sibi decem proponas sine relativa illa eadem quae duos
reos constituit et promissore ita utrique respondisse Titio decem et Seio decem quo
casu non utrique eadem decem sed diversa singulis decem promissa intelliguntur quae et
separatim singuli in solidum possunt exigere et legatarii eiusdem generis dicit
instit de duobus reis l. si ex re 28 § 1 ipsi ff de leg. servorum

nu 28 Turbant tamen deturbaruntque Accursium veteres alios et noviores a superiori Irnerii solutione arguta duo digna explicatu primum ex eo quod notissimum vulgo est adiectum solutionis gratia cum esse cuius personae et stipulatoris exprimitur disiunctive in stipulatione veluti mihi aut Titio cum si coniunctim exprimatur veluti mihi et Titio ut in d. § eum qui non censetur Titius adiectus solutioni, sed obligationi applicari pari vi coniunctionis cum stipulatore et ideo cum Titio ut pote alteri stipulari, et adquirere obligationem non liceat est omnino quo ad Titium obligatio inutilis dic. § si quis alii vers. plane et vers. quod si quis sibi instit. de inutilibus: secundum est quod in eadem specie dicti § eum qui Titium non esse adiectum solutioni, sed coniunctim obligationi, et quidem inutiliter, quia stipulari illi non licuit, sed tamen ita ut quia quamvis inutiliter coniunctus partem facit, non debeantur stipulatione tota decem, sed pars coniunctionis quinque stipulatori probat palam in l. si mihi et Titio 110 ff de V.O. quod nec Titius ut adiectus solutioni nec una integra decem stipulatione debentur in dic. § eum qui, quod putat Accursium ibi, et alios Cassinerium scripsit Duarenus. Sed ut argutiis his satisfiat distinguendum nec vulgariter, nec insubtiliter est inter formulas illas stipulationibus in quibus una eademque summa coniunctim semelque in persona stipulatoris, et Titii exprimitur veluti mihi, et Titio decem ut in dic. l. si quis mihi et dic. l. eum qui 56 ff de V.O. dic. § si quis alteri 4 vers. quod si quis sibi; et inter formulas in quibus summa in stipulationibus et per se in stipulatore et Titio proponitur veluti mihi decem, et Titio decem ut in dic. § eum qui namque in priori formula illa mihi et Titio decem praesumi non potest Titium adiici solutioni quia adiicit quantitas supponit totam obligationem totius summae stipulatori adquiri deberi d. l. eum qui 56 § qui sibi l. ult. § ult. 3 ff de V.O. at ex vi et formula stipulationis non possunt tota decem deberi stipulatori quia illi non sibi soli decem stipulatus est sed coniunctim, et semel decem et sibi et Titio, unde etiam verisimile sit voluisse eum communiter decem stipulari sibi quinque, et Titio quinque Iulianus scribit in dic. l. eum qui 56 in princip. dic. l. si quis testo 19 ff de leg. 2 nempe quia ad se et Titium placeat stipulationem aequaliter et parte coniunctive dictionis, et quae solet dividere in partes aequales virilis l. reos 11. § cum tabulis ff de duobus reis: quod cum obligatio ad tota decem non possit adquiri stipulatori coadunatio ratio efficit, ut sola quinque stipulatori debeantur, et sit omnino inutilis stipulatio quo ad Titium in aliis quinque in quibus nec considerari potest, ut adiectum solutioni, quia est ea obligatio non quaesita stipulatori, nec utilis coniunctus obligatione: quia enim utpote alteri stipulatione alterius obligationem quaeri non potest d. l. si mihi 110. X. quam intelligendo est d. l. eum qui 56 et his in formulis stipulationum in quibus semel duntaxat res in stipulatione deducta exprimatur verum est vulgare illud quod superius primo argumento expendimus nempe ut adiectus solutioni quis intelligatur debere eius et stipulatoris personam exprimi disiunctive, veluti mihi, aut Titio decem, nisi coniunctim exprimatur ita mihi, et Titio decem intelligatur Titius quasi inutiliter a parte obligationis summae semel expressae aequaliter vi coniunctionis applicari d. § si quis alii 4. vers. plane, et vers. quod si quis sibi diversum est in secunda forma stipulationis, qua divisim et singulatim in stipulatore, et Titio quantitas exprimitur veluti mihi decem, et Titio decem quia cum tunc stipulator sibi imprimis integra decem stipulatus sit

eique eorum obligatum ex vi stipulationis adquirat nihil prohibet, et Titio presumi, presumi adiec tum eorum decem stipulatori debent, et ideo ut stipulatio quatenus potest substineat interpretamur stipulatorem hic stipulatione decem exprimere non, ut alia sibi, et alia Titio debeant, sed ut illa eadem decem sibi quidem debeant, et Titio possint solvi et adiecto dictum seu quia at [illegible] coniunctiva illa mihi et Titio ex interpretatione iuris resoluit in disiunctivam, ut in l. saepe 33. de v. s.

Claudat huius n. 29.

[illegible] primo superioribus, postrema ordine, non dignitate et usu disputatio; an scilicet, et quando hereditate, vel legato separatim duobus relictis intelligatur testator a prima dispositione recedere per secundam. Et hereditas legata ve priori pariter et aequaliter, neque sunt re coniuncti, nec inter eos iuri accrescendi locus in qua questione, ut inprimis indubitata a dubijs separemus, praemittendum est, extra controversiam esse per secundam dispositionem institutionis, aut legati non indui ademptionem 1.° quoties secunda fit aut simpliciter separativeque sine commemoratione prioris veluti cum testator ita scripsit, Titio fundum Sempronianum do lego, deinde ita Seio fundum Sempronianum do lego: ut quoties secunda dispositio fit cum commemoratione, ut loquuntur repetitiva scilicet, quae priorem dispositionem repetit, et quasi confirmat per verba etiam eadem, aut similia, veluti fundum quem Titio legavi, lego etiam Sempronio vel in hereditatibus ita, ex qua parte Seium institui ex eadem parte Sempronius heres esto: quibus casibus indubitatum est non adimi priori, neque transferri in secundum totam hereditatem, legatumve, sed inter eos inter primum et secundum coniunctionem realem, et ex ea concursum in eodem legato aut parte hereditatis, et proinde etiam ius accrescendi, § si eadem res 9. inst. h. t. l. Maevius 42. ff de leg. 2. l. si sit 13. ff de legatis 3. l. Iulianus 13. de hered. inst. ex quibus ita docent, deducuntque post Bartolum in presenti n.° 2. communiter veteres, novioresque infra laudandi status ita quaestionis esse quoties sub commemoratione priori relicti, non repetitiva, sed demonstrativa relinquit posteriori veluti fundum quem Titio legavi Seio do lego; in qua specie [illegible] allasius in presenti affirmat induci ademptionem prioris legati, et totum transferri ad secundum idque [illegible] l. 3. Sicut s. l. translatio 6. ff de adimendis legatis § ult. inst. de ademptione legatorum, secundo ex l. non adeo 89 vers.° nisi [illegible] commemoratione ff de cond. et demonst. l. siquis cum 16 ff de vulgari [illegible] que ea Dini sententiam post Petrum de Bellapertica n.° 18. Politus et Alciatus n.° 9 Crotus n.° 10 in presenti fulgo sius inl. si fortis [illegible] 7 Cod. h. t. Mantica de coniecturis ultimarum voluntatum lib. 12. tit. 4. n.° 2. et 10. Menochius de presumptionibus lib 4. presumptione 74. n.° 9. et sequentibus Covarruvias in rubrica de test. 2. part. n.° 22. Duarenus de iure accrescendi lib. 1. c. 7. [illegible] lib. 3 controversiarum c.° 52. not. Pichardus in d. § si eadem res n.° 49 Belonus novissime et late de iure accrescendi c.° 5. q. 13. n.° 16, e contrario Accursius in d. l. sicut s. verbo ademptionem ff de adimendis legatis, Azon in summa rubrice Cod. de caducis tollendis n.° 11. docent etiam in proposita specie non presumi in dubio aut induci ademptionem prioris legati per translationem, sed coniunctionem reales, et concursum primi, et secundi, nisi adimere voluisse defunctum probetur: quae sententia firmatur in l. pluribus 33 vers.° quod si separatim ff de leg. 1. ubi ut per posterius legatum inducatur prioris legati ademptio requirit testatoris testatoris voluntas evidens, quae tamen non apparet quoties sub commemoratione posterioris, posteriori relinquitur. Secundo suadet exemplo institutionis, quae quamvis fiat in parte in qua alius institutus est, et sub demonstrativa commemoratione prioris institutionis sine repetita voce eadem, aut etiam non operatur ademptionem in primo instituto sed coniunctionem, et concursum eius, et secundi l. triplici 142. § [illegible] ult. ff de v. s. subscribunt quoque in haere Accursio, et Azoni, Bartolus in d. l. sicut s. et in presenti n.° 2 ubi Iasson n.° 24. Ferretus n.° 43. Castrensis in d. l. si pluribus 33. n.° 3. de legatis 1. post alios Gomezius 2. tomo variarum c.° 10. n.° 24 nec desentit Ant. Fab. de erroribus decade 97. errore 3. ad finem.

Sed priori Dini sententia n. 30

ut communiore, et probabiliore recepta, et retenta, ut secunde argumentis faciamus satis; quo ad primum ex d. l. si pluribus 33 vers.° quod si separatim separatim [illegible] fab. asserit totam eam legem a Triboniano interpolatam fuisse affirmans lib. 6 coniecturarum c.° 1. et de erroribus decade 50. errore 3. n.° 22.; reg

[illegible]

Respondendum quod licet evidentissime apparere dici voluisse testatorem priori legatario adimere, dum posteriori relinquit sub commemoratione demonstrativa prioris legati substantiam rei transfundat quod in posterius, et eo commemoratio inutilis sit, sive non necessaria ad inducendam inter legatarios [illegible] tionem reales, hec etiam sine commemoratione legati separatis et simpliciter utrisque relictis inducere videtur premisimus apparet ideo fieri commemorationem, ut ademptionem prioris legati inducat, id quod evidenter apparere dicit, qui evidens censet, quod quis ex vi verborum colligit, aut intelligit, l. labeo 7. § ult. ff de supellectili legata, licet 74. ff de leg. 1. et e contrario si apparet evident, quod posteriori relinquit, ideo quod [illegible] non ademptionem sed coniunctionem, et rursus admittimus iuxta regulam dicte legis si pluribus 33. [illegible] ita ad rem exponunt post Crotum in presenti n.° 13. Menochius d. lib. 4. presumptione 173. n.° 11, [illegible] chineus d. lib. 5. controversiarum c.° 52 Deinde quoad secundam ex d. l. triplici 142. § ult. omissa [illegible] tintione Jasonis in l. si pluribus 33. n.° 5. Menochij Mantice et aliorum, quos supra laudavimus inter legata de quibus in d. l. licet § et hereditatis, quas non tacite, nec tamen facite adimi censentur ex l. ex parte 22 ff de adimendis legatis, l. 1. § sed consulto 3. cum § sequenti, de his que ut indignis [illegible] solum § 1. de hered. inst. iuncta l. non ad ea vers. quod supra de condit. et demonst. quam tamen distinctionem quo ad effectum de quo nunc querimus refutant tex. in l. si scriptum 41. de hered. inst. l. cum questio [illegible] [illegible] de leg. et post Alciatum lib. 7. parergon 8. noster Pichardus in d. § si eadem res n.° 51. Belonus d[illegible] 13. n.° 56. Dicendum potius ex eorum sententia in d. l. triplici 142. § ult. commemorationem prioris [illegible] stitutionis, etiam si ademptionem non inducat inutilem ut in legato diximus sed necessariam quod effici[illegible] ut Seius censeatur coniunctus in unam partem cum Titio, neque minuat partem Sempronij, quam tamen [illegible] separata minueret, si Seius separatim instituerentur sine commemoratione institutionis Titij et i[illegible] cum commemoratio hunc effectum operetur non est producenda ut inducat ademptionem, que odiosa est [illegible]

quam, quod in d. l. 142. § ult. subaudienda est vox repetitiva eadem ex mente Iuliani

cuius sententiam ibi refert, et in l. Iulianus 14. ff de hered. inst. et quamvis non

subaudiatur tamen commemoratio ibi non est demonstrativa sed repetitiva

propter verba ex qua parte, ut post Duarenum

dicto lib.° cap.° postremo hoc explicat

preceptor noster Pichardus.

Ubi supra, huius quemadmodum

disciplina et auspicijs

in hoc gimnasio pri

mos in primis pri

ma progressus

debuit ita nunc

auspicato in

eiusdem

nomine

desino

Reliqua

huius

tract.

capita

post

acade

micas

perse

quntu

rus.

finis

De coniunctis dumtaxat verbis, et inter eos ius acrescendi ad Paulus in nostra lege reconiuncti 89 28 152

(Versiculo item caput tertium

Quam ante proximas academicas ferias fidem obstrinximus liberamus iam et adiunctis retantum addimus N1
eodumtaxat verbis commentatio nostra cum Paulo, progredimur, esse autem verbis tantum coniunctos eos qui vna eadem
quam ratione invenimus veluti coniugas vocatos, vadigente expresse ad eam debere a testatore distributis pro indiviso parti
bus vocant ut exemplo nostri in presenti documus supra c. 1. n.º 41. eoque nunc supposito ut propius huius capitis dis
putationem, que nulla in hoc tractatu obscurior celebrior nulla expresso agrediamur: proponimus inprimis non vnius scho
le aut seculi controversiam, et adhuc sub iudice litem esse an inter verbis tantum coniunctos iure acrescendi locus sit inquosiure
Occurunt in l. 2. in princ. verbo partis rei de vsufructu acrescendo, et in l. si duobus 16 §. ult.º verbo expressisset de leg. 1.
Bartolus ibidem, et in presenti n.º 23. et post plures ex classicis Jasson n.º 103. Bolognetus n.º 138. in presenti, post
alios Menochius de presumptionibus lib. 4. presumptione 299 n.º 7. et 11. de coniunctionibus c. 7. exm. 1. Manti
ca de coniecturis lib 10. tit. 3. n.º 8. Peregrinus de fideicomissis art. 9 n.º 8. Gratianus disceptationum forensium
c.º 533. n.º 1. et 9, et 13. et c.º 741. n.º 15. forcatulus in necromantia dialogo 59 n.º 6, Balduinus, Minsiger,
Equinarius, et alii in §. si eadem res inst. de leg. Duarenus lib 1. de iure acrescendi c.º 10, et lib. 2. c.º 7. Doneliis
lib. 7. comment. c.º 13 vbi Viegerus alios laudans affirmant inter verbis coniunctos ius acrescendi esse id quod
probant 1.º ex iuris ratione que attenta coniunctione facta a testatore inter institutos coniunctos et quod utile in legatis et fidei
commissis è causa iuris acrescendi l. 1.ª § si ita vers hoc ita communi de causa tollend. l. item 17 § nam quantum
i de heredibus instit l. et preculo 20 de leg 2 l. 1.ª de vsufructu acrescendo l. si sub condic 16 quibus
modis vsufructus diximus supra cap 1.º nu 8, et 24 et 29. Perinde iam verbalis coniunctio sit una ex
tribus speciebus, consentaneum in presenti, et in l. triplici 142 de V. S. et in qua perinde atque in
mixta coniunctione militat ratio illa, qua coniuncti propter vnitatem sermonis quasi in
unum corpus redacti sunt dic l. vnica § his ita 10 vers hac ita tam varie l. plane 34 in fine
principii de leg. i. fatendum est precedente coniunctione verbali, et posita veluti causa iuris acres
cendi effectum eius sequi debere arguto ex l. licet 42 § ea obligatio de procuratoribus; nec respon
deri poterit propter distributionem partium factam a testatore inter verbis coniunctos non
videri eos vocari ad eandem rem, et ideo nec censeri coniunctos quo ad ius acrescendi arguto ex
l. huiusmodi 84 § quibus ea de leg. i. quia replicat eam distributionem partium inter verbis coniunc
tos cum sint partes pro indiviso intellectuales in mente que cerni tangi que non possunt, non consti
tuere res sive partes corporaliter diversas discretasque l. Mevius 69 § duobus vers sed si
pars in fine de leg 2 l. servus § de stipulatione servorum l. recte 25 § ult. de V. S. ideoque non impe
diri quominus sint vocati ad eandem rem, et consequenter sint coniuncti quo ad ius acres NU 2
cendi ut considerat post Petrum de bellapertica Jason in presenti nu 107. Ex pomponio in l. si duo
bus 16 § ult. de leg. i. vbi cum titio et posthumus in eodem legato viriles partes a testatore
asignate sint et proinde verbis coniuncti facti iura tradita supra cap i. nu 4 vers respondetur non nato
posthumo totum legatum titio deberi atque ita acrescere partem quam posthumus habuisset si
nasceretur l. quidam § ult. cum l. 6 et 7 de rebus dubiis vbi in legato similiter relicto, vel
et posthumus cum distributione partium ut constat ex dic l. 7 vel ex parte titius admitit
ad ius acrescendi non nato posthumo, et questionem amplius et rem non leviter confir
mat; admitit ea ratione quasi ab initio sibi solido relicto dic l. 7 que ratio conuin
cit etiam verbis coniunctum suo respectu, et in eum casum quo coniunctus non concurrit
habere solidum ab initio, et consequenter habere etiam debere ius acrescendi, quod locum
habet inter eos qui solidum ab initio habent, etsi concurrerent partes haberent
l. item neratius 3 de vsufructu acrescendo. 4.um est ex obscuro tex in l. Mevio
41 de leg 2 vbi cum testator ita scripserit Mevio fundi partem dimidiam Seio par
tem dimidiam do lego atque ita Mevius et Seius ut pote ad eiusdem fundi partes

vocati unica demq. oratione, que unico verbo lego requirit int verbis diuncti, tamen ... pendet, si Seius decesserit partes eius acrescere Mevio, et proinde etiam Mevius, cum quo Seius verbis tantum diunctus erat. Quintum denique, et quidem fortissimum argumentum est ex sententia Pauli in l. re coniuncti in vers. ult. ubi questionem proponit, definitque de prelatione quo ad ius acrescendi in portione deficiente inter diunctum verbis tantum, plane, sive receptam interpretationem intelligas Paulum dicere verbis diunctum re diuncto preferri, sive iuxta aliorum expositionem existimantium Paulum dicere re, et verbis diunctum preferri verbis tantum diuncto semper tamen supponit; qua decisione supponit verbis tantum diunctum habere ius acrescendi, respectu diuncti velatum, aut re et verbis diuncti et decisio esset verbis diuncti etiam sine concursu aliorum diunctorum ius acrescendi inter se non haberent.

Eradem

3a diversaeque novioris et politioris note interpretes plerique et inter eos primus Ant. Gouvanus de iure acrescendi n.o 22. et 25. et animadversionum c.o 6. ad l. nostram Cuiacius in l. si duobus 16. de leg. 1. et lib. 24. observat. c.o 34. atque alibi saepe Hotomanus lib. 6. observat. c.o 12. et in epitom. ad titulum de usufructu acrescendo n.o 12. idem Hotomanus, Franciscus Broeus, Borcholten et alij in §. si eadem res inst. de leg. Joannes Robertus lib. 1. sententiarum c.o 24. Faber lib. 6. conjecturarum c.o 1. et de erroribus decade 49 errore 3. et seqq. Belonus de iure acrescendi q.e 3. n.o 26. et seqq. constanter negant verbis tantum diunctis ius de acrescendi ex vi diunctionis tam in hereditatibus quam in legatis, et in eam rem expendunt iuris momenta que sequuntur: primum praecipue que ex ipsa iuris regula, que docet ius acrescendi non habere locum nisi inter eos, qui concursu partes faciunt, et non, quam si non concurrent alij unus solidum habere at quoque ita effectum iuris acrescendi, qui ex concursu efficit, l. diunctim 80. de legatis 3. esse velutis causam partesque immediatam ius acrescendi nititur, et sine qua non est l. 1. § inter duos vers. nam ut et Celsus, et § ult.o alias l. 2. videri l. idem 3. de usufructo acrescendo, ubi notat Cuiacius lib. 1. responsorum Neratij et tractatus Africanum in l. 1. de usufructu acrescendo, et in l. unica § his ita cod. de caducis tollendis ... manus ubi prime, et illustrium q.e 20. et inter verbis diunctos non fit divisio per concursum sed a principio ta fuit a testatore partibus distributis: ergo nec inter eos potest esse ius acrescendi. Secundum est ex ... mini regula iuris que ostendit non esse locum iuris acrescendi inter eos qui partes habent a principio l. unius vers. ceterum de usufructu acrescendo, l. et proculo 20. vers. item si de leg. 2. eaque ratione olim inter legatarios damnationis, et re et verbis diunctos non erat ius acrescendi: quia singulis a principio partes legari, et deberi non debeant ut Ulp. docet tit. 24. § si per damnationem ut C. eas exponemus: quia propter verbis diuncti partes a testatore designatas a principio habent non posse habere ius acrescendi, ut expressum ex hac ratione quo ad verbis diunctos constituit in l. re plane 34. vers.o si diunctim de legatis 1. l. penult. de usufr. acrescendo de quibus postea. Tertio ex eoque dici solet absurdum esse tribuere cuique quasi ex voluntate testatoris plus quam testator voluerit. l. facta 63. § si sub condit.e 7. ad Trebell. quo circa ius acrescendi minime ... gatis ex tacita voluntate testantis, quam ex diunctione presumimus induci non debet ... ci inter verbis diunctos, ne habeant totum hi, quos testator partes designatas habere voluit.

Quartum

224 in idem opinionis argumentum primarium, assumit ab auctoritate Papiniani in l. penult. de usufr. acrescendo, ubi aperte, et diserte docet eos, qui bus a singulis heredibus eiusdem rei ususfructus legatus fructuarios separatos esse non minus, quam si quis portionibus, eiusdem rei ususfructus his bus legatus fuisset; unde infert non esse ius acrescendi inter eos: ergo neque inter verbis diunctos ... les sunt illi quibus eiusdem rei ususfructus pequis portionibus legatus. Quintum est ex l. si ita quis 66. de hered. inst. d. l. plane 34. § si diunctim de leg. 1. ubi tam in hereditatibus quam in legatis probat non induci ius acrescendi ex vi diunctionis verbalis, que in eis iuris ... proponit ... ponitur; alioquin si realis, aut mixta seu re, et verbis diunctio in illis speciebus supponeret esset in eis iure acrescendi ex vi diunctionis l. heredes 63. de hered. inst. d. l. plane 34. § si duobus 11. 6.us est ex vers.o item verbis non legis in quo Paulus singulariter de verbis diunctis ita scribit: quoniam semper partes habent legatarij generaliter perpetuaque, ista vox semper omne casum temporis comprehendat, l. sed soluto matrimonio nequam verbis diuncti ... bebunt totum nequidem iure acrescendi, quamvis diunctio sufficiat. 7.um denique est ex Justiniano in § 11 eadem inst. de leg. l. unica § ubi autem 11. cod. de caducis tollendis Ulpiano tit. 24. § si duobus et seqq. quibus totis intractat. iuris acrescendi inter legatarios, ex primarijs regulis ...

ibi tradunt [illegible] mentio, aut distinctio nisi coniunctorum [illegible] quos vetera [illegible] coniunctos vo
[illegible] eorum q. exempla, et propterea ius illud per concursum dividendi, sive scindendi proponit, quae sin
gula cum non conveniant verbis tantum coniunctis, ipsorumque nec mentio, nec exemplum in dictis locis extet
fatendum est ideo ibi amitti quod verbalis coniunctio non inducit ius acrescendi, alioquin immerito inter
alios, quibus idius acrescendi inducit, ommitterent.

Sunt et inter pugnantes sententias [illegible] veluti N. 5
sequestri, et conciliatores ex primis §§. quidam apud Accursium inter verbo partis rei de usufructu
acrescendo, quos sequuntur Petrus de Bellutio n. 35 [illegible] n. 44. Politus n. 3. et 45. cum seqq. in pr. de usu
[illegible] acrescendo, quos sequuntur [illegible] Richardus in d. §. 1. eadem res inst. [illegible]
n. Menochius consilio 141. n. 6. Faquineus lib. 4. contr. c. 50 Richardus in d. §. 1. eadem res inst. [illegible]
Spino in speculo tit. glosa 1. n. 55. et 60 affirmantes distinguendum esse hac in re usufructum a proprie
tate, et hereditate, in quibus cum ius etiam inter verbis coniunctos acrescere dicit, ut probant argumenta
[illegible] et prae caeteris tex. in d. l. si duobus § ult. de leg. 1. d. l. quidam 5. § ult. cum l. 6, et 7. de rebus dubiis [illegible]
[illegible] 4 de leg. 2. iuncto Paulo in vers. legis vere tamen in usufruct. non est ut evincit d. l. penult. de usufruct
acrescendo aliisque iuris locis pro primo, et secundo argumento in [illegible] supra adducto. Suadet quod distinctio haec non
[illegible] differentiae ratione reddita inter usumfructum, et alias res, quae proprie usufruct. duobus eaque portio
nibus relicto non potest unus ex his partem alterius deficientem vindicare neque, aut propriam quae sibi
relicta non est, neque ut alienam, et acrescentes quia eam veluti pars ususfructus, et consequenter personalis
ita alterius personae soli delata est ut ei cohereat eaque deficiente evanescat neque ab alio incipere, aut
vindicari possit l. qui usumfructum 36 § stipulatus 1. vers. hoc ita de usufructu l. Sempronius 2. vers.
his casibus de usufruc. legato l. si servus 15 familiae erciscundae et in legato proprietatis, et heredita
tibus, cum neque ipsa personae cohereant, neque in eis ius acrescendi sit personale, sed reale, ut notavi
mus supra c. 2. n. 31. quamvis coniunctus verbis non vindicet portionem deficientem coniuncti tamquam
sibi relictam, vindicat tamen ut acrescentem portioni quam habet, eoque iure et ratione, qua dicit in pro
prietate portionem, aut alluvionem portioni acrescere l. si titio 33. § ult. de usufruc. l. si totas 3 de ad
quirendo hereditate.

Sane inadcipiti hac contentione, quae et Primarios Academiae nostrae in facto N. 6
nes divisit, et in qua non immerito pronunciare portioni licet res sibi non liquere, ut scribit Ioann.
[illegible] lib. 2. de iure acrescendi c. 3. vers. in disputando, et docendo, ex ratione iuris videtur secunda sententia
quae docet inter verbis coniunctos ex vi coniunctionis ius acrescendi non esse, ut pret. [illegible] probant diserte nost
[illegible] lib. 3. illustrium de [illegible] titulo de acq. hered. tract. 1. c. 5. n. 17. et seqq. eamque firmabimus non vulgariter, si
[illegible] quae argumenta nostrae sententiae respondere soleat refutemus, et contrariae fundamentis respondeamus, et inprimis
[illegible] ad 1um. 2um. et 3um. quod deducitur ex iuris regulis quibus supra n. 3 nempe de acrescendi iure recepto drumta
xat inter eos qui concursu partes faciunt, non autem inter eos qui partes a principio faciunt, in qua habent nostri
[illegible] eis plusquam defunctus voluerit non satisfaciunt, qui affirmant regulas illas solum obtinere in
iure acrescendi, quam in usufructu post concursum, et quaesitam portionem coniuncto si postea eam amiserit
locum habet, de quo proprie loquitur tex. in d. l. ult. [illegible] 1. 2. et 3. de usufructu acrescendo et ante adquisitionem
et in proprietate contra tex. in l. 1. § interdum, vers. in proprietate, et vers. sed in usufructu de usufr. acrescendo iun
[illegible] d. tit. 74. §. si duobus 12. cum § seq. d. l. et Proculo, 20 vers. non enim de leg. 2 l. coniunctim 80, de
legatis 3. neque [illegible] post Duarenum, et alios solutio Illigeri lib. 7. comment. Donelli c. 8. litt. K. respon
dentis verbis coniunctos [illegible] ex defuncti verbis partes a principio. Sed quasi sub conditione si concurrant, solidum si
non concurrant, aut ex coniectura habere solidum, at quod ita respectu tacitae voluntatis defuncti dici possit ver
bis coniunctos facere partes concursu, et convenire eis regulam dictae legis de usufruc. acrescendo neque si uno non
concurrente, alteri solidum detur, dari ei plus quam testator voluerit: quod replicat [illegible] hanc coniecturam volunta
tis contra verba defuncti induci probabilius posse, ut hi qui ex verbis partes designatas habent solidum multo
magis induci deberet ut in legato damnationis coniunctum duobus relicto nullo ex defuncti verbis partium
designatione facta haberet unus solidum iure acrescendi eo casu, quo alter non concurret, et tamen id numquam
admisit iurisprudentia vetus ea sola ratione, quod in legato damnationis singulis a principio partes debentur iu
ris interpretatione, et censura, ut ex ulp. diximus d. l. 24. § si per damnationem 13. quo exemplo et argo in
hac quaestione moveor maxime ut aliis interim inhaerere omittam adversariorum evasiones, quas refert
et [illegible] Belonus d. c. 5. q. 38. n. 39 et seqq.

Deinde quo ad 4tum ex l. penult. de vsufr. acrescendo omissa solutione Accursij et Bartol. ibi [illegible]
ta asfirmant eand. in vers. n. minus supponentes esse vsuf fructu pro equis partibus relictum fuisse
quibus heredibus, vt significat in seq. l. vlt. de vsufruct. acrescendo, quam tamen solutionem impugnant
impugnant q. ex eo, q. si ita esset n. distingueret secundus casus a primo d. leg. penult. et argumentum
[illegible] esset ab eodem ad idem et alijs Belonus [illegible] n. 80. fachineus lib. 4 controversiarum [illegible]
ber de erroribus decade 49 errore 4, omissa, et alia solutione fachinei d. c. 50, et aliorum quos supra
laudavimus n. 5 intelligentium d. l. penult. in vsufr. cum q. aproprietate distinguentium, quos tamen
nia fere [illegible] argumenta [illegible]; n. respondet [illegible] quas [illegible] aspectu subtilius Donelus lib.
c. 18 referens illa verba equis portionibus [illegible] penult. n. ad legatarios, vel vsufructu legat
ad heredes, vt Papiniani sensus sit n. minus [illegible] fructuarios esse, eos quibus a singulis here
bus, veluti Titio ab vno herede, et Seio ab altero, atq. ita diversis orationibus legatur, eos quibus vna
oratione, sed pro equis portionibus heredum, ita vt a singulis heredibus accipiant partem vsusfructus
n. inquam melius: tum q. si verba pro equis portionibus, relata ad heredes, de quibus relinquit faciunt
legatarios separatos debent multo magis id operare relata ad ipsos legatarios, quibus partes re
linquunt, tum q. si in d. l. penult. fingamus vsufructus per vindicationem fuisse legatum, n. con
nient ei verba equis portionibus relata ad heredes: legatum q. vindicationis n. accipitur [illegible]
ab heredibus, prestat vero heredibus ipsis et directe, sed a legatario capit suo iure, ut caio lib. 2 inst. [illegible]
iunctis [illegible] ad 1. leges supra de leg. 1 n. 26: si autem damnationis legatum fuisse ponamus [illegible]
primit verba equis portionibus relata ad heredem, etiam sine his verbis in legato damnationis censet [illegible]
tarii separati, nec habent acrescendi ius vt supra docuimus. Denique n. expedit alia cogitatio [illegible]
mici antecessoris asserentis eos quibus a singulis heredibus, et quibus pro equis partibus legat separari [illegible]
duntaxat, q. pariter verbis, re separati, sive disiuncti, et ideo int. illos quippe a singulis heredibus
legat ius acrescendi n. esse, ita relato vers. d. l. penult. ad priorem casum, n. ad secundum [illegible] quamvis
sint re separati, tamen q. verbis sunt coniuncti n. negat Papinianus ius acrescendi: n. inquam re expedit
minus recte, esset assertio Papiniani [illegible] vocantis posteriores separatos n. minus quam priores
et inepta, indigna q. separatio, et illatio inde facta quo ad ius acrescendi si posteriores sicut priores [illegible]
quo ad illud ius separati. ergo, vt concludamus fatendum necessario e in vtroque casu d. legis penult. lega
rios separatos pariter esse quo ad ius acrescendi, q. partes a principio habent, nec decursu faciunt primo casu
niam cum singulis ab heredibus relinquatur sicut a principio ex voluntate defuncti divisa est prelatio
inter heredes, ita et censet divisum legatum inter legatarios, et unicuique pars relicta, quam ab herede
signato peteret, 2o autem casu propter verba equis portionibus que faciunt ut sint separati ut
parte n. ad idem solidum, sed ad partes a principio vocati quamvis verbis coniuncti ut interpretat
nu 8 Cujatius ibi in dic. l. penult. Faber d. decade 49 errore 4 nu 5.

Rursus quo ad quintum eiusque pre
[illegible] ex d. l. si ita quis 66. de hered. instit. ut eius vim eludant valde graviterque laborant
et labuntur contrarie sententie assertores ut constat ex traditis a Hilgero ad Donellum dic. lib.
Coment. cap. 13 lit. B. Belonus qui singula proponit et impugnat dic. cap. 9 quest. 46 nu
et sequentibus nos autem ingenue, et bona fide fatemur Pomponium in dic. l. si ita quis
adeo pro [illegible] nostra [illegible], ut potius pro contraria et communi expendi possit, nisi
explicet, q. meminisse oportebit ut intelligant interpretationes tradite de leg. 66. supra
cap. 1 nu 40 ubi docuimus casum et mevium institutos ex equis portionibus ibi n. esse
proprie verbis coniunctos quo ad prelationem in iure acrescendi respectu titii et me
vii quia instituti sunt sine parte expressa in qua partes quis haberet, et ideo, quam
vis sine adiectione ex equis partibus convenientium sine parte instituti essent re et ver
bis coniuncti quo ad ius acrescendi, et prelationem dicte leg. heredes 63 de hered. inst.
l. triplici 142 de V. S. tamen additis verbis et equis portionibus et n. expressa parte
in qua partes habeant n. tam coniunctissime verbis quo ad ius acrescendi, quam ce
teri et ideo unica ratione eos instituisse testatorem presumit ut scripsit d. ast in dict.
l. si ita quis 66. ex qua ratione et interpretatione deducit ideo in dic. l. 66. casum et mevium n.
preferri titio in iure acrescendi cum cesset verbis coniunctio, ut pote instituti sine parte ex
pressa in qua partes habeant et consequenter recte infert q. verbis coniuncti essent [illegible]
tituti cum parte in qua partes haberent [illegible] inter eos debuisse ius acrescendi [illegible]
et pro

et communicque tunc delatione ... eiusdem generis ... explicatio ... sed ... S. argento ... tempora simul ... diuenerius, ne sequius eadem ... rare nos oporteat.

... tenui sane fuleri ... nostri ... obscuro ... N.9

34. § si diunctis q de leg. 1. firmat eas, forent quod potius ... faciunt ... post ... ind. § si diuncti n.° 1. ... n.° 4 ibi et in presenti n.° 46. ... n.° 6, ... dialogo 67. n.° 7. respondentes ind. § si diuncti tractare dere, et verbis conjunctis, ut significat verbum diunctum, § si eadem res ind.a litt. et verba ut puta Sti...o et Servo proprio in quibus non exprimitur adiectio ea equis portionibus, que facit verbis conjunctos, nam hic huic solutioni repugnant verba illa dixtant partes ab initio fieri que non ... re et verbis diunctis, quibus ... ab initio dat ... non nisi ... post ... l. diuncti 80. de leg. 3. Nec rursus ab hac ... se expediunt post Petrum de besutio in presenti n.° 26. Politum n.° 32. et ante eos Bartolus ind. § diuncti, Menchaca de successio num ... § 21. n.° 35. et ex auctoribus nostris ... faber lib. 6. coniecturarum c. 1. ... n.° 7. aduersionum c. 6. Belonus d. c. 5. q.° 32. n.° 23. et seqq. agnoscentes verba illa partes ab initio ... etiam re et verbis diunctis suo sensu nempe respectu temporis mortis testatoris et effectus cessionis legati delationisque quo respectu non nisi partes singulis legatarijs iure deferunt, et cedunt ... sensu ... partes initio, sed etiam ante ... et agnitione quadam respectu temporis ... re, et verbis diunctis ... interpretatione ... datum censeat, et eo respectu postea agnoscentes faciant partes ... diuncti 80. diximus c. 1. n.° 22. et 39. non expediunt se ut diximus: quippe quadam ex temporis, et effectu ... ratione vera sit, non tamen potest ... d. § si diuncti nempe legati relicti Titio, et Servo proprio sine libertate: quod servus non potuit facere parte cessione, aut delatione, ut ... legatum omnino inutile ... deferat ... nec cedat § an servo 32. Inst. de litt. l. servus 4. cod. eodem (in quo distincte aberrat Belonus c. 7. q.° 32. n.° 31.) neque sustinere legatum ... parte servi posset ut ... ex constitutione Iustiniani ... d. l. 5. § illo videlicet cod. de necessarijs servis, ut non in specie etiam scripsit ... Belonus d. c. 5. q.° 32. n.° 62. et ante eum Accursius, Bartolus et alij antiquiores ind. § si diuncti eandem Iustiniani constitutionem ... non potuit, nec iuxta eam respondere ind. § si diuncti ... post Aretinum ... ad ... Tasso ... ind. § 4. § si Titio, et Mevio n.° 11. de leg. 1. Crotus n.° 60. Politus n.° 48. in presenti

Preterea nec deterius ... N.10

... Cuiacius ad Vlpianum lib. 24. § si duobus 22. et ind. si duobus 16. de leg. 1. et ... unica § his ita de ... cod. de caducis tollendis, a quo saltem attenta iuris ... non dissentit Donelus ... dubijs; faber d. lib. 6. coniecturarum c. ult. et de erroribus decade 50 errore 1. affirmantes ... si diunctis de legato damnationis in quo etiam si re, et verbis diunctis relinquant, tamen partes ab initio ... et fiunt neque est locus iuri accrescendi teste Vlp. d. lib. 24. § si per damnationem: quoniam hec expositio ... non semel magnis in Academia preceptoribus arriserit, et ... nostro Pichardo ... § si eadem res n.° 7... ... non solum diuinatoria, sed etiam inverisimilis exequi ... in vers. sed etsi in pupillari substantie ... § si diuncti necessario agnoscendum et tractari de legato vindicationis, ut ... per illa verba partes habere, que propria sunt legati vindicationis ex Vlpiano d. lib. 24. § si duobus 22. et ... etiam ius ... ind. vers. sed si in pupillari ... quo ... concurrent et significat verbum illis ... partes haberi iuxta veram interpretationem traditam supra c. 2. n.° 8. et 3. si legatum damnationis esset non ... ius accrescendi d. lib. 24. § si per damnationem 3. quibus accedit, quod ... illepartes ... § si diuncti in princ. et vers. sed si in pupillari distinguunt quo ad ius accrescendi ... de legato diunctis, et ... si ... pupillari de legato disiunctis, sive diversis ... in quo tamen ... distinguerent ... fuisset ... damnationis, quod in eo sive disiunctis sive diunctis relinquerent semper cessare ius accrescendi ... si per damnationem 3. q. sicut ind. § vers. sed et si in pupillari agit de legato vindicationis, ita ... in princ. d. § si diuncti ... distat ... inter legatum diunctum, et disiunctum quo ad ius accrescendi.

Vnde eas, et N.11

... alia opinatione Donelli d. lib. 8. c. 20. Aligeri ad eum lib. 7. c. 13. litt. FF. et P. et aliorum ... a Pichardo ... n.° 77. relinquit necesse esse textum ind. § si diunctis non de re, et verbis diunctis ... sed de verbis tantum diunctis: ... proprie conveniunt, et verbum diunctum, quod verbali diunctio ... etiam simpliciter aplicat ... l. re diuncti ... in fine ibi coniunctus potior sit, et verba partes ab initio fieri, que diunctione reali ... excludunt, et verbale ... supponunt d. l. diuncti 80. de leg. 3. ... sicut species d. vers. sed si in pupillari est de simplici diunctione reali, ita et species princip. d. § si diuncti referenda est ad simplicem diunctionem verbalem, non admixtam ... inter re, et verbis diunctos, ut ... proprie illa

species

species distinguant approbant q. tu denique ob rationes pro, iam ad supra nº 4. ex § si duobus d. leg. 1. § 4: quibus aliis §§ sicchelius et ita de versi sitantu ~~tant~~ int prt. int. hunc § si coniunctim, c. superius ibi n. ii
Balduinus in § si eadem res instit hoc tit Hotomanus illustr. q. iuris quest 44 facchineus lib 4 Contr.
Cap 94 Robertus lib 2. sentaru Cap 25, faber in hac tandem expositione resideat lib 2 Coniect Cap
erroribus decade 43 errore 4 nub et errore 9 nu 4, et qua interpretatione n. discedemus ex
q. Clausula ex equis partibus verbalis Coniunctionis proprie n. exprimit in dic § si Coniu
presertim ibi puta ut si titio et servo proprio sine libertate, ut Canones sint, sucini exgen
illigerus ad Vinellu lib 8 cap 10 lib B Belonus dic Cap § quest 22 nu 4 nempe Cum propter
Regula dicti § fuerit verbis tantu Coniunctis ut demonstrant verba partes ab initio fieri
fuit necesse qualitatem verbalis Coniunctionis repetere, aut exprimere in exemplo eius
que subiungit in dic Vers. ut puta, et iuxta Regula accipi debet ut ndat facchineus in lib 4

Nu. 22 Veru aut admissa hac interpretatione dic § si
nctim de verbis tantum Coniunctis respondent sectatores contrarie sen. ibi ius acrescendi n. esse
id regulariter n. sit inter verbis Coniunctos, sed potius q. in ea specie pars verbis Coniuncta ab
rio inutilis fuit, et pro n. scripta ut pote relicta servo proprio sine libertate dic § an
32 instit hoc tit et in his qs ab initio inutilia sive pro n. scriptis sunt cessat ius acrescendi
duobus ib in princip l. huiusmodi 84 § si titio et mevio de leg. 1 l. si titio 7 de leg 2, ex
ita docent et deducunt absolute et indistincte Duarenus lib 1º de iure acrescendi Cap 8
et Balduinus in § si eade Res instit hoc tit, Fachineus dic lib 4 Controvers Cap 97, Bernardinus
terius in dic l. si duobus verbo deberi, Ceteru postrema hec evasio n. securior ceteris
q. nec effugiunt illud in quo supponit cessare ius acrescendi in parte, que pro n. scripta
bet cu Contrariu omnino verius sit n. solu iure novo iustinianeo ut Duarenus et alii
minunt, sed etia veteri, ut exprimit utrumque firmans iustinianus in l. unica § 3 in pri
Cod de Cad tollendis, et propterea in re tantu Coniunctis vel in re et verbis,
in l. in quo loco 20 § ult. de heredi instit, secundo apud paulu lib 3 sententiaru
si quis sibi iuncta l. filius 14 § sequens ubi Cuiatius lib 22 quest Pauli ad l. Corneliam
de falsis. 3 in l. plane 34 § si duobus l. legatu 16 § 1 de leg 1. Quarto denique nec
gariter in l. plautius 49 vers. Cassius ad l. falcidia iuncta l. verbi 63 § si servo
socio l. si heres 11 vers. nd et cu servo de optione legata quaru authoritate ita
acrescendi esse inter re tantu Coniunctos, vel re et verbis etia si pars unius pro n. scripta
affirmant post Baldu in l. qui 4. § 1. Titio et Mevio C. eode tit. fumeus de iunctionibus c. 13. nº 4. cu sicchelius
mus d. l. c. 7 q. 22. nº 6. q. et dicendu erat acrescere verbis Coniuncto parte Coniuncti que pro n. scripta habet,
iunctio posset inducere ius acrescendi; neque huius tande consequentie acrimonia diluit post Duarenu, et alios
mus ex Academicis Preceptor Siderans in verbis Coniunctis speciale cau, ob quam portio unius pro n. scripta
cat, Sed at, cu n. scripta perinde sit, ac si nec data, nec relicta esset n. potest ex eius persona alii acresce
acrescit, q. relictu n. e arguiv ex d. l. plane 34. § ult. de leg. 1. quamvis diversu sit in re tantu vel in re, et ve
iunctis, quibus n. tm acrescit ex persona deficientis, quasi ei relictu, qua n. decrescat, quasi ab initio illis
tu, ut notavimus l. c. nº 3. Non inqua diluit difficultate hec consideratio; tu q. id q. supponit parte, que
ta e ex eo n. adcrescere verbis coniuncto: q. nec data ei cui relicta e videtr, e utique contra mente illius in d. § si
potius ex eo q. supponit, premittatque int. verbis coniunctos partes ab initio fieri, et parte facere n. solu eu
tu consistit, sed etia eu in quo consistit veluti servum proprium sine libertate infert veluti, et tacite indicat
verbis coniuncto partes servi, q. quo ad hunc effectu perinde ac si data ei esset partes facere, quamvis vere
sit, atque ita n. ex eo q. data n. sit n. acrescit sed potius q. data, atque sic ab initio partes facte ut ratio
res tit. penult. de usufr. acrescendo l. et Proculo 10 de leg. 2. Ulpianus d. tit. 24. § si per damnatione. tu etia
tes a prin. in utroque valuit ex verbis coniunctis consisterint, et postea per repudiatione, aut alia ex ca deficit
contraria sit ius acrescendi ex vi coniunctionis et conjecture voluntatis, quasi n. partes sint facte, nisi in casu quo
et uno n. concurrente alteri solidu relictu presumat ut ex illigero sustulimus supra nº 6. a simul, multo
buit presumi, et admitit, q. pars ab initio n. constitit in persona unius, atque ita nec a prin. fuit separata
terius coniuncti, ut tunc pars pro n. scripta deficiens alteri cu solido data n. intelligit, quasi casu quo alt.
Nec

veni assertione de acrescendi iure cessante in parte, que pro n. scripta e repugnant propositis textibus

16 imprim. l. huiusmodi 84. § si Titio, et n. mea 8. de leg. 1. § si Titio 7. de leg. 2. quippe omissis variorum interpretatio nibus relatis a Giligero ad Donellum lib. 8. cap. 20. litt. L. Pichardo in § si eadem res ex num. 55. et 80. et 88. ubi Belonus de q. 14. ex num. 7. et q. 28. n. 6. et 59. respondendum est in legato damnationis etiam coniuncti relictum sive pars vnius sit per scripta, sive alio ex causa deficiat nunquam iure veteri fuisse locum iuri accrescendi, vt ex illis dictis eiusmodi dicto 24. § si per damnationem, et de legato damnationis iurisauctores loqui imprimis quoad legem si Titio 7. constat ex ver bis ibi: quod duobus etc. et quoad 2am l. si duobus 16 colligitur ex verbis, alteri deberi solam partem, deberi, proprie dicitur id domini non ne l. scribit 34. de auro, et argento legato; sed vt alienum personali actione peti potest, quod legata rio damnationis conuenit, cui ante traditionem non dominium, seu vindicatio rei legatae, sed sola personalis actio ex dicto ad legatum, vt debitum petendum competit, vt notauimus ad l. 1. n. 24. et 25. de leg. 1. ideoque et plerumque et debendi verbo in legatis damnationis iure consulti in d. l. si duobus 16 l. huiusmodi 84. § si Titio etc. quamuis interdum id appli cet legato vindicationis; quod pro eo etiam personalis actio competit simul cum vindicatione, vt in d. l. si duobus 16 § vlt. Denique quoad leg. alteram l. huiusmodi 84. § si Titio dico fuisse etiam damnationis legatum vltra dicta coniunctum ubi debe tur vel ex eo constat: quod legatum fuit rei alienae, sive non proprie testatoris, quae stricto iure non nisi per damnationem legari poterat, et solebat, vt notauimus ad l. 1. n. 23. de leg. 1. quomodo ex mente veteri iurisprudentiae intel ligebant superioris iuris locos de legato damnationis, Cuiacius in l. vnica § vbi autem legatarij cod. de caducis to llendis et in l. si post mortem 10. § liberi de vsufr. acrescendo n. 11. Alexander Scotus de controuersijs Cuiacij senten tijs c. 22. Belonus loco supra laudato, quoad primum sed Titio consentit Pichardus in d. § si eadem res n. 64. Plane vt

n. 14.

has diuerticulo interpretationis d. l. si coniunctim, ad regiam rectamque viam disputationis regrediamur, omissa veterum solutione a reliqua arguta ss. nre, quibus, aut aduersarij non respondent, aut ita facile expositis vinci possint, et deinde 3a tertiae ss. argutis faciamus satis imprimis, quoad primum deductum ex ratione iuris supra n. respondendum est coniunctionem non omnem, aut simpliciter illam coniunctionem esse causam iuris accrescendi, sed coniunctionem, quae operatur, vt concursu partes faciant inter eos qui ab initio ad solidum vocati sunt iuxta regulam leg. 3. i de l. 3. de vsufr. accrescendo, quales sunt re et mixta coniunctio, ad quam referri debent, et respiciunt tex. in l. vnica § his ita 10. vers. si ita tamen varie cod. de caducis tollendis, et si subditur l. 26 quibus modis vsusfructus amittatur cum supra laudatis d. n. 1. vbi autem verba coniunctio, per quam partes ab initio fiunt non concursu, et quamuis quo ad verborum complexum, et formam sit coniunctio, et re coniunct inter species coniunctorum in praesenti, et in d. triplici 142. de v. s. recensetur quoad effectum iuris accrescendi ad praelationem, quam operatur eo casu, et modo, quod infra ad eum argutum exponemus notat Cuiacius lib. 22 quaest. Papiniani in l. 1. §. et autem ff quibus modis vsusfructus amittatur. Neque 3o solutionem hanc rursus vrget considera tio tri. te coniunctio relata supra n. 1. in fine, quod quamuis ex eo quod dicit esse partes pro indiuiso, et intellectuales, que ver bis coniunctis assignant, recte inferatur non esse eos vocandos ad res siue partes corporaliter diuersas saltem iuris intellectu, et ab ini tio in legato factas non per concursum, quae singulae sufficiunt, vt non sit inter illos coniunctos ius accrescendi ex regula d. l. 3. ex ratione legis penult. ff de vsufr. accrescendo iuncto exemplo legati damnationis de quo Vlpianus d. l. 24. § si per damnationem 13.

n. 15

Praeterea quoad 2um ex dic. le. si duobus 16 § ult. ff de leg. 3o simul explicandum ex dic. l. quidam § cum l. 1. et 7 de rebus dubiis, que authoritate Accursij in le coniunctim 8 § iuris omnino de leg. 3o Alciatus in praesenti nu. 30. Duarenus de iure accrescendi lib. 1 cap. 13. Menochius de praesumptionibus praesumptione 159 nu. 17 affirmant etiam verbis coniunctis habere solidum ab initio ut exprimitur dic. leg. bos quasi, alterum ex men te testatoris, et in eum casum quo alter non occurrat, ut et sentit Giligerus ad Donellum lib. 7 cap. 13 lit. K, quos tamen manifeste conuincunt verba testatoris assignantis partes, verbis coniunctis, et Pauli in praesenti 16 censentis habere eos partes semper id est in initio id est ex post facto, ut per consultos expendit Belonus d. cap. 5 quaest. 31 nu. 3. omissis interpretationibus Goveani de iure accrescendi nu. 18. Cujacij lib. 24 Obser. cap. 34 et in le unica § his ita 10 C de cad. tollend. Hotomani in cap. Ciriaci ad tit. de vsufructu accrescendo nu. 9 ex nostris Pichardi in § si eadem res nu. 22 instit. hoc tit. Respondendum in specie dic. leg. 16 § ult. legi in legato ex titio et posthumis relicto cum designatione partium virilium non tam conferri partes factas ab initio iure singulari et ratione nempe quod cum ab initio incertum sit an posthumi nascantur an vnus vel plures le antiqui 3 ff si pars hereditatis petatur le sed etsi 78 § ult. de iudiciis le si pater 36 ff de solutio nibus dic. leg. et consequenter in incerto etiam sit quantum libi datum, sive relictum sit iure ciuili cum post humis portionis, cum virilis dicatur et minor maiorve sit respectu eorum qui concurrunt l. viri. 18 de leg. praestandis neque posthumi postea non nascituri possunt intelligi partes facere ab initio, neque titius habere partem aliquam certam, que certa sit ex natiuitate, et non post modum pendet de illius

§i

veri q̄d si forte ꝑ si pars hereditatis petatur, et proinde neque partes ab initio facte inter Titiu̅ et posthumos, unde fit ut ī illis n̄ natis totum Titio debeat, quasi ea voluntas sit defuncti assignantis Titio cu̅ posthumis virilem partem que certa sit n̄ nisi illis natis sciri poterat, ut quo casu illi censentur perinde ac si nulla partium assignatio facta est Titio totu̅ relictu̅ videretur sive Coniunctionis appellatione virilis ut in l. e virilis 149 de V. S. eamque explicandi rationem insinuat Cujatius ad dic. leg. ibi ego commodius dici puto siquidem natus n̄ est minime eum partem facere, sed totum Titio pertinere, quasi ab initio tibi in solido relicto. et observant faber de erroribus decade 49 err. 5 Belonus de iure acrescendi cap. 5 quest 31 nu 10 et quest 38 nu 5 noster balla lib 3 in tractat 5 ad tit de adq hered cap 5 nu 19.

nu 16. Cui interpretationi lucidande magisque observande opera pretium est adiicere, que sequuntur primum in dic. l. eb § ult et in dic. l. 7 Titium cum posthumis quamvis quo ad verborum formam propter partium assignationem verbis coniunctus videat, tamen effectu attento pro re, et verbis coniuncto haberi debet, quia partes ille a principio n̄ herent, sed ex post facto, et quodammodo concursu posthumorum nascentium, ideoque Titio a principio cum pars nulla data sit certa quasi solidum tandem intelligitur, unde et n̄ mirum si acrescendi ius, sive n̄ decrescendi habeat, ut pote quasi pro solido et n̄ nisi posthumorum deum concurrentes habiturus erat, ut ex regula d. legis 3. de usufr. acrescendo secundo, et eadem ratione supra tradita sit, ut ipsius in d. l. 7. ubi liquet ex precedente lege 6. questio sit de fideicommisso relicto Titio et posthumis, sicut et in d. l. 16. § ult. vers. sed et si de legato eisdem per damnationem iuxta probabiliorem, magisque propriam expositionem, quam contrariam ex positione de legato vindicationis insinuatam supra n.° 12. suadent magis, et illa verba: viriles dari voluisse, que ad legandi formam relata heredis dationem potius, quo legatarii vindicationem respiciunt, ideoque damnationis legato, aut fideicommisso magis conveniunt teste Ulp. tit. 24. § si per damnationem, et tit. 4. et tit. 25. § verbo 2. suadet etiam verbum debet iuxta tradita supra n.° 12. et in legatis damnationis et adeorum similitudine in fideicommissis etiam coniuncti re, et verbis, et multo magis cum designatione partium relictis n̄ fuerit ius acrescendi ut ex Ulpiano d. tit. 24. § si per damnationem 13. et seq. diximus tamen in specie d. legis 7. et d. l. 16 § ult admittitur ius acrescendi nimirum quia ratio, que in legatis damnationis, et fideicommissis ius acrescendi impediebat, sed quasi singulis a principio partes debebant d. § si per damnationem 13. cessat in eisdem relictis Titio et posthumis pro virilibus partibus quasi n̄ possint censeri viriles partes facte a principio propter incertitudinem nativitatis et numeri posthumorum nascituri quem sicut et qua ratione [illegible] in ea specie [illegible] ius acrescendi inter verbis coniunctos ita, et eadem ratione in eo fideicommisso, et damnationis legato.

N 17 Tertium quidem explicatu dignius, ex subtili recto quidem iuris censura quid intersit, cum legatum sit Titio, et posthumo, ut ex d. l. 6. vel Titio, et posthumis, ut in d. l. 16 § ult.° quasi prius casu n̄ nihil de virilibus portionibus expressum sit tamen si plures posthumi nascantur singuli ad viriles portiones admittuntur, quoniam testator de posthumo in singulari locutus tantundem habere unum voluit, quantum Titius quilibet posthumus in singulari equavit, et [illegible] consequenter tantundem singulis posthumis quantum Titius, ita cum ipsi posthumi inter se, eque admittendi nemo unus ex eis equaret Titio, nisi tantundem quilibet, quantum haberet arguto ex l. Julian. 17. § 1. de leg. 1. l. ult. Cod. de impuberibus, et d. l. 7. Posteriore autem casu in generali, et collectivo nomine, et Titio legatum e dimidia ad Titium pertinebit, sola alia quasi dimidia ad posthumi etiam si plures nascantur, quia collective, et in plurali posthumos vocans cum Titio testator censetur unum veluti corpus, personam quasi et portionem religere Titius quasi illius equare, ut tantundem ille solus, quantum illi nec haberent ex regula legis si quis 1. ff. de usufr. acrescendo. l. actio 11. ff. Phil. d. 13. l. [illegible] 17. § sed si [illegible] hered. inst. l. patruus de vulgari, n̄ stat ad rem grad. [illegible] de vesutis n.° 35. et aliis Belonus d. c. 5 q. 35 n. [illegible] supposita dicta observatione licet ideo in d. l. 16. § ult.° si prius de legato vindicationis questionem [illegible] nant relictum Titio, et posthumis in plurali sine assignatione partium virilium si legatum damnationis [illegible] n̄ admitteret in eo ius acrescendi neque tollere n̄ natis posthumis, totum ad Titium pertineret et cum a principio esset dimidium Titio dimidium posthumis quasi et quocumque nascerent debitum ivi, at facta partes certas debitis singulis in legato damnationis, ut apud Ulpianum d. tit. 24. § si per damnationem 13. qui tamen n̄ [illegible] vi acrescendi in legato vindicationis, in quo n̄ respectu partium que deberi possunt, sed [illegible] vindicandum legatum partes fiunt, ut in § si duobus 12. d. tit. 24. Ulpiani sed inter eos quibus coniunctis legatum assignatione aliqua partium virilium tacita, aut expressa et in eo ius acrescendi admittit quasi viriles [illegible] n̄ possunt censeri certe debite, seu facte ab initio propter incertitudinem numeri posthumorum [illegible]

82
156

magis et ideo supponit voluisse testatorem aut expressisse, ut illius vel posthumi viriles partes haberent: q̄a sea voluntas defecerit in legato Titio et posthumis in plurali relicto per adnumerationem censeretur dimidia data Titio et dimidia posthumis, et acrescendi ius cessaret. dum ginandel dd. § ult. d. l. 6 et 1 de rebus dubiis ideo sine expressione asignationis partium virilium admittit ius acrescendi in fideicommisso quod supponit relictum Titio, et posthumo numero singulari quo casu posthumi ad virilem cum Titio vocati censentur at qui ita id quas tes incertas qui non impediunt ius acrescendi iuxta rationem, et distinctionem propositam.

Quarto sane ut expressa 18

mus, Contrariae sententiae arguitum ex l. Mevio 41 de leg 2, terruit torsitque graviter interpretes veteres et noviores sed omissis traditis post Accursium, et Clasicos in d. l. 41 et in praesenti post alios Sayone extra 46, Alciato in lib 1 parergon cap 9 Porcatulo Dialogo 51 nu 60; Corrasio in l. re coniunctim 6 nu 6, cod de impuberum, et afirmandum est in specie dic leg 41 Mevium et Seium, non esse verbis coniunctos ut probant verba dic leg 41 quia cum separatim, et partes fundi, et totas legatus sit. nam separatim legari dicitur quod separatis orationibus, et consequenter sine coniunctione verbali l. 1 § interdum de usufructu acrescendo l. si separatim 3 de usuf acres. l. si pluribus 33 de leg 1 et evincit ratio verbis illius dictae leg. 41 contenta, quae tota respicit ut ostendat deberi partem Seii deficientis acrescere pro rata legati Mevio, et Titio, quia uterque pariter separatus est ab eo tam Mevius quo ad partem quam Titius quo ad fundum quae tamen ratio nihil evinceret si Mevius non esset separatus verbis a Seio: quia tunc verbis coniunctus praeferatur Titio in Seii parte ut in vers ult leg nostrae; Denique confirmat quod diximus Mevium, et Seium non esse in dic l. 41 verbis coniunctos decissio similis in formula simili in l. Iulianus 15 de hered instit, et fatent hoc ipsum quo ad dic l. 41 quamvis rationem non satis explicant post Azonem in summa cod de cad tollend. nu 12 et Accursium in l. 1 § idem ait verbo ex verbis, et § ult verbo separatim de usufructu acrescendo; Gometius 1 tomo variarum cap 10 nu 25 Fumerus de coniunctionibus cap 9 nu 1 Goveanus animadvers cap 6. Hotomanus lib 6 obser cap 12 Duarenus lib 2 de iure acrescendi cap 13 Fachineus lib 9 controvers. cap 98. Ratio autem ob quam in dicta specie Mevius, et Seius non sunt verbis coniuncti ea est: quia ut tales sint requirit ut eos nomina complectens coniungat ut significat in l. triplici 142 de V. S. vers nec dubium, ad quod ut nomen legatario una oratione complectat in unam rem, sive quod idem est unicum verbum regat, veluti cum scribit Titio et Seio, vel Titio cum Seio, vel Titio Seio fundum lego pro equis partibus ceterorum cum inter portiones, seu partes legatas ad pauces legatarios vocant, distinctio ubi sit formula ut in dic l. 41 Mevio suam partem dimidiam Seio partem dimidiam lego non inducit verbalis coniunctio: quia verbum lego quamvis semel exprimitur inteligitur repetitum in singulis legatariis, nempe imperfecta oratio sit arguto ex l. § si autem supra dic l. Iulianus 15 de hered instit l. 51 cum pater non § cum a perfecta 22 de leg 2, et proinde duplici verbo regunt nomina legatariorum, et recensent diversa oratione, et proinde ac si ita scriptum esset Mevio partem dimidiam lego notant post Accursium in dic l. Iulianus 15 verbo partem dimidiam Petrus de Vegutio in praesenti nu 4. Politus nu 26 Cujacius lib 24 obser. cap 39, et in l. unica § his ita 10 cod de cad tollend Belonus dic cap 5 quest 16 nu 35 et sequentibus et quest 46 ex nu 185 Faber de erroribus decade 4 errore 7 et 8, iam vero concurrunt Mevius, et Seius in dic l. 41 cum verbis quam disiuncti sint etiam acrescat pars Seii etiam Mevio; diximus iam ad primum argumentum.

Quintum nu 49

Denique postremum argumentum ex vers ult non merabitur leg nostrae, movebitur quod supposita veriori interpretatione eius versi de qua ex professo infra cap 9 nempe ut ex sententia Pauli sit, verbis coniunctus non in portione preferri re tantum coniuncto, respondendum est hoc ideo fieri: quia quamvis verbis coniunctum quoties alium ad eandem rem separatim testator non vocavit ius acrescendi inter se non habeant, tamen cum quaerit de relatione verbis coniunctorum necessario supponimus esse alium tertium separata oratione ad eandem rem vocatum cum quo de re

latione

contenditur, et Caiy aditione effecit, ut priores verbis coniuncti renascant redacti ad unam portionem quam inter se concursu dividant, atque ita non solum verbis a testatore, sed etiam eius mente, et iuris intellectu habent pro re coniunctis in portione, in quam rediguntur et tamquam unus ex his ut duplicit coniunctus preferri, retantum coniuncto quomodo Paulus noster explicant et argumento respondent Goveanus, Cuiacius, Faber Belonus, quos in hanc rem laudavimus supra quavis remittat Alligenus ad Donellum lib. 7. c.º 13 litt. M. unde, et aparet Meuium, Seium qz. ind. l. 41. de leg. 2. censeri re coniunctos post aditionem Titij ideoqz. partem Seij acrescere Titio cum Meuio, non re coniunctis cum Seio, nec tamen Meuium preferri Titio ~~ut parit re coniunctis~~ in d. l. 41. qz. vel uiy, et Seius non erant verbis coniuncti ut diximus n.º precedenti, et exponunt Cuiacius, Fab. et Bel. ubi supra laudati, Preterea, et inde aparet argumentum ex l. si ita quis 66 ff de hered. inst. qz. n.º 11. torsimus supra n.º 8. ei obstare minime, qz. ex eo solum infert, qz. si in d. l. 66 Caiy, et Meuius verbis coniuncti prefferent Titio in portione unius illorum, nempe Caij et Meuij deficiente, et est qz. si in verbis coniunctis idesset consequent re coniuncti etiam utpote redacti ad unam portionem post aditionem Titij ut explicat Belonus d. c.º 5. q. 46 n.º 128.

20. Illud tandem adijcimus, quamvis in iudicando, et consulendo communis et varia sententia de admitendo regulariter iure acrescendi inter verbis coniunctos plerumque fuerit tam indisputando sententia nostra non solum ex ratione iuris veteris verior esse, sed etiam novi Iustiniani, in qua quamvis Iustinianus in l. unica § ubi autem 11. cod. de caducis tollendis, indistincte, et simpliciter ius acrescendi coniunctis legatarijs etiam in legato damnationis arrogato in vers.º sin autem ... n. 11. etiam in ea d. specie iurisque antiqui discrimine de quo supra n.º 11. tamen, et de coniunctis re, et verbis taxat loquit ut in d. § si eadem res inst. h. tt.º et expendimus supra n.º 4. in fine, et a recepto iam iure ... in legato damnationis non recte argumentum duceret ut id admitat inter coniunctos ... quibus ius acrescendi non eadem natura legati ut in legato damnationis quam ex voluntate ... partis a principio assignavit, et in quibus ius antiquum ... generaliter ... non ... manere debet ex Reg. leg. precipimus 32 in fine ff de apellat.

Caput 4um De re et verbis coniunctis, et inter eos iure acrescendi, aut decrescendi et preludium venit ad Paulum in vers. preferter nostre = Legis. =

Tertia postremaque coniunctorum species ad quam iam ordine disputatio nostra progredit est ea, quam magno interpretes vocant, qz. ex reali, et verbali constat, extatque in re et verbis coniunctis, quorum exemplum a qz. proponit Iustinianus in § si eadem res 8 vers.º coniuncti inst. h. tt.º et quamvis Paulus noster in tractatione de re, et verbis coniunctis, quos in prelatione in iure acrescendi tractat tamen ... ideoqz. et huius capitis commentatio, quasi premonitionem, desiderat, enim vero cum coniunctionis ... maria requisita, sint, ut duo plures vel simul, et eadem oratione, ad eandem rem, sine distributione partium vocant, ut paucis prenotavimus, ut supra c.º 1. n.º 142. ... inde ... breviter sunt: primum est ex eo qz. diximus ad mixtam coniunctionem requiri vocationem in eadem oratione, inferri non esse re, et verbis coniunctos, eos qui vocant diversis orationibus ad eandem rem, quamvis ... voret cum relatione ad primum ... qz. in d. § si eadem res 8. vers.º sed et si etiam ... sit, Titio hominem Stichum do lego, Seio eundem hominem Stichum do lego apparet disiunctum legatum nempe verbis, non item re cum ad eundem Stichum vocent, atque ita esse coniunctos re tantum, non ... sed etiam qz. vocatis in diversis orationibus non potest convenire, descriptio coniunctorum re, et verbis ... ut tales sint, quos et nominum, et rei complexus iungit, ut in t. supra n.º 142. vers.º nec dubium ... sed potius conveniunt, definitio re tantum coniunctorum, utpote quibus rationibus ... illa forma ...

n[illegible] Julianus 15. ff de hered. inst. l. triplici 142 § ult. de v. s. Titius ex dimidia heres esto, Seius ex ... 33
in qua Titius institui heres esto, Sempronius ex dimidia heres esto, et institutis legandi formula 157
Titius et Seius, quamvis ad eandem dimidiam cum relatione prioris institutionis vocent, non tamen esse re
et verbis coniunctos, sed re duntaxat, docent, post Accursium in d. l. triplici 142. verbo ipse Aelatus, ...
de n. 2. et 14. immola in d. l. Julianus 15. n. 8. ubi, et castrensis in ff de hered. inst. et post petrus de
Crelutio, Sasson in presenti n. 67.

Sed obstruunt huic illationi quoad formulam institutionis, de qua in d. l. 212
triplici 142. § ult. in verbis Juliani ... exposita in d. l. Julianus 15. dum docet Titium, et illum institu-
tum ex qua ipse Titius institutus erat, redigi in unam dimidiam, et coniunctim institutos esse, et sequente
re et verbis coniunctos; quod et de illis solis nempe re, et verbis coniunctis Paulus in d. l. triplici 142.
exponit exempla formularum quas idem et eodem libro, in presenti omiserat, et illis simplex verbum
coniunctim applicari solet ut in d. § si eadem res 8. vers. coniunctim d. l. 142. vers. nec dubium, deinde
et obstat ratio absurdi iniquitatis, quae sequitur in specie huiusmodi, Titius et Caius ex dimidia
ex equis partibus heredes sunto, Seius ex qua ipse Titius institui heres esto: in qua formula si affir
memus Titium et Seium non re, et verbis, sed esse duntaxat re coniunctos, si Titius deficiat Caius in portione
Titii preferet Seio, ut pote verbis coniunctus re tantum coniuncto, ex regula vers. ultimi legis nostre que
partes prelatio iniqua, inequalis erit in ea specie quia Titius, et Seius ut pote redacti, ex voluntate de
functi ad unam dimidiam, unum corpus, seu personam constituunt l. plane § 4. in princ. ff de leg. 1. et ...
de alterius deficiente portionem, quasi suam iure occupare debet l. unica § his ita 10 vers. hoc
ita tam varie Cod. de caducis tollendis; quibus aliisque argumentis seniores Titium, et Seium in exem
plo d. leg. 142 § ult. esse re, et verbis coniunctos, ostendunt post Baldum in d. l. Julianus 15. Dua
renus de [illegible] iure accrescendi libro 2. c. 8. Belonus eodem tractatu c. 5. q. 27. n. 2. Sed non retarda
et certiore, aut receptiore ... in primis quoad d. l. 142. § ult. respondendum est ibi ex ... dimi
dia Titium et Seium esse re, et verbis coniunctos, nec id colligi ex eo quod de coniunctis re, et verbis in specie
dentibus Paulus locutus non enim eo respectu, sed ut speciem similem precedenti § ubi ... in qua
... Titius, et Maevius in unam dimidiam redigunt, subiungit Paulus illam quae sequitur in d. § ult.
... versus illud ipsum colligit ex verbo coniunctim eo enim Julianus in d. l. Julianus 15. et Paulus in
d. l. 142. § ult. non affirmant coniunctim institutos ipsos esse sed videri ea ratione, et respectu quod in unam
portionem coniungunt, ut scriptum est in d. l. Julianus 15. atque ita re coniuncti sunt, plane hec coniunctio in unam
portionem in illa specie cum separatis orationibus fiat non potest inducere verbalem coniunctionem quam unius ex dimi
... oratione percipit, et tamen induci realem, que in d. l. 15. et in d. l. 142. § ult. sufficiens est ad ius accrescen
di et prelationis, de quo Paulus in presenti, et ibi tractabat: quod cum Sempronius in d. l. § ult. ... sit ver
bis coniunctus cum Titio, ut pote separata oratione, nec re ut pote ad aliam dimidiam vocatus atque ita omni
no disiunctus necesse est eo preferri in portione Titii deficiente Seium qui saltem coniunctus est in unum cor
pus, et portionem redactus cum Titio d. l. unica § his ita 10 vers. hoc ita tam varie preterea ad rationem
illam absurditatis, quam precipue urget, et considerat in formula supra posita Belonus respondendum est
... quod supererit in illa formula si Seius a Titio re tantum coniunctus censeat, Caium tanquam verbis con-
iunctum preferendum Seio iuxta regulam legis nostre in fine omnino falsum esse, quoniam verbis coniunctus tunc
duntaxat prefert, et habet ius accrescendi cum adiectione tertii redigit cum verbali coniunctione ad unam por
tionem ideoque re, et verbis coniunctus cum illo censet, quomodo regulam legis nostre in fine exposuimus ...
precedenti n. 18. quod cum coniungat in formula Beloni ... Caius Titio verbis coniunctus ... separatam
a Titio portionem obtineat, et e contrario Seius in unam portionem cum Titio redigitur consequens est Caium utpote
verbis solis coniunctum, et re disiunctum non habere ius accrescendi, nedum preferationis iuxta ... ...
stabilitatem Seium tanquam re coniunctum non solum esse potiorem sed unicum cui Titii portio ex ... coniunctio
nis possit accrescere.

Secunda ex eo quod in tal[illegible] requisita mixte coniunctionis permissimus vocationem ad eandem 213
rem sine designatione partium recte colligitur, aut intelligitur re, et verbis coniunctus s. l. idem ... ... assignari
partes quod inter eos non a principio sed decursu fieri, ut probat ipse, et precipue in l. coniuncti 80 iuxta ...
ante. ...

intellectu ff de leg. 3. d. l. si eadem res 8. int. h. tit. et apud Vlpianum in l. 24. § si duobus 12. ...
det planius ex eo, quod si re et verbis coniuncti non haberent ab initio solidum non possent dici capere
nomine deficientes, ut suam, aut sibi relictam, d. l. unica § his ita 10 vers. hoc ita tamen varie. l. si ...
cum legibus seqq. ff ad l. aquiliam l. 3. ff de servitute legata, et si id solidum non essent concursu di...
non haberent ius accrescendi l. idem 3. iuncta l. 1. in princ. ff de usufr. accrescendo: denique si partes
princ. eis deferrent essent verbis tantum coniuncti, ut probe coniuncta oratione ad partes vocati, ne...
re coniuncti, quorum proprium vocari ad solidum, d. l. unica § ubi autem 11. vers. sin vero non omnes, et consequent
coniuncti re, et verbis sive coniunctione mixta, ut argumentatur post Bartolum in praesenti n. 16 et 24. Salm...
111. multis, et post multos receptissimam hanc sententiam firmantes Fachineus lib. 4. controversiarum c. 14. Bel...
q. 32. n. 9 refragantur tex. in l. plane 34 § si coniunctim de legatis 1. et in l. cui fundus 54 vers. dissimilis f...
tionibus, et demonstrat. quarum auctoritate inter alios Alciatus in praesenti n. 32. et 58. Bassius in d. tr...
142. verbo coniunctim, Duarenus lib. 1. de iure accrescendi c. 11. non solidum, sed partes ab initio habere, re et verbis
iunctos affirmavit: sed immerito quoniam quod attinet ad l. plane 34. § si coniunctim fiet facile satis, si memi...
nimus Vlpianum ibi loqui de coniunctis dumtaxat verbis, ut tradidimus superiori c. n. 10 deinde
tissat regulae d. legis cui fundus 54. observanda est nobilis diff.a et aliarum in hoc tract. fons, et ...
ret antiquum, et re, et verbis coniunctos circa modum vocationis ad solidum, nam quamvis utrumque genus coniun...
rum a princ. ad solidum vocet, tamen re dumtaxat coniuncti vocantur singuli, et singuli ad solidum
bis testatoris prima facie solidum singulis adsignantis sua et separata formula veluti Titio Stichum
Seio Stichum lego quo casu potest unusquisque ex vi formulae, et prima facie solidum sibi relictum
dere d. §. ubi autem 11 vers. sin vero non omnes e contrario autem re, et verbis coniuncti non possunt dicere s...
guli solidum singulis asignatum prima facie ex verbis testatoris, qui cum unica, et coniuncta orati...
simul vocati sunt, veluti Titio, et Seio Stichum lego, nemo ex eis totum Stichum recte vindicat ex
formulae in qua ei simul cum altero relictus est, quin potius ut inter singulos, et in eum casum quo occu...
ex voluntate defuncti quae in eum casum ex vi formulae, et enumeratione personarum adeo fact...
ducit, et censetur ita relictus solidum in eo partes habeant, ut singuli si concurrant secundum quae a...
endum est quod in hanc rem expenditur ex d. l. cui fundus vers. dissimilis, ceterum ut universi, et coniuncti
corpus cui sine designatione partium totum relictum est censentur vocati ad solidum d. l. coniunctim 80, non t...
verbis, et vi formulae: quam ex voluntate defuncti, tacita et iuris interpretatione in casum, quo alt...
concurrat ut docuimus supra c. 1. n. 39

n4 Ex qua diff.a et principiis utique alias ei connexas coherent ... exp...
et inprimis effectum coniunctionis re, et verbis praenotandum est extra controversiam esse in hereditatibus et
legatis vindicationis etiam antiquo iure, hodie autem in omnibus legatorum speciebus, et fideicommissi...
re, et verbis coniunctos portionem unius deficientem ad alterum pertinere, ut probatur in d. § si eadem res 8...
ca § his ita 10, et § ubi autem 11. l. si Titio 34. cum duobus legibus seqq. ff ad l. aquiliam l. qui quem...
ult. l. si duobus 16 § ult. de leg. 1. l. si duobus 40. de leg. 2 l. 1. ff de usufr. accrescendo l. si servo 81. ...
Iulianus ff de statu liberis l. 3. ff de servitute legata, Vlp. d. tit. 24. § si duobus 12. Caius lib. 2. ...
verum antiquo iure in legatis damnationis, etiam si coniunctim, sive quod idem est coniuncta oratione, et ...
a testatore non designatis relinquerent, non accrescebat pars deficiens coniuncto, ut Vlp. docet d. tit. ...
natione 13. eiusque diff.ae proximam, et immediatam rationem idem insinuet, quod nempe legatariis vindica...
tionis re et verbis coniunctis solidum a princ. debetur et concursu partes fiunt d. § si duobus 12. iuncta ...
ff de usufr. accrescendo; legatariis autem damnationis partes a princ. deberi censebant d. § si ...
ratione cuius deinde rationis ratio ex eo pendet: quod in legatis vindicationis, cum testatoris ver...
non ad heredem, ut ille debeat, praestetve, sed conferant ad legatarios, ut ipsi vindicent neque eis partes ...
signent, consequens voluntati defuncti est partes ab eis non fieri ante concursum ad vindicationem: at in ...
gatis damnationis cum eorum verba referant ad heredem, ut ille obliget, sicut, et obligat legatari...
quasi contractu aditionis hereditatis, § heres Inst. de oblig. quae ex quasi contractu nascuntur necess...
mel rem, quam relinquit unica, et coniuncta oratione testator exprimat, censetur iuris interpretatione...
fuisse testatorem unica oratione, partes fieri non per concursum ad vindicationem quae legatariis damnationis ...
sed a princ. respectu personalis obligationis heredis, quae futura est, et dici solet arguto ex l. 2 § ult. ff de ...
stipulationibus ne alioquin duobus coniunctis, qui et semel dare damnatus est compellatur bis dare ...

estimationem, quod in hac specie absurdum esset ut significat hic respiciens tex. in l. si Titio 7. ff. de leg. [illegible] quamvis diversum sit in legatis disiunctis per damnationem relictis in quibus cum proprio, et separata formula, nec semel, sed bis rem singulis testator relinquebat, et [illegible] suum damnet necesse heres, ut testatoris voluntatem, quatenus licet impleat cum utrique rem ipsam [illegible] prestare non posit dare uni rem, alteri estimationem, ut exposuimus supra c.e 20 n.o 11. et ad eam rem explicant post alios Cuiacius tract. 5. ad Africanum in l. qui usumfructum 36. § ult.o ff. de usufr. et lib. 34. observat. c.e 34. et in d. l. unica, § his ita 10, et alibi sepe Hotomanus lib. 6. observat. c.e 12. ad tit. de usufr. accrescendo n.o 10 Belonus n.o 25. q.e 20 c.e 7. fab. de erroribus decade 50 errore 2. et ex nostratibus Spino in speculo testamentorum glosa 9. n.o 19, et 20. Pichardus, et alij in d. § si eadem res 8. n.o 34. et 69

Plane ad hanc differentiam antequam progrediamus refferendi sunt, et de legato damnationis coniunctim relicto, ideoque accrescendi iure cessante, accipiendi sunt iuris auctores in l. si duobus 16 in princ. l. huiusmodi 84 § l. Titio et Mevio 8. ff. de leg. 1. l. si Titio 7. ff. de legatis 2. diximus supra c.e 3. n.o 12. et preterea similiter explicamus Scevolam in l. ult.a § Seio ff. de leg. 2. dum in legato certe quantitatis Seio si heres non erit, et uxori eius Marcelle coniunctim, et sine designatione partium relicto; consultus in questione, et decisione supponit, si Seius heres existat, atque ita in legato non concurrat solam dimidiam pertinere ad Marcellam cum vice extrario proditum sit, ubi coniunctim heredi, et extraneo legat sine heredis persona non consistat, totum ad collegatarium pertinere d. l. plane 34. § si duobus 11 l. legatum 116 § 1. ff. de leg. 1. quamquam ipsius partes, et ut eam expediant in transversum acti veteres interpretes et post eum in l. unica § ubi autem n.o 1 Cod. de caducis tollendis, Immola, et Alexander in d. l. plane 34. § si coniunctim n.o 1. Hotus n.o 16, et 20, et Aliciatus n.o 33 in presenti, quoties ita legit Titio, et Seio Stichum lego affirmare ausi sunt, non esse Titium, et Seium re et verbis coniunctos contra apertas iuris regulas, rationemque ducunt ex d. l. triplici 142 ff. de V. S. d. § sic eadem res 8, neque feliciores post Petrum de Vesutio, Politus in presenti n.o 33. et 48. Peregrinus de fideicommissis art.o 9 n.o 2 Duarenus lib. 2. de iure accrescendi c.e 7. Hotomanus lib. 22. observationum c.e 23. contendentes in tali, arguto ex d. l. ult.a § Seio in legato quantitatis duobus relicto non considerari realem coniunctionem et consequenter neque mixtam, quamvis coniunctim relinquat, quod tamen falsum est l. qui quadraginta 15 § ult.o ff. de leg. l. eum qui 56 ff. de V. O. probat late post Bartolum in presenti n.o 7. Sassonus n.o 58 et 106 Menochius de presumptionibus lib. 4. presumptione 149 n.o 4. denique ommissa alia expositione Sassonis in presenti n.o 97 consentit effectus Duarenus lib. 2. de iure accrescendi c.e 15 in fine dicendum est potius loqui Scevolam in d. § Seio, si legandi verbum, quo utitur stricte proprie que accipiamus de legato damnationis pro ut lego verba ad dationem heredis, aut quod arridet magis ad fideicommissum, ut suadent verba illa forme [illegible] dari volo proprio fideicommissorie § ult.o inst.a de singulis rebus per fideicommissum relictis Ulpianus tit.o 25. § 1. et tit. idcirco de dimidia solius Marcelle dubitat et decidit Scevola eique parte Seij non accrescere sed in hereditate remanere supponit, quod in legatis damnationis non fuit ius accrescendi, sicut ad eo nec similitudinem, neque in fideicommissis coniunctim relictis, que equiparantur legatis damnationis ut in l. ad eam 89 vers.o quod si pure ff. de condict. et demonstr. et apud Ulpianum tit.o 25. § res per fideicommissum. S. quemadmodum enim de legatis damnationis comparat fideicommissa disiunctim duobus relicta, quo ad exclusionem iuris accrescendi, et prestationem rei uni, et estimationis alteri, ut notavimus supra c.e 2. n.o 11. et ideo ita exponit Scevolam in d. § Seio Cuiacius lib. 32. questionum Papiniani in l. mulier 73 ff. de condict. et demonstr. lib. 26 Belonus c.e 5. q.e 25. n.o 60 Pichardus in d. § si eadem n.o 76.

Deinde et ex eadem [illegible] interpretandus est idem Scevola in l. uxori 41. § agri [illegible] Plaga [illegible] de leg. 3. ubi ideo supponit, Publium solam dimidiam agri relicti petere posse, non autem partem obligatorij, quamvis ille autem repudiaverit quod relictum utrique fuit per fideicommissum ut significant verba ~~[illegible]~~ formule ibi transcribo ([illegible]) et fideicommissis ius accrescendi non erat, unde si similis species proponeretur in materia capace iuris accrescendi posset totum petere uno altero recussante l. fundus ille 64. de contrahenda empt. quam ita cum d. § agri plaga [illegible] aliam referens et refellens Belonus c.e 6 q.e 33. n.o 51, et 55. Denique et eadem ex causa idem Scevola in l. pat. 88. § filia [illegible] de leg. 3. edificio relicto libertis vernis testatoris cum prohibitione alienationis respondet mortua herede et ceteris

Vernis

et ceteris ꝑvenius ad eum, qui superfuit pertinere virilem partem, et ꝑinde non totum, sine non acresc... coniunctorum, qui adiis defecerint nimirum quod quod erat de fideicommisso, ut verba formulae, et ... vincunt et id circo in eius modi fideicommissis et iura acrescen... saltem si ex voluntate expr... defuncti induci possent solebant illa verba adijci, donec ad unum pervenerit. l. codicillis §... usufr. legato l. libertis 108 de condict. et dem. l. Lucius 88. § Lucius 6 de leg. 2. quae verba cum ... ta non fuerint in formula d. legis pat. 38 § filias minime non est cessare ibi ius acrescendi, ut ꝑote ... fideicommisso, ut observant, sic que explicant Cuiacius lib. 6. observat. c. 4 Faber de erroribus d... de 49 errore 6, et decade 50. errore 2. et 3 Belonus d. c. 6 q. 21. n. 4. et 16; nec repugnat diffi... sit, et d. l. pat. 38. § filias Marciani locus in l. vel ex parte 6 cum seq. ff de rebus dubiis na... in fideicommisso etiam cum designatione partium relicto sicut in legato ... ius in l. si d... § ult. in fine ff de legatis 1. ius acrescendi admittitur ꝑpter incertitudinem nativitatis, et numer... modum operantes, ut non intelligant partes factae a principio ut exposuimus c. 3. n. 15. quae ratio in... titudinis cessat in liberis, verum ut pote, natis notis que iam tempore testamenti et in eo nominatis ... in d. § filias.

N. 7.

Illud sane difficile et assertioni iam traditae adversatur valde, valide que quod deducitur ex l. ... tius 49 vers. nam et divus ff ad l. Falcidiam l. 4. vers. sed et si decesserit ff de alimentis et ... bariis legatis, l. cum pat. 77. § libertis 27. et § hereditatem 4. ... omnia ... § rogo ... quidam 24. ff de leg. 2. ... filius fam. 114. § divi 12. ff de leg. 1. nempe actionem in fideico... et sine adiectione verborum, donec ad unum perveniat, locum que esse iuri acrescendi, sed ... primis, quo ad l. Plautius 49 vers. nam et divus respondendum est ibi in fideicommisso ... to servo communi Titii et testatoris, vel heredis totum ad Titium pertinere non iure acrescen... di at minus recte sensuit post Bartolum in praesenti n. 59 Nost. Peralta in l. peculo ... ff de leg. 2 quod de acrescendi iure tractari non potest in eo que a principio relictum est cuitanti ... scilicet servo, et a principio constitit respectu unius dumtaxat domini scilicet Titii a quo ... capacitatem servus accipit, eum que representat, ac si solius eius esset l. 1. § communis 4. ff de stipula... tione servorum, non autem a testatore, aut herede, quia tam quam eius servo inutiliter deliberatum ... § an servo 32. inst. de ... quae etiam ratione, et si iure acrescendi quaestio esset in d. l. Plautius 49 nec partes a principio factae intelligi possent ut pote in relicto, uni et unius personae ... sistentes, quamvis diversum sit eo casu quo utilitates domini potuit adquirere, et unus ... ut in d. l. et peculo ... ff de leg. 2. de quo suo loco, et diversum etiam sit quoties duobus ... relictum est, et in unius persona non consistit ut in d. l. plane 34. § si coniuncti et § si duobus ... l. enim vero in d. l. Plautius 49 pertinet totum ad Titium iure potestatis, et adquisitionis ... mine non solum fideicommissis, et legatis sed in stipulationibus et aliis causis recept... munis servus uni ex dominis adquirere non potest adquirat ei solidum in solidum eum potest... seres 11. de optione legata l. verum 13. § sed si servo 9 ff pro socio iuncta regula d. l. 1 § com... munis 4. l. ꝑinde 7. § ult. cum legibus seqq. de stipulatione servorum explicant ita post ... tius ibi n. 91. Belonus d. c. 6. q. 21. n. 18. et in simili specie Castillo ... l. 1. ... de usufr. c. 48. n. 34. Donelus lib. 8. comment. c. 23. Aicatellus lib. 1. de iure acrescendi ...

N. 8.

quod attinet ad l. 4. vers. sed et si decesserit de alimentis et cibariis legatis cum similibus ... laudatis respondet Cuiacius lib. 5. observat. c. 4. et lib. 19 quaestionum Papiniani in d. l. ... omnia 67. § rogo de leg. 2. Belonus d. q. 21 n. 17. et seqq. in his ... ius acrescendi in fideicom... missis, et ex eadem ratione, qua in l. vel ex parte 6. de rebus dubiis: nimirum quia ... fideicommissis relictis sub nomine collectivo plurium personarum incertarum veluti libertorum ... in de finite quo appellatione censeri vocati, quicumque tales fuerint ... fideicommissi ... te d. l. cum pat. 77. § hereditatem 4 in fine iuxta l. omnia 31. § in fideicommisso de leg. 1. ... de rebus dubiis ꝑinde cum incertum sit quando die fideicommisso cedente, liberti aut filii sint ... in quos partes fiunt, non possunt censeri factae a principio ut in tempore testamenti sicut nec in re... et posthumo d. l. vel ex parte 6. diversum autem est in d. l. pat. 38. § filias de legatis ... Verum et ... ita sub nomine collectivo relictis ... adiciunt tamen ex ... verba ...

[illegible] nominati; ex quorum [illegible] eosdem duntaxat vocari qui ex testamento manumissi sunt
et nominati in libertate [illegible] iuxta [illegible] l. lucius 34. § lucius 6. de leg. 2. l. cuncto § in certis
[illegible] libertas inst. [illegible] nominatim 34. de manumissis testamento [illegible] [illegible] tit. 1. [illegible] Paulus
lib. 4. sententiarum tit. 14. § 1. caius lib. 1. inst. tit. 1. § 1. vers. quod si non [illegible] unde fit etiam [illegible]
et tempore testamenti inter vernas nominatos, ut potè [illegible] tunc certos, fiant censeri ex voluntate [illegible]
[illegible] viriles partes, et ideo ius accrescendi cesset in d. l. § filias, quamvis tamen non distinguat in d. l. 4. vers. et
si decesserit: quia ibi non tantum manumissi testamento aut codicillis vocantur, sed etiam qui postea manumi
[illegible] [illegible] incertitudo partes a principio fieri non permittit, plane cum [illegible] in specie d. § filias ex
illis verbis: veto edificium ex nomine meo exire salte[m] ex vi [illegible] fideicommissi inter vernas [illegible]
superstites tamen totum pertineat, ut in d. l. cum pater 77. § libertis [illegible] et alie[m] [illegible] de qua
recte Faber lib. 14. coniecturarum c. 16, quamvis ad questionem de iure accrescendi in d. § filias [illegible]
[illegible] discordant, et Faber ibi de erroribus decade 49 errore 6.

Verum huic distinctioni inter [illegible] relicta sub nomine collectivo, et relicta nominatim, et decissioni d. legis 4. vers. sed et si de
cesserit obviat aperte, et acute Papinianus in l. dominus 57. § 1. de usufr. ubi in fideicommisso fructus
prediorum ad alimenta relicto libertis non nominatis, sed sub nomine collectivo libertorum res
pondet partes libertorum decedentium recurrere ad dominum proprietatis, et consequenter non accrescere
libertis coniunctis in usufructu quamvis in usufructu etiam post acquisitionem portionis coniunctis [illegible]
[illegible] admittat ius accrescendi exerceri soleat l. 3. § 6. in fine de usufr. accrescendo. Sed ut res [illegible] intelligatur
[illegible] primis ex sententia Accursii in d. l. dominus 57. § 1. [illegible] glossa ult. in fine in presentis [illegible] 41. [illegible]
[illegible] 74. Ripa n. 142. Iasonis n. 164. et [illegible] 37. volumine 3. [illegible] ex n. 98. et [illegible] de libe
[illegible] accrescendis [illegible] Surdus de alimentis tit. [illegible] n. [illegible] Cuiacius lib. 6. responsorum Papiniani
[illegible] in d. l. dominus 57. § 1. observandum est in legato, seu fideicommisso alimentorum sive ad alimen
[illegible] relicto, duobus pluribusve non esse ius accrescendi, et partes alimentorum deficientium sive
ante diem fideicommissi, sive post diem, et postquam portiones singulis acquisite sunt [illegible]
accrescere ceteris, sed in usufructu recurrere ad dominum proprietatis, et regulariter remanere [illegible]
[illegible] qui alimenta prestarent et exprimitur etiam in l. penult. § filie ad l. falcidiam, l. pecunia
§. de alimentis, et cibariis legatis l. [illegible] 7. si cui quisquam per legem falcidiam, eiusque [illegible]
[illegible] ratio est, quia alimentorum sive relicti ad alimenta, nomen et cause vice habet trans
[illegible] operaturque, ut a principio singulis usque ad quantitatem alimentis congruentem, neque amplius
[illegible] ex fructu prediorum relictum intelligatur [illegible] l. si habitatio 10 § sed et si 2. unde quamvis
[illegible] propter incertitudinem numeri libertorum, quibus non nominatis sed sub nomine collectivo
[illegible] fuit non censeantur recte partes facte a principio in d. l. dominus 57. § 1. tamen sicut in agris
[illegible] limitatis excludit ius alluvionis, l. in agris 16 de adquir. rer. dom. cui similem ius accrescen
[illegible] l. si [illegible] 33. § 2. de usufr.; ita relicto ea veluti taxata impedit ius accrescendi arguto [illegible]
[illegible] 78. § quae habeat ad Trebell. neque contrarium est quod extat in d. l. 4. vers. sed et si decesserit, ibi non
taxative fructus ad alimenta, sed plenius ius, nam predia relicta fuerunt libertis, aut domi
[illegible] plenum haberent, ita ut si quid superfluum in reliquis quam in alimentis esset [illegible] etiam
ad libertos pertinere, ut interpretatur Modestinus in d. l. 4. vers. [illegible] notat Faber in rationalia
[illegible] d. legis si dominus 57. § 1. quapropter cum neque taxatio admodum usque ad alimentorum [illegible]
te in legato plenis dominijs neque partes a principio facte propter incertitudinem numeri libertorum
intelligantur consequens est ius accrescendi admitti et partes decedentium ante diem fideicommissi
ceteris accrescere, nam decedentium post diem, quia eorum partes utpote proprietates ad heredes decedentium
transmittunt d. [illegible] fine principij, l. Titius et tibi 12. de leg. 1. l. si in persona 21. cod. de fideicommissis.

Preterea quoad
ius accrescendi, quod censeri diximus in legatis damnationis obsistit graviter oppositus Paulus in l.
si is qui 29 de liberatione legata, ubi in legato liberationis per damnationem relicto duobus suppo
nit locum esse iuri accrescendi in illis verbis: *de legari deberet is qui nihil capit, et quod hoc quomodo*
legis competit cuius petitione [illegible] accidit, ut eius quomodo ad eum perveniat, et is qui capit liberet.

ed commiss. et posteriore parte eius tex. traditis post multos a Praegesto de retract. in
gier glossa § 18 n.° 33. et segq. Barbosa in l. 1. p.te 4. n.° 8. soluto matrimonio, [illegible]
c.° 26. n.° 6. Brisonio lib. 3. de [illegible] pagina mihi 267. Fabro lib. 11. [illegible] c.° 21. [illegible]
expositione Goueani et Beloni, quae ut p re, et facultate tunc posita satis [illegible] Se
mus supra c.° 1. n.° 5. amplectimur potius, et veriorem agnoscimus interpretationem acade
ceptam Balduini, Cuiacii, Calderie et nostratibus Pichardo, et Larre, quos d. n.° 5. laudavimus
afirmantium verba illa, eique hoc commodum legis offerit, referenda esse ad fiscum cui commodum
ex defectu ea lege Iulia, et Papia Paulum iuxta illas explicandum, ut inscriptio d.ae legis [illegible]
det, ut perinde ll.e Pauli sit legata per damnationem liberatione duobus reis promittendi qu
alter ~~ex eisdem legibus incapax~~ ut pote celebs, nam orbus capax ex l. Iulia et Papia et
ex eisdem legibus incapax: quia celebs si soci non sint ne liberata ab herede per acceptilationem
ce, etiam incapax liberè in fine d. legis 29. l. 3. § nunc de effectu deliberationis legata, delegari
beri ab herede incapacem fisco adque commodum cadunt legat. liberationis ex persona caelibis
lia, et Papia defert l. si ideo 21. § ult.° sic similiter exponendo deliberatione legata, at [illegible]
co debitum petente ab incapace delegato evincit ut fiscus commodum illud sibi competens [illegible]
et alter capax eius liberet ipsa ea petitione: quia iure veteri ante Iustinianum petitio [illegible]
uentio unius ex reis promittendi alterum ipso summo iure liberat l. 2. de duobus reis ~~[illegible]~~
l. 116 de V.O. l. si pupillus 45. de administratione tutorum, l. si per imprudentiam 51. § ult.° de [illegible]
l. ult.° cod. de fideiussoribus. Secundum quae apparet in d. l. [illegible] non [illegible] esse locum iuri accrescendi
legato damnationis, sed potius significare eam partem legatarii non capientis, quae iuri civili an-
tiquo ante legem Papiam in hereditate remanere debuit pertinere ad fiscum post legem P[apiam]
Ulpianus docet d. tt.° 24. § si per damnationem 13.

12 Cum versioni, et selectionis operi, et [illegible]
neque opportunius alibi tempestivius ve in hoc tract. elucidanda inspectio: an scilicet [illegible]
tenus ipsum ius accrescendi inter heredes legatarios vere tantum, aut re, et verbis coniunctis
his Iulia et Papia sublatum sit. In qua quaestione [illegible] Momii in commentariis Academicis
quos dictavit ad leges Iuliam, et Papiam 3. p.te c.° 20 n. 11. et 12. [illegible] vulgaris
[illegible] inter alios Barbosa in [illegible] 16 in princ. n.° 2 et in castrensis n.° 3. de leg. [illegible]
lib. 12. observat c.° 11. ~~et 12 tract.~~ Hotomanus in epitomatibus ad tt. de iure accrescendi
16, Valencia lib. 1. illustrium tract. 10 c.° 20, n.° 11. et 12. et lib. 3. tract. 1. c.° 6 n.° 15. indefinite
[illegible] affirmant ius accrescendi legibus Iulia, et Papia sublatum fuisse: cum [illegible]
certius scilicet maxime post easdem leges illas usum, et legum censuram in [illegible] ius accres-
cendi inter coheredes, et collegatarios in illis omnibus casibus, in quibus caducorum [illegible]
tioni locus non erat, ut vel ex eo apparet, quod veteres iuris consulti post [illegible] ad l. Iuliam
Papiam ius accrescendi admittunt, ut in l. qui ex duobus 53. § ult.° l. [illegible] in princ. et §
[illegible] bonorum possessionibus, l. si servo de statu liberis, et primaria praecepta iuris [illegible]
[illegible], et commentorum in eisdem [illegible] et explicant ut in praesenti in d. l. triplici 142. de [illegible]
83. de adq.° hereditate, nec refragatur nostrae assertioni, aut contrariae persuasioni Ulpianus d. [illegible]
§ si duobus, et sequenti et d. tt.° 25. § in t.° 21. dum scribit partem heredis legatarii vel non cap[ientis]
non habentis, quae iure antiquo quod fuit ante legem Papiam Poppeam coheredi, aut collegatario [illegible]
cebat fieri caducam per eam legem quemadmodum eodem sensu ius antiquum (iuxta communem [illegible]
positionem) suis angustiis et machinationibus lege Papia circumclusum, et suis liberis [illegible]
rentibus quasi intactum servatum usque ad tertium gradum memorat Iustinianus in l. unica [illegible]
princ.° vers.° et alter cod. de caducis tollendis, nequaquam utiles sine exceptione intell[igendi] [illegible]
tuor dumtaxat casus fuisse quibus hereditas, legatumve proprie caducum fieret: primus [illegible]
qui nihil, et in orbo, qui non nisi semissem sibi relicti capere poterat ab extraneo [illegible]
centum dies cretionis legi paruissent. Secundus in latino Iuniano, qui perinde [illegible]
in capax legati hereditatis ve erat nisi intra centum dies cretionis civis Romanus [illegible]
in herede ex p.te aut legatario post mortem testatoris, et ante apertas tabulas mortuo. [illegible]
tius denique in eodem ex p.te herede, aut legatario ante aperturam tabularum facto pereg[rino]

ut dicces ex Ulpiano tit.° 17. et 22. § Latinus 3. d. l. unica § cum igitur et §, et cum triplici et § in his
[illegible] quibus casibus si adiicias duos alios, quibus relicta destituunt in eadem causa et
conditione, in qua ipsa caduca sunt, et vocant in causa caduci, nempe mortuo naturaliter
post testamentum ante mortem testatoris eo cui relicta sunt, aut conditione sub qua relicta sunt deficiente
[illegible] intra id tempus d. l. § et cum triplici, et § pro secundo habebis casus omnes quibus plures
sunt quibus lex Papia, eique succedentes iuris constitutiones parte deficientes debuerunt [illegible]
ducas, et consequenter sustulerunt eis casibus ius accrescendi: ad quo casus et [illegible]
illum caduci, et incapacitatis in caelibe indistincte inducta lege papia [illegible] vers. et [illegible] lex [illegible]
d. tit.° 14. § int. 22. neque explicat obscurior Iustinianus in d. [illegible] vers. et [illegible]
antiquum non iure accrescendi, sed iure capiendi, aut retinendi pro non scripto, illud [illegible] deficit esse
accipiendum diximus supra c.° 1. n.° 4

Sed extra [illegible] illos casus caducorum et in causa caduci [illegible]
[illegible] ius accrescendi et post legem papiam tempore iure [illegible] in omnibus aliis casibus et
[illegible] inprimis, et frequentissimus est repudiatio coheredis: aut collegatarii capacis, quod repudio
[illegible] tamen si inter species caduci recenseat [illegible] in d. l. § cum triplici verbo deficiebat,
[illegible] tamen ex parte repudiata non defferri fisco ut caducam sed coheredi, vel quo legatario [illegible]
[illegible] ut ex libris ad leges Iuliam, et Papiam [illegible] l. 4 de bon. poss. iuxta l. 2. § si [illegible] 8. de bon
[illegible] Ulp. l. fin. ad Trebell. l. Servus communis 67. de adq. hered.
[illegible] Secundum tab. l. si res aliena 23. § 1. ad finem ad Trebell. [illegible] post apertas tabulas [illegible]
secundus casus, et quidem plures complectens fuit vel quoties post apertas [illegible] sunt tabulae
[illegible] institutus obiit, vel saltem etiam si nemo non diu adierit tamen [illegible] vel moriatur, vel pro
tit. tunc enim qualis heres legatarius verus cum non caelebs, orbus latinus vel [illegible] vel legati [illegible]
[illegible] fiat. aut etiam si post mortem testatoris [illegible] institutionis inter legatarios si vel heres ex
deficiat, tamen portio coniunctis (id est quod ius accrescendi inter legatarios si vel heres ex
[illegible] ante apertas tabulas obiit, vel suus heres extitit sicut in utroque [illegible] l. 3. cod. de iure
deliberandi) quod post apertas tabulas, et multo magis post confirmatum test. existente aut
[illegible] unius inter heredes, legatarios non caelebs, orbus latinos non [illegible] caducis sed iure
accrescendi, ut docent ad leges Iuliam et Papiam consulti in d. l. 4. de bon. poss. l. qui ex duobus 53
[illegible] de adq. hered. l. mortuo 49. § ult., l. si Titio 61. de leg. 2. in aliis libris in l. qui [illegible]
[illegible] 78. ad legem Falcidiam l. hec scriptura 16 § 1. l. in test.° 31. vers. sed in Pamphila de [illegible]
[illegible] d. l. si res aliena § 2. et § ult.° ad Trebell. notat Merillus lib. 5. observationum c. 29. Tertius
[illegible] late patens casus est in successionibus ab intestato, in quibus [illegible]
[illegible] ab intestato, nec sunt dies cretionis, qui dant heredibus institutis Ulpianus [illegible]
[illegible] 22. § Cretio 27. nec apertura tabularum: quod ab intestato non succedit nisi deficientibus tabulis
[illegible] si tabulae test. nullae extabunt, l. quamdiu 39. de adq. hered. [illegible] perinde cessant extrema [illegible]
[illegible] incipiunt terminant; quae omnes species caducorum, quae lex post test. [illegible]
[illegible] in his quae in causa caduci incipiunt vel intra dies cretionis in caelibe, orbo, et lati[illegible]
[illegible] vel denique ante aperturam tab. in reliquis caducorum casibus terminant, quo circa
ab intestato caducis exclusis indistincte ius accrescendi admittunt iuris auctores ad le-
[illegible] Papiam et Iuliam in l. Titio 61. § ult.° de leg. 2. l. 4. de bon. poss. et extra eum tractatum in l. 1.
[illegible] nemo ad Trebell. l. si quis ex his 5. § ult.° si tabulae test. nullae extabunt l. 1. cod. quando non pe-
[illegible] partes § ult.° inst. de Senatus consulto Tertulliano § et intra 8. inst.° de bon. poss.
Ulpianus d. § si plures. Paulus lib. 4. [illegible] § ult.°

Nec memoravimus memoramusve notiores
[illegible] vel speciales casus iuris accrescendi etiam post legem papiam et iuxta eam recepti, velut
[illegible] cum coheres, aut collegatarius fuit ex liberis, et parentibus aut genere primus testato-
[illegible] intra tertium gradum, quibus lex Papia ius antiquum servavit capiendi pro non scripta por-
tiones accrescentes, et aliquin caducas factas d. l. unica in prin.° vers. [illegible] lex cod. de caducis
tollendis. Ulpianus tit.° 17. l. patrio § ult.° de leg. 2. vel quod ius liberorum habuit, atque ita ius
vindicandi portionem deficientem in persona coniuncti, ut significat Caius lib. 3. ad legem Iuliam.

et Papiam in l. si ex pluribus 5. de vulgari iunctis traditis supra n.° 4. et 5. vel denique quando et verum est quoties coheres, post testamentum viuo testatore, mortuo, tunc enim pars hereditatis in causa caduci fuit, sed coheredi accreuit, et iure, et tempore legis Papiae ut documentis ad l. Gallus 29 de lib. et posth. n.° 13. et sequenti, et probat in l. cum ex filio 39 § vlt. dam 30 in fine de vulgari. vlt. si pars hereditatis petat, quamuis eodem casu, et portio ei fieret in causa caduci, neque accresceret l. Iunius 88. § quibus 3. de leg. 2. ex quo non colligitur, et intelligitur haec distinctio inter partem hereditatis, et legati, et in isto quasi rationis, et coniuncti in illa specie relictus fuit non admittit ubi ius accrescendi tis collegatarijs viuo testatore mortuo, et in causa caduci ad fiscum pertinuit pluribus satis fuit monuisse extra sex illos cassus caducorum signatos supra n.° 11, valit in alijs omnibus ius accrescendi etiam post legem Papiam permansisse. Plane tium cassum supra traditum de iure accrescendi in succedentibus ab intestato explicauit Marcianus in l. si ex pluribus de suis, et leg. cuius sententiam et dictam ibi proposuimus, tamen ad legem Papiam sublatum ex ea indistincte ius accrescendi institutis referunt Cuiacius, et post Valentia n.° 1. sed cum id quod de sublato lege Papia iure accrescendi indistincte supponit, verum te non sit, ut iam demonstrauimus, placuit potius iam dici deberi differentiam propositam in l. si ex pluribus inter heredes legitimos, et institutos, quo ad transmissionem iuris accrescendi in eo versari, ut quamuis inter legitimos semper iuri accrescendi locus sit idque ad eius qui adijt transmittat, siue morte, siue alia quacumque ratione in persona coheredis tio deficiat: quia nullus ab intestato locus caducis est, ut superiori n.° ostendimus non tamen institutos quoniam si vnus coheredi sit substitutus defert, quidem viuo ei semper portio tunc qualitercumque deficiens ex substitutione, per quam caduca omnino excluduntur l. vinginti verso sed et si ipsis, non etiam, siue non semper si decesserit coheres, antequam heredes portio deficit heredem decedentis, sequitur, neque ex substitutione, quae non transmittitur neque ex iure accrescendi semper quoniam fieri non potest ut in coherede deficiat portio orbus ve, aut Latinus permanserit intra centum dies cretionis, quibus cassibus post apertas tabulas, et aditionem, verius locus est caducis inter institutos, et accrescendi ius ut ex Vlpiano constat d. tit. 17 quod si cui nouo haec nostra interpretandi ratio minus placebit sequatur per me licet communem interpretationem dictae legis si ex pluribus, quam post Bartolum et Accursianos probant Duarenus lib. 2. de iure accrescendi c. 6. Merillius lib. 5. obseruationum c. 24. Faber lib. 15. coniect. c. 20.

N. 14 Illud antequam digrediamur, nequid dissimulemus, potius tandi, et disserendi, quam asserendi animo obseruauimus tentari posse, quamuis in verbis coniunctis fuerit ex legibus Iulia, et Papia varie ius accrescendi receptum, et ut in cassibus supra traditis, tamen in re tantum coniunctis expresse, et indistincte illas partem qualitercumque deficientem, et quae caduca futura erat accreuisse re coniunctis, et caducis praelatum. cui opinioni suspicionem fecit inprimis Vlpianus d. tit. 12 cum sequenti, et ibi semel atque iterum distinguens re, et verbis coniunctos a disiunctis, quos disiunctos vocat, tamen signant, nec sine ministerio exclusionem iuris et delationem caduci ex lege Papia proponit tantum inter coniunctos ~~aut~~ re ~~coniunctos~~ et nec eam exprimit inter disiunctos, ut re coniunctos, quibus potius absolute, et singulis in vindicationis, et damnationis singulis solidum deuenit scribit sine ulla mentione legis Papiae, quam sane incaute omitteret si ea lege etiam inter disiunctos aliquid innouasset deinde hanc suspicionem fouet, et veluti confirmat iuris ratio, quia attenta apparet res ab initio testamenti ex voluntate, et verbis testatoris solidum singulis prima facie deferri pro ante vers. sin vero non omnes cod. de caducis tollendis cui consequens est ut quoniam re coniunctis initio ad solidum eo casu, quo alter non concurrat, siue pro fide est ad partem deficientem coniunctis ex aperta voluntate defuncti excludat in eam fiscum et ius caduci, argo ex d. unico sed et si ipsis iuncta l. ut heredibus 50. de leg. 1. si in testamento 5. de vulgari et quod eandem vim habet ius cofferen potest, non tamen vacauit pars, quae deficit in re coniuncto. et adeo ut caduca fisco deferri apud alterum remanet solidum non diminutum intelligatur, et ius non decrescendi ut scriptum est in l. unica § de n. vers. sin vero nemo ita: sin vero alius veniat vel venire potuerit tunc non vacuat pars

Dein[de] sane dictura[m] in assertione[m] fere transfert, et facit Javolenus in l. Mevio 41. de
leg. 2. si dextre n[on] expendat, supponat q[uod] ibi iuris censura, et effectu Mevius, et Seius n[on] esse
verbis diuncti, sicut nec cu[m] eis Titius, sed omnes int[er] se diuncto retantur, ut ex exposuim[us]
supra c. 3 n.º 17. et 19 quo supposito Javolenus docet si Seius decesserit parte[m] eius ius acc[rescere]
... scilicet Titio, et Mevio, et quamvis n[on] exprimat quo tempore Seiu[m] decessisse propon[at]
tamen ut certu[m] sit, q[uod] de parte eius collegatariis accrescente respondet necesse e[st] proponi Seiu[m]
decessisse ante die[m] legati cedente[m], et consequent[er] saltem ante apertas tabulas, quo tempore
legata iure et lege Papia cedunt, l. unica § cu[m] igit[ur] C. de caducis tollendis, ut supra n.º 14. § [et]
... 31. q[uia] si post die[m] legati cedente[m] Seius decessisset transmitteret parte[m] sua[m] legati, ut
... ad herede[m] suu[m], neq[ue] eius morte accresceret collegatariis l. 4. in fine principii de ali[mentis]
... legatis praestandis l. 12 de leg. 1. l. si Titio ff. de leg. 2. q[uod] v[er]o mortuo ante die[m] legati cedente[m]
et p[ro]inde vel post t[estamentu]m ante morte[m] testatoris, quo tempore in causa caduci, vel post testa-
toris morte[m] ante apertas tabulas, quo tempore caduca p[ro]prie portio legatarii morientis
fieri solet, ut notavimus supra n.º 11. tamen Javolenus ea[m] parte[m] sentit accipere
Titio, et Mevio, atq[ue] ita p[ro]bat eos utpote re diunctos cu[m] Seio habere etia[m] lege Papia
ius accrescendi eo casu, quo caduca portio fieri solet, c[on]ducit, et simplicit[er] expendi p[ro]
... tex. in l. si separatim 30 de condict. et demonst.

Neq[ue] ignoramus dictationi ...
... et subtilit[er] opponi, q[uod] dicit re, et verbis diunctu[m] cu[m] deficiente praeferri in iure accr[escendi]
... re diuncto ut vers.º praefert legis ..., et fiscus in portione caduca potiore ex le[ge]
... Papia esse iure accrescendi et re, et verbis diuncto ut ostendimus n.º 11. unde etia[m]
videt[ur] esse etia[m] fiscu[m], et ius caduci ex lege Papia praeferendu[m] re diuncto ex regula ibi,
qui vincit vincente te a fortiore vincet te. l. de accessionibus 14 § et si mihi 3. vers.
... me de diversis, et temporalibus praescriptionibus, l. si damnatus 17. ad Sertull. l. equis
... § ult. eode[m] t[itul]o. c. autoritate 7. de decessione praebende, lib. 6; sed et censemus respo[ndere]
... posse in primis ea[m] regula[m] retorqueri posse, et potius debere c[ontra] fiscu[m], ... re diuncto ...
... fiscu[m] excludit, excludant etia[m] fiscu[m] re, et verbis diuncti eo casu quo ... re diunctu[m]
... ad portione[m] caducam, ut ... singularis pone[n]s tex. in l. liberis 8. § sed et si cu[m] seq[uen]ti de bonis ...
... Deinde etia[m] ... interi[m] n[on] difficult[er] ... apposite applicandas limitationes, ut omnimitamus,
... docent, et defendunt: praet[er] congestas a Castillo lib. 3. controversiarum c. 30 Cujacius lib. 3. quaest.
... Pauli in l. Claudius 15 qui potiores in pignore habeantur, Joannes Antonio Maneglia de
... disputationibus q. 83. n.º 13. Franciscus Onez, observat. iuris lib. 1. c. 38 Rota Romana ...
... 1. p[ar]te recentior[um] decisione 59 n.º 2. tomo 1. respondemus ea[m] regula[m] cessare quoties
... diversa ratio, et ius vincentis respectu eius, quem vincit, qua respectu ... expe[rit]
... victi vult excludere ut in proposito: q[uod] quamvis re et verbis diunctus ex vi duplicis diunctio[nis]
... praeferat re diuncto, ut minus diuncto, et quasi in unu[m] corpus redactus cu[m] deficiente
... portione[m] ex persona illius vindicat et cu[m] onere ... in proposito d. l. unica § his ita ... vers.º hoc
... varie et § ubi aute[m] 11. Cod. de caducis tollendis ... tamen potest praeferri fisco, qui n[on] aliquo
... re diunctionis nitit[ur] ut pote omnino disiunctus, sed iure caduci ... et vi portio deficien-
... persona eius in qua separati ... in fiscu[m] cadit, et iure ipso transfert, fiscusq[ue] ...
... locu[m] succedit ut ex Ulpiano disces d. t[itul]o 17. in p[rinci]p[io] n.º et § ult. ei t[itul]o 19 § 17, e converso
... fiscus eo iure quo re, et verbis diunctus vincit n[on] potest vincere re diunctu[m]; q[ui] n[on] ex per-
sona deficientis, et ut portione[m] illius sibi accrescente[m] ut re, et verbis diunctus vindicat, sed ut parte[m]
solidi sibi relicti apud se iure proprio remanere debere intendit per ius n[on] decrescendi ... l.
unica § ubi aute[m] 11. vers. sin vero ...

N. 17 Sed sit ut diximus tentare hec satis exercitationi dicentium, doctorum q. innouendę censurę. Iam vero ex nuper traditis de diuersitate rationis, et modi accrescendi
re coniunctos et re et verbis succedit, veluti gradatim et expeditum intellectum habet
propria huius capitis, quam in eius fronte proscripsimus, an scilicet, inter re, et verbis coniunctos
proprie locum habeat ius accrescendi, eo q. iure deferatur uni ex eis portio alterius deficientis
an potius per ius non decrescendi. in qua q. quamuis Accursius in l. si duobus 17 § 1 verbo accrescere
et in l. quaero 35 ad l. aquiliam Bartolus in presenti n.° 24 et 55. et 3 muniti antiquiores testatione
n.° 2 et 106 in presenti, affirment inter se re et verbis coniunctos esse proprie ius non decrescendi
ex eo q. ab initio ad solidum vocati sunt, et ut partes concursu facerent. l. coniuncti 80 de leg. 3.
ita cum postea unus decurrit, non tam accrescere, ut in d. l. unica § ubi autem 11 vers. sin vero non
ideoq. et partem deficientem dicunt capere, ut sua d. l. unica § his ita 10 vers. hoc ita tam
verius omnino est q. insinuauimus supra c.° 1 n.° 30 inter re et verbis coniunctos proprie et stricte
esse ius accrescendi non autem decrescendi, cum q. vocant ad solidum non ut singuli, et verbis autem
ta voluntate defuncti, sed ex tacita, et presumpta ex interpretatione iuris ut uniuersi
tituentis unum corpus ut exposuimus supra n.° 3. et perinde non tam vere, quam ficte et im
ut notant Politus in presenti n.° 32. et 34 forcatulus in necromantia dialogo 67 n.° 8
indicat vox illa quasi interpretatis, et fictionis nota in d. § his ita 10 vers.° hoc ita tam
ibi quasi in unum corpus redacti, et partem coniunctorum siue heredum quasi suam pre
et sequentem cum re, et verbis coniuncti vocentur ad solidum ex sermone testatoris prima facie
palam aperte q. cessat in illis ratio illa iuris non decrescendi de qua in d. § ubi autem 11. Iti
Iustinianus primus nuncupator, et conditor distinctionis iuris accrescendi, et non decrescendi
d. § ubi autem 11 diluide et distincte semper tribuit ius non decrescendi disiunctis ut in vers.
sin vero cum sequenti, quamuis aliqua consideratio ex respectu detur etiam in re coniunctis ius accrescendi
ut monuimus c.° n.° 32 et c.° 2 n.° 27. et ius accrescendi tribuit coniunctis et in § d. § ubi
11. et disiunctos vocat eos qui re, et verbis coniuncti sunt, ut in § non eadem res c. inst. tit.
niq. nisi inter re, et verbis coniunctos versaretur proprium ius accrescendi, cum hoc omnino cesset
verbis tantum coniunctos, 3.° quia probauimus supra c.° 3 ex n.° 6 id q. cesset etiam inter re tantum
coniunctos, quibus potius ius non decrescendi, quam proprium accrescendi tribuit ut iam diximus
esse in tegatis proprietatis speciem coniunctionis inter quos locus esset proprio iuri accrescendi q. sane ab
foret, et 3.° sa d. § ubi autem quibus argumentis, ut alia ex dictis mox explicandis inferenda tam
pertaceant. Sequuntur hanc sententiam post immola in l. stipulatio 38 § cum qui vers. sed ff. de V. O.
tus in presenti n.° 75 et 86 Alciatus n.° 36, 51, et 59 Cuiacius in d. l. unica § his ita 10 et §
autem 11. Duarenus lib. 2 de iure accrescendi c.° 11. Belonus eodem tract. c.° 5 q.° 36 n.° 7 et seqq.
Neq.

N. 18 dorem solidum speciem q. acuminis est superior disquisitio, et distinctio inter ius accrescendi proprie
coniunctis re, et verbis recepta, et ius non decrescendi iure coniunctis, imo multi magni
tusq. in hoc tract. pendent enim ex ea distinctione, et eadem mutuo confirmant nobilis
inter utrumq. ius coniunctorum genus differentie, quales preter iam tentatas n.° 14 15. et 16 notis
tiores sunt q. sequuntur. 1.° est in legatis portionem legatarij deficientis collegatarijs accrescere
verbis coniunctis non in vitis, sed volentibus, q. si noluerint, seu repudiauerint manet
apud heredes a quibus relicta d. l. unica § ubi autem 11 vers.° sin vero pars neque quoniam re
sis coniunctus portionem deficientem capit proprie per ius accrescendi ~~[illegible]~~ et ex persona, et iure
relicta erat d. vers.° sin vero pars, iuncto vers.° autem dictis: et cum inuitus aliud succedat
iure repudiandi eam partem, quam ille repudiare potuit argumento ex l. si Titio 55 de leg. 2. e contra
re coniunctis, qui semel legatum agnouerunt non licet portionem coniuncti deficientem repudiando
recusare, quam potius ad eos pertinet inuitos per ius non decrescendi d. § ubi autem 11 vers.°
q. cum ea portio eis ~~obueniat~~ obueniat, adquiratur q. non ex persona et iure coniuncti, siue
selecta, sed proprio iure tamquam pars solidi, q. singulis a testatore sua, et separata formula
fuit. est succedit iuris regula, ratio q. que prohibet unum idemque legatum siue unica voluntate

§. et unica formula, expressa dividere, et partem eius velle, parte nolle l. heredi
l. 4. ad 5. et 6 de leg. 2. l. legatarius 38 de leg. 1. l. nam absurdum de bonis libertorum: agnos-
cunt d[icti]s. s[upra] proposita explicant. Duarenus lib. de iure accrescendi c. infine Cuiacius d. l. unica
§ his ita 10 vers. et in l. si duobus 16 infine de legatis 1. Donelus lib. 8 comment. c. ubi Hilligerus
litt. C. Plane in heredibus, sive re, sive verbis tantum iuncti, sive re et verbis, sive omnimodo disiuncti
heredes fuerint, deficientes partes semper et indistincte, ei qui semel suam agnovit etiam invito accres-
cunt, q[uia] si non accrescere sequeret concursus testati, et intestati, sive divisio representationis defuncti q[uae]
ad his casibus ius accrescendi non ex vi coniunctionis inducat, sed ex iuris necessitate, ut probavimus su-
pra c. 1. n. 17. et sequenti, permitti non debet, ei qui suam agnovit partem ceteras repudiare, et represen-
et eiusdem hereditatis successionem et representationem dividere d. l. unica § his ita 10 vers. in his itaq.
l. si quis heres 35. l. si duo 38. l. cum heres 52. § ult. l. qui ex duabus 35. § ult. l. cum hereditate 55 ad seqq.
l. si minor 61. de adq[uirenda] hereditate l. heredes 63. de hered. inst. cum similibus late expositis post alios ex
nostratibus a Valencia lib. 8 illustrium tract. 1. de adq[uirenda] hered. c. 4. n. 1. et seqq.

Secunda est d[icti]s: lega-
tariis re, et verbis coniunctis portionem deficientem deferri, per ius accrescendi cum onere imposito a testa-
tore persone deficientis, q[uod] onus seu gravamen subire debet illi cui accrescit nisi portionem deficien-
tem ut potest repudiare d. § ubi autem 11. in princ. vers. sin vero. l. si quis ita 54. § ult. de adict. et demonst.
unde q[uod] persona deficientis capiat ita iure illius uti debet. l. q. si a te vero 78. ad l. falcidiam
l. qui heres 1. 33 de requisit. inis; ex diverso autem re coniuncti portionem deficientis retinent potius
iure decrescendi sine onere imposito nominati deficientem d. § ubi autem 11. vers. sin autem l. seqmo
50. de adict. et demonst. q[uia] eam non ex persona coniuncti, sed suo iure et aliquam suam legatam
iure vindicent, equidem equum est eo suum onus personis iniunctum sentire non item imposit[um]
deficienti: quoniam et ideo testator disiunctos reliquisse, et gravamen separatim singulis imposu-
isse presumit, ut unusquisq[ue] suum onus non autem alienum agnoscat ut scribit Iustinianus in
d. vers. sin autem, que q[uia] non capit male accipit Fachineus lib 4. controversiarum c. 94. et temere
atque merito sub Triboniani nomine accusat in hac re iuris prudentie male tractata Ant.
Faber de erroribus decade 50 errore 3 n. 4. et seq. cum tamen ea ipsa d[icti]s sit veteris iuris
prudentie ut ex d. l. si quis legata 54. § ult. d. l. separatim 30. docent, et deducunt post alios
Iasson in presenti n. 5. c. 290. Duarenus de iure accrescendi lib. 2. c. 2. Donelus lib. 8 comment. c.
11. Gomezius tomo 1. Var. c. 10 n. 34. Cuiacius in d. l. unica § his ita 10 infine in l. duo tamen
stitu re, et verbis coniunctis accrescit, sine onere nominatim imposito deficienti; veluti in primis
quod deficit portio, ut habita pro non scripta, ut ex veteri novoque iure proponit in d. l. unica § in primo
et ne hactenus in fine iuncto tex. inde explicandi in d. l. 29 § ult. de iure accrescendi
[illegible] de legatis 2. [illegible] supra c. 1. n. 7. exceptis tamen duobus casibus in quibus etiam
pro scriptis habita accrescunt cum onere; quorum primus extat in l. ult. de his que pro non scriptis
l. filius 14. § ult. infine ad l. Corneliam de falsis iuncto Paulo lib 3. Sententiarum tit. 6 § si quis
sibi: ult. casus extat in l. cum vero 26 § si pro non scripto de fideicommissariis libertatibus: diversum
autem est si coniuncti, pariter onus impositum fuit coniunctis quasi nominatim, sive sub propriis no-
minibus tunc enim apud alterum cui portio accrescit omnino manet onere ut in l. Seruus ubi
122. § heres l. si duobus 16 § 1. de legatis 1. etiam si portio accrescens sit pro non scripta, ut in l. qui
da 14. § 2. si duo infine de iure codicillorum, quibus propterea explicandis iungendus Cuiacius
in d. l. unica § in primo et in l. duobus 26 § 1. Valencia in lib 1. illustrium tract. 1. c. 3. n. 9
et c. 4. n. 2. et sequenti, et ante eos in [illegible] in l. que conditio n. 6. de condict. et demonst. Iason
in l. licet imperator 56 de leg. 1. Padilla in l. quoties n. 6. cod. de fideicommissis. Rursus et sine one-
re accrescit re et verbis coniuncto quoties personale adeo fuit onus deficienti impositum et ad
personam eius respexisse neque impleri per alium voluisse defunctus presumat. ut ratione et

exemplis

exemplis ostendit Iustinianus in d. l. unica § hic autem vers. Sin vero talis coniunctio de condit. et demonstr. Denique in hereditatibus regulariter, sive re, aut verbis tantum, sive verbis coniuncti, sive omnino disiuncti heredes sint, ad quos fuerit quoquo modo evacuatum [illegible] tinianus loquitur in d. l. unica § his ita [illegible] idem portio qualitercumque cum a principio [illegible] vacua, et innominis facta, et deficiens (non autem quae a principio vacua et pro non scripta de qua [illegible]) accrescit cum onere d. § his ita [illegible] pertotum: quia onus heredi uni impositum ipsi portioni hereditariae iniunctum videtur ideoque et cum ea transit in eum cui accrescit maxime [illegible] Severi et Antonini de quo in l. licet 74. de legatis 1. l. si Titio 61. § ult. de leg. 2. [illegible] 4. cod. ad S. C. Trebell.

n. 20 Tertia sit differentia inter legatarios re, et verbis coniunctos et qui [illegible] gulari, et contra voluntatem testatoris, ad partem suam admittuntur non accrescere per ius accrescendi partem coniuncti nisi ad inducendum ius accrescendi subsit eadem ratio quae induxit ius [illegible] re l. 3. § Sed et si coniuncti de legatis praestandis et probat Papiniani locus nobilis in l. [illegible] ri, et Titio 74. de condict. et demonstr. ex qua ita notant Alciatus lib. 6 parergon. in quo [illegible] radoxorum c. 8. n. 2. et n. 74. Cagnolus in l. 1. n. 68. cod. quod non petentium partes ex [illegible] tantum coniuncti regulariter, indistincte quod retinent per ius non decrescendi partes deficientium si iure singulari ad relictum admissi sunt ut incit supra, et ratio tex. in l. filius [illegible] gato et § qui ult. de leg. praestandis l. si extraneo 46. de usufr. quas exposuimus supra 1. n. 25. et seqq. et quod differentiam inter ius accrescendi, et non decrescendi agnoscunt Accursius d. l. 3. § Sed et si verbo portio, et in d. l. 3. § ult. verbo futurum Bartolus ibi et ibi n. 97. n. 2. et 51. Alciatus n. 1. et 51. Riga n. 14. et 51. Politus n. 15. Duaren. lib. 2. de iure accrescendi c. 20 in fine et post alios Bellonus de iure accrescendi tract. q. 61. n. 14. cum seqq. Sed quoniam [illegible] hic prior pars lucem dat, debet Papiniano in d. l. si mulieri et Titio 74. electus [illegible] in hoc tract. qua intellectus vulgo locus ille est, ut per se paucis intelligatur singularia [illegible] sunt, quae subiungimus: primum Papiniani species esse de usufr. legato mulieri, et Titio [illegible] ratione et adiecta conditione, si mulier si nupserit ita, mulieri et Titio, si mulier non nupserit usumfr. lego: quo quia formula mulier, et Titius re, et verbis coniuncti sunt, et condictio si [illegible] lier non nupserit cum post nominationem utriusque tam mulieris quam Titii adiecta [illegible] lieri soli adscribit, sed etiam Titio, ut ostendunt in d. l. mulieri 74. verba illa Titio condict. defectus est et agnoscunt ibi post Accursium verbo, si non nupserit Bartolus n. [illegible] lib. 32. questionum Papiniani ibidem, aliter quod si uni legatario soli et ante nominationem alterius condictio adscriberet, ut in l. ult. § [illegible] de leg. 2. cod. de qua supra n. 5. et in l. [illegible] Paulus 81. de condict. et demonstr. de cuius conciliatione cum l. si servo 31. § 1. vers. [illegible] tu liberis videndus post classicos Cuiacius lib. 11. questionum Pauli in d. l. Iulius 81. [illegible] de praesumptionibus lib. 4. praesumptione 180 n. 39 et 45. Mantica de coniecturis [illegible] n. 35. Peregrinus de fideicommissis art. 16 n. 71. Secundum iam proposita

n. 21 Secundum iam proposita speciem in d. l. mulieri explicande, statuendum quemadmodum extra controversiam est mulierem et si nubat [illegible] partem legati admitti quod beneficio legis Iuliae condictio si non nupserit remittitur mulieri [illegible] Sed et si hoc 61. § ult. cum legibus seqq. l. heres 79 § ult. de condict. et demonstr. ita [illegible] alios Alciatus lib. 6. paradoxorum c. 8. n. 1. Duarenus lib. 2. de iure accrescendi c. [illegible] racius lib. 32. questionum Papiniani d. l. mulieri 74. affirmare Titium [illegible] partem suam [illegible] mitti: quod ~~condictio si mulier non nupserit~~ arguitur praecipue ex verbis illis: quamdiu Titius in eodem statu [illegible] usufructus habet d. l. 74.; sed contrario certum est mulierem nubentem [illegible] partem suam admitti quod condictio si mulier non nupserit in utrumque tam mulierem, quam Titium pertinet [illegible] eius mulieri remittatur non remittitur Titio ex lege Iulia at quod ita muliere nubente deficit condictio [illegible] Titii l. Laurea 77. § Titio de condict. et demonstr. l. [illegible] cod. de indicta viduitate et expressim [illegible] n. 74. ibi Titii per condict. defectus est: docent quod post seniores in d. l. mulieri 74.

Emanuel de Acosta in repetitione § si arbitratu, limitatione 4. n.° 6 Faquineus lib. 4 controversiar. c. 90 Belonus d. c. 4 q. 6 n.° 63. Faber de erroribus decade 50. errore 10 n.° 5. Castillo de usufruc. c. 45 n.° 5. Benedictus Sinibus lib. 2 Selectarum c. 20 n.° 12. verba equidem expedita mulierem nubentem quadiu filius vivit, et in eodem statu est non habituram nisi suam partem, [illegible] interim partem non accrescere, sed in hereditate remanere, id quod exprimunt in primis verba nuper proposita ibi quadiu d. l. 74. non ad filium (ut in specie Alciatus, Duarenus et Cuiacius) sed referenda omnino ad mulierem ut sensus sit quod diu filius vivit et in eodem statu est mulierem que nupsit non habere nisi suam partem, quamvis filio mortuo aut capite minuto filii partem sit habituram, de quo postea, cui [illegible] quod illud suadet a ratione subjecta a Papiniano in vers. quod tantum apta et apposita mulieri non filio quia ipse Papiniani ratio et mente mulierem cui conditio non nubendi beneficio legis Juliae remittitur non debere si nubat deterior esse aut minus ex legato quam habuerat si conditioni paruisset et non nupsisset. quia cum lege Julia huic impedimento nuptiarum removendo prospexit, quamquidem tribui mulieri non minus ex legato quam haberet, si non nupsisset, nec aliquin si minus tribuatur deterreantur a nuptiis metu eius damni hoc modo l. 64 § ult. l. heres 79 § ult. de condit. et demonstr. Sed absurdum esset plus tribui, quam haberet si non nupsisset sic enim ultra quam necessitas removendi impedimento nuptiarum postulabat indulgeret lucro mulieri spernenti conditionem et voluntatem defuncti, quod absurdum argumento ex l. Vestale 72 § Mevie de condit. et demonstr. ex qua ratione sequitur [illegible] quod mulier si conditioni paruisset, et non nupsisset habere suam partem, non autem filii. Sed cum ex ea conditione Papiniani sequitur filium mulieri nubente suam partem habiturum; quod cum filio conditione remittatur sed deficiat remanet interim in hereditate, quo modo recte consent [illegible] Papinianum explicant in d. l. mulier 74. n. 2. Socinus Senior n.° 6 et 14. Sasso hic n. 83 et ceteri nuper laudati Emanuel Acosta Faber et Belonus ubi supra [illegible] paulo aliter post nos Didacus Simus, Richardus alios quod ex academi [illegible] Castillo d. c. 48 n.° 50, et 2a Papiniani rationem ita expositam verum id quod ex d. [illegible] Covarruvias practicarum communem deducunt non habere ius accrescendi eum qui ad suam partem [illegible] voluntate defuncti iure singulari nimirum quod huius eius singularis ratio non [illegible] ut admittat ad partem nisi in specie et ratione d. legis 74. notat Alciatus lib. 6 par [illegible] c. 8.

Quartus nuper traditus primum quod insinuatum an ex [illegible] et [illegible] controversian scilicet in d. l. 74 filio mortuo aut capite minuto pars vacans ei relicta accrescat tunc mulieri, que nupsit, in ea quamvis Accursius in d. l. 74 verbo statuit et [illegible] classis apud Sassonem hic n.° 183. Bellognet 4 n.° 308. Alciatus Duarenus Cuiacius Faquineus supra laudati contendant, neque tunc accrescere; quia nec in casu repudiationis [illegible] in fine d. legis 74. cuius scilicet repudiationis et mortis eundem, quo adiis accrescendi par ratio esse debet ut in l. veluti 4. de bon. possessionibus tamen verius utique quod accres [illegible] ut Raphael Cumanus, Castrensis, et Socinus in d. l. mulieri Sippa hic n.° 145. Poli [illegible] Costa Belonus, et Faber ubi proxime Salmanticenses quod Tamarus Peralta in d. [illegible] 20 n.° 47. de legatis 2. nempe mortuo filio vel capite minuto parte eius que in hereditate interim fuit per venturam iure accrescendi ad mulierem id quod ostendunt [illegible] verba d. legis 74. vers. quadiu de mulieri illa parte sua tribuunt quadiu filius vivit et in eodem statu est quod ita indicant eo mortuo, aut capite minuto, mulierem totum habituram, [illegible] argumento a contrario sensu, [illegible] vers. [illegible] de officio eius sed etiam ex vi vocis quadiu, que tempora [illegible] exclusionis mulieris a portione filii durante expresso significat, et admissionem ad eas partes in contrario casu [illegible] l. 1. § ult. de assignatione liberti et quod stringit [illegible] quod fieret mentio specialis mortis et capitis diminutionis filii, et ad casum eius [illegible] et in eodem statu manentis, neque ultra refert [illegible] vocem quadiu [illegible]

de muliere habente 1. 2 partes, si etiam post casum mortis vel capitis deminutionis ... mulier ea ipsa parte sua nec amplius esse habitura. Denique hec ipsa firmantur Papiniani ratio vers. qui tantum, sic exposita, quoniam si mulieri haberet beneficio tantum tribueri uti quantum haberet si conditioni paruisset, et non nupsisset, consequens bui ei deberi partem suam usufructus haberet, atque ita mulier non haberet eo tempore nisi suam partem, ut supra diximus, tamen Titio mortuo vel capite minuto pars eius fieri accresceret, ut post coniunctum et in usufructu, in quo etiam post adquisitionem partis singulis coniunctis si unus ex his deficiat iuri accrescendi locus est [illegible] de usufructu accrescendo. Secundum quae apparet ideo mortuo Titio, aut capite minuto dari ius accrescendi mulieri admisse ad suam partem iure singulari, quia ratio tradita quia tantum d. legis 24. ob quam eo iure singulari admittitur ad suam partem militat etiam ut admittatur ad partem Titii mortui aut capite minuti, de quo insinuata supra no. 20 [illegible]

Quinto

N. 23 namque est si Titius, qui nubente muliere defectus conditione est postea suam conditionem repudi[illegible] in qua portione, quamvis videatur dici debere accrescere tum ea portione mulieri, quoniam ut accresceret eidem eodem casu repudiationis si conditioni paruisset d. vers. qui tantum, [illegible] deratione valde viget ex nostris Didacus Segino in speculo tit. [illegible] glosa 9 no. 15 tamen [illegible] to, et explorato habendum esse etiam Titio repudiante non accrescere mulieri, ut Papinianus exprimit nihil ea res, scilicet repudiationem mulieri prodesse quae nupsit d. l. mulieri in fine: in quo postremo conveniunt [illegible] Accursius, Iasones, [illegible] Ripa, [illegible] tas, Costas, Fabrus, et Bellonus nuper laudato, Gutierrez in d. l. no. 38. eo quod non [illegible] Duarenus lib. 2. de iure accrescendi c. 20 Cuiacius lib. 32. questionum Papiniani in d. l. [illegible] Vinnius d. lib. 4. controversiarum c. 9 Castillo d. c. [illegible] no. 10, eiusque sic ratio ea redditur [illegible] Titius muliere nubente defectus condit. sit repudiatio eius postea secuta fuit inanis et inutilis, ut post. facta eo tempore, quo nihil erat, quod Titio defferret, consequenter nihil quod admi[illegible] repudiari potuit, l. si ita 45 § 1. de leg. 2. l. [illegible] decretalis 7 de successorio edicto. [illegible] mittitur repudiatio facta in gratiam mulieris, ex eo quod tunc etiam si vellet Titius portionem suam [illegible] re non posset, et contrario non presumitur repudiaturus, si mulier conditioni paruisset, ut post [illegible] quod lucrosum, non damnosum esse solet, l. si hereditatem 23. ff mandati, atque ita presumptione [illegible] accresceret mulieri si conditioni paruisset, quod Titius eo casu non repudiaret in quo diversa ratio mortis, et capitis diminutionis quae cum sint Titio involuntarie, et perinde muliere nubente [illegible] non nubente eventurae, aliter ac repudiatio accrescit his casibus mulieri nuptae sicut accresceret non nupsisset ex ratione d. §. qui tantum

N. 24 Sed ut pergamus ommittimus ne transcribamus [illegible] re, et verbis coniunctos, quo ad ius accrescendi, et re tantum coniunctos, quo ad ius non decrescendi, quas recensere cepimus ex no. 18. senioris nominis, et notae aliae secundum quam non est locus iuri accrescendi inter re, et verbis coniunctos, quoties coniuncti portio non deficit ipso iure, sed per exceptionem [illegible] duo patroni 13. de iure iurando iuncta l. si communi 24. de bonis libertorum, aut quoties [illegible] in quo deficit habet saltem in portione deficiente ius decrescendi retentionis in qua, l. si plures [illegible] ff sane 13. de leg. 1. quamvis utroque casu sit ius non decrescendi, eoque iure pertineat portio ad non iunctus, ut communiter docent, distinguuntque Duarenus, et Fachineus congesti a Bellono [illegible] ne utrumque casum examinante de iure accrescendi c. 7. q. 38 ex no. 120 [illegible] ommittimus, et in diffuse tradita supra no. 18. textus inde probabiliter exponemus, componendusque in l. si Titio [illegible] legatis 2. quam de re, et verbis coniunctis, et iure accrescendi accipit Accursius in l. si mihi et tibi 12. verbo non posse in fine de leg. 1. et contrario de re tantum coniunctis, et iure non decrescendi [illegible] l. si duobus 40; [illegible] disputatione [illegible] capitis ad precedentia [illegible] mus ultra tres species coniunctionis realis, verbalis et mixtae de quibus hactenus, [illegible]

filij ... ubi quando coniunctio ... voluisti int heredes ...
... 22 et 23. ... int condominos ... heredis instituti ... ut tag ...
... coniunctionis quia nedet ... testati et intestati ... de ... heredi ...
legatis an int dominos eiusdem servi in legato ... respiciante uno ... a ... dissentire videntur
... inl. et Proculo 20 de leg. 2. l. ... § 1. de usufr. ... accrescendo, et agnoscit dissensio ... Cuiacius lib. 8.
Observationum c. 35. et inl. si duobus 16 de leg. ... et tract. ... usufr. accrescendo, Gil-
bertus Regius lib. 2. enantio ... c. 6. sed omnium ... Doneli lib. 16 ... c. 23 Cas-
tillo de usufr. c. 48 n. 37 et ante eos Menochius lib. 3. de successionum progressu § 8 n. 58. Subscribo
... vulgatae et verae distinctioni int usumfructum in quo pars repudiationis accrescit condomino d.
l. 1. § 1. et proprietatem in qua non accrescit d. l. et Proculo 20. ... in usufructu ... personali, et
consistente in facto. Cuius servus incapax non inspicimus personam servi, §. sed ...
... stipulatione servorum l. 1. ... usufructus et ideo non ... diversus int dominos consideratur sed ...
... consistens in persona servi adquiritur ab eo in solidum domino cui potest, ... in eodem
... deficit d. l. unica § 10 ibi: tamen persona eius ... dominorum inspecta; et in proprietate cum
non ... sit sed iuris cuius servus incapax inspicitur, non eius persona sed dominorum int quos ...
... fuerunt iuris censura partes dominicae, et ideo cessat ius accrescendi d. l. et Proculo 20.
... non enim ... iuncta regula legis ... de usufr. accrescendo; explicant sic post ... et Bartolus
... Accursiani et post eos Bellonus c. 5. q. 40 ex n. 27. Pacius centuria 6. q. 13. Pomerius
... c. 10. n. 4. et sequentibus.

De Prelatione in Iure accrescendi inter omnes species Con-
iunctorum = Caput quintum ad versiculum pre-
fertur cum sequentibus legis nostrae ...

... hec causa ... commentationis nostrae de prelat. int coniunctos sed primaria praecipuaque ...
... in hac lege coniuncti 89 ut ... velut ... proemiales ... disceptationis coniunc-
... praeceden ... permittunt ... tamen ex ... praelatio autem in iure accrescendi effectus
... coniunctionis cuius ex ... inportione ... coniunctus praefert disiuncto l. unica § his ita 10
... Hoc ita tamen ... cod. de caducis tollendis l. ... 27. § 1. in fine l. si ita quis 66 in fine de ...
... instituendis, et ... coniunctus ...
intelligat ... plenius ... coniunctus, praefferri disiuncto habere
... in hereditatibus int heredes institutos int quos ... accrescendi ... ex ...
necessitate, et accrescat ... si omnino disiuncti sint, et ratione § 1. ... hereditas ...
... de hered. inst. l. si duobus 37 ... tamen cum ex institutis aliquis ...
... praefert ... ceteris institutis disiunctis ... accrescendi ex nece-
... ante ... quam coniunctio indicat d. l. unica §. his ita 10 l. heredes 63 de hered. inst.
... supra c. 1. n. 8. at in legatis ... omnino disiunctis non esset ius accrescendi, quantum ad
... coniunctos, aliquo genere coniunctionis, et ex ... in legatis inducitur si duobus 16 ...
... usufr. ... Proculo 20 de leg. 2. ... quaestioni de prelat. nisi aliquo ...
... coniunctos, quippe omnino ... legatarij ... alius coniunctus sit ... his pre-
... sunt exclusi a iure accrescendi ex defectu coniunctionis d. l. si duobus 16 sed ...
... legatarios coniunctos, qui ... deficiente ... assertiones ...
... dicemus ... quasi ... concurrentes sunt eodem genere coniunctionis coniuncti ...
... cum deficiente ... omnes re verbis ... omnes ... nulla esse
... praelationem sed ... omnes admitti sicut in hereditate. pariter admittunt
omnes ... disiuncti d. l. unica § his ita 10 l. ... 41. de legatis 2. l. si ita quis 66
de hered. inst. iuncta interpretatione tradita supra c. 3. n. 14 ... ad hunc casum disputatio
... in praesenti pertinet.

Versat. ita questio de prelat. a Paulo tractata pp[illegible] eo cassu in quo a portione desi[illegible]
ficanda iur. accrescendi concurrunt varia genera coniunctorum qq eadem res legata [illegible]
ut alij re et verbis, alij re tantum aut verbis tantum coniungerentur, et dubitat, qui
alijs preferat in quo 1º, et teste B[illegible] in presenti nº 37. extra controversiam posita [illegible]
tio et re, et verbis coniunctum cum deficiente preferri ceteris ut in nostro versiculo, [illegible]
pe quod duplici coniunctionis nititur vinculo, et ideo fortiore, et regula [illegible] triplici 142. vers. [illegible]
bus dec[illegible] iuncte Auth. itaque omnia de successionibus § sed hodie instit. de adit[illegible]
unde, et prefert non tantum coniunctis re l. 1. § idem 2º vers. idest, de iure accrescendi [illegible]
mus 2[illegible] § ult. de usufr. legato l. alterius 11. l. libertus 59 § titius 2º l. heredes 63. de hered. [illegible]
dl. unica § his ita 10 sed etiam verbis coniunctis inter se non cum deficiente, ut exemplo exponi[illegible]
venus lib. 2. de iure accrescendi cº 8. Donel. lib. 7. comment. cº 13. Cuiacius [illegible] triplici 142. [illegible]
Asertio stat in vers. quod sire cuius non cum et sine, ut re et altum coniunctis non sit potior [illegible]
et verbis ut interpretat. post Accursium in verbo quod sire in presenti Bart. nº 1. et 6. [illegible]
dialogo 59 nº 1. et 5. neque ea ut re disiunctus non sit potior coniuncto verbis ut exaudiunt [illegible]
tus Flaron in presenti nº 4. [illegible] 63. Peralta in l. Mevio [illegible] nº 3 de leg. 2. [illegible]
[illegible] cº 98. quia cum in vers. prefert dictum sit re, et verbis coniunctum preferri re coniuncto [illegible]
vers. si vero [illegible] primat verbis tantum coniunctum preferri re coniuncto ut mox dicemus [illegible]
sequens et Paulo indigna asertio dicti versiculi quod sire. si sic accipiatur, ut re coniunctus non [illegible]
[illegible] coniunctus re [illegible] coniuncto verbis tantum [illegible] ut non sit [illegible] illis quibus [illegible]
esse dictum [illegible] ut mox dicimus [illegible] l. 3. de alienatione iudicij [illegible] omnissa [illegible]
surdiore interpretatione Fabri de erroribus decade 40 errore 7. Paulum sic intelligentis [illegible]
tus non [illegible] omnino disiunctorum venitur ineptaque, non [illegible] questioni de qua relat. [illegible]
et omnino disiuncti sint legatis cum illis disiunctis nunquam accrescat ut supra [illegible]
dum potius et asertione Pauli ita esse ut re coniunctus cum deficiente non sit potior [illegible]
[illegible] sed inter se re, et verbis coniunctis aut verbis dumtaxat, ut in hoc exemplo Titio [illegible]
Sempronio eundem Stichum lego, Caio et Mevio eundem Stichum lego, Lucio, et Seio eundem Stich[illegible]
partibus lego. quo casu [illegible] re, hoc, et in portione Titij deficiente Sempronio cum [illegible]
[illegible] potior Caio et Mevio re et verbis, et Lucio et Seio verbis dumtaxat inter se coniunct[illegible]
nes [illegible] admittunt, quod [illegible] parit cum Titio re coniuncti d. l. ult. § his [illegible]
quidam d. l. heredes 63. de hered. instit. d. l. Mevio 41. de leg. 2. explicat itaque post Du[illegible]
[illegible] Cuiatius [illegible] manus [illegible] Donellus, Belonus de iure accrescendi cº 8. qº 46 nº 38.

[illegible]

Extat in vers. si vero [illegible] verba illa et magisque, ut etiam ipse preferat ad res [illegible]
[illegible] sit cum presenti verbis coniuncto refert post Rogerium apud Accursium in presenti [illegible]
[illegible] n. 17. [illegible] ante verba illa de disiuncto re, et verbis ita ut significent cum pres[illegible]
[illegible] tantum coniuncto interpretat post [illegible] Zonchi [illegible] et Accursium Bart. in presenti [illegible]
3, et communiter veteres quos refert, et sequitur Zauall[illegible] comm. 3ª Cóies qq 90 [illegible]
omnino l. Paulus [illegible] dubitare utrum verbis coniunctus utrum pre[illegible]
[illegible] decidere preferendum esse verbis coniunctum cum deficiente [illegible] ad [illegible]
censet verbis coniunctus [illegible] ad una portione cum deficiente, atque ita re, et [illegible]
[illegible] interpretatione, ut [illegible] supra cº 1. nº 40. et cº 43. nº 17. et 18. [illegible]
l. Mevio 41. de leg. 2. l. si ita quis 56. de hered. instit. at [illegible] hec extrema linea
sit commentationis nostre de iure accrescendi utinam sicut
[illegible] vestris commodis dystinate ita et de
[illegible] utilis placitusque laude et
gloria S. Trinitatis [illegible] et f.
et [illegible] nostre B.
M. V. absque labe
originalis
culpe

Caput iii de Definitione Donationis et utrum sit Contractus, nominatus, an innominatus, an vero neque nominatus neque innominatus

Huius questionis resolutione dubia, et fere inexplicabile fecit trium temporum consideratio. n. 1
primum tempus est illud in quo pacti donationis potestas ante leges duodecim tabularum, et edicta pretoris, et interpretationes prudentum ex solo iure naturali gentium consideratur, in quo statu nostris saltem exploratum est pactum donationis esse verum naturalemque contractum. Secundum tempus est in quo eiusdem pacti donationis potestas, post leges duodecim tab. edicta pretoris et que interpretationes prudentum ex soto et mero iure Civili Romano consideratur, in quo statu eius exploratum est pactum pure donationis contractum non esse, proindeque neque nominatum neque innominatum est. Tertium tempus est in quo eiusdem pacti donationis potestas post principum constitutiones et equitatis Canonicas, et Regias sanctiones facias, ex iure positivo et pariter naturali consideratur in quo statu affirmandum est pactum iure donationis esse contractum, et quidem nominatum cum sit de verum legitimum contractus perfectus Regnumque donationis legitima et nominata rei donate traditione quinimo hoc postremo iure pacti donationis est legitima et nomina[ta] Conventio, quatenus Conventio est. Ceterum quia horum temporum, considerata cognitione ex certa donationis esse perficit, ab eius definitione inchoabimus, quam accepimus iuxta medium tempus, id est iuxta medium iuris prudentiam, leg 12 tab. edicta prudentum, et autoritatis prudentum ut cognitam donationis definitione iuxta ius Civile Romano ad questionem, eius cognitionem iuxta ius naturale gentium, et ius principale positivum et canonicum descendamus.

Et plane ex plurimorum doctorum commentariis simul collatis hec tandem n. 2
donationis iuxta ius Civile Romano definitio placet. Donatio est. alienatio Rei proprie que nullo iure cogente, in accipientem consentientemque personam gratis confert. singula definitionis verba explicemus necesse est, in primis dicimus donationem esse Rei proprie alienationem, quod loco generis positum est, in eo vere donatio cum omnibus contractibus nominatis atque innominatis convenit, in quibus Rei proprie vel alienatio, alienatio vel verat l. alienationes 28 l. alienatum 67 ff de v. s. l. fin. C. de rebus alienis non alienan. Equidem omnis contractus, aut est conventio legitima civiliter obligatoria que ad alienationem subsequentem dirigit, quales sunt emptio locatio societas mandatum et stipulatio. l. legitima 6. cum seq. ff de pact. princip. instit. de oblig. ex consensu l. et toto tit. de constit. pecunia l. Labeo 19 de v. s. Aut omnis contractus est realis et Rerum alienatio id est ipsa Rerum traditio, quales sunt mutuum commodatum depositum ... vel pignus, quam conventione instantis ... sed donatione ... nil aliud. mod. ... contrahit obligatio. hi ergo omnes contractus, sed donatione ... sunt non quidem quatenus in eis conventio legitima, aut in legitima verat, ... ceterus in eis alienatio vera, et realis traditio earum Rerum verat que in contractum cedunt. donatio enim civilis pura in alienatione precedit, et ... ne Rei donate consistit, ubi doctissime docuerunt Hermanus lib. 5 comment. cap. 9 ... cap 22 observat cap 22 et lib 10 cap 28 Antonius faber de erroribus decad. 98 ... 8 et 9. Petrus Gregorius lib 28 syntag. cap 7 et 13. Cuialdus lib 5 coment. donelli cap 2. lit. C. et lib 13 cap ult. lit. C. bartolus et communiter scribentes in l. qui Rome 122 § flavius de V. O. Serpio Gentilis in l. Papirus 23 ff de donat. inter lib. 3 cap 18. Donchaca controversiarum illustrium lib. 1 cap 11. Pas faber in l. 23 ff de Reg. iuris cum aliis interius citandis. Intervenit sane in donatione conventio que tempore vel saltim natura alienationem Rei donate precedat, ceterum vera civilisque donatio, non in conventione precedenti sed in ipsa duntaxat traditione subsequenti substantialiter consistit l. ... l. de donibus tit. generali l. donatus 39 § 1 de mortis causa done. l. 1 § 1 ff precario l. ... 21 et 22 Cod. de donibus ante nuptias, l. 1 Cod Theodosiano vers. generalis ... datio, l. data 5 vers. salvo tamen Cod. Theodosiano de donat. l. 1 in fine Cod. Hermogeniano de donibus. l. 1 tit. 9 partita 5. n. 3

Et primum hec assumptio probat ab etimologia vocabuli donatio enim teste Paulo, a dono derivatur, donum autem est quod gratis promittit id est quod gratis datur, l. donatus 39 § 1 ff de mortis causa donibus l. ... de donibus, l. inter 29 de v. s. at si ad esse donationis satis est esse promissio, sed oportet ... esse datio, donatio non erit gratuita promissio, sed potius gratuita prestatio ... .

frustra dicere contendit Mendoca lib. 3 de pactis cap. 3 nu. 12 conspirat celebris locus
plinii lib. 34 cap. 14 quo loci ita scribit Grecia quique docon palmam manus vocabat
et ideo dona munera appelant, quia manu dant. Unde apud Ulpian. munera illa vocant
que primo donatori ille donant l. [illegible] 29 § consuluit 11 de petitione hereditatis, ergo
donatio non est nisi cum gratuita executione per manus tradat, quod eleganter expressit Epi-
matarius lib. 10 epigramate 16 in Caium quendam avarum.

Si donare vocas promittere non dare Cai
Vicam te donis muneribus que meis.

Rursus eadem asumptio revelat, quod ius civile merum circa pactum donationis fermeltis in
preses [illegible] habuit hac forma v.g. Promitto tibi centum donationis causa et eadem reumps
tionem [illegible], qua circa reliqua pacta quadafacere consuevit, nisi quam enim iniure ante Iustinianum
legil. pacte donationis esse pactum legitimum adeo civiles effectus eluvatum, una tantum excepta spe
cie donationis inter parentes, et liberos emancipatos ex Constitutione divi Pii in l. 4. cod. Theodosia
nor. et l. 5. cod. eod. Theodo. de donat. Paulus lib. 4. sententiarum tit. 1. § [illegible] in qua speciem hanc
regule exceptionem observant interpretes Cuiacius ad dictum Pauli locum et lib. [illegible] observat. Gri
sualdus lib. 13. coment. Donelli [illegible] lit. C. quod donatio perfecta non est conventio, sed conventionis
implementum, postquam legislator civilis donatori denegat ius poenitendi, ius reformandi, et conditio
et intervallo adiciendi l. 1 ff. de donat. l. perfecta 4. cod. eod. tit., et quamquia lex Cincia specialem
formam [illegible] medie iurisprudentie donationibus dederit ulpianus in fragmentis tit. 1. § qui [illegible]
hibet 4. l. 1 et 4. cod. Theodos. de donat. hanc tamen traditionis necessitatem ad substantiam donationis no
vis non induxit, ubi perverso iudicio docuit Mendoza lib. 3. de pactis cap. 9. nº 3. et lib. 2 cap. 10. nº 4.
Lex Cincia ultra dodrantem bonorum donare prohibuit — nomenis ex eo quod lex Cincia ultra dodrantem bonorum donare prohibuit, et quod insuper adiecit neque
ipsius quidem dodrantis donationem esse perfectam nisi solemnis mancipatio traditione intervenie
rit. asfauto tex. in l. 1 cod. Theodos. de donat. iuncta interpretatione Aniani abbatoris, uti ingen
[illegible] infert. ante legem Cinciam pactum donationis etiam ante traditionem fuisse legitimum, quinimo
lex Cincia illud tantum novi induxit, ne ultra dodrantem bonorum donaret. Ceterum lex ani
madverteret post limitatam hanc donandi licentiam dubitari deinceps posse; an ad perfectam solius
dodrantis donationem sola conventio sine traditione sufficeret, quasi lex Cincia circumscripta
hanc donationem interminis solius conventionis legitimaverit prudenter lex ipsa adiecit idip
sum quod ante suam santionem ex iure commune vigebat scilicet, aut traditionem aut mancipationem
desiderari, alias ne in ipso dodrante donationem valere uti recte legem Cinciam et [illegible] Tullij
locum 2. de oratore interpretatur Sepio genus lib. 4. de donat. inter [illegible] Cuiacius ubi proxime
porro ad legem Cinciam respiciunt textus in l. ut mihi 21 § 1. l. fideiussori 24 ff de donat. l. pure
§ 9. si donasi, et § si cum § ff de execeptione doli.

N. 4 Tandem hec nostra asumptio eleganter explicat, et
ipsa mutuo plures iuris decisiones explicat, que ex hoc traditionis articulo pendent, quamvis enim
Sine traditione vera vel ficta donatio non perficitur. in puncto donationis perfecte dubitari plerumque possit de tempore quo certa sufficiensque traditio
ad consumationem donationis facta censeatur, nunquam tamen perfectam donationem reperies nisi postquam
vera vel ficta saltim traditio intercesserit, unde Ulpianus in l. 6 de donibus. docuit donatorem qui do
De ficte traditionis ostentat exemplum, ut ex l. de donationibus. [illegible] nationis causa mihi permisserat, saxum e fundo suo eximere vel arborem ex silva decidere, eum do
nationis penitere posse, antequam saxum sit exemptum, arbor ve decessa, quia tunc donatio ter
minis pure conventionis exsistebat. Ceterum postquam utrumque exemptum est sic saxum et arbor
donatorem penitentia sua efficere non posse quominus saxum et arbor mea irrevocabiliter ma
neant, ratio est in traditione saltem ficta, quia exemptio ipsa pro traditione est, quo sive
ve ego sive mercenarius meus, sive emptor, qui a me titulum habeat eximant per fectam do
natio, ex ficta traditione [illegible] quam decisionem non evertunt tex. in l. permisisti 6 § ult. ff de
prescrip. verb. neque tex. in l. pure 5 § si donavi ff de excep doli, quorum diversa ratio est
nec nunc moramur — ad hec iuxta nostram conctionem Iulianus in l. que aliena 24 ff de
donibus docet donatorem qui donationis causa agrum meum colit, et sevit, neutiquam posse post
culturam et sacionem iniecta semina repetere. Cuius decisionis non alia ratio est, quod meum effi
ciatur quod ex re mea nascitur aut meum efficiatur, quod solo meo inheret, uti est in [illegible] tex. in l.
qui scit 25 § 1º de usuris quinimo viva Iuliani ratio ex nostra conctione deducitur quia
[illegible] ipsa satio, et plantatio pro traditione est, cuius ratione donatio efficitur perfecta, quae
alioquin semina iniecta, in eo statu sint, ut facile tolli, et ad pristinam donatoris [illegible]
tradita reduci possint. hec enim custodie facilitas que bone fidei cultorem alias adiuvabat
arguto tex. in § cum ex aliena 27 instit. de rer. divis., scientem tamen et prudentem do
natorem non adiuvat, quia ipsa satio et plantatio traditio saltem ficta est — [illegible]
donatores in l. [illegible] 28 [illegible] de donibus donent, donatorem qui [illegible] donatarij
[illegible], et [illegible] donando [illegible] donatam usufructum sibi retinuit [illegible]

tradidisse censendum esse, quia servitutis personalis usufructus constitutio, pro traditione
saltim ficta est, quod etiam in eadem donationis specie sancitum est, in l. si quis 35 § si de ditis 5 Cod. de
donibus: neque immerito quidem; quia qui in re sua usufructus servitutem sibi constituit, et possessionem
et dominium statim abdicat, atque utrumque in donatarium per constitutum possessorium transfert, l. quod
meo 18 de adq. poss. l. quedam 77 de rei vindic. Ratio est quia nemo potest re propria, uel
uti frui iure servitutis, sed tantum iure dominii, et libertatis. Uti frui quod si usufructus petat ... nemo pot. renuntiare huic re servituti
si donator dominus, usufructum servitutem in re donata, sibi constituit, donatarii nomine possidere
incipit, in quem ficta traditione per constitutum hoc possessorium rei donatae possessio atque
dominium transfertur d. l. 19 dic. l. 77. Donellus lib. 5 coment. cap. 10, et ibi Cualdus lit. A. cuja-
tius lib. 10 observat. cap. 19, faber de erroribus decade 4 cap. 8. Firaquelus de iure constituti ...
status et Casius in d. l. 19 de adq. poss. Conanus ad nostrum tex. lib. 5 cap. 9.

Enarratas ante siri-
decisiones longe subtilius confirmat Ulpius in l. si sponsus § 1 ff. de donat. inter. Ponit enim duas
species, sono quidem verborum fere easdem, re tamen ipsa omnino diversas; prima species est de
sponso qui donaturus sponsae adhuc ignoranti rem donatam tradidit Titio, ut ad sponsam perferret,
Titius autem moras in traditione fecit, ita ut non ante nuptias, sed post nuptias tandem et contractum
iam matrimonium mulieri dederit, querit Ulpius an donatio valeat, et respondet nequaquam va-
lere tanquam inter virum et uxorem factam. Intervertit eius tantisper speciem, et ponit sponsum
donaturum sponsae iam conscie, et certioratae rem donatam Titio tradidisse, quem sponsa procuratorem
ad accipiendam rem sibi donatam constituerat, Titius procurator ab sponsa constitutus rem accepit
ab esponso, fecit tamen moras in traditione, quia non ante nuptias, sed post nuptias et matri-
monium contractum mulieri tradidit, queritur de valore donationis, et respondet eius ratam
esse donationem, utpote non prohibitam, quarum decisionum ratio ex concione nostra pendet. nimi-
rum in prima specie tota donatio, et eius consumatio intervenit matrimonii iam contracti executi-
one prohibitum est etiam si voluntas donandi, ante nuptias declaret, l. 4 Cod. de donibus ante nuptias
l. si ita 97 § 2 de V. O. quo circa quamvis tempus illud, quo sponsus rem donatam Titio tradidit
ut sponsae traderet utile alioquin tempus ad valorem donationis inter sponsos, quia sponsa-
litia largitas ante nuptias prohibita non est l. 1a et toto tit. Cod. de donibus ante nup. et
cum hic 32 § si sponsus 22 de donibus inter, nihil ominus tamen quia eo tempore quo
Titius rem donatam accepit, sponsa adhuc ignorabat rem sibi donatam ipsa non potuit illo eo
tempore conseri, neque per fictam quidem constituti possessorii traditionem rem sibi donatam
sponsus tradidisse, proindeque fingi non potuit Titium utili tempore ante nuptias, rem a sponso
acceptam sponsae tradidisse, utique constitutum possessorium, sicut quaelibet alia adquisitio, per
liberas extraneasque personas celebrata scientiam consensumque adquirentis requirit l. ...
§ 3 in fine ff. de adq. rer. dom. l. quedam 77 de rei vind. l. ad nostram 10 de donibus l. 1a Cod. per
quas personas. Atque ideo cum perfecta civilis traditio saltim ficta ante nuptias non inter-
cesserit, quinimo donationis consumatio propter Titii moras ad tempus matrimonii contracti
pervenerit recte docet Ulpius donationem esse inutilem, ut pote inter iam coniuges facta, aliter
atque in secunda specie, in qua sponsa iam certiorata Titium procuratorem constituit, ut rem
a sponso donatam suo nomine acciperet et possideret. In hac enim specie traditio saltim
ficta in personam sponsae per constitutum possessorium collata, utili tempore ante nuptias
celebrata est, quia illo eodem instanti quo sponsus ante nuptias rem donatam Titio tradit
incipit Titius per constitutum possessorium nomine sponsae volentis et consientis possidere
leg. meo 19 de adq. poss. l. 1a Cod. per quas personas supra citatis, quae ficta quidem
traditio est, est tamen donationis consumatio. Cuius essentia in traditione vera vel saltem
ficta consistit, proinde quod quamvis Titius moras postea faciat et post contractum matrimo-
nium mulieri rem donatam realiter tradat donatio tamen quae prohibita non vitiatur quia ...
periculo ante nuptias consumata fuit: qui textum ita explicaverunt Scipio Gentilis lib. 4.
de donat. in cap. 6. Conanus lib. 5 Coment. cap. 9. Tandem nostram conclusionem con-
firmant Patriae leges, in l. 47 et l. 44. Tauri in quibus melioratio tertii, et quinti in
tertius filios revocabilis est, si per contractum donationis inter vivos celebratum, nisi res
donata filio meliorato realiter, aut ficte tradatur, vel uti si scriptura donationis filio
tradatur, quod desumptum est ex leg. Cod. de donat. l. si laudabili 72 de cont. emp. aut pater
materve donatores usufructum rei donatae sibi reservent, quod desumptum est in d. l. 28 Cod. de
donationibus. Demique neque maioratus in contractu donationis inter filios vel extraneos insti-
tutus perfectus est nisi res maioratus primo saltem vocato successori realiter aut saltem ficte tra-
datur, ubi iidem explicant nostri repetentes, et nos infra commodius exponemus.

N. 6

qua ratione pacta donationis ante traditionem non producit actionem, sicut pacta emptionis et venditionis

Interrogabis hic opportune de ratione decidendi huius conclusionis, scilicet ob quam causam Civilis Legislator, immedia iuris prudentia a scrupulosa induxerit donationis substantiam ut non aliter ea stabile esse voluerit, nisi executio intercesserit et eius substitutionis iuris substituti ratione perspicua dederimus ingentes deinceps dificultates sedabimus. est tamen arduosum huius rei congruam rationem reddere, praesertim si advertamus plures esse iure civili Conventiones, quae quatenus Conventiones duntaxat sunt in re adhuc integra sunt prorsus irrevocabiles, adeo ut neuter paciscentium invito altero a conventione resilire possit, ut patet in conventionibus nominatis, quae consensu constant. l. legitima 6. l. 1. ab emptione 58. de pactis. l. 1. §. 1. de rerum permutatione. l. si dolo. §. eadem de actionibus. l. non idcirco 12 Cod. de recindenda venditione. princ. inst. de obligationibus ex consensu, que ideo legitime Conventiones appellant. quod lex Civilis eas quatenus conventiones duntaxat sunt ad omnes civiles effectus, obligationis, et actionis eficacis corrobat, ex aliis vero iuribus exemplo pacti donationis verba de presenti concepti, et potuit, et debuit ante eorum traditionem, a legislatore civili firmari, que consideratio eo fortior evadit si observemus in puro pacto donationis, excellentiora principia naturalia obligandi reperiri, quam in puro pacto nominatorum contractuum emptionis, scilicet, et locationis, et reliquorum; proindeque si propter intrinsecam iustitiam naturalem ad obligandum legislator civilis pura conventionis, emptionis locationis re integra corroborat fortiori longe iure purum pactum donationis, fovere, legitimareque debuit. quod autem in pacto donationis excellentiora naturalia principia reperiantur facile probatur, quia in pacto donationis preter fidem reciprocam mutuum consensum, et concientiam pudoris humani, que sunt principia naturalia obligandi in omnibus contractibus communis reperitur etiam egregia virtus moralis liberalitatis cuius ratione homo sublevat hominem, est enim inter homines cognatio quedam naturalis, que ad bene faciendum sponte natura inclinat. l. servus 7. de servis exportandis, et quia nihil est mortalibus, aut antiquius, aut sanctius, quam sibi persuadere deum esse illum qui prodest mortalibus. Divus Thomas. 2a 2e q. 117. art. 10. Covarruvias lib. 2. comment. ... ... Mendoza lib. 2. de pactis Cap. 4. nº 49.

N. 7

Ratio cur pactum emptionis producit actionem, et pactum donationis non explicatur

... autem in sacra ... sincerius atque ... perspicua ratione redimus, scilicet ius civile Romanorum in media iuris prudentia eodem modo, de pacto puro donationis censuit, ac censuit de omnibus reliquis pactis nudis ... traditionem exceptis paucis nominatis proxime narratis, quod per tex. in l. iurisgentium 7 ff. de pactis. Ratio ... nis est quia legislator civilis qui tamquam speculator et arbiter iuris naturalis gentium, consuevit circa naturalem iustitiam pactorum, et circa naturalia intrinseca principia obligandi decretorie ... sere, circa pactum tamen donationis cum adhuc existit in puris terminis, sibi conventionis, suspendit iudicium, neque decretorie censet talem habere iustitiam naturalem, ut mereatur a lege civili firmari, neque talem habere iniustitiam naturalem ut debeat a lege civili reprobari, utique preter principia naturalia fidei reciproce, mutui consensus, et equitatis ... que versant in hoc et ceteris pactis ... lege de pactis lege de constituta pecunia l. stipulatio 95 § naturalis de solutionibus ... amplius 84 ... iuris prudenter spectat lex civilis, aliud liberali atque ... voluntatis ... est res promisse traditio. Traditio enim inter excelentiora adquirendi principia, atque inter ... ultima voluntatis indicia enumerant § per traditionem 40 inst. de rerum divisione.

Clarioribus rationibus explicatur cur pactum donationis non fuit confirmatum a iure civili

... ... fragmen... ... eis § traditio, Dimirum ex iure naturali gentium quod simplicius de maximis obligandi principiis abunde sufficerent fides et consensus, et conscientia humana, ad hoc ut quodlibet pactum, atque ... pactum donationis apud omnes pereque populos manu Regia defenderet, et naturalis ... ... ex alegatis proxime iuribus, et ibi DD. ius tamen civile de eis de obligandi principiis ... singularis ... ... quoque perfectissimum aliud adquirendi principium ... ... enim si donator imprudenter promittit ... si temerarie, ... si urbane tamen, absque ... ... se obligandi, ... in voluntate dubia, et forsitan erronea ... obligandi laqueos ius civile iniciet, et promitente ... obliviat ... illa que beneficientie morale virtute ... fert prodigentie ... habet, ... tex. in l. ... de incerto 25 ff. de prevaricationibus, ... 7 ff. de ... ... interpretibus nostris in eo ... ... ius civile ideo pacto donationis, et reliquis pactis nudis ... civile ... decretorie ... omissiones esse vel temerarias vel duntaxat urbanas, ubi fere omnes ... ... et Federicus Senensis ... in l. iurisgentium 7 de pactis, ... tamen ... circa horum naturalium principiorum ... ...

[illegible] quippe, si semel naturalia principia pacti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ius civile principia pacti donationis improbabit [illegible]
[illegible] improbaret traditionem etiam subsequentem quasi ex imprudenti voluntate profectam [illegible]
vigor. [illegible] enim harmonia [illegible] donare traditio [illegible], minimus et [illegible] [illegible] [illegible]
se [illegible] traditionis approbare [illegible] [illegible] proxima [illegible] decretoria [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible], [illegible] hos effectus [illegible] [illegible] [illegible] enim [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] traditio omni iure [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] naturalia
hoc conditio [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] similiter [illegible] [illegible] [illegible] semel [illegible] [illegible] ex hoc
principia pacti donationis [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] nec traditionem [illegible]
principiis profectam approbaret, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccaret.

Et in Cod. de [illegible] pater et [illegible], et heredem [illegible] [illegible] [illegible] mulier [illegible] pro debitore [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] graviter [illegible] [illegible], [illegible] velleianum, [illegible] voluntas mulieris promittentis [illegible] se obligandi ex deliberata voluntate profecta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] civile decretorie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mulieri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad velleianum, [illegible] exceptionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mulier [illegible] et graviter promittat [illegible] tamen civile [illegible] decretorie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] civilis legislatori naturalia principia [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] civile de [illegible] pacti nudis atque etiam de pacto donationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pacto donationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] traditionem [illegible] omnino [illegible] est [illegible] [illegible] de donationibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de donationibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab interpretibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ius civile determinate [illegible] pacta [illegible] [illegible] [illegible] donationis [illegible] [illegible] naturalia principia [illegible] [illegible] [illegible] civile [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] approbando neque improbando [illegible] [illegible] [illegible] deliberata voluntate [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], qua existente, [illegible] [illegible] donationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] traditionis [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de donatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pacto donationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iustitia naturali in principiis naturalibus [illegible] [illegible] [illegible] obligationem naturalem [illegible], vel actionem naturalem [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iustitia naturali in pacto donationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naturale [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lex etiam civilis [illegible] [illegible] [illegible] exigentia [illegible] iustitiae naturalis [illegible] actionem civilem ad [illegible] pacti donationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de iustitia et iure, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de iure [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iure civile, [illegible] [illegible] in [illegible] atque educatio [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] iure civili [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] atque educatione, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naturali, [illegible] in pacto donationis, [illegible] [illegible] [illegible] iustitia naturali, et [illegible] [illegible] [illegible] actionem naturalem ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actionem civilem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in principio et in [illegible] [illegible] de pact. [illegible] [illegible] naturale [illegible] [illegible] [illegible] iustitia naturali, [illegible] actionem [illegible] naturalem [illegible] [illegible] donationis [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] atque ex [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ius naturale [illegible] [illegible] [illegible] ius civile [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] donationi [illegible] inter [illegible] facte, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ius gentium, [illegible] [illegible] iustitia naturali in pacto, ex traditione, ex liberalitate, ex [illegible] amore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ius civile [illegible] donationibus [illegible] donationibus [illegible] amore, et [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Alienum Velleianum non facere promissionem, sed solutionem improbat

[illegible] de donatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

11. [illegible] adversus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conditiones que in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] publiciana [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] traditione a [illegible] domino [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conditiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

L. 1. § 11. L. de publ. in rem act.

6

iure dominii [illegible] [illegible] petat eo pretextu quasi sua sit iure dominii [illegible] illa Cuius usucapi-
onem iusta traditione incoaverat, quo pretextu Respicit extranei possessori qui sine causa possidet [illegible]
est l. 1. et 3. in pa. § ut [illegible] l. exceptio 17 de publiciana in rem. Cetericum in edicto pretoris [illegible]
sa iuste traditionis Conditio requirat, dubitat Paulus cur pretor traditionis Conditionem [illegible]
vat, [illegible] et citra traditionem possit in adorem transferri dominium, aut ius domino [illegible] aut
qualitas, qua sine traditione possit eius intentionem in iuditio publiciano adiuvare, et [illegible]
[illegible] Consultus in legato vindicationis, atque in donatione Causa mortis, ex quibus duabus Causis
absque traditione transfert dominium de legato vindicationis, atque in donatione Causa mortis
probat, in l. si tibi 86. § cum servus de legatis 1. l. si parte 16. § 1. ff quibus servitus amitt. [illegible]
gatis de donatione Causa mortis inter nostro patet, quod ut ibi [illegible] ad instar legatorum [illegible]
l. marcellus 15. l. si debitor 17. ff de donat. Causa mortis l. 1. § 1. ff si quid in fraudem patron
ex quibus infert Paulus, quod quemadmodum si res testatoris propria legetur, aut res donatoris [illegible]
[illegible] donetur Mortis Causa dominium quiritarium post mortem testatoris, et donatoris transferetur [illegible]
legatarii et donatarii intentionem in vindicatione directa fundare possunt absque traditione antece-
denti, ita similiter si res aliena a testatore legetur, vel a donatore Mortis Causa donetur, ius domino
finitimum in legatarium et donatarium post mortem testatoris, et donatoris, absque traditione trans-
ferri poterit: quippe uti est in [illegible] [illegible] ex eisdem Causis, ex quibus dominium sine traditione
[illegible] [illegible] vindicationem directam [illegible] finitimum etiam ius sine traditione transferet, [illegible]
[illegible] actionem pariat [illegible] vitalis lib. 1. variarum cap. 25. [illegible] de adipiscendi possessione [illegible]
remedio 4. n.o 106. ossualdus ad Donellum lib. 20. cap. 8. litt. O. [illegible] lib. 19 Pauli ad edictum [illegible]
l. 2. de public. ex quo tex. ibi literaliter [illegible] Scilicet [illegible] donationis [illegible] esse [illegible]
[illegible] obligatoriam [illegible] ante traditionem [illegible] adeo esse [illegible], ut ante omnem traditionem [illegible]
[illegible] Causa donatae dominium transferat, perinde quod donatio, aut [illegible] pacto [illegible]
[illegible] traditione perficiendi.

[illegible] [illegible] Respondetur a Doctoribus [illegible] esse arbitrandum si inspiciendum [illegible]
nem Mortis Causa in specie Pauli per pactum nudum factum fuisset [illegible] itaque donationem [illegible]
celebratam fuisse per stipulationem; [illegible] Mortis Causa donatio per stipulationem [illegible] 34. [illegible]
[illegible] ff de mortis causa donatione l. [illegible] 23 de donat. [illegible] sed quamquam [illegible]
[illegible] probabilis [illegible] tamen supremum [illegible] quod [illegible] esse [illegible]
[illegible] ex hoc tex. dominium absque traditione in Mortis Causa donatione transferri, si donatio [illegible]
[illegible] celebrata [illegible] esse Pauli [illegible] traditionem [illegible] expectare [illegible]
ter legatum et Mortis Causa donationem [illegible] in l. si tibi 86 [illegible]
de legatis 1. [illegible] 18. Pauli ad edictum, et lib. 20. [illegible] cap. 28 ossualdus ad Donellum
proxime Julius Clarus [illegible] lib. 2. var. cap. 4. n.o 17. post Baldum [illegible]
[illegible] alteri vel sibi, [illegible] in iure singulari [illegible]
[illegible] Pauli [illegible] affirmaret [illegible] interpretationem [illegible]
[illegible] dicere dominium ex stipulatione transferri
[illegible] l. 3. de oblig. et action. et toto tit. de V. O. [illegible]
[illegible] Causa in donatione Causa mortis, et [illegible] traditionis principium [illegible]
traditio enim adeo naturale acquirendi principium est, ut [illegible] dominium sine traditione [illegible]
[illegible] aut [illegible] traditione [illegible]
[illegible] 20. ff de acquirendo rerum dominio l. traditionibus 20 Cod. de pact.
[illegible] traditione

[illegible] in donatione Causa mortis in specie [illegible] per pactum [illegible]
[illegible] celebratam fuisse sed per veram et realem traditionem et inter donatorem et donatarium facta
[illegible] Pauli Comparationem inter legatum vindicationis [illegible]
[illegible] donationem [illegible] utrique Consultus procurat quod scilicet in utroque casu dominium [illegible]
[illegible] transferat quod [illegible] paradoxum est, sed tamen [illegible]
[illegible] rei donatae [illegible] Pauli [illegible] evidentissimum est [illegible] Mortis
[illegible] post donatoris mortem [illegible] possessionem per tradi-
[illegible] vel quasi usucapi-
[illegible] intentione publiciana [illegible] vera traditione et possessionis originem habeat [illegible]
[illegible]
[illegible] l. 1. § ut [illegible] de publiciana [illegible]
terpretatione bene in [illegible] tex. [illegible] de publiciana ubi [illegible]
de [illegible] qui sine traditione, et possessione, [illegible] hereditariam [illegible] restituta est [illegible]
te agit per publicianam adversus quemcumque possessorem rei hereditarie [illegible]
[illegible] possessoriam [illegible] ratione [illegible]
[illegible] possidere nomine, [illegible]
[illegible] 37. l. Postulante 44. [illegible]
[illegible] l. tutores § [illegible] 3. ff de administratione tutorum [illegible]
[illegible] de rei vindicatione
l. 8. de acquirenda possessione [illegible] Constitutum per fictam traditionem naturalem, et civilem [illegible]

Cur pretor in hoc edicto legis 1. ff de publiciana traditionem pro requisito adhibuit ad intentionem publicianae, cum in legato vindicationis [illegible] mortis Causa donationibus sine ea traditione transferat dominium et [illegible] rei vindicatio [illegible] publiciana ex [illegible]

[illegible]

[illegible] hanc mortis Causa donationem celebratam [illegible] stipulationem [illegible] dominium sine traditione [illegible] fuisse transla[tum]

[illegible] at veram traditionem in specie legis [illegible] fuisse [illegible] [illegible] possessione.

Publiciana sine possessione non competere l. 1. § [illegible] ff de publiciana [illegible] in lege [illegible] fideicommissarius [illegible] possessionem [illegible] publiciana.

transfert [illegible] nos [illegible] pluribus docuimus in nostro tractatu de acquirenda possessione [illegible] aut ex Communi Sententia ad intentionem publicianae omnino [illegible] tiraquellus de iure con stituti p.a pte nº 26. Vbe Senbequius ad Rubricam cod. de rei vindicatione nº 44. Rivaldus lib. 2 o Comment. Donelli [illegible]

Hast [illegible] urgentissima comparatione inter legatum vindicationis et mortis causa donationem a Paulo assumpta procedere nunquam posse, si vera perfecta traditio rei de nata intercessisset. Pondus enim comparationis apud Paulum, in eo literaliter consistit, quod dominium aut quasi dominium rei mortis causa donatae in donatarium post mortem donatoris ipso iure sine traditione transferat, quod mortis causa donatio ad instar legati vindicationis est in quo sine traditione vera, [illegible] ficta, dominium, aut quasi dominium ipso iure transfertur l. si tibi 86. § 2. de leg. 1. Sed [illegible] [illegible] alter comparatio Paul [illegible]. bene stare quod traditio rei donatae apud Paulum supponatur, et [illegible] dominium [illegible] itatradidisse non [illegible] procedat, si dicamus donatorem in illa specie possessionem rei donatae donatario [illegible] mortis dominium statim transferret, sed tunc demum donatoris mors insequatur [illegible] transferat [illegible] causa donatio per traditionem celebrata, [illegible] dominium in donatarium [illegible] tempore traditionis trans [illegible] tamen l. 2. l. si quis 29. ff. de mortis causa donat. [illegible] mors insequatur ex legatis iuris [illegible] transferat dominium vero non transferat, quos quod donatoris [illegible] licet revocabili statim [illegible] quo donandi modo illa differentia est, quod si dominium licet revocabile [illegible] auxilio non indiget, ut donatarium [illegible] praedicta translatio legis testamentariae duo [illegible] traditionis cum dominio revocabili, et tempore mortis dominium ciat utroque tempore dominium [illegible] tempore traditionis veri domini volentis [illegible] legis [illegible] confir [illegible] cum dominio irrevocabili, quod cum ab initio [illegible] translatio [illegible] traditione [illegible] translatum sit nullo speciali legis auxilio [illegible] et potentis [illegible] transferentis [illegible] natio generalis quae traditione domini volentis, et [illegible] ut dominium [illegible] dominium transferre absque auxi de rei divisione. Ceterum traditio illa [illegible] post in donatarium dominium [illegible] Deinde non tempore quo donatoris mors insequatur nullo tempore post in donatarium quod donator [illegible] Deinde non tempore [illegible] legis testamentariae imprimis non tempore traditionis quo donatio [illegible] donat [illegible] mortis quod donator non [illegible], est enim tempus illud extremum [illegible] voluntas cum morte [illegible] de rebus suis, quod de rebus alienis disponere potest dominium [illegible] invito auferri non potest [illegible] ipso iure [illegible] hereditatem iacentem [illegible] [illegible] circa hanc iuris necessitatem [illegible] § 4. 1. de iure dotium l. si [illegible] 39. de manumiss. [illegible] potestatem ad speciem mortis causa dona [illegible] relaxarent legis [illegible] viralis testamentariae [illegible] iuris necessitas persuaderet non [illegible] [illegible] prostraxerant ad eum effectum, ut quaevis iuris [illegible] transferri [illegible] tamen auxilio legis testa [illegible] donatarium causa mortis dominium ipso iure transferri [illegible] acquisitionem [illegible] [illegible] quae vim potentiam quod suam explicando dominii acquisitionem radicanda erat, impedimentum removeret [illegible] in persona heredis testamentarii [illegible] [illegible] rei donatae acquisitionem in donatarium ipso iure collocaret [illegible] eadem, quod dominii rei donatae acquisitionem [illegible] in legato vindicationis operatur, in quo [illegible] nihil aliud est, quam quod eadem lex testamentaria in legato [illegible] sicut reliqua [illegible] hereditate [illegible] iuris necessitates [illegible] oportebat rei legatae dominium [illegible] derivare. Ceterum legis potentia [illegible] heredis [illegible] a quo ad legatarium derivare [illegible] ipso iure transferret heredis acquisitionem antevertendo dominium rei legatae in legatarium ipso iure [illegible] l. si tibi 86. [illegible] vulgatis de legatis in quo acquisitionis modo consistit [illegible] parationis quam Paulus inter legatum, et donationem mortis causa adducit [illegible] traditio [illegible] ultra traditionem non requirere quod quamvis re vera in donationis causa mortis translationem, tali tempore tra [illegible] intercessit, traditio tamen illa inutilis fuit ad dominii translationem [illegible] potestas sit quae dominium [illegible] [illegible] quam tempore mortis [illegible] legis testamentariae [illegible] Paulus sine traditione [illegible] transfert, non traditio non mortis voluntas recte quod dicit Paulus sine traditione dominium transferri: non quia ex eo quod traditio non intercessit, sed potius ex eo quod traditio quae intercessit insufficiens fuit ad dominii acquisitionem post mortem donatoris peragendam [illegible] [illegible] lib. de erroribus prag. decade 44. errore 5. cum sequentibus.

[illegible] adversus nostram conclusionem [illegible]

[illegible] lex in l. 2.a cod. de dote cauta non numerata, quae loci proponit maritus qui constante matrimonio animo donandi in quodam instrumento dotali de [illegible] promissis [illegible] in dote adscripsisse uxori [illegible] [illegible] quae [illegible] ab uxore non acceperat, sed donandi animo adscripsit, assignavit in dote [illegible] [illegible] in hac specie quaeret [illegible] ex oratione divi Severi, haec donatio quae ab initio non valuit, morte mariti donatoris confirmetur, nominatim oratio Severi (sive eius filii Antonini) seu quod verissimum est utriusque (ut [illegible] Duarenus) hoc [illegible] in [illegible] Emiliano, ut donationes omnes inter virum et uxorem [illegible] prohibitae morte donatoris confirmentur, si expressim revocatae non appareant, l. [illegible] 32 [illegible] §§ de donat. inter. l. donationes 25 cod. eod. tit. l. in donationibus 22 cod. ad l. falcidiam. In qua specie [illegible] [illegible] Alexander, quod si maritus hanc donationem [illegible] [illegible] non revocasset, posse mulierem mortuo [illegible] marito [illegible] in dote adscripta ab heredibus mariti petere tamquam ex donatione [illegible] morte confirmata, quae sententia adeo celeberrima est, quia omnes [illegible] omnium interpretamentum et [illegible] [illegible], nullibi enim ex contextu apparet aut traditio, aut stipulatio, in qua [illegible] nulla donatio neque inter virum et uxorem, neque mortis causa [illegible] per l. [illegible] 23. 38. [illegible]

Ca nostram [illegible] nem obstat [illegible] pondus [illegible] legati vindicationis et mortis causa donationes in eo consistere quod sicut in legato vindicationis sine traditione [illegible] potestate legis transfertur dominium, ita in donationibus causa mortis, [illegible] duos modos [illegible] donationum causa mortis [illegible] cum [illegible] donatori [illegible] tamen possessio non dominium transfertur secundus est [illegible] ante mortem donatoris [illegible] traditur [illegible] dominium transfer [illegible] licet revocabile [illegible] illa [illegible] [illegible] nec tempore traditionis nec tempore mortis [illegible] [illegible] tempore mortis dominium sicut legato vindicationis et de hoc casu loquitur Paulus in comparatione legati vindicationis et mortis causa donationis [illegible]

[illegible] 14

Obstat etiam nostrae conclusioni lex 2 cod. de dote cauta non numerata, ubi mulier ab herede mariti actionem habet ad consequendum id quod a marito promissum erat

... vero q[uod] in predicta Alexandri specie nec traditio nec stipulatio inter virum, et uxorem proba... quia maritus nihil aliud fecit, quam in dotali instrumento dotis assignare fundum ... qui ab uxore dotis nomine non acceperat: Porro hec consignatio assumi ... contractu sola est non traditio, ut ... l. si voluntate 4. cod. de dotis promissione ubi in ... specie confessio facta a marito de quibusdam rebus dotalibus non acceptis, ita quasi tradita fuissent ... non traditio, neque stipulatio Saliceus ibidem et Bartolus ... qui pecunia[m] 3o de rebus creditis ... tamen apud Alexandrum hec donatio tamquam legitime confecta confirmatur ... ad substantiam donationis sola conventio desideratur que resultat tacite ex consignatione mariti, uxore presente, ... tante ... ita ex hoc tex. Tradunt Saliceus, et Bart. Scipio Gentilis ... 3. ... de donat. inter ... et lib. 4. cap. 28. Antonius Faber lib. 2. Coniecturarum cap. 7. et lib. 19 cap. 2. et 3. de erroribus pragmaticorum decade 24. errore 2. Duarenus ad tit. de donat. inter cap. 4. Cuiacius lib. 5. miscellaneorum ... lib. 8. coment. Nicolaus Valla de reb. dub. tract. 11. cap. 9. Petrus Barbosa in l. 3 ... ff. soluto matrimonio n. 67.

25

neque valet dicere orationem Severi non solum ... confirmatas donationes coniugales per traditionem factas, sed etiam per stipulationem celebratas

Et primum Faber, et Duarenus ubi proxime, hanc Alexandri ... interpretationem de donatione coniugali per stipulationem facta, at donatoris silentio, et morte confirmata quasi oratio Severi non solum donationes coniugales per traditionem factas, sed etiam per stipulationem celebratas morte donatoris confirmare ... ex l. stipulata 33. ... 32. §1. vers. ut fiant eius cui donate sunt, et obligatio sit civilis ff. de donat. inter, que postrema verba de obligatione civili ... ad donationes per traditionem factas referri non possunt, ex quibus nulla reciproca, aut non reciproca nascitur obligatio l. Aristo 18. de donat. ... necesse est ea verba ad donationes per traditionem factas referri non possint, ex quibus nulla reciproca, aut non reciproca nascitur obligatio l. Aristo 18 de donat. necesse est ea verba ad donationes per stipulationem factas, et morte confirmatas referre ... tex. in Novela 162 cap. 1o movent denique ex nostro tex. in d. l. 2. de dote causa non numerata, ubi donatio legitime confecta quia hec est donatio per stipulationem facta, non per traditionem neque per purum pactum q[uod] tacite resultat ex ascriptione, et ... conclusione ... tex. in d. l. 4. cod. de dotis promissione. ... hec interpretatio ab omnibus fere doctoribus exterminata est q[uia] ... ... ff. de donat. inter, quo loco liquido docemur orationem Severi, ... confirmandis donationibus ... pertinere ad donationes per stipulationem celebratas, quam sententiam et Ulpianus probat, et ut receptam laudat. Ratio autem Papiniani duplex esse videtur prima ex verbis ipsius orationis deprehensa in d. l. 32 §2. ibi heredem vero eripere forsitan adversus voluntatem durum et avarum est. q[uod] oratio Severi ad res traditas pertinet, que alias eripi a donatore possent, non vero ad res per stipulationem promissas, que eripi non dicuntur, sed ad summum ... retentio ... et retineri. Secunda ratio pro Papiniano ex Costano de summ. lib. 8 coment. cap. ... de donat. inter, q[uia] credendum est maritum eius promissionis penituisse, quam numquam adimplere poterat enim maritus res donatas, at q[uia] etiam traditas ... per penitentiam eripere. l. 5. §. ult. ... l. sequenti de donat. inter, ceterum si traditas non eripuit eas morte confirmasse ex oratione Severi ... d. l. 32. l. donationis 25. cod. de donat. inter ... si maritus res donatas non tradidit sed per stipulationem promisit quam numquam implevit, ... morte eum promissionis penituisse existimandum est, qua ratione ante Costanum adductus est Baldus in l. 2. cod. de inofficiosis donat. Consentit Gomez noster lib. 2 var. cap. 4. Iulius Clarus lib. 4. Sententiarum §. donatio questione 11. n. 6. Covarruvias de testamentis 3. p. ... Rubrice n. 4. Scipio Gentilis lib. 3. cap. ... de donat. inter.

26

... de donat. inter, ... de alimentorum prestatione ... de donat. mortis causa.

Neque obstant iura a Fabro, et Duareno adducta non primum ex l. 33 de donat. inter loquitur de donatione alimentorum nomine facta utique in annum, et menstruo ratio alimentorum ... ratio donationis versatur de alimentis patet, q[uia] alimenta sub appelatione anni, et menstrui comprehendunt. l. ex anno 15. ... 28. de donat. inter. l. sicut ... cod. eodem tit. Barbosa in l. 34. ff. soluto matrimonio n. 67. et deinceps Scipio Gentilis ubi proxime; q[uod] autem in predicta alimentorum ... donatio versetur probat tex. in l. quidam 22. ff. de pactis dotalibus, maritus enim q[ui] matrimonii nomine quotidiana alimenta uxori impendere debebat sine dubio donat si eadem alimenta uno cumulo, et una prestatione annuatim uxori representant, ut suo non mariti arbitrio se ... alat Saliceus in l. 11. cod. de donat. inter. rursus hec anni donatio tametsi ab stipulatione prodeat prestatio tamen et traditio ea pridie ante mortem donatoris inchoata est; q[uia] ut ex dictis iuribus ... ... maritus non solum promisit annuatim, verum etiam annuatim tradidit d. l. quidam 22. d. l. annuo 15. difficilius certe est secundum argumentum ex l. 32 vers. et obligatio sit civilis ff. de donibus inter. que verba ... ... commode interpretari possunt nisi de donatione per stipulationem inter coniuges facta ... ... Duarenus intelliguntur. Ita tamen non ... Cujacius et Gentilis veram solutionem adorati sunt, ... tamen ea explevit. Dicendum itaque est ... nequaquam ibi agere de donibus inter coniuges per stipulationem factas quinimo loquitur ... de actionibus donationis causa iure ... q[uo]quo modo coniux donator actiones ... suo adversus debitores suos in donatarium coniugem tit. donationis, in iure ... transfert, ut eas actiones contra debitores donatoris exerceat, que cessio tametsi efficaci civili actione coniugi donatario ... dum adhuc vivit donator, quia donatio est prohibita, confirmatur tamen silentio donatoris ex oratione Severi, ita et post mortem donationis actio civilis efficax donatario superstiti adversus debitores defuncti ex oratione Severi decernatur ita ... et ... Ceterum hec ... nostro ... sunt nisi coniux donatarius ad perficiendam donationem easdem actiones ... vivente ... donatore suo nomine exercuerit ... hoc enim exercitio ... vivente ...

... et 32 de donat. inter ... et obligatio sit civilis ... de ... causa ... civilis.

donatore inco actum pro traditione est quia et Realis et veris veri Rei donatae argumento lex in l. si eo 26 § de donit. ter. Alioquin sola cessio atque exercitio actionum earumque rerum immo non sufficere ad fecit. enim existimis, quae ex oratione Severi confirmet, Sed enim eorum incorporalibus naturae sit, ut neque ipsa neque subdi traditioni importet, ut omnes DD. latent necesse est, aut actiones sesas per donatarium, sive donatore exercere, aut donatione cadicam fieri, neque ex oratione Severi confirmari, dum ciri in eod. Cod. si quis alteri vel sibi Carsera in l. 34 solut matri. nu. 78, post Baldum in l. Cod. de insinuat. neque nos latet plures donationes inter privatos factas ex oratione confirmari, quae sola cessione liberatione, et acceptilatione consistere videntur, l. si hic 32 § sive autem 23 l. vir 54 ff. de donit inter v. et u. Forsan §§ si donationis 6. ff. eodem tit. veruntamen in dictis iuribus praeter cessionem, liberationem, et acceptilationem, Realis etiam actus Retentionis ad perficiendam donationem ex oratione Severi intercedit. Retentio enim pecuniae debitae, atque etiam Retentio bonarum eorum promissi, plus est quam traditio ut in eadem, pe ut docuit Baldus in tract. de pact. nu. 33, Caccialupus in eodem tractatu quæst. 6 nu. 20. quod eadem satis observassent Accursius, Cujacius et Gentilis docuerunt solam cessionem ex oratione confirmari, nisi sibi nimo asserendum est nullam ex enarratis donationibus morte et silentio confirmari, nisi sibi eius donatoris patientia intervenerit et donatarius actiones, sibi sesas exercuerit aut pecuniam sibi accepto latam Retinuerit quod indubitanter persuadit ex Rationibus et quibus supra sed Romano docuimus donationem per stipulationem factam ex oratione Severi non confirmari l. Papis 33 ff. de donit inter — Ad hec minus obstat lex in novella 162 cap. 1 nam ut ex verbis novellae apparet lex Finiminis eam quaestionem non decidit ex iure Romano, sed ex constit. sua in l. 35 § ult. Cod. de donationibus et inde verficiunt quod inter eodem tit in quibus iuribus solum pactum nudum ad perficiendam donationem sufficit proindeque solo pacto morte et silentio donatarii ex Rone Severi confirmat, et licet vera sunt et novellae iuxta Cujacium quamvis alter scripsi Gentilis ubi proxime omnium autem persumme Mendoza lib. 2 de pact. cap. 10 nu. 3 quod Allegans actio quin Duarenus dispto in satis percepta inter duplici ratione Severi patris, et Antonini filii praecepit egit

Sucedit 2° Hominum Controversia interpretatio, per quam Arbitrantur idem in nostra lege donationem mariti augentis dotem uxoris, post mortem mariti tanquam legitime confectam confirmari, quia consumata fuit per constitutum possessorium quod quidem ficta traditio est, sed tamen vera possessio, maritus enim qui Res suas ipse possessas in dotem uxori donationis causa adscripsit id egisse videtur, ut non suo sed uxoris nomine Res in dotem assignatas, deinceps possideret quod per lex in l. quaedam 77 ff. de Rei vindicat. l. 28 § nu. 18 de acq. poss. l. 28 Cod. de donat. l. 8 et 9 Cod. teodosiano eodem tit quae inter pretatio utpote communis et speciosa necnon etiam doctissime dissipavit, sed tamen aut cerevisiae factimus, aut ipsa falsa est, observavimus enim iam pridem in nostro tract. de acq. poss. ordine ubi de constituto possessorio tractamus, nequaquam posse coniugem donatorem Rei donatae possessionem per constitutum possessoriam in coniugem donatariam transferre quod et liquido docuerunt Bartolus lapsa Iure civili, transferens in l. 1 § si vir ff. de acq. poss. Iason in l. 3 § in amittenda ff. eodem tit, et Vechius in l. 1 Cod. eodem tit. Tiraquellus de constituto possessorio tertia parte nu. 18. Ratio autem nostra est accerrima, nimirum translatio possessionis per constitutum possessorium introducta natura iis non est neque iure gentium cognita, sed immo civilis est, ex potestate et fictione iuris Romani admissa ex allegatis iuribus. Porro iuris civilis potestas cinget ne fictio admitti non potest in actu illicito de quo legislator civilis praesumet esse turpis qualis est donatio inter coniuges l. 32, et 3 ff. eodem tit adeo ut ipsa possessio sit etiam illicita inter quas donationibus inter ea obicat. hec Ratio iuxta nostra principia quippe tota constituti possessorii subita in eo Taliter consistit quod Retentionis dominium, seu facti possidendi dominium ex voluntate personae suae in tuentis legis auctoritate adiuta, transfert in personam constitutariam, cuius translati dominii Ratione possit et debeat persona constitutaria Retentionis, et possessionis domina appellari, eorum quae dominii translatione sive transmigratione, tota adquirendi, et amittendi possessionis Ratio consistit ut liquido docuere saepius sed lubricari fuerit, a nobis ita intellectus in l. possessio 18 de acq. poss. quibus consequens est quod haec dominii translatio facienda est a persona volente in personam volentem talem, tamenque vel generaliter vel specialiter adquirere iure civili aut gentium prohibeat, peragi adquirere nequaquam potest, quia ius et potestas iuris civilis cuius so la potentia, haec translatio peragit, nequaquam per in actu illicito, et turpi exspectari, propterea Ratione neque filius neque servus possessionem Rei furtivae aut violenter occupare possunt domino patrive adquirere. l. 9 servus 24 ff. de acq. poss. Enim vero, si maritus non per constitutum possessorium, sed potius per Realem traditionem mulieri, possessionem donationis causa cedat maritus vere possidet ipsaque possessionis domina naturalis l. 1 § si vir de acq. poss. lege § Vacui 9. ff. de Vectrar.

Controversiae interpretatio nostrae legis de dote aucta in numerata et speranda donatione consumata per constitutum possessorium.

Obstat dicentibus constitutum possessorium introductum esse iure civili, et inter iura civilis potestas admittenda est in actu illicito, sicut in donatione inter virum et uxorem.

Ceterum hec acquisitio ex potestate iuris civilis non peragit, sed ex alio cap. fuit, nimirum qui facti
et naturalis Retentio mulieris accipientis interveniat, ingenerand quodam dominium naturale
ipsius facti retentionis in muliere inducit, quis Civile impedire non pot quia facti infirmari
vere ius Civile non pot l. in bello 12 § facti ff de cap. et postlim. Cujacius tr. ... de equali
tate dotium § 1° q ex hagatone poeta docuit Aristoteles lib 4 metha. conducit tex. in l. Vo
ve 43 § 11 sub Conde 9 de adilitio edicto.

Iam vero cum hec nobis displiceant quamen no
bis placeat exponere necesse est, q Arbitramur Alexandrum in nostra specie liberaliter ac
ceptum loqui de incremento dotis donationis, cuius facto non tam per subscriptionem et accepta
tionem in dotali instrumento verum etiam per Reale traditionem que vel antecessit vel saltem
subsequuta est, ad scripturam donationis. Ceterum quia hoc incrementum ita donatum, heredibus ma
ris mariti donatoris dodrantem excesserat, atque falcidie quantitatem minuerat, heredes ma
riti adversus uxorem donatariam ex incremento dotis, a muliere iam pridem possesso, illam
legis falcidie portionem vindicabant, que per eandem l. falcidiam adversus donatariam illo
rum imminuere deberet. Quippe quia donationes Coniugales ex Oratione Severi silentio confir
mant. Redacte sunt ad instar mortis causa donationum, in quibus lex falcidia locum habet
l. in donationibus 22 Cod ad l. falcidiam l. si hic fratris 32 § 1° de donibus inter, argato ...
in l. sed usufructus 82 § 1° ff ad l. falcid. l. si in 3 Cod de falsa causa adiecta ter sic intel
ligendus in l. ex verbis 44 in fine Cod de donibus inter, atque hunc sensum habere Credi
mus verba illa alexandri ibi ab heredibus mariti quatenus liberalitas interposita
iure minuta est peti pot. et plane imperatorem his verbis de porcione falcidiaria loqui opi
nio est non solum Recentiorum verum etiam antiquorum post accursium Bartolum et salicetum
faber lib 19 Coniect cap. 2° et 3° ... lib 6° cap 7 Cujacius in notis ad nostrum tex. gentilis lib 4
cap 29 de donibus inter Gomez 2° variarum cap 4 nu 16. sed quamvis ab his non discentiamus
in eo q precicta verba de lege falcidia interpretent discrepamus tamen insigniter, qua
tenus illi ut ab hac alexandri donatione traditionem Removeant, hec verba interpretan
de muliere donataria non possidente que per actionem ex stipulatu (ut faber et duarenus)
vel per actionem Rei vindicationis ut accursius et Bartolus incrementum dotis sibi constitu
tum pro portione dodrantis, detracta falcidia adversus heredes mariti donatoris experiri
quandoquidem pro * [illegible] parte liberalitas mariti iure falcidie minuta est, ex alegatis iuribus
nos vere omnino contra arbitramur, quinimo ad suppenendam traditionem in hac specie de qua
tractamus inconstanter afirmamus hec verba accipienda esse de heredibus mariti non possi
dentibus, quia adversus mulierem incrementum dotis iam pridem possidentem falcidie portio
nem vindicant, in donatio modum leg. falcidie excesserat, in quo posteriori sensu nostro hec
alexandri verba intelexit antonius Concius in notis marginalibus ad hunc tex, tota q huius
tex dificultas in eo versat an obscura alexandri verba de muliere non possidente que agi
tat (uti omnes volunt) an de heredibus non possidentibus qui adversus mulierem iam possidentem
tro portione falcidie experiant versa quidem imperatoris ambigua sunt, sic Rationi
iuris tantum verum etiam Ratione gramaticale exponimus, nos scimus fore ut exceler ...
gramatici pro nobis stent. Integra Oratio ita se habet, q de suo maritus donandi animo
incrementum doti dedit ab heredibus mariti quatenus liberalitas iure minuta est, ...
Enim vero nisi alexander semet ipsum ... pretamus resucitet, nullus gramaticorum ... per
suadebit, eum tractare de muliere agente non possidente imo nos facile persuadebimus eum loqui de he
redibus non possidentibus qui adversus mulierem iam possidentem experiunt, q preter rationem grama
ticalem propia etiam verborum significatio estagitat: dicit enim Alexander maritum non dicit res suas ...
adscripsisset verum etiam dicit maritum incrementum dote dedisse ibi incrementum doti dedit Porro verbum dare
realem donationem significat. l. ult. ff de condict. causa data l. ubi 75 § ult. ff de V. O. et plane si doctoribus ...
realem traditionem abnegare qui tex dicit maritum adscripsisse et consignasse in dote, ... nobis non licebit ...
Antonio Concio eficacem dationem inferre ex verbo dare ex alegatis iuribus. Credimus certe ipsi
imperator ita dixisset, qui incrementum dotis dedit neminem dubitaturum realem traditionem inter
venisse, iam vero q obscurius dixerit, qui incrementum doti dedit, cur eleganter sententiam, ...
tantes iuris rationem deturbabit. Constantem ~~est~~ iniqual iuris rationem, q ex quacumque ad ...
sariorum interpretatione supra relata iuris ratio non constat, sive enim dixeris Mulierem ex
stipulatu agere cum fabro et duareno sive actiones rei vindicationis virtute constituti ...
tris cum omnibus interpretibus laqueos insides inextricabiles, propter rationes de quibus supra
disputabimus, que utrumque mulieris remedium indubitanter, removent. Ceterum in eo articulo
in quo imperator Alexander heredibus mariti non possidentibus actionem rei vindicationis discer
nit, ad persequendam portionem falcidiariam detrahendam ex mortis causa donatione per orationem
severi confirmata, consulto pretermitimus eleganter differentiam ab imperatore sapienter insti
nuatam inter modos detrahendi portionem falcidiariam ex morte causa donatoribus videlicet ...
quis legatis, quippe ex mortis causa donatoribus a donatario tempore mortis possessis portio falci
die iure tantum vindicationis detrahit; uti probat Alexander, et confirmat tex. in l. ... § ...

Nu l ...
... vera ... traditionem intervenisse in l. 2 Cod de dote cauta non numerata asseveramus.

* [illegible]

loquitur de mu liere possidente non de here dibus possiden tibus

verbum dare re alem donationem significat

... ex do nationibus causa mortis iure vindicatio nis detrahit fal cidia ex legatis vero iure retenti ...

ii. ff. quoad legatorum ceterorum ac reliquis legatis tamen si tempore mortis a legatario pertinebit
quae testatoris possident non iure vindicationis sed iure potius retentionis beneficio interdicti quod
legatorum portio falcidiae detrahitur. l. fin. ea 26. cod. ad legem falcidiam iuncta l. 1. ff. de eod. quod legatorum
iuncta l. Pater 14. §. 1. et l. sequenti §. 1. l. acceptis 43. §. 1. ff. ad legem falcidiam de quo articulo videre
dignum est interim bene pugnans Faber lib. 6. conject. cap. 2. et 3. et lib. de erroribus decade 44. error contra
Cuiacium lib. 8. observation. cap. 2. et lib. 10. cap. 28. illud pro coronide adiicimus scilicet verba illa alexan-
dri scilicet donationem legitime confectam esse nequaquam intelligi debere de donatione perfectione
tione celebrata cum Fabro et Duareno sed potius intelligendam esse de donatione iuxta legis cinciae et iam
pie sanctionem factam utraque enim lex modum imposuit coniugalibus donationibus arguto lex iuncta
epigrafe in ff. de condictionis 36. et l. 33. iuncto inscriptione ff. de donat. causa mortis. Baldwinus
in tractatu ad l. Pasial. cap. 4. Gentilis de donat. inter lib. 4. cap. 18.

Ex his qui disputavimus ad textum d.
l. 2. iam certa elucet conciliatio ad textum in l. cod. de donat. ante nuptias quae textus tamquam summe contrarium
interpretes exhibent et quidem quo ad primam partem illius textus attinet res expedita: donatio enim ante
facta inter sponsos prohibita iure civili non est. l. cum 6. l. si ante 8. l. cum veteres 15. cod. de donat. ante
nuptias l. si sponsus 5. in principio l. seia 66. de donat. inter quas circa l. sponsa et sibi a sponso ante
nuptias donatas et traditas, si de sponso nomine dotis tradiderit, res efficaciter vero dotalis quae de
inde mulier matrimonio per mortem vel divortium soluto tamquam dotales cum omni privilegio haberet
dotis per actionem rei uxoriae recuperavit l. unica cod. de rei uxoriae actione quod privilegio se non haberet
si tamquam donatas dumtaxat, et non tamquam dotales repetere. l. 3. cod. de falsa causa dicta legato
l. si divortio 23. ff. de v. o. iuncta l. si rerum fructus 81. §. 1. ff. ad leg. falcidiam. Posterior certe est
secundus casus in quo sponsus ante nuptias contractas animo donandi confessus est in instrumento
dotali se certam accepisse in dotem quae re vera non accepit confessus tamen est se accepisse animo donan-
di et augendi dotem et ipsi imperatores affirmant: decernunt quod hanc donationem adeo inutilem esse ut
neque soluto quidem matrimonio possit mulier per actionem de dote rem donatam adversus heredes mariti
repetere cuius contrarium videtur extare scriptum in l. nostra 2. cod. de dote causa et quod magis est donatio
in d. l. 1. facta fuit a sponso in l. vero 2. facta fuit a marito constante iam matrimonio. Veruntamen
ut non pareat ab hoc textu difficultatem expediamus ut prius observavimus in casu d. l. ...
tione inter sponsos per puram ... falsa posse et quidem tacite ... ex confessione instrumenti ...
in sponsa presente et acceptante arguto textu in l. ... de dotis promissione quia ...
putatio neque traditio neque constitutum possessorium intervenit ...
in his circumstantiis intercepisset, non dubitaremus affirmare donationem ... neque per ... constitutionem ...
in ... legitime confectam peti a muliere posse, neque actione de dote neque ... vindicatio ...
sed ut in primo disposito ... legis ... actionem ex stipulatu ...
ut l. 3. cod. de falsa causa adiecta legato l. si divortio 23. ff. de v. o. iuncta l. ...
vindicatione et plane omnes ... ab illo textu ... moveant stipulationem et traditionem ...
... constituto ... possessorio dubitant, quod videtur resultare ex confessione ... atque hic est nodus ...
explicant omnes solvit Cujacius et Salicetus in dicta l. ... Cujacius lib. ... observat. cap. 4. ...
lib. 4. cap. 17. de donib. inter. Faber lib. 19. conject. cap. 1. nos autem ... ponderibus verba textus ...
iuremus confidenter observavimus neque constituto quidem possessorio ... intercedere quia
sponsus nullam rem ... certam designabilem ascripsit in dotem ... animo donandi ...
in dotem accepisset ... confessus est se accepisse ducenta neque ...
aut alibi se habere possidere ea ... quae in augmentum dotis ... inserta a ...
... necessarium est ad habitum constituti possessorii in re et ingerita atque ...
... possessio nequaquam per constitutum possessorium dari arguto textu in ... ff. de rei vindicatione et textu in nostra lege 2. cod. de dote cauta ubi in ... alexander ...
... possessorium confingunt, maritus de suo adscribebat et inquit alexander ...
... certam et designabilem adscribebat. Ratio est conclusionis ... quia ... constitutum possessorium ...
... sit presentanea possessionis translatio ... de adq. poss. ...
... est me aliis rei presentaneam possessionem transferre, quam actualiter ...
... aut naturaliter ... unde bene doctores ...
... fictione in qua celeritate ... actionem ... facultate agentium ...
... vel esse presentem ... ut in facultate ... in quibus ...
... tradere et detrahere ... debent, ut patet in omnibus speciebus ...
... actionem ... l. 3. § penult. et ... de donibus inter ...
... de reb. credit. ... ff. de publiciana in rem ...
... ff. de adq. poss. ... Faber lib. 19. conject. cap. 3. Gentilis de ...
... ff. de reb. cred. ... ergo constituto possessorio ...

Verba Legati ... confessione ... ex parte ... heredis ... 18.

... donat. ... ex eo ... ab heredibus mariti, si ... actione ... donat. a marito

... Cons. ...

proprius ideo sit sed actibus illis in quibus celeritate coniungendarum actionum unus actus occulti omnes DD. consentiunt fateri necesse est posse constitutam pecuniam ex illa confectione non dependere in qua sponsus nullam rem suam certam designabilem in dotem adscripsit, sed potius quantitatem in genere esse in pecuniam in dotem ascripsit. Recte ergo et sapienter imperatores in specie tex. in l. 2a in 2o Responso docent ea donatione nihil actum esse postquam hec scripsimus incidimus in locum Domini francisci de amaia lib. 2o observat. cap. 10 qui aut parum aut fere nihil a nobis ...

n° 19 Rursus adversus principalem conclusionem et eius rationem obicies tex. in l. 7 iurisgentium in princip. de pactis et tex. in l. 1a ff. de rerum permutatione in quibus loci sed vlpius et paulus quasdam peculiares notas referrent quibus illi contractus dignoscerent qui ante omne implementum ex sola conventione perficerent, eam ut civiliter obligarent hanc singularem notam exposuerunt ut illa conventio ipsa sit conventio nominata id est ut in generali nomine conventionis non stet, sed post emissam conventionem, ante omne implementum in speciale nomen transeat, veluti emptio, societas, locatio et mandatum, quorum ea est natura, ut ante omne implementum in generali nomine conventionis non stet, sed confestim in conventione nominatam emptionis et locationis et cetera transeat, aliter atque conventiones ille que in generali nomine conventionis semper stant, quales sunt innominati contractus do ut des, do ut facias, facio ut des, et facio ut facias te naturales ... ff. de prescrip. verb. l. ex placito 3 Cod. de rer. permut. sed et 2 Cod. eod. l. iurisgentium 7 in principio § 1o ff. de pactis, iste autem conventiones innominate quia nunquam in speciale nomen transeunt quatenus conventiones sunt ante implementum alterutrius partis contrahentium nequaquam obligant, sed sic est pactum donationis in generali nomine pacti non stat, confestim transit in nomen speciale et quidem elegantissimum quale est donatio, ergo pactum donationis re etiam integra contractus est nominatus, proindeque quatenus conventio dumtaxat ante omne implementum perfecta est, et irrevocabilis contractus, his accedunt quod conventio ipsa donationis infinities appellatur contractus cui efficacia civilis dat. l. ... donationis 4 ... Cod. de donationibus inter, l. ... a Zenone de quadriennia prescrip. l. penult. Cod. de donationibus inter, l. ... l. 1a in principio Cod. de precijs decurionum lib. 10 cum alijs congestis a tiraquello post leges concubiales glossa ... 43 ... sequent.

In margine: ... et conventionis ... efficaciter ... obligat ... nota ... leg. 7 de pactis ... stat in generali nomine pacti sed transit in pactum nominatum ... Sed sic est quod pactum donationis in generali nomine pacti non stat, sed transit in nomen speciale donationis ... efficaciam ex pacto donatio habere debet. Comprobarunt dic. ... hec quinque iure probantia donationem esse contractum nominatum.

20. ... non ex ... respecto post Bart. in l. 7 ff. de pactis, et in l. 9 § 1. de donat. respondent omnes fere omnes doctores donationem hoc elegantissimum nomen (donatio) non habere ante implementum pacti; implementum enim est, quod hoc nomen donationis parit, proinde que donatio non est nomen ipsius conventionis, sed nomen executionis, atque id circo donatio non est nominata quatenus conventio est, sed quatenus impleta est, qua assumptione efficacius doctores ex eo probare videntur; quod scilicet plures contractus sunt, et quidem nominati, quorum nomen non a conventione ipsa, sed ab implemento proficiscunt, veluti mutuum, depositum, et commodatum, et alij ... quam consensu tantum quippe mutuum est, non quod mutuare promitto, sed quod mutuo do l. 2. § 2. ff. de rebus credit. depositum non est quod deponere promitto, sed quod realiter depono § preterea 4. inst. quibus modis re contrahit; et sic de commodato, et precario l. 1. § 1. ff. de precario § 3. inst. quibus modis re contrahit. his quoque contractibus non conventio, sed implementum peperit nomen, quibus adiungenda est donatio, cui non promitio, sed datio nomen peperit l. 1. de donat. l. Senatus 35. § 1. ff. de mortis causa donat. ex quibus inferunt donationis perfectionem in media iurisprudentia non ex pacto sed ex traditione constari: aliter atque conventiones ille, que ante omne implementum in generali conventionis nomine non stant, sed confestim transeunt in nomina specialia, veluti emptio, locatio, et similes quibus non executio pacti, sed ipsa conventio, atque promiscuus consensus nomen peperit. ita Bart. ubi supra Salicetus in l. 3. Cod. de condictione ob causam. Donellus lib. 12 Coment. cap. 10 fortunius in l. 7 ff. pactis Berengarius fernandez in l. pacta 77 de contrahenda empt. e Padilla in l. 5 ff. de prescriptis verbis Corracius lib. 2 micellaneorum 25. Vasquez menchaca controversiarum usu frequentium lib. 2 cap. 59 faber lib. 6 conject. cap. 9. Ugo Grotius de iure belli, et pacis lib. 3 cap. 5 n.o 27. mendoza lib. 3 de pactis cap. 3 n.o 12. Cum autem Bart. et sequaces animadverterent ex hoc respondendi genere evidenter inferri, non solum donationem verum etiam permutationem, post implementum saltem contractus esse nominatos, exemplo mutui depositi, commodati et precarij qui saltem post implementum nominati contractus sunt ut pote transeuntes in speciale nomen d. l. 7. § Sed et si 3. ff. de pactis respondent distinguentes inter donationem et permutationem quod scilicet donatio post implementum sit contractus nominatus quo sensu interpretantur ... numero precedenti allegata in quibus ... fronte donatio appellat. contractus de...

In margine: ... donatio ... verum et permutationem post implementum esse contractus nominatos inferunt ... de donatione ... relata ...

tatione autem contractum nominatum non esse etiam post implementum constanter affirmant super — permutatione etiam post implementum contractum nominatum non esse asseverant
addunt rationem differentiae satis speciosam; quod scilicet permutatio non est unius solius negotij nomen
sed imo omnium negotiorum nominatorum, atque innominatorum, nomen est, nam et emptio, et societas, et
similes permutationes quadantenus sunt in quibus omnibus, aut res pro pecunia aut factum pro
certa mercede, aut factum pro facto, aut res pro facto permutatur. quo circa permutatio omnium ne-
gotiorum nominatorum atque innominatorum nomen est. aliter atque donatio, quae ad causam certam, et
limitatae naturae circumscribitur; quale est exercitium liberalitatis, et beneficientiae moralis ita fere
Iunius ubi proxime Iacobus Butrigarius in l. sive 22. cod. de transactionibus. Albericus et Castrensis
ibidem Azzon in summa cod. de rerum permutatione. hostiensis ad eandem rubricam nº 2. Casiabuenus in — n.° 21
tractatu de paebis quaestione 6. nº 22.

Ex plane hoc discursu prima Bartoli et sequentium propositio vera
est in qua docent nomina haec donatio et permutatio non ab actu paciscendi, sed ab actu exequendi oriri; quod — donatio media iurisprudentia non fuit contractus nominatus
praeter supra laudatos illustraverunt Antonius Gomez lib 2 variarum cap 10 nu 4 Donellus lib 12 comment
cap 2 et ibi Osualdus litera A. Iason in l. iurisgentium 7 § 2 de pactis nu 4. 2ª vero, et 3ª propositio earundem
ratio falsa est quatenus docent donationem impletam contractum nominatum perpetuo fuisse permutationem autem
non fuisse, quia non circumscripti negotij nomen est, quinimo utrumque falsum est, et primum donationem etiam imple-
tam contractum nominatum in media iurisprudentia non fuisse evidenter demonstrat Cujacius lib 10 obser. cap 28
Faber de erroribus decade 45 errore 8 et 9 Conanus lib 5 comment cap 9 Ratio praecipua est quia ex imple-
mento donationis nulla reciproca, aut non reciproca, resultat civilis obligatio quod per eum in l. Labeo 19 ff de v.s.
sed enim donatio pura sit munificientia talis, quae neque remunerationem quidem a donatario spectet
nisi excelentiam verae virtutis amaret l. 1ª de donibus. Seneca in pluribus in libris de beneficijs neque
est in donatario accipiente nullam produci civilem antidotale obligationem remunerandi quod liberum eo
natarius civiliter non obligat, deinde neque donator ipse in exercitio liberalitatis obligat, utique
neque per intellectum quidem concipi potest ut donator liberalitatem exercendo obligetur. Quinimo
si verum amamus, potius liberat quam obligat, ijs accedunt expressae decissiones textus in l. et rispo
12 ff de donibus l. interdictum 14 ff precario l. ad regis 62 de edilitio edicto, l. eum qui 14 § hic quia
ff de furtis, in quibus liquido affirmatur quod in exercitio purae donationis nullum negotium contrahi
et nullam obligationem contrahi, negotium enim materia contractus est, adeo ut sine negotio
nullus contractus existat, l. si in area 33 vers quia nullum negotium et vers aliquid negotij ff de
conditione indebiti l. senatus 35 § 2 ff de mortis causa donibus, quo loco Paulus de mortis causa
donatione, ad differentiam purae donationis docet, in illa negotium contrahi, et obligationem civilem
in donatario generari. Cum ergo tota haec negotij materia in pura donatione deficiat, oper-
tet contractum non esse: proindeque si contractus fundamentum deficit omnino inepte quae-
ritur an donatio sit contractus nominatus vel innominatus cum prius oporteret esse contractum
ex quibus infertur veram atque absolutissimam esse Cujacij defensionem ubi proxime citati docentis
donationem puram in media iurisprudentia nihil aliud esse quam adquisitionem realem ex libe-
ralitate profectam. Consentit Conanus lib 5 comment cap 9 laudat Faber de erroribus ubi proxime. — nu 22.

Ad haec altera Bartoli et sequentium propositio docen-
tium etiam permutationem contractum nominatum neque antea fuisse, neque nunc esse, quia non est unius solius — permutatio unius solius negotij speciem habet.
negotij nomen, falsior longe est quinimo processit opinio ab omnibus ijs et ab ipso Iustiniano recepta, fuit qui
censeat permutationem proprij specialisque contractus negotium esse et forma, et licet antiquis omnibus et
Proculus a Sabinianis diversum, utique solius servius et Cassius venditionem cum permutatione promiscue
habebant propter Homeri authoritatem ut refert Iustinianus in tit instit de emptione et venditione sibi
et Cujacius proculi 6. Proculi quinimo sapientissima iuris ratio demonstrat quia si permutationem consideres
res quatenus in ea res certa, pro re certa ut plures volunt, vel res una, pro re incerta datur ubi alii
contenderunt l. ex placito 3 cum tribus sequentibus cod de rerum permut. l. 1 ff eod. videlicet cum Duarenus et Hotomanus
huius ubi proxime scribus in ead. tit eod. tit sequentibus in l. aquae ad verum in l. naturalis ff de praescriptis
verbis reperies sine dubio permutationem adeo propriam individuamque, unius solius negotij naturam ha-
bere ut cum nullo contractu nominato, innominatove confundatur, neque obstat quod reliqui omnes
contractus et praesertim contractus venditionis, aliquam cum permutatione participationem habere
videantur d. l. 1 § et siquidem de praescriptis verbis ubi contractus do ut des qui emptionem et permutationem, ex quo dividit
haec enim generis participatio nequaquam speciem determinat, et propriam negotio permutationis praedicat, qua-
tenus haec propter suam substantialem exigit ad propriam speciem contrahit l. ex placito 3 cod de rerum permut. § sed
Proculi 6 instit de empt et vend. utique venditio ipsa in l. 12 tab nomen est generale omnem alienationem

omnino comprehendens l. statu liberi 29 § quintus mutius vers quoniam lex de statuliberis cujatius ... quest. pupil. in l. 24 de statu lib. Sarmiento lib. 3 selec. cap. 1° et nihil ominus hec nominis generalitas seu generis participatio nequaquam facit quominus emptio conventio sit civilis nominata l. 7 in princip. ff de pact. l. 1 § 1° de rerum permut. quo qualis qualis nominis generalitas que in permutatione consideratur efficere non potest quominus permutatio contractus sit nominatus saltem post alterutrius partis impletionem sicut mutuum depositum et comodatum.

2

Quapropter ut superiori obiectioni bene respondeamus afirmandum est donationem, et permutationem in iure naturali gentium contractus fuisse et quidem nominatos, atque antiquissimos, quibus promiscuus usus, necesitas, et novilitas, nomina pereunt, non solum sumpta ab actu exequendi, verum etiam ab ipso actu paciscendi sicut enim omnia nomina verbalia finita in io ab actu potius exequendi, quam ab actu paciscendi oriantur, uti ex Terentio Marco Varcone, et Prisciano probat Badius ad illud iuvenalis facit *indignatio versus*, nihil ominus tamen si consentanea ratio naturalis vel civilis ipsum paciscendi actum ... efectus civilis vel naturalis obligationis adoptet ipsamet nomina ab actu exequendi orta, conventionibus ipsis et pactis imponunt. quod in ipso iure civili manifestum est, nam emptio vendidio et locatio, et similes et similia verbalia finita in io ab actu exequendi oriunt, iuxta Varconis et Prisciani autorit. et tamen ius civile non solum emptionem locationemve in actu exercito consumatas, verum etiam ipsasmet conventiones re adhuc integra iis nominibus illustrat easdem adoptat l. 6 et 7 de pactis l. 1a § 1° de rerum permutatione itaque donationem atque permutationem in iure naturali gentium contractus fuisse nominatos non solum in actu exercito, verum etiam in actu paciscendi plus est quam probabile quod et odoratus est Gedeus de contrah. stip. cap. 1 nu. 41 Ovialdus lib. 12 ad concl. cap. 20 lit. C. hugo Grocius de iure belli et pacis lib. 3 cap. 5 nu. 17 de donatione probat quia ingenerata mortalibus ad benefaciendum natura, atque ipsa benefaciendi dulcedo reciproca etiam hominum necesitas, qua nos met ipsos mutuo adiuvamus, et adiuvamur bene persuadet in iure naturali gentium donationem fuisse contractum nominatum, atque naturaliter perfectum etiam ante omne implementum quod magnopere admirandum non est quia non alia ratione iure civili romano contractus nominati emptionis locationis, societatis et mandati legitimi id est nominati, ante omne implementum sunt ex alegatis iuribus, nisi quia promiscuus usus, et reciproca mortalium necesitas exposcebat ut in his contractibus ipsamet conventio ad efectus eficacis obligationis elevaret ubi uno ore docent interpretes. de permutatione autem probatur quia permutatio, et primus mundi contractus hominibus a se ... rudibus cognitus ratione alter ab altero id mutuabat, quo mutuo indigabant, ante pecunie enim causam, et publicam formam valorem nullo alio adiutorio sibi met ipsis subveniebant homines, nisi permutando id ipsum quo abundabant ut imbicem acciperent id ipsum quo carebant l. 1a ff de contrah. empt. § 2 et 6 inst. eodem tit. Brisonius de antiquitatibus lib. 1° cap. 3 budeus in notis posterioribus ad pandec. in d. l. 1a forcatulus dialogo 45 cujatius in paratilidis ad eundem tit. Grocius de iure belli lib. 2° cap. 11 nu. 3 servius ad illud virgilii eglogam *mutabant merces* iam vero si cause non adeo urgentes civilem legislatorem coherserunt, ut plures contractus nominatos inducerent qui re adhuc integra, ante omne implementum eficaciam haberet civilem ex alegatis iuribus probabile est has easdem causas et quidem fortiores, in iure natali gentium, permutationem contractum nominatum apud omnes peroque populos fuisse ita ut re adhuc integra permanente gias conventio, ipsa obervet.

Donatio et permutatio contractus nominati sunt a iure naturali gentium.

Ceterum tametsi hec duo nomina *donatio et permutatio* duorum iurisgentium novilissimorum contractuum nomina sint, post leg. tamen decem viralium, edicta pretorum, et interpretationes prudentum civilia nomina, nequaquam sint quia ius civile romanorum ex his causis inducum, ... conventiones ipsas donationis, et permutationis, nec dum earum nomina ad effectus civiles adoptavit l. 6. et 7 de pactis et l. 1a § 1 de rerum permut. manserunt equidem etiam post ius civile hec duo naturalia nomina *donatio* et *permutatio* quia ius civile nomina naturalia contractuum iurisgentium delere non ... [illegible] sicuti neque obligationes naturales ex naturalibus contractibus ortas delevit l. 1a in princip. l. 7 de pactis l. non amplius 88 § ult. de reg. iuris l. stipulatio 95 § naturalis de solut. utique hec duo ... ge discipant naturalia iurisgentium contractuum nomina manere, eademque tamquam civilia a civili legislatore elevata manere; manent quidem, elevata tamen non manent: imo plerumque ab efectus etiam naturales nimium devilitata manent, ut patet in l. senatus cto. de intercesionibus mulierum. Inter alia autem manifesta inditia quibus facile dignoscitur predicta nomina a civili legislatore elevata non manere, illud est potissimum, quod nulla est obligatio nominata ex *donato* ... nominata *ex permutato* nulla est actio ex *donato* nominata, nulla ex *permutato*, sed ... obligationes actionesve inde oriunt, presoriptis verbis actiones sunt l. 1a et 2° cod. de donat. ... mode l. 1a et 3 cum sequent. cod. de rerum permut. l. mota 6. l. apud acta 12 cod. de transactionibus cum alioquin contractus iure civili nominati non solum hac pecunia hac dote fruant, ut conventio ipsa sit nominata verum etiam ut obligationes ationesque inde orte nominate sint ideoque apellant. obligationes et actiones ex empto, pro socio, locati, mandati, depositi, mutui et etiam inditio rei, ut credamus contractus civiles nominatos non illo tantum privilegio frui quod conventio ... atque implementum ipsum sit nominatum, verum etiam illo privilegio gaudere, ut ipsamet obligationes et actiones inde orientes eodem nomine fruant. docuit Baldus in tract. de pactis nu. 39 ...

Donationis et permutationis conventiones a iure civili non fuerunt adoptatae.

quo nomine

verbis tamen eisdem transcripsit Mendoça lib 3 de pactis cap 3 nu 19 [illegible] lib 12 cap 10 lit A. Giderus de Contract. stip. cap 1 nu 19 Grotius ubi proxime ex quibus liquido infero ad Contractus iure Civili nominatos n satis esse aut pacta, aut pactorum implementa nomina habere, sed etiam oportere obligationes, et actiones, nominatas esse, alioquin Conventionem atque implementorum nomina sunt pura naturalia nomina a iure Civili deserta, n tamen deleta, et quamquam pleraque reperias ex Contractibus nominati actiones plerasque oriri que a nomine Contractus quadantenus denegant, utpote ex contractu stipulationis et mutui, ex quibus nascunt Conditiones, Certi atque incerti l interdum 13 cum l sequenti de V.O. l Certi 9 cum seqq ff de Reb Cred. id tamen n ex eo contingit, q ex Contractu stipulationis propria actio, et obligatio nominata n oriat. que ex stipulatu infinities apelat sed imo ex eo contingit q nomen Conditionis, nomen generalissimum omnem omnino actionem comprehendens l Certi 9 § 1 ff de Reb Cred. et ibi Repetentes cum Accursio, et Bartolo quo circa si ex stipulatu res certa petat, Conditio Certi ex stipulatu competit d l interdum cum l sequenti ff de V.O. d l 9 cum seqq § ff de Reb Cred. ita ut generali nomen Conditionis adiectio sive apendix sit actionis ex stipulatu, neque obstat tex in l 24 ff de Reb Cred. propterque tex professores papienses putaverunt stipulationem n esse Contractum nominatum sed innominatum uti refert Ripa in l 1 ff de V.O. num. 29 non inquam obstat ille tex quia ibi n negat, ex stipulatione certa actionem ex stipulatu oriri, sed imo affirmat oportere actionem ex stipulatu cum adiectione Certi Conditionis in iudicium deduci, q longe diversum est, ut ibi docet Accursius, et Bartolus in l si pacto 14 Cod de pactis. Castrensis in l eg § ult de V.O. hoc autem illam rationem habet ut docuit faber in Rati ad tex in l 24 ff de Reb Creditis ut scilicet certa ab incerta peticione dignoscat. ideo cum actio ex stipulatu proponi adiectio illa Conditionis Certi vel incerti, desiderat unde reiciendus est Mendoça libro de pactis cap 2 nu 9 et lib 3 nu 16 et lib 1 cap 4 quibus locis plures ineptias involvit

Superest tamen ut perspicuam rationem reddamus, cur nomina donatio et permutatio propter rerum novilitatem et antiquitatem ius Civile Romanorum n adoptaverit, adeo ut neque sicut implementa donatio et permutatio Contractus sint nominati, et quidem in articulo donationis innarandum n est, quia perspicuam eius rationem late reddidimus nu 6 et 17. de permutatione autem ut breviter agamus DDm iurgia pretermittentes, sequentem rationem vobis commendamus, scimus enim alibi n extare nimium patriam ex iure natali gentium pecunie causa usus repertus est, et forme publice publica si matis indita est, hec potissima utilitas inter alias plurimas observata est, q eo remedio in istis dificultatibus permutationis occurreret. verum etiam q suma atque exacta equalitas [illegible] permutatives in contractu emptionis vi et potestate pecunie causa ingenerata esset, potestas enim publici valoris crecentis vel decrecentis iuxta speciem vel qualitatem pecunie cause que nominibus quinariis denariis sextertiisve constat, aut denique aurei solidis ut in l quotiescumque 3 Cod de Collationibus et Arcadius et Arcadiis l 1 Cod de veterum numismatum potestate, l unica Cod de veterum Collatione numismatum l ult Cod de donibus Budeus de asse et semisse lib 1 cap 1 Covarrubias de veterum estimatio hunc fructum fere per totum. hec sanguinem varie pecunie cause potestas, certaque estimatio huic habet ut iustam atque intrinsicam stimationem rerum strictius adequet, adeo ut vi materie Contractus, nisi Contrahentes se se falant aut falli patiant, suma in Contractu equalitas perpetuo periclitat. nulla enim est regula formare certa, ex qua in Contractu permutationis rerum permutatarum equalitatem metiaris. uti atendicus consideranti patebit, q obscure quidem sed tamen profunde docuit Paulus in d l 1 ad Contrah. emp. ibi sed quia n semper neque facile concurrebat, ut cum tu avelles q ego desiderare, invicem haberem q tu accipere velles electa materia est cuius publica et perpetua stimatio dificultatibus permutationum equalitate quantitatis subveniret, que postrema verba si altius perpendant, rationem a nobis traditam expressam reperies; in quo principio iam pridem existimavimus fundari frequentem illum iuris Civilis solemnitatem, quippe in quoquoque negotio ius Civile exactam equalitatem, aut veram aut simulatam affectat, imaginariam venditionis contractum et pecunie cause vel aperte usui usurpat, uti in testis peris et libram atque in emancipationibus liberorum, et in matrimoniis contrahendis, que uti aliena n moramur et ideo Pomponius in l statuliberi 29 § quinetus mutius ff de statu liberis. sapienter docuit emptionis verbo omnem alienationem contineri.

nu 29

Cur donationi et permutationi nomina iure civili non fuerint adoptata.

Veteres enim nihil iuste alienatum esse putabant nisi vera aut simulata venditio interve-
niret uti ex hoc loco infert Conanus lib 9 Comment cap 1º his tamen omnis ac liceat praeiudi-
dixisse sufficiat. In eo principio fundari quod ius Civile Romanorum permutationis Contractum
etiam ab alterutra parte inchoatum nunquam tanquam nominatum admiserit, quia cum ex
uno cap aequalitas in eo periclitaretur, atque ex alio cap omnis inaequalitas per suc-
cedaneum Contractum venditionis, emendari facile posset ius Civile Romanorum ex causa
perpetuo habuit permutationem ne privilegiis Contractus nominati frueretur, illam tamen
non delevit sed suo naturali marti reliquit. Quamvis enim nominatum Contractum non
fecerit implementum tamen fovet sicut reliquos Contractus innominatos propter vehe-
mentissimum implementi sinalagma l 7 § 1º et 2º de pactis l 1º § 1º de praescriptis verb. l 3
Cod eorum permut. l 1ª per totum eodem diximus pecuniam causam ex iure gentium esse, tam-
etsi sciamus id millies negari a Cujatio, et Forcatulo, et Mendoza supersedemus ta-
nu 26. men quia haec quaestio praesentis tractationis non est.

Quarto loco obiicies non male ad donatio-
nis suptam traditionem rei donatae strictim exhibere, cum et per solemnem emancipationem, eam perfici mani-
festum sit l 4. 5. et 6. C. Theodosiano de donibus tit. Cod Ermogeniano eodem tit imo uti ex dictis iuribus apparet,
praecipuum legis sinceris momentum, hoc fuit ut veteres observationes, ex iure antiquo inductas, circa tradi-
tionem, vel emancipationem conservarent, et praeterea modum taxamque donationibus imponeret, ne quis
ultra dodrantem donaret, ubi exquisite colegit Mendoza in l 1ª Cod Ermogeniano de donibus, cu-
ius pars relata est in l 1 Cod de bonis et C. Theodosiano de donibus lunetto Ulpiano lib 1º Regularum § 2
Lat. vero quod solemnis emancipatio a traditione distinguatur, non obscure probat in d l 4. 5. et 6 C.
Teodosiano de donibus. In quibus iuribus haec duo mancipatio, et traditio tanquam omnino distincta
enarrant. Conducit Ulpianus tit de dominiis § emancipatio et § traditio, in quibus tam in causis
quam in suis effectibus, mancipatio et traditio distinguuntur consentit Cujatius lib 9 Paulo
ad edictum in l 2 ff de publiciana in rem, et in l unica C de usucap. transferenda, quae sancti-
tio decretorie fere probat, ex solemnitate tit per aes et libram conditi: in quo cum solemnis
emancipatio intercedat § 1º instit de testis Caius lib 1º institutionum § 6. Ulpianus in frag. tit de testis
traditio tamen neque in emptore familiae neque in libripende, neque in herede a testatore
confert, sed eo tandem mortuo emptor familiam occupat, eandemque ex contracta antea cum
defuncto fiducia scripto heredi restituit Rebardus in l imaginaria 16 de Reg iuris ...
ber lib 4 Conject. cap 20 Alvericus Gentilis lib 4 lectionum cap 6. Conanus lib 9 Comment cap
Hotomanus lib 9 observat cap 12 Cujatius ad proximum Ulpiani locum conducit praeterea ra-
tio ipsa quia nullum testamentum Civile vel praetorio excepta donatione mortis causa, quam sa-
pientiores naturale testamentum inrigentium appellant) paratam habet traditionem, adquisitionem
ante mortem testatoris, uti habet in definitione testi apud Ulpianum in frag tit de testis § 1 et in
l 1ª ff eodem tit.

Sed in hac re ut a blanditiis delitiosae tractationis nos abstineamus respondendum
nu 27 breviter est solemnem emancipationem inbivitam in se involvere traditionem, uno vel altero ca-
Solemnis man- excepto in quibus rerum expediendarum necessitas Civilem legislatorem coegit ut solemnem man-
cipatio traditio- cipationem, non quatenus traditio, sed quatenus conventio, atque imaginaria venditio est,
nem in se invol- foveret, cum alioquin neque imaginariam venditionem sine traditione lex foveat l dominium
vit nus 34 ff de oblig et action. l nuda 55 ff de contrah. empt. l Cum quis 36 ff eodem tit. Quod autem
solemnis mancipatio imbibitam traditionem importet, probat liquido ex Caio lib 1º de insti-
tutionibus § 6. ubi mancipatio autem id est manus traditio quaedam similitudo traditionis
est. Probat praeterea ab etimologia vocabuli, quia quemadmodum mancipium propri-
est quod manu capitur, ita et mancipatio eius rei est, quae manu capitur, emancipatio autem
quod manu eiicit, sic captus sive captivus dicitur, qui manu capitur, manumissus autem qui
manu eiicit Conanus lib 1º Comment cap 14 tametsi Cujatius tergiversetur lib 6 differentia-
rum modestini in l 10 ff de suis et legit hanc etimologiam confirmat Cualdus lib 2 Commen-
tarii cap 26 lit C. Brisonius lib 1º antiquitatum cap 7 nu 11 Reviardus de autoritate prudentum
cap § Illud enim vero praeter realem traditionem habet mancipatio, quod imaginaria quidem
venditio ipsam traditionem praecedat Caius et Ulpianus ubi proxime, quasi traditio ipsa effectus
sit antecedentis venditionis, quae imaginaria venditio in solemni traditionis negotio, inde
fortiter opinamur quia uti diximus supra nu 29, nullam formam adquisitionem ratam
habuerunt Romani nisi umbra saltem venditionis intercedat cum l Statuliberi, 29 § ult
in fine de Statulib. adeo huius Contractus aequitas aequalitas atque excellentia aliis
placuit

Sarmiento Cujatius et Conanus ubi supra laudati, in hoc autem potissime differt simplex traditio, a solemni mancipatione
quod traditio cum sit, est quidem modus naturalis et civilis adquirendi, simplicior tamen quia imaginaria civilis solemnitas nulla inter
cedit § per traditionem 40 Instit. de Rerum divisione l. 9 § 4 ff de adq. Rerum dominio, mancipatio autem etiam est modus naturalis adquirendi
quatenus in ea traditio involvitur, est tamen cautior modus adquirendi, propter solemnitates civiles adumbratae venditionis, quod laus
percepit Cujatius lib. 9 pauli ad edictum in l. 2 ff de publi. in rem et in l. unica Cod. de usucap. transferenda neque pro Cujatio pug n. 28
nat Ulpianus in dicto tit. de dominiis § mancipatio et § traditio, si iuxta hanc nostram interpretationem et dictas Rerum indeligant.
Sed Replica
bis graviter frustra a nobis contendi ad subitam donationis quae fit per solemnem mancipationem traditionem desiderari sufficit
enim ad irrevocabilitatem donationis imaginaria illa venditio, etiam sine traditione: quia cum contractus emptionis sit contractus nomi
natus solo consensu perfectus et irrevocabilis l. 1 ff de pact. l. 1 § 1 de Rerum permut. l. 1 de praescriptis verbis, satis omnino est do
natorem per contractum venditionis liberaliter promittere, ut irrevocabilis donatio maneat, exemplo donatoris, qui animum liberandi
donandi per stipulationem promittat, re adhuc integra ante tra
ditionem per stipulationem implicuit: sic enim eo ipso quod per contractum nominatum stipulationis promitat, l. contractus 17 Cod. de fide ins
trumentorum, naturaliter et civiliter obligat, quo sensu accipiendus est tex. in l. cum qui 22 de donibus et in l. contractus 17 Cod. de fide ins
trumentorum, l. si donationis 7 Cod. de his qui vi metusve causa, l. si quis 8 Cod. de praescrip. triginta vel quadraginta annorum, Cod
alii congesti a Tiraquelo post leges connubiales num. 40 cum sequent. Sed Respondendum est falsam hanc argumentationem errandi,
aut non intelligendi causam pluribus dedisse circa tex. in l. 49 de oblig. et act. et l. 99 ff de contrah. emptio. et l. 10 § ult. ff de adq. poss.
quos deinceps claros fore speramus, nimirum adeo distat, ut imaginaria illa venditio ad perfectionem donationis proficiat, ut
si traditio non sequatur, conventio illa neque ut traditio neque ut donatio valeat, quia est geminatus sensus predictorum
valet quidem ut venditio quatenus venditio nominata conventio est, quia non est vera sed adumbrata venditio et ideo neque n. 29
tractus nominatus est, prius enim est esse contractum, quam nominatum contractum esse. Deinde ut donatio non valet quia traditio
inest, quae est de subita donationis l. 1 ff de donibus cum vulgatis
Quo sensu explicandus est paulus in l. nuda 55 ff de contrah. emptio.
non enim docet imaginariam venditionem nullius momenti esse, quippe si imaginaria quidem sit venditio, sequatur tamen tradi
tio, valet ut donatio licet non valeat ut venditio tex. ita intelligendus in l. 3 Cod. de contrah. emp. ubi in eadem specie id firmatur quod ut
imaginariam et simulatam non valet ad venditionem, si tamen traditio sequatur valet ad donationem tex. praeterea in l. emptio 9 Cod.
ut ubi si postquam convenit de precio rei venditae Res ipsa tradatur, posteaque venditor donationis causa pretium Remittat, per
ta donatio est, quia tradita Res iam est: alioquin si Re adhuc integra, ante Rei et pretii traditionem venditor pretium Remittat d
natio perfecta non est, quinimo magis a venditione discedere, quam donare venditor videtur, arguto tex. in l. 5 ... donatos in
ditione et l. ult. ff de acceptil. et l. ab emptione 58 ff de pactis. Porro his iuribus iungendus est tex. in l. ... quia Res vendita ex
quo idem tenetur pro donato proficit ad usucapionem pro donato, et non proficit ad usucapionem proemptore, quia Res vendita ex causa
sola imaginaria venditione, quae non proficit ad venditionem si tamen tradita est ut ibi proficit ad donationem, quod per nudam et imaginariam traditionem
... in l. 55 quatenus non dixit per imaginariam venditionem nihil agi, sed imo dixit, quod per nudam et imaginariam emptor ...
... negat, quia si venditio praeterquam quod imaginaria sit, sit etiam nuda a traditione neque valet ut venditio l. contractus 49 ff de oblig. et act. et in
... neque valet ut donatio propter defectum traditionis, in quo sensu Recte accipit tex. in l. Pomponius § circa
... in venditione 36 ff de contrah. empt. Observandum hic est ad hanc Rem nullatenus pertinere tex. in l. si ... l. Cod. de donibus
... venditionem l. sed si vir 32 § si duo ff de donibus inter se vir. 17 ff ad Velleianum l. si non verum l. creditor 20 Cod. de donibus
inter quorum diversa sententia est non contraria. ibi enim post imaginarium contractum traditio etiam intervenit et tamen dona
tio non respicit, propter prohibitionem civilem de donibus inter virum et uxorem non permitendis. Quae iura suo loco explicavimus
... interim Scipio Gentilis lib. 1° cap. 16 de donis inter. Antonius faber liber conject. cap. 19 et lib. ... interpretandi
Haec iura ad hanc tractationem de imaginaria venditione non pertineant, sunt tamen alia, quae ex hoc eodem ... non fallere per nos tantisper
genere lucem accipiunt, ut pote tex. in l. si quis 46 ff locati et l. 10 § ult. ff de adq. poss. quae non ad donationem neque ad venditionem profici
... tamen, quemadmodum enim venditio, imaginaria et pariter nuda neque ad donationem neque ad venditionem ... tamen est circa dictam idco
ita similiter. conductio nuda et imaginaria ad neutram proficit, ex dictis iuribus insistendum tamen est circa dictam Precarium
... ff de adq. poss. non enim ita accipienda est quasi inter conductionem imaginariam et precarium ... Rogatam, Precarium solo
... ex eo teneat quod conductio nulla est, si enim ita acciperet isti verba sonare videntur liquido infert precarium tenet
consensu ante traditionem constare si enim in illis eisdem terminis inquibus imaginaria conductio non valeat precarium tenet
... sola conventione precarium tenebit, quod falsum est. Precarium enim non solo consensu sed Re et traditione constat, quia ut dem
... donationem simile l. 1 § 2 l. interdictum 14 ff precario l. eumque qui 14 § his qui ... Quamobrem tex. ille ita accipi
endus est ut non solum imaginaria fundi conductio eiusdemque precaria Rogatio intervenerit, ... precarium posteriorem loco illo
... efficaciter teneat. quem tex. ita interpretantur Castrensis et Jason faber de erroribus decade 72 errore 8 n. 30
Diximus supra
... leges civiles propter necessitatem Rerum expediendarum plerumque cogi ut imaginarias et nudas venditiones atque con
ductiones efficaciter foveat, nudas inquam tam a precio quam a traditione. Cuius Rei tria egregia exempla ... et
... in l. 66 de iure dotium ubi ideo imaginaria venditio conductione usufructus dotalis valet quia ... mulier
... divertens indotata maneret, cum enim nihil aliud praeter usumfructum fundi in dote haberet, qui ... praeter domi
... Recepto amitendus erat, si cum maritus uxori divertenti cederet, quandoquidem usufructus alii praeter domi
... proprietatis inutiliter cedit § finit. instit. de usufructu ... cap. 19 ... quibus
... modis usufructus amitatur ... petrus barbosa in l. usufructus 55 ff soluto matrimonio nu. 2 ideo negotii expedi
... causa atque aequitatis intuitu ne mulier indotata maneret lex civilis imaginarium illum contractum venditionis
vel locationis in...

specie tanquam nominatos efficaciter fieret. Usufructus enim licet alii preter dominum cedi non possit, vendi tamen loca-que potest, quia, actione quadam ille utitur fruit qui pretio et mercede fruit. l. Arboribus 12 § 1º l. en ult. 39 ad legem ff de usufr. Osualdus lib. 3 coment. doneli cap. 1º lit. f Duarenus ad tit. de § ult. di ady poses. ad hoc, secundum exemplum, § 1º de testo. per es et libram condito, altiorem desiderabat indaginem, dixit sufficiat imaginariam familie venditionem de iure civili in eiusmodi testi solemnitate etiam sine traditione fieri; quia intentio testatoris non est nisi post mortem dari sustinet tamen iure civili predicta imaginaria familie venditio, quia alias ius naturale gentium nequaquam pateret; moriente de bonis suis post suam mortem disponere quo tempore earum dominium non habet l. sicut 39 ff de mortis testo l. si ego § 1º de iure dotium, quo circa ut aliquod negotium bonorum nexus inter vivos gerat; quo testator bonorum suorum dominium adhuc habet lex civilis hunc nexum per imaginariam venditionem inter vivos contractum efficaciter fo-veat usque adeo ut hoc testum, tanquam iuri natur. magis consentaneum etiam post l. decemviralem testariam floruisse cet. Vinnius lib. Regularium tit. de testi § 2 et 3 conspirant in hac Rene alvericus gentilis lib. 4 lect. cap. 6 faber lib. conjecturarum cap. 20 Conanus lib. 9 coment. cap. 1º Osualdus ad donelum lib. 6 cap. 6 lit. B in quo sensu apud festum pom-peium de V. S. verbo nexus recte scriptum extat scilicet mutium scebolam docuisse nexum per es et libram contrahi non man-cipio dari id est in testo per es et libram familiam neque heredi neque emptori mancipio dari, sed nexum duntaxat id est obligationem personalem a testatore, altero moriente radicari: quae post mortem eius a familie emptorem et -- -- ut in l. mortis 34 ff de mortis causa donat. tertium huius rei exemplum in imaginaria filiorum ven-ditione intercedit quando per venditionem simulatam emancipabant quae species quia vulgatior est ideo in ea non mo-ramur

Caput 2um ad tit. C. de inofficiosis donationibus atque ad leg. Regni, in l. 17 et 23, et 44 tauri loquentibus de meli orationibus tertii, et quinti bonorum paternorum atque de maioratibus in eodem 3 et 5 cons-titutis ratione donationis inter vi-vos irrevocabilis.

Quamvis superioris capitis Rubrica de subiecta atque dispone donatoris, expleta perfecte non est, loquimur tamen hic propter neces-sitatem insidentis materie specialis capitis rubricam immoderatas eas donationes, consignare quas tertii et quinti bonorum paternorum meliorationes communiter, apellant tam sic eas que sine vinculo maioratus in unum filiorum, parentes libere conferunt, quam quas cum gravamine perpetui fideicomisi ad favorem familie conferunt, minimum tametsi quelibet ex his donationibus, ex tertio et quinto vinculatis aut non vinculatis, in articulo irrevocabilitatis, equales evadant, si iuxta modum et formam sanctionum regiarum celebrent, contendimus tamen ad leniendum dolorem reliquorum filiorum qui precipuum parentum suorum amorem, non meruerunt, ex talium donationis querela ad solatium querere, cuius Rene perfecte alioquin atque irrevocabilis parentum donationes rescindant, et plane ex iure antiquo ff. et Cod. iusto huic filiorum dolore plenius succursum est, si qua enim tunc querela in-officiose donationis inter vivos irrevocabilis, patebat omnes fratres ad summam et naturalem bonorum paternorum equalitatem reducebat, ex iure autem legum Regiarum, atque authenticorum, partim actum est, ut filiis de inofficiosis parentum donationibus conquerentibus, licet enim aditus ad querelam inofficiose donationis pateat, reciso tamen, eos ad naturalem iuris gentium libertatem cum fratribus melioratis non reducit, quinimo solam quartam legitimam, aut quarte suplementum, ex immodica tertii et quinti donatione adversus fratres donatarios delibant modo inofficiosa donatio sit vinculata, modo non vinculata.

n. 2 Quo autem presens tractatio clarior evadat, duplicem hanc conclusionem proponimus iam ex iure digest. et codicis elicitam prima affirmamus, quod si pater, vel mater in fraudem reliquorum filiorum immensam bonorum suorum donationem inter vivos irrevoca-bilem, per traditionem rei donate, vel per traditionem instrumenti verum donatarum, aut per constitutum possessorium, aut per usufructus constitutionem, in filium emancipatum contulerint, posse reliquos fratres quibus nihil aut minus quarta legitima ratione relictum est in modicam largitatem, alioquin perfectam per remedium inofficiose donationis ita rescinderet ut non solum quartam suam, aut quarte suplementum ex donatione fratris delibent, verum etiam pro virilibus, id est equalibus portionibus cum fratribus melioratis concurrant, perinde atque si neque donatione neque testo factis equaliter ab intestato succederent, advertendum obiter est nos in hac conclusione animadvertenter loqui de filio emancipato donatario, quia iure ff. et codicis, perfecta irrevocabilis donatio, per traditionem vel constitutum possessorium, vel usufructus constitutionem nequaquam conferri poterat in filium in sacris paternis constitutum uti in corpore disputationis videximus. Secundam autem conclusionem ex iure authenticorum atque ex legibus Regni deducimus et ea quidem bipartita est in qua in prima affirmamus quod si pater vel mater privilegio et legibus inducto abutentes immodicam donationem, etiam perfectam irrevocabilem, ultra tertium et 5 bonorum suorum, in aliquem filiorum emancipatum aut non emancipatum contulerint per traditionem verum donatarum, vel per traditionem scripture publice, vel per constitutum possessorium vel usufructus constitutionem, posse reliquos filios, quibus nihil aut minus quarta legitima relictum est inofficiosam hanc donationem non pro vi-rilibus equalibusque portionibus rescindere, sed pro solius quarte legitime quantitate vel pro quarte legitime suple-mento — Addimus tamen hoc 2 loco id ipsum quod consultissimi pondus atque momenti est scilicet quod si pater vel mater donatores presentium bonorum tertium et 5 non egredientes eorum perfectam donationem in aliquem filiorum solemn-

contulerint, ita ut in praesens reliquorum filiorum legitimae laesae non appareant, si tamen postea tempore mortis
imminutis patris donatoris facultatibus, reliquorum filiorum legitimae laesae appareant, ita ut reliquorum filiorum legiti
mis, cum donatione tertii, et quinti tempore mortis donatoris collatis appareat tertium illud et quintum capacita
tem praesentium bonorum defuncti donatoris excedere, posse reliquos filios, qui tempore mortis donatoris laesi reperi
untur de inofficiosa donatione adversus fratrem donatarium agere, vel pro tota quarta, vel pro supplemento
quartae, cuius mensura nequaquam desumenda est, ex capacitate bonorum, tempore mortis relictorum, modo im
minutas modo augmentata donatoris patris bona reperiant. Et quidem circa iam conclusionem de iure ff. et codicis eli nu 3
citam inenarrabilis est DD. variatio circa distinctiones et subdistinctiones quas post Bartolum integrantes inveterant in l. ultima
§ imperator 3 ff. de leg. 2 et in l. un usque adeo ff. si a parente quis manu. has autem decurrere aut refellere importuni
nimium fuisset: consulat qui vellet acostam in cap. si pater de testis lib. 6 verbo privare non poterit, ex nu 4 cum sequent. Laxo
lum molineum in tract. de inof. donatio. nu 12 cum sequent. Osualdum lib 19 ad Donellum cap. 11 lit. L Comulum de meliorationibus
lit. glosa 10 cum sequent Covarrubias lib. 1 variarum cap. 19. Antonius Gomez lib 2 variarum cap. 4 nu 23 forcatulus dialogo
nu 11 panormitanus in cap. ult. extra de donibus, Cironem in summa cod. de inof donibus, atque omnibus in primis
illam Bartoli distinctionem dicentis quod si pater vel mater in fraudem unius pluriumve filiorum immodicam bonorum suorum do
nationem in filium emancipatum contulerint, ita ut fraudati filii omnino nihil vel saltem minus quarta legitima relinquat
fraudatos non posse ex iure ff. et cod. neque totam donationem neque pro virilibus equalibus portionibus re
scindere sed pro portione quarta si nihil relictum est vel pro supplemento quartae si aliquid etiam minimum relictum est. ex
argumento authenticae unde si parens cod. de inof testo, omnibus aliis secundam eiusdem Bartoli distinctionem partim dona
tis quod si praedicta donatio in fraudem filiorum collata sit non quidem in aliquem filiorum sed in extraneum, tu
nc subdistinguendum esse quia vel ita immodica est donatio ut nihil penitus filiis relinquat et in hac spe
cie filiis defraudatis querelam inof. donat. competere non solum pro quarta verum etiam ad universam donationem extraneo do
natario sibi eius recidendam, quasi fraus non solum filiis verum etiam ipsi legi fiat, quod per text. in l. si libertus ib
ff. de iure patronatus. si vero immodica quidem sit donatio in extraneum collata aliquid tamen filiis fraudatis
legitimae nomine relinquat tunc filios adversus extraneum donatarium querelam pro universa dona
tione non habere sed solum pro quarta vel supplemento quartae quasi in hac specie fraus non legi ipsi, sed filiis dumtaxat
fiat, quod per tex in l. omnimodo 30 cod. de inof testo. iuncta l. si libertus 16 ff. de iure patronatus, quam partem ex
inde laudat molineus ubi proxime citatus eaque usque ad sua tempora communem opinionem fuisse docet, licet Acosta ubi proxime nu 19 tametsi Jason in summa cod. de inof. donat. nu 4 indistincte docent filios pro uni
versa extranei donatarii fraudatos modo in tota quarta modo in aliqua eius parte querelam inof. pro
universa donatione non habere, vel pro quarta dumtaxat vel pro supplemento quartae. in quam filiorum sententiam mox Acosta
nu 4 in l. cod. de inofficiosis. Plures conspiravere Fachaeus lib. 12 Controvers. cap. 51 ~~damn matre silico in l.~~ post contractum cod. de donibus n 4.
africanum in l. 10 ff. si quid in fraudem patroni. Fachaeus consilio 43 nu 3 et 4.
nu 6 Crocus in cap. Raymentius de testis Colomna 4 Antonius Consilio nu 3 et 4. Nos autem enarratas distin
ctiones permittentes, 1. nostrae conclusioni insistimus arbitrantes, inofficiosas parentum donationes, quarum immensitate factum
est, ut ceteris filiis nihil vel minus quarta legitima relinquatur, rescindendas omnino fore, tam adversus fratres, quam adver
sus extraneos donatarios ita ut in nulla harum specierum pro sola quarta aut supplemento quartae agatur, sed imo ad solidum
rescindendum, ea tamen unica differentia, ut frater adversus fratrem melioratum pro viribus equalibus portionibus per querelam
agat; ceterum adversus extraneum donatarium non pro solis virilibus; sed ad solidam donationem rescindendam agat. hec
conclusio omnes antiquorum distinctiones respuit, et quidem eam ex antiquis Doctoribus Joannes antiquus glosator invexit, et quamquam per plurimos annos, sequaci non intervenivet, eam tamen suo seculo feliciter veritate primarius nos
ter emanuel Acosta in cap. si pater de testamentis verbo privare non possit nos secutus est Faber lib. 3 Coniect. cap. 12. Osu
aldus ad Donellum lib 19. coment. q. 11. post quorum rationes et auctoritates nos de hac conclusione non dubitamus.
Et primum n 5
hec conclusio probatur ex comuni ratione Joannis, et sequatium nimirum ex iure ff. et codicis querela inoff. donationis non
ni aliud exemplum, verum etiam ad subsidium querelae inoff. testi introducta est uti iura proclamant in l. 1. et l. si liquet 8. et ul.
cod. de inoff. donat. l. Titia 87 § imperator 3. ff. de legatis 2. quod quemadmodum si patris et matris testamenta ita sint inoff. ut uni filiorum
nihil prorsus, vel minus quarta legitima relinquat filius defraudatus adversus fratrem institutum per querelam inoff. testi non ad
quartam neque ad suplementum quartae sed viriles portiones naturales agit. adversus extraneum autem institutum non solum ad viri
les portiones sed ad totum testum tamquam inoff. agit l. si maior 19. l. circa 24. arguto tex. in l. Titia 13 ff. de inoff. testo
similiter si per inoff. donationem in aliquem filiorum vel extraneum collatam immensus pater materve relicmos filios tota
quarta, aut portione quartae privaverint, poterunt filii fraudati per querelam inoff. donationis adversus fratres donata
rios ita agere ut non solum quartam supplementumve quartae verum etiam viriles portiones prosequantur. adversus extraneos vero non
solum viriles sed ad solidum agere potestunt, quasi tota. sit impia atque inoff. utique donationes inter vivos irrevocabiles
non sunt maiore favore digne quam testa mortis causa ultima voluntas precipuo favore digna est et tamen
inoffa testa per causam ilius impietatis qua vivus filiorum fraudat, vel insolidum vel saltem pro virili rumpuntur, iuncta
diffa heredum institutorum, quod et donationes a eo qui irrevocabiles ex eadem impietatis causa recindentur.
Confirmatur hec ratio tam n 6
ex cognitione remedii, quam ex cognitione fraudis cui per querelam inoff. donationis occurit quippe parens inofficium adver
sus filios suos adversus sese unam tantum querelam habere, eamque esse testi inoff. quam hac maquinatione contra filios

2°

utebant. ut universa patrimonia sua per donationes immodicas in filium magis dilectum collatas exaurirent, [illegible] ceteros vero filios in testto. instituerent, ex ea tamen hereditate instituerent que revera nulla foret, propter exaustum iam antea patrimonium vel que portionem legitimam omnium bonorum non expleret l. 1. l. si liqueat 8. l. ult. Cod. de inoffo. testo. l. 87. § 3. de leg. 2. Credebant enim parentes hac fraude futurum esse, ut et secure donarent, et secure testarentur, nullum enim remedium fraudato filio supererat. imprimis non querela inoffi. ttti. qua institutus reperiebat[ur] quidem plenarium q. in universa hereditate imaginaria tamen propter exaustum iam patrimonium antea, deinde neque per querelam inoffi. donationis inter vivos irrevocabilis, cum enim parentibus adhuc viventibus interdicta non fuit bonorum suorum alienatio in natura enim atque in civilis [illegible] filiorum cogitatio, qui de successione viventium laboraret. l. 2. ff. de hered. vendita. l. ult. Cod. de pactis. l. ita tamen 27. § quatre 4 ff. ad Trebell. ideo imperator Alexander, ulterius malo occurrere in subsidium querele inoffi. ttti. querelam inoffi. donationis introduxit in subsidium [illegible] quam querele inoffi. ttti.: querela enim inoffi. ttti. facile eludebat per inanem, atque imaginariam institutionem [illegible] quod querela inoffi. donationis in subsidium querele inoffi. ttti. introducta d. l. 87. § imperator ff. de leg. 2. l. 1. et 8 et ult. Cod. de inoffi. donat. id vero quis deinde inficiabit imperatorem Alexandrum fraudatis filiis tantundem per querelam donationis dedisse, quantum per querelam testamenti haberet, alias enim impietati efficacit non occurrerent. Crudelis enim patris odio, [illegible] abunde fuerent[?] [illegible] donatio inofficiosa non rescinderet, sed tantum pro quarta vel pro supplemento 4.e fateamur quod necesse est ex cognitione fraudis, quam ex cognitione remedii filios [illegible] inoffam. tametsi irrevocabilem, donationem fraudatos, adversus fratres donatarios agere pro virilibus, adversus extraneos vero in solidum agere, hoc enim fuisse ius agendi per querelam inoffi. ttti. d. l. si mater 19. cum supra citatis ff. de inoffo. ttto.

87 Eandem hec eadem assumptio acri ratione ambis excogitata confirmat. licet enim parentibus ex iure privilegiario ffi. et codicis hoc indultum sit ut bona sua in filium magis dilectum vel etiam in extraneum ea conditione conferant ut solida quarta legitima institutionis legati, vel fidei comissi, vel donationis tto. ceteris filiis relinquant. l. papinianus 8. § si quis 6. cum duobus sequentibus et § si quis 13. l. si non mortis 25. ff. de inoffo. ttto. hoc tamen ius quod odiosum est et contra ius naturae et contra cognatae sanguinis equalitatem ita indultum esse videtur ut rite et recte eo patres utant idest ea stricta forma, ut privilegio utant qua a iure concessum est alioquin si forma a iure data strictam parentes non utant, confestim excitat ius naturale atque cognatae sanguinis equalitas reintegrat. ius enim comune naturale, et civile facillimo negotio atque innato quodam pondere ad ius privilegiarium redintegrat argumento tex. in l. 3. et l. quod constitutum 21 de milit. ttto. l. quesitum 78. § illud [illegible] de leg. 3. l. in omnibus 24. de acquir. rer. dom. l. 2. ff. de castrensi peculio cum vulgatis quod si parentes inofficiosi hoc iure privilegiario iuxta formam a iure constitutam strictam non utant, qui immo ita abutant, ut propter immensitatem omnis donationis ceteris filiis [illegible] nihil preterquam minimam quartam legitimam relinquant confestim scitabit naturalis sanguinis equalitas [illegible] legis [illegible] ratione filii fraudati equalitatem subeedant cum fratribus donatariis vel in solidum subcedent ad [illegible] donatarium, cum enim ex voto nature [illegible] to 7. ff. de bonis damnat. l. [illegible] [illegible] filiis [illegible] ex iure gentium [illegible] adversus fratres donatarios viriles portiones [illegible] adversus extraneos vero in solidum [illegible] pant. = Propter quam rationem [illegible] nulla atrociore iniuria contra filios inferri [illegible]

[illegible] supplementum legitime [illegible] querele [illegible] quarte querele [illegible] privilegiario [illegible] ad conservandam [illegible] ttti. [illegible] remedii [illegible] ius sanguinis [illegible] naturalis equalitas [illegible] supplemento [illegible] l. 8. [illegible] quadam tenus [illegible]

imperator [illegible]

Alexandri [illegible]

[illegible] donationis [illegible] 87. § imperator 3. ff. de leg. 2. [illegible] donationibus in [illegible] imaginaria hereditate [illegible] Alexander [illegible] [illegible] equalitas [illegible] quarta legitima [illegible]

illud quod nepos fraudatus apud Alexandrum fingit non esse dimidium omnis donationis in fratres collatae, sed potius dimidium quartae portionis ad se iure legitimo alioquin pertinentis, licet enim iure [illegible] [illegible] ex multis sit parentum hereditate non plures quartae pro numero filiorum sed una dumtaxat quarta legitimae deducitur inter omnes filios nepotesve dividenda. l. papinianus 8. §. quoniam 8. cum sequent. de inoff. testam. Donellus lib. 19 Co-ment. cap. 4. et ibi Osualdus litt. [illegible] faber in rationali ad eundem textum inde est ut nepos defraudatus apud Alexandrum pro dimidia solius quartae non vero pro dimidia totius donationis rumpat, ita post Assonem Cuiacius in Novella 92 et in Novella 18 et lib. 5. observ. cap. [illegible] Forcatulus dialogo 115. n.º 7. Faquineus lib. 5. Contro. cap. 84. Vuesenbequius ad tit. cod. de inoff. test. n.º 35. Angulo de meliorationibus in l. glosa 40 n.º 5. Molina de hispanorum primogenijs lib. 4. cap. 2 n.º 80. cum sequentibus sed enim vero haec interpretatio veluti iis auctoribus suspectacta [illegible] est ut ex Cumano Fulgosio, et Baldo in nominibus et [illegible] eandem liquido reperiit idipsum quod donatum est pro dimidia parte rescindi debere hoc autem ad dimidiam dumtaxat quartae legitimae contorquere neque gramatici quidem est nedum sapientis hominis.

Retorquentque ex tex. a contrarijs auctoribus alegatis in dic. l. 8 § quoniam 8 ff de inof. testo eorum sententia manifeste confundit Ulpiani et papini[ani] sententia recte percipiatur, proponuntur ibi tres casus primus et ultimus omnino similes sunt variatis dumtaxat personis tertius sive intermedius [illegible] in vers. et si dicam inofficiosum prorsus diversus est ab alexandri rescripto, et iuris ratione quam nostris conclusionibus e vestigio [illegible] formis; primus casus est de patre qui duos filios exeredavit uni tamen totam legitimae portionis nomine, sexcentiam, id est dimidiam quartae legit, sit legati vel fideicomissi, vel donationis mortis causa reliquit, alteri vero filio exeredato, nihil prorsus reliquit, hic autem postremus accusationem de inof. testo repudiavit, queritur utrum frater qui sexcentiam habet posit adversus extraneum heredem institutum accusationem inof. testi movere, negant Ulpianus et papinianus, ratio dubitandi apud [illegible] fuit, quia exeredatus qui querelam repudiat, neque partem facit neque alterius querelam impedire potest quominus totum testum adversus extraneum rumpat l. si ponas 23 § ult. l. si filio 10 cum sequenti de inof. teste ratio autem decidendi apud eosdem [illegible] fuit quod quoties in querela inof. testi sit ius accrescendi inter eos fratres exeredatos quorum singulis iure suo competit ius querelae ex alegatis iuribus, in eus tamen portione a fratre prius exeredato repudiata, non est ius accrescendi alteri fratri, qui portionem suam legitimam integram id est sexcentiam habet; ratio dicta sponte anxia et obscura est, quam nequaquam satis liquido declarabunt interpretes ut videre est apud Donellum lib. 19 coment. cap. 4 et cap. 9 et ibi Osualdus lit. A cum sequent. Cuiac. in Novella 18. Faquineum lib. 5 controvers. cap. 32 Menchaca lib. 3 de successionum creatione § 23 nu. 127 Hotomanum de 4 legit. cap. 9 nos autem dictam rationem ubi clarius poterimus explicabimus, et plane si duo sint fratres quibus ius respondendi competit alterius ius auget atque se aliter ex eo competat quod uterque exeredatus sit, si unus querelae renuntiat, alterius ius [illegible] fratri rumpenti accrescit, quia querela inofficiosi testi, est actio directa vel indirecta petitionis hereditatis intestatae per ruptionem adquirendae l. qui vigesima vers. neque aliud ullum de inof. testo et aliam 21 vers. evicta hereditate, l. papinius 8 § 8. vers. et si dicam ff. de inof. testo l. si filium 20 vers. sed hereditatis petitionem ff. de [illegible] Donellus lib. 19 coment. cap. 3. Hotomanus ad principium instit. de inof. Cujacius lib. 22 quest. pauli in l. 17 et 19 ff. eodem tit. argumento tex. in l. 2 § 2 vers. a prout ff. eodem tit. quod portionem frater renuntians utiliter renuntiare potest, eaque renuntiatio fratri rumpenti prodest, quia frater qui rumpit iure suo atque ex sua persona, ut pote exeredatus ius rumpendi habet quam ruptionem per querelam efficaciter exequatur, nunc portio intestata quae ad fratrem renuntiantem pertineret si non renuntiaret, ad fratrem rumpentem iure accrescendi pertinet tanquam ad personam in hereditate intestata coniunctam l. si ex pluribus 9 de suis et legitimis et haec est ratio et sententia tex. in dic. l. si ponas 23 § ult. et dic. l. si filio et [illegible] l. sequenti ff. de inof. testo ubi rectissime Accursium et Bartolum explicavit [illegible] faber in rati. ad tex. in nostra l. 8 § 8 et [illegible] nu. 10 Donellus lib. 19 coment. cap. 9 et ibi Osualdus lit. A [illegible] exeredatis renuntiantibus cap. 8.

Aliter atque contingit in renuntiatione legitimae quam frater minime exheredatus [illegible] iam habet, haec enim [illegible] fratris qui portionem suam legitimam ex iudicio patris testatoris quocumque titulo habet nequaquam accrescit. proinde quod portio renuntiata alteri fratri qui sexcentiam suam quocumque titulo habet nequaquam [illegible] eo [illegible] potest, quod per repudiationem [illegible] eius tanquam defraudatus non aperit, qui neque conqueri, neque rumpere eo colore potest, quod per repudiationem fratris incipiat minus habere quam totam quadrantem, qui integer ad se in hac specie iure quartae legitimae pertinere videbatur. Ratio est quod frater ille omnino exheredatus, qui legitimae suae renunciat in utilem renunciat, quippe qui neque legitimam neque ius ad legitimam habeat, nisi ipse rumpat exhereda[tionem] eius post quam extraneus institutus adivit [illegible] a legitima, quo ab hereditate omnino remotus est nisi ipse rumpat d. l. si filium 20. vers. sed ad exheredatio ff. de contra tabulas. l. si patronus 12. §. ex tit. ff. de bonis [illegible] Osualdus [illegible] lib. 7 ad Donellum cap. 2. litt. C. et lib. 8. cap. 32. litt. C. quo circa frater exheredatus qui non rumpit si legitimae renuntiat nihil renunciare censendus est dum enim viget, et valet testamentum neque legitimam, neque ius ad legitimam habet: Prius autem est vel legitimam, vel ius ad legitimam habere quam utiliter renunciare. Cui rei consequens est per hanc inutilem renuntiationem [illegible] fratri sexcentiam

habenti nihil adcrescere, proinde quod neque ius rumpendi ei aperiri quippe ad ius rumpendi unica tantum via est, quod vel iudicio patris vel iure adcrescendi integram portionem suam non habeat: sed sic est quod ex iudicio patris integram ~~portionem~~ legitimam suam habet quod sexcuntias quoque quartae habet quod pertex ind. l. 8. § si mortis ff. de inoff. test. l. omnimodo 30., et l. quoniam 32. cod. eod. tit.: deinde iuris adcrescendi item nihil ei debet quod quidquam ei abesse sentiendum est, qui ius adcrescendi in hac specie vanum, atque inutile est quod rumpendi potest, sive quod idem est in frasi consultorum nostrorum exheredatus etiam si renunciat partem fratri facit: quippe ad effectum aperiendi viam ruptionis, perinde est, atque si exheredatus alteram sexcuntiam haberet et [illegible] in quadrante faceret uti rectissime hanc consultorum frasim explicat Donellus d. lib. 19. cap. 9. = [illegible] tat si obicias apud Ulpianum, et Papinianum fratrem renunciantem, non solum legitime sue verum etiam querela renunciare uti exhib. constat: porro repudiatio querele inoff. test. ius adcrescendi producit; ut alius frater quia [illegible] sat totum rumpat et capiat. d. l. 16. cum l. seq. et l. 23. § ult. de inoff. test. Sed huic arguto ex nostra [illegible] trina breviter respondemus tunc demum unius exheredati renunciationem ius adcrescendi parere ut [illegible] exheredatus totum rumpat, et capiat, quod alter exheredatus iure suo, atque ex persona sua ius rumpendi habet [illegible] quo sensu accipiendi sunt tex. ind. l. 26. cum l. seq. et l. 23 § ult. de inoff. test.: tunc enim cum ex uno capite [illegible] perditoria ex parte fratris conquerentis iure suo aperta est, atque ex alio capite vi, et potestate ruptionis [illegible] terna hereditas intestata futura est, magni momenti est repudiatio unius: est inquam magni momenti non quidem ad effectum rumpendi (qui in persona solius conquerentis radical) sed potius ad effectum capiendi [illegible] enim repudiatio querelę idem est ac intestate hereditatis repudiatio ut supra hoc n.° dicebamus ceterum [illegible] exheredatus iure suo, et qui ex sua persona ius rumpendi non habet repudiatio alterius nihil prodest [illegible] sit repudiatio legitimę modo sit repudiatio querelę de qua Ulpianus et Papinianus loqui non insi[illegible] quod ipsa repudiatio unius, alteri portionem suam integram idest sexcuntiam habenti ius rumpendi nequaquam [illegible] fuit: prius autem est rumpere, quam totum ab intestato iure adcrescendi capere, et hec est profundissima senten- tia Ulpiani, et Papiniani in n. § quoniam 8. usque ad vers.° ~~et si dicam inoff.~~ [illegible] tus remanet nos § cum d. l. 23. § ult. et in querala negat in allegatis v.° iuribus ius adcrescendi [illegible] rela concedit. in quo dicendi genere consi[illegible]

N.° 12 Ad hec tertius casus apud leges nostros dubitationem iam non habet loquuntur enim de quatuor ne- potibus ex duobus filiis susceptis, unus scilicet ex primo filio, tres autem ex secundo, querunt in hac specie [illegible] que portiones nepotes ipsos a querela removeant, et respondent sexcuntiam unicam nepotem ex primo filio susceptum removere, tres autem aptantes quartas sexcuntias reliquos tres nepotes ex secundo filio susceptos a querela removere, ratio decisionis est quia nepotes non succedunt in capita sed in stirpes duntaxat id est iure repraesentationis parentum [illegible] authen. cessante cod. de legit. hered. excepto tex. in l. [illegible] § si quis 12 de coniung. [illegible] [illegible] sui vulgatis proinde tres nepotes ex secundo filio [illegible] sexcuntia, id est tres sexuncias removentur et patre eorum [illegible] removerant = porro [illegible] casus cum primo casu in eo convenit quod in utroque [illegible] inof. testi querela, propter legitimas ex iudicio testatoris filiis vel nepotibus relictas: la enim est eorum intentio ut ex sanctione eorum in princip. § aperent docere [illegible] quartas legitimas ex iudicio testatoris relictas accusationem inofficiosi removere, discrepat tamen hic casus ultimus a primo casu in eo quod in primo [illegible] sat querela non precurre propter legitimas omnibus filiis relictas, sic propter legitimam unius filiorum relictam [illegible] propter querelę accusationem repudiatam ab altero fratre exheredato, qui tanquam legitima sua fraudatus, [illegible]

N.° 12 sset iure suo conqueri, nisi propter reverentiam patris, vel propter conscientiam iustę exheredationis accusationem [illegible]

Secundus [illegible] casus expressus in vers.° et si dicam inoff. ~~et si dicam~~ casus ille est, qui cum rescripto [illegible] et nostris principiis [illegible] firmat: ex quo adversantium doctorum ad rescriptum interpretatio manifeste [illegible] hic vers.° excludit interpretationem rumpendi pro ~~dimidia parte~~ quarta ubi doctores ad rescriptum [illegible] [illegible] admittit rumpendi interpretationem pro dimidia totius [illegible] uti sunt verba Alexandri [illegible] [illegible]. Casus quo in predicto vers.° omissis Accursio et Bart. quos recte redarguit Donellus ubi [illegible] [illegible] constituendus est, scilicet tres fratres unus [illegible] institutus, duo [illegible] exheredati [illegible] [illegible] primus exheredatus renunciat querelę, alter iure suo [illegible] accusat: queritur pro qua parte [illegible] pro quarta sua legitima [illegible] [illegible] pro [illegible] portionibus cum fratre instituto [illegible] dimidia totius hereditatis et respondent consulti pro dimidia [illegible] rumpere. Ratio dubitandi [illegible] exheredatus ageret [illegible] rumperet, quia [illegible] succederent in trientes equaliter. [illegible] successio autem per querelam intestata successio est, atque [illegible] hereditatis [illegible] d. l. 20. [illegible] et § ult. [illegible] Ratio autem decidendi est quod scilicet portio alterius exheredati repudiata [illegible] patris [illegible] in querela ius est adcrescendi [illegible] ex sua persona ius rumpendi habet d. l. 26. [illegible] et [illegible] inoff. test. porro id ipsum quod in querala inoff. test. contingit in querala inoff. donationis Alexander [illegible] querelam enim inoff. donationis ad exemplum et subsidium querelę inoff. testi introducta est l. [illegible] cod. de inoff. donat. quinimmo probabile est Alexandrum [illegible] Ulpiani et Pap. responso [illegible] sententiam [illegible] nulla enim in iure est decisio, [illegible] rescripto conformiter, adeo [illegible] [illegible] doctorum interpretatio, et Alexandri [illegible] conformetur [illegible] potius [illegible] Antonius Faber in rationali ad hunc tex. [illegible] specie et casu [illegible] proposito [illegible] esse [illegible] iuris ratio [illegible] et tamen [illegible] casu [illegible] videri [illegible] sententiore Ulpiani [illegible]

[illegible] idest disputare scilicet de cassibus in quibus legitima portio relicta querelam excludat [illegible]
[illegible] Conclusione, quam ex 1.° et ult.° responso, in aute cassus intermedijs, predicto Consultorem proposito non
[illegible] q.° in eo tractat. de duobus filijs prorsus exheredatis, quibus nihil legitime nomine relictum est, nos autem de
[illegible] non multum a fabro dissentimus: non enim satis est Consultorem sententiam [illegible] proposito [illegible]
[illegible] Consequentem, atque disputationi Conformem, veruntamen responderi potest [illegible] hereditatem [illegible]
[illegible] congruentem, q. in eo omnis saltem filiorum sua parte, et plus quam parte [illegible] ad congruentem [illegible] tractatu
[illegible] a querela removet, imo ipse perquerelam perstrigat q. satis esse videt. ad congruentem [illegible]

[illegible] plane non tamen felicius huic rescripto Alexandri respondere Conatus est Carolus Molineus in trac
[illegible] donat. n.° 12. cum segg. distinguit enim inter donationes inoff.as modo in unum filiorum modo in extraneum colla
[illegible] inoff.a donatio in solidum extraneum collata ut nihil penitus reliquum filijs nomine legitime relinquat, tunc q.
[illegible] ipsa fraudata censet tota inoff.a donatio per legem ipsa recinditur, q.° enim [illegible] fraude filij potius quam no
[illegible] rumpit, totum rumpit l. si libertus 16. ff. de iure patronatus. porro in ea specie in qua [illegible] in mense dono
[illegible] vel extraneum collata, ita patrimonium suum exinaniuit donator, ut nihil penitus [illegible] filijs relinquat [illegible]
[illegible] legem enim contempsit impius pater qui neque in parte quidem legi iubenti paruit, q. in hac specie aduersus fratre
[illegible] pro virilibus portionibus recinditur aduersus extraneos aute in solidum recindenda. atque hunc credit esse [illegible]
[illegible] Alexandri sensum. Ceterum si donatio non adeo sit inoff.a ut lex ipsa [illegible] sed potius homo [illegible] ad concurren
[illegible] lex ipsa recindit sed potius homo dumtaxat: q.° aute homo rescindit totum non rumpit, sed ad concurren
[illegible] portionem ex l. taxatam d. l. si libertus 16. ff. de iure patronatus [illegible] tex in l. si filio 55 § ult. de leg. 2. l.
[illegible] 4. Cod. de donat. hoc aute tunc Contingit, q.° pater donator iubenti legi obtemperans, vel tota legitima
[illegible] aliquam legitime portionem ceteris filijs relinquit. non enim potest lex ipsa [illegible] fraudato videri
[illegible] portione (errans forsitan in calculo facultatum suarum) legi iubenti obtemperat, atque hunc credit [illegible] rumpunt
[illegible] in l. si liquerat 8. Cod. de inoff.is donat. ubi ideo fratres non [illegible] usque ad viriles portiones [illegible] universum [illegible]
[illegible] quarte, vel suplemento quarte q.a fingit Molineus donationem a matre factam in illa specie [illegible]
[illegible] non absorbuisse: qui imo parte saltem modicam reliquis filijs relictam fuisse. Denique affirmat hanc tantum
[illegible] superesse Diocletianum in d. l. si liquerat 8. cum Alexandro in [illegible] l. 87. § 3. de leg. 2. nam [illegible]
[illegible] imperator his verbis utat. [illegible] significare videt universum donatoris patrimonium Consumptum
[illegible] enim longe significantius esse verbum <u>exhinanire</u> ab alexandro assumptum, quam verbum <u>exaurire</u>
[illegible] usurpatus. exaustum enim non tam extinctum quam largicioribus flagellatum patrimonium dicit. [illegible]
[illegible] patrimonium, totale eius interitum significat

Et plane q.a post Molineum et Donellum lib. 19. Coment. [illegible] conciliendi ratione clarius
[illegible] apud scolasticos et pragmaticos invaluit, cogimur hanc interpretandi, et conciliendi ratione [illegible]
[illegible] contrarie sententie auctores interpretationem hanc fragili fundamento inniti: quo circa [illegible]
[illegible] recte, et sapient. docere, q. si libertus centenarius, aut centenario maior non in fraudem ipsius legis [illegible]
[illegible] ipsius patroni, aliqua bona alienasset, ut minorem portionem patrono relinqueret, tunc non [illegible]
[illegible] fraudatos, sed homine dumtaxat idest patronum fraudatum rumpere, [illegible] alienato bo
[illegible] Calvisianam, fabianove rescissis, sed ad concurrentem tantam portionem [illegible] taxatam
[illegible] vel dimidiam iuxta edictorum aut legum taxationum diversitate § 4. et tt. toto inst. de subcessione libertorum
[illegible] veruntamen taxata hec revocatio
[illegible] deprobat. l. 3. § ult. de bonis libertorum l. si Patronus 20. de donat. [illegible] si recte non [illegible]
[illegible] q. libertus fraudator non tam legis [illegible] quam patrono fraudem fecit (hec [illegible] neque per [illegible]
[illegible] periculosa est) sed imo ex eo taxata est, q.° patrono, ut patrono neque per naturem ipsa [illegible]
[illegible] prer edictum pretoris universa liberti contendris bona debent. Plane reuerentia patronali [illegible]
[illegible] aliqua bonorum portio ex nature pondere debet libertus enim sicut [illegible] et obsequijs [illegible]
[illegible] bonorum parte debitor constituit. patrono manumisori l. si non sortem § libertus [illegible]
[illegible] inst. de subcessione libertorum l. 1. et 3. Cod. vulgati ff. de bonis libert. hanc aute parte ex natura
[illegible] lex [illegible] vel potius declarauit, scilicet aut 3. aut dimidiam, iuxta legum taxantium varia
[illegible] si libertus centenarius, vel centenario maior aliqua bona in fraudem patroni alienauerit dona
[illegible] patronus fraudatus non poterit totam donationem rescindere, sed dumtaxat recindet ad concurrentem
[illegible] natura, a lege debitam. quo enim colore totam donationem patronus revocabit cui universa bona [illegible] neque per
[illegible] lege [illegible], sed limitata tantum portio. l. 6. ff. de [illegible] l. 3. § ult. [illegible] 10. l. in servitute 16. § ult. [illegible]
[illegible] de bonis libert. hoc aute q. de patrono, per fraudalentam liberti alienationem excluso docet Ulpianus [illegible] inoff.a
[illegible] fraudato nequaquam deceret, quippe [illegible] ut filio non solum limitata portio, sed imo universa successio ex [illegible] natura
[illegible] 7. ff. de bonis damnat. [illegible] de lib. [illegible] l. nam et si [illegible] ff. de inoff. tt.° Plane legislator civilis circa portionem [illegible]
[illegible] et debitum naturale quereb.it. Ad quartam enim portionem, portionis ab intestato aduenture, filium legitim. [illegible] nouella 92 § 1.
[illegible] 8. § 6. cum segg. ff. de inoff. test.° l. omnimodo 30. [illegible] Cod. de inoff. test.° [illegible]
[illegible] § 2. [illegible] Capitulum Cum aute lex positiua civilis prudent. animaduerteret, per hanc legitimam [illegible]
[illegible] insuper stricte percepit ut nulla fraude circa huius legitime in co[illegible] patres [illegible] ideo [illegible] precepit [illegible]
[illegible] filijs relinqueret, quasi residua hereditas liberam dispositionem. sub hac conditione lex antiqua civilis patribus [illegible] ipse
[illegible] filijs relinquerent ex allegatis iuribus, aliasque [illegible] recte legis priuilegio patres non [illegible] l. illud 4. de leg. 3
[illegible] principia facile revocabit atque ad naturalem equalitatem reducet, arguto tex in d. l. questitum 78. [illegible] a natura
[illegible] [illegible] rumpendi via filio [illegible] est totum rumpit [illegible] de patrono fraudato
[illegible] de adquiren. dom. l. 3. ff. de milit. test. porro [illegible] l. si mater 10. ff. de inoff. tt.° q. de patrono fraudato
[illegible] rumpit d. l. filio 87 § [illegible] de leg. 2. l. si mater 10. ff. de inoff. tt.°
[illegible] propter rationem a [illegible]

124

que assumpsi apud eundem ulpianum fortassis probat ind. l. si libertus 16. de iure patronatus, ni minor Centenario libertus Centenarius Centenariorum maior non solum in fraudem patroni verum et in fraudem legis papie et persi nes sed minori Centenario fecerit ut patronum et leges fraudet, lex quidem fraudata rumpit, atque intotum rumpit totam donationem rumpit quia ipsa lex elusa est, verum ideo in solidum rumpit quia non rumpit ad filios patroni favore sed favore filiorum liberti fraudatoris quibus totum ex natura debetur, d. l. 1. ubi ratio 7. de bonis damnat. d. l. 1. in fin. principio inst. de successione libert. atque quam vulpiani considerationem si molineus et sequaces animadvertissent non tam hoc fundamento complacuissent observavit Acosta in d. cap. si pater verbo privare non potest nº 17. Post

relatum in l. II cod. de inoff. donat.

n. 16. Ex his iam non dubitat tex d. l. si liquerit 8. cod. de inoff. donat. quam molineus ... imperator ex dicti verborum exaudire atque exinanire utriusque enim verbi significatio totale patrimonii ... ut ipse patet quin imo respondendum est, vel ab Joanne vetere glosatore quem sequitur et costa vel cum fabro ... l. 7. Joannes enim verba illa pro ratione quarte non ita interpretatur quasi inoff. donationis revocatio per filios ... da illa taxatione patiatur, ut usque ad quartam dumtaxat legitime portionis ab intestato obvenire rumpat, sed ... illa pro ratione quarte ttt. et causam rumpendi interpretatur, quasi diocletianus filium quarta sua legitima fraudatum causam quarte deficientis inoff. matris donationem rumpere posse ceterum imperator expressis verbis non docet ... rumpat: id tamen colligit tam ex originali rescripto alexandri ind. § imperator, quam ex comparatione ... ti a diocletiano assumpta: id vero si filius defraudatus in d. l. si liquerit eodem modo donationem matris rumperet eiusdem matris ttt. rumperet necesse est pro virilibus adversus fratrem melioratum rumpere nulla enim ... inoff. et codicis querela inoff. ttt. que ad taxatam dumtaxat quarte legitime portionem rumpat sed vel in totum ... vel pro virilibus adversus fratres l. si mater 19. et l. 24. ff. de inoff. ttt. quod adeo verum est ut neque post ius quod ... a Justiniano inductum accusatio inoff. ttt. pro suplemento quarte reperiatur, quia actio ad suplementum non est ... sed actio personalis pro suplemento, et ideo per triginta annos durat actio arguto tex. in l. sicut cod. de prescr. ... ta vel quadraginta annorum et l. 2. cod. de constituta pecunia aliter atque inoff. querela que per quinquennium ... cit. cum l. seqq. de inoff. ttt. docent in terminis Baldus in l. qui repudiantis 17. ff. de inoff. ttt. castrensis ... inoff. donat. Cassor in l. certi q. ff. de rebus creditis nº 25. Guillermus in cap. Rainuctius de ttt. verbo ... nº 54. Rodericus Suarez in l. quoniam 32. cod. de inoff. ttt. in declaratione legis regni limitatione 3. ... xime nº 14. Hec autem Joannis interpretatio evidentissime probatur ex tex in d. l. 1. cod. de inoff. donat. in quo philippus eisdem fere verbis utitur ac diocletianus usus est i bi ut pote quarta non habentibus, que verba apud philippum ... instruunt non quantitatem inoff. donationis ubicanore, et papinianae fratribus defraudatis revocandam sed potius ... quod causam rumpendi vel adversus fratrem melioratum vel adversus extraneum donatarium, ut sit assumptio ... desumpto rumpit iuxta philippi sententiam adversus extraneum donatarium, ac adversus fratrem melioratum ... rumpendi diffusum inter has personas admittit sed sic est quod adversus extraneum donatarium ubicanor, et papiniana ... in solidum ubi nullius inspiciatur per tex in l. si unquam cod. de revocandis donat. quod etiam adversus fratrem donatarium ... virilibus portionibus pro inde quod hec verba ad diocletiano, et philippo assumpto pro ratione quarte vel hec ut ... ventibus quantitatem donationis rumpendam non significat, sed ... ttt. et causam rumpendi, quod longe diversa ... cati auctoribus ab hoc Antonius faber in eodem loco satis probabiliter contendit in specie diocletiano ind. l. si liquerit ... esse fratres colligitatores imo quatuor esse: certe illud plus est quam probabile tres ad minus fratres colligitantes ... tum fratres colligitarent, aut saniorius frater defraudatus qui apud imperatorem conquirit in libello ... ret matrem suam in unum filium bona sua contulisse, sed imo diceret in fratrem suum bona sua contulisse si enim ... lioratus cum fratres appelasset non vero unum matris filium; id vero si ex littera tex constat tres ad minus fratres extitisse ... quatuor fratres colligitatores confingere, si autem quatuor extitisse, fingamus sententiam diocletiani longe apertior est ... defraudati in singulis quartis totius hereditatis litigabunt, que eos ab intestato contingerent quo circa nomine quarte ... non significat unicam quartam inter omnes filios dividendam ut in tex in l. 8. § quoniam in fine ff. de inoff. ttt. sed ... hereditatem in quatuor quadrantes pro numero liberorum ab intestato dividendam.

n. 17. Restantes iura supersunt que ... ... sionem intelligere possunt primus est tex in l. si totas 5. cod. de inoff. donat. in quo proponitur patrem quendam inoff. ... trimonium donationibus factis consumpsisse, cum deinde vel ex eodem vel ex secundo matrimonio alios nasciturus filios, pater ... bat fore, quod filiis nascituris nulla superessent bona ex quibus eis legitimam portionem delinqueret, in quo casu pater ... cletianum consulebat animadverteret se perfectas atque irrevocabiles donationes per traditionem, vel consti... vel aliis modis perfectas ni irritare neque posse l. perfectas 4. cod. de donationibus que sub modo in qua specie ... pondet patre donatorem ex donibus perfectis id tantum revocare posse quod ad removendam querelam inoff. ... sufficiat, porro ad removendam querelam necesse non est viriles portiones rescindere filiis nascituris relinquendas ... satis est ex omnibus donationibus unam quartam revocare que inter nascituros quocumque numero filios ... & quoniam in hoc casu sequerent, ff. de inoff. testo, quod si pater ipse inoficiosas donationes non rescinderet, sed nascituri ... pote defraudati rescinderent, neque quam pro virilibus inoficiosas fratrum donationes revocarent sed id ... sufficeret ad removendam inoff. querelam, id est unam quartam dumtaxat inter omnes filios futuros dividendam ... nisi quod quilibet est quia revera nullus alius est tex in corpore iuris, cod. Unquam authentica unde si parens ... et novelle ... in quo inoff. donationis revocatio pro taxata quarta fiat, sed huic responso breviter ... affirmantes ex eo opinionem nostram, si recte perpendatur clarius elucere nimirum pater qui de legitima ... capitabat non minus pro valore, et duratione donationum antea factarum quam pro legitima futura ... laborabat ut cum enim negotium transigere poterat, ita donationes antea factas quam legitimas ... sciebat enim fore ut si aliqui postea filii nascerentur, inoficiosas superstitum fratrum donationes non pro ... sed pro virilibus rescinderent ut pote defraudati l. 87 § imperator de leg. 3º hoc autem donator pater ... quam causam a diocletiano petere dubitabat, quo sibi remedio donationes antea factas stabiliret vel quo ... quam parcimonie rescinderet, cuius consultationi imperator respondet, ut esse nascendorum filiorum querelam ... rent, atque celebratas donationes pro una quarta rescinderet, ut futurorum filiorum querelas removeret

pater donator contra filium suum nullo iure venire poterat, querela enim inofficiose donationis et testa inofficiosi patribus donatoribus, atque testatoribus non datur sed solum filiis in quorum preiuditium donationes, et testa bene pot. ex huius tex... fit ff. et Cod. de inofficioso testo et inoff. donibus, Pretextu tamen legitimarum futurorum filiorum bene sufficiat ad removendum donationes suas non tanquam inofficiosas sed tanquam imprudentes pro ea parte Rumpere que sufficiat ad removendum... querelam, ex hoc tex iuncta l. si unquam 8 C. de revocandis donibus. quoniam hec Revocatio patris donatoris non fit per modum querele... sed per modum Remedii, tam vero si hic Responsi sensus verus est, uti revera est, adeo distat, ut advertantibus DD. ... ut nostra potius conclo clarior elucescat, quoniam si in hac eadem specie ipse pater donator pretextu futurarum legitimarum donationes parcissimo hoc Remedio non Rumperet futurum erat ut filii postea nascituri, ut pote fraudati, iure suo pro virilibus portionibus adversus fratres donatarios rumperent ex Rescripto Alexandri in nostra l. imperatores ... etiam ex adversariis plurimi probaverunt inter quos Cujatius in Novella 92 et lib. 1° questio. Africani ... in fraudem patroni forcatulus Dialogo 25 nob. ... in l. 2ª Cod. de inoff. donat. quo locum

Arguntur quandam differentiam inducunt, inter donationem inofficiosam omnium bonorum quam pater in filium unum in familia ... adhuc constitutum confert, et donationem inofficiosam omnium bonorum quam pater in filium tam emancipatum confert, de pri... donatione ita imperatores decernunt, debere scilicet arbitrum familie erciscunde inter fratrem donatarium, et fratrem ... ita donata bona dividere, ut fratri defraudato nihil amplius preter suam quartam legitimam ... altera vero dimidia ... per inoff. donationem ita dividere, ut dimidiam omnium bonorum partem fratri donatario, et fratri fraudato quartam partem semissis ab intestato con... fraudato adiudicet, quinimo ita bona donata arbiter erciscere debet, et fratri fraudato quartam partem ... sententia in illis verbis ... adiudicet, reliqua autem universa bona donata fratri donatario attribuat, que est de certo ... ceterum de altera ... familie erciscunde officio congruit, ut ibi quartam partem debite ab intestato portionis prestet in solidum. Filium emancipatum collatam suis viri... ita imperatores decernunt scilicet donationem inoff. omnium bonorum in unum filium emancipatum l. si ex emancipatis 17. Cod. de donat. proinde ab initio consistere, quoniam filio emancipato Pater potest efficaciter donare. ... per querelam rescindere si ... in potestate retentum implorato auxilio presidis provincie posse inoff. patris donationem ... et quamvis imperatores in hac secunda ... inoff. tti. rumpere, in quo quarta sua legitima nullo tto. relinqueret, et quamvis imperatores in hac secunda ... non exprimit quantitatem portionis per quam fraudatus filius rumpere debeat, id tamen ideo omisisse videntur ... distintionis parte satis apparet ad fratrem fraudatum non virilem cum fratre donatario portionem, sed quartam partem dum... pertinere debere, uti scriptum est in prima distintionis parte. Ex quo responso adversarii graviter insurgunt: quia ... distintionis parte inoff. omnium bonorum donationem in filium familias collatam implorato arbitrio familie erciscun... rescindit alter frater, et tamen non pro virilibus adversus fratrem donatarium rumpit sed solum pro taxata ratione quarte bonorum ab intestato pertinentis. quod nostra conclo, atque Alexandri rescriptum in d. l. 87. §3. de leg. 2. falsa sunt.

Sed enim vero — 19

fatemur imperatorium contextum, et responsum esse sume difficile inficiari non potuerunt adversarii ipsamet responsi an... interpretum quod causam ... mentem rationem differentie involvere que non in eo tantum consistit uti voluerunt Asson Salicet... in prima specie donationis in filium familias collate legitima fraudati filii per officium arbitri familie erciscunde ... autem casu per querelam inoff. donationis legitimo fraudati filii servetur. hoc enim preterquam quod falsum est negligen... querimoniae ex hac nuda differentia pondus pro fundissimi responsi non elucet, itaque ... et aliis antiquioribus interpretatio... differentiam, et differentie rationem inter utrumque casum subtilius affirmantes explicavimus differentiam ab imperatoribus induc... spectare, ut in primo casu donationis in filium familias collate legitima fraudati filii per arbitrium familie ercis... pro taxata quarta servet, ita ut in rebus donatis pro virilibus portionibus fratres non succedant in 2° autem casu ... in emancipatum collate in quo locus est querele, frater fraudatus iure suorum ... rumpendo autem quod ut filius ... pro virilibus portionibus rumpit iuxta Alexandri rescriptum ad exemplum inoff. tti uti imperatores satis explicant ... differentie autem ratio obscura quidem est, sed tamen elegantissima Nimirum prima donatio in filium familias ... ab initio, quam tempore mortis patris donatoris nulla fuit, quod filiis in potestate constitutis inutiliter donat pater ... iure ... ante Iustinianum, in l. donationes 25. Cod. de donat. inter virum et uxorem neque morte quidem patris dona... donationes confirmentur l. 1. § 1. pro donato. l. si donatione 13. Cod. de collationibus. Donellus lib. 19. Coment. cap. 5. ... observat. cap. 17. et lib. 3. cap. 30. faber de erroribus decade 42. errore 2. et 6. faquineus lib. 33 Contro cap. 73 ... var. cap. 4. n° 5 quo loci disputant, de conciliatione tex in l. filie 18. Cod. familie erciscunde. Schorum ... conciliatio et emendatio presentis instituti non est, admonere sufficiat constante esse omnium interpretum con... donationes a patribus in filios factas collatas, tam tempore donationis quam tempore mortis esse invalidas ita ... non confirmentur; quinimo id quod ita donatum est hereditarium manet, non solum patre moriente, et hereditate adeun... post aditam etiam hereditatem usque ad bonorum divisionem per arbitrium familie erciscunde faciendam uti expresse ... pro donato, et l. si donatione 13. Cod. de collationibus verumtamen quamvis predicte donationes in filios familias collate nu... sint propter iura patrie potestatis proindeque bona donata maneant hereditaria, ita ut filius donatarius et non donata... paternam hereditatem pro equalibus portionibus tanquam heres in bonis donatis ipso iure succedant d. l. si donatione ... arbiter tamen familie erciscunde propter divisionis equitatem, quam maxime, et quam commode potest iudicio patris de... acomodat eius quod volunt atque quatenus sine iuris, et legum preiuditio potest sequitur. l. filiae 20. § si pater, et l. si pater 33. ff. fa... erciscunde Cujatius lib. 8. respons. Papiniani in l. cum Pat. 7. § hereditatem 18. ff. de leg. 2. faber de erroribus decade 42 per totum Bart. ... in l. filie 28. et l. ult. Cod. familie erciscunde. Arbiter enim tametsi asserimus illum iuris efectum impedire non ... efficit, ut frater donatarius et non donatarius tanquam heres ipso iure equaliter succedant d. l. 13. Cod. de collat. post adquisitam hereditatem, tempore divisionis, et adiudicationis, iuditium patris, ex bono, et equo sequitur: et quasi fratri donatario a fratre non ... bona illa prelegata fuissent eadem bona donatario fratri adiudicat d. l. filiae 20 § si pater ff. familie erciscunde ... temperamento, ut supra filii non donatarii nequaquam ledat, neque eius legitimam defraudet: quinimo ex bonis donatis quartam legitimam filio non donatario precipuam conservat ex allegatis iuribus iuncta nostra l. 2. Cod. de inoff. donat.

[illegible] donationis [illegible]
[illegible] efficiunt [illegible] pro rata[illegible] fratris donatarij [illegible], quod [illegible]
[illegible] substantie [illegible] abintestato [illegible] ipso iure subcedit [illegible] donatione
[illegible] donatione intendere ad rumpendum ex ipso [illegible] ipso iure nullum est [illegible] et 2 ff de inofficioso [illegible]
[illegible] est quod filius non donatarius [illegible] arbitrio, aut iure hereditario, aut iure saltem tacitij prelegati
[illegible] filio non donatario [illegible] legitimo [illegible] iure filio data cum remouet [illegible]
[illegible] § Si quis 6. et Simon [illegible] 25 de inoff. test. [illegible] § 6. [illegible] eodem tit. [illegible] nihil est quod [illegible]
[illegible] imperatoris [illegible] in primo casu respondent scilicet filio non donatario quartam suam legitimam [illegible]
[illegible] que post donator vniuersa sua bona in alterum filium [illegible]
[illegible] Alexander [illegible] agnosceret, et nos cum illo recognoscimus, Alexander [illegible]
donationis omnino valide [illegible] fratris non donatarius [illegible] remotus est, nisi remedium querele intentet
[illegible] et [illegible] in 2a specie loquuntur [illegible] Alexandro nostro [illegible] conformant [illegible] in 2o casu donationis
[illegible] imperatores [illegible] filium [illegible] per querelam inoff. donationis [illegible] querele [illegible]
[illegible] est quam pro viribus portionibus donationem aliquin validam iure suo rumpere, quemadmodum et [illegible] inoff.
[illegible] l. Mater eq. l. Circa 24. ff de inoff. testo. quippe donationem in filium emancipatum collata ipso iure ab initio
[illegible] 87. cod. de donat. [illegible] nullum [illegible] remedium preter querelam inoff. donationis, que [illegible]
[illegible] vti imperatores nostri decernunt, in vtraque autem accusatione [illegible] donationis, quam [illegible] filius [illegible]
[illegible] pro viribus aduersus fratrem rumpit d. l. 8. § imperator 3. de leg. 2. iuncta l. [illegible] ratio 7. ff de [illegible]
est profundissima imperatorum sententia [illegible] interpretationem, que cum rescripto Alexandri [illegible]
[illegible]

Quibus itaque pro defensione nostre conclusionis explicatis accedimus ad interpretationem [illegible] Pauli [illegible]
[illegible] circa sequentem speciem [illegible] consulerunt in [illegible] 37. § Lucius 4. ff de leg. 2. species autem [illegible]
[illegible] constituenda est. Pater qui mille et ducenta in bonis habebat in Gaium Seium vnum ex quinque filijs [illegible]
[illegible] mille [illegible], ex residuis autem ducentis fecit test. in quo omnes filios [illegible] equali[illegible]
[illegible] grauauit, vt portiones suas hereditarias Gaio Seio fratri coheredi et donatario restituerent deinde eundem Gaium
donatarium quod grauauit vt sorori coheredi Meuie sexaginta, atque totidem sexaginta Sempronio fratri coheredi
[illegible] Meuia soror, et frater Sempronius coheredes, a Gaio Seio fratre coherede et donatario prelegata [illegible]
[illegible] autem falcidiam in prelegatis eo pretextu inducebat quod prelegato portionem suam hereditariam [illegible]
[illegible] autem fratres procurabant integra prelegato sibi eo colore persolui debere quod quamuis prelegata
[illegible] fratris grauati excederent, non tamen excedebant quantitatem veram inoff. donatarum, neque pretensa [illegible]
[illegible] ex rescripto Alexandri pretudicare donando non poterat absque periculo
donationis vti extat tam in nostro [illegible] antecedenti [illegible] originaliter extat alexandri rescriptum [illegible]
[illegible] de omnibus [illegible] quibus [illegible] nihil prelegauit, qua illis quibus in test. legitim[illegible]
[illegible] prelegauit, et primum de duobus filijs quibus nihil in test. prelegatum est respondet [illegible]
rescripto Alexandri tamquam legitima sua fraudatos querelam inoff. donationis habere, prouideque duos [illegible]
[illegible] duos ex quinque filijs qui iure suo pro equalibus viribus aduersus fratrem donatarium rump[illegible]
imperator 3. que prima Pauli decisio ex illis nostri textus verbis constat ibi: cum Sanctissimus imperator
[illegible] est contra voluntatem donantis ea que donata sunt reuocari precepit, atque etiam ex illis verbis [illegible]
[illegible] iteras imperatoris nostri dubitari non oportet quin in [illegible] specie subueniri [illegible]
[illegible] in vnum filium donat. collatis imminuta est: quibus duabus clausulis consultus manifeste [illegible]
tribus non prelegatarijs ex rescripto rumpentibus eo colore quod aut tota legitima, aut partis saltem [illegible]
[illegible] proindeque censendum est ex eodem rescripto pro quinque viribus equaliter rumpere d. § imperator [illegible]
[illegible] de duobus reliquis filijs prelegatarijs scilicet Meuia, et Sempronio consultus respondet [illegible]
[illegible] inoff. non [illegible] solida tamen prelegata consecuturos absque legis falcidie inminu[illegible]
[illegible] grauatus inducere contendebat, hec est [illegible] species, et decisio.

quam vt bene percipiamus [illegible]
primus est propter donationem inmodicam in vnum ex quinque filijs emancipatis collatam reliquos [illegible]
sua legitime portione fraudatos esse. Primum quod quarta legitima ex mille ducentorum efficit trecenta
que inter quinque filios distributa ad singulos legitime nomine sexaginta pertinere debent [illegible]
computationem in l. Papinianus 8. § quarta in fine ff de inoff. test. atque idcirco cum in hac specie pater [illegible]
[illegible] inter filios legitime nomine distribuendo sed solum ducenta ex quibus omnes instituit [illegible]
[illegible] coherede adiecta constat legando in magna legitime parte singulos fraudatos esse, quod etiam [illegible]
[illegible] filios coheredes non donatarios grauauit in portiones suas hereditarias in fundo videlicet [illegible]
coherede, et donatario restituerent, quo grauamine effectum est et magis atque magis singulos [illegible]
[illegible] hec autem nostra denotatio [illegible] clara est efficitur tamen clarior in illis verbis et [illegible]
residuum seruauit atque etiam ibi in eodem test. duas possessiones quas retinuerat tibi Gaio Seio donatario
[illegible] secundo loco obseruandum est pretentum illum a fratre donatario assumptum, vt falcidiam in legatis [illegible]
[illegible] Meuiam et Sempronium fratres inducerat esse pretentum in l. falcidia vehementissimum adeo [illegible]
prelegatis consideratio haberetur ad portionem duntaxat hereditariam fratris coheredis donatarij [illegible]
[illegible] indubitanter induceret in [illegible] et decisione tex in l. quantitate 73 § vlt. ff ad l. falcid.
[illegible] hereditarie fratris coheredis donatarij grauati triginta et tres duntaxat efficit [illegible]
[illegible] coheredes distributus ad singulos triginta et tres duntaxat pertinet: qua propter [illegible]
[illegible] non donationis contemplatione [illegible]
[illegible] l. perfecta 4. cod. de donat. [illegible] ff de donat. l. [illegible] solius portionis [illegible]

[illegible] exuerat quem [illegible] sunt sexaginta, necesse est fateri legem falsum locum habere, ita ut ex utroque legato [illegible] vigesimam, ex qua [illegible] in qua prelegata portione hereditaria fratris coheredis donatarii excedunt: inde [illegible] prelegata valent, indubitata tamen imminutione falcidiaria [illegible] in quantitate 79 § ult. ff ad [illegible] circa [illegible] sola consideratio ad portionem hereditariam fratris gravati habeatur, maior prelegatorum quantitas [illegible] tamen in hac specie potestate rescripti Alexandri ad gravatum fratrem coheredem donatarium non solum habet ratio [illegible] [illegible] etiam ad valorem bonorum donatorum, sive ad tres quincunces bonorum donatorum; reliquos enim duos fratres coheredes et non prelegatarios rescindent et supra adnotavimus, in quibus efficaciter perseverat valida donatio solida [illegible] imminutione falcidiana deveni quam [illegible] et conclusionem [illegible] in final. verbis ibi, se sola falcidia [illegible] in solidum esse prestanda, propter immoderatam donationem [illegible].

Quibus ita pro illustratione huius [illegible] ex conclusionibus apparebit rescriptum Alexandri nostra [illegible] confirmatum, quatenus docemus [illegible] donationes fraudatos, et [illegible] pro virilibus equalibus iure [illegible] adversus fratres donatarios [illegible] [illegible] lib. 4 responsorum [illegible] in dic. § lucius et lib. quest. africani [illegible] in fraudem [illegible] faciunt etiam notata [illegible] [illegible] ad tit. C. de [illegible] et ad Antonium Gometio lib. 2 variarum cap. 4 nu. [illegible] etiam Covarrubias lib. 1 variarum cap. [illegible] [illegible] in notatis ad lib. 19 [illegible] Donelli cap. 32 tit. C. [illegible] etiam quatenus docemus fratres legitima sua non fraudatos [illegible], ex [illegible] habentes [illegible] a querela inof. testi., quam a querela inofficiose donationis removeri debere quia [illegible] sunt prelega[illegible] confirmat nimirum [illegible] in presenti specie fratres diverso iure [illegible], [illegible] enim coheredes [illegible] predictos [illegible] non sunt [illegible] gravati sunt, [illegible] suam portionem fratri donatario restituere, [illegible] in portionibus hereditariis [illegible] patris fraudatos [illegible] reliquos duos fratres [illegible], tametsi [illegible] fratri [illegible] coheredi, et donatario [illegible] supponimus atque simul [illegible] reperiant, ut portiones suas fratri [illegible] tamen sunt prelegatarii, in quam [illegible] quilibet [illegible] legitima [illegible] singula a fratre coherede dona[illegible] ad complementum suarum legitimarum, supponimus enim singula sexaginta singula [illegible] ex computatione supra fac[illegible] esse. Porro in hac specie sexaginta quartam singulorum legitimam adequant [illegible] adimpleant, ex eo patet quia [illegible] in presenti specie singulorum duorum fratrum prelegata sexaginta solida adimpleant [illegible] donationis [illegible] in solidum ex [illegible] duos fratres [illegible] a querela inofficiosi testi, quam a querela inofficiose donationis [illegible] legitimam non adequare quippe legiti[illegible] nequaquam [illegible] si quantitas prelegata solidam singulorum legitimam et [illegible] supplementi [illegible] [illegible] etiam minima parte fraudata [illegible] legitimam et [illegible] supra [illegible] nu. [illegible] [illegible] § si quis 6. et § quarta 9 ff de inof. testo [illegible] supra [illegible] legitime sua aut parte saltim legitime [illegible] iure constat, duos fratres coheredes, non prelegatarios, utpote [illegible] rescripti [illegible] voluntate patris [illegible] dovere pro virilibus [illegible] ex [illegible] rescripti [illegible] et prelegatarios [illegible] supra notatis nu. 22 deinde constat reliquos duos fratres coheredes et prelegatarios [illegible] legitimas suas habent iure prelegati [illegible] per tex. in leg. § si quis 6 de inof. testo [illegible] sine falcidiaria [illegible] constat predicta duorum fratrum prelegata integra atque [illegible] quia tametsi singula prelegata atque etiam utraque [illegible] quia tamen [illegible] prelegata [illegible] gravati [illegible] patet ex computatione nostra precedenti facta) quia tamen [illegible] solida exolvi necesse est. legitima enim [illegible] legitimarum quartarum iure ad removendam querelam [illegible] inde [illegible] de inof. testo [illegible] minus ulla iure [illegible] in prioribus [illegible] falcidia [illegible] in prelegatis falcidia [illegible] donatarius gravatus [illegible] atque [illegible] falcid. [illegible] [illegible] computationem facere que extat in dic. l. in quantitate 79 § ult. ff ad l. falcid. [illegible] imminutio poterant [illegible] sibi met [illegible] imminutio prelegatorum sit legitimarum [illegible] donationis pro virilibus [illegible] patres ut pote legitima sua aut legitime parti fraudata querelam inof. donationis [illegible] supra adnotatis: [illegible], quo sensu interpretandus est paulus in final. verbis supra adnotatis:

[illegible] ex nostra [illegible] [illegible] ad celebre Diocletiani responsum in l. si [illegible] 4 C. de contrah. emp. [illegible] inter vivos donavit, extraneus [illegible] quartam legitimam unici filii universa bona sua extraneo inter [illegible] donata, et tradita a filio [illegible] animadverteret a [illegible] inofficiose donationis imminere eadem bona sibi donata et [illegible] possessiones [illegible] de valore emptoris et Diocletianus respondet emptionem quidem ad effectum [illegible] in emptio [illegible] nullam esse quia ad effectum possessionis et domini emptio rei proprie non consistit [illegible] [illegible] de contrahenda emptio. l. [illegible] § 1 ff de leg. 1 [illegible] donatio tametsi inofficiosa per [illegible] [illegible] dominium [illegible] donatarium in extraneum transtulerit [illegible] [illegible] inter donatarium [illegible] C. eod. tit. [illegible] de inof. donationibus [illegible] emptio nulla est [illegible] inofficiose donationis [illegible] ad predictos dominium et possessionem [illegible] filio [illegible] tametsi emptio non valeat afferri tamen donatario defensionem adversus filium [illegible] immodicam omnium bonorum donationem [illegible] querele filio post mortem matris [illegible] donatarium [illegible] adversus filii querelam [illegible] defendere [illegible] defensio est [illegible] emptionis [illegible] donatas [illegible] a filio donatricis [illegible] universas [illegible] [illegible] possessio aut usufructus aut [illegible] est [illegible] in dic. [illegible] est. [illegible] quoniam [illegible] contrah. emp. [illegible] exprimeret [illegible] perfecta etiam [illegible] donata et tradita dicis ad hoc et [illegible] facta venditio rerum maternarum afferre [illegible] defensionem ne vel exemplo inof. testi possit has abocare, ex quibus verbis [illegible] infert filium [illegible] emptionis [illegible] accusatione inofficiose donationis efficaciter removeri alioquin si bona [illegible] a contrario sensu infert [illegible] per accusationem non [illegible] legitimam [illegible] [illegible] adversus [illegible] donatarium [illegible] donationem in solidum iure [illegible] filii [illegible] tradita, sunt atque [illegible] illa eadem universa bona per accusationem [illegible] esse docet que per donationem tradita et per venditionem [illegible] articulus enim ille poterit has avocare ad omnia bona donata et per [illegible] in dic. l. in [illegible] [illegible] grammaticatione [illegible] docuit [illegible] et [illegible] in dic. l. [illegible] venditionem filio [illegible] [illegible] nu. 23 et [illegible] ad [illegible] donatio [illegible] per venditionem [illegible]

[illegible] ex Rescripto [illegible] [illegible] pro quarta legitima [illegible]

[illegible] ex vero [illegible] Rescindit et quia ad exemplum [illegible] [illegible] [illegible]

vendere [illegible] ad exemplum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

sed eadem observat Acosta [illegible] supra n. 16 et 17 facit etiam Ubaldus ad lib. [illegible] [illegible]

cum patre donatarium ex Rescripto ageret et pro [illegible] [illegible] l. 37 § 3 [illegible]

traneum [illegible] [illegible] quia filio in [illegible] extraneorum est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

In superiori objectione [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible]

Nepotis [illegible] huic donaverit immodice patrimonium suum patruus [illegible] donationes nepoti ex fratre [illegible]

[illegible] tenet Acosta [illegible] [illegible] ratio est quia nepoti a patre [illegible] legitima non debetur. Si quis filio [illegible]

de in iusto [illegible] quod mirum non est [illegible] ad querelam [illegible] donationis ut extraneus reputetur [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] non potest, n. 13 in fine et n. 19 [illegible]. Ceterum [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] bene [illegible] nepos a patre in [illegible] praecessus [illegible] [illegible] heres institutus [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in nominatis [illegible]

[illegible] cap. 6 litt. D. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non debet [illegible] extraneum secundo superiori [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a patre praecessus [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] legis 18 Tauri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ratione [illegible] quare [illegible]

in [illegible] de donationibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] rescindi nisi pro parte ex quibus [illegible]

[illegible] reddit Acosta [illegible]

[illegible] clarius et [illegible] principia [illegible]

Secundum [illegible] [illegible] [illegible] terminare [illegible] [illegible] [illegible] dicenda est [illegible]

[illegible] primus [illegible] nepos [illegible] patris aut [illegible] emancipati [illegible] a nepote in potestate [illegible]

[illegible] donare nihil [illegible] [illegible] [illegible] patre [illegible] l. 1 § 1 ff. de donat. l. 2 [illegible] donat. [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] n. 10 [illegible] [illegible] potestati [illegible] eadem persona [illegible] [illegible]

[illegible] donare valet [illegible] [illegible] nepoti aut filio in potestate [illegible] [illegible] emancipatus [illegible] a patre [illegible] valet [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nepoti in potestate [illegible] [illegible] inter legis [illegible] donationibus [illegible]

[illegible] et in eadem [illegible] [illegible] [illegible] confirmat donatio [illegible] filio in potestate [illegible]

[illegible] parentes [illegible] de donationibus inter [illegible] secundum quod evenit [illegible] [illegible] secundum ius [illegible] donatio [illegible]

[illegible] a patre praecepto quae [illegible] ab institutione [illegible] valet et [illegible] necessarium [illegible] etiam [illegible]

donatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] antiquum etiam si immodica sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] valent et [illegible] [illegible] n. 24 in fine [illegible] animadversum tenet ab [illegible] Ubaldus ex [illegible]

[illegible] [illegible] quae [illegible] ab initio nulla sunt [illegible] [illegible] nulla sunt [illegible]

Iure vero Regio [illegible] [illegible] examinare oportet [illegible] animadverto [illegible] ex [illegible]

[illegible] simplex inter vivos et irrevocabilis [illegible] [illegible] pro melioratione tertii et [illegible] dispositione [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] docet [illegible] producere in donatione expressa facta per [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praesumi [illegible] tradita [illegible] in l. filius [illegible] familias [illegible]

[illegible] [illegible] donatio autem simplex illa dicitur quae ex mera liberalitate [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] donata [illegible] excedit tertium et quintum [illegible] [illegible] donatario imputatur hoc [illegible]

[illegible] tertium [illegible] [illegible] quintum ex [illegible] [illegible] legitima [illegible] et [illegible]

[illegible] [illegible] superfluo [illegible] [illegible] [illegible] donatione [illegible] [illegible] accipienda est lex 26 Tauri [illegible]

en la [illegible] del dicho [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] generaliter [illegible]

[illegible] et [illegible] tenet Antonius Gomez in l. 29 Tauri n. 30

Sed quaero [illegible] [illegible] per querelam inofficiosae donationis [illegible] iure [illegible] valet et [illegible]

[illegible] [illegible] necessaria inofficiosae donationis [illegible] querela [illegible] [illegible] querela [illegible] iure donatio [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nulla sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Tauri colligitur ibi: si de mayor valor fuere mandamos que [illegible] [illegible] en la [illegible] de el dicho tercio [illegible]

[illegible] [illegible] hacer [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nulla est donatio in excessu [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] habet in [illegible] [illegible] quae prohibet [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nepoti in potestate [illegible] a patre [illegible] ab emancipato [illegible] donatio [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] emancipato [illegible] donatio [illegible] nepote valet et [illegible]

[illegible] extraneum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] emancipato [illegible] [illegible] [illegible]

quia nepos [illegible] in potestate et a patre [illegible] [illegible] [illegible] donatione prohibet [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] emancipato patre [illegible] [illegible] potestate [illegible]

[illegible] [illegible] reputari [illegible] ut extraneus quia si directe patri [illegible] facta donatio [illegible] nisi [illegible] legitimi [illegible]

[illegible] in superiori [illegible] [illegible] [illegible] donatarius [illegible] [illegible] emolumentum liberalitatis [illegible] [illegible]

persona [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legitima [illegible] [illegible] donatio [illegible] [illegible]

[illegible] donatarii [illegible] [illegible] [illegible] patri [illegible] acquirit emolumentum [illegible] [illegible] primo [illegible] tex. in l. placet [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hereditatis relinquat [illegible] [illegible] successio in [illegible] illius quia [illegible]

potestate [illegible] [illegible] [illegible] acquiri [illegible] emolumentum successionis) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vera et [illegible]

in praesenti [illegible] patri acquirat emolumentum donationis facte nepoti [illegible] suo [illegible] [illegible] donatio [illegible]

[illegible] illi facta [illegible] legitima [illegible] [illegible] pro parte [illegible] per querelam inofficiosae donationis [illegible] per [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] Acosta [illegible] [illegible] tex. in [illegible] § [illegible] [illegible] dicendo quod per donationem [illegible]

[illegible] [illegible] patri donatori [illegible] [illegible] facta nepoti [illegible] [illegible] [illegible] ex eo quod impedimentum [illegible]

[illegible] [illegible] a successione [illegible] [illegible] [illegible] a persona acquirentis [illegible] ex donatione quae [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] donatio in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] extraneus qui ex [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filio [illegible] [illegible] nepote secundum [illegible] emancipato [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legitimam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] donatio facta nepoti [illegible] pro melioratione tertii et quinti.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ratio ex iure Regio [illegible] [illegible] [illegible] Acosta [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] donatio facta nepoti a patre praecepto [illegible]

[illegible] praecedenti [illegible] [illegible] [illegible] legitima [illegible] [illegible] in tertio et quinto [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manent portiones tertii et quinti donatario [illegible] legitima [illegible]

Sed [illegible] [illegible] Acosta [illegible] [illegible] [illegible] emancipato et a patre [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] legitimas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] donatori in locum patris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] donatione [illegible] [illegible] querelam inofficiosae donationis [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] donatio [illegible] [illegible] nec [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Ad Lex in 1a. principio. 3 Ab
donationibus et ad Rubricam ff. de donat.
que sub modo et Conditione fiunt. et ad Rub.
ff. et Cod. de Condic. causa data causa non secu-
ta, et ad Rub. de prescriptis verbis, et
ad Constitutionem Divi Marci de rebus
venditis, et donatis ut manumittant
et ad famosum tex. in l. 3 quo
vis Cod. de donationibus
que sub modo, et ad tex. in l. quin
Nomine 122 § Mariꝰ de leg. et ad tex.
in l. si ego § in principio et § 1 de
iure dotium

Autore D. D.
Josephi De Çamora

Lectura Commentaria

Postquam superiori et anno generalia principia pure donationis atque etiam spe-
cialia Institutionis donationis principia [illegible] [illegible] induit [illegible] sine numine
ut presenti hoc anno donationis que sub modo et fine fit [illegible] [illegible]
[illegible]. Animi enim nostri destinatio ac [illegible] eoque fine [illegible] quo
anno preterito aut liberet aut consumaret [illegible] universalia quedam prin-
cipia necessaria scienda forent pro [illegible] [illegible] tractationis illi-
[illegible] [illegible] [illegible] natura esse vel ad [illegible] vel ad specimen
ingenium in eo presertim articulo quo [illegible] est in scholis ignotior atque [illegible]
fere obscurior.

Docet [illegible] in primis tex. in [illegible] [illegible] non eo- n.o 2.
nationem perfectam ita celebrari, ut [illegible] [illegible] habeat [illegible] Lex 13 de
fecta donationi tali [illegible] [illegible] admi[illegible]ceri [illegible] ipsa [illegible], neque Donationibus
contractus neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et modo adeo [illegible]
[illegible] habeant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quatenus [illegible]
est obligationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obligationem in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in modo, et [illegible] [illegible] [illegible] donatorem, et dona-
tarium [illegible]. [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spectant [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
tractatu et [illegible] inferius diceremus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
clarius [illegible] [illegible] animadvertam in donationis [illegible], [illegible] [illegible]
circumstantias [illegible], prima est ut donator nullo iure naturali [illegible] [illegible]
ad donandum [illegible]. l. 1 ff. donat. 29 ff. de donat. l. donari 9 ff. de [illegible] [illegible].
Secunda circumstantia est ut donator donatarium nullo iure [illegible] [illegible] [illegible]
iure ad aliquid dandum vel faciendum obligare [illegible] intendat. [illegible]
19. § [illegible] et ut ff. de donat. [illegible] ff. precario [illegible] 14 § [illegible] 13 ff. de
[illegible] [illegible] media [illegible] in princ. de donat. [illegible] et [illegible] [illegible] enim [illegible] donator [illegible]
[illegible] donatarium ad aliquid dandum vel faciendum [illegible] [illegible] intendat [illegible]
tractus [illegible] qua donatio [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celebrari, [illegible] [illegible] admixtum habeat quo [illegible] donatio [illegible] quatenus dona[illegible] [illegible] contrahitur, [illegible] [illegible] sive modo [illegible] obligatio.

Notandum est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nulla [illegible] [illegible] [illegible] donandum [illegible].

Secunda est ut donator donatarium nullo [illegible] cogat ad aliquid dandum vel faciendum.

non fundat. quinimo pro fundamento atque finali causa id ipsum assumit q. a donatario vicissim dari aut fieri intendit. v. leg. penul. et ult. ff. di donat. et senatus 29 §1. verb. qua parte ff. de minoribus ... donat. Ex quibus duabus circunstantiis liquido apparet prima assertionis conclusionis veritas que in eo quod docet, ut per donationem modalem quatenus donatio est neque obligatio nec nascit, neque negotium geri, hec enim omnino paria sunt, negotium geri atque obligationem nasci. Donelus lib. 14 com. cap. 10 ... in arca 33 ... de comm. in ... ... quia 13 ... ... de ... decade ... Sorrereg. ... in ... interdicto 14 ... precario.

Ex hac secunda conclus. ex ... Relata hoc

nu. 3

§ denique ... [illegible]

Comprobat ... supradictam conclusionem hoc exemplo. ... quatenus ... ut per quinquennium ser... perfecta donatio est, quatenus autem in ... modo ... ut eundem post quinquennium manumitteret, contractus est innominatus ut facias.

ponderis atque momenti habet, ut quoniam ex donatione que admixtum contractum habet obligatio non nascat quatenus donatio est veruntamen ex modo et causa ... obligatio naturalis et civilis in donatario generet quippe propter causam adiectam inter donantem et donatarium contractus saltim innominatus ... ... donatarius accipiens ad id ipsum vicissim obligat. quod in modo ... ... docuit, quod liquido patet in exemplo a ... proposito. Donavi tibi servum ut per quinquennium tibi serviret, et tamen modo adiecto, ut post quinquennium eundem manumittas. In hac specie et donatio perfecta est aliquid aliud contractus innominatus quia quatenus servum tibi tradidi ut per quinquennium serviret donatio perfecta est. Quatenus autem in hunc modum dedi ut eundem post quinquennium manumitteres contractus est innominatus. Do ut facias. Utriusque autem alias ... indicia apud ... existunt, in primis enim quatenus hic ... donatio est neque negotium est neque accipientem donatarium obligat, siquidem donatarius durante quinquennio neque ad manumissionem servi per actionem prescriptis verbis obligat neque ad restitutionem servi ex cap. penitentie neque ex cap. condictione causa non ... ... obligat. ... docet ... ibi non ... ante quinquennium ... que oratio omnem donatoris actionem intentionemque intra quinquennium ... ... non alia ratione nisi quia intra quinquennium ... donationis, et non contractus, intellectum illa servi traditio habet; removet in primis ... ... ex cap. penitentie quia in donationibus perfectis penitentia non admittit ... perfecta 4 ... de donat. que sub modo ... ... in ... de pactis quest. 6 nu. 33 ... in eod. tit. nu. ... Covarrubias lib. 1 vari. cap. 14 nu. 9 Donelus lib. 14 coment. cap. 23 et ... ... removet deinde intra ... quinquennium condictionem ex ... causa, non sequente quia donatarius intra quinquennium in mora non est. Tandem actionem prescriptis verbis ... removet postquam donator donatarium ad servi manumittendum intra quinquennium ... alioquin donatio ... ... intra quinquennium ... donationis intellectum habet per actionem prescriptis verbis ... fieri nequaquam ... ... perfec. 4 ... de donat. que sub modo.

nu. 4

Itaque post quinquennium ... actione donatarius convenitur ... servum manumittat,

Ceterum hic ... donatarius qui intra quinquennium ... ... post quinquennium ... actione ... ... donatarium ... ... obligat ita ut ... ... donationis ... contractus innominati ... ... habeat ... donatarius post quinquennium et ... actione ...

prescriptis verbis vel condic. et causa non secuta donatoris tenet. l. 14 C. de donat. ouae sub modo et l. 3 C. de rer. permutatione. Item et l. fin. C. de donat. et hereditate 28 ff. eod. l. legatis et l. C. de cond. ob causa dat. ut nisi suo tempore servum manumiserit per actionem prescriptis verbis ad manumissionem donatarius cogatur. natalis in d. § de prescrip. verb. per actionem in qua prescriptis verbis ad manumittendum cogatur quippe in hac specie quam hoc discrimine specialiter tractamus vere manumissor est. Constitutione Divi Marci in qua inferius pro dignitate agemus locum non habere cum servus donatus et venditus eo pacto ut manumittatur in libertatem ipso iure eripit illum, ignorant. Ita observare volumus, monemus quae, ut prima ita conclusio apertiis quae docet donationem sub tenus donatio est obligationem non producere non illa ex qua acquirat quasi obligatio in illam sola donationem quae pura est et non modalis obligationem non producere minime conclusio ita intelligenda est illas enim velit etiam donatione modale cui per pactum subiectum certus modus adiecit obligationem non habere neque negotium geri. alioquin nisi in hoc sensu explicatio procedat acceptum est de pravis et pondere totius Rubrice C. de donat. quae sub modo. alias etiam invenimus tamen quae non de puris sed de modalibus donationibus omne eaque perfectas donationes Ubi et imperatores appelant.

Ita vero postquam clare nostram conclusionem explicata est vera eius ratio explicare. commodi non potest nisi prius clare nos veritas per directionem rationis dubitandi exprimatur. quapropter ut quaestionem hanc tam generaliter circa omnes donationes modales quam specialiter in ea determinata christiani exempla tractemus circa donationem servi donati eo pacto ut post quinquennium manumittatur opere praeciteatur primam rationem in principio tertii illata. Circa omnes donationes modales generaliter concipere itaque prima conclusio vera universaliter est quae circa ... sub ac forma donatorio, dono tibi hec condiret salmanticae eas iuris civilis addiscendi causa, vel ita dono tibi hec condicio ut se nupseris in dote constituas denique omnis donatio modalis hanc iustam habet ut quatenus donatio est acceptionem non obliget neque obligare intendit proinde neque donatorem universe est perfecta l. C. de donat. quae sub modo. Etenim quatenus certus modus per quem adiectum donatario imponit eam obligat itaque si donatarius modum non impleverit narrata est donatori eiusque heredibus vel actio prescriptis verbis vel condic. ob causam non secuta ut ... donatam condicant.

Est vero Ratio dubitandi a qua ... constitui quae cave se expediunt sumenda est ex clara lex in l. in l. ... nus C. et in leg. suma C. § ... de cond. indebiti, l. demonstratio 17 § fin. ... 4 de cond. et demonst. et l. ... § ult. ... si fecerit C. de donat. nimirum illa est diversitas vera quam nota illa inter causam modumque preteritum, tanquam preteritis dationibus et traditionibus adiectum atque inter causam modumque futurum tanquam futuris dationibus et traditionibus adiectum. ut sic modus causa ve preterita itaque preterita dationibus adiecta faciat perfectam et consummatam donationem, modus vero causa ve futura tanquam futura dationibus adiecta faciat perpetuo contractum inominatum do ut facias adeo ut neque per intellectum quidem ulla donationis concipi in ea donatione possit quae certam causam futuram personae accipienti imponit ... sicut ... in summa § ... de cond. indebiti ... demonstratio 17 § fin. de cond. et demonst. ... ponit.

Nota

Constitutionem divi Marci non habere locum in specie nostra leg. 18.

Itaque conclusio nostra leg. 18 ... est intelligenda de modali donatione cui post pactum subiectum certus modus adiicitur, obligationem non habere neque negotium gerentur.

Nota §

Itaque donatio modalis hanc speciem habet ut quatenus donatio est acceptionem non obligat ... quatenus certus modus donatario imponitur eum obligat.

Nota §.

Rationes dubitandi

Sit Ratio dubitandi ex leg. ... de cond. indebiti.

Ad hanc rationem dubitandi respondent constitutionem illam inter causam modumque preteritum ... et futurum ... perfectam, ... facit contractum inominatum do ut facias adeo ut nec per intellectum quidem ulla donationis concipi possit in ea donatione.

et ult. ff. de donat. Glos. in l. 2.ª § servus ff. de postulando, glosa in l. 2. § ult. ff. de donat. Alciatus lib. 10 de l. 1. nu. 97 Geminianus et Franciscus in cap. legante extra de appellationibus. Soccinus in l. si pro pandi 7 ac de cond. ob causam. Leonninus Gigas de pensionibus ecclesiasticis questione 22 nu. 1. Fulgosius. Donellus lib. 14 com. cap. 10 Stragnelius in tractatu quante causa in principio. Ratio vero dicte

(Ratio dictae obscura non est siquidem causa preterita ut preterita adiecta donationi non est causa finalis donationis, sed solum causa impulsiva, que etiam si falsa sit donationem nec legatum vitiat.)

enarratos autores obscura non est, siquidem causa preterita tanquam preterita donationibus adiecta necessario non est causa intrinseca finalis dationis traditionisue, quin imo causa est duntaxat impulsiva, que etiam si falsa sit donationem non vitiat, imo solius donationis puræ intellectum exprimit ex allegatis iuribus si enim tibi dedi vi centum hac causa adiecta quia matrimonium contraxisti, quia negotia mea curasti tamets ne que matrimonium contraxeris, neque negotia curaveris, datio subsistit, quia causa preterita tanquam pre terita apte dici nonne ut sit causa intrinseca finalis actus traditionis sed solum impulsiva illud e cum donator iam deliberat ut animum concepisset ex sua beneficientia mihi donandi occurit ta men ei quod ego negotia eius curaverim, que cause donationis animum non tanquam finalis, sed tanquam impulsive eum mouent, ut liberalis animum quem iam conceperat provocarent ac accelerarent, ut li bius in liberalitate prorumperet in qua specie, causa finalis donandi nulla alia fuit propter bene ficientiam l. 1. l. donari 29 § ff. de donationibus. Cause cause autem impulsive, que liberali tatem ipsam iam conceptam maturauerunt cause ille preterite sunt que ut pote impulsive atque ex trinsice tamets false existant donationibus perfecte intellectum non vitiant, quin imo illum perficiunt, quoniam donator ex sola beneficientia finaliter motus tamen cause enarrate non existi tant erat etiam alioquin donaturus. d. l. 2. § ult. ff. de donat. propter quam rem Papinianus docuit falsas causas preteritas legatis (que donationes sunt) non cohaerere. l. cum tale 72 § falsam ff. de conditionibus, et demonstr. id est uti sapienter interpretatur Cuiacius post Bart. Causa prete rita ut preterita legato tanquam finalis causa non coheret, quia cum legatum sit donatio a beneficien tia testatoris profecta § 2. inst. de legatis nullam finalem causam preter beneficientiam habet et ideo causa preterita potest quidem esse impulsiva, non tamen necessario finalis. Accedit ad hoc

(Accedit etiam quod donator qui ob causam preteritam donat potius enarrat quam disponit l. 2. ut habetur in hoc exemplo dono quia matrimonium contraxisti.)

quod donator qui ob causam preteritam donat in ipsa causae conceptione potius enarrat, quam disponit, potius comminiscitur quam paciscitur, potius loquitur quam legem disponit quod per tex. in l. sciendum 19 § dictum ff. de edilitio edicto. Itaque hec forma conceptio dono quia matrimonium contraxisti, quia negotia mea gessisti ad enarrationem potius quam ad conventionem spectant: ideoque donator sub tali forma accipientem non obligat, neque obligare intendit superest quod ut ex tali forma donandi perfec ta donatio sine negotii vestigio oriatur. d. l. damus 52. d. l. in summa 65 § 2. ff. de condit. indebiti. d. l. demonstratio 17 § 2. et l. cum talle 72 § 4 de condit. et demonstr. illud plane

(Inficiandum tamen non est causam donandi preteritam posse esse plerumque finalem causam donationis, si hoc specialiter agatur, licet hoc sine dubio non sit.)

inficiandum non est causam donandi preteritam, tanquam preterita posse esse, plerumque finalem causam dona tionis si hoc specialiter agatur. d. l. 72 § 4 in fine ff. de condit. et demonstr. tamets hoc sine dubio non careat uti docuerunt Donellus lib. 14. Coment. cap. 10 in fine. Bart. in d. l. 2. § ult. ff. de donat.

n. 7

Hec cum ita se habeant circa causas modosque preteritos dationibus et traditi onibus adiectos, contraria ratione necessario evincitur ut causa modusque futurus dationibus et traditioni

(At vero circa causas modosque futuros contrarie rationes evincunt, quippe tunc potius paciscitur quam enarrat, potiusque illa datio seu traditio accipientis implementum respicit pro causa sua intrinseca finali, quam magnificentiam et liberalitatem suam.)

bus tanquam futurus adiectus pure donationis intellectum obruat, atque solius contractus innomi nati intellectum induat, quippe in hac donatione, dono tibi hec centum ut creditoribus meis respondeas, donator, qui sub hac forma donat in ipsa modi, et causæ future conceptione non enarrat sed disponit, et paciscitur modumque imponit, ut evidenter apparet in toto tit. ff. et C. de condict. causa data, atque in toto tit. ff. de prescriptis verbis. l. ult. C. de rerum permut. l. 1. l. 9. cum vul gatis C. de donat. que sub modo; tum vero si donator in ipsa traditione voluntatem suam paciscitur, et accipienti donatario imponet ipsamet dato atque traditio pro causa in trinseca finali sue accipientis implementum respicit; hoc autem quemadmodum ab intellectu liberalitatis longissime distat l. 1. ff. de donat. ita ad intellectum contractus innominati do ut facias proxime accedit tota enim huius contractus substancia in eo consistit

ut traditio sive rei interventus accipientem alliget ad implementum modi et finis, atque traditio ipsa finaliter dirigitur l. 2a § 3 in princip. et § 1 l. si pecuniam in princip. et § 1 ff de cond. causa data l. naturalis § a per totam ff de praescriptis verbis. Ci[illegible] 1 dies sed si in aliam ff de pact. Cavalcan. in tit. de pact. quest. 1 n. 4 Baldus in eodem tit. n. 3 Donellus lib. 14 coment. cap. 20 Menchaca controvers. usu frequentium lib. 3 cap. 5 atque de successionis creatione lib. 1 § 12 n. 40. ibique Mendoza lib. 1 de pactis art. 1 n. 3 Cujacius lib. 5 quaest. ... ut liberalitatis ... in l. 3a in fin. §§ ff de praescriptis verb. qua enim dono, tam penderit, ... finali non fa... datio illa ... quae in traditione ... in fine suo ... aut qua dona... sed potius in implemento accipientis tanquam in fine suo conquiescit, ex intentione dantis et accipientis ... ut innominatus contractus datio illa ... quae ... adimpleat ... id procurat, ut accipiens ex parte sua ... et l. ... ff de donat.

Ex his principiis contra ... praesertim ... innominatorum contractuum ... sit difficile donationis modalis ... ita explicare, ut a natura ... innominatorum ... ut in ea ... quatenus donatio modalis est, ... obligatio contrahatur, quam in mera et simplici donatione, de qua propter liberalitatis exercitium ... de mortis causa donat. ... quam ... dixisse ... ff de donat. ... 35 § 1 de mortis causa donat. ... propositio sit certissima alioquin, sit et ... Antonius Faber huius modalis donationis ... tamen nostris ignorata est, et primus Antonius Faber huius modalis donationis ... interpretibus ... est, ut eos ... adeo bene ... posterioribus interpretibus ... Donelli cap. 13 lib. ... et ... persuaserit, praesertim ... lib. 14 coment. Donelli ... Laurentium ... de ... nostrae aetatis ... facile principem ... Faber lib. 9 de erroribus error. ... Pedro, in suis manuscriptis ad ... itaque Faber ... qui donat ob causam futuram ut modalis donationis naturam explicet ... qui dat ... longe plus facere, quam qui dat ob causam modumque futurum ... qui dat ... obligationem ... modum futurum unicam ... finalem dandi causam habet, ... accipientis obligationem ... Innominati contractus ad vicissim dandum vel faciendum, proindeque in eo omnia ... habet ... do ut facias concurrunt; habet enim ante implementum ius poenitendi: habet deinde actionem praescriptis verbis, ut morantem adversarium ad dandum faciendumve coerceat: habet deinde condictionem ex causa, non secuta ... in principio et § 1 ff de cond. causa data ... Ceterum qui donat ob causam modumque futurum: duplicem donandi finalem causam habet; alteram praesentem alteram futuram. Praesens causa est animus liberalis qui in ipsa voluntaria traditione consummatur ... effectum sortitur: futuram vero causam modus ille est qui iuxta gravamen impositum speratur atque ex voluntate donatarii pendet. Porro hic modus futurus qui adhuc pendet substantiam ... te, donationis neque delet neque obruit. ... Faber tam a priori quam a posteriori ... probat; inprimis a priori quia liberalitas et beneficium ... consummata fuerunt in ipsa traditione, animus enim liberalis, qui donationis tempore concurrerunt in ipsa traditione executionem habuit. Deinde ... a posteriori quia qui donat ob causam interim pendente causa ... et ... poenitentiae. Repetere ... ... § 1 expressum est et in l. 2a et 3a ... de revocandis donationibus ... imperfecta ... de donib. ... modo, nimirum liberalitas et ... consummata ... praesens est donationis causa poenitentiam ... ff de donib. ... modus ... qui adhuc pendet neque delet neque obruit ... donationis ... aliter atque ... consummatam ... causam donationis donationis poenitentia removet ... in eo qui non donat ob causam, sed solum ob causam dat; poenitentia non removet ...

Ex dictis principiis apparet quam sit difficile donationis modalis justitiam explicare ut a natura innominatorum contractuum ... et in pura ... solius beneficii ... Quae propositio ... sit et a nobis ... tamen nostris ignorata est. et primum a Fabro lib. 9 de erroribus error. 9.

Qui ita ait longe plus facit qui dat ob causam futuram, quam qui dat ob causam modumque futurum ... itaque ... acquisita innominati contractus ... proleg. finalis ... et accipientis obligationem;

Ceterum qui donat ob causam modumque futurum duplicem donandi finalem causam habet, alteram praesentem ... animus liberalis qui in ipsa traditione consummatur alteram futuram ... modus ille qui iuxta gravamen impositum speratur. Porro hic modus futurus qui adhuc pendet substantiam ... donationis neque delet neque obruit.

Faber tam a priori quam a posteriori probat.

adhuc causa pendet ex alieno iure. quod longe plus facit cum donat ob causam quam ille qui dat ob causam. si quidem nec modus nec obligatio donatario imposita donationis substantiam obruit; ex his concludit faber bene omnino sentire iuxta Aristonem quod si donatio admixtum habeat negotium, nullam obligationem involvat; quatenus donatio est licet obligationem importet quatenus negotium et contractus est.

Nu 9

Et quidem usque adeo speciosa donationem modalem explicandi ratio satis inculpate autorem suum sequacesque, ita fefellit nec tamen nos quam diu qui animadvertimus tam insigni suppositione quam in ipsis terminis implicationem involvi atque Aristonis mentem prorsus confundi: si quis, enim ab Aristone interrogaret utrum donatio modalis duas aberet causas finales alteram presentem liberalitatis alteram futuram obligationis, et contractus. nos sumus Aristonem negaturos, atque abnegaturos. supplicat enim evidenter donationem in radice liberalitatis fundatam habere causam aut presentem aut futuram, aliam causam finalem, et multo minus illam que accipienti donatario obligationem importet ubi faber confingit et Aristo negabit per text. in l. ubi ita donatur 27 ff. de mortis causa donatione. Nam quicquid refert si impropria ad donandum vocabula donator exprimat, si se ipsa contrait et verbis abutit text. ab specie in l. si ubi 20 ff. de rebus creditis petrus barbosa in l. que dotis 34 ff. solut. matri. nu 99.

Sed quod talia sit fabri sententia dignoscitur;

Nu 10.

Iam vero tam specie fallacis tamen opinionis radices fortius impugnemus et primum si donatio illa, que [illegible] tum habet negotium pro [illegible] partiali [illegible] donatoris liberalitate habet atque [illegible] partiale habet [illegible] donatarii gravamen a fabro scire volumus quid in prima traditione id ipsum sit quod substantialiter facit donationem; quid preterea id ipsum sit quod [illegible] facit [illegible] innominatum do ut des vel do ut facias? utique si donatio est [illegible] conventione [illegible] constat; donatio enim non est conventio sed realis traditio, ut in rubrica huius tractationis [illegible] superiori [illegible] de donat. l. [illegible] de mortis causa donat. [illegible] 23 de donat. [illegible] lib 12 observat cap. 2 et ubi [illegible] cum pluribus ibi allegatis. [illegible] contractus innominatus et donationis ex conventione obligat sed [illegible] rei atque realis traditionis: quo conventiones modales respective [illegible] ex contrahentibus ante alterutrius [illegible] desiderant. l. [illegible] de rerum permutat. l. 1. [illegible] permutatio ff. de cond. [illegible] 7. vers. subsit tamen [illegible] ff. de pactis. neque credimus [illegible] ex [illegible] assumptionibus [illegible] et [illegible] docet [illegible] pragmat. [illegible] [illegible] 7 et 8. Baldus in tractatu de pactis n.o 40 [illegible] in eodem tract. [illegible] 6. n. 28. [illegible] de [illegible] lib. 2 § 22 n.o 59. Iam vero si ad donationis substantiam in illa donatione [illegible] traditio desideratur atque etiam ad innominatum [illegible] do ut facias vel do ut des [illegible] conventio sed rei interventus; sed rei interventus id est traditio: [illegible] traditio requiritur; necessario inferitur unam eamdemque numero traditionem que in donatione modali intervenit esse substantialem libertatis atque esse substantialem [illegible] quod preterquam quod est inexplicabile, est etiam incredibile, quis enim credat illud ex radice beneficentie [illegible] qui accipiente [illegible] [illegible] l. hoc iure 19. § penult. et ult. ff. de donat. aut [illegible] ex [illegible] [illegible] cuius vocem donator [illegible] donatarius propter beneficientiam [illegible] cum eodem actu [illegible] se [illegible] donatarium propter [illegible] l. [illegible] de donat. [illegible] Senatus 35 § 2 ff. de mortis causa donat. [illegible] sec fabri ad Aristonem decidendi ratio, talem suppositionem, quod in terminis implicat [illegible] l. ubi ita 27. ff. de mortis causa donat. et l. si ubi 20. ff. de rebus creditis. hanc vocem [illegible] consignate [illegible] ad persuadendum [illegible] ad [illegible] decretoria est.

Si ea fabrum confiteo arguitur interrogo ergo quid in prima traditione sit quod substantialiter facit donationem, et quid sit quod substantialiter facit contractum innominatum, credo fabrum neque responsurum realem traditionem, cum nec donatio nec contractus innominatus sit sine ea, per pendat quisque quomodo una eadem traditio que in donatione modali intervenit possit esse substantialiter liberalitas, atque etiam substantialiter contractus

N. 11.

Iam vero postquam [illegible] [illegible] fabri sententia vere [illegible] displicuit superest tandem [illegible] donationem modalem explicandi modo in [illegible] tota Aristonis conciusio solaret sed [illegible] [illegible] pendet quae doctores [illegible] ideo [illegible] [illegible] gratia observandum [illegible] ad pactionem [illegible] que doctores [illegible] in l. lege 20 [illegible] de pactis et in l. traditionibus [illegible]

eode tit. Duo st. potissima nudi pacti vestimenta scilicet vestimentum ex interuentu rei, atque vestimentum ex traditione rei, quorum [illegible] et sic ide[illegible] natura donationis [illegible] [illegible] adeo confundit, ut ea [illegible] pactus innominati [illegible] [illegible] que clare distinxerit sed si penitus calueri[illegible] [illegible] pactorum vestimenta [illegible] [illegible] contrarios aut saltem diversos effectus inter se [illegible] [illegible] clare [illegible] Distinguuntur itaque

12 hec duo pacti nudi vestimenta, scilicet vestimentum ex interuentu rei, atque vestimentum [illegible] [illegible] [illegible] vestimentum [illegible] traditionis [illegible] pactum traditioni subiectum [illegible] negotia, duoque pactus faciat coniunctos quidem propter contextualitatem, distinctos tamen in sua essentia diversos. Ex in mutuo, in deposito, in commodato si enim centum mutua tibi dedero, et pactum in continenti adiecia ut matrimonium [illegible], vel ut librum mihi transcribas profecto pecuniae numeratio vel traditio in hac specie duo negotia, [illegible] pactus facit [illegible] coniunctos [illegible] sed tamen natura diversa, alterum nominatum scilicet mutuum, alterum innominatum scilicet [illegible] matrimonium [illegible] librum transcribere [illegible] in hac specie natus pactus obligationem [illegible] propter pecuniae traditionem suam habet formam absolutam, et consummatam [illegible] perfectionem [illegible] [illegible] matrimonium; imo [illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible] pactus mutui [illegible] [illegible] traditionem pecuniae [illegible] stat [illegible] alio indigens requisito [illegible] § 1. Instit. quibus modis re [illegible] oblig. L. 1. et tit. ff. de rebus credit. [illegible] [illegible] integras [illegible] praeter [illegible] pecuniae numerationem [illegible] pactus mutui [illegible] [illegible] [illegible] perfectum [illegible] [illegible] [illegible] de condict. [illegible] [illegible] 23. ff. de praescriptis verbis [illegible] [illegible] nominatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interuenienti [illegible] ut matrimonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pactus venditionis emptionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] partialis nec substantiae integrae [illegible] [illegible] de praescriptis verbis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] negotio perfecto et consummato [illegible] de coherent. [illegible] n. 20 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] negot. imprimi potest [illegible] de coherent. [illegible] n. 26 [illegible] [illegible] [illegible] n. 13. [illegible] Baldus in tract. de pactis [illegible] de praescriptis verbis [illegible] [illegible] tradit. 4 [illegible] ff. de pactis Cujacius [illegible] naturalis [illegible] [illegible]

Hec ipsa pecuniae traditio [illegible] [illegible] mutuum [illegible] eventum [illegible] pactus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obligationem id est vi potestate [illegible] civilem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] civilem utrinque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] producerent propter pecuniae tamen numerationem [illegible] mutuum [illegible] ut librum transcribas [illegible] primum pactum mutui [illegible] [illegible] adiectum [illegible] perfecto nominato inhaeret vi civili [illegible] et coherentia [illegible] posterius pactum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] valore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pactum [illegible] [illegible] propter coherentiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad executionem [illegible] qui nominat. in tradit. 48. ff. de pactis [illegible] [illegible] [illegible] cred. [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] tantundem in specie [illegible] contractum [illegible] altera nominata ex mutuo ut tantundem in specie [illegible] et librum transcribas ff. de reb. credit. altera [illegible] [illegible] innominata ut matrimonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hunc 79. [illegible] habet [illegible] [illegible] [illegible] illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inter [illegible] in sua doctrina [illegible] [illegible] derivet. [illegible] ex tradi est [illegible] [illegible] potestas civilis ad obligandum ex eodem fonte [illegible] [illegible] in traditionibus [illegible] [illegible] [illegible] tione pecuniae, que utriusque pacti vestimentum est [illegible] [illegible] [illegible] contractus tamen celebrati duo distincti sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tanquam pacto integrali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per occasionem mutui [illegible] [illegible] [illegible] incontinenter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] allegata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] docet inter contractum principalem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intercedere deberet. [illegible] [illegible] Baldus in tract. de pactis [illegible] et [illegible] [illegible] conventionem hanc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habere atque [illegible] [illegible] [illegible] credo [illegible] [illegible] [illegible] transcribas

Reiecta sic fabri opinione, restat ad nostram dilucidandam, restat [illegible] necessarie distinctionem illam quam ad huc doctores non posuere, inter ipsa potissima nudi pacti vestimenta scilicet vestimentum ex interventu rei, atque vestimentum ex traditione rei.

Distinguuntur itaque hec duo pacti nudi vestimenta in eo quod vestimentum solius traditionis ita vestit pactum traditioni subiectum ut duo negotia, duosque contractus faciat continuos quidem propter contextualitatem distinctos tamen atque in sua essentia diversos ut videbit[illegible] ex exemp[illegible] in hoc [illegible] proposito.

nam si tibi centum mutua dedero, et pactum in continenti adiecias ut matrimonium eas, profecto pecuniae numeratio in hac specie duos contractus facit continuos quidem sed tamen natura diversos, alterum nominatum scilicet mutuum alterum innominatum scilicet matrimonium ire.

[illegible] tamen [illegible] [illegible] est [illegible] potestas civilis ad obligandum ex eodem fonte derivetur scilicet ex traditione pecuniae, que utriusque pacti vestimentum est contractus tamen celebrati duo distincti sunt [illegible] nam ex primo nascitur actio ex mutuo ex secundo actio praescriptis verbis propter coherentiam primi contractus.

[illegible] enim [illegible] ut in coniunctione et [illegible] debere, quando duo [illegible] pacta [illegible] tam ex traditione rei vestiunt. qua significatione admissa nemo dubitabit duos contractus [illegible] tam per coherentiam traditionis rei vestiri. consentiunt Salicetus et Faber ubi proxime allegati [illegible] lib. 27 quest. [illegible] in [illegible] servus § 1. ff mandati, et in l. [illegible] tempore § [illegible] ff de peculio [illegible] Cujatius in repetitione [illegible] ad l. [illegible] de [illegible], quo loci [illegible] inter adquisitiones [illegible] ab aliis [illegible] [illegible] dependent alia doctrina [illegible] Bal. [illegible] sententiae contractus [illegible] dumtaxat pacti adiecti.

Hic [illegible] habet circa [illegible] [illegible] [illegible] aliter, [illegible] ex intervenienti [illegible] [illegible] tamen [illegible] supplementum interventus rei generice [illegible] comprehendere [illegible] [illegible] rei de quo proxime [illegible] [illegible] supplementum intervenientis rei [illegible] [illegible] [illegible] nominatos respectivos [illegible] [illegible] debet [illegible] [illegible] atque diversos [illegible] effectus producit. [illegible] in hoc contractu innominato [illegible] interventus rei ex parte [illegible] nullum [illegible] perfectum [illegible] integrum contractum [illegible] quinimmo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] civiliter et naturaliter obligat [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] de pact. [illegible] [illegible] tamen ita obligatio per interventum rei [illegible] [illegible] [illegible] respectivos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] parte implementum [illegible] intervenientia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex utriusque implemento [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] docuit [illegible] in [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] de pact. [illegible] [illegible] doctrinam [illegible] [illegible] tribuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est huius doctrinae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interveniat [illegible] alter dare [illegible] [illegible] adversarius faciat, [illegible] facere [illegible], ut adversarius det, [illegible] idem [illegible], negotium respectivum [illegible] [illegible] [illegible] habet reciprocum supplementum alterius: quo circa nisi utraque finalis causa respectiva impleatur negotium imperfectum adeo est, ut neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pacto respectivo [illegible] [illegible] subsit, quae contrahentes ad supplementum astringat ante alterius utrius implementum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 39. et [illegible] [illegible] 20. [illegible] de iuris et facti ignorantia, ex quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iure canonico [illegible] [illegible] [illegible] quilibet ex contrahentibus potest [illegible] integra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] respective [illegible] [illegible] recursus in integrum [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] incoavit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] iuris [illegible] [illegible] [illegible] datum [illegible] [illegible] ex [illegible] poenitentia ante alterius implementum [illegible] § 1. l. [illegible] in principio et § [illegible] de condictione causa data, neque huic [illegible] obstant [illegible] in [illegible] [illegible] de pactis, [illegible] [illegible] ex eodem [illegible] deducta [illegible] l. [illegible] tit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tit. 16. lib. [illegible] recopilationis, [illegible] [illegible] de pactis modalibus respectivis [illegible] [illegible], sed de pactis puris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interpretarentur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in repetitione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de pactis [illegible] [illegible] lib. [illegible] ff de pactis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auctoritas, siquidem [illegible] respectiv[illegible] [illegible] permutationis eiusque obligationem a rei ipsa tradita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] referendo ad initium obligationis [illegible] ad initium [illegible] [illegible] [illegible] et Bartolus in [illegible] [illegible] 1. [illegible] de pactis, quippe [illegible] [illegible] [illegible] de sua obligatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] durissima interpretatio [illegible] [illegible] causa conventionis respectivae modalis, [illegible] enim in diffinitione Bartoli ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in tempus dispositionis perfecte. Bart. in l. [illegible] 40. § ult. de cond. et dem. [illegible] vero si modus consensu [illegible] dispositioni [illegible] traheret [illegible] ita [illegible] necesse [illegible] [illegible] [illegible] impleat, alter ex iure [illegible] implere [illegible] [illegible] [illegible] si alter impleverit, et alter [illegible] [illegible] [illegible] qui implevit propter substantiam modi [illegible] quo circa tamen si fortuniis [illegible] interpretatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in principio et in fine ff de pactis

[Left margin notes:]

[illegible] intervenientis rei generice sumptus comprehendere [illegible] traditionis [illegible] modo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intervenientis rei [illegible] semper adiici contractibus innominatis [illegible] distinguuntur, [illegible] in hoc contractu innominato do tibi centum ut librum transferas intervenientis rei ex parte incohantis et [illegible] nullus contractus [illegible] [illegible] contractus [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] perfectionem [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] in contractu respectivo [illegible] [illegible] obligatio [illegible] [illegible] naturali [illegible] utrinque [illegible] [illegible] [illegible]

ti

Camera Segundo

Sed hic sciendum est circa modum respectivorum contractuum explican[illegible] dorum alia via Bartolum incedere in l. [illegible] de cond. caus. data. Docet ibi conventionem modalem respectivam in utroque contraente producere obligationem naturalem, respectivam quidem non puram, sufficientem tamen ad impediendam directam repetitionem incoantis ex cap. penitentie, siquidem naturalis obligationis effectus [illegible] naturalis et civilis ille est, ut retentionem exceptionemque producat l. [illegible] in princip. ff de pac. l. naturales [illegible] ff de oblig. et act. l. [illegible] ib. § na[illegible] turalis 4 ff de fideiussoribus: proindeque repetitio in contractu innominato respectivo non nascitur ex defectu oblig. natural. in pers. incoantis nondum radicata, neque nascitur ex permissa penitentia sui proprii facti, sed imo nascitur ex liberatione [illegible] adversarii sui [illegible] data est. Licet enim [illegible] incoantem nec facti sui [illegible] naturalis [illegible] possit penitere [illegible] l. sicut § [illegible] [illegible] act. potest tamen [illegible] penitere implementi respectivi futuri alterius contra[illegible] qui nondum [illegible] siquidem per penitentiam potest illum liberare a naturali et civili obligatione implementi futuri, porro ratio respectiva illam naturam habet ut sublata per penitentiam obligatione implementi futuri illius contrahentis cui primum datum est, auferat etiam [illegible] recte atque per consequentiam obligatio illius qui prius dedit [illegible] l. [illegible] emptor [illegible] ff de [illegible] [illegible] in l. [illegible] ff de acceptilat. et l. [illegible] [illegible] quippe sublato implemento futuro quod est causa [illegible] illius qui prius [illegible] [illegible] eius obligatio sine causa [illegible] per [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et fabro [illegible] sine causa [illegible] de [illegible] decad. 45 [illegible] valde [illegible] [illegible] non placet, quia [illegible] facti futuri proprii [illegible] propria [illegible] penitentia [illegible] ad preterita facta et [illegible] [illegible] vero ad futura propria vel aliena [illegible] [illegible] [illegible] illud etiam [illegible] ex cap. penitentie [illegible] utroque obligatorio [illegible] [illegible] venditor [illegible] [illegible] per penitentiam ab obligatione pretii solvendi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] patet in l. ab emptione 58 ff de pac. l. [illegible] cod. [illegible] [illegible] ab emptione [illegible] [illegible] cod. de [illegible]

[illegible]

[illegible] nihil [illegible] siquidem [illegible] ex [illegible]

Creditur Bartolum explicare modum respectivorum contractuum, docet namque conventionem modalem respectivam in utroque contrahente producere obligationem naturalem non puram sed respectivam sufficientem tamen ad impediendam directam repetitionem incoantis ex cap. penitentie, itaque repetitio in contractu innominato respectivo non nascitur ex defectu obligationis naturalis in persona incohantis nondum radicate, ex eo quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nascitur ex eo quod ex [illegible] [illegible] facto demisse [illegible] penitentia, sed solum nascitur ex liberatione adversarii cui prius datum est, ut patet ex l. § de cond. c. data causa, n. seq. quippe per penitentiam potest enim liberare a naturali et civili obligatione implementi futuri, namque ratio respectiva illam naturam habet ut sublata per penitentiam obligatione implementi futuri illius contrahentis cui primum datum est auferatur etiam in directa atque per consequens obligatio illius qui prius dedit [illegible] accepit.

Valde [illegible] [illegible] modus dicendi Bartoli non placet, prima [illegible] [illegible] futuri proprii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et dum [illegible] propria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in contractu nominato [illegible] [illegible] obligatorio debuisset [illegible] ex cap. penitentie [illegible] venditor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] penitentiam ab obligatione pretii solvendi [illegible] [illegible] bene [illegible]

Nota [illegible]

Ex hoc argumento intendunt probare nominatos contractus libero [illegible] obligatorios, contractus [illegible] habere [illegible] innominatos [illegible]

[illegible] in integra [illegible]

[illegible] tempore conventionis [illegible]

[illegible] conventioni interveniat mutua traditio [illegible]

[illegible]

Respondetur argumento

[illegible]

[illegible] ... permutationibus [illegible] ...
[illegible] ... perinde [illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ... facere [illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] in [illegible] contrahentium [illegible] ...
[illegible] est [illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] impedit [illegible] ...
re [illegible] ff. de pact. et leg. [illegible] quando [illegible] ad emptionem et [illegible] in princ.
[illegible] quando liceat ab emptione et [illegible] in quibus afirmat nominatos contrac
[illegible] cod. de rerum permutat. in quibus afirmat nominatos contrac
tus altero invito penitentiam non admittere, modo [illegible] ... nominal
de non [illegible] integra, ne [illegible] ita se habeat in contractibus nominal
[illegible] ultra [illegible] contraria innominatorum contractuum natura
[illegible] penitentiam [illegible] consensu [illegible] non inesse [illegible] adhuc [illegible]
[illegible] nominibus [illegible] convenientes [illegible] Nezzavara [illegible]
parte [illegible] ... obligationis exeritio
[illegible] conventiones [illegible] ... causa [illegible] ...
[illegible] causa [illegible] ...
[illegible] ... per [illegible] in leg. [illegible] permuta
tio ff. de rerum permutatione leg. [illegible] et [illegible] in principio [illegible] ff. de
cond. causa dat. et tex. in l. 7 in princip. vers. [illegible] si causa [illegible] ff. [illegible]
conducunt tex. in l. [illegible] pecunia [illegible] ff. de rebus cred. et tex. in [illegible] ff. [illegible]
[illegible] pig. ita Fabricius et Baldus in [illegible] de pact. [illegible] et Caccialuppus
in [illegible] tractatu nu. 12.

[illegible] antiquum hic [illegible] abstinere [illegible]
[illegible] quia [illegible] error [illegible] ...
[illegible] aestimationem [illegible] quae in [illegible] plus

rijs a invalidasse, serimus cum magna [illegible] rum periculo utque sup[illegible]
[illegible] civilis et canonicus dispendio, existimat hic Auctor lib. 2º cd [illegible]

Refertur Error Ferdinandi de Menchaca

nad creatione § 12 ex nu. 50 usque ad nu. 60, existimat [illegible] penitentia
contrahentium non solum admitt. debere in contractibus innominatis modo
[illegible] superius de quibus in l. naturalis § ff de prescriptis verbis, verum etiam
admitti debere in contractibus nominatis puris non respectivis, cum modo ad
sui perfectionem aliquod factum futurum preter nudam conventionem requirunt
argumento tex. in l. qui pecuniam 30 ff de rebus creditis, l. tibi 4 § [illegible]
[illegible] de non numerata pecunia; [illegible] adduc[illegible] Menchaca [illegible] actus [illegible]
[illegible] ultima non clausi actus magis est inchoatus, quam perfectus: perfectam form[illegible]
[illegible] de testamentis l. furiosus 9 codice qui testamenta facere possunt, q. si aliquis contrac-
tus nominatus etiam pure contractus ad sui consumptionem aliquid aliud futurum
preter nudam conventionem desiderat, adhuc contractus non est consummatus, sed tamen in-
choatus: adhuc in fieri non in facto esse ex quibus infert Menchaca in suis terminis, [illegible]
liberum debentibus resilire per penitentiam tam jure civili, quam naturali, et canonico: [illegible]
[illegible] suggerente, quippe non alia r(ati)one in pactibus modalibus respectibus, do ut des, do ut facias
[illegible] utriusque habentis implementum vel post alter virtus implementum penitere licet, nisi
quia si nullus impleverit sola conventio nec utrum obligat, si vero alter inchoavit, [illegible]
inchoanti penitere licet, q. nec conventio ex parte moda[illegible], eum obligavit, neque [illegible]
interveniens eum obligare potuit: sed accipientem duntaxat: non enim inchoavit [illegible]
obligaret, nec sibi legem imposuit, sed adversario, [illegible] mendo textus in l. 7 § penul-
timo et ultimo ff de conditionibus inter [illegible] pertinens in l. 3 § 1 et l. qui in
[illegible] § 1 ff de condit. causa data, huius enim [illegible] putat Menchaca [illegible]
[illegible], que ad pactum nominatum perfectum diriguntur, veluti si quis per nudum pactum pro-
mittat se tibi domum venditurum vel se tibi centum mutuo daturum, vel se cum illo socie-
tatem facturum, vel se tibi rem certam, ad certum usum commodaturum, vel se tibi rem certam
precario daturum, vel se tibi domum locaturum, et sic de reliquis pactis in nominum
[illegible] promissione ad nominatos pactos diriguntur, ac [illegible] [illegible] censet esse [illegible]
[illegible] inchoatum non consummatum cum enim intentio pacti ad pactum perfectum no-
minatum emptionis, locationis, precarii, commodati, et societatis dirigantur [illegible]
tet vinculum, et negotium ipsum per pactum inchoatum tamen esse non perfec-
tum, q. preter conventionem pacti aliquid in futurum desiderat [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] negotii: [illegible] interim utrique [illegible] penite-
re licere: [illegible] [illegible] redit [illegible] ex l. cum precario 30 ff de rebus
creditis l. [illegible] de pignori. l. 1 et 2 cod. de non num. pec. concludit
tandem hanc resolutionem tam in foro externo quam in foro conscien-
tiae [illegible] [illegible] cap. [illegible] extra de pac. quia ubi [illegible] contendit [illegible]
hac [illegible] [illegible] jure canonico in contrac. innominatis penitere licet
[illegible] aperta [illegible] negotii incoati [illegible] consummati

Lauret. Gemens. in

[illegible] admirer [illegible] aliquin excellentem, [illegible] de jure naturali, [illegible]
[illegible] [illegible] inerudentem [illegible] [illegible] amicitiam [illegible]
[illegible] oscitanter, [illegible] [illegible] tamen exiguo admodum negotio [illegible]

[illegible] erroris [illegible] [illegible] naturaliter [illegible] [illegible] [illegible] — Quantus fuerit fervelinandi [illegible] dignoscitur.
[illegible] q. verum est [illegible] tamen [illegible] [illegible] est. [illegible] enim [illegible]
si tale sit negotium q. ad vinculi consumationem [illegible] futurae [illegible]
conventionem [illegible] [illegible] imperfectum [illegible] [illegible]
esse interim [illegible] futurae causa, [illegible] vinculi [illegible] [illegible]
proindeque contrahentibus etiam jure canonico [illegible] [illegible] [illegible]
tere interim [illegible] [illegible] optime [illegible] [illegible] inferre [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] pacta de vendendo, de locando, de commodando, de [illegible]
[illegible] secunda, de [illegible] praestando et similia, [illegible] naturali
[illegible] quod civili et canonico [illegible] [illegible] [illegible] negotia
[illegible] [illegible] [illegible] error [illegible] manifestus
interim [illegible] futurus [illegible] [illegible] et [illegible] contractus
[illegible] causa futura venditionis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et interim [illegible] vinculi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], perinde est atque [illegible]
[illegible] et plane qui [illegible] [illegible]
contendat, solutionem [illegible] [illegible] debitam ad consuma
[illegible] vel emptionis vel locationis [illegible] pertinere [illegible]
tionem mutui emptionis locationis [illegible] praedictorum [illegible] [illegible] [illegible]
men ad resolutionem praedictorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] deliberationis [illegible] [illegible] et vinculi [illegible]
[illegible] numeratio pecuniae ad [illegible] [illegible] [illegible] implementum
in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] vinculi [illegible] [illegible]
facti ad liberationem [illegible] ad resolutionem [illegible] 98 § [illegible]
negotiis in quibus [illegible] [illegible] prout [illegible] facto enim [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] at ubi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
obligatio in faciendo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et locationis [illegible]
dum 104 [illegible] 06. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de vendendo locando [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] pertinere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] primo [illegible] [illegible] [illegible] venditionis, locationis [illegible]
conventionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] negotium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] negotio, in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] primum [illegible]
[illegible] [illegible] ad perfectionem [illegible] [illegible] [illegible] et consumat
[illegible] [illegible] conventione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] naturale et [illegible] in [illegible] [illegible]

cap. 1° extra de pactis l. 3a tit. 8 lib. 3 ordinamenti l. 2a tit. 16 lib. 5 [illegible] in omnibus [illegible] nullo discrep. in l. 1 et 7 ff. de pact. nimirum si per [illegible] factum futurum id est per prestationem facti futuri preterita promissio [illegible] [illegible] necesse est eam promissionem perfectam iam esse, non enim dici debet [illegible] [illegible] nondum est [illegible] in exemplis a Menchaca enarratis post primam promissionem negotium [illegible] pendet.

nu. 19. Que doctrina clarior evadet si observemus contrariam omnino [illegible] in contractibus innominatis respectivis [illegible] lari. in quibus verissime dicit, non solum post promissionem utriusque contrahentis, verum etiam post unius solius implementum, [illegible] negotium adhuc pendere, atque incoatum duntaxat esse [illegible] consumatum, [illegible] deque penitentie locum esse [illegible] tam naturali quam civili et canonica evidentissima est. cuius [illegible] quod post prioris contrahentis factum vel impletionem spectat [illegible] ad dissolutionem obligationis [illegible] [illegible] ac causam sive vestimentum vinculi [illegible]. ita [illegible] ante [illegible] [illegible] implementum [illegible] [illegible] nec naturaliter nec civiliter [illegible] [illegible] [illegible] in conscientia sit obligatus [illegible] [illegible] [illegible] sermuel. [illegible] [illegible]

Responsetur iuribus a Menchaca [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a Menchaca [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sapientior [illegible] stipulatione a promittente [illegible] penitere [illegible] adhuc a [illegible] [illegible] recedere, tamquam a negotio [illegible] incoato [illegible] pendente [illegible]. [illegible] est, quia [illegible] futurum [illegible] [illegible] stipulationem [illegible] [illegible] [illegible] promissionis [illegible] causam et vestimentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stipulationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obligationem [illegible] naturaliter [illegible] [illegible] [illegible]

de his speciebus numquam [illegible] mercatura propter [illegible] prae dictas. Ad haec eadem est respondendi ratio ad rem in [illegible] [illegible] minori et [illegible] [illegible] numquam [illegible] [illegible] quod ideo non moramur.

[illegible] [illegible] sunt respectiva, alia non respectiva, [illegible] tamen [illegible] contractibus perfectis [illegible] Cara novae [illegible] [illegible] Cosmo atque etiam [illegible] [illegible] [illegible] constantem actum perfectum [illegible] [illegible] tamen [illegible] contractum innominatum [illegible] [illegible] [illegible] respectivum [illegible] [illegible] [illegible] evidenter [illegible] [illegible] esse in genere beneficentiae [illegible] simplex [illegible] [illegible] neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] donationem [illegible] [illegible] nullam in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pactum [illegible] [illegible] [illegible] liberalis traditionis causam [illegible] [illegible] donationis [illegible] causa et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secunda [illegible] est [illegible] [illegible] do donat obligari [illegible] [illegible] [illegible] naturaliter ad [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible] [illegible] obligationem [illegible] liberalitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] donatario [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liberali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Cara novae [illegible] donationem [illegible] [illegible] [illegible] decidendi ratio [illegible].

Itaque [illegible] est donationem [illegible] [illegible] factam esse in genere beneficientiae, ac simplex donatio.

Quod facile [illegible] duas conclusiones evidenter [illegible].

Prima conclusio est quod neque [illegible] donationem [illegible] neque [illegible] in pactum [illegible] est [illegible] liberalis traditionis.

Secunda conclusio est [illegible] donatarium [illegible] [illegible] obligari [illegible] [illegible] quam naturaliter ex ipso pacto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obligationem naturalem in donatario, ita etiam propter [illegible] et [illegible] [illegible] liberalis [illegible] ab ipsa [illegible] [illegible] perfecto [illegible] [illegible] concipere, [illegible] ratione [illegible] [illegible] verba [illegible] ex liberali traditione

ad executionem pacti similiter cogat.

Nu. 21

Probatur prima conclo. ex eo q in pactis innominatis respectivis dout des tam in statu solius conventionis, quam post unius implementum admittitur poenitentia, q pacta respectiva neque in statu conventionis obligant, neque post unius implementum, ex quo alterum reciproce impleant.

Prima conclo. [illegible] demonstratur. Si nihil perfectius [illegible] donationis modalis & justa innominati contractus respectivi manifestum [illegible] et plane [illegible] sit inter utrumque [illegible] [illegible] idea in contractu innominatis respectivis do ut des [illegible] tam in statu solius conventionis quam post unius implementum admittitur poenitentia [illegible] [illegible] [illegible] quia pacta respectiva praecise in statu conventionis obligat neque post unius implementum [illegible] [illegible] obligat, quousque utraque [illegible] impleat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praedicta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia ob defectum [illegible] [illegible] [illegible] consensus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] absolute [illegible] quousque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab altero donat [illegible] [illegible] ex [illegible] conventionis modalis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verbi quo [illegible] neque ille [illegible] [illegible] qui prius inchoat naturaliter aut civiliter [illegible] non enim ideo inchoat ut [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] ei [illegible] [illegible] [illegible] inter vivos [illegible] [illegible] [illegible] atque ideo [illegible] consensus etiam post inchoationem adhuc in libertate naturali manet [illegible] integra facultas poenitendi [illegible] q per lex in [illegible] pecunia [illegible] [illegible] ut lex [illegible] [illegible] [illegible] primori [illegible] in ipsa donationis modalis necnon in statu solius conventionis [illegible] post liberalem traditionem [illegible] donatorii [illegible] deliberatione [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] donatio modalis innominatus contractus respectivus [illegible] est proindeque in eo neque in statu solius conventionis libertas naturalis in donatore promittente [illegible] neque in statu executionis respectivae ex [illegible] [illegible]

[illegible] privatim [illegible] conditi [illegible] ingenti [illegible] liberalibus atque [illegible] domibus [illegible] senatus 39 [illegible] est [illegible] in forma [illegible] pecuniariis [illegible] sed est adque [illegible] proximi status [illegible] consentientes [illegible] in statu [illegible] ... [illegible] sola solius [illegible] causa est non donationis [illegible] moralis [illegible] et [illegible] obligatus [illegible] in statu [illegible] conventionis [illegible] in statu [illegible] in [illegible] [illegible] donare [illegible] non [illegible] ex [illegible] donatio [illegible] [illegible] senatus 39 [illegible] de [illegible] causa [illegible] lib. cap. 128 et lib. 27 cap. [illegible] de [illegible] naturaliter [illegible] errore 9. [illegible] obligatus maneret, [illegible] tamen [illegible] per poenitentiam [illegible] et Cacialucc [illegible] in [illegible] adhibere [illegible] disrumpat [illegible] qui contra [illegible] donationem in statu [illegible] conventionis contractum esse innominatum [illegible] affirmare [illegible] contractum esse innominatum nullus [illegible] adhuc liberalitas [illegible] donatori [illegible] statu [illegible] in Cacialucc in [illegible] [illegible] erroribus [illegible]

18

in ea liberalitate, quæ adhuc est in statu solius conventionis post promissionem, tamen si ad executionem dependeat, cuius non tantum naturaliter ex iure gentium perfectus est, verum etiam civiliter absolutus contractus, cuius rescindendi nulla via est l. 1 de donibus l. 2 et 4 Cod. de revocan. donat. Cum dici consequens est donationem modalem iuxta suam intrinsecam hystam pacti inominati respectivam non esse, quæ dumtaxat in statu conventionis, et multo minus dumtaxat in statu executionis.

nu 22 Sed respicabis universam hanc tradendi rem evidenter continendi propter hystam pacti adiecti, quod liberalitati intellectum oportet debet, atque solius inominati pacti respectivi esse induci. quandoquidem nihil profecto refert donator in actu promittendi et exequendi se donare dicat, si rerum non donat sed contra hic necessitatem quæ gerit quod per tex ubi item l. 4 de mortis causa donibus et l. si tibi 20 ff de rebus creditis, l. si precario 12 ff de precario. Cum autem rem pacti modaliter adiecti donatarius naturaliter et civiliter obligetur l. 1 et tot tit. Cod. de donationibus quæ sub modo l. 2 Cod. Leg. reg 22 Cod. de donibus l. 4 Cod. de rerum permutatione l. hereditatem 28 ff de donibus, fateri necesse est pactum adiectum, donationis hystam delere, et solius contractus respectivi naturam manere, nec enim novum est, pacta succidanea primario negotio adiecta, illud non informantia verum etiam reformare adeo ut ex conditionali negotio faciat purum ut contingit in celebri specie tex. in l. si in venditione 20 ff de periculo et comodo rei venditæ, atque etiam ex negotio puro faciat modale respectivum uti contingere videtur in præsenti specie donationis in allegatis proxime iuribus, enim vere in tali donatione argumento ex omnibus hic est ineluctabile (saltem ineluctabile inteliectum nunquam valuit sedare) [illegible]

anim operi, primo est, in [illegible] [illegible] sequitur secun[illegible] — Responsio ad ra[tio]nem dubitandi.

[illegible] [illegible] supra [illegible] precedente [illegible]. Respondemus [illegible]
[illegible] [illegible] naturalis et civilis quae propter [illegible]
[illegible] in donatario producit. ab ipsa donatione [illegible]
[illegible] [illegible] naturali [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] deveni permutatione [illegible] donationis [illegible]
[illegible] Sabell. ff. de pactis [illegible] in specie [illegible] obligationis [illegible] in donata-
[illegible] ipsa [illegible] [illegible] obligationis [illegible]
[illegible] radix [illegible] huius [illegible] tanquam a fonte [illegible] atque
[illegible] ab ipsa liberali traditione [illegible] de traditionibus [illegible] 12.23.
ad statum civile [illegible] debebat [illegible] de traditionibus [illegible]

plio clarior evadit si animadvertamus hunc [illegible] transcribas, [illegible] — Clarior nostra assump[t]io evadit si animadvertamus hanc donationem medalee dono tibi [illegible] [illegible] ut librum mihi [illegible] transcribas, [illegible] si donator [illegible] dono tibi [illegible] at [illegible] mihi transcribas.
Nationis [illegible] dono tibi hoc [illegible] ut librum [illegible] transcribas
[illegible] si donator [illegible] donationibus [illegible]
[illegible] in l. 2. [illegible] ff. de donationibus [illegible]
sententia [illegible] de condict. [illegible] conditio [illegible]
[illegible] 21. [illegible] in quibus [illegible] Junio

Probatur dicta formula diversis duobus exemplis.

~~[illegible] l. 2 § quinimmo ff. de pactis [illegible] Novel. [illegible]~~
in fine, in quo tunc nullus dubitaret donationem, et pactum [illegible] esse [illegible]
tes consumatos per contrahentes ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ probat [illegible] eo exemplo pactum quo
modaliter [illegible] contractui [illegible], qua [illegible]
[illegible]. nimirum [illegible] fundum [illegible], [illegible] vendo [illegible]
vendidero [illegible] ut domum meam [illegible], modus [illegible] in
coniunctione, et dictio illa ut [illegible] in coniunctione et [illegible]
a priori et a posteriori evidenter probat et [illegible] a priori, quia
contractus emptionis in solo consensu pretii et mercis [illegible]
§ 1 [illegible] de oblig. ex consensu [illegible] § ult. de cont. empt. [illegible]
ff. locati, [illegible] superaddita etiam modaliter, ex-
trinseca est, substantiae venditionis formam [illegible] attingens, alio-
quin vera forma et species venditionis [illegible]
ff. de [illegible] l. [illegible] § [illegible] verb. § [illegible]
verb. [illegible] de [illegible] dixit [illegible] extrinseca adiectio
est [illegible] secundarium negotium [illegible] deinde a
posteriori, quia omnes iurisc. etiam [illegible] principes in
hoc articulo convenerunt [illegible] ut ex pacto modali
[illegible] pactum [illegible] venditioni adiectum [illegible]
actio nativa [illegible] distincta a [illegible] ac-
tione ex vendito, [illegible] [illegible] l. [illegible] labeo [illegible] de cont.
emptione [illegible] convenerit [illegible] de rescin. vendit. [illegible] ad [illegible]
inter emptorem; hoc enim nullus [illegible] ambigebat: [illegible]
[illegible] in eo dumtaxat [illegible] Proculus [illegible] et [illegible]
[illegible] adio [illegible] solam actionem [illegible] ad exe-
cutionem pacti adiecti [illegible], ut actionem ex vendito om-
nino [illegible] [illegible], atque ex alio [illegible]
alioque contract. [illegible] l. [illegible] [illegible] labeo
[illegible] de cont. empt. [illegible] de [illegible] verb. [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] actionem
praescriptis verbis ad executionem pacti uti nativam [illegible]
[illegible] non negabant, contendebant tamen actionem ex
vendito a pacto [illegible] decerni etiam posse ad exe-
cutionem pacti adiecti [illegible] convenerit [illegible] de rescin. vendit.,
[illegible] § [illegible] de act. emp. [illegible] de [illegible]
[illegible] l. 2 § quinimmo ff. de pac. [illegible]

hec iura sapienter conciliant Valdus in tract. de pactis nu 27 Cacialupus de coherentia pactorum nu. 26 cum sequent. cum [illegible] in summa de pact. Gultregarius in l. 20 [illegible] de pact. huius autem rei consentanea ratio [illegible] promitten-tionis nata [illegible], observaverunt [illegible] huius contractus [illegible] in [illegible] et merce conflari, in eoque tanquam in suprema linea claudi [illegible] tit. de contrah. emptione leg. [illegible] locati leg. ff. de rerum permut. ex quo principio [illegible] [illegible] quodcumque pactum subiectum negotium posse [illegible] conditionis [illegible] diversas etiam [illegible] immo oportere negotium esse [illegible] [illegible] tanquam ex diversis negotiis [illegible] nativas actiones decreverunt, alteram nominatam ex vendito, alteram innominatam praescriptis verbis ex pacto: nec [illegible] [illegible] movebat, quod pactum modaliter inciperet, [illegible] [illegible] enim rerum formas [illegible] [illegible] de expressa contraria voluntate [illegible] 2a § ult. cum sequenti ff. de donat. atque ideo in dubio duo dicta negotia [illegible] ebant, interpretantes necessario modum esse coniunctionem pacti [illegible] [illegible] nimis, et cum mea [illegible].

Nu. 24 [illegible]

Tamen vero licet eo quod mutuum et venditio [illegible] [illegible] intrinsece immiscere non possit, [illegible] sua linea claudunt, cumque aliis negotii species intrinsece [illegible] [illegible] quodcumque pactum etiam modaliter adiectum ita interpretari, ut [illegible] [illegible] obligationem producat, atque ipsa actione nativa [illegible] qua [illegible] deinceps [illegible] [illegible] pactum donationi modali adiectum diversum esse per se negotium innominatum [illegible] obligatione, et nativa actione praescriptis verbis [illegible] [illegible] linea claudit, quia ad [illegible] pactum coniungit in quadam actus [illegible] linea claudit, [illegible] [illegible] contrarive non [illegible] l. ac dominus [illegible] 29 § [illegible] autem usque adeo [illegible] esse affirmamus, quod si nobis proponas tale donationem modalem [illegible] donatoris et donatarii esse [illegible], ut donator pro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tale necessitas donation [illegible] et in [illegible] legem [illegible] unde [illegible] non esse, sed unicum contractum innominatum eumque respectivum [illegible] utriusque contrahentis implementum ita requirat, ut donator ante donatarii [illegible] [illegible] posuit desistere, atque ex [illegible] poenitentiae [illegible]: nunc enim realis traditio [illegible] ad sui consummatione accipientis imple-[illegible] integram donationis lineam non claudit, quinimo ad sui consummationem utriusque contrahentis imple-mentum eo modo requireret, quo contractus innominati respectivi utriusque [illegible] in [illegible] requirunt: prioris quidem [illegible] accipientem obligat accipientis vero [illegible] magnopere [illegible] poenitentiae [illegible], l. 5 [illegible] ff. de praescriptis verb. hoc autem magnopere [illegible] contractus nominatus emptionis et conditionis, [illegible] admirandum non est, nam et ipse contractus nominatus [illegible] ita immutari, ut in contractu [illegible] [illegible] formam habet, potest per pactum subiectum [illegible] causam finalem [illegible] [illegible] respectivum evadat, dummodo appareat contrahentes aliam causam finalem [illegible] [illegible] in pretio et merce habere, [illegible] [illegible] quam sit finale [illegible] [illegible] eligerint [illegible] si dominus § ff. de praescrip. verb. l. [illegible] ff. de [illegible] actione. [illegible] exemplo admirandum non est [illegible] si tale donationem modalem nobis proponas [illegible] [illegible] dantis et accipientis non beneficentia sed id potius quod in pacto deducit pro causa finali donationis [illegible] [illegible] ut donator aliter donaturus non fuisset, libenter fatemur hanc donationem non esse, neque duplicem actum civilem geri sed unum individuum contractum respectivum contrahi, in quo poenitentia admittatur quia traditio inchoantis, [illegible] [illegible] civilem consummavit, sed solum inchoavit, quod per tex. in l. 3 § 1 et l. 5 ff. de condi. [illegible] causa data. Nu 25

Tamen vero ex praecedenti doctrina veritas nostrae solutionis resultat, quae sicut [illegible] existimo menti [illegible], ita intentionis nostrae [illegible] meta est, [illegible] [illegible] obligatione [illegible] in donatarium ad dandum vel faciendum generata, nec non [illegible] ex ipsa donatione, id est ex voluntaria reali traditione tanquam ex suo fonte [illegible]-

Ex dictis quid [illegible] deducit.

[illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] ex donatione [illegible]
[illegible] obligatio [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] donationis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tamen [illegible] [illegible] actui civili [illegible]
est obligationem naturalem et civilem producere, naturalem quidem [illegible]
[illegible] vero [illegible] vestimentum [illegible] actus [illegible]
[illegible] naturalem obligandi [illegible] [illegible]
[illegible] obligatione [illegible] nat. obligans illa, quae [illegible] naturalis [illegible]
[illegible] ad agendum [illegible] propter civile [illegible] quam [illegible]
[illegible]
[illegible] in pacto [illegible] est civile actione [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] calor in [illegible]
[illegible] calor [illegible]
[illegible] nostro [illegible] explicat [illegible]
donationis applicat [illegible] calefacientes [illegible]
[illegible] naturalis [illegible]
[illegible] actione [illegible] civilis [illegible]
[illegible] civile [illegible] qualis est donatio [illegible]
[illegible] obligationem naturalem [illegible] influat, sed [illegible]
[illegible] in [illegible]
nibus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] donatio [illegible]
[illegible]
[illegible] naturaliter et civiliter [illegible]
[illegible]
[illegible]

nu 20

Ratio nova explicandi [illegible] [illegible]

[illegible] explicandi [illegible]
[illegible] modalis [illegible]
[illegible] donationi [illegible]
[illegible] obligatio donatarii [illegible]
[illegible] modalis [illegible] in donatione [illegible]
[illegible]
quae de modali donatione tractant [illegible]
[illegible] donatori [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] de [illegible]
[illegible] vero [illegible] donatori actionem [illegible]
donatarium ad impletionem modi [illegible] habent [illegible]
et [illegible] de [illegible] quae sub modo, [illegible] de donat.
[illegible] ff. de [illegible] de donat. [illegible] quae [illegible]
ra, hoc unico dicendi modo [illegible] obligationem [illegible] donatarii
impositam per conditionem [illegible] quae obligatione
[illegible] ex donatione [illegible] modali [illegible]
[illegible] obligationem [illegible] et actionem [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] producere [illegible]
[illegible] est n solid naturali tendimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] traditionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] donatio ob causam n secutam [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quae [illegible] [illegible] donationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] n [illegible] [illegible] [illegible] ob [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
obligatio ad Restitutionem contrahat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in pacto [illegible] celebrat — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] verbis decernunt ut donationem ad implementum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nostra [illegible] [illegible] [illegible] genere [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] legalis iuribus [illegible] habet [illegible] [illegible] [illegible]
modali donationi [illegible] imperfecta, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] perfectam donationem pro [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut actione [illegible] inominatam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] traditionibus [illegible] [illegible] [illegible] facilius intelliget si animadvertamus has duas
[illegible] [illegible] [illegible] non est [illegible] implementum atque conditionem de causa a se
actiones scilicet actionem prescriptis verbis ad implementum [illegible] contractus inominati atque
quibus ad dissolvendum contractum proprias [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] respective [illegible] et siquidem [illegible] de prescriptis verbis [illegible] [illegible] ex
causa data. in eo tamen has actiones differre, actio prescriptis verbis [illegible] [illegible]
contractu est Respicit tamen executionem eius [illegible] in contractu expresse [illegible]
[illegible] vero ob causam n secutam [illegible] actio [illegible] est, [illegible] tamen [illegible] Respicit
n [illegible] contractus Resolutionem ex eo [illegible] tacite [illegible] [illegible] [illegible] et siquidem [illegible] prescr.
verbis et ibi Cujatius lib [illegible] Responsorum Pauli [illegible] in tractatu de pactis nu 21 [illegible]
[illegible] lib 14 Coment cap 23 et 24 in [illegible] articulo [illegible] supine erravit Mendoza
lib [illegible] de pactis cap 4 nu 9 quo loci contendit per solam prescriptis verbis actio
nem posse inominatum contractum et adimpleri et Resolvi [illegible] erroneum est, neque per [illegible]
[illegible] facit tex in l. [illegible] et siquidem vers. ut damneris mihi, et vers. sed si mecum [illegible]
[illegible] velim, [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] agi de actione prescriptis verbis [illegible] interest
ad [illegible] implere contractum ex sua parte: porro id quod interest ad [illegible]
[illegible] implere, implementi [illegible] est, perinde est eadem actione prescriptis verbis na
[illegible] adversarius ad implementum cogit atque ad id quod interest [illegible] ex pa
parte adimplere, uti Rectissime interpretant Baldus et Cujatius ubi proxi
me laudati, [illegible] [illegible] supra citatus [illegible] loquit de iurisdictione ob [illegible]
sam ad Resolvendum contractum uti diligentius legenti patebit, ex quibus om
nibus iam constat uno eodemque dicendi genere omnia iura de modalibus dona
tionibus loquentia explicari, aliquibus in locis exceptis, qua maiorem requirunt
indaginem de quibus suis locis agemus.
Ceterum ut hec nostra modalium donationum ex nu 27
plicandarum ordo plenius percipiat interpretandus est Carini et numeria explicatur lo
ni locus in l. Cum te 6 Cod. de pactis inter emptorem, qui ex nostra doctrina explicat, rini et nume
atque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imperatores fundi venditorem qui contemplatio riani locus.
ne [illegible] negotii in pactum deducti, eundem fundum emptore minoris vendidisse: [illegible]
ta emptio ut hac forma celebrata fuit: hic fundus centum nummis est tibi emptus ut
domum meam reficias, traditio utrinque intervenit, sed tamen emptor in refectione [illegible]
[illegible] [illegible]: quesivit imperatores quo iure succurrendum sit venditori: et Respondent

hanc rem venditori fructui non esse, quippe commiiu rei venditæ reparare potuerit, nam præses provinciæ iubebit ut binos [illegible] fructibus venditori restituat, ob causam non sequutam, id est ob cessationem emptoris in refectione domus uti expresse interpretantur Salicetus et Jacobus de Ravena ac traditur quæ est sincera huius textus species iuxta Fabrum [illegible] de conditionibus de causa et datis in l. 2 et 3 Cod. de condictione ob causam et in l. 4 Cod. de rescindenda venditione in qua specie ab interpretibus [illegible] ex quo fonte hæc condictio ob causam non sequutam oriatur, nam [illegible] ubi [illegible] allegato responderis hanc condictionem ob causam non sequutam ex eo fonte nasci quod finalis causa contractus venditionis propter cessationem emptoris non est sequuta, falso ex hoc respondebis: primo quia causa finalis in contractu nominato venditionis nulla alia est præter consensum in pretio et merce § 1 Instit. de emptione et venditione l. 2 § ult. ff eod. tit., consensus autem idem quibus et consummatus est, suumque effectum nominati contractus id est obligationem civilem et naturalem obtinuit, est ex allegatis iuribus iuncta l. [illegible] de pactis; secundo quia in hac specie finalis causa contractus venditionis non solum sequuta est in consensu pretii et mercis, verum etiam in traditione reali mercis et pretii uti literaliter scriptum extat in nostro
tertio
textu; quia tamen etsi pretium non omnem traditionem proponeret a[b] emptore, adhuc tamen venditor ob causam conditionis non sequutam hanc condictionem non potuisset, contractus enim nominati perfectionem obtinens venditio est ob moram cessationemque contrahentis [illegible] conditionem ob hoc causæ non sequutæ nequaquam admittit, sed præ actionem nativam ex vendito vel ex empto ad præcisam impletionem utrique agentibus [illegible] l. ea conditione 14 Cod. de rescindenda venditione l. 2 Cod. quando liceat ab emptione l. ab emptione 58 ff de pactis ubi communiter Respondentes; quarto et ultimo quia si [illegible] finalem causam contractus illam contemplationem appellaveris id est domus refectionem cuius contemplatione fundus minoris venditus est, fallo [illegible] Respondendum, quia contractus emptionis et venditionis ut pote contractus nominatus nullam formam extrinsecam, nullam causam finalem partialem propter consensum in pretio et merce admittere potest, alioquin corrumperet atque in alium contractum innominatum evaderet l. 1 ff de æstimatoria actione l. [illegible] dominus 8 l. 10 [illegible] pretium ff de præscriptis verbis; quorum enim contemplatio illa quasi pars pretii et quasi pars contractus appellet in l. si fundum 79 ff de contrahenda emptione, et l. si [illegible] 21 § 2 ff de actionibus empti, nullam tamen [illegible] contemplatio illa id est domus refectio in partem pretii aut partem contractus accessit, quod præterquam quod in allegatis iuribus impropriæ locutionis verba per [illegible] quasi significat [illegible] etiam [illegible] quia pretium venditionis in aliquo facto consistere adversus naturam contractus [illegible] nam [illegible] in pecunia numerata consistit [illegible] obtinuit [illegible] Contrah. [illegible] verbis et [illegible] præscriptis verbis.

Respondetur contra [illegible]

lat. vero [illegible] et ex alio cap. imperatores [illegible] spetie conditionem [illegible]
di et causam non secutam, id est ob emptoris cessationem venditionis re
[illegible] atque ex alio cap. hec causa non est secuta nec [illegible]
esse posset finalis causa contractus venditionis [illegible] [illegible]
et aliam causam finalem nondum secutam et aliud [illegible] [illegible]
investigare cuius finalis causa, ut domus refectio quae adhuc
ad cessationem emptoris desiderat, porro [illegible] contractus [illegible]
alius [illegible] potest [illegible] contractus innominati reficiendi domus [illegible] ex pacto [illegible]
[illegible] resultat, domus enim refectio finalis causa est pacti contractui [illegible]
ti [illegible] ut [illegible] a natura contractus nominati [illegible] tamen [illegible] sine praeiudicio
[illegible] coherens proprias quidem [illegible] innominati [illegible] propter [illegible]
tamen aut interitum nominati contractus venditionis [illegible] alioquin [illegible]
dictio ob causam non secutam innominati contractus propria [illegible] tamen venditione
tractus venditionis nominati [illegible] dari potest [illegible] non secuta [illegible] ut con
in [illegible] hoc finalis causa pacti [illegible] non secuta [illegible] 8. cod. de condict. ob cau
dict. in praesenti [illegible] [illegible] condictio [illegible] sed potius [illegible] condi
[illegible] non sit condictio ob causam venditionis non secutae [illegible] consensus in [illegible] et
[illegible] ob causam pacti venditioni adiecti quemadmodum enim refectio finalis causa [illegible]
[illegible] finalis causa est venditionis, ita domus refectio [illegible] ideo ex [illegible] causa
[illegible] [illegible] [illegible] praescriptis ver
bis, quod [illegible] sit innominatus contractus [illegible] sicut [illegible] implicatione
[illegible] secutae conditionem admittit [illegible] apud imperatores nostros [illegible] arguto [illegible]
[illegible] admitteret ut impleret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 6. ff. de res
potius innominati contractus [illegible] [illegible] [illegible] emptione. l. si convenerit 6. ff. de res
Labeo 50. l. fundi 79. ff. de contrahenda emptione nostra donationem modalium explicanda
[illegible] conditione, quo exemplo nostra donationem modalium explicanda
[illegible] ratio [illegible] illustrat, nam quemadmodum contractus innominatus [illegible]
est domus refectio potest cohaerere contractui perfecto nominato [illegible] domus refectio potest cohaere
tio ita similiter contractus innominatus scilicet domus refectio potest cohaere
re actui perfecto civilis qualis est donatio. deinde quemadmodum innominatus
contractus scilicet domus refectio per coherentiam cum nominato subducitur a [illegible]
[illegible] pacti nudi et ad statum civilis efficacis negotii [illegible] l. 1. § quinimmo [illegible]
ff. de pactis. l. legem 10. cod. eodem [illegible] ita similiter innominatus contractus [illegible] et toto
licet domus refectio, actui perfecto donationis subiectus subducitur [illegible] [illegible]
[illegible] cod. de donat. quae sub modo. l. [illegible] cod. de rerum permutatione vers. [illegible] innominati contra
conventio, praeterea sicut contractus [illegible] innominatus [illegible] ut impleat. [illegible]
actus [illegible] habet scilicet actionem [illegible] praescriptis verbis [illegible] condictionem [illegible]
50. l. fundi 79. ff. de contrahenda emptione [illegible] [illegible] innominati contractus [illegible]
secuta [illegible] [illegible] l. [illegible] 6. cod. de pactis [illegible] [illegible] innominati [illegible]
[illegible] contractus actui perfecto donationis [illegible] ut impleat. l. legem 9. [illegible] 22. cod. de donat. [illegible]
scilicet actionem praescriptis verbis [illegible] [illegible] 2. et 5. et 6. et [illegible] cod. de condictione
condictionem ob causam non secutam [illegible] [illegible] [illegible]
ob causam. Denique quemadmodum [illegible] [illegible] [illegible] fundi [illegible]
si domus non reficiatur, [illegible] causa pacti sequatur [illegible] [illegible]
venditi repetitio [illegible] ob causam venditionis non secutam [illegible] 6. cod. [illegible]
[illegible] sed ob causam finalem pacti adiecti non secutam [illegible] innominato [illegible] actui perfecto donationis
[illegible] similiter [illegible] [illegible]
[illegible] decernenda est donatori repetitio [illegible] [illegible] [illegible] ob causam pacti adiecti non secutam
donis non secutam [illegible] [illegible] contractu [illegible] perfecto
[illegible] [illegible] [illegible] datur condictio [illegible]
[illegible] innominato contractui [illegible]

incolumi manente venditionis intellectu in eo quod causa ob quam repetitur non est causa venditionis non secuta, sed potius causa innominati pacti non secuta; ita similiter in eodem contractu innominato quando actui donationis adhaeret, dabitur donatori rerum donatarum repetitio incolumi manente donationis causa, quae non datur ob finalem causam donationis non secutam, sed ob causam pacti adiecti non secutam; in quo sensu interpretanda sunt omnia iura supra explicata de donationibus moralibus; illud denique supra diximus scilicet nos non difficulter responsuros ad tex. in l. ea conditione 14. cod. de recindenda venditione, si ut praesentis instituti foret, aut pariter [illegible], videndus interim Saliceto ad eundem tex.

Caput 2. in quo Proponuntur obiectiones contra nostram opinionem, atque etiam eiusdem opinionis precipui effectus.

Postquam mentem nostram circa [illegible] interpretationem [illegible], superest [illegible] obiectiones diluere, atque precipuos [illegible] effectus explicare, et primum contra partem principalem qua [illegible] naturalem [illegible] donatarii ex [illegible] pacto oriri [illegible] vero et radice ipsius donationis, sive liberalis traditionis, ita insurgimus, [illegible] datione et actu liberali donatoris omnino involvat, causa respectiva ad obligandum accipientem donatarium [illegible] donationi [illegible] nequaquam [illegible], neque [illegible] civile negotium per solam coherentiam et contextualitatem [illegible] evaderet [illegible] [illegible] excusatione [illegible], [illegible] sunt in [illegible] nationis [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] in quibus iuribus [illegible] donatorem efficaciter [illegible] [illegible] circa evictionem rei donatae, vel per stipulationem [illegible], vel per nudum dumtaxat pactum evictionem rei donatae promisit, in qua specie [illegible] et [illegible] [illegible] donator per contractum nominatum stipulationis evictionem rei donatae [illegible] [illegible] donatario [illegible] res donata ab eo evincatur [illegible] [illegible] heredes [illegible] pretium [illegible] donatario [illegible] [illegible] [illegible] res donata ab eo evincabitur, [illegible] interpretatio nostra ad [illegible], [illegible] donator per nominatum contractum stipulationis de evictione cavit, [illegible] heredes suos obligavit, quia stipulatio ut [illegible] contractus nominatus [illegible] nulla respectiva [illegible] [illegible] naturaliter [illegible] stipulatio [illegible] et [illegible] in presenti specie ex traditione et [illegible] liberali nulla [illegible] causa respectiva ad [illegible], stipulatio tamen per se obligat; [illegible] per nudum pactum evictionem promisit, neque [illegible] heredes suos efficaciter obligavit per pactum quia in ipsa donatione nulla causa respectiva [illegible] pacto hoc autem in presenti specie [illegible] est causa enim respectiva nulla est nisi ad alterum obligandum [illegible] accipientem [illegible] causa subiit ff de pactis [illegible] in presenti specie pactum evictionis omnino est [illegible] ad obligandum [illegible] accipientis [illegible] ad obligandum ipsumet donatorem [illegible] causa respectiva [illegible] donatio, quod pactum est in favorem unius solius, et in praeiudicium alterius solius [illegible] [illegible] causa respectiva ex sola coherentia [illegible] [illegible] nationis pactum [illegible] evictionis [illegible] [illegible] etiam desiderat scilicet ut causa etiam respectiva interveniat, id est ut donator [illegible] finaliter donet ut accipientem donatarium obliget, sicuti in [illegible] contractibus innominatis respectivis, in quibus ex datione et facto [illegible] respectivum [illegible] [illegible] ad pactum [illegible] [illegible] [illegible] ff de pactis.

(Nota.)

Propter quam Rationem Garcia fortunius cum omnibus doctoribus Ultramon-
tanis Ill. fine, Cyno, Petro de Bella Pertica, et Iacobo Ravenate adversus [illegible]
et Baldum, et Bartolum et Salicetum insurgunt in l. petens 21, ff. de pactis [illegible]
Ultra elegans Iacobus Butrigarius docet Coherentiam Contractus per se absque [illegible]
efficacem, ut possit etiam sine causa Respectiva vestire pactum subiectum [illegible]
Glosse species, Promitto tibi centum per stipulationem; deinde in continenti ego
me per pactum promitto, pro te ire Romam; docet Glossa pactum subiectum [illegible]
herentiam cum stipulatione vestiri etiam si nulla sit causa Respectiva [illegible] do-
cet Glossa sequens etiam pactum vestiri propter eandem Rationem; do tibi centum mutuo
Realiter deinde per pactum in continenti promitto me tibi liberum [illegible]
cum mutuatorum; sed contra omnium cum Ultramontanis contendit, hec pacta non
vestiri per solam Coherentiam quia deficit causa Respectiva ad pactum; [illegible]
in utroque exemplo Glosse [illegible] quod pactum in favorem unius [illegible]
atque in detrimentum alterius solius sine Respectu ad alterum [illegible]
fons est originalis actionis prescriptis verbis uti patet ex Ulp. et Paulo in
l. 7 § 1 ff. de pact. et in l. 5 ff. de prescript. verb. et in l. 1 § permutatio ff. de
Rerum permut. Cum Ultramontanis Baldum sinum consentit Caccialupus in tract.
de pactis quest. 6 [illegible] atque etiam Fame (?) in solemni coment. ad tex. in l. 2
Cod. de evict. que ultramontanorum conclusio adeo magna ingeniosaque [illegible]
tione ab illis defenditur, ut in omni Contractu nominato in quo propter Rationem [illegible]
ti adiecti actio prescript. verb. discernit ingeniosissima excogitaverunt Respective
causae Rationem faciunt enim Relationem quandam ex pacto Coherente ad Con-
tractum cui inheret ex qua Relatione [illegible]
faciunt innominatum Contractum Respectivum, cuius Respectus Ratione propter [illegible]
herentiam actio prescriptis verbis discernat, cum enim existiment solam Cohe-
rentiam sufficientem esse ut calor Civilis derivet in pactum ubi apparet ex
nostra l. 2 Cod. de evictionibus, ideo ex pacto ad Contractum Relatione
excogitata Rationem Respectivam plerumque eliciunt quo sensu intelligere
tant tex. in l. fundi 19 ff. de Contrah. empt. l. Labeo § 1 ff. eod. l. si conve-
nerit 6 ff. de Rescind. vend. tex. in l. [illegible] ff. de prescrip. verbis l. 2 Cod.
de pactis inter emptorem, in quibus iuribus illam indeficientem Respectivae
causae Rationem inveniunt quod vel minoris Res vendita sit propter pactum
subiectum, vel quod pluris vendita sit propter idem pactum [illegible] et
[illegible] in d. l. fundi 19 ff. de Contrah. empt. et in l. [illegible] § [illegible] et
in l. sterilis 21 § 2 ff. de action. empti.

Sed vero si hec vera sunt ubi [illegible] num. 3
vera apparent manifeste infertur nostram ad Aristonem interpretationem
falsam esse, in qua ut donationem modalem ab intellectu Contractus innomina-
ti Respectivi subducamus, docemus pactum donationis subiectum per solam
Coherentiam cum actu Civili efficaciam Civilem absque causa Respectiva ele-
vari, siquidem nostra opinio in hoc principio [illegible] fundat, quod pactum
liberali traditioni subiectum nihil ab ipsa mutuat preter calorem Civilem
non vero causam Respectivam obligationis naturalis siquidem [illegible] obligatio
naturalis donatarii ex solo pacto nascit l. [illegible] ff. de pact. [illegible]
l. in traditionibus 48 ff. eodem tit. et l. [illegible] Cod. eodem tit. Porro hoc ipsum
falsum esse videtur, cum [illegible] etiam in specie Severi et Antonini et Pauli, pactum
prestandae evictionis quod donationi subiicit donatorem obligat naturaliter
quia pactum est et tamen ex sola Coherentia cum actu Civili emanare; ideo
[illegible] quia deficit causa Respectiva ad pactum, ex eo enim quod ego libera-
liter dono non Resultat naturalis nec Civilis obligatio ad prestandam evic-
tionem; imo eo ipso quod liberaliter dono liberatus sum a naturali et Civili
obligatione evictionis l. Aristo 18 § ult. ff. de donat. [illegible] Res donatas [illegible] de
edilicio edicto. Paulus in Sententiis [illegible] tit. 8 § [illegible]

n. 4

In qua circumstantia Salicetus ad hunc tex et Baldus in tract. de pactis n. 2
Respondent idee in hac specie pactum evictionis non vestitur a donatione, quia
donatio in hac specie non incipit a traditione reali sed a nudo duntaxat
pacto ita ut species imperatoris et Pauli sic constitui debeant. Promitto ti-
bi per donationem fundum Cornelianum, et promitto me evictionem [illegible]
pr[illegible] turum. in qua specie affirmant pactum evictionis non vestiri a pacto donatio-
nis, nec deinde vestiri, etiam si postea ex intervallo donatio effectum habeat (cui in pre-
senti specie habuit effectum, alioquin de evictione tractandum non esset) utriusque partis so-
lutionis rationem reddo in primis eo tempore quo per pactum nudum donat evictionis pac-
tum vestiri non potest, quia pactum nudum non potest vestire alterum pactum nudum tametsi
utrumque cohereat. veluti si convenimus de libro meo cum libro tuo permutan-
do, et pactum adiecimus ut pro me matritum ires, hoc pactum adiectum a prima conven-
tione non vestitum, tametsi cohereat: quia sit utrumque nudum est l. ex placito 3. Cod
de rerum permutatione, deinde secundae partis solutiones reddunt rationem: quia etiam
si donatio ex intervalo postea impleatur incipiatque esse actus civilis perfectus,
nihilominus non potest vestire pactum evictionis quia non coheret, neque in eodem tem-
pore concurrunt, siquidem pactum evictionis distantissimum retro est, utique interpositum
fuit, cum pacto nudo donationis, non vero cum impletione efficaci civili (a qua sola
vestiri potuisset si coheret) proindeque utpote in tempore non coherentia
mutuo non influunt l. 7 § quinimo ff de pactis l. pacta 72 ff de contrah. empt. l. petens
27 Cod de pactis hanc solutionem confirmant ex Glosa communiter recepta in dic-
ta l. petens 27 et ibi Butrigarius affirmantes quod etiam in exemplo proxime propo-
sito de pacto permutationis, cui subiectum est pactum ut pro me Romam ires, ne-
quaquam pactum adiectum vestiri, etiamsi permutatio efficaciter ex intervallo imple-
atur, propter eandem rationem coherentiae deficientis: quia tametsi pacta inter se cohe-
reant non tamen coherent in tempore impletionis, quae sola poterat dare ci-
vile vestimentum pacto subiecto l. in traditionibus 48 ff de pactis, l. legem 29
Cod eodem tit.

Profecto haec solutio ex altissimis principiis petita est sed tamen eam tam
in exemplo quam in ratione falsam esse credimus. de exemplo patet per Cinum et Iaco-
bum de Ravena quia si convenimus permutare invicem libros nostros, et pactum
adiecimus, ut pro me Romam ires, licet tempore conventionis pactum non vestiatur in
quo omnes consentimus, si tamen permutatio ex intervalo effectum habe-
at, do ut des et ut simul facias ita ut pro mea datione tu promittas dare et fa-
cere, ergo si ego ex intervallo dederim pactum vestitur, quia quemadmodum ex im-
pletione mea vestit pactum tuum ad invicem dandum, vestit etiam ad faciendum qui-
a unus idemque contractus respectivus est. [illegible] ex [illegible] illius efficax redditur. ut quo-
modo Paulus dixit in leg de praescriptis verbis contractum innominatum do ut des efficacem reddi per
impletionem unius a fortiori, etiam patet quod si convenerimus ut ego darem, et tu dares
[illegible] faceres [illegible], ut per [illegible] impletionem resultet causa, et vestimentum ad utrum-
que pactum a accipiente interpositum ita glosam impugnant dicto enarrati doctores [illegible]
et Iacobus de Ravena, rursus rationem glosae Saliceti, et Butrigarius falsam esse [illegible]
[illegible] auctoritate et ratione. [illegible] est quod [illegible] cum [illegible]
reddit a tempore conventionis interposita [illegible] ab illo tempore conventio intelligi-
tur non esse nuda sed ab implemento vestita [illegible] recurrit vestimentum
exemplo conditionis casualis, haec enim quandoque existit retrocedit ad tempus
contractus illumque purificat, et fingitur [illegible] purificatus l. potiores. [illegible]
[illegible], et § 2 ff qui potiores l. Titius 4 ff quae res pignori [illegible] 5 7 8 [illegible]
[illegible] l. [illegible] 26 de stipulatione servorum [illegible] que [illegible] conditio
[illegible] existens, remigrat ad contractus et illum [illegible] fuisse [illegible]

... conditionis fingitur ita similiter et implementum quando [illegible] existens ad tempus
contractionis regreditur eadem quae pura et vestita fuisse fingitur, ita vero si complementum ad
tempus pacti recurrit illud quod purum, et vestitum fuisse fingi, necesse est in specie seu
in l. et Antonini pactum evictionis impletione donationis ipso eo dicto perfecte efficacitur.
posse quod implementum sive traditio rei donatam recurrit ad tempus pacti
cursus subiisse probat auctoritate tex. in l. in venditione 10. ff. de periculo et com-
modo rei venditae, qui loci proponitur venditorem rei mobilis ea sub conditione ven-
didisse hoc pacto subiecto ut interim dum conditio penderet periculum rei venditae
ad emptorem expectare idest ut si interim pendente conditione res vendita periret
nihil hominus tamen emptor pretium solveret in hac specie hoc pactum vestitum esse
et pactum valens consultus affirmat, et tamen tempore conditionis pendentis vestire poterat quia con-
quippe nulla erat effecta obligatio civilis quae pactum periculi vestire poterat [illegible] contractibus conditionalibus a tem-
pore fuit conditionalis. Porro efficax actio et obligatio in contractibus conditionalibus a tem-
pore existentis conditionis inchoatur. Cedere ff. 213. de v.s., necessario 8. § ult. ff. de periculo
et commodo rei venditae, quod pactum periculi in contractu conditionali [illegible] conditio retrocedit
nascitur vestitus a contractu, et tamen existente postea conditione ab initio fuisse fingitur quia similiter
ad tempus contractus rediit quod purum et non conditionale [illegible] tamen [illegible] dona-
tiet pactum evictionis in specie [illegible] efficacitur [illegible]
tu [illegible] sequatur [illegible] in predicta specie [illegible] vestita fuisse fingit. Denique de predicto
recurrit ad tempus conventionis eo quod semper vestita fuisse [illegible] per se ipsis [illegible]
tex. in d. l. in venditione 10 plura et subtilia quidem differamus [illegible] implementum [illegible]
[illegible], videndus interim [illegible] in l. petens 27 § ult. ff. de [illegible] implementum [illegible]
currit ad tempus contractus, migrat ad tempus et implementum [illegible] et [illegible]
pendendum est breviter [illegible] Balduino tract. de pactis [illegible] et [illegible]
ad illud tex. contractum [illegible], nec naturalem nec civilem obligationem produxisse [illegible]
[illegible] pecunia [illegible], proindeque contractus accessorius [illegible] nec naturaliter nec
[illegible] potuit obligare [illegible] principalis contractus [illegible] existens [illegible]
[illegible] et [illegible] atque [illegible] est quod stipulatio migret ad [illegible]
[illegible] vero [illegible] ad stipulationem [illegible] tex. in l. [illegible] ult. [illegible]
[illegible] aliter atque in pacto puro donationis, quod per se naturaliter obligat [illegible]
[illegible] traditionem [illegible] et [illegible] promissio pacto
[illegible] migrat ad implementum quinimo implementum demigrat ad pactum, [illegible]
et [illegible], et Donellus ubi proxime.

Ad vero hisce et aliis ad [illegible] ad [illegible] extra
omnis interpretationibus veris et subtilius respondere [illegible] breviter
montanorum doctrina [illegible] in l. [illegible] quinimo ff. de pactis qui [illegible]
[illegible] cohaerentiae efficaciam ex triplici capite oriri, [illegible] pacto [illegible]
[illegible] idem esse sive identificatum esse cum contractu, ut [illegible] contractus [illegible] pactum
subiectum participet, utique [illegible] nihil aliud sonare videtur quam idem esse, sive
identificatum esse, in quo articulo [illegible] consentiunt [illegible] Balduinus et
[illegible], qui [illegible] interpretantur [illegible] in l. [illegible] quinimo [illegible] pacta in
[illegible] et § adeo ff. de pact. et tex. in l. pacta 72 ff. de contrah. empt. [illegible]
[illegible] caput [illegible] cohaerentiae contractus ultramontani [illegible]
per [illegible] identitatem pacti cum contractu [illegible] per fictionem participatio
[illegible] similis formae, quae sit numero [illegible] diverso a contractu principali [illegible]
re autem sive in specie sit eadem, quo sensu interpretantur [illegible] in l. [illegible] 40 ff. de reb.
cred. ibi: [illegible] quia pacta in continenti facta stipulationem in esse credendum periculum
[illegible] pecuniam stipulatus, [illegible] ususque adiecisset
in quo [illegible] ad hoc ut pactum illud poterius quam primam stipulationem reformat, [illegible]
civilis propter cohaerentiam participet fingit [illegible] reformans esse alteram stipulatio-
nem [illegible] efficaciam civilem reformandi pactum habere non potest, nisi perfectionem quandam simi-
lis stipulationis formae, ex cohaerentia participaret, quo circa pactum ipsum in fingitur idem
esse

Coherentia — per identitatem, cum stipulatione reformata, quae tamen fingit, similem formam stipulationis numero diversam, in genere autem omnino similem, ab stipulatione cui cohaeret, participare. Denique tertiam efficaciam per coherentiam participatae ultramontani consent quam ex ratione respectiva ex relatione pacti ad contractum resultat, ut praedicta relatione facta contractus nominatus respectivus ex pacto et contractu simul iunctis separat, quo sensu interpretant l. 2 §. de pactis inter emptorem et venditorem l. fundi 72 de contrah. empt. l. Iulianus, vel venit §. 2 ff. de act. empt.

nu 8 — Quibus principiis positis, ad praevenientem Antonium et Paulum ...... sua specie prima et secunda efficacis coherentiae nomen ab ultramontanis inditum locum habere quid potuisse, nisi urgentior eius ratio illam removeret ubi eam deviavimus. Postremam autem principalem inherentiae nomen, et causa respectiva desumpta locum habere non posse, quia profecto ex radice donationis, nulla respectiva ...... resultat ad pactum evictionis: quia a donatario sic contra ipsum donatorem nulla obligandi respectiva ratio est, immo fortior ratio identitatis est ne sua liberalitas ei damnosa sit l. ad res donatas 60 ff. de aedilic. edicto l. Aristo §. ... et in donationibus Paulus in sententiis lib. 5 tit. 11 §. 5 in fine. De duabus autem prioribus efficacis coherentiae nominibus, ratione identitatis fictae pacti cum contractu vel participationis fictae similis formae contractus, sciendum est decretorie nullam ex his duabus efficacis coherentiae nominibus in specie favori ...... et pacto intercedere. Ratio est ne donatarii liberalitas, in odium et perniciem eiusdem donatarii convertatur, ratio expresse redditur in l. ad res donatas 60 de aedilic. edicto et a Paulo in sententiis ubi proxime, nam ... quod est donatarius qui ex mera causa lucrativa possidet donatorem ad evictionem se pere ... per nominatum contractum stipulationis se obligatum vellet, nec vero per pactum. Ratio similis est ... dicta efficacis coherentiae in alio pacto oporteat fingere vel pactum identificari cum donatione ... ff. de pactis, quae est prior sua efficacis coherentiae vel ... pactum participare similem formam ...

Quamvis donatio sit actus liberalis et ... efficacis coherentiae ... = Corroborat hac ratio quod cum in favorem donatoris alia plura privilegia excogitata sint veluti ne donatario conveniat donator ultra quam facere potest etiam si per efficacem nominatum contractum stipulationis donaverit l. interim eo §. ult. l. Hesenius 41 ff. de re iudicata l. qui id 33 ff. de donat. l. si extraneus 33 ff. de iure dotium Donellus lib. 27 Coment. cap. 9 Cuiacius lib. 22 Observat. cap. 17 Antonius Faber lib. 2 Coniect. cap. 13 Ius Barbosa in l. quia tale 63 ff. soluto matrimonio, durum sane atque absurdum admodum foret in odium beneficientiae praedictas efficacis coherentiae fictiones inducere ad hoc ut pacto per se nudum a donatore mediantibus fictionibus efficaciter vestiat hoc enim nihil aliud foret quam in odium convertere precipuum illum favorem quem liberalitas meret = Rursus in favorem eiusdem donatoris id etiam inductum est, ne ipso iure de evictione obliget, nisi per nominatum contractum stipulationis de evictione caverit, Paulus in sententiis ubi proxime l. ad res donatas 60 ff. de aedilitio edicto l. Aristo §. ... ff. de donat. quae cum ita sint quis deinceps dubitabit iniurium atque absurdum esse ex solo pacto nudo mediantibus identitatis et participationis fictionibus donatorem efficaciter evictionis nomine obligare, et ita decretorie censemus quousque alter meliora reponat.

nu 9 — Rursus nostra interpretatio ad evictionem graviter impugnat ex tex. in l. Avia C. de iure dotium, ex qua iuncta sua communi ratione probat obligationem naturalem pacti adiecti coniunctam cum coherentia donationis perfectae nequaquam sufficere ad vestimentum pacti, nisi ex ipsa donatione tamquam ex contractu respectivo resultet causa ad pactum, ita ut ipsamet donatio sit radix et fundamentum obligationis donatarii: eo modo quo in quocumque contractu innominato respectivo datio factumve ... est radix et fundamentum obligationis accipientis ex qua resultat vestimentum ad pactum l. 7 §. 2 vers. ... tamen causa ff. de pactis l. 5 ff. de praescrip. verb. l. 1 § permutatio ff. de rerum permutatione. Propterea nimirum imperator egregiam dedit inter aviam dotantem neptem suam, atque inter patrem dotantem ... de avia docet imperator posse eam in ipso articulo quo neptem dotat efficaciter pacisci de dote ... quolibet casu soluti matrimonii sibi restituenda, ita ut ad obligandum neptis maritum ad restitutionem dotis in quocumque casu soluti matrimonii non indigeat avia nominatim stipulationis interveniente, quo dotem sibi reservavit in casu soluti matrimonii, stipulatio dominio sufficere pactum in ipsa obligatione incontinenter adiectum, secus de patre dotante filiam suam, contrarium docet imperator: quia ...... si pater velit ...... de dote in quocumque casu soluti matrimonii restituenda, non sufficit quod sibi per pactum consulat incontinenter in ipsa datione adiectum, sed necesse sibi per nominatum contractum stipulationis incontinenter cavere, quo sibi dotem soluto matrimonio restitui stipuletur, sicuti etiam expresse scriptum extat in l. ipso iure 29 ff. soluto matrimonio, adeo ut si pater duntaxat paciscat sine stipulatione actionem de dote in se non transferret nisi pacto adiecta stipulatione sentea corroboret quo sensu interpretari solet tex. in l. pater 23 C. de dotibus iuncta l. si dote 22 ff. soluto matrimonio quasi cum pactum ad transferendam in filiosque suos actionem dotis post mortem filiae non sufficeret nisi pactum sequenti stipulatione ...... tiret eti ut male interpretatus ...... Faber post Alexandrum in l. filia ... 22 ff. soluto matrimonio nuco porro hac imperatoris decisio cum sua genuina ratione coniuncta nos ...... ter impugnat.

Nimirum ex Communi sententia ideo in specie maximini pater dotans filiam sibi insufficienter
per pactum dationi sive donationi dotis adiectum quia donatio dotis a patre facta nullam ponit tan
tum respectivae obligationis ad pactum restitutionis neque ex illa donatione possit resultare ves
timentum ad pactum, assumptio haec probatur fere concludenter quippe dotatio filiarum a pa
tribus facta dicit strictam relationem ad obligationem paternam qua patres tenentur dotare
filias vel in potestate constitutas, vel emancipatas l. 19 ff de ritu nuptiarum
l. ult. Cod. de dotis promissione, proindeque cum huiusmodi dotatio sit paternae
obligationis dissolutio, nequaquam potest dicere essentialem respectum ad obligandum
generum seu filiae maritum quia una eademque numeratio pecuniae non potest contrarios
effectus operari, ut sit paternae obligationis solutio et pariter radix obliga
tionis ex qua resultet vestimentum ad pactum restitutionis, siquidem in illa non
potest verificari contractus innominatus do ut facias non enim dat do
tem pater ut generum ad restitutionem obliget quinimo ideo dotem
dat quia filiam dotare debet dicta l. 19 ff de ritu nuptiarum dicta l. ult. Cod de promissione dotis, quo circa si
praedicta numeratio aliquem respectum dicit potius est respectus ad obligationem paternam, quam respectus ad
obligationem generi siquidem praedicta dotatio magis est liberatio patris, quam obligatio generi, propterque
causam communiter dicitur illam duntaxat traditionem vestire pactum subiectum quae est libera et spontanea tradi
tio, non vero illa quae est traditio necessaria ab antiqua obligatione proficiscens quia de hac postrema
traditione non potest verificari contractus respectivus do ut facias, siquidem pater dat non ut aliquid fiat
sed quia iam a lege et natura obligatus est ad dandum atque ideo de libera atque spontanea tan
tum traditione interpretatur communiter tex. in l. traditionibus 48 ff de pactis et in l. 10 Cod eodem
ubi glosa est celebris in dicta l. in traditionibus communiter approbata et ibi bartolus et paulus castrensis
baldus novellus de privilegiis dotis sexta parte privilegio 27 num. 3 alciatus ad l. 10 Cod de pactis num.
duarenus in l. quotiens 29 ff soluto matrimonio antonius vigilius in § fuerat olim ... inst. de actio.
cujacius in commentario ad nostram l. 6. et lib. 36 pauli ad edictum in l. 26 ... de Cod de pactis
dotalibus et lib. 28 quaest. papi in l. post dotem 36 ff soluto matri. faber in ratio. ad tex in l. in
traditionibus 48 ff de pactis atque eo circa cum in hac specie maximini in donatione patris de
ficiat causa respectiva ad pactum restitutionis quae sit radix et fundamentum obligationis mariti
ideo pactum restitutionis dotis non vestit, neque ad efficaciam civilem elevat tametsi pactum naturalem
obligationem producat atque cum actu perfecto solutionis paternae obligationis incontinenter cohae
reat, quia non sufficit obligatio naturalis pacti, simul cum coherentia actus civilis perfecti, nisi
insuper resultet causa respectiva ad pactum, de qua verificetur innominatus contractus do ut
facias = deinde haec assumptio concludenter etiam probatur ex casu contrario maximini in quo
ponit non quidem patre dotante filiam, sed potius avia dotante neptem suam, de qua specie do
cet pactum restitutionis ab ipsa dotis traditione vestiri etiam si nulla interveniat stipu
latio cuius decisionis ratio ex contraria parte desumitur nimirum avia maternaeque nullam civilem
vel naturalem obligationem habent ad dotandas filias, vel nepotes argumento tex. in l. cum 32 § ma
ter de condictione indebiti et ibi glosa communiter recepta covarrubias lib. 2 variarum cap. 4 nu
6 baldus ex mateselano in l. si repetendis Cod de conditione ob causam petrus barbosa in l. si ...
22 ff soluto matrimonio num. 3 baldus novellus ubi proxime laudatus quo circa eiusmodi
dotatio nullam relationem respectivam dicit ad solutionem obligationis aviticae: proindeque ac
et debet respectum duntaxat dicere ad obligationem mariti dotem accipientis cum enim sit tra
ditio omnino libera et spontanea potest de illa verificari contractus respectivus do ut
facias ex quo respectu resultet vestimentum ad pactum restitutionis dicta traditionibus 48
ff de pactis l. legit 10 Cod eodem iuncta l. 5 de praescriptis verbis ubi cum in omnibus
contractibus innominatis l. 7 § 1 ff de pactis l. 5 de praescrip. verb. ex quibus infertur
solam obligationem naturalem pacti tametsi cohaerentis cum actu civili perfecto
nequaquam sufficere ad elevationem pacti ubi signanter ex hoc tex. colligit fonta
nella in l. 3 § quinimo de pactis ... ultramontanos 2 loco infert quod si haec causa
respectiva propter cohaerentiam pacti ad traditionem realem intercedere debet ut
resultet vestimentum ad pactum ea donatione neque liberalitate neque beneficii

antiquae

Sed strictum esse contractum innominatum respectivum l. ex hoc iure 19 § penult. ult. de donib.

nu 21 Sed huic arguto respondemus cum Saliceto in l. ratio 7 et cum Ubaldo consilio 132 nu 1° et cum Alexandro et Claudio in l. post dotem 44 soluto matrimonio praedictam decidendi rationem ad maximinum assignatam omnino falsam esse, non ideo pactum potius dotantis non vertit, quia in tali donatione necessario desiciat causa respectiva ad pactum restitutionis dotis quippe haec dotatio quando necessaria non potuisset dotare causa respectivae [illegible] si praedicta causa respectiva valorem huius pacti desideraret, quod a contrario varie probat primogenita pater qui filiam emancipatam dotat ex natae et legis necessitate dotet non minus quam pater qui filiam in potestate dotat l. ult. Cod. de dotis promissione et tamen solum pactum sine [illegible] tione coniunctum cohaerentia traditionis necessarie vestit inventionem dotis [illegible] ende § unica § accedit in fine de rei uxoriae actione [illegible] Barbosa cum Alexandro Saliceto in d. l. si cum dotem 23 § soluto matri. quia talis dotatio necessaria ab antiqua obligatione decidens non toleret causam respectivam ad pactum si talis respectivas ad [illegible] desideraret confirmat haec ratio ex Saliceto et Alexandro quod si ratio officii necessitatis paternis in causa fuisset ne vestiret pactum restitutionis tunc in causa [illegible] stipulatio patris de dote restituenda valeret qui eam solvit ex causa necessaria [illegible] pot stipulari sibi restitui rem ita solutam alioquin non liberavit se [illegible] at sic est quod stipulatio patris de dote restituenda valet et removet [illegible] 29 § sin. matri l. pater 23 de pactis dotal. quia ratio necessitatis paternae non est quae tolit respectum et vestimentum ad pactum restitutionis confirmat [illegible] ratio quia una eademque numeratio diversis respectibus [illegible] proficere ad liberationem dantis atque obligationem accipientis [illegible] in numeratione [illegible] cat quod et numeratio dotis ab obligatione paterna decidens [illegible] solutio dotis respectu autem mariti obligatio ad restitutionem [illegible] causa respectiva desideraret ad vestimentum pacti denique huius redargutionis fundamentum talis ratio est quod officium necessitatisque paterna tota consumit [illegible] ut filia cum nubat dotem habeat ex substantia profectitia patris neque ultra obligatus est pater ne sibi consulat in casu soluti matrimonii de dote restituenda [illegible] secundas filiae nuptias asservare debet auth. sed quod iure de rei uxoriae actione [illegible] ratio cur apud maximinum patris pactum non vestit non est propter defectum causae respectivae sed ex alia causa iam iam explicanda.

nu 22 Quo circa variis aliorum interpretationibus omissis respondendum est cum Alberico et [illegible] in l. lecta [illegible] ff. de reb. cred. et [illegible] Saliceto ad quaestum tex respondendum [illegible] defectum causae respectivae in causa [illegible] ne apud maximinum patris pactum vestiret ex [illegible] dote [illegible] mona ratio ab imperatore reddita in his verbis pater non recedit actionem [illegible] simplici pacto innovari ad cuius intelligentiam observandum est [illegible] paterna dotis profectitiae constitutione mandat rei uxoriae sive de dote actione [illegible] soluto matrimonio [illegible] communis filiae quam patri [illegible] ratio haberi [illegible] neque filia sine patre neque pater sine filia possit post solutum matrimonium de dote experiri l. 2 [illegible] de pactis dotalibus = ad haec cum dicimus [illegible] quae patris communem hanc de dote actionem non id significare [illegible] concurrat pater in dote, quinimo [illegible]

[illegible] actionis in [illegible] filii [illegible] hanc [illegible]
[illegible] patri [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] de Rei uxoriae actione [illegible] in solemni [illegible]
[illegible] multi [illegible]
[illegible] ad ipsa allegata [illegible] l. si [illegible] dote 23 [illegible] fuerunt [illegible]
[illegible] in potestate constituta [illegible]
[illegible] peculii l. pomponius 38 [illegible] existente [illegible]
[illegible] sequent. demum [illegible]
[illegible] tamen [illegible]
[illegible] Restitutionis dotis in casu soluti matrimonii [illegible]
[illegible] communis et Restitutio [illegible] maneret [illegible]
[illegible] de Rei uxoriae actione nihil omnino tamen ad hanc [illegible]
et [illegible] de Restitutione [illegible] argumento [illegible]
[illegible] de pactis dotal. [illegible] observandum [illegible] Restitutionis [illegible]
[illegible] et filiae concessam posse per patrem [illegible] enim exclusa filia atque [illegible]
taxat Restitui pater in continenti [illegible] stipulet tunc enim [illegible] actio patri adquiritur [illegible] 29 [illegible]
[illegible] nativitate impedita [illegible] de dote actio patri [illegible] de pactis dotal. [illegible]
[illegible] matrimonio l. [illegible] dot. 1 vers. qualaua [illegible] ff. de pactis [illegible] Rodericus Suarez [illegible] in princip. [illegible]
[illegible] parte l. privilegio 27 nu. 2 [illegible] Menochius de successione [illegible]
[illegible] de inof. testo ampliatione 45 nu. 1 et 4
[illegible] Barbosa in dic. l. si [illegible] dote nu. 15. Ratio est duplex [illegible] si pater in continenti [illegible] patre et filiae [illegible]
[illegible] duraret stipulet nondum nata est communis actio de dote inter patrem et filiam [illegible] contractus [illegible]
enim constitutio dotis atque stipulatio in continenter adiecta unus idemque contractus [illegible]
[illegible] censeatur argumento tex. in [illegible] § quinimo de pactis [illegible] nondum
[illegible] actio empti et ibi Repetentes [illegible] durat contractus [illegible] filiae [illegible]
[illegible] actio communis adquisita est. proindeque Recte pater potest [illegible] heredes [illegible]
[illegible] dotis Restituendae obligationem adversus generum promissorem [illegible] in praeiudicium [illegible]
[illegible] dic. l. quoties 20 solut. matrimonio nihil enim facere videtur [illegible] explicant enarrati. [illegible]
[illegible] nondum [illegible] ad actionem de dote adquisitam est [illegible] 2a Ratio est quia stipulatio ex
Christophoro de Castillon in d. l. si [illegible] dote 23 nu. [illegible] ad impediendum et interimendum [illegible]
sua natura Remedium est [illegible] ad impediendum et interimendum uti [illegible] impedit [illegible]
stipulatio plerumque aliarum obligationum [illegible] aut ante
acceptilationibus § praeterea [illegible] in multis [illegible]
aliarum obligationum nativitatem uti contingit in novationibus stipulationis natura alia
[illegible] stipulatio [illegible] sequentis [illegible] stipulatio sit sua natura [illegible] impedit nati-
[illegible] vers. [illegible] quoties de V. O. qua propter [illegible] stipulatio [illegible] obligationem
[illegible] obligationum impeditiva ideo in praesenti [illegible] obligatione
[illegible] obligationis communis inter patrem et filiam [illegible] in dic. [illegible]
de dote Restituenda in persona patris stipulantis [illegible] stipulation
[illegible] 29 solut. matri. [illegible] dot. 1 ff. de pactis dotal. [illegible] in utroque [illegible] patre et filia
pater dotem [illegible] communis actio [illegible] operante ita in utroque [illegible] actio
Radicata et [illegible] ex intervallo pater sine consensu filiae in [illegible] in fine ff. de
[illegible] de dote transferre ex allegatis iuribus iuncta [illegible] § sed [illegible]
minoribus l. post nuptias 29 ff. de iure dotium [illegible] soluti matrimonii sive
[illegible] dotis Restituendae pater in omnem casum [illegible] vel mortis mariti [illegible]
[illegible] stipulationem [illegible] sed alterum duraret [illegible]

30

vel divortii tantum futurum est ut actio dotis in casu omisso ad filiam dumtaxat per-
tineat non ad patrem l. si cum dotem 23 soluto matrimonio. Denique 3° Ratio ex Salicito
superadenda est quia sicut officio et necessitati paterne satisfaciens abunde est si pa-
ter filiam cum dote congrua in matrimonium collocat, nec paterna [illegible] per-
ter in eo etiam est quod legitimo Remedio sibi in casum soluti matrimonii non provi-
deat presentim si observemus etiam post dotis Restitutionem soli patri factam obli-
gatum adhuc manere patrem ut eandem dotem in secundas filie nuptias asservet
Authent. sed quamvis Cod. de rei uxorie actione.

nu 14 Ex quibus ita premissis iam promte
fluit vera ad Maximinum interpretatio cum Olorado et Fulgosio et Salicito
proxime laudatis nimirum pater qui virtute Remedii stipulationis impedientis
et interimentis poterat totam de dote actionem in se tantum destinare non fuit
nec per simplex pactum nascentem actionem communem sibi et filie innovare voluisse
quinimo credit id tantum per simplex pactum tueri conservareque voluisse qui-
nimo credit id tantum per simplex pactum tueri conservareque voluisse quod ex ge-
nerali lege concessam utrique communiter concidit, alioquin si in se tantum stipula-
ret omissa filie cogitatione non pactum elegisset sed stipulationem interimentem
et impedientem ius filie elegisset, cum vero quia fortius hoc Remedium pater omi-
sit atque simplex tantum pactum elegit credit noluisse filiam excludere sed eam
competentem actionem de dote utrique communem conservare voluisse ut contin-
git inter in l. cum dotem 7 de pact. dotal. ceterum cum hec Ratio actionis communis
et l. competens, cesset in avia dotante neptem suam nullaque [illegible] nuptiis
congrua interpretatio assumi posset ideo avia per pactum sibi prospiciens cre-
ditur de se tantum cogitare non de nepte proindeque nepte exclusa solidam de do-
te obligatio et actio in aviam paciscentem destinat, equidem hac interpretatione nul-
la congruentius ab imperatoris verbis conformius excogitari potest.

nu 15 Ex qua
interpretatione plura inferunt utilia atque necessaria et inferunt neque ex is-
tam causis respective in avia paciscente neque defectum cause respective in
patre paciscente in causa fuisse ut avie pactum in sola avia solidam de dote ac-
tionem fundaret pactum vero patris insufficiens fuisse ut in solo patre solidam
de dote actionem destinaret quinimo independenter a causa Respectiva [illegible]
avie pactum solidam de dote actionem in avia sola fundat quia nulla potest pro
nepte assumi congrua interpretatio hoc vero in persona patris paciscentis
considerari potest et debet ius filie a l. concessum quod independenter a causa re-
spectiva efficit ne pater credatur competentem actionem communem de dote pre-
sertim in preiudicium filie per pactum innovare sed potuisset fortius stipu-
lationis Remedium assumere. = Deinde infert in specie Maximini utra-
que pacta voluisse scilicet avie et patris veruntamen inequales effectus
predicta pacta produxisse quod pactum avie solidam de dote actionem post so-
lutum matrimonium in sola avia fundavit pactum vero patris solidam de do-
te actionem in patre non fundavit sed illud ius dumtaxat quod ex l. utrique
communiter concessum est conservavit ita ut pater non credatur hanc communitatem
innovare voluisse ubi verba Maximini pre se ferunt et probat tex in dict. l.
cum in principio de pact. dotal. Deinde infert [illegible] duo pacta patris et
avie in specie Maximini consisti ex coherentia cum actu civili perfec-
matrim

[illegible] naturali obligatione patri absque consideratione causae supplicans dotis [illegible]
enim consistit sive in patre sive in avia donatio et liberalitas [illegible]
ut C. de dotis promiss. l. unica § accedit Cod. de rei uxoriae actione. Denique [illegible]
[illegible] in sententia Oldradi et Salicet. longe quidem audatius, sed tamen [illegible]
ut illi potuisse patrem sibi exprese agere [illegible] probant tex. in l. si [illegible]
dotem 22 in principio solut. matr. et tex. in l. si tali pacto 40 § ult. ff. de pact. et
tex. in l. unic. § accedit in fine C. de rei uxoriae [illegible] nimirum si hoc [illegible]
dicant. Alter Bart. et Bald. nobiles Claudius et [illegible] ratio de qua [illegible]
per patrem et generum nominatim [illegible] nulla est [illegible] ratio [illegible]
ex Coherentia contradictione vel promissione dotis [illegible]
vires non explicet si contrahentes id nominatim [illegible] promissione [illegible]
[illegible] tunicta [illegible] exactione C. Cod. de dotis [illegible] maxime [illegible]
[illegible] suas vires pacto adiecto [illegible] tantum viget [illegible] pater
actionis inter patrem et filiam [illegible] ratio tunc [illegible] maximini et [illegible]
dubie atque [illegible] paciscit uti in specie nostri maximini indubitanter [illegible]
minatim vellit excludere filiam et privilegium [illegible] stipulationes et filiae [illegible]
per simplex pactum non minus [illegible] filiis nondum natis est [illegible] quo
legem intervertere. Ratio est [illegible] filiis [illegible] ex Choerentia [illegible]
[illegible] paciscit [illegible] ratio a contrario [illegible] ex [illegible] 40 [illegible]
[illegible] adquisita ff. de pact. dotal. Deinde [illegible] conditionibus [illegible] in quo tex. [illegible]
non minores vires habet quam stipulatio [illegible] de pactis dotal. [illegible] patrem [illegible]
hoc tex. in dic. l. Cum dos [illegible] agat docet pomponius [illegible] patre [illegible] nu 16.
solo pacto simplici patris [illegible] intervenient dicere. [illegible]
vellit legem filiis vel dotis promissioni [illegible]

[illegible] pluribus iuribus interpretationis [illegible] facile [illegible] de patre [illegible]
[illegible] dote 22 in princip. solut. matri. quo loci [illegible] docet [illegible]
[illegible] paciscente dictorum loquitur uti verba declarant. [illegible] in quo paciscit [illegible]
fundare actionem de dote [illegible] filia in eo casu [illegible] respondere alex.
[illegible] in casu omisso mortis mariti vel divortii [illegible]
solidam de dote actionem pertinere [illegible]
asserendo verbum pepigerit in persona [illegible] pro pacto: [illegible]
[illegible] extranei [illegible] etiam [illegible] de [illegible] unde [illegible] concurrentis
non sufficit l. avia in princip. Cod. de iure dotium [illegible] l. ex morte 12 in fine Cod. [illegible]
ca § accedit Cod. de rei uxoriae actione [illegible]
[illegible] supra dotem quam supra donationem [illegible] et Bartolus [illegible]
[illegible] nulli non patet. Nec [illegible] Claudius et [illegible] tam in extraneo quam
[illegible] apud pomponium pro simplici pacto [illegible] stipulatione [illegible]
in patre dummodo [illegible] patrem pacto [illegible]
[illegible] corroborasse argumento tex. in l. pater 23 [illegible] pactis [illegible]
Credimus a mente pomponii [illegible] dotis [illegible]
[illegible] ex Coherentia numeralis [illegible] sive [illegible] promissionis [illegible] dummodo [illegible] nu 17
in solo patre [illegible] actio de dote soluto matrimonio [illegible]
inter patrem dotantem atque maritum filiae nominatim [illegible] [illegible]

[illegible] in l. tale [illegible] pactis [illegible]
patris dotantis sufficit ut in casu matrimonii per mortem filiae soluti [illegible]

26

in patre paciscente vel in heredibus suis pendeat cui veritati satis consonare con-
respondere alexan. affirmando tunc simpliter pactum patris impedire ius privi-
giature filie quod pater pacisceretur in casu divortii vel in casum mortis mariti in quo
sensu accepit noster maximinum in [illegible] quibus casibus
de filie prejuditio agitur que tam in casu mortis mariti quam in casu divortii
dotata maneret si pater per simplex pactum vel impediret vel auferret ius pri-
vilegiatum filie, id est actionis de dote communem. Caeterum si tantum paciscatur
[illegible] casum mortis sue filie pactum sine stipulatione sufficit ut ipse heredes-
que sui solidam de dote actionem desinet, arguto tex. in l. si convenit ff. de
pactis dotalibus, quod filia in morbo nullum infert filie prejuditium quo lin-
cum pasio in l. tale pactum 40 § ult. de pact. de patre paciscente in casum mortis fi-
lie expresse loquatur, admirandum magnopere non est quod simplex pactum patris sine
stipulatione sufficiat quia cessante filie prejuditio succedit Regula tex. in l. in
traditionibus 48 de pactis et tex. in l. [illegible] cod. eodem tit. subscripsit Comprignis
tract. de dotibus 3 parte [illegible] 124 in fine, Jason in dic. l. tale pactum § ult. nume-
[illegible] de privilegiis dotium parte 1 privilegio 22 num. [illegible] enim vero
[illegible] speciose dicant falluntur tamen quia in dic. l. tale pactum
§ ult. ff. de pactis de ingenti filie prejuditio agitur tametsi post eius mor-
tem pater paciscatur quod facile animadvertere potuissent si paginam attentius
[illegible] Curatium [illegible] apud papinianum [illegible]
cauti ponit [illegible] patrem [illegible] ut si post mortem suam filia in matrimo-
nio moreretur dos heredibus patris redderetur in qua specie de magno filie
prejuditio indubitanter tractatur, quia actio de dote alioquin inter patrem et fi-
[illegible] si pater ante filiam moriatur in sola filie superstitis persona [illegible]
datur et [illegible] sua in [illegible] tam inter viros eo casu quo soluto
[illegible] matrimonio, quam in textu [illegible] l. unica § [illegible]
[illegible] actione [illegible] vero si hoc ius filie per simplex pactum patris
apud papinianum [illegible] vel impedit, quis [illegible]

[illegible]

37
197

praeiuditio tractari in pacto [illegible] patris plane illud infitiandum non est quod si pater in post mortem suam sed post mortem filiae dumtaxat paciscat pactum valere et nullum praeiuditium filiae inferre si filia ante patrem moriatur l. si convenerit 6 cod. de pactis, etenim huius pacti efficatia non ex eo provenit quod de praeiuditio filiae non tractet, siquidem in eo etiam casu in quo de praeiuditio filiae tractatur pactum efficax est dic. l. si cum dotem 22 soluto matrimonio dic. l. utica § accedit de rei uxoriae actione dic. l. stalego § ult. ff. de pactis, quinimo pacti efficatia ex suis naturalibus principiis iuncta coherentia contractus dependit in eo casu quo in continenter paciscendo id nominatim pater agit ut filiam excludat quam bene excludere potest, quando cum incontinenter paciscatur nondum filiae acquisita est actio comunis de dote, alioquin si natura iam fuisset pactum non sufecisset sine stipulatione et consensu filiae dic. l. quoties 29 ff. soluto matrimonio dic. l. 3 § utrum in fine de minoribus. Postremo loco n. 17

infertur falsam esse secundam Glosae interpretationem ad nostrum maximinum quam contra mentem Ca. alexandrum et campegium tuetur Ferd. barbosa in dic. l. si cum dotem 22 soluto matrimonio nu. 4 docent ita Acursius et barbosa ideo simplex pactum patris in specie maximini non valere quod pater in effectu id procurabat scilicet facere novationem actionis comunis quam ex ipsa dotis constitutione lege operante iam fundata erat in persona patris et filiae quasi primo ageret pater ut per novationem extincto iure filiae in se tantum actionem dotis transferret, quae in filia ex beneficio legis fundata iam erat. Porro hanc novationem ideo per pactum pater efficere non potuit quod pactum simplex non est instrumentum novandi, novatio enim per solum contractum stipulationis fieri potest et debet l. si expressio 3 cod. si forte petat l. qui negotia 34 ff. mandati § preterea instit. quibus modis tollit. obli[gatio] atque idcirco cum pactum ibi ad novationem non sufecisset ideo pater nihil egit nisi ad stipulationem nominatam descenderet dic. l. quoties 24 ff. soluto matrimo. ut consequenter non credit innovare, quia [illegible] interpretant verba illa maximini: pater simplici pacto petentem dotis profecticiae actionem non credit innovare [illegible] imperatorem interpretatio multipliciter peccat quod qualenus docet pactum [illegible] imperatores efficax catenus est, qualenus ius patris conser[vat] quippe uti iam diximus pactum patris apud imperatorem [illegible] laborabat, quod filiam expressa non excludebat [illegible] actionis comunionem tuetur, de quo dumtaxat [illegible] peccat infellicius quatenus docet in predicta specie iam esse [illegible] ius filiae ex benefi[cio] [illegible] stipulatio quidem ad novationem sufecisset [illegible] utique si iam fundatum esset ius filiae neque stipulatio [illegible] filia expresse consentiret ubi bene Ridaminus [illegible] in l. [illegible] ff. soluto [illegible] de pactis dotal. l. post nuptias 28 ff. de iure dotium [illegible] ad inducen[dam] [illegible] [illegible] matrimonio denique peccat in eo quatenus docet pactum [illegible] sufficere ad induce[ndam] novationem [illegible] agit quippe [illegible] [illegible] nominatim agat [illegible] nominatim legis [illegible] sufficere ad novationem inducendam si non nominatim agat [illegible] inconcusse ita consent [illegible] [illegible] in l. si mandato 45 § [illegible] mandati, per quem [illegible] in l. singularia [illegible] consilio 32 nu. 1 barbosa in l. [illegible] de novat. et in castrensis [illegible] [illegible] cred. nu. 19 marianus socinus consil. 89 nu. 13 iam vero cum pactum traditionem coherens [illegible] suis naturalibus principiis quam ex ipsa coherentia pactum est legitimum et efficax [illegible] continentibus 48 de pactis l. legem cod. eod. l. si [illegible] quamquam de pactis [illegible] [illegible] docuit in specie maximini efficax esse ad novationem inducendam nisi [illegible] traditio et patris intentio id nequaquam agentis novationem impediret. n. 18

[illegible] effectibus nostrae ac [illegible] interpretationis agamus primus ille se offert [illegible] in practica quam in theorica utilissimus quod sunt ac exequendam donationem [illegible] per pactum modale celebratam sed donatariis etiam ante modi imple[mentum] [illegible] conductio, iam condictio ex l. iust. ani adversus donatorem l. si quis 35 § et siquidem cod. de donationibus = donamus enim donatarie non per e[am] [illegible] traditionem sed per pactum [illegible] ita promisisse: promitto tibi mille

38

Donationis causa ut licentiaturæ examen et laurea in jure Cæsareo in academia salmanticensi, Profecto in hac specie donatio modalis non per se, sive per traditionem sed solum per pactum modale celebrata ad formam exceptionem donatarius ante implementum modi poterit ex nostra ad... interpretatione donatorem cogere ex nova Justiniani sanctione in ... dicti legis § et siquidem Cod de donat. licet enim Justinianus in sua sanctione rum duntaxat donationis pactum ad fastigium contractus civilis elevasse videatur ... ta salicetum, caciatorum, baldi sui salvique atque scipionis Gentilis sententiam nihil omnino tamen sanctionis ratione recte percepta atque etiam modalis donationis per pactum celebratæ subsistentia recte intellecta manifestum indubitanter est donatario ante modi implementum sanctionis beneficium ad hunc effectum competere ut sibi alioquin paratum dum implere, efficax actio civilis id est condictio in prædicta Justiniani sanctione ... tis donatore competat, cuius ratione ante omne modi implementum petendum sibi donationis causa promissa consequatur. Hanc conclusionem etiam ante nos adduxerunt Cualdus lib 14 coment Conell. cap 23 lit. Claber de erroribus ...

Ceterum quemadmodum in suo dicendi genere modalis donationis natura per traditionem aut pactum celebratam a justo contractus innominati respectu salvare non possunt, ita similiter nec salvare possunt sanctionem Justiniani ad pactum pactum donationis modalis protendi debere, quamvis enim conclusio ... sit, eius tamen defensio iuxta eorum dicendi modum impossibilis est, at ... iuxta nostram christonicique modalium donationum explicandarum rationem ... est conclusio, quam modo assumimus, postquam enim semel probabimus, ... donationi adiectum nihil omnino detrahere perfectissimo liberalitati intellectum quod omnis modus adiectus atque omnis adiecta obligatio ex modo perfecta extra substantiam liberalitatis est, atque ex alio diverso fonte obligationis vinculum, sive contractus subsistentia proficiscit, promptum equidem ... tiani sanctionem de puro pacto puræ donationis loquentem, ad pactum modalia donationum modalium corrigere, nimirum sanctionis interpretandæ ratio iuxta enarratos proxime illa est legitimare illam obligationem naturalem donationis, quæ pro fine et causa excellentis virtutis beneficientiæ ... titium habet. Observavit equidem Justinianus ut eleganter ratiocinaverunt, ... baldus et fortunius in puro pacto donationis ingentia naturalis intrinseci ... titiæ principia elucere. proindeque deliberatissima promittentis donatoris voluntate apparere, utique promissio illa quæ propter moralis virtutis exercitium fit non est cur temeraria, vana aut tantum urbana censeatur, quas præsumptiones de reliquis pactis puris lex civilis decretorie non facit suspendit ... incitium propter aliquam humanorum incertitudinem at vero in lex civilis eam promissionem considerat, quæ pro fine expressaque causa habet excellentis moralis virtutis exercitium de eius naturali Justitia intrinseca non dubitat quinimo ... nuo discernit a deliberatissima humana voluntate actum illum oriri in quo ... nis moralis liberalitatis exercet. proindeque obligationem naturalem ex tali promissione ortatam legitimam statim facit quæ est ratio sanctionis Justiniani indicti lege 35 § siquidem C de donationibus circa cuius interpretationem ... mandus est Mendoça lib ... pactis cap 9 ex num

[illegible]

... qui per importunas leges Spirenc pur cambagij Imperatrice ... facit inditionis ... Leones Justiniani q. Conciliansque dictus Committit infirioresq. facit inditionis ... cedit Scipio Gentilis lib. 3. de donat. int. vir et ux. cap. 38. qui in puro pacto donationis ... contendi ex nouetura quirografi donationis facte etiam post Justinianum requiri, contendi ... la 262 et l. si quis 35. Cod. de donat. et plane si de Cautela contra donatariorum insidias Scipio loquitur prudens causa Cautela est, si vero de intrinseca obligationis Ciuilis Causa loquitur audiendus non est cum vero ante Justinianum l. Ciuilis ... consideraverat ut ideo ... adeo exquisita excellentia puri pacti donationis ... Juditium suspenderat quo circa inditia perfecte vel imperfecte voluntatis donatoris Juditium suspenderat quo circa ... supremum deliberatissimi iudi ... usque rerum donatarum voluntaria traditione ea qua supremum ... supra alienatio manifes ... inditium ... traditio cum ut potest rerum ... supra alienatio manifes ... est deliberatissime voluntatis inditium § per traditionem inst. de rerum diuisione ... l. qua ratione 9. § et quoque 3. l. traditio 20 ff de rerum diuisione quo circa pactum donationis ante Justinianum non erat legitimum sed tanta natura de ... natio ante uti in media iurisprudentia non erat sola Conuentio sed realis volun... taria quae traditio l. 1. de donat. l. Senatus 36 § 1. de mortis causa donat. l. Papinianus 25 ff de donat. int. post Justinianum ante qui pacti excellentiam altius cognouit ... legitimum d. l. si quis 35. § si quidem Cod. de donat. que ... circa pactum modale donationis a Justiniano legitimatum necesse hanc Santionem circa pactum modale ... itidem ... eodem modo ... ita ut donatarius ... nationis etiam ante donatarii implementum eodem modo ... per Conditionem ex ... implementum suum vel sibi ex Causa donationis modalis promissa per Conditionem ex ... Justiniani Consequatur. ratio huius Conclusionis ex nostra ... decissionem ma... nifeste resultat, quod si donatio modalis uti ... explicata est non est minus perfec... ta quam pura simplex quae donatio de qua loquitur Justinianus nimirum quidquid contra... ctus negotii ut in modali donatione ... extra substantiam donationis est nequaquam ... tamquam in sua radice fundatur quin potius a pacto subiecto tamquam a separato obli... gationis fonte extrinsecus deriuatur sunt quidem in donatione modali duae Causae fina... les non tamen unicus indiuiduus actus Causae finales sunt, sed potius duo ... quo ... quidlibet in sua Causa Consumatur finis donationis beneficentia est, finis autem pacti ... est quod in pacto deducitur quo circa quidquid post donationem emergit extra finem et Causam donationis est ideoque liberalitatis intellectus ante omne pactum ...

40

220 [illegible] de [illegible] donatione modali, que [illegible] [illegible]
At le [illegible] que pacto [illegible] evidenter [illegible] promissio [illegible] liberalis, que ex [illegible]
tionis oritur nihil comune habet cum pacto [illegible] [illegible] negotium gerere pactis enim necessitate
cause promissionis est, sed negotium per occasione donationes emergens ubi signant. docet [illegible]
in l. 1 § qui nimis de pactis [illegible] ante [illegible] sit causa et ocasio nemo non videt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Servus § 4. mandati [illegible] in solemni recitatione ad [illegible]
[illegible] ad l. Cornelia de sicariis Antonius florentinus in tract. de usuris cap. 4. n.° 2.° federicus [illegible]
in tract. de permutationibus q. 8. in fine iam vero si pura pacta donationis propter moralis [illegible]
[illegible] hoc meruit privilegium ut actione executione q. civili dotarii [illegible] [illegible] dote [illegible]
[illegible] pacta donationis ante donatarii implementum [illegible] si quidem [illegible] ab obligatio
ne donatarii [illegible] iustitie naturalis indictio, pura atque [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex [illegible] donatarii observandum est ut paratus sit modum sibi iniunctum [illegible]
argo. tex in l. Iulianus 13 § offerri de actionibus empti [illegible] apud Caciaium intra etate de [illegible]
tia pactorum notavit Iacobus butrigarius implemento per iuratoria cautione, vel [illegible]
datione [illegible] non est cur donatore ante modi implementum donatarius non [illegible] argo tex
in d. l. Iulianus § offerri iuncta l. insulam 58. § qui dam ff locati. accedit insuper ratio [illegible]
que in fortioribus terminis id ipsum persuadet, quia tametsi plura pacta innominato [illegible]
conceptionis videantur contractus respectivos modales pertinere, sunt tamen plurima pacta inno
minata modaliter concepta in quibus vi ordinationis naturalis, atque ex probabili mente contrahen
tium alter implementum suum explicare non potest nisi alter contrahentium contrarium [illegible]
[illegible] explicabat v.g. dabo tibi centum, ut domum mihi edifices sive enim hoc pactum locationis [illegible]
[illegible] quod expeditum non est si contractum innominatum esse velis [illegible] certius est tamen respective
contractus modalis rigurose non est, quia ut [illegible] [illegible] [illegible] ordinationis naturalis, atque probabili
mente contrahentium impensa fabrice explicari prius neque potest neque debet quam pecunia promis
sa ab altero contrahente numeret, unde infert eleganter quod cum hec modalis conceptio [illegible]
[illegible] contractum modalem rigurose [illegible] sed vi ipsa purus maneat oportet naturale
obligatione pura in illo promitente iam abinitio generari, qui pecuniam modaliter promissit [illegible]
ut ante fabricam artificis quod impensam promissa pecunia artificis saltem naturaliter debeat, propter
probabilem mentem contrahentium, atque ipsius negotii ordinationem naturalem, hoc autem in fortiori
bus etiam terminis exploratum est [illegible] in denarratum pactum non quidem modaliter, sed conditiona
liter ita esse conceptum dabo tibi centum, si ex eis domum mihi fabricaveris plane nemo dubitat [illegible]
esse conditionis potestate, ut obligationem naturalem in pactis atque civilem et naturalem in contractibus
per eque suspendat l. cedere 213 ff de v. s. l. huiusmodi 38 in prin.° de leg. 1. l. quibus diebus 41 §
ult.° de condit. et demonst. l. cum in plures 60 § l. [illegible] 54 [illegible] de v. o. et tamen in hac specie propter [illegible]
le negotii ordinatione nemo dubitavit [illegible] [illegible] pecuniam quam fabrica explicanda iam vero si in fortio
ribus terminis pactorum modaliter, atque etiam conditionaliter conceptorum naturalis obligatio ad incohandum [illegible]
[illegible] contrahente, vi ipsa ignascitur fateri necesse est quod si donator per pactum modale ita [illegible]
promitto centum donationis causa ut examen in iure cesareo subeas pro obtinenda laurea [illegible]
tina naturalem saltim incohandi in donatione donatori re ipsa prius ignasci iam vero si natura
saltim obligatio incohandi propter naturalem negotii ordinationem prius in donatore generat necesse
etiam est civilem obligationem ex santione Iustiniani ante omne modi implementum donatorem
abstringere, quia civilis potestas santionis nullam naturalem obligationem producit, sed in antiquam
obligationem naturalem vim civilem infuit arg. tex in l. legitima § de pactis [illegible] de obligatio
ne iuris naturalis gentium tractamus civilis potestas circa influentiam duntaxat exercetur [illegible]
ca nativitate earum obligationum civilis potestas nulla est d. l. 6. de pactis notavit fortunius [illegible]
tra Bartolum in l. 7. § qui nimo ff de pactis n.° 9.°

Ex quibus communis conclusio doctorum et precipue
221 nostre ad aristonem interpretationis efectus probatus manet atque etiam tacita obiectio illorum
diluta manet qui [illegible] donationem modalem per pactum modale conceptam non posse Iusti
niani santione legitimari superadunt rationem quia sicut modalis donatio ante Iustinianum
contractus innominatus fiebat et quidem ex illis quatuor quos Paulo recensent in l. 5. de prescriptis verbis
quorum illa propie est conditio, ut obligationem naturalem pacti potestate non producant arg.°
in l. ex placito § [illegible] de rerum permutatione, l. 1. vers. permutatio ff eodem tit. quo loci verba [illegible]
mutatio [illegible] in re tradita initium obligationis sunt hanc enfasim habere videntur iuxta [illegible]
nium et Baldum, ut non solum obligationis civilis initium verum etiam [illegible] naturalis obligationis
ex traditione ipsa oriatur, conceptio enim pacti hanc vim habet, ut alterutrius obligatio etiam natu
ralis a alterutrius implemento initium capiat, ubi et nos supra multoties diximus. [illegible]

si propter hanc largam pactum modale doni innominatus contractus Respectivus ante legislat[ionem]
fuit uti plerique contendunt cum baldo in l. in coditiis ff. de donationibus negandum
est modale pactum donationis ante donatarius vel donatione implementum praestitit [illegible]
sanctionem legis civilis legitimari ad hoc enim ut aliqua conventio pacta vel nuda [illegible]
[illegible] legitimet, oportet aliquam obligationem naturalem cum ipsa conventione innascitur
ad statum efficacis civilis per se obligandi si enim nulla praecesserit obligatio cum ipsa conventione [illegible]
ne nascatur nulla etiam erit obligatio naturalis quae possit per se legitimari [illegible] n. 22
Sed huic argumento quod omni lege communiavit inter
praestes nos decretorie Respondemus affirmantes in omni conventione innominata
Respectiva modali ante omne contrahentis implementum, inesse obligationem naturalem
Reciprocam quam lex civilis legitimare vel [illegible] legitimare potuerit pro ut publica
utilitas persuaserit vel pro naturalis principiorum obligandi [illegible] personae
proindeque in modali pacto donationis seu conventionis Respective [illegible] in donatore promittente, in
Ordinationis naturalis negotii, quod gerit obligationem naturalem in donatore [illegible] sanctionem legis civilis legitima
generarique naturalis obligatio et potuit et deviavit per sanctionem legis in [illegible] de pactis [illegible] ex
ri hanc conclusionem cum baldo efficaciter defendit fortunius in [illegible] efficaciter concludere [illegible]
Rationibus [illegible] unum vel alterum obligemus, quas efficaciter [illegible] emptionis et venditionis ante
sed nobis est. Ponamus enim Respectivam conventionem emptionis et venditionis in primo statu iurisgentium ante
omnem civilem legislationem saltem Romanam id est in principio status iurisgentium in primo [illegible]
[illegible] ius civile eam conventionem legitimaverit. quae suppositio in primis [illegible] conventio emptionis et ven[ditionis]
[illegible] est probabilis verum etiam certa est necessario [illegible] conventio emptionis et [illegible] inter alias
ditionis ex ipso iure gentium Respectiva est atque id [illegible] a paulo [illegible] inter alias
conventiones Respectivas Recenset quae pertinent ad contractum Respect. do ut des
[illegible] [illegible] praescriptis verbis deinde quia [illegible] conventio emptionis et
[illegible] ante omnem civilem legislatorem in ipso iure gentium [illegible] est [illegible]
[illegible] contract. emptio. [illegible] locati quo circa ad conclusionem nostrae probationem [illegible] n. 23
[illegible] hanc conventionem, [illegible] est de conventione locationis in [illegible]
[illegible] ante omnem civilem legislationem quae illam legitimaverit
[illegible]
[illegible] et tunc quaerimus [illegible]
[illegible] emptionis conventionem in puro statu iurisgentium [illegible] contrahentes
[illegible] conventio de [illegible] mercium pretio [illegible] obliget contrahentes
naturaliter [illegible] est in statu solius conventionis [illegible] plane [illegible]
[illegible] eam in statu solius conventionis et iure gentium contrahentes naturaliter obli[gari]
[illegible] tenemus profecto [illegible] et concludenter nostram conclusionem probabimus
[illegible] ad ipsam [illegible] conventiones Respectivas sive modales ex iure gentium
[illegible] [illegible] [illegible] naturalem obliga[tionem]
[illegible] olim ante omnem civilem legislationem inesse, quam lex civilis [illegible]
[illegible] potuit, pro ut utilitas publica persuaserit vel pro ut naturalium principi[orum]
[illegible] persuaserit, atque id [illegible] in Respectiva sive modali [illegible]
[illegible] naturalem obligationem [illegible] in donatore promittente ingenerare quae
potuerit et debuerit ex legis [illegible] sanctione legitimari in l. si quis 35. § ult. cod.
de donat. et in § perfectiuntur instit. eod. tit. si vero Respondere [illegible] baldo [illegible]
[illegible] in l. sive apud acta C. de transac. et l. si quis 4 cod. de [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] cum baldo Respondere in conventione Respectiva [illegible]
[illegible] et venditionis in puro statu iurisgentium ante civilem legislatorem [illegible]
[illegible] naturalem Reciprocam [illegible] ubi [illegible] efficiat [illegible]
[illegible] ante implementum alterutrius contrahentis [illegible] Rationem baldus [illegible]
[illegible] a l. proxime [illegible]. In contractu Respectivo emptionis
et venditionis

ante legislationem civilem in puro statu iurisgentium nulla est obligatio naturalis reciproca, quia lex civilis quae hanc conventionem emptionis et venditionis legitimam propria fecit, non solum civilem verum etiam naturalem obligationem huic conventioni dedit, si enim ante legem civilem in puro statu iurisgentium nulla nec naturalis quidem obligatio praedictae conventioni inerat, necesse est fateri naturalem et civilem obligationem quam post legitimationem praedicta conventio habet, ab ipsa lege civili legitimante proficisci hoc autem fortunius et nobis absque omnibus bene consentimus absurdissimum est quod lex civilis quae in contractibus iurisgentium versatur neque circa natalem obligationem, neque circa naturalia principia obligandi aliquid ponit sed efficaciam tantum civilem obligationi natali iam antea existenti superaddit. Ratio est perspiqua quia legitimatio civilis nihil aliud est quam diiudicatio quaedam cuius ratione lex civilis de meritis atque iustitia intrinseca natali contractus iurisgentium ita diiudicat, ut eos contractus elevet legitimosque faciat quorum merita natalia fortiora sunt, vel quorum usus ad comertium generis humani omnino necessarius est eos vero contractus legitimos non faciat quorum merita natalia invecilliora vel quorum usus ad comertium generis humani necessarius non est, vel legi ipsi suspectus est quam eleganter eruditionem invenies apud fortunium in lege legitima 6 et in lege iurisgentium 7 de pactis et in cap. i extra eodem tit. nu. 3 et seqq. sequentibus

n. 24 Neque quicquam proficis si cum communi sententia responderis utramque obligationem tam naturalem quam civilem praedicto pacto emptionis, et venditionis inditam esse a sola lege legitimante propter publicam utilitatem atque promiscuam huius contractus exigentiam sine quo humana comertia perirent uti respondet Donellus lib 12. Coment. cap. 10. fab. in rationali ad l. 7. § 1. de pactis Pedeus de contrahenda stipulatione conclusione 1a n.o 51. Menchaca controversiarum iuris cap. 59. n. 4 cum seqq. non inquam proficeris si ita responderis, quia ratio ista illud tantum concludit scilicet obligationes naturales cum praedicto pacto respectivo ingeneratas ad efficaciam civilem propter promiscuum usum generis humani legitimatam fuisse, alioquin si praedicta naturalis obligatio pacto respectivo emptionis, et venditionis ante legem civilem non inesse nec lex civilis neque promiscua comertiorum necessitas talem obligationem naturalem pacto dare potuisset principia enim civilia qualia sunt l. vel S.C.tum aut plebiscitum, aut praetor effectus tantum civiles non vero effectus naturales producere possunt uti ratio ipsa demonstrat quod in pacto emptionis respectivo ante omnem legem civilem obligatio inest ad tradendam mercem, et solvendum pretium, quae conclusio cum vera sit in contractu respectivo emptionis, etiam erit vera in quocumque pacto respectivo, do ut des, do, ut facias faciam, ut des, faciam, ut facias. siquidem ex iure gentium atque vi naturalium principiorum omnia pacta respectiva contractui emptionis, et venditionis equalia sunt l. quinta § et siquidem de praescriptis verbis iura enim gentium nihil differt contractus emptionis, a contractu do, ut des neque contractus locationis differt a contractu do ut facias, d. l. 5. § 1. ex 2.o ff. de praescriptis verbis fortunius ubi proxime laudatus.

n. 25 Rursus huiusmodi eadem conclusio alia etiam urgentiori ratione probatur quia modus adiectus futurus atque causa respectiva futura nec obligationem naturalem, nec naturalem equitatem obligationis suspendere potest l. 1. et 2. Cod. de his quae sub modo, et ibi regulantes, l. Maevia 44 ff. de manumissis testamento l. quibus 41. § ult. de condit. et demonst. iuxta Bartoli interpretationem ab omnibus approbatam cuius rei ratio ab ipsa modi definitione desumitur quam tradit Bartolus in l. 41. § ult. de condit. et demonst. nimirum modus adiectus sed distentius

moderatio quedam rei perfecte accidens que [illegible]
-entias conditionis) nihil aliud est quam moderatio quedam rei perfecte accidens, que
definitio ex elegantis [illegible] iuribus urgent probat, quod modus adiectus neque naturalem obligationem
[illegible] ex naturalem equitatem obligationis suspendit, si quidem [illegible] adiecta obligationi [illegible]
-ne naturalem equitatem obligationis suspendit, si quidem ea moderatio, et iam in suo genere perfecte accedit
rere iam perfecte: si enim additur obligationi civili, et iam in suo genere perfecte accedit
d. l. [illegible] 44 de manumissis [illegible] et d. l. 2. cod. de his que sub modo, quod si adiciatur [illegible]
tioni naturali, et ei iam in suo genere perfecte accedit quod non ineleganter explicuit [illegible]
-miento lib. 2. select. cap. 3. per totum contra Cuiatium consultatione 2. et 5. et plane quamquam
-tio ista comunis satisfacit concludere videatur, nos tamen [illegible] etiam modo probare [illegible]
-mus ex Aristotele lib. 4 physicorum cap. 3. quippe quamvis modus adiectus sit futurus
et causa respectiva sit futura, futuritio tamen ista neque purum consensum promitentis neque
ipsam naturalem obligationis ex consensu puro decurrentem suspendere potest, ratio est quia enim
[illegible] dilectio finis quod tempore promissionis in promitente viget, ipsam causam finalem adue-
-xa dilectio finis quod tempore promissionis in promitente viget, ipsam causam finalem [illegible] quod dilectio
futuram supletionis vices adimplet: non est enim minus potens, presens [illegible] quod dilectio
finis, quam ipsius finis realis existentiam, uti philosophus, et Gabriel [illegible] probant
exemplo ad [illegible] legatarium qui in sacra certamine [illegible] sacre corone descendunt hec
-tantem probat quod in promissionibus conditionalibus quarum conditio de futuro [illegible]
[illegible] hic non repetimus que fusius scripsimus ad Papinianum in l. in l. ea de pactis
conditio ipsa futura non impedit presentem naturalis, et civilis obligationis [illegible]
te [illegible] a Titio 108. de v. o. iuxta certam Cuiatii [illegible] omnis interpretationem, [illegible]
-stus 78. l. in executione 85. de v. o. l. iure 24. in fine de condit. et demonstrat. cum
aliis que congessimus ad eiusdem Papiniani locum ibi etiam respondimus ad tex. in l. cede-
-re diem 213. de v. s. quam de stipulationibus pretoriis ad legata et fidei commissa condi-
-tionalia pertinentibus explicuimus quod neque modus adiectus futurus, nec causa finalis
respectiva futura poterant suspendere, aut consensum purum promitentis, aut natu-
-ralem obligationem puram ex puro consensu prodeuntem, proinde quod multo minus suspen-
-dere potuerunt naturalem predicte obligationis equitatem, que ratio universam Pauli se-
-quatur quod rationem diluit, ideo censent in predictis pactis respectivis naturalem obliga-
-tionem ante implementum non nasci quod nulla est equitas prestationis, quod nulla est
equitas prestationis ante implementum modi adiecti, que ratio ex supra notatis confundit. n 26
Sed obicies

urgenter in contractibus innominatis respectivis [illegible] re adhuc integra, verum etiam post in-
-choantis impletionem admitti repetitio rerum datarum ex cap. penitentie l. 3. § et si tibi 2. [illegible]
[illegible] pecuniam S. in princ. et § 2. de conditione causa data [illegible] ille ex contrahentibus qui dando in-
-choavit contractum nullam, nec [illegible] quidem obligatione obstrictus inchoavit alioquin si vel
naturali obligatione obstrictus inchoaret condictio ex cap. penitentie nequaquam admi-
-teret quippe [illegible] obligationis naturalis ille est in iure [illegible] repetitionem atque
exceptionem dari [illegible] repetente [illegible] de conde. indebiti l. [illegible] in princ. et § [illegible]
-lla 4 et § ait, [illegible] 2 de pactis [illegible] repetentes locupletissime [illegible]
ex illis ut [illegible] concludenter respondeant [illegible] et breviter et con-
-cludenter, ni fallimur, respondemus cum [illegible] in l. si pecuniam § [illegible] de cond.
causa data respondemus [illegible] distinguendo maiorem propositionem in qua [illegible]
[illegible] in contractibus innominatis respectivis re non integra quam [illegible] integra admitti
repetitionem ex cap. penitentie quam propositionem sic distinguimus in contractibus inno-
-minatis admitti penitentiam si contractus ab executione et datione incipiat a pacto
et conventione nego [illegible] proinde [illegible] sub eadem forma distinguimus consequens in
[illegible] ex contrahentibus qui contractum inchoavit nullam nec naturalem qui
[illegible] obligatione obstrictus [illegible] inchoare quam propositionem sic distinguimus
nulla obligatione naturali obstrictus inchoat si contractus incipiat a trad.
-ne et executione concedo consequentiam, si contractus incipiat a conventione et pacto
nego con-

et plane diligentissime observavit aediting Cumanus qd neque Castrensi neque fortuitis habet omnia sunt iura de Repetitione et cap poenitentiae loquentia in ea specie loqui in qua contractus non incepit a conventione sed a datione et executione qualia sunt verba in princ.º huius numeri enarrata nec alius locus ex propr. in iure, qui de repetitione et cap. poenitentiae loquat.

Nunc vero ut huius distinctionis vis

N 27 et potestas radicitus dignoscat observandum est contractus innominatos respective si in suis propriis terminis et rigorosis assumant prout eos Paulus assumit in l. 5 ff de praescriptis verbis ab executione semper incohari non enim dixit Paulus contractus respective esse, dabo ut des, dabo ut facias, faciam, ut facias in quo genere non ab executione sed a pacto incoharent qd verbum dabo, et verbum faciam pactum est non executio, qui nimo ita scripsit Paulus contractus scilicet innominatos respective esse, do, ut des, do, ut facias, facio, ut des, facio, ut facias in quo genere si contractu, et conventione, sed ab executione predicti contractus incohant verbum enim do non est conventio dandi, sed imo efficax datio, atque executio est, itaque enarrati contractus pro ut stricte a Paulo assumunt non a conventione, sed potius ab executione incohant = Rursus observandum est qd tamet si dicamus predictos contractus innominatos respective rigorose sumptos ab executione incohari non tamen adeo nudi a conventione existunt, ut nulla prorsus conventio in eis existat quinimo vera et certa conventio omnibus innominatis contractibus respective inest, sed tamen non inest ex parte incohantis sed solum ex parte accipientis cui efficacit. dat. vel in cuius gratiam factum exequit. ille qui facit incohabit nimirum totus contractus integralis ita concipit a Paulo do, ut des, do ut facias in qua formula prior illa pars scilicet [illegible] executio est non conventio ceterum posterior illa pars scilicet ut des, ut facias pactum est non executio ita ut tota formula ab executione et pacto conjungat, in dare executio est ut des pactum est, que formulae divisionis communis est omnibus quatuor innominatis contractibus respectivis uti considerantibus facile constabit, ita ut prior pars singularum formularum sit stricte executio incohantis posterior vera pars formularum sit conventio ex parte accipientis vel eius in cuius gratiam factum ab incohante celebrat. quas certa atque eleganter formularum distinctiones ex fortuitis desumsimus in l. 7 § et ideo de pactis et in § quinimo cit. dd. l. 7.

N 28 Ex qua doctrina ab initio praetibus non satis animadversa ingentes iuris apices [illegible] atque imprimis ex illa in lucem vis et potestas superioris distinctionis nostrae qua ad argum. comune respondebamus nimirum si contractus innominatus respectivus incipiat ab executione et non a conventione locum ei poenitentiae et repetitionis, quatenus accipiens paratus sit ex sua parte implere d. l. 3. § 2. et 3. d. l. 5 in princ.º et § 1. et l. ult. ff de condict.º causa data ratio est perspicua qd scilicet ille ex contrahentibus qui incipit ab executione nullo iure, nec naturali quidem obstrictus incohat in contractibus [illegible] naturalis obligatio a pacto, et conventione derivat. per vers.º predictus de pactis [illegible] ille ex contrahentibus qui dando incohat nullo pacto aut conventione obstrictus incohet ideo ante accipientis implementum repetitionem habet et ius poenitentiae qd ibi nulla est obligatio imo in omnimoda libertas est poenitentia dationis [illegible] haberi non debet – ne quiaquam profecerit si dixeris dationem ipsam obligare [illegible] incohantem ne resiliat quasi voluerit sese per dationem ipsam in favorem accipientis

naturalit. obligare non inquam pretecerij, si ita responderij q. presumptio ista ea
de facilitate qua obiicit a papiniano, et Sabino negat in l. 7. § fenult et ult. ff
de donat. int. quippe ille qui dat ut accipiens faciat, vel det sibi legem non dicit
sed accipienti legem dicit, siquidem ex datione incohantis resultat natura, id est pactis
accipientis ut pactum illum vestiat, q. in 2.a formule parte continet illud enim vero
notanter observandum est omnia scilicet iura loquentia de repetitione ex cap. peni
tentie in ea strictim specie loqui in qua innominatus contractus respective ab
executione incipit non a pacto qualia sunt iura in dic. le 3 § 2 et 3 et 5 in prin
cip. et le ult. ff de donat causa data, ex qua doctrina urgens nostre responsio
nis probatio resultat, uti notavit Cumanus ubi proxime alegatus, quo clarius
se habeant circa practicam contractuum innominatorum, q.a a re ipsa atque execu
tione incohant, contrario ex diverso facit ut si innominati contractus respec
tivi non ab executione sed a conventione incohent nulla penitentia admitti
posit, v.g.a in hoc contractu dabo ut des dabo ut facias in qua specie modo
contractus stet in statu solius conventionis re adhuc integra modo stet enim in
statu inchoationis, q.a iam alteruter ex contrahentibus inchoavit, nulla penitentia
admitti pot. utique si contractus stat in statu solius conventionis et penitentia
interveniat, nulla quidem dabit. actio civilis ca penitentem verumtamen q.a
penitentia illata est atque ca pacti fidem vie fide enodanda incurrat
ille ex contrahentibus qui fidem date atque accepte retractarius penituerit, vi
olavit enim ius gentium et pudorem humanum le quintus 49 in fine principii vers
si pepercit pudori suo ff mandati le sicut 48 § final ff de solut. l. non amplius 88
§ 1.o ff de reg. iuris at vero ser contractus non stat in terminis solius conventionis
sed in terminis contractus inchoantis impletionem alterius neuter pot. penite
re in primis non ille qui inchoavit q.a adversus illum dabit. exceptio atque re
tentio le si quis tutelae ff de conde indeviti l. 7 in principio et § que sine
lla ff de pactis le 6 ff de compens. deinde non ille qui accepit q. iste natu
raliter et civiliter obligatus iam quippe ex datione inchoantis resultavit causa
et vestimentum ad pactum accipientis l. 7 § sed si causa at § et ideo ff de pact. nu 29.
le 5 § at siquidem ff de prescrip. verb.
Ex quibus iam non obstant tex. qui. baldus
et sequaces in contrariam sententiam ferunt qualis est tex. in le 1.a vers permutatio ff de
rerum permutatione, et tex in l. ex placito 3. cod. eadem tit. ad primum enim respondi
mus cum comuni sententia bartoli, et fornerii adfirmantium propositum ulpiani in
illo vers illud esse constituere scilicet differentiam inter nominatum contractum emptionis pro
ut fiat in terminis solius conventionis atque inter contractum innominatum
permutationis pro ut etiam stat in statu conventionis, q.do sic incipit a conventione
inter quos contractus hanc differentiam statuit q. pactum emptionis, etiam in statu solius con
ventionis naturalem et civilem obligationem gignit, naturalem quidem quia conventio
est licet respectiva, civilis vero q.a nominatus et legitimus contractus est lebet
ff de pact. l. 1 ff de rerum permut. ceterum permutatio obligationem civilem in sta
tu solius conventionis non gignit q. innominatus contractus est proindeque uti
ulpianus loquitur a re ipsa tradita in contractu permutationis desumit, contrapositis
sic enim ulpianus inter emptionem et permutationem non considerat circa obligationem
naturalem que in pactis utriusque contractus versat in hac enim naturali
obligatione quales omnino sunt emptio et permutatio que incipit a conventio
ne: sed imo contrapositis circa civilem utriusque contractus obligationem versat

40

in quibus omnino inequales sunt quod obligatio civilis in contractu venditionis ex sola conventione initium capit in contractu autem permutationis initium obligationis civilis non sumitur a conventione, sed a re tradita et hec est perspicua ad dictum tex interpretatio, quam egregie illustrat fortunius in cap. i contra de pact. nu 320

Rursus non obstat text in l. ex placito 3 cod. de rerum permut. ibi enim nequaquam afirmatur ex puro pacto respectivo permutationis obligationem naturalem non nasci immo afirmatur id ipsumque nos volumus scilicet ex puro pacto permutationis actionem nullam contrahentium ante implementum adquiri quae sententia certissima est. actio enim civilis efectus est obligationis civilis l. licet § 2 § ea obligatio ff. de procuratoribus cum autem ex puro pacto permutationis nulla civilis obligatio ante implementum oriatur, ita recte in d. l. afirmatur ex placito idest ex puro pacto permutationis nullam actionem contrahentibus adquiri quia enim est ex pacto permutationis civilem obligationem oriri, qua actionem decernit certe rerum post implementum ~~scilicet utrique~~ alter utrique actio incohanti e idem decernitque ex incohatione ipso resultat causa, et vestimentum ad pactum accipientis, quod per tex in l. 7 § 2 et 3 ff. de pact. et tex in l. 1 § permutatio ff. de rerum permutatione, et tex in l. 5 § cl. 1 quia ff. de prescriptis verbis.

N. 30 Sed hec distinctio nostra inter contractus respectivos incipientes a conventione, et inter incipientes ab executione usque adeo vera est ut contractus respectivi alioquin nominati, et legitimi, de quorum essentia est, ut a conventione, et consensu solo incoentur si a conventione non incipiant, sed ab executione omnino degenerent, ita ut admisso in nominatis contractus privilegio in contractum innominatum respectivum evadunt, que assumptio evidenter patet in contractu emptionis, atque etiam in contractu locationis hi enim duo contractus inprimis legitimi, et nominati sunt. l. et l. 7. ff. de pactis, deinde hi duo contractus esse ut habita a conventione et pacto incohari debent, quod sunt contractus non re, sed solo consensu constantes ut patet ex allegatis proxime iuribus iuncto § 1. inst. de oblig. consensu constantibus, quae cum ita sint, si tamen predicte contractus, non a conventione et pacto, sed ab executione incohent omnino degenerant, atque in contractus innominatos, respectivos evadunt sic iam distracta conventione reciproca, quis pecuniam det pro re, vel detracta conventione pecuniam det pro pacto, locavit nec in primo casu celebratur emptio, et venditio nominata, sed innominatus contractus do ut des, nec in secundo casu celebratur nominatus celebratus locationis sed innominatus contractus do, ut facias, que assumptio probatur veritate, et ratione, auctoritate est tex in l. ult. ff. de conditione causa data, et tex in l. si pecuniam § in princ. ff. eodem argumento etiam tex in l. ex conducto 15. § si tibi ff. locati nimirum in 1o tex tametsi pecunia data sit pro sticho emptio tamen, et venditio non est sed contractus innominatus do, ut des, sicut celsus ibidem putat in quo ibidem celsus inquit que mortuo sticho, pecuniarum repetitio dicto tex quod penitentie si ante moram mortuus est tex quod causa non secuta si post moram mortuus est, in quo articulo communis errat est amendoza, et cuiatius cum sequacibus in l. 5. ff. de prescriptis verbis, quod ideo pecuniarum repetitionem celsum decernere putaverant, quod stichus post moram promissoris mortuus est cum re vera eadem repetitio a celso decernitur modo ante moram promissoris, modo post moram stichus moriatur, eadem taxat admissa diferentia, que ante moram mortuo sticho ~~diferentia~~ pecunie repeti non possunt cum quod causa non secuta, sed solum ex quod penitentie post moram vero mortuo sticho pecunia repeti potest, tam ex quod causa non secute quam ex quod penitentie argo tex in l. 5. in princ. et § 1. ff. de conditione causa data

N. 31 (ut cuique res aliquid interpretes se habeat) in conspectu ea aliquid certum contractum illustratum in d. l. ult. agit non esse emptionem et venditionem enim vero tota illius decisionis dificultas in eo consistit, ut cognita ratio videatur cur ibi interveniente pecunia et merce emptio et venditio non sit, sed innominatus contractus do, ut des quod admittat repetitionem ex utroque quod scilicet causae non secute et penitentie, et plane

sij glosij et omisso Cuiatio lib. 8. questionum africani in l. fundus 33. ... libet lib. 5. questionum Pauli in l. 5. ff de prescriptis verbis omisso etiam Donello lib. 14. comment. cap. 22. forcatulo in gromantia cap. 41. Mendoza lib. 3 de pactis cap. 2. ... sendum est cum fortunio in l. 7. ff de pactis sub nō mihi 20. idio in illa specie emptionis et venditionem celebratam non fuisse quia contractus non incepit a conventione reciproca dantis et accipientis, que in contractu emptionis essentialis est. l. 1 § ult. ff de contrahenda emptione l. 1. ff locati § 1. instit. de oblig. ex consensu contrahentibus qui ... dedit animo ab executione sive datione incepit contractus ita enim scribit Celsus dedit tibi pecuniam ut mihi Stichum dares, ecce enim incepit a datione sive conventione reciproca quamvis et Stichi ... promissor, per pactum promiserit se dare Stichum tamen ille qui pecuniam dedit pretium non promiserat, nec pactum ex sua parte intercesserat quia non est emptio, et venditio sed innominatus contractus do ut des in quo ut supra n.o 27. dicebamus prior pars formule datio, atque executio est 2.a vero pars formule pactum est ex qua doctrina infert fortunius proxime laudatus pecuniam illam aliquid Celsum nomine pretij numeratam non fuisse, sed potius tamquam aliam quamlibet speciem, numero, pondere, et mensura constante tradita fuisse ita ut magis permutatio rei certe pro re certa, quam pretij et mercis comutatio fuerit, sicut etiam in specie tex. in l. si pecuniam 5. ff de conditione causa data in quo pecunia illa erogata non mercedis nomine pro facto locabili data est alioquin esset contractus locationis qui penitentiam non admittit sed immo tamquam quelibet species numero, pondere, et mensura constans data est ut acciperem causa quaeret et ideo resultavit contractus innominatus do ut facias, quo etiam sensu interpretandus est tex. in l. ex conducto 15. § ite 56 ff locati ubi pecuniam erogari nihil aliud significat quam quod pecunie prestatio pro opera locabili omnem conventionem antevertit ita ut ex parte dantis nulla conventio intercesserit quae verum contractum locationis facerent, quem cum non animadverterent Cuiacius Donellus et Oualdus tam circa significationem verbi erogare quam circa totius legis decisionem valde torquent, neque nostre doctrine obstat tex. in l. 5. § et si quidem in prin.o de prescriptis verbis ubi sine conventione reciproca emptio et venditio celebrat, respondendum est enim ex prin.o illius tex. (ex quo omnes sequaces § 1. et quos defendunt) in illo intercessisset reciprocam, que sicuti patet ex prin. tex. ubi reciproca conventio intercessit, ut ego manumittam filium tuum servum meum et tu manumittas filium meum servum tuum, que ratio reciproce conventionis in toto illo tex. usque ad finem sequentur ubi patet ex prin. et fine tex. que cum interpretes non animadvertant in explicabiles incidunt laqueos, his coniungere potestis tex. in l. 7. et in l. penult.a ff de prescriptis verbis.

Et his finitis nostra finit lectio
in honorem Sanctissimi triados
nec non dei Pare virgi
nis sine labe
Concepte
finis

[illegible]

De pacto inominato conditionali principio

Ad interpretationem Papiniani in l. intra 40 ff. de pactis

Posiona conversione [illegible] ea, quae nobis inexplicata restat paradoxa [illegible], sed [illegible]
[illegible] pro [illegible] pro quibus interim papinianum longe paradoxoris ingenii virum, in eo praesertim
articulo quo nullus est in universa [illegible] philosophia paradoxior, utrum scilicet contractus inomi
natus saltem [illegible] respectivus possit per nudum pactum conditionale celebrari, [illegible] potestativa [illegible]
[illegible] in arbitrium alterius paciscentis [illegible], quaestio oritur ex peculiari natura contractuum
inominatorum, de qua Paulus ex professo tractat in l. 5 ff. de praescriptis verbis, cum
[illegible] ibi inominati omnes contractus recenseri communiter credatur, nullum tamen inomi
nati pacti conditionalis vestigium ibidem extat, quippe a Paulo dumtaxat enarrantur
[illegible] illa quatuor inominata pacta modalia Do ut des, Do ut facias, facio ut des, facio
ut facias, praeterquam causam Glossa et DD. communiter [illegible] contractus inominatos
modaliter tantum non vero conditionaliter celebrari posse, quae Glossae opinio in [illegible] sensu
indubitanter vera est, quippe contractus inominatus respectivus nullus in mundo est, nisi
modaliter conceptus, eo modo quo enarrat Paulus in qua sententia omnes illi conspirave
runt, quos recenset Cacialupus in tractatu de pactis quaest. 6 nu. 6. cum sequentibus, Baldus in
eodem tractatu, [illegible] Castrensis et Bartolus et [illegible] in l. si quis 30 [illegible]
[illegible], et in l. hoc iure 19 § 1 ff. de donat. Fornerius in l. 7 § quinimmo ff. de pactis nu. 24 [illegible]
[illegible] in alio sensu opinio Glossae falsa est, quia si non de contractibus [illegible] inomi
natis, sed potius de contractibus nomen non habentibus tractemus, [illegible] affirmandum
est pactum conditionale sub potestativa conditione conceptum [illegible]
[illegible] patet ex nostra l. intra dies 40 ff. de pact. l. solent 19 ff. de praescrip. verb. l. [illegible]
40 ff. de contrah. empt. l. hoc iure 19 § 1 ff. de donat. l. si quis 30 ff. de [illegible] conditionali, [illegible]
l. quoniam 6 Cod. de [illegible] permut. in quibus iuribus de nudo pacto conditionali [illegible]
[illegible] conditione concepto tractatur, quod pactum cum speciale nomen a iure approbatum
non habeat, necesse est pactum seu contractum inominatum esse l. 1a cum tribus sequentibus
ff. de praescriptis verbis.

Iam vero cum dubitari non oporteat nudum hoc pactum conditionale
[illegible] contractum esse inominatum, illud tamen dubitatur, utrum sit, per liberum conditionis
potestativae implementum, quasi per interventum [illegible] hoc pactum ita purificet, et [illegible]
[illegible] ut non solum ad obligationem naturalem, verum etiam ad executionem civilem [illegible]
[illegible] promittentis, eo modo proficiat quo implementum unius paciscentis in contractu in
nominato respectivo contra alterum paciscentem proficere solet l. 1 [illegible] permutatio [illegible]
permut. l. 3 Cod. eod. l. 5 per [illegible] ff. de praescrip. verb. denique eo spectat quaestio ut [illegible]
[illegible] inominati pacti conditionalis nudi obligatio natalis, ad statum obligationis civi
[illegible] per implementum potestativae conditionis [illegible], eo modo quo pacti inominati [illegible]
[illegible] obligatio celebratur, in qua quaest. illud in primis ad [illegible] [illegible], [illegible] imple
mento conditionis ex pacto inominato non fieri nominatum, sicuti neque inominatus
contractus respectivus efficitur nominatus per implementum unius paciscentis [illegible]
praescrip. verb. quo [illegible] dubitatio in eo [illegible] implementum conditionis, obligationem
pacti conditionalis ad executionem civilem, per inominatam saltem praescriptis verbis [illegible]
transferat, sicuti obligatio pacti modalis transfertur per eandem inominatam actionem [illegible]
[illegible] contractus inominati.

In qua quaestione Bulgarus existimavit in l. cum ad [illegible]
ff. de reb. creditis et in l. a [illegible] 20 § 1 de [illegible] V. O. qui existimavit implementum potes
tativae conditionis naturale ex iure [illegible] atque etiam civile [illegible] esse pacti [illegible]
[illegible], ita ut [illegible] naturalis quam civilis [illegible] pacti obligatio in implemento conditionis
[illegible] natalis [illegible] eodem modo fundetur, quo inominati pacti respec
tivi utraque obligatio in unius paciscentis implem. [illegible] fundatur l. 1 § [illegible] [illegible]

... permat. ser veri, sed si ff de pact. pere ante horum pactorum conat ... iure in pacto conditionali procedit, quod cum de natura conditionis sit ... ipsius naturalis obligationis nativitatem suspendere l. cedere diem 213 ff de V. S. neque esse ... fieri consensum contrahentium persone conditionaliter promittentis, dubium atque incertum esse quamdiu conditio existat, que pro finali causa consensus assumit, neque quod eventus futurus pro forma conditionis assumptus, causa finalis consensus vulgo esse creditur Salicet. 108 ff de V. O. l. 36 de Reb. cred. ex quibus concludit Angelus implementum potestative conditionis fundamentum esse utriusque obligationis naturalis et civilis Angelus sequentem sententiam in l. 4 § 1 ff de pact. et in l. 7 § quinimo ff eodem nu. 2 Mendoça de pact. lib. 2 cap. 7 per totum Sarmiento lib. 2 ... cap. 3 nu. 4 denique hanc sententiam omnes illi probare videntur qui arbitrantur in pactis et contractibus etiam nominatis, dummodo conditionales sint, nullam neque naturalem quidem ante conditionis existentiam obligationem oriri, quos recenset Osualdus lib. 15 Comment. Donelli cap. 12 let. A. Ceterum hec Angeli opinio multifariam peccat, atque in eo potissime quod ad presentem Papiniani textum neque advertit neque respondet, in quo existentia potestative conditionis, id est solutio ulteriori die facta pactum non vestit, neque ad executionem civilis actionis prescriptis verbis elevavit utile certe docet Papinianus. 2.º in eo peccat hec opinio quod de contractibus nominatis conditionalibus sub casuali conditione conceptis (quales sunt stipulationes) in iuribus ab Angelo allatis in l. ... ad tempus § ... ff de Reb. cred. et in Salicet. 108 ff de V. O.) arguat ad pactum conditionale sub potestativa conditione conceptum cum hec inter has conventiones in hoc articulo nulla fere sit comparatio, ubi bene redarguit Jason in l. 7 § sed cum nulla ff de pact. nu. 21. Deinde in eo quod supponit omnes conventiones conditionales nominatas, atque etiam innominatas nullam a tempore contractus obligationem naturalem producere nisi post existentiam conditionis, quod assumptum non bene probat pro Angelo ex tex. in dic. l. cedere die 213 ff de V. S. qui tex. tametsi de stipulat. conditional. loquatur, de his tamen circumscripte loquitur que pro fruitione legatorum et fideicommissorum inducta sunt, quorum alia est ratio, ubi infra suo loco videbimus, tandem peccat in eo quod inter casuales et potestativas conditiones, quatenus pactorum vestimenta concernunt, non distinguit, cum tamen toto celo differant, conditiones enim casuales non vestiunt, sed tantum purificant executionem contractus, quod liquido probat tex. in dict. Salicet. 108, iuxta veram eius textus intellectum explicandum cum Duareno, Cujacio, Antonio Concio et Baldo, potestative vero conditiones non solum purificant, sed etiam vestiunt contractum l. solent 19 ff de prescriptis verb. l. si quis 36 ff de iure iur.

Secunda principalis opinio in hac quaestione Baldi et Matesilani et Catalupi est affirmantium pacto conditionalia sub potestativa conditione vel etiam casuali concepta iam olim a tempore pacti promittentem ex iure quodam ita obligari, ut pro vestimento naturalis obligationis ... conditionis existentiam non expectat l. necessario 8 § 1 ff de periculo et commodo rei vendite, l. si filius 78 de V. O. l. Trasfrenchus 26. l. l. ff de stip. servor. l. iure 24 ff de condit. et demonstrat. § 4 instit. de ver. oblig. Ceterum quia pacta nuda atque conditionalia sunt etiam post existentiam casusque conditionis nuda permanere, superaddunt rationem, quia tunc existentia conditionis contractus non vestit, sed purificat l. 1 § ult. ff de condit. causa data l. ... cond. instit. ... condit. § ff de condit. et demonstrat. ex quo dicendi genere Papiniani interpretari contendunt docentes ideo debitorem qui potestativam conditionem per representatione pecunie ulteriori die factam purificavit, non habere civilem actionem et creditorem cogat ad repetendam pecuniam accepto ferendam, quia existentia conditionis obligationem naturalem iam olim a tempore pacti ortam purificat quidem tantum ... vestit

proindeque ius exceptionis dumtaxat que est propria huius pacti nudi l. 7 in princip. et
§ sed si nulla, et § ait pretor ff de pact. non vero ius actionis penes pactum purificatum
remansit, hanc Baldi opinionem, quatenus in prima parte docet pacta conditionalia
atque etiam contractus nominatos conditionales iam olim a tempore contractus natu
raliter obligare, sequuntur. Sequuntur Cujatius in l. si [illegible] 22 ff de V. O. et lib. 2 [illegible] ob
servat. cap. 19 Faber lib. 19 conject. cap. 6 et 7 cum sequentibus quamvis in ista parte
opinionis discentire videant in rationali ad nostrum text. et lib. 11 Resp. Papin. ubi, nos
autem de hac Baldi et [illegible] opinione * diiudicamus, quia de illa inferius
iudicaturi sumus, illud dixisse satis est rationem Baldi falsam esse, quia potestati
va conditio et purificat et pariter vestit; ubi non obscure probabit ex allegatis a
Baldo iuribus in dic. l. 1a § ult. ff de condict. causa data quod etiam Cujatius et Faber ad
proxime annotaverunt, quod enim persona implens conditionem potestativam non [illegible]
post implementum penitere, atque ex ita penitentia repetere [illegible]
eo est quia impletio conditionis obligationem ad efficaciam actionis civilis non vestit imo
ex eo est quod persona in cuius arbitrium potestativa conditio [illegible] conditionem libe
rrime implet, nulla naturali aut civili obligatione obstricta [illegible] in fine
ff de V. O. quippe ea que sunt in conditione, non sunt in obligatione, atque ideirco op
timo iure resilire potest persona illa que potestativam conditionem implet, sicuti
propter eandem identicam rationem contingit in persona inchoante innominati con
tractus respectivi impletionem l. 3 § [illegible] et 1 ff de cond. causa dat.

Principalis opinio
in hac questione Bartoli fuit Castrensis Jasoni et [illegible] in l. si quis ff de iu
re iurando et in l. hoc iure 19 § 1 ff de donat. affirmantium pacta quidem conditio
nalia sub potestativa vel casuali conditione concepta, iam olim obligare [illegible] na
turaliter a tempore contractus inter conditiones tamen distinguunt dicentes pacta
nuda conditionalia sub casuali conditione ad efficaciam civilem per existentiam condi
tionis nunquam elevari quod bene probat ex text. in dic. l. [illegible] 108 de V. O. et in dic.
l. cum ad temp. 37 ff de reb. cred. si bene intelligant cum Cujatio lib. 1 definitionum
papin. in d. l. 37 et cum Duareno et Concio in dic. l. 108 circa potestativam vero
conditionem preterea subdistinguunt, quia vel talis est conditio que alterius pa
ciscentis facultates cum sumptu et damno implentis adauxit, et tunc purifi
cat et pariter vestit l. hoc iure 19 § 1 ff de donat. vel talis est conditio que
paciscentis facultates non adauxit, neque impensam familiarem ex parte implen
tis habet, et tunc obligatio naturalis pacti conditionalis ad efficaciam civilem vesti
tur quo sensu intelligunt text. in d. l. si quis 36 ff de iure iurando et text. nos
in d. l. intra 40 ff de pact. ut nos deponimus neque veri speciem quidem habere
in ipsam quod affirmat illam potestativam conditionem representandi [illegible] die pecu
niam, in longiorem diem debitam implentis facultates non minuere, atque accipi
entis facultates non augere, preterquam quod falsum etiam est quamlibet potestativam
conditionem, pactum ad efficaciam civilem non vestire, tametsi impletio neque implen
tis damnum, neque accipientis lucrum contineat, nec probat contrariam text. in d. l.
si quis 36 ff de iure iurando, quod enim ubi non actio, sed exceptio sola iuris iurandi ex
tat in conditionis potestative implemento resultet, non ex eo est, quod impletio sine damno
implentis, et sine lucro paciscentis peragit, sed imo ex eo est quod promissor id [illegible]
promisit, si l. a non petiturus si debitor iurasset se Capitolium non ascensurum, porro ad
huius pacti observantiam sola exceptio abunde sufficit l. 7 in princip. et § sed si
nulla et § ait pretor ff de pact. etenim si exceptio ad observantiam pacti non sufficeret
6. sed actio etiam desideraretur uti in nostro text. atque etiam in l. 22 ff de prescrip. verb. pro
culdubio actio etiam civilis oriret ex implemento cuiusque conditionis potestative

Quapropter ut huius questionis veritatem ra
dicitus eruamus, nos censemus universum hunc articulum ab eo articulo pendere
utrum l. a nuda pacta conditionalia vel etiam vestita (ut pote stipulationes)

ad [illegible] mirere [illegible] non [illegible] efficacem [illegible]rationis [illegible] producant [illegible] ventu conditionis potestativae nihil ponat [illegible] [illegible] [illegible] ita excitat, ut statum efficacem civilis obligationem ederet. equidem [illegible] bus investigatus est ad interpretationem lex in l. cedere 213. ff de V. S. l. usus fructus 26. de stipulatione servorum l. si filius 68. de V. O. l. necessario est § 1. ff de periculo, et commodo rei vendit. l. 4. § penult. ff de pactis l. si filio 12 et ex quibus causis in possess. Verumtamen [illegible] tam affirmantes quam negantes DD. suas conclusiones per sola quaedam vestigia authoritatis a posteriori [illegible] problematicam delinearunt, cum vera autem ratione a priori non reddiderunt, ideo nullus contradicentem [illegible] et [illegible] civilis iactura, quo circa nos [illegible] aedatiores nostram mentem his terminis explicabimus, quibus [illegible] se explicare [illegible] lib 25 observat cap. 19, et in solemni recitatione ad lex in d. l. 213 ff de V. sig. Censemus itaque nuda pacta conditionalia, atque etiam [illegible] a tempore conventionis etiam [illegible] per factaque obligationem naturalem producit; huiusque adeo ut etiam conditionis potestativae ponat nihil omnino, [illegible] obligatione prorsus distinctam ad effectum efficaciae civilis excitet. Siquidem, et plura [illegible] [illegible] praeferremus illorum [illegible], sed per quaedam vestigia a posteriori probat, quae [illegible] metsi efficacissima regula [illegible] quippe est probatio causae [illegible] per suos proximos effectus adhuc tamen [illegible] obscura manet, quod potissime praesenti, quod [illegible] atque [illegible] circo concludes [illegible]; conditio potestativa paciscentibus legatariis [illegible] spectat ut promissor vel nunquam vel tardius obliget, sed potius conditio spectat ut paciscens legatariusve ad implementum conditionis acrius impelat, quod conditio potestativa non facit quod tardius minusve promissor obliget, quinimo facit ut promissor festinantius a tempore [illegible] conditionis obliget quod per [illegible] si emancipatus ff de bon. poss. c. tab. et lex in integri legata 14 ff de adimendis legatis, in principio, probat, quod [illegible] promissor qui sub potestativa conditione, ita verba promiserit, dabo tibi centum si [illegible] uxorem duxeris propter enixam causae finalis dilutionem ita promittit, ut spe iusti lucri animum [illegible] vel [illegible] viri ad nuptias [illegible] acrius irritet uti vere observarunt Baldus et Cujacius ad lex in l. titio 108 de V. O.

Rursus antecedens alia etiam via a priori probat arguto ab [illegible] voluntatibus [illegible], in praesenti enim articulo uti inferius evidenter probabimus, arguitur a legatis conditionalibus, et modalibus ad contractus conditionales et modales valet. Testator ille qui finalem causam legandi sub modo duntaxat relinquit non tam enixe eam causam diligit, quam testator ille qui eandem finalem causam legati sub potestativa conditione relinquit, arguit lex in l. eiusmodi 88 in principio ff de leg. 1. iuncta l. cum 80 ff de condit. et demonstrat. l. si [illegible] 16 § ult. l. media 44 ff de manum. testam. Cormientus lib 2 selectarum cap. 3. sed [illegible] quod legata modaliter relicta heredis obligationem ex voluntate testatoris non suspendunt, quod neque legata sub potestativa conditione relicta heredis obligationem ex voluntate testatoris non suspendunt, quod neque legata sub potestativa conditione relicta heredis obligationem ex voluntate testatoris suspenderent, nisi lex civilis testaria propter [illegible] fines infra explicandos huius obligationis radicationem, praeter voluntatem testatoris, aut impediret aut potius dissimularet, antecedens probat. Testator qui finalem causam legati sub puro modo relinquit, quatenus sua voluntas concernit, minus [illegible] finalis exitum ponit, quam ille qui finalem causam legati sub potestativa conditione relinquit; siquidem nisi lex testaria extrinsece ocurrat exigendo implementi [illegible] l. quibus 40 § [illegible] l. cum 80 ff de cond. et demon. exitus causae finalis quatenus voluntas testatoris concernit, in solo pudore, et fide legatarii staret, ubi optime [illegible] in l. 1 [illegible] de his quae sub modo Donellus lib 14 comment. cap. 20 et lib 8 cap. 14, Cormientus lib 2 select. cap. 3, Cujacius consultatione 2 etc. at vero testator qui finalem causam legati sub potestativa conditione concipit non committit, causae finalis exitum soli fidei et pudori legatarii non committit, imo neque legis auxilium per actionem imploravit, sed ipse ea quae [illegible] efficacia [illegible] per efficacem repulsam, nisi causae finalis exitum prius adimpleat l. cum 80 ff de cond. et dem. l. huiusmodi 80 de leg. 1. quod testator ille qui finalem causam legati sub modo concipit minus enixe eandem causam diligit, quam testator, qui sub potestativa conditione eandem finalem causam legati concipit. quo exemplo fateri oportet potestativam conditionem paciscentibus adiectam, non conducere quo minus, aut tardius, sed potius quo magis et celerius promittentes obligent quia enim [illegible] irritamentum [illegible] paciscentibus adiectam, ad differendam potius promittentis obligationem, quam ad maturandam paciscentis implementum [illegible], quod per lex in l. 3 § si emancipatus ff de bon. poss. c. tab. et lex in l. cum integra 14 de adimend. leg.

Rursus hec principalis consequentia probat quia eo ipso quod potestative conditionis adiectio expri- cipaliter spectet, ut paciscens cui imponit ad implementum acrius impellat, fateri necesse est in voluntate et iudicio promittentis eodem promissionis tempore enixam causæ finalis dilectionem exi- gere; non enim promissor paciscentem allicere tantopere procuraret, nisi magna causæ finalis dilec- tio tunc viseret; at sic est quod presens enixa dilectio finis potens est, tanquam causa et vestimentum proximum ex iure naturali gentium consensum promittentis ita impleret ut neque dubium neque suspensum illum relinquat, quod potestativa conditio paciscenti adiecta non facit quominus, aut tar- dius promissor obligetur quinimmo facit ut vestinantius a tempore ipso conventionis ex iure na- turali gentium simpliciter obliget. Minor et causa ex ratione philosophi probat lib. 2 metha- physice cap. 2 et lib. 1 ethicorum cap. 7 in quam conspirant Gabriel, Ocam in tertium sententiarum 43 articulo 2 quam optime intellexerunt Matesilanus et Baldus ubi proxime contra Oleond et Gabriarium, nimirum quando finalis causa voluntatis se moventis in arbitrium alterius sub conditione conicitur presens tunc amor ipsius finis in voluntate prevalet, quia realem exis- tentiam finis adeo supplet ut existens finis postea contingens magis ad fruitionem sive gau- dium, ut philosophi apelant, desiderii, quam ad iudicii, et voluntatis perfectionem pertineat, iudicium enim consensus, et voluntas iam antea propter enixam presentem dilectionem finis perfecta esse censentur. Ubi philosophus oportuno exemplo athletarum, qui spe corone in sacra certamina descendunt, quippe sacra corona que sub libera conditione periculi et pugne tamquam causa finalis ablata respicitur, non ideo invecilius in consensum presentis periculi insistit quod adhuc dubia incertaque est utique vire sacre corone absentis et future pre- signat que enixa corone dilectio in voluntate pugnantis viget, que, consensum in pug- nam et periculum adimplet adeo ut corona postea realiter adepta ad fruitionem potius desiderii, quam ad consensus perfectionem pertineat, cui rei consequens est enixam finalis cause amorem qui tempore promissionis in promittente viget, ita cause finalis future vices adimplere, ut potens sit tanquam causa et vestimentum proximum consensus ita eum implere ut neque dubium, neque incertum indeliberatumve relinquat quod ita implet ut ex iure natali gentium promissor maneat obligatus, ius enim gentium, ubi de consen- sus certa deliberatione non dubitat, natali vinculo obligat promittentem l. 1 et 7 et toto tit. ff de pactis l. 1 ff de constit. pecunia.

Rursus pro hac consideratione Matesilanus in ducit tex inelucabilem in l. in iure ebi ff de reg. iuris in fine qui literaliter idem est cum tex in l. in executione 85 § ult. de V. O. antiquo tex in l. in iure 24 ff de cond et demonst. et tex in l. in executione 85 § ult. de V. O. antiquo receptus Regulam consultus ibi enarrat qua docemur conditiones potestativas impletas tunc censeri quando per eum, cuius interest eas non impleri impeditur earum implementum, id est quod per eum qui impleta conditione devinctus est constat quominus impleat. Sicilia collocat deinde huius Regulam sui sessionis, primum in le- nus 81 § ult. ff de cond et demonst. collocat deinde in hereditatibus sub eadem conditione relictis, deinde in hereditatibus de quibus gatis conditionalibus sub potestativa conditione relictis, deinde in stipulationibus sub potestativa conde celebratis. Stipu- concludit enarratam Regulam eis inesse, quia si promissor qui sub conde in arbitrio stipu- latoris collata eius implementum impediat efficaciter tenetur, quasi impleta conditione et observat quia tex preterquam quod ita loquitur, est etiam communiter acceptum iustius tit. 17 observat cap. 22 et ibid. quest. africani in l. in testo 32 ff de conditionib. et demon. Donelus lib. comment. cap. penul. et ibi Ovaldus locupletissime, circa quam Regulam stipulationibus aplicatam scire velimus quid illud tandem est quod ius penitendi, et facultatem impedien- di implementum conditionis promissori conditionali adimit. Alterutrium respondere ne cesse est. Videlicet facultatem penitendi ademptam esse iure naturali gentium propter consensum conventionis informatum a causa futura nondum realiter existente con- sensus enim a sua causa informatus penitentiam ex iure gentium adimit l. 1 ff de const. pecun. l. 1 et tot. tit. ff de pact. vel si hoc respondere nolis: respondebis forsitan longe probabilius facultatem penitendi in hac specie ademptam esse promissori, quia non per nuda nudum, sed potius per pactum legitimum nominatum, sic per stipulationem promiserit l. 4 § ult. ff de pact. inanerum autem est pacta legitimam penitendi facultatem civili ... natura- li iure relinquere, equidem Matesilano et nobis exploratum est ultra ius ... sed esse talem nisi preter causam futuram nondum existentem et preter iuris civilis ... mationem ponat. etiam intrinsecum consensus vestimentum quod sua presentialiter iniusticat et faciat perfectum in ratione vinculi, tametsi eiusdem vinculi executionem suspensam relinquat porro hoc intrinsecum vestimentum nullum aliud est preter presentem enixamque dilectionem cause finalis future, sub conditione concepte.

n. 9.

Et primo asirmare causam futuram nondum existentem talem consensum influere, qui ex iure gentium coherceat penitentiam promittentis falsum omnino est, quia contractus innominatus respectivus vel do ut des causam futuram habet sive alternativus impleientem tum accipientis l. 5 ff de prescriptis verb. l. iurisgentium 7 § 2 ff de pact. l. 1ª § permutatio 4 de rerum permutatione, et tamen quia utraque conventio consensus seu causa tam quam futura equaliter respicit, ideo nullius contrahentis consensus a causa futura sufficienter impletur, proindeque conventiones in statu solius conventionis, neque iure gentium neque iure civili nec canonico contrahentes obligant uti fert communis opinio cum baldo in l. sub modo cod. de transac. et in l. 4 cod. de iuris et facti. aliquin si qualis qualis obligatio naturalis eos in statu conventionis obligaret penitentiam non permitteret. ridiculum enim est in pactis naturaliter obligantibus admittere penitentiam, ut verbis caciatupi et baldi utamur, id vero si causa finalis equaliter futura, uti in pacto respectivo non pot ita ex iure gentium consensum vestire, ut ad obligationem natalem sufficiat, multo minus causa finalis futura, que equaliter assumit, ut futura in pacto conditionali utrique de ipsa conditionis eventu incerti atque suspendere causam l. cedere 223 ff de V.S. l. sub conditione 66 ff de conditibus inde liti q.o si conditio debet esse causa intrinsica consensus, ut condita impleat, ut neque dubium, neque suspensum relinquat, impossibile est condicionem equaliter distantem ut nondum existentem posset implere consensum

Rursus q. 2º loco respondet de legitima conventione stipulationis cuius civilis legitimatio in causa esse dicit ut penitentiam coherceat, concoquere non possumus consemasque ab illis dumtaxat responderi posse, qui legitimationis q[uam] ignorantes eos deinceps scire oportet legitimationem civilem nihil aliud esse * [illegible] ... cuius ratione legis lator civilis, ta quam iuris naturalis specialiter de iustitia intrinseca conventionum diiudicat eas legitimatas suas q. facit non iustitia naturali dubitat suo marti, et fortune relinquit eas saltem non elevat l. 7 ff de pactis ... gatis: propter quam causam nos iam pridem observavimus precepta omnia perfecta iuris naturalis gentium esse etiam precepta civilia, uno verbo totum decalogum. ius naturale gentium perfectum est, quam rotundam conclusionem adoratus est cuiatius in l. 5 ff de iustitia et iure, eam tamen liquido docuit fortunius in tractatu de fine utriusque iuris n.º 14. iam vero quis sibi persuadeat legislatorem civilem stipulationem legitimare, que tradisse ipsius consensus essentialiter peccat, q... eq. causo ... ter in l. qui pecunia 30 ff de rebus creditis, qui licet nominata, et pura stipulatio intercedat ... mutui futuri, et nihilominus respondet consultus in potestate promittentis esse, ne accipiens creditori obstringat conducit ter. in l. 3 cod. de non numerata pecunia, que iura ... cum vulgario non solum de carencia obligationis naturalis intelligit; verum etiam de carencia obligationis civilis saltem intra biennium in l. 4 cod. de iure, et facto ignorant. consentit ... excusatione cod. de non numerata pecunia vers.º execucione opposita plane nihil esse enormius quam stipulationem consensu carentem legitimare non alia ratione

... nobis penitentibus vulgo credit propter solemnitatem verborum que sola solemnitas ... est, ut a legislatore civili ad eum effectum legitimet, ne sit locus penitentie. respondemus hoc ... tolerabile neque quis pudor est de legislatore civili ... nisi sentire ut credimus ... in primis quarum intrinseca iustitia naturalis omne naturale ... rationem excludit equidem hoc magis est vertere iusticiam naturalem quam de illa graviter ... denter diiudicare demum 4º absurdum nobis esse videtur ius civile legitimare ... qua in l. 30 ff de rebus creditis et in l. 1 § ult. ff de pactis, qua illam stipulationem legitimare ... in l. 3 § ult. ff de obligationibus et actionibus nisi iacobo Revardo credere par est lib. 2 ... qui afirmavit doctorem executationis et doctrine causa promittentem per stipulationem in ... exceptione. ... Si id ... stipulationem * popondit

... super ... fateamur consensum promissionis conditionalis ... quam in stipulatione ... causa ... tione imitat, ita consensum promittentis ... promissor ... differat substantiam ... non suspendi ... nulla enim ... mio

conclusio re nostra in
inter vinculum et vinculi executionem, sed contra hanc generalem conclusionem contrariam conclusionem
urget ex tex. fere in Cuitabili in l. Cedere die 213. ff de v. s. quem nisi Bartolus, et
instar assereret, nemo profecto dubitaret eam esse falsam, hic enim est tex. qui alios Bartolum, et
aversiam et fortunium moverunt ut manifestum sit ... Paulo quem glosabant in l. 4 § 2.
ff. de pactis ... in v. evanescit stipulatio quia in v.º male petis ... non minus utroque
... conclusionem nostram adstruere videtur, quia hic Ulpianus ... eam destruere ...
profecto illo quia re vera duo tempora distinguit alterum in quo nascitur obligatio ...
pianus appellat cessionem diei alteram in quo obligatio executioni ... cessionem diei ... Ulpianus
appellat. In obligatione autem conditionali diserte consultus docet ... ut ipse Ulpia
... illud tempus non inesse, quod appellat cessio diei idest vinculi nativitas ...
nus interpretatur conspirare videntur tex. in l. grege 13 § si sub conditione ff. de pignoribus.
... fideiussor. 16. ff de fideiussoribus. l. id quod 19. ff de constituta pecunia. l. bove ... § ...
ff de edilitio edicto. quos ab aliis in ... interlegit Osualdus, ...
tex. pro hac parte allegare quos congerit Antonius Gomez lib. 2 variar. ...
inconsultissimum est quia re vera contra hos auctores probat sed enim vero ... varios ...
tria in diversa paradoxorum discrimina doctores adegit quorum alii ... qui negativam
ali sententiam nec diiudicare promptum est ... iniquior an illorum qui ... in l. si filius 78. ff de V. O. et
tenentes vis inferunt Paulo et Pomponio, et Hermogeniano in l. si filius 78. ff de conditionibus et
in l. usufructus 26. et l. ult. ff de stipulatione servorum l. in iure 24 ff de conditionibus et
demonstrationibus et in l. quae legata 18. ff de verborum divisione et in l. necessario 8. § ...
ff de periculo, et commodo rei vendite an illorum qui affirmativam ... tenentes uni
duntaxat Ulpiano resistere videntur in presenti textu ... et aliis enim ... cuius sententia ...
... non est) nos tamen cum Ulpiano reverentius agemus cuius sententiam ad certam speciem sti
... veram esse indubitantes affirmamus. Circumspecte tamen ad certam ... stipu
lationum, de quibus eum circumscripti loqui non dubitamus. ... stipulationes ...
... de contractibus idest de stipulationibus ceterum tamen ... nomine ...
... sunt pertinentes ad ... ut legatorum et fidei comissorum ... pro legatorum ...
... 1.º ex verbo cedere die cuius significatio ... famosiori pro legatorum ... cedat.
... in utilis ff et Cod. quando dies legati cedat, et ff de ... dies ususfructus legati ...
... 2.º ex ipsa rubrica cui tex. subiacet ... ff de v. s. ... famosior ...
famosiores affrequentiores verborum significationes ... stipulationibus enim verbis cedere
diei significatio ad legatorum cessionem spectat de stipulationibus ...
rarissime legitur. quippe stipulationes conditionales ... Ulpianus ...
... legitur cedere autem stipulationes non legitur ... concernat ...
... loqui probabile est, quae legatorum et fidei comissorum ... rubrica ...
... tex congruentius ... sub rubrica de V. O. aut sub. rubrica ... Ulpiani ...
... movemus ex inscriptione huius tex. ... oportet. ... Ulpiani sententia
ut regula sit, eam indubiam esse in aliquo casu oportet. ... industria
de omnibus contractibus, atque stipulationibus conditionalibus ... magis quam con
regula non est ... et adversarius ... l. si ususfructus 27 ...
... agere velit ... tex. in l. si filius 78 ff de V. O. ... l. 4 § 12 ff de pact. quod ut regula in
... l. quae legata 18 l. in iure 171 in fine ff de reg. iuris l. 4 § 12 ... stipulationis ...
... sit circumscribenda est ad casum certum qualis est ... quibus omni
... legatorum, quae mere vel conditionaliter, vel in diem ... introducta est ... legata
... omnium ... causa ... introducta est ... nu. 13
... l. sequen. ... legat nomine ... Porro huius stipulationis pro
... prout legatis conditionalibus puris vel in diem relictis subiicitur ... natura
... accepta est nec lato pingue natura legati ... legato subiecta
... introducta est, sicut de hac ipsa stipulatione conditionali legato subiecta ... predictum est

le 5 § 5. ff. § pomani ff ut leg nomi. Si quis inquit Ulpius sub cond. legatum stipula-
nu pendente conditione decesserit stipulatio evanescit quia nec legatum transmittit huic
stipulationi easdem causas et conditiones inesse sciendum est proinde si qua sit excep-
tio que petente legatum opponi solet eandem ex stipulatu quoque agenti opponendam esse
placet. Notant interpretes communiter docentes stipulationes negotiis subiectas eandem
cum negotiis ipsis naturam subire tex in l. 4 ff de usuris § quesitum et in fine princi-
pii ff de Ulb. aut iud. l. cum mota 6 cod. de transac. doctores communiter in l. seq. §
stipulatio ff de V.O. Alciatus ad Rubri ff eodem tit nu 39 et in tractatu de eo quod in-
terest nu 12 Antonius fumeus in eodem tractatu nu 34 Iason locupletissime in l.
2a ff de V.O. iam vero cum legati conditionalis ad dictam conditionalis contractus ea, sit
notissima natura, ut dies eius ante reale conditionis exitum neque cedat neque
veniat l. si uxorem § fin. de condic. insertis l. que legata 18 ff de reg. iuris l. legata
et fere per totum ff quando dies leg. cedat l. si filio 11 quibus ex causis in possessione
eatur ff ut leg. nomine l. legata 41 de cond. et demonstr. fateri necesse est cum communi
sententia ipsius vinculi nativitatem in leg. conditional. suspendi dic. l. 4 ff ex quibus
causis in possessio. ne alioquin si activa obligatio in persona legatarii a morte
testatoris radicet, ipsius personam conditionis potestas ita egrediat ut ad heredes le-
gatarii conditionale legatum transmittat, que suspensionis ratio communiter appro-
bata est, cui rei consequens est singulare illam stipulationem, que legatorum conditio-
nalium tuendorum causa introducta est, eorum naturam ita subire, ut ante rea-
lem conditionis existentiam legati dies non cedat, id est prestationis obligatio
que naturaliter nec civiliter nascatur ne alioquin stipulatio ita radices obli-
gationis a tempore contractus agens ipsam legati conditionalis obligationem ad he-
redes deficientis legatarii transmittat quod aperte negat Ulpius in dic. l. 5 § ulti-
me cum § manent ff ut leg. nom. cuius tex senta iuncta lex ff eodem tit adeo ex ver-
bis et sensu conformis cum dicta l. decere dic. 223 ut si illo contextu legant mente no-
tram cum mente Ulpii omnino consentire videt.

Sed enim vere ne id ipsum cum in re sit
dissimulemus nos care temperamus quo minus peculiarem cogitationem nostram
in hoc articulo palam afferamus, censemus equidem securum esse in consulen-
do et iudicando eam sentam que docet legata conditionalia, et quod magis est sti-
pulationes conditionales pro conservatione introductas nec a morte testato-
ris nec a tempore stipulationis interposite cedere, verum vehementer du-
bitamus utrum huiusmodi obligationis nativitas ex vi voluntatis legantis
et conditionis potestative suspendat an ex dispositione iuris extrinseca
propter diversos fines huius obligationis nativitatem vel impediat vel
potius dissimulet, nobis equidem iam pridem mens incidit huius obligationis
nativitatem ~~vel impediat vel potius dissimulet~~ neque ex vi voluntatis
neque conditionis potestative suspendi, sed potius a iure extrinse-
cus ita disponente propter favorem heredum scriptorum moveri ratio-
ne quia neque ex parte voluntatis testatoris neque ex parte meriti per-
sonalis legatarii consentaneam causam invenimus ob quam personale meri-
tum legatarii conducat, quo minus aut quo tardius legati obligatio activa
in eo confestim a morte testatoris cum iure et spe transmissionis radicet.
Dat quidem legatum propter personalissimum legatarii meritum nulla fue-
rat heredum contemplatione sed neque adiecit quod si pro sacro veteri
hec ratio conducit quo magis et festinantius non quominus aut tar-
dius radicet, quippe una met causa liberalitatis et meriti personalis lega-
tarii qua movet testatorem ad benefaciendum non per se eiusdem beneficii
moratio, presertim si advertamus in hoc legato conditionali tibi lego si
navis ex Asia venerit duplicem utilitatem intercidere, quorum prima
a liberalitate et presenti merito legatarii specificata substantialiter est

imperium, 2° vero ut pote a casu dubio atque incerto specificata in
perium esse non pot, sed cognitio id est incerta et dubia voluntas iuxta na
turam obiecti a quo specificatur porro hec 2ª voluntas in primam volun
tatem non influit neque eius mutat naturam, non enim eam facit substan
tiam conditionatam, sed eam tantum facit adiective conditionalem uti eleganter
loquitur baldus in l. si repetendi 7 cod de condit ob causam num 4 hoc
autem perinde est, atque imperativae primae voluntatis executionem sus
pendere. Cuius vero fulcitam non transferre conditio enim non circa subst
tam ipsius voluntatis imperativae versatur sed circa effectum execu
tionis qui longissime distat ab ipso imperio et dispositione tam
quam effectus a sua causa, arguto tex in l. a titio 108 § 1 ff de v. obli
gationibus et ibi consenius Duarenus, et Cuiatius, atque id circo imperativae pri
mae voluntatis effectus ille est proximus, ut in persona legatarii propter praesentaneum
personale meritum activam legati obligationem cum iure transmissionis fundet; secunda autem
voluntatis quae substantialiter conditio est ille est effectus principuus, ut imperii exe
cutionem suspendat. ce 15

Equidem leges testamentarias, civiles, vel prudentes eam interpre
tantes ad impediendam, vel dissimulandam legati conditionalis nativitatem eam assumpsi
sse praetertum non diffitemur quod scilicet testator personale dumtaxat meritum legatarii
contemplatus fuerit d. l. neque adiecit 9 ff. pro socio: quod tametsi cum iure personali meri
ti a primi conformet quod obligationis nativitas festinanter in legatario fundetur non
iure tamen personalis meriti saltem non repugnat, ut nativitas differatur. Ideoque leges
testamentariae vel potius prudentum eximia industria ducet quod qualiter cognoscerent cum natura personalis
meriti bene confirmari ceteriorem obligationis radicationem ignorarunt itidem personali et merito ... te
meriti bene confirmari ceteriorem obligationis radicationem non in quam nativitatis suspensio personali
legatarii in suspensionem nativitatis non repugnare: non in quam nativitatis suspensio festinat cum iure trans
legatarii magnopere repugnat. ratio esse videtur quod tametsi obligatio activa legati festinat cum iure trans
missionis fundaretur sine magno tamen fructu meriti personalis, ut personalis foret quod eam executio
meri, et fructum propter incertum conditionis necessario differant nulli fere bono personali, ut personali
... dari ve potest quod scelerius oriatur, fundetur quod legati conditionalis obligatio, hoc enim emolumentum ... ipsissima
haeredum legatarii quam ad personale legatarii meritum pertineret, quae ratio ita explicata ... l. conditionalis § 4 ff. de
est decidendi ratio ad tex in l. si qui 42 ff de oblig. et action. et l. creditores 10. et l. conditionalis § 4 ff. de
... et tex. in l. quae legata 18. de regulis iuris et tex. in l. filio 11. ex quibus causis in possessionem. Denique necessitatio
conciliandi totam rubricam ff quando dies legati cedat, cum l. si filius 88 ff de v. O. et l. 26. et l. ult. ff. de stipulatione
temporum et l. necessario 8 § ult. ff de periculo et commodo rei venditae, et l. lites 4 § penult. ff de pactis inci
tex in l. 26. ff de solut. tandem haec est vera ratio iuris in qua inde garida infeliciter insudavit. Faber libro
coniect. cap. 6. et 7. adeo, ut demum superflua videantur omnia quae ibidem scripsit ex hac itaque ratione expun
gendi, atque exterminandi sunt Brisonius, Cuiacius, Fomecius, Ortensius, et Pacius apud Osual dum libro 13.
comment. cap. 12. atque etiam ipse Osualdus eliminandus.

Sed replicabis gravit ex visceribus doctrinae praecedentis eam
dem scilicet impotiorem iuris rationem efficere debere, ut civilis nativitatem obligationis suspenderet vel dissimula
ret in contractibus conditionalibus ratio obscura non est siquidem propter favorem heredis gravati ... alioquin suspen
sit eius subveniendi spes obligationis testamentariae conditionalis nativitas eo collocare suspendit, aut dissi
mulat, quod merito personali, ut personali legatarii eiusmodi suspensio non repugnat potiore iure asse
rendum erat propter favorem debitoris conventionalis ex contractu conditionali obligationis nativitatem suspendi,
dissimulari quod debere, ut aliqua superesset debitoris subveniendi spes eodem eodem colore assumpto, quod scilicet
praesenti emolumento stipulatoris (cuius ratione contractus initur) non repugnat hec nascentis obligationis sus
pensio sive dissimulatio patet assumptio ex nostris principiis quod quamvis verum sit lucrum atque interesse stipula
toris personalissimum in contractibus non censeri sed quodam tenus reale emolumentum propter heredes et familias
quibus contrahentes consulere censentur l. cum tale 40 § ult. ff. de legatis § 4. inst. de V. O. nihilominus
tamen hec de heredibus, atque de familia contrahentium contemplatio inspectionem habet idque dumtaxat
attendit quod praesens sit lucrum, et interesse stipulatoris, parum aut nihil referret quod heredibus et familiae
stipulator consulere debet, si de suo lucro principaliter et quasi personaliter non cogitaret, l. stipulatio ista 38
§ alteri 17. ff de v. o. § alteri inst. de inutilibus stipulationibus iuncta l. unica l. ut actiones ab heredibus quoniam
si heredis fundatoriam obligationem stipulator transmittat non ex eo est quod de heredibus et familia ... quam
futuri

tauerit, sed imo per consequentias quasdam ideo ipse fundatam obligationem ad heredes transmittit, ipse est radix traduxque familie proindeque oportet obligationem in sua persona iam radicatam cum universitate hereditatis ad heredes transmitti l. hereditas 62 ff de regulis iuris § 4 inst. de V. O.

Sed huic obie-

N. 17 ctioni respondemus, ad propositum l. civilis non pertinere nativitatem obligationis ex contractu conditionali iuris gentium suspendere, quatenus [illegible] personale heredem contrahentium tempore contractus obligatio ex iure gentium oriatur d. l. si filius 78 ff de V. O. cum supra citatis ratio est quia lex civilis naturalia iuris gentium principia obligandi, ut pote a natura ipsa ingenerata, neque suspendit neque corrumpit; potest equidem lex civilis circa iustitiam intrinsecam naturalium principiorum obligandi conditionem suspendere sicuti suspendit in pacto nudo, ideo non fovet quod deinde intrinseca iustitia naturali [illegible] l. 7 et toto tit. ff de pactis, et ibi repetentes; potest etiam aliquando l. civilis naturalia principia [illegible] reprobare eo pretextu quod etiam ius naturale gentium eadem principia reprobaret, ut in contractibus pupillorum, amentium, furiosorum, atque etiam in intercessionibus mulierum, cum enim l. civilis similes contractus ob indu[illegible] imbecillitatem reprobat [illegible] et ex ipso iure gentium [illegible] legis resistentiam oriri arg. l. ex [illegible] quis 41 ff. de conditione indebiti [illegible] 59 ff de obligat. et action. l. 2 § 2 et toto tit. ff ad Velleianum [illegible] de pactis n. 10 et in tractatu de fine utriusque iuris n. 25. Ceterum l. civilis quoad de iustitia intrinseca naturalium principiorum obligandi non dubitat, qualia sunt in contractu conditionali stipulationis, emptionis et similium, neque naturalia ipsa principia corrigit, neque naturales eorum effectus [illegible] non est enim l. civilis propositum naturalia iuris gentium principia corrumpere sed [illegible] § ult. inst. de iure naturali gent. et civili. Porro tenor iste circa principia naturalia iudicandi l. civilis nec servat nec servare debet in obligationibus [illegible] aut conditionum [illegible] ult. voluntate prodeuntibus: has enim obligationes ex test. nascentes l. civilis et moderari et corrigere facile potest quia licet voluntas morientium, ex qua predicte obligationes nascantur [illegible] quin naturale principium obligandi in specie tamen [illegible] non naturale ex iure gentium, sed civile duntaxat principium obligandi voluntas morientis est, omnis enim suprema dispositio [illegible] mortis causa donatione, quam naturalem [illegible] sapientiores appelant, atque etiam ex [illegible] filiorum suorum [illegible] privilegiata est, atque ultra iuris gentium limites protensa [illegible] Stichum 29. ff de manum. test. l. si ego 9. § [illegible] ff de iure gentium l. verbis l. 20 de V. O. [illegible] Cuiacius in preludiis Buarenus ad tit. de test. [illegible] Ant. Fab. in iurisprudentia tit. 1. prin. 4. illatione 1 Alexander Pisenarius ad rubricam [illegible] tit. n. 24. Coderus de contrahenda stipulatione cap. 1. [illegible] 1 n. 22. cum quod omnis testamentaria [illegible] sit privilegiata, utpote a lege civili testamentaria [illegible] ius naturale gentium introducta, nihil prohibet effectus atque obligationes ex test. prodeuntes ab ipsa l. civili moderari, corrigi, suspendique atque alia his similia fieri.

Argumentum rei ad ipsum erit quod numeris precedentibus [illegible]

N. 18 stipulationes pretorias dicebamus quas pretor introduxit tam [illegible] hereditatum quam legatorum [illegible] fidei commissorum tuendorum gratia sive pure, sive in diem, sive conditionaliter relinquantur l. [illegible] 14. cum l. sequenti ff ut legatorum nomine, nimirum cum pretor animadverteret iura test. [illegible] gationes inde nascentes nullo naturali iure, sed l. duntaxat fulciri idexire procurandum obligationes qua parte sua iurisdictio valeret naturalis etiam iuris calore foveret; ideo pretorias stipulationes pro illarum obligationum tuitione introduxit l. 1. et toto tit. ff ut legatorum [illegible] l. Paulus 8. ff de pretoriis stipulationibus l. inter omnes 12 ff qui satis dare cogantur [illegible] quibus causis in possess. l. cum filius 114. § divus et proximo ff de leg. 1. l. peto 69. § a fratre [illegible] et non civili l. tantum, verum etiam naturalis iuris virtute iura test. fulcirentur in stipulationibus enim omnia obligandi principia naturalia sunt. Scilicet voluntas, potestas, consensus [illegible] datus, atque quod recepta [illegible] magis est (ut in nostris [illegible] docuimus) ipsa forma [illegible] et respondendi, ad inquisitionem plenioris consensus iuris gentium est. Sed de hoc alias [illegible] nus, illud certe pretermittendum non est: a fine pretoris intentionem destruit, atque huic loco [illegible] quadrat; scilicet quod cum alias conditionales debitores, atque etiam debitores in diem, pendente die [illegible] pendent nullam cautionem ad securitatem creditorum prestare debeant, modo ex conditionali contractu stricti iuris, modo ex bone fidei contractu debeant, nisi ipsa periculi causa emergat [illegible] fuga, vel labendarum facultatum [illegible] l. in bone fidei 41. ff de iudiciis [illegible] quibus causis in possessionem l. quotiens 47. § [illegible] tempore 50. ff de peculio Cuiacius lib. [illegible] pinani in d. l. 41. ff de iudiciis et lib. 17. observ. cap. 37. et lib. 10 cap. 32. Petrus Barbosa ad tit. de iud. [illegible] in eadem l. 41., et in l. si constante 24. ff de soluto matrimonio Alciatus in [illegible] ff de [illegible] faber lib. 15. Coniect. cap. 6. et 7. Donellus lib. 23. coment. cap. 11. Gomes in l. tauri 40 n. 78 [illegible] nus tamen si obligatio ex contractu iuris naturalis proveniat sed causa testamentaria [illegible] solum pro conditionalibus legatis, atque in diem relictis, verum etiam pro puris cautio ex edicto prestari debet [illegible] stipulatio 14. cum l. antecedenti l. [illegible] 7. ut legatorum nomine l. [illegible] causis [illegible] l. inter omnes l. qui satis dare l. Paulus 12 ff de pretoriis stipulat. [illegible]

quod usq. adeo verum est, ut etiam in maioratibus si eorum institutio ex testamento descendat, debeat praesens
possessor proximo vocato sequentis gradus cavere, uti est recepta doctrina ex l. peto 79. § a fratre
ff. de leg. 2. l. si imperator § 0. vers. et
vers. stipulatus sit cavere l. finis 124. § Brevis et primero ff. de leg. 1. de primogen. lib. [illegible] 16. n. 7.
[illegible] cautiones ff. ad Trebellianum, Gomes in l. 40. tauri n. 78. Molina de primogen. lib. [illegible] Covarruvias lib. 1 var.
Barbosa d. l. 41. de edilitijs n. 17. Suarez in alegationibus, alegatione 4. Cuiatius lib. 9. quaest. Papiniani in
[illegible] 28. Menchaca lib. 1. de successionum creatione § 6. n. 46 Cuiatius lib. 9. quaest. Papiniani; Porro huius iuris adeo
d. l. peto, § a fratre ff. de legatis 2. Padilla in l. 1. Cod. de fidei comissis. Porro huius iuris ratio placita) quod scilicet omnes
differentiae ratio illa nobis iam pridem placuit (ultra omnium interpretum placita) quod scilicet naturale gentium iure radice
nes obligationes ex testamento prodeuntes inbeciles sunt, utpote quae in iure naturale [illegible] l. Stichum 59. ff.
non agant, sed sola legis civilis potestate fulciantur; l. verbis 120 ff. de v. s. [illegible] procurabit per te
de manumissis testamento l. Titio 4 § 2. de [illegible] utque ideirco praetor [illegible] gentium [illegible] vestireas
medium [illegible] omnes iuris obligationes propio iure gentium [illegible] naturalis ipse
que ad [illegible] naturales transferre, quemadmodum enim legislator civilis tamquam iuris naturalis ipse
[illegible], et [illegible] intrinsecam [illegible] Contractuum civilium [illegible] adiutorium iuris naturalis
[illegible], itaque praetor civilium naturalis [illegible] ortu [illegible] neque legis [illegible]
[illegible] mere civiles corroborat; uti cernere est in [illegible] conditionalibus creditoribus, [illegible]
[illegible] ex iure gentium producunt [illegible] immutant, neque conditionalibus [illegible] periculi causa
conditio pendet. Cautiones aliasque indulgentias esse [illegible] nisi novo [illegible] in ipso iuris gentium [illegible]
[illegible] [illegible] legatis, uti quod censuerunt huiusmodi obligationum [illegible] civilis [illegible] potuisse [illegible]
[illegible] satis est. [illegible] cui rei tamen consequens est [illegible] scriptum [illegible] favore [illegible]
obligationi conditionalis testamentariae pro suo arbitrio, at [illegible] eam obligatio
[illegible] vel dissimulare, tametsi personale legatariorum [illegible]
nativitates [illegible] l. 3 et 4. et [illegible] legati [illegible] nativitates [illegible] 7. 8.
[illegible] Contrario l. civile non potuisse, aut saltem [illegible] nativitates [illegible] suspendere [illegible] Ferdinando [illegible]
[illegible] Contractu iuris gentium producuntur [illegible] accordasse et Ferdinando [illegible]
[illegible] supra citatis ex quibus illud adnotamus, [illegible] satis perceperit in l. 4. § penult. ff. de pactis
[illegible] 7. de pactis qui [illegible] neque glossas [illegible] Studio et [illegible]
[illegible] ausus per versoque [illegible] insectat. sed interrogabis cur nos [illegible] casualis [illegible]

[illegible] Conditione locuti fuerimus 2. quod aliter sentiamus in specie conditionis [illegible]
[illegible] quinimo in specie conditionis casualis potiore iure sentiendum est [illegible] Primum a Baldo in [illegible]
[illegible] obligationem in radice [illegible] [illegible] Scilicet
[illegible] de pactis n. 35 deinde [illegible] Duarenus, et [illegible] Consensus finalis causa [illegible]
[illegible] casuales [illegible] tales sunt, quae neque contractus [illegible]
[illegible] proindeque in specie casualis conditionis [illegible] impleat, et [illegible] Cassius [illegible]
[illegible] Consensu concurrente investigare, quae consensus impleat, et [illegible] quaecumque [illegible] vero
Titio 108 in qua conditio illa, si quam mihi nupserit, aut illa quaecumque [illegible] non possunt esse
[illegible] illa si quis in capitolium ascendat, denique illa verba, si quis lime [illegible] deliberatus ve consensus [illegible]
promitentis consensu finalis causae obligandi; nam quis [illegible] deliberatus in prima persona capitolium ascen
[illegible] potest in mulierem incertam prorsus incognitam vel in prima persona [illegible] inst. de legatis
[illegible] promitentis [illegible] quod [illegible] tex in l. 4. ff. de rebus dubijs et tex in § ignotis inst. de legatis
[illegible] si conditiones istae stipulationis finalis causae forent stipulatio fuisset ipso iure [illegible]
[illegible] saltem per exceptionem doli elidentur argo tex in l. 2. § 2. ff. de doli exceptione investigando
[illegible] in illo tex. et similibus alia causa consensus veluti animus liberalis donandi, et dotan
di stipulatorem qui revera sunt causa consensus in d. l. Titio ubi bene arbitrantur doctores proxim
[illegible] porro causa donationis, et dotis causae sunt praesentes consensum promissionis comitantes
proindeque efficacis ut non dubium, neque suspensum imo deliberatum, vestitumque consensum efficiant [illegible]
[illegible] in fine ff. de condit. et demonstr. atque ideirco in his potissime speciebus [illegible] contra
[illegible] obligatio radicata est d. l. Stichum 78. ff. de v. o. [illegible] supra citatis, nec mirum plane sa[illegible] si quis
contra contenderit, ut fateri pariter [illegible] conditiones etiam in illas apositas [illegible] ad praesens 36 ff.
[illegible] creditis et in l. institutio 10 § ult. ff. de condit. institutionum finales esse causas instituendi et pro
[illegible] quod in dubitanter insanum est, quippe [illegible] insani hominis ut ideo finaliter promittere alteri, vel alte
[illegible] instituere quia rex [illegible] vivit, vel non vivit quod [illegible] conditiones sicut etiam potestative
conditiones nativitatem obligationis non impediunt excogitare [illegible] ad suspendendam, vel re
[illegible] executionem tantum non vero ad deliberationem consensus impediendam praeter rationes quas

apriori, et aposteriori supra dedimus, quo circa, et nos illis consentimus qui glossam reprehendunt afirmantes cuiuslibet conditionis existentiam contractus conditionales quasi per rei interventum vestire, quod nos supra refutavimus in principio huius commentarij. Ad haec glossa et doctores afirmantes qualibet casuali conditione contractus conditionales vestiri hic ibidem te fefellit, qui liquido contrarium probat, utique decepti sunt ex tex. in d. l. alitio 108 in illis verbis nam cum conditio etiam incerte persone facto posit parare obligationem, que verba si prudenter considerent contrarium probant, nam si incerta persona conditione asumitur que voluntas, qui ve consensus in illam ferri potest nullius profecto quoniam nullus cupido, vel libido est in incertis inst. de legatis § 4. ff de rebus dubijs eos quod [illegible] verba illa non de impletione cause neque de vestimento consensus accipi debere, sed potius de [illegible] sificatione executionis sive asumendi facto casu, vel fortuna in conditionem asumptam, aut [illegible] ficabit, aut resolvet l. 4. § penult. ff de pactis ex quibus reprehendendus venit Sarmiento lib 2 Select. cap 3. n. 4 afirmans levissimas etiam conditiones in dispositionibus asumptas [illegible] observandas esse quod quidquid in formam conditionis asumitur finalem causam dispositionis esse interpretari necesse est. hoc autem quam sit falsum ex dictis aparet.

Universe siquidem

N 21 Contractibus conditionalibus prolusionem aperuit apud nos magnus Papiniani responsum in l. intra dies ff de pactis ex quo tex. doctores unanimiter concludunt existentiam conditionis potestativae pactum conditionale aliquis nudum quasi per interventum rei nequaquam vestiri: quinimmo [illegible] sue manere, neque ad statum civilem elevari species est debitore in diem certam cum quo creditor [illegible] tus est, intra illum diem debiti partem mihi solveris, acceptum tibi residuum feram. Ceterum in tradito pacto isti doctores supponunt ex mente papiniani sicuti ipsi afirmant vel solvit vel obsignavit, vel saltem obtulit partem debiti, de qua convenerat querit utrum debitor prescriptis verbis actionem civilem habeat, ut creditorem cogat ad residuam debiti partem acceptam ferendam in qua questione Papinianus iuxta communem interpretationem doctorum id negare videtur respondet enim debitorem, ita licuit actionem non habere, ut creditorem ad acceptilationem cogat, habere tamen exceptionem, si residua quantitas ab eo petatur. Equidem haec conclusio, vel sapientissimorum [illegible] dum captum excedit quippe tametsi poneremus pactum longe imbecillius, quam est pactum [illegible] natum respectivum facias ut des si tamen ille ex paciscentibus qui dare promisit primus [illegible] cerit contractum procul dubio vestiret l. 7. per totum ff de prescriptis verbis l. 1. vers. sed si [illegible] de pactis l. 1. § permutatio ff de rerum permutatione. Rursus tametsi daremus id ipsum quod [illegible] inum est, scilicet pactum innominatum conditionale admittere penitentiam, hoc tamen verum [illegible] tuisset in persona [illegible] at quod potestativam conditionem in silentijs arguo tex. in l. 1. § ult. [illegible] condit. causa data, l. condict. l. 5 de condict. et demonst. l. eiqui 13. ff de condict. [illegible] utpote non obligant ex conventione potuisset saltem repetere ex cap. penitentie, [illegible] non obligatus quod potestativa conditio illam personam non obligat a qua implenda est d. l. [illegible] de conditione causa data, l. ita stipulatus 15. § ult. in fine de ver. o. l. 4 [illegible] neum q. l. potior 22. ff qui potiores et ibi Cuiatius lib 9. questionum africani faber de conjectur. lib 15. cap 7. negusantius de pignoribus 4. 2. membro 2. n. 9. utique idem non videtur [illegible] get, neque ut sibi legem imponat, sed ut accipientem obliget d. l. 1. § ult. ff de condit. causa data tex. in l. 7. § ult. et ult. ff de donat. int. ceterum quod paciscente qui contractu conditionali [illegible] pit penitere posit in auditum est. iam vero si ex uno capite [illegible] capite paciscenti [illegible] res sua abest fieri nequaquam potest, quin ex solutione partis [illegible] resultet eficax causa ad pactum per interventum rei, ita ut accipiens eficaciter obliget l. 1. § sed si [illegible] ff de pactis cum vulgatis. Cui rei consequens est in specie Papiniani debitorem qui citeriori die debiti [illegible] representavit non solum exceptionem habere si residua pecunia ab eo petatur verum etiam civilem actionem [illegible] scriptis verbis habere ut creditorem cogat ad residuam partem acceptam ferendam.

In qua dificultate Baldus [illegible]

N 22 glosa, et vulgo doctores in l. quotiens 6 l. de rerum permutatione, et in cap. cum Joanne extra de fide instrumentorum. Castrensis in l. si cum debitore 36 ff de iureiurando afirmantes ideo pactum nudum apud Papinianum per interventum rei, et celerioris solutionis non vestiri quoniam interventus ille rei [illegible] alia antiquiori eaque necessaria causa proficiscebat scilicet ex antiquo debito [illegible] destinato. Porro interventu rei ex causa necessaria descendens pactum nudum vestiri non potest. arguo [illegible] elegantius in l. avia 6. cod. de iure dotium, quo loci maximus egregiam hanc constituit differentiam [illegible] patrem, qui filiam nupturam dotat, ~~[illegible]~~ atque inter avum, qui nupturam neptem dotat [illegible] per pactum nudum citra stipulationem pacisci eficaciter potest ~~[illegible]~~ de dote in omnem casum [illegible]

soluti matrimonii sibi heredibusq. suis restituenda. Pater vero citra stipulationem non potest per pactum
nudum in casu soluti matrimonii de dote sibi restituenda efficaciter paciscei, que [illegible] comprobari etiam videtur
[illegible] 29. ff soluto matrimonio. Rationem reddit glossa communiter approbata, quia scilicet datio dotis a
[illegible] necessariam, antiquiorem. causam habet ex voto nature et officio paterno coguntur enim patres dotare
[illegible] l. capite 19. ff de ritu nuptiarum l. ult. cod. de dotis promissione. proindeque cum dotis constitutio a
[illegible] in responso Maximini ex necessaria officii paterni descendat ideo pactum nudum quo pat
[illegible] removere et procurat per dotis constitutionem, quasi per interventum rei vestiri nequaquam potest ceterum pactum
[illegible] sua liberaliter dotantis vestiri recte potest per constitutionem dotis, quia eiusmodi constitutio non necessaria
[illegible] liberalis est ad instar extranee persone dotantis quo pertex in l. unica § videamus et § accedit cod. de rei ux.
[illegible] l. ex morte 12 in fine cod. de pactis conventis tam super donatione, l. si extraneus 6 ff de condict. causa data
[illegible] communiter doctores apud Pratium Barbosam in l. si cum dotem 22 ff soluto matrimonio. At nos vehementer vere 23
[illegible] concludent.

[illegible] ne ista ratio [illegible] defendi posit, primo quia tex in d. l. avia cod. de iure dotium sumptionem quam probat [illegible] notavit quo
[illegible] alias longe diversam et congruentiorem rationem Maximinus insinuat, quam etiam recte [illegible]
[illegible] exsolvunt Alexander, Cumanus, et Fulgosius in d. l. si cum dotem 22 commentario ad Tristonem [illegible] habeat
[illegible] interpretatio ad d. l. avia 6, quo circa nunc cum tex non moramur, deinde quia et [illegible]
[illegible] rationes tex in d. l. avia nobis saltem exploratum est doctores falsum supponere affirmantes citeriori [illegible] die facta
representationem apud Papinianum ex necessaria causa descendere [illegible] solutio in longiori [illegible] doctores arbitrantur at vero
[illegible] causam habeat, quo die nullum pactum per interventum solutionis vestiri [illegible] l. cedere 122 ff de v. s.
[illegible] pecunie representatio eo tempore facta quo neque peti, neque exigi iure potuisset, [illegible] creditori vero [illegible]
[illegible] representatio est, et quia magis est debitori solventi sumptuosa [illegible] Papiniani [illegible] non curamus
[illegible] huius commentarii scimus Cuiacium lib 11 responsorum Papiniani [illegible] non valere, respondere conari [illegible]
[illegible] rationali ad tex. cundem, quia simpliciter aseruit pactum supradicta specie non valere [illegible] tamen in eo quod fingit
[illegible] et antiquis in eo quod debitor citeriori die debitum representaverit [illegible] debiti partem sed obtulisse
[illegible] representasse quidem non tamen numerasse, nec solemniter consignasse [illegible] l. si mutuam 56 § 1 ff.
[illegible] Porro nuda oblatio pactum vestiri non potuit l. oblatione 9. cod. de solut. [illegible] 6 n° 8. Sed interpretationem istam
[illegible] que solutio originaliter Castaluppi est intractata de pactis q. 6. [illegible] antiquis supponere debito
[illegible] utique scimus nihil tam alienum esse a mente Papiniani quam cum antiquis supponere [illegible]
[illegible] citeriori die debiti partem solvisse, vel cum Cuiatio supponere eundem debitorem pacta citeriori die debiti [illegible] contra
[illegible] obtulisse, imo numeratio et oblatio icti decisioni repugnat [illegible] videbimus quia [illegible] antenumerationem
[illegible] de viribus pacti post numerationem, vel oblationem, sed imo de viribus pacti tractat ante numerationem
et oblationem, alioquin cedant viribus denumeratione, oblatione vel et dabimus manus. quam obrem ut quod 24

[illegible] est [illegible] in primis in ipsam speciei constitutionem [illegible]
[illegible] ita speciem constituere, ut debitor pacti die
[illegible] omnes enim unanimiter arbitrantur Papinianum [illegible] arbitrantur Papinianus de viribus pacti
[illegible] vel obsignaverit, vel [illegible] debiti, proinde que arbitrantur [illegible] omnino falsum est quinimo Pa
[illegible] post existentiam conditionis [illegible] a debitore implete [illegible] penitentia [illegible] debitoris de
[illegible] tractat de viribus pacti ante impletionem conditionis, eo casu quo creditor penitentia [illegible] solutionem differet [illegible]
[illegible] ne citeriori die partem debiti solveret, quin ut in longiorem diem integre summe solutionem differret
[illegible] creditor penitentia ductus a toto pacto [illegible] et liberandi ita recesserat, ut solida obligationem condicere
[illegible] longiorem, propterea quod dies differre in hac specie querit Papinianus de viribus pacti, respondet quod
[illegible] denunciatum. [illegible] obligatio conditionem actionem non habere efficacem [illegible] ad observantiam
[illegible] creditorem cogat, habere tamen exceptionem idest [illegible] interpretamur, integre summe retentionem habe
[illegible] ut exceptionis, seu retentionis potestate penitentem creditorem cogat ad observantiam pacti. ratio ex duobus princ
[illegible] constat. [illegible] et quod penitentia creditoris [illegible] a naturali iuris gentium obligatione, per pactum producta non libe
[illegible] l. iure 24 in fine de condict. et de mon. [illegible] l. iure 161 ff de regulis iuris, l. in executione 85 § ult. ff de V. O.
[illegible] est, quod paciscens debitor ad cuius favorem pactum interpositum est dummodo proportionaliter [illegible]
[illegible] excedat, potest per proprias pacti vires, qualis sunt exceptio, atque retentio, creditorem naturaliter [illegible]
[illegible] ad pacti observantiam cogere, tex. [illegible] disertus in l. pacta 72 vers. sed quo casu ff de
[illegible] impletione, ubi Paulus Castrensis, [illegible] intract de pactis q. 6. n° 34 equidem debitor iure
[illegible] neque ad acceptationem partis, de qua solvenda citeriori die convenit, neque ad reliquas duas partes accepto feren
[illegible] creditorem cogere potest, hec enim est imbecillitas pacti nudi atque in hac linea creditoris penitentia [illegible]
[illegible] observantiam pacti per efficacem actionem cogat l. qui Saxum 6. ff de donat. argo [illegible] nihil
[illegible] de dolo. ceterum cum penitentia ista ut [illegible] naturalis obligationis interitus

confiteat, potest debitor prom. pacti virtute, idest exceptione, et retentione totius debiti [illegible] re ad observantiam pacti cogere, plane nobis inauditu creditore conditionales [illegible] penitere omnis enim penitentia in pactis cum perfidia coniungit, ratio est quia iuris [illegible] naturalis non suspendit, quinimo ac ipso pacti tempore promittente ex iure gentium obligant [illegible] 24. ff. de condit. et demonstr. cum supra citatis, propterea apud Papinianum penitentis [illegible] tentia iure quidem actionis poterit esse in [illegible] non vero iure retentionis, at [illegible] iure naturalis et civilis pacti nisi vires d. l. 7. in princ. et § sed cum nulla et § ait praetor [illegible] Meiemus adversus contra Papinianum interpretationem tex. in l. pacta 72 vers. [illegible] [illegible] emptor [illegible] emptor cum velit [illegible] traditionem [illegible] obligatus, [illegible] penitentis cogat, [illegible] fideiussoribus [illegible] nomine satisdare [illegible] nis [illegible] venditorem [illegible] Papinianus [illegible] quod pactum [illegible] ex intervallo [illegible] [illegible] [illegible] tamen vi exceptionis, et retentionis, idest per retentionem [illegible] [illegible] [illegible] venditor penitens cogat ad observantiam pacti, retinet quod empt[illegible] [illegible] venditorem cogat, sicut in nostra specie debitor totam summam retinet [illegible] de fine qua interpretatio originaliter est Castrensis in [illegible] tex.

Nec [illegible] tex. in l. si [illegible]

N. 24 ff. de donat., quem omnino male intellexisse videntur Casialupus in tract. de pact. q. 6. n. 44. [illegible] in l. [illegible] argentum §. §. ult. Cod. de donat., quibus locis per illa tex. affirmant [illegible] nationis re adhuc integra admitti ex iure gentium penitentiam dummodo res donata in presentia non sit, sicuti contingit in illo tex. in quo saxum, arbore in presentia non [illegible] donata proponunt; falluntur quidem iudicio nostro quia tametsi vendidit donatoris penitentiam in illa [illegible] [illegible] arboris quod detractionem efficaciter impedisse [illegible] facti imbecillitate [illegible] tamen [illegible] doctores [illegible] tex. probabunt penitentiam donatoris non fuisse ex iure gentium cum perfidia con[illegible] [illegible] probabunt donatorem in illa specie ab obligatione iuris gentium per penitentiam [illegible] nari: hoc enim ridiculum est: aliud enim est penitentia, aliud donatoris perfidiam esse [illegible] [illegible] actionis iniquitas, quod verissimum est, aliud autem est donatorem penitentem ab obligatione natu[illegible] liberari, quod absurdissimum est equidem iure civili usque adeo per viam actionis iniquitas et donator [illegible] nitentia, ut si donatarius [illegible] aut clam saxum arborem [illegible] post penitentiam donatoris eruisset, furti [illegible] l. ex stipulatione § ff. [illegible] atque [illegible] tex. in l. Papinianus 14 ff. de publiciana in rem [illegible] tentia donatoris adeo sit efficax, ut nunquam de saxi arbo[illegible] quod detractionem efficaciter impedi[illegible] actionem furti contra donatarium inducat nequaquam propter penitentiam illam donatorem [illegible] tis liberare, quod eum [illegible] probat [illegible] empto illius qui ex stipulatu [illegible] vendita saxum [illegible] deberit [illegible] non tantum ex iure gentium verum etiam ex iure civili obligatus est, et [illegible] gra per penitentiam reiiciat, impediatque, saxum enim arborem quod deiicit adeo efficax penitentia [illegible] stipulatori atque emptori furtum comittant, si vi aut clam saxum, arborem detraxerint d. l. 5. ff. [illegible] et tamen nullus audebit dicere penitentiam illam ab obligatione naturali, et etiam civili [illegible] promisso[illegible] venditorem, ve liberare, quinimo utroque iure obligatus debitor manet.

Et enim stipulator, et emptor

N. 25 tum in ea specie comittunt, non ex eo est quod promissor et venditor per penitentiam liberentur, quinimo [illegible] eo est quod quod nostrum [illegible] ad alium transferat sine facto, et voluntate nostra, aut sine vi legitima [illegible] [illegible] ad alium transferri non potest, l. quod nostrum ff. de reg. iuris [illegible] [illegible] Cod. unde [illegible] cum venditio stipulator, et emptor, per actionem ex stipulatu et ex vendito vi legitima [illegible] sint in iudicio inferre incivilis profecto foret eis permittere ut propria auctoritate rem promissam et vendi[illegible] [illegible] auferrent [illegible] l. 5. ff. quemadmodum causa [illegible] colligit natio tex. in l. 2. [illegible] l. de donat. [illegible] idest ante saxi detractionem, et arboris deiectionem donatorem penitent[illegible] [illegible] saxum, et arborem [illegible] a donatario auferri potest donatarius per viam legitimam actionis [illegible] donationis donatorem ad patientiam cogere ratio est quia [illegible] saxum, et arborem deiecta [illegible] terminis pacti medii, sed potius in terminis perfecte donationis detractio enim et deiectio [illegible] boris pro reali traditione est [illegible] [illegible] ibidem [illegible] et docet Castrensis [illegible] ad illum tex. et [illegible] a quo plenius accendas [illegible] lib. 5. [illegible] q. 6. cum aliis [illegible] congestis ad rub. de donat.

[illegible]

N. 27 ad Papinianum nostrum regredimur dicimus debitorem [illegible] integra obligatio [illegible] [illegible] die conditionali habere totius summe retentionem, ut retentionis, at exceptionis potestate [illegible]

[illegible] Creditore [illegible] obligatione [illegible] conditionali
[illegible] pacti q° cum ex uno capite sua penitentia [illegible] nostri [illegible]
[illegible] at q° ex alio capite debitor diminueratq. proportionaliter [illegible]
[illegible] nulla est ratio ob quam ad integram summam longiori [illegible] sic [illegible]
[illegible] non solum per exceptionem, atq. retentionem non solum partis promissae [illegible]
[illegible] Creditorem adigat, ut quantum promissum recipiat [illegible] parte [illegible] doctrinam
[illegible] demonstrat in communi sententia docente contra Martinum caeteros glossatores [illegible]
[illegible] qui in re aliena sumptus bona fide fecit, eos deducere posse [illegible]
[illegible] eficacem actionem, si res [illegible] exceptione [illegible] Ideo [illegible]
[illegible] inl. si in area 33 ff de condict. indebiti et Paulus [illegible] de doli exceptione [illegible]
[illegible] dom. l. plane 38 ff de petitione hereditatis [illegible] Gregoriano [illegible]
[illegible] fidei possessor, si res in quam sumptus bona fide fecerat [illegible] non [illegible]
[illegible] retentionis cogere, ut sumptus bona fide facto prius [illegible] fidei [illegible]
[illegible] potestas ex allegatis iuribus [illegible] stricti ea communi sententia [illegible]
[illegible] non [illegible] quinimmo domino [illegible] ante expensarum [illegible] deducendas [illegible]
[illegible] actionis [illegible] non habeat, [illegible] post evictionem impensas solvant [illegible]
[illegible] sed in tantum retentionis bonae fidei possessori competit [illegible]
[illegible] iuribus [illegible] etiam contra Martinum [illegible] doctorum, Barth. [illegible] principaliter [illegible]
[illegible] si in area 33 ff de condict. indebiti, Vegusanius [illegible] in d° membro quinto partis principalis ex diverso [illegible]
[illegible] remedio 15 n° 5 [illegible] adinstitutiones Iustiniani [illegible]
[illegible] divisione, Borelius lib. 14 coment. cap. 16 Ant. Gomez [illegible] 46 [illegible] n° 2. Quo illustri exemplo [illegible] n 28
[illegible] ex iure gentium
[illegible] in specie Papiniani debitorem illum, qui ius liberationis per consentionem conditionalem [illegible] Creditore
[illegible] est, [illegible] proportionatis [illegible] per solenne
[illegible] ut liberari die [illegible] representat [illegible] adeo ut nisi per solenne
[illegible] se ad acceptum ferendum denuo obliget [illegible] hoc [illegible]
[illegible] Creditorem in sua specie [illegible] vires pacti [illegible]
[illegible] retentionem atq. exceptionem quae sunt [illegible] pacti [illegible]
[illegible] Bartoli [illegible] ad [illegible] tex. illud [illegible] retentionis remedio [illegible]
[illegible] ratione debitorem [illegible] bonae fidei possessorem [illegible] actionis eficacis [illegible]
[illegible] equitas iuris gentium, quae bonae fidei [illegible] iure gentium [illegible] aliena iactura [illegible]
[illegible] Martinus contra vulgarem [illegible] iure gentium [illegible] l. haec conditio 66 ff eod. tit. [illegible]
[illegible] eficacem actionem regulariter meret, l. nathor 14. ff de condict. indebiti, [illegible]
[illegible] pactum nudum vel purum vel conditionale remedium actionis decernere [illegible] de pactis l.
[illegible] iure [illegible] et patrio eficax [illegible] adlutione [illegible] pacti de Cervi [illegible]
[illegible] lib. 3. ordinamenti l. 2 tit. 16 [illegible] Tandem pro coronide eius conclusionis, quam n 29
[illegible] scilicet in contractu conditionali vinculum obligationis ab ipso tempore contractus oriri
[illegible] tantummodo in tempus conditionis existentis dilata inferimus interpretationem ad Pompo
[illegible] inl. sub conditione 16 ff de solut. qui unicus [illegible] pro nostra sententia abundaret species est
[illegible] conditionale debitore, qui ante existentiam conditionis accepto latum est deinde Pomponius conditionem
[illegible] quaerit de iuribus acceptilationis, et respondet Pomponius debitorem liberatum iri, quam
[illegible] ita communiter classici accipiunt, ut non antea acceptilatio conditionalis debitorem liberet
[illegible] conditio extiterit, existente enim conditione, quemadmodum ipsa conditio ad initium contractus recu-
[illegible] ita et acceptilatio cum ipsa conditione ad initium contractus recurrit, argo tex. inl. actus 77. de regulis
[illegible] l. qs sub conditione 12 ff de acceptilat. l. id qs 19 ff de constituta pecunia, proindeq. licet acceptila
[illegible] diei, neq. conditionis expressionem admittat, tacite tamen diem, et conditionem admittit, atq. cum conditione
[illegible] ad tempus contractus retrocedit d. l. actus 77 ff de regulis iuris iuncta l. expressa 195 ff eod. tit. ita
[illegible] lib. 15 observ. cap. 36 et in solemni comentario ad tex. inl. qui absenti 38 § 1 ff de acq. possi
[illegible] lib. 26 coment. cap. 22. Movent praeterea classici communi ratione, quod scilicet nulla est intervallo
[illegible] quam acceptilatio [illegible], quo sensu communiter accipit tex. in d. l. 12 ff de acceptilat. = Sed enim
[illegible] aut nos egregie fallimur, aut ipsi falunt, eos evidenter Pomponius noster refellit in exem
[illegible] sequenti realis numerationis quod exemplum proponit in d. l. sub conditione 16 ff de solut. nimirum
qut. ..

vt Pomponius probet in exspectatione debiti conditionale [illegible] vestituere [illegible] numerationis adducit, si enim inquit conditionalis debitor ante existentiam conditionis pecuniam [illegible] solverit, ea conditione, vt si conditio extitisset in solutum cederet, pecunia ita soluta [illegible] existentia conditionis pleno dominio efficit, vti expresse ibidem tradita est. at scire velimus, quomodo [illegible] ad dominii translationem consentaneo dominium pecuniae numeratae ante existentiam conditionis in creditorem transferat [illegible] ad dominii translationem necessario desiderat, l. celsus [illegible] in capitonibus, et ibi communiter doctores equidem Cuiatius difficultate oprimit in l. [illegible] ad [illegible] 38. § 1 ff de acq. possess. quo loci scribit in praesenti specie Pomponii numeratae [illegible] dominium ante existentiam conditionis in creditorem nequaquam transferri; q. [illegible] conditionem non existat, siquidem nihil omnino interim debet vti Cuiatius sibi aliquin [illegible] mus censet. superaddit praeterea, Pomponii verba huic suae interpretationi non resistere [illegible] quod ante eius pecunia facta est, vbi hec oratio vti Cuiatius censet integra non est, deficit enim [illegible] tionem responsio quasi sibi ipsi opponat quod existente deinde conditione anterior numeratio [illegible] reum ex eo liberare non possit, quod pecunia iam antea est facta creditoris, quia [illegible] causam dominii possessionis mutare postea non possit ad hoc vt in solutum ea pecunia efficacit post conditionem [illegible] circa Cuiatius fingit Pomponium sibimet ipsi tacite ita respondere, quod eius facta pecunia non [illegible] ait integra oratio ita se habeat, neque obstare quod antea eius pecunia fa[illegible] [illegible] facta non est.

[illegible] facta, [illegible] Cuiatius digna interpretatio, sed tamen quominus [illegible] quiescamus ratio [illegible] quod [illegible] existentiam conditionis perfecta existit obligatio, cuius [illegible] per numerationem pecuniae [illegible] [illegible] prosoluto parit apud Pomponium, proinde quod dominium in ipsa specie [illegible] prosoluto in creditorem [illegible] quod etiam pendente conditione iam olim a tempore contractus [illegible] est, quae ante existentiam [illegible] tionis diluitur, neque hec nostra interpretatio ex verbis Pomponii sub verbis ibi dedit ea conditione vt si conditio extitisset in solutum cederet. in quibus verbis [illegible] innuere videtur conditionalis obligationis [illegible] solutionem non ante contingere, quam si conditio extiterit, proinde quod innuere etiam videtur dominii [illegible] in pecunia numerata non antea [illegible] prosoluto contingere creditori, quam si conditio extiterit [illegible] respondere [illegible] irrevocabilem conditionalis obligationis dissolutionem, atque irrevocabilem [illegible] dominii [illegible] pecunia numerata non aliter contingere, quam si conditio existat, tunc enim [illegible] [illegible] conditionis declarat, tam obligationis dissolutionem, quam dominii acquisitionem irrevocabilem [illegible] [illegible] genere dissolvendi atque acquirendi loquitur Pomponius in predictis verbis vti ex ipsis [illegible] [illegible] ceterum si loquamur de generali iuris effectu contingente per numerationem pecuniae [illegible] conditionale [illegible] indubitanter affirmandum est per talem numerationem etiam ante [illegible] conditionis obligationem conditionalem saltem revocabiliter dissolvi, atque etiam numeratae pecuniae [illegible] prosoluto saltem revocabiliter transferri quippe si conditio deficiat, et tota obligatio retro [illegible] etiam dominii acquisitio resolvitur. l. necessario 8. § 1. ff de periculo et commodo rei venditae quod autem [illegible] eius dicit pecuniam numeratam ante existentiam conditionis creditoris factam fuisse non [illegible] est quasi irrevocabiliter sit facta creditoris, sed solum revocabiliter, quod existentia vel defectus [illegible] declarabit vtrum revocabiliter, an irrevocabiliter predicti effectus contingerit [illegible] [illegible] ff de periculo et commodo rei venditae in versiculo quod si pendente conditione quod respondens [illegible] loqui de traditione mercis atque de solutione pretii ante existentiam quidem conditionis, sed [illegible] ignorantia eius errore facti celebrata, quod evidenter demonstrat conditio indebiti ad [illegible] que ibidem pendente adhuc conditione decernitur, hec autem conditio in casu erroris decipi tantum [illegible] debet, l. sub conditione 16. ff de conditione indebiti hoc autem de specie Pomponii dici nequaquam potest quod debitor sciens, et prudens ante existentiam conditionis pecuniam numeravit vti ex verbis textus apparet

FINIS

Caput Tertium in quo effectus nrę ad Aristonem interpretationis tract. utrumlicet modus donationis adiectus revocari a donatore re[dus] integra possit, atq. utrum revocato modo maneat firma donat. cuius occasione de constitutione divi Marci ad Aristonem

Auctore D. D. D. Josepho Nuñez de Camora ex professo tradat. ad tex. cujus [...]cationes, seq. Aristo. §. 1. de donationibus.

Consequent adea que Ulpianus ex Aristone in ppria nri tex. docet sequendo proponit spe[cie]m, pponit donatore servum ppum ita donis caa tradidisse ut post quinquenniu a donatore ma[numi]ttat. inqua specie de iure donatoris circa duo tempora querit. scilicet de tempore quinquennij [...] [com]plecti, atq. etia de tempore quinquenni iam impleti, si servus donatus manumissus post quinquennio [...] donationi n. reperiat, de 1o. tempore scilicet ante quinquennium multa que n. potuissent pe de donatoris iure [...] donatario n. reperiat de 1o tempore scilicet ante quinquenniu ad prestando libertate [...] donator actione prescr. ver. habeat, ut donatariu, ante quinquenniu ad [...] possit; 2a. et 3a. questio circa ide tempus incidit utru scilicet donator posit ante quinque[nniu] [...] cu donatario agere tex. l. e penitentię vel ex C. n. secute, et servus ide manumissus restituat [...] questiones circa ide tempus versantes ab Ulpiano resolvunt. docente tas actione pres. ver. [...] executione pacti liberantis, qua donationes omnes ad resolvendu contractu ante quinquenniu [...] [ca]usae, ex qua resolutione a contrario sensu Aristo insinuat tam actione prescriptis verbis [...] pacti liberantis qua donatio ob caa n. sequta donatori post quinquenniu competere si servus [...] quinquenniu manumissus n. reperiat, qua resolutione a contrario sensu illatu confirmat [...] Rome [...] firmius de V. O. Fr[...] inst. 7 de pactis folio mihi 25. Conanus lib. [...] c. 14.

[...] D. D. Laurentius Matos de San Pedro in suis comentariis N 2

[...] preterea illatio [...] ex eode[m] [Ar]istone in verb. ex Nri §. inqua [...] servu manumissionis causa traditu fuisse absq. ullo [...] intellectu [...] posit actione pres. ver. ad exequendu pactu vel donationes ad resolvendu [con]tractu [...] manumittat, in qua specie. ut nulla e donationi [...] veluti si ita tradat servu ut statim manumittat docet consultus donatore statim agere [...] utilitas ex ipo accipientis servu ut statim eu manumittat docet [...] pactu libertatis exequat vel ipsi donatio [...] donatarius posse actione prescrip. verbis, ut pactu libertatis exequat [...] ut servus n. dum manumissus restituat, quippe, actio que distinctione in his speciebus de[...] [con]sentia, ut servus n. dum manumissus restituat, quippe actio utraq. intentione disiunctive coniungit. scilicet, vel actione [...] ut pote in Nominati negotij actio utraq. intentione disiunctive coniungit. l. 5. §. et si quide depres. [...] pres. ver. ad executione pacti, vel donationes ob caa non secuta ad resolvendu contractu l. 5. §. et si quide depres. [...] iuncta l. 1. et tot. tit. ff de donatione caa data, ex quibus infert, ut ideo in prima specie omne remediu dona[tori] ante quinquenniu denegat. ta ad exequendu, qua ad resolvendu contractu, quia ante quinquenniu ma[numissionis] prefinitu intervallu, donis viget, que actione pres. ver. atq. donationi ob caa removet, inde a contra[rio] recte infert in eade specie post quinquenniu exactu, utruq. remediu donatori competere, ut mitadone [...] lapsu quinquenniu quo tempore servus manumitti debuit donatari, in mora e prestandi libertate, [...] mora utroq. remedio locu facit scilicet actioni pres. ver. ut donator, donatariu ad manumissione [...] vel condictioni ob caa n. secuta, ut servu sub ea lege traditu reciperet

Ex qua Aristonis senta. a libe[...] N 3

[...] accepta, atq. ab interpretibus prime laudatis sapienter explicata singularis ipde [...] tam de sto [...] circa constit. divi Marci. de to ex Aristone ita se habet scilicet constit. divi Marci que servus to[...] [...] in libertate ipso iure eripit. si ita donent, ut vel statim, vel post certu tempus manumittantur

cesare

cessare omnino debere, neq. locum tibi vindicare, si servum non donet, quo ad dominium, et proprietatem, sed dumtaxat, quo ad usum tradat, ea lege, et pacto, ut vel statim, vel post certum tempus manumittat. Si enim ipsa donatione dominium servi non transferat, sed sola possesio ad effectum manumissionis expediendam datur, libertas ex constitut. Divi Marci ipso iure non competit, quinimo necessarium est libertatem per accipientem expediri: quinde quod interim dum libertas realiter non prestat, omnia iura pro innominatis contractibus competentia tradenti competere, vel ad exequendum, vel ad resoluendum contractum, ita ut et poenitentia, et condictio ob causam atque actio prescriptis verbis tradenti competat, neque obstat, quod Aristo docet. seruum donatore ante quinquennium non posse, hoc enim ideo est quia in specie consulti ante quinquennium vere donationis intellectus saltem in usufructu viget circa operas fructusque servorum, tametsi quo ad dominium, et proprietatem servi nulla sit donatio, quia adeo, non enim proponit servum quo ad dominium donatum, sed solum donationis causa traditum ut interim donatarius ex operis eius emolumentum faciat, quo circa cum finito quinquennio nullus donationis intellectus superfuerit, nec [illegible] D. Marci constit. cessare, quinde quod oportet, omnia iura, et remedia propria contract. innominati donatori tunc competere, vel ad exequendum pactum libertatis, vel ad resoluendum contractum impedita libertate, quo sensu hanc Aristonis decisionem explicat Covarruvias lib. 1 var. c. 14 n.º 9 ex Alexandro, Aretino, et Casio in l. quod Romae 122. § flavius, ff de v. o. Porro necdum ex illis iuribus probatur in quibus cavet, quod si detracto donationis intellectu servum meum tradidero tibi, ut vel statim, vel post certum tempus manumittat constit. Marci cessare, proinde sola nominati, vel innominati contractus remedia competere ad executionem pacti libertatis qualles sunt tex. in l. si quis 27. § 1. et l. si homine 30 ff mandati, tametsi faber in tract. [illegible] in l. si pecuniam 5. § 1. ff de condictione ob causam enixe contendat Marci constit. locum habere in predictis iuribus, si accipientis mora ante tradentis poenitentiam intercedat, de quo articulo inferius videbimus probat preterea predicta decto ex illis iuribus in quibus cavet, quod detracto donationis, atque venditionis intellectu, et solo innominati contractus do, ut facias intellectu vigente veluti si aliquid tibi dedero ut servum tuum manumittas constit. Marci cessare tametsi illius mora interveniat, quod statim, vel post tempus manumittere debet, quales sunt tex in l. 3. § 2. et 3. de condictione causa data tex in l. 5. § at cum do vers. si tale factum de pres. verb. l. non omnis 19 vers. ult. ff de rebus creditis. l. periculum 5. vers. ut manumittas, ff de nautico fenore, inter priores autem, et posteriores tex hic citatos, illa est differentia quod quamvis in omnibus nullus sit donationis aut venditionis intellectus, sed solius nominati, vel innominati transactionis forma in prioribus tamen iuribus servo meo pro manumitendo lege dico, quod meum servum trado, ut accipiens manumittat sicuti in d. l. 27. et 30. ff mandati, in posterioribus autem iuribus non servo meo propria lege libertatis dico sed servo potius alieno quod rem certam, vel pecuniam domino servi porrigo ut servum suum proprium manumittat, quae differentia notanter observanda est pro [illegible] tes effectus inde resultant circa constitutionem Marci denique hanc nostram conclusionem ita [illegible] illustrant Cuiacius lib. 9. et 10. responsorum Papiniani in l. causa 20 ff de manumissionibus et in l. mancipia 8. ff qui sine manumissione, et lib. 1. obser. c. 29. Faber in Papiniano [illegible] pro 1.º illat. 1.º et lib. 14. coniect. c. 4. Osualdus ad Donellum lib. 2. comment. c. 11. litt. e. Amaya [illegible] 20 obser. c. 20 Revard. lib. 1 var. c. 13. Covarruvias lib. 1 var. resolutionum c. 14. Scipio Gentilis lib. 2. de donationibus in [illegible] c. 9 D. D. D. Laurentius Santos in suis ad Aristonem commentarijs in nostra l. Aristo 18. post antiquiores in l. quod Romae 122. § flavius, ff de v. o. at in l. 1 in princ.º et § 1. ff de condictione causa data

N 4 Sed vero cum haec nostra [illegible] decto singularis sit ad constit. Marci exceptio, quae propter Aristo a regula constit. is vel saltem a lenta constit. is exorbitat operae pretium est ipsius constit. is Marci sententiam explicare, ut decto nostra clarior evadat atque singularis exceptionis ratio facilius deprehendatur, rescripsit quod Marcus in quadam constit. quam Aufidium Victorinum scripsit, ut si servus ea lege vendatur, ut post certum tempus manumittatur capiat ipso iure in libertatem, i vel momento emptor in manumissione cessaverit l. 1. et 3. qui sine manum. l. in eo 45. ff de ritu nuptiarum. l. si servo 84. § idem probandum ff de heredi inst. l. si servus 71. ff de adq. hered. l. Aelianus debitor 10 ff de manumissionibus. l. si quis [illegible]

l. si fraude 45. § debitore ff de iure fisci. l. ult. cod si mancipium ita fuerit alienat. ut §. seruu 8. § 1.
de iure patronatus cum alijs innumeris huic rescripto aliud rescriptum eiusdem Marci superaddunt
ventores in quo volunt prioris rescripti speciem pariumque variari loquitur enim primum rescriptum de eo
Seruo vendito, ut ab emptore pacto expresso eiusdem emptoris manumittat, ut patet ex allegatis in
nibus. 2.us v.o rescriptum, neque ad hanc formalem speciem pertinere, neque ad auxilium remissum fuisse decidunt
Sed in Semestribus ab eodem Marco, et filio suo commodo rescriptum, et decretum fuisse de ea Specie Serui venditi
in quo emptori expressum manumissionis factum non imponit, Sed Seruus ipse post certum tempus absolu
te liber esse iubet, nec facto emptoris non expresso in qua Specie recenciores volunt loqui eiusdem Mar
ci Constit. in Semestribus de qua in l. 3. cod. si mancipium ita fuerit alien. quam assumptionem redarguit Fab.
lib 14. coniect. c. 4 n.o 6. illud certe exploratum est rem hanc exigui esse momenti, imo superfluum videri quod
duo eiusdem Marci edicta circa venditionis speciem ponamus. N. 5.

Ceterum magnus Papinianus pro ingenij sui auda
cia, et fiducia rescriptum Marci, et filij commodi ad solam venditionis speciem emissum ad speciem etiam donis
porrexit quod Seruus ita donatus ut post certum tempus manumittatur, vel quod post certum tempus liberum esse
iubet. Seruus donatus quam extensionem non obscure insinuat Papinianus in l. Mancipia § vers. ex
senta Constitu ff qui sine manum. l. cum 20 ff de manumissionibus, quo expectat etiam tex in l. 1. Cod.
si mancipium ita fuerit alienatum ubi imperator Alexander extensionem Const. Marci a Papiniano
factam confirmare videtur. obseruauit enim Papinianus utrumque edictum ideo Marci edictum ad speciem ven
ditionis esse restrictum, quod cum venditio actus est nominatus, irreuocabilis, stratas 7. sea deductione 14. cod. de rescin
denda venditione propter iuris irreuocabilitatem libertas Serui venditi periclitabat, quod enim emptor sibi reparet
nec libertatem Seruo imponere velit effecto venditor non potuisset eo pretextu contractus venditionis rescindere
ut ipse manumittat; quia contractus irreuocabilis est, et quamuis congrua remedia ad executionem libertatis
venditori supeterent videbat, scilicet vel actio ex vendito arguit tex in l. fundi partem 29 ff de
contrahen. empt. l. 2. cod de pactis int. emptorem l. Heredis 21. § si tibi 4. ff de act. empt. cum concordantibus
atque etiam condictio ob causam non secuta arguto tex. elegantis, et singularis in l. certe 6. cod de pactis int. emp
tores. nihilominus tamen nullum ex ijs remedijs certum libertatis exitum sperabant non primum leadet
vendito non habet precisam condemnationem ad factum ipsum libertatis prestandae sed ad id quod interest uenditio
ne Seruari. l. si seruari 11. ff de actionibus empti non propterea condictio ob causam non secutam quia pretium quod dictum
est in specie emptionis, et venditionis ingentem dificultatem hauere videtur propter tex fere expressum in l.
ca condictione 14. cod. de rescindenda vend. in qua non obstante innominato pacto dicit condictio ob causam non se
cuta in specie emptionis, et venditionis denegat. cum decisionis tex dissiatione cum d. l. 6. cod. de pactis int
emp. videndi, fortunius in l. 7. § quinimo, ff de pactis Salicetus in l. peteres 27. cod. de pactis Baldus
in l. 6. et 7. cod de condictione ob causam faber de erroribus decade 4. errore 5. illud etiam periculum in specie huius
condonis libertati Serui imminebat quod tametsi venditor Seruum venditum ob pactum libertatis non ser
uatum tandem condiceret, adhuc ipse venditor facultatem hauiesset penitendi, atque libertatem condicti Serui
reuocandi: si enim interim dum tempus manumissionem prefinitum impletur certa manet apud vendi
torem libertatis reuocandae potestas l. 1. cum duobus seqq. ff qui sine manum. l. 1. cod. si mancipium ita, ue.
quod prohibet eandem libertatis reuocandae potestatem penes venditorem manere, si Seruum ob pactum liberta
tis non seruatum condixerit arguit tex in l. si ego 9 § 1. ff de iure dotium

Et plane hanc constit. Marci non denobis N. 6.

cure ex Sabino suo docuit Papinianus in l. 7. § penult. et ult. ff de donib. int. in quo tex non alia ro
ne utque consultus arbitratur Diui Marci constit. non habere locum in specie Serui a marito uxori ea lege do
nati, ut post certum tempus ab uxore manumitteret, nisi quia in uxorem Serui dominium nullo tempore
translatum est neque de tempore traditionis, neque in intervallo manumissioni adiecto, propter in l. dictas, int. vi
rum, et uxorem donationes l. 1. et toto tit. ff de donib. int. non preterea tempore libertati prestituto momenta
neum Serui dominium uxori acquiret ad effectum expediendae libertatis quatenus si ipsa uxor legis
libertatis obtemperans ipsa manumitteret d. l. 7. § ult. ff de donib. int. quo circa si uxor Seruum ma
numittere cesat, dominium Serui donati penes virum perpetuo remanet, qui Seruum vindicare maritus
ipse quando quidem potest, vel ut ipse manumittat si velit vel ut retineat si retinere maluit, atque idcirco

qui nullo dominij iure vibrato, atque etiam cum nullius nominati contractus iure vulnerato maritus dominium servi donati retineat, possitque vindicare, vt ipse Manumittat, vel non manumittat, ideo constitutio Marci in illa specie non prouocat; quam rationem Papinianus ex Sabino tradit ibi: dominio quippe penes maritum remanente, nequaquam effectum habebit constitutio quam rationem ita explicatam docuit Castrensis in l. si pecuniam § si de condictione causa data, eiusque suggressu nomine servio Gentilis lib. 2 de donationibus inter coniuges c. 9 D.D. Laurentius scriptos, ubi supra laudatus, cum rei dis. c. constitutionem Marci in contraria specie venditionis ideo prouocari, quia cum dominium rei venditae sit subaucte nata irreuocabile adeo, vt venditor manumissionis preter contractum non posit reuocare, nec preterea in casu reuocationis servum cuaderet libertas libertas propter facultatem penitendi, que in venditore residet ideo constitutio Marci in specie emptionis, et venditionis prouocat, que constitutio ratio tametsi ambobus inseruit illustranda observanda tamen pro nunc notanter quia nusquam apud interpretes non reperietis.

N. 3 Hoc quoque exemplo Magnus Papinianus cum eadem ratione in specie perfectae donationis militare animaduerteret constitutionem diui Marci sentiat, ad speciem servi ea lege donati, vt post certum tempus manumitteret protraxit d. l. mancipia ff qui sine manum. l. f. cum 20 ff de manum. l. illud 16 § 1. ff de manum. vind. l. 1. cod. si mancip. ita fue. obseruauit enim in specie perfectae donationis dominium etiam irreuocabile non minus quam in venditione transferri l. 1. ff de donationibus l. Senat. 35. ff de mortis causa don. l. perfecta 4. cod. de donationibus que sub modo l. 2. l. 3. l. vlt. 6 cod. de reuocandis donationibus, ita vt donatori integrum non sit ob legem libertatis doni adiectum dominium servi vindicare, vt ipse manumittat, licet sit, et quamquam ea sit donationis modalis natura, vt ob pactum adiectum reseruatum donatori de iure natura vel actio pres. ver. ad executionem pacti l. lege 9. l. cum res 22. cod. de donationibus l. hereditate et ff eodem titulo l. conditio ob causam non secutam, vt ipse donator, condicendo manumittat l. 2. et 3. l. dicta l. cod. de donationibus ob causam; vtrumque tamen remedium libertati periculosum visum est: actio pres. verb. non habet precisam executionem, ad factum sed potius in id quod interest conuentionem servari vel non servari regulariter resoluit, l. s. § et si quidem vers. sed vt donaueris mihi ff de pres. ver. et ibi glossa eiusdem legis fortunius in l. 7. § et ideo ff de pactis Bartolus, et scribentes in l. cum proponas 3. cod. de dolo, et in l. 5. § 1. ff de pres. ver. quare resolutione admissa periret libertas si donatarius mallet conuentionis interesse potius soluere, quam servum manumittere. Deinde condictio ob causam non secutam quia de donationis specie periculosior libertati fore, quia condictione admissa donator condiceret, quidem servum rescisso contractu, ceterum penes ipsum donatorem residere potestas penitendi, atque libertatem condictionis servi reuocandi quippe si interim dum tempus libertati prestitutum impleat facultatem donator habet reuocandi libertatem ad fauorem donatarij l. mancipia 8. ff qui sine man. argumento ex in l. quesitum 35. ff de seruis export. etiam condictione admissa atque servo recuperato eadem facultas potiori iure durarent, quia quod nostrum est sine voluntate nostra auferri nobis non potest. l. quod nostrum 11. ff de reg. iur. 2o quia condictio causam substantiam non habet precisum intellectum auxilij pro libertate ferendi: hoc enim duntaxat sentit de remedio manus iniectionis, manus enim iniectio auxilij pro libertate ferendi in actu venimus quod habet d. l. cum 20 § 1. ff de man. l. penult. vers. vtraque condictio ff de seruis export. et ibi Cuiacius lib. 8. questionum Papiniani, et lib. 9 respon. Pap. in d. l. 20. § ff de man. cum quia condictionis substantia non auxilio pro libertate, sed potius ius atque emolumentum persone condicentis importet l. ... titulo ff de condictione ob causam l. 5. § sed ff de pres. ver. ideo nullum ex enarratis iuribus, inde remedijs certum libertatis exitum spondet, quo circa Papinianus propter easdem omnino rationes absque D. Marci constitutionem suam ad speciem emptionis et venditionis restrixit, pro metius audacter et feliciter eandem constitutionem ad speciem donationis modalis porrigere.

N. 4. Sed in hoc articulo constitutionis Marci ad speciem servi donati a Papiniano protractae ingens emergit difficultas secunda in l. Stichum 122. § Flauius ff de V. O. quo loci non semel predicta extensio absecunda negatur. 1o quia in illa specie post moram Claudij donatarij, recte expedit Flauius donator per actionem pres. ver. vt libertatem per dictam servo donato Claudius imponat. 2o quia si Claudius donatarius libertate non imposita moriatur, recte agit Flauius donator cum herede Claudij donatarij per eandem pres. ver. actionem vt ...

vindicta donatus servus liberet. q. qa etia actione pres. ver. ad executione libertatis insuper haud ita Flavius donator actione prescriptis ver. habet ex stipulatu ad executione pene, q. mere obs. cavit donatu n manumisu, que vera nequaquam conniteret. si constitutio Marci servu donatu post donatarij mora liberaret l. ult. cod. si mancipiu ita fuer. alie, arguto tex. in l. rescriptu 10 ff depactis l. apud Celsu 4. §. Labeo 7. ff de d. mali exceptione; que ... vigetur in l. et d. casu quippe si constitutio Marci hunc servu donatu post mora donatarij liberaret actio pres. ver. tadversus Claudiu donatariu, qua adversus Claudij heredes cessaret: constitutio eni omne remediu ante verteret, l. causa 20 § ... manum. Sandi eadem principiis dificultas corrobat ex ult. responso. Flavius q. si neq. Flavius donator neq. cu Claudio donatario, neq. cu herede Claudij egerit: ipse servus donatus implorato iudicij oficio potest contendere de libertate sua uti concludit Scevola: q. si de libertate contendit liber ex cstit.

An quod dicitur ... N 9

tate dubio semper Marte digladiant interpretes Cuiacij imprimis lib 10. obser. c. 29 afirmat sibi exploratu esse Servidiu Scevola huius tex auctore cognovisse quide originale Marci cstit. stricti loquentu de servis venditis indiciu facit ex tex in l. verum 12. §. 1. ff de minoribus, quo loci Ulp. Scevola de constitutione Marci differente allegat, ceteru contendit Cuiac. eunde Scevola extensione cstitis a Papiniano factam, atq. ab alexandro approbata n cognovisse, ut pote morte interceptu, antequa ... dicta extensio invaluisset, quo circa cu in nostro § Flavius expresse agat de specie servi donati sub ea lege, ut vindicta manumittat, admirandu magnopere n e ~~cstit. Marci, sed potius ...~~ ... que semel, atq. iteru Scevola respondit hunc servu donatu liberu n esse ex cstit. Marci sed potius donatore act. pres. ver. indigere ad executione libertatis, vel servu ipsu implorato iudici ofi ... contendere de libertate debere arguto tex. in l. vix certi 53 ff de iudicijs. = Sed Antonius Faber lib 14 ... c. 4. adversus Cuiaciu respondit, adeo distare, ut Servidius Scevola extensione a Papiniano factam cognoverit, ut nunquam ipsa originale Marci cstit. cognoverit arguto tex in l. cum ... in ... ff de servis export. quo loci Scevola in specie servi ea l. venditi, ut post morte emptoris in liberta... moraret contra sententia cstitis Marci respondit, et que magis e quanda allegat D. Adriani cstit. ut ... hunc servum ita venditu, ut post tempus libertati prestitutu (ide post morte emptoris) liberu n ... fieret, sed indigere manumis. que actione ex vendito a herede emptoris exigeat ... Claudius Triphonin, vere consultus etateq. euo posterior respondit hunc servum post Marci cstit. saltem ... ipso iure esse ex quibus recte concludit servilia Scevola ipsa originale Marci cstit. n cognovisse nec dum extensione, a Papiniano factam, atq. ab Alexandro approbata. concludit deniq. Faber Scevola ... potuisse, aut cstit. aut executione cognovisse, qs Scevola ad tempora Marci n pervenit, ut ex ... responsis probare videt.

firmat ibide ... n ... respondidisse ... liberu n fore ...

Sed cu animadverteret Faber sententia sua vehement obstare tex in l. verum 12. §. 1. ff de minoribus, quo loci Scevola tractat de cstit. Marci ab Ulpiano allegat. respondet satis probabilit. verba illa, et magis se ut sententia cstitis D. Marci ad aufidiu victoriu hunc ide minore viginti annis ... cogletat. Scevola verba n esse, sed Ulpiani allegantis Scevola in quada specie legis alie sententie, que confligere videt. cu cstit Marci de qua cstit. Ulpianus ibi ex professo tract. et plane si tex verba, atq. stricta vim gramatica consideres responsio Fabri probabilissima e tractat eni Ulp. hanc specie, utru scilicet constitutio Marci liberu faciat eu servu, qui sub l. manumissionis venditi ... quide sit viginti quinq. annis minor, sed tamen alijs viginti maior: inde, querit, utru hic minor, adversus libertate ex cstit. competente restitui posit, cui questionis respondit Ulp. hunc minori restit. indulgeri debe re si ante tempus libertati prestitutu restituat, ceteru post tempus restitui n posset qs constitutio ...eu liberu fecit, contra libertate aute semel competente nulla e restitutio, l. si ex causa 9 § ult. ff de minoribus, cu vulgatis itaq. Ulpiani constitutio e cstit. Marci servu ita venditu a minore viginti quinq. annis, maiore tame annis viginti liberu ipso iure facere: notat tamen indistincte Ulp. se loqui de eo minore q sit saltem viginti annis

maior

N 10

Mayor anni ex l. Ælia Sentia prohibitus sit Servum ingratum Manumittere ~~qd Secula dicit~~ idem minori quoque minori qui omnino viginti annis minor proceu. dubio Distributio Marci Servum abeo ... liberum non faciet, qd cum lex Ælia Sentia Iure minori prohibeat Manumittere, uti Secula docet lib. 14 ff. ... (et in hoc solo articulo legis Æliæ Sentiæ Secula allegat ab ulpiano non indiversum tendo) procul dubio affirmandum est, inquit ulpiano lege Ælia Sentia contra Marci Distributionem ... quod si lex Ælia Sentia minorem annis viginti minorem prohibet omnino Manumittere in Senatusconsulto a fortiori eadem lex prohibebit Servum ita vendere, ut ab emptore Manumittatur: alioquin aperta esset via legis Æliæ Sentiæ eludendæ, cui rei Dit. ... excludit ex sua Sententia ulpiano Distit. Marci ad ... duos, cum ... Servum non deleti, nequaquam liberum facere quod ab illo minore vendatur, qui sit annis viginti minor, tametsi liberum faciat Servum Distributio ab eo minore venditum, qui sit minor viginti quidem annis dummodo sit annis 20 mayor ad hos enim posteriores lex Ælia iuncta Secunda Sententia non pertinet, sed ad illum dumtaxat minorem, qui sit annis viginti minor, atque ita observenus hic locus ... gendus cum Fabro ubi proxime laudato, aquo non discrepat Cuiacius, sibi omnino in ... in notis ad ... in l. verum 11. §. 1. ff de minoribus.

N. 11 Et plane quamquam non inficiemur Fabri Sententiam longe probabiliorem videri circa omnium iurium explicationem dissimulandum tamen non est male negari a Fabro Servidium Seculam ad tempora ... Marci prevenisse, extat enim tex. expressus, quem auctorem habet Seculam lib 30 ff. ... in l. Pamphilo 39 in fine principij ff de leg. 3. ubi Secula cuiusdam Divi Marci Distit. mentionem facit, ad quem tex. ... pondeas Seculam in eadem Divi Marci tempora non incidisse, esse tamen Divo Marco etate, atque ... teriorem, iuniores ... quos ... q. ... Secula ... Marco posteriores, quare fieri potest ut Marci distit. longe anteriorem ignoraset; eam autem ignorasse explorata est uti ex eius responso, atque ex nota claudi ... ret in d. l. ult. ff de servis export. quocirca decretarie Sentimus, Seculam ad priora tempora Imperat. Marci prevenisse, uti patet ex d. l. pamphilo 39 ceterum eundem Seculam morte interceptum ad posteriora Marci Imperatoris tempora non pervenisse, proindeque potuit Distit. ignorare, itque etiam extensionem a Papiniano facta et ab Alexandro tandem approbata in l. 1. Cod. si Man. ita fuer. alien. ut manu. — Denique ad plenam ... ex Distit. notitiam observandum est etiam Distit. nequaquam adeos Servos pertinere, quibus fideicommissaria ... intelligo ab herede legatario relinquitur. ... manifesta qd fideicommissarijs libertatibus succursum iam ante erat ex providentia Senat. consultorum Rubriani, et damusiani, quæ ipso iure libertates fideicommissarias imponebant, atque eo solo discrepabant, qd Rubrianum Senatusconsultum ius patronatus ... tis ob earum fraudem auferebat, damusianum autem Senatusconsultum ius patronatus ... non auferebat; horum Senatusconsultorum Sententias non moramur, qd sunt ab alijs iam tractatæ ... sunt tex. in l. cum vero 26. § sub venit 7. l. Nec cum 28. l. Si filius 33. § 1. l. neque infantes 10. l. ... § Senatusconsultum § qd ... de fideicommi. libertatibus.

N. 12 Iam vero postquam Divi Marci Distit. atque ... gationem summatim explicuimus ex eisdem Distit. et ... extensionis principijs liquido resultare videtur ad Aristonem ... aut esse prorsus inexplicabile, aut ad speciale Distit. extensionis qd exceptionis ... culto aliquo principio nitentem, ubi interpreti bene ... satis explicatum quippe ... nostra ex mente Aristonis ... de ... ita se habet scilicet neque Distit. Marci, neque Papiniani extensionem ad eum Servum pertinere ... donis causa ita traditum, ut post quinquennium a donatario manumittatur, qd quidem uti ex litera Aristonis a ... Sensu intelligimus donator post quinquennium, et moram donatarij per actionem ... executionem libertatis contra donatarium expediet, vel per ... non secuta Servum recuperaret ... qd certius per actionem rei vindicationis Servi donati ... uti ... Paulus ... trensis in l. Si pecuniam ... § 1. ff de ... causa data n. 2 quæ omnia neque cum Distit. Marci, neque cum extensione Papiniani competunt, qd si in predicta specie Aristonis extensio Distit. locum sibi vindicaret ... Servus donatus in libertatem ipso iure eriperet ipsamet Distit. omnia remedia anteverteret, tam ad executionem libertatis, quam ea quæ ad resolutionem contractus spectant l. 1. Cod. si man. ita fue. l. ... ... si ... non man. l. causa 20 § ff de man. l. illud 16 § 1. ff de manu. vind.

... duntaxat rei traditae, atque explicatis difficultatibus differamus. Consensu nostra ad Aristonem ratione specialem distinct. N 13
atque extensionis limitationem dixere, cuius limitationis ratio ita se habet nimirum Constitutio Divi Marci, [illegible]
... manumissionis donatos in libertatem eripit, quod Constitutio ipsa manumittendi potestati donatarij factum represen
tare, tanquam veri domini manumittere debentes, servi enim, qui ipso iure ob cessationem donatarij, vel venditoris
... manumittit eorum factum, tanquam dominorum representat, qua ratione contractus, et dominij possunt, licent quod servus eadem
ipse vendito, sive donatos manumittere, proindeque omnes effectus iuris patronatus, etiam post libertatem, de facto ipse
res donatarium, atque emptorem manent, quorum factum ... ipsa lex ... et, et representat ... ad simile ita ...
Servus 8. § 1. ff. de iure patronatus, l. sed si 10 ff. de in ius vocando l. nec 45 ff. de ritu nuptiarum, l. 3 § sed et si ff.
de legitimis tut. l. 3. § sed et si ff. de bonorum lib. l. 3 § 1. ff. de suis et legitimis, l. in fraudem 45. § a debitore 5. ff. de
iure fisci; nec plane lex aut Constitutio aliter potuisset donatarij emptoris, vel facti in manumissione represen
tare, nisi prius in donatario emptore vel dominium servi manumittendi supponat; quia manumissio ex illis quae
libus quae ab alio, quam vero domino celebrari non possunt, l. 3. et 4. cod. de his qui a non domino manu. quo circa lex ita
manumittat, ac si donatarius ipse manumisisset l. ult. in fine cod. si manc. ita fuer. l. sed si 10. ff. de in ius
vocando necesse omnino est dominium in donatario supponere, ut eius factum rite representet, et quamquam
donatarius ipse cui sub ea lege traditus est servus, ut manumittat, possit eundem manumittere tametsi idem
donatarius dominus plenusque non sit veluti in ea specie in qua servus manumittendus non ita donatur, ut tibi
... quo ad proprietatem et dominium, sed quoad possessionem, et usum duntaxat tradat l. 7. § penult. et ult. ff.
de donat. int. l. si pat. 4. ff. de manu. vind. arguto tex. in l. si quis 27 § 1. ff. mandati nihilominus tamen
manumissio, ab ipso donatario facta recte procedit, quia tametsi dominus non sit ad expediendam tamen liber
tatem momentaneum servi dominium pro adiutorio legis in ipsa manumissione nancisceretur cuius dominij ratione
libertas distat d. l. 7. § penult. et ult. ff. de donat. int. iuncta l. 3. et 4. cod. de his qui a non domino manumi
tunt, quae momentanei dominij adquisitio ad effectum expediendae libertatis a perseverante donatarij vo
luntate ... quod scire debet non aliter donatarium pacta ... libertate praestare posse nisi ratione alicuius
dominij saltem momentanei d. l. 3. et 4. cod. de his qui a non dno, ceterum si Constitutio Marci ob cessationem donatarij non
dominij, sed possessoris duntaxat voluisse manumittere, eiusque factum representare ... servet notissimis iuris
..., et naturis regulis si dominium saltem momentaneum ad effectum facti eius representandi transferret
... procul dubio dominium momentaneum, atque ius patronatus in donatarius invitus renitente quae transferret
ipse donatarius, qui cum ipse potuisset sponte manumittere manumissionem cum mora, et cessatione pret
ermisit; satis suam explicavit voluntatem, declaravitque nolle se manumissorem esse, proinde nolleque momen
taneum dominium in se defectu libertatis et iuris patronatus transferri, quo circa si lex, aut huius dona
tarij factum in liberatione servi donati representaret momentaneum dominium in eum transferret, in remi
tentem, invitumque transferret; hoc autem lex facere non consuevit, l. invito 69 ff. de reg. iur.

Cui rei sic ut Divi N 14
Marci Constitutio, atque eius extensio ad illos servos donatos non pertineat, quia tametsi quo ad usum et possessionem donis causa
tradantur, quo ad dominium, et proprietatem non traduntur d. l. 7. § penult. ff. de donat. int. quemadmodum eadem Constitutio
eiusque extensio ad eos servos non pertinet, quos quis procuratorio nomine, quo ad usum, et proprietatem recipit vel
procuratorio nomine idem ex effectu mandati post certum tempus manumittat, quo sensu Castrensis co
...t interpretari tex. in l. si quis 27. § 1. ff. mandati arguto tex. in l. si pat. 4. ff. de manu. vind. a qua interpreta
tione non multum distat liber invitus ad tex. in l. si pecuniam 5. § 1. ff. de condic. causa data licet in illis tex. interpre
tatione, aliisque iuribus ad hanc rem pertinentibus, plurimum aberret, uti facile infra videbimus, quae cum ita sint
... manifeste apparet nostram ad Aristonem rationem certam esse quod Aristo tametsi loquatur de servo donis causa tra
dito, ut ... quem nummum servavit, et postea a donatario manumittat, non tamen loquitur de servo quo ad dominium
et proprietatem donato, sed strictius de servo, quo ... usum et possessionem duntaxat donis causa tradito; quam assump
tionem plurima apud Aristonem concurrunt, atque imprimis verbum traditio, semel et iterum repetitum tam
in primo § quam in vers. alit, atque traditio non ad ... dationis solius que possessionis usque ad traditionem nudam

importat

in ipotest, sicuti atq. datio dominij translatione stricte inv oluit l. ubi 75. §. ult. ff. de V. O. l. ult. ff. de dat.
ob causam ata, certa comunem int. recitatio Cuiacij s. albi et Menoch. seq. §. ... itaq. inst. de action. 6. l. sine
76. §. ult. V. O. l. si traditio 4 ff. de usuris d. lib. 4. cement. c. 27. et 61. plur. 6, ossualdus. Deinde causae
ve. quinquenij memoratio evincat quasi ipsa temporis taxatio in solidum in dominium et proprietatem (quae sem
senata perpetua sunt) donatarij de usu, sed usum, et postea dumtaxat tradidisse. quas causa munit in va
lent Aristonem num de sola usu et usus traditione loqui ubi signant doctor Covarruvias lib. 1. var. c. 14. viss
Joannes Andreas ad Speculatorem tit. de cert. instrument. edit., §. nunc aliqua n. 12. Bartolus in l. vir. §. tauri, ff. de
V. O. Dominus D. Laurentius S., adorno Aristonis locum qui rei obstandi di ipsius q. in viaditone intendimus
licet donatori post moram donatarij duo iuris remedia parata habere videlicet, vel actionem praescr. ver. adim
ultionem pacti libertatis, ut omnes fateri necesse, vel actionem ob causam non sequuta, si velit donationem pactio revocare
quae actio ob causam licet munit in specie Aristonis actionem ad resolvendum contractum donatori non competere, sed potius
rei vindicationem, ratio est clarissima, quod cum supponamus in specie Aristonis dominium in donatarium transiss
tum nunquam fuisse, quinimo perpetuo penes donatorem mansisse arguto tex. in l. quod autem 7. §. penult. infra
ff. de donat. int., fateri necesse est solam vindicationem non vero actionem personalem donatori competere, quod nemo rem suam condi
cit, praeterquam a fure l. ult. ff. de usu fr. earum rerum §. ult. inst. de oblig. quae ex delicto.

N. 25. Ex qua decidendi ratione pleniore
sultat interpretatio ad textum alias obscurissimum in l. quod autem 7. §. penul. et ult. ff. de donat. int. ubi si ser
vus manumissionis causa uxori a marito donatus, ut eum mulieri intra annum manumittat: Nerva et Cassius
ut utrum Marci constitutio servum ita donatum liberum ipso iure ob moram mulieris faciat. Cuius ex Papini
Sabino Celsi respondet quod ante cum servum ex constit. liberum non fore, cuius decisionis rationem reddit ex praedictis sub
manentes atque vere declarandi omnino conformem: quod scilicet uxor donataria servi manumissionis causa dona
ti dominium in toto anni intervallo non nanciscitur, nisi eo praecisso tempore, quo uxor sciens et volens
manumissionem expediat. quae vero tantum in §. penul. et ult. disertis verbis reddit; ceterum si interoga
cur illo tantum tempore expediendae libertatis dominium momentaneum uxor nanciscat facile
respondebimus affirmando, ob inter dictas int. virum et uxorem donationes id etiam manere, ut interim dum ma
numissio servi celebrat. dominium uxor non nanciscatur, ne ex dominio, et operis servi manumitten
di locupletior fiat — quamvis enim manumissionis causa donatio int. virum et uxorem consistat l. si ... ...
5. ff. de castrensi peculio l. constante 24. §. si vir 4. l. si vir 62. cum l. seq. ff. soluto matrimonio l. ma
ritus 22. cod. de donat. int., haec tamen donatio illud temperamentum habet ut non antea dominium servi
donati in uxorem transferat; quam manumissio ipsa absente volenteque muliere celebret. vel tamen
sed ad effectum expediendae libertatis momentaneo saltem dominio uxori indigeat l. 3. et 4. cod. de his qui a non dom.
ipsomet manumissionis facto momentaneum servi dominium l. adiuvante nanciscit.

N. 26. Porro tota haec decisio
ex nostris prius explicat. Nam minime ideo constitutio ... Marci servum ita donatum post uxoris moram in libert.
tem vindicavit quod uxor vero ipsa servi domina invenit, immo ea invenit dominium, et manumissioni atque
ni patronatus remittente muliere enim quae sponte sua manumittendo potuisset dominium servi et
ius patronatus liberti congruo tempore adquirere, et tamen in manumissione cessavit satis declaravit
se nolle dominium, patronatumque lucrari: quinde quod constitutio Marci hunc servum non liberavit, quod cum oportere
constitutionem ipsius uxoris donatoriae factum repraesentare l. ult. cod. si man. ita fuer. impossibile est eius personam fac
tum in manumissione repraesentare, quae servi manumittendi dominium non habeat, quae est prima ... Pa
piniani, et Sabini ratio ibidem reddita, et quamvis absolute loquendo, potuisset lex momentaneum domi
nium in muliere transferre, ut eius factum in manumissione repraesentaret hanc tamen dominij trans
latione lex fugit ne videat, dominium in remittentem invitamque mulierem transferre arguto tex.
l. invito 69. ff. de reg. iur. ex quibus constat recte decidit Papinianus et Sabinus perseverante mariti vo
luntate non posse constitutionem in locum facere, quod eum faciat perseverans mariti voluntas si mulier illum
facturam repraesentandum est manumissioni, et patronatum resti... suus est quod ... ex allegatis ...

q. 3cludit post mortem ipse servum suum vendicet ut libertatem imponat, si velit, vel retineat ser um si retinere malit. qua interpretatione rite perceptâ delendum omnino est quod ad hunc tex. scripsit Scipio Gentilis lib. 2. de donib. int. c. 9 retinenda tamen est interpretatio D.D. Laurentius Stro. qui ab hac inter pretatione non discrepat.

Illud tamen apud utrumque interpretem desideramus, quod Ulp. Sabinus et Papin. n. 17
docent scilicet mulierem post moram, et tempus manumissioni prestitutum non posse servum manu mittere tametsi tunc ipsa velit, quod sola in utroque §. exprimit, et magni momenti est ad interpretationem tex. in l. si pecuniam §. 1. ff de donatione causa data, de quo statim disseremus; quo circa, ut huius sententiæ rationem castrensi, et Bartulo reddamus, dicimus ideo mulierem post tempus libertati prestitutum servum donatum ma numittere non posse, quod ius iam marito ob moram mulieris adquisitum ad condicendum, vel vindicandum servum auferri per factum mulieris non potest. l. si pat. 4. ff de man. vind. quin immo si verum amamus momentaneum illud dominium quod mulier manumittendo adquisiisset, si iusto, congruo tempore manumisisset adquirendum erat ex legis bene ficio ut libertatem expediret, post tempus autem et moram etiamsi manumittat dominium illud ex legis benefi cio in uxorem non transferat, ne alioquin lex iniuriam marito faciat, cui ob moram uxoris ius vindicandi, vel condicendi adquisitum iam est arguto tex in l. si pat. 4. ff de man. vind. Denique in hoc tex. illud observandum est, scilicet donan di interdictionem inter virum et uxorem impedire non posse donationem servi manumissionis causa factam tamet si ex tali manu missione ius patronatus resultet uxori manumittenti adquirendum, d. l. si mihi ti. 6. ff de castrensi peculio l. ma ritus 22. cod de donib. int. cum supra citatis vero est duplex 1a quod ius patronatus stimabile non est l. 5. § ult. ff de pres. ver. l. nemo 126 § 1. ff de reg. iur. 2a vero est quod ius patronatus quod mulieri per manumissionem servi donati adquiritur non in tendit directe ad manus, sed per quamdam consequentiam resultat de his autem, quæ per consequentiam resultant mag nopere in iure non laborat, l. 1. § 1. de ad. minist. tutorum tam de mala difficultas, quæ resultat ex tex in l. si quis in princ. ff de leg. 2. ad presentem tractationem non pertinet, ideoque subsedimus

Sed adversus nostram rationem, atque precedentem ad Sa n. 18
binum, et Papinianum interpretationem graviter obiicit tex in l. 5. § 1. ff de donatione ob causam, ponit servus manumissionis causa non de traditus non datus, ut post certum tempus manumittat in qua specie duo sunt contrarii casus decidunt; primus quia sub quod persona illa quæ servum tradidit ante manumissionem congruo tempore, penitentiam egit eaque persone accipi enti notificavit, ne servum deinceps manumitteret in qua specie persona illa, quæ servum acceperat non obstan te penitentia et legitima notificatione, servum sibi traditum manumisit. querit vero liberum illum fecerit, res pondet consultus libertatem quidem efficacem esse; ceterum manumissorem condicione ex penitentia obligari, ut domino pe nitenti refundat id quod eius interest servum manumissum non esse. 2us casus est huic contrarius, quod scilicet persona quæ ser vum manumittendum tradidit in eadem voluntate perseveraverit; ceterum persona accipiens suo congruo et iusto tempore cessavit, nec manumisit, querit utrum servus ex constitutione Marci in libertatem ipso iure rapiat et respondet Ulp. constitutione eum servum liberum facere, si tradente tempore manumissionis prestituto non penituerit. Plane utraque decisio doctorum ingenia omni quo torsit, presertim Antonii Fabri in illa adhuc non penituerit. Plane utraque decisio ... quod, locis si fas est ita dicere potius debeat, quam ratiocinat; nos vero utrum tex. et in l. 5. § at a do ff de pres. ver. quod locis si fas est ita dicere potius debeat, quam ratiocinat, nos vero utrab ult. casu ut pote vigentiori initium capiamus illustra nostra rationem, eiusque rationem facile inducimus, quippe in hac specie servus donatus non est; sed traditus manumissionis causa, ut post certum tempus manumittat et tamen constitutio Marci servum liberum facit; quod defectus dominii, quem apud auctores sicut nos, et Papinia num consideramus in causa non est, quominus Marci constitutio procedat si quidem in hac specie procedat; prinde ces sandum est legem ipsam momentaneum dominium in personam accipientem etiam invitam transferre, ut lex pos sit eius factum representare: alioquin lex eius factum representaret, si dominium, et manumissionis capacem accipientem non inveniret arguto tex in l. 3. et 4. cod. de his qui a domino l. ult. cod. si manci ita fuer. alien: cum aliis in nostra ratione decidendi elucidatis.

Rursus primus casus longe difficilius est quod si servus non n. 19
datus, sed traditus dumtaxat est manumissionis causa non potest persona accipiens post legitimam, et notificatam

penitentiā domini efficacē libertatē servo imponere tex expressus in l. si pat. 4. vers. si autē deman
vind. quoloi in cassu fortiori penitentiē n̄ dū notificatē servus a filio ex mandato patris manu
missus libertatē n̄ nanciscit: q. in cassu penitentiē legitime d. eo tempore notificatē manumi
sio n̄ valebit, rō autē tā in cassu ignorantie, quā in cassu scientiē ~~patet q. serviens~~ ē manifesta
iuxta Castrensē, et Bartolū in nrō tex de cassu scientiē patet, q. lex cuius auxilio persona accipiens
in ipso actu manumissionis, acquisitura ē servi dominiū, nequaquā daseret ad dominij acquisitio
nē, ne lex ipsa ductū illicitū occurrere videat, d. domini voluntatē, cuius ex penitentia notifica
ta adquisitiū iā ē, uti Castrensis, et Bartolus sapient. docent de cassu autē ignorantiē, rō ē certa, q.
tamet si penitentia domini notificata n̄ sit lex tamen illā n̄ ignorat, eadē enī nihil per rerū
natura latet, l. cū q. da 3 o. § q. dicit ff de adq. hered. l. sed et si 28. § ult. ff de iudiciis l. cū ad tempus
87. ff de reb. creditis, quo circa dominiū servi manumittendi ad expediendā libertatē in personā
manumittente lex n̄ transfert, ne lex ipsa videat ius penitentiē (sibi iā cognitē domino penitenti auf
erre. q. ē acerrima rō tex in l. si pat. 4. verso si autē ff de manumissis vindict. alit atq. si ab initio
dominiū servi in accipientē translatū iā esse; tunc enī persona manumissura, etiā post penitē
tiā notificatā, aut n̄ notificatā libertatē servo si vellit imponet. q. cū dns iā sit sine novo legis
auxilio n̄ potest n̄ liberare eū, quē manumittit tex. expressus in l. creditor § E. ff de servis exportan.
l. hoc iure 19. § 1. ff de donib.

n 20 Enī vō hic tex. ex paucis ē qui altissimas in iure radices agunt,
quas divertere nimiū asperosū ē uti, et glose, et D.D. fatent. et primū Ant. fab. in vati ad hunc tex
a quo in effectu n̄ dissentit D. D. Laurentius Stā de S. Pedro arbitrant. utraq. Ulpiani decisionē quoad
effectū efficacis libertatis verā ēē, sive enī post notificatā penitentiā servus manumissus fit, ef
cax libertas competit sive voluntate Dni perseverante persona accipiens in manumissione cesaverit
constitutio Marci servū in libertatē rapit. et plane in hoc articulo circa utrumq. cassū, utq. interpreta
te sentit; sed tamē iudicio nrō in eo n̄ recte sentiunt, quatenus in primo casu docent, q. si post notifica
tā penitentiā servus nihil ominus manumittat n̄ competere Dno condonē ex penitentia ad repetitio
nē eius, q. iā sit servus manumissus n̄ ēē quē nō competere Dno debere actionē nominatā mandati
arguto tex. in l. si hominē 30 ff mandati, et l. si qs 27 § 1. ff eodē. p. inde q. et textū nrū a sua ru
brica, p. quo loco peregrinari censent atq. verba illa. <u>atamen actio ppt. penitentiā competit ei
qui dedit</u> Tribonianī ēē condictionē ex capite penitentie servi Dno imprudent. cedentis, vel saltē
durius faber agere cū Triboniano videat. censet verba predicta de condonē ex c. penitentie, alt.
ex revocatione mandati oriat arguto tex in l. et si qs 14. § si autē 2. ff de religiosis, et sumtibus funerum
n̄ actio directa de dolo, sed actio mandati ppt. dolū decernit, uti ad illū tex D.D. et repetentes ep
pret. q. n̄t.

n 21 Denīq. ut ita senciat faber movet. rōne, et authoritate, rō ē q. hic contractus <u>do ut ma
numittas</u> n̄ ē ut ipse arbitrat. contractus innominatus do ut facias, sed ī nō contractus nominatus <u>ma
mando ut manumittas</u> p. inde q. actio ex mandati revocatione proficiscens nominata actio man
dati ppt. penitentiā ēē debet, n̄ condictio innominata ex penitentia, que ppria ē contractus innomi
nati. l. 3. § 2. et 3. l. ult.ª ff de condone causa data auctoritas p. fabro expressa etiā videt, in d. l. si homi
nē 30 ff mandati, quo loci Africanus in eadē uti videt, specie docet q. si hominē tibi dederim
ut manumittas eū q. d. quo tempore manumittere procuratori meus ob iustas rōnes prohibuerit, noti
ficaverit, et tu revocatione n̄ obstante adhuc manumiseris docet Africanus libertatē quidē manu
misso competere, q. vō tu nō manumis. ē, arguto tex in l. hoc iure 19 S. ff de donib. ceterū actionē nomi
natā mandati n̄ condictionē ex penitentia mandatori competere ad repetitionē eius, q. interest, ser
vū post mandati revocationē manumissū n̄ ēē q. etiā in nra specie n̄ condictio ex l. pe
nitentie, sed nominata actio mandati ppt. revocationē actori decernenda ē ī fabro et al.

+ DD. P. Laurentius S[to] de S. Pedro Speciose, quidem, sed tamen omnino falso quinimo inno
minata actio condictionis ob penitentiam ab Ulpiano actori in nostro tex bene decernit.
Ratio apparuit N 22

redit eatamen fortunius non habuit in l. 7. § et ideo ff de pactis, neque Rafael Conanus in l. 5. infra in
ff de condone causa data, neque Casialupus in tract. de pactis q. 6. n.° 14. animaduertunt enim hunc contractum
do tibi, ut manumittas non esse contractum nominatum mandati, mando ut manumittas quinimo esse
innominatum contractum do ut facias. Ratio quia hic contract, do ut manumittas non incipit a pacto, et conventione
sed ab executione, atque efficaci datione uti per se patet. Porro mandatum, ut pote contractus consensu, et conventio
ne substantialiter constans, nunquam are atque executione, sed a conventione, et pacto incohari debet § 1. inst.
de obligationibus consensu constantibus, l. 1. et toto tit. ff mandati; licet enim hic contractus do ut manumittas
quandam formae similitudine ad nominatum contractum mandati accedere videat, re tamen ipsa inter
se differt, quia ab executione inchoantis non a reciproca conventione utriusque contrahentis inchoat. quo exem
plo etiam supra c. 2.° in fine docuimus hunc contractum do tibi centum ut Romam eas, non esse contractum nomi
natum locationis, sed imo innominatum contractum esse do ut facias l. si pecuniam 5. ff de condone ob causam.
Subinde docuimus hunc contractum do tibi centum, ut mihi Stichum des, vel hunc do tibi centum ut tunicas accipias non
esse nominatum contractum emptionis, et venditionis, sed innominatum contractum do, ut des, vel do ut facias l. ult.a in
prin.° ff de condone causa data l. penult.a vers. sicut si pecunias dedisset, et tunicas acciperet ff de pres. verb. cir
ca quorum iurium veram interpretationem audiendi non sunt Cuiacius lib. 5. q.[na] Pauli in l. 5. ff de pres. verb. et lib 23.
observat. c. 29 Oualdus lib 13 comment Donelli c. 1. litt. S. et lib 14 c. 21. litt. B. Forcadeus in geomantia dia
logo 49 n.° 4. Duarenus ad tit de condone causa data c. 2. quinimo constanter affirmandum est contractum illum de quo Ulpianus
noster loquitur innominatum contractum esse do ut facias neque obstat tex ind. l. si homine 30, et l. si remunerandi 27. § 1.
ff mandati, quia censemus iura illa stricte accipienda esse iuxta rubricam cui subiacent cum d. l. sub rubrica
mandati collocent. Credendum est in illis substantialia mandati requisita intervenire, arguto tex in l. sci
endum 30 cum vulgatis ff de v. o. cum autem potissimum mandati requisitum sit, ut conventio pactumque mandatum
praecedat § 1. inst.° de oblig.at consensu constantibus iudicandum necessario est in illis iuribus requisitum illud
precisse tamet si ab Africano, (seu potius a Siboomiano) expressum non dicat: supponendi enim sunt termini
habiles ad contractum mandati, de quo ibidem agitur uti ex rubrica patet. ob quam rationem Ulpianum nostrum in nostro tex.
in diversum sensum accipimus quia cum speciem nostram tractet sub rubrica, et tractatione de contractibus inno
minatis (qualis est rubrica de condone causa data) censendum est substantialia nominati contractus defuisse, et
a pura executione contractum inchoatum esse, quod in generatum est innominatis contractibus respectiues uti patet
ex enarratione Pauli in l. 5. in fine principii ff de pres. ver. quod et nos admonuimus ad plurium
iurium interpretationem supra c. 2. iuxta finem.
Duo Denique circa hanc primam huius tex. partem ad N 23
notanda sunt primum est quod condictio ex penitentia semel nata, penitentia non aufertur, tamet si condo.
ad rem ipsam repetendam post implementum accipientis reddat impossibilis arguto huius tex, in quo
etiam post servi manumissionem conservat condo ex penitentia quod signanter docuit hic Castrensis
n.° 2. et 3. et in l. 3. § 2. et 3. ff eodem tit. quia in l. 1. ff de condone sine causa 2.° loco observandum est condonem ex
penitentia non semper ferri ad rem ipsam traditam, sed etiam ad rem diversam arguto huius tex in § seq.ti
ubi pecunia data est, et tamen servum condicit, notavit post Castrensem fortunius in l. 7. § et ideo
ff de pactis) vel ad id quod actoris interest, quemadmodum in nostra specie de qua, et glossa, et Bartolus,
et Castrensis arbitrant condonem actori decerni ad id quod eius interest servum manumissum non esse ni
si Mallonus 2.° loco cum fortunio et Castrensis dicere in hac specie condonem ad ipsum servum repetendum
semel natam, etiam post manumissionem ad eundem servum petendum durare: ceterum quod servi resti
tutio ob efficacem libertatem impossibilis facta sit condemnationem ex officio iudicis in id quod interest

resoluitebene

res sui debere, sicuti distinguit in omni specie debita atque per culpam debitoris subducta, vel empta arguto tex. in l. Servum 91. § 1. et ult.° ff de v. o. de quo articulo nos abunde disceruimus in commentariis ad Caiu nostru in l. Neratius 66 ff de cdone indebiti.

Et hec quo ad primam sumpte partem expeditissima sunt in quibus explicandis alii magnopere illaqueant. Succedit 2.° nostri 7224
tex. pars, que nostram ad Aristonem cdonem aperto marte oppugnat. Si quidem in specie solius traditionis nude non dationis cum dominio coniuncte Ulpianus docet Marci constitutionem locum sibi vindicare, atque servum ita traditum ob moram accipientis in libertatem ipso iure eripere, si tradentis voluntas perseveret. Sed in hac specie, ut que res ipsa est paucis explicemus, dicendum cum Cujacio, et Castrensi ubi proxime laudatis Ulpianum non loqui de nuda traditione, quo ad usum et possessionem servi duntaxat, sed de vera datione, cum dominio quiritario coniuncta. Quam assumptionem evincit verbum dedit in postremis verbis ab Ulpiano semel, et iterum usurpat. Porro verbum dare dominii translationem importat l. ubi 75. § ult.° ff de v. o. § si itaque discretis inst.° de actionibus, ut notant DD. in l. ult.° ff de cdone causa data. Rursus id ipsum in evitabili ratione probat; quia in casu nostri tex. post penitentiam tradentis quovis tempore notificatam accipienti, potuit accipiens ante manumissionem verum servi dominium habebat: alioquin si solam possessionem et usum habuisset, lex cuius auxilio dominium in actu manumissionis ad expediendam libertatem, adquirendum erat dominium in manu mitentem personam non transfert, ne alioquin lex ipsa videretur cdonem ex penitentia tradenti domino adquisitam ei auferre in actu illicito, ut per legitimam penitentiam ante verso: quod ergo tex. in l. si pat. 4. vers.° sin autem ff de manumissis vindicta.
Neque obstat verbum tradiderit ab Ulpiano nostro in principio nostri tex. usurpat. quia preterquam quod hoc verbum ab ipso Ulpiano infra explicat, dum de verbo dandi semel et iterum mentionem facit: illud insuper notandum est non omnino in specie verbum traddere, pro verbo dare accipi possunt, quia omnis datio, atque dominii translatio initium a traditione nancit, capit. 1. ex empto in princip.° vers. et in primis ff de act.° empti l. 4. vers.° sive fructus ff de usuris, § per traditionem 40 inst.° de rerum divisione l. quia ratione 9. § hee quoque 4. ff de adq. rer. dom. quo circa non dubitant. affirmandum est cum Fortunio, et Castrensi Ulpianum nostrum stricte loqui de datione rigorosa coniuncta cum dominii translatione ita ubi hic contractus do ut facias ex tali negotio resultet

7225 Quo princip.° supposito facilis est inter Aristonem et Ulpianum reconciliatio. Nimirum constitutio Marci, que originaliter de servis venditis lata est, et deinde ad donatos porrecta, etiam ad servos datos, ut manumittant porrecta paulatim est presertim in contractu innominato do ut facias, ut Ulpianus noster tractat. Ratio extensionis ex nostris principiis obscura iam non est, quia constitutio Marci personam manumittere debentem cum vero servi manumittendi dominio reperit, necesse non habet hoc dominium in invitam remittente quasi personam transferre; iam enim ex tempore ipso traditionis dominia facta est, uti ipse contractus sonat do ut facias, proinde nulla naturalis civilique iuris regula ulterius potest constitutionem representare factum, persone manumittere debentis ad hoc enim ut eius factum representet, tanquam si ab ipsa persona manumissio procederet latum est tale personam dominam iam l. 3. § 4. cod. de his qui a non domino. proindeque sapienter Ulpianus in nostra specie docet servum ita datum, iure ex constitutione Marci evadere, si voluntas domini perseveret; alioquin si iam tradentem, penituerat constitutio liberum non faciet, tametsi penitentiam notificata non sit, uti supra docuimus, ne alioquin lex ipsa cum penitentia tradentis etiam non notificatam cognita tamen esse videat tradentis auferre conditionem ex penitentia iam productam ex tex. in l. si pat. 4. ff de manumissis vindicta. quia cum ita se habeant in specie Ulpiani, diversa affirmanda est in specie Aristonis in qua ex nullo vestigio constat servi dominium in donatarium translatum esse uti ex Covarruvias, Joanne Andrea, Bartulo, et DD. Laurentio Santos supra docebamus.

[illegible] ad Afr[icanum] [illegible] resultat [illegible] ad Africanum [illegible]
[illegible] dati [illegible] Fabri refellit [illegible] tamen [illegible] Africanus [illegible] [illegible]
[illegible] patientia, et revocatio mandati [illegible] tempore
mandatario notificata fuit, de qua specie Africanus docet liberum esse, quidem clarum est arguto et
evidentis in hoc iure [illegible] §. 1. ff de dolo [illegible], et tex. in l. quesitum 8. ff de servis exportandis [illegible]
[illegible] mandati decursu [illegible] manumissionis ad id [illegible] intersit servum non fuisse manumissum [illegible] de
[illegible] manifestum [illegible] ex rubrica [illegible] ibi interesse nominatis [illegible] mandati [illegible]
dandum vt manumittas n. v. innominatis do vt facias. si tamen [illegible]
[illegible] ea specie fuit, si mandator [illegible] in eadem manumissionis voluntate perseveraret mand[atarius]
[illegible] autem moram contraxisset, in qua specie inveniuntur affirmandum est constitutionem Marci in libertate
[illegible] [illegible] rapere: Res est conspicua, quod servi manumittendi dominium in mandatarium ab initio tra[ditionis]
[illegible] translatum esse; uti plurima indicia apud Africanum eminent: 1.º verbum dare ab Africano
[illegible] 2.º verbum prioris domini, cuius meminit Africanus, vt indicaret mandatarium esse
[illegible] verum quod dominum. 3.º atque indubitabiliter quod mandatarius in illa specie etiam post notificatam peniten[tiam]
[illegible] servum ad libertatem cum solo actionis mandati da[illegible] eficacem produxit, quod esse erat ante ma[nu]-
missionem dominum arguto tex. in l. 10. §. 1. ff de donationib. et l. quesitum [illegible] ff de servis exportandis.
que omnis eficacia, eminent mandatarium in illa specie dominum esse. [illegible] vero dominii
nihil aliud desiderat, quod dominium in persona manumittere debente, ut quod perseverante [illegible]
[illegible] voluntate dict. l. 5. §. 1. ff de donatione ob causam arguto a contrario ex d. l. 7. §. penult. et ult.
ff de donationib. in l. notiss. Marci constitutio de servis venditis lata, que prorogata fuit ad servos do-
natos, et paulatim extensa ad servos ex innominato contractu datos, etiam porrigenda est cum Afri-
cano propter rationis identitatem ad servos sub contractu mandati datos, vt manumittantur. Porro hec
eadem interpretatio applicanda etiam est ad textum in d. l. si quis 27. §. 1. ff mandati, ita vt maiore rem da-
gines [illegible], ille non requirat.

Sed Adversus hanc inter Aristonem, et Ulpianum interpretationem, graviter argui n. 27
ex tex. in l. 3. § sed, ibi 3. cum duobus segg. ff de donatione causa dato, quorum textuum complicata series pru-
dentes pres iuris interpretes movit, vt inter obscuriora iuris loca hunc connumerarent: et quidem bene
quod altiora innominatorum contractuum principia, in hoc tex. nota explicant; quod impli[illegible] universi
versi eiusque species proximas nostras ad Ulpianum interpretationem evertere videntur. Prima species
est de eo, qui rem aliquam accipienti dedit vt servum proprium accipiens statim manumitteret: de qua
specie docet Ulpianus, quod si persona accipiens omni dilatione remota servum proprium non ma-
numiserit decerni persone inchoanti debere donationem ob causam non secutam, 4. conditionem ob peni-
tentiam ad repetitionem rerum datarum, que prima species liquido confirmatur ex tex. in l. 5. §. ad [illegible]
[illegible] de praes. verb., et l. si tibi 7 ff de eodem tit. l. non omnis 18. vers. veluti si tibi ff de rebus credit.
l. si quis 10. ff de manumissionibus. tex obscurius, et electus in l. periculi 5. ff de nautico fenore =
2.ª species est de eo qui rem aliquam accipienti dedit, non vt statim, sed vt designato postius tempore servum
proprium accipiens manumittere: de qua specie [illegible] docet donationem ob causam ante designatum tempus
inchoanti non competere, post moram autem, et tempus designatum conditionem ob causam competere
illa tamen dennotatione adiecta est que, quamvis verum sit conditionem ob causam post
tempus et moram competere, conditionem tamen ex cap. penitentie etiam ante moram
competere, de qua specie aliqua iura loquuntur inter proxime enarrata pre-
sertim tex in dic. l. 5. §. at cum do ff de praescriptis verbis, et tex in d. l. 19 vers.
veluti ff de Reb. cred. = 3.ª species est de eodem servo intra tempus manumitten-
do qui tamen ante manumissionem moritur de qua specie docet [illegible] quod si
post

moram accipientis servus moriatur Conditionem ob Causam ~~[illegible]~~ non secutam decerni inchoanti debere, si vero ante moram et Culpam accipientis moriatur Conditionem ob Causam Cessare iuxta sententiam proculi = 4 et ultima species est de eo qui pro servo intra Certum tempus manumittendo nihil in antecesso dedit, promisit tamen per pactum expressum domino servi se vel pecuniam vel rem Certam daturum, si accipiens servum proprium suum statuto tempore ex pacto manumittat, servus autem ante moram domini mortuus est queritur in hac specie de iure dominii, quod servum propter eius interitum sine Culpa sua Contingentem non manumisit. De qua specie docet Cujacius Certi Conditionem generalem sive actionem prescriptis verbis specialem domino servi ad persequutionem rei pro libertate promisse competere. de hac enim generali Conditione, sive prescriptis verbis personali actione interpretandum esse verbum Condictio apud Ulpianum Vicon[?] de Conde ob Causam quam animadversionem post Bartolum et Castrensem fortunius adnotavit, et Cujacius lib 9 quest Paul in l. 5 § at Cum do ff de prescrip verb. Enim vero omnes iste decisiones, tam Circa nostram de Constitutione mareg[?] Conclusio.

Ad eu pertinere possit, nec debeat, tametsi res in contractu deductae sine mora, et culpa de
bitoris interierat nimirum, iam illud vulgo iactatum, scilicet interitum rei in obligatione deductae sine mora, et culpa
contingentem debitori liberationem parere, ad contractus innominatos spectet, in quibus vel creditoris mora in
tendo intervenit, uti in contractu emptionis, et venditionis l. 1. l. necessario 8. ff de periculo, et commodo rei venditae, vel
ex l. contrahentium, l. voluntate morientium, l. re ipsa aliqualis mora solutioni iniicitur l. ex legati 23. ff de V. O.
l. inter sacras vers. nam et eius ff eod. tit.; non vero ad contractus innominatos, in quibus ex parte personae ab executio
ne inchoantis nullum obligationis vestigium est: quae est unica ratio poenitentiae in contractibus innominatis. Alii, alias
poenitentiae rationes, cum Baldo, et Bartulo, et Butrigario investigant, videant mihi non deesse in scriptis quae
vere cur rei dictum est, et apud Ulpianum nostrum condonem saltem ex causa poenitentiae personae inchoantis decernendum debere, tam
Stichus manumittendus, sine culpa, et mora accipientis domini moriatur; atque ita senserunt Donellus ubi supra
laudatus Carondas ad l. 23. ff de V. O. Antonius lib. 2. disputationum cap. 29. qui omnes movent perses in d. l.
ff de condictione causa data.

Et plane quamvis difficultas ista omnibus interpretibus inexplicabilis esse videatur; nos tamen cum
Castrensi, et Bartulo, illam superavimus, si animadvertamus, verum quidem esse personam ab executione
inchoante, in proposita Ulpiani specie, nullo naturali, aut civili iure obstrictam contractum inchoatam
atque insimul verum esse nullam moram, culpamve accipientis in specie in illa intercedere
intervenit tamen talis circumstantia ex parte inchoantis, quae Stichi manumittendi damnum
inducit quod ad periculum debitoris causat siquidem ex pacto, et lege ab inchoante imposita Sti
chus manumitti non debuit, sed post certum tempus: hanc enim strictam speciem tractat Ulpianus
ibi quod si tibi dedi ut intra certum tempus manumittas. porro si persona, quae ad contractum inchoan
dum hanc dilationis legem contractui non iniecisset, sed iure daret, ut Stichum pure, et festinanter, manu
mitteret persona accipiens statim manumisisset, ita ut servus iam dudum manumissus, nihil tamen salt
inchoanti personae detrimenti periret, non vero debitori, qui servum iam pridem manumisisset nisi lex
contractus libertatem distulisset, iam vero quod debitor hoc damnum iacturam quae ob legem in eo

hanc

... ipsa il. bonum e Creditori ... n debitori accipienti, sed creditori ... anti perire: itaut ... quique ... ipsi creditori pereat n debitori: Alibi atq cuiacius censet lib. 23 obser. c. ... et lib. 5 q. pauli ... Pauli, quo ... admirat ...
... eo Sensu creditori perire q. creditor patiens ... eius ... post interitum sine culpa stipulante ...
... pecunia progata n mere incoanti creditori: q. dto ob cam n sequta, ita te ex penitentia ...
Ejg modis dicemus etiam Doneli ad tex. int. s. 6. Celsi ... de ... sed ... Ronal ... et Stich.
... creditori, perit q. dto perit uti verba Vlpiani expressi habent, et pertea videndus ad interpretationem tex. in ...
... Scyphos denegat ... ob cam ... ex penitentia, q. bdn ... mortis causa ... ante ...
... ppt dilationem libertatis in pacto expressa.

Quae cum ita se habeant apud Vlpianum in d. l. 5. alit ... n 34
... habet apud celsum in d. l. vlt. ff de dtione cao data ... ex parte incohantis ... dilatio
... prestationis: quinimo presentabiliter pecunia representata e, et statu Stichus mutua vice prestet: ... ato
... necesse sit asserere nulla mora, culpa ve accipientis intercessisse, sed ... fatali casu Stichum perisse; nihilominus
... tamen asserere pariter necesse e, casum atq fatalitatem Stichi ... stingisse ppt pactum persone inchoantis: ... nulla mo
... ne mutue presentationi ... pindeq. damnum et iactura causa n e ppt aliquam legem ab inchoante
... sensendum e ... eodem modo periturum fuisse, etiam si nullus contractus intercessisset: q. pariter tex in d. s. § vlt.
... ipsi adhuc servus obijsset ff de dtone ob cam ... terminis secudit regula ... que cum docet periculum, damnum q.
... ab incohante spectare n debere: cum enim nullo nati, ciuili ve iure obstrictus ante dationem, et post dationem manent ...
... prete. e cum dicamus contractus periculum ad eum spectare debere: quinimo asserendum e incolumem ei manere
... dtone ex penitentia, q. numquam obligatus fuit arguto tex in l. 7. § penult. ff de dolo ... int. et plane si servum
... (q. insinuat Cuiaci. libr n disequentur lib. 5. q. pauli in l. 5. § datum ff de pres. ver.) aliquatis culpa sal
... presumpta debiti accipientes in specie celsi agrauat, cum enim pure pecuniam accepisset, et pure Servum representasset,
... culpa e in dilatione prestationis, in cuius dilationis int. usuris mortuus e Sthicus; si ... iuxta
... contractus prestauisset, sibi n periret, sed incho ... ao facto.

Quae int. Vlpianum, et Celsum ... n 35
... e cuiusq sapientis intellectum sedare in nimio potuisset, ni fortis tex obstare in l. 5. § 1. vers. q. Scyphos ff de pres.
... antiqua int. pretus cuiaci. quo loci cauet q. si Scyphos tibi presenti ... dederim ut Stichum mihi presentior
... Stichus ante moram, et culpam suam moriat debere Stichi; periculum atq interitum ad me creditorem inco
... spectare n ad te debitorem accipientem, utpote q. sine mora, et culpa existat ... regula rei in obligond
... interitum recepto ad creditorem n ... debitorem spectaret vere, q. ipso ppt fatalitatem liberat, l. ex legati 23. ... certis 37.
... stipulante 83. § sacram verona et ... ff de v. o. ... 11. § certis 4. ff ad legem falcidiam. cui rei ... male
... Celso afirmare, ideo in sua specie dtone ex c. penitent. incohanti creditori ad pecunie date repetitionem ...
... cum nulla dilatio ex p. creditoris incohantis prestationi Stichi adiiciat, debeat int. itus, et fatalitas ad debito
... creditorem spectare, que difficultas eo maior e, q. tex in d. § ... etiam loquat in casu contractus innominati
... mutationis, ab efficaci dationis, atq executione in chantis, uti patet, tam ex rubrica, quam ex verbis tex. ... credi
... qui ab efficaci scyphorum dat. contractum incohauit, nullo nati, ciuili ve iure obstrictus incohauit, quadam
... dtonis ex penitentia rone apud celsum docuimus.

Cum tanta difficultatis magnitudo ingeniosos fecit n 36
... et quamquam eorum subtilitates n sectemur, Cuiacium tamen, et Donelum preterire n possumus, quorum ...
... posteriores omnes DD. fefellerunt. docent siquidem Cuiaci. et Donel. in preditis Scyphorum specie Stichum ...
... sine culpa debitoris mortuum incoanti creditori perire Scyphos v. progatos incoanti creditori n perire ...
... ad eos repetendos dtonem ex penitentia creditori decerni debere ... : ibi dum taxat asirmat
... incoantis periculo perire, atque ... persequendum nota pres. ver. actio decerni debet, n v. asirmat ...
... Scyphos incoanti creditori perire super ... q. v. t. duplex e obligo. 1. et potissima e Sthici prestatio.
... sit dari q. posit: 2. et succidanea oblgo e Scyphorum restituendorum oblgo, si Sthicus n prestet modo ppt casum
... ppt culpam debitoris accipientis n prestet, Adiiciunt pretetea id ipsum e e q. celsus docet in d. l. vlt. ff de
... cam data: in qua creditori incoanti perit Sthicus q. ad eum persequendum post casum et interitum nulla q pres. ver.
... decerni potest. Ceterum pecunia progata incoanti creditori n perit, eam enim dat repetitio ex c. penitentie ita Don.
... ment. c. 11. et cuiacius lib. 5 q. Pauli in l. 5. ff de pres. ver. et lib. 23 observat. c. 29.

Item pretquam ... n 37
... Doctores manifestaria violentia verbis tex. inferre. qui ppe periculum Sthici ad incoantem credi
... spectare, in frasi vulgorum ... aliud e, quam et Stichum et pecunia incoanti creditori perire arguto tex.

in l.

in l. ret. in cessario 8. in prin. ff de periculo, et commodo rei venditæ. Scimus etiam cuius tex. in l. ret. ind. § Stipu-
lissima in is ratione fundari, quam nullus interpretum (ut videm. affirmamus) observauit. Nos autem iam pridem observauimus
in d. l. 5. ff de pres. ver. cum singulis omnibus fere ... speciebus, de illis innominatis contractibus loquatur ab efficaci datione non
sed potius a pacto, et conventione ita vt omnes illæ species, aut permutationes sint, aut permutationibus similes, a conventione
incipientes iuxta textum in l. ex placito 3. cod. de rerum permutatione, in qua mente Paulus nos induxit in principio
eius tex. Proponit enim in principio tex. speciem de innominato contractu a pacto reciproco incipiente cuius resolutionem
Paulus vt ex enarratione omnium contractuum innominatorum respectiuorum deliberat tandem, ad quam eorum speciem
tus in principio propositus pertineat. postquam autem omnes species enarrauisset concludit tandem in fine tex. speciem
propositam ad innominatum contractum, facio, vt facias pertinere. et quidem bene, quia me filium tuum a me possessum man
ret, vt tu filium meum a te possessum manumittas ex pacto reciproco inter nos habito innominatus est contractus facio, vt facias
... certas glossam apud ... disputat. Paulus propter innominatum contractum a pacto incipientem susceperit, eamque singulis
speciem, quasi filo quodam suspensam relinqueret, vt ex omnium similium contractuum vnius cognitione, maturius deliberas
sendum incuntant in omnibus intermediis speciebus a Paulo premissis idem suppositionis filium atque tramitem
duci, vt patet ex § ... lege 5: atque etiam ex arguto tex. in l. Titius 43. cum duabus seqq. ff de actionibus empti ... Simi-
lite imo necessarium est iure consultum Paulum idem suppositionis filium in speciebus interiectis servare necesse est fateri
omnes species ibidem interiectas; de illis innominatis contractibus agere, qui a datione efficaci, sed a nudo pacto, et conventione
reciproca incipiant singuli propter singularem speciem a pacto incipientem vniversa disputatio suscepta, et consumata est. = Rursus
hæc eadem assumptionis solum hac generali ratione, verum etiam particulari ex plurium §§orum consideratione efficaciter ibidem.
Præsertim ex § 1. eius loci affirmat, quod si pecuniam dedero, vt rem certam accipiam, contractum emptionis et venditionis celebrari
quæ sententia vt fortunis docuit falsa est nisi pecuniæ dationem conventio precesserit: siquidem datio pecuniæ pro certa ...
datione in coet. sine precedente conventione non est emptio, sed innominatus contractus permutationis do, vt des l. vlt. ...
causa data l. penult. vers. sicut si pecuniam ff de pres. ver. = Rursus idipsum probat ex § at cum do, quo loci docemus ...
nam dedero pro facto aliquo locabili quale est tabulam pingere, vel domum ire innominatus locationis contractus ...
est; quæ sententia etiam est falsa si contractus ab efficaci datione, et non a conventione incipiat l. si pecuniam l. 5. in prin. ff de
causa data l. ex conducto 19. § item ff locati ratio fundamentalis est quia nominati contractus emptionis et locationis non re
et pacta constant. § 1. inst. de obligat. consensu constantibus, ex quibus concludens infert iure consultum Paulum vniversum
speciebus idem suppositionis filium vsque ad finem deducere. Suppositio autem illa est quod contractus omnes ibidem enarrati
tiane incipiant iuxta primam tex. suppositionem, et speciem, ex qua adnotatione considaremus, etiam Mauritia-
nam reprehensionem in qua explorando omnes vcusque cruciant in l. ... et ideo ff de pactis et l. 5. § sed si ...
ff de pres. ver. Supersedimus tamen propter angustias temporis, et negotii peregrinantes.

N. 58

Quæ si vera sunt vti-
rent antiqua, et nobis familiaris regula succedit quæ docet in contractibus a pacto incipientibus nullum peni-
tentiæ relinqui tametsi predicti contractus innominati sint, vt disputauimus ad Papinianum in quadrimestri ...
in l. iuris gentium, ff de pactis. Ridiculum enim est vt cum ... et Baldo loquar in pactis, aut puris aut conditionalibus
tibus admittere penitentiam: cum enim conditionis ex penitentia in iis instantum contractibus admittit qui ab efficaci datione
ant arguto tex. in l. 5. in prin. et l. vlt. ff de condictione causa data melior tex. in nota leg. 3. § 2. et 3. ff eodem ... alias
tibus qui a conventione, atque obligatione saltem naturali incipiunt vnde non possunt magnopere non admirari eximium Ba...
hanc iuris rationem probe calluerit in tractatu de pactis n° 23. perintricatus tamen, atque omnino inexplicabiles ... pe-
nitentiæ in contractibus innominatis aliunde quæsiuit in l. 4. ff de iuris, et facti ignorantia, et in l. ... actionibus, quæ per consuetas antiquatus sequitur Vazquez Menchaca lib. 4. de successionum creatione § 4 ... pertotum ...
ratione contractus etiam innominatus a conventione incipiens penitentiam non admittit, nisi quia ex quocumque pacto puro aut
aut modali naturalis obligatio resultat: itaque tametsi in vecilli (idem inefficacia ciuili) resilire contrahentes non possunt
de pactis l. pacta 72. vers. sed quo ... ff de contrahenda emptione, et ibi iudicatorius Castrensis.

N. 59

Cui principio istud etiam
succidanum est quod in contractibus, aut ciuilibus, aut naturalibus, in quibus reciproca obligatio naturalis, aut etiam ciuilis intercedit ...
rei in obligatione deductæ sine culpa debitoris peremptæ plenam liberationem pariat debitori, l. 1. et 8. ff de periculo et commodo
rei venditæ arguto tex. in l. impossibilium 185. ff de reg. iur. Ratio fundamentalis duplex est. 1ª quia non obstante interitu
obligatio ... non resoluit obligationem naturalis contractus proindeque penitentiam non admittit d. l. 1. et 8. ff de periculo et com.
venditæ. 2ª vero specialior quia in contractu innominato incipiente a pacto, et promissione reali vel pre...
saltem mora primum penitentem comitat. si stat festinantius non impleat vbi promissio pura est. si enim stat...
uisset rem sibi mutuo repromissam accepisset cuius interitus sibi iam possesori imputaret non debitori qui ...
est si implementum differat, quousque prior promissor cumpleat exemplo emptionis, et venditionis cuius ...
post perfectam conventionem non alia ratione res vendita, et non dum tradita perit emptori nisi quia realis, vel pre...
mora eundem emptorem comitat quia si festinantius pretium obtulisset rem venditam iam percepisset cuius ...
iam possesori imputaret non debitori qui omnino impune prestationem rei venditæ differt quousque ...
satisfactio ei operatur l. Iulianus 13. § offerri ff de actionibus empti.

[illegible] de d seqens e (ut a § Sed si Sciphos respondeamus) ut in illa specie Stichi ante mora debitoris 240
[illegible] n debitori, sed potius creditori incoanti, et primus Sciphos promitenti ita perire, ut n solu ipsius Servi
[illegible] ver etiā Sciphorum ex nati pacti obligone traditorum damnum patiat, si q de Sciphos ipsos n semplici
[illegible] obligone natē ex pacto effecta Stichi Servi dnō dederat cū enim ia s probaverimus, hanc cōventio
[illegible] ex supposit. eiusque Suppositione pervenire, illius tex. species usq ad fine semper deduci necessaria etiā,
[illegible] conventionis, et pacti suppositione ind. vers. Sed si Sciphos admittere, ia s v. si ille ex contrahentibus, qui
[illegible] dedit eos ppt natē obligone pacti dedit in qua [illegible] ex e penitentie admitti n potest ex c in qua [illegible]
[illegible] ex c. Cae n sequte certo certius e done ibide n dari l. q. in obligationib. natu. ex quo c q pacto nascen
[illegible] penitentia obligatarū personaru admitit d. l. inbia ro ff de pactis d. l. pacta 72. vers. sed quo casu ff de contrahenda em
[illegible] Deinde q ubi q ppt obligone civi. [illegible] aut debet, aut solvit interitus sine culpa debitoris stingens pena
[illegible] parit debitori d. l. et 8. ff de periculo, et comodo rei. l. impossi silius 183. ff de reg. iuris, atque cū ita se habe
[illegible] apud Paulu ind. § Sciphos, aliter omnino se res habet apud Celsu ind. l. ult. ff de d. one Caā data quod rei ex nullo
[illegible] de presenti potest contractus inno a conventione, et pacto reciproco incohari: alioquin si conventio precessisset, contrac
[illegible] n fuisset innominatus do ut des, sed potius nominatus contractus venditionis, ut pote in quo omnia emp
[illegible] et venditionis substantialia requisita concurrerent; scilicet conventio reciproca merx, et pretiu in pecunia nume
[illegible] q vertex. in § l. inst. de obligonib. consensu constant et l. 1. § ult. ff de contrahenda emp. quo circa incuntunt
[illegible] Caā fortunio Cumano, et Casia suppo contractu illu ind. l. ult. ab eficaci datione sine pacto recipro
[illegible] fuisse, q si verū e, admirandu magnopere n e effectū post Servi interitu sine culpa debitoris
[illegible] c penitentia incohanti creditori te ernat, si q le nulla nati, aut civili obligone contractus educēda
[illegible] executio pene n obligat, dante sed accipiente dutaxat l. 7. et ideo cū seqq. ff de pactis l. 7. § penul. et ult. ff de
[illegible] nt.

Ex qua nova, et pari vera intpretat. ad tex ind. § Sed si Sciphos, ia sponte resultat vera resolutio ad 241
[illegible] speciē supra ambiis cū ulp. proposita in l. 13. § qui nūmos ff de c done Caā data quo loci docemur, q
[illegible] certos Stichi dno n dederit, sed dutaxat, promiserit, ut Stichus post certu tempus manumitat. interi
[illegible] sine culpa dni moriat. futuru eē ut Stichi Dns actione pres. ver. habeat, sive certi c done genera
[illegible] cū generale c dictione n de dtone ob caā ad rem prorsus inpertinente intelligendu e ut doo
[illegible] Ulpianus [illegible] ubi post fortuniu, Bartolū, et Castrensē, adnotaverunt, faber in rati ad hunc tex. Cuiacius lib
[illegible] Papiniani in l. 5. ff de pres. ver.) utru promitione promisa promitente exigat; q Stichus sine culpa dni mortuus
[illegible] manumiso habet, p inde manumisionis Caā completa censet; cuius decisionis in suis propriis terminis facilis reso
[illegible] e ex ijs, que diximus ad § qui nūmos Dni Stichi cius dominū, atq interitus iactura passus e ppt promitente
[illegible] et pacto contractus dilatione libertati incuit: in cuius dilationis int ureurio Stichus mortuus e: si n promisori di
[illegible] libertati n inecisset, Dns servi eū statu manumisisset, quo futuru erat, ut Stichus ia manumisus Dno n
[illegible] periret, vel salte futurū erat, ut Dns Stichu servum distraesisset, et pretiu lucraretur, argumento ex in § l. si
[illegible] S. § ult. de c done Caā data

Quo circa in ijs terminis prout casus ab Ulp. proponit ia ex dictis facilis 242
[illegible] solutio e. Maior equidē difficultas instaret si rei certe promisor pure promisisset, ut Stichus pure manumitteret
[illegible] specie si Stichus sine culpa, et mora Dni ante manumissionē periisset, iuxta cuius periculo periret,
[illegible] Dni an promissoris; in qua specie nos inventant. respondemus ē ipsum, q ad § Sed si Sciphos supra respondi
[illegible] scilicet Stichu n dno, sed potius l. promisori perire, adeo ut post Servi interitu sine culpa et mora Dni
[illegible] actio pres. ver. seu generalis c dtō ad persecutionē rei promise servi Dno competat. Ro dubitandi desu
[illegible] eo poterat, q promissor rei ante nudo pacto promisit, ita ut diretantu natili civili obligatus existat.
[illegible] adversus natiter dutaxat obligat, nulla civilis actio eficax e, l. in principio et § q si nulla ff de pactis
[illegible] 10 et l. et 4. ff [illegible] § natis ff de fideiussorib. nec dici potest predictas dnō done natale d statu
[illegible] civilis e uani, ubi nulla e promitent, aut Dni culpa constante hac rone n obstante verū eē iudicamus
[illegible] Sticho debeat in eis terminis eius dno actio pres. ver. si c dto generalis decerni, ro e q promissor ppt
[illegible] obligone, semper e in reati, vel presumptus in mora obligione promisit, sine statu, et sine dilatione iuxta
[illegible] obligone [illegible] solvisset, servus etiā celerius manumitteret: quo futuru erat, ut ia manumisus Dno n
[illegible] quo circa interitus damnu et iactura ppt promitente stringit, qui ex obligone [illegible] inpretatus

[illegible]

debuit stati fide promissionis exsoluere, ideoque sensemus nate primitoris obligone ipso mora promiss... ricae ... civili eleuari, quod et in alijs speciebus docuit Azevedo in tractatu de Mora c. 8. n. 4. ... abbotorus lib. 2. disputationum c. ult.

Nota

Sed obijcies ... pure ee utrique ... mora, tamen ... stiesi dns cum stati manumittere, quam certi rei promissor illico stati tradere. Porro in parasi ... hoc e cao possessoris, arguit tex. in l. viro 30 ff. soluto matrimonio cui arguto respondemus ... cuntationis, et more, quale non ee, imo tota mora realis, aut presumpta se habet ... ab obligone nati interpretatus, debuit res promissa stati tradere: exemplo emptoris cui res vendita sine culpa venditoris extincta perit, emptor enim ab obligone sua nati interpretatus debuit stati offerre ... tium, ut re empta stati acquireret per obligone in qua nate, quam ut nos censemus mora emptoris ... stati non oferentis non strahit, per obligone civile principalit, sed per natam obligationem. Ro e bona, quia ... civilis emptoris principalit non fundat, neque principalit specificat a fide, et veritate emptoris ... eficacia venditoris, actio enim civilis in suo concepto formali, (ut cum logicis loquamur) e essentia ... cuiusque devot. Sed illud dicit eficaciam, executionem quod venditoris, quo circa mora emptoris ... cificat, a fide et veritate ipsius emptoris qui fide sua exsoluere festinant debet, ... § in natalis de reg. iur. l. ... ff de o. et a. l. cum quod non fidei et veritatis ab obligone nati principalit ... let, quae e vinculum pudoris humani. l. stichum 95. § natis ff de solut. Affirmamus necessario e mora realis presumpta se ex parte emptoris tenere, quia scit non alit venditorem ad prestationem mercis obligari, nisi prius ... offeral, aut satisfactio prestet. l. Iulianus 13. § offerri ff. de actionibus empti. — ... sime articulum obstare graue tex. in l. penult. Cod. de ... Sed post ... supersedemus ... ... c. 21 illud lissertissimo explicuit, et ... lib. 49 de erroribus c. 9. Pulsauimus tandem ... tam superest, ut deo optimo gratias referamus, qui nobis hec omnia fecit. Cedat in qua etiam ... de donis omnibus, que in iure reperiri possunt, tam erudite, et sapientissime pertractatus a D.D. ... Nuñez de Zamora in ... Salmanticensis meretissimus Doctor, et cum vespertina cathedra ...

nat... in lau... par. virginis ... preceti originali ... ... diuis bone ... D.D. ...

FINIS

D. Lorenzo [illegible]

Tractatus Ad subtilissimum titulum ff. de Pactis:

Frondosum iurisprudentiæ viridarium Imperatorum floribus odoriferum Iurisconsultorum fructibus scatentem ingredimur nobilissimi auditores lecturi subtilissimum titulum de pactis quem vberrimum omnium contractuum parentem merito appellat Fortunius Garcia, cuius tituli enucleationem vberioris culturæ gratia ex nostræ Academiæ præcepto, illam licet vnus sit titulus in diversas dividam partes vti diligens paterfamilias lg. Gaius 86 § titius de legatis 2: vbi diligens paterfamilias vnius latissimi fundi, qui seianus vocabatur, ut facilius conductorem, aut cultorem inueniret illum in duas partes divisit, ita vt vnam partem fundum Seianum inferiorem, alteram superiorem appellabat, qui fundus licet divisim colebatur cum esset vberioris culturæ gratia vnus reputabatur. ita vobis latissimum campum de pactis, licet vnus sit vberioris culturæ gratia per plurimas partes colendum vobis tribuam: ea enim, quæ divisim traduntur commodius, & facilius percipiuntur § sed in primis inst. de legatis lg. 2 § 1. de verborum sign.e, glosa in lg. 1 de exceptione rei [illegible] Iasson in rubrica inst. de actionibus Didacus de Segura in repetitione § si vir in lg. 1 de adquirenda possessione.

Cap. Ium.

De Pacti Etymologia Ad Lgm. 1.am De Pactis in principio.

No 1 Pacti naturæ operam daturus prius nosse oportet vnde nomen pacti descendat lg. 1 in principio de iustitia, & iure, quod dicitur deriuari (secundum diuinum Isidorum in cap. pactum de verborum sign.e) a pace, quod Conano non displicuit; alij vero à verbo antiquo paco deriuari affirmant, quod verbum conuenire significat, siue pacisci, quod idem est lg. 2 hoc nostro tito de pactis; cuius verbi reperitur mentio in lg. decemvirali 43 inhis, quas Iustus Lypsius congessit, ut refert Quintilianus lib. 1 cap. 10, obseruat Ioannes Robertus lib. 2 sententiarum cap. 19 Conanus lib. 5 comment. cap. 1: Acursius vero in d. lg. 1 verbo pactum, de pactis subiicit pactum dici à percussione palmarum lg. 1 de censibus; Vlpianus vero in d. lg. 1 pacti etymologiam à pactione esse docet, quæ à pluribus præcipue a Duareno, Eguinario, & alijs reiicitur: quia Vlpianus illis verbis non proponit etymologiam pacti, sed eius causam, quasi pactum consensum & actum paciscendi significet vnde pactum procedit ut post glosam in d. lg. docet ibi Iasson numo 4.

No 2 Vvesembechius tamen in paratitlis tito 14 de pactis concludit pactum, et

pactionem ab antiquo verbo pago derivari. Pactum ergo in d. lg. 1 secundum Ulpianum a pactione dicitur, unde et pacti nomen, quod dicatur verbo antiquo pago est verbale pactio. Et hinc substantiva pax, et pactum nuncupatur pactum sicut effectus a causa, aut obligatio ex contractu lg. licet 42 § ea obligatio de procuratoribus: pactio enim est ipse actus, sive factum contrahendi cuius respectu facta, et contractu dicuntur esse pacti lg. consilio 7 § fin. de curatore furioso; pactum vero proprie est id, quod à pactione exiit, sive obligatio quæ ex paciscendi actu nascitur. — ~~~ —

N° 3 Ex quibus tanquam ex limpidissimo fonte promanat interpretatio ad prisca verba legis 12 tabularum, quæ nullus interpretum præter Conanum lib. 5 comment. cap. 10 n° 9 assequi potuit, verba hæc sunt: rem ubi pagunt oratione pagunt in commitio, aut in foro ante meridiem causam conicitor: ad quorum intelligentiam puto legem illam duodecim tabularum consultum fuisse commercijs rerum earum quæ in mercatu ipso venales proponerentur, ut si de his lis orta esset ipso in foro, aut in commercio conicerent, id est indicarent ex his, quæ tunc summi possent coniecturis, etiamsi res ampliorem causæ cognitionem desiderare videret, idque statim, aut ad summum ante meridiem, ut liceret mercatoribus, qui fere omnes ex agris erant domum suam eadem qua venirent die redire: est ergo sensus si sermone pagunt id est verbis paciscuntur in ipso commitio, aut foro, ubi est mercatus causa indicetur. ~~

N° 4 Ne tamen inutilis sit etymologiæ discussio, quæsitum fuit á complurimis Doctoribus melioris notæ præcipue á Fulgosio in lg. 2 § appellata ff si certum petatur, á Viglio in suis commentarijs tit. de testamentis utrum argumentum duci possit ab etymologiæ vocabulo ad ipsius rei probationem, in qua diversæ admodum sunt interpretum sententiæ, quas brebitatis causa ommitto secutus sententiam Viglij in dicto loco, et Raphaelis Cumani diffinitionem, quæ sic se habet: argumentum affirmative conceptum ab etymologia vocabuli non valet, contra vero negative conceptum: v.g.a in mutui etymologia, de meo tuum fit: ergo datur mutuum, tale argumentum non valet, bene vero negative de meo tuum non fit: ergo non datur mutuum, et in postliminio, etymologia etiam non valet argumentum, post ad idem limen redijt: ergo iure postliminij fungitur, quod argumentum si valeret dicendum esset, et transfugam postliminium habere contra lgm. postliminium 19 § transfugæ ff de captivis, et postliminio reversis idem placuit Quincto Mutio Scevolæ in lg. fin. de legationibus, ubi refert iurisconsultus Pomponius lib. 37 ad Quinctum Mutium eum qui legatum hostium pulsasset (ex quo sancti habentur legati) tradi hostibus, quem hostes si non recepissent placuit civitatem non recuperare — ~~~ —

N° 5 Licet in Hostilio Manilio, quem Numantini sibi deditum non acceperunt contra fuit observatum, nam de eo postea lex lata fuit ut esset civis Romanus, qui postea functus fuit Pretura d. lg. fin. de legationibus, at vero si ad idem limen non redatur dicendum est cessare postliminium, aliquando vero ab etymologia vocabuli affirmative valet argumentum: v.g.a iniuria

dicitur omne

dicitur omne id quod non iure fit, omnis doni datio est donatio, et in nostro casu omnis pactio pactum nuncupatur. — ...

Cap. 2um.

De Praetorij Edicti Aequitate ad d. Lgm 1am et Lgm Juris gentium 7am § ait praetor hoc nostro titulo de pactis.

1 Cum pacta regulariter servari aequitas naturalis suadeat, quid enim tam congruum fidei humanae, quam ea quae placuerunt adimplere d. lg. 1, lg. 5 l. de oblig. et actionibus, lg. 10 C. si certum petatur, lg. 36 de pactis, ubi cum pastor Appollinarius pascenda pecora suscepisset, nascitorumque faetuum partem pro operis sibi praestari convenisset rescriptum fuit ab Imperatoribus Severo, et Antonino per iudicem compelli fidem pacto praestare, dividi quae faetus inter dominum, et Apollinarium, qui contractus erit innominatus lg. si tibi aureos ff. de praescriptis verbis, si vero dominium non translatum est, sed communicatum erit societas, lg. si id quod 45 § ceterum ff. pro socio, sed etsi dictum sit societatem certi respectu faetuum intelligitur, potest enim contrahi societas respectu accessionum puta fructuum glosa in lg. 1 ff. pro socio nec ex lucri, aut fructuum communione necessario infertur rem ipsam principalem communicatam censeri, Alexander consilio 48, quod sic se habet etiam si pastor ipse nihil conferat, quod satis est qualiscumque operis, vel artis pretium ab eo communicari § de illo sane inst. de societate lg. si non fuerit 29 § 1 ff. pro socio. Docuit Couarruuias lib. 3 Variarum cap. 2 in fine, glosa in lg. 1 l. pro socio, Menochius de arbitrariis casu 125 n.o 3, Michael de Palacios lib. 4 de contractibus cap. 12 columna 4 praeter Soccinum consilio 265, et alios. ——

2 Taliter quae pacta servari aequum est ex voluntatem pacis centium, sive contrahentium, ut si tibi promittam fundum non aliter liberabor, quam si plenam proprietatem tibi dedero lg. 56 § si a te de verborum obligationibus, et licet non ex vi verborum: quia stipulationum verba stricte intelligi debent lg. quidquid adstringendae de verborum oblig. et totum fundum dicitur tradi re vera, etiam si fundus detur detracto usufructu lg. recte dicimus 25 de verborum signif., sed tamen ex interpretatione voluntatis pacis centium dictum procedit, ex quo attenditur quid actum est lg. semper 34 de regulis iuris cum fructus partis instar obtineat lg. cum filius 76 § dominus d. lg. 2, quia partis effectum habet emolumentum rei continens lg. Mevius 68 § fundo de legatis 2, Donellus author damnatus lib. 9 comment. cap. 9, et ibi Ovaldus litt.a C; inde sit deducentes fundum in stipulationis pactum procul dubio de usufructu, et emolumento fundi pacisci, atque sensisse, interpretatur subtilissimus vir Antonius Faber lib. 15 coniecturarum cap. 8, idem in lg. 27 § si pactis hoc nostro titulo de pactis, quod iuris principijs consonum apparet, hac scilicet ratione: quia ex natura rei ad eum pertinent fructus, qui iure soli percipi dicuntur, lg. qui sunt 25 de usuris, ad quem dominium rei pertinet iuxta § item ea quae inst. de rerum divisione, adeo,

§ fin. cum lg. sequent. de adquirendo rerum dominio, Hotomanus lib. 10 obseruat cap. 10. —— ——

Nº 8 Quomodo est intelligendus textus in lg. 16 § 1 ff familiæ erciscundæ, cuius in casu non communicari usumfructum Iulianus ait, si alij fundum, alij usumfructum fundi iudex adiudicauerit: quia nulla in eis adiudicantis potuit considerari voluntas ad communionem. Merito ergo prætor hoc suum edictum interposuit: pacta conuenta, quæ, nec dolo malo, nec contra bonos mores, aduersus leges, plebiscita, senatusconsulta, edicta, decreta Principum, neque quo fraus cui eorum fiat facta erunt, seruabo d. lg. iuris gentium 7 § ait prætor ff hoc nostro titulo. lg. 6 C. de pactis, lg. pacta conuenta 72 ff de contrahenda emptione lg. 28 ff hoc nostro titulo. de pactis lg. generaliter, et lg. sequenti de verborum oblig. lg. ex eo 4 C. de inutilibus stipulationibus lg. non est dubium 5 C. de legibus Alphanus collectanea 291, Alexander de Immola in d. § ait prætor hoc nostro titulo. subtilissimus vir Antonius Faber in rationali ad d. § ait prætor, Fortunius Garcia in comment. ad titulum de pactis eodem §. Conanus lib. 5 comment. cap. 5 Iulius Pacius centuria 2 q. 4 Donellus lib. 12 comment. cap. 9 Wesembechius in paratitlis titulo de pactis nº 2, dominus Valencia illustrium iuris lib. 1 tractatu 3 cap. 2 nº 9, Petrus Augustinus, Morla in emporio iuris titulo 8 de pactis quæst. 4 nº 2; diximus prætorem non seruare pacta dolo malo inita lg. si quis 37 de verborum oblig. lg. dolo 5 C. de inutilibus stipulationibus, lg. 1 de dolo malo lg. iuris gentium 7 § dolo malo ff hoc nostro titulo. lg. aduersus 3 C. de exceptionibus, et pro omnibus Donellus lib. 15 comment. cap. 41: ex quo voluntas paciscentis extorta, voluntas non est; extorquetur voluntas paciscentis malis artibus duabus, dolo malo aduersarij, aut vi aperta, quoniam dolus machinatio est, qua quis oppugnatur, et velut victus cogitur id velle quod nisi dolo victus esset noluisset: unde dolus dicitur a Gallo Aquilio, post deinde magno consensu omnium iuris authorum uno excepto Labeone lg. 1 § 1 ff de dolo d. lg. 7 § ultimo de pactis, ut sit dolus cum aliud simulatur et aliud agitur alterius decipiendi, fraudandi ve causa, qui deceptus persuadetur duobus modis, aut verbis mendacibus, aut arte, aut facto ad eam rem composito; in verbis fallacia est; in facto vero machinatio, ideoque si quis dolo aliquid paciscitur dicitur, nec pacisci, id non consentire lg. qui cum tutoribus § qui per fallaciam ff de transactionibus, unde si quis deceptus ab aliquo aliquid paciscitur, placuit eum non teneri. —— ——

Nº 9 Dissimiliter tamen in bonæ fidei contractibus, atque in contractibus stricti iuris: in illis hoc est ius ut si quis dolo in hoc deceptus sit ut pacisceretur puta venderet, quod alioquin venditurus non erat, aut societatem contraxerit cum eo qui se mentiebatur esse illis, aut illis facultatibus cum inops esset, placuit venditionem, et societatem ipso iure nullius esse momenti, lg. et eleganter in principio de dolo malo, lg. 3 § ultimo ff pro socio; in stricti autem iudicij pactis veluti stipulatione si quis mendacio aduersarij

deceptus promi

deceptus promittat, aut in legato si heres ignorans ademptam quinquaginta persuasus à legatario nullam ademptionem interuenisset promittat hoc seruatur, ut is obligetur summo iure, sed agenti obstet doli mali exceptio lg. dolo C. de inutilibus stipulationibus d. lg. si quis cum alter 36 de verborum oblig. Neque opponitur contra supra traditum pacta dolo malo inita, neque nulla esse, nec rescindi ex eleganti dispositione textus in lg. in causæ 16 § idem Pomponius de minoribus, ex lg. item si pretio 22 § ult.º, et lg. sequenti ff locati, quibus iure consultorum responsis extat probatum naturaliter id est ex natura contractus lg. si voluntas 8 C. de rescindenda venditione, siue iure gentium § singulorum inst. de rerum diuisione lg. cum amplius 25 § is natura de regulis iuris licere contrahentibus se decipere ob conseruanda commercia, quæ sunt humanæ societati et bono publico maxime necessaria, quod persuasit illa suprema lex relata à Cicerone lib. 3 de legibus salus populi suprema lex est, et aliter contractus obseruatur, ut neque annulletur, neque rescindatur.

N.º 10 Satisfacies; dupliciter consideraui dolum, uno modo ex machinatione, et voluntate decipiendi, qui de deceptiuus appellatur de quo in tit. ff. et C. de dolo malo, qui dolus non præsumitur ex enormi læsione, sed aliunde ex perspicuis indicijs probatur, qui redit contractum bonæ fidei nullum d. lg. et eleganter de ~~minoribus~~ dolo malo, vel illum rescindit doli mali exceptione sed contractum de legis et eleganter; altero modo consideratur dolus ex re ipsa, non ex industria deceptiua, sed negatiua, et hic dolus qui industrialis esse dicitur ex damno dato resultat et ex enormi læsione præsumitur: quo casu, quia dolus sine calliditate, fallacia vel emptoris vg.ª interuenit, nec redit contractum nullum, nec præcise illum rescindit Faber in rationali in d. lg. iuris gentium 7 § dolo malo ff hoc nostro tit.º, Padilla C. de rescindenda venditione à n.º 2 usque ad 10; sed eius qui rem comparauit vg.ª ex Imperatorum Diocletiani, et Maximiani rescripto, an vellet iustum pretium supplere, aut rem restituere iuxta lg.m 2 C. de rescindenda venditione per quod rescriptum dictorum Imperatorum illa lata facultas est licere contrahentibus naturaliter se decipere permissa d. lg. in causæ 16 § idem Pomponius de minoribus fuit limitata, siue coarctata, ut solum liceret contrahentibus intra dimidium pretij se decipere d. lg. 2 C. de rescindenda venditione, Balduinus in § item pretium n.º 5, et 6, de emptione, et venditione, non vero ultra dimidium, veluti si res valebat decem, et pretium conuentum sit minus quinque, lg. si voluntas 8 C. de rescindenda venditione.

N.º 11 Neque obstat contra proxime dictum tot authoritatibus munitum elegans dispositio textus in lg. si res 12 § 1, de iure dotium, textus in lg. si circumscripta ff soluto matrimonio. Ad cuius grauissimæ difficultatis dilucidationem, omissis quam plurimis solutionibus amplector Pinelli ubi supra n.º 12, Barbosæ in rubrica ff soluto matrimonio 4 parte n.º 25, æstimationum rerum dotalium rescindi propter quamcumque etiam modicam læsionem

lex si res 12

ex quo

ex quo quæ inter coniuges aguntur per negociationem non habentur authentica de æqualitate dotis in principio: explicat Menchaca lib. 3 controversiarum cap. 66 n.º 4; sic quæ non turbarentur commercia propterea tatem rescisionem. Omitto alia contra supra assertum argumenta tradita a Petro Augustino, Morla in emporio iuris tit.º 9 de contrahenda emptione n.º 94, 98, & 99; Asserimus etiam prætorem non conservare, immo improbare pacta vi, vel metu facta lg. 1, & toto tit.º ff. de eo quod metus causa, lg. si vi, vel metu 3, lg. 4, 5, & 7 C. de his quæ vi, vel metus causa gesta erunt lg. interpositas 13 C. de transactionibus, Padilla in d. lg. interpositas 13, Balthasar Megallo, qui plures cummulat in tractu de his quæ vi, vel metus causa gesta erunt. Ad cuius veram intelligentiam adverte, pactum vi compulsiva vel metu cadente in constantem virum initum validum reputari iure civili, & licet dictum erat, ita scriptum erat lg. prospexit 12 ff. qui, & a quibus, quod traditum reperitur in eleganti dispositione textus in lg. metum 9, § sed quod prætor lg. si mulier 21 § si metu coactus penult.º ff. de eo quod metus causa lg. qui ita in principio ff. ad Trebellianum, cap. merito, 15 quæstione 1, Seraphinus Rotæ Romanæ decisione 1350 n.º 9; docet glosa in d. lg. si mulier § si dos vers.º illam ff. eodem. Cui glosæ valde refragantur fundamenta sequentia. Primum, quia actio quod metus causa, quæ pertinet ad pacta metu celebrata est species restitutionis in integrum elegans textus in d. lg. metum § sed prætor vers.º sed ex facto, & in § ex hoc edicto vers.º illo eodem tit.º de eo quod metus causa, & omnium optimus Duarenus ibidem cap. 1 in principio; sed restitutio in integrum non procedit, quando actus est a principio nullus, vulgaris lg. in causæ 27 de minoribus: ergo sequitur pacta facta cum metu á principio valere. Secundum est ex regula d. legis nam etsi vers.º post defectum cum similibus iuncta d. lg. metum § volenti ibi: rescissa appellatione. Tertium est ex n.ro Imperatore Iustiniano in A. tit.º de exceptionibus in principio: ubi contra eum, qui metu coactus promisit dari actio: ergo fortasse procedit: quia voluntas paciscentis coacta licet coacta voluntas est lg. si mulier 21 § si metum ff. eodem tit.º; secundum quæ venit elucidanda dispositio textus alias difficilis in lg. metum 9 § idem Pomponius ff. de eo quod metus causa ubi refert Iuris Consultus Ulpianus recte Pomponium scripsisse libertatem á domino coacto servo præstitam validam esse mero iure; restituitur tamen dominus á Prætore non adversus manumissum ut in servitutem restituatur quod fieri non poterat lg. si ex causa 10 § fin. de minoribus lg. & sine 8 § sed quod Papinianus eodem tit.º, cum semel libertas competijsset sed restituitur a Prætore adversus eum, qui metum intulit ut videlicet dominus consequatur ab eo inter esse; neque opponitur difficilis Iuris Consulti Martiani textus in lg. ille servus, ff. qui, & a quibus, ubi si dominus metu perterritus servum manumisserit nihilominus non erit liber, sed servus remanebit. Cui difficultati satisfacies si responsum præbueris in prædicta hypothesi dominum fuisse coactum ad servi manumissionem non á tertio ut in d. lg. metum, sed á proprio servo, quo casu invalida est talis

manumissio

Margin notes: Lex metus 9 — lex ille servus

manumissio: quia iuris authoritate non est fulcita, siue munita, ut pote cum irroget iniuriam seruus domino, et si ipse manumitteretur reportaret premium siue commodum libertatis ex sua malitia contra lgm ita demum 36 de receptis arbitris, nam si competeret libertas non reuocaretur d. lg. et sine § sed quod Papinianus de minoribus, d. lg. si ex causa 10 § fin. ff eodem, Richardus ad tit. de adquirenda hereditate cap. 29 n° 25.

N° 12 Superest ut unius nubiculæ tetra fugemus efforma- te ex lg. si priuatus ff qui et a quibus, ubi cauetur, quod si dominus metu populi de- derit libertatem seruis suis, quod talis datio libertatis non tenet: g° etiam si manu- missio non sit facta coatione serui, sed alterius inutilis erit. Huic argumento ueritatem nostræ conclusionis obnubilanti plenissime satisfacies ex Imperatoris Diui Marci rescripto in lg. Diuo Marco 3 C. qui manumittere non possunt, quo Mar- ci rescripto fuit specialiter constitutum ut talis libertas non valeat hac forte ratio- ne tradita ab Imperatoribus Diocletiano, et Maximiano in lg. decurionum 12 C. de pœnis ibi: vanæ voces populi non sunt audiendæ, nec enim vocibus eorum credi oportet: à quo populo etiam æstimationem serui consequi non posset dominus si liber seruus remaneret. Sed licet secundum traditam doctrinam quælibet difficul- tas placata videatur; insurgit tamen aduersus illam non minima ex eleganti dis- positione textus in lg. si mulier § si dos ff de eo quod metus causa. Cui cum glosa respondent Baldus, et Fulgosius, speciale esse in dote ut promissio metu facta ipso iure non valeat, quod etiam tradit glosa in lg. 1 C. de rescindenda venditione, et in lg. dolo C. de inutilibus stipulationibus, lg. 1 § fin. de authoritate tutorum sequuntur plu- res relati à Barbosa in rubrica ff soluto matrimonio 4 parte n° 22, licet ab ea re- cedat Bartolus in d. § si dos, unde retenta communi, quæ habet speciale esse in dote ut promissio metu losa ipso iure non valeat: ratio specialitatis inquirenda est, et ommissa ratione Fortunij Garcia quam confutauit Barbosa ubi supra, aliquibus no- uioribus placuit Petri Barbosæ ubi supra n° 31 interpretantis textum illum procedere in dote promissa per metum, non expressa certa quantitate iuxta textum in lg. cum post diuortium § gener de iure dotium, quæ promissio ipso iure non valet, licet illa sponte facta valuisset habita relatione ad arbitrium boni viri lg. 3 C. de dotis promissione; facta tamen per metum erit inutilis: quia vir bonus non debet arbitrari promissionem metu factam, vel in minima quantitate valere iuxta textum in lg. 1 in principio ff de eo quod metus causa: quæ interpretatio manifeste diuinat ad illum tex- tum, cum ex eo non appareat dotem in incerta quantitate constitutam fuisse.

N° 13 Unde probabilior mihi videtur ratio specia- litatis Panormitani in cap. Abbas n° 9 de his quæ vi, metuve causa fiunt, dotis promis- sionem ideo per metum ipso iure vitiari, quia est accessoria matrimonij cap. de pru- dentia de donationibus inter: unde cum principale, hoc est matrimonium ipso iure, vitietur lg. libera C. de inutilibus stipulationibus cap. cum locum, cap. 14 cap. veniens 13 de sponsalibus, cum ad matrimonium requiratur liber consensus d. cap. cum locum cap. tua de sponsalibus, vitiari quoque debet dotis promissio meticulosa ex regula

textus in cap. accessorium de regulis iuris lib. 6, et in lg. cum principalis de regulis iuris; sed plausibilior mihi videtur ratio specialitatis unius doctissimi recentioris dotis promissionem vitiari, et a principio fuisse nullam, ne postea rescissa promissione per Praetorem actione quod metus causa, mulier indotata maneret contra lg. 2 ff. soluto matrimonio. Neque obstat ulterius textus in lg. 2 in principio vers. autem ff. de iudiciis, ex quo prorogatio iurisdictionis metu celebrata ipso iure nulla est, ergo etiam pacta metu celebrata ipso iure nulla erunt: quia non loquitur de quocumque metu ad iurisdictionem prorogandam adhibito, sed specialiter loquitur de eo qui ab ipso Praetore illatus fuit, is enim prorogationem reddit inutilem summa cum ratione: primo quia illatum fuit ab eo, cuius officium est metum tollere, et vim prohibere lg. 1 in principio ff. de loco publico fruendo lg. 1 in principio de via publica lg. 1 in principio de ripa munienda lg. 1 ff. uti possidetis, lg. 1 in principio de itinere actuque privato, lg. 1 in principio, de aqua quotidiana, et aestiva: unde decisio procedit legis meminerimus C. unde vi. Secundo quia per vim aut metum iurisdictionem suam prorogare voluit in hoc puniri aequum est ut prorogatio sit ipso iure nulla. Neque obstat alia difficultas ex difficili, quamvis vulgari textu in lg. qui in aliena § Celsus de adquirenda hereditate, cuius casus responsum est aditionem hereditatis metu factam inutilem esse ipso iure: cum quo in eodem casu pugnare videtur textus in lg. si mulier § si metu coactus ff. de eo quod metus causa, et in lg. si metus ... ff. de adquirenda hereditate. Cui difficultati respondet communis Doctorum phalanx in d. § Celsus heredem adiisse hereditatem cum protestatione se nolle adire hereditatem, quae protestatio reddit aditionem ipso iure nullam quia cum sit declaratoria voluntatis indicat aditionem sequentem protestationi contrariam consensu, et voluntate carere lg. si quis § plerique ff. de religiosis et sumptibus funerum. Quam interpretationem communem testatur Menetius in lg. interpositas n° 3 C. de transactionibus, et pro omnibus qui plures refert doctissimus Marro in tractatu annalitico de pro herede gestione consideratione 32 a n° 18 usque ad 26. Pro qua interpretatione facit quod voluntas potest ab actu separari, ita ut actus sit simulatus, et non habeat agentis voluntatem lg. 3 ff. de oblig. et act., et toto tit. plus valere, quod agitur, quam quod simulate concipitur.

N° 14

Quae sententia valde difficilis redditur ex textu in lg. cum in plures § locator horrei ff. locati ubi actus protestationi contrarius vitiat illam protestationem. Ad cuius explicationem observandum est praetermissis Bartoli, et aliorum solutionibus, quod horrearius ex natura officii tenetur de periculo mercium in horreum inductarum iuxta textum in d. lg. cum in plures fin. ff. locati, et cum mercedem pro custodia accipiat tenetur etiam de culpa levissima lg. qui mercedem ff. locati, et solum liberatur si merces pereant casu fortuito lg. dominus horreorum ff. locati lg. 1 C. eodem, quo supposito vera ratio decidendi illius textus est, quod introducens merces in horreum non videtur consentire protestationi horrearii sed potius dissentire lg. filius familias 2 § irritum ff. de procuratoribus lg. penulta ff. de furtis. Unde cum protestatio illa non dependeat ex sola promittentis voluntate

sive protestantis

siue protestantis debuit horrearius merces illas non recipere iuxta protestationem suam eas vero recipiendo perinde obligari, acsi protestationem remisisset. Non obstat ultimo textus in lg. 1 § fin. de auctoritate tutorum, ex quo clare colligitur tutoris auctoritatem per metum præstitam ipso iure nullam esse, ita notante Bartulo ibidem et Panormitano in cap. 2 de his, quæ vi, vel metus causa gesta erunt. qo et pacta quia in d. lg. 1 § fin. fuit compulsus tutor vi præcisa, et absoluta, atque ita nullo modo consensit secundum quam vim intelligi potest textus in lg. qui testamento § fin. ff de testamentis, textus in lg. 1 § remouet ff de postulando; secus vero procedit in tutore coacto vi compulsiua, siue conditionali, qui consentire dicitur sine oppositione textus in lg. 3 § inuito de bonorum possessione, qui loquitur de eo, qui expresse non consentit, qui inuitus appellatur, non vero in eo qui vi conditionali, siue metu bonorum possessionem agnouit.

N° 15 Sed licet hoc ita se habeat iure ciuili, iure tamen prætorio longe aliter constitutum est, nam prætor asperitatem iuris ciuilis corrigens ut alias docet Iustinianus in § cæterum inst. lib. 3 de legitima agnatorum successione, et naturalem æquitatem considerans, quam præ oculis eum semper habere communis docet per textum in lg. quod si Ephesi 5 § fin. ff de eo quod certo loco, ne dolus suus inferentis per occasionem iuris ciuilis contra naturalem æquitatem patrocinaretur, contra resfragante regula legis non fraudanti 135 verso nemo de regulis iuris lg. si duo ff si quis cautionibus, lg. ita demum 36 de receptis arbitris edictum proposuit, quo pollicitus est quod metus causa gestum erit se ratum non habiturum lg. 1 ff illo tit. ac ideo prætor vim passo fauet negotijs imperfectis per exceptionem, quæ perpetua est ne aliter si annalis esset defraudaretur edictum actione ex contractu metu celebrato intra annum non intentata, vel etiam per actionem de eo quod metus causa ex rescripto principali, quod prætor pronunciauit sententia interlocutoria consilio Ulpiani, ut ipse refert in lg. metum 9 § sed quod prætor ff eodem; in negotijs vero perfectis per actionem, quæ a primis verbis edicti quod metus causa cognominatur, de qua late disputant Doctores per textum in § quadruplum, et in § item actio inst. de actionibus, Ulpianus in d. lg. metum d. § sed quod prætor, quæ actio personalis est, et annalis in rem tamen scripta. Neque obstare debet textus in d. lg. metum § volenti, ubi in rem actio competit ei qui metu coactus dedit rem suam: quia propter fictionem, quam refert Paulus in lg. nemo ff de restitutione in integrum, res in bonis eius est, qui vim passus fuit d. lg. metum § licet; et ideo rescissa acceptilatione vg.a per quam quis in metu coactus rei suæ petitionem amisit, in voluntate eius est utilem actionem in rem a prætore restitutam intentare, ut rem recuperet, vel actione personali, quod metus causa experiri ut vel rem, vel re non restituta quadruplum consequatur, et hoc est quod interpretes docent facta per metum, vel vim a principio valere attenta iuris ciuilis subtilitate, rescindi vero ex post facto, nempe per actionem, quod metus causa descendentem ex prætoris edicto, ita resoluunt post alios quos ipsi referunt Menetius in lg. interpositas C. de transactionibus num.° 4

Nauarrus in cap. accepta, oppositiones nº 8 de restitutione spoliatorum, Donellus lib. 12 comment cap. 7, Rebufus 2 tomo ad institutiones Gallicas tractatu de rescissionibus contractus glosa 13, Angelus in § quadrupli nº 36, Azon in summa anº 2 usque in finem, quod edictum ipse Pretor confirmat d. lg. iuris gentium 7 § pretor ait hoc nrõ ttº ibi: dolo malo pacta conuenta non seruabo, quo dolo malo etiam pacta metu celebrata contineri interpretandum ex lg. si cum exceptione 14 § ubique ff de eo quod metus causa lg. 4 § fin. de doli exceptione.

Nº 16 Redeamus iam ad nostrum sumus et ad rem forte subtiliorem, minime etiam pacta conuenta contra bonos mores pretor seruare equum iudicat lg. 6 C de pactis lg. si stipulor 35 de verborum oblig. lg. stipulatio 61 ff eodem lg. fin. C de pactis, lg. 134 in principio de verborum oblig. lg. 4 C. de inutilibus stipulationibus lg. sumptus 35 ff de pactis, Nicolaus Vigelius methodo iuris ciuilis parte 5, lib. 15 exceptione 18, Donellus lib. 12 comment. cap. 9. Fortunius Garcia in d. nrã lg. iuris gentium 7, § pretor ait hoc nrõ ttº, Goueanus ad lgm falcidiam in lg. 1517 follio 403, Morla in emporio iuris ttº de pactis in premissis nº 42, Faber in rationali ad d. §. pretor ait, Conanus lib. 5 comment. cap. 5 nº 7, VVesembechius in paratitlis hoc nrõ ttº de pactis nº 2, Gothofredus lib. 2 sue praxis ttº de pactis, subtilissimus Faber de erroribus decade 12 errore 4 nº 4, Couarruuias in cap. quamuis pactum, 2 parte. Sed contra dictam conclusionem tot iurisconsultorum propugnaculis munitam irruunt quam plura hostilia arguta quorum primum tantum inter alia extollit caput, quantum lenta solent inter densas cupressi, ad quod suppono maritum non posse condemnari in solidum, sed in id quod facere potest lg. sunt qui 16, lg. patronus 17, lg. non tantum 20, lg. sicut 21 lg. si cum procuratore 23 ff de re iudicata lg. maritum 12 ff soluto matrimonio lg. rei iudicate ff eodem, lg. diuortio in principio de negotijs gestis, lg. facere ff soluto matrimonio lg. si prior 33 ff eodem lg. si maritus 37 lg. si maritus in id 44, lg. maritus 55 ff. eodem, Imperator noster Iustinianus in § 36, et § dote inst de actionibus, communis preceptor Richardus in d. §§is inst de actionibus, idem in suis manuductionibus ad praxim 2 parte § 9 ubi plura reperies, Donellus lib. 27 comment. ad lgm sunt qui 16, et sequentem ff de re iudicata, et ibi Osualdus littª F. Cuiacius lib. 24 obseruationum cap. 38, Petrus Barbosa in lg. maritum 12 ff soluto matrimonio, tunc que intelligitur maritum posse facere, quando potest deducto eo, quod satis sit ne egeat; licet aliquorum fuit sententia hanc deductionem ceteris tantum personis concedi ut puta donatori, patrono, parenti, lg. cum ex causa 30 ff de re iudicata: quia quamuis in d. lg. cum ex causa hoc beneficium deductionis nominatim donatori tribuitur; et quamuis adiiciatur id ipsum maxime inter parentes, et inter liberos esse obseruandum, non ideo in alijs aliter obseruari declarat, sed maxime in parentibus, et liberis obseruari iudicat, ita Hugo Donellus ubi supra: ex quibus iuris prudentie radijs hoc elucet argumentum.

Nº 17 Pactum celebratum inter maritum et uxorem, ne maritus condemnaretur in id quod facere posset, sed in solidum

tale pactum

tale pactum est contra bonos mores: atqui tale pactum valet: g° pactum contra bonos mores valet. Maiorem propositionem probet pro me textus in lg. alia causa 14 § eleganter ff soluto matrimonio, vbi refert Vlpianus quaesitum fuisse apud iure consultum Pomponium lib. 15 ex Sabino, utrum si paciscerett maritus ne in id quod facere posset condemnaretr, sed in solidum, an hoc pactum sit seruandum, et negat Pomponius seruari opportere, cuius sententiae fuit Domitius Vlpianus hac scilicet ratione quia tale pactum est contra bonos mores, quippe cum contra reuerentiam, quae maritis exhibenda est id pactum esse apparet. Minorem probo ex eleganti dispositione textus in lg. 1. § cum autem in exactione C. de rei vxoriae actione in quo extat rescriptum ab Imperatore nro Iustiniano ad populum vrbis Constantinopolitanae nullo pacto adhibito condemnari maritum in id quod facere potest, quia hoc aequissimum est, et reuerentiae debitum maritali: g° pacto adhibito condemnabitr in solidum, sed tale pactum est contra bonos mores ut extat probatum, et confirmat praeter Bartolum, et Immolam, Pluthar chus in opusculo de praeceptis nuptialibus docet glosa in cap. pactionis 5 lt.° de pactis. Cuius difficultatis obuicem repellessi ommissis alijs solutionibus traditis à glosa, ut tutiorem amplecteris hanc, quod cum antiquitus ex lege duodecim tabularum exigeretr dos constans numero, vel mensura actione rei vxoriae annua, bimma, trima die lg. aliud ff de pactis dotalibus lg. 3 de annuis legatis, lg. cum in fundo § penult.° de iure dotium, Cuiacius in comment. ad Africanum tractatu 5 in lg. 4. de dote praelegata Franciscus Conanus lib. 2 comment. cap. 10 n° 9. Postea Imperator noster Iustinianus rei vxoriae actione sublata lg. 1. C. de rei vxoriae actione rescripsit per actionem ex stipulatu dotis exactionem celebrari, non annua, bima, trima die, sed omnimodo intra annum in rebus mobilibus, vel se mouentibus, vel incorporalibus, caeterum quae solo continenter illicó restituendis d. § cum autem vers.° exactio C. de rei vxoriae actione.

N° 18 Quae decissio procedit si nullum pactum adhibitum fuerit lg. de die 4, et legibus sequentibus ff de pactis dotalibus, ex quo verba nri §.i interpretanda censeo ibi; *ut si matrimonium fuerit disolutum nullo pacto adhibito in tantum quidem maritus condemnetr in quantum facere potest*: quae verba non sunt referenda ad condemnationem mariti in id quod facere potest, ita ut si pactum fuerit condemnari in solidum tale pactum seruari deberi (cum adhuc casu quo mulier manet et insepulta nulla ratione ratione habita fauoris religionis maritus tantum possit conueniri ut illam sepeliret in id quod facere posit lg. quod si nulla 28 de religiosis, et sumptibus funerum) sed illa verba solent referri ad exactionem dotis ut pacto in contrarium adhibito dos non exigi debeat annua, bima, trima die, vel intra annum, sed ut conuentum fuerat reddatr d. lg. de die ff de pactis dotalibus, ibi: *de die reddendae dotis hoc iuris est ut liceat pacisci quâ die reddatr*, et Iure Consultus Claudius in lg. sequenti eumdem casum prosequitr, ibi: *id est ut citius reddatr*, et Iure Consultus Paulus inferius ibi: *ut autem longiori die reddatr dos conueniri non potest*: quae decissio fulget ex hac ratione

quod deterior conditio dotis fieri non potest lg. Attilianus 17, lg. cum maritus 29 ff de pactis dotalibus; illustrat Suarez de Mendoza ad lgm Aquiliam lib. 2 cap. 2 sectione 12 nº 16, subtilissimus vir Antonius Faber in rationali ad lgm si unus 27 § ne pactus ff de pactis; neque obnubilare potest ratio solutionis clarissimam veritatem textus in lg si unus 27 § ne pactus hoc nro 11º, ubi postquam fuit conuentum ut pacta die dos redderetur potest fieri per pactum ut reddatur annua, bima, trima die, quo casu deterior fit conditio dotis, quia minus soluitur tempore § si quis agens, verso tempore inst. de actionibus, et dies solutionis sicuti summa pars est stipulationis lg. 1 § editionis ff de edendo. Nam responde, quod actio de dote, quoties redit ad ius quod ex natura eius tribuit, non fit causa dotis deterior, sed formæ suæ reddit, aut ut ita dicam non tam fit deterior, quam non melior ex illa prorogatione unamquamque rem redire ad suam naturam.

Nº 19

Huc respexisse Pomponium non dubito relatum â Domitio Ulpiano in lg. Pomponius 6 ff de pactis dotalibus, qui negat valere conuentionem in qua maritus paciscatur se dolum dumtaxat præstare, siue quod idem valet se culpam in re dotali seruandam non præstaturum: quia per huiusmodi pactum deterior conditio dotis efficeretur, sicque esset publicæ utilitati repugnans, dotes enim conseruare publice interest lg. 2 de iure dotium lg. 1 soluto matrimonio, Suarez de Mendoza ubi supra nº 16. Quæ conuentio rata esset in alijs contractibus, lg. si ut certo 5 § interdum ff commodati, lg contractus 23 de regulis iuris lg. si seruus 27 § si calicem ff ad lgm Aquiliam, quo Domitij Ulpiani responso speciale apparet eo in casu in actione locati debere locatorem teneri de culpa leuissima contra d. lgm si ut certo 5 § nunc videndum ff commodati, contra d. lgm contractus 23, nisi aliter fuerit conuentum hac scilicet specialitatis ratione quia quisquis aliquam artem publice exercet, hoc ipso videtur peritiam in ea ostentare, atque ita perinde habetur ac si pro perito se locasset lg. si quis 9 § Celsus ff locati, itaque ideo agi potest cum artifice culpæ leuissimæ nomine: quia tacite conuenisse videtur se exacturum exactissimam diligentiam, cui opponitur leuissima culpa ita Doctor Suarez ubi supra â nº 2 usque ad 10. Ex qua specialitate prodit ut si data esset gemma insculpenda eo pacto, ut periculum ad artificem pertineret, tale pactum seruandum est, ita ut cum per hanc conuentionem, siue pactum videatur augeri contractum, lg. 1 § si conuenit, et § sæpe ff depositi, lg 9 de duobus reis cum in artificio locato veniat culpa leuissima neccessario interpretandum est detrimento artificis rem esse, vel si perierit absque culpa eius propria lg etiam quæritur 13 § si gemma ff locati.

Nº 20

Quod supradictum in § eleganter extendendum arbitror ad personam mulieris: quia cum eadem sit ratio æquitatis idem seruandum est lg. illud ff ad lgm Aquiliam. Neque obstat hoc beneficium tribui marito ob reuerentiam illi ab uxore debitam lg. unica § cum autem C. de rei uxoriæ actione, et eodem modo pactum â marito celebratum ut possit condemnari

in solidum

in solidum contra bonos mores, quia econtra reverentiam, que maritis exibenda est, et maritus nullam (interpretari)
reverentiam uxori debet, quia triplex ratio est cur beneficium hoc tribuat marito una quidem illa citra contro
versiam mariti propria quod uxor ei reverentiam debeat, altera illi cum alijs multis comunis, quod
coniuges inter se socij sint matrimonium enim societas est, et quidem arctissima l. 1. de Rit. nuptiarum l.
1. de act. rer. amotarum. Prior sane ratio in uxore locum non habet posterior, que sola perseuat,
est ut hoc illi beneficium etiam ut marito tribui debeat cum sit indubitatum id sine exceptione omnibus
socijs tributum esse de hi sunt qui ff de re iud. que ratio exprimitur a Scto in ● l. ex diverso in fine ff
soluto matrimonio 3. et ult. ratio est quia beneficium alicuius artis offi vel ministerij qualitatis
personalis pariter censeri comunicatum uxori eo ipso quod sit marito tributum, d. l. non tantum 20 de re iud.
neque obstat tex. in l. semper 5. § immunitati, nam privilegio, que navicularijs dant ipsis legibus pres (de iure immunitatis)
cribunt, ut uxoribus non competat, et sic cum leges id exprimant non poterunt eis uti cum expresse prohibeant
illustrat Amaya comment. lib. 10. cod. tit. 39. n.º 20. neque item contrarie partis assertores quidquam contra nos
moliunt existimantes l. 1.ª cod de uxoribus militum decisionem procedere in illis uxoribus, militum, que in mi
litiam cum suis maritis proficiscunt, ut ratione peregrinitatis et quia quodammodo militare videant tale privi
legium habeant, quo excludunt cetere, que domi remanent, etsi mariti militie operam dederint. Bar
bosa in l. quod tale n.º 26 nam respondendum est non aliud privilegium concedi militibus, nisi in castris, pre
sidijs, vel expeditione sunt l. 3. ibi cum 6.º l. fin. cod. de rest. militum, quare ut eisdem met privilegijs uterent
quoque mulieres necessarium fuit, ut cum maritis in expeditionibus essent, ut in maritis necesse erat, sed
licet nre donis navicula indicto esset, et scopulos evasisset decisionis tex. in d. § cum autem videnti
tamen cupientes evitare caribdim incidimus in sillam, asseruimus enim in supra tradita resolutio
ne pactum adhiberi posse ut exactione dotis fieri posit non annua, bima trima die, vel intra annum ex
constitutione Justinianeo sed scitius ad effugiendum illud absurdum pactum contra mores bonos valere sed ex d. resoluti
ne sequitur equale absurdum, scilicet pactum, ut dos scitius reddat cum sit contra leges ex legibus enim dos red
di debet annua bima, trima die, sive intra annum iure novo vel municipale: quod contra ll. est pactum quo
pacisceit ut scitius dos reddat, et cont. non servandum d. § pretor ait nre legis contra hoc nro tit. cuius
scopuli periculum effugies ommisso fabro, et alijs cum Julio Pascio centuria 2.ª quest. 4. cum dis
tone utrum aliquis pasciscat contra ius commune an contra ius sibi competens si igitur pactum est contra ius com
mune non valet, idest pactum quod fit iure vetante, veluti si quis pasciscat ne futurus dolus prestet
proprie enim contra ius fieri dicit, quod iure vetante fit l. 3.º 29. de legibus l. qui vetante 101. de R. J.
Pactum vero contra ius pasiscentis factum idest quo pasiscens renunciat iuri sibi competenti sine dubio valet
l. pactum 46 de pactis, non enim fit vetante iure, nec valeret si paciscit scitius dotem reddi lex veta
ret quam obrem recte tale pactum valere dicit.

Ulterius pactum celebratum a marito se in solidum per
mitere condemnari esse nullum tamquam contra bonos mores, negant imperatores in l. penul.º cod. de
pactis, quia quilibet potest renunciare suo privilegio sieque etiam posse maritum pacto renunciare
beneficio ne conveniat ultra id quod facere potest Ant. nullam esse huius tex. oppositionem, quia spe
ciale est in casu nri §.i elegant, quod tale pactum non valeat, non tamen assignant rationem specia
litatis, ideoque Bartol. in toto §.º causam esse dicit, quod hoc privilegium dat propter reverentiam, quam uxor
debet marito, ut ex § elegant ex d. l. unica § cum autem expresse constat, et cum pactus renuntiativum
huius beneficij in efectu contineret, quod mulier poset venire contra debitam reverentiam, sic tamquam bo
nis moribus nathibus repugnans valere non debet l. pacta cod de pactis subscribunt Barbosa
in comment. ad interpretationem tit. soluto matrimonio in d. l. alia §.º elegant ff eodem l. ara l.
si quis a liberis §.º sed si filius n.º 94. Covarruvias in 2.ª p.te c.º quamvis pactum de pactis in prin.º
qui pluram tam utilia, quam dulcia administrant, et plures referunt. Ceterum huic recepte solutio
ni nimis videt obstare tex in l. quamvis 11. de in ius vocando, nam quod libertus non posit in ius
vocare patronum nisi prius impetrata licencia a pretore descendit a debita reverentia quam ra
tione nati libertus debet patrono l. 3.ª cod. de in ius vocando, et tamen Sctus in d. l. quamvis inquit

de re iudicata

n. 21.

q.d si patronus in ius vocatus sine venia sponte sua appareat in iuditio non imponit pena liberto quam ius ei imponit quinquaginta aureorum q.d Patronum vocat in ius sine venia; q.o aperte p.t patronum privilegio indulto propt debitam reverentiam renuntiare posse cui oppugnationi resistes hoc pacto, quod non vocari in ius sine venia ex sua natura inteligit non vocari invitum nam cum vocatio in ius ex sui natura importet, q.d invitus veniat l. 1.a ff in ius vocati, ut eant non vocari in ius sine venia per contrarium importavit, ut sine venia invitus in ius non vocet l. 1.a quibus ex causis maiores: cum igit atenta rei natura privilegium Itineat ne invitus vocet in ius si volens veniat non renunciat privilegio immo dumus extra casum in privilegio contentum, quare si patronus permiteret se vocari in ius etiam invitum sine venia non valeret is consensus iuxta regulas d.§. elegant Barbosa uti supra Decius lib. 2. n.o 20. cod. de in ius vocando.

N22 ita ut repugnet bonis moribus non tenet observare hoc iuramentum, q.d non potest facere id q.d repugnat bonis moribus absq. pecato, sic neq. maritum iuramentum q.d in solidum solvat dotem obligare debet, et hac ratione procedit capitulum non est obligatorium de reg. iur. in 6.o Neq. obicias ex tex in c.e cum quidam § ult. de I.e iurando, nam ibi absolutum requirit non a iuramento non loquendi patrem, vel matrem, q.d nullum erat, sed a pecato q.d iurans comisserit, ita temere iurando siquidem manifestum est iuramentum illud fuisse temerarium cum fuerit illicitum c.e int cetera 22. quest. 4.as Lieq. iuramentum prestitum I.a bonos mores obligatorium non est neq. confirmat pactum gestum I.a bonos mores, qui mores ita ad honestatem pertinent, q.d eis I.a rium turpe sit. Redeamus iterum ad promissa arguta I.a principalem conclusionem videlicet pretorem non tueri pacta I.a bonos mores, omninoq. nulla esse I.a quam en 2.m argutum. Pactum hereditatis viventis est I.a bonos mores l. fin. Cod. de pactis l. 1. § impuberi de collat. bonorum l. pactum 3. Cod. de collat. l. hereditas 5. Cod. de pactis conventis l. ex eo 4. cod. de inutilib. stipulat. l. cum donationis 33. in fine Cod. de transactionibus l. pactum 15.a Cod. de pactis l. si q.do 35. ~~in fine~~ § illud Cod. de inoff. testi. l. ult. ff. de suis et legitimis hered. illustrant Guillermus Onzianus questionum academicarum lib. 2.o questione 37. Decius concilio 475. n.o 20 subtilissimus Fab. licet alia ratione de erroribus decade 12. errore 3.o Alfanus Collectanea 93. Conano lib. 5. Iment. c.e 50. n.o 7.o Tiraquel. de I.e primogenitorum quest. 3.a Sed tale pactum observat: q.d pactum I.a bonos mores omnino nullum non est a pretore q. tueri debet minores probat ictus in l. 3. § de illo ff pro socio, l. si quis servum 34. V.o et preterea de action. empti l. non alit 18. de adopt. § cum autem inst.a de adopt. in quib. iurium dispositionib. valent pactiones de hered.te viventis.

Ad id l. Ci Cuyponsum relatio in dict. § de illo ff pro socio ubi ipsi loqui de pactione infinita que capitale pactum [illegible] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ca bonos mores esse ex veri ficat. Cesat enim ocasio et timor captandis mortis aliene in dic vero le fin et aliis loqui de pacto celebrato super hereditate certi hominis viventis ad alia relata in dic ten aliter ff de adopt. nunc explicanda venit lex turigen § si ob maleficium ff hoc nostro tit ubi asserit, q.d si promissum sit aliquid ne maleficium fiat, nullius est momenti, neq. aliqua obligatio nascit, et tamen I stat turpitudinem non intervenisset in substa. rei promisse, sed in causa, cui dificultati respondendam ibi ictum non probare talem promissionem nullam esse ipso iure sed solum nullam esse quo ad efectum, q.d per exceptionem liberat promissor quasi diceret ictus etiam si talis promisio turpis sit valida ipso iure attamen cum in suo robore non valeat permanere est nulla quoad efectum cum facilis sit eius recissio per exceptionem doli mali ita Doctissimus Cuiatius in d. l. gnlit. et lib. 3.o questionum Pauli in d. l. proximus est, neq. viget decisio tex in l. Titia 134. de V.O. cui boni satisfacies dari discrimen int stipulationem prohibitam a l. q.d turpis iniqua et iniusta sit, et int eam, que solum prohibet, que solum prohibebat, q.d inhonesta est 1. casu stipulatio est nullius momenti. 2.o vero cum stipulatio neq. 2.m bonos mores, neq. omnino adversus eos sit (nam potest esse licitum, q.d inhonestum est l. non omne 186. de V.S.) valida est unde cum in d. l. Titia agerel de stipulatione prohibita, q.d inhonesta est merito ictus asserunt talem promissionem valere, sed eius obligationem exceptione rescindendam esse, ita Maticanzo in repetitione ad tex. in d. l. Titia n.o 27. Pius Boparoio in relatione ad tex. in c.e quintavalis 23. de iure iurando que omnia dicta pacta merito q. I.a bonos mores inquit Pretor, se non servaturum in repetito §.o pretor ait ibi pacta contra ll. conventa non servabo qua prohibitione Itinent pacta I.a bonos mores, que esse I.a ll. inferius dei auxilio clarius et fusius explanavimus.

Lex 3. § de illo ~~[illegible]~~

lex turigen ff d § si ob maleficium.

lex 134 de v.o.

Sed alterum exemplorum agmen venio de alijs pactis, et contractis, que non servari etiam i[n] quit pretor d. §. Pretor ait v.g. si Sponsio fiat pecuniæ ludi causa. l. Solent 2 ff de aleatoribus quia Sena(tus) vetuit in pecunia ludere, et ictus Martianus l. 3. prosequit(ur) adversus casus ibi qui bus ex lb. Titia et Cornelia etiam Sponsionem facere ubi pro virtute certamen non licuit, nam si ludus ille esset ex exercitamentis, que virtutis causa fiunt sponsio, sive pactum valeret l. 2 §. Ictum d. l. 3. de aleatoribus, Suarez in commentarijs ad l. aquiliam lib. 1º c. 2º Sect. 7. si quis certet hasta pila et currenda, currendo, saliendo, luctando, vel pugnando, quod virtutis causa fiat int(er) quos varia ludicra virtutis causa permissa, numerari pilæ ludum liquidum est quo modo intelligit(ur) tex in l. 11 ff ad l. aquiliam ubi cum unus ex his qui pila ludebant, pilam remittens, quam acceperat pilæ ictum fer deret casu quo tonsoris manus, et eo impulsu, gulla servi quam tonsor radebat tonsorio cul tro precissa esset si loco solito, id est campo Martio luderet, ut Romæ ludebat indubitatum fuit non teneri aquiliæ act(ione) pilæ lusorem nihil est enim culpæ residet penes illum, et maritam nam pi læ ludus legibus receptus est, et eodem modo interpretandus est tex in l. si ex plagis 52. § ult. ff eodem ubi cum plures pila luderent, quidam ex his pilam percipere contendens servum impulit, ut alijs pilam preriperet, cuius impulsu, crus servus in terram delapso factum fuit, in qua specie negat ictus Alphenus legis aquiliæ locum non esse, quoniam casu magis quam culpa id videt(ur) factum ex quo pilæ lusoribus s. ludi licitum erat, invicem se expellere, ut docet Doctor Laurentius Ramirez de Prado in suis ad Martialem commentarijs lib. 4º epigramate 19. nº 7. cum nata ludi talis sit ut alij alios invicem se expellarent, ideoq(ue) s. non tenebit(ur), si quidam ut pilam arriperet servum im pulerit, et causa fuerit ut servi plus fractum fuerit ita Doctor Suarez ubi supra.

Ex quibus luris de lineamentis depingit(ur) vera resolutio ad iurisprudentum responsa alias dificilia in l. si gra tuitam 17. §º ult. de prescriptis verbis, et l. ei apud quem 5. §. 2º l. si in asia 12. ff depositi in l. igit(ur) si gratuitam 17. § ult. talis enarrat historia cum duo contenderent in vicem arris depositis apud sequestrem, alt(er) vicit, alter sucumbuit sequest(er) victori anulos nolebat reddere, quesitum fuit que nam actio eo nomine prodita esset et Sabinus putabat furti act(ionem) sequestri ...tenesi sed eius opinio, ab Ulpiano reicit, quod non potest furtum fieri illius rei, cuius nec dominium nec posse ssionem habebat is qui actures erat concludit q(uod) prescriptis verbis act(ione) agendum quamet hi potesi dari actionem depositi sequestrariam aparet ex d. l. 5. § 1. ad quod dignosce diversum esse negotium, de quo agit(ur) in d. § ult. de annulis sponsionis causa depositis sive de pignoribus que redenda sunt victori in ludis in quibus ex legibus Cornelia, et Titia sponsiones fieri per mitebant, sive pacta videlicet ubi erat certamen virtutis non lucri d(ic)t(is) ll. 2ª et 3ª ff de aleatoribus: sequestor vero ut distintionem prosequar is appellat(ur) apud quem plures rem deponunt, de qua lis, sive controversia. l. sequester 110. de v. s. hoc autem negotium proprie est species depositi l. 5. § apud quem cum duabus. ll. sequentibus ff depositi l. si de iussor 7. § ult. qui satis[d]. cogant. Paulus lib. 5. sententiarum tt. 36. § 1. et 2. quoniam cum deponant res de quibus utraq(ue) pars controversiam trahit quodammodo rei in solidum, unius cuiusq(ue) deposita vident, at vero illud dentium sponsionibus, sive pactis cum deponant, ut in q(uibus) rei, que nec propria alterius est nec ei potest dici restitui, cum restitui tantum id possit, quod antea meum fuit actio depositi competere non potest, quamobrem tutius est in proposita specie prescriptis verbis actionem agere d. l. si gra tuitam § ultimo.

Manet igit(ur) sponsiones de quibus in d. § ult. igit(ur) esse illas que in ludis licitis permi tebant, ex ll. Cornelia, et Titia, qui ludi virtutis causa exercent, id est fortitudinis causa Autentico ut omnes in prin(cipi)o collatione 7. et ibi glosa, quedam enim virtutis causa permittunt, que alias non permitterent. l. qua actione §º si quis in collectatione, sive Pancratio ff ad l. aquiliam ubi reperit athletam in publico certamine alium occidentem, non teneri aquiliæ act(ione) ibi: si in collectatione, vel in Pancratio, vel pu

Lex 2 de aleatoribus

Lex 11 ad l. aquiliam

Lex 52 ad l. aquiliam

25

Lex ... ...

26

L. ... qua actione

giles qui inter se exercent, alius alium occiderit, sic quidem in publico certamine cessat Aquilia quia gloriae causa et virtutis, non iniuriae causa damnum videtur datum. quibus athletis se vicissim ob virtutem, et gloriam magna premia instituta sunt, ut observant Pius fab. in suo agonistico lib. 2º c. 9. et Bonfran.cus de Amaya in comment. ad lib. 10. cod. art.º 53. et Athletis inter quae premia primo loco obtinebant coronam quidem inter dum, ex oleastro, lauro, vel pino ut docemur ex Plinio lib. 16 c. fin. et notat Pansirol lib. 2º var. c. 113. que corona si reportabant tribus prelijs consequebant athletae, vacationem numerum l. unica de athlet. lib. 10 cod. et excusabantur a tutela l. si duas 6. §. ulpianus, alias est § athletae de excusationibus tutorum dum tamen tribus coronis meritorum magis quam ambitione, emulorum corruptione quesitis unam Romae reportaverint, quia rigidior virtutis et roboris atletarum fieret indagatio, et gravius iudicium iuris agonistici, ut existimat Pius fab. in d.º tractatu lib. 3. c. 28. quibus etiam preter coronas dabatur pecunia aliqua sive stipendium, quod privato pacto non obligat, l. spes 5. cod. que res pignori obligari possunt, vel non ubi statuitur athletas spem victoriae obligare minime posse, ex imperatoris Alexandri rescripto, sicque tale pactum non debet valere, neque illud servavit pretor quia d.ª ll. pactum illicitum ut inferius asseveravimus d.ª ll. factum dicit, quod specialiter ac nominatim legibus est prohibitum l. contractus 28. ex alijs ff. de pactis

quibus d.ª scta pactorum exemplis enumerari certum est sponsalia inter tutores, et curatores, filiosque eorum cum pupilla, sive adulta, que etiam pacta sunt l. sufficit 4. ff. de sponsalibus, que sponsalia sunt d.º sc.to de quo fit mentio in l. 1. et toto tit.º cod de interdicto matrimonio

l. et si ita 59. de ritu nuptiar. inter pupillam, tutores, et curatores, filiosque eorum l. sct.º 59 et seq. ff. de ritu nuptiarum l. tutoris 15. de sponsalibus, et illa ratione nititur ne pupille in re familiari circumscribant, ab his qui rationes tutele gestae eis reddere compellunt l. libertum 64. § 1. de ritu nup. ideoque non prohibent inter filiam tutoris et pupillum cum cesset iste timor d. l. libertum in fine de ritu nup. et quamvis verbis orationis D. Marci et sc.ti solum cautum sit de matrimonio (quod etiam pactum est, argumento legis iuris gentium 7. de pactis) id est ne uxorem tutor, vel filius pupillam ducat, nec quidquam dictum sit de sponsalibus interpretandum est sponsalia quoque prohiberi l. tutor 15. cum l. sequenti de sponsalibus, l. si quis tutor 60 § quamvis de ritu nup. ubi ratio redit quia cum qua nuptiae contrahi non possunt, ea nec desponsari quidem potest, neque obstat icti responsum in l. solet 10 § 1.º ff. de his qui notant infamia ubi statuitur viduam intra annum luctus sitra periculum infamiae duci in matrimonium non posse sponderi vero posse; nam satisfacies in sponsalibus hoc casu cessare edicti rationem propter quam prohibitae sunt nuptiae intra annum luctus, idest turbationis, et permixtionis sanguinis l. liberorum 11. § 1. ff. eodem l. decreto 15. cod. eodem quod sct.um inteligendum arbitror, non de ea que actualiter in pupillari, et aetate reperitur que iure communi in matrimonium duci non potest, sed de ea que fuit pupilla cum qua etiam prohibent nuptiae, et sponsalia post depositam administrationem ante redditas rationes l. non solum 67. ff. de ritu nup. l. 6. cod. de interdicto matrimonio inter pupillam et tutorem, etc. sic quod interpretat tex in l. 2. § 1. de his que indignis ubi pupilla que d.º sc.tum cum tutore nupta fuit fecit testamentum si vero pater pupille cum decederet postulavit tutorem pupillam uxorem ducere rite sunt contracte nuptie valida quod sunt sponsalia, que pacta sive sponsalia quae non sunt d.ª sc.tum a pretore tueri debent valereque extat rescriptum in d. l. 6. cod. de interdicto matrimonio l. 6. cod. de donat. inter, et nra inter est ad evv

l. 70 § nuptiis de iure dotium clentionem tex in l. cum post divortium 70 §. nuptijs de iure dotium ubi supponit nuptias ex voluntate patris puellae sive pupillae cum filio tutoris iure fuisse contractas, que verba sunt inteligendo non ut patre vivente det tutor, sed patrem tempore mortis concessisse filium tutoris nuptias posse contrahere cum pupilla in eodem genere pactorum d.º sct.º reperiri arbitror venditionem, que pactum est, marmorum aliarumque rerum affixarum edibus l. Senatus 52. de contrahenda empt. et cetera de leg. 1. ubi sc.to facto anno 5. imperij Adriani, Avida, et Pansa consulibus fuisse constitutam cavet tale venditionem non valere ea forte ratione quod inter sit reipublicae publica edificia item et privata minime deformari, ne civitates ipse deforment l. 2. cod. de edificijs privatis.

vbi et nos Coronide. addit Pretor pacta d.ª leges, et principum edicta non seruabo d. § Pretor ait, nec ex pretio 27. de R. I. l. pacta 6. cod. de pactis l. non dubium 5. cod. de legibus leg. d.ª ius 28. in prin.º hoc nro ttº l. 7. § et qualiter ff eodem illustrant fortunius Garcia repetito §. pretor ait subtilissimus Faber de errori bus decade 12. errore 3.º idem in ratibus ad nrum §. Gotofredus sive praxis lib. 2.º ttº de pactis Conan. lib. 5. com̃ent. c.º 5. Cigelius methodo iuris ciuilis lib. 15. p.te 5. exceptione 17. preter alios relatos a Mor la in emporio iuris dicto loco, quod obseruari etiam iudico in ultimis voluntatibus, ita ut relictum in ttº. d.ª leges, vel Sct.ª nullum sit, l. siquis inquilinos 15. § siquis scripserit de leg. 1. ia, quod scripsit subtili calamo dextera quoque manu Papin. lib. 3. Digestorum, ut refert ictus Martinez in l. Seruo alieno 116. §. fin. ff eodem ibi ineptas voluntates defunctorum circa sepulturam veluti vestes, aut siquae alia su peruacua in funus impendant non valere certum est ex eo scilicet, quod tales voluntates sunt d.ª ll. 12. tabularum, ibi rogum ascia ne polito. ubi lex iubet, ut cum corpus cremaret, ut mos erat erudi bus et inpilitis lignis pia dicit sumptus vetat, adhiberi quod superuacuos, et inutiles a funeribus l. remouet igitur certo, certius est, pacta, d.ª ll. siue principum edicta omnino nulla esse a pretore, quod non obseruari ad cuius intelligentiam mihi licere precor diuagari, et iuris ciuilis utilia exempla quorum 1.um est pactum quoque in venditione predii retinet Colonos agriculture, predii adscriptos, qui nominati est d.º principis rescriptum relatum in l. siquis predium 2.ª l. quemadmodum 7. cod. de agricolis, et censitis lib. 11. et expresse fuit prohibitum propter publi cam utilitatem, ne agricultura detrimentum patiatur in graue reipublice dispendium, ita Cobarruvias 2.ª partis initio in c.º quamuis pactum de pactis §. ex sequenti n. 2.º [l. 6]

2.um est pactum ut communes, siue hereditate fundi [lex l. 4] vidi quod quod d.ª ll. omnino nullius est momenti l. in hoc iudicium 14. § si conueniat ff communi diuidundo hac ratione tradita a Petro a Royo in prelectione ad tex in c.º quintaualis 23. de iure iurando, nascunt pri mario reipublice interest, ut discordie et rixe euitent, et ex non facienda diuisione sequi poterant. l. cum Pater 77. § dulcissimis de leg. 2. ideo recte statum fuit tale pactum non valere ita subtil. Fab. in ratibus ad tex. ad tex. in d. §. si conueniat. 3.um inter exempla relucet pactum, ut possessor fundi vectigalis, siue stipendiarii ad soluendum tributi non teneat, sed ipse venditor v.g. quem non valere a pretore, quod per Cons non seruari docent tex. in l. inter debitores 42. hoc nro ttº de pactis, l. 1. l. fin. cod. sine censu iuncta l. in suma 6. cod. de pignoribus [lex inter de bitores 42.] quod ut docebimus infra apparet esse d.ª imperatorum Antonini, et veri rescripta relata in l. imperatores 7. ff de publicanis, et vectigalibus, ad cuius pacti verum sensum aduerte. Ictum Papinianum in d. l. debitores proposuisse hanc rationem inualiditatis d.i pacti quod quatenus ad phisici rationem attinet priuatorum nihil prosunt, et cum ius publicum in phisici iuribus seruandis consistat. l. 3 cod. Thimipsi de a priuatis tale ius non debet infringi l. ius publicum 38. de pactis, et ideo cum Creditor, qui pignus accepit illud possideat l. cum et Sortis 35. § fin. de pignorat. act.º, et ad possesorem fundi pertineat onus agnoscere, et tributum ius cuiusque possesionis sit onus, l. imperatores de publicanis non potuit pactio inter debitores, et Credi tores effcere, ut ius phisici conuellat sed obstat tex in l. epistola 57. § pactum de pactis ubi ea pactio ut tributa eiusdem predii debitor penderet iusta reputat, et ideo seruanda.

Quare obiicio cum Ulpiano in d. l. epistola [lex epistola § pacto] pactum Papinianum in d. l. debitores ita esse conueniendum: ius phiscale infringi non posse pacto priuatorum ex traditione Papi. in d. l. debitores, nam est ius publicum, ius ciuile, quod non mutat a priuatis l. ius publicum 38. de pactis, id est contra pactis non potest fieri d.ª illud ius ut non conueniant, qui possesiones tent in quodis hit ius phiscale d. l. imperatores 7. de publicanis nam ita speciali fauore introductum est phisci, ut possi dens fundum ad onera teneant, ut constat ex d. l. imperatores ibi in vectigalibus, vectigalia quidque pre dia tributis phiscalibus erant afecta. l. sed et si 19. de publicanis l. eum 16. cum l. seq. § fin. de V. S. et hoc in di erat rescriptum imperatorum, de quo ibi nam si de l.e communi ita obtinere et in onere reali debito persone pri uate non erat necessarium speciale rescriptum imperatorum cum frustra precibus impetraret quod l.e commu ni concedebat l. unica cod. de thesauris, et hoc est quod voluit significare Papinianus in d. l. inter debitores illis verbis formam iuris ciuilis idest quod per rescriptum principis phisco fuit indultum, forma est lex, constitutio rescriptum l. 4 cod. de l.e [illegible], unde cum hoc sit speciale phisci ius non potuit immutari a priuatis, neque contra pactis derogari imo nulla sunt. l. d.ª ius 28. cum aliis ff h. nro ttº que constitutio cum in pri

14

in priuatorum predijs non obtineret, neque ius ciuile id statueret pactum inter debitorem et creditorem, ut si debitor predij pignorati possessor non sit nihilominus tributa penderet validum iustumque censetur cum sit pactum contra iuris prohibitionem, et ita ulterius opinatur in d. l. epistola §. pactum, pari forma (ut reddam, que sunt Cesaris, Cesari) amaya in comment. ad lib. 10. codicis tit.o 26. et anony et tributis n.o 39. Cuiacius in tit.o codicis sine censu, et reliquis.

Contraria tamen videtur decissio textus in l. 1. cod. sine censu, ubi pactum interuenit inter virum, et uxorem ~~[illegible]~~ cum fundus in dotem acciperetur

Lex Cod sine censu. ut creditoribus, quibus ipse fundus fuerat obligatus ipsa tributa persolueret, et tamen imperator decreuit, et si pactum in stipulationem deduceret, nequaquam posset mariti heres agere contra uxorem ob tributa persoluta, quod etiam procedit, et si fundus estimatus in dotem esset datus quae

Lex 11 Cod de pactis. decissio difficilis redditur ex dictis ut ex l. et ex conuentione 11. cod. de pactis ubi ibidem cassus opponitur et diversum fulget responsum. R.o d. l. 1. accipiendam esse de functo affecto oneri reali tributorum que pro fisco debebant, quo cassu pactum vel stipulatio interposita ut mulier tributa solueret non potest valere in preiuditium fisci contra imperatorum edicta cui resolutioni nec obstat d. l. ex conuentione 11. licet videatur ibi contrarium statui appertissime nam illa loquitur in predio obligato creditoribus pro tributis et non v.o in eo quiesset effectus onere fiscali, ulterius ut filium nre disputationis pauratim recolligamus obseruo pactum contra ll. duplici modo sumi, primo quidem pro eo pacto quod specialiter, ac nominatim legibus est prohibitum ut pactum pupili sine tutoris authoritate paciscentis d. l. contra ius 28. ff. de nro tt. altero autem modo pactum contra ll. factum dicitur, cum non tam ipsum pactum, quam res, que in pactum est deducta specialiter, ac nominatim legibus est prohibita, huius generis pactum est sicut l. aliquid fieri iubet contra paciscamur ut pote l. iubet, prohibetque furtum rapinam, homicidium, et paciscamur furtum fieri, sic itaque qui res suas deponit, et depositarius paciscant ne dolus in eo deposito prestetur contra ll. pactum est, ideoque non obligatorium, l. 23 de R. I. neque Pretor illud est seruaturus l. 7. § si paciscar in fin. ff. h. nro tt.o l. si unus 27. § illud eodem, et ratio est, quia inuitaret quis ad delinquendum, ideoque non est seruandum, quia contra ll. 2.o modo l. etenim iubet dolum prestari, et paciscimur ne dolus prestetur.

Hec doctrina expressa reperitur in l. conuenire 5. de pactis dotalibus

Lex 5 Paulus docet lib 7. ad sabinum pacisci nos non posse, neque pacta seruanda, ne ob res donatas, vel amotas agatur altero pacto ad furandum mulieres inuitant, altero ius ciuile impugnant, idest pactum ne ob res donatas agatur nominatim prohibitum a iure ciuili, pactum vero ne ob res amotas agat etiam nullum est, quia licet non ipsum pactum nominatim, tamen res, que in pactum deducta est nominatim est prohibita, furta scilicet a muliere marito facta l. exquirere interpretationem ad inferius dicendam videlicet cum ad venditoris obligationem ex natura contractus emptionis et venditionis pertineat, ut emptori prestet euictionem. que obligatio hoc pondus habet, ut re euicta eius quod interest emptoris venditor illi refundat l. venditor 8. ff de euictionibus l. non dubito 6. cod. eodem tt.o l. ex empto 11. §. cum seq. tibus de act. empti, licet pacto siue conuentione effici potest, ut re euicta eius quod interest emptoris utilitas non prestet, ceterum ut pretium saltem non refundatur conuentione, siue pacto effici non potest iuxta Iuliani sententiam expressam in

Lex 12 l. emptorem 12. § qui autem v.o sed Iulian, de act. empti licet contrarium sentiat Bonet. lib 13. comment. c.o 2. circa finem que conuentio, siue pactio l.o et principaliter non valet quia impunitatem peccandi venditoribus dat sciens venditor inuenti rem alienam esse, aut pignori obligatam illam tali pacto vendere liceret, ut euictionis nomine nihil omnino prestaret, frequenter contingeret ut emptores dolo malo in venditione inpure deciperent, quia cum mala fides venditorum occultassit et dificilis probationis ut pote in solo animo consistens l. bone fidei 48. § 1. de adquir. rer. dom. quis non videt ex tali pacto impunitatem licentiamque peccandi facile oriri iuxta l. 5. de pactis dot. sic annuit licet nulla tradita ratione Larmiento Selectarum interpretationem lib 1. c.o 11. in notis ad marginem preter Tosinum concilio 220.

3? Lex 6 Neque ~~[illegible]~~ [illegible] tenet 6 § si cum vlt.o ff de act. empti ubi cauet venditorem scientem rem vendentem alienam esse pascicentem quod euictionis nomine nihil prestaret prout dolum malum teneri venditorem ad pretium refundendum: quod si ignorauerit, ut pretium non refundat, pacto, siue conuentione fieri potest nam 2.us iectus Iuliani sententiam dat distinctionem inter cassum quo venditor rem alienam vendidit ignorans esse alienam, et inter cassum quo sciens, in utroque cassu sit pactum in venditione nihil euictionis nomine prestitum iri primo cassu tali pacto solum effici potest, ut re euicta id emptoris interest non prestetur pretium [illegible]

emptori refundat, non quanti emptor emit, sed quanti alij vendere potuit tempore evictionis l. si in
... de act. empti: at v. casu, q. dolo facit tenet venditor ex empto etiã ad int'esse d. l. tenet § ult. d. l. bene
...tel. 12. § qui autẽ in fin. v.m eadẽ Iuliani sententiã deinde dici etiã poterat cũ aliqua subtilitate
... amaya observationũ iuris lib. 3. c. 1. § 1. n.º 30. tale pactũ modo dictũ non valere q. ex vbe
... bonę fidei quã ɔtractus emptionis desiderat, hanc ɔventionis sive pacti inequalitate non patit.
...itor pretiũ suũ, seu refruat emptor autẽ dere, et pretiũ perichitet. 3.

Hoc in pactorũ in ɔmoda exem

... fit clarius, naʒ cũ oli in act. rei vxorię, quę bonę fidei fuit § fuerat 29. inst. de act. si ɔstimat. rebus in
... alj pacto in ɔtinenti ɔvenisset, vt tantũ de stimatę res redderent, partus ancillarũ manebant penes
marit. l. si int. 21. Cod. de iure dotiũ l. penult. § mancipia ff soluto matrimonio, q. cũ pacto hoc non exi... perind.
...ret maritus, ab omnimodo periculo, q. aliquã per stimationẽ rem dotaliũ subiet. l. plerũq. 10. de iure
dotiũ l. stimatis 50. ff soluto matrimonio, equũ visũ fuit propt. equalitatẽ, vt in ɔpensatione periculi par
... ancillarũ ipsius loco cederint, verũ est enĩ predictã ɔventionẽ, sive pactus efficere ne res dotales esse
desinant, quãvis stimatę sint l. cũ post divortiũ 79. § cũ re de iure dotiũ, et per ɔsequens vxoris ma
nebit inde ad eã stricto iure partus spectare debebant, cũ non sit in fructu, l. vetus 68. ff de usufructu
...tamen equitas temperauit suavius, vt maritus pro periculo retineret partus in act. rei vxorię propt.
bonã fidẽ, si vero actione ex stipulatu petebat dos licet periculũ ad maritũ spectaret, non retinebat partus
... si extabant, petebant q. ab vxore non solũ ancillę sed etiã partus ex ancillis dotalibus procreati
... Cod. soluto matrimonio, sic itaq. dispositis superest vt comprobemus pactũ vt non teneant de evictio
ne quo ad pretiũ non refundendũ minime valere exemplo tradito a DD. in l. cũ antea Cod. de arbi
... et in C. quintana alj 13. de iº iurando qui existimant vt recte pacto, sive parti effici non posse vt
...misso pars sese enormissime excludat a recursu ad arbitriũ boni viri, etiã si apponant pene. 34

Addamus

... superioris doctrinę exempla pactũ scilicet quo Patronus liberto ɔcedit liberã testandi facultatẽ q. etiã tex: 47
...tile est l. Paulus 47. § patronis 2. de bonis libertorũ, naʒ libera testandi factio non privati sed publici iuris est
... qui tt.a facere possunt, et ius publicũ iuris civilis pars est § huius inst.a tt.o de iis titia et iure d.a iis civile
... apparet, sic q. solus Princeps id genus concessionis indulgere potest, at vero si remittat pacto patronus ius patro
natus vtilis est remissio, et vi ipsa cũ sub iure patronatus ɔtineat ius sucesionis liberã ɔcesisse videt. tt.i
factionẽ, vt preterito patrono quẽ vellet possit instituere heredẽ, l. penult. et vlt. Cod. de bonis libertorũ
quoniaʒ tunc de iure privato, hoc est iure patronatus, q. ipsius, propriũ est videt. patronus pactũ fecisse
... pactũ, quo heres vivente testatore legatarius falcidiã se non deducturũ pollicet. inutile est et non ser
...dũ, l. bones 15. § 1. ff ad l. falcidiã quoniaʒ iuri publico, sic q. iure civili refragat. Donel. lib. 8. ɔment.
c. 7. ita vt placuit nec stipulationẽ de non retinenda 4.ta que nondũ delata esset cũ quoque int' posita
nec penaʒ adiectaʒ, si d.a facta esset taʒquaʒ iuri publico repugnantẽ valere d. l. q. bonis 15. § 1. Donel. vbi
supra, et ibi osuald. in notis ad Donelũ litt. L. sin autẽ iaʒ Mortuo testatore hoc pactũ fiat vtile, et
... erit, quoniaʒ iaʒ videt heres de s.o suo pascici, hoc est de iure privato cuius remissio nullatenus
prohibita est l. quidquid 46. ff ad l. falcidiã l. vlt. Cod. eodẽ l. et si patronus 20 § 1. ff de donat.
...stat q. doctissimus Cuiacius ad lib. 3. responsorũ Papiniani in d. l. q. bonis 15 § 1. nec obstat ɔtradictũ tex.
in l. patronus 20. ff de donat. vbi pactũ a patrono post mortẽ liberti factũ de restituendo fidei ɔmisso tex: 20
in fraudẽ legitimę portionis ase relicto inutile futurũ significat, naʒ respondet illud specialit' inductũ in
favorẽ patroni ne pars ex legis verecundię patronalis debita minuat, vt declarant tex in l. in tantũ 27. § si
patronus 13 ff ad Trebellianũ Ascursius pret plures in d. l. 20. Cristofre. in l. vlt. Cod. ad l. falcidiã litt. R.

Superest nunc vt aliqua

... d.a nras ctione retorqueamus, quoniaʒ cũ sit edictũ edilitũ curulĩũ est pars iuris honorarii, sive pretorij, q. pretorũ tex: 31
inst.a tt.o 2. de iure naturali gentiũ, et civili sed d.o hoc edictũ valet pactũ l. pacisci 31. ff h. nro tt.o q. pactũ d.o ll. ius
...st ideo q. a pretore servandũ R. distinguentiũ esse, vt cũ aliquis pasciscat d.a ius ɔmune aut d.a ius sibi ɔpetens
pactus d.a ius ɔmune non valet, idest, pactũ q. fit iure vetante, veluti si quis pascicat, ne futurus dolus pres
... nove enĩ d.a ius fieri dicit q. iure vetante fit l. contra 29. ff de legibus, l. qui vetante 102. d. R. J. pactũ
... d.a ius pascicentis factũ, idest quo pascicens remittit, et renunciat iuri sibi ɔpetenti sine dubio va
... l. pactũ 46. de pactis l. penult. Cod. eodẽ, tale est pactũ d.o edictũ edilitũ non enĩ fit vetante edicto nisi
... si pascici ediles vetarent, sed improprie fieri dicit d.o edictũ quatenus fit d.a ius et bene sicuũ emp
tori

22

tor ipetens ex edicto quadbre vice dictu est eiusmodi pactu valere, ideoq. servandu: Firman[illegible]
Patius centuria 2. quest. 6. Ant fab. in valibus in d. paxcici 31. Imunis Preceptor Pichard, n.o 4. inst. q.

l. c. 7 § q[illegible] generaliter. n.o 334. Alterue et tex. 7. et § quilit b. nro tt. ibi enim expressum reperies tenere pacta sine stipulatione
int posita d. ll. et de his de quib. pacisci non licet, puta quae aliquid sabent turpe aut sinam
nis moribus saltu ll. possitus l. quilit 26. l. veluti 27. l. 11. stipulor 35. in prin.o et § 1.o stipulo no
61. l. int stipulant l. 83. § sacros de V. O. ibi enim in d. scilicet §. pactu d. ll. rescinditetsi pactu
ipso iure non teneret quomodo rescindi posset, cert sest enim. ff. et si stipulatio qd. teneat sub m
stipulator potest per dli exceptione, vel si dolo malo vel per vis ad si vitatis. dolo, vel metu sic
de inutilibus stipulat. ie ut ipso non teneat, et tamen omnino rescindenda sit fieri nullo modo
quae capere potest, q.o omnis recissio in necessariu antecedens presupponit tenere actu qui rejici
tur. l. fina. et si. §. d.o post defectu de iniusto ruptu, l. preses provintie 22. et l. seg.te l. Pub[illegible]
sanu mente 27. l. quatuis e. 39. cod. de transactionibus, l. ad rescindenda la. cu duo [illegible]
cod. de rescindenda venditione

Cuius dificultatis nodos dirlues omisso fabro in valibus in d. § et qualib.
ausus fuit dicere Triboniani manu tale loqutione suspere si dixeris illa verba omnino rescindenda
ei respectu possesionis quia etsi ex pacto vel stipulatione d.a ll. nulla nascat obligatio, neq. dominium tran
feratur tamen possesio arguto tex. in l. 1. § si vir uxori ff de adquir. poss. cuius recuperande causa dicit
stipulatione d.a ll. rescindendi exemplo tex. in l. si dolo 5. cod. de rescindenda venditione, 3.o et ultimu
longior sunt quia puta verum est pactu in venditione appositu, ut servus non manumittat, ita ut impedi
servi manumissione, q.o valet l. 5. cod. si mancipiu sett.o et est d.a ll. 2.o quas libertas omnibus rebus
favorabilior est l. cu pat. 77. § cu existimaret de leg. 2. l. libertas 106. l. libertas 122 l. non est singulis
166 § 1. de R. I. et simile pactu in contractu appositu, de re non alienanda validu non est ut impe
diret domini translatione, l. qui fundu 75. ff de contrahenda emptione l. si venditor 6. § 1. de servis
exportandis, l. si sterilis 21. § si tibi de act. empti, l. si quis 135. § ea l. de V. O. l. ea lege 3.a cod. de [illegible]
causas vata quae rogo videas illust. lib. 3. tract. 2. ad tt.o de leg. 1. c.a 2. n.o 28. et in pactione illa contra
venditionis adiecta, ut servus intra certu tempus manumittat, quatuis libertate sadiuvet necessa
ria fuit constitutio divi Marci, ad aufidiu victorinu, cuius potestate manumittentis facta
tet set servus fiat ipso iure liber, l. venu 11. § 1. de minoribus, l. 3. et ult. de servis exportandis ex toto tt. q
mancipius, ita fuerit alienatu ut manumittat, vel d.a l. ult. de servis exportandis preter Cuiacium lib.
observationu c. 2. ut fabru lib. 4. iect. c.a 4. q.o pactu d.a leges et q. mirum est d.o libertate vali
R.s Romanu populu dominice in servos potestati summu imperiu tribuisse. l. 1. de his qui sui
sui, vel alieni iuris que potestas licet temperata fuit imperatore rescriptis d. l. 1. fuit tamen ne
cessariu propt numerosas servoru familias, quas Romani habebant manere in dnis impe
riu, quo possent servos libertate privare, et per prohibitione manumissionis perpetue adiicere servi
tuti l. servu filij 44. § si i de servis de leg. 1. l. his qui 4. §. in illis de manumissionibus, sicq. tale
nu valide reputat a manumissionis prohibitione

Alia demu sunt plura pactorum exempla dolo
malo, metu, d.o bonos mores, d.o scta, d.o ll. principu edicta celebrata, quae ipse pretor edicto d[illegible]
se non servaturu in d. § pretor ait, nec me aliquis gravet plura huius generis pacta me omitentem
singula prosequi, et eratio explicare nimis operosu esse, illa invenire licebit in l. iuris gentiu 7. § si ob
beficiu, et §. si paciscar cu stribus, cu segg. l. pacisci 31. l. ius agnationis 34. l. sumptus 33. ff. h. nro tt.
neratius 20 de edili. et sumpt. fuore nu l. illud §. et l. ut aute 16. ff de pactis dot. l. 2. § ult. ff fam. ercis. l.
§ si int q. de magistratib. conveniendis, l. 2. § sed et d.o cod. de i.o iurando propt calunia l. licet cod. fam. ercis. l. pac
ta 6. cod. de pactis, l. plebiscito de offo presidis l. solent § final de offo. proconsulis iunctis alijs tradit
forbenia Garcia in d. § pretor ait, a Cuiac. lib 20. quest. Papin. in l. ius publicu 38 cu similibus de pactis. Bona

Donelo in leg. 6. cod de pactis et ab alijs iuris prudentie cult[illegible]
[illegible] Cap. 3.u de pacti diffinitione ad eam dom leg. 1.a § 1.o de pactis

Nunc divina favente gratia, sine qua nihil altu mens incobat validanda sunt, et venientis
disputatione diffinit pacti in genere, quae illustrat ab Ulpiano lib. 4. ad edictu in d. l. 1. § 1. ibi est verba
tio est duoru pluriu re idem placitus, et consensus, sive in idem placitu consensus; difinit etia eode modo
ab Ulpiano lib. 4. disputationu in l. pactu 3. de pollicitationibus ibi; pactu est duoru consensus atq. conventio
[illegible]

et licet Duarenus consideret differre pactionem a pacto tamen ut infra dixi placuit melius noster in
pluribus pactis et pactionem idem esse, eoq. tantum inter se distare q. pactio dicit ipse actus aut facti contrahendi
quius respectu pacta, et contractus dicunt esse facti l. 3 silio § fin. de curatore furiosi, pactum aute proprie
est iuris, q. ex pactione existit, siue obligatio, que ex pactione oriri actu nascit sed his vocabulis promiscue utuntur tituli l.
fin. 28 § final ff eodem l. minor 48 § fin. de minoribus, vbi eundem sequitur in gara tildy . . . nostro tit. nº 2 Bri
sonius de v. s. verbo pacto Mendoza lib. de pactis C. 7. n. 8. Carmo lib. 2. verisimilium C. 4. Morlo
plurimis referens in emporio iuris tt. 3. q. 1. in preludijs ca. 4. pret Cuiacius et alios in nostra l. 1. §
1. Recte q. Vlpianus pacti naturam explanaturus, illud cognoscendum proponit a pactione dictum . . . cum
superdixisset pactum d. a pactione quoniam pactio sit subtilit subijcit quid sit pactio ut inde cognita pac
tione appareat quid sit pactum ut pote q. idem est cum pactione dempto solum tempore discrimine.

Supponit n 2
ut ex actissimo examini tradit, dictionis verba subiciant inquit Vlpianus, duorum pluriumve in idem placitum con
sensus per que consensum uenit pactum cum ultima voluntate exprimiq. potest velint presentes ut plerumque fit, vel
int absentes ut contingit, q. q. per nuntium, vel per epistolas, l. 2. ff h. nro tt. 1º sic est pactum nudum significatum
l. cum tabernas 34 § 1. ff de pignoribus, si est contractus est consensu decendens dicit in l. 2 § 2. de obligat. et act.
l. 1. § fin. de contrahenda emptione, l. ult. de sponsalibus l. 4. ff pro socio, l. obligari 9. § ult. de auctoritate tuto
rum l. Titio 36. ff ad municipalem l. 1. § 1. ff mandati, a eodem eodem modo in reliquis negotijs causis
consensum per nuntium, vel per epistolam significare, posse apparet ex l. precario 9. ff precario, l. si per epistolas 50
de adquir. hered. l. recusare 6. ad Trebelianum, l. pat 22. de manumissioni 6. cum alijs pluribus itaq. quoties id dum
taxat quærit anuere consensus sit non interest an a presentibus, an ab absentibus per nuntium, vel per
epistolas expressus consensus proponat quidpe utraq. modo verus consensus est.

Neq. contrarium reperies secundo n 3.
responsum in l. fin. in prin. ff Mandati, unde inferri videt nequaquam pactum nudum per epistolas fieri posse q.
exuat simplicem appellatione pacti nudi, in vat q. naturam contractus, nam omissa Nicolai de Castro a principium insti
tutionum de emp. et venditione inteligentia, respondet ibi controversiam fuisse int heredem scriptum, et patruum, et
ammitam defuncte, quoniam ea de cuius bonis agebat, non in familia paterna decederat, ac propterea et pa
truo, et amitis simul ut aproximis cognatis delata erat bonorum possesio unde cognati aliter enim neq.
iure civile, neq. pretorio per bonorum possesione unde legitimi admiti simul poterant post legem voco
niam ab intestato § ceterum inst. de leg. ag. sucessione igit cum esset int heredem scriptum, et heredes ab intes
tato controversia Mevius patruus ad sorores eiusdem litis consortes epistolam emmisit, qua petiit ut procu
ratr fieret in causam comune eo pacto, ut comunicaret, q. ex euentu litis ad eum peruenisset, quo sita
convento Mevius predijs, alijs q. rebus acceptis transegit cum herede scripto pro sua p. quo casu dubitatum fuit
an deberet Mevius pro sua p. accepta comunicare, quoniam licet per epistolam pro dictus fuerat comunicare
q. ex euentu litis hereditarie ad eum peruenisset tamen epistolam sequuta non fuit stipulatio, et epistola non est
modus legitimus, se eficacit obligandi, nec accedit tros pacti nudi, quo non obstante decisum fuit posse
a sororibus peti predia, et alias res comunicari, nam licet nudus consensus per epistolas significatus ne
quaquam soleat eficacem, hoc est civile parere obligationem tamen in d. l. ult. aliud admissum quoniam in
ipso contractu mandati pactum illud adiectum proponit, sicq. tanquam vestitum cohaerentia contractus actionem producit.

Predictus con n 4.
sensus ut dixi significatus, furiosos, et alios meritis expertes excludit errantes q. cum illorum nullus est
consensus l. int stipulantem 83. § 1. l. continuus 137. § 1. de v. o. l. 25. de iurisd. omnium iudicum § 1. de alia 23.
inst. de inutilibus stipulat. nam ad concessum oportet concurrere afectum simul ex utraq. p. contrahentium
l. in omnibus 55. de oblig. et act. qui recte disinit a Covarruvias in l. si per errorem 15. n. 30 de iurisd.
omnium iud. concursus congruentium voluntatum talis error contingere potest circa quatuor, vel circa
nomen rei super qua fuit celebratum pactum vel circa eius materiam vel circa speci contractus vel
circa corpus rei; error in nomine est cum promisisse servum, qui Pamphilus vocabat, et putaret dici
Stichum, non vero erraui in corpore, qui error non nocet sicq. qualecumq. pactum valet l. in venditioni
bus 9. § 1. de contrahenda emp. l. in nomine 32. de v. o. vindicatio non vitiat l. si idem Pomponius § 6.
cum in rem de rei vindicatione, legatum § si quid in nomine 29. inst. de leg. heredis institutio l. si ita
scriptum 8. § sed et cum de bonorum posse 2. tab. aprehensio possesionis l. si me in vacuam 34. de adq.
posse cui errori equiparat, error patrie l. his verbis 48 § ult. de hered. inst. error offi aut minus . . .

rij servi l. penult. de rebus dubijs, nec non consimiliter fundi error si de ipso vtitur l. patronus 35 § 1 de leg. 3
ita Resenr. quidam qui pulchre et sine errore assignat diffam inter errore nominis proprij veluti int homines
Stichi, Semproni et int errorem nominis appellativi, veluti fundi vestis, quo nisi ille ut ascrem aimynna
illum pactum alia q. dispositionem vitiat inutilemque reddit iste vero, veluti si vestem diceres cum velles
fundum dicere factus, aut aliam quamcumque dispositionem inutilem reddi l. 4 ff de leg. 1. Donelus lib.
8 comment. c. 4. et ibi ossuad.

n 5 Error in materia si massam pascijscar dete per stipulationem, quam aureorum
Lex 41 putaverat cum esset erea qui error licet stipulationis pactum non vitiet l. si id q. aurum 22.
ff de V. O. neque pignoris datione l. 1. § ult. de pignorat. actione vitiat contractum onerosum emptionis et
venditionis nam si massa erea emeris cum existimaveris auream venditio nulla est l. cum ab eo 41. §
1. de contrahenda emp. hac licet ratione tradita a Baldo ibidem diferunt contractus in quibus utrinque
aliquid prestatur, ut emptio, et locatio, et similes ab illis, ut Bald. inquit, qui correlativam prestationem
utrinque non recipiunt, ut pignus stipulatio illi non valent si erret in materia, dum consistat in corpore
hi vero valent, quoniam in emp. v. g. qui pretium dat pro massa aurei non consentit substantialiter
si erea sit q. si sciret materiam illud pretium pro illa non daret, at vero stipulationibus in quibus stipu-
lor nihil invicem prebet annuit illud corpus quale cumque sit accipere, quam nihil et ideo probabiliter
existimari potest deducendam fuisse in stipulationem et si dicentibus de errore utilis et idem de pignoris datione
dicendum, qua doctrina quasi manu ducor ad interpretationem tex in l. si decem desiderent § 4. ff locati et conducti
ubi in contractu locationis et conductionis ultro citroque obligatorio, si decem tibi fundum locavero, tu autem existimes quinque
q. te conducere nihil agitur, nam in locatione que habet corelativam prestationem qui decem vult quinque si sola prestentur q.
ex eo licet inteligere ex quo decem desideret pro eo onere q. vicissim prestare venit, secus in stipulatione l. 1. § ...
de V. O. Neque obstat posse dici etiam non fore credendam pecuniam nisi in materia consensus adesset nam alia est pigno-
ris obligatio ab obligatione principali debiti l. debitor 59. ad Trebell., que eo ipso contracto fuit expedit creditori potius
aliquid alia habere in pignus quam nihil, neque contra hanc Baldi distinctionem contractuum obstat tex in l. qui tamen 14. de
contrahenda emp. quoniam doctrina supra tradita vera est, si omnino erratum fuerit in tota materia veluti si ut ar-
genteam massam emi, et tantum erat laminis cooperta, secus vero si aliquid auri habet q. tunc valet venditio me-
ro iure d. l. qui tamen 14. de contrahenda emp. existimo tamen in esse rei debere saltem dimidium materie aut pau-
lo minus, quo casu argentea massa intelligitur, q. magis dignum atrahit ad se minus dignum. Dorent Mostha
in emporio iuris tt. de contrahenda emp. n. 2. Donelus lib. comment. c. 7.

n 6 Subcedit disquirendo errore in causa, qui
contingit cum in dolore dissensimus, dissensimus vero circa speciem pacti, cum post contractum traditio fit ita ut ego tibi
donaturus traderem, et tu quasi mutuum acciperes, quo casu Iulianus ait numorum proprietatem in accipientem tran-
sire, idest omnis qua pluribus solonibus remanere penes accipientem iure retentionis que resultat ex volun-
tate tradentis Ulpianus vero fatetur exceptione doli opposita pecuniam remanere penes ipsum et licet de sumptis
numis locutus fuisset, idem etiam in extantibus procedit, quoniam cum semel donare voluisset dolo facit cum sententiam
mutat, l. si tibi 25. ff de donat. ubi reperies precipue Bartolum, Paulum de Castro adventes, eam adiicientem quin
merito refragantur a Donelo in l. si ego 18. de rebus creditis n. 8. qua supra tradita doctrina resolvit antino-
mia int responsum Iuliani, in l. cum in corpus 36. de adquir. rer. dom. et responsum Ulpiani in l. si ego 18.
de reb. creditis. Superest ut percurramus ultimum errorem ex quatuor assignatis qui in corpore contingere potest
quem pactum anulare probari potest iudicio ictorum testimonijs, in l. in venditionibus 9. l. qui tamen 14 de contra-
henda emp. heredis institutione legatum, provisionis, apprehensionem, l. quoties in princ. et § 1. de hered. instit.
l. si quis 4. de leg. 1. l. si me in vacuam 34. de adquir. poss. quo casu nec usucapio incoando sit l. 2. § cum Stichum
ff pro emptore

n 7 Sed his testimonijs opponitur dificile Pauli dictum in l. si in emptione 34. de contrahenda emp. ex quo di-
tat fundum, aliquem emptum, pactum q. fuisse in emp. fundi accedere Stichum servum, fundo empto quo facto cum essent di-
versi servi eiusdem nominis, et de alio venditor de alio emptor sentiisset, dubium fuit, an tam fundi quam Stichi ser-
vi valeret decisum q. fuit valere, sed adfuit error in corpore Stici: q. valet pactum etiam si erratum fuerit in corpore et
cont etiam si deficiat consensus d. l. int stipulantes 83. § 1. de V. O. cui non parvae dificultati responsum prebent iuris
interpretes precipue Iason in d. l. int stipulantes § 1. n. 5. Alciat. et Donel. ibidem ille in l. 18. iste n. ult. Ariaspi-
nel. in rub. de rescindenda venditione 2. p. c. 2. n. 22 preter iurisprudentie Principes Bartolum, Baldum in l. si in
emp. 34. de contrahenda emp. ideo Stichi servi venditionem valere in eo tex, q. non adfuit error in fundo qui principa-
liter venditus fuit cuius venditio ad se trahit venditionem servi, ne aliquis onoratus, eadem venditio pro ... valeret, et
ff p. non valeret. istis quatuor erroribus alium addo cum Donelo lib. 12. comment. c. 7. huic ultimo similiori errore sci-
licet

sicut in persona eius qui promittit omnino non obligat, q. n. dsentit propt. errorem errat promissor in persona eius cui promittit cum Sempronio stipulanti promittit se daturum, dum hunc putat esse Titium cui soli promissum volebat, quo casu qui ita promisit neutri obligabit, neq. Titio q. huic non promisit, neq. Sempronio, q. in eodem q. in eum errans non dsensit d. l. si per errorem l. 2. de iurisd. omnium iudicum arguto int. quoties q. in princ. de heredib. instit. ex eodem met forte fuit pactum impossibili dictione adiecta inutile esse, l. non solum de O. et A. § impossibilis inst. de inutilib. stipulat. l. impossibilis ff. de V.O. ex defectu dsensus, nam cum impossibilis dictio existere non potest fit ut hac adiecta aperte id agat, ne quid debeat, aliud seruat in testamentis, in quibus obtinuit impossibilem dictionem institutioni, lege aut fidei commisso adiectam pro non scripta esse atq. hac detracta nihilominus institutionem legatum fidei commissum valere l. 3. de condit. et demonst. l. dictiones que l. dictiones ff. de condit. instit. l. 6. in fine de condit. et demonst. n. 8

Eadem rone pactum celebratum causa loci nullam producit obligonem, re enim serio n. agi locus ostendit l. 3. § ult. de O. et A. veluti si qui alios imitari volunt locantes exprimant pactum, idest si docendi causa interponat d. l. 3. in fine de oblig. et act. si iubeam v.g. aliquem interrogare me his verbis Stichum dabis? ego respondeam dabo perspicuum est enim eum qui exemplum tantum in hac conceptione stare voluit ad docendum noluisse rem, et veritatem obligonis in ea subesse sed istis omissis maxime non dsentire pascientes apparet in eo de quo agit et simulat, ab his qualecumq. pactum, ideo enim simulant, q. nolunt in re esse q. verbis, et externa specie simulat, qua de causa, et omnino simulata pro infectis habentur maxime in pactis q. isto modo deest dsensus l. cum ea cod. de transact. l. si expresso cod. si certum petat, que pacta dicunt amis imaginaria constidus scilicet pacti simulat n. interveniente veritate, l. contractus de oblig. et act. sic d. q. ut sit verba pascicentium imaginem, et speciem dtractus preferunt, sed hanc dumtaxat re autem vera pacta n. sit. q. dsensum n. habent hinc pacta imaginaria sive dtractus obligones n. pariunt, nam nudum, et imaginarium pactum pro n. facto e. simulea §§. de dtrahenda empt. in quo genere pactorum hec senta tenenda est quoties inter aliquos quid simulat et aliud agit, ita q. simulat non valere, ut n. propterea totum q. geritur irritum sit, sed valeat saltem q. actum e. cod plus valere, q. agit quam q. simulare cepit, ita probant tex in l. 3. l. empti fide q. in fine cod. de dtrahenda empt. l. ult. ff. pro donato dtra q. optima rone, si simulatum sit falsum, q. agit verum q. ab eo q. ff n. facto e. infirmari non debet l. cum falsa cod. de iuris et facti ignorantia: sed hoc ita procedit si inter pasciscentes tam q. agit quam q. simulat permissum sit, quoniam si in fraudem l. v.g. que donationem prohibet venditio dtrahat q. imaginarie et simulate dicit nullam vim obtinet, qua forsan supposita specie exponi potest tex in l. dtractus 54. de O. et A. sicut etiam nulla e. donatio que vere agit ad maiorem intelligentiam propono exempla l. quesit ex iure donationum, que celebrant inter diuges dstante matrimonio quam moribus populi Romani interbari notissimum est ex t. l. digestorum, et cod. de donat. inter virum, et uxorem ex Paulo lib. 2. sententiarum tit. 23. ex Ulpiano lib. regularium tit. 7. quo supposito si diux donare volens vendat imaginarie nullum erit q. actum est nullum q. pactum q. simulat l. vir uxori 27. ad Sctum Velleianum l. si quis donationis 36 de dtrahenda empt. l. Sponsus §. §. circa venditionem 6. de donat. inter l. si non verum 15. l. creditor 20. cod. eodem et ne singula exempla prolixe referamus gnlit verum est q. ubi prohibet q. agit totum nullum erit q. agit et q. simulate cepit l. manentibus 49. Cod. Theodosiano de hereticis l. quoniam 33. cod. de curionibus

Ait etiam Ulpianus in nra. diffi n. 9

nitione duorum pluriumve quibus verbis discrimen notat inter pactum q. definit, et ultimas voluntates licet enim iste dsensum habeant, et placitum, non tamen duorum, aut plurium, ut pactum, sed unius scilicet testatoris, ut recte docet Donel. lib. 12 comment. c. 7. hoc est q. dicit in l. verba 20. de V.S. verba dtraxerunt gererunt non pertinere ad testandi ius pereadem verba differt pactum a pollicitatione, que promissionem solam ficet solius offerentis, non duorum dsensum, hac forte ratione civili, q. presens, et tacens, quia cuius cum de damno ipsius agit non videat dsentire, l. filius fam. 8. §. invitus de procuratoribus l. si illa 34. § lucia 2. de leg. 2. tamen si agat de eius comodo dsentire presumit l. si remunerandi 6. §. si passus, l. qui patit 98. et l. qui fide 58. ff mandati l. donationis 13. § species de donat. et c. qui tacet de R. I. in 6. ac per dsens pactum fecisse videt saltem tacito argo l. legis 2. cum seq. ff hoc vero tit. ut indicat t. tale pactum 40. in princ. ff eodem ubi sola promissio offerentis sive proposito delictum remittentis pactum appellat probat late Menochius de presumptionibus lib 3. presumptione 42 cum aliis quos refert Morla in emporio iuris p. 1. tit. 3. in preludiis no 7. non enim id obstat licet aliquorum strenuorum, et letterum propugnator appareat senta pollicitationem pacti speciem esse, nam cum his forti animo dsertat Costa lib 3. var. ambiguetatum c. 22. clypeo munitus responsi Ulpiani in d. l. 3. de pollicitationibus. l. ex 3. de pollicitat.

Vito Cui patrocinat. aliud responsum in §. 1. eiusdem legis, ubi asserit Ulpianus, ut rem singularem ex pollicitatione facta municipibus vel debitam repeti non posse ibi: *aequissimum est enim huiusmodi voluntatem in civitates collatam penitentia non revocari* si pollicitatio pactum esset duorum quae consensum in se haberet non in civitate pollicitatione facta, sed etiam privatis id statutum extaret ex l. iuris gentium 7. §. 4. h. nro tit. ex dictis ut advertas breviter rogo, quod licet Municipibus hereditas relinqui non potuit, usque ad tempora imperatoris Leonis l. hereditas 12. Cod. de hered. instituendis propter incertitudinem personis, et quod universi consentire non poterant in adeunda hereditate vel ingerendo pro herede ex Ulp. infrag. tit. 22. § municipia (excepta hereditate libertorum suorum, que scto apronia no relinqui valebat) poterat tamen Municipibus per pollicitationem promitti ictorum tempora l. 1. ff de pollicit. et quod difficile est, ut respublica, que in universis consistit explicat Conan. lib. 5. comment. iuris civilis c. 8. hec sufficiant ad rem iterum, neque acutissima tela e pharetra tantorum virorum infringere possunt, nimis supradictum assertum, nam omissis Colomb. Cuiacii lib. 26. observat. c. 19 et morla ubi supra etsi in pollicitatione cuicumque presenti fiat ac divites comodo agat presumit presentem consentire iuxta nuper dicta non tamen videt eo modo consentire quo necessarium est ut pactum fiat consentit enim post factam pollicitationem, que ante ipsius consensum sola offerentis promissione perfectionem accepit, secus profecto ac in pacto ad cuius perfectionem necesse est ut precedat duorum consensus tractatum scilicet de re habito precedentibus introgationibus, et responsionibus, ut docet doctissimus Doucany lib. 1. var. c. 34. in hocque differt a stipulatione, hec enim petit solemnia interrogationis et responsionis in ipso actu celebrationis contractus; pactio vero in tractatu precedente actualem celebrationem pacti, ex qua ratione disparitatis alique deducunt differentie inter pactum et pollicitationem nam illud precedit tractatus duorum quorum consensus ad ipsam vero sola offerentis promissio ita refert Conan. lib. 5. comment. c. 8. pactum enim est cum plures hoc agunt, ut in eandem recurrant sententiam ~~enim~~ ut quid fiat aut non fiat pollicitatio vero cum quid promittit alicui non petenti cum de eo antea, nec excogitatum quidem esset differt etiam quod pactum ut docebimus, si natam contractus non induat actionem non producit pollicitatio vero civitati, et reipublice facta ob aliquam causam obligat actionemque producit d. l. 1. de pollicitationibus, ex qua causa intelligi possit a liberalitate remissum esse vide sonbequius (?) tus paratit. tit. de pollicit, nec mirum vinculum pollicitationis civitati facte arctius fuisse Romanis iuri privatorum pactis nam Atheniensium lege pena capitis constituta erat adversus eos qui quod promiserunt reipublice non facerent, refert Demosthenes citatus a Conano ubi supra, si vero sine causa fiat pollicitatio nullius erat momenti d. l. 1. de pollicitationibus, differt etiam pactum a pollicitatione, nam in illa deo facta quod votum apelat filius fam. obligari non potest sine patris auctoritate, si tale votum in dando consistat l. si quis 2. §. voto ff de pollicitationis, et ibi glosa cum aliis iuribus, secus in pacto, certum est enim filium fam. ex omnibus pactis tanquam patrem fam. obligare, l. tam ex contractibus 57. ff de iuditiis l. filius fam. 39. de O. et A. ex quo filius familias personam in iure civili habet. l. nam civium 4 ff de his qui sunt sui, vel alieni iuris; ulterius dat discrimen inter pactum, et pollicitationem, quod pactum procedit ex causa onerosa; pollicitatio vera ex sola offerentis liberalitate ut notavit Mendoza lib. 10. de pactis c. 8. n.o 16 ommissa alia distinctione tradita a Morla in emporio iuris tit. 3. in pre a dicis n.o 24. que aliquibus non placet ex altera pactum scilicet esse promissione inter presentes, vel absentes per epistolas, pollicitationem vero promissionem factam absenti, absque epistola a qua merito discedunt Coriotys de pacti axiomate 7. Parlador. lib. 2. rer. quotidianarum c. 3. n.o 4. quoniam verius est inter presentes quoque pollicitationem dici l. sciendum 19. § dictum de edilitio edicto.

11 Addit Ulp. in diffinitione *in idem placitum* hoc est in eandem sententiam omissis aliis significationibus verbi placere ut notat Brisson. de V. S. verbo *placere* Budeus in l. ult. de senatoribus, nec te Ulp. loco precitato pactum appelavit, in idem placitum consensus ut significaret pacientes post habitum tractatus et precedentes introgationes et responsiones convenisse in idem mutuo consensu ultra quod voluerunt aliqui debuisse addi ab Ulp. hec verba de re danda, vel facienda ut excluderet duorum plurium ve ictorum de eadem quest. sententia qui licet dici possit consensus in idem placitum tamen pactum non est nam Ulpianum explicare debemus ex materia in qua versat agit enim de placito obligatorio, et de casu quo negotii contrahendi transigendi ve causa omnes conveniunt sicque non generalissime de omni placito, et consensu capiendus ut recte Iulius Pacius in l. 1. §. 2. ff h. nro tit. ommisso Conano lib 5. comment. iuris civilis c. 1. unde notandum est ex illis verbis de re danda vel facienda, ibi subintellectus induci necessitatem, sicque obligationem pacti in genere poni non posse in voluntatem promittentis, utrum debeat, vel non debeat. l. in vendentis 13. Cod. de contrahenda empt. l. hec venditio 7. ff eodem l. sub hac 8. de O. et Act. l. stipulatio 17. l. centessimis 46. § ult.o l. a titio 108. de V. O. obligatio enim est iuris vinculum quo necessitate adstringimur, ad aliquid dandum vel faciendum prin. inst. de oblig. adeo ut vbi quis vinculo iuris astrictus non est, non possit obligatus dici l. obligationum 8. de O. et A. nota tamen differentiam inter hanc receptionem verborum si voluerit, et hanc cum voluerit illa inutile est pactum stipulationis v. g. ista vero valet l. centessimis 46. § ult.o de V. O. adverbium enim cum tempus denotat; quo obligationis substantia seu ipsa dandi necessitas non defert in meram voluntatem promittentis seu heredis sed solum circunstantia temporis l. cum tibi heres 17. de fideicomiss. libert. adverbium si conditionem induit, que cum in meram voluntatem promissionis conferat inutile reddit qualecumque pactum. = = =

l. centesimi 46.

tibi in quasi trahentibus procedit, unde quod heres cum defuncto quasi contrahit, ex quo quasi contractu ad
adeundo hereditatem legatariis et fideicommissariis obligat, § heres quoque 2. de o. et a. quae ex contractu nascuntur, l.
si quis absentis 5. § heres quoque de o. et a. sit inutile, etiam legatum relinquatur ... heres
eius voluerit dare l. Senatus 43. § legatum de leg. 1. l. utrum 7. § cum quidam 2. de reb. dub. l. fideicommissa — l. verum 7 § cum quidam de reb. dub.
46 § quaquam de fideicomm. libert. nec tamen ita accipiendum est, si testator in mera, et libera
voluntate heredis dispositionem suam contulerit, namque si in arbitrium heredis tanquam in arbitrium boni
viri legatum valet, quia non tam in eius voluntate collatum censetur, quam relictum sub conditione si arbitratus fue
rit, si aequum aut iustum putaverit et ideo ut legatum non praestet non sufficit nolle, sed debet ita ipse nolle
ut nullus probus homo vellet forsan, quia legatarius postea inimicitias cum testatore habuit hoc est quod dici solet in
alienam voluntatem posse inferri legatum, veluti in conditionem, id est ac si diceret ita si heres arbitratus
fuerit, si comprobaverit l. si sic legatum 75 de leg. 1. l. 1. de leg. 2. l. fideicommissa 11. § quaquam 7 de leg. 3.
nam idem est dicere si arbitratus fuerit heres meus, ac dicere si vir probus arbitratus fuerit, parumque refert ...
dat non videri heredi praestari legatum si vir bonus existimaret recte praestari posse, et dignum puta
verit legatarium d. l. fideicommissa 11. § proinde de leg. 3. ... partes ... si heres mora ...
nec fideicommissum, scilicet praestare voluerit rogat praestare, nisi quid tale fideicommissarius commiserit ...
41. § errore 4. de fideicomm. libert. quod idem in pactis per omnia dicendum est ut in arbitrium contrahentis tam
quam boni viri conferri possit l. fin. Cod. de contrahendo empt. ... l. si quis arbitratu de v. o. sed in
merum conferri non possit, et in libertate directa procedit l. fideicommissa 46. § quid ita 3. de fideic. libert. excipit tamen liber
tas fideicommissaria, quae in simplici heredis voluntate poni potest d. l. fideicommissa 46. in princ. favore fi
deicommissariae libertatis, quae omnibus favorabilior est, et placuerunt nate l. libertatis 16. de fideicommiss. libert.

Cap. 4 Antecedentis appendix contra quem pascicentium pactum ambiguum sive obscurum est inter pretandum ad Papiniani Responsum in l. veteribus 39. h. t.

Turbulenta fuit antiquitas dissensio in hac quaest. cuius vestigium nobis manifestum ostendit ictus Papi — n. 1
nianus, in eleganti dispositione text. l. veteribus 39 de pactis ibi: veteribus placet pactionem obscuram vel ambiguam
venditori, et ei qui locavit nocere, in quorum fuit potestate legem apertius conscribere, quod verbum placet, licet quod
que dicat de iudice quandoque de senatu, quandoque de Principe, unde placita principum pro litteris rescriptis, et constitutio
nibus usurpantur ut in § constat inst. de iure natur. l. si pater 4. cod. de hered. instit. l. 1. Cod. si pignus pignori datum
sit ut pluribus probat citatus Brisonius verbo placet tunc dicitur ... post multas opinionum va
rietates aliquid obtinuit, ut in l. si Titio, et mihi 55. § 1 de leg. 2 l. 1. Cod. si mancipium ita fuerit alienatum
ut manumittat, vel ... ubi cum constitutio divi Marci emissa ad Aufidium Victorinum praefectum urbis ...
verbis locuta fuisset de servis venditis ut intra certum tempus manumitterentur, ita ut in illis non manumissis
consequerentur ipso iure libertatem l. sed et si 10. de in ius vocando l. 3. § 1. de servis et leg. hered. instit. l. si servum 71. §.
1. l. si quis obligatus 56. ff. qui sine manumissione, ad libertatem perveniant l. l. 2. et 3. et ult. Cod. si mancipium
ita fuerit alienatum ... l. sin autem 45. de ritu nuptiarum l. servum 8. § 1. de iure patronatus l. si quis hac lege
13. de operis libertorum l. 3. § sed si hac lege de ~~bonis libertorum~~ ... leg. tut. l. venit 12. § quid si
minor de minoribus l. 3. § sed si hac lege de bonis libertorum, l. si quis hac lege 3 de servis exportandis ser
vidio Scevolae fuit casus propositus de servo ... donato hoc pacto, ut intra certum tempus manumitte
ret utrum elapso manumissionis tempore per tale Divi Marci rescriptum consequeret libertatem, respon
sum quod fuit a ... Scevola libertatem non consequi liberum ve fieri ex tale rescripto, l. qui Romae 122 § flavius her
mes de v. o. Papinianus vero ob similitudinem rationis contra statuit extendens Marci constitutionem ad servos
donatos, ut non minus consequeret libertatem, quam consequebant venditi eo pacto l. mancipia 8. ff. qui sine manu
missione ad libert. perven. quod postea non sine controversia placuit d. l. 1. cod. si mancipium ita fuerit alienatum ...
mam placuit non solum ad venditos, sed etiam ad donatos ea lege ut manumitterentur pertinere, ~~...~~
Ad rem licet anti — n. 2
~~... antiquitas~~
quitas dubitaret contra quem pactum ambiguum sive obscurum interpretaretur, id est contra subtilissimum ... in
... ad nostram l. 39. ... nullo modo intelligi potest, ut vult Cuiacius idem ... non scripto habere

potius aut ex eo contractu totum inutilem reddi oportere ut in l. si stipulatus 16. de condit. insit. l. qui 80
x Ceterius a. — ad leg. falcid. sed q. certum et perspicuum sensum nullum habet, ambiguum vero q. e contrario certum et perspicuum
quidem sensum habet, sed multiplicem non unum, ita ut quis potius capiendus sit non apareat licet unum pro
vero accipiat l. uterum 23 de pet. hered. l. ubi de V. S. quae obscuritas sive ambiguitas reperit in verbis
simplicibus dic. l. uterum 23 de petitio. hered. l. nepos proculo in fine de V. S. item in orationibus l. in ambi
guis orationibus 97 de Reg. iuris. item in rebus ipsis l. in ambiguis 87 ff eodem, illud tamen verum est cum antonio
fabro predictam papinianeam regulam non statim sibi locum vindicare in pactis obscuris, sive ambiguis, sed ita
demum si nihil sit q. melius dici possit id est si neque probari possit quid actum fuerat, neque verisimi
liter apareat, certior enim et prior generaliorque illa regula est in obscuris inspiciendum esse, q. verosi
milius sit, aut q. plerumque fieri solet l. in obscuris 114 de Reg. iuris iuncta l. semper in stipulationibus
34 ff eodem in dubio igitur et in obscuro si non possint contrahentes de eo q. inter eos actum fuit consen
tire, cum disentire iam nihil prosit, et facienda sit interpretatio quae actum conservet, non quae destruat
l. quoties 80 de V. O. l. quoties 12 de reb. dubiis maligna est enim interpretatio per quam id agitur
ut conventio nihil operetur l. si ita stipulatus 126. § crisogonus verbo sequens stipulatio de V. O.
nihil est q. melius videatur dici posse facienda esse interpretationem contra eum qui potuit legem sive pa
ctum apertius conscribere ac proinde contra venditorem potius quam contra emptorem dic. l. 39 de pactis
l. labeo scripsit 21 de contrah. emptio. l. in contrahendo 172 in princip. de Reg. iuris q. numquam
faciendum est ei cui aliquid pot. imputari ex illa iuris regula q. quis ex culpa sua damnum
sentit sentire non videtur l. q. quis 203 de Reg. iuris et imputari pot. ei qui legem apertius dicere po
tuit. q. exemplo clarius explicabit ex l. cum in l. 33 de contrah. emptio. et l. si arborem 17
§ penult. de servitutib. urb. pred. qua iuris dispone fingit me tibi vendidisse edes aliquas
et addidisse tale pactum stilicidia ubi nunc sunt ut ita sint q. pactum dicit obscurum sive am
biguum q. non constat utrum sit locutus de servitute stilicidiorum, debita edibus quas tibi ven
didi, an de servitute quam hec edes viciniis edibus debent quo casu decisum fuit pactum inter
pretari debere contra venditorem cui debet imputari cur non apertius locutus sit dic. l. veteri
bus 39 ita ut interpretandum sit venditorem locutum de servitutib. debitis domui vendi
tae non de iis quas ea domus debebat dic. l. si arborem 17 § penult. de servit. pred. urbanorum

nu 3 — le si quis in ... intentione ... — Necle(?)
hanc doctrinam tot fundamentis corroboratam ruinam minant l. verum responsa
in l. in contrahendo 172 verbo ambigua de Reg. iuris in l. si quis intentione 66. de
iudiciis ubi extat decisum q. si aliquis obscura vel ambigua oratione utat id accipi debere q.
ipsi utilius est non q. ei nocet, nam huic damno occurres si asignaveris notabilem differentiam inter conventionem
sive pactum, et iudicium, sive ~~...~~ actoris libellum, etenim libellum actoris interpretamur in ipsius
favorem, pactum vero obscurum in venditione appositum contra ipsum venditorem, ex hoc q. contractus et
conventiones non valent, nisi ex consensu utriusque l. 1a § adeo de pactis, proinde venditor
non pot. uti contra emptorem verbis a se prolatis nisi secundum eam sententiam in qua emptor quoque
consensit, et q. emptor in dubio non credit. consentire, nisi ut quam minimum sibi noceret id
circo fit interpretatio pro emptore contra venditorem, qui sibi debet imputari cur non apertius
locutus sit cum potuisset, alia est ratio iudicii q. iudicium redit etiam in invitum quapropter
ter in libello conventionis ~~non~~ expectamus, quid reus consenserit, de cuius consensu non sumus
soliciti, sed tantum querimus q. actor petere voluerit ideoque hi verba accipimus ut
maxime possint actori l. inter 83 § 1. de V. O. Iulius pacius centuria 2 de pact. quest.
7 et Antonius faber in ratio. in dic. l. 39 de pactis

nu 4 — Le 34 — Obiicies 2o ex l. si in emptione 34 de
contrah. emptio. in quo difficili loco cum fundus esset emptus dictumque fuisset in emptione fun
di accedere stichum servum cuius nominis plures erant servi ultus paulus refert labeonis
sententiam qui putabat eum stichum deberi quem venditor intelexit q. papiniana reg. relata
in dic. l. 39 de pactis videlicet pactum ambiguum sive obscurum in venditione vel appositum
esse interpretandum contra venditorem vera non est siquidem ex dictis contrarium aparet neque
placet solutio tradita a cujatio lib. 1o observat. cap. 10 in explicatione repetitae leg. veteribus
39 de contrah. emptio qui pro nomine venditor reponebat nomen emptor, licet eam sequat

Antonius faber in dic. l. 34 quam solutionem persuadere tentant ex l. veteres 20 de act. empti ubi Ulpianus Caius ad edictum pretoris tit. de publiciana, talia loquit veteres in emptione, venditioneque apellationibus promiscue utebantur quod aliqui Iurisprudentie Cultores et precipue Cujatius lib. 9 observat. cap. 19 Vinius in Instrica de contrah. emptio. mes sic interpretant veteres accipere venditorem pro emptore, et e contra quod fundamentum omnino debile, illudque destruit Robertus lib. 1 animadversionum c. 9 Emanuel Suarez lib. observat. c. 22 Donel lib. 3 comment. c. 1 et ibi Osualdus lit. C. quorum Donelus d. l. 13 ascrit in emptione, et venditione hisce appellationibus veteres promiscue usos esse, similiter quod ut in locatione, et conductione. Hanc sententiam sive promiscue eos usos esse non ut putarent unum pro altero, quasi unum esset alterum, sed quod promiscue uterent pro utroque sive uno ad utrumque intelligendum, ut si vellent totum contractum intelligi sufficeret his vel emptionem solum dicere, vel solum venditionem, ita et ad utrumque significandum promiscue, alterutro utiliuret.

Alia est ad d. l. 34. so- n. 6

Donel. lib. 15 comment. c. 2 Ant. Gomez tomo 2 var. c. 11 n. 15 afirmantium non fuisse ambiguam illam orationem in l. 34. sed propter incertitudinem an respectu servi accessuri ad fundum electionem venditoris esse, quia electio in generis promissione debitoris est l. qui ex pluribus 106 de V. O. l. plerumque in § ult. ff. de iure dotium, l. 2 § secunda ff. de eo quod certo loco, et cum venditor debitor esset servi venditi tamquam accessuri ideo illi electio dat, que solutio licet plausibilis sit, illam nunc non sequor, aliamque simul, et ni fallor plausibiliorem invenio illam audite. Regula Papiniani pactum obscurum, sive ambiguum in contractu v.g. venditionis, sive locationis appositum, esse interpretandum [illegible] venditore accipiendam arbitror cum temperamento, si venditor fuit qui pactum, sive legem dixit ut ictus in dicta predicta regula interpretatus fuit in l. labeo 21. de contrahenda empt. que regula clarior reperitur in iuris Canonica, que extat sub tit. de reg. iuris lib. 6 decretalium c. contra 57 ibi: Contra eum qui legem dicere potuit apertius est interpretatio facienda sine ulla mentione emptoris et venditoris: quod si emptor fuit qui ambiguum pactum contractui dixit contra ipsum est facienda interpretatio. docent preter Acursium, quem sequuntur Fran. Connanus in dic. 39 de pactis c. 5 n. 54. Osuald. ad Donel. lib. 13 comment. c. 1 litt. C. Renard. tomo 1 comment. de diversis R. I. l. in contrahendo 172 ff. eod. Nicolaus de Castro in prelectionibus prelectione 3 n. 198. quod pactum in d. l. 34 fuit appositum ab emptore, ut cognosci potest ex illis verbis: si in emptione fundi dictum sit accedere Stichum servum. quod emptor fuit qui pactum accessionis dixit aliquis scriberet, si in venditione ut scriptum est in l. cum ea lege 33 ff. eod. Deinde etiam probat ratio ratione tradita a Iulio Pacio centuria 2 quest. 7. docente predictam legem dictam fuisse ab emptore, qui desiderabat accessionem Stichi servi, nam venditor maluisset dare solum fundum, quam fundum cum Sticho.

Sed hanc solutionem delere conatur elegans decisio tex. in l. insula 13 ff. qui potiores in pignore habeant, quo loco talis narrat historia. Cum tibi insulam in quinquennium locatam [illegible] quam tibi vendidissem fuit conventum ut primi anni pensionem, Titius mihi venditori solveret, sequentium annorum tibi emptori refundere, idcirco ad pactum, ut pignora que Titius mihi obligavit pro pensione 1 anni tibi pro pensionibus sequentium annorum, quod pactum ambiguum est quia ex verbis ipsius pacti utrumque ego tibi sim preferendus, ita ex omnibus bonis pignoratis, primum mihi satisfaciat in solidum, deinde tibi ex residuo, si quid superent, an vero pignora utrique teneant pro rata portione ut si ambobus satisfieri nequeat pars mihi, pars tibi decedat. prior interpretatio favet mihi venditori, 2. favet tibi emptori, qui per eam mihi adiungeris, atque equabis non posterior creditor, quo casu ictus probat interpretationem, que favet venditori, et si [illegible] sive pactum dictum sit. huic dubio respondens hoc Pauli responsum speciale esse in pignore propterea quod pignus sequitur principalem obligationem l. 2 cod. per quas personas nobis adquirit sicut igitur in obligatione principali ita res se habebat, ut primum mihi solvi debeat, postea tibi, quia mihi debetur prior pensio tibi reliquie pensiones, ita etiam ex pignoribus antea mihi satisfieri debet, quam tibi n. 7 lex 13

Iterum 3o eandem solutionem arguo; si quis stipulat Kalendis dari hec stipulatio intelligitur de Kalendis primis, que, quidem interpretatio est utilior stipulanti, l. cum qui Kalendis 41. in princ. de V. O. quod destructa remanet in totum supra tradita solutio. Huic scrupulo satisfaciens dicam hoc, quod diximus verba pactorum intelligi contra eos a quibus prolata fuerunt, sic accipi debere ut ita demum hac interpretatione utamur, si res obscura, sive dubia sit, nec alia sit interpretandi n. 8

eo potior. Primum enim spectari oportet quod inter paciscentes actum fuit, si id non apparet tunc id sequimur, quod ex usu regionis, et consuetudine loquendi, vel ex usu loquendi, vel ex natura contractus verisimilius est, si vero neque id, quidem apparet, tunc confugimus ad supradictam interpretationem, et verba accipimus contra proferentem d. l. cum eo l. 33. et similibus de contrahen. empt. l. semper in stipulat. 34. de R. I. quo circa ideo in specie d. l. cum qui 41. ad initium interpretationem quae facultati stipulanti, quod usus et consuetudo loquendi talem interpretationem requirit quoties enim kalendarum mentio fit, nec adijcit, quae kalendae significent semper intelligimus kalendas proximas, cuius interpretationis ratio esse videtur, quod aliae kalendae praeter proximas sunt infinitae adeo ut certam interpretationem afferre non possimus, nisi proximas intelligamus, ulterius non obstat eidem

lex in lege 24 ff locati

solutioni decissio deducta ex l. in l. 29. ff locati ubi pactum hoc locatoris redemptor silvam ne cedito, neve quem cingere cedere urere, sinito sic intelligit, ut fiat interpretatio pro locatore, qui non solum redemptor, si quem cadere, cingere, urere deprehendat id prohibere debet, sed etiam ita custodire et curare ne quis ea facere possit, nam hic interpretatio fit pro locatore, quoniam id actum fuisse videtur, alioquin pactum illud neve sinito superfluum esset, cum absque eo conductor doli, vel culpae nomine teneretur si quem ea facientem deprehenderet negligeret culpam enim conductor praestat. l. si quis fundum 10 §1. ff locati et qui siri passus est, perinde quasi fecerit tenetur l. quid ergo 13. §1. de his qui notant infamia l. 6. de iure patronatus.

Cap. 5. De prima pacti divisione ad l. 2.ª l. 3.ª et 4.ª de pactis

Praeter plures species conventionis, sive pacti in genere d. l. 1. § conventionis ff de pactis, de quibus inferius datur conventio expressa, praesumpta, et tacita d. l. 2. l. 3. et 4. ut verificatur sine dubio in pacto stipulationis l. 1. de V. O. l. iuris gentium 7. § quod fere de pactis l. his verbis 19. ff de adoptionibus l. unico. § ~~[illegible]~~ l. Cod. de rei uxoriae actione expressa conventio est illa cuius consensus verbis expressis declaratur, praesumpta vero est cum verba expressa deficiunt, et propter aliquod factum intelligit, sive praesumit, conventum fuisse, ideoque recte Paulus in d. l. 2 §. et ideo asserit, quod si debitori meo reddiderim cautionem videri inter nos convenisse, ne peterent, nam voluntas, consensus quod non tantum verbis, sed etiam factis declarari potest. l. non tantum 5. ff rem ratam haberi; nihil quoque refert an expressim an tacite actu aliquo declaret, sicut nec refert quibus verbis. l. qui autem constituit 14. § ult.º de const. pecunia conventio tacita est, quae ex legis dispositione inducit, sive fingit inter cuius conventionis exemplum licet, quod refert Paulus in d. l. 4. invecta, et illata a conductore in praedium conductum pro pensionibus tacito consensu ex legis dispositione locatori obligata essent etiam si nihil nominatim conventum sit. l. Pomponius 2. l. si horreum 3. l. eo iure 4 in princ.º et §. stabula. l. Pomponius, 5. licet 6. l. in praedijs 7. l. 9. ff quibus in causis pig. vel hipot. tac. contr. l. utique 34. de dam. infecto l. 1. ff de Serviana interdicto, l. certi iuris 5. Cod. locati. l. solutum 11. § solutum de pignorat. act.e § item Serviana 7. inst. de act.e explicant praeter ordinarios in praecitatis iuribus Cuiacius, et Duaren. in d. § item quod 4. huius nostri et Mendoza, qui alios refert lib 2. discep. c. 4. et 5. Vicentius Corrasius tract. de locato 5. p.e quest. 1. communis praeceptor Pichard, in § item Serviana inst. de act.s Covar. lib. 5. comment. c. 4.

N2 quam iuris regulam, ut quam brevissime explicemus illam per ampliationes, et limitationes exornabimus quarum 1.ª ampliatio sit hanc iuris regulam procedere etiam si inter locatorem, et conductorem de alio pignore conventum sit, ut probatur ex l. item quod 4. ibi etiam si nihil nominatim convenit, quae dictio etiam cum sit explicativa alterius casus aperte denotat invecta, et illata sine iure pignoris teneri, quod nominatim de pignore locato convenerit, facit etiam tex in l. fundus q. ff de annuis legatis, obstat tamen tex in l. cum colono penult ff quibus modis pignus vel hipoteca solvitur ibi docemur per datione fideiussoris invecta, et illata amplius non teneri: quod cum maior securitas sit in pignore, l. plus cautionis 26. de R. I. a fortiori per conventionem de pignore invectorum, et illatorum obligatio debet cessare quam sententiam defendunt plures, quibus etiam suffragatur tex in l. fin. ubi quidem Cod. de pactis conventis, sed distinctione habita hanc opinionum contrarietatem sic componemus nam si conductor omnia bona obligavit tam praesentia, quam futura

ciura, eo casu, cu̅ plus non sit hipotheca legali, quam in conventionali, n. lex fuerit aprivile gio induceat, cessat legis ppositio, aut si specialit tantu singuli bonoru̅ hipoteca, quasda res sibi loca tor obligavit, et tunc iteru̅ subdistinguendu̅ erit, an statim in initio locationis expressa hipotheca intervenerit, quae cu̅ specialis sit, et in continenti adiiciat legati invectoru̅, quae plenior est non pre iudicat, sed si n̄ statim, sed ex post facto domus conductoris iam invectis, et illatis, aliud pignus diversu̅ acceperit locator, tunc per datione̅ novi pignoris non minus, quam per fideiussore̅ ei satisfaciat minus n̄ e si nova hec satisdatio invectorum et illatoru̅ liberatione̅ pariat d. l. cu̅ colono l. si vendalie na̅ § omnis de pignorat. act. neq. multu̅ abstringit d. l. ite q. 4. qd dictu̅ etia̅ explicat cassu̅ alterius pignoris, ut aliqui extimant, sed cassu̅ indubitale, ut sensus sit iu vecta, et illata̅ solu̅ iure pignoris teneri q. id nominatim actu̅ e sed etia̅ si de his locatori nihil expressit l. in pre diis d. ff quib. in causis pign. vel hipothe. tac. contr.

2.a Ampliatio e ut procedat ex regula et verificet etia̅ in rebus, quae in porticu̅ domus inferunt, aut invehunt, na̅ licet appellatione domus porticus propie n̄ comprehendat tamen, quae dis ponunt in domo, in portico, etia̅ locu̅ habent l. cetera 41. § hoc scitu̅ et 2. ff de leg. 1. e enim porticus edificiu̅ cuius formam despingunt Bartol. in l. q. declaue n.o 2 de lean. infec. Paulus de castro in § hoc scitu̅ n.o 1. unde cu̅ edificia urbana sint predia l. urbana predia 198 de V.S. et in urbanis predijs, quae invehunt iure pignoris teneant iuxta iura allegata similit in porticu̅ invecta, et illata iure pignoris teneri dicendu̅ e, accedit enim porticus domui, acideo natura̅ eius sequit ceu assesoriu̅ l. 24. de R. J. lib. 6. et cu̅ sit pars ipsius domus eode̅ iure debet censeri l. quae de tota 75. de Rei vend. 3.a Ampliatio e ex quo navis urbano predio comparet l. penult. § finali iun ta l. 1. de his qui deiecerit, vel efuderit. l. plerique 18. de in ius vocando et in d. tu̅ navis et eius, cu ius bona mercede constituta vehunt locatio, et conductio contrahat l. et ita 3. § 1. ff nautae caupo nes stabularij l. 2. in prin. § cu̅ in eade̅ v.o ex conducto invecta, et illata in navi pro mercede vecture quemadmodu̅ in predijs urbanis nexu pignoris obligari. 4.o Ampliat nra c.to ut procedat in bonis, quae semel fuerunt invecta, et illata etia̅ si ex post facto mutato domicilio alienent, et domo ex trahant, et licere locatori pro mercede habitationis penes tertiu̅ possessore̅ ea bona prosequi colli git ex gnli reg. tex in l. si convenerit 18. § si fundus de pig. act. l. si debitor 12. cu̅ simi. iisde̅ de distract pignoris.

Nec obstat ictoru̅ decisiones in l. ex diffa q. ff quib. in caus. pig. vel hipot. tac. contr. et in l. cu̅ taberna ult.a ff de pignorib. ubi docemur in illa lege ex diffa q. servu̅ in domu̅ conductam commorante̅ sine pre iudiciu̅ locatoris posse manumitti iuxta l. cu̅ taberna ult.a merces in taberna illatas si distra hant non teneri, sed dumtaxat eas quae ibi fuerunt invente creditori obligari na̅ tex in d. l. ex diffa procedit in regula gnle̅ hipothecam, gnle̅ non impedire servi manumissione̅, na̅ in l. hi potheca̅ expressa̅ omniu̅ bonoru̅, et in l. tacitam, si etia̅ gnlis sit nulla dat diffa, et cu̅ gnlis expressa n̄ impediat manumissione̅ servi l. 2. l. 3. in prin.o cod. de servo pig. dato neq. etia̅ tacita servus aute̅ e q.to specialit servus creditori e obligatus, qd cu̅ speciale pignus eficacius operet per illud servi pigno ri manumissio ~~[illegible] tacita~~ impedit. igit n̄ impedit servi pignorati manumissio q. conventio tacita sit ex legis dispositione sed ideo q. gnlis e hipotheca, quae in hoc difert ab speciali in qua si servus ma numitat in gravi damno creditor constituit, alit v.o in gnli hipotheca, ita recte explicari iudico icti responsu̅ in d. l. ~~ult. [illegible]~~ ex diffa omisso Cenano lib 4 comment. c. 16. Neq. obstat tex in d. l. cu̅ taberna, na̅ speciali iure procedit, na̅ etsi merces, et res venales, quae in taberna sunt, et future sperant censeant obligari d. l. ult. tamen alijs omissis ronibus ne libera facultas negotiandi adimat debitori, ille tantu̅ modo merces creditori tenent, quae tempore mote litis fuerint in taberna deprehense, na̅ quas debitor antea alienaverit creditor n̄ persequet, ne cu̅ ullo onere transeunt in emptores.

Ex quo hec iuris re gula plures patit limitationes illas breuit percurra 1.o quae ostendit e invecta et illata dumtaxat in predijs urbanis pro mercede locationis iure pignoris obligari, in rusticis aute predijs nullatenus res quae invehunt pro pensione fundi nexu pignoris teneri l. eo iure 4. ff quib. in causis pignus vel hipot. tacit. contr. l. 1. § hoc interdictu̅ de migrando, d. l. ite q.a 4. et d. l. licet in quibus cu̅ agat de invectoru̅ et illa

N 3

N 4
Lex q. in quib. caus. pign. [illegible]

N 5
Lex 4.

et illatorum hipoteca, solum urbanorum prediorum mentio fit, et ideo cum ictus tam accurate in illis iuribus et similibus urbana predia per includat succedit iuris regula qua docemur inclusionem unius, alterius esse exclusionem l. qd. labeo 13. ff de compensat. l. maritus 21. de procuratoribus, cuius ratione intelligans argumentum e Neratium in d. l. 4. § stabula quo ad causam taciti pignoris stabula annumerasse sine dubio in prediis urbanis, et non in rusticis expresse significans in his non dari tacitum pignus probat etiam ex l. debitor 32. ff de pignoribus l. potior 11. § colonus ff qui pot. in pig. habeant l. 1. in prin. de salviano interdicto illustrant Cuiacius tract. 8. ad Africanum in l. si servus comunis 63 § locavi ff de furtis, Mendoza lib 2° disputationum c. 4. an° 13. Carondas lib 3. verisimilium c. 15. Nec obicies ex l. certi iuris ff locati, nam supponenda e ibi expressa pignoris conventio uti insinuant priora illa verba tex certi iuris etc. et verba sequentia voluntate dominorum, que verba expressam conventionem significant argumento tex. in l. si non gratuitam § in fine principii ff quibus in caus. pig. vel hipt. tacite contr. l. legata 9. § fin de supellect. legata, ita Mendoza d. c. 4. n. 16.

Ex qua verissima differentia ... e interpretan

926 dus tex in l. ~~[illegible]~~ sed in lege 24 § si colonus ff locati, in predio rustico res posterioris coloni, ideo domino fundi non obligant, quia nec prioris sine expressa hipoteca tenentur, secus autem in urbano l. solutum 11 § soluta de pig. act. 2. ex eodem c. interpretanda e obscurrissima decissio tex. in l. si non inducta § cod. quibus causis pig. vel hipot. tac. contr. ubi si non inducta, et illa in fundum que pignoris causa teneri placuerat mancipia fuissent, obligata non erunt quod responsum contrariat istis ipsius tex verbis nisi haec specialiter obligata monstrentur quod Diocletiani imperatoris rescriptum, ut suponant interpretes varia cominiscunt, et tandem ultima interpretatio Accursii hic verbo placuerat placet, qua ut verissima retenta sensus legis erit: mancipia conductoris pro pensione fundi non aliter posse a locatore retineri, quam si inducta fuerint in fundo, si modo placuerat inter contrahentes, ut invecta et illata pignoris tenerent, nam precedente hac conventione, ~~[illegible]~~ que in specie huius legis necessaria fuit cum predium rusticum conducebat, ita demum incipit hipoteca si bona inquilini sive coloni inferantur cum non ex sola conventione sed ex eo simul quod inducta res e nascitur obligatio, e enim velut conditionalis contractus scilicet si res fuerint invecte et illate, leg. potior 11. d. § si colonus ff qui pot in pig. hab. quapropter si mancipia non fuerunt invecta quamvis precessit conventio, ut invecta, et illata pignori essent ut pote deficiente conditione contractus pignoris non obligantur, ac ideo si specialiter non monstrentur obligata, hoc e pure, et precisse non conditionaliter, et generice sub nomine invectorum et illatorum, sed absque eo quod inducantur licite a locatore non retinentur.

Superioris autem differentie inter predia rustica et urbana rationem reddam cum Mendoza ubi supra, qui aliis destructis ad illam fugit cum Cuiacio tractatu 8. ad Africanum l. si servus comunis 63. § locavi de furtis, que in Romanorum moribus posita est convenerunt enim in locatione predii rustici, pro mercede conventa ut fructus qui ex fundo perciperentur locatori pignori essent d. l. si servus comunis 63. § locavi de furtis, que obligatio cum moris esset, etiam tacite pro causa habetur l. quod si nollit 31. § quia assidua ff de edilitio edicto, ac ideo semper in locatione fundi tacite inest ut fructus pro pensione pignori teneantur l. si in l. 24 § si colonus ff locati d. l. in prediis

927 quibus cum sufficienter fundi domino consulat, ex quo semper locationis mercede solent superare, nullo invectorum, et illatorum in prediis rusticis a l. obligatio inducitur, in urbanis autem cum ea nullos fructus fuerant, quibus domino propiciat, ad habitandum, et custodiam rerum conducant, que sibi invehunt obligari ce perunt que admodum in prediis rusticis fructus, ac ideo, ut supra retulimus in eis constitutum fuit invecta, et illata pignoris teneri. = Ulterius limitatur superior regula, et procedat dumtaxat in conductore, qui bona expresse obligandi ius habet unde si res aliene, ab inquilino in domum conducta fuerint inducte l. pignoris non tenebuntur, l. qua predium, 6. et toto tit. cod. si aliena res pignori data sit l. si rem alienam 6. de pig. act. oportet enim in bonis debitoris res esse ut pignori obligari possit l. 1. ubi Bartolus l. 3. l. et quenam 15 § 1. de pignoribus l. ante omnia 23 § 1. ff de probat. l. qui filio 6. cod. que res pig. oblig. possunt Mendoza d. c. qui plures refert sublimitatur tamen hoc principium duobus modis, uno si inquilinus res alienas bona fide posideat, l. si ab eo 18. de pignoribus, altero si Dominus earundem rerum obligationi consentiat; nam alienas res ex voluntate domini pignori obligari posse constat ex l. alienas res 20 in princ. ff de pig. act. et quod consensum videtur docet Mendoza d. loco.

Sen. Lex si si colonus
Sen. 24 § si colonus.
Sen. si si non induct. C.

3.ᵘ exemplum tacitę conventionis sive pacti ex legis dispositione approbant icti in l. aufert 46 § fiscus de iure fisci. n 8
cum sequentibus, de privilegijs fisci l. 1. cod. qb. causis pignus, vel hipotheca tacite contrah. ubi debitoris ex § sicut
fisci bona quamvis fisco expresse non obligent, obligant tacite speciali favore ex legis dispositione, 3.ᵘ in l. 2. de iure fisci
ff municipale, et de incolis l. 2. cod. de curionibus lib. 10 ubi ff filio decurione creato Pat. qui cum presens esset
non contradixit licet non expresse fide iubeat tacite tamen ex legis dispositione gravat in hoc ut fide iubere
videat. 4.ᵘ exemplum est in l. 2. cod. de I.ᵉ reipublicę lib. 11. in quo 2.ᵘˢ Accursius in repetitione et Conan. lib. 4. com
ment. c. 16 civitati Romanę et urbi Constantinopolitanę l. unica cod. de privilegijs urbis Constantinopolitanę
creditoris debitorum bona ex legis dispositione tacite erant obligata, et in alijs civitatibus, sive municipibus
observabat, si ex privilegio illis esset concessum l. antioquiensium ff de rebus auctoritate iudicis possidendis
alit enim respublica privati vicem fungit, l. eum qui vectigal. 16. § fin. de V. S. Cuiacius lib. 2. observat c. 24. Co
nanus lib. 4. comment. c. 16. neq. instabis subsistit predicta exempla vera non esse nam si sic haberent posset
quilibet ex his creditoribus agere, vel contra 3.ᵘ possessorem vel fideiussorem, aut contra reum principalem argo tex in l.
fin. de oblig. et act. l. non recte 3. et l. iure nro 5. ff de fideiussoribus.

Sed non potest ut probat ex l. in eos n 9
qui 47. de I.ᵉ fisci l. sin vero contractum 15. de donat. in l. libertus 17. § filium ff ad municipal. et de lex libertus
incolis l. 1. cod. de curionibus lib. 10 l. apud eos 2. cod. de debitoribus civitatis lib. 11. tex in d. mors fiscum 17.
l. sin vero loquunt in fisco creditore ibi, equum putavit imperator prius heredes conveniri debere,
deinde in reliquum possessorem omnes, et ita pronuntiavit tex in d. l. libertus 17. § filium loquit in patre,
cuius voluntate filius creat. decurio, qui presens erat, et non contradixit, qui pat. conveniri non potest ante fi
lium ibi ante filium ex persona sua respublica debet convenire quam Patrem ex persona filij, idem probat
tex in l. 1. cod. de curionibus, imperatoris vero Constantini rescriptum relatum in l. apud eos 2. cod. de debitoribus ci
vitatis lib. 11. loquit in civitate cui speciali privilegio concessa erat tacita hipotheca. Non obstant tamen
supra tradita iura, quia plura loquunt in tacita hipotheca, quo casu etiam si debitoris bona expresse non
obliguent, speciali favore legis dispositione obligant, neq. ex regula legis eum qui 30. ubi glossa verbo
iurandi de I.ᵉ iurando relevant in hoc, ut non antea agi posit adversus 3.ᵘᵐ possessorem quam prin
cipalis debitor conveniat eodem modo in d. libertus cum Pat. ff filius decurione quia de voluntate eius creat
decurio, qui presens erat, et non contradixit non expresse fideiubeat sed tacite gravet in eo, ut fideiubere videat
in l. 2. ff municipale, mirum non est si ad exemplum taciti pignoris relevet in alio, ut non antea conveniat
quam filius fuerit excussus d. l. libertus § filium d. l. 1. de decurionibus.

Neque iterum instabis quod si pri nu 10
us fiscus legitime agere deberet contra Reum principalem non posset postea agere contra 3.ᵘᵐ possessorem, ex eo quod facta novatio
ne pignora liberant l. solutum 18 § novata de pignorati act. l. novatione 18 ff de novat. atqui per sententiam in
ducit. novatio l. fancimus final. § si enim cod. de usuris rei iudic. l. si fundus 10. § si pluris usemel ff de pignor.
actori § cod. de Oeb. cred. comprobant Antonius faber lib. 10 coniect. cap. 19 Donellus lib. 19 comment. cap. 19
Valentia illustrium iuris lib. 1. tract. 4 cap. 6. nu. 14. Gregorius lib. 21 sintag. cap. 29 idem bola illustrium lib.
2 tract. 2 cap. 9 quod per sententiam pignora liberabuntur, et per consequens inutilis erit hipotheca tacita, cum
prius agi debeat adversus principalem obligatum, et postea propter novationem agi non posit adversus
3.ᵘᵐ possessorem, nam ad solutionem duplicem novationem assignavis unam voluntariam alteram necessariam, illa
liberat pignus contra l. novatione 18 cum similibus de novationibus, ista non liberat quia in novatione ne
cessaria, cum post sententiam si non sit creditori satisfactum maneat prima obligatio que fuerat in iu
dicio proposita l. cum qui 30 cum. tal. 2. et l. qui iurasse 26. § fin. de iure iurando l. si ante 9. § si quis fun
dum l. evidentes 16 de exceptione rei iudi, ac ideo manebunt accessiones l. grege 13. § etiam de pignoribus
l. lite 35. de usuris l. alias 29. de novat, sicque personali actione omissa pignora que non sunt liberata
licebit persequi eo differt novationum in eo sistit, quia non possumus deteriorem causam nram facere actio
nes exercentes l. non solet 86 de R. I.

Ex diverticulo redeamus, quintum exemplum tacite conventionis sive n 11
pacti est Iustiniani in l. 1 cod. comm. de leg. ibi enim Iustiniani lege ius hipotecę omnes legatarijs et fidei
comissarijs in bonis defuncti prebuit sibi ttt. relictis licet que constitutio videt facta ab eo quam antea solitum
erat fieri, quia plerumque testatores ius hipothecę relinquebant his qui bus aliquid legabant, ita Cona
nus lib. 4. comment. c. 16. 6.ᵘᵐ exemplum est in dote, nam cum more, et consuetudine 1.º in d. dote fuit ut ff

mulier

mulier heret hipothecam, idq prudentes, et vem. uariu bene diligentes instrumentis dotalib. adiciebant
iscriere, postea imp. vero Iustin. lege sanciuit, vt quorumdam impendiorum ignorantiae succurreret, quia
pignoris cautione plenumque omittebant mulieres, here tacitam hipotecam in bonis mariti pro dotis resti
tutione l. vnica § vt plenius cod. de rei vxo. act. l. assiduis cod. qui pot. in pig. heant, et eodem modo vt
supra diximus, si mulier disoluto matrimonio vellit bona hipotheca persequi, et hec sint penes
3um possessorem, n. aliter potest eum inquietare mulier, quam si 1o marito, aut mariti heredibus, fecerit
excusionem, si enim fiscus, et mulier pari passu ambulant l. 2. cod. de priuilegiis fisci l. dotis 9. et
ibi glosa cod. de iure dot. et fiscus subiectus sit beneficio exclusionis d. l. nesessis, nimirum ne etiam adi
exceptio mulieri opponant subtilissimus Barbosa in l. distante matrim. § 8. ff. soluto matrim.
Alciatus lib. 4o paradoxarum co 10 Menchaca qui plures refert lib. 1. de suc. creat. § 6. no 50. 7o
et vltimum exemplum pluribus pretermissis reperies in l. si mat. 6. cod. in quibus causis pig. vel hip. tac. contrah.
ibi enim si mat. tutrix filiorum ad 2as nupt. sacramentum prestitum aspirauit nuptias antequam eis tuto
rem alium fecerit ordinari, eiusque quod debet ex roe tutelle geste persoluerit mariti quoque bona tacite
iure pignoris obligata erit Bald. d. l. si mat. 6. Azon in summa, cod. in quibus causis pig. tac. contrah.

Cap. 6. De alia pacti diuisione ad l. conuentionum 5. ff. de pactis.

N. 1 Subicit Vlp. in l. conuentionum 5. huius tt. conuentionis aliam esse diuisionem eo scilicet modo quo supra dixi pacti
generice sumpti d. l. 1. § conuentionis ne alias equiuoce, loquutus de pacto nudo intelligeretur, ait igitur Vlp. conuen
tionum, siue pactorum tres esse species, alia ex causa publica fieri, alia ex causa priuata, et priuatorum alia
esse legitima, alia esse iuris gentium; laborant interpretes in vlpiano explicando, cum quod tres pacti species
premissit cum duas tantum referat, cum etiam priuatorum distribuit, et de publico siletur. Sed hec mitta Sunt
etiam omissis explicationibus Conani lib. 5. co 1. et Duareni in nra l. 5. quas improbat Mendoza lib. 1. de pac
tis co 9. omissa emendatione Ant. fab. in ratiob. in d. l. conuentionum 5. omissa etiam Reuardi lib. 5. var. co 5.
nam vlpian. breuitati consulens sub diuisionis pro specie generis subalterni hoc est pacti siue conuentionis
priuate acomodauit. vnde cum conuentiones, siue pactum diuidat Vlp. in publicum, et priuatum, et deinde
priuatum in legitimum, et iuris gentium, recte absolute docuit pactorum tres esse species, alia videlicet publi
ca, alia priuata legitima, alia priuata iuris gentium, ita fieri solet a iictis l. summa diuisio 3. de statu hominum
l. manumis. 4. de Iust. et iure Iustinianus in prin. inst.a de iure pers. l. et seruum 5. de statu hominum et § fin. inst.
de iure personarum vbi subdiuisionis partes accomodauit diuisionem, vide ad alia exempla cuia
cium lib. 15. obseruat. co 37. ideo vo vlp. omisso Conano vbi supra n. eodem modo pacta publica ac
priuata partitus est quoniam pacta publica omnia sunt iuris gentium, siue fiant cum exteris homi
bus, siue a Principe cum subditis, vel quod exteri iura ciuilia n. tenent, vel quod Princeps ciuilibus legi
bus solutus est n. alio iure, quam gentium niti possunt, vt subtiliter docet Mendoza d. co 9.

N. 2 Hi generice sumpti diuisione eius species breui tractatu prosequamur, ac 1o pactum publicum, siue pu hisperoratis de pa
blica conuentio est, vt ait Domitius Vlp. in d. l. conuentionum 5. que fit per pacem, quoties inter se duces belli
quedam pasiscunt, ita legit in florentina lectura vulgati codices habent, que fit per principes, aut
quoties inter se summi duces belli quedam pasciscunt, sed vtcumque legas exponit Vlp. pactum publicum
cum n. per diffonem vt de Iust. et iure l. 1. § publicum, semper exempla, vt post acursium in nra l. conuentio
num 5. docet Hugo Gratius lib. 2. de iure belli, et pacis co 15 refert Gotofred. in d. l. conuentionum 5. litt. q.
1um exemplum est pactum quod fit pro pace cum hostibus inita, quod etiam pax suas het. pactiones l. in bello 12. in
prin. ff de captiuis, quas pactiones seruari iubet nature et gentium ius, nam et hosti fides seruanda
iictus nobis existimare 23 quest. 1. ibi fides etiam quando promititur etiam hosti seruanda est contra quem bellum geritur diuus
in l. ea e nata de R. I. Alciatus in lib. de sing. certamine co 44. Bartol. in l. final. cod. quando liceat vni
cuique sine Iudice se vindicare pro quo plecarum illud et insigne est Attilis Reguli facinus cuius me
minerunt Aulus Gelius lib. 7. co 18. Diuus Augustin. lib. 1. de ciuitate dei co 15. et ictus in l. 5. § captiuus
autem ff de Captiuis in qua Atilius maluit mortem oppetere quam fidem cartaginensibus prestitam fran
gere adeo que redire pro sub eumdem morte, quam Rome incolumis manere fide fracta quod mire lauiat
Cicero lib. 1. de off.

Et licet fallere hoste laudabile sit, et dolus bonus dicat a iicto Vlp. in l. 1. § n. fuit 3. ff de dolo et in l. ni
hil interest 25. ff de captiuis, id tamen sic intelligendum est, vt per fallaciam ab hostibus euadere liceat
non vero

non vero ut fides pacti data fallat, aut belli iura violent, rursus aliud exemplum est cum duces belli
inter quosdam paciscunt, principis nomine exercitus regentes quib. de bello transigere, neququam liberi
 arbo tex. in l. mandato 60 ff de procurat. lucius 46. § fin. de administrat. tut. qui dubitarat 3 minime
 bellum gerere vel bellum finire ut recte Bartol. et Fran.cus Duarenus in d. l. Duentio num. 5. neq. inducias dare
ni aliqua suadente necessitate, veluti cadauerum sepeliendorum causa iuxta Duarenum in d. l. Duen-
tione, n. vero longas inducias concedere possunt, ut d. alios indicat Duarenus exemplo procuratoris cui
tum tempus ad soluendum dare, quam cum aduersario transigere in l. dictum l. qui Romae 122 § ca-
limacus de V. O. l. mandato 60 de procuratorib. nisi sit illis liberum exercitus regimen concessum argo prou
ratoris l. procurator 58 ff de procuratorib. ideoque si postea quam c. cassu de bello transigerunt ratum n. ha
buit Princeps nulla erunt federa argo tex d. l. mandato 60. ut exemplo sponsionis facte a Posthu
mio consule cum Samnitib. probat Connan. lib. 5. c. 1:

Aliud exemplum 2. vulgatam lectionem illud scilicet n 4
pactum quod sit per principem hoc est si quid Princeps cum subditis paciscat in his que ad publicum reipubli
ce statum pertineant. licet aliud sentiat Connanus ubi supra qui pactum solo iure gentium nitit ex l. nat. qui
bus unusquisque fidem datam implere tenet, et si enim princeps pacta cum subditis inita seruare debeat 2.
leges civiles quamuis vi vim actiua, saltem vi directa tenet l. digna vox 4. cod. de legib. et ex imperfecto
23 de leg. 3. l. 3. cod. de tt. l. si quis heredem 6. cod. qui tt. fac. poss. l. 4. cod. ad l. falcidiam l. Papin.
8. § si Imperator de inoff. tt. § ult. inst. quib. modis test. infirment quo roe Imperator Cladius
velit a Senatu iustas in l. patruos fratrum q. filias nuptias in posterum fieri, ut Agrippinam Germani
fratris filiam uxorem ducere posset, ut refert Suetonius in Claudium c. 26 et intelligit Ulpian. alii
obscurius lib. regularum tt. 5. § ult. in qua supra tradita quest. plures cumulant Morla in emporio iuris
1. p. tt. 1. quest. 1. D. Fran.cus de Amaya obseruat. iuris lib. 1. c. 1. n. 92 tamen legib. ciuilib. qualia
exceaera pariter cum contrahit, aut pasciscit, quam quod placitus in ipso contractu aut pacto videt ea seruare que
legali pactione l. ciuili sotituta sunt suisque gentium rone nati roboratum suadet ne fidem fallat aut si priua
tus esset, verendum aut fidem fallere a. multo melius cum Princeps sit ut recte Morla, et alii ab illo citati
1. p. tt. 3. ingrediendis an. 67. his traddib. exemplis pacti publici superest ut per dictionem explicemus uoc
publicum quoties dare ad publicam Imperii utilitatem aliquid a persona publica pactum fecerit argo §
huius studii inst. de Iust. et I. quare non solum quod Principes vel duces belli paciscunt ut supra diximus, pactum
erit publicum, sed etiam si quid populus ad comitia vocatus, vel eius nomine regni proceres cum Principe pasci
ant, que ad publicam regni utilitatem pertineant, ut probet plures docent Alciatus in l. si emptor. de V. S. Dein
et Amsia in l. ca 65. de R. I.

Nos faciamus ad explicationem pacti priuati quod, ut dixim., aliud legitimum aliud iu n 5
ris gentium pactum legitimum omissis plurib. Doctorum opinionib. velatis Richardo ins. actionum 28 quest.
27. n. 9. nam alii ut ferretus, Orscius in d. l. legitima 6. huius nri tt. afirmant omnes conuentiones
origine, et inuentione esse iuris gentium, forma aut. e n. nullas esse iuris ciuilis censent Cuiacius quoad
consensum, quem in se claudunt omnes esse iuris gentium docet, tamen si n. omnes iuris gentium originem esse
admittat. Reuard. lib. 4. var. c. 1. putat omnes conuentiones esse iuris gentium, sed ex his quasdam obligationes pro
ducere ad agendum efficaces quasdam ex sui vata actiones n. producere Pinel. in rubr. cod. de rescind. vend. 1.
p. c. 1. et Ferdinand. Mendoza lib. 3. disp. c. 1. ex n. 3. n. omnes contractus esse iuris gentium inuentione
et orig. afirmat esse tamen omnes iuris gentium approbatione acerrime defendunt, tamen ut quid sit pac
tum legitimum intelligat breuiter sciendum e dari aliquos contractus, qui proprie sunt iuris ciuilis ut accepti
latio, stipulatio literarum obligatio, et contractus emphiteusis licet approbatione sint iuris gentium in uariis §
fin. de acceptilat. Cius. Accursium in d. § fin. Brisonium lib. 7. de solut. Reuardum lib. 4. var. c. 1. et Petrum
Fabrum lib. 2. semestrium c. 22. et si minus proprie secundum Ant. Fabrum in Papinianeo principio 4. tt.
2. illatione 1. a. secundum Iulium Pacium centuria 7. quest. 46. iuris gentium solum censet ex his contractib. ac
ceptilatio quatenus placuit eas personas accepto ferre, et his personis accepto ferri posse, que sunt iuris
gentium, si iuris ciuilis capaces, 2. vero hyaticum in d. § ult. illud etiam ex his contractibus censet
acceptilatio iuris gentium, ex que id per acceptilationem remedii aquiliane stipulationis officia
tiones ex contractib. iuris gentium descendentes perimant et hoc eo iure nos ubi illis aperit
in d. § ult ut iuris gentium sit acceptilatio, quia licet acceptilatio proprie iuris ciuilis sit
§ 1. insti. quib. modis tollit obligatio tamen facta videt iuris gentium, inde ea utimur ad tol
lendas omnes iuris gentium obligationes qui iuris ciuilis contractus in pactis legitimis debent

numerari admissa pacti latiore acceptione ut supra in dictione ad divisione. sed tamen Quod Donelus lib. 12 coment. cap. sunt alia pacta legitima alterius generis origine iuris gentium que quia nec causa nec nomen habent inefficatia sunt, ideoque in iure civili talis pactiones omnino dicitur reperirent vis, hinc speciali iuris civilis placito ut efficaces essent ideoque etsi origine iuris gentium quo ad consensum legitime tamen vocarent de quibus paulus in dic. l. legitima 6. huius nostri tit. est q. pactum legitimum ut veromissis satisfacia dum paulus in dic. l. legitima q. l. aliqua confirmat, qui addit ideo interdum etsi, ex pacto nudo nasci actionem vel ipso iure tali quoties lege, vel adiuvet, hoc est etsi pleraque tales pactiones nec nomen habentes nec causam actionem non producant, tamen aliud dicendum si tale pactum confirmet lex, aut edict. pretoris dictum vel principis constitutio, unde conventio legitima definita apparet, que inducta sit lege sed que aliqua lege confirmet dic. l. legit. 6. sed quales sunt conventiones que iure gentium non producunt obligationem iureque civili confirment ut fiant legitime. ex his aliquas refert Donelus ubi supra alias que cetera cap. 19.

Explicati brevi calamo. pactis legitimis succedunt pacta privata iuris gentium, que sic dicunt q. iure gentium originem ducunt, et a iure civili tribus nunquam destituta eiusque specialem confirmationem nunquam desiderant, ex his quedam actionem producunt quedam in nudi pacti terminis remanent sed tamen postea forte ex iuris speciali constitutione confirmant vocant legitima quibus demptis reliqua omnia pacta, sive approbata a iure civili sive improbata iuris gentium sunt ut dixisset ulpian. in l. iuris gentium 7. ff. de pactis. nrotta quedam iuris gentium pacta actiones producunt ut refert ulpian. in d. l. 7. alia nomen habentia, alia causam, sive alia nominata, alia innominata illa habent suas leges natas formas, aut normas, qui abaliis distinguunt, unde certi contractus dicunt exempli gratia emptio sine pecunia non consistit l. 1. ff. de contr. empt. l. natis 5. § at cum do l. si tibi res 13. § Julian. de prescript. verb. sicut nec locatio l. 2. ff. locati l. si tibi 22. ff. de prescrip. verb. ista sunt sine forma incerti q. contractus dicunt, q. incerte sunt nature l. 1. et 3. de prescrip. verb. illa nominata dicunt quia pacti genus nomen non retinent sed in proprium nomen contractus transeunt. veluti emptio locatio mandatum societas, depositum comodatum, et similia, ista innominata q. proprium nomen accipere non potuerunt plurimis sunt negotia, quam vocabula, l. 4. de prescriptis verbis vaconius lib. 1. declarat c. 23. chugnerus plures Camerlans selectarum iuris disp. 8. qui contractus ad quatuor articulos reducebant a Paulo in l. natis 5. de prescript. verb. do ut des, do ut facias, facio ut des. facio ut facias distinguunt q. inesse innominatorum a contractibus nominatis 1. q. ad implementibus negotium innominatum ex ps. sua dat actio prescript. verb. ut ad implerant etiam illi qui cum contraxerunt vel quantum ipsorum interest condemnent, que actio prescriptis verbis in factum concepta dicitur l. si tibi polliendo 22. de prescript. verb. ex eo q. iuxta facti narrationem et prescripta verba trahendum qui res gesta demonstrabant ... l. cum moto 6. cod. de transact. dicit vero actio in factum civilis d. l. si tibi 22. l. natis 5. § at cum do de prescript. verb. quoniam nascit ex negotio iure civili approbat d. l. iuris gentium 7. § 1. de pactis alia vero actio infactum pretoria, que recte dicit extrema actionum linea datur a pretore quoties omnes actiones directe deficiunt et utiles, ideque recepte fuerint ex prudentum interpretatione l. qui actionum non ... servandarum 14. ff. de prescrip. verb. l. non debet 11. § 1. de dolo, l. in rem actio 23. § item quecumque ... l. si quis religiosis 43. l. cum autem 52. de rei vind. l. 3. § in eodem 14. l. Julian. 9. § marcel. 4. ff. ad exhibendum l. 1. § hoc interdictum ff. de vi, et via armata l. si quis uxori 52. § si quis 20. l. si quis 55. § ult. ff. de furtis l. 1. cod. de ... que actio infactum pretoria utilis etiam dicit l. si servus 53. § 1. ff. ad l. aquiliam ut eodem tex. ... Suarez in comentariis ad l. aquiliam lib. 3. c. 7. n. 8. ex quo lucem recipiunt ... responsa, aliasque obscura Modestini sic dicet in l. qui esse 52. § qui nesciens ff. de contrahen. empt. et ulpiani in l. bona 8. § si locus de relig. et sump. fun. in quibus cum expressum reperiat occurrere actionem in factum cum actione ex empto iudico loqui ulpianus in d. l. bona § si locus de act. ex empto utili quo nomine vocat actio in factum pretoria que est ult. linea actionum tunc q. dat q. nulla competit actio nec utilis qui de ... his l. si mensor 5. ff. si mensor falsum modum dixerit, l. si vero 64. § de viro ff. solut. matrim. ... 16. ff. ad exhibendum Suarez in coment. ad l. aquiliam lib. 3. c. 8. neque huius veritatis luce obumbrare possunt tex. in l. 14. § ult. de prescript. verb. ubi siglans ex arbore tua in fundum Titii cadat eaque Titius immisso pecore depascat responsum fuit nulli actionem legitimam tibi adversus Titium competere sed recurrendum esse ad actionem in factum pretoriam et eligans dispositio tex. in l. Julian. 9. § 1. ff. ad exibendum ...

um dari actionem ad exhibendum decreuit, quoniam decisio §. legis qui seruandarum 14. procedit si do
lo precij inmisit, quo cassu teneret actione ad exhibendum Titius quasi modum teneret si quasi
exhiberet decissio vero § legis Julianus ut act. pretoria sit conueniendus Titius habet locum si dolo valeat.

Alia casse n. 7
uramus in contractibus innominatis, nam in illorum contractum actionibus v.g. empti locati licet contra
hentium persone, et cassus variant semper tamen eadem erat forma contractus, et conceptio. for
mula, non ut in contractibus innominatis, in quibus semper variabatur facti narratio, quia negotia di
uersa essent, nec sub certa forma comprehendi possent, ex facti autem diversa narratione resultabat
ut verba, quibus prescriptis concipiebatur formula diversa semper esset et facto potius acomodata
quam ad aliquam contractus speciem ex quibus non sine ambiguitate inter iuris veteres professores hic controuer
sia exagitare cepit in nostra l. iurisgentium 7. § 1. v. et ideo § hinc nostri tt. dedi tibi Stichum, aut Pamphilum
manumitteres, manumisisti Pamphilum postea Stichus euictus fuit querit an huic contractui euictio
insit negatque inesse Julian. quia cum sit incertus contractus ~~[illegible]~~ do, ut facias, quoniam
manumittere est facere, et datum fuit ut manumitteres, est contractus stricti iuris nec continet ex natura
sua euictionem ut continet emptio, et permutatio (de qua inferius) qui sunt contractus bone fidei, sed quo
niam equum est te qui manumisisti Pamphilum indemnem seruari existimauit actionem in factum a pretore
dandam esse que competit cum nulla suppetit ciuilis qua possit agi l. quotiens 11. de prescriptis verb.
que Juliani sententia refertur a cto Vlpiano in nostra l. iurisgentium 7. § 1. v. et huius res tt. reprehen
dit vero a iunio Mauritiano ibidem relato, qui rectius asserit non esse opus act. in factum pretoria
sive extraordinaria cum suppersit actio ciuilis prescriptis verbis est enim hic contractus ultro citroque obliga
torius: quia cum dare ut faceres, fecerit quia tu quod ego dedi idem manumisisti quia seruum meum tibi dederam
qui postea euictus fuit, nec datus intelligitur perinde habere debet ac si datus non fuisset poterit quod
ideo in me experiri, quasi minime impleuisse quia cum effectu non adimpleui hec Mauritiani sententia
placuit Vlpiano.

Opponitur vero illi Pauli responsum in l. naturalis 5. § at cum do l. v. sed si dedi de pres n. 8
cript. verb. in quo non tamen oppugnat Vlpiani sententia, quam fides sed cum duos proponat cassus utrisque sunt
referendi dedi tibi seruum meum, ut seruum tuum manumitteres, manumisisti, et is quem tibi dedi
euictus fuit in qua specie ita distinguit Paulus ex eodem Juliano si sciens alienum esse dedi nulla
actio erit, et hic de dolo teneor, ratione quia ex natura teneor dare ut manumittas, dare autem dominium
transferre, § sic itaque discretis 14. inst. de act. l. ubi autem 75. § ult. de V. O. cum autem rem alienam
sciens do animum contrahendi non videor habere, sed decipiendi ideoque ex parte mea gestus contractus non videtur
argo. ex l. 1. de rer. permut. hic est primus casus a Juliano tractatus decissusque quem probat Paulus, nec
improbat Mauritianus, quia de illo non egit, itaque cum sciens dedi seruum alienum, tamquam meum, et tuum
manumitteres tam Julian. quam Mauritianus, et tam Vlp. quam Paul. nullam ex hoc negotio oriri actionem
concorditer putarunt agamus de 2o. casu cum ignorans alienum esse seruum dedi, quo constat casse ~~cum~~
~~[illegible]~~ me habuisse animum contrahendi igitur si postea seruus euictus fuit actionem in factum ciuilem
dandam esse in hoc casu Julian. dicebat, ut alter me impellere compellat cum euicto seruo re uera
non impleuisse ex parte mea video, quam sententiam Juliani tamquam eius refert comprobat Paulus in d. § at cum
do v. sed si dedi: quia idem dixerunt Julian. et Mauritian. cum uterque in hoc casu ciuilem
actionem dedisset: quare vel Paulus, hic vel Vlpian. ibi falsitatis arguuntur ita deprimit cassum et
delineauit difficultatem Decius lib. 2. lect. l. c. 10.

In Vlpiani existimatione tuenda anxie la n. 9
borabant interpretes precipue Rafaelis Fulgosius in d. l. naturalis 5. § quia si facias quem sequitur Mendo
za lib. 3. de pactis c. 4. n. 26. Alciatus lib. 5. paradoxarum c. 5. Doueanus lib. 2. var. c. 18. Ant.
Fab. in rationalibus in nostra l. iurisgentium 7. v. et ideo qui ausus fuit dicere in d. l. naturalis 5. § at cum do a
sundare dictionem ciuilem Cuiacius vero select. interp. disp. 8. cuius explicatio verissima, sed in tanta
dificultate conciliandam triplex solo amen est assignanda quia triplex funiculus dificilius rumpitur
1. est Paulum in d. § at cum do in fine non dictionem ciuilem scripsisse, sed ciuilis, ut sic Paulus ex sententia
Juliani det actionem de dolo contra scientem ex se autem actionem in factum ciuilem hoc est prescript.
verbis contra ignorantem cum enim veteres notarum compendia, et saepe dimidiatis vocibus plerumque scribere
facile fuit imperito scriptori ciuilem scribere, ubi debuit ciuilis ita Cuiacius in iurisgen
tium 7. v. sed si in alium, et diuinitem esse cassum in quo Mauritianus reprehendit Julianum et
in quo illius opinionem Paulus secutus fuit. tres enim sunt cassus primus est cum sciens alienum

cum seruum

esse servum dedi in hoc conveniunt icti utrique enim concessus fuit actionem de dolo dandam esse, non praescriptis verbis. 2.us Casus est cum ignorans alienum servum esse dedit, in quo distinguendi sunt duo casus, vel dedi servum, pone Pamphilum, cum de illo dando nominatim non convenisset, sed de dando servo meo indistincte, et dedi illum cum possem alium dare, vel dedi, et promisi de dando nominatim Sticho 1.o in casu servum do, quoniam licet non possem dare, nisi unum tamen non do, illum, quia specialiter tenebar dare, sed quia servum dare ex meis promisi 2.o casu dabo Stichum tamquam Stichum de quo convenerat, quia nec alium dare poteram, ut pacti fidem adimpleret quod Julian. hic ita considerabat subtiliter, et utrumque negotium distinguebat, nempe si dando indistincte servo meo convenit, et dedi aliquem qui evictus fuit actionem in factum civilem, idem praescriptis verbis dandam esse existimabat hanc speciem, et sententiam refert, comprobat quod Paulus in d. §. at cum dedi, v.o sed si dedi, sed neque probat Mauritianus, aut Ulpian., imo nec tangit in d. §. et ideo de 2.o negotio aliter censebat Julian., si Stichum dare placuit, et non alium sed illum nominatim dedi quod et postea evictus fuit putabat non nasci actionem ex negotio, sed in factum a praetore dandam esse hanc extremam partem notavit Mauritian., et dixit adhuc in hoc casu dari actionem in factum civilem cuius sententia placuit omissa subtilitate Juliani, cuius subtilitatis haec erat ratio quia ipse cum dedi unum ex servis meis nullum videbar habere affectionem specialiter ad eum, quo evicto, aut si scirem alienum esse procul dubio promissione autem dissem alium ex meis ut servum tuum manumitteres cum convenit ut Stichus daret; et Stichus specialiter datus fuit pro manumissione tui servi, et is evictus fuit forte deficiet animus alium dandi, et per consequens contrahendi, quia Stichus erat fugitivus non vero caeteri, et quos ego pro Sticho non facile permutarem censebat Julian. negotium deesse, et ideo actionem in factum fore praecurrendum icto Mauritiano, haec subtilitas non placuit; nam qui vult servum dare, ut alter manumittat, et videt manumitti personam vult, ut dominium pretium servi non perdat; quod si sciret alienum esse saeret animus, vel dandi alium servum, vel solvendi interesse domino interceptio propter manumissionem. quare negotium in hoc etiam casu super esse defendit Mauritianus ex quo nasci possit actio praescriptis verbis.

3.a actio oritur etiam ex diversitate casuum inter iuris gentium 7. § et ideo proponit ictus me tecum convenisse daturum servum, ut tu manumitteres, manumisisti servum, et cum libertas, quae semel competit revocari non possit ex regula iuris, l. 2. vita 9. de manum. vindicta, l. uxores 24. in fine de manum. ttl.o l. sicut semel 20. l. sicut datas cod. de liberali causa cum servus tibi datus evictus fuisset dubium fuit quae actio tibi competeret qua me ageres in id quod tua interest Stichum servum evictum non fuisse, et dubitatio oriebatur, quia servus evictus fuit, non quia alienus, sed quia obligatus erat alicui debito quo casu quia ego adimplevi ex parte mea contractum, quia servum dedi, et talis contractus do, ut facias quia stricti iuris ex sua natura non continet evictionem videbat Julianus quia equum erat dari actionem, et adimplevi stricto iure; dari contra me actionem in factum praetoriam, quae competit cum nulla suppetit civilis qua possit agi; reprehenditur a icto Mauritiano, qui de his respondisse fertur Marcelli, Aurelii, Antonii temporibus, l. augusto 57. de leg. 2. quo ictus Mauritianus asseverabat dari actionem praescriptis verbis, sive in factum civilem quia celebratus est contractus innominatus et videtur me non adimplevisse, quia in effectu non adimplevi, ex quo evictus fuit Stichus quem dedi et vero in lege naturali § servus a me datus fuit, ut Pamphilum manumitteres qui evictus fuit, quia alienus, sicque distinguit Paulus si sciens dedi dari contra me actionem praetoriam, at vero si ignorans dari actionem praescriptis verbis quae sententia Juliani etiam fuit, quia non adimplevi ex parte mea contractum cum alienum servum dedisse.

Per istam actionem praescriptis verbis consequitur quis ut adimpleant etiam illi qui secum contraxerunt vel quanti ipsorum interest condemnent l. si tibi decem 7 de praescript. verb. l. naturalis § cod. eodem quare frequenter non solum nomine et forma sed etiam sui petitione dicunt incerti contractus quia id quod interest incertum est l. si pena § pro de V.O. § ult. instit. eodem tit. et argumento leg. ult. ff. si quis in ius vocatus non ierit quoniam ex arbitrio iudicis pendet l. unica cod. de sententiis quae pro eo quod interest proferentur l. ubi autem 79 de V.O. l. quatenus 24 de reg. iur. quo autem haec actio competat in id quod interest multoties evenitari, ad cuius intelligentiam distingue contractus et concordaveris iura, nam si contractus innominatus est do ut facias vel facio ut facias, si ego vel dedi vel feci, et alter in mora sit evenit petitio et condemnatio ad inte

et condemnatio ad interesse, et regularis in mutuis faciendi obligationibus, seu petitionibus, vel eo demum tempore, quo interest stipulationis non dividunt ut Celsus de V. O. l. 1. in princ. de act. empti. Si quis ab aliis, de re sud. vel ad facti implementum, licet alii contra sentiant in d. l. 1. de act. empti; in contractu innominato do ut des, si ego dedi, ut mihi dares, nec velles ex parte tua adimplere contractum, datur mihi ad implementum etiam actio praescriptis verbis ad interesse propter moram ex qua crescit condemnatio ad interesse quoniam bonae fidei est talis contractus permutationis, do, ut des, de quo plura inferius traditur, si interpellatus congruo tempore, et loco noluerit adimplere datur actio praescriptis verbis in id quod interest, si vero contractus innominatus est facio, ut des, tunc datur actio praescriptis verbis in id quod interest si culpa tua, vel dolo non adimpleveris.

Igitur quod sine culpa, vel dolo tuo adimplere non potuisti cessabit actio praescriptis verbis omnino, neque dabitur ut alter adimpleat neque ad interesse, ita dilucidandi sunt in l. naturalis § § l. v. sed si scyphos et in l. ult. de condict. causa data, causa non secuta in d. v. sed si scyphos Paulus refert, quod si scyphos tibi dedi ut Stichum mihi dares periculo meo Stichum esse, ac dumtaxat securam praestare debere in d. l. ult. proponit Celsus me tibi pecuniam dedisse ut mihi Stichum dares, et cum dubitaret utrum id contractus genus esset emptionis, et venditionis, an permutationis decisum fuit esse permutationis, ex quo data fuit dominium transferre l. ubi autem 75. § ult. de V. O. § sic itaque discretis inst. de act. quae conventio excedit vetustissimos terminos contractus emptionis, et venditionis quoniam licet in eo debet esse animus transferendi dominium l. cum manus Sala 80 § 1. de contrahenda emptione. hec est vera legis ult. explicatio omissa Picsami in § item pretium inst. de contrahenda empt. et ... omissa etiam explicatione Antonii Fabrii lib. 6. coniecturarum c. 10. Corasii lib. 2. Miscellaniarum c. 9. cuius propositi casus responsum probat iuris consultus Celsus, sive confirmat triplici ratione 1o quod si Stichus mortuus sit ante traditionem periculum ad te pertineret, secus vero in emptione, et venditione l. 1 ff, et cod. de periculo, et commodo rei venditae, l. quod saepe 55. § in his de contrahenda empt. l. cum emptor s. de rescindenda l. Lucius 11. de evict. 2o quod servus traditus alienus esse eum tamen mihi tradidisti repetere a te pecuniam potero, quoniam hominem accipientis non fecerit, sed quod causa propter quam tibi dedi secuta non fuit nisi in venditione, et emptione, quod non tenetur venditor rem facere accipientis, id est emptoris l. si servus 30. § ult. ff de act. empti, et venditi. 3o quod si tuus est Stichus, et pro evictione eius promittere non vis, non liberaris quominus a te pecuniam repetere possim aliter in emptione.

In quibus citatis iuribus videatur reperiri oppositione, non illa tamen conciliabilis ex dictis nam in tex. legis naturalis § sed si scyphos asserit ictus Stichum esse meo periculo eo sensu, quo res debitae dicuntur periculo esse creditoris, ut illis peremptis debitor in eis liberetur, nec ab eo iam amplius peti possint, l. si ex legati causa de V. O. l. quod te ff de rebus cred. et si certum petatur, ita ut ipsum Stichum consequi non possim neque quod mea interest act. praescriptis verbis, cum absque mora, et sine dolo, et culpa tua decesserit: non tamen quod illos scyphos a te condicere non potero condictione causa data, causa non secuta contrarium enim docet Celsus in d. l. ult. de condict. causa data dedi enim ob causam, quae si secuta non est condictioni locus factus est, quod condictio eius extitit, et quamvis casus in re tua inciderit, tamen si alteri utri nocere debet, aequius est eum domino nocere, quam mihi. l. pignus cod. de pign. act. et cum duarum rerum diversae actiones sint, etiam si idem debitor sit liberatus, nunquam tamen unius rei liberatione alterius obligatio, aut actio consumitur, l. si pro fure § 1. de condict. furtiva sed contra in proposito, licet aliquis amisso Sticho, licet mihi adhuc scyphos repetere quo modo dici potest Stichus periculo meo esse. neque enim videtur isto modo ullum periculum et incommodum esse meum, sed totum tuum debitoris, nam tu rem tuam amittis, et etiam ea quae accepisti cogeris reddere, ego autem re restituta semper rem meam salvam habeo sed tamen periculum et incommodum in Sticho meum est finge enim multo pluris valuisse Stichum, quam scyphos si de Sticho quo periculo meo licet non agere, neque etiam in id quod mea interest (licet contrarium versus enunciatis dicat Dorel. lib 14. comment. c. 21. n. 5. in commentariis ad tit. ff. de praescriptis verb. lib 29. digestorum c. 7. in fine) manifeste eo interitu id mihi perire, quanto minus repetitione scyphorum consequi possum.

Ex dictis etiam intelligitur praeterea duos est tex. in l. si gratuitam 18. § si margarita de praescriptis verbis in quo talis narratur historia dedi tibi margaritas stimatas, et quamvis stimatio faciat plerumque emptionem l. cum dotem l. quoties s. cod. de iure dotium l. unica § sed et novissime cod. de rei uxoriae act. l. plerumque 11. § si ante matrimonium v. secutis negotiis de iure dotium l. Maevia 56 § fundus stimatus ff soluto matrimonio in dubio quod praesumitur illa stimatio quae facit emptionem l. cum fundus 3. ff locati tamen aliquando cum res stimata traditur summa pretii declaratur idem pretium tamen non venditio contrahitur l. cum post divortium 10. § cum res de iure dotium l. inter virum et uxorem 21. cod. eod. l. servos 35.

N. 12

N. 13

N. 14

Si tam.

ff fam. Erciscunde, quod supposito si margaritam stimatam tibi, vt ea dedi mihi afferres, vel pretium eius. Deinde ea periret ante venditionem dubium fuit cuius esset periculum quo casu respondet Labeo cum distintione, quod et iuris consultus Pomponius scripsit si quidem tu me rogasti tunc esse periculum si vero ego te rogaui meum esse si neuter nostrum sed dumtaxat consensimus teneri te actenus vt dolum et culpam mihi prestes. actio autem ex hac causa vtique enim stimatoria prescriptis verbis l. 1. ff de stimatoria act. licet non sine veterum altercatione alij enim actionem ex vendito propter stimationem nasci putabant, alij ex conducto quasi operam conduxisses, alij mandati 1° casu cum se obtulit venditor id est ille cui res data erat, vt venderet promisset quod vel rem vel stimationem reddere videtur suscepisse periculum, nam promisit alterum eorum reddere quod ei facere necesse est alioquin frustra id promisisse quod certum est cum res vendita pretium, non vendita rem restituere debere cum autem sibi proijcit in alterum casum, vt rem sibi stimationem restituat etiam ea non vendita potestatem habet retinendi rem, et stimationis que dicta est soluendi, quare periculum agnosci, quasi eam sibi emerit, quo 1° casu propter hec illam margaritam datam repetere non potero condictione causa data, ex quo ea non vendita potestatem habens retinendi rem et stimationem soluere si sic quod neque ad rem dabitur mihi condictio dicta, neque ad pretium illa vendita dabitur actio prescriptis verbis, sed potius ex vendito propter stimationem nisi propter dubitationem antiquam vel venditio tutius esset mihi agere act. prescrip. ver. d. l. si gratuitam 2. 2° casu meum erit periculum nisi dolo tuo periret mihi enim imputari potest cur industria illius elegerim. argo §. preterea inst. quibus modis re contrahitur obligatio 3.° casu si neuter nostrum rogauit non videres tibi emisse, sed ego qui tradidi hoc animo stimo ille margaritam, vt tanti venderes quo vlt.° casu propter dolum et culpam nihil prestobis et si velis tibi retinere margaritam, non potero et antequam vendam licet mihi rem repetere et si tu venderis dabitur mihi stimatoria prescrip. verb. act. ad consequendum pretium taxatum, et si perierit ante venditionem culpa, vel dolo tuo dabitur etiam mihi act. prescri. ver. ad idem pretium quo tibi dedi margaritam, vt illam venderes non vero in plus. nam quod mea interest, quod non perisset et venderet. solum est stimatio assignata, et pretium taxatum.

1215 Sed huic iuris consulti Vlpiani responso opponitur aliud eiusdem Vlpiani in l. 1. § stimatio autem ff de stimatoria act. vbi sine distintione dicit periculum eius esse, que rem stimatam accepit ibi solum illius esse dicit ictus cuius rogauit at quorum textum stiones omisso acursio, Arone, Bartulo, et alijs ex antiquioribus, omisso etiam Ant. fab. in rationibus ind. l. gratuitam 18 § si margarita, et in l. 1. § si stimatio, de stimat. act. vide fran. Conanu lib 7. comment. c. 15 n.° 5. asentiendum ite intiores in omnibus contractibus semper expectandam esse eorum naturam, cui si quid adiiciat videndum quo id animo fuerit adiectum vel voluntate contrahentium accipiatur probatque aliquibus exemplis quorum 1.us est vlpiani in l. 3. §. 2. ff pro socio, in eo qui pecus stimatum accepit pascendum, vt preter dolum, et culpam nihil prestet et si id ipsum deberet, etiam si nulla stimatio fuisset, tamen hanc id circo interuenire putat vt certum sit, quod pro luendum erit, si stingat ea ita perire vt eius stimatio prestanda sit socio: idem dicendum in locatione. Nec obstat quod Paulus ait in l. quero 56, § Paulus vlt.° ff locati ad quod scrupulum consule eumdem fran.co vbi supra, et Ant fab in rationibus ind. §. 2.us exemplum in commodato, vt si equum locem aut comodem stimatum, stimatio censetur opposita vt si pereat culpa eius cui comodatus est, certum sit quid sit soluturus: quibus tamen omnibus hanc vnam exceptionem adendam putat, si is qui quocumque ex contractu accepit stimatam, promisit se rem, aut stimationem restituturum, tunc enim periculum ad eum pertinet, non se in illius, vt rem vel pretium restituat, at rem non potest quod perierit, ergo ad pretium tenetur non mere quod rem stimatam accepit, sed quod promisit se stimationem soluturum, et cum promiserit pacto suo, tenetur ad pretium eius rei quam dare non potest, quomodo accipiendum arbitror dictum eiusdem vlpiani ad d. l. 1. § stimatio de stimat. act. dicit enim ibi promissum aut rem restituendam

tuendam, aut stimationem de qua convenit: at cui simpliciter res stimata traditur non convenit de stimatione, sed his qui eam se praestaturum promisit quod dicendum in d. § si margarite ubi sic ait: neque ut dem tibi margaritam vendendam, addas que de ea te eam, aut pretium ejus dictum restituturum, videris promitti tu rem, aut stimationem mihi daturum, itaque tuum erit periculum, qui cassus vere innominatus contractus do, ut facias non est, cum, nec penitentiam admittat, nec conditionem causa data, causa non secuta, sicque actio praescr. ver. ex isto negotio non nascetur, nisi ut supra dixi, sed utilis ad minus dabitur ex vendito actio, quia sine emptio, et venditio, vicinior, et similior est illi si me ego te rogavi ut eam venderes, et redderes, vel eam, vel pretium non propterea, tu accepisse videris, nec promisisse eandem stimationem soluturum, nisi eam quam ex eo, ejus venditione, consequeris si vero nihil de hoc re actum est, aut promissum periculum dominum rei sequitur sicque meum erit atque dolus et culpa praestabitur.

Sed contra supra traditam doctrinam actionem praescri. ver. solum dari ad implementi secundum regulas quia ex de l. agentis S. § 1 in id quod illius interest, vel cum non adest causa propter quam crescat stimatio quia alter in mora non fuit vel in contractu facio, ut des, in quo mora insufficiens, causa non est in potestate implendi ex culpa vel dolo non ad implendum, ad rem ipsam competere, l. ult. cod. de rer. permut. obstat tex. in d. l. cum precibus 4. cod. de rer. permut. ibi: *si vero nulla stipulatio intercesit praescrip. ver. actio est, vel ut fides placiti tibi serviet, vel quod alterius accipiendi fundi gratia dedisti causa non secuta restituat.* ex quo Imperatorum Diocletiani, et Maximiani rescripto infertur actionem praescrip. ver. non solum competere ad id ad implendum tis interesse, sed etiam ad repetendam rem priam datam, post causam non secutam; cum ad dictam repetitionem detur ... priam conditio causa data, causa non secuta l. ult. ff eodem ex quo etiam rescripto inferri videtur in potestate esse illius qui convenit utrum praestare malit etiam in vito actore rem suam an quod interest, an id quod accepit. ad 1.um respondeo quod in illo tex tractatur ad quid potest agi in illo contractu innominato, et responsum rescribunt Imperatores dari illi, qui adimplevit actionem praescrip. ver. ut fides placiti serviet id est alter ex parte sua contractum adimpleat, vel ad interesse condemnet, et conditionem causa data, causa non secuta ad rem datam restituendam. Ad 2.um vero responde, illa verba supra tradita, non tam significare esse in potestate illius, qui convenit quid malit praestare, quam referri ad arbitrium, et electionem actoris vel conditione ad rem suam agere, vel act. praescrip. ver. l. 1. cod. de rer. permut. et quemadmodum is qui noxali act. experit alterutrum consequitur vel plenissimam indemnitatem vel noxe deditionem, quamvis noxe deditio non tam in petitione sit, quam in praestatione l. miles 6. § decedere iudicata: ita, et agit act. praescriptis ver. ex permutatione v.g. contra eum qui ex parte sua contractum implere recusat alterutrum consequitur, vel id quod ipsius interest ei praestet vel ut quod datum est restituat; sed cum hoc differentia quod in noxali act. deditio tota est in arbitrio, et electione illius qui convenit etiam in vito actore; restitutio autem ejus quod ab actore datum est, non est in arbitrio et electione rei nisi actor qui praescrip. ver. agit consentiat.

Sed obstat tex. in l. 1. § igitur ~~ingenuo~~ ff. de rer. permut. in quo post plures differentias repetitas in quo inter legis inter contractum nominatum emptionis, et venditionis et innominatum permutationis ult. differentia, ex his quas Paulus refert est quod in emptione datur actio ex empto adversus venditorem ad id omne, quod emptoris interest si nolit venditor rem tradere l. 1. l. ex empto 11. § 1. de act. emptionibus l. si in venditione 60. l. evicta 70. ff de evict. nec permittit emptori pretium quod dedit etiam si id malit repetere, l. ea conditione 14 cod. de rescindenda venditione l. in civile 12. cod de rei vindicatione at in contractu permutationis habet electionem actor, qui rem ex parte contractum adimplevit an malit rem, quam dedit repetere vel agere act. praescrip. ver., hec tamen differentia a Paulo tradita 2. illius mentem contrarium tamen infert ex verbis ibi igitur ex altera parte traditione facta si alter nolit rem tradere non in hoc agemus verumque quod interest nostra illam rem accepisse, de qua convenit, sed ut res non tam nobis reddatur conditione locus est quasi re non secuta, que ut desitus cum ipsius Pauli mente illa verba scripta in ult. hujus §. verborum in hoc agemus sic accipit debere existimo, ac si adiectum esset omnimodo ita v.g. non in hoc agemus omnimodo in id quod interest nostra illam rem accepisse de qua convenit, quod electionem actor habet, vel agendi in id quod interest act. praescrip. ver. vel repetendi quod datum est conditione ob rem dati re non secuta hec mecum aliquando cogitavi postea tamen inveni hanc solutionem comprobatam a Fabro in rationalibus in l. 1. de rer. permut.

4°

N. 18 Sed hec omnia destruere videt[ur] dificilis tex in l. heredi § § 1 vers[iculo] quinimo de [con]ditione c[aus]a data c[aus]a n[on] secuta, nam supra ut certum aseveramus dari hanc actione[m] prescriptis ver[bis] sive a re sive ad int[er]esse solum ad implementi ex p[ar]te sua [con]tractu, et n[on] alio casu, l. 3. cod. de rer. permut. [con]tra q[uo]d obstat dictus dificilis tex in l. 3 vers[iculo] qui nimo ibi enim dedi viginti ut servum intra certum certum tempus manumitteres dubium fuit an si servus decesserit repeti viginti posit, in qua dubitatione paulus ait si post id temporis decesserit quo manumitti potuit repetitione[m] esse, sin minus cessare repetitione[m] [con]dictionis c[aus]a data c[aus]a n[on] secuta, quinimo et si nihil tibi dedit ut manumitteres placuerat tamen ut dare[m] vestro tibi p[ro]pte[r] actione[m] que ex hoc [con]tractu nascit[ur] idest [con]dictione[m] defuncto quoq[ue] eo ita dicimus ubi supra pauli secutus sententia[m] ex qua ult[ima] decisione ita e forme coligi id dicit n[on] ad implementi dari [con]dictione[m], sed a fortiori debet esse act[io] prescrip[tis] ver[bis] q[uia] n[on] ad implementi dat[ur] actio prescrip[tis] ver[bis] minor p[ro]bat[ur] nam hec [con]dictio n[on] c[aus]a data c[aus]a n[on] secuta ex quo talis [con]dictio e[st] ipsius rei datae, et [com]petit q[uan]d[o] id p[ro]pt[er] q[uo]d dedi secutum n[on] fuit l. domus 52 § in summa 65. § q[uo]d ob re[m] 4. de [con]dictione indebiti et ego nihil dedi nec fuit q[uo]d posse ea [con]dictione repeti, p[ro]bat etia[m] q[uia] hec [con]dictio hic nascit[ur] ex p[ro]prio [con]tractu ibi que ex [con]tractu nascit[ur] et subtilissimus faber docet [con]dictio c[aus]a data c[aus]a n[on] secuta n[on] tam nascit[ur] ex [con]tractu innominato, quam ex equitate ipsa quit[ur] que n[on] patit[ur] ut q[uo]d ego tibi dedi penes te remaneat si ex p[ar]te tua [con]tractum n[on] ad impleas deinde n[on] e[st] [con]dictio ex c[aus]a penitentie, que etiam illi [com]peti qui dedit, ut id repetat si eum penituerit dedisse, l. si cum pecunia 5. de [con]dictione c[aus]a data, q[uia] [com]petit actio prescrip[tis] ver[bis] que [con]dictio e[st], q[uia] ita expedit separando re, facere, oportere q[uia] n[on] ad implenti dat[ur] actio prescrip[tis] ver[bis] ad hanc gravissima[m] dificultate[m] n[on] placet suspectum fabri testimonium qui hunc errorem triboniani esse audet afirmare nec decursij et aliorum solutio qui supponit intervenisse stipulatione[m], nam hec solutio impugnat[ur] ex prin[cipio] d[ict]i § 1 vers[iculo] quidi ide[m] eode[m] casu asserit ictus q[uo]d si n[on] du[m] tempus manumissione[m] asignatum p[rae]terierit dari [con]dictione[m] ex c[aus]a penitentie que n[on] daret si esset talis [con]tractus stipulatione valatus.

N. 19 Hanc obiectione[m] tollere conat[ur] donelus lib. 14 [com]ment c[apitulo] 22 licet doctrina[m] n[on] acomodavit mote dificultati; asserit enim doctissimus vir proculi sententiam esse que refert ibi ab ulpiano, ipsam aute[m] ulpianum n[on] p[ro]bare p[er] omnia ipse enim ulpianus diserte eam temperat in l. § § 1. vers[iculo] sed ubi accepit ff. c[aus]a data, c[aus]a n[on] secuta hoc modo cum sine mora accipientis stichus decessit, qui manumitti debuerat, cessat repetitio, si is qui manumittere debebat distracturus stichum fuerit quasi demi distraxit, q[uia] ad manumissione[m] servabat; q[uia] si distracturus n[on] fuit nominati addit ibi de[m] ulpianus repetitione[m] [com]petere, quasi si stichus casu perierit, decederet enim inquit et si debitor n[on] accipisset ut manumitteret, et eisde[m] tentis casu, et distintione asserit ulp. si nihil tibi dedi ut manumitteres, placuerat tamen, ut dare[m] [com]petere tibi actione[m] prescrip[tis] ver[bis] quam distone[m] et solone[m] n[on] improbo, imo laudo, sed responsio tibi, cur hic distinctione trade dit ab ulpiano si do tibi viginti, ut servum tuum manumittas et n[on] tradit si do tibi dece[m], vel viginti, ut mihi stichum des; et cur videt[ur] adimplevisse illum qui manumittere debebat stichum, et n[on] manumissit, q[uia] mortuus fuit, etiam si ille esset distracturus, et n[on] casu quo dedi, ut mihi stichum daret de vendi distonis audi Don Joan de Perez specul lib. 2. sect. c[apitulo] 7. recordare q[uo]d distonis ulpiani

Ulpiani, cuius n. meminit, qui existimat distinguendum eum cui dedi ut faceret, vel daret, ex quo mihi utilitas resultat, et eum cui aliquid do, ut aliquid faciat ex quo nihil mihi comodi resultat in 1°. casu propter utilitatem do; in 2°. vero obsequium, et propter eam causam do, in 1°. casu si alter n. facit, vel dat semper verum e. causam propter quam dedi secutam n. fuisse; in 2°. casu cum per me n. stetit, quominus manumitteres, de me queri n. potest, quia imperium suum n. contempsi, quare frustra diceres causam secutam n. fuisse verum e. enim illum semper obsecundasse; qui nimo si nihil tibi dedi ut manumitteres placuerat tamen si moriatur Stichus tibi competet prescrip. ver. actio, quasi impleuisses. hec tota subtilissima, sed n. e. conformis dictioni Ulpiani Audite alia.

Existimo Ulpiani reperiri in casu in quo do ut manumittas n. vero in casu quo do, ut des, vel facias quia illo casu potest dici servari Stichum ut illum manumitteres adueniente die, et quod alit distracturus esses, sicque perdidisti, quantum potuisti Stichum servando, et propter hoc in damno reperireris, si tibi datum repeti posset, et n. datum petere n. posses Mortuo Sticho, quem distracturus fuisses, cum vero do ut des isto casu iam distraho, et ideo servo sicque omni casu mihi ad implenti, si n. dedisti, vel fecisti datur condictio causa data, causa n. secuta et si res qua a te erat adimplendum perierit nulla tibi dabitur actio. N20

Sed dices, si actio prescrip. ver. condictio e., eiusque proponende ea formula fuit, si apparet eum mihi dare, facere, oportere, cur datur quando res propria restituit, l. si gratuitam 17. § Papinianus l. apud Labeonem 20 l. duo 28. de prescrip. ver. contra iuris principia rei scilicet proprie n. dari condictionem, § sic itaque discretis inst.a de action. Solutio petenda e. ex formula antiqua que sic concipiebatur, si apparet dare, facere ue opportere suffiebat quod alterutrum ex his probare, quia dis iuncta erant, quamuis coniunctiue proferebant, l. sepe 53. de V.S. quare uti poterat condictione Dominus respectu possessionis, et tunc intendentis condictionem hac formula si apparet, dare, facere ue opportere sufficiebat probare, facere, opportere, quia possessio condicebatur, que tota facti e., l. denique 19 ex quibus causis maiores, quare ut certam suppono, istam actionem prescrip. ver. esse personalem, quia personalis actio e. que ex obligatione nascitur l. licet §. ea obligatio, de procuratoribus, que quidem e. personalis n. quia cum persona extinguitur, ut usus, et usufructus, que ad heredes n. transmittuntur l. penult. cod. de usufructu § finit inst.° de usufructu, sed quia personam obligati tenet, et eius ossibus adheret l. actionum 2 de oblig. at. et act. ita enucleanda decisio tex in l. 1. § impuberi de collat.e bon. in qua loquens Ictus Ulpian. de act.e 4.e competenti impuberi arrogato ex rescripto Diui Pij in questione an ad heredem suum transferret 4.e actionem decreuit ad heredes transire, quia personalis actio e., actio enim personalis n. dicitur, quia cum persona extinguitur, et ad heredem n. transit ut servitutes personales, sed quia numquam excedit personam obligati, et quocumque vadat semper eum comitatur, ad heredem quoque transit obligatio, cum in universum ius defuncti succedat eademque persona cum defuncto censeatur, ideoque recte dicitur in d. §. impuberi actionem transire ad heredem quia personalis est. N22

Ulterius hec nostra actio prescrip. ver. tunc competet quando ceterę usitatę actiones deficiunt l. 2. et 3. de prescrip. ver. l. 1. de estimat. act.e l. 6. cod. de transactionibus. Padilla in l. natis 5. § 1. de prescrip. ver. n.° 17. fab. de erroribus decade 83 errore 6. Conan. lib 7. c.° 15. n.° 11 quod defendit totis viribus Alciatus lib 4.° paradoxarum c.° 2. unde cum ex contractibus innominatis, nulla competat actio vulgarium recte competit actio prescrip. ver. ut patet ex toto tt.° de prescrip. verbis intdu ta men actio prescrip. ver. concurrit cum alio iuris remedio, ut in precario receptum video l. 2 § 1. l. duo 19. § ult. ff de precario sed obstat tex in l. 2. cod. de pactis inter emptorem, et venditorem in quo dedi tibi fundum ea l. sine pacto, ut mihi quandocumque pretium offerenti eum reddas, in qua conuentione scriptum e. ut fides pacti seruetur dari mihi actionem prescriptis verbis vel ex vendito: quod cum datur certa, et usitata actio datur actio prescrip. ver. ut respondeam distinguo pacta, et incontinenti adiecta, que eformant contractum, et actionem, et pacta, que transformant, et euertunt contractus; illa sine dubio pariunt actionem ipsius contractus in istis veterum sententia in dubio erat dari actionem N22

pres

prescrip. ver. l. si vir 12. de prescrip. ver. Sabinianorum scilicet, et Proculeianorum. Sabinus enim putabat actionem ex contractu formari, l. si convenerit 6. cod. de rescindenda vendit. l. fundi parte de contrahenda empt. l. si sterilis 21. § si tibi l. tenet § si vendidi de act. empti ad quam sententiam movebantur cum pacta in exordio contractus adiecta ipso contractu contineantur mirum non est, tamquam ipsius contractus cohaerentia venditionis eadem actionem producere l. Iurisgentium 7. § quinimmo ff de pactis Donel. lib 12 comment. c. 11 Stevardi lib. variarum c. 1. contra vero Proculus dicebat in l. si vir uxori 12. de prescrip. verb. dari actionem in factum aiebat, hac scilicet ratione, quia cum pactum addat emptioni non tam ad contrahendam, quam ad dissolvendam obligationem tutius erat agere act. prescrip. ver. cum recte dubitatur an danda sit actio ex pacto quod distrahendae obligationis gratia factum est, postea tamen imperatorum Divi Veri, et Antonini declaratione decissum fuit ut scribit Ulp. in l. si fundus 4. de l. commissoria, ex vendito actionem competere in pacto simili cum imperatoris Severi rescriptum interpretaret in l. imperator 19. de in diem addictione, quod obtinuit ex quo pactum recissorium, et similia emptionis partes esse, et quodammodo pretii partem obtinere decissum fuit, quod si in eo emptio contracta non esset, sicque huic rationi consentaneum fuit dari dictam actionem argo tex. in l. sed celsus § 1. de contrahenda empt. l. si sterilis 21. § si tibi de act. empti unde manifestum est Sabini sententiam prevaluisse ante rescriptum imperatorum Veri, et Antonini non constare, fuereque non mulli icti, qui pro Sabino contra Proculum aut econtra non sunt ausi iudicare, sed diversa utriusque sectae opinionem respondentes vel actionem ex vendito, vel prescrip. ver. accommodarunt l. Labeo § de contrahenda empt. ita hac admissa rixa dicit Ludovicus Romanus lib. 6. observato c. 15. quem sequitur Velasco de variis veterum alterationibus l. si fundus 4. de l. commissoria, licet contra sentiat Cuiac. lib. 2. ad edictum in d. l. si convenerit 6. Noster vero Iustinianus, postea utramque decessit l. 2. cod. de pactis inter emptorem, et venditorem

Obstat etiam dispositionis decisio tex. in l. si quis 13 § si libero homini ff commodati qui mihi bona fide serviebat, quasi servo, vel commodavero: questio fuit an heredem mandati actionem vel comodati, si iussisem illi vel aliquid faceret, decissum quod a Cto Pomponio dari actionem comodati, vel prescrip. ver. quod probat authoritate Celsi filii qui aiebat quod si eodem casu iussisem ut aliquid faceret dari ~~actionem mandati in l. si procuratorem ... in actione mandati~~ actionem mandati vel

N. 23 prescriptis ver. quem sequitur Iulian. in act. mandati in l. procuratorem § si liber homo ff mandati quae decisio 1.° est contra rationem 2.° est contra Paulum, et Labeonem in l. atqui natura 20 § si libero homini de negotiis gestis ubi eodem casu decidit dari actionem negotiorum gestorum, ratione ibi tradita quod non libera voluntate exequitur bona fide possesus res sibi mandata, sed quasi necessitate servili, quam rationem competebat tex. in l. si mandavero 22 § ult. ff mandati sequitur d. Bartol. post alios in § si libero homini l. si quid 13. ff commodati solutio ad 2.ª difficultatem ut 1.° re sequeretur petendam ex veterum rixis inter Capitonem et Labeonem illum sequebantur Sabinus Cassius, et alii istum Nerva Proculus, et alteri: ab illo Sabiniani ab isto Proculeiani appellati sunt inter quas rixas hec fecit an predicto casu daretur actio mandati, sive negotiorum gestorum, Celsus et Proculus in l. 13 § si libero homini ff comodati aiebant dari actionem comodati, vel mandati ratione ibi tradita: Labeo vero in d. l. atqui natura 20. § si libero homini dari actionem negotiorum gestorum aiebat propter rationem etiam ibi traditam ultra hanc questionem asseverabant Celsus et Proculus dari simul cum act. comodati vel mandati actionem prescrip. veri, vel quando cum dubitaretur de act. competitura afirmabant Proculus et celsus dari actionem comodati, vel mandati quod contra illius sectae opinionem illo proposito casu erat celebratum comodatum, aut mandatum vel actionem prescrip. verb. quod semper ac dubitatur quae actio vulgaris competat tutius est agere act. prescrip. ver. l. si gratuitam 18. de prescrip. verb. vel asseverabant predicti Proculus scilicet et Celsus dari actionem comodati vel prescrip. ver. non simul, sed aut unam, aut alteram itaut casu quo non deberet dari actio comodati, daretur actio prescrip. ver. non vero negotiorum gestorum ut Labeo et alii asserebant, quod si aliquid deficiebat ad mandatum celebrandum abiud a bundabat a negotiorum gestorum actione. =

Advertte etiã q. etsi alig. det ppia actio tamen ppt. controversias ictorũ, sed tamẽ de nomine actionis tutius erat agere actĕ prescrip. ver. d. l. 18. l. rogasti n. l. Titius ~~&~~ de prescrip. verbis, et ibi Cuiacius in commentariis ad Africanũ tractatu 8. ne actor eligens actionẽ de qua dubitabat an cõpeteret a cãa caderet, cũ adhuc, qui cadebat a sillaba cadebat a cãa § ite 33 instĭ. de actionĭ. licet hec subtilitates postea fuerint sublate l. 2. cod. de formulis sublatis, de qua actione plura dicunt Donelus lib. 13 digestorũ ad ttm. ff. de prescrip. ver. Padilla in l. natis ff eodẽ Ant. Gomez lib. 2. var. cᵒ. 8. Vesenbequius in paratit. is ttˡ. de prescrip. ver. Immunis Preceptor Pich. § fuerat antea 29 instĭ. de actionĭ. q. 28 et 29. Conan. lib. 7. comment. cᵒ. 15. Cournasero Selectarũ iuris interpretationũ dispᵉ. 8. Duarenus ad eudẽ ttm. Mendoza lib. 3. disputationũ cᵒ 4ᵒ. Covarruvias lib 2. var. cᵒ. 27. Contius lib. 1. suc cessivarũ cᵒ 13. N 24

2ᵒ. distinguunt cõtractus innominati a cõtractibus nominatis, nã ex illis nascit cõdictio cãa data, cãa ñ sequta, l. 1. et toto ttᵒ. de cõdictione cãa data, cãa ñ secuta, l. 1. cod. de cõdictione ob cãã datorẽ rõne negotij ñ perfecti, licet ppt aliãs rõnes generaliorẽ cõpetere sentiat Fabinrati bus l. 1. de rer. permutᵉ. ex istis vero ñ nascit. ut senti Menchaca usufrequentiũ cᵒ. 59 nᵒ. 20 que quidẽ cõdictio sive repetitio tunc datᵉ qᵒ. cãa sive l. sive cõdictio, que pro eodẽ accipiunt (l. 3. l. 4 de cõdict. ob cãã datorũ l. legẽ cod. de pactis, l. ea lege toto ttᵒ. cod. si mancipiũ fuerit alienatũ ~~eee~~. l. si repetendi cod. de cõdictᵉ. ob cãã l. 3. cod. eodẽ) ppt. quas cãã legẽ. sive pactũ cõdictionẽ qᵒ. dedi secuta ñ ẽ l. similitẽ. ff. l. dᵃ. cod. de cõdictᵉ. ob cãã dat. l. domus 52. l. in summa 65. § qs ob rẽ de cõdictᵉ. indebiti, itaq. desiderat hec repetitio, quatuor ut refert Donel. lib. 14 comment. cᵒ 20 ut quid datũ sit, ut sit datũ ob cãã, ut aliquid sequat, ut ob cãã ñ in honestã et cãa ñ sit secuta. lᵘ ut quid datũ sit unde repetitio, et cõdictio datorũ d. l. si milite ff. et inscriptione ipsa ti cod. de cõdictioneᵉ cãã dat sed repetitionis et restitutionis verbũ satis prius aliquid datũ esse arguit. datũ accipiemus ñ solũ, q. natit datũ ẽ, sed etiã qᵒ. civilit idẽ qᵒ ñ vere datũ iure tamẽ pro dato hẽt l. siquis 4. l. mulier 10 de cõdictᵉ. cãa data, cãa ñ secuta in quibus creditor cui debebant puta decẽ, ea debitoris suĩ accepto tulit, ut is aliquid faceret ex pmissorũ, v. g. daret si debitor ñ det ex premissorẽ; placuit ea decẽ ei cõdici posse, ñ actᵉ. ex stipulatione, que per acceptilationẽ sublata fuit §ᵒ. ite instĭ. quibus modis tollit obligo: qᵒ cõdictione cãa data, cãa ñ secuta, sive cõdictᵉ. ob cãã datorũ, sed replicabis quomodo cõdictᵉ dati ẽ repetendo rei ubi nihil datũ ~~ĩure vide decẽ~~ proponit ex pre dictis relucet solũ Nalit hic nihil datũ ẽ iure vero decẽ pro datis hẽnt, hac scilicet rõne qᵒ. ordo rei gerende futurus erat, ut debitor decẽ debita solveret creditori, creditor ea accepta, traderet eidẽ debitori, ut rursus apud eũ essent, ut antea: qᵒ eidẽ cõsequit per acceptilationẽ, recte qᵒ. Iabolenus scribit in d. l. si mulier 10 nihil interesse utrũ ex numeratione pecunias ad eũ sine cãa an per acceptilationẽ pervenire, sicq. fictione brevis manus, ut evitet circuitus Ulp. in simili cassu in l. 3. § ultᵒ. de donatᵉ. int pecunia ad debitorẽ pervenisse existimat

Ab istis prescriptis ~~verbis inquo tex. talis~~ ascendo ad altã explicationẽ tex in l. ob cãã 9 de prescrip. ver. inquo tex. talis pponit cassus debebas mihi decẽ, et tibi Caius alia decẽ accepto ttos tuli ut mihi Caiũ delegares; fidẽ cõtractus ñ adimpleuisti, dubiũ fuit, que mihi daret actio decisuq. fuit dari prescrip. ver. actionẽ, ut alt adimpleat, l. legẽ cod. de dolo, ñ vero restaurari veterẽ obligonẽ, sed pmissa prestari, aut cõdemnationẽ sequi; quibus verbis ñ negat ictus Papinionus dari cõdictionẽ cãa data, cãa ñ secuta ad decẽ repetenda: sed negat cõdictionẽ cõpetere, ut veterẽ obligo suscitet que ñ potest. l. int stipulantẽ 83. § sacrã de V. O. l. quiris 98. § aveũ de solutᵉ. itaq. sensus dᵗ legis q. ẽ si fidẽ pacti ñ adimpleuisti, dat mihi actio prescrip. ver. ut tu adimpleas si hanc actionẽ eligo postea agit de utraq. actᵉ. ita iudicis offo ñ veterẽ obligo restaurabit, ad hancq. suscitanda dabit cõdictio cãa data, cãa ñ secuta; sed pmissa prestabunt id est decẽ q. antea pmissa erant per cõtractũ stipulationis prestabunt ac si numerata esset aut cõdemnatio sequet ut cõdemnet, qui sic delegat. N 26

N27 Dicit etiam requiri ad hanc conditionem ob causam datorum ut quid datum sit ut excludat casus, vel negotio in quo factum est, aliquid ob aliquam causam manumissionis scilicet, ut mihi aliquid dares, vel faceres, vel emancipavit, quibus casibus si ex parte mea implevit datur mihi actio praescriptis verbis ad compellendum eum qui non adimplevit, ut impleat, non vero conditio causa data, causa non secuta quoniam facta, infecta fieri non possunt l. in dello 12. § facti de captivis et postliminio reversis, qui casus est exceptio regulae supra traditae: loco huius conditionis, datur actio de dolo l. cum proponas 4 cod. de dolo, si dolus aliquis arguatur non praestes id de quo convenit, sed ut si malis praestes quanti interest mea factum non fuisse, quod feci quae doctrina enucleatur text in l. naturalis § 4. quod si faciam de praescriptis verbis ubi haec proferunt verba si fuit conventum, ut ego facerem ut tu dares, vel faceres, et postquam feci cesses dari nulla erit civilis actio, et ideo de dolo actio dabatur, ac si diceret ictus, ut Accursius interpretatur in d. §. quod si faciam actionem praescriptis verbis et de dolo competere ad diversa actionem praescriptis verbis ut fides placiti servaretur, competere actionem vero de dolo competere loco conditionis causa data, causa non secuta, et ut addit Donel. lib. 14 comment. c. 35. tunc competet actio de dolo, quando aliquis dolus arguitur, quo casu non datur actio praescriptis verbis sicque competunt non solum ad diversa, aut asserit Accursius, sed etiam in diversis locis et casibus ut addit Donel. idem ius reperiri iudico, si celebratum transactio per contractum innominatum, veluti discedo a lite ut aliquid mihi des, nam si ego discedi a lite idem lites remisi et postea non est secuta causa ut mihi scilicet dares cessat conditio causa data, causa non secuta l. si profundo 33. cod. de transactionibus l. mota 6. cod. eodem in quibus discessi a lite causaque non est secuta et tamen non datur mihi conditio praedicta ad suscitandam lites, sed actio praescriptis verbis ut fides placiti servetur, sub hac tamen distinctione, nam si actor querellam in aquilianam stipulationem deducat, ac deinde acceptilatione verum liberet extinguunt querella inofficiosi testamenti et obligatio sicque
feci quod factum revocari non potest, idem quod feci ut dares, et tale factum revocari non potest, obligatione extincta suscitari non potest non datur ita conditio: si vero pacto remittatur actio cum non remittatur quin e iure civili maneret l. 5. cod. de pactis ita ut alter non adimplet potest lite tuto experiri, et si obiceretur pacti exceptio illa replicatione doli infirmari potest, sive apud acta 28. cod. de transactionibus statutum fuit non dari conditionem ob causam datorum speciali ratione odio scilicet litium, ne demortuae suscitarentur lites, et ut aliquis carum finis sit cui valde ius studet, l. ult. ff pro socio l. quidam 22. de rebus creditis l. fratris 10 l. quaesius 39. cod. de transactionibus, qua ratione si conversio conventum fuit inter nos ut tu a lite discederes, et ego fundum dares, et cum dedissem noluisti a lite discedere non datur mihi conditio causa data, causa non secuta ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ad repetendum fundum l. cum proponas 21. cod. de pactis sed actio praescriptis verbis ad compellendum te ut ex parte tua adimpleas.

N28 Sed obstat tex in l. 3. de conditione causa data, ubi proponitur me tibi centum dedisse, ne ad iudicem ires quaesitum fuit an condicere possem id quod dedi si mihi per te non caveat ad iudicem non ire decissumque fuit sub distinctione, nam si dedi ut promittat condici poterit, si non repromittat, si ut non eat conditio cessat quamdiu non it: quod si aliquid dedi ut a lite discederes, et ex parte mea implevi; et possum compellere et mihi ire permittas actionem praescriptis verbis et repetere rem datam conditione causa data, causa non secuta quod est contradictum, sed satisfacies cum Fab. in d. l. 3. negotium de quo agit in d. l. in stare transactionis esse, sed non esse proprie transactionem, quoniam cum inspicienda sit forma tractandi l. si procuratorem 6. ff mandati, et transactio semper incipiat a dimittenda actione et decidenda lite et per contrarium in proposita specie, pecunia data fuit ne ad iudicem iret non transactio quae a datione incipit, et non a pacto decidendi litem: nec ita convenit ut extingueret sed quasi extingueret per conventionem de non adeundo iudice, itaque quaevis transactio quae quod fiat per innominato contractus, tamen aliter celebratur, quam in illa specie, veluti quando convenit desinere a lite, neque et postea, vel remissa fuit actio vel res data l. si profundo 33. cod. de transactionibus.

N29 Ultra istas exceptiones de regulam supra tradita dari conditionem causa data, causa non secuta in contractibus innominatis datur alia non minus subtilis, quae sic se habet, si tibi dedi ut mihi dares, vel faceres, et mora

quod tibi

q. tibi dedi ea cā e ut per rerū naturā prestari n̄ potest, veluti si dedi ancillā, que ate scio manumissa ē n̄ dat' nrā ᴐdictio; licebit tamē mihi agere adversus te in id q. mea intest ancillā data tā n̄ esse, erit q. in ea re de dolo actio, que senta ē legis cū ppones 4ª. Cod. de dolo Sed hec ita sunt si dare data revocanda velit experiri, et dolus tuus arguit, si vero velis, ut fides placiti adimpleas dat mihi actio pres. ver. que actionis plurimū differunt ī illa famosa, l. 1. de his qui notant' infamia l. penult. de integrum restitutione; ista nequaquā; actio de dolo intra biennium ᴐpetit ~~~ ᴐpetit l. ulta. cod. de dolo actio pres. ver. ut civilis perpetua ē inst.a de perpetuis et temporalib. action.

Sed ᴐa. supra traditā limitationē obstat tex in l. cū servus 13. de ᴐdict. cā data, cā n̄ secuta in qua talis pponit' cassus, servus, qui in suspitionē furti venerat a dño datus fuit Titio ut si ᴐperiis veritas posit, per tormenta de eo supliciū sumeret, sin alit' dño redderet. Titius ᴐa. fidē ᴐventionis prefecto vigilū tradidit servū puniendū tāquā ᴐvictū, et in furto depre-hensū, que prefectus vigilū summo suplicio affecit: quo casu dubiū fuit, quib. action. dño Titius teneat, et hic distinguit Pomponius; vel servus Titio ita datus fuit ut eius stat. fie-ret, sub cā tamē reddendi eū dño, vel simplicit' ita traditus fuit, ut dñi maneret, quoniā dari verbū aliqd. non importat dominij translationē l. 8 de pres. ver. 1° cassu dat' ᴐdictio cā data cā n̄ secuta, ad servi stimationē ut pa. ex illis verbis ages cū Titio dare tibi eū opportere, in qua spe-cie labeo ᴐcedebat actionē ad exibendū, q. dolo fecit, quominus exibere. l. tigni 7. §. 1. l. si ad exibendū 8. l. Julian. 9. §. 1. ad exibendū. reprehendit' vero Procul. q. actio ad exibendū ppt vindicationē introducta fuit, et ubi vindicatio cessat, cessat actio ad exibendū l. ipso de sic q. ᴐclu-debat Proculus, et q. dns transtulit dominiū servi dari nrā ᴐditionē, n̄ vero rei vindicationē si vero dñi servus mansit et tantū Titio fuit traditus simplicit' vindicari potest tāquā dolo malo de-cisisset possidere, l. si is qui dolo 69 de rei vindicatione, et de eo ad exibendū potest agi d. l. tig-ni 7. §. 1. ita Pomponius refert cassū, rixā, et decisionē in d. l. cū servus 13. vel 15. ex quo tex. infero dari ᴐdictionē nrā rei date, et si res que ē data in ea cā sit ut per rerū natu-rā prestari non posit, que dificultas maior ē si ᴐsideres rōnē decissionis, cur det' ᴐdictio mortuo servo sumo suplicio ibi, q. et ante mortē dare eū opportuerat, que rō militat in l. cū ppones 4. cod. de dolo.

Tamē respondebis q. in l. cū ppones duplex dabat' remediū q. duplex actio scilicet pres. ver. vel de dolo; illa dat' ad ᴐpeliendū eū, qui tenebat' ad implere, et n̄ adimpleuit: ista dat' si dolus aliquis arguit' ad id q. adimplentis int'e ancillā datā n̄ esse, et licet ita n̄ sentiat Acursius sequor Donel. ubi supra, qui dolus potest pro pp̄ci ex manifesto inditio, q. servus expectavit manumiti ancillā, et postquā manumissa fuit noluit exp.e sua adimplere; cū cerneret amplius a dño retractari n̄ posse semel datā libertatē, ex quibus, et q. res data in cā erat ut per ver. natā prestari n̄ posset mi-rū n̄ ē dari nrā ᴐdictionē; et simul ex qua ancilla, que data erat manumissa fuit, si daret' ᴐdictio videret' peti revocari libertatē, cuius revocandi potestas n̄ dat'. q.o neq ᴐdictio dari potest neq necessaria ē: at vero in l. cū servus duplex illud remediū n̄ dat' q. neq dat' actio pres. ver. quoniā n̄ dedi servū cū furti argueret' questionis hende cā stimatā, quo dat' actio pres. ver. l. dns 8. de prescrip. ver; neq actio de dolo, q.a n̄ tā facilius in isto cassu, quā in cassu d. legis cū ppones 4ª. comittit'. igit' recte assent ictus Pomponius testimonio proculi ᴐa. labeonē dari ᴐdictionē cā dat cā n̄ secuta ad servi stimationē.

Prosequor ad explicationē 1i. requisiti nrē ᴐdictionis d. l. cū servus ubi Proculus aserebat ᴐa. labeonē dari ᴐdictionē nrā, si eius fuit translatū dominiū, quo cassu ad exibendū agi n̄ potest neq rei vindicatoria; q. petit nrā ᴐdictio inesse ᴐdictionis, ita inteligit' dificilis, et n̄ vulgaris tex in l. Proculus 68. de 1e. dotium, in quo talis narrat' hystoria: Galatea ancilla que de facto nupsit dotis nomine pecuniā viro tradidit: dubiū fuit an illā pecuniā viri faceret, decissum q. fuit n̄ posse eā pecuniā viri facere, sic q. manere eā illius cuius antea fuerat, nisi

nisi forte usucapta esset: prosequitur postea ictus Proculus, et decedit neque facto divortio posse repetere dominum illam dotis condict. quia dos nulla est, neque ullo tempore condict. causa dat. causa non secuta ob causam enim fuit data pecunia, ~~ob causam data intelligitur~~ licet non expressa, ut si dederim pecuniam quod Sticum manumitteres, l. 9. Cod. de condict. ob causam, nam pecunia ob causam data intelligitur cum sponso dos data est, nec quidquam additum est praeterea ut in nostro casu dotis enim verbo potestate iuris intelligitur subesse hanc causam dandi, si nuptiae sequantur, vel ut nuptiae sequantur l. dotis 7. §. ult. de iure dotium

n. 33 Sed in eodem casu ac l. Proculus reperies contrarium Imperatoris Antonini rescriptum in l. 1. Cod. de condit. ob causam dat. nam ibi etiam pecunia dotis nomine viro data fuit impediente quocumque modo iuris auctoritate matrimonium stare, siquidem illa, quae dotem dedit, esset ancilla, sive consanguinea, quibus omnibus casibus dat nostra condictio hanc difficultatem diluis, si casum rescripti perpendas et legis proculus in l. 1. illa quae dedit pecuniam dotis nomine ancilla non erat, sed libera sine oppositione verborum illorum impediente quocumque modo iuris aucthoritate matrimonium stare. nam illa intelligi debent de impedimento aliquo non dato in toto tit. inst. de nuptiis, excepto impedimento servitutis, quod non tam impedimentum, quam defectus fundamenti ad nuptias est; et cum libera esset et pecunia illa ipsa fecit viri, sic quod potuit dari condictio ob causam; at vero in l. Proculus illa, quae pecuniam dotis nomine dedit ancilla erat, et pecunia aliena, sicque illius non transtulit dominium, quod non potuit, sed replicabis, si illa quae dedit dotis nomine pecuniam ancilla erat, et causa sive titulus dotis nullus, quomodo vir poterit illam usucapere? ad usucapionem enim titulus pro dote requiritur, quod dos sit, et dotis titulus validus l. 1. ff. pro dote ~~requiritur~~ in fine solutio in l. Proculus vir potuit usucapere licet titulus pro dote nullus fuit, ex quo nulla dos, quia habebat errorem causae qui licet sufficiens non sit ad usucapionem §. error inst. de usucapionibus l. celsus 27. ff. eodem l. 3. ff. pro soluto attamen si aliquam iustam causam hic error habeat ut puta si servus, aut procurator, cui aliquam rem emendam mandasset dominus ipse persuaserit domino se emisse, atque tradiderit procedit usucapio l. quod vulgo 11. ff. pro emptore l. pignori 13. § 1. de usucapionibus, Pichardus in § error inst. de usucap. sic in nostro casu legis Proculus vir habuit errorem causae dotis, qui error habuit iustam causam. de facto enim vir in matrimonium duxit ancillam quam liberam esse putabat, nam illa verba legis, sive sciat ancillam se esse, sive ignoret non referunt ad virum sed ad ipsam ancillam, sed iterum instabis in l. 1, et in l. Proculus, causa propter quam data fuit pecunia secuta fuit de facto, quod sufficit ad hoc ut talis condictio cesset argumento legis ~~...~~ liber 20 § si quis hereditarium servum de condict. inst., et in l. 1. data fuit pecunia a muliere nuptura consanguineo, sicque videtur turpem fuisse causam dantis, et accipientis: quare neque in l. 1. debuit dari nostra condictio neque in l. Proculus dubitari an daret sed quia inferius de his tractabimus differre mihi precor licere solutiones nam ex reg. iur. quod differtur non aufertur.

n. 33 Tertium exigit haec repetitio ut quod datum est, sit datum ob causam futuram; causa enim dandi futura est duplex expressa, sive tacita, de causa expressa nemo dubitat, veluti si dederim pecuniam, ut servum manumitteres. causa tacita est, quae potestate verbo dati tacite inclusa est: si nulla ex his causis detur cessat nostra repetitio, quia si is qui dedit, ideo, dedit, ut sibi magis animum redderet, accipientem, ut libertatem attigeret ad aliquod sibi faciendum beneficium, ut ita illum provocaret, ad fovenda, curanda quae negotia eius: quo casu licet ab accipiente nihil prorsus recipiat, ut speravit non potest repetere l. 3. § sed si filius 7. ff. de ... sibi remunerand. 7. Cod. nam qui nulla ratione in donatione exprimitur libere donasse intelligitur, debitorque beneficij ut dicit in l. si pignore 54. § 1. de furtis, pudoris vinculo non iuris onerat, l. sed et si 28. § voluit de petitione hereditatis, Amaya observat iuris lib. 20. c. 6. res ob causam tacitam data intelligitur, ut supra insinuavi cum sponso dotis nomine pecunia data est hinc nuptiis non secutis nostra repetitio dotis dote dat. l. 1. Cod. de condict. ob causam dat. cum, idque usque adeo verum est ubi extraneus, id est qui non habet personam dotatam in potestate l. una § accedit 3. 6. extraneum Cod. de rei uxoriae act. ante nuptias pro muliere dotem dedit, et pactus sit tantum dotem sibi dedi nominatim soluto matrimonio, tamen placeat non secutis nuptiis eum repetitionem habere. dotis praeceptisse non mulierem l. si extraneus 6. de condict. causa data causa. Nec illi adversatur sua inventio, maxime cum in dote hoc ius valeat ut si in dote pro muliere data pater vel extraneus in unum casum pepigerit dotem sibi dedi, in eum casum in quem non pepigit non sit ei actio, sed mulieri l. si in dote in prin.

in prin.º ff Soluto matrimonio, nam hic dotē dando, et ita paciendo nihilominus in utroq. casu
sibi Cavisse intelligit, et quo contracte erunt, et postea solute nuptie, et quo non erunt secute, prius
illud Cavit aperta conventione, hoc posterius ideo, q. dedit ob causam ut nuptie sequant, que cassu li-
cet non exprimat semper inest causa Matrimonij l. stipulationem 21. l. promitendo 41. l. licet 43. de iure dotium
l. ita 4. § huius rei ff de pactis l. q.º Servius 8. de condit. causa data etc. l. videamus 38. § 1. de usuris l. 3
ff de iure dotium, sicq. quasi causa non secuta habere potest condictione ille qui dotē dedit in l. si extraneus
6. et non solum ad rem sed ad eius fructus l. qui debere 7. § ult. ff h. tt. de condict. etc. ubi si fundus dotis
nomine datus sit, si nuptie secute non sunt condictione nra repeti quoq. posse fructus rei Julianus ait, idē
q. iuris in ancilla, et eius partu l. cuiquis 12. ff h. tt. l. videamus § 1. de usuris. Adverte tamen
q. ad hoc ut condici possit pecunia dotis nomine data non sufficit nuptias non sequi, sed non posse sequi ne
cessarium ē, l. q. Servius 8. ff h. tt. in quo tex in impubes cum femina non dum viripotente in matrimonium
coiunt quo cassu Servius Sulpitius concludit, utq. ex ea causa non dum conto matrimonio det, cum sic det tam
quam in dotē pervenire potest repetitione eius non esse, sed hoc requirit cum hoc temperamento, q.
causa sequi possit proxime; at vero si causa sequi possit remotissime, ita ut nec qui dedit de tali cassu
cogitavit statim dat condictio. l. si mulier 60. § eius de iure dotium ubi asserit, q. si dedisti alicui centum
nomine dotis pro ea quam liberam esse putabas statim condici posse ~~d. § eius legis si mulier~~ pecuni
a etiam si manumitti possit d. § eius legis si mulier l. 1. de condict. ob causam datorum, in qua etiā
ut sepe cogitari, potest fingi fuisse extraneum illum, qui dotavit ancillam, quo ita depicto cassu faci
le disponit d. l. 1. cum d. l. Proculus, et q. magis ē etiam si manumissa nubat supra tradito cassu
dat condictio si vero manumissa sit, et ea mente dedisti, ut q.do cum q. sequtis nuptijs dos esset cessat
condictio, ita afirmat Marcellus in duobus cassibus in d. l. si mulier § eius v.º si manumissa.
Hucusq. tracta-

tavimus licet brevi calamo de cassu dotis date Matrimonio non secuto, nunc q. in suo lo- n 34
cum non erit de dote promissa, et Matrimonio non secuto quo ~~modo~~ ei qui promisit succurren
dum sit q.do ē alius a muliere agendum ē quo cassu si ille qui dotē promisit erat verus
debitor mulieris, et iussu illius dotē promisit, sine dubio matrimonio non secuto competit
condictio: sed cui competat dubitari potest, et videt. decidi competere debitori adversus maritum
ut liberet causa debiti integra mulieri, quoniam qui dotis nomine promisit marito sub hoc condict.
videl. promitere, si nuptie sequant, nec alit. solvere, vel promitere marito uxor mandaret quam
ob spem nuptiarum l. non enim 37. de iure dotium; vel si velit cadere conditione mulieri adni
hil aliud cogi potest exemplo veri debito, qui promitit, et solvit d. l. qui 7. § si in autem de condic
tione causa data etc. si vero ille qui promisit verus debitor mulieris non erat, sed indebitam pecu
niam per errorē iussu mulieris sponso eius promisisset, et nuptie secute non fuissent dubium
non ē competere condictionē debitori adversus mulierē, ut liberet ab obligatione, si non dum solverit l. si do
naturus 9. § si indebitam ff h. tt. sed ad quid hec condictio si exceptione doli mali, iste potest
adversus virum tueri, nam exceptio potest opponi ei cuius iussu falsus debitor pecuniam promisit
q.º et illi cui promissum fuit, sed hoc non obstante contrarium fuit decisum in d. l. si donaturus 9. § si
quis in debitam ubi decidit, q. si quis indebitam pecuniam per errorē iussu mulieris sponso eius
promisisset, et nuptie secute fuissent exceptionē doli mali marito opponi non posse, et solutionē
impedeni l. si donaturus 9. § 1. ff h. tt. l. in fundo 78. § ult. de iure dotium; maritus enim suum ne
gotium gerit, et nihil dolo facit, deinde q. exceptio que opponi poterat ei cuius iussu alius
debitor pecuniam promisit non potest deinceps opponi cui promissum fuit l. doli 19. de novat.
sive sit qui non debeat promitat sive extraneus l. quemadmodum 46 § ult. de iure dotium l. qu
ne 5. § si in eum 5. de doli mali metusq. exceptione. sic q. si solvit debit adversus mulierē con
dictionē ut ab ea repetat, q. marito dedit condict. scilicet in debiti, vel ut liberet, si non solverit,
qui ē noster cassus
Restat tamen scrupulus in l. si mulier 60. § ex ase de iure dotium, in qua verus debitor mulieris n 35
q. magis ē iussu mulieris marito promisit, et obligatus non ē illi. neq. dat actum, cui respon
des debitorē mulieris obligari marito, hac ex re id ipsum, q. mulieri debet, vir potest, q.
non

n verificat in hoc cassu audi illud, aliquis heres institutus, rogatusq. mulieri do dotem de he
reditatis restituere, iussu mulieris quod habebat, dotis nomine promisit: quo cassu dubitatur an
obligatus maneret marito, nam mulier hereditatem restituens, transferre debet actiones quas
transferre ad alium quam cum debet fideicomissum transferre non potest: et licet aliqui dixerit
incerti cum eo a marito agi posse actione, ut fideicomissi prestet stimationem; tamen Marce
lus decedit huic opinioni illud consentire non posse hac scilicet ratione; nam obligari mulieris
debitorem, itale quod est si accipere id ipsum, quod ei debet vir potest: sed ne indotata mulier
videatur; dicendum est ipsi mulieri ex trebeliano restituendam esse partem hereditatis, que est
ei relicta, aut ea suo marito pro dote eam solverit, quod et ad eam fideicomissum, et onera eius
pertinent delegatione propter nimiam subtilitatem minime obtinente, ut aserit tex, et ibi iu
ris interpres qua doctrina non remanet screpulus supra traditis, obstat etiam alia dificul
tas ex dictis scilicet 2º maritus non habere exceptionem doli mali illud, qui iussu mulieris
indebitam pecuniam promissus fuit nam in d. l. qui 7. ille qui se pecuniam debere mulieri,
et eius iussa promisit sponso, et solvit cum de illo dubitaret, ut posset repetere eam pecuniam, ipse
qui dedisset, an mulier: Nerva, et Atilicin. responderunt quoniam putasset debere pecu
niam sed exceptione doli mali tueri se potuisset ipsum repetiturum. § 2º maritum asignato ca
ssu supra tradito competit exceptio doli mali, mulierq. remanet indotata cui dificultati
satisfacies, quod ibi Nerva, et Atilicin. quos Iulianus sequitur loquuntur de illo qui putabat se
mulieri debere, cum exceptione doli mali se tueri posit, itaq. iste qui dotem promisit habe
exceptionem doli mali ante promissionem ideo indebitam pecuniam solutus fuit argo. l. si is
qui 23. de condict. indeb. exceptio enim hec perpetua est l. pure §. § n sicut ult. de dolo mal.
exceptione putabat quod iste se debere, quare iussu mulieris obligatus fuit at vero post promi
n habet adversus maritum doli exceptionem. sed instabis iste habebat iuris ignorantiam, tum
in iure errabat: quod illi talis ignorantia non debebat prodesse cum si scisset, se mulieri ni
hil debere ut promisisset mulieris esset actio d. l. qui 7. vero sed cum sciret Rº ignorantia
iuris nocere in lucro captando, ut in usucapione l. nunquam 31. de usucap. non vero in dam
no evitando id est in sesspia amitenda l. iuris 7. l. error 8. §. fin de iur. et fact. ig.

super est vero quod

N36 cat animus aliam solvere dificultatem; asserimus enim supra quod si aliquis iussu et
mandato mulieris solverit, et nuptie non sequantur competere illi actionem condictionis, et non mu
lieri, nisi illi donatum voluerit d. l. si donaturus q. 2º quod est nam siquis indebitum solue
rit alterius nomine, et mandato condictio indebiti non solventi datur; sed duo cuius no
mine solutum est l. indebitum 47. de condict. indebiti, quod idem in nostra condictione procedere, verosi
mile est solo differo hec est quod qui alterius nomine solvit, ita simpliciter solvit, ut in no
stro cassu sibi velit esse repetitionem qui dotem alterius nomine ob causam dat., ideo causam ad
dit ut velit hanc sequi, atq. hac non secuta, nec alterius nomine dare intelligatur, qui
cons est ut soli danti competat condictio, quasi in hunc cassum suo nomine dans, sibi pro
picere voluisse verisimile est Don. lib 14. comment. Cl 24. in fine Betius lib 20 sect.
c. 3. nº 11.

N37 3um exigit hec repetitio, ut si datum ob causam non inhonestam, nam ea que ob causam non honestam
id est turpem data sunt suam repetitionem habent; sed condict. longe disimili; nam in nostra
condictione perdet repetitio ex eo hanc causam secuta sit necne, unde evenit, ut eadem
species admitere posit repetitionem, et repudiare; quoniam causa sequi potest, et non sequi
non ita procedit ius in his, que turpem causam dant in quibus ita ius est, ut si quibusdam ca
sis in alterum cassum semel repetitio est, in his non sit in totum, sive causa secuta sit, sive non
et econtra in quibus semel repetitio admiti capit in his in totum est repetitio, sive causa
secuta non sit, sive sit secuta, pendet, quod repetitio ex hoc genere scilicet condictio ob
turpem causam, ex personarum turpitudine dantis, aut accipientis, in quo hec brevis sum
ma et dicto iuris est ut si dantis turpitudo versetur nunquam sit repetitio si accipien
tis

hic semper utrumq. quale sit videa, et primo si dantis solius turpitudo sit caa cessat dõ
ti repetitio sine dubio l. 4. § si Meretrici, de condict. ob turpem Causam; idem ius e, si dantis
et accipientis turpitudo versetur l. 3 ff eodem, l. mercalē §. cod. eodem, quo casu fit locus regule
iuris in pari caa potiorem esse possessorem l. penult de condict. ob turpem caa l. 2. cod. eodem l. in pari
de reg. iur. et qualit. dicit condictionem cessare, sive caa secuta sit, sive non ut puta dedi Iudici
pecuniam, ut male iudicaret, non repetam omnino, sive fecit, quod voluit, sive non videndum nunc
est quando dantis turpitudo versetur, quod sic deffiniendum 2us Donel. lib. 14. comment. c. 25. tunc dantis tur
pitudinem caa esse, quoties dedit aliquis, ut turpe aliquid fieret, veluti si dederit, ut fieret fur
tum si iudici ut male iudicaret se l. 3. et 4. de condict. ob turpem caa d. l. mercalē §. cod. eodem
ex quibus infero solonem ad dificultatem orta ex l. 1. cod. de condict. ob caa datorum, nam ibi caa propter
quam fuit data pecunia consanguineo, non fuit turpis ut asserit Papinianus, in l. ult. de condict.
sine caa, his verbis. sed recte defendit non ita turpem caa in proposito, quam nullam fuisse cum pe
cunia que daret in dotem converti nequiret, non enim stupri, sed matrimonij caa datam esse.

Sed 2a exempla N 38
tradita obstat 1o. nam si dedi Iudici pecuniam ut 2us me in bona caa iudicaret in hoc casu vi
detur nullam turpitudinem versari, quid enim facit turpe ~~ob caa~~ ~~ob~~ qui id agit ut 2us se in bona
caa iudicet deinde videtur consentire in hoc Ulpian. in l. 2. de condict. ~~ob~~ turpem caa ubi Ulpianus
scribit velatum esse apud quosdam scriptores condictioni locum esse, neque id aperte negat postea
quod ut clare intelligi possit audi tex. Sed si dedi, ut 2us me in bona caa Iudex pronuncia
ret e quidem velatum condictioni locum esse, sed hic quoque crimen contrahit iudicem enim corrum
pere videtur, et non ita pridem Imperator noster Alexander constituit litem perdere quo audito
respondet priorem sententiam improbari ab Ulpiano quod probatur 1. ex his verbis: sed hic quoque que parta
sed cum sit aduersativa tollit quod precessit deinde ait Ulpian. prius repetitionem, deinde
delictum dantis in hac specie statuit, et quid turpe facit qui Iudici ut 2us se iudicet
in bona caa, dat pecuniam respondet Ulpian. ibi iudicem corrumpere videtur, et recte iudi
cem sibi abstringit, ut 2us se iudicet, sive bona caa sit, sive mala, et quamvis litiga
tori videatur bona fieri potest ut mentiatur, obstat 2o. nam cum quis in maleficio, deprehensus
pecuniam dedit, ut se redimeret, ex quo dantis sit turpitudo cessat condictio d. l. 4 in prin. et §
1. de condict. ob turpem caa, sed nullam esse turpitudinem dantis videtur: quod contradictum, nam nihil
turpe facit is qui vitam suam, et sanguinem quoquomodo servare voluit, atqui deprehensus
dedit ne occideret: quod nihil turpe facere videtur deinde probatur ex l. 1. de bonis damnat. ibi ig
noscendum e, ei qui sanguinem suum, qualit, qualit redimere voluit ult. probatur nam ille turpit
dat, qui dando invitat alium ad delinquendum, atqui deprehensus ne prodat non invitat aci
pientem ad aliquod delictum admittendum non enim e turpe, aut contra ius aliquem non prodere certum
e enim neminem agere, aut alium accusare cogit, ut nemo invitus agere, vel accusare cogatur
hec dicuenda sunt 1us quod dicit omnem rationem honestam esse expediende salutis sic intelligen
dum, dum ne modus ipse expediendi delictum in se habeat, at dare pecuniam neque dari deprehensus
in maleficio, id vero delictum in se habet atque hinc dantis turpitudo 2us quod dicit
ignoscendum esse ei qui quamvis aduersarium corrumpat, qualit, qualit sanguinem suum
redemptum voluit non obstat, nam ipsum ignoscendi ~~verbis~~ verbum satis declarat, delinquere
eum qui id faciat ad ult. quod dicit eius demum dantis turpem esse caa, qui dat turpe aliquid
admittat responde non esse turpe prodere maleficium non prodere; turpitudo tamen in eo e quod eo
facto data opera utilitas publica oppugnat, nam cum ad eam pertinere existimet delicta non
manere impunita, l. eum qui 14. de iniurijs, l. ita vulneratus 51. circa finem ff ad l. aqui
liam aperte aduersus eam se comparat, qui pretio maleficij silentium policet, proinde, et qui

de ~~eo~~ redimit

redimit, qui deprehensus in maleficio, licet n. habeat condictionem habet, quod metus causa l. 7 de eo quod metus causa quod metu dedit alit si periculum euaserit, et extra periculum dederit l. metum § ff de eo quod met. causa cum presens periculi metus n. fuerit si vero accipientis solius sit turpitudo veluti si tibi de ne iniuriam facias dat repetitio l. 1. l. 2. de condict. ob turpem causam etiam si causa propter quam dedit secuta sit d. l. in fine.

q. 39 4um exigit ista repetitio dati ut causa n. sit secuta, ut per textum h. tit. ff et cod. ad quod adverte dupliciter dici causam n. sequi, vel quia ita secuta n. est ut n. sequi possit, sive quia ab initio fuit impossibilis, sive quia ab initio possibilis postea tamen impleri n. possit, 1um casum videamus quod causa que sequi potuit n. est secuta, quo casu dubitabat, utrum quolibet modo n. sequatur causa ob quam datum est competat dati repetitio, ad quam questionem brevissime exagitanda suppono posse causam n. impleri duobus modis, aut accipientis culpa, aut casu fortuito. culpa accipientis cum potuit implere nec fecit at quia ita facultas implendi amissa est v.g. si Stichum manumitteres, aut dare ex condict. debuit, et cum potuisset alterutrum facere Stichus decessit. casu fortuito cum quo minus causam posset implere, natura aut alienum factum obstitit, cui provisione sua occurrere, aut obsistere n. potuit; sic enim casus fortuitus descriptus est, l. que fortuitis cod. de pig. act. l. ad eos ff commodati, quorum 1o casu scilicet si accipientis culpa causa secuta n. sit nulla est dubitatio cum possit datum repeti, ubi scilicet de sequi debeat requi cum posset, et debere legi d. n. paruit l. penult. l. ult. cod. de condict. ob causam dat. l. 3 in prin. et § v. 10 culus de condict. causa data causa non secuta l. 5. § ult. ff eodem, sive 2o casu causa secuta n. sit an datum repeti possit est dubium celebris questio in qua assero cum Donelo lib. 14 comment. cap. 21. et Ant. fab. de erroribus decade 45. errore 9. contra Julium Pacium in explicat. l. penult. de condict. ob causam datorum, et O. Gualdum ad Donelum d. lib. 14. comment. c. 21. litt. A. quia quocumque modo causa n. sequatur, sive accipientis culpa sive casu dari dati repetitionem, et ratio est, quia certum est causam secutam n. fuisse, et foret absurdum deterioris esse conditionis eum, qui impleuit, quam si omnino n. impleuisset ut iudicat Ant. fab. lib. 6. coniect.

N 40 c. 9. tunc vero n. competit actio presc. ver. neque ad rem, neque ad interesse l. natis § § ut cum do de pres. ver. Contra quam sententiam iminent argumentum pericula reperta ab ipso donelo, quorum 1um est ex l. 5. § scyphos de pres. ver. cui ut supra remanet responsum loqui de act. prescrip. ver. ita, ut mortuo Sticho sine culpa tua, quem dedi scyphos n. liceat mihi agere act. pres. ver. neque ad rem neque ad interesse licebit mihi tamen scyphos repetere. 2um nitit in l. 3. vers. Proculus ff h. tit. in quo Proculi responso asserte dicit, quod si causa n. culpa accipientis, sed casu secuta n. sit datum ob causam repeti n. posse, sed n. obstat, nam observandum Proculi sententiam esse que refert ab Ulpiano quam ipse n. probat per omnia sed eas ipse temperat in d. l. 5 § 1. de pres. ver. ut cum sine mora accipientis Stichus decesserit quem manumitti debuerat cesset repetitio, si is qui manumittere debebat distracturus Stichum fuerit, quem ideo n. distraxit, quia ad manumissionem seruabat, que est una ex exceptionibus regule assignate, et sententie tradite, nam fides suscepta, seu necessitas implende conditionis amissio causam prebuit sicque iustissime cessat repetitio 3um consistit in l. penult. cod. de condict. ob causam dat. in quo Cesarum rescripto asserit minime posse repeti pecuniam pro causa data, si casu aliquo fortuito causa secuta n. sit, cuius nebule tetra fugare conant, quam plures huius sententie sectatores, quorum pluribus omissis, et precipue Ant. fab. de erroribus decade 45. errore 9. Duar. lib. 2o lect. 2. c. 7. Cuiacio in l. 1. de condict. ob causam dat. existimo imperatores loqui de advocato cui dat honorarium pro patrocinio in lite prestando sicque recte dicit causam n. secuta minime repeti, quia causa n. significat finem ob quem pecunia data fuit quomodo nunc causam vocamus, sed litem, et causam agendam pro qua agenda pecunia data fuit ut accipit in l. causas cod. de transact. l. 1. § advocatos de extraord. cognit.

N 41 Licet ab istis argumentis incolumis stetimus tamen adhuc minat ruinam Ulpiani in l. si pecuniam 5. de condict. causa data causa non secuta in quo proponit me tibi pecuniam dedisse, ut Capuam ires postea, que parato tibi ad proficiscendum casus fortuitos impedimento fuit, quominus proficisceris, quo casu quesitum fuit an condici eme pecuniam data, quasi causa n. secuta possit; decissumque fuit posse dici repetitionem cessare quia per te n. stetit sed tum licet penitere, ei qui dedit procul dubio repetet id quod datum est condict. ex causa penitentie, ex quo tex. inferoillum, qui dedit pecuniam ob aliquam causam que secuta n. fuit, nec sperat sequi propter casum fortuitum repetere illam n. possit. cuius responsi tanta est dificultas, ut Triboniani esse videat iudicare Ant. fab. in rationibus in d. l. si pecuniam 5. a qua sententia sepe appellaui, et in secundo

tione, et cu illa impensas operis et laboris lucratus fia, que sotto sic se habet in d. l. si pecunia §. n asserit vlp. absolute 2dictione cessare, ita, vt in hac senta quiescat, sed interrogat an careat tali cassu 2dictio, hac rone in 2trariu deducta ibi q. tali cassu perte n stetit poterit dici repetitione cessare, et postea responsu prebet sine dubio repetitione dari eius q. dedit 2dictione caa data &c, scilicet 2dicere 2dict. ex ca penitentie.

quo ita breuitate enucleato psequamur ca
ssu inquo dedi ppt caa, que secuta n e q. n potuit sequi, quo cassu distinguendu e cassusque qui dedit sciebat caa sequi n posse siue eprih. impossibile esse ab illo quo ille qui dedit ignorabat. 1o cassu cessat repetitio, q. donasse intelligit, l. qui 2a 4. cod. de incestis nuptijs. 2o vero cassu cu ille qui debet ignorabat dabit repetitio, quomodo e interpretand. tex. in l. 1. cod. de 2dict. ob caa dat. vbi supponendu e illu extraneu, qui debet ob illicitu matrimoniu ignorasse caa impedimenta idem etia supponendu in l. Proculus 68. de 1. dotiu, in l. 5. cod. de 2dict. ob caa dat. in l. cu ancilla 6. cod. eode, ide supponendu in l. vlt. de 2dict. sine caa licet 2trariu sentiat Curiacius lib 11. quest. Papiniani in d. l. vlt. Neq. obstat tex in l. d. 8. cod. de 2dict. ob caa dat. in quo Impera torum Diocletiani, et Maximiani rescripto statuit, q. si aliquis dederit sponse dotis nomine, et nuptie n sequant repeti pecunia si caa nuptiaru possibilis sit: q. indistincte si caa e impossibilis cessat repetitio, na tale rescriptu e intelligendu de illo, qui sciebat caa impossibile et ppt illa dedit, qui repetere n potest, vt nuper dixi eade ignorantia supponenda e in l. 3. § si liber homo ff hoc nro tt. in qua homo liber, qui mihi bona fide seruiebat pecunia dedit vt manumitere eu, et de facto feci quesitu fuit an si liber pbatus 2dicere posset, quo cassu Iulianus lib 10 Digestoru scribit 2petere manumisso repetitione per nra 2dictione. **n 42**

ex quo tex hec
licet n ita dificilis pponit ventilanda questio vtru sufficeret caa defacto sequi ppt qua dedi adhoc vt cesset 2dictio quasi caa secuta in quo dubio videt 2uinci n sufficere ex ipso §. si liber homo d. l. 3. et 2a que e apparitate 2trarius tex in l. si mulier 20. § si quis hereditariu de 2dict. inst. in quo Iabeo ictus docet q. si quis hereditariu seruu iussus e manumittere, et heres esse, et postea scriptus heres esse manumittat, et si nihil agat ad danda libertate q. Dns n erat ante aditione, tamen heres erit, q. veru e eu manumisisse sicq. adim plevisse 2dictione quoru cassu facile asignes disparitate, na in l. 3. § si liber homo loquit ictus in 2tractibus quibus ins picit mens 2trahenciu l. semper in stipulationibus de R. I. qua inspecta dubitari n potest, quin mihi alt p sua libertate pecunia n da ret si scilicet liberu esse, sicq. nihil miru dari 2dictione; at vero tex in l. si mulier 20 § 1. loquit in vltimis voluntatibus, in quib. 2dictionibus parendo e ex volunctate testatis l. in 2dict. 19. de 2dict. et demonst. et cu n possunt de 1. impleri sufficit si impleant defacto l. Maeuius 54. de 2dict. et demonst. ita communit DD. in l. si mulier 20 d. §. et Pettus lib 2 sect 2 cap 7 nu 3. **n 43.**

3o Distinguit 2tractus innominati, a nominatis q. in illis dat 2dictio ex ca penitentie que 2petit licet aduersarius adimplere possit, q. pmisit l. si pecunia. §. in prin. de 2dict. caa data &c. l. 3. § quid si ita ff eo de d. l. pecuniam §. § si seruu vbi quis seruu tradidit alicui ita vt intra certu tempus manumitteret, et cassu quo n manumitteret restitueret, quo cassu si penituerit eu qui tradidit, et super hoc eu certiorauerit, et quo penituit, si manumissus sit, etsi 2sequat libertate, seruus, q. dns manumisit 2petit actio ex 2tractu innominato do vt facias, alit in l. 8 de seruis exportandis q. nomine tuo manumisisti, et n dedi vt in hoc cassu vero int nos fuit pactu, vt oficiu mihi prestares in manumitendo seruo que tibi dedi fecit ne tuu, sed in hoc dedi vt in nomine meo manumitteres mandatu 2trahit, et dat actio mandati l. qui hone 30. ff mandati at si illu, qui dedit non penituit, et seruus n manumitat, facit s liberu 2stitutio diui Marci ad aufidiu victorinu, l. 1. et toto tt. cod. si mancipiu ita fuerit alie natu, vt manumitat, vel 2a ... prosequit ictus q. si quis dederit Titio dece, vt seruu emat et manu mittat, deinde empto seruo peniteat, illu qui dece dedit q. penita n facit in iuria, dabit 2dictio serui, et n pecunie q. si seruus fugit sine culpa emptoris nihil prestabit, ide neq. dece neque seruu re pmittere et 2pportere in potestate sua peruenerit restituturu seruu, nec opponit **nu 44**

contra

contra ultimum Pauli responsum in l. si sine 20. ff. depositi, ubi depositarius si sine dolo malo vel deposi tam ammisserit tales cautiones non debet prestare: nam omissa emendatione fabri satisfacius depositario nullum habere lucrum, sicque nec onerari debere in hoc ut cautionem prestet, illi vero cum data est pecunia ut servum emat, et manumittat, petit lucrum iuris patronatus si manumittat, sicque onerari debet cautione. Deinde ille qui servum emit, ut illum manumitteret, cum dominus sit illum manumittere potest si in eius potestatem pervenerit depositarius manumittere non potest, et depositi actione tenetur si ad eum iterum servus redierit. Deinde ille qui emit servum, quare cavere debet; depositario vero nihil imputari potest cum haberet servum, quem tradidit deponens. Redeamus ad nostram conditionem dari conditionem in contractibus nominatis ex causa penitentie, quod procedit, quod in negotiis imperfectis licet penitere l. Senatus 35. § 1º. de mortis causa donat. l. qui mortis 30. ff. eodem l. cum hic status 32. § penitentia dedo nat. inter, et horum negotiorum sunt contractus innominati, qui non perficiunt donec adimpletum fuerit ex utraque parte contrahentium l. iuris gentium 7. § 1. de pactis quam doctrinam amplectuntur Ant. Gomes tomo 2º var. cap. 8. nº. 5. Padilla in l. nalis 5. nº. 19. de pres. ver. Menchaca de successionum creatione § 12. nº. 459. Covarruvias lib. 1. var. resolut. cap. 14. nº. 16 Donelus lib. 12. comment. cap. 22. Detius qui plures refert lib. 2º. sect. 3. cap. 1. que doctrina procedit de iure absolute, et sine dispositione fulgosii tradita a Paulo Castrensi in d. l. si pecuniam 5. nº. 14. quem impugnat preter alios Berengarius in l. pacta conventa c. 3. nº. 2. que penitentia concedit nominatim ei qui dedit d. l. si pecuniam 5. in eius primº. sicque non eius heredibus l. 3. de servis exportandis. l. 1. cod. si mancipium etc. l. 3. qui sine manumissione ad libertatem pervenium quod enim persone defuncti coheret id ad heredem eius non transit l. non solum 2. § tale deliberatione legata ius autem penitendi tale est; est enim penitentia voluntatis, que morte finitur l. 4. ff. locati: que penitentia habet locum, sive causa propter quam dedi, sit expressa sive tacita l. 1. § 1. l. s. h. tit. ita ut ille qui dedit potest repetere si penituerit re integra d. l. si pecuniam 5.

nº 49. Adverte tamen hanc conditionem cessare ~~dicimus~~ in transactionibus odio litium sicut cessare diximus conditionem ob causa datorum l. qualis 39. cod. de transactionibus l. cum proponas 21. cod. de pactis. que conditio etiam cessat in datione nomine dotis ut probat Detius ubi supra nº. 4. ex l. Diego 9. § 1. de l. dotium favore dotis Connanus lib. 5. comment. ex l. 6. cod. de dotis nomine promissione, sed DD. Francisco de Amaya illam limitationem non admittit in d. l. 9. § 1. lib. 2. observ. cap. 4. nº. 17. si vero negotium perfectum est, sive res non integra, nullus impleta non superest penitentie locus l. 3. § 1. cum d. l. si pecuniam 5. ff. eodem ex quo recte inferunt DD. in contractibus nominatis non dari conditionem ex causa penitentie l. sicut 5. cod. de obligat. et act. l. ab emptione 58. ff. hoc nostro tit. distinguunt etiam contractus innominati anominatis in aliis rebus, ita ut inter contractus innominatos similiores nominatis plurime reperiant differentie quas refert pro omnibus Detius lib. 2 sect. 1. ac. 2. usque ad caput 6um. et ego eas et alias ommitto, quod alia, et forte non minus subtilia me vocant.

Cap. 7. et ultimum utrum pactum nudum producat actionem, an exceptionem ad l. iuris g. 7. § sed cum nulla versº. igitur nuda ff. h. nostro titulo de pactis etc.

Promissimus causa anti conventiones producendes actiones, et non producentes explicare; explicatis igitur producentibus actionem sequitur examinandum, que conventiones actionem non producant quas etiam nudas vocant in d. l. iuris gentium 7. § sed cum nulla versº. nuda d. tit. l. nuda pollicitatione 5. cod. de contrahenda et comitt. stipulatione l. 3. cod. de usuris l. 1. cod. de pactis conventis, l. divitiis 45. de pactis l. 11. l. bone fidei 13. l. si pacto 14. l. leges cod. eodem l. si tibi 27. cod. de locato quod nomen ideo sortitur pactum ut ait Ictus in d. l. iuris gentium 7. § sed cum nulla, quod nulla subest causa preter conventionem, id est solum est pactum sine causa, nec nomine, ut tradidit Osvaldo, in notis ad Donel. lib. 12. cap. 11. litt. C dicitur etiam alio modo nudum pactum etiam quod habet nomen antequam accedat rei conventionem traditio. l. traditionibus 20. cod. de pactis ubi proponit nudo consensu rerum dominia non transferri in contractibus qui solo consensu perficiunt l. servum 27. cod. de rei vindicatione sed requiri usucapionem, vel traditionem § cum autem de inst. de emp. et vendit. eodem modo pactum dicit nudum, quod sine traditione in l. de pig. act. in qua pignus contractum asserit Ulp. non sola traditione, sed etiam nuda conventione, sine pacto id est sine traditione.

sic interpretari potest elegans, et brevis decisio tex in l. nuda §§. de contrahen. empt. ibi *nuda, et imaginaria venditio, pro non facta est adeo, ut eius rei alienatio non intelligatur* idest venditio dicitur nuda cum ea res tradita non fuit, imaginaria, quando pretium non intervenit, vel intervenit imaginarium. ut sit sensus nuda, et imaginaria venditio non transfert in emptorem dominium nec venditio cum sit imaginaria, nec ut dona[tio] cum sit nuda, idest ex ea traditio secuta non sit, quae ad translationem dominii requiritur l. si quis argentum §§. cod. de donat. Dominus Nicolaus de Castro, in suis prelectionibus prelect. 3. n.o 4 quem sequitur ex modernioribus, Perez in speccull. lib. lib. 1. c.e 18. n.o 3. dicit etiam nudam venditionem; quae non est affirmata non est, immo verbata argumento legis legitima 6. ff de pactis, alius interpretatus fuit, nudam dici venditionem in d. l. §§. quae sine consensu, et animo contrahendi emptionem, et imaginariam, quae sine pretio, vel quae intervenit [...]: ita ut licet nudum pactum in nostro § legis 7.e dicatur quod destitutum est causa et nomine, sed non conventione, et [...]cendi in d. l. §§. dicatur emptio nuda, quae sine consensu et animo contrahendi emptionem, vel dicere emp[tionem] dici nudam, et imaginariam, quia ut donatio valere non potuit ex quo inter contrahentes donatio ~~[...]~~ prohibita, et imaginaria, quia ut emptio sine pretio valere non potuit, ideo recte dicitur [...]us rei alienationem non intelligi, sed subtilius ratiocinavis in d. l. nuda §§. loqui ictum de illa venditione imaginaria tempore antiquo frequentissima, quae mancipatio dicebatur pluribus solemni[t]atibus fulcita, in qua erat pretii loco unus nummus, dominium quoque quod acquirebatur quiritari[um] [...]ne civile Ulpian. in frag. tit.o 19. de dominiis, et adquisitionibus rerum, quo sic supposito recte [...] in d. l. §§. nudam et imaginariam emptionem nullam esse, ut sit sensus nuda, idest destituta [o]mnibus solemnitatibus, ut mancipatio non sit, et imaginaria, idest sine pretio vero pro non facta [...] ita intelligitur tex in l. 26 de R. I. ibi *imaginaria venditio quae est pretio accedente idest vero et* [...] dicitur, etiam nudum alio modo ex supradictis, quod absque dolo fiaudque ex factum iuxta A. G. [...] pretor. ex pactis.

Sed ut supradicta assertio omnino nuda non sit, ita ut resistere possit argutiis, [...] eam communiter comprobanda est ratione, quare pactum nudum actionem non producat in qua ratione [...] sunt doctores, nam Azola in emporio iuris tit.o de pactis quest. 1.e et ibi alii et [...]obenbequius in paratitlis tit.o de pactis n.o 9. Andreas ab Exea in tractatu pactorum n.o 270 [a]ffirmant pactum nudum actionem non producere, quia promittentes per pactum nudum animo [de]liberato, nec voluntate promittendi se obligant, sed temere argumento legis sciendum § ea autem de edilitio edicto alii vero asserunt pactum nudum actionem non tribuere ne innumeris litibus [e]t contentionibus repleret respublica oportet, enim ut litium sit finis l. ult. in princ.o ff. [...] l. qui [...] 20. de Rebus creditis et merito oportet ~~[...]~~ quia nihil perniciosius, quam litigia inter cives [...]tium leges, quae dicto fuit precipue Ant. fabri in l. 1. ff h. tit.o et Duareni ibidem Aligeri ad [...] lib. 11. c.e 9. litt. C.

Superest nunc, ut circa contra conclusionem discuamus, quorum sit 1.us ex [el]eganti, et non vulgari decisione, tex in l. nuda promisione § cod. de contrahen. et committ. stipulatione in quo Imperatorum Diocletiani, et Maximiani rescripto talis proponitur decisio nul[la] pollicitatione v.us ea, que constituta sunt quequam urgeri non posse certum est fere semper, quod si [pol]licitatio facta esset civitati posse promissorem urgeri exploratissimi iuris est ex l. 1. de pollicitationibus [...] esset dotis pollicitatio l. ad exactionem 6. cod. de dotis promisione, prosequuntur postea casum Imperatore quid si aliquis pacto nudo se obligasset centum pene nomine, quo casu huius modi [ob]ligationes post motam lite extitisse conditionem, et eius summe, que in stipulatione continetur peti [...] locum factum esse constitutum fuit, ex quo Imperatorum rescripto, sic insurgit difficultas [...] contestari non potest super eo cuius nomine non est actio argumento legis si pupilli § si inde negotiis [...] sed super nudo pacto potest lis contestari: quod ex nudo pacto nascitur actio, sed satisfacies cum [...]curso in glossa, qui Salicetum precipue sequitur asserentes, quod licet super nudo pacto petitio fieret et lis [...]tari de iure non potest, potest de facto, quae licet nullum habeat effectum, quantum ad hoc ut ex ea fiat [...]atio valet tamen quantum ad committendam penam, stitius ff. V. O. [...] decem cum petiero [...].

N.o 5
§ igitur nuda
lege 7 de pac.

N.o 4
tex § Cod. de
contrahendo.

N 5 Qᵘˢ arguũ e huius modi pactũ nudũ producit obligationẽ natˡ. ut pᵗ ex l. audo lib. sentent. 14. l. si tibi 27. cod. de locato l. 15. de fundo dotali ut infra latius probabimus, sed ex obligõne natᵗ nascitᵘʳ actio quᵒ ex pacto nudo nascitᵘʳ nascitᵘʳ actio minores probat tex. in l. natis 10. de ... et tex in l. fideiussor 17 § fideiussor, de fideiussoribus in quibus iuribus extat statuto non solũ ex obligatione natˡ nasci exceptionẽ, verũ etiã actionẽ, sed huic difficultati facile, hoc procedere attento rescripto Divi Pij nã licet si pupillus complectaretur cũ factum alterius solũ nascitᵘʳ obligaretᵘʳ l. valet 15 § 1. et l. sequenti de condictᵉ indebiti, l. 9. in princ. et l. 1. de authoritate tutorũ, tamẽ hanc natẽ obligõnẽ ita D. Pius confirmavit et ex eadẽ dedit utilẽ actionẽ l. 3. § pupillus de negotiis, l. 3. in princ. ff commodati l. 5. in princ. de autoritate tut. quo attento Divi Pij rescripto recte asserit in d. l. 10, et l. 17. ex natᵗ obligõne nasci actionẽ licet non directã utilẽ, ita ut Iulius Patius centuria 4. quest. 9. ttᵒ de condict. indebiti.

N 6 3ᵘᵐ arguũ hac consideratione pacto nudo tollitᵘʳ actio ipso iure de membro rupto quᵒ postea ... rectũ ad iniuriarũ actionẽ, et actionẽ furti, l. si tibi decẽ 17. § 1. l. si unus 27. § pactũ de pactis l. non solũ 11. vers. proinde, l. sed unius 17. § si ante de iniurijs, quᵒ pactus nudus ... lũ liberatoriũ, sed obligatoriũ; quippe non solũ tollit pristinã actionẽ ex iniurijs vel furto competentẽ, sed et actionẽ dat ad petendũ illi cui dari pactũ fuerit, ut recte animadvertit Hottomanus in l. tit. cod. h. tt. sed satisfacies hoc pacto. lege 12. tab. permittere ut membro hominis rupto ... mutua esset, damni sive iacturę perpetio; ita ut qui nocuerit, et membrũ ruperit ... pretet, simili membri abcisione penã dependere: veluti si quis manũ alteri praeciderit ... quũ visuũ fuit, ut equali pena plectatᵘʳ et manũ amputari tolleret, que pena dicitur talionis, ut notant Agelius lib 20 cᵒ 1. et Suarez cũ alijs ab illo citatis in commentarijs ad l. aquiliã lib 1ᵒ cᵒ 2. nᵒ 5. que pena fundatᵘʳ hac rõne natˡ relato ab Ulpiano in ... ff quᵒ quisque iuris etcᵃ. quᵒ equissimũ e ut inse patiatᵘʳ quis id quᵒ fecerit alteri, sed ita ... enĩ decẽ viri retaliatione admisserunt, si is cuius membrũ ruptũ sit depactus fuerit de membro rupto non agendo, ut reperitᵘʳ expressũ in fragmento legis 12. tab. si membrum rupsit, ni cũ eo pacit talio esto quo cassu nro cũ interveniat tale pactũ lege 12 tab. confirmatũ, sicque legitimũ actio extinguitᵘʳ, et per illũ tollitᵘʳ ipso iure obligatio civilis: veluti procedit in transactione inita cũ actore ne furti agat quᵒ ex eadẽ l. 12. tab. descendit actio furti, et eadẽ l. per extensionẽ pactũ, sive transactio confirmatᵘʳ ne iniuriarũ, vel furti ageret efficax e pactũ, ut stat imperimat furti actionẽ, quare cũ l. 12. tab. in sae ... membri scilicet rupti derogato sit a l. Aquilia. si pactio sit interposita, ne lege aquilia agat, quãvis pactũ valeat l. 7. § si paciscar 13. de pactis, adhuc l. aquilia agi potest, quoniam neque ipsa l. neque confirmat huiusmodi pactũ, sicque ope tantũ exceptionis elidetᵘʳ actio.

Sit 4ᵘᵐ ...

N 7. ... deductũ ex hac ratiocinatione eadẽ e pacti nudi, et iuris iurandi vis ut probat Cuiacius lib 22. observat cᵒ 7. et precipue constat ad nrũ institutũ, quᵒ quemadmodũ nudo conventio ... actionẽ parit sed exceptionẽ d. l. iuris 9. 7. § igitur nuda de pactis, sicque per ius iurarandũ promissoriũ exceptio dumtaxat adquiritᵘʳ l. 9. in principio de iᵉ iurando et quilibet constituti eadẽ esse pacti, et iuris iurandi cũ l. iuris 9. 7. § et quilibet l. stichũ 95. § natᵗ de solut. ... ũ 11. § 1. de iniurijs: sed ius iurandũ producit obligõnẽ civilẽ et actionẽ quᵒ et partũ nudũ probo ex l. 7. l. 8. de operis libertorũ, l. licet, fin. de liberali caã l. servũ 36. de man. test. l. ... iusiurandũ 13. de acceptilationibus in quibus iuribus, et precipue in d. l. fin. de lib. caã hec proponitᵘʳ dubitatio utrũ servus har libertus iᵉ iurando se patrono donũ, munus vel operas daturũ patrono se obligaret decissũ quᵒ fuit non aliter quã liberũ obligari, quod liberti obligantᵘʳ si in continenti post manumissionẽ, vel iurent, vel promittant: quᵒ ex iᵉ iurando promissoriũ nascitᵘʳ actio quᵒ ex pacto nudo. ad hanc solvendã difficultatẽ ... tenoũ e istud ius iurandũ fuisse legitimũ, veluti ex legionis Iulia et Papia confirmatũ, et ... quade caã libertus ex illo ad operarũ prestationẽ civilitᵉ obligatᵘʳ, ita velasco de varijs veterũ ... nibus ad l. qui iurasse 26 § si patᵉ de iᵉ iurad. Iulius patius centuria 3ᵃ quest. 79 in fine. et cod...

ex pacto nudo act.^o n̄ nascat^r nascit^r tamen, et tollit ipso i.^e per pactu, quoties l. vel ic.to ediu̅cal, vel pretorio edicto, vel principis ... doctrina audeo interpretari tex in l. 6. § Nouis absente de operis ubi supponit ictus Vlp. iuramentu̅ prestitu̅, sive de ... de operis prestandis liberto absenti illu̅ n̄ obligare, na̅ tale iuramentu̅ certa solemnia verba ad illius celebra... ex ipsa l. Iulia, et papia ideoq. si fuerit celebratu̅ ~~promisisset libertus~~ int presentes nullam pducit ver. obligone ... promisisset libertus per stipulone.

... tale iuramentu̅ sive pmissio per stipulone̅ requirebant incontinenti post manumissione̅ ... in de liber. cau̅ vel rau... 8
... Accursio, et Bartulo in l. 7. § iurare l. operis libert. int prestandus d. §. iurare inquo dicit^r post tempus liberta̅ obliga... intelligenda de breui tempore, na̅ q. post tempus fit dicit^r incontinenti fieri, si n̄ multu̅ temporis intcessit ut in l. 6. ... ad l. falcidia, et ea que in continenti fiunt ad^s inesse creduntur l. lecto 40. § dicebam de reb. creditis l. petens cod. de pactis ... de electione Tuscus tom. 4. litt. L. c.lone 81. Sed hoc ita intelligendu̅ ut n̄ possit cogi libertus nisi incontinenti, vel paulo ... iurare, vel pmittere l. operis 31. de operis libert; si vero sponte sciens se cogi n̄ posse ex intervallo post manumissione̅ ... pmiserit obligabit omnino l. campanus 46. de oper. libert. ita enucleando difficil. et extraordinarius tex in l. qui libert. ... de oper. libert. inquo ict. Pauli responso omissis plurib. subtilitatib. excogitatis a D. D. Fran.^co Ramos del Manzano in manuscriptis d. ... papia ... ponit^r libertu̅ hente duos filios, filiaque in sua potestate liberari concessione operarum ex legib. Iulia, et Papia ... vel pmisit. Sequit^r postea Paulus casu̅ inq. amisi ita; amisi liberi circa operas, quas postea imponant, n̄ potrunt ut Iuliar ... amisi pdesse n̄ possent n̄ in potestate n̄ fuissent, et per consens ex legitimo matrimonio pptrea q. tractare ictus de illis liberis, qui ... post manumissione̅ nati sunt, et de his operis, que post id tempus imponunt, sciente tam liberto ad id cogi n̄ posse.

... loco obstant tex in l. Spadone 15. § 1. de excusationib. tut ubi ex pacto nudo cpetit, quis ad tutela̅ gerenda̅ tex in l. frumenti 12 cod. 9
... ubi ex nudo pacto frumenti, vel ordij mutuo dati acciones prestandos e.e placuit, etsi pecunie mutuo date constet usuras n̄ deberi ... stipulatione l. Titius 24. de pres. ver. l. 3. cod. de usuris obstat etia̅ tex in l. l. de constituta pecunia inqua si quis constituat pacto ... pacto nudo obligat civilit^r tex in l. etia̅ 30. de usuris inqua pponit^r ex nudo pacto civitatib. competere act.^o ad petendas usuras ... mutuo date obstant etia̅ tex in l. si tibi 17. § pignore 2. ff h. tit.^o l. lectio 49. in fine de ... l. 1. de pignorat. act.^o l. constit ... pignorib. l. 2. cod. que res pignori dari possunt inquib. omnib. pacto de hipoteca constituenda act.^o in re̅ pduci ac hipotece ... que hipotecaria dicit^r obstant etia̅ tex in l. ad exactione̅ 6. cod. de dotis pmissione in qua Imperatoru̅ Theodosij et Va... constitutione, decisso extat pactione̅, sive dotis pollicitatione̅ petitione̅ parere tex in l. si quis argentu̅ 35. de donat. ubi ... pacto nasci actione̅ reperies tex in l. ult. §. ult. cod. de temporib. appellationu̅.

... et li videant obnubilare nru̅ assertu̅ clarius tamen apparebit, ex dicendis, et 1.º n̄ obstat tex in d. l. spadone 15. § 1 de ... 10
... q. ibi n̄ dicit^r, illu̅ qui pacto pmisit, pacto nudo se fore tutore̅ liberorum excusari n̄ posse a tutela ... vide... ... stipulatione̅ ad elidenda̅ exceptione̅ excusationis, q. pacto nudo fieri potest l. si unus 27. § pactus ne peteret ... 2.º n̄ obstat tex in d. l. frument. 12 cod. ~~de usuris ... eni̅ evenire ut pretio mutato ...~~, na̅ omi... ... tradditis alonano lib. 5. cont. c. 3. ideo competit actio ad usuras et incerti pretii ... 6. eo 23 cod. de ... poterat eni̅ evenire, ut pretio mutato fructuu̅ l. pretia rerum §. ult.^o ad l. falcidia̅ maioris stimationis esse, quod ... redditurus esset, que vo cessat in pecunia cuius stimatio semper e certa l. Nummis ff in litem iurando ... ... decade 8. errore 8. n.º 11. in fine. 3. n̄ obstat tex in d. etia̅ 30 de usuris, na̅ et si usure debeant; in contract. b. stricti ... pmisse sint per stipulatione̅, etia̅ si pacto in contractib. apposito pmisse sint, d. l. 3. cod. de usuris, et d. l. si Ti... ... pres. ver. n̄ vero in contractibus bone fidei, inquib. usure debent^r, sive pmisse sint contractu pacto nudo sive ... debent^r tamen usure civitatibus, ex pacto nudo inito in ipso contractu mutui, que stricti iuris e ... ... damni emergentis, vel lucri cessantis 4.º n̄ obstant tex in d. l. 15. ... ff h. tit. cu̅ similib. na̅ ... ... l. 1. de con.^ta pecunia, na̅ loquunt^r in pactis a pretore confirmatis, que pacta actione̅ pducunt, q. legitima ... edicto vestita. parique forma interpretandus tex, sive intelligend. in d. l. si quis argentu̅ 35. de donat. et tex in l. ult. ... de temporib. appellationu̅, na̅ pacta donationis, et de n̄ appellando confirmat Imperatoris Iustiniani constitutio ... in d. l. ad exactione̅ 6. cod. de dotis pmissione q. pactu̅, sive dotis pmissio confirmat. e. constitutione Imperatoris Theo... ... ante dictio, sive stipulatio esset necessaria, nisi dotis dictio certis solemnib. verbis celebrata, ex qua ver... obligo nascebat: postea tamen istius Imperatoris rescripto pactus nudu̅ sufficiebat.

... obstat tex in l. si quis 4. § 1. vers.^o sed et si de libertat legata ubi Iulian. scribit, q. si ... et ... a liberatione̅ legasset me act.^e consequtu̅, n̄ ut accepto liberaret, nec correus meus liberaret ... ... voluntate̅, sed pacto me liberari consequture exqua Iuliani decissione arguunt ex pacto ... ... solum nasci exceptione̅, que nasceret et ... sive pacto d. § 1. in princ.^o sed aliquis amplius ... pactum super ... l. hec stipulatio 14. § Dinus ut legatoru̅ nom. caue sed Iuliani responsu̅ n̄ obstat; na̅ ... ... pacto liberari ope exceptionis si agere voluero in herede etia̅ si ... suu̅ esset pactu̅: ex quo ... ... acceptilatione̅ me liberari, si correu̅ n̄ haberem d. § 1. el heres debet aliquo facto ad implere vo... ... testatoris. Adverte tamen ultimo q. licet ... pactu̅ nudu̅ ... n̄ pducat, etia̅ gemi nat ... pactis legitimis, que nuda dicunt^r d. l. etia̅ 30 de usuris l. 1. de pignorat. act. q. nec ... ... vero in ... et precipue n̄ regni actione̅ pducunt ut ... ex foro ... rubrica de ... foro ... eiusdem ... et 1. ... sive c. 1. et 3. de pactis.

12 licet ex pacto nudo obligo n nascat l. civili orit l. nati, l. [illegible] ff [illegible] l. in his 5. § Imperator [illegible]
cod de usuris, l. Stichus, aut Pamphilius 95. § nati de solut. l. cum amplius 84. de R. I. l. qui exceptionem [illegible]
tuenda l. si n sorte 26 § libertus de condict. indeb. l. legem 10 Cod h. tt. et l. bonæ fidei 13 cod eodem [illegible]
paratitlis ff lib. 1. tt. 14. qd. comprobat pluribus [illegible] Conanus lib. 4 [illegible] c. 4. probat etiam Cuiacius lib. 2 [illegible]
piniani in d. l. Stichus, aut Pamphilius 95. § nati, de solut. impugnat etiam Donel. ipsum Conanum et Eginarium [illegible]
rsp. 7. § de pactis efficacissimis argutis tradditis lib. 12 comment. c. 2: 1o probat ex l. cum proponas 21 cod. de pactis [illegible]
99 § fin. ad Trebel. l. inter 26 § filia de pactis dotalib. in quibus dicit datares ex pacti conventione repeti [illegible]
certum in [illegible] obligonis natis, l. nat. 10 de O. et A. excipiunt tamen aliquæ personæ nalit obligat. in quo
cas repetitionem l. inter dum 29 de condict. indeb. ut puta si pupillus obligat. natit. soluerit sine tutoris auctoritate [illegible]
rem sine oppositione tex in l. qd. pupillus 41. de condict. indeb. in qua Ictus Neratius decreuit, pupillum solutum
promisit sine tutoris auctoritate se solutum repetere posse, qa nata ille n debebat: nam ibi solo fuit facta [illegible]
toritate, quo casu n repeteret si nata deberet, neq. scrupulus in illis verbis sine tutoris auctoritate, q. refe[illegible]
sunt ad promissionem pupilli n ad illius solonem 2. p. nam licet usuræ citra stipulonem n debeant l. civili in tractib[illegible]
iuris d. l. 3. cod de usuris, debent tamen nalit, q. pacto promiss. qd. p. nam in ea cam pignus obligari potest l. per retentionem [illegible]
ribus Cod. de usuris, constat q. pignus accedere n posse nisi obligoni, si n civili saltem nati l. 5. de pignorib. sed in pacto usurar[illegible]
obligo civilis, q. natis; idem in constituto fideiussione, et nouatione verificat. probat 3o. pacta nuda conventione tollunt [illegible]
natem, quæ consensu constat d. l. Stichus 95. de solut. sed unumq. q. tollit, quo inducit. l. nihil tam nate 35. de R. I. qd. pacto nudo [illegible]
cit obligo natis. P. 74. qd. si debeo tibi mutuo centum, et tu vel ante, vel postea pacto nudo ex alia cam, centum item alio [illegible]
e te daturum, dat. compensatio centum pacto promissorio, q. nata debent l. etiam de compensationib.: qo ex pacto nudo etiam si [illegible]
lis n nascat, nascit natis.

13 Quib. argutis manet probatum l. nati obligare, sive producere obligonem natem sicq. producere præcipuum affectum civilem exceptio[illegible]
hæc obligo natis n e similis illi quæ nascit. ex beneficiis l. 25 § consuluit de petit. hereditatis, quæ hunc, et alios effectus ci[illegible]
n producit. superest nunc fundamentis in contrarium adductis satisfaciamus. quorum 1um e ex d. l. nra surgentium 7. d. [illegible]
nulla ubi Ulp. inquit nudam pactionem obligonem n inducere [illegible], quo probari videt omnem obligonis speciem opposito [illegible]
contineri arguto tex in d. l. si servitus de servitutib. urbanorum prediorum, sed tale fundamentum omnino debile e, nam [illegible]
tur de obligone efficaci scilicet civili, quæ sola actionem producit n de nati. 2um e ex l. si quis proco 56 § numos de [illegible]
ait, nisi numi consumpti fuissent (qa licet consumptione n reconciliaret mutuum ut notat Pichard. inst. lib 3. tt. 15. n. 233 [illegible]
catione tex. in l. n omnis 19 § si pupillus ff si certum petat) in omnem cam, quæ ex illa numeratione nasci potuit fideiuss[illegible]
videt. ex quo tex probari videt, nec natem obligonem nasci ex isto pacto tacito, qd. intuenit de reddendis nummis cum sufficere[illegible]
fideiussoriæ obligo natis l. 2. l. stipulatus 6. de fideiussorib. sed n obstat nam pactum tacitum qd. ibi intervenit fuit de redde[illegible]
mis sub hac condict. si ipsius fiant, et cum numi ipsius facti n fuerunt, consequens fuit ut nulla a nata intelligeret obligo.
14 3um e ex l. si conuenerit 56 de pactis ubi si conuenerit, ne Dns a colono quid petat, et iusta cam conventionis fuerit, nihilominus [illegible]
lonus a Dno petere ea omnia, quæ ei præstare debet, ex quo Iuliani responso inferunt n sufficere pactum liberatorium de n pet[illegible]
ut colonus liberet a pensionis præstatione ope exceptionis, sed requiri iustam cam sterilitatis videlicet vis fluminis: q. pactum nudum
sufficiens n e ad producendam exceptionem, sicq. neq. natem obligonem, qd. fundamentum facile destruis, nam si nullum fuisset pact[illegible]
propt cam sterilitatis colonus agere, ut illi remitteret pensio l. licet 8. Cod. de locato, et conducto melius e illi a principio [illegible]
de n petendo pensionem, si fuerit iusta cam sterilitatis, ut in terra l. in qua n fuit absolute pactum de n petendo, sed [illegible]
imitatione, si fuerit iusta cam sterilitatis, quas perstrinxit Ulp. in l. ex conducto 15. § si uis. Caius in l. si merces [illegible]
maior ff locati ut refert Amaya observat. lib 3. c. 3o 4. um fundamentum e Antoni Fabri ex l. n solum 50. § fin. de [illegible]
lio in qua proponit nuda ratione, id e nudo pacto Dnum n fieri debitorem servi, qd. n potest refferri ad obligonem civilem [illegible]
servus 41. de peculio; qo ad obligonem natem, sed n obstat nam in eo tex. voluit Ictus peculio accedere, vel decedere [illegible]
Dns servo debet, vel e 2o. qd. debitum debet esse ex ea cam quæ inter liberos esse l. civili debitum pareret: sicq. o Dns servi [illegible]
lib. ronem, qd. sit debitor servi n propt hoc efficiet debitor cum cam obligandi n subsit, puta cam mutui, vel consimilis [illegible]
scripturam n constituta e se debitorem, ita Accursius in glossa et Paulus de castro vide.
15 Ultimum fundamentum e ex l. si quis 57. de fideiussorib. ex quo Pauli responso notant DD. contrariæ opinionis ex
mento promissio, q. ut dixi equiparat pacto nudo nullam nasci obligonem nec civilem nec natem, nam si alte[illegible]
rum oriret posset accedere fideiussor l. fideiussor, de fideiussorib. l. fin. Cod. eodem l. tam mandatori Cod [illegible]
numerata pecunia, l. 4 § ait pretor, et § si ex conuentione de R. I. sed hoc fundamentum omnibus [illegible]
e nam in d. l. si quis id contingit ex defectu materiæ super qua int. ponit, n autem ex defectu [illegible]
idem e, si n iure iurando sed stipulatione operas se soluturum constituisset, qa operarum obligo [illegible]
riat servitutem in homine ingenuo cadere n potest l. Titio centum § Titio centum de condi[illegible]
trationibus l. libertis § fin. de alimentis, et cibarijs legatis docet cum plures DD. Dns Sarmient. [illegible]
interpretationum lib. 1. c. 3. n. 12 huic tractatui finem imponere, velaq. colligere iudicavi [illegible]
a fari cipsi [illegible] verbis quibus [illegible] lib. 3o.

Da veniam scriptis, quorum n gloria nobis
cam sed officium utile [illegible] fuit.
Cedant dicta in laudem Sanctissime Trinitatis et B. Mariæ semper
[illegible], laus, Corona, et opus

l. si cum exceptione 14. § eum qui ff. q. metus causa

Eum qui metum intulit de dolo teneri certum est et ita Pomponius scribit inquit Ulpianus lib. 11. ad edictum relatus in l. ite si cum exceptione 14. § eum qui ff. q. metus causa, quequidem verba etsi brevi textura verborum relata diffusas materias et varios tractatus comprehendunt in his enim integer tractatus vis atque metus continet, preterea illa questio utrum actio de dolo possit cum alia concurrere de iure et questio illa locum sibi vindicat, an una actione opposita, altera consumat, sed quid premijs, aut laudes auditores nobilissimi consequi potuissem si post tot in iure civili lucubrationes de his omnibus questionibus sermonem instituissem, quia non nullos ad interpretes miris disputatio nostra tantum ad aptabit, ad illa celebrem questionem utrum is qui metum intulit tantum teneat actione q. metus causa an verosimilis sit obstrictus sit actione de dolo, ita ut actio de dolo cum alia possit concurrere sed in primis enim conclusionem ex nostro deducendum iudico nempe illa actio de dolo potest concurrere cum actione q. metus causa, sed una intentata, alia opposita exceptione consumit, quam quidem conclusionem omnes interpretes deduxerunt, ut constat ex Paulo Castrensi Cumano et omnibus antiquis et ea enim quam plurimis hic locus continet probat 1° tex. in l. 1. l. si mulier 21. l. nec timore 7. l. si quis dolo 8. ff. h. tit. q. metus causa l. 3. et seq. et toto tit. cod. de his que vi metus causa fiunt, l. si metus 85. ff. de adq. hered. l. cum int. positas cod. de tra[n]sactio. princ. inst. de except. cap. 1. et 2. ex[tra] de his que vi metusve causa fiunt, probat tex. in l. 56. tit. 5. p. 5. et l. 7. tit. 33. p. 7. illustrant, et exornant hanc nostram conclusionem ultra ordinarios repetentes in dictis locis et precipue in nostra l. si cum exceptione § quatenus Salicetus, et Cumanus in d. l. int. positas Odofredus hic et in d. l. si mulier 21 hic Albericus el Turgo in l. nec timore illustrant Duar. in suo paro ... ad eun. tit. ex cap. 1. Obsten beguiis in suo paro ad eum. tit. Cujac. in commentarijs ad hunc titulum in nostro § et libro dos. cap. 22 et lib. 11. ad edictum Pauli in d. l. is te quidem 8 ff. h. tit. Ant. Fab. in rationali ad nostrum tex. et lib. 16 conject. cap. 19. Esquifor lib. 1. tract. 24. quest. 11. Donel. lib. 15. comment. cap. 39. ubi Bachald. qui plures refert Hotomanus ad d. l. 4. cod. de rescind. Fran. Sarmientus lib. 3. select. cap. 11. Eduard. Calder lib. 4. var. Sectionum cap. 1. Joannes Gutierrez de iuramento confirma. 1 p. cap. 57. Covarruvias in cap. quamvis pactum 3. p. § 1. et lib. 1. cap. 4. plura Gregorius Lopez in d. l. 56 tit. 5 par. 5. cum alijs infra referendis.

Sed licet commune hoc axioma tot oraculis, tot q. interpretum autoritatibus in tuto esse videatur, plura tamen adsunt, quae id destruere videntur, et in primis quatenus supradictum est, eum qui metum intulit, actione q. metus causa, et actione de dolo teneri, ita ut hae duae actiones concurrant, licet una intentata, altera consumat quam plurimum difficultatis diferre videtur illud vulgariter decterium, nempe nihil tam contrarium esse consensui aut voluntati, quam metum, et vim, que quidem omnino voluntatem et consensum excludunt arg. tex. in l. nihil ff. de R. J. l. si per errorem 15. cum vulgatis ff. de iurisdictione omnium iud. cum gl. explorati iuris sit sine consensu et voluntate nullum contractum firmitatem habere probat l. 1. de constituta pecunia l. 1. de pactis tex. in l. labeo § contractum ff. de verb. sig. l. 1. ff. de o. et a. l. in omnibus 55. ff. de o. et a. consequenter dicendum erit in nostra specie non solum denegandam esse actionem de dolo verum, et quod magis est actionem q. metus causa minime competituram.

Augel quam plurimam difficultas ex satis noto JC. Pauli oraculo in l. si mulier 21. in princ. ff. h. tit. quo loci proponit JC. quamdam mulierem manumissam fuisse cui q. postea iniuncta fuisset patronum metu servitutis nec eam in servitutem vindicaret, aliquid ab ipsa extorsisset dubitatum est a Paulo utrum huic mulieri competat actio dicta q. metus causa, et respondet minime competituram q. evidenter ex dictis iam patet actum meticulosum non habere voluntatem ac per consequens non esse necessarium recurrere ad actionem q. metus causa cum ipso iure actus nullius sit momenti falso q. vis si afirmat metum inferentem in nostro tex. non teneri actione q. metus causa verum et quod magis est obstrictum esse actione de dolo.

Denique crescit difficultas ex eleganti decisione tex. in l. qui in aliena 6. § celsus ff. de adq. hered. docet enim

ICtus qui dolo metu verberum vel alio metu ablato hereditatem adiisse querit IC. verum aditio valeat, proinde ita ut necessaria sit actio quod metus causa, ad eius recissionem, et affirmat Consultus invalidam fuisse aditionem quia omnia, que vi vel metu geruntur ipso iure nulla sunt, ac per consequens actio quod metus causa non debet competere, falso quia Ulp. affirmat non solum actionem quod metus causa verum et actionem de dolo competere.

Nota bene (?) — hijs quoque minime refragantibus verissima est nostri textus conclusio, et tamquam iuri conformis omnino defensanda, pro cuius quoque exacta interpretatione nonnulla explicare dixi 1° itaque notare oportet metum nihil aliud esse quam instantis vel futuri periculi mentis trepidationem ut docet IC. in l. 1 ff. hoc tit. et aperte colligitur ex Cicerone lib. 4 questio Tuscul. a qua quidem definitione, et etimologia seu alusione huius verbi parum vel nihil abest, nam metus dicitur quod mentem tenet, ut eleganter observant D. Isidorus lib. 5 etimol. Ambrosius Calepinus verbo metus, unde sequitur quod licet metus veram, et liberam voluntatem tollit habeat, tamen non omnino eam excludit cum in metum patiente, aliqua voluntas licet coacta remaneat tex. in l. si pater 22 ff de ritu nupt. tex. in l. si mulier 21 § si metu ff hoc tit. ex qua quidem voluntate licet sit coacta obligatio ad minus civilis nascitur, ideoque omnes actus metu (?) iure civili validi sunt, et firmitatem obtinent l. 1 § si mulier in princ. cum alijs ff h. tit. cum quoque in omnibus negotijs contrahendis hominum voluntas libera esse debeat, nec dubium est quod saepe hominum voluntas cogi possit ut ex Aristo lib. 3 ethi cap. 6 refert Duarenus hoc merito pretor edictum proposuit in cuius quidem prima parte ... rata non habiturum ea omnia, que vi metusve causa fiant ex quibus ... infero interpretationem ad difficile Ulpiani responsum in l. qui tt. 20 § ult. ff de tt. ubi docet Consultus quod si metu illato vim ex testibus tt. fiat nullum erit ipso iure, patet quod metum efficere actum ipso iure nullum neque etiam iuri civili valuisse, cui quidem difficultati respondet Fulgos. Bartol. vide ... enim tt. fuit nullius momenti, non ex eo quod testis metum detinueret, et metus ei inferret, et rogentur tex. in l. heres palam 21 § ult. ff de tt. hij enim fuerunt detenti nec rogati recte quoque Consultus docet ex defectu solemnitatis tt. nullius fuisse momenti.

Secundo enim notandum est non solum a pretore irrita fuisse declarata omnia, que vi vel metu facta sunt, sed etiam actionem esse propositam que actio arbitraria est cum ex bono, et equo possit iudex arbitrare quomodo restitutio fiat, et in ideo concipit, ut quod metu ablatum est restituatur, quod nisi fiat in quadruplum concipitur condemnatio, itaque si quis evitare voluerit condemnationem, statim rem restituere debeat, si vero res vi vel metu ablata non sit restituta, tunc enim in quadruplum condemnatio sequi oportet, ita tamen ut res ipsa sublata tamquam simplum in quadruplo comprehendatur tex. in nostra l. metum exceptionem § si quis non restituat, et § quadruplat, de quorum iuriam conciliatione ... l. si pignore 22 § idem Pap. ff de pign. act. videndus est Castrensis in d. § idem Pap. Ant. Fab. de erroribus prag. tomo 4 decade 82 errore 26. et ad illam celebrem questionem utrum vero iudicis in hac condemnatione habeat vim sententie definitive, aut interlocutorie ... gans glos. in l. 4 cod. de ... Fulgosius et Castrensis in nostra l. hec autem notandum est tamen est hanc actionem in quadruplum intra annum utilem tantum proponi idest quod experiendi potestas est, post annum vero tantum in simplum actionem dari docet Consultus in nostra l. § ~~...~~ 8 in causa, sed quo modo fiat tum restitutio an quanti re vera est res an restituat iuxta iuris iurandi actoris ingens controversia apud interpretes est pro intelligentia difficilis tex. in l. arbitrio 18 ff de dolo sed de ea questione tantum ad nostrum tex. non pertinet videndus est Donellus lib. 5 ... cap. 89 ... Fab. in rationalibus ad d. l. arbitrio, et ... de erroribus prag. decade 18 errore ...

Declaratur sententia Ulpiani relata in hoc § — hijs quoque breviter pro ... mente Ulpiani in quo hoc § ... clarior redditur proponitur quoque Consultus quod ... debitor utram actionem quod metus causa, aut similiter actione de dolo tenet, et affirmat Ulpianus ex Pomponio ... utram quod actionem competiturum ... eleganti ratione

utpote subsidiariam, d. alia concurrente non posse tex. in l. 1. § elegant. cum vulgatis ff. de dolo

q.a licet verissimum sit actionem de dolo tamen illud intelligendum est quotiens actio de dolo concurrit cum alia ratione que non sit famosa, ceterum si concurrit cum actione, que infamiam per se irrogat, qualis est actio q. metus causa nullum inconveniens erit, ut ambe concurrant sicut accedit in nostra specie nam cum vis aut metus ~~causa nullum inconveniens erit ut ambe concurrant~~ non possint inferri nisi mediante dolo, et utraque actio famosa sit et ex uno delicto nascat. recte consultus afirmat metum inferentem et actione de dolo, et q. metus causa obstrictum esse, docent elegant. Duarenus in paratis ad nostrum tt. et in paratis ad tt. de dolo Ant. Fab. 1.o tomo ration. in rationali ad nostrum tex. ex qua quidem doctrina deprendo cum Fabro si errorem Cujacii in l. 1. de dolo, et Acursii in nostro tex. qui quidem docent actionem q. metus causa semper famosam esse ac per consequens semper similiter cum actione de dolo concurrere posse, q. quidem alienum a iuris prudentia bene fundata est, nam licet actio q. metus causa que competit adversus vim aut metum inferentem famosa sit cum metus et vis sine dolo inferri non valeant tamen illa actio, que adversus tertium possessorem competit famosa non est q. cum ipse non sit qui metum intulit, sed tantum rem habeat, recte q. dicendum erit ex hac doctrina tunc actionem de dolo non posse concurrere cum nunquam hec actio concurrat cum alia actione, que non sit famosa.

Sed hac iusti[ssi]ma doctrina ita cum Ant. Fabro explicata due fortissime obiectiones oriunt. 1.a equidem illa est q. quotiens dolus dat causam contractui cum ipso iure redit nullum tex. vulgaris in l. elegant. § hoc enim ff. de dolo qui(s) enim negare poterit dolum dedisse causam contractui in nostra specie, siquidem consultus afirmat actionem de dolo competituram, et nos cum Fab. diximus non potuisse vim aut metum inferri sine dolo, q. necessario dicendum erat nullum esse contractum q. consultus negare videt. siquidem ex illo actionem q. metus causa competere afirmat, que valorem in contractu supponit cui quidem dificultati, ut ad alia non minus selectiora transeamus respondendum erit ex mente Alberici, et Castrensis in l. tres fratres ff. de pactis discrimen enim constituendum utrum dolus principaliter det causam contractui, quo casu si contractus bone fidei est ipso iure est nullus, ut docet consultus in d. l. et elegant. § hoc autem de dolo, aut incidit in contractu implicite ut in nostro tex. obi non generaliter sed specialiter admissus fuit dolus cum metus et vi ideo recte consultus afirmat validum fuisse contractum et eius de recissione duplicem actionem oriri, et actionem de dolo, et q. metus causa ex qua verissima doctrina plurima iura interpretat. Motta in emporio iuris tt.o emp. et vend. n.o 93. 1.o tex. in l. si dolo. § cod. de rescindenda vend.e ubi venditio dolo facta rescindit, q. valuit cum privatio presupponat habitum, l. quidem 7. ff. de solutio. l. nam et si ff. de iniusto rupto deinde interpretandi sunt tex. in l. maiores cod. comunia utriusque iudicij, tex in l. Julianus § 1. ff. de action. empti tex. in l. tres fratres ff. de pactis. Secunda enim obiectio illa erit ad quid consultus si afirmat etiam actionem de dolo competituram cum multo plenior sit actio q. metus causa, siquidem in quadruplum concipit. cum actio de dolo tantum in simplum competat; sed huius obiectionis facilior est responsio cum Ant. Fab. qui quidem afirmat posse utilem esse actionem de dolo, et minorem utilitatem adferre valere, quam actione q. metus causa quidem enim si probatio metus aut violentie fieri non possit tunc necessario recurrendum erit ad actionem de dolo cum eius dem facilis sit provatio recte q. consultus afirmat, et actionem q. metus causa et actionem de dolo concurrere posse

Ex qq. quidem iam constat ideo in nostra specie actionem de dolo posse concurrere cum actione q. metus causa q. utraque actio famosa est, unde nascit. q. si non esset famosa actio, sed potius alia quelibet que infamiam non irrogaret, concurrere cum ea non potuisset actio de dolo ex qua doctrina plurima iura huc donanda sunt. 1. enim interpretor tex. dificilem in l. si fideiussor 19. ff. de dolo proponit Pap. que dam promisisse servum fideiussorem q. dedisse postea vero fideiussor servum promissum interfecit querebat. apud Papinianum

utrum fideiussor, seu reus Principalis teneretur ad aestimationem servi de reo principali nulla dubitatio est
quin teneri non debeat, cum ex exploratissimi iuris sit debitorem speciei re per eremptam sine eius culpa ipso iure
liberari, l. ex legati causa 23. si servum 91. § sequitur d. v. o. l. qd. te mihi ff. de rebus creditis l. promissor 21. ff. de
constituta pecunia de fideiussore omnino Pap. dubitat, et affirmat non liberari fideiussorem sed obstrictum esse actione
de dolo, cum constet hunc fideiussorem actione ex stipulatu teneri l. mora 88. in fine ff. de v. o. ubi eodem themate
retento affirmat Consultus fideiussorem, qui promissum servum interficit actione ex stipulatu teneri quod evidenter
probat actionem de dolo posse concurrere cum alia actione etiam si nulla sit famosa quis usquam actionem ex stipula
tu famosam dixerit falso quod diximus actionem de dolo in nostro tex. concurrere cum actione quod metus causa ex eo
quod famosae sunt utraeque constet ex dictis idem esse dicendum etiam si actio illa cum qua concurrit non sit famosa
quae quidem difficultas gravis est ut constat ex traditis ab Anton. Fab. in rationali ad d. l. si fideiussor Donello, et Dua
reno in d. l. mora. Bartolus enim quem nonnulli ex interpretibus antiquis sequuntur, discrimen constituendum esse ar
bitratur an fideiussor occiderit servum promissum quando obligatio erat pura, aut purificata, iam adveniente conditio
ne, an vero occidisset eo tempore quo adhuc dies nondum venerat, aut conditio pendebat, 1.º enim casu affir
mat actionem ex stipulatu locum habituram, quo modo intelligit tex. in d. l. mora, secundo vero ad actionem de do
lo recurrendum esse docet, et rationem differentiae in eo constituit quod pura obligatione, aut purificata adevenien
te conditione fideiussor erat in mora, tempore quo servum interficit unde cum mora perpetuat obligatio-
nem nihil mirum si consultus affirmet fideiussorem ex stipulatu teneri, quod nequaquam dici potest in secundo casu quando
fideiussor pendente conditione servum promissum interfecit tunc enim propter incertum eventum conditionis necessa
rio recurrendum erit ad actionem de dolo. Sed haec doctrina praeterquam quod divinationis vitio laborat, repre
hendit ex eo, quod fideiussor, qui dolo et calliditate hominem promissum interficit pendente conditione, eo ipso consti
tuit in mora, cum id fecerit, ne servus promissus amplius possit praestare ideo in hoc casu non erit necessa
ria actio de dolo, sed sufficit actio ex stipulatu sicut in primo casu, quare his et aliis omissis sequenda
est doctrina Antonii Fab. in rationali ad d. l. si fideiussor, et lib. 2. coniect. cap. 12. ipsam tuetur Cuiac. tract. 2. ad Afri
canum in l. cum quis 38 § si quis ff. de solut. Duarenus et Donel. in d. l. mora 88. qui quidem docent in quaestio
ne supradicta nempe quae actio competeret quotiens fideiussor servum promissum occiderat ipsos consultos con
trarios stetisse alios equidem inter quos erat Iulianus, et Heracius Priscus existimasse actionem de dolo com
petere alios vero inter quos Pap. et Ulp. in supradicta specie actionem ex stipulatu competere affirmantes quo
rum sententiam refert in d. l. mora 88. neque tunc obstat tex. in d. l. si fideiussor ubi ipse Pap. docet actionem de
dolo competituram, quia ipse non sequitur illam opinionem, sed tantum Iuliani et Heratii opinionem refert neque
eam sequitur, quod iure consultis nec insolens, aut incognitum est quinimmo suam propriam opinionem refert ipse Pap.
in l. Stichum 95. § 1. de solut. ubi adversus fideiussorem in hac specie concedit actionem ex stipulatu adhuc enim a difi
cultate non sumus expediti cum constet ex tex. in l. cum quis, § si quis de solut. neque actionem de dolo, neque actionem ex
stipulatu competere sed potius ex edicto praetoris restitutoriam tortam proponit consul. quemdam fideiussisse pro eo
qui cum reipublicae causa adfuisset actione temporali liberatus fuit dubitat an fideiussor liberetur respondet
consultus ex edicto praetoris restituendam esse adversus fideiussorem actionem sicut similiter adversus eum res
tituitur quotiens servum promissum interfecerit, quo non actio ex stipulatu debet competere ut supra diximus
cui difficultati omissa dist. antiquorum ex supradictis interpretibus respondendum erit, qui docent quod quotiens
fideiussor servum promissum interficit in ipsum restituitur alio ex stipulatu, quae aliquando utilis aliquando restitu
toria, aliquando ex stipulatu actio appellatur arg. tex. alias difficilis in l. ossa 8. § si locus ff. de religio
sis, et ~~[illegible]~~ sump. funer. iuncta l. 40. d. l. qui officiis 6 § 1. de contrahenda emptione.

Secundo enim venit interpretationem celebre Ulpiani responsum in l. repeti 5. § ult. ff quibus modis usus fructus amitat. exquo evidenter probatur actionem de dolo posse concurrere cum alia actione, etiamsi famosa non sit quod in nostra specie non potuit concurrere cum actione quod metus causa ex eoque haec actio famosa est cum idem esset dicendum etiam si famosa non fuisse, proponit Consultus area usu fructu fuisse legatum proprietarium quod edifitium super imposuisse, querit Consultus que actio competat legatario usus fructus arce ad consequendum usum fructum, et respondet duplicem actionem competat seu aut actionem ex testamento aut actionem de dolo, quid enim iniure magis contrarium invenire potest, nam ne diximus actionem de dolo non posse concurrere cum alia actione nisi sit famosa quomodo quod concurrit cum actione ex testamento quae infamiam minime irogat, auget dificultates quam plurimum tex in l. arbitrio 18. § si dominus ff de dolo in quo eodem fere themate retento Consultus contrarium respondet, proponit enim dominum proprietatis insula cuius usus fructus legatus erat incendisse, et querit, que actio competat usu fructuario, dicendum quippe erat actionem de dolo competituram, sicut diximus in d. l. repeti § final, et tamen afirmat Consultus minime actionem de dolo competituram, cum alie superesint actiones, cui quidem dificultati respondet Ant. fab. in d. § si dominus sequtus doctrinam Duareni in pandectis ad titulum de dolo quod licet enim area, seu insula destruatur, quocumque modo usus fructus in ipsa relictus interat longa tamen diferentia est inter hos duos modos destruendi rem, que usum fructum debet nam si dominus proprietatis posuit incedium in insula legata actio de dolo non potest competere, cum suficiat actio legis aquiliae que ad modum debet inteligi tex. in d. l. arbitrio § si dominus, si vero non incendat rem que usum fructum debet sed potius supra aream edificium imponat tunc enim non potest competere actio legis aquiliae sed necessario recurrendum erit ad actionem de dolo, que ad modum intelligendus est tex. in d. l. repeti 5. § ult. quibus modis usus fructus amitat nec diversitatis ratio ex mente fabri et Duareni in obscuro est quia quod edificium superimposuit, nullum damnum rei intulit, quinimmo preciosior area manet, ideoque non potest competere actio legis aquiliae, sed necessaria est actio de dolo, at vero quod ignem intulit insule, que usum fructum debebat rem deteriorem fecit damnum quod irrogavit unde cum superesit actio legis aquiliae, actio de dolo competere non potest, sed licet hec doctrina hucusque adductae verisima sit non liberamur a dificultate, cum in specie, quod edificium super impositum est in area legata Consultus concedat actionem ex testamento, et actionem de dolo si competit actio ex testamento aquid actio de dolo prope cipue cum non sit famosa actio ex testamento, que verba ubi ex testamento et actionem de dolo elegant interpretant Ant. fab. in d. § dominus. Ant. Goveanus lib. 2 lecti cap. 38. duo enim casus distinguendi sunt quod dominus proprietatis imposuit edifitium in re legata ante quam tradidisset eam legatario usus fructus ex voluntate testatoris, et in hoc casu competit actio ex testamento quomodo inteligenda sunt illa verba ex testamento. secundus casus est quod edificium imposuit eo casu, quo res iam erat legatario usus fructus tradita, tunc enim cum iam extinta fuisset actio ex testamento traditione rei legate neque ex edificio superimposito aree damnum rei irroget obque l. Aquilia denegat, recte Consultus afirmat actionem de dolo locum habituram, quod ex omnibus dictis iam liquet actionem de dolo cum alia numquam concurrere nisi sit actio famosa, qualis est actio, quod metus causa de qua in nostro textu.

Tertio quidem dificiliorem exitum habet

I. C. Pauli responsum tenebrosum et caligine plenum in l. Servus 22. § persuaseris ff de dolo ubi docet Consultus, quendam falso persuasisse alicui nullam Societatem fuisse cum eo cui is heres erat sed ab solutum esse querit Consultus qua actione tenetur is qui falso persuasit nullam societatem fuisse et respon

det

et actione de dolo obstrictum esse constat quod aperte actionem de dolo concurrere posse cum alia actio
ne, etiam si famosa non sit, nam in hac ipsa specie docet Consultus in l. cum a te 25. ff de dolo, non ac
tionem de dolo, sed aliam competere, proponit Consultus Titium petisse pecuniam a Sempronio, eamque in
ne iudicium fuisse acceptam, posteaque Sempronius falso persuasit Titio quasi eam pecuniam soluisset
eius de procuratori, aut a servo ob quod Sempronius absolutus fuit, quaerit Consultus, qua actione possit
Titius pecuniam petere, et respondet non esse necessariam actionem de dolo cum pristina actio contractus
ex quo debebatur pecunia supersit, si enim actio contractus manet, quo similiter debet manere in d. l.
si servus actio pro socio, et tamen affirmat Consultus actionem de dolo locum habituram, quod haec actio
cum alijs etiam si famosae non sint potest concurrere, quae difficultas licet gravissima sit illam tamen
diluere conatur Doctissimus Valentia lib. 2. illustrium iuris tract. 2. cap. 3. ad quod notandum arbitratur supra
dictis interpres ex Cuiatio, Donello, et alijs litis contestatione novationem necessario inducendam cum
per ipsam quasi contrahatur in iudicio, ut Scaevola scribit ff de peculio l. de legare 11. l. aliam 29. ff de
nova. l. non solet ff de R. J. quae novatio quodammodo conditionalis est cuius effectus in senten
tiam transferatur, l. 4. in princ., et § si quis condemnatus l. miles 6. ff de R. J. l. tutor 15 ff si quis cautio
in iudicio. Deinde notandum est non aliter novationem sani necessariam fieri quam si pristina sit
actio, quae novari possit, et nova nascatur in quam pristina transire valeat tex. in l. 1. et 2. ff de novat.
Ubesenbequius, ideoque quoties reus absolvitur per sententiam novationi locus esse non potest quod licet
sit pristina actio, nulla tamen nova nascitur, in quam pristina transire valeat, sed potius vetus pristina
durat, quae opposita exceptione rei iudicatae eliditur unde neque in d. l. cum a te, neque in d. l. si servus novationem
factam fuisse constat cum vero utraque specie absolutum esse appareat consequens efficitur ut antiqua actio ma
neat, neque necessarium sit recurrere ad actionem de dolo in d. l. cum a te, cum actio pristina contractus supersit
neque contrarium est quod ipse Paulus ~~potuit remanere~~, docet in d. l. si servus § 1. ubi actionem de dolo ponit ibi
enim nulla actio antiqua potuit remanere, nam sententia declaravit nullam societatem nec de facto precisse
unde cum actio ex societate nasci debeat, et iam sententia sit declaratum non fuisse societatem necessario om
nibus actionibus deficientibus actionem de dolo Consultus concedit, quod nostrae decisioni minime adversatur.
Ex qua doctrina itersternitur I.C. responso in l. si legatarius 23. ff de dolo ubi docet Consultus Titio a Sem
pronio herede legatum fuisse relictum, cumque legatis hereditas esset exhausta, et ob id falcidia locum debe
bat habere falso persuasit heredi hereditatem ditionem multo fuisse, ac per consequens legatum fui
sse solutum sine ademptione falcidiae, dubitat Consultus, quae actio competat heredi adversus lega
tarium, et respondet ad actionem de dolo recurrendum esse, et tamen constat in hac specie in l. 2. ff de con
ditione indebiti, conditionem indebiti competere, quo necessario dicendum est actionem de dolo concu
rrere posse cum alia actione etiam si non sit famosa. Cui difficultati respondendum erit cum Cuiatio
et Antonio Fab. in l. si legatarius atque Iulius Pacius 2. centuria 2. con. ci 84. distinguendo quippe
inter duos casus, iste est primus est quod heres dolo, et fallacia legatarij legata soluit, quo casu ipse non
habitu esset animum solvendi neque alias soluisset, quam si deceptus fuisset a legatario conditionem in
debiti habere non potest sed competit non actio, de dolo, quemadmodum intelligendus est tex. in d. l. si le
gatarius. Secundus casus est quod suo errore proprio ductus soluit ampliora legata quam per legem falcidiam
licebat tunc enim non est necessaria actio de dolo cum competat conditio indebiti, et hoc modo intelligendus
est tex in l. 2. ff de conditione indebiti, neque hac interpretatione admissa quidquam obstavit si dicas condi
tionem indebiti non impediri etiam si fallacia, aut dolus legatarij interveniat, quo si competit conditio indebiti

Tex. error q. cod. ad l. ad l. falcid. l. si per ig norantiam 6. l. si fideicommissum 7. cod. de cond. inde biti

etiam quod dolus legatarij interfuit non persuadendo herede ad ampliora legata persolvenda actio de dolo cum alia concurrit, quod respondet cum Cujatio in d. l. si legatarius, qui idem docet nunquam competere conditionem inde biti, nisi ex proprio errore nascatur, unde cum in supra dicta specie heres non ex voluntate sua, sed potius persuasione legatarij solvisset recte dicendum erit ei non potuisse competere conditionem indebiti, ac per consequens recurren dum erit ad actionem de dolo.

Deinde ex supradicta doctrina, quatenus iam diximus actionem de dolo non posse cum alia ac tione concurrere nisi famosa ut in actione quod metus causa accidit ceterum si sit actio, que infamiam non irogat nulla tenus poterit concurrere, venit interpretandus ~~tex~~ in l. si quis tabulas 36 ff de dolo supponit consultus tabulas testamenti apud Titium depositas ab ipso fuisse delectas aut corruptas post mortem testatoris, querebatur que actio competeret heredi aut lega tarijs, et respondet consultus actionem de dolo competituram, et tamen constat ex l. qui tabulas 42 ff ad legem ~~falcidiam~~ aqui liam in hac specie ipsa actionem l. aquilie, ad exibendum et depositi competere, quod necessario fatendum erit actionem de dolo cum alia etiam si famosa non sit concurrere posse. Acursius vero hac dificultatem oppressus existimavit species horum iurium di versas esse omnino, non contrarias, diversitatem vero constituit in eo quod in d. l. si quis tabulas 36. de dolo tabule fuerunt de posite ad hoc ut tabule perpetuo apud depositarium fuissent, at vero in d. l. qui tabulas ff ad leg. aquiliam non ut perpetuo mana nerent apud depositarium, sed ut ad tempus ibidem essent constitute, que doctrina preterquam quod dubitationem continet omni no repuenda, cum ad dandam actionem l. aquilie, aut de dolo nihil intersit utrum ad tempus an vero in perpetuum depone rentur. quare his, et alijs sequenda est doctrina Cujatij in d. l. si quis tabulas Ant. Fabri ibidem magnum enim discrimen consy tituendum est inter hos duos casus. primus erit quod post mortem testatoris ante aditam hereditatem tabule deposite delecte aut corrupte fuerunt, quo casu ante aditionem heres dominus non sit tex in l. cum heres 23. cum vulgatis ff de ad. quod possessio nulla actio potest eidem competere, aut per consequens necessaria est omnino actio de dolo cum aliter non potest recuperare quod sua interest tabulas non esse delectas, et in hoc sensu intelligendus est tex in d. l. si quis tabulas 35. ff de dolo. Secundus ca sus est quod post aditionem hereditatis tabule fuerunt delecte aut corrupte tunc enim cum aditione iam factus sit heres omnes actiones habebit, que domino competere possunt, ideo, et legis aquilie, actionem ad exibendum, et depositi habe bit et in hoc sensu intelligendus est tex. in d. l. qui tabulas 42. ff ad legem aquiliam. Sed licet hec doctrina verissima sit duo tamen obstacula, que gravem adferunt dificultatem sese offerunt primum enim ex l. huic scripture 15. ff ad leg. aquili am ubi docet consultus, quod si ante aditam hereditatem servus fuerit occisus, actio legis aquilie hereditati adquiritur, et per ipsam hereditatem heredi postea adeunti acquiritur, quod idem dicendum erit in tabulis delectis, aut corruptis ante aditam here ditatem, quia actio legis aquilie hereditati adquiret, et per hereditatem postea adquirat heredi quod in hoc casu nempe quod ta bule corrupte fuerunt ante aditam hereditatem actio de dolo concurrit, cum alijs actionibus etiam si famose non sint quam

quidem dificultatem presenserat Acursius et eam obiecit Martino in d. l. si quis tabulas sed per pone doctrina Antoni Fab. ab ea faciliter liberavimus nam in hac specie non potuit actio hereditati adquiri, hereditas enim defuncti per sonam representat * arg. tex. in l. si quis testamentum 41. ff ad aquiliam, unde cum hereditati non adquiratur nec per consequens heredi quod qui adeunti et tamen ipsius interest tabulas non fuisse corruptas necessario debet competere actio de dolo cum omnes deficiant. Secundum enim obstaculum nascitur ex vers. sed, et his eiusdem legis si quis tabulas ex quo cons tat etiam his quibus legata relicta sunt actionem de dolo esse concedendam cum his quoque nihil intersit si corrupte sint ante hereditatem aditam vel post, sed respondet cum Ant. Fabro legatarium pro consequendo damno dato in rele

* 34. d. vul. quod de qui. rer. dom. nihil int. esse corrupt. in l. si quis tt.

gata eam de actionem habere que heredi competere debebat unde cum ante aditam he reditatem non alia superesit heredi quam actio de dolo idem dicen dum erit de legatarijs quibus non debet com petere actio legis aquilie ad exi bendum depositi sed tan tum ea que here di compe tet.

l. per seruum 14. § usus fructus, ff. de usu et habitatione.

Usus fructus an fructus legetur nihil interest inquit Ulpianus lib. 17 ad Sabinum, nam fructui usus inest usui fructus deest, et fructus quidem sine usu esse non potest usus sine fructu potest in l. per seruum 14 § usus fructus ff. de usu et habitatione ex cuius quidem verbis, ne aliis huius tex. immoremur in quibus elucidandis non subsistitutas sed tantum laborem nimia diligentia detegeret, illa ab omnibus interpretibus uno ore comendat conclusio scilicet usu fructu, aut fructu legato semper usus inest, itaque nullum discrimen posit considerari inter usus fructus, aut fructus legatum, utroque enim casu usus huic legato adest probat similiter hec nostra conclusio ex tex. in l. sed si de fructu § potest l. si domum 18 ff. h. tit. de usu et habi. l. huic stipulationi, § sed si usus ff. quemadmodum usus fructus caveat. l. qui usum fructum 58. ff. de V. O. l. si mat. 11. § si quis iter l. egi tecum 26 ff. de excep. rei iud. l. pupillus 9 § ult. ff. de no. nat. l. necessario 8. § ult. ff. de periculo, et commodo rei vendi. l. arboribus 12. § usus fructuarius ff. de usufructu l. in venditione 8 ff. de reb. auctoritate iudi. poss. l. si usus fructus fundi 68. ff. de iure dotium l. 1. ff. de alimentis legatis, l. 9 et per ius iurandum § 1. de acceptilo. cum aliis infra referendis illustrant, et exornant suis comentariis ultra ordinarios, in precitatis locis Goto. fredo et in l. et per ius iurandum § 1. ff. de acceptil. Alciatus in l. qui Rome § duo fratres ff. de V. O. Albericus in nra. l. et in l. qui usum fructum § 8 ff. de V. O. fulgos. et Salicetus h. et in l. huic stipulationi § 1. ff. de usu habita. Duarenus in paraph. ad tit. ff. si servitus vindicet in l. loci corpus § qui it. ubesenb. in parator. ad tit. ff. de usu fruct. n.° 7. Petrus greg. lib. 4. sintagmatum cap. 5. Donel. lib. 1. comment. cap. 7. ubi osual. qui plures refert litt. A. Conanus lib. 4 coment. cap. 3. Hotomanus illus. ques. cap. 8. Sarmientus lib. 3. select. cap. 9. Cuiac. lib. 14 obs. cap. 23 et in comentariis ad tit. de V. O. in l. qui usum fructum. Ant. fab. 2 tomo rationalium in rationali ad nrum. tex. et in l. huic stipulationi § 1. ff. de usu, et habit. et lib. 1. coniect. cap. 20. Dni. Ioannis de Castillo lib. 1. de usu fructu cap. 28. n.° 14. Garcia de nobilitate gla. 5. Felicianus de censibus in premio n.° 14. Molin. in emporio 1.° parte. tit.° 6. in prin.° Cepola de servitutibus urbanorum cap. 4. Pinelus in l. 1. Cod. de bonis maternis 2. parte n.° 9. Gregorius Lopez in l. 21. tit.° 31. parte 3.

Sed licet hec nostra conclusio tot interpretum oraculis tot iuris consultorum responsis fulcita, et corrobata sit triplex tamen dificultas, antequam ad decidendi rationem progrediamur in limine sese ofert si enim verissimum est quod h. Ulpianus docet nihil interesse utrum fructus, an usus fructus legetur, quia utroque casu usus in legato adest consequenter dicendum arbitror servitutem servitutis constitutam fuisse, quod ut magis elucescat ponamus legatum fuisse fructum, seu usufructum fundi si enim ex mente Ulp. h. usus adest in hoc legato quis negauerit servitutis usum comprehensum fuisse in legato usus fructus, ideo servitutem servitutis dari contra I. C. expressa responsa, et precipue contra legem primam ff. de usu fructu legato notat eleganter Antonius de Leon in h. l. et in l. servitutes 14 ff. de servit. Pinelus in l. 13. parte n.° 6. cod. de bonis maternis

Rursus si tamquam veram amamus Ulpiani sententiam h. usu fructu legato semper usum inesse, similiter et veram amamus opinionem Pauli in l. usus pars 19. ff. de usu, et habi. qui quidem docet servitutem usus non dividuam esse ideoque legatum huiusmodi servitutis in partes divisum inutile cum quo explorati ssimi iuris sit usum comprehensum fuisse in legato usus fru. similiter dicendum arbitror legatum usufructum individuum esse sicut usus comprehensus in usufructu cuius comentarium docemur a contra Paulo in l. § si usus fructus ff. ad le. falcidiam iunctis traditis a Bartolo in l. stipulationes 72. de V. O. ubi late donel. et Cuiac. quod aut defendendum est contra I. C. tum h. servitutem usus non fuisse comprensam sub usufructu aut si hoc verum defendimus dicendum contra paulum in § si usufructus usumfructum individuum.

Denique si iuris principiis conforme est Ulpii. responsum hoc similiter tantum iuri consonum dicemus amplecti aliud principium, quod ex primo dependet, videlicet non posse fructuarium vendere aut locare usufructum, cum hec omnia usuario prohibeantur, § 1 instit. de usu et habit. l. plenum 12 § 1.° l. ceterum 4 l. divus cum aliis ff. de usu et habit. et tamen hec omnia fructuario esse concessa nemo usque adhuc negavit et hoc idem expressis ulterius responsis docemur probat tex. in l. arboribus 12 § usus fructuarius ff. de usufructu l. necessario 8 § ult. ff. de peric. et com. rei vend. l. si usufructus 68 ff. de iure dotium l. in venditione ff. de reb. auth. iudicis possidendis constat quod ex dictis usum non comprehendi in usufructu alioquin fructuario hec non permiterentur sicut nec usuario permittuntur.

Sed his tamen, et aliis minime refragantibus verissima est nostri tex. Conclusio in cuius quidem decidendi rationem plura doctores minus ... ut constat ex late traditis a Stephano Budeo, in l. final. ff de edilitio edicto Castillo lib. 1 de usufructu cap. 38. Feliciano de censibus in pro... ... n.° 19. Garcia de nobilitate Glosa §. Morla in emporio iuris prima parte tit. 6. Sed per hos lata manu farra mihi colegisse iubabit ... ... simulque et maxima usufructus pars in aperto consistat prelibare oportet concessionem factam alicuius rei in nostro iure extendam esse ad omne id sine quo talis concessio effectum nusquam sortiret in modica coercione comprehensa sub iurisdictio... ... ut tex. elegans in l. 2 ubi Longobardus, Goueanus, et Duarenus ff de iurisdictione in mandato ad exhibendum comprehensio sub mandato ... petendum est tex. in l. ad rem mobilem 56. ff de procuratoribus, in mandato de tabulis exhibendis comprehenso sub mandato de legato petendo est ... tex. in l. ad legatum 63. ff de procuratoribus in grado vel in clivo comprehenso sub servitute itineris est tex. in l. servitutes 20. §. l. ... ff de ... 16 pred. ... comprehensa sub itinere est etiam tex. in l. 1 ff de servit. rusti. pred. iuncto ... eod. tit. hic similiter etiam ... specie ea quippe ratione usus comprehensus intelligitur sub usufructu, sive usus fructus, sive fructus legem, nec alio quis fructus inutilis esset quem ... commoditas usu fructui adesset, si fructuario uti ad necessitatem domus neutiquam licuisset, ... affirmat usu comprehensus ... ... non tanquam servitutem sed tanquam commoditatem debitam usufructui ita enim hunc tex. interpretantur Morla, Pinelus, et Castillo ubi su... ... faber in rationali ad nostrum tex. et in rationali ad l. huic stipulationi § 1 ff de usu, et habitatione, sed ultro omnes quos videre ... ... executione, interpretatione, observantissimum ad propositum semper habui tex. in l. penult. ff de usufructu legato docet Consultus usu... ... legato olivas inmaturas ad usufructuariam pertinere, quod cum illa percipiant ad usum et commoditatem domus sue potius quam reditus ... maturis, quam si mature fuissent invenire quod procedit quod potius usus et necessitas patris fam. atenditur, quam reditus fructum qui ex vendi... ... resultare poterant, late, et eruditione plura comulauit Cicero lib. 1 de legibus.

Ex qua decidendi ratione ad nostrum tex. non insubsistit a commodata ... iura sucum acciperunt 1.° venit interpretandus tex. in l. sed etsi de fructu 15. alias lege per servum 14 § sed si de fructu ff de usu et ha... ... ubi docet Consultus alicuius fundi ius apud tres diversos posse consistere, ut primus habeat usum, secundus fructum tamen ... tertius propietatem nudam, falso quod defendimus scilicet fructum non posse esse sine usu cum constet in supradicta specie secundum cui de... ... legatus fuerat fructus cum tantum sine ~~fructu~~ usu habere, que quidem dificultas adeo gravis visa est Budeo in l. ult. ff de edilitio ... et affirmavit cognitam antinomiam versari inter nostrum tex. ad d. l. sed si de fructu, cuius quidem doctrina merito reicienda est ... preterquam quod responsio Iustiniani in l. 2 cod. de vetere iure enucleando repugnat non contraria sed potius diversa sunt hec ... consultus responsa, ut ex infra dicendis apparebit, quare hac omissa interpretatione Caroncius lib. 1 verit. 1 cap. ... Tiraquel lib. ... cap. ... Petrus Faber in l. in tit. ff de R. I. existimaverunt fructum sine usu, quo ad modum intelligendus est ~~tex.~~ in l. huic stipulationi § sed ... ff quemadmodum usufructu cab. et d. l. sed si de fructu sed docent etiam supradicti interpretes usum etiam comprehensum esse etiamsi testator ... ~~tantum~~ legant; quorum quidem doctrina licet adaptari ~~nequit ... docet Consultus secundus~~ potuisset textui in d. l. huic ... stipulationi § 1 ubi testator fructum sine usu legavit, textui in d. l. sed si ~~...~~ de fructu adaptari nequit ubi docet Consultus secundum cui usus ... legatus fuerat eum sine usu habere. quare his omissis, et omissa alia tradita a Castillo Morla, Feliciano, et Garcia ubi supra verius ... est cum Accursio scilicet qui quidem docet usum dupliciter sumi, et considerari posse, nam aliquando sumitur pro servitute usus, que distincta servitus ... ab usu fructu, et aliis servitutibus ut in tit. de usu, et habi. aliquando sumitur pro commoditate, et facultate utendi primo enim casu scilicet ... servitus distincta ab usufructu non comprehenditur sub eo ne detur servitus servitutis ita enim intelligendus est tex. in d. l. huic stipulationi ... l. sed si de fructu 15. at vero secundo casu quando consideratur tanquam commoditas, et utilitas utendi necessario debet comprehendi sub fructu alio... ... fructus inutilis, et sine aliqua commoditate foret, ut supra diximus ad rationem decidendi, tanquam veriorem amplectuntur hanc doctrinam ... in l. stipulationis n.° 12. ff de V. O. Ant. Gomez 2 tomo var. cap. 1 Ant. fab. in rationali ad nostrum tex. et lib. 1 iect. cap. 10 que quidem ... quam plurimum conducit ad intelligenciam plurium iurium, sed cum non alia non satis trita spectant, que dum tanquam cognita adeunt pre... ... faciamus primo interpretandus est tex. in l. in venditioni 8. ff de rebus ~~...~~ auctoritate iudicis possi. l. necessario 8. § final ... periculo, et comodo rei vendite l. arboribus, § usufructuari, ff de usu f. de quorum intelligentia, et antinomia cum § fruit. vers. nasce... ... extraneo inst. de usu fructu videndus est Castillo lib. 1 de usu fruc. cap. 1 n.° 5 Pinelus cum pluribus ab eodem relatis in l. 1 cod. de bonis mater... ... n.° 38. Rursus ad l. si usus fructus ff de iure dotium l. si quis domum 9 § 1. ff locati l. si socerus 18. in fine cod. de iure dotium l. 3. ff si ex no... ... causa agat l. ult. ff de usu, et l. fructus ff de V. S. l. 4. quibus modis usus fructus amittatur, que quidem iura intelligenda sunt supra ... dist. iunctis traditis a Pinelo Castillo ubi supra Sarmiento lib. 3. selectarum cap. 9.

His iam ad interpretes missis ad alia iura, que non multum tradita videntur perveniamus 1º. luce donandus est Ulp. in l. et per iusiurandum 13. § si quis usumfructum ff de acceptilationibus Titius quidem fuit stipulatus a Sempronio usumfructum, postea usum acceptum tulit, Iurisconsultus quid remissum videatur in hac acceptilatione, et respondet cum distinctione, aut accepto tulit Titius usum quasi deinit... hoc est servitutem usus distinctam, et in hoc casu nihil operatur acceptilatio, cum usus non comprehendatur sub usufructu tamquam servitus distincta. Si vero accepto tulerit usum, quasi comprehensum sub usufructu, et quasi commoditatem fructui debitam tunc valida est acceptilatio, ac proinde fructus sine usu manebit, apud stipulatorem ita enim hunc tex. interpretantur Gotofred. et Castrens. ibidem omissa emendatione Ant. Fabri lib. 1 dict. cap. 20. Sed licet hec doctrina verissima sit, re tamen bene perpensa, et subtiliter excogitata plurimum difficultatis continet supradictam responsum... verissimum est quod docet Ulp. in d. § usumfructum acceptilationem valuisse eo casu, quo Titius tulit usum acceptum tamquam ex fructu ut...ditatem; sequitur exinde de fructum qui apud Titium manet sine usu manere, hoc est sine commoditate cum ... illa fuerit accepto lata Sempronio contra nostram doctrinam, qua docemus fructum non posse esse sine ipsa si consideretur tamquam commoditas, aut si hoc tamquam verum non ... aliud inveniens sequitur videlicet supervacuum fuisse acceptilationem, et falso Consultum asseverasse commoditatis seu usus validam esse acceptilationem, et similiter aliam commoditatem apud Titium manere, que quidem difficultas, etsi subtilissima sit, subtiliori tamen modo diluet, ... tunc nam quod vel fructu relicto, usus licet, non tamquam servitus ad minus ut commoditas adsistit, que quidem alijs legari, aut donari minime potest ... cum iam censeatur, et legata, et donata ei qui usumfructum habet ceterum in constitutione ususfructus poterit recte separari usus, et fructus; ita ut unus usum, alius vero fructum habeat, ut in d. l. Sed et si de fructu docet Consultus, quod similiter evenire poterit si post stipulatum usum quis ferat acceptum usum nam licet commoditas adhuc maneat apud fructum tamen acceptilatio utilis fuit, adeo ut iam possit Sempronius alij usum cedere quod eidem antequam acceptilatio celebraretur neutiquam permittebat, ad quam quidem doctrinam confirmandam ut potte auctoritate ... penitus destitutam observo tex. in l. is qui usumfructum 20. ff quibus modis ususf. amitt. iuncto Ant. Fab. in rationali ad eundem tex. docet Consultus, cum qui usumfructum habebat, existimante tantum usum ad eum pertinere, non fructum, usum fuisse tantum; dubitat an si tempore ... cessisset, quo solet servitus perire ususfructus censeatur amissus, et respondet amissum esse ita ut tamen ut usum retineat, quod quidem non ... intelligi de servitute, usus cum illa non fuisset comprehensa sub usufructu, ne daretur servitus servitutis, sed tantum de commoditate ut ... docet Ant. Faber.

Secundo infero interpretationem ad tex. in l. qui usumfructum 58. ff de V. O. ubi supponit Consultus Titium stipulatum fuisse usumfructum a Sempronio postea quoque ab eodem usum stipulatum fuisse, dubitat an posterior stipulatio aliquid operetur; et dicendum est nullum effectum sortiri ... usus ut potte commoditas in usufructu adesset, supervacua stipulatio est cum per eam r~~espp~~ia permittat, valuisset utique et aliquid operaretur si usus non tamquam commoditas, sed tamquam servitus distincta promitteretur tunc enim comprehensa non censeretur sub 1ª stipulatione at ... consequens dicendum est validam esse, cum aliquid promitteretur quod ipsius stipulantis non erat docent Cujacius ~~...~~ in comment. ad tit. de V. O. et Pinellus ibidem in d. l. qui usumfructum.

Tertio interpretor tex. in l. loci corpus 4. § qui iter ff si servitus vindicetur, ut docet confessoriam competere ei, qui actum sine itinere habet, quod contra ... est iuris disciplinae, et precipue nostro responso, nam eadem ratio que convincit, ut fructu, vel usufructu legatus usus censeretur similiter debet efficere, ut actu legato, vel concesso iter similiter debeat, cum constet ex prin. inst. de servitutibus, d. l. qui usumfructum § 8. ... ff ... de novat. semper iter comprehensum esse in actu, ad quam quidem difficultatem respondendum erit cum Ant. Fabro lib. 1. dict. cap. 20. quicquid ... a Bartulo, et Gotofr. in d. l. loci corpus aut enim iter consideratur tamquam servitus distincta ab actu, quo casu nunquam comprehenditur sub actu ... una servitus alterius nisi separatim concessa fuerit, quo quidem sensu intelligendus est Consultus in d. l. loci corpus 4. § qui iter dum affirmat confessoriam actionem habere eum, qui actum habet sine itinere, qua similiter interpretatione intelligendi sunt tex. in l. et per iusiurandum § qui actum l. pupillus § ult. ff de acceptila. ceterum si iter consideretur tamquam pars actus tunc enim necessario debet comprehendi sub actu cum ... possibile sit ut quis habeat actum sine eo quod similiter habeat iter ad agendum.

Ex qua doctrina aliqua notabilia nascuntur 1º. nascit quod si Titio quis actum legaverit, postea quoque eidem iter adimat, nihil operatur ademptio non respectu actus quia actus non comprehenditur appellatione itineris cum plus ~~servitutis...~~ comprehendat nec respectu itineris valida sit quod licet comprehendatur tamquam commoditas, non tamquam servitus, ita intelligendus est tex. in l. 1. ff de adimendis legatis explicant Alciat. in l. qui usumfructum n. 4. de V. O. Zepla de servit. rus. cap. 2. Conanus lib. 4. comment. cap. 11. Nascitur ex dictis 2º. quod si quis in 1º. iudicio actum petierit postea quoque iter petat tamquam idem petenti obest eidem exceptio rei iudicate, secus autem dicendum si prius iter postea actum petierit, quod tunc nulla exceptio adversus eum poterit intentari 1º. enim casu quod post petitionem actus iter petit idem petisse videtur cum necessario iter sub actu comprehensum esset 2º. autem non item cum iter non comprehendat actum, similiter quod et in usufructu si quis post petitionem ususfructus petat usum dicendum erit ei obstare exceptionem rei iudicatae

tale tanquam ei obstat qui rursus petit quod ante petitum erat ceterum si tantum usum petat postea que petierit fructum ei minime obstabit
nam licet ususfructus comprehendat usum fructus non comprehendit sub usu quae doctrina intelligendi sunt ex in l. mat. 11 § qui iter
legitimum 26 ff de exceptione rei iudicatae, docet Bartolus in d. § qui iter Gotofr. et omnes ibidem. His quibus ita cognitis non
obstant rationes dubitandi propositae supra dictae nostrae conclusioni non obstat prima quatenus diximus usum comprehenso sub ususfructu
tum necessario dicendum esse servitutem servitutis dari scilicet servitutem usus, quae quidem comprehendit sub alia servitute nempe
sub ususfructu, quod ex dictis supra facit respondet usum non dari in servitute fructus tanquam servitutem distinctam ab ususfructu sed
potius ut immediatam ob idque nihil in se veniens, nec quidquam obstavit tex in l. 1ª ff de usufructu de cuius intelligentia et interpre
tatione videndus est Antonius de Leon in l. servitutes et in l. 1ª ff de servitutibus Pinelus in l. 1ª 3 parte nu. 6 Cod de bonis maternis
sed licet haec doctrina verissima sit subtili discursu vertenda venit, nam licet eo casu quo usus comprehendat in usufructu tan
quam comoditas dat servitus servitutis ca. dic. l. 1ª ff de usufructu l. tamen si ex alia concessione ei qui habet usufructum, usus tan
quam servitus constituat in hoc casu dicendum erit comprehensam esse tanquam servitutem, ac per consequens dari servitutem ser
vitutis, cui difficultati respondet etiam quod servitus usus constituerit habendi usumfructum non dari servitutem servitutis, nam etiam si
reddit servius in usufructu non tamen adest tanquam comprehensa sub concessione principali, sed ut per se concessa, vel separa
tim fuisset constituta ob idque nec in hac specie nec in prima dat servitus servitutis.
Rursus non obstat 2ª Ratio supra proposita quatenus ex l. usus pars probavimus usum individuum esse, cumque in usufructu conseat compre
hensus, dicendum non videbatur similiter, et usumfructum individuum esse, cuius contrarium docet Cuius in l. 1ª § ususfructus ff ad l. falcidiam, docent
interpretes in l. stipulationes 72 ff de V.O. l. 1ª ff de usufr. acrescendo. l. pomponius 19 quibus modis ususfructus amittat, quod respondet
verissimam esse doctrinam supra propositam nempe servitutem usus individuam esse sicut similiter ceterae servitutes, ceterum usus
fructus dividuus est cuius discriminis rationem tradiderunt Bartol. Angel. Castrensis in dic. l. 1ª § si ususfructus ff ad l. falcid. usus equidem
et ceterae servitutes nihil continent, quod in partes discretas et separatas dividi possit, cum tantum utendi facultatem comprehendant l. via 17
ff de servitut. dic. l. usus pars. ususfructus autem cum in fruendo consistat l. 1ª in princip. quo dicis usuf. l. Mucius 66 § fundi ff de leg. 3 si
mulque et fructuum perceptionem contineat, qui quidem divisionem recipiunt, merito dicendum est usumfructum dividuum esse quam
sequunt Cujatius lib. 7 quest. papin. in l. si ususfructus § ad l. falcid. Cginarius Varro lib. 2 cap. 3 Antonius Faber
tomo Rationalium, in Rationali ad d. l. usus pars, nec ad rem facit quod ususfructus in se contineat usum ut docet Ulpius in nostra
l. nam cum continet tanquam comoditatem deritam manet non vero tanquam servitutem distinctam et separatam docet Donelus lib.
10 Coment. cap. 7 ubi Ovaldus qui plures refert Alexander et Jason in dic. l. stipulationes. Quae doctrina ut rectius per
cipiat accomodatissimum exemplum affero ex l. 2 de operis servorum, l. 1ª de usuf. leg. legato enim servi usu personalis servi
tus est, ob idque nec ad heredes transmittit, nec usuarius poterit eam vendere aut locare l. si servus 20 l. per servidia ff de
usu et habit, et tamen constat operis servi legatis usum datum intelligi l. operis § de operis servorum, quae quidem operae licet com
prehendant usum non comprehendunt tanquam servitutem usus sed ut comoditatem operarum proindeque et legatum seu obligatio
operarum transmittit ad heredes et similiter poterit locari vendi l. 2 de operis servorum dic. l. 2 de usufructu legato, quae om
nia usuario nudo nequaquam permittunt, cum tantum habeat servitutem usus, sic similiter et in usufructu dicendum est, quod licet
usus per se individuus sit, nec ullam accipiat divisionem, tamen si sub usufructu comprehendat dividuus est quod non ut ser
vitus sed ut comoditas comprehensus videt, sicut similiter comprehensum esse dicimus, quo heres in operarum obligatione
comprehensus intelligit. Explicat Antonius Faber 2ª tom. Ratio in Rali ad dic. l. 2 § de operis servor. Gothof. et Castrens. ibidem.
sed haec distinctio individuitatis inter usum et usumfructum dispilis redit ex non malitia dicto Ulpiano in l. si id quod egois ff de duobus reis
nam enim ususfructus divisionem reciperet, quod dubitaret cum pluribus debitum pro parte cuiusque recte solvendum, sicut quolibet res dividua, solvi
ac per consequens duos reos stipulandi effici posse ususfructus, cum unicuique eorum pars ususfructus solvat et tamen docemur a cto indicato
quod ususfructus duos reos effici non posse, quod merito dicendum erit usumfructum individuum esse, et multo melius quod usum comprehendit, in
venit Cuius in dic. l. id quod movium titio et sempronio usumfructum promisisse ita ut duo rei stipulandi efficerent, qui quidem ususfruc
tus non titii erat, ut falso chcurrius. Dubitat Cuius utrum titius et sempronius duo rei stipulandi efficiant, et affirmat non posse constitui
obligationem duorum reorum in hac promissione, quod ususfructus alteri ex stipulantibus dari minime potest quod dicendum est usumfructum indivi
duum esse ex eo quod usus comprehensus videat in usufructu, alioquin enim si dividuus esset, quis negaret ususfructus posse fieri duos
reos stipulandi sicut fiunt et constituunt cuiuscumque rei quae divisionem recipit. Quae quidem difficultate oppressus Cheurrius

in dic. l. eidem sequtus a Castrensi et alverico Existimavit merito promissorem usufructus teneri ex stipulatoribus promissis, nihil

docet non posse constitui duos Reos, nam ad hoc ut constituant, necessarium est quod in cuiuslibet persona obligatio consistere valeat l. cum aliis ff de duobus Reis, quod hic locum habere non poterat, cum usufructus titii stipulatoris fuisset, in cuius quidem persona obligatio consistere non pot., cum nemo stipuletur quod suum est. sed haec doctrina praeterquam quod divinatoria est convincitur expresse exemplo dotis, sic enim quod Cuy docet de usufructu, observandum docet de dote, proindeque siquis dotem promiserit titio aut sempronio inutilem esse duorum Reorum constitutionem affirmat, sicut similiter inutilis est, quando quis usufructum titio aut sempronio promisserat, quare omissa hac interpretatione Acursii et aliorum sequenda est doctrina elegans Antonii fabri lib. 11 coniect. cap. 9 inter alia a iure Requisita quae in constitutione duorum Reorum observant illud praecipuum est quod obligatio Rei in stipulationem deducta possit consistere in cuiuscumque stipulatoris persona nam cum solida cuique debeat, non mirum si cuiuscumque capacitas debeat attendi ter. in l. Reos 11 ff de duobus Reis docet Vlysembiquius in paratitlis ad tit. de duobus Reis et in § huiusmodi instit. eod. ubi Antonius pichardus qui plures Refert. Ex qua doctrina Antonii fabri duo dimanant. primo quod in obligatione dotis non possunt constitui duo Rei stipulandi, nam licet dos dividua sit, et posset pars unicuique praestari, tamen actio de dote in duobus stipulatoribus locum habere non pot., dos enim uni tantum tribuenda est cum mulier tantum uni nubere possit, et ibi est matrimonium, nec dos intelligit. l. 2 ff de iure dotium l. ult. Cod. de donibus propter nup.

Secundo idem observat in usufructu nam licet usufructus dividuus sit ob Rationem supradictam et ob id potuissent usufructus duo Rei stipulandi constitui, cum divisionem Recipiat, et pars cuilibet ex stipulatoribus tribui potuisset sicut in qualibet Re dividua dicendum est tamen cum usufructus in singulis personis proprius intelligatur quinimo si [illegible] concesso usufructu in persona unius stipulatoris, Rursus non pot. concedi in persona alterius obidque merito Cuy affirmat, usufructum non posse duos Reos stipulandi effici non quod usufructus individuus sit cum constet ex supra dictis dividuum esse propter perceptionem fructuum qui divisionem Recipiunt.

Sed haec Antonii fabri doctrina difficultatem patitur ex l. si usufructum ff de iure dotium ex qua docemur usufructum constitutum titio a socero ab alio quolibet, et constitutum in persona mariti, postea soluto matrimonio dubitat Cuy, utrum actione de dote possit uxor Recipere usufructum doceteque usufructum soluto matrimonio ad uxorem pertinere quod usufructus qui constitutus erat in persona mariti, Rursus constituatur uxore ac per consequens dicendum erit usufructus posse duos Reos stipulandi effici, cum in utriusque persona usufructus Recte consisteat, sed huic difficultati breviter Respondet ex mente Pinelli in l. 2 Cod. de bonis maternis 3 par. nu. 99 hic enim usufructus constitutus fuit in persona mariti, et simul constitutus usufructus cedi minime poterit, cum sit ius personale nisi proprietario cedat. unde soluto matrimonio maximum dubium erat apud Cuy quomodo usufructus redeat uxori, constitui quidem in eius persona nullatenus poterat cum iam constitutus est in persona mariti; nec similiter poterat cedi a marito uxori, cum ei soli tantum cedi habeat Respectu proprietatis mulier autem eam non habebat cum penes eum qui dotem constituit Resideret, sed in hoc divortio interrogatus Cuy Respondet uno nummo ne imaginaria dicatur ex l. imaginaria ff de Reg. iuris emptionem inter maritum et uxorem celebrari ita ut locet vel vendat maritus usufructum uxori uno nummo, ex quo quidem tempore eam poterit ea uti frui, sed [illegible] ex inde mortem uxoris esse expectandam ad interitum usufructus, sed tantum mariti in cuius persona usufructus constitutus fuisset sicut mors venditoris expectat eo casu quo usufructus hoc est comoditas utendi et fruendi vendit. l. necessario § cum ult. ff de periculo et com. rei vend. l. in venditione § ff de Reb. aut. iud. possid. cum pluribus aliis supra Relatis.

Deinde non obstat ult. dubitandi Ratio quatenus diximus fructuarium non posse vendere aut locare usufructum cum in fructus esse comprehendat et haec omnia prohibent nudo usufructuario, nam Respondendum erit longum discrimen versari inter usufructum se solum concessum quo casu cum tanquam servitus debeat, non poterit usuarius vendere aut locare, et illud equidem ... servitutem in aliam transferre ex voluntate concedentis, is enim qui usum tribuit tantummodo ad domi necessaria concedere voluit at vero si usus consideret tanquam comoditas comprehensa et divite fructui Rubi poterit usufructuarius vendere et locare usufructum cum omnia haec eidem concedant, ex qua doctrina infero interpretationem ad tex. in l. in venditione § ff de Reb. auth. iud. possid. et interpretor tex. in dic. l. necessario § ult. ff de periculo et com. Rei vendit. 3. tex. in l. 4 ff de novationibus.

finis huius legis.

Ad leg. item Mella 11 § leg. Aquiliæ ff ad leg. aquiliam.

Legis autem § legis autem aquiliæ, actio ero Competit hoc est domino inquit Ulp. lib. 18. ad edictum, relatus in l. item Mella 11. § legis autem ff. ad leg. aquiliam quod quidem responsum et si brevi verborum Cortice involutum, graves tamen difficultates continet tum propter huius propositionis tractationem utilis et dispendiosa tum propter interpretum rixam ratione eius consultura legentis: nam verba hoc est dno subreptitia et ab aliquo interprete adita nonnulli existimarunt quod facile potest suaderi ex his que tradit Cuiatius lib. 27 obs. cap. 11. ubi docet et in l. ni tab. i haec verba scripta esse tantum ei ero dari damnas esto nam apud veteres sive antiquos verbum erus dnum significat, ut constat ex Justiniano in § ult. inst. de hered. et quali. et dif. ad quod alludit Plautus in Curculione sce. 3 durare nequeo quin heri accussem meum et Propertius elegia 22. lib. 2. scis here mihi multas parit pro dauasse puellas, et ex notis Marcello Festo Pompeio et aliis docent ultra Cuiatium, relatum Balduin, ulterius, et fere omnes institutarii in d. § ult. inst. de hered. quali. dif. licet quod haec verissima sunt minime tamen ad quid Ulp. illa verba adiecisset in nro tex. hoc est dno cum eo tempore verum heris dnum demonstraret, et non est credibile in re tam manifesta, et aperta Consultum verba illa velut declarationem adiecisse, ob quod semper illa verba suspecta habui sed ad veritatem nostri propositionis nihil attinet quocumque modo legat cum semper una atque eadem conclusio ab omnibus interpretibus deducatur, scilicet actionem legis aquiliæ, tantum dno, et non aliis Competit, que quidem conclusio ex variis JC locis probatur l. tex in l. 2. in l. qua actione 7. § huic scripture 15. l. ob id 43. cum pluribus ff ad leg. aquiliam l. 1. § credendi ff arborum fur. caes. l. 1. § non alias ff si is qui test. liber esse l. si quis ita § si damnum ff ad SC. Treb. l. si a dno 36 § si possessor ff de petitione hereditatis, l. et eleganter § si servum l. arbitrio 18. § si Drus ff de dolo [illegible] tit. Cod. ad leg. aquiliam cum aliis infra referendis, illustrant, et exornant hanc nostram conclusionem Bartol. in l. liber homo 13 servus hereditarius ff h. t. Paulus Castrens. et Fulgos. in d. l. qua actione Albericus in nro tex. et in d. l. liber homo § si servus hereditarius [illegible] lib. 15. 3ment. q. 26. ubi Osual. [illegible] Covarr. lib. 10 3ment. cap. 4. Petrus Gregorius lib. 38. Syntag. cap. 10. Harmenop. lib. 6. cap. 1. inst. de damno, et iniuria cap. 3. Zasius in catalogo legum antiquarum [illegible] Cuiatius d. lib. 27 obs. cap. 11. et libro Pauli ad edictum in l. si a dno § si possessor, et lib. 19. Pauli ad edictum in l. ut tantum 14 ff de servo Corrupto Ant. Faber et Curatius [illegible] ad tex in d. l. liber homo § si servus hereditarius cum aliis infra in discursu sectionis referendis. 2

Sed licet haec nostra Conclo. tot [illegible] oraculi in tuto esse videatur non desunt plura, que eam evertere ac omnino destruere intendunt, et in primis pro ratione dubitandi illud expendendum est quod si hec actio leg. aquiliæ tantum domino Competit necessario exigit eum dominium habere in re, in qua damnum fuerit datum alioquin non domino tantum sed et cuius interest Competeret, atqui Certissimi iuris est, etiam ac actione iniuriarum experiri posse eum qui nullum dominium habet in re in qua iniuria aut damnum fuerit datum, necessario quod fatendum erit hanc actionem domino non Competere, sed etiam aliis, nec ipsam dominium exigere, huius quod silogismi assumptio evidenter suadet ex l. qua actione 7 ff ad l. aquiliam ubi si filio, tam iniuria aut damnum fuerit illatum, patri actionem leg. aquiliæ [illegible] Concessit; quis quod poterit negare patrem filium in potestate tantum habere vero in dominio: Ob id non nisi adiecta illa clausula ex iure quiritium poterit vindicari ab ipso ut patet ex his in l. [illegible] per hanc ff de Rei vindic. nec similiter poterat Conditi l. mater 38 § liberorum ff de furtis, nec etiam pro noxa a patre poterat tradi, cum eum in dominio non habuisset, licet antea illud ius esset Constitutum et Constat ex § ult. inst. de noxal. ex quibus omnibus id liquet actionem leg. aquiliæ dominium non exigere, ac per Consequens non tantum domino hec actio poterit Competere, sed etiam cuicumque cuius interest rem illam salvam esse ut ex aliis actionibus in iure receptum est. 3

Verum his et aliis Rationibus dubitandi minime Refragantibus verissima est nostra Conclo., et tanquam iuri Consona et Conformis defendenda idemque affirmandum est actionem leg. Aquiliæ tantum domino non aliis etiam si eorum interesset competere, Cuius quidem decidendi Ratio adeo difficilis et obscura omnibus visa est ut eam ex antiquioribus omnes quos viderim omisissent, ex recentioribus vero Antonius Faber in Ratio. ad tex. in l. 2 ff si quadrupes paup. fecisse dicat., docet actionem leg. aquiliæ ideo tantum domino Competere quia lex 12 tab. tantum de domino locuta est, non vero de alio, sed miror quidem hanc Rationem indignam Certe tanto viro cum non Referat motivum leg., sed tantum effectum; nemo equidem ignorat actionem leg. aquiliæ tantum domino Competere [illegible] Rationem propter quam id lex effecerit adhuc apud omnes in tenebris est preterea et illud Cofabram urget, quid si in hoc leg. aquiliæ iudicio de damno Cum diminutione patrimonii tractatur, similiter est de hoc ipso damno propria est actio de pauperie ut constat ex l. 1 ff si quadrupes pauperiem fecisse dicat. Referunt plura [illegible] et Cujatius in paratitlis ad eundem tit. et tamen Constat ex l. 2 si quadrupes paup. hanc actionem de pauperie non solum domino, verum et ei Cuius interest Competituram. Quare his et aliis omissis si quid mei iudicii est in Re tam obscura et a nemine enarrata Cordato tanto Atheneo Comprobanda aut omnino aspernenda, si minus placuerint nonnulla notatu dignissima se

se offerunt pro huius conclusionis vera decidendi ratione et in primis praelibandum est ex quibus legibus duplicem actionem aliquando oriri, quarum una directa, alia vero utilis appellatur, directa vero illa dicitur quae ex verbis legis directe oritur, utilis vero quae aliquando non ex verbis ex mente tamen legis proficiscitur aequitate suggerente, et causa aliqua id expostulante, quae consultos induxit ad ipsam actionem concedendam l. nominis 6 in princ. ff de V. S. cuius iuris quamplurima exempla obvia sunt legentibus iuris occeanum sed tamen quae ad nostram propositum attinentia illa tantum referre libet, quae ad legem aquiliam expectant, nam si quis alienum servum compeditum solverit, ut fugeret si misericordia ductus id fecerit cessat actio legis aquiliae directa, cum ex verbis legis ea solum competat, quando corpori damnum illatum est, verum cum fuga servi in maximum domini praeiuditium fiat ex mente legis licet non ex verbis actio utilis ex consultorum interpretatione inducta est l. et elegant. 7. § si servum ff de dolo, et hoc idem evenit, quando iniuria, aut damnum homini libero illatum est, quo casu actio directa legis aquiliae locum habere non potest, cum hominis liberi nulla sit aestimatio ex vulgatis iuribus, nec ipse homo membrorum suorum dominus l. liber homo 13. ff ad l. aquiliam elegans tex. a ratione in l. intantum 6. ff de appellationibus, tamen quia iniustum et incivile esset damnum illatum non vindicari, ideo actio utilis non ex verbis sed ex mente legis consultorum interpretatione introducta est d. l. liber homo. l. si quis fumo 49. ff ad l. aquiliam, et haec eadem actio utilis non tantum ratione rerum, verum, et ratione personarum introducta est, nam licet actio directa legis aquiliae solum domino competat, tamen si sit persona cuius interest, ratione alicuius iuris licet non directa utilis tamen elargienda est, ut infra latius dicemus, sed instabit quis non in subtilis ad quid horum actionum diversa nomina, cum actio utilis, et directa eundem effectum sortiant, cum nihil intersit an directam, an utilem actionem quis habeat, vulgaris tex. in l. actio 47. ff de negotiis gestis ubi Antonius faber cui difficultati respondet separatas esse a consultis has actiones, ut principiis iuris descendunt quae licet eundem effectum sortiant proficiscunt tamen ex diversa causa, et origine cum una ex verbis eiusdem legis, alia vero per interpretationem ex mente eiusdem docet Alciatus in l. nominis 6. § verbum ex legibus ff de V. S. Antonius Fab. in rationali ad l. actio 47. ff de negotiis gestis etc.

4. Quibus ita suppositis iam nostrae propositionis genuina ratio luce meridiana clarior, et iuris principiis consona demonstravit, ideo cum legis aquiliae actio directa tantum domino competit, quando cum ex hac lege, et directa, et utilis proficiscant si factum, aut persona expostulaverit nihil inconveniens erit tantum actionem directam domino competituram cum alia sit utilis quaeris cuius interest ratione alicuius iuris quod in re habet, quod sua interest possit consequi ex qua verissima doctrina iam huic restituendus venit tex. in d. l. 2. ff si quadrupes pauperiem fecisse dicatur actio illa non tantum domino verum et ei cuius interest concessa est, quod omissa ratione differentiae tradita a fabro ibidem dicendum est illam actionem omnibus competere non solum domino verum, et aliis quibus nulla actio utilis superest ut consequatur id quod sua interest ipsi qui aliquod ius habet in re sicut concessum est in actione legis aquiliae unde aut necessario directam actionem de pauperie habere debebat aut amittere damnum, quod sibi illatum est, cum nulla actio supersit.

5 Deinde ex hac eadem doctrina venit interpretandus tex. in l. locum 17. § si quis servum ff de usufructu ubi proponit consultus occisum fuisse servum, cuius ususfructus alienus erat dubitat an fructuario competat actio legis aquiliae et dicendum erat minime competituram cum solo domino competat ex nostro tex. ususfructuarius non sit dominus nec nullum ius in servo habeat l. recte cum dicimus 25 ff de V. S. l. Mevius 66 § fundo l. cum filius 76 § dominus cum relatis ab Antonio fabro in rationali ad tex. in l. ususfructus 4. ff de usufructu, et tamen respondet consultus actionem legis aquiliae competere cui difficultati ex his quae supra notavimus et ex nostra decidendi ratione respondendum erit, nam dum consultus affirmat fructuariam actionem legis aquiliae habere, intelligendus est non de actione directa, quae solum vero domino competit ex verbis eiusdem legis fuit excogitata et hac eadem interpretatione intelligenda sunt iura alioquin difficillima in nostra l. item Mela in § ult. et in l. usu proprietatis dominus 12. ff h. tit. docent Iacobus de Butrigarius, Angelus, et Baldus in l. 1. § item Iuliano ff de remissionibus, Petrus Costalius in l. ei qui 9. ff de servit. Longovallius in l. imperium n.º 236 ff de iurisdictione Ludovicus vitalis lib. 2. var. lectionum cap. 2. Antonius Fab. in rationali ad haec iura, et lib. 20. coniect. cap. 11. huius enim iuris per elegans exemplum suppeditat consultus in l. apud trebatium 3. § neque fructuarius ff de aqua pluvia arcenda, quo loci docemur fructuarium aquae pluviae arcendae actionem non habere si forte in fundo cuius usumfructum habet, aqua excurrerit nec etiam contra ipsam eandem actionem proponere, ex diametro vero Pomponius in l. si ususfructus 22. ff eodem tit. in eadem specie affirmat fructuario elargiendam esse actionem aquae pluviae arcendae et similiter contra ipsum exercendam, quae iura ex nostra doctrina facile in concordiam rediguntur nam consultus in d. l. apud trebatium § ult. denegat fructuario aquae pluviae actionem, de directa, intelligendus, et interpretandus est at vero dum eam ipsam actionem concessit fructuario, et contra fructuarium de utili iuditio ex legis mente non ex verbis intelligendus est docent Antonius Fab. Ludovicus vitalis, et omnes interpretes supra relati et hac eadem interpretatione intelligendus est tex. in l. si quis servum, § si in servo ff de servo corrupto ubi si ipsi proprietatis domini servum fructuarium deteriorem fuerit

tiu ~~[illegible], sed po~~tius de servo corrupto a dno ussus fructus contra ipsum proprietarium poterit exerceri q. quid dividitur non
directum sed potius utile est cum directum ex verbis legis tantum dno proprietatis competat utile vero ex eius de int.pretatione fruc
tuario ratione ussusfructus quos in servo habet, docent Angelus, et Baldus in d. l. § idem Iuliano et hoc eodem modo intelligen
da sunt iura in l. 1. § ult. cum l. seq. ff. de remissionibus cum l. 1 ff. si ussus fructus petat. omissis int.pretum emendationibus. 6

Preterea ex his be
ne interpretandus tex in l. caedere § § eius actionis ff. arbor. furtim cesar. quo loci exponit a Cto natura et essentia huius actionis et
refert actionem hanc arborum furtim cesarum eandem naturam sortiri ac actionem leg. aquiliae cum hae actiones equales sint et ex una
quaque earum equales effectus producunt, et tamen certissimi iuris est q. si arbores fuerint furtim cese ex fundo cuius usussfru
ctus ad Titium pertineat, ipse interdictum q. vi aut clam et actionem furtim cesarum, et q. magis est actionem leg aquiliae l. caedem
t. in iudicio proponere potuit constat q. actionem leg aquiliae et similiter actionem furtim cesarum n. solum dominis verum et
aliis qui nullum dominium habent competere. Cui dificultati facillime respondendum erit ex supra a nobis relatis nam interdi
ctum q. vi aut clam aut arborum furtim cesarum actio vel lex aquilia ideo fructuario competunt q. n. directe sunt actiones ex
verbis legum provenientes sed potius utiles ex mente a prudentibus excogitate, docet Puteus Contalius Longobalus et alii supra relati.
Rursus interpretatur tex in l. et eleganter 7 § item servus ff. de dolo proponit Ctus Stichum fuisse legatum Sempronio, et ipsum an
te aditam hereditatem occisum esse ab herede quesitum est an legatario competat leg. Aquiliae actio, et respondet Ctus leg. Aqui
liae actionem cesare, quoniam priusquam factus sit legatarii, servus ab herede interemptus sit, q. quidem responsum ex diametro, et iuris nostri
primis principiis, et nostre conclusioni repugnat, nam certissimi iuris est servum hunc legatum adita hereditate retrotrahi ex die mortis te
statoris legatario fuisse adquisitum, cum legatum statim recta via a morte testatoris in legatarium transeat l. legatum 80 de leg. 2 l. a Titio
[illegible] ff. de furtis, unde cum ab herede fuisset occisus mortuo iam testatore, ante aditionem hereditatis, necessario fatendum est actionem
leg aquiliae legatario tanquam domino servi competituram q. quidem expresse negat Ctus, q. evidenter aparet actionem leg aquiliae
domino minime competere. Que quidem dificultas adeo gravis interpretibus visa est, ut in varias incogitant solutiones Accurs.
in d. l. et eleganter § item si servum existimat ideo actionem leg aquiliae legatario n. competere q. tantum fictione iuris
et veritate servus effectus fuit legatarii q. ad inducendam actionem leg aquiliae ca ipsum heredem n. sufficit, que doctrina
minime substineri pot. eo q. fictio idem operat in casu ficto, ac verum in casu vero ut probant vulgaria iura in l. filio quem
pater 23 ff. de lib. et posth. et lex si is qui pro emptore ff. de usucap. tenent omnes repetentes ibidem, et sicut fictio hec
prodest legatario ad omnes comoditates servi legati, ita et similiter valet ad actiones contra ipsum inducendas l. a Titio
[illegible] ff. de furtis. Quare hac doctrina omissa nonnulli ex antiquioribus existimarunt Cti responsum in d. § item si servum in
terpretandum esse de legato damnationis, q. quidem recta via a morte testatoris n. transit in legatarium l. huiusmodi
[illegible] § si pluribus ff. de leg. 1 Caius lib. 2 instit. tit. § ideoque leg aquiliae actio n. potuit legatario competere cum eo tempore quo ser
vus fuit occisus n. legatarii nulla fictione interveniente sed potius heredis servus legatus esset, que quidem interpretatio
tanquam divinatoria omnino reiicienda est cum ex verbis Cti minime possit deprehendi. his et aliis omissis sequenda
est doctrina Antonii Fabri in Rali. ad tex in l. et eleganter 7 § item si servum qui quidem docet dominium rei legate transi
re recta via a testatore in legatarium sola fictione iuris et potestate, cui quidem n. aliter locus esse pot. quam si duobus tem
poribus extremis res legata in rerum sit natura et mortis testatoris tempore, et tempore aditionis hereditatis nec alio
modo pot. fictio locum habere, q. cum in proposita specie servus interemptus esset ante aditam hereditatem, q. quidem tempus
extremum est fictionis inducende nihil mirum si Ctus afirmet actionem leg aquiliae legatario n. competere q. servo de
functo ante aditam hereditatem servus nunquam fuit ipsius effectus, et ideo leg aquiliae actio locum habere n. potuit, licet
ad consequendam estimationem ipsius servi actio ex testo legatario superest, ut Ctus fatetur in d. § item si servum in fine —
Deinde infero interpretationem ad tex in l. qui ita 66 § si damnum ff. ad SCtum trebel. quo loci proponit Paulus Titium heredem
fuisse institutum et rogatum de restituenda hereditate in qua servus erat hereditarius cui damnum illatum fuerat ab aliquo
quesitum est a Cto an actio leg aquiliae ad fideicomisarium transeat, et dicendum videbat in fideicomisarium transferendam esse
supra dictam actionem leg aquiliae eo q. ipse dominus est omnium bonorum ex voluntate defuncti in quem facta restitutione
omnes actiones tam active quam passive transferunt l. facta 63 l. si heres 68 ff. ad trebel. quibus tamen n. refragantibus
respondet Paulus actionem leg aquiliae in fideicomisarium n. transire falso q. afirmat Ulpius in nostro tex leg aquiliae actio
nem tantum domino competere cum fideicomisarius sit dominus et hanc actionem minime habet, in qua quidem dificultate

Enodanda plura comminiscunt interpretes ut constat ex traditis ab Osvaldo lib 7 coment donelli cap 26 in lit. itaque
dic § si damnum existimat q. licet heres non teneat restituere actionem, nec restricta hereditate ipsa transeat, tamen coguntur
erit ipse heres, ut eam cedat legatario pro qua doctrina adducit tex in l. 3 heres 73 ff ad trebellianum ubi heres qui aliquas
actiones ocasione ipsius hereditatis et patrimonii defuncti lucrat ipsas fidei comissario cedere cogendus erit. sed hec doctrina
minime convenit decisioni I Cti pauli cum non exprimat causam ob quam hec actio leg aquiliæ ipsi heredi adquirat, nec
in fidei comissarium transferat, nec quidquam iuvat cuiusvis doctrinam utcumque responsum in d l. 3 heres ff ad trebell.
q. ibi agit de actionibus adquisitis eventu et ocasione bonorum defuncti, cum sit actio pignoratitia ex credita pecu
nia a testatore in cuius causa pignus acceperat heres quo casu nemo dubitavit actionem cedendam esse cum in bonis
ipsius met testatoris fuerit adquisita. Quare Claudius Crystelus lib 4 de fidei. cap 6. ideo existimat non esse resti
tuendam actionem leg aquiliæ fidei comissario quia hec actio potius penalis quam rei persequtoria est unde ex bonis tes
tatoris non proficiscit, et ideo necessario remanere debet apud ipsum heredem licet cum illa limitatione supra dictam
doctrinam intelligat q. heres non teneat actionem in totum prestare, sed tantum in id q. rei persequtionem continent
ceterum si quid pene nomine fuerit lucratus apud ipsum heredem manebit cum hec actio non mere penalis sit sed mixta
ut constat ex § in auten bonorum raptorum eq instit. de actio et utriusque naturam sortiat et persequtoriæ et mixta.
Sed hec Claudii Crysteli senta omnino respuenda venit, eo q. convenit rationi qua consultus nitit ad denegandam actionem
legis aquiliæ in fidei comissarium, ideo enim afirmat non potuisse transire hanc actionem q. ex rebus defuncti non proficiscit non ex eo q. sit pe
nalis, vel persecutoria; quare his et aliis omissis sequenda est doctrina donelli lib 7. coment. cap 25. in fine qui quidem docet ideo non
fuisse translatam actionem legis aquiliæ in fidei comissarium, q. servus damnum passus est post aditionem hereditatis quo tempore cum
heres fuisset effectus omnium rerum Dns post aditionem arg. tex. in l. cum heres 23 ff de adq. vel omit. heredit. consequenter actio legis aquiliæ que tunc tem
poris fuit orta, ipsi tanquam vero Dno debuit competere. q. quidem insinuasse videt consultus in illis verbis, hee enim actiones tran
seunt, que ex bonis defuncti pendent quasi expertius dixisset hanc actionem non proficisci ex bonis defuncti, cum Dnus fuerit dam
eo tempore, quoniam ipse heres hereditariarum rerum Dns erat, alioquin si ante hereditatis aditionem servo fuisset damnum illatum
hereditati adquireret, et postea tanquam ex bonis defuncti profecta necessario in heredem fidei comissarium transferret, quo doctri
na intelligendus est tex. alio quin dificilimus, et ex diametro oppositus d § si damnum in l. liber homo § si servus hereditarius
ad l. aquiliam; sed instauit, quis non subtilit. dicens ex eo d. tex. suaderi damnum fuisse illatum servo antequam hereditas adiretur, alio
quin enim ipse servus hereditarius non apelaret, qui nomen clatura tantum convenit servo qui in hereditate iacente re
perit arg. tex. in l. servus hereditarius 15. et in l. si servus hereditarius 25. ff de stipulatione servorum l. nec minus 31. ff de
hered. inst. sed huius dificultatis facilis est responsio, nam et si comunit. servus hereditarius apellet is qui in hereditate ia
cente adest, aliquando tamen, et servus hereditarius similit. appellat is qui iam est efectus per aditionem heredis habito respec
tu non ad id q. est, sed ad illud q. antea fuerat, nec quid mirum, nam est hereditas, que iam per aditionem effecta est patrimonium
heredis, adhuc hereditatis nomen retinet habito respectu ad id q. antea fuerat, non ad id q. nunc est quemadmodum intelli
gendus est tex. dificilimus in l. quesitum 91. ff de leg. 1. ubi plura Cuiatius lib 36 digestorum Juliani.

Interpretandus est tex in
l. si a Dno 36. § si possesor ff de petitione hereditatis servus fuit occissus, et heredi tante aditionem actio legis aquiliæ competit q.
non competit Dno hec actio respondet ex l. ob id 43. ff ad l. Aquiliam. = Interpretandus est tex in l. liber homo § si servus lega
tus ult. ff h. tt. ubi servus fuit Titio legatus, et is occissus fuit querit consultus cui competat actio legis aquiliæ, et respondet
legatario competituram si non post mortem, legatum agnovit q. quidem gravissima dificultate implicat, nam si actio legis aquiliæ
Dno competit cur hic legatario non competit cum a morte testatoris fuit effectus Dns servi legati; nec interest q.
~~[illegible]~~ agnoverit legatum servi postea quam fuit occissus, cum semel iam actio quesita per servi mortem extingui non potuit
que dificultas adeo insuperanilis fuit vissa Donello in d ment. ad tit. cod. ad l. aquiliam in opere bus post hu. ut afirmaverit
it tex. esse mendossum et legendum loco illorum verborum si non post mortem, si modo post mortem que doctrina reiicien
da venit nam preterquam q. q. emendationis vitio laborat, impossibile est, q. agnoscat legatum hominis mortui quandiu
dubitest cum Ant. fabro in rationali ad eum d. tex. = neque obstat l. Titio et Seio 34. ubi agnitum hominis mortui q. ibi duobus
coniunctis fuit legatus, et altero repudiante, unus retro fingit Dns cum in solidum cui fuit que leget.

finis.

= PARAFRASTICA EXPOSTO =

= (nostre legis ut pomum 8 ff de Servitutibus.) =

Elegans ac subtilissima in materia servitutum quaestio in interpretanda le. offert deducenda ex n 2
text. in nostra le. ut pomum 8 ff de servitutibus quam ex professo Bartolus Paulus de Castro et omnes
antiquiores in presenti Duarenus in Comment. ad rub. text. in nostra le. ut pomum Antonius fa
ber ibidem Mola in emporio tit. de servitutib. in premissis ex nu 75 Eginarius Barro in dicta
le. pomum Longobardus in le imperium nu 222 ff de iurisdictio. omnium iudicum Conanus lib 4 Co
ment cap 10 Cujatius lib 24 Observat cap 22 Donelus lib 11 Comment cap 1 ubi Osualdus qui alios
refert Ludovicus Vitalis lib 2 lectionum cap 2 nu 13 illud equidem a paulo dubitatur an ser
vitus imponi possit ut liceat vicino pomum ex arbore vicini decerpere, aut in alio fundo spa
ciari, vel in eo cenare et Respondet Ius in omnibus his speciebus servitutem imponi minime
posse, quidem Responsum est plerumque recipiat rationibus dubitandi Dominus impugnatur
Prima quidem difficile videtur ex eo quod illud proprium servitu
tis est ut fundus serviens fiat deterior Dominus vero pretiosior, ut ex diffinitione servitutis relata a Bar
tolo in tit. de servitutibus, et ab omnibus antiquioribus ind. ff eodem aperte deducit, que nihil aliud
est quam ius quoddam predio inherens ipsius dominantis utilitatem respiciens et alterius servitutis ius diminuens
et exprimens hoc enim deducit ex l. de pupillo 5 § et belle ibi postquam ius suum diminuit alterius auxit
deducit
hoc et postquam servitutem cedibus suis imposuit ff de novi operis nunciatione; hec quae omnia in exem
plo proposito a Paulo hic concurrunt, ac perconsequens asserendum est recte supradictis modis posse cons
titui servitutes, nam his qui ius habet pomum decerpendi ex alieno fundo eum deteriorem facit, cum
affectus sit hoc onere, et similiter proprium predium pretiosum constituit, et hoc quidem constituendum est in
duobus exemplis et spaciandi in fundo alieno, et in eodem cenandi, deinde crescit hec dubitandi ratio
ex eo quod voluptatis tantum causa, servitus constitui potest, l. hoc iure 3. in princ. ff de aqua quotidiana
et estiva, l. competit 26. vers. sed etsi amenitas, ff quod vi aut clam, ex quibus iuribus deducitur servi
tutem constitui posse tantum amenitatis, et voluptatis causa, quod similiter dicendum est in omnibus his
speciebus a Paulo propositis recte servitutem constitui potuisse eum ex iure percipiendi fructum ex arbo
re vicini, et potestate cenandi, aut spaciandi in alieno predio adminus voluptas, et amenitas requiratur
Sed his rationibus n 3
non refragantibus defendendum est responsum Pauli in cuius quidem genuina decidendi ratione plura doc
tores comminiscunt, ut constat ex Bartolo Paulo de Castro imo Donel. lib 11 Comment. cap 1. ubi Osualdus
qui plures refert Eginarius Baro is motus dubitandi rationibus supra propositis existimavit in omnibus
exemplis relatis a Paulo servitutem realem recte constitui posse; neque obstare hanc decisionem affirmat, ex
quo probat non esse constitutam realem servitutem, quia id ea ratione procedere docet quod fundus ex quo servitus
permittebat erat alienus, neque in diminucio cuiuscumque ex bonitoribus residebat, pro qua quidem doctrina ex
pendit verba illa nostre legis ut pomum 8. in alieno possimus; quasi dixisset ideo in his speciebus
servitutem constitui non potuisse, quia ex fundo alieno servitus permittebat qui quidem non erat illius, qui servi
tutem permittebat, quam quidem interpretationem reprehendunt Mola in emporio tit. de servitutibus in premi
ssis n.o 76 Osualdus d. lib 1 Coment. Donel. cap 1. ex eo quod si servitus esset nulla quod constituerent in alieno
predio frustra I. S. suam decisionem ad predicta exempla restrinxissent, cum simpliciter et indistincte ea servitus

non potuisse locum habere cum prediu ex quo constituenda erat, esset alienum; Deinde improbanda venit hec interpretatio, quia licet Servitus non possit constitui realis nisi habente predium, ab habente etiam, ut constat ex l. quoties 15. ff. hoc tit. l. via 23. § si fundum ff. de servitutibus rusticorum prediorum l. 2. ff. communia prediorum, § ideo autem 3. inst. hoc tit. tamen a beo qui predium non habet recte permitti potest. tum differentia sit inter constitutionem Servitutis, et eiusdem permissionem. Constituta quippe necessario duo predia exigit, et dominans, et serviens, nam cum sit servitus ius predio inherens sine predio cui adhereat constitui nequit, permitti vero recte potest servitus a beo qui predium non habet, quo casu ad interesse obligabit; et evictionis nomine tenet, l. si servitus 23. § final. ff. de servitutibus urbanorum prediorum, l. si a beo 10 de servitut. rusticorum, l. existimo 98. ff. de V. O. l. fundum 46. § 1. ff. de eviction. ex quibus constat nihil interesse, quod in alieno predio servitus permittat, quia licet eiusdem constitutio non potuisset effectum sortiri, permissio tamen recte valeret, et permissor nomine evictionis recte obligaret.

quare hac doc

n. 4 trina reiecta Don. cap. 1. lib. 11. comment. existimavit in speciebus propositis a Paulo in nra l. ut permittam non potuisse constitui servitutem realem, eo quod prediorum nulla mentio fit sed constitutam fuisse servitutem personalem, que doctrina reprobatur ab Osvaldo ibidem. Cujacio lib. 24. obs. cap. 22. cum servitutes personales tantum sint tres determinate, nimirum usus fructus, usus, et habitatio, et nulli ex illis exemplis a Paulo propositis conveniant. = ideoque his, et aliis omissis sequenda est doctrina acutissimo et omnium antiquiorum, qui docent neque servitutem realem, neque personalem fuisse constitutam in omnibus cassibus a Paulo propositis, sed tamen ius quoddam personale, quam quidem doctrinam tuent. Conanus lib. 4. Coment. cap. 10. ex n.° 1. Morla ubi supra. Cujacius lib. 24. obser. cap. 22. Corrasius in nra l. 8. n.° 9. et seqq., Osvaldus d. lib. 11. comment. cap. 1. que quidem doctrina pot expendi ex. in l. Lucius Titius 37. ff. de servitutibus rusticorum prediorum ubi docet JS. Titio fuisse concessum digitum aque, a Sempronio quesitum fuit, an servitus esset realis vel personalis, et respondet JS. usum aque minime ad heredes transire, quia neque servitus realis constituit, neque personalis sed tantum ius quoddam personale quod morte utentis extinguitur. similiter pro hac doctrina adest elegans tex. in l. pat. 6. de servitute legata, qui loco refert JS. patrem filie sue domum legasse; similiter et per alias domos hereditarias transeundi ei idem filie concessisse; dubitatum fuit an in proposita specie ius illud transeundi per hereditarias domos possit pervenire ad heredem filie et respondet Pap. minime predictum ius potuisse ad heredem transire; sed tantum fuit personalissimum respectu filie unde eius morte extingui necessario asserendum; neque affectu filie datum est ut Pap. affirmat hoc et ad ceteros eius heredes transire videt; docet eleganter Cujac. in commentariis ad tit. de servitute legata, in d. l. pat. et lib. 7. responsionum Pap. ibidem; conducunt ad idem propositum tex. in l. mela 14. § quidam 3. in fine ff. de alimentis, et cibariis legatis, l. pecoris 4. in fine ff. de servit. rusticorum prediorum, ex quibus deducit quod si in concessione alicuius iuris persona fuerit demonstrata, minime constituit aliquam servitutem; sed tantum ius personalissimum, quod morte eius cui concessum est extinguit.

ex quibus venit interpretandus tex.

n. 5 in l. cum servus 39. § si quis alieni ff. de leg. 1. ubi proponit JS. legatum relictum fuisse Titio, ut lapides potuisset cedere ex testatoris predio, quesitum fuit an legatum ad heredes translatum esset, et respondet JS. minime hoc legatum ad heredes potuisse transferri, cuius quidem rationis ea ratio commendanda est nam cum illud legatum non potuisset inducere aliquam servitutem, sed tantum ius personale necessario

le

secundum iuris cognita principia asserendum est mortem eius cui ius cedendi lapides concessum est legatum fuisse extinctum, nec potuisse ad heredes transferri, et hoc idem asserendum est in permissione cedendi lapidis inter vivos concessa, quia ea cessio tantum iuri personale constituat non vero aliquam servitutem demonstret, quo modo intelligendus est tex. in l. quis saxum ff. de donat. de cuius conciliatione cum l. si cum mihi 34 ff. de dolo loquuti sunt antonius faber in rati ad dictam l. si cum mihi valentia qui plures refert illustrium iuris tomo 3 tractatu de adq. hered. cap. 4 deinde ex hac eadem doctrina lucem accipit difficilis in l. Gaius seius 12 ff. de annuis leg. ibi proponit paulus mevius et ei fuisse legata predia aliqua Pontiana nomine, deindeque ex eisdem prediis aliquam quantitatem harundinis et fatiis forte ad vineta sublitienda annua legata fuisse prediis luculianis quesitum fuit an servitus cedendi arundinis fuisset relicta et an realis vel personalis inducatur et respondet cum servitutem constitutam non videri neque in personam neque in rem, nec quid mirum, nam cum in specie proposita persona cui legatum fuerat relictum esset demonstrata legatum personale inducit neque ex eo quod predia fuerunt designata aliqua servitus potuit constitui cum illud ius esset personale, quod morte illius, qui fuit concessum necessario erit extinctum docet longobardus in dicta l. in imperiali num. 237 ff. de iuridic. morla in emporio iuris tit. de servit. in premiis ex nu. 77 | Donelus lib. 9 coment. cap. 22 | nu. 6.

Quibus quidem ita cognitis instavit aliquis superfluam fuisse disputationem Iuris Pauli in nostra specie quia sive sit servitus realis sive personalis, aut aliud ius personale ut diximus semper equidem et indistincte is qui promisit obligatus manet, ac per consequens licebit ei cui ius illud constitutum fuit in alieno fundo spaciari, aut cenare aut pomum ex arbore vicini decerpere, cui quidem difficultati facillime satisfaciendum erit ex his que tradit bartolus hic que sequtus est morla ubi supra qui quidem docet plurimum interesse an in supra dictis speciebus a paulo propositis servitus aliqua inducatur an vero ius tantum personale fuerit constitutum nam in primo casu asserendum est actionem confessoriam competere in 2° autem eum qui promisit esse conveniendum actione personali, ex quibus ita constat ius illud spaciandi, et cenandi vel decerpendi pomum ex arbore alterius non actione confessoria que pro vindicandis servitutibus competit, sed potius actione personali orta ex obligatione consequendum esse et ideo non esse conveniendum eum qui fundum possidet sed potius promissorem qui ea iura concessit dicta l. cum servus 39 § si quid dic. l. Gaius seius cum supra relatis = cui quidem doctrine non leve difficultatem incutere videtur difficile iurisconsulti responsum relatum in l. nihil proponi 120 ff. de leg. 1° ex quo deducitur personalem actionem contra tertium possessorem transire proponit cum sportulas quasdam vulgo Dones ex aliquo fundo vivendas relictas fuisse a testatore quesitum est a ceo an heres eum fundum poterit alienare, et respondet cum recte predium distrahi posse salva tamen causa legati quod constat evidenter tertium possessorem nimirum eum in quem fundus fuerit alienatus actione personali conveniendum esse nam illud persi ferunt verba illa salva causa tamen legati arguto tex. in l. si convenerit 18 § si fundus ff. de pig. actio. l. via 23 § si fundus ff. de servitut. rus. pred. l. alienatio 67 ff. de contrah. emp. quod idem consistiendum erit in dicta l. ut pomum si forte fundus fuerit alienatus quod ipsius possessor tum vero is qui iura promisit conveniendus erit actione personali cum non sit inconveniens ut contra tertium possessorem personalis actio exerceatur crescit quam plurimum hec difficultas ex tex in l. 24 ff. de alim. et cibar. leg. ubi alimenta fuerunt relicta libertis ex prediis testatoris et respondet cum illud onus ad successores prediorum transire in tantum quod etsi plures successerit idem ius constituat a pretore quod per actionem personalem contra tertium possessorem recte exercendam.

Quia quidem difficultas etsi gravis visa fuerit non nullis est existimaverint personalem actionem contra tertium possessorem exercendam esse ut constat ex traditis a heugarantio diambro 43 parte nu. 164 Gigante de pensionibus quest. 91 ex nu. 7 verius tamen est actionem personalem contra tertium possessorem exercendam esse ideo in dicta l. ut pomum actionem personalem esse proponendam contra eum qui ea iura spaciandi vel cenandi proponeret vibero

Ca alium quemlibet possessorem ut voluerunt bartolus et paulus Castrensis hic post glossam ibidem neque obstat tex in dic. l. nihil proponi 120 ff de leg. 1° quia illa verba salva tamen causa legati Referenda sunt ad heredem qui quidem personali tamen obligatione ex testo nata obstrictus erat ad prestationem alimentorum etiam si predia fuerint, neque etiam obstavit tex in l. 12 ff de alim. et cibariis q. intelligendus est eo casu q. filius omnia bona universaliter occupavit, in qua quidem specie adstrictus erit Respondere omnibus creditoribus eo q. cum sua causa bona capisse videtur, unde non mirum etsi alimenta solvere cogatur aliud enim esset in casu nostro si tantum predium ex quo alimenta solvenda erant occupasset aliis bonis Relictis apud heredem, nam equidem actione personali ex testo adstrictus esset heres ad prestationem alimentorum et filius immunis esset etiam si predium haberet, cum actio personalis ca alium tertium possessorem non possit exerceri dic. l. nihil proponi

n. 11 8

Ex qua quidem doctrina venit elucidandum dificile illud Responsum in l. ult. § ult. ff de contrah. emptione ubi proponit cum lutium titium promisisse de fundo suo certa milia modiorum frumenti annua prestanda pradiis Gaii seii postea q. fundum illum vendidit Sempronio quesitum est a Cto, an Sempronius emptor huius fundi adstrictus sit ad prestationem frumenti et Respondet minime cogendum esse cum tantum titius promissor actione personali sit obnoxius, nec ea ca fundi successorem exerceri poterit, q. in proposita specie non fuit constituta servitus in fundo precipue cum prestatio illa frumenti non Recipiat utilitatem fundi, sed potius comoditatem ipsius domini sequunt. Jason in dic. l. § eque si agat nu. 23 instit. de actio. Alexander consilio 33 nu. 23 volum. 5 Pinelus in l. 2 cod. de Rescind. vend. 3 parte cap. 1 nu. 29 = cui quidem doctrine non obstavit tex in l. si ita certum § ff de vino tritico et oleo leg. iuncta l. venditor 39 § verisimile ff de contrah. emptione ex quibus deducitur q. si certus numerus amphorarum vini q. ex aliquo predio nasceret fuisset legatus alicui et postea minus natum esset, amphore non debent supleri ex alio predio testatoris cum in his tantum que nate fuerint consistat legatum, manifeste depromitur onus illud tribuendarum amphorarum Reale esse non personale predio iniunctum fuisse, ita quippe ad quemlibet fundi possessorem necessario transferat, ideoque affirmandum erit in dic. l. final. § fin de contrah. emptione onus illud non personale sed Reale fuisse obindeque transferendum ad fundi successore, sed hec dificultas facillime diluit ex his que tradunt bartolus paulus castrensis in dic. l. fin § fin. Gigans de pensio. quest. 52 qui quidem docent dupliciter posse designari predium ex quo certe sint amphore solvende, aut aliquo modi frumenti aut enim taxationis causa demonstratum est predium quo casu non aliter amphore prestabuntur quam si nascant ex illo predio unde si minores percipiant in his tantum consistit legatum cum voluntas testatoris taxativa tantum ad fructus ex predio demonstrato Regulariter, et hoc Respectu onus Reale censetur quo modo intelligendus est tex in dic. l. cum certus § de tritico vino etc. secundo enim casu designat predium non mirum q. tantum demonstrationis causa fundus ex quo aliquid solvendum sit demonstratus sit a testatore ut ex eo faciliter Relicti legati fiat solutio, quo casu etiam si minus percipiat ex patrimonio testatoris solvendum erit cum onus non Reale Restrictum ad predium sed potius personale adaptatum, at integrum testatoris patrimonium censeat ideoque successor predii immunis erit cum tantum heres actione personali ex testo obligat quo modo intelligendus est tex in l. fin § fin ff de contrah. emptio. docent bartolus et paulus de castro in dic. l. fin et in dic. l. cum certum ff de vino et tritico Gigans et Morla ubi supra.

Quibus quidem ita constitutis ut finem huic Responso imponamus non obstant ea que supra pro Ratione dubitandi premisimus nam prima Ratio quatenus diximus servitutem constituisse posse quoties fundus dominans sit pretiosior et serviens deterior q. etiam in exemplis propositis a paulo verificat nam Respondendum erit cum Antonio fabro in Relat. ad nostrum tex Morla ubi supra quia licet hec iura pomum decerpendi, et cenandi et spaciandi in alieno fundo id ipsum deterius quodammodo constituat nimirum ad alterius predii utilitatem conducunt, cum tantum comodum et voluptatem persone Respiciant, ideoque minime servitus Realis constituit arguto tex in l. pecorum 4 in fine l. lucius 37 cum aliis ff de servitutibus Rusticorum pred. l. nulla 19 § ult. ff de alim. et cibariis l. pater penult. ff de servit. leg. et q. magis est etiam si fundum, in quo hec iura prestanda sunt ipsum minus utile constituant ea tamen non sunt ipsi predio adherentia arguto tex in l. q. aliud 186 ff de V.O. ideoque servitutes non erunt q. quamvis necessario iura prestanda sunt non tamen prestant actionem confessoriam tanquam servitutes l. cum aliis ff si servitus vindicet. § eque si agat instit. de actio. sed potius consequi debent actione personali ex promissione orta cum persona tantum promissoris non fundus sit obligatus dic. l. ult. § ult. ff de contrah. empt. = Deinde non obstant iura proposita in l. 3 in princip. de aqua quotidiana l. competit 16 vers. sed si amenitas ff q. vi aut clam quibus quidem Recte satis fecit Accursius imo quem sequunt omnes antiquiores et Neotherici ut constat ex traditis a Conano lib. 4 coment. cap. 10 ex nu. 10 Antonius faber hic Oualdus lib. 1 coment. Donel cap. 10 qui omnes ea iura interpretant, q. alicui predio vicino servitus constituit, etiam si amenitatis tantum causa constituat, ceterum si non sit predium cui hec iura constituant necessario asserendum erit servitutem non esse constitutam ut evenit in exemplis propositis a paulo ibi enim non erat predium vicinum cui hec iura constituerent ob ideoque servitutis Realis naturam sortiunt cum servitus sine predio constitui nequeat dic. l. 1 § comunia prediorum cum supra Relatis nec etiam personalis erit eo q. nec ususfructus, nec usus aut habitatio sit sed dumtaxat ius quodam personale ex promissione Resultans docent Accursius bartolus et omnes interpretes supra Relati. (finis)

DD xxxD

Ad leg in rem 23 § loca ff de Rei vindic.

loca sacra sive Religiosa quasi nostra in rem actione peti non possunt ut inquit Paulus lib 21 ad edictum relatus in l. in rem 23 § loca ff de Rei vindic cuius quidem Responsi verba etsi brevi verborum cortice involuta latissimam tamen materiam et tractationem de Rebus sacris et Religiosis nostro comertio exemptis comprehendunt quam quidem libentissime sorte oferente interpretandam suscepi nam ut socrates dicebat illud arduum tractatu quod a pluribus est susceptum non insicior tamen ab omnibus interpretibus longissimis comentariis presentem tractatum fuisse illustratum, audiatis quod pregor nobilissimi Auditores fortasis iura non vulgaria scrutavimur, igitur ut ad rem iam propius accedamus illud ab omnibus communiter ex nostro tex deducitur Axioma, ut Res sacra aut Religiosa quasi nostra actione in rem proposita peti non potest, quod communiter ex plurimis illorum locis probatur primo ex tex in l. 1a § divini l. in tantum 6 § sacre l. sacra 9 ff de Rerum divisione l. inter stipulantem 83 § sacram l. liber homo 103 ff de V.O. l. et liberi 4 l. sed celsus 6 l. qui oficiis 62 § qui nesciens de contrah emptio l. cum servus 39 § constat ff de legi 1 l. nova 8 § si locus l. cum loca 36 de Relig et sump. fun l. longa 4 l. si in eo § ff de mortuo inferendo ex iure nostro Regio illustrant lex 22 cum sequent [illegible] tit 11 part 3 Referunt plura et suis coment, plura persequuntur ultra omnes ordinarios Repetentes in nostra leg et in l. inter stipulantem § sacram ff de V.O. fulgosius et gotofredus in dic l. qui oficiis 62 § qui nesciens ff de contrah emptio Donel lib 8 coment cap 11 et in coment ad tit de V.O. in dic l. inter stipulantem § sacram Cujatius in coment ad tit de servitutibus in l. servitutes 14 § publico loco et in coment ad tit de V.O. in dic § sacram et in l. multum interest 34 ff eodem tit de Rei vindic conanus lib 6 coment cap 4 num 6 Dns gregorius 3 parte sintag cap 1 num 5 Roverus lib 1 sentarum cap 23 Duarenus in paraphrastica ad tit de Rerum divisione Vesembequius in paratildis ad eundem tit, Medinus de casibus fortuitis 2a parte quest. 11 Gregorius lopez in dic l. 22 tit 11 parte 3 cum aliis infra referendis

Sed licet hoc nostrum Axioma tot illorum Oraculis totque interpretum authoritatibus in tuto quodammodo esse videatur plura tamen obstant que id destruere ac omnino perturbare intenduntur et inprimis quatenus cum ultro paulo supra afirmatum est Rem sacram quasi nostram in rem actione peti non posse quam plurimum obstare videtur tex in l. eque Religiosis 43 ff de Rei vindicatione, supposito pro eiusdem inductione quod idem ius quod in Reb sacris constituitur idem etiam observandum est in Reb Religiosis, unde sicut Res sacra peti non potest actione in Rem quasi nostra ita nec Religiosa cum quidem contrarium docet cuius in dic l. eque Religiosis quo loci proponit ea que Religiosis locis iunguntur Religiosa etiam censeri, unde dubitat cuius quid dicendum erit si forte lapides omnino separati sint et disiuncti a monumento non ne habebat dominus pro his vindicandis actionem in Rem et Respondet quod licet actio in Rem minime pro lapidibus vindicandis posit exerceri tamen ad Recuperandos lapides a monumento distractos et separatos actio in factum a pretore eidem domino concedit, constat quod pro vindicanda Re Religiosa quasi nostra actionem in factum exerceri, eandem quod equidem necesario fatendum est competituram quando Res sacra quasi nostra vindicatur cum nullum discrimen inter has duas constituatur ea omnia que paulus Refert in nostro § Neque dificultatem efugit qui dixerit cum Antonio fabro libro 2 coniect cap 11 ludovico vitali lib 1 variarum lect cap 2 discrimen constituendum esse inter actionem directam aut utilem concessam a pretore, ita quidem ut noster tex intelligatur de directa actione tex vero in dic l. eque Religiosis debet interpretari de utili a pretore concessa, verius equidem est nec directam nec utilem pro vindicanda Re sacra quasi nostra minime exercendam cum utraque actio eundem efectum sortiatur tex elegans in l. actio 47 ff de negot gestis docent et plura congerunt ad propositum morla in emporio iuris 1a parte tit de servit quest 2 felicianus de solis in tractat de censibus in proemio num 14 Ivanes de el castillo de usufructu 1a parte cap 7 iam quod ex supra dictis manifeste probatur pro obtinenda Re sacra et utilem et directam actionem competituram contra quos Paulus afirmat in nostro § loco.

Ulterius crescit quam plurimum dificultas ex tex in l. sancimus nemini 17 cod de sacrosanctis eclesiis ubi ad vindicandas Res sacras ut vasa vestes et alia quam plurima non tantum actio utilis verum et directa conceditur falso quod et adversus iuris principia docet Paulus loca sacra non esse vindicanda actione in Rem posita

denique augmentum recipit supra dicta difficultas ex difficili Illmi Epi responso li. 1 § nunciamus ff de novi operis
nuntiatione, quo loci docemur nuntiationem novi operis cuicumque competere si in loco sacro aliquod edificium fit
et tamen explorattissimi iuris et novi operis nuntiationem interponendam esse nostri iuris conservandi gratia aut
damni depellendi, si ergo nuntiatio novi operis competit pro removendo damno illato in re sacra multo melius et vin
dicatio debet competere pro vindicanda ipsa re sacra, ea quae proposita sunt a paulo in nostro § loca docent Cuja
cius lib 48 pauli ad edictum in l. n. solum § ff de novi operis nuntia. Emundus Merill. lib 2 obser. cap 20 Andreas Gaill lib 1 obser cap 16.

Sed hiis et aliis minime refragantibus verissimum est nostri Illmi Pauli oraculum et tam
quam iuri et rationi consonum omnino deservandum, nihil quoniam intererit nosse eius circa res sacras constitutum, si ipsemet res
quarum causa constitutum est ignorent, igitur ut altiori stilo nostrum institutum perficiat et rerum sacrarum a primordiis nas
centis verbis origo elucescat, praelibare duxi res sacras, nimirum excelentes et ab humano commertio exemptas hoc
enim per se fert verbum sacer ut constat ex divo Isidero, Brisonio Calepino et aliis qui de verbis iuris scripsere
eas esse quae cultui divino mancipatae destinataeque sunt, ita ut ad alios usus humanos transferri nequeant
licet equidem Etnici antiqui tot erroribus ac diabolicis superstitionibus imbuti, verum deum omnino igno
rarunt, non tamen alicuius dei notitia eosdem subterfugiat, cum haec a natura proficiscat, quae deum colendum
prae omnibus creaturis dictaverit teste pomponio in l. veluti 2 ibi veluti erga deum religio ff de iustitia et iure
et ut eleganter Cicero lib 1 de legibus relatus a petro fabro lib 2 semestrium cap 2 in illis verbis nulla gens
est tam ferrea quae non etsi ignoret qualem deum habere debeant, tamen habendum sciat, enim vero circa
deos a Romanis cognitos et veneratos, plurima solemnia variique et extraordinarii ritus observabant
de quibus satis luculenter et dilucide plura referunt Brisonius lib 2 formularum cap 15 et sequent.
et lib singulari de ritu nuptiarum cap 43 § Macrobius lib 1 saturnali cap 10 Revardus lib 3 veros. cap 12 Petrus Gre
gorius lib 12 de repub cap 4 Duarenus lib 1 de sacrosanctis eclesiis meminit cum pluribus congestis ab
Osualdo lib 2 cap 6 lit A cum sequentibus.

Secundo notandum est inter ceremonias variosque ritus a Romanis inventos ut diis cultus et obsequium
reverenter persolveret morem consecrandi introductum fuisse, cuique praecipuum locum obtinuisse in eo devotionis genere
et aedes alioquin profanae diis consecratae et emancipatae iam templa sacra efficiebant commertioque humano exempta
soli deo illesa, atque ab omni iniuria humana vindicata serviebant, et ab antiquis ideo templa celi vocabant
ut constat ex Lucretio lib 1 ubi nec celi lucida templa quod quidem non solum in templis ut pote deorum habitaculis
verum et in omnibus reb. ad cultum divinum recte peragendis expectantibus vigebat, nimirum in donariis qualia sunt
vasa vestes et calices et si quae sunt alia de quibus Caius in l. in tantum 6 § sacrae ff de rerum divi. § sacrae instit eod
ritus autem consecrandi refert Macrobius lib 3 saturnali cap 6 Brisonius dicto lib 1 de formulis pag 36 nam ponti
fex velato capite, et accenso lumine, quaedam verba seu potius carmina aperta voce proferens locum quem
libat rem sacrabat, presente populo et aliquo magistratu huic actui authoritatem prestante ibi quae publice
sunt dedicatae.

Sed antequam ad alia progrediamur grandis se se offert difficultas circa morem propositum consecrandi deducta ex l. sacra
§ 1 ex qua docemur locum sacrum fieri quod princeps eum dedicaverit vel dedicandi dedit facultatem quod aperte videtur insinua
re Episcopus non pontificem, sed potius principem locum sacrum efficere posse quae difficultas adeo gravis visa est interpretibus ut
omnes coegerit in varias abire solutiones, Accursius in dic. l. sacra secutus est Bartulo fulgosio et omnibus anti
quis docet ideo Principis potestatem necessariam esse quod in dic. § 1 agit de consecrando loco publico qui non aliter potest cultui
divino mancipari quam si principis iussus accedat, cum omnia loca publica et quae ad civitatem Romanam
expectabant tantum principis administrationi subiiciant l. 2 § si quis a principe ff ne quid in loco publico l. qua
vis 50 de adq. rerum dom. cum lex regia quae de eius imperio lata est populus omne imperium et potestatem transtulerit
l. 1 ff de constit principum § sed quod principi instit de iure naturali non est mirum si in consecrando loco publico principis
authoritas sit necessaria.

Sed nec doctrina Bartoli et aliorum antiquorum etsi verissima sit et possit adaptari dic. § 1 quatenus Episcopus docet
in consecrando loco publico principis authoritatem intervenire, non tamen convenit cuiusdam Ep. responso dum
affirmat ipsum

ipsum principem consecrare posse, cum consecrandi potestas et macrobio brisonio et alij supra relatis tantum penes pontificem resideat. Quare Antonius Richardus in dic § sacre instit de rerum divissione supra dicta dificultate oppressus existimavit principem recte dedicare potuisse ita ut inter dedicationem et consecrationem, discrimen constituat, nam dedicatio pertineat ad principem, consecratio vero ad pontificem, sed hec doctrina nullo veritatis fulcro sustinetur cum apud antiquos interpretes nulla differentia inveniat inter dedicationem et consecrationem utroque hic et alijs omissis pro huius dificultatis vera enodatione, ex literarum Aurearum interpretibus illud notatu dignissimum est Numam pompilium secundum Romanorum Regem ita cerimonijs et cultui divino compluisse ut hic iram collegium pontificum instituisset cuius preses pontifex maximus dicebat ad cuius quidem officium et res profanas consecrare et de religiosis et de omnibus ad numen divinum pertinentibus ius dicere spectabat ut constat ex l 2 § deinde 6 vers omnium ff de orig iuris de quo quidem pontifice maximo ius consecrandi habente intelligenda sunt iura alias dificillima in l. Ossa ff. de Relig et sumpt. fun. le l. 1 ff. de mortuo inferendo l 4 de inius vocando l hereditas 50 § 1 de petit hered huius quidem collegii tanta fuit Authoritas apud Antiquos tantusque splendor ut ipsi imperatores Romani in eo eligerent ac simul imperator et pontifex esset, coniuncta authoritate pontificali cum imperatoria ut constat ex Aristo lib 3 politicorum cap 1 valerio maximo lib 3 cap 3 nec quid mirum nam et antiquiores reges etiam pontificali dignitate condecorabant, ut constat ex divo Paulo ad hebreos cap 7 Josepho lib 1 antiquitatum cap 19 plinio lib 30 cap 3 Refert ex pluribus Parladorus rerum quotidianarum differentia 9 suarez ad divum Thomam 3 parte quest 37 disput 19 ex quibus iam luce donanda sunt verba illius in dic l sacra § 1 ibi cum princeps dedicavit vel dedicandi dedit potestatem ut inteligant de principe electo in collegium pontificum qui per se tanquam pontifex poterit locum seu quodlibet rem consecrare diis, aut si ipse nollit consecrare pontifici potestatem prestavit.

Quibus quidem ita propositis pro eruenda mente nostri illius Pauli in nostro § loca recte decidit apud eodem ibi: sacra etiam religiosa quasi nostra actione in rem peti non posse nec quidem mirum nam cum vindicatio ratione dominii conceda quis in re habet, sive eiusdem competat iure gentium aut iure civili l. civilis l. in rem 23 ff hoc tit de rei vind. et in rebus sacris nullum dominium nec iuris pontifici, nec iuris civilis constituat cum sint omnino exemptas ac separatas ab omni commertio ut late supra probavimus merito in supradictis rebus actionem in rem minime locum habituram respondet Paulus, i quasi nostra petant, aliquando nomine ecclesie, per encomium petant recte addicta aera vindicabunt. Referunt Vero omnes Repetantes in § nullius instit de rerum divis. Antonius faber in Rati ad nostrum tex. cuiatius lib 27 Pauli ad edictum ideo.

Ex qua quidem decidendi ratione ac nostrum tex ita adaptata plurima iura luce donanda sunt nec vulgaria in tractatu de reb. sacris a commertio humano exemptis primo venit interpretandus tex dificilis in l. 6 de his fideic in posses legatorum vel fidei impont consultus valens herede a quo nulla legata relicta sunt permissu imperatoris locum aliquem consecrasse, quesitum est a Ulpiano utrum legatarius ex causa pretoris mitendus in possess. contra heredem ... bonorum hereditariorum, verum et etiam illius loci qui ab herede consecratus est et respondet quod ibi legatarius in cetera bona mittat, non tamen in possessionem loci, consecrati mitendus erit, etiam si dolo malo fecerit heres ... quominus locus consecratus in hereditaria causa manere desierit, quod quidem responsum pluribus dificultatibus intervenire videtur reddit 1 equidem ex eo quod legatarius etiam si minime res fuerit legata et in possessionem bonorum hereditariorum i ab herede legatum non solvat mitendus erit tex in l quarvis 13 ff hoc tit ut in posses legat. igitur in proposita specie a consulto legatarius mitendus erit in posses omnium bonorum, nec interest quod locus esset consecratus, quia cum dolo malo illum consecrasset ut ... valens affirmat, ideo est ac si eundem locum possedisset cum nulla constitua differentia inter eum qui possidet aut inter eum qui dolo desiit possidere cum utrumque tanquam possessor teneat l. qui dolo ff de Regulis iuris l. qui restituere 68 ff de rei vindic.

Ulterius auget hec dificultas ex tex in l. si cui § qui in possessionem ff hoc tit ut in posses legatorum docet eius quod si res hereditaria dolo malo heredis in causa hereditaria esse desierit nihil ominus legatarius in eiusdem posses mittitur, cum quod locus consecratus in specie proposita a Ulpiano in dic l. 6 dolo malo heredis in causa hereditaria esse desierit, consequenter dicendum erit in eiusdem possessionem legatarium mitendum cum nihil obstaret quod locus esset consecratus, cum dolo malo heredis locus profanus sacer effectus fuit, sed licet hec dificultas gravissima sit ex notatis supra pro Redenda decidendi Ratione faciliime diluet, iuxta doctrinam Acursii et Bartoli in dic l. si cui § qui in possessionem et in dic l. 6 ff ut legat. seu fideicom. licet equidem verissimum sit legatarium cui minima res legata fuit i legatum eidem non solvat in possessionem omnium bonorum hereditariorum mitendum esse dic l. quarvis ff ut legatorum, tamen si locus aliquis hereditarius consecratus sit, omnino exemptus est et immunis a commertio humano, ob idque non potuit legatarius in possessionem eiusdem mitti cum eo instanti quo consecratus est eius possessio amittat ab herede tex in l. qui universas 30 § possessionem ff de adq. possess. docet cujatius in commentarijs ad tit de V.O in l. multum interest 34 ff eodem. Neque obstat tex in dic l. si cui § qui in possessionem ubi si res hereditaria desinat esse in ea causa propter dolum malum ipsius heredis nihil ominus legatarius mittet in eiusdem possessionem, quia ut recte considerant Bartolus et Acursius supra relati illud Responsum procedere debet quod res non est exempta a commertio humano sed tantum in alium translata donatione venditione aut aliquo tit, quod quidem non erit dicendum, si res omnino fuerit consecrata quia cum sit separata et distincta a commertio humano in cuius possessionem legatarius mitti non poterit, quam quidem interpretationem insinuasse videtur Paulus in dic § qui in posses causa cognita quasi consultus dixisset in causa cognitione inquirendum esse an res fuerit consecrata ab herede, quod tunc non mittet legatarius in eiusdem possessionem, ut hec exceptio Relata in dic l. final comprehendat a Ulpiano in dic § qui in possessionem.

Secundo ex eadem decidendi ratione infero interpretationem ad tex in l. 1 § alias ff. si quid in fraudem patroni ubi proponit libertum in fraudem patroni fundum vendidisse, postea pretium ex venditione redactum alii donasse, quaerit adversus quem patronus fabiana possit experiri, an adversus emptorem an autem adversus donatarium, qui pretium ex fundo redactum dono accepit, respondet Ulpianus patronum adversus donatarium actione fabiana experiri posse, cum in pretio donato fraus fuisset comissa, progreditur Ulpianus et dubitat, quid dicendum si forte plurimum intersit patroni vel quia ibi educatus est vel propter vicinitatem ut Erasmus dicebat quibusde in proverbio 32 aliquid mali propter vicinatem vel vicinum malum vel quia ibi parentes patroni sepulti sunt non ne propter haec omnia poterit patronus venditionem revocare et respondet Ulpianus minime revocandam esse, cum fraus in actione fabiana non in affectione aliqua particulari sed in damno pecuniario, tamen constat ex specie proposita a Icto religionem rem inter quam et sacram nulla est dicta humano comertio, exposita esse, siquidem venditio facta a liberto illius fundi ubi parentes ipsius patroni erant sepulti effectum sortita est et consequenter etiam affirmandum erit vindicationem competere pro vindicanda re sacra quasi nostra. Quae quidem difficultas etsi gravis sit facillime diluitur ex traditis a Castrensi et Gothof. in dic § et alias nam sciendum est res quae de ipse ex iure quarum alienatio interdicta est, quae quidem etsi per se non possint alienari recte tamen per universitatem alienantur et in alium transferuntur, non quod in his valeat emptio legatum aut quilibet actus alienationis, sed quia res universitate cum aliis transferuntur, non iure alienationis sed potius accessionis causa exemplum est in fundo dotali qui licet alienari non valeat obstante l. Iulia l. 1 ff. de fundo dotali § 1 inst. quib. alien. licet vel non tamen per universitatem alienantur et in aliquem transferunt l. 1 § sed per universitatem ff. de fundo dotali l. quidam 62 ff. de adq. rerum dominio, sic similiter et ius patronatus et servitutes et alia quamplurima quae per se prohibita sunt alienari recte alienantur et in alium transferuntur tex in l. si aliena § hoc iure ff. de usucap. tex in l. si mercedem §§ § 11 cum fundum ff. de actio empti, notant canonistae in cap. cum Bartolus de re iudicata sic similiter et res sacra licet per se non possit alienari utpote omnino exempta a comertio humano tamen per universitatem recte alienantur non iure et vi alienationis, sed potius accessionis causa quibus cognitis iam mens Ulpiani elucescet in dic § alias ubi venditio fundi a liberto facta in quo parentes patroni sepulti erant effectum sortit et locus sepulcri in emptorem transfert, quia licet in eo utpote exempto a comertio humano venditio non valuisset, tamen cum fundo accessionis iure in emptorem transfert docent eleganter Paulus Castrensis et Gothofr. in dic l. 1 § et alias ff. si quid in fraudem patroni, ex qua quidem bonissima doctrina lucem accipiet clausula illa vulgatissima quae in contractu emptionis et antiquitus apponi solita erat scilicet si quid sacri aut religiosi est eius venit nihil de qua quidem fit mentio in l. hanc 13 22 cum sequentibus l. pacta 72 § ult. l. ad 73 ff. de contrah. emptio. leg. si mercedes § 11 cum fundum ff. de actio empti, pro quarum verum interpretatione et vera huius clausulae intelligentia ut ad alia magis selectiora transeamus videndus est faber in ratione ad tex in dic l. hanc l. 22 cum sequentibus de contrah. emptione et Cujatius libro quaestio papi in dic l. pacta conventa § papius ff. eodem tit. de contrah. emptio.

Tertio ex eadem decidendi ratione luce donandus est tex in l. Ulimur ff. de sepulcro violato ubi docet Papius dominus fundorum etiam si ipsos vendiderint, manere integrum iter adeundi sepulcri quia constat sepulcrum utpote locum exemptum a comertio humano dominio alicuius subiectum esse ac per consequens recte poterit vindicari, ea ea quae Paulus docet in nostra l. cum exploratissimi iuris sit non posse servitutem itineris aut aliam servitutem adquiri nisi ei qui dominus est eius rei cui debet l. quotiens 15 de servit. l. via 23 § si fundus ff. de servitute rustica l. 1 ff. comunia praediorum, si quidem itineris servitus sepulcra adquirit in dic l. Ulimur § ff. de sepulcro violato consequenter fatendum est dominium sepulcri penes dominum hac servitute utentem residere ac per consequens vindicationem rei sacrae et religiosae concedendam esse cum haec rerum dominium cuicumque tribuat, cui difficultati respondet Cujatius in coment. ad tit. de servitutibus in l. servitutes 14 § servitus quae quidem docet verissimum esse non posse servitutem adquiri nisi ei qui dominus est rei cui adquiratur ut ex dictis iuribus constat sed tamen receptum est favore religionis, ut recte iter adquirat ad sepulcrum etiam si illud non sit in dominio alicuius nec insolens in iure est ut favore religionis plura ea iuris regulas concedant argumento tex in l. 43 ibi nam summa est ratio quae pro religione facit tex scriptus l. 4 de relig. et sump. l. iter 4 ff. quemadmodum servitutes amittantur = interpretatur tex in l. qui officii 62 § qui nescienter ff. de contrah. emptione probat valere emptionem non ut dominium transferat sed ut actio competat emptori ad recuperandum pretium intelligit etiam ac solutione tex in l. 4 et alias c. eodem tit. de contrah. emptio opponit tex difficilius in l. ossa § si locus ff. de relig. et sump. fun. non obstat 1 ratio dubitandi ex l. sancimus cod. de sacrosanctis ecclesiis et ex l. quae religiosis ff. de rei vindicatione

finis.

Ad L. tutor 2. ff si tutor Vel Curator, ~~vel~~ Magistratus.

Tutor vel Curator Retentus si provocaverit, et ante causam actam moriatur propter periculum medii temporis successores eius causas apellationis, necesse habent reddere inquit hermogenianus lib. 5 iuris Epitome, Relatus in nostra l. tutor 2 ff si Curator vel tutor vel magistratus creatus apellaverit cuius quidem Responsum, etsi verborum brevi cortice involutum et subtilitate, et diversarum iuris tractationem, comprehensione dificilimum, et caliginosum non ab omnibus interpretibus comendatur, et ut mens hermogeniani clarius eluceat cuius decissioni species sit figuranda erit quidam in ulc elogio cum filio suo tutorem constituit his: qui nominatus cum alioquin excusationem habuisset eam apud pretorem proposuit, qua quidem Repulsa Retentus fuit in tutela ob id provocavit et postea decesit; quesitum fuit ab hermogeniano an successores eiusdem nominati teneantur Reddere causas apellationis, et Respondet eius obstrictos esse ad persequendam apellationem propter damnum quod pupillo potuit evenire, ex eo medio tempore quo tutor nominatus non administravit tutelam; si forte heredes victi fuerint in apellatione ex qua quidem specie illa ab omnibus comuniter interpretibus deducit discutienda conclusio successores defuncti tutoris pendente causa apellationis obstrictos esse ad persequendam apellationem propter damnum medii temporis pupilo eveniente, quae quidem sententia probatur primo ex tex in l. quidam decedens 6 § ex quo instituit l. tutor vel Curator 20 l. tutores 39 § tutor datus ff de administratione et periculo tutorum l. 1a § si tutor ff quando apelandus sit l. si ire 13 Cod de excusat tutorum l. 1a Cod si pendente apellat. mors inter l. 1 Cod si tutor vel Curator falsum a leg. ex iure Regio constat tex in l. 9 tit 17 quest 6. illustrant hanc nostram conclusionem ultra omnes ordinarios Repetentes ex nostro tex Bartol in dic l. tutor vel Curator 20 ff de administ. tutorum, Castrensis et Cumanus in dic l. tutores 39 § tutor datus ff de administrat tutorum Sebastianus hovius. hic Salicetus et Cinus in l. si actore Cod de apelat Donel lib 3 coment cap. 9 ubi Osvaldus qui plures Refert lit. S. Cujatius in paraphrastica ad nostrum tex si tutor vel Curator vel magistratus et in comen. ad tit Cod si pendente stipulatione et lib 3 Responsorum Papi in l. tutores 39 § tutor datus ff de administratione tutorum, Vlesebequius in paraphrastica ad nostrum tit Antonius faber in iurisprudentia Pap. tit 24 princip. 1 illat. 1 cum infra Referendis

Sed licet nostri hermogeniani Responsum tot Rectorum oraculis, tot interpretum Authoritatibus in toto esse videatur, plurima tamen adsunt pro Ratione dubitandi, quae id destruere ac omnino evertere intendunt, et inprimis gravibus dictum est cum hermogeniano successores illius tutoris qui pendente apellatione decesit obstrictos esse ad persequendam apellationem propter damnum quod pupilo pot. evenire medio tempore, obstare quod plurimum videtur, illud quod ab omnibus comuniter circumfertur; nimirum apellationem extinctam esse si Res vel persona proqua interponitur decesserit arguto tex a contrario sensu in l. si homo 8 ff de Re iudicata l. ex iuditiorum 20 ff de acusat l. defuncto 6 ff de publicis iuditiis cum vulgatis. melior tex in l. si pater 4 Cod si pendente apellat mors inter ubi si quis fuerit nominatus ad aliquod munus publicum et pendente apellatione decedet acusatio extinguitur, nec successores tenentur causas apellationis Redere, unde cum in nostra specie tutor nominatus decesserit et propter hoc amplius tutelam subire non potuisset consequenter dicendum erat eius morte extinctam fuisse apellationem, cum non sit causa aliqua, quae in iuditium deduci valeat, ulterius crescit haec dificultas, quam plurimum ex eo quod noster hermogenianus suponit tutorem pendente apellatione decesisse, quod quidem alienum est a bene fundata iurisprudentia et nihil absurdius potest excogitari sed explorattissimi iuris sit tutorem nominatum non posse apellare sed tantum debere proponere causas excusationis, tex in l. 1a § tutor ff quando apellandus sit

le Gaius 13 le Scire 13 in princip ff de excusat tutorum vulgaris tex in § qui au tem instit de excusat tutorum, falsoque et adversus Iuris principia supponit cum hac apellatione pendente tutorem decessisse ideoque obstrictum esse heredes ad persequendam apellationem, cum apellatio non potuisset interponi

Sed his et aliis minime refragantibus adhuc dicendum est Responsum hermogeniani verissimum esse et tanquam iuri et Rationi consonum et conforme omnino defensandum, igitur pro eiusdem eruenda decidendi Ratione, que nebulis et calligine obscurata manet non nulla prelibanda necessaria sese offerunt; in primis quod illud notatu dignissimum est tutorem nominatum non devere apellare sed tantum excusationem apud pretorem proponere que quidem doctrina inteligenda 3 iura; alioquin difficilima, in l. cum inter vnae 7 § tutor ff de apellat tex Scire 13 in princip l. Gaius 13 ff de excusatio. l. tutor 20. ff de adm tut et similiter noster tex dum supponit pendente apellatione tutorem decessisse, quibus omnibus probatur apellationem admissam fuisse in nominatione tutoris, que quidem iura inteligenda sunt, non quod apellatio interponatur ab ipsa nominatione; sed potius ab executione in iudicio proposita quo modo super dicta iura interpretantur Donelus lib 3 coment cap 9 hotomanus et baldus in dic § qui autem instit de excusat tutorum Cujatius lib 3 Responsorum cauli in l. tutores 39 § si tutor datus ff de adm tutor. Antonius faber in Iurisprudentia papia tit 24 princip 1 illat 7, sed gravis equidem interpres hic contendit se se offert, circa Reddendam Rationem cur quidem tutela non possit apellari cum ab omnibus publicis muneribus apellatio interponi soleat l. qui ad ciuilia 7 l. in nominanda 21 Cod de apel unde cum tutela munus sit publicum l. femina ff de Reg iuris l. 1 § ff de tutelis consequenter dicendum erat apellationem etiam a tutela interponendam esse, sicut a ceteris muneribus in qua quidem diversitatis Ratione Reddenda plura comminiscunt interpretes ut constat ex Relatis a Vualdo lib 3 coment Donelus cap 9 sic C. Cujatius in comentariis ad tit ff de excusat tutorum in l. decimus 4 existimavit nullam esse querendam dispositionem eo quod ex constitutione divi marci Remissa sit necessitas apellandi tutoribus sed non sit denegata facultas si forte tutor nominatus apellationem interponere voluisset monet ex tex in dic l. cum § si tutor ff quando apellatio, et ex tex in dic l. Scire 13 cum vulgatis quibus omnibus probatur permissam esse apellationem tutoribus si forte eam proponere voluissent, sed hec doctrina nec iuri consona videtur ideoque omnino Reiicienda erit quia Repugnat eidem imperatoris Iustiniani decisio in dic § qui autem ubi docet tutores nominatos non apellare sed potius excusationem proponere devere ulterius convincitur doctrina Cujatii ex eo quod iura ab ipso expensa minime loquantur de apellat proposita a principio sed potius de ea que interposita fuit postquam excusatio Repulsa erat. Quare hec doctrina omissa sequenda est alia tradita a Donelo ubi supra qui quidem docet ideo non esse interponendam apellationem a tutela, quia tutela nec meri nec mixti imperii est, nec iurisdictionis sed tantum permissionis l. mutuo 6 § tutoris datio ff de tutelis: cum quod apellatio inventa sit, ut ea que fiunt Ratione Iurisdictionis per superiorem Iudicem Reformentur ex tex in l. 1ma vulgatis ff de apellat consequens est ut ad tutelam minime apellatio pertineat cum Ratione Iurisdictionis sed tantum permissionis a tutela principe iuris delegetur l. mutuo 6 § tutoris datio ff de tutelis l. legati 15 ff de oficio proconsul l. cognitio ff de oficio eius cui quam quidem doctrinam non insubsiliter expendi poterunt iura in l. 1a ff de Iurisdictio omnium Iudicum § sed hoc iure utimur instit de attil. tutore de quorum quidem Iurium verissima interpretatione ut ad alia electiora perveniamus consulendi sunt Cujatius in coment ad eundem tex cum pluribus congestis ab Vualdo lib 3 coment cap 9 tit § quod in aliis muneribus publicis dici non est cum Ratione iurisdictionis a Iudice circa que sivi deferantur ideoque necessaria erit apellatio dic l. qui ad ciuilia 7 cum Repetitis latis Cod de apellat sequuntur hanc doctrinam Donelli ubi supra Mancinus tractatu de tutelis quest 1 in princip et quest 7 n 3 et sequentibus Corvinus de tutelis axiomate 32.

Rursus illud notandum venit cum Cuiacio lib. 5. responsorum Papin. in d. l. tutores 39. § si tutor quod licet iuditium extinguatur, si res vel causa in eo deducta omnino defecerit tamen aliquando propter accessiones aut fructus, aut propter aliquod emolumentum, aut lucrum medii temporis ut accedit in nostra specie instit. sententia potest proferri arg. tex. in l. utique 26 ff. de rei vindicatione ubi mortuo homine in iuditio deducto sententia profert propter fructus, partus, et stipulationem de curatione quod etiam deduxit ex textu in l. si homo 8 ff. de re iudicata, ex quibus passim infero interpretationem ad tex. in l. si servus 11. ff. iudicatum solvi, ubi proponit Jurisconsultus quemdam hominem fuisse petitum actione in rem proposita postea quod fideiussorem datum fuisse pro lite prosequenda cumque postea servus decessisset, quesitum est a Jurisconsulto, an fideiussores liberentur, et licet nonnulli J.C. affirment fideiussores liberatos esse mortuo servo, eo quod sit lis finita, non tamen respondet minime liberatos, quod quidem ex ratione procedit quod licet mortuo homine iuditium extinguatur tamen instantia durat, et sententia propter fructus, et stipulationem de evictione fert, docent Gotofr. in d. l. si servus Cuiac. lib. 74. ad dictum Pauli in d. l. si servus; cui quidem doctrinae ex diametro obstare videtur imperatorum responsum in l. si quis mihi 26 Cod. de evict. ubi mortuo homine intentum iuditium extinguit, ut nec de evict. stipulatio supersit; qua difficultate oppressus Accursius ibidem existimavit responsum imperatorum intelligendum esse in casu quo lis adhuc non erat contestata, ideoque stipulatione de evict. locum non habere, quam doctrinam secutus est Cuiac. d. tit. 74. ad edictum Pauli in d. l. si servus et Gotofre. ibidem; sed horum interpretum sententia ommissa, ut ad alia transeamus breviter dicendum et ideo in d. l. si quis mihi 26. Cod. de evict. stipulationem de evict. non superesse homine mortuo quia venditio nullius fuit momenti, quia eo tempore, quo fuit celebrata iam venditus homo decesserat. etenim, quae non extat nulla est venditio, l. nam emptio 8 cum vulgatis ff. de contra. emp. similiter quod etiam propter aliam causam quod licet res aut persona sive causa in iuditium deducta deficiant adhuc instantia durat, et sententia proferri valet ut accidit in nostra specie, quia licet tutore defuncto iuditium principale fuisset extinctum tamen instantia durat, et apelatio prosequitur a successoribus propter causam illam lucri vel medii temporis, docent Bartolus et trensis in l. si homo 8. ff. de re iudicata Cuiac. ubi supra Antonius Fab. in d. l. utique.

Quibus quidem ita constitutis iam mens nostri J.C. Hermogeniani luce dicenavit, et vera equidem ratio decidendi proponit docet quod successores illius tutoris, qui pendente apellatione decessit obstrictos esse ad persequendam apellationem, propter damnum medii temporis, quod subire cogerentur heredes, si in iuditio apellationis excusatio a tutore proposita fuerit declarata; nam si excusatio proposita a tutore reiiciatur necessario destrictus erat ad subeundam tutelam; unde eiusdem heredes causam apellationis persequi tenerentur, quia licet his tunc causa principalis videatur fuerit extincta tutore mortuo, cum amplius tutor esse non possit, tamen accessio seu damnum medii temporis supereesset, cuius respectu causa adhuc durat, et ob id a successoribus apellatio persequenda est quam quidem rationem licet subobscure proposuisse videtur Papinius in l. cum tutores 39 § tutor datus ff. de adm. tutorum, ubi docet tutorem datum adversus ipsam creationem provocasse posteaque decessisse. cumque eiusdem heres in causa apellationis victus fuisset, quesitum est a Papinio an quod teneatur victus heres, et respondet periculum medii temporis prestaturum ea eleganti ratione inquit Papinius quia non videtur levis culpa contra iuris authoritatem mandatum tutele officium detractare, quasi dixisset, inique tutorem nominatum excusationem iniustam contra pretoris decretum proposuisse, quam quidem decidendi rationem sequuntur Alvericus in d. l. cum tutores § tutor datus Cuiacius d. lib. 5 respons. Papini ibidem.

Ex qua quidem decidendi ratione ibenit interpretandus tex. dificilis, et a paucis animadversus in dic. l. si quis tutor 60 § quidam 1 ff. de ritu nuptiarum proponit cuius tutorem nominatum, qui a creatione apellaverat pupillam suam filio suo matrimonium copulasse, posteaque pater tutor decessit et in causa apellationis victus fuit filius. quesitum fuit a Paulo an oratio imperatorum Antonini et Commodi prohibitura matrimonium inter tutores et pupillam et filium tutoris locum habeat et dicendum erat minime locum habituram orationem eo quod oratio intelligat tantum de tutore qui vere tutor est aut tutelam gessit, tex. in l. fleo 36 l. non est matrimonium 66 ff. de ritu nuptiarum unde cum in specie proposita pater tutor nominatus nec tutelam gessisset quinimo a creatione provocasset fatendum erit patrem comprehensum non esse et tamen hiis minime refragantibus respondet Paulus patrem oratione comprehendi ideoque dictum matrimonium nullum fuisse, quod quidem ex nostra decidendi ratione procedit, nam licet revera pater tutor nominatus tutelam non gessisset, quinimo a creatione provocavit, cum autem postea filius eius successor fuit victus medii temporis periculum prestare debet, quod idem est

ac si veri tutor fuisset, cum adversus iuris authoritatem contemnendo iudicii preceptum fuisset, et nihil interest, ad hoc ut imperatorum oratio locum habeat, an tutor tutelam gesserit, an gerere potuisset, cum tantum illud inspiciat an periculum ad illum pertineat dic l. si quis tutor in princip ff de [illegible] docent Gothofredus Castrensis in dic § ult.

Deinde ex eadem decidendi Ratione infero interpretationem ad tex in l. tutor 20 ff de adm. et peric. tut. ubi docet casus quemadmodum creatum fuisse tutorem postea ab ipsa creatione apellationem interposuisse, quesitum est a quo ex quo tempore sit obligatus pupillo ad Rationem sui patrimonii Reddendam, et dicendum erat a tempore sententie prolate obligationem ortam fuisse, et pupillo Rationem prestare devere, cum non alias iudicati actio nascatur quam si sententia processerit, arguto tex in l. miles 6 § iudicati actio ff de Re iudicata, et tamen Paulus Respondet obstrictum esse tutorem ex eo tempore ex quo accedere debuit ad administrationem tutele et huius medii temporis etsi non administrasset Rationem Reddere devet, que quidem decisio ex nostra decidendi Ratione supra Relata lucem accipiet, nam cum is qui falsis excusationibus utitur aut iniustam apellationem proponit contra iuris authoritatem fraudem comitat, dum pretoris edictum contemnit, merito ex eo tempore ex quo accedere debuit ad administrationem obligatus erit et hac eadem interpretatione lucem donandus est Pomponius in l. qui iussus 26 iuncta l. quidam decedens § ex quo inotuit ult. ff de adm. tut., quibus iuribus decisum extat tutorem nominatum etiam si apellationem proposuerit et victus fuerit medii temporis quo non administravit Rationem Reddere devere docent Bartol et Castrensis in dic l. quidam decedens § ult.

Tertio ex eadem doctrina venit interpretandum dictum et satis celebrem Scevole Responsum in l. qui testo 27 ff de excusat. tutor. proponit casus quemadmodum testo tutorem datum pretore a [illegible] nec [illegible] trium liberorum proposuisse: similiterque et alias excusationem pretori demonstrasse, licet habenti tutorem alius tutor non possit dari [illegible] [illegible] § cod qui dare tutores, unde etsi pupillum cum patrem legitimum tutorem habere afirmaret eius excusatio admittenda erat [illegible] rit, quibus quidem cognitis pretor ita Crevit si legitimum tutorem habenti tutor datus est non esse ibi necessaria excusatio, quesitum [illegible] nemo patruus impuberi tutor esset, an nihilominus tutor Remansisset, et Respondet Scevola secundum ea que proponerent [illegible] iustas excusationes haberet non tamen esse excusatum propter vitium pronuntiationis, Progreditur ulterius, et querit, quia [illegible] esset si adquiescisset sententie, existimasset se excusatum propter numerum liberorum tutelam non gesserit: an periculum medii temporis [illegible] et actione tutele teneat et dicendum erat obstrictum esse, eo quod sententia fuit statutum tutorem eundem manere, et tamen Respondet Scevola [illegible] obligatum esse ad hoc ut medii temporis Rationem Redderet falso quod dictum est successores tutoris qui pendente apellatione decesserint [illegible] fuerint medii temporis Rationem Reddere devere; quam quidem dificultatem opresus Cujatius lib 2 Respons. Scevole existimat [illegible] esse testum in principe eiusdem et loco illius verbi testo existimat hoc verbum a iudice Reponendum esse ea Ratione [illegible] tutor ~~[illegible]~~ administrasset non potuisset paternus legitimus tutor locum habere, cum non sit locus legitime tutele quod testamentaria [illegible] quis sub [illegible] de testaria tutela arguto tex in l. quamdiu 89 de Reg iuris l. quamdiu 39 de adq. hered. sed [illegible] tui minime defendi pot. propter vitium emendationis, et ulterius etiam Reiicit, quod non liberamur a dificultate supra [illegible] que adducit ex final. verbis leg. dum Scevola Respondet non esse dandam utilem actionem contra tutorem Ratione medii temporis quo non administravit quare Antonius Augustinus lib 1 emendat cap 2 sequtus Gregorium Oleandrum negationem subtrahit in [illegible] bis huius tex ita ut sensus sit tutori utili actione conveniendum esse pro eo tempore quo tutelam non administravit, que quidem [illegible] pretor quam quod emendationis vitio laborat Reiicienda erit, ex eo quod negatione sublata verba illa Scevole ipsius [illegible] convenirent, cum Respondeat quod si errore potius se excusatione crederet tutor pro iure trium liberorum, quam malitia [illegible] administratione cessasset immunis erit omnino. quare hi et alii omissis sequenda est sententia Accursii et omnium [illegible] in presenti, qui quidem docent ideo non esse obstrictum tutorem in presenti damno medii temporis, quod errore facti [illegible] quidem error etiam ex facto alieno dependet iudicis nimirum, qui circa ius trium liberorum non declaravit, unde cum [illegible] re lapsus excusationem mereri; eo quod tres liberos habuisset, merito bona fides ei sufragat, ut non teneat prestare [illegible] dii temporis quod pupillo evenire pot. docent Accursius in dic l. qui testo 34 Castrensis et Gothofredus ibidem [illegible]

Quarto ex nostra similiter decidendi Ratione infero interpretationem [illegible] ratorem Gordianum Relatum in l. si pater 4 cod si pendente apellat. mors interveniat proponit patrem ad decurionatum [illegible] catum fuisse, posteaque apellationem interposuisse, et ea pendente in factum concessisse; quesitum est utrum apellatio [illegible] eiusdem successores eiusdem apellationis prosequi minime cogant, et secundum decisiones propositas ab Hermogeniano [illegible] Respondendum erat successores obstrictos esse prosequi apellationem propter damnum medii temporis si postea in apellatione [illegible] erint, et tamen Respondet imperator questionem decurionatus defuncti morte fuisse extinctam nec necesse esse prosequi [illegible] ne, que quidem dificultas auget ex tex in l. 2 cod ne filius pro patre, ubi imperatores Diocletianus et Maxi[mianus] [pro]ponunt patrem vocatum fuisse ad munus publicum postea que ab eodem provocasse et pendente apellatione teneant et Respondent non esse obstrictos filios emancipatos nec ad prosequendam apellationem, nec similiter ad damnum medii temporis falso quod dictum est successoris illius tutoris qui pendente apellatione decesserat obstrictos esse ad prosequendam obligationem propter damnum medii temporis si postea in apellatione fuerint victi Respondet cum Accursio quod imperator tantum Respondet ad casum sibi propositum non enim interrogatus fuit de damno medii temporis nec est dubium in iure ut accidit in l. verbum 22 ff de Rei vindic. docet ex pluribus Faquineus lib 1 controvers. cap 40.

finis

Ad tem. 8 ff de iudiciis

(si quis in legatione)

si quis in legatione constituerit quod ante legationem debuerit non cogi cum ibi iudicium pati ubi constituerit verba sunt ulpiani Gaii lib 2 ad edictum provinciale Relata in nostra lege ff de iudiciis quidem Responsum etsi brevi verborum cortice involutum plenum privilegium Revocandi domum ut non nullis in iure concessum comprehendit, sed quae praemii aut laudis consequi potuisse (auditores nobilissimi) nisi in omnibus personis privilegiatis. ut tota disputatio tantum circa privilegium Revocandi domum legatis concessum versavit et ut melius, et clarius perspiciat imoremur propositum nostri tex, hipotesis ad nostrum tex ita figuranda erit: proponit quod Gaius quendam officio et ministerio legationis fungentem apud Rempublicam Romanam constituisse, se soluturum certam quantitatem quam ex aliena causa in provincia in qua missus fuit ad Romam debebat; quaesitum est utrum is legatus debeat conveniri ad hoc ut pecuniam constitutam exolvat et affirmat ulpius, et legatum non esse cogendum iudicium subire Romae ubi pecuniam constituerit, sed potius conveniendum esse in ea provincia in qua causa legationis missus fuit ad Romam ex qua quidem casus positione ita ad nostrum tex figurata, illa ab omnibus deducitur agitanda propositio, ut legatum Romae constituentem, non in civitate Romana, sed potius in illa provintia ex qua missus fuit conveniendum esse quasqui dem assertio probat primo ex tex in l. 2 § legatis et § omnes ff de eo 47 l. si vero 42 cum aliis ff hoc tit de iudiciis l. si legatus 30 ff ad sct. trebelliani l. paulus l. is qui legatione ff de legat l. si per praetorem 27 § final l. abesse 32 § ita si quis ff de Receptis arbitris probat etiam eleganter in authentico de sanctissimis episcopis § si quis his copus collat 9 de iure Regio est elegans tex in l. 4 tit 3 part 3 l. 29 tit 9 lib 7 ordinamenti, illustrant et exornant hanc conclusionem et lato calamo plura conferunt ultra Repetentes in praelegatis iuribus Paulus castrensis et fulgosius in dic l. 2 § legatis cumanus et Gothofredus in dicta l. legatus 30 ff ad sct. trebel. Donel lib 19 coment cap 19 ubi Hualdus illigerus qui plures Refert cujatius in coment. ad tit ff de iudiciis in dic l. 2 § legatis dicto lib 23 observat cap 13 et lib 19 pauli ad edictum in dic l. non distinguemus Antonius faber in Rati ad nostrum tex et in Rati ad dictum § legatis Pes Gregorius lib 2 de Republica cap 2 Duarenus in paraphrastica ad tit de iudiciis cap de foro competenti Ubes Ubequius in paratitlis ad eundem titulum nus Andreas Gaz in practicis lib 2 cap 2 Cobarrubias practicarum quest cap 5 Albericus Gentilis cap 6 tractat. de legat Joannes Montarius 2 parte tit de iure Revocandi Rebufus de privilegiis secularium privileg 11 Gregorius lopez in dic l. 4 tit 3 part 3 Didacus perol in dic l. 6 tit 9 lib 7 ordinamenti.

Sed licet ulpiani Gaii Responsum tot storum oraculis tot interpretum authoritatibus in tuto esse videat, plura tamen adsunt quae id destruere ac perturbare conant et inprimis quatenus supra dictum est cum Gaio legatum non posse Romae conveniri pro debita in provintia pecunia, quam tempore legationis se soluturum constituit obstare videt quamplurima ulpiani Responsa in l. ult ff de interdictis et Relegatis l. Romae 33 ff ad municipale l. si duobus 6 § Romae ff de excusat tutorum l. in orbe 27 ff de statu hominum ex quibus omnibus deducit Romam comunem esse patriam, ob idque Recte docet cicero Relatus a cujatio in dic l. si duas alia quidem naturalem in qua quis est ortus, aut Oriundus, alia vero civilis quae est civitas Romana omnibus Romano imperio subiectis comunis patria sit

q explorati∫simi iuris est posse quem in patria propria ratione Originis aut domicilii conveniri l. n ubique 4 ff ad municipalem l. 2 cod. de iurisdictione omnium iudicum l. cives cod. de incolis lib. 10 consequenter dicendum erit recte potuisse legatum convenire in Civitate Romana, cum sua fuisset patria propria ubique esset inventus eo tempore quo conveniri debuit, falso q. ill.mus Gaius adfirmat legatum non esse compellendum subire iudicium Romae, sed in patria sua.

Crescit equidem quamplurimum difficultas ex l. 2 § omnes ff de iudiciis proponit q. eius q. licet legati ius revocandi domum habeant tamen si in ipsa legatione contraxerint minime hoc privilegio uti poterant quinimo conveniendi erunt Romae ubi contraxerunt, quomodo q. noster Gaius afirmat legatum constituentem Romae tempore legationis, non Romae ubi constituit, sed alibi conveniendum esse, non constituto ab ipso legato celebratus fuit contractus arguto tex. in l. 2 ff promissor 21 cum vulgatis ff de constit. pecunia

Denique auget difficultas ex decisione tex. in l. si legatus 30 ff ad senat. trebel. ubi docet eius, quem in patria sua heredem fuisse institutum et rogatum de restituenda hereditate, postea publice fuisse creatum legatum quaerebatur an Romae tempore legationis compellendus esset iudicium subire, et compellatur hereditatem adire et respondet eius eo ipso tempore quo adhuc in legatione est debere subire iudicium et hereditatem adire, et respondet eius eo ipso tempore quo adhuc in legatione est de iure subire iudicium, et hereditatem adire, constat q. legatum minime privilegium habere aliq. revocandi domum quinimo afirmandum est debere subire iudicium Romae cum patria sit communis sicut subire tenentur omnes privati qui nullam legationem habent.

his q. et aliis pro ratione dubitandi minime refragantibus verissima quidem est nostri ill.mi Gaii propositio, et tamquam iuri, et rationi omnino consona defensanda nimirum legatum constituentem Romae, se alioquin pecuniam soluturum non ubi constituit, sed in patria sua conveniendum esse cuius quidem decisionis ratio ut radicitus percipiatur nulla prae tibare iuvi, primo enim illud notatu dignissimum est legationis munus publice introductum fuisse, ut regna et securitas, aut civitates publica negotia sive ad bellum sive ad pacem prestantia pertractare potuissent; quorum quidem authoritas aut potestas magna semper fuit apud Romanos, precipue eorum qui bellorum causa constituti erant de quorum privilegiis agit in l. ult. ff de legatio. l. postliminii eod. § captivus ff de captivis et post. et de iis bellorum legatis ne extra propositum immutemur videndi sunt brison de de verbo iuris verbo legatus Ovaldus lib. 4 coment. Donel. cap. i.o plinius lib. 22 cap. 2 legatis enim rebus reipublicae prestandis ad principem missis, plura privilegia in iure civili sunt concessa de quibus in l. legatos l. Paulus § l. si absentiis ff de legationib. inter quidem illud precipuum est ut licet Roma sit patria communis et quilibet possit ibi conveniri de contractibus in quocumque loco factis, tamen legatis causa reipublicae missis non poterit habere revocandi domum de omnibus contractibus ante officium legationis cuius quidem privilegii causa in obscuro non est, ex his quae tradit bartolus in auth. de sanctissimis episcopis collat. 9 cum q. hoc legationis munus ad utilitatem et comodum reipublicae fuerit institutum, l. legatus actionibus aut iudiciis, ∫unius

propositis

Caeipiud ipsi propositi Respondisset propter eiusdem in Luco occupationem Reipublicae non tederet Cum ipsa negotiis sibi Commissis superesse non potuisset. Recte equidem hoc privilegium eidem fuit Concessum, ut minime potuisset ex Contractibus antea gestis in ipsa Republica Romana Conveniri, ne quid mirum non nec negotiis aut Rebus propriis adesse potuerit ibi his occupationibus adstrictus Reipublicae negotia ad quae pertractanda missus est deserere omnino videat docent Eleganter Cuiacius in d. paratis § generaliter l. absentis ff. de legatis nec non Cuiacius lib. i. Respons. Pauli in dicta Paulus.

Secundum dubium de se ofert an privilegia legatis Concessa etiam legatis aliarum Civitatum praeter Romanae seu aliorum Municipiorum sint in iure atributa et breviter ut ad alia perveniamus dicendum arbitror quod inspecta prima Concessione haec privilegia tantum legatis Reipublicae Romanae Competebant ex eo quod Respublica solum de Romana dicatur arguto tex in l. ex quibus lib. sequentibus ff. de V. S. l. 06 pecuniae § 1 ff. de furtis Cum de Cuius Conciliatione et intelligendi l. 4 § sed etsi ff. ad leg. Iuliam peculatus Consulendi sunt omnino Ermoridatione alciati lib. i disputationum Cap 4 Cuiacius lib. i. Responsorum Papin. in dic. l. ob pecuniam Duarenus lib 2 disp. Cap. 26 Osualdus lib. 15 Comment Cap 29 tamen postea ex Constitutione imperatoris Marci Commodi privilegia et Municipiorum et Civitatis legatis tribuerunt, ex quibus Recte interpretatur Cuiacius lib. 19 Obser. Cap. 19 tex in l. legatis § ff. ex quibus Causis maiores ubi docet Cum legatis municipiorum et Civitatis absentibus sui municipiis aut Civitatis Causa succurrendum esse ex Constit imperat. quasi Cum dixisset quod licet his legatis privilegia non competant ex Iuris Communis Constitutione, ex imperatorum particulari Rescripto eis succurrendum erit. ——— L. legatis. 8 ff. ex quib. causis maior. 4.

Deinde Etiam notandum est pro eruenda decidendi Ratione ad nostrum tex ex illis verbis Constituit quod ante legationem debuit non alias Constitutum valere nec actionem de Constituta pecunia oriri, quae si debitum aliquid aut mixtum aut naturale praecesserit tex in § ar. per Cum vulgatis ff. de Constit. pecun. ideoque Constitutum semper fundamentum et originem a primaeva illa Causa habuisse ex qua quidem pecunia debeat pro qua quidem doctrina expende elegantem quidem decisionem Relata ab Antonio fabro in Rat. ad nostrum tex in l. 19 § 33 ff. de donationibus proponit enim Ermogenianus quendam donationis Causa alicui pecuniam promisisse, postea ipsam pecuniam se soluturum Constituisse quaerebat utrum donans potuisset exceptionem oponere adversus donatarium ne in solidum potuisset Condemnari et Casus eo potissimum Ratio urgebat quod pecunia promissa erat ex Causa stipulationis in qua quidem privilegium supra dictum locum habere nemo usque adhuc afirmavit Cum id tantum Competat, quoties pecunia Causa donationis debet tex in l. divus pius ff. de Reg. Iuris tex in l. inter eos 19 § 4 quoque Cum sequent. de Re iudicata et hac dubitatione minime refragante Respondet Cum Rerum pecunie, ex Causa stipulationis non in solidum, sed potius in quantum facere potuit Condemnandum esse, ea eleganti Ratione quam Cuius adiicit quod Causa et origo Constitutae pecuniae semper inspicienda est unde Cum ex Causa donationis deberet in qua Relatum privilegium locum habet, Consequenter etiam dicendum est illud non Cessare etiam si pecunia postea fuerit stipulata, Cum origo et Causa Constitutae pecuniae semper inspiciant docet eleganter Antonius faber in Rat. ad nostrum tex et lib. 9 Coniect Cap 3 pius Gregorius lib. 24 Sintag Cap 1 Gedeus de Contrah. stipulatione Cap 2 Duarenus et Obsequentibus quibus ad tit. de Constit. pecunia.

Quibus ita iam pro decidendi ratione, adque rone propositis accipite lcm Guid luce meridiana clariorem docet enim q si legatus constituat Romae se soluturum illam pecuniam quam ante legationem in provincia debebat non erit cogendus subire iudicium Romae ibi pecuniam constituit sed potius in illa provincia in qua pecunia debita erat ea elegantiori rone q cum legatis competat privilegium revocandi domum, si forte conveniant de his contractibus qui forte ab ipsis fuerint celebrati ante legationem unde docet lcs Romae non esse compelendum subire iudicium, q licet sit Roma patria communis et quilibet possit convenire etiam pro contractibus in diverso loco celebratis, legatis tamen ne forte hac ocupatione irritati ac adstricti a negotiis suae legationis abstrahant hoc privilegium in iure concessum est, nec obstat q in nostra specie legatus Romae constituisset pecuniam et sic quasi contrahendo videtur renuntiasse privilegio, q quidem minime competit de his contractibus qui in ipsa legatione a legato celebrati dic le 2 § legatis hoc tit q dicendum erit non esse atendendam causam tempore iuditii accepti, q ii in legatione erat, sed potius inspicienda et considerandam erit antiqua et primeva origo ex qua pecunia debebat, ideo q cum haec praecessisset legationem consequenter dicendum erit non posse convenire ratione huius pecuniae Romae cum censeat contractus celebratus non tempore legationis sed potius ante oficium ipsius legationis adeptum: hanc rationem decidendi ad nostrum tex docent eleganter Bartolus fulgosius et omnes antiqui quos sequti sunt petrus barbosa et Antonius faber in praesenti ——

Qua ratione decidendi ad nostrum tex iam ita explanata plurima iura interpretanda se se oferunt primo q venit interpretandus tex in l cum qui § § iulianus ff de constit pecunia ubi aperto marte nostrae decisioni contrarium respondet Iuriscons

l. cum qui §. §. Iulianus ff. de cons. pec.

afirmat equidem Romae legatum constituentem pecuniam quam ante legationem in provintia debebat, Romae conveniendum esse cuius contrarium decisum est in nostra specie Dum in ea Gaius adfirmat legatum Romae constituentem pecuniam debitam in provintiam non esse cogendum subire iuditium ubi constituit sed potius in provintia cum causa antiqua constitutae pecuniae et origo primeva atendat cuius quidem tex dificultas adeo gravis est ut coegerit interpretes in varias abire solutiones Donelus lib 22 coment cap 19 existimavit ita haec iura componenda esse ut in nostra specie dubitaverit Iuris an legatus qui Romae constituit se soluturum q ante legationem in provintia debebat possit conveniri Romae, et respondet non esse Romae, sed in provintia conveniendum, cum causa antiqua pecuniae constitutae inspiciatur, iterum in dic l cum qui § iulianus non dubitat Iuris an legatus Romae constituens se soluturum q in provintia debebat Romae sit conveniendus sed an teneat actione de constit pecunia et respondet conveniri debere, unde verba illa sequentia q verum est non erant referenda ex mente Donelli ad locum ubi conveniri debeat legatus sed ad actionem, ita q Iuris afirmat non esse conveniendum legatum Romae, sed sit obstrictus actione de constituta pecunia ut postea quando rediverit conveniat in provintia ——

Quae solutio et verbis et menti lcti repugnat ut constat ex illis verbis conveniri debeat quae non possunt adaptari actioni competenti sed potius ad locum

ubi reus

ibi reus conveniendus erit necessario referri debent nam verbum convenire delationem, aut vocationem in ius significat, preterea supervacuo omnino foret decisio consulti in d. § Iulianus si ad actionem competentem adversus legatum restringeret, nam nulla dubitandi ratio poterat adesse, aut legatus teneretur actione de constituta pecunia si constituisset Rome soluturum, quam in provincia acceperat, quare hac solutione omissa et alia tradita ab Antonio Fabro in presenti, et Osualdo in notis ad Donell. d. libr. cap. 14. sequenda est doctrina Cuiatii lib. 13. obs. cap. 17. quippe qui duo casus distinguendi sunt pro interpretatione horum iuris primus equidem casus est quando legatus Rome constituit se pecuniam soluturum quam in provincia acceperat ita quod locum solutioni non designasset, sed tantum simpliciter se pecuniam soluturum affirmasset in qua quidem specie dicendum est Rome non esse compellendum iudicium subire quod licet pecuniam constituisset tempore legationis tamen cum causa antiqua pecunie debite inspiciatur, et in provincia deberet ibi conveniendum esse dicendum est quomodo intelligendus est noster tex. Secundus vero casus est quando legatus Rome constituit se pecuniam soluturum ita quod Roma tamquam locus certus et destinatus fuerit solutioni in hac quidem specie affirmandum est Rome conveniendum esse, quod licet debuisset attendi causa primeva pecunie constitute tamen cum locus fuerit designatus et in loco facienda erat solutio recte etiam ibi conveniretur legatus, et in hoc sensu intelligendus est difficilis tex in d. l. cum qui § Iulianus ff. de constituta pecunia dum affirmat N. legatum Rome constituentem pecuniam in provincia debitam Rome esse conveniendum, qua solutione intelligit tex in l. cum quererent 30 ff. de legat. docet eleganter Cuiacius d. lib. 13 obs. cap. 17. licet prius acceperit ab Accursio etiam si obscure in d. l. cum qui § Iulianus. — l. cum quererent 30. ff. de legat.

Sed adhuc a difficultate non sumus liberi ex eodem tex. in § Iulianus vers. sed si non cum Rome obligaretur dicet consultus, quod si adhuc legatus in sua patria constituisset Rome soluturum promittat ibi non erit conveniendus, igitur nihil interest an Roma tamquam locus solutioni destinatus proponatur a legato, an indistincte fiat constitutum, cum nunquam posset Rome conveniri, que quidem difficultas, etsi gravissima sit, subtiliori tamen elidit discursu notemus, diversam esse speciem propositam a consulto in diverso, sed si non cum nondum Rome erat, ideoque contractus ante legationem fuit celebratus, et licet civitas Romana tamquam locus solutioni destinatus proponatur durante adhuc legatione propter suum privilegium etiam conveniri non poterit, nec obstabit si quis obiciat supervacue appositam fuisse urbem Romanam solutioni adsignatam, quod respondetur multum operari cum postea finita legatione, necessario pecunia Rome sit solvenda.

Secundo ex eadem decidendi ratione venit interpretandus tex in l. si uxor 42. ff. de iudiciis proponit consultus uxorem a marito, qui legatus erat Rome, divertisse dubitat consultus ubi uxor petere poterit dotem ab ipso marito an Rome ubi divertit an in provincia ubi matrimonium contraxit, et dicendum erat maritum non esse agendum subire iudicium Rome sed potius in provincia cum in ea contraxisset matrimonium, et in privilegio si ibi excesso ius habet revocandi domum ita pro contractibus alibi gestis is Rome non conveniatur his quoque minime obstantibus affirmat consultus legatum maritum Rome in dotis necessario Rome defendendum esse constat quod legato minime competere ius revocandi domum itaque minime teneatur in legatione pro contractibus in alio loco gestis dum affirmat consultus legatum maritum Rome dotis nomine conveniendum esse v... Cui quidem difficultati respondet Accursius in d. l. si uxor 42. ideo maritum esse conveniendum Rome etiam si legatione fungatur, quia non in provincia sed in civitate romana illa uxorem accepit cum quo fuimus contractus celebratus quia iam erat in ipsa legatione recte decisum est Rome conveniendum esse cum exploratissimi iuris sit pro contractibus et delictis tempore legationis aut gestis aut perpetratis posse legatum conveniri Rome d. l. 2 § omnes l. n. alias 24 cum vulgat. ff. de iudiciis. Que quidem doctrina omnino respuenda est cum non constet ex aliqua parte decisionis maritum Rome uxorem accepisse, quinimo dicendum quod legationis causa cum uxore sua Romam pervenisse: Quare hac doctrina omissa Donel. lib. 17 Coment. cap. 13 Antonius Faber in Itali. ad tex. in dic. l. uxor eius rimarunt eandem esse causam distractus ac contractus, et eodem modo quo legatus Rome conveniri potest pro contractu tempore legationis celebrato ita similiter dicendum erit conveniendum esse pro distractu cum et distractus et contractus eadem sit natura arguto tex in l. si quis absenti § is quoque ff. de oblig. et actio cum quod maritus per divortium Rome cum uxore celebratum detransire quodammodo videatur consequens quod dicendum erit ratione huius distractus Rome conveniendus in iudicio ut dotem uxori restituat. — l. si uxori 42. ff. de iudiciis.

Sed licet hec doctrina verissima sit non tamen adhuc a difficultate sumus liberi, cum divortium non possit appellari distractus, imo potius censendum sit contractus, propterque cum soluto matrimonio per divortium statim competat uxori actio rei uxorie ad petendam dotem que non ex distractu sed potius ex contractu oriri valet tex in l. 1. tex in l. si maritus 43 tex in l. nupta 30 cum aliis ff. solut. matrimonio tex in l. unic. § fin. ante med. cod. de rei uxorie actione. Quare his et aliis omissis sequenda est doctrina Cuiatii lib 24 quest. Papi. in dic. l. si uxor qui quidem docet ideo in supradicta specie maritum Rome conveniendum esse quia divortium cum uxore celebrando, contractum cum ipsa fecit et sicut pro quibuscumque contractibus,

in legatione celebratis legatus tenetur ita similiter et pro divortio cum uxore sua contracto, et quod divortium sit propie contractus, expendo tex elegantem in l. iuris gentium § quinimo versic. pactis ff. de pactis ubi docet cum post divortium contractum pacta et conventiones appositas non infirmare necad [...] nem inducere ex eo contractu, cum intervallo fuisset interposita, quod quidem nequaquam dicendum est si in ipso contractu

l. exigere 65. ff. de iud. it. divortij hec omnia apponantur docet elegantis Cuiacius d. lib. 24. quest. Pap. in d. l. uxor, sed licet hec omnia verissima sint adhuc contra solutionem obstare videtur responsum in l. exigere 65. ff. de iudicijs ubi supponit consultus uxorem dotem exigere debere, quocumque modo matrimonio disoluto ubi maritus domicilium habuit, quod dicendum erit uxorem divertentem a marito in d. l. uxor non posse dotem exigere a marito suo Rome sed necessario ipsa dos petenda erit in eo loco, ubi maritus domicilium habet. Cui quidem difficultati recte respondet Ant. Fab. in rationali ad eandem legem exigere quippe qui discrimen maximum constituendum est inter eum casum quo matrimonium morte viri dissolutum est, aut inter eum, quo divortium factum est primo equidem casu verissimum est dotem exigendam esse ab uxore eo in loco ubi domicilium maritus habuit, et matrimonio morte mariti dissoluto intelligenda est consulti decissio in d. l. exigere dotem, ut constat ex illis verbis ubi maritus domicilium habuit, que verba utpote tempus preteritum perse ferencia marito mortuo adaptanda erunt, alioquin enim si adhuc maritus in rebus esset humanis non potuisset consultus illa verba habuit preteriti temporis, sed potius habet quod presens significat, secundo enim casu videlicet quando matrimonium divortio solutum est, tunc equidem distintio adibenda erit, nam si fiat sine culpa mariti necessario uxor in dote repetenda eiusdem domicilium sequi tenetur, cum ipse sit caput uxoris [...] l. 22. § 1. l. ult. § ite reperiunt ff. ad municipalem, alioquin enim si utriusque causa matrimonium fuerit dissolutum tunc dos repetenda erit in eo loco ubi divortium fuerit celebratum, ideoque cum coniugium distractum fuisset Rome utriusque coniugis causa in d. l. uxor 42. ff. de iudicijs recte decisum est a consulto ubi dotem repetendam esse ab uxore docet elegantis Antonius Fab. in ration. ad d. l. si uxor.

Tertio ex eadem decidendi ratione venit interpretandus tex in l. deco 26. ff. h. tit. de iudicijs ubi supponit consultus legatum Rome heredem institutum hereditatem

l. deco 26. eod. adisse, querebatur utrum adeundo, ita creditoribus hereditarijs obstringeretur ut ibi statim potuisset conveniri et si verum est quod supradiximus legatum ex contractibus in legatione gestis conveniendum esse Rome consequenter dicendum erat in specie proposita legatum ad eundem hereditatem creditoribus esse adstringendum ita quidem ut in ipso munere legationis potuisset conveniri, et tamen respondet consultus minime in eum competituram actionem neque creditoribus, aut legatarijs ne forte impediat legatio. Crescit etiam difficultas cum certissimi iuris sit aditione hereditatis, quasi contractum fuisse celebratum inter heredem adeuntem et creditores hereditarios, et legatarios tex in l. 3. § ult. et l. sequenti ff. ex qq. causis ipsos. cat. l. si quis absentis § heres quoque ff. d. O. et A. § heres inst. de oblig. que ex quasi ctrac. nas. unde dicendum erat recte potuisset conveniri legatum hereditatem adeuntem, cum tempore legationis contraxisset. Cui difficultati non satisfacit, qui dixerit cum Acursio in d. l. deco discrimen esse constituendum inter contractum et quasi contractum ita quod legatus ex contractibus tempore legationis celebratis non habeat privilegium domum revocandi secus si in quasi contractu certus, et expressus sit consensus legati huic privilegio renunciantis non ita in quasi contractu, ubi non expressus, sed presumptus intelligitur consensus d. § heres quoque d. l. si quis absentis § heres ff. d. O. et A. = quorum doctrina omnino reprovenda est ex l. in l. 36. § senator ff. de iudicijs ex quo deducitur nullam esse differentiam constituendam inter contractus, aut quasi contractus proponit enim SC. senatorem in provincia alienis negotijs se obtulisse casu quod ex ipso quasi contractu oriebatur actio negotiorum gestorum quesitum a consulto an is senator in provincia conveniendus esset apud iudicem eiusdem provincie an vero potuisset domum revocare ex privilegio sibi iure concesso quo constitutum est senatores proprium iudicem Rome consistentem habere de quo in l. 2. Cod. ubi senatores vel clarissimi docet quod consultus eo ipso quod contraxit alienis negotijs se inmiscendo iudici proprio renunciasse ac per consequens non potuisse domum revocare patet quod nullam esse differentiam constituendam inter contractus, et quasi contractum, ut falso existimarunt Acursius et nonulli antiqui. = quare his et alijs omissis sequenda est doctrina Cuiatij in comentarijs ad tit. de iudicijs in d. l. 2. § legatis Ant. Fab. in rationali ad eandem legem deco qui quidem docent, quod licet legatus teneatur ex omnibus contractibus in legatione gestis, tamen quando ita negotiosus est contractus ut legatio impediat tunc enim habebit privilegium revocandi domum, ne alioquin legatio reipublice impediatur, quod quidem maxime accidit in hereditate delata, nam cum plurima onera in se substineat, et actiones activas, et passivas quam plurimum equidem legatus legatione propria impediretur si in legatarijs, et creditoribus respondere

tenesset paratus, unde recte decissum est a Paulo in d. l. de cos. legat. heredi etc. adeuntes, licet non sit arbitrimus ex rebus hereditariis aut legatarii teneri tamen satisdationem offere, qua nisi offerat legatariis et creditoris in possessionem rerum hereditariarum mittendi erunt, cuius quidem iuris rationem refert Sedianus in l. si quidem prohibet ff de iudiciis quid enim prohibet inquit SC. legatum publico munere fungi, et actorem custodiae causa in possessionem rerum hereditariarum esse quasi ageretur dixisset, in mittendo actore in poss. nullum novum, nullum preiudicium legationi inferri [illegible]. docent Curatius et Ant. fab. [illegible], sed contra solutionem propositam expendendus est tex in l. tutor 35. § qui non compelluntur ff de iure iurando [illegible] certum est legatum non esse compellendum subire iudicium Rome, ne legationis munus impediat, ideoque minime tenentur legatariis et creditoribus consequenter dicendum erit ubi ita leve fuerit negotium ut nullum preiudicium adferat legationi recte expediendum erit a legato, ut consultus affirmat in l. Paulus § Paulus ff de legat. de eo qui cum amico suo pretore gratis conciliatus participabat, nam hoc impedimentum leve sit, et nullum damnum adferat legationi recte quod legatus expediri posse ut si hoc quod verabunt nomine delato iuramento iurandi actum leve esse dicendum est, et gravem autem nisil preiudicii posse legationi inferre, et tamen docet Consultus in d. l. tutor 35. § qui non compelluntur legatos non esse compellendos iurare, quod constat evidenter privilegium revocandi domum non ideo quod a legatio impediat concessum esse legatis, cum in iuramento nec occupatio aliqua aut aliquis temporis spatium consumat, et tamen omnimodo legatus a iure iurando removebit, sed huic dificultati [illegible] dicendum erit IC. decissionem in ~~[illegible]~~ d. l. tutor § qui non compelluntur ff de iure iurando intelligendam esse de iuramento aliquo confirmatorio, quod a legato fieri potest, sed potius de iuramento iudiciali seu conventionali quoque quidem ad pretoris edictum pertinent, ut is qui hoc defert, aut iurare cogat, aut solvere tex in l. si non fuerit 37. tex in l. iusiurandum 40. cum aliis ff de iure iurando unde qui legati non coguntur Rome iudicium suscipere propter privilegium eis de concessum, similiter nec iurare cogendi erunt, cum aliter iuramentum hoc exiberi potuit, quod iuditio accepto docet eleganter Cujatius lib. 22 ad edictum pauli in dic. l. tutor § qui non coguntur cum quibus faber in Rati. ad eundem tex

Quarto ex dictis venit interpretandus tex in l. 32 § item, si quis Rome, vers. illud in prima specie, ff de Receptis arbitris ex quibus quidem verbis constat legatum iudicium sponte sua et voluntate suscipere, siquidem ubi quod hoc revocandi domum legatis concessum est ea quidem ratione ne legatio legatis commissa impediat consequenter dicendum erit ut posse tanquam causam publicam non esse renuntiari ab ipso legato cum quidem qui non in ipsius favorem sed potius in publicam utilitatem sit constitutum renuntiari nequeat arguto tex in l. pactum 20 Cod de pactis l. si quis in conscribendo Cod. de episcopali audientia, cumque privilegium hoc non ad utilitatem aut comoditatem legatorum respiciat quam bonum publicum et utilitatem cuiusque Rei publice, consequenter dicendum erit minime ab ipso legato renuntiari potuisse, cuius tamen contrarium omnino evincit ex dic. l. non distinguemus 32 § illud in prima specie = cuius quidem tex dificultas pendet ex illius questionis resolutione, an legati huic privilegio renuntiare valeant in qua questione nonnulli ex interpretibus existimarunt legatum predicto privilegio revocandi domum recte renuntiare potuisse quorum quidem doctrina omissa, et explosa alia existimantium distinguendum esse inter contractus celebratos a legato cum licentia principis, aut sine ea, priorius dicendum est privilegium hoc legatis concessum non in favorem utilitate et comodo consistere, sed potius in utilitate publica quo minime a legato renuntiari poterit, alioquin enim si ipse ex voluntate sua in iudicio conventus appareret omnino legatio sibi commissa impediret, pro qua doctrina expendendus est tex in dic. l. si aulus § final. l. legatus ff de legatio. in quibus omnibus IC. proponunt nullo modo legatis permittendum esse ut nec aliena negotia nec propria pertractari queant ne forte ita irretiti et adstricti legationis munus impediat. = Nec obstabit tex in l. si absenti 10 ff de legatio ubi docet cuiusquam licet legatus negotium suum curare non possit tamen alicuius pupille nomine et causa defendere et instruere licebit, que quidem decisio propter pupille favorem procedit, ob idque licitum est legato quodammodo a legatione subtrahere = Superest quod ut illud de novo in l. non distinguemus vers. in prima specie cum ad accipiant ex quo nonnulli probarunt posse legatum huic privilegio sibi concesso renuntiari, cum in eo affirmat cuius legatum posse cogere ~~[illegible]~~ arbitrum et sententiam dicat, sed huic dificultati respondendum est ex doctrina occurrit in dic. l. item, si quis, scripta ab Antonio fabro [illegible] quidem docent non aliter posse legatum cogere arbitrum sententiam dicere quam si se defendat. ex quibus constat quod licet legatus non possit agere in causis civilibus sed tantum se defendere, tamen suam iniuriam aut aliud damnum sibi [illegible] vindicare. Preterea venit interpretandus tex in l. cum furiosus 39 § ult. respondet [illegible] causa contractum eisdem permittitur per consequens ut conveniant, si de [illegible] legationis [illegible] et hoc sit preterea ne legatus interdicat comertio

finis.

l. tutor 35. § qui non compelluntur ff de iur. iur.

l. 32 vers. item si Rome. ff de Recep. arb.

l. cum furiosus 39. § ult.

= Ad leg. Ut fundus. 18 ff. Comuni dividundo. =

Ut fundus hereditarius fundo non hereditario serviat arbiter disponere non potest inquit Sabolenus lib. 2 epistolarum in leg. ut fundus 18 ff. comuni dividundo, quia ultra id quod in iudicium deductum est, excedere potestas iudicis non potest, ex quibus quidem verbis illa ab omnibus interpretibus emendata conclusio, ut sententia libello, seu petitioni debere esse conformem, unde si arbiter ad divisionem fundi hereditarii constitutus fuisset, non poterit fundo hereditario servitutem imponere ex solvendam fundo non hereditario, cum talis servitutis impositio, a coheridibus non fuisset excogitata, sed tantum illud fuit in iuditio deductum ut fundus hereditarius inter ipsos divideret, non mirum si lex doceat inutilem fuisse servitutis impositionem ab arbitro excogitatam cum non liceat extendere potestatem suam ultra id quod in iuditio deductum est, quae conclusio probatur similiter ex tex. in leg. non potest 23 leg. quemadmodum 33 § solemnibus ff. de iuditiis leg. Antius 14 § fin. ff. de aqua pluvia arcenda leg. similiter et § si egero leg. si ex testo 20 in fine ff. de excep. rei iudicatae leg. si servum 93 ff. de V. O. leg. item leg. item labeo 22 ff. famil. erciscundae leg. 1ª § 2 ff. de usuris tex. in leg. final. cod. de liberis et libertis, probat etiam tex. in cap. licet Helisi 26 in omnes Canonistae de simonia cap. qualiter et quando de acusationibus explicant ultra ordinarios in precitatis locis Gotofredus hic et in leg. solemnes ff. de iuditiis Saldus in leg. 1ª cod. si plures una senta Gayon in leg. si vinum 22 de Reb. credit. Bartol. consil. 12 columna 2 Wesembequius in paratitlis ad tit. ff. de re iudicata nu. 7 versic. Wesembequius in § iurare instit. de actio. Duarenus in paraphrasis ad tit. de iuditiis in dicta leg. solemnes et in leg. non pot. 7 eodem tit. Pus Gregorius lib. 46 Syntag. cap. 2 Donellus lib. 20 coment. cap. 4 ubi Osualdus Iligerus cum pluribus, Antonius Faber 1 tom. ratio. in ratio. ad leg. solemnes et in leg. non quemadmodum ff. de iudiciis, et 2 tom. ratio. in ratio. ad nostrum tex., et tomo 4 de erronibus pragmat. decade 88 errore primo Cujatius in comentariis ad tit. de iuditiis in dicta leg. non pot. et in leg. solemnes Faquineus lib. 11 Controvers. cap. 17 Menoquius de arbitris lib. 1 questione 31 Pinelus in leg. 2 cod. de rescinc. vend. 3 parte cap. 3 Cobarrubias in practica cap. 6 et 9 Nicolaus Calla tractatu de reb. dubiis nu. 22.

Et licet ex dictis iam constet responsum Saboleni verissimum esse quatenus docet potestatem iudicis non esse extendendam ultra id, quod in iuditium deductum est proindeque, si ad divisionem fundi actio fuerit comuni dividundo, non posse arbitrum fundo hereditario servitutem imponere preestandam tribuendam fundo non hereditario, cum talis servitutis petitio in iuditio comuni dividundo deducta non fuisset, [illegible] servitus insurgit dificultas, quae nostrum responsum tanquam iuri contrarium eludendum venit, nam si verum est actionem fuisse ad divisionem fundi hereditarii [illegible] convenienter dicendum erit dividentes coheredes fuisse cum intentio agerit de divisione fundi hereditarii, inque quidem non iuditium comuni dividundo, sed iuditium familiae erciscundae, [illegible] ubi vindicat, cum de rebus hereditariis loquatur, et tantum intonat rei coheredes, quod res hereditaria dividendae veniat quod si hereditaria fuisset fallo [illegible] coheredes iuditio comuni dividundo [illegible] ad divisionem, cum non hoc iuditio, sed potius familiae herciscundae iuditio, quod tantum habet locum inter coheredes agendum erat [illegible] [illegible] leg. si ex asse 40 ff. familiae herciscundae leg. bona fide 8 cod. eodem tit. quia [illegible] non iuditio comuni dividundo, sed potius familiae erciscundae agendum, cum tantum intonat quod res hereditaria venit dividenda,

Rursus, [illegible]

ff. Sabolenus affirmat scilicet non esse extendendam iudicis potestatem ultra id quod in iuditio deductum non est consequenter dicendum erit non licere iudici aliquem in stimationem condemnare quippe qui cum res sola principalis in iuditio fuisset deducta, non vero eius stimatio iudex enim non in stimationem sed in rem principalem debet condemnare, ne alioquin eius sententia libello conformis non sit in quo non stimatio, sed principalis res petita erat, et tamen expressissimi, et apertissimi iuris est iudicem non solum in re principali, sed etiam in eiusdem stimationem posse condemnare quae sententia non debet esse conformis libello, probat hoc propositio ex leg. si homo 8 ff. de re iudicata leg. vinum 22 ff. de rebus creditis leg. 3 § in summa ff. quemadmodum leg. arbitrio 14 ff. de dolo leg. qui restituere 68 de rei vind. leg. fundus 26 in fine ff. de novat. leg. si heredes 21 § si per venditorem ff. de actionibus emp. leg. generaliter et ult. ff. de condic. furt. leg. in re 8 in principio ff. de condic. furt. leg. si servum 91 § sequitur ff. de V. O. ex quibus omnibus probat posse etiam iudicem condemnare ultra id quod in iuditium deductum est quod similiter in nostra specie poterit imponere servitutem praestandam fundo non hereditario, ut ultra id quod petitum est potestatem suam extendere valeat.

Denique crescit quoque [illegible] maxime hec dificultas ex eo quod in obligationibus faciendi non pecunia, sed factum, similiter nec in iuditio res obligationis pecunia, sed factum tantum deducitur, si stipulationes non dividuntur 72 leg. quidquid adstringendae 99 ff. de V. O. leg. in iuditiis 21 versic. pretium hereditatis ff. de hereditate vel actione vend. leg. 5 § 27 [illegible]

unctis traditis a Gregorio Lopez ibidem et tamen in his omnibus obligationibus poterit iudex non ad factum
sed ad interesse Reum Condemnare l. si Calendis et l. si quis ab alio 13 ff de Re iudic. Docet contrarium faber lib 6 Conjec
turarum Cap 17 Donelus lib 15 Coment Cap 3 faquineus lib 3 Controvers. Cap 17 quod ex dictis iam constat sententiam non debere esse
Conformem libello, quinimo licere iudici Condemnare in id quod in iuditium deductum non est, ac per Consequens po
tuisse in nostra specie imponere servitutem fundo non hereditario prestandam, alias servitutis petitio in iuditium deducta non fuisset.
Sed his tamen et aliis minime Refragantibus Verissimum est Labeonis Responsum Sed ut eius mens in aperto Con
stitat ex traditis longa manu a Bancio tractat de Nullitatibus tit de effectu processus Donelo Antonio fabro et
Cujatio ubi supra quedam prelibare oportet, et in primis scitu dignissimum est ad intelligendum nostrum tex, simulque et ad
Cognitionem aliorum, l. 12 tab iuditium familie erciscunde inter Coheredes tantum institutum fuisse nam Cum materia Co
munionis quamplurimas discordias excitare soleat l. Cum pater 77 § dulcissimis de leg 2 ideoque invitus in societate
detinendus non est, ut docent imperatores in l. ult Cod Com. divid. merito iuditium familie erciscunde autoribus ex
cogitatum fuit, quo res hereditarie dividuntur et non aliis. quam Coheredibus Competit l. 1 et 2 l. heredes 2 § ff fam erciscunde
l. Cum putarem 36 eodem tit Cum pluribus traditis a Vbesembequio in paratil ad tit fam. erciscunde Donelo lib 9 Coment Capi
te [illegible] Gregorio lib 19 Sintagmate 4 Ceterum si semel iuditium familie erciscunde intentatum fuerit, et aliques Res Co
munes supererint quod Rursus intentari non potest l. si filia § familie ff fam erciscunde l. quibus Casibus 34 ff pro so
cio non iuditium familie erciscunde sed potius Comuni dividundo locum habebit, qua doctrina omissa alia Accursii inf.
in l. 1 heredes 44. ff familie erciscunde intelligendus est tex noster, ideo enim tantum iuditium Comuni dividundo etiam pro fun
do hereditario Competit, quia iam intentatum erat iuditium fam. erciscunde Cumque fundus Comunis superesset recte iuditio
comuni dividundo non vero fam. erciscunde agendum erit cum iterum non valiat intentari semel intentatum dl. si
filia § familie, docet alia in summa ad tit fam. erciscunde Ant. fab. 2. tomo in rationali ad d l. si filia § familie
et in l. quibus Casibus 34 ff Pro Socio. — Rursus ex hac doctrina interpretor tex. in l. et pet. § Julianus ff familie erc.
respondit Julianus iudicem, qui ad dividendam hereditatem datus erat, uni adiudicasse usum fructum alii vero fundum dumtaxat
consultus utrum ususfructus inter duos Coheredes Comunicat, nam qui fundum adiudicavit cum usu fructu adiucasse videtur
ut similiter si testator legasset fundum, et postea alii usum fructum, uterque in usu partem habebit. l. si alii 24 ff de usu
fructu l. 3 § non solum l. pp pietas 19 ff de usu fructu accrescendo. l. cum qui 16 § 11 ale. l. qui usum fructum 56 ff de V. O. et tamen
Julianus affirmat in hac specie Coheredem cui fundus fuit adiudicatus, illum sine usufructu habere alium autem Cohere
dem cui ususfructus datus fuit illum habere integrum, nec quid mirum cum enim fam. erc. iudicium ad id inventum sit ut
ut satis Constet, ut res hereditarie dividantur nulla divisio fieret ~~sine usufructu~~ ex adiudicatione rursus Comunica
tio inter ipsos Coheredes ususfructus, ideoque Coheres fundum tantum habebit sine usufructu alius vero Coheres ususfruc
tum habebit Docent Donell. lib 6. Coment. Cap 6. Ant. fab. in rationali ad d. § Julianus Cum pluribus traditis a Pi
chardo in § quedam 20 inst. de actionibus.
Visita Cognitis deinceps notare oportet, litem seu Controversiam ex libello
resultare, ideo quod sententia que finis controversiarum imponit, Conformis debet esse petitioni actoris, aut eiusdem libello
unde si iudex potestatem suam extendat ad ea que in iuditium, seu petitionem ab actore deducta non fuerunt, eiusdem aucto
ritas viribus non subsistit Cum de eo, quod petitum non est, cognovisset, docet Baldus, in l. ult. Cod. de fidei iussor. Jason
ibidem Donel. lib 26. Coment. Cap 4. ubi ossuald. qui plures refert, ex quo certissimo iuris principio lucem clarior redendus
est Paulus relatus in l. quedam mulier 41. ff familie erc. docet ibidem arbitrium fuisse datum de dividenda he
reditate inter mulierem, et eiusdem Coheredem cumque non solum res hereditarias verum et libertos, simulque alimenta que
a testatore fuerunt relicta certis personis divi disse. Mulier a divisione huius arbitri appellabit, ex eo quod suam potes
tatem extendisset ad id quod in petitionem deductum non erat, tantum modo datus erat, ad divisionem hereditatis non vero ad divi
sionem libertorum, unde respondet Paulus, alimentorum simul, et libertorum divisiones nullius fuisse momenti senten
tia enim debeat esse Conformis libello, et in ipso, nec libertatis aut alimentis quidquam dictum erat, sed tamen postea adducit
quod si alimentorum prestationi Coheredes per aliquod tempus stitissent valida sit alimentorum divisio, secus autem in divisio
ne libertorum que nullo tempore valebit cuius quidem responsi dificultas gravis est nam si Labeonis in nostra specie
docet iudicem nullam potestatem habere ultra id quod in iudicium deductum est, et si quid ultra decreverit id nullius esse mo
menti etiam si Coheredes eidem stitissent, cum supplicio ex defectu libelli viribus enervet, aut si valida est ut docet Paulus ex eo quod
Coheredes multis annis secundum ipsam divisionem, alimenta tribuerunt, quare similiter non erat valida libertorum divi
sio, cum eidem Coheredes etiam stitissent, quod Paulus negavit in illis verbis, sed et illud adiecit nullam esse libertorum divisionem.
Cuius quidem responsi dificultas adeo gravis visa est interpretibus, ut eos Cogerit in varias habire solutiones quas si
referam, non heream, immo diem inepte consumam, quare omisso Cujatio lib 23 Pauli ad edictum in l. in iuditio ff fa
milie erc. Angelo in l. scire de V. O. sequenda est doctrina Ant. fabri 2. tomo ration. in ration. ad tex in d. l. quedam
mulier 41 ff fam. erc. licet enim in iuditio fam. erc. omnes res hereditarie veniant non aliter veniunt, quasi
illes sint, que Comertio heredum possunt haberi unde cum liberti, utpote persone Comertio nostro exempli sunt non
mirum si in iudicio fam. erciscunde venire non valeant, nec longe ab his alimenta sunt, nam cum adhereant perso
ne cui relicte sunt. l. legatum 10. ff de cap. minutis l. solent ff de alimentis legatis l. si habitatio ff de usu fructu et ha
bitatione l. cum his 8. ff de transac. ideo iuditio accepto dividenda hereditate inter Coheredes nec alimentorum divisio nec.

similit libertorum locum habere potest, etsi forte ab arbitrio facta fuerit, viribus non subsistat cum potestatem suam extendisset ad id q. in iuditium deductum non erat; que decisio hoc discrimine constituto admitenda erit, q. si coheredes per multos annos alimenta ab arbitrio divisa exsolvissent, valida sit divisio, non ex eo q. factum fuisset ab arbitrio, et eiusdem persona vires accipisset, sed q. int. ipsos coheredes dum alimenta exsolvissent pactum tacitum inductum censet. de illis exsolvendis, consecuta quantitate arg. tex in l. 3. ff de pactis. l. cum pignus ff que in fraudem cred. l. 4. ff quib. mod. pig. vel hipo. solvat. l. quirographum ff de leg. 3. l. 2. cod. d. muni. utriusq. ind. l. cum de in rem verso 6. ff de usur. q. quidem neutiquam in divisione libertorum locum sibi vindicat, quinimo etiam si per multos annos divisione starent, pactum non posset induci cuius diversitatis subtilissima ratio excogitanda venit ab Antonio fab. ubi supra pactum tacitum recte inductum docet circa alimentorum divisionem, q. nullum inconveniens est ut tale pactum inducat, cum respectu coheredum alimenta reali sint, et potuissent comprehendi in iudicio fam. ercis. ceterum circa libertorum divisionem tale pactum inutile est cum per id supponat potuisse libertos venire in iuditium fam. ercis. q. nequaquam admitenda erit, cum libere persone sint, in quibus dominium non cadit. &c.

Sed licet verissima sit doctrina excogitata ad d. l. quedam mulier, duo tamen iure consultorum responsa tenebrosa satis, et ad plures questiones aplura (ut aparebit ex dictis) sese offerunt, que dum dificultatem adferunt Paulo in d. l. quedam mulier, nostra conclusioni maxima quidem sunt alatura, primum stat in l. Camellia ult. ff de iure patronatus ubi in hac ipsa specie quam nuper explicuimus, non sine dificultate consultus contrarium constituit, proponit idem Paulus Camelliam ab Hermogene apellasse, q. diceret iudicem de dividenda hereditate int. se et coheredes, eius non tantum res sed etiam libertos divisisse, et alimenta a testatore relicta respondet consultus in illis verbis <u>placuit nullam esse libertorum divisionem, alimentorum autem divisionem a iudice int. coheredes facta eodem modo ratam esse</u> q. quidem responsum d. Pauli oraculo adversat in d. l. quedam mulier ubi docet alimentorum divisionem assignatam ab arbitrio invalidam fuisse quia potestas eiusdem non est extendenda ad id q. in iuditium deductum non est, hoc vero adfirmat in d. l. Camellia validam fuisse alimentorum ex cuius responso duplex inconveniens sequitur, primum q. non parvi momenti est Paulum sibi ipsi in una eademque specie contrariari, preterea dirruit ea nostram conclusionem posse iudicem decernere ultra id q. in iuditio petitum est, ideoque non debet sententia conformis esse libelo, et ne his tantum contenti simus, altius repetamus in d. l. Camellia et inveniemus Paulum contrarium non solum inter diversa iura inter l. Camelliam, l. quedam mulier verum est q. magis in d. l. Camellia in illis verbis <u>placuit nullam esse libertorum divisionem, alimentorum autem divisionem a iudice inter coheredes facta eodem modo ratam esse</u> pot quid aliud magis contrarium et diversum inter se inveniri, nam si invalida est libertorum divisio ab arbitro facta ad quid afirmat paulus eodem modo ratam esse alimentorum divisionem, verius equidem dicunt afirmare eodem modo invalidam, sicut et invalida est libertorum divisio. Qua dificultate oppressus [illegible] faber eam ut moris est, non verbis, sed viribus enervare intendit et negativam reponit ita ut legat <u>alimentorum divisionem a iudice inter coheredes facta eodem modo ratam non esse</u> sed hec doctrina per verquam q. literam tex violabit respuenda venit ex eo q. responsum pauli in d. l. Camellia depromptum fuit ex lib. u decretorum ubi docuit non indistincte invalidam fuisse alimentorum divissionem, sed ita si per multos anos eidem coheredes non adstipulant, q. ex mente fabri hoc admitendum erit. Quare his et aliis omissis sequenda est doctrina Cujatii lib. 22 obser. cap. 2 et lib. 13 cap. [illegible] quam prosequuntur [illegible] cons. 92 nus [illegible] consil. 101 Cornejus in l. edita cod. de edendo qui quidem docent verissimum responsum Pauli in d. l. quedam mulier scilicet arbitrium datum dividendam hereditate nec libertos, nec alimenta dividere posse ne ultra id potestatem suam extendat, q. petitum non est, nec obstat d. l. Camellia que similiter deducta fuit ex lib. 1. decretorum Pauli nam ibidem docet q. in d. l. quedam mulier aduertendo q. <u>hoc verbum modum</u> idem aliquando significat q. verbum <u>quantitas</u>. l. ab omnibus 126 ff de leg. 1. l. cum unus 10. § ult. l. cum alimenta 22 in princ. ff de alimentis legatis, late Briss. de verbis iuris verbo modus ex quo [illegible] lucem accipient illa verba placuit <u>nullam</u> esse libertorum divisionem, alimentorum autem divisionem a iudice int. coheredes facta eodem modo ratam esse non similiter ut fab. voluit ubi supra sed potius eadem quantitate licet libertorum divisio inutilis sit, alimentorum vero valeat, ipsa illa quantitate servata, que ab arbitrio ~~[illegible]~~ constituta est; nec obstavit si aliquis obiciat, q. valida est alimentorum divisio ab arbitrio, nam respondendum venit hanc divisionem suplendam esse ex d. l. quedam mulier, que docet eo casu valere si multos annos coheredes solvissent in qua specie inteligendum est d. recitatum Pauli responsum lib. 1. decretarum relatum in his duobus locis in d. l. quedam mulier 41. ff. fam. ercis. l. Camellia ult. ff de iure patronatus.

Secundum autem responsum q. interpretandum venit stat in l. Solent 8. ff de alimentis, et cibar. l. ex quo evidenter probat posse iudices ad dividendam hereditatem datos libertos dividere q. falso Paulus supra relatus afirmat libertorum divisionem factam ab arbitrio nullam et minus recte noster Fabr. eius afirmat potestatem iudicis datam ad divisionem fundi hereditarij non esse extendendam ad id q. petitum non est veluti ut posset imponere servitutem exibendam fundo non hereditario; cui dificultati respondet eruditus Fabro in rationali ad tex. in d. l. quedam mulier cuius doctrina ut melius percipiat simul q. et d. l. Solent alusque principijs inteligat, notare oportet maximum inconveniens versari in alimentis libertis a testatore relictis exibendis nam cum sepe sepius contingat testatorem plures heredes habere facile potest evenire, ut alimenta libertis exibenda inter ipsos heredes dividant, ut minime partis petitio adversus heredes cuilibet liberto competat, q. in maximum

Preiuditium ipsorum libertorum qq. alimenta fuerunt relicta redundauit, quare ut huic vulneri medella admo
ueretur, variae formulae excogitatae fuerunt a consultis, solent quippe alij libertos diuidere, ut quibus a
certis heredibus alimenta reciperent, alij vero ab alijs ne minime grati petitio eis de libertis alijsq. preiuditium
afferret, Deniq. forma illa ab imperatore Diuo Pio excogitata fuit, de qua ind. l. Solent scilicet ut unus
heres eligat cui ceteri coheredes teneant tribuere ad alimenta libertis exhibenda ne ab alijs quam ab uno tantum
herede liberti alimenta recipiant, nec ex hoc responso deduxit arbitrium de diuidenda hereditate posse alimen
ta diuidere q. ex constitutione Diui Pij de qua in relat. d. l. Solent non arbitrio hec facultas competebat sed tantum
iudicibus superioribus qui de causa alimentorum cognoscebant veluti pretor, aut proconsul, et ideo hij pertota
ff de trans. docet Ant. fab. ubi supra, et in d. l. cum hij Gotofr. in d. l. Solent odofre. ibidem.

quibus ita prenotatis iam mens
Sabelli in nra l. si ut fundus eluceseit cum enim duo coheredes fuissent, et ad diuidendam hereditatem iuditio fam.
ercis. egissent rursus superesit fundus, qui diuisus non fuit ad quem diuidendum non iuditium fam. ercis. etiam
si hereditarius fuisset, locum habent cum iam intentatum fuisset, et iterum suscitari non valuisset d. l. si filia § fam.
ff fam. ercis. l. quibus dam 34. cum supra dictis ff. socio ideoq. ad iuditium comuni diuidundo coheredes deuenerunt
q. inter coheredes solum locum habet q. res aliqua superest ex primo iuditio diuidenda, ideoq. electus fuit arbi
ter ad diuisionem fundi, qui postea quam fundum diuisisset, fundum hereditarium damnauit, ut seruitutem prestaret
alteri fundo, qui non erat hereditarius, sed alterius coheredis dubitat consultus an valeat seruitutis impositio
facta ab arbitrio et respondet inutile esse ex eo q. sententia debet esse conformis libello seu petitioni cum enim non
de imponenda seruitute sed tantum de fundo diuidendo ageret merito affirmat consultus potestatem iudicis nullius
esse momenti, cum extendat ad id q. in iuditium deductum non erat. docent Gotofr. et fulgos. ht. Doneli lib. 26.
comment. cap. 4. Cuatio in comment. ad ttm. de iudicijs in l. non potest ant. fab. ht. et 4. tomo de error. prag. decade 88 erro
re 1. que doctrina adeo vera est ut non solum procedat, q. id in quo iudex condennauit, in rerum natura sit, et in nro
comment., veluti in nra specie, in qua seruitutem imposuit fundo non hereditario verum, etsi non debeat tempori iudicij
accepti, sed postea; ut potesi inter aliquos acceptum est iuditium tutele, et inter ipsos orta sit controuersia neg. ges. huius
controuersia noba, que de nouo emergit, non poterit finem accipere iudicis sententia cum illa tantum extendat ad ea
q. in libello in iuditium deductum fuit, in iuditium controuersia autem neg. ges. non fuit deducta, cum tempore iudicij non
esset nata actio, nec intelligi nasci eo tempore, si non esse deducta in iuditium ita intelligendus est tex. in l. non potest
23. l. non quemadmodum 35. ff de iudicijs iunctis traditis a fulgosio ibidem Cuia in comment. ad ttm. de iudi. in d. l. non
potest Ant. fab. in rationalibus ad pandectas in d. l. non quemadmodum 35 ff de iudicijs.

Cognita iam mente Sabelli
ex hac ratione nonnulla iura interpretanda veniunt primo interpretandus est tex in l. in lege aquilia 40 ff ad l. aqui
liam.

270

Ad l. 3 in Rebus 30 Cod. de jure dotium.

Succedat iam in arenam imperator noster Justinianus non ut arenarius, sed ut muneris et certaminis editor, qui praelium hodierna luce sua sententia nobis indicit signata in l. in Reb. 30 Cod. de iure dotium cuius verba sic concepta damus in Rebus etc. ex quorum verborum dispersa cortice desumpta medulla tam deducit illustrandum axioma, ut mulierem in Rebus dotalibus, sive movilibus, sive immovilibus, sive stimatae sint sive inestimatae, vindicandis omnem habere post dissolutum matrimonium praerogativam id est Rei vindicationem, et actionem ipothecariam, antiquioribusque praeferri creditoribus cui conclusioni calculum salutare adijt [...] in l. 1a ff. qui potiores in pignore habeant l. dotis q. hoc nostro tit. l. si inter virum 12 l. mulier § Cod. de iure dotium lex plerumque § fin. ff. eodem lex uxor marito qq ff. de donat. inter [...] lex in Rem 24 ff. de Rei vindic. l. si ita 4 ff. de collat. bon. lex 1a § fin. ff. de collat. dotis lex quadius 81 ff. de iure dotium sed alijs l. stimatis 50 ff. solut. matrimonio. comprobant post antiquiores bartolum baldum paulum castrensem alexandrum, salicetum et Gilquerium Donel. lib. 19 coment. cap. 4 et ibi Osualdus per totum idem donelus in Repetit ad nostrum tex. jacobus cujatius in patatil ad Rubricam Cod. de jure dotium barbosa in l. 1a ff. solut. matri. et ibi DD. Ripa in l. privilegia nu. 47 ff. de privilegijs creditorum, Jason, et faber et Reliqui communiter in § fuerat instit. de actio. donelus tractat de pignoribus Caldarinus in Justinianum pag. 220. Dr. paulus de Maqueda lib. singulare Regularum in l. privilegia eo ff. de privilegijs creditorum nu. 43 Antonius richardo in § fuerat autem instit. de actionib. et in § quibus alienare licet Amaia lib. 2 observat. cap. 4

Sed licet haec conclusio tot iuribus atque authoritatibus fulciat adsunt tamen aliqua Ratiocinia, quae eadem etsi non destruere turbare conant, et praecipue ca illam partem quam aserit mulierem ad Recuperandas Res dotales actionem ipothecariam habere, perque omnibus creditoribus, etsi antiquiorem ipotecham habentibus antefert, sic argumentor mulier Rerum dotalium domina est igit. non pot. actionem ipotechariam habere arg. pr. ex l. divortio § si fundum l. si constante § si maritus l. si cum dotem § fin. autem ff. soluto matri, consequentia probat. ex Ulpiano in l. neque pignus 45 ff. de diversis Reg. iuris ubi ait cuius neque pignus neque depositum, neque precarium neque emptio neque locatio in Reb. proprijs poterit consistere, igit. non pot. actionem ipotecariam habere siquidem ipotecha in Reb. alienis non in proprijs consistit, igit. e vestigio tex. nostri sententia falsa est, secundo contorqueo telum ca Justinianum in illis verbis omnem habere post dissolutum matrimonium praerogativam iubemus. nam non praefert expresam ipotecham anteriorem habentibus, et non praefert omnibus creditoribus arg. patet quia phisci et dotis in creditorum concursu, par ius, par Ratio est, l. dotis q. Cod. de jure dotium l. 2 Cod. de privilegijs phisci sed phiscus expresis anterioribus ipothecis non praefert ut probat ex tex. in l. si pignus § ff. qui potiores in pignore, l. si fundum 4 Cod. eodem igit. neque mulier poterit praeferri cum eadem sit phisci et mulieris Ratio, quam argumentum fortiter iterum si ca nostrum tex. inducit, qui habet expresam anteriorem ipotecham phisco praefert dic. l. si pignus dic. l. si fundum, sed qui cum habens expresam anteriorem praeponit doti dic. l. Cod. de privilegijs fisci, et dic. l. dotis Cod. de jure dotium, quam antiquior mariti creditor expresam ipotecam habens dotem superavit ex vulgata illa sententia si in eo vincente te, longe magis vincam te l. de decisionibus 14 vers. nam cum ille ff. de diversis prescriptia. augect dificultas probans quam nullum habet mulier privilegium, sive in dote prelationem, non aequale ius habet mulier in dotis et donatione propter nuptias exactione authentica de qualitate dotis et propter nuptias donatione collat. 1 et in exactione donationis propter nuptias privilegium praelationis nullum habet mulier ut prextix in l. assiduis 12 § fin. Cod. qui potiores q. neque in exactione dotis

Verum licet nostrum Axioma ita argutorum procellis naufragium patiatur pro vero obti
nendum ad cuius illustrationem et indaginem primo praelibandum olim pro recuperanda
dote nullam introductam fuisse actionem teste Gelio lib. 4 noctium Atticarum cap. 3 Cujat. 10 Observat.
cap. 1 cum matrimonia morte solum dissolverent, et postea cum divortia esse coepissent, quibus soluto
matrimonio mulieri a marito subveniebat l. 1 cum sequentib. ff soluto matrim. l. unica Cod. de Rei
uxoriae actione introducta fuit actio ad dotes repetendas, quae dicit. Rei uxoriae, d. l. unica
verum cum insufficiens esset ex pluribus causis, nam impediebat ob liberos, ob impensas, ob
res dotales, ob amotas, ob mores mulieris l. divortio 8 § ob donationes ff soluto matrimo
nio ita Faber 1 Coniect. cap. 2. Coeperunt, quae nubebant a maritis in casum divortii dotes
stipulare teste Paulo lib. 2 Sentar. tit. 21. Sed licet per actionem ex stipulatu melius de mu
lieribus consuleret cum tamen non aliter competeret, quam si solemniter fuisset inter
posita teste Paulo ubi supra, et mulieres propter sexus fragilitatem tempore datae
dotis, aut stipulationes omitterent, aut ex defectu formae quae in ea debet intervenire
§ 1 instit. de V. O. inutilem eam interponerent, Justinianus plenam cupiens huic malo
adhibere medicinam, mulieribus tacitam ipothecam in rebus mariti concessit l. unica §
ut plenius Cod. de Rei uxoriae actione § fuerat instit. de actionibus, quam mediante
omnibus privilegiariis personalibus praeferebat l. procuratoris § plane ff de tributoria
actione l. pro debito 6 Cod. de bonis author. iudicis possid. docent DD. in dictis iuribus.
Secundo praelibandum est quod cum adhuc mulieribus non esset satis cautum ob idque de praelatione cir
ca ipotecarias actiones eis non erat prospectum, et in concursu anteriores mariti credito
res hipotecarii potiores essent secundum Reg. tex. in l. [illegible] 4 qui potiores in pignore
ideo concessa fuit mulieribus actio quae ipotecaria appellatur nam ut plenius dotibus subve
niret, quarum causa publicum favorem meret l. 1 ff soluto matrimonio, post tacitae stipulatio
nis privilegium indulget tacitam hipotecam dotis nomine et si non convenerit stipulatio ipse
intelligatur l. assiduis 12 vers. ad haec Cod. qui potiores § fuerat instit. et actio. Cap. ex litt. § extra
de pignoribus, quamvis antiquo iure ipoteca pro dote non nisi specialiter contraheret l. 1 qui
potiores l. quod autem § si uxor de donibus inter vir. et uxor. § ult. ad Scum Velleianum, hoc autem
privilegium tacitae hipotecae pro dote si in exemplo non est nam in aliis quoque iuris ar
ticulis extra partium obligationem tacitae hipotecae inducit, veluti in administratione re
rum pupillarium cuius nomine bona tutoris, aut curatoris tacito pignoris iure pupillis
obligantur l. pro officio 20 Cod. de administratione tutorum l. ult. Cod. de legitima tutela
late post eos qui de pignoribus scripsere Gutierrez de tutis 1a parte cap. 16 Faber in
iurisprudentia tit. 12 principio 13 illat. 11 Cubar. de Rationiis cap. 39 Ricius in collectanea
decissione 2a parte collectio. 366. imbectis ab inquilino in praedium urbanum, quae pro pensio
ne praedii tacitae hipotecae vinculo subiungit l. item quia 4 Cod. de pactis l. 4 ff in quibus
causis pignus, vel hipotheca tacite contrahatur, dicit autem haec tacita hipoteca ex utroque
latere, id est tam ex parte mulieris pro dote promissa praestanda, quam mariti pro
dote restituenda, haecque actionem hipotecariam antiquo iure incognitam ab imperato
re Iustiniano noviter inductam esse certum est, et non solum actionem hipotecariam, sed etiam rei
vindicationem habet mulier ad res in dotem datas recuperandas, quae mulieri ratione
dominii datur, nam cum dominium quod penes maritum erat durante matrimonio dissoluto
eo ad mulierem pertineat recte concessa est mulieri rei vindicatio favore dotis introdu
cta, in qua publica utilitas versatur ut supra notabamus ex l. 1a ff soluto matrimonio
quae actionem hipotecariam minime debet impedire, ne illud quod in favorem mulieris introdu
ctum est in eius odium retorqueatur l. quod favore 6 Cod. de leg. recte dispositum est utramque mu
lieri competere, et vindicationem, quasi domina rerum dotalium ex constit. Iustiniani et hi
potecariam quasi retento iure veteri, rebusque dotalibus ad maritum pertinentibus recte
pignori obligarentur ut praesensit Cujatius ad tit. Cod. de iure dotium, quamvis aliter post
Accursium Baldum et Jasonem in nostra l. in rebus asserat Costanus de dotibus cap. 6 num. 4 quod optime
praenotavit in praenotatione ad l. unicam Cod. de rei uxoriae actione D. Francisco Ramos.

Deinde iterum notandum est actionem ipotecariam de qua imperator in §° nanc
in presenti intelligendam non esse de actione hipotecaria tacita, sed de hipotecaria
expressa, que solum in conventione plerumque pro dote adhibebatur l. qd ante § si
uxor de domibus inter li i qui potiores Observant Cujatius et Gifanius ad tit. cad. de jure
re dotium, idcirco autem res dotales nexu expressi pignoris mulieri obligari poterant
quarum dominio tam extante matrimonio, quam soluto priusquam mulieri traderent
ad maritum pertinebant iure veteri iuxta recentiorum sententiam cum pluribus afirmat bar
bosa in l. 1a parte nu. et in l. dotalem bene nu. et sequentib. soluto matrimonio Osu
aldus, iligerus ad donelum lib 14 et laudati a Castillo lib. i° Controvers. de usufructu
Cap 4 nu 29.

Sed ad intelligenciam illorum verborum nostri tex. scilicet cum eadem res ab initio uxoris fuerit
et naturaliter in eius permanserint dominio prelibandum est atingendaque difficilima illa questio, quid domi-
nium habeat mulier in rebus dotalibus nomine mariti traditis, ad huius quidem dificilime questionis inteligen
tiam et verborum nostri tex. prelibanda esse censeo breviter utriusque partis fundamenta et primo pro opinione
asserenti maritum esse dominum sequentia expendo 1 tex in l. dotale 13 § dotale 2 ff de fundo dotali ubi clare pro
bat, maritum esse dominum, ibi dotale predium sic accipimus cum dominium marito quesitum igitur maritus est do-
minus cui adstipulari videtur tex in l. 24. ff rerum amotarum ubi mulier facit furtum rerum dotalium, si eas ammo
bit igitur non sunt mulieris, sed viri: quia in rebus propriis furtum non committit, igitur sunt mariti, que dificul
tas aumentum recipit ex Justiniani sententia tex in § 1. inst. qq. alienare licet vel non, ubi expresse dicit maritum
esse dominum rerum dotalium, etsi eas non posit alienare iterum pro dominio mariti expendo tex in Ulpia
ni fragmentis tt. 19. inst. ubi, si servus, alterius in bonis sit alterius ex iure quiritum ex omnibus causis adqui
rit ei cuius in bonis est, quia in re dominus bonitarius preferebat domino quiritario ut ait Teophilus unde
liquet maritum habuisse dominium quiritarium nam servus dotalis non adquirit marito, sed uxori qui
ppe, si servo legatum, vel hereditas obveniat, ad mulierem pertinet, ut in eius rebus dos augeri videatur distante ma
trimonio. l. fundus § ff de fundo dotali, l. servus dotalis 58. ff soluto matrimonio. l. adito 45 § 1. de adqui
renda hereditate, et generaliter quecumque causa adquisierit nisi ex re mariti, vel ex operis eius uxori adqui
rit l. unica § quecumque de rei uxorie actione, igitur maritus habet dominium non uxor auget dificul
tas, ex eo quod maritus manumitere potest, dotales servos non mulier, l. 3. cod. de iure dotium, l. 1. cod. de ser
vo pignori dato manumisso, atqui non nisi dominus manumitere potest, tit. tt. inst. de libertinis quia
si maritus manumitit ex eo quia solus dominus est, sed huic resolutioni ex diametro pugnat consulti et
imperatores, afirmantes mulierem dicant dominam esse, ut in l. 3 § q° ff de minoribus ubi dos aperte
ipsius uxoris patrimonii propium dicit, et in l. unica, § et tho. Cod. de rei uxorie actione, appelat similiter
dos propium filie patrimonium, quin et Trifoninus in l. quamvis 75. ff de iure dotium ita scribit quamvis in
bonis mariti dos, sit mulieris tamen est, cui subscribit Ulpianus in l. 12. de religiosis, et sumpt. fun. ubi
dotem patrimonium mulieris appelat videmus hic consultos digladiantes, et pugnantes aspicimus impera
tores, ad quorum federa varia interpretes excogitarunt, et certam inter se excogitarunt, aliqui dixere maritum
esse dominum dotis, seu iuris in re sibi constituti, uxorem vero esse dominam rei dotalis, ita vultus ad dictum prin
cipium inst. quibus alienare licet, vel non, sicque superius relatas pugnantes sententias componere conatur verum
hec sententia perspicue refellitur ex eo quod ex dicto prin. inst. qq alienare licet vel non maritus expresse do
minus fundi dotalis vocatur quod quia in § per traditionem inst. de rerum divisione rerum dominium transferri
dicitur, si ex causa dotis fuerint tradite non enim in his iuribus queritur de iure in re constituto an alienari
possit a marito, seddere, si de predio dotali ut igitur responsio proposite questioni conveniat dicendum est in
illis locis maritum non dotis, seu iuris in re constituti, sed ipsius rei dotalis esse dominum et eius enim dominus
esse ibi maritus dicitur, quod alienare prohibetur, atqui alienare prohibetur fundum ipsum dotalem, igitur eius quoque do
minus esse aserit, et non iuris in re constituti, ut interpretabat vulterius, quare aliter respondendum esse Joannes
Robertus existimat aserens propietatem penes mulierem esse dominium vero penes maritum, sicque inteligen
dos esse pugnantes alioqui iuris consultos, verum hoc manifestissime refelunt leges Paulo supra adducte quia
penes uxorem dominium stante etiam matrimonio esse clarissime aserit, quare Joannes Cor. quesli. 9. sequuntur alii
respondet comuni iure, ac ratione naturali mulierem dominam esse rei dotalis iure vero singulari, ac legum
auctoritate maritum propter usum fructum, reique exercitium, quod ei, l. interim permittit pro oneribus scilicet matri

monii

monij l. si pat mulieris ff de iure dotium l. si fruali inprin° ff de dotis exact. sed preterquam q. et hec res
penes in mera divinat. Insistat satis evidenter refutat superioribus verq. qq. ostendit maritum verum
esse quem dotalium dominum non vero iure singulari neq. propter usum fructus, alia q. excogitavit cui
solutione asserendo, vt si initium expectet, quo dos marito tradit, dotis dominum esse maritum, inspecto
aute effectu, exitumq. q. plerumq. morte mariti, aut per divortium soluto matrimonio dos rebertitur
ad mulierem ea dominam esse dotis iure naturali, maritum vero inspecto initio, quo dos tradit, id est
ex eo q. inter d. mera matrimonij substinet, l. quamvis in fine ff de iure dotium sicq. int. pretat dif
ferentes iuris consultorum sententias, vt tex. qui maritum dominum esse, pronuncia intelligant ins
pecto initio, quo dos tradit, eos vero, qui aserunt mulierem esse dominam intelligant inspect
tu, et exitu, q. morte mariti, aut per divortium soluto matrimonio dos rebertat ad mulierem, hec
tamen cui opinio exigui momenti est etenim initium illud, quo maritus dominus dicit esse dotis aut
salti momento durat, vsq. dum traditio sit facta aut tamdiu durat, quamdiu matrimonium insistit primus
dicere ridiculum est, q. posterius statuendum, atqui hoc contra cui est ac fundita responsio ne eius eber
tit proinde bana est distintio ista preterea q. si ex ille, inqq dominium rei dotalis vxori tribuit non
ad eventum istum futurum, quo matrimonium morte, vel divortio disolvat expectent, sed potius dicernant
iuris re bera sit stante matrimonio, quare iectis omnibus his sententijs in supersessiam habita lia
Bachonij lib. 3. declarat. 49. n° 29 reiectisq. plurbus alijs solutionibus late congestis ab osvaldo hiligero
lib 14. comment. Doneli cap. 4. fere per totum, sic breuit. totam hanc questionem resoluimus primo si res stima
te date sunt in dote marito pleno iure, dominus est maritus, vt probat ex tex. in l. quotiens 16 ff de iure do
tium, versus si res date sunt in dote talis qualitatis, vt vsu consumant ex datione in dote ad maritum pertinet
pleno iure, sic est intelligendus tex. in l. res in dote 42. ff de iure dotium nam non potest de eis vti nisi consumat
et non potest consumere si non est dominus hinc tex qui aserunt maritum esse dominum rei dotalis intelligo
in rebus stimatis in dote datis, vel in rebus dotalibus, que vsu consumunt, veluti que pondere, numero,
aut mensura consistunt, vt ex textibus supra citatis probat, in rebus vero dotalibus non stimatis neq.
vsu consumptibilibus, sic ius procedit, circa earum dominium, vt iuris, et subtilitate, et fect. maritus do
minus sit rebera mulier, q. domice dum pendet matrimonium, sit et ad honera matrimonij suferen
da l. pro honeribus cod. de iure dotium sicq. manifeste, et clarissime dissolvunt arguta supra andbis
proposita nec impedit, q. in rebus non stimatis maritus potest manumittere servum dotalem vt supra
aserebamus hoc namq. fabore libertatis est receptum vt et plura alia passim obria, et ex eo q. facit negotium
mulieris manumittendo, cum ipsa habeat ius patronatus, sicq. in eius vtilitatem redundet manumissio
his ita presupositis iam nre conclusionis ratio manifestissima apparet scilicet ex publice vtilitatis fabo
re conserbandorum dotium causa inducto et rei vindicationem et actionem hipotecariam mulieri competere illam ins
pecto iure nobo quasi domine, hipotecariam vero, quasi retento iure veteri, ex quo res dotales recte pignori
obligabant, hancq. act. recte creditoribus omnibus anteferre voluerunt enim, vt salba semper, et indennis
mulieribus, dos conserbaret, sicq. nostri tex. decidendi rat. perpensa facile nunc erit arguta superius
contra conclusionem opposita dissolvere respondeo q. ad primum, et inprimis initio opinionem acursij qui in
glosa ad nrum tex. accebat vindicationem in non stimatis, hipotecariam in rebus stimatis in dote datis compe
tere quoniam hec opinio non solum divinatoria est, sed etiam l. illis contraria ex qq. manifeste constat ac
tiones has non acomodari dibersis speciebus, sed simul etiam concurrere quemadmodum superius dixi-
mus, q. dicendum est, q. licet rerum dotalium pertineat ad mulierem, ac proinde earum vindicationem habeat
poterit tamen pignus contrahi, et hipotecaria exerceri, q. hipoteca non contrahit in ijs de rebus dotalibus vt
falso crediderunt int. pretes, sed in alijs rebus mariti, que sententia probat 1° ex nro tex. ibi posse mu
lieres contra maritores parum idoneorum bona hipotecam suam exercere, que verba probat manifeste non in
rebus dotalibus, sed in mariti bonis hipotecam contractam sicq. nihil obstat tex. in l. neq. pignus de reg. iuris
ad secundum argutum respondeo q. tex. in l. dotis qq cod. de iure dotium, et l. 2. cod. de privilegio fisci loqunt
lo tempore, quo plenissimum privilegium mulieri respectu actionis hipotecarie, per quam omnibus cre
ditoribus anteferet nondum erat concessum, sed si hipotece tantummodo sertarent, prior hipoteca antepo
nenda erat, illo q. tempore nihil mirum si comparent ius, q. habet mulier respectu recuperationis
rerum dotalium cum iure, q. habet fiscus respectu rerum suarum, postea vero aliud privilegium concessum fuit

fuit benissimum mulieri respectu hipotecę tacitę, et ex hoc exorbitanti privilegio meliorem causam habet res
pectu repetitionis verum dotalium, quam fiscus respectu suarum hipotecarum ita tradit Pichardus in § quedam ac
tiones 20 inst.ª de actionibus, ad adimentam dificultatis sic breuit respondeo constituendo diferentiam inter
eas donationes propt. nuptias, que dant. propt. securitatem dotis iuxta speciem tex in §. fin. de donat. inter
tunc comparent. cum dote, et non solum habet privilegium tacitę stipulationis, et hipotecę, sed et privilegium pre
lationis de quo in nrō tex si autem fiat, ut eam fueret mulier ratione pacti, vel statuti, pro ut apud nos hispa
nos ex l. tauri 52. que est l. 4. ttº. 2. lib 5. recopilationis, habebit quidem privilegium tacitę stipulationis, et
hipotecę non autem ius prelationis, at de hac debet intelligi tex in d. l. asiduis 12 § final Cod. qui potio
res in pignore habeant, autentica vero de qualitate dotis, et propt. nuptias donationes Col. 7. debet in
telligi de donat. propt. nuptias, que dat. propt. securitatem dotis, que recte eadem habet privilegia in act.
hipotecaria ac habet dos, quam solutionem excogitauit Pichardus in § fuerat antea inst.ª de act. quam deducit
ex Baldo in l. unica nº 26 Cod. de privilegio dotis, Arethino in l. 1. ff soluto matrimonio Heb. Antio
de pignoribus 4º membro, 2ª p.te nº 64 et 65. ex qq tempus est, ut ad aliqua iura interpretationes infera
mus primoq. int. pretor tex in l. asiduis 12. Cod. qui potiores in pignore habeant in cuius tex specie se
quens subduit dificultas nam si iam antea mulieribus prospectum erat per actionem hipotecariam, et per
anterioritatem respectu aliorum creditorum per nostrum tex. in l. in rebus Cod. de iure dotium cuius decissio
ante promulgata fuit quam hanc l. asiduis, ut colligit ex eius verbis, ibi, alias duas constitutiones fecimus pro
dotibus mulieribus subuenientes. iuncta glosa verbo constitutiones duas exponit idest constitutio l. unicę Cod. de
rei ~~vindicatione~~ uxoris act. et nostra l. in rebus 30. quod preterea evident. probat ex tex in caru de leg. quoniam
tex in d. l. in rebus promulgatus fuit anno tertio imperij Iustiniani dum de dicto tex in hac leg. asiduis an
no 5. eiusdem imperij post consulatum Lampadij et 538 a natiuitate Domini, ut constat ex Ubelfango in
sinfonia iuris pag. 902 igit. si antea circa prelationem mulieribus consultum erat, superflua redit. deci
sio d. l. asiduis, in qua prelationis beneficium mulieribus iam antea prestitum refert, verum alijs expositio
nibus omissis huic dificultati sic respondeo aserendo Iustinianum in nostra l. in rebus 30. pretulisse
mulieres anterioribus mariti creditoribus non generalit., et indistincte, sed solum in rebus, quas mulier
in dotem marito dedit hec si consumptę essent in reliquis nulatenus preferebat., ut constat ex serie eiusdem
l. in rebus at in d. l. asiduis eas pretulit omnibus creditoribus, sive res dotales extent, sive non in qq cumq. rebus eiusdem
mariti, ut recte anotauit, primarius quondam noster D. Paulus de Maqueda in repetitione ad tex in l. privilegia 26
ff de privilegijs creditorum nº 50, ut recte etiam explicarunt Bartolus nº 1. Angelus nº 2. Baldus nº 5. in nostra l. in re
bus 30. Cod. de iure dotium. secundo infero interpretationem ad tex. in l. satis 4. Cod. in qq causis pignus, vel hipoteca ta
cite contrahit. ubi primipilarijs causam mulieri prefert, nam si ex mala administratione primipilarij, facti
sis deuitori fisci, non solum res tuę obligant. tacite fisco, sed dos uxoris tuę, ita videlicet si bona mariti ex
austa sunt neq. aliquid residuum inuenit. dificilis igit. et contra vaisq. dicta huius tex sententia est siquidem
causa dotis non prefert. omnibus creditoribus, immo aliqui doti preferunt, videlicet causa primipilaris,
sed huius tex sententia sic breuit. inteligenda est aserimus enim hoc procedere in causa primipilare in cu
ius fauorem plura specialit. statuta sunt, cum ex ea totius exercitus robur, ac nerui, nec non Reip. salus de
pendeat, et sic pro ea obnoxia sunt, tam dotalia, ~~quam~~ uxoris bona, quam filiorum facultates tamet si pa
tris heredes non existat, cum tamen alioquin ne filius pro patre, nec uxor pro marito conveniat quam
solutionem docent Ioannes Cor. lib. 5. miscelanearum cp. 4. Covar. primo var. cp. 16. nº 7. et ante eos
Libius lib. 2. decade 5. Vegesius de re militari lib. 2. cp. 21. unde nihil mirum si causa primipilaris
ex sententia huius tex, potior sit causa dotis, etsi adeo, hec sic privilegiata.

Diego Mill

Pimienta Pimienta

Ad tit de institoria actione.

Añoᵒ 1645 . . . franciscio . . .

Omnia fere iuris Authorum in hoc tract. fragmenta duobus quasi præcipuis continentur capitibus. 1ᵘᵐ est de institoris definitione ut hec actio exerceri possit. 2ᵘᵐ est quatenus institoris officium morte vel Revocatione proponentis finiet. Extra hec si quid quod est quod huc Deferri [illegible] possit, [illegible] minus aliquid est, ut docus [illegible].

Caput 1ᵘᵐ Quid sit institor.

Institoria actio (a proponente) necesse est propositum institorem esse. Institorem ex eo apellamus quod nego- nu 1
tio gerendo instet l. 3 hoc tit seu quod mercaturam instat ut loquitur [illegible] in [illegible] [illegible] ca-
na, instar mercaturam creditorem faciat [illegible] notat Schaligerus ad Catha [illegible] Poeta-
rina 204 hec nominis notatio deducta ab instantia ut [illegible] hoc est assiduitate et con-
tinua intentione, qua [illegible] mercatores lucro et negotiationi solent insistere [illegible] ele- P
gantibus [illegible] ad prudentium [illegible] hic ora [illegible] quis que [illegible] gerat mi-
les togatos seu habita Opifex arator institor illic forensis gloria [illegible] Dapsat [illegible]
mercator hinc [illegible] institures avara [illegible] lucra. hinc institoris vox pro [illegible] ne-
gone, et venditore unde institor eloquentiæ apud fabrum lib u cap 1ᵒ et institorum [illegible] apud
plautum, sed de vocis Etimologia satis. Rem propius atingamus. nu 2

Institor est qui taberne [illegible]
emendis, vendendisve proponitur, qui [illegible] sine loco ad eundem actum proponitur l. institor 18 ff hoc tit. ubi le- l. institor 18 hoc tit
[illegible] ac vere definit [illegible] quod [illegible] ibi ideo autem institoria apellatur quia qui negotia
[illegible] proponuntur institores vocantur. Greci hergasteriaten nuncupant et [illegible]
verborum iuris, que in basilicis sic [illegible] ινστωρες οικακιλοι εργαστηριακοι [illegible]
titor ὁ προεστηκως εργαστηριω. propositus taberne seu officine illustrat brisonius lib 6
V.S. pag 607 ubi [illegible] lib 18 ad [illegible] institoris apelationem exponens in l. 3 ff eo tit. [illegible]
etenim nomen simul explicavit l. taberne 183 l. instructam 185 de V.S. que sunt ex lib 3 pauli
ad Edictum notat [illegible] ibidem in dic l. 4 et Greci hergasteriachem vocant institorem seu taber-
narium, taberne [illegible] nomine quodvis omne utile ad habitandum edificium continetur d. l. taberne 183
proprie tamen et stricte magis taberne humiles domus sunt, a validioribus [illegible] quibus
superiora suspendunt, ut ait donatus in adelphum unde et tabernaris secunda species togatarum
ab humilitate personarum, et similitudine argumentorum nomen sortite ut ex diomede probat
gutierius de iure manium lib 1 cap 21 [illegible] tamen taberna pro domo hominibus et rebus ad
ad negotiationem instructa accipitur l. instructam 185 de V.S. unde taberna casearia [illegible]
[illegible] ff si servitus vendicet. ferrar. in l. penult. § quisquis de leg 2. taberna negotiatoria [illegible]
brisonium de V.S. [illegible] taberna. nu 3

C Illud ex diffinitione dic. leg. institor 18 hoc tit in primis colligitur [illegible]
ut institor sit qui [illegible], et taberne certo loco ad emendum vendendumve proponatur, sed
[illegible] negotiationi quæstuariæ propositus sit, [illegible] certo loco ut exegerint in [illegible] hoc l. 3 [illegible]
ie plerumque [illegible]

2

advene mercatores, qui sondetiscarum mercium hasta per provincias commeant et ad honestos viros adferunt ibique vendunt l. 4 ff. hoc tit. l. heres eius § proinde ff. de iudiciis ibi: nam ubi sic evenit ut festim discedat quasi a viatore emptis, vel eo, qui transiebat, vel eo qui παραπλεῖ propter navigat etc. et quemadmodum pompeius aiebat Remp. non esse in parietibus ita negotiatio non circumscribitur cum muris tabernae; ut ait fab. in dic. l. 4 neque non mutat causam locus emendi vendendique ut ait paulus in dic. l. 4 quamvis quo ad hoc ut in contractus loco conveniri possit multum interest, mercator non qui tabernam aut pergulam vinum ex ponendis mercibus conduxit, et disposuit conveniri ibi potest, quamvis non iure domicilii, is vero qui in transitu vendidit, non item l. heres eius § proinde ff. de iudiciis docent post alios gliceus ad l. unicam cod. de nundinis barbosa in dic. § proinde in princip. interpret. nu. 100 stracha in tract. de mercat. tit. quomodo in causa mercat. nu. 2 eleganter casatius lib. 11 observat. cap. 13 nec obstat huic dictioni lex unica cod. de nund. de qua barbosa ubi sup. nu. 100.

l. 4 hoc tit. leg. 19 § proinde de iudiciis

l. unica cod. de nundinis nu. 4

l. cuicumque § sed etiam hoc tit.

\+

... Unde explicandum est quod legitur in l. cuicumque § § sed etiam eos hoc tit. ubi docemur eos quibus vestiarii vel lintearii dant vestem circumferendam, et vendendam institores proprie vocari, et ideo eorum nomine institoriam competere. ideo sunt quia quamvis sine taberna negotiationi proponantur neque non mutat causam etc. dic. l. 4 iuncta illat. nostra ad pragmaticam taxationem nu. 7 quin potius apud puriores linguae scriptores vestium, et delicatarum rerum venditores, qui eas peregre adductas circumferunt nec in taberna vinum exponunt, institores vocari solent. Ovidius lib. 1 de arte amandi. institor ad dominam veniunt discinctus emacem Expediet merces teque sedente suas. horatius lib. 3 od. 6. sed iussa coram non sine conscio surgit marito, seu vocat institor seu navis hispanae magister dedecorum pretiosus emptor. Propertius lib. 4 eleg. 2 suppetat hoc pisces calamo praedabor, et ibo mundus demissis institor in tunicis. rectissime itaque gratia hic negotiatarum nomine institores vocant, nempe ut institoria actio locum habere possit, cuius usum dilatari publice expedit ut ait faber in dic. § sed etiam eos, quamvis proprie magis et specialiter dicantur circuitores, quia vestes circumferunt quemadmodum circitores in re militari, qui vigilias circum ibant, et quae culpa evenisset, et demonstrabant vegetius lib. 3 de re militari cap. 8 notat Goschal stewuchius ibi.

nu. 5

Deinde ex hac i

\+

tame convincitur quod post accursium in l. liberto 31 ff. de neg. gestis et in l. iulianus 13 § si procurator de actio. empti, et alios docet Jason in l. si institorem 29 de reb. cred. et lex consilio 44 nu. 7 lib. 1 vol. tembiquius in paratit. hoc tit. nu. 1 et quam pichardo in § eadem nu. 17 insinuat quod non adeo nempe institorem proprie dici, qui universali quaestoriae negotiationi praeponitur, et consequenter eum, qui vel certo genere negotiationis vel certae tabernae praeponitur institorem minus proprie vocari, unde quaeque infertur falsum esse et antiquioribus non expressum, sed a neotericis vulpebequius et pichardo perperam positum, ut agnoscit ex mente bartoli et aliorum Decius in l. si institorem 29 Bartol. in consilio 17 lib. 1 et ceteri solum negant, eum qui ad unum actum praeponitur institorem esse: fatentur tamen si certo generi negotiationis praeponatur uti prax. lib. 1 consil. quis non inficiabitur eum qui certo loco nempe tabernae praeponitur ut ibi quaestoriam negotiationem exerceat, institorem proprie esse l. 3 sequentibus l. habebat 23 § ult. l. 5 § sed et l. cum fullo et institor 18 l. in eadem 19 § tabernae ff. hoc tit. l. tabernae 13 l. 12 ita 11 ff. de institoria act.

institoriam, Sempto

si eadem inspit Claudio l. servus 10 ff de usu et habit. l. prediis 91 § pater ff de leg. 3 etc de exercitoria ubi officii loco, officinam intelligit sive tabernam Cujatius in Paratit. Cod hoc tit. aut quam certam quam institorem etiam esse, qui certo mercis vel negotiationis quaestuariae generi preponitur d. l. leg. ibi nec multum facit id est nihil Refert ut explicat fulgosius ibi tabernae sit prepositus, an cuilibet aliae negotiationi l. cuicumque § ibi cuicumque egit negotiationi prepositus sit, institor Recte apellabitur ff hoc tit. l. 1 § caupones ff nautae caupones l. prediis 91 § pater de leg 3 cum alibi et apud Iuvenalem satira institor hibernae tegetis niveique caduci Seneca lib 6 de beneficiis cap 38 institores delicatarum mercium iuventus corrupta locupletat.

Obstat lex si cum vil. ff hoc tit. ubi prepositum est ex contractu villico non dari in dominum institoriam, nisi distrahendis quoque mercibus prepositus sit, quo casu ad exemplum institoriae agit, et consequenter villi non directa institoria. Ergo qui venditioni mercis proponitur non est proprie institor. et primum quidem explicatu facile: id circo non ex villici contractu institoria non est, quia villicus non propter quaestum, qui ex negotiatione percipi solet l. servi 7 cum duabus seq. et l. pro socio vendi tor 21 ff de hered vel actio vend. et ut basilica aferunt [Greek] sed propter fructus percipiendos proponit. ut Ratiocinatur paulus in d. l. si cum villico 16 et ita villicum a negotiatore distinguit Ausonius Elegantissima Epistola ad Paulum quae est 22 et pro philone villico suo ibi: hic sese falsus mensibus ve grandibus nomen perosus villici, semente sera sive multum procoqua et siderali inscitia non cultor instans, non arator gnarus, primusque quam condens magis terram infidelem nuferacem criminans negotiari maluit mercaverit (ita legit Iosephus Scaligerus lib 2 lectio. Ausonii cap 9) quoque foro venialium mutuat ad Graecam fidem, et non villicus, qui universo rustico operi preponitur et ut ait Hieronymus epistol ad Algasiam villae Gubernatori. l. instrumento 8 ff de instructo vel instru. l. filio 31 ff de adim leg. Eleganter sidonius lib 4 epistola 11 habui in eo procuratorem in negotiis villicum in prediis tabularium in tributis. unde villicorum apellatio ad perfectos quoslibet transfert ut apud Iuvenal satira 4 ubi de Pegaso Sc. Pegasus attonitae positus modo villicus urbi an ne aliud tunc prefecti, et in vetere Patavino Epigrammatio, quod libello ascribitur et extat inter priapeia villicus aerarii quondam nunc cultor agelli notat Cujatius lib 10 Observat cap 37 Josephus scaliger comment in veteri Poet Catal. pag 203 et Ducarrus in paraphrasi ad hunc tit. cap et ex eo faber in dic. l. si cum villico 16 ubi et Cujatius lib 2 3 nam alii ad edictum haec sic explicant illud, non item, cur cum et mercibus distrahendis villicus preponitur, institoria directa non competat, dicendum tamen est omisso castro et Alverico ibi qui ita ad exemplum non percipiunt, interdum villicum non tantum operis, sed etiam Rationibus Rusticis preponi dict. l. filio 31 ff de adim leg l. urbana, fam. 166 ff de v. s. quo fere villicum distinguunt a colonis in l. seria 20 § predia ff de instructo et instrumento et apud martial lib 2 epigra 11 nihil colo nus villicus qui decoxit mercis egit causa quae est domini cynat quod quidem villicus colonus sit proprie tamen magis coloni vocant qui non fide dominica, sed intercede (alt. mercede) ut extranei coloni fundi colunt l. qui fund 22 § quaerit 4 l. cum de lanionis 18 § cum de villico l. seria 20 § villico ff de instructo et instru. de quarum expositione et compositione videndi cornanus lib 1 comment cap 10 nec Cujatius lib 16 Observat cap 28 Petrus Gregorius lib 18 syntag. cap 23 num 11, solet itaque villicus Rationibus Rusticis preponi, et vendendis sive ut Cujatius ait, comendis vendendisque frugibus ut Paulus ait lib 2 sent tit 8 § si quis quod cum sit quaestuariam negotiationem ab eo exerceri dubium non est.

rub 6. lex si cum villico 16.

7

nec tamen institoria directa dat. quoniam hoc mandatum distrahendorum fructuum accessio quaedam est prioris propositionis, et causa villicationis. Argumentum ex l. 4 in fine. Nautae caupones stab. de Serv. et cum in eandem personam villici et institoris officia concurrant eius officio cedit, in quo principaliter versatur l. legatis et § si hominis de leg. 3 exornat Stracha de mercaturis e part. num. 4 et sequent. ac pro inde potius villicus quam institor censetur et ideo utilis dumtaxat institoria adversus dominum datur et aliis plerisque casibus ita faber in d. l. si cum villico c. 1 Donel. ad tit. cod. de exercit. num. 8.

nu. 7 Unde explicanda est lex cuicumque. § § labeo supra

Lex § § labeo h. tit. hoc tit. ubi scribit eum qui pecuniis feneerandis, agris colendis, mercaturis, redemptionibusque faciendis praepositus sit in solidum obligare praeponentem. cum tamen colere agrum villici sint

+ non institoris, sed tamen id accipiendum, sic aliter, Fulgosius in l. 3 hoc tit. qui coniunctim haec accipienda ait ut cum quis mercaturae simul et aliis omnibus negotiis generaliter sit praepositus et institor proprie sit et directa institoria competat quamvis inter caetera etiam agrum colat, aliter Bartolus in dic. l. 3 qui de alienis agris quaestus causa cultis intelligit eo casu, quo propter agriculturam frugum etiam distractio velut in cuiusquam promissa, est tunc non utili institoria dominus tenebit in solidum quemadmodum cum pecuniis fenerandis servum praeposuit l. in cuius § ff. hoc tit. idque est quod ex Servio Ulpianus docuerat, teneri dominum in solidum si quod gestum sit cum eo quem edificiis praeposuerat vel cum insulario, cui si insulam (sive quod idem est ut Festus definit, domus non cum omnibus parietibus cum vicinis iunctae, sed circuitu publico aut privato iunctae) custodiam commisit et initio l. si ita iis § i de usu et habit. l. ult. de officio praefecti vigil. l. urbana ibi. l. in l. 203 de v. s. Petron. in satira interim doctores insulariique multant excelsum Iosephus Schaliger in catal. veter. poeta pag. 238 quamvis insularium pro deportato in insulam accipiat, perperamque Alexander ab Alex. lib. 3 dierum genial. cap. 19 in fine. cum dis non ad causam praepositionis pertinens contractum sit, veluti ad refectionem insulae vel si eis locatio insulae per partes commissa sit, ut inde quaestum facerent et eo nomine contraxerit conveniri dominus in solidum pot. non tamen directa sed utili institoria actione quemadmodum tradit notat Antonius faber in rati. dic. l. cuicumque.

nu. 8. huc etiam pertinet elegans et obscura quaestio in

l. cuicumque § § idem ait h. t. leg. cuicumque § § idem ait ff. hoc tit. si libertinarius inquit quos graeci νεκροθάπτας vocant

§ idem ait. h. t. servum pollinctorem habuerit libertinarius omissis Accursii nugis hic est funerum curator dic-

+ ctus a libitina dea apud apud Romanos id. inde a Numae temporibus Romae consecrata cuius in templo ut Acron vetus Oratii Interpres testatur versabant, qui efferenda corpora conducebant et funeribus necessaria praebenda de quo et plutarchus in Numa et problemat. 22 hos Graeca Glossa νεκροθάπτας vocant ut florentis loquitur in dic. § idem ait et tunc est cum vechus Cipresius ad Apuleium lib. i Florid. pag. mihi 391 a ποτ8 τάπτειν τ8ς νεκρ8ς hoc est a cadaveribus sepeliendis sed apud Ulpianum in dic. § idem ait. alii codices habent ταφεα, alii κτεγεςην. alii ενταφιαςην quod postremum frequentius Glossae veteres agnoscunt, et haec singula Auctore esse ex hesichio et Iulio Polluce probat Ioannes Pricius lib. 4 variar. Iacobus Gutierez lib. i de iure man. cap. 25 apud quos de libitina et libitinariis plura alia budeus annot. prior in pandect. in dic. § idem ait Lambin. ad illud Oratii lib. 3 ode ult. non omnis moriar multaque pars mei vitabit libitinam Lips. ad Senecam lib. 6 de beneficiis cap. 38 Beroald. in comment. ad propertium lib. 4 elegan. 2 ad illud mundus demissis institor in tunicis. brechaeus in l. cum in titulo

nub de V. S. tragicus in decima quinta de Connubio glosa 2.ª p. 15 n. 29 Antonius Augustinus lib emend. et de libitina conveniti competant lib. 1.º Tertullian. cap. 13 lib. 2 adversus Capit. et Marcellus Don. in Suetonium in Neron. cap. 39 Joan. Sabar. in Sidon lib. 2 epist. 8 pag. 232 KNK man. de funeribus lib. 2 cap. 9 non illud quod Reis postulat Aristarnus libitinarios sunt in condiendi funeri necessaria et cadaverum elatione curanda conducenda ferale, quamvis ominosum propium tamen generis exercuisse negotiationis et quaestus ut vel indicat illud Horat. lib. 2 satir. 6 Autumnusque gravis libitinae quaestus acerbae Seneca lib. 6 de benef. cap. 38 ante Arruntium et Hatherium, ceterosque qui captandorum testamentorum artem professi sunt in putas eadem tenendum quod designatores et libitinarios vota valer. Maxi lib. 5 cap. 2 Marco praetore Hircii et Pansae funus locante qui tunc libitinam exercebant cum rerum suarum usum ministerium gratuitum polliciti sunt, quaestusque continuerunt sed de libitinariis vide Salij de libitinensi porta male calum de verb. iuris libitinarius, et Gothofred. in dic. § idem ait quos notat Donat. dicit in Sueton. in Neron. cap. 39.

Polinctores fuerunt inter alios libitinarios ...

ab vitae et administri, et ex eorum plerumque familia, quorum munus cadavera lavare, ungere, curare unde funerarij seu funerum curatores dicunt. Jul. Firmic. lib. 2 cap. 15 in 3 loco Mercurius et Saturnus ab horoscopo pariter distitutus polinctores facit, at funerarios mortuorum cadaverum custodes. Et fulgent depresso ... qui funera morientium accurant, ... inferorum ... mihi polinctor dixit qui, et polinxerant dicti polinctores, quasi pollutorum ... Jul. Sir. m. lib. 4 cap. 6 polinctores qui sepeliendorum hominum curas ... consen... suscipiunt ... Graeci perinde ac libitinarios vocant, Latini et vespillonibus ... polinctores ... via polinctores ... unguenti vel quibus mortui ... ex servis 4 ... Barth. in ... Multa de ... Badius ... prior in ... Donat. ... in Neron. an not. actuario ... in ... Sabaro in Sidon lib. 3 epist. 13 pag. 20 ... lib. ... Bergone cap. 7 pag. 316 cap. 39 ... Jacob. ... de iur. man. lib. 1 cap. 15 ... notandum perperam in vulgatis editionibus in D. § idem ait legit pollicitatorem et legendum polinctorem, ut in Florent. et annot. nominatim ... Bar. ... Revardus ... Calderinus, et Merula in Mactar cap. 5 ... in memor. ... pollinctor ... Martial. lib. 10 epigram. 97 Beroald ad propert. lib. 4 eleg. 2 ... cap. 39 ... liant illud polinctores in valle multitudinis Pag. (Alciatus ... maximarum 22 de ... muner. lib. 10 qui ... polinctores ... de iis, qui ... in ... balsamas in Vopiscum in Aurelian. pag. 848.) quamvis ex pollicitatoris verbum ad eos qui corpora ... ad sepulturam referat Alueric ind. § idem ait, sane de polinctoribus ... Plautum in Asinar., et Poenulo, et in Sticho electi et eleganter loci ... Apuleij lib. 4 Florid. ... vi illius membranam ... aromatis ... unguine odore ... num Mart. lib. 1 epigram. 97 ... scribit ... polinctore parato ... scripsit ... valerit Sidonius lib. 3 epist. 13 enim vero illa deformior est, atque sordidior cadavere rogali, quod faciebus admotis semel combustum mors ... strice torrem devolutum videre ... tam fastidiosus polinctor exhorret Tertullian. advers. Gnosticos cap. 7 ... noster quoque ... Moise nominis ... ... depostulasset, quis ille ... funestae religionis et lucubris ritus, et aras ... polinctores sacerdotes, et non ... amplius ... quos Deus ... hec que non exigunt

corrigunt

6

novatores fiderich lindenbruch. ubi s. in[illegible] verba sic restituit et ureb sacerdotes et rogum pollinctoris, quasi in[illegible]
cinum aram rogo et pollinctorem sacerdoti coniungere salsius Guter lib. 1 cap. 19 sacerdotem pollinctorem vocari ait
et Tertullian. deridente paganorum sacerdotes, qui tanquam pollinctores iuvenes qui servi mortuos curabant, quorum
diis colebant quorum cuiusque imagines minio et polline pingebant, sed deridenda hec nudis dentibus [illegible]
[illegible], non plausu Arnob. lib. 1 adversus Gent. ubi Xptum deum hominem fuisse probat inter alia his verbis,
unus fuit e nobis qui reddere in corpora iam durum ansius [illegible] afflatos prodire ab aggeribus conditos
et post diem funeris tertium pollinctorum voluminibus expensi, alunt nempe ad resurrectionem Lazari, quem
fasciis sepulcralibus involutum dominus suscitavit Ioan. cap. 22 et has fascias volumine pollinctoris
vocant quomodo apud Arnobium legendum ex veteris membranis docet Desider. Heraldus ibi [illegible]
rrion lib. 2 emendat cap. 13 [illegible] non mens Tertulliani qui scribit ait, si Deus tanquam hostia martirio
gauderet, exprobari illud potuisse, quos quasi funesta, et ferali religione gauderet, ut nate cum pars illi
ma mortem et funus posceret, et lugubres ritus et aram, ubi hostia immolat in rogum verteret, et sacer
dotem qui sacris preesse solet mutaret pollinctore, qui funeri que singula exprobat idem tertullianus
diis gentium in apologet. cap. 13 ubi gemella verba sunt eius explicanda quid omnino ad honorandos
eos facitis, quod non etiam mortuis vestris conferatis, [illegible] proinde, haras proinde idem habitus et insignia
in statuis ut etas, et ars, ut negotium mortui fuit, ita Deus est. quo differt ab epulo Iovis silicernium?
differt a simpulo, obbat [illegible] pollinctor, nam et aruspex mortuis aparet.

nu. 10.

§ ide[m] ait leg. § hoc [illegible] Sed ut ad questionem dicti § idem
ait regrediamur, quesitum est, si libitinarius servum pollinctorem habuerit, et his mortuum expolliaverit,
an institoria competat [illegible] libitinarium fuit enim genus hoc hominum furtis maxime [illegible] noxium et expo
+ liatione cadaverum infame, unde in vespillonibus qui mortuos efferebant ad sepulturam post [illegible]
at[illegible] dicti decani colligiti de quo Cujatius nu. 43 et 59 Bulenger de imperio lib. 6 cap. 45 [illegible] de
b. s. incopiate et decani dicti, et lecticarii abusu mortuos efferendi lectica de quo [illegible] cap.
19 in princip. 5 Quirman de funeris lib. 2 cap. 9 et plerumque pollinctoribus confundi veluti apud [illegible]
nium dic. lib. 3 epistol. 13 notat lindenbruch. ubi supra frequens et vilis fuit stipulatio [illegible] non
esse, vespillonem non esse l. si ita 34 ff. de evictio. iuncta l. sed secundum 7 ff. ad [illegible] trebel. l. qui [illegible] 12
§ qui hominem ff. de solut. post multos [illegible] lib. 3 observat. cap. 13 nu. 24 Guter de iur. man. lib. 1
cap. 19 sed dubitandi ratio ex eo quia quamvis libitinarium negotiatorem quemadmodum fuisse satis cons
tet ex his que notabimus supra nu. 8 et huc [illegible] transferri posset pollinctorem tamen nihil
comune cum institore habere perspicuum est huius enim munus cadavera lavare ungere pollincere
non emere aut vendere deinde quoniam in pollinctora et extraordinem animadverti posse tanquam
in violatorem cadaveris l. 3 § adversus de sepulcro violato et furti atque iniuriarum actio com
+ petit que civiles et ordinarie actiones sunt quod non est danda institoria que pretoria est l. 1 ff. de
~~[illegible]~~ ~~iudiciis~~. Sed nihilominus Ulpius ait institoriam [illegible] libitinarium competere est enim ins
titor cum non solum artem operasque suam precio locet, sed etiam unguenta que quamvis l. 12 tab. prohibita
admisa postea malo more l. funeris 37 de religiosis et sump. l. et ideo 7 § plane ff. de in rem verso
aromata et reliqua id genus cadaveris necessaria venditet et villi hoc artificio questum faciat
quo sensu seneca lib. 6 de beneficiis cap. 17 institores opifex vocat his verbis Martialis lib. 1
epigramatum 6 ubi pannos tonsores quoque prius institores generant nomine significant apu
lerant totam temerarius institor urbem, sordissimorum quoque artificiorum institoribus supra

+ proel. in rem act.

Continuum aliquid

diximus, si nobis opera illorum inctor iussa est et Gubernatore et episti vestirimi magis et in dubio de locanti Collaborum asservimus, et tamen quia pollinctor proprie institor non est cuius negotio praepositus munus sit pollincere, non vendicare, sicuti villicis fructibus percipere non distrahere, quo vel vero desilinur satis faber qui in dic § idem ait directam institoriam competituram, si nihil aliud obstaret perperam ponit, quasi pollinctor proprie institor sit, quod omnino falsum, nec enim artifices mercatores sunt, quamvis operas suas vendant cass. in lib 98 distinctio. l. legatis 65 § si et opio de leg 3 stracha de mercatura 1a parte nu 3 dixi in coment prox. nu 6. utrumque directe institoria non obligat dic l. sed si villiro dic § idem ait, ubi scite ulpius ait dandam in eum quasi institoriam actionem, ut illud quasi non expressivum sit veritatis, sed impropietatis, et similitudinis quod probare magis videtur duarenus in dic § idem ait scribens utilem institoriam dandam esse, quod confirmat eleganti exemplo leg idemque 10 § idem papinius ff mandati, ubi et papio proponit in eum qui procuratorem mutuo accipiendo proposuit utilem actionem quasi institoriam dandam quae alibi ab eodem papio in eadem quaestione vocet utilis actio ad exemplum institoriae l. liberto 31 de negotiis gestis. l. in eum 19 hoc tit l. julianus 13 § si procurator ff de actio empti.

l. item quae 10. § idem Papinianus ff. mandati!

null

Illud dificile est quod ratione actione furti, et iniuriarum competentibus quae civiles sunt, utilis actio et honoraria quasi institoria detur. l. l. eam ff de publicia deinde quo iure institoria actio ex furto servi pollinctoris calibitinarium det, cum hec ex contractu institoris non etiam ex delicto prepositi, oleat l. 1 ff hoc tit l. 1a § magistratu 1 et 2 ff de exercitor. postremo nec iniuriarum quidem, aut furti actio competere posse videtur. primum quoniam cadaverum spoliatoris, aut capeplicent, aut in metallum damnant l. lege 3 § adversus ff de sepulcro violato: secundo quoniam qui vestes aut ornamenta cum cadavere condi voluit, et in funus impendi, quodammodo pro derelicto habuit, et quamvis opeii genus sit ineptum, et improbatum iure Romano l. si quis 14 § impensa ff de religiosis. l. ult § ult ff de auro et argento legato. l. filius fam 44 § ult ff de leg 1 l. filius fam 13 ff de in rem verso, possessionem tamen amisit, cuius quod impendit arguto leg 1a § si vir uxori l. si quis vi 17 § 1 de adq poss. l. 1a ff pro derelicto. cum autem mortui nec vivi nec dominio nec possessione proprie res quae perirant, consequens est furtum non fieri ab eo qui mortuum spoliavit l. 1a § scevola ff si is qui testo liber, nec invito domino, fieri dici potest, cum mortui nulla voluntas sit l. 4 ff locati, nec ad rem pertinet quod hereditas domina sit, ei furtum non fit l. 1 ff de expilat hered l. hereditaria 69 ff de furtis. his obiectionibus ut ordine occurras ad primam dices actione furti et iniuriarum competente, adhuc institoriam dari, quoniam illae non ex aliis sunt poenales non quidem ex delicto servi pollinctoris conductione teneri posse libitinarius, cum neque fur ipse sit, nec furis heres l. 3 ff de condi furtiva, et quamvis vindicatio et ad exivendum competat, necesse tamen erit probare libitinarium spolia possidere aut dolo fuisse quominus possideret. proinde utilior et expeditior est institoria, qua res obtinet ab eo qui pollinctorem proposuit, ut considerat faber in dic § idem ait. ad secundum respondebis institoriam in hac specie optimo iure dari quamvis ex delicto quoniam id admissum cohaeret causae, sive negotio, cui pollinctor praepositus est, et occasione cadaveris mandandi abluendi, pollinendi vestimenta subtracta, quo casu dolus institoris nocet ei qui talem praeposuit, ut institoria teneat l. sed etsi 11 § praescribere in fine ff hoc tit leg § actores ff de dol. exceptione de qua casatius vib 2a observat cap 4 notat Garbonius consi 19 nu 3 lib 1 quamvis [illegible] aliter faber in dic § idem ait [illegible] dici potest reponendum esse adiisse heredem.

antequam defunctus funerit, nec habuisse pro derelicto vestimenta donec conderent, aut in marent cum corpore et ideo interim ei furtum fieri quod voluisse videtur Fulgosius in dic § idem ait plenius tamen et planius Respondemus cadaverum spoliatores et extra ordinem pena capitis, aut metalli proponi, maxime in itinere dum corpus effertur aut in sepulcro spoliaverint l. 3 § adversus de sepulcro violato quod ita intelligit Gutherius de iure manium lib. 1 cap. 32 et lib. 3 cap. 22 et civiliter, ac pecuniariter agi posset iniuriarum ab herede sui quodammodo iniuria fit quod cadaveri irrogatur l. 1 § et si forte et § quoties ff. de iniur. vel hoc quia quamvis possessio vestimentorum iure, et proprie nullius sit, neque hereditatis quam possidet neque heredis qui pro derelicto habuit; ad defunctum tamen naturaliter quodammodo videtur pertinere, licet in memoriam humanae conditionis vel id ex benignitate Relig… Ratio suadet quod corpori condendo, et funeri parando inserviat quo ratione locum sepulcri natu raliter ad defunctum pertinere scribitur in l. scriptus … de Religiosis.

Proximum est quod sequitur

§ idem Labeo ff. hoc tit. in dic. l. cui cumque 5 § idem Labeo ff. hoc tit. pistorem cuius servus pani vendendo praepositus atque praesentem pecuniam ab eis quibus panem dari debebat, ut in dies singulos daret, conturbavit teneri institoria si ita servo dari pecuniam permiserit, dubitandi ratio … inde … probabilis … dissipat perdidit, et intervertit … et decoquere, et creditoribus pecuniam facere, solvendo esse desinere, et nomine expedire aut exolvere … ff. de in cont. 4 … servo. Petronius in satira qui pistorem conturbavit in libidines suas … notat … Cardinalis Budeus in … prior. in dic. l. 5 § idem Labeo ff. de institoria actio, … de … conturbare. Ioannes Volusius proinde institoria danda non videbatur qui ex contractu institoris competit non ex delicto, sed decidendi ratio est quod administratio non ad causam propositionis pertinuit, cum ei pistor panem vendere, et praesentem pecuniam accipere, ut eis singulos panem dare permiserit et ideo fraus fuit qui conturbavit, et decoxit praeponenti nocere debet arg. l. 1 § idem ait l. sed pupillus 12 § praestandum in fine ff. hoc tit; permisisse autem pistor videtur, si sciebat praesentem pecuniam dare, nec prohibuit ut notat Bartolus et Fulgosius in dic. § idem Labeo arguit ex l. 6 … l. sed etsi pupillus 11 § 1 ff. hoc tit.

num. 13

§ sed et muliones ff. hoc tit. Ex superioribus etiam pendet quod proditum est in dic. l. cui que § sed et muliones cum sequentibus ff. hoc tit. muliones ex … et sarcinatoribus aut caupones vel stabulo praepositos loco institorum habendos esse, nempe ut institoria ex eorum contractu caupones teneat, quia opifices omnes cum et operam suam praestant, et simul merces officii necessarias emant, vendant, quodammodo institores sunt, ut notavimus supra num. 10, idemque in propositis quodammodo caupone aut stabulo expeditum est, cum eorum munus sit obsonia vendere viatoribus … § caupones ibi institores eorum ff. nautae caupones, sed in mulionibus valde novum sunt non muliones qui mulis agendis operam suam adhibent l. … si quadrupes pauperiem fecisse … l. ita vulneratus § in diverso ff. ad l. Aquiliam … plures … § servum ff. … l. servus 99 § muliones de … scribit … Epigrammata … qui ex mulione post multa

stipendia

1

…endia pretor et Consul factus est ut hec in illius famosa ostendunt. Currite omnes augures aruspices portentum inusitatum conflatum est recens, nam muler qui fricabat consul factus est. Extat inter Cathalecta Virgilii Epigrama hoc de Sabino pag 89 ibi Sabinus ille quem videtis hospites ait fuisse mulio celerrimus. et paulo post, extitisse dicit in voragine tua in palude deposuisse sarcinas, et inde tot per orbitosa millia iugum tulisse, seva sive dextera extrigare mulas, sive utrumque ceperat etc nulla itaque ratio est ob quam muliones negotiatores dicantur, adeo quidem ut eos etiam qui equos locant mercatores non esse contendat Alciatus dicens in cap 1 in fine ff de creditis, sed nihil ominus quod ad institoriam atinet, mulis agendis prepositi (cum hic mulliones accipio) negotiationem questuariam exercere dici possunt, arguit ex l legati 65 ff de leg 3 cuius argumentum ita docet in equorum locatoribus Bartolus ibi cum aliis, Stracha de mercatura 1 parte num 38 nu 24

Ceterum Ca prepositos stabulo aut Caupone obstant quominus institores dici possint primum est quod legato taberne Cauponie institores non continentur l taberne 13 ff de instructo vel instrum, secundum est quod obsonatores qui obsoniis emendis vendendis et Cauponis preponuntur non continentur apellatione negotiatorum l legatis 65 de leg 3. ad illud Responde in dic l taberne 13 dictum pretori que alio pertinet, nam si taberne Cauponie instrumentum leget, scriptum est institores qui tabernam exercent non contineri, quod negotiationis instrumenta non sunt taberne, cuius propria propria sunt dolia basa etc. homines autem veluti institores loci id est taberne instrumenta dici non debent, arguto ex l cum delationis 18 § 1 de instructo, nisi nominatim legentur. Cum Caupona negotiatio sit cui preponunt institores, eos etiam legata contineri certum est dic l taberne 13 l si ita 15 ff de instructo et instrumento. ad secundum Responde obsonatores vocari omnis Acursii delitiis servos quos dominus obsoniis ad usum familie emendis preponit et probat ex multis Brisonius de V S. verbo obsonator Stracha de mercatura 1 parte num 47 Veroaldus annotat cap 103 Mart. in thumate de obsonator. dic querit et quanti cupias cenare nec ullam addideris verbi cena parata tibi est, hos itaque negotiatores non esse. Rectissime ait dic l 65 nec non quia ad usum suum emunt negotiantur, quamvis postea mutatus consilio vendat l Universi § cum de vectigal l litera 45 § ult de leg 1 l 3 inde querit de exercitoria actione dixi in Epigramm tanat nu 10 nu 25

l. Tabernam ff. de instr. vel instr. leg.

l. 65 de leg 3.

+

His enim coheret quod Ulpius ait in dic l cui reddit § sed et cum fullo ff hoc tit [illegible] a fullone percepi [illegible] Rogatus est, ut discipulis taberne imperaret, [illegible] rea vestimenta accepit, [illegible], obligari fullonem institoria, si quasi institor non idem si quasi procurator, ut vis videri posset, eum qui taberne prepositus est et ut discipulis imperaret non nisi institorem esse posse, quare dubitandi ratio fortior, quoniam pertinet procuratoris atque institoris munus est vice domini discipulis imperare, in dubio autem procuratorem esse dicimus quod et laboravitius est, ne preponens obligetur l Adrianus 46 de O. et Actio l in per in dubio 55 ff de Reg iuris, et accomodatius Rei inter cum in prestari contrahentis nosset Carum inquisiverit, utrum institor cum dixit probare necesse sit. l 2 de probat dubitatius est quod sequitur in dic § sed et cum fullo nempe ex locato non institoria teneri eum, qui affirmavit recte me credere operariis suis, quod sane accipiendum est de domino fullone non de eo qui relinquit fullo ut discipulis imperaret et incomperte faber examinet, sine non dubitari non posset an institoria ipse teneret, cum institoria non ca preposito, sed ca preponente detur, nec rarius in presenti dici potest ex locato eum teneri propter affirmationem eius quem relinquit quoniam si utraque institor fuit relictus institoria potius competeret, si utraque procurator neque institoria neque ex locato quod persona utraque est, et personam procuratoris qui affirmavit non eque dicer

§ sed et cum fullo l 5.

+

le procurator 67 ff de procurato. fatendum itaque est l. fabrum exponendum cum Acursio verbo afirmaverit in specie dicti § Sed et cum fullo vers. plane. fullone afirmasse mihi recte mecredere operarijs suis quo casu ait Ulpianus institutoriam non competere, nec non q. eos afirmat, aliquem ex discipulis quaestuariis negotiationi in universum proponit, nec mandati aut de dolo agetur, quamvis int. duas in simili specie actiones hec competant, l. elegant. 7. § ult. cum l. seq. ff de dolo. l. si vero 12. § si quis mandaverit. ff mandati l. in causae 13. § in summa ff de minor. quoniam hic nullus dolus fullonis detegit. et affirmatio huius soli, et commendationis est non mandati. l. si vero 12. § cum quidam ff mandat, nec qui hoc afirmat, eis credi mandat, et ideo Ulpianus ait agendum potius esse ex locato qd. tamen singulare valde est, ut elegant advertunt Albericus, et fulgos. in d. § sed, et cum fullo cum inter hac afirmante certa merces non interveneriit, ac proinde, nec locatio ulla sit. prin. inst. de locat. et conduct. sed res facile expediri, si advertamus actiones hic dari ex locato non quidem vere, et afirmatione aut negotio gesto int. fullonem, et eum qui afirmavit, sed potius ex contractu locationis, qua intercessit, et post afirmationem fullonis eius discipulis vestimenta polienda data sunt, ubi si aliquis ex his vestimenta subripuerit, placet actionem ex locato contra fullonem dari, que cum bone fidei sit huius et cassum complectitur, ne qui fullone afirmante fidem habuit circumveniatur.

n. 26
Paulus lib. 2 cont. tit. 8 § ultimo

Sed obstat Pauli locus lib. 2. sent. tit. 8. § ult. ubi ait, ex contractu discipulis eorum qui taberne vel officine presunt in magistros, vel institores insolidum dari actionem institoriam. de qua Paulus ille tit. q. et verum est cum Acursio in d. § sed et fullo, verba illa non institoria, sed ex locato sic excludenda esse, ut non solum institoriae, sed etiam ex locato teneat. institores non quodammodo sunt discipuli seu operarii, quos tabernis fullonis dominus preponit, plerumque autem in libris nostris accipit, non solum ut in l. in vitio 4. ff de servit. urbanorum. l. non n.° 38 ff ad S.C. Trebel. exemplis rem confirmat pp. laudatus ab Alligero lib. 3. coment. cap. 16. litt. B. Acursius int. eodem ff de prescriptis verbis, Ant. Augustinus lib. emend. cap. 1. Brison. de verb. sig. et exempla adhuc in vulgata, int. si curator 14. ff de dat. tut. dat. ubi notat fulgos. n.° 14. Castrens laudatus ab Alexandro ibi num. 17. alia int. 3 pupilus 22 ff de de tutel. et rat. distrah. l. ult.a § ult.o ff de edilitio edicto ubi Cuiacius 8. observat. cap. 5. Pot tamen Paulus accipi eo casu, quo officine, seu navi, aut taberne, seu negotiationi liber homo prepositus est tam quam magister navis, aut institor negotiationis, hic non [illegible] alijs discipulis, sive operariis utat, et cum illis contrahi permittat, tenet ex eorum contractu insolidum ipse, quasi eos preposuerit; non tamen tenebit dominus mercis, aut navis, l. 1. § magistratus 1. et 2. ff de exercitor.

Adderamus quasi latinior huic vers

n. 17
... 23 ff hoc tit.

si exempla, que supersunt non pauca itaque, quoniam qui contrahit alieno nomine institor proprie dici non potest, utilis institoria dat. non directa. Primus sit in eo, qui mutuis accipiendis pecunijs prepositus fuit hic institor proprie et pariter dici non pot q. non preponit negotiationi questuarie, nec non qui mutui accipit et magis propter necessitatem dominici negotii quasi procurator preponit, non questus faciendi negotio non negotiationi ut ait Donelus in Rubrica cod hoc tit. nec ibi quamvis cum fulgosio in d. l. si in eadem aut post Acursium docent Angelus Cuspor et Cuiacius lib. 3 Responsorum papin. in l. si in eadem ff hoc tit. Balduinus in l. ea cod hoc tit. quemadmodum et qui mutuum dat. simpliciter nec institores nec negotiatores dici possunt l. principalibus 33 ff de Reb. creditis l. in eadem ff hoc tit. ita bartolus in l. legatis 69 de leg. 3 et tamen qa qui preposito mutuis pecuniis accipiendis credit perinde domini preponentis fidem sequitur, atque qui cum institore contrahit, placuit utilem actionem ad exemplum

institoriae

dari oportere in eum qui preposuit dic le in eum § ff hoc tit le liberto 31 ff de negotiis gestis le si munea § Cod de institor et exercito le idemque eo § ide papius ff mandati ubi Ratio huius sententie hec traditur qa et quasi preposuisse eum mutue pecunie accipiende videtur, notat Donel ad hunc tit in Cod num 6 Competit sane directa institoria si institori certe negotiationi vel taberne preposito ad causam prepositionis mutua pecunia data sit, veluti ad merces emendas qa quamvis aliud sit taberne, aliud mutuo accipiendo le habebat 13 ff hoc tit, mutui tamen acceptio ad merces emendas est sequela quedam et apendix prepositionis et qui taberne preposuit, mutuum tamen accipere ad causam negotiationis prestit et directa institoria dominum obligat le quicumque § § sed si pecuniam 13 (ubi Castrensis nu 13) ff hoc tit le 1a Cod hoc tit ubi qd scriptum est n aliter dominum institoria obligari, et mutuo ab institore accepto, quam si nominatim ei permiserit mutuum accipere cum eum officio sive officine preposuit, vel negotiationi intelligendum est de mutuo accepto ad aliam causam, que ad negotiationes n pertineat, inquit necesse est nominatim permutari ut institoria competat; Ceterum si ad causam taberne mutuum acceptum sit semper directa institoria competit qa id tacite et in consequentiam prepositionis promissum videtur le § § n tamen cum sequentibus ff hoc tit et 1o § n autem de exercitor le item si filiusfam r § quamquam, lexus interdum ff ad Sctum Macedonianum. Lex q § n tamen 11 ff hoc tit

Lex 1 Cod hoc tit

nu 18

Nec Obstat nunc tex in le in eadem § taberne ff hoc tit ubi mutuo accepto a filii institore, et mortuum causam, et patre fideiubente institoriam competere, Papius ait propter patris fideiussionem cum accepte pecunie effectum pater fideiuvendo negotio taberne miscuerit qa accipere ad causam merces n sufficit ut institoria competat. Respondendum est omissa expositione Fabri ibidem post Iacobum deubret laudatum a Fulgosio ibidem et aprobatum ab Alverico cuius interpunctio tota hec iungens taberne prepositus a patre filius mortuum causa indignum Papii Repetitionem admittit, quia n est aliud taberne preponi quam mortuam causa preponi le institor 19 le 3 ff hoc tit omissis etiam aliis Alverici cogitationibus vba illa cum accepte sic exaudientis, quamvis accepte ut quodammodo Rationem dubitandi contineant dicendum potius est respondemus ut id Accursio Castrensi Fulgosio et Cujatio ponunt et exponunt mortuam causam mutuam pecuniam acceptam dubitari hic potuisse an institoria pater teneret etiam hoc ipsum et institoria et fideiussione teneat? Dubitandi Ratio duplex tum qa fideiuvendo quasi novasse principalem obligationem institoria videbat le habebat 13 § meminisse ff hoc tit tum qa cum principali institoria obligatio accessoria ex fideiussione n son cutit sed extinguit qa per se nemo fideiubet le heres a debitore 21 § servo ff de fideiussoribus. Utrique autem dubitandi Rationi Papius occurrit affirmans patrem etiam institoria teneri hoc est et ex fideiussione et ex prepositione, quoniam accepte pecunie speciem idest creditum fideiuvendo miscuit negotio taberne, idest n extinxit obligationem ex mutuo qua principaliter tenebat propter prepositionem sed miscuit eam negotio taberne ~~idest n extinxit obligationem~~ fideiubendo hoc est n transtulit obligationem novandi ovs sed adducat fideiuvendo ut alibi loquitur lex si eius § item si servus ff de exercitoria ~~Cujatius~~ Cujatius lib 3 Responsorum Papii in dic § taberne et obligatio fideiussoria n extinguit principalem sed accedit ut Castrensis in dic § taberne vide Duarenus concursus obligationis institorie in persona patris, facit ut inanis sit fideiussio cum Hon fideiubet ....

pater ero

quamvis directo ipse non teneat sed pro filio qui principalis debitor est le si domina §§ ff ad Sllm Vellejanum le 1 § quid q ff q iussu le item si filiusf § interdum vers quadquam ff ad Sllm maced notat fulgosius Albericus et Castro et Costal in dic § taberne ac proinde pater fide iubendo miscet sive adducit obligationem negotio taberne non tollit subtilius tamen ut opinor verius si quis cum fulgosio tentaverit etiam in pecunia mutuo accepta mertium causam dubitari potuisse an institoria pater teneret, qua non satis est creditori hostendere mertium causam se credidisse, nisi et necessariam mutui dationem fuisse probaverit ut in le ult de exercitoria actione sed cum pater pro filio fideiussisset eleganter papinius ait etiam institoriam competituram quoniam pater fideiuvendo mutui dationem miscuit negotio taberne, hoc est tacite hostendit necessariam pecuniam fuisse ad negotiationem argumento leg exceptione ii Cod de evictionibus nec movemur ex le 1a § q ff q iussu ubi dominus qui pro servo fideiussit, nec q iussu tenet, quasi nihil statum habeat fidei

lex 1a § quid q ff q iussu — iuvendo explosa non interpretatione Castrensis, q ideo non teneri q iussu ait q tenet ex fideiussione, cui repugnant illa verba neque hoc dicit ideo q teneat ex causa fideiussionis, dicendum est dominum fideiuvente non teneri q iussu q quamvis fideiubendo iuvat, non tamen quasi dominus, sed quasi extraneus interveniens, inde ait Ulpianus non ideo dicimus honoraria actione q iussu non teneri ~~q civiliter~~ q civiliter ex fideiussione tenet ut perperam ratiocinabat Castrensis in dic § taberne, sed potius ideo quoniam aliud est iuvere tamquam dominus, aliud fideiuvere tamquam extraneus et ideo sive teneat ex fideiussione ut regulariter tenet dic le si domina §§ ff ad Sllm Velleia dic § taberne le si mandator § Cod de eo, sive non teneat q inutiliter intercessit, numquam tenebat q iussu dic le 1a § quid q ubi faber in stali aliud in specie dic § taberne

\+ ubi q filius patris cum filium taberne preposuit, preceserat, sufficiat postea fideiussio, ut hostendat in mutui dationem negotio taberne acceptam ferre ut explicant post Chassium Albericus et fulgosius in dic § taberne.

nu 19 — Ex eodem filio pendet q monemur in le habebat

lex 13 ff hoc tit — 13 ff hoc tit. eum qui servo mercium oleariis preposito mutuam pecuniam dedit si institoriam directam intenderit, neque probare potuerit mercis gratia mutuam acceptam

§. — esse, posse adhuc utili institoria expediri. locus est, si quis alius in hoc tractatu impeditus, et interpretantium quas lecturas vocant varietate difficilis, Ioannes vitus glossographus ait, creditorem prius egisse certa illa causa in libello expressa q si mercis gratia crediderat et ideo cum non probasset, absolutum fuisse dominum q q quis intentione sua

\+ complexus est, specialiter nisi probet, succumbit le 4 § doceri ff de vi bonorum le donantia se § q tamen ff ad le Iulia de adulteriis, le 1 § 1 si mensor falsum modi excesserit cap examinata extra de iudiciis, ubi Classici cap ex Abbate sane de senta et re iudicata lib 6. ubi diserte definit incumbere ei, qui petit speciali expressa causa, si eam non probet quamvis aliam supra venientem hostendat, de quo et quatenus in hoc et vel alio iuditio tractari possit aut debeant, et an iudex hodie ex causa probata quamvis a principio alia exprimeret vel pronuntiata secundum petitorem, vel eius servum integrum servaret ut postea legitime interveniat disputant et diversitant Gregorius in le 26 tit 22 partita glosa magna.

Azevedo in l. et nu 109 tit 21 lib 4 Compilat et in Rubrica nu 1 tit 2 lib 4. Parlador lib 2 Rerum quotidianarum cap 10 nu 3 Pinelo in l. 2 part 3 nu 28 Cod de Rescind. vendit. in cap 3 apud quem et nu 31 pleraque la interpretatione dic. leg habebat 13 in fine aliter la baldo Padilla in l. error nu 81 Cod de iuris et facti ignorantia Menochius de Arbitrariis lib 2 questio 31 subtilius et uberius regit an verius Re. expendit Antonius faber in Ratio da l. habebat 13. nu 20.

Nos in hac parte ne aliqua indicta non scripta proferamus, ita speciem dic. leg habebat 13 fingimus. Dominus servum Olearie negotiationi Arelatensi Gallie Narbonensis civitas est et Gallula Roma vocata ab Ausonio de Claris urbibus cuius mentio in l. Codicillis 34 de leg. supra legat multa de ea Brissonius de V. S. verbo Arelate Gothofredus in dic. l. habebat 13 Sabaro in Sidon lib 1 epistola 11 pag 80 Scaliger lib 1 Ausonianarum lect cap 24 et 25 ubi et urbem Romanam emporium fuisse post Strabonem lib 4 de Metropolitano Arelatensi et aliis ad eandem urbem Scaligerus in opusculo Epistol. ad Card Labbe pag 440 et epistola sequenti probat Ex Ausonii Carminibus de Claris Urbibus, ubi de Arelate inter alia sic inquit per quem Romani commercia suscipis Orbis, nec cetero populosque alios, et moenia ditas Gallia que is fruitur Gremio que Aquitania lato et expri mit floride Constitutio vetus Constantini tiranni Honorii temporibus qui septem provinciarum conventum Arelate habere voluit ob sedem imperii fuerat, et Constantiniani urbem vocaverat; tanta ut non inquit loci opportunitas tanta est copia comertiorum tanta illic frequentia commeantium ut quidquid usquam nascitur illic comodius distrahatur nec non ulla provincia fructus sive facultate letatur, ut non nisi hec propria Arelatensis soli credatur esse fecunditas, quidquid non dives Oriens quidquid Odoratus Arabs, quidquid delicatus Assirius quod Africa fertilis, quod speciosa hispania, quod fecunda Gallia potest habere preclarum: ita illi exibit affatim quasi ibi nascantur omnia que ubi constat esse magnifica iam vero decursu Rodani et Tyrreni recursus necesse ut et vicinum faciant et pene conterminum, vel quod iste preterfluit, vel ille quod circuit, cum quod huic serviat civitati quidquid habet terra precipuum ad hanc vel navi vel vehiculo terra mari et flumine deferat, quicquid singulis nascitur quomodo non multum sit Galie, proficuum, cum in eadem civitate precipiamus esse conventum, in qua divino quodam munere comoditatum et comertiorum opportunitas tanta prestat. nu 21

Arelate, inquiam mercatoleariae prepositus erat, idem et mutuis pecuniis accipiendis, accipit mutuam pecuniam, creditor existimans ad merces eum accepisse, egit preposita actione, hoc est directa institoria, que preposita actio dicit, quoniam eius formula in albo, sive edicto pretoris publice proposita extabat, ut et alie solemnes formule l. 1 § 1 ff de edendo l. 1 Cod de interdic. l. 1 Cod de liberis exivendis l. ult Cod de luitione pignorum § namque si quis instit de actionibus de quo multa Brissonius de V. S. verbo preponere, directa autem institoria creditor agebat in hac specie, quoniam putabat ad merces acceptam esse pecuniam, quo casu directa competebat ut probavimus supra nu 17, ex l. cuicumque § § non tamen vers. scripsi pecuniam cum sequentibus ff hoc tit. l. item si filius fam § interdum vers quamquam ff ad Sctum Maced. plane cum non probaverit mercium causa pecuniam acceptam, consumpta actio erit utilis nec amplius agere poterit quasi pecuniis quoque mutuis accipiendis esset prepositus. ipsis verbis ubi utraque ratione complectit

et institoriam directam que ex mutuo mercis causa accepto, et utilemque ex mutuo simpliciter accepto datur. d. dic. l. in eod. ca. dic. leg. § n. tamen vers. sed si pecuniam ff. hoc tit. priora n. illa licet consumpta est actio aperte referunt ad directam que proposita actio dicta fuerat, posteriora vero nec amplius agere poterit quasi pecuniis quoque mutuis utili dumtaxat acomodari possunt. quia et pecunia mutuo accepta, quamvis n. ad merces competit, directa n. item dic. l. in eod. cap. utraque ita consumpta est directa quidem, quoniam eius formula semel impetrata et exercita est inepte quod sufficit ut consumat l. si stipulatus 133 de V.O. et quamvis fateamur directam in hac specie n. competisse, quia pecunia ad oleum emendum accepta n. erat, et proinde nec consumi posse videtur que n. competit, arguto ex l. ult. § ult. ff. quod cuis usufructus legati cedat, consumpta tamen dici pot. quoniam semel impetrata et exercita est, et probavis deffectus n. facit, ut per eam res in iuditium finita n. videatur l. 4 § ult. l. si servus 22 § ult. ff. de noxal. actio. sed potius facit ut n. qua le et causa debuit, seu n. quemadmodum oportuit egerit, ac proinde causa cecidisse dicat. § si quis agens instit. de actioni. varro lib. 2 de inventione, ita ius civile habemus constitutum et causa cedat, si qui n. quemadmodum oportuit egerit. Quintilianus lib. 3 cap. 8 in omnibus fere causis quibus cecidisse quis causa dicit hec sunt questiones, an huic an cum hoc, an hac lege an apud hunc, an hoc tempore liceat agere sed et utilis actio, que ex prepositione mutuum accipiendum competerit consumpte, quoniam impetrata, et instituta actione directa tota res in iuditium deducta, et finita est, et actione inepte proposita amittit etiam ex ea causa ex qua competerit quamvis ex alia causa exerceat l. 4 § ult. l. si servus 22 § ult. de noxalibus actionibus.

nu 22

l. si mater 11. § ea dem. et seq. l. et an eandem 14. l. si cum argentum 21. § si fundum de excep. rei iudic. §.

Nec ad rem pertinet quod omnes in presenti obiiciunt ex l. si mater et § eadem et sequenti l. et an eandem 14 l. si cum argentum 21 § si fundum de exceptione rei iudicate, ubi probat, et alia causa agat quam prius perperam actum sit, et reus absolutus exceptionem rei iudicate n. obstare, id n. in actionibus personalibus (ut realis interim omittam) toties certum, quoties causa que nunc proponit alii obligationi et actioni diversa ab ea quae iudicatum est initium et originem prestat, tunc n. verum est in actionibus in personam singulas obligationes singulas causas sequi, nec unius petitione alia damnari, quia sepius eadem res deberi mihi pot. amplius quamvis semel mea esse n. possit l. et an eadem § actiones de exceptione rei iudicate, veluti cum institoria perperam actum est, tributoria superest l. sed si pupillus 11 § n. institoria ff. hoc tit. iuncta l. 3 a in fine ff. de pactis dotal. cap. examinata de iudiciis, sed cum eadem actio proponit, quamvis nunc ex alia causa obstat summa rei iudicate exceptio, nec n. interest qua ratione quis eam causam actionis competere sibi existimet. l. cum de hoc 27 ff. de exceptione rei iudicate, et singulis controversiis singulas actiones, utriusque iudicati finem sufficere probabili ratione placuit. l. singulis 6 de exceptione rei iudicate id cum recte ulpianus ait in dic. l. qui habebat 13 actionem consumptam esse absolute nempe ut directam, et utilem comprehendat, quoniam utraque institoria est sive certi conditio ex mutuo cum qualitate institoria, sentiunt fulgosius in

+

d. l. habebat 13

quamvis ipse dissentiat, et vide etiam bartolum et albericum in fine ibidem ubi quamvis
alia utilis alia directa utraque tamen eiusdem potestatis, et effectus lex actio 41 de ne
gotiis gestis, concludit tamen ulpianus contra iulianum lex in dic. lex habebat cum ad hunc uti
[illegible] competit creditori, quia nova causa in prius iudicium non deducta
[illegible] et prepositio ad mutuam pecuniam accipiendam, quae parit
utilem actionem dic. lex in rem verso, ff hoc tit. [illegible]
[illegible] directae institoriae, utilem actionem consumi, quae ex alia causa datur et in qua
[illegible] consumptio non observatur, dic. lex actio 41 ff de negotiis gestis, ut proinde
appareat, nec beneficium in integrum restitutionis ut bartol. putabat, nec etiam
equitate utilis [illegible] actionem quam ante non haberet accomodari creditori
ut omnes [illegible] existimaverunt, sed potius utilem institoriam quae ex pre
positione ad mutuum accipiendum nata iam erat quamvis [illegible]
ta exercitione directae institoriae consumpta videret [illegible]
in dic. lex habebat cum [illegible] quam insinuavimus. nu 23

Sed et inchoatam [illegible] quaestionem
ad mutuam accipiendam pecuniam [illegible] in dic. lex in rem cum [illegible] Lex in hac re
petita in dic. lex habebat cum [illegible] coepit, iam prosequamur: duo namque observanda
sunt, primum est pugnare [illegible] papinianum videri in hac quaestione cum [illegible]
nis qui preponens [illegible], quoniam in dic. lex in rem cum utilem institoriam tribuit. lex 31 de negot. gestis
concinit lex si mutuam cum cod. de institor. et exercitor. actio. lex liberto 31 ff de negot.
gestis negotiorum gestor actionem ad exemplum institoriae largit, quamvis licet in dicto
idemque 10 § idem papinius ff mandati, quamvis utilem institoriam tribuat, ratio tamen lex 10 § idem papinius ff mandati
[illegible], mandati actionem competere [illegible]
tractat de fideiussore qui ideo fideiussit quod dominus procuratori mandaverat
ut pecuniam mutuam acciperet quo casu fideiussori utilem quasi institoriam
dari, quoniam hic quasi prepositio domino [illegible] vice mutui accipiendi pecuniam.
[illegible] omnia probant [illegible], et fideiussorem contemplatione mandati v. L. n. 30. 31.
quod dominus procuratori dederat intercessisse, ac proinde mandati actione do
minum teneri non utili institoria, [illegible] negotiorum gestorum, ut explicari aperte
videtur in lex si literas 7 cod. mandati quid non aliud est preponere mutui acci N 24
piendis pecuniis nisi quodammodo mandare ut credant, arguto ex lege qui ho
minem 34 § [illegible] ff de solut. denique in lex [illegible] § item fideiussori ff hoc
tit. scriptum est fideiussori, qui pro institore intervenit competere institor
riam, et quidem absolute quod directa institoria non utilis ad exemplum institoriae.
haec quamvis non omnia singulis expediunt in parte fulgosius in dic. lex liberto
31 et in dic. § papinius qui utilem institoriam preteritam natam ex contractu ges
to cum institore, et utilem negotiorum gestorum competere cum fideiussore, et cre
ditori affirmat, et quidem perperam nec enim utilis actio dat nisi cum deficit
alia, [illegible] actionem de prescriptis verbis. aliter antonius faber qui
negotiorum gestorum actionem ab utili institoria sic distinguit, ut illa com
petat fideiussori

in specie dic leg liberto 32 ubi contemplatione negotii domini fideiussit, hec autem in dic § idem papinus ubi contemplatione mandati sicut et in dic l in eum 29 ubi papini senta extat relata in dic § idem papinus ubi contemplatione mandati sicut et in dic l in eum 29 ubi papini senta extat relata in dic § idem papinus ibi literas domini et quibus hic quod dominus procuratori mandaverat ut mutuam pecuniam acciperet, certum quidem neutro casu mandati actionem competere vel creditori, vel fideiussori quod dominus mandavit quidem procuratori ut mutuum acciperet, non tamen creditori ut crederet aut fideiussori ut intercederet, l ex mandato eo § 1 ff mandati, et aliud est in l si vero 7 cod mandati, ubi mandati agit creditor quia mandavit ei principalis creditor ut procuratori suo numeraret, nec ad rem etiam pertinet quod extat in l qui hominem 34 § si titium ff de solut. ubi mandasse dominus videtur debitoribus, ut procuratori solvat, quoniam cum a procuratore cogi possent, ut solverent, iniquum esset ibi solvendo ei non liberari, cui solvere coguntur, non autem liberari nisi mandatum domini solvere intelligerent; cessat autem hec ratio in mutuantibus aut fideiubentibus quod utrumque voluntatis est, solvere autem necessitatis; explicant hec Castrensis in dic l liberto 32 Cujatius lib 2 respons. Papi. fulgosius ibidem quamvis postremum hoc ex dic § si titius non satisfaciant, et precipue fulgosius qui in dict. § idem papinus utiliter institoriam mandati fideiussorem tribuit, si contractu procuratoris, sive institoris mandantis fideiussori ut intercedat, sed hoc omnino falsum intercedit non in dic § idem papinus fideiussor quod dominus procuratori mandaverat, ut mutuum acciperet, non quia ipse procurator mandat ut fideiuveat quae valde diversa sunt non fidem procuratoris sequeretur fideiussor principaliter dominum institoria non obligaret l 1 ff de institor et eadem ratione creditor, si contemplatione ipsius procuratoris mutuam pecuniam daret obligatum cum haberet certi condictione cum dominum autem institoria uti non posset l eum qui cod si certum petat. et rursus si domini contemplatione cum eum utili institoria negotiorum gestorum exprimeret, cum procuratorem ex mutuo non ageret quod neque ei mutuum dedit, cum domini contemplatione dederit nec dominus rursus mandavit, quoniam ipse nihil numeravit ac proinde obligatio re contrahi non potuit ut conscierat Cujat. in l eum qui et lib 2 respons. Pap. in dic l liberto 32 in quo peccat valde fulgosius in dic l liberto 32

nu 24 Quare fatendum est in hac specie fideiussorem quidem semper utilem negotiorum gestorum actionem institoriam dari de qua intelligenda est dic lex liberto 32 dic § idem papinus, ubi sic post Accursium Cujatius in dic l liberto 32 utilis dat. non directa quia prepositus mutui accipiendi pecuniis non est proprie institor, alioquin directa institoria daretur fideiussori dic l cuicumque 5 § item fideiussori ff hoc ut sentit Castrensis in dic l liberto 32 Albericus in dic § idem papinianus, negotiorum gestorum agit quod qui contemplatione mandati quod habet procurator a domino fideiubet cum ipsi nihil mandatum sit, in rem et negotium domini intercedere videtur cuius a domini ratio procuratori mandat.

le. 7 ff de procurat. et ideo quatenus postea in rem domini n vertat, negotiorum gesto
rum agit initio inspecto dic l. liberto 31 ubi gl. ad hoc videndus faber. dat autem hec
actio negotiorum gestorum ad exemplum institorie quoniam alioquin et negotio ges
to cum procuratore in solidum absentem dominum teneri falsum n esset l. ea ff iudicatu
tor. cum autem institoria actio propria n sit, sed adiectio quedam et qualitas aliarum
actionum, veluti institoria ex empto l. iulianus 13 § si procurator de actionibus
empti, mirum n est, negotiorum gestorum aliquam ad exemplum institorie actionem
datam utilem institoriam vocari. Quoties in creditore qui procuratori mutuum
dedit, utilem institoriam vocari: Quoties in creditore qui procuratori mutuum
accipiendum credidit, distinguendum est, nam si contemplatione domini negotii
credidit, veluti ut ea pecunia pignus liberet, negotiorum gestorum utilis institoria
dabitur l. si pupilli 6 § 1 l. liberto 31 ff de negotiis gestis, sin autem contempla lex 6 § de neg. gestis
tione sola ipsius domini, et quasi mutuans ad eum pecunias perveniat contempla
tione sola ipsius domini, et quasi mutuans ad eum pecunias perveniat, credito
certi conditionem ex mutuo habebit, n directam quoniam ei n numeravit, sed
ad exemplum institorie quoniam ipsius procuratori credidit utile
ff q. cum eo de lat. ff. q. ideo utramque actionem vocat utilis institoria in dic
terminis et conditio l. si mutuam § fr eodem que ad utraque referendi sunt iuxta nu 25
notata infra nu 30

Secundo observandum est in dic terminis dispositionibus
tur inter actionem que creditori in dominum datur et illam que domino datur contra eos
qui cum institore contraxit, l. 1 ff hoc tit. l. iulianus 13 § si procurator de actio
empti, creditor n utiliter in dominum agit institoria, etiam si procurator solven
do sit, et ab eo creditum servare possit. dic l. in eum et l. si pupilli 6 § 1 ff de ne
gotiis gestis, veluti si stipulatus sit a procuratore, hic n stipulatio ex a ne
nti interposuit atque ita priorem obligationem in dominum que principalis fuit
n novat dic l. pupilli 6 § 1 l. patricio § cum fideiussore novatio et contraria dicitur
minus in creditorem qui cum institore contraxit n experitur si institor solvendo
sit quoniam hunc principaliter obligatum habet ut exprimitur in dic l. ff hoc
tit, et ideo ei duntaxat in subsidium contraria institoria actio datur in eos qui
cum institore contraxerunt si aliter servari n possit l. 1 ff hoc tit l. in
omnibus § ff de pretoria stipul. in initio l. 1 § sed e contrario de institoria actio
ne ligatius lib. 2 respons. papiniani dictiuncula et per partes lib 48 Pauli
ad edictum dic l. in omnibus § et lib 2 respons papini in dic l. liberto 31 ubi
sequitur ad hunc tit multa adnotavit ad hunc tit conspicuitur faber in dic l.
1 hoc tit qui tamen in dic l. in omnibus ignoravit eadem interpretationem ver
siculi quod eque ut etiam sentiat et referre pudeat nondum repellere nu 26

Obstat vero lex iulianus 13
per propositis verbis l. iulianus 13 § si procurator ff de actio empti ubi ex
venditione facta a procuratore quasi institore utili actio ex empto domi
no datur, et quidem absolute quemadmodum e contrario adversus dominum
in quo et refragatur dic lex 2 hoc tit que n nisi in subsidium domino actionem
dat adversus

contrahentes cum institore et papius in dic. l. pomponio 49 § ult. ff. de adquirenda possess. ubi domi
no ex venditione procuratoris actio non datur nisi cedatur a procuratore. Respondendum
est aliud in procuratore simplici de quo in l. pomponio 49 § ult. et in procuratore ad
litem de quo in l. si procurator meus § ult. de procuratoribus cui iunge Cujacium
lib. 30 ad edictum Pauli in l. si quis 17 ff. hoc tit. aliud in procuratore quasi institore
qualis est qui ad rem vendendam preponitur qui quamvis proprie institor non sit quia non uni
tantum negotio preponitur quasi institor tamen est quia propter quos rem preposuit
cuivis vendat et ideo ex utili institoria ex empto dominus tenetur et utili etiam con
veniri potest emptorem sed in subsidium ac ita demum si procurator institor solvendo
non sit cum quo temperamento intelligit dic. § si procurator post primam Glossam ibi
Gothofred. et Rainer. Alvernius in l. 1a Cod. per quas personas et in dic. § si procu
rator ubi et Cujacius lib. 3 Respons. Papini et fulgosius num. 2 qui ita sibi videri scri
vit hinc ad mille annos quamvis dissentiant Castrensis ibi nu. 2 contendens cum aliis
utilem ibi domino competere etiam si procurator solvendo sit quoniam lex de do
mini contraxit l. 1a procurator 67 ff. de procurator. iuncta l. servus 20 ff. de usu
et habitatione aliud cum Cujacio notandum actionem que domino datur qui vendidit
ex empto vocari in dicto § si procurator et in l. unic. Cod. si servus extero se emi
imperfecto genere loquendi cum perfecta oratio sit ex vendito empto vel potius
quia plerumque actio ex empto vocatur ex vendito et ca. l. veteres 20 ff. de contra
henda emptione sicut actio ex conducto dicitur ex locato l. 1a § si de contrario
et § in principio ubi faber ff. de exercitor. nisi malit aliter interpretari cum
fabro in dic. § si procurator qui utramque antiquorum interpretationem sic componit
nu 27 ut conciliare amici videant et sane probabilior eius expositio est.

Sed ut exempla
in quibus quia proprie institor quis non est, utilis institoria competit ut notavimus su
4. pra nu. 17. latius Regrediamur, secundum exemplum sit in eo qui mutuis pecuniis da
ndis sub fenore preponitur, nam si sine fenore et gratuito mutuo dentur res dis
5. tat adeo a genere negotiationis et questus ut ne improprie quidem institor
dici possit qui sic mutuat l. principalibus 33 ff. de Rebus creditis, ac proinde nec
utilis institoria competat ut Resolvit Stracha de mercat. prima parte nu. 42
+ aliis tamen institoria datur si conveniat institorem invicem aliqua ex causa obli
garimt in l. ult. Cod. quod cum eo, ambigua et anceps questio est in feneratoribus
qui proprie mercatorum aut negotiatorum apellatione continentur non videntur
quia ex dic. l. principalibus 33 l. cuicumque § § labeo ff. hoc tit. l. quesitum 12
§ idem Respondit de fundo instructo 43 vers. sed et ipse ff. de instructo vel instru.
ubi feneratores a mercatoribus et negotiatoribus distinguunt, et sane merca
tores non esse satis certum est, dic. § idem. Respondit dic. § labeo nil non mercant.
nihil non emunt aut vendunt, quod si facerent quamvis supra modum mordax
legitimum mercatores dicuntur cap. eiiciens 88 dist. sed neque negotiatores
proprie esse dic. l. principalibus 33 negotiatio non est ex qua ultro citroque obli

gatio nascit

le legatis bs ff de leg 3 ideq in hoc contractu exploratum est et ut notat bartol. in dic le legatis bs nu 2 quem sequunt laudati a Stracha de mercaturis prima parte nu 46 Donellus ad hunc tit nu 14 qui autem fenebrem pecuniam dat accipi entem obligat ipse non obligat et ideo neque mercator est neque negotiator ut do cet Castrensis et Angelus in dic le in eadem bartolus in dic le legatis bs Stracha de mercaturis 1a parte nu 27 et 30 neque ad rem pertinet tex in dic le Cuicunque § labeo § labeo
ex quo colligunt dictam institoriam dari contra eum qui fenerandis pecuniis preposuit et consequenter feneratorem propie negotiatorem esse Accursius et Albericus in dic le in eadem Stracha sibi contrarius dic prima parte nu 47 et nu 40 verius est tractari in dic § labeo de utili institor qua in solidum tenet qui fenerandis pecuniis preposuit quia quodammodo negotiator est qui fenerat cum negotium questarium exer ceat sicut in aliis exemplis que extant in dic § labeo exposuimus supra nu 7. nu 28

Pertinet ad hanc questionem prepositi fenerandis pecuniis elegans papi locus in le in eadem § ult leg 19 hoc tit
§ ult. ff hoc tit, quem recte interpretant post Accursium bo quamvis autem bartolus Castrensis et fulgosius ibi expediris tamen et videndi omnino Albericus faber et Cujatius lib 3 Responsorum papi senta le hac servus prepositus fenerandis pecuniis, si per intercessionem novandi animo alienum debitum in se susceperit aut quasi fi deiussor pro alio obliget, licet institor dominum non obliget actione institoria quia non prepositus est ut interce ret, sed ut feneraret le § non tamen ff hoc tit, sed si cum titio pecuniam feneraret, et is se accepisse chirogra pho testatus sit iussu eius, sive eo delegante creditori ipsius eandem promiserit quasi is ita quoquo modo alienum susceperit, dominum institoria obstrictum reliquit, quoniam fideiussio hec apendix et sequela est fenerationis le § item fideiussori ff hoc tit et pecuniam titius fenerasset teneri accepisse videt quem eo delegante creditori ipsius promisit
nu 29

Sed obstare videt decretum quod extat in le ultimo ff quod cum eo ubi lex ult ff quod cum eo.
servus prepositus mutuis pecuniis dandis, et pignoribus accipiendis apud negotiatores ordei qui horde um vendebant, pro emptore debitum suscepit hoc est fidem suam adstrinxit, cum servus institor fugisset quesitum est an dominus institoria teneat ei cum servus institor pretium hordei pro emptore pro misserat, et videt non teneri quia prepositus erat ut mutuaret non ut intercederet dic le § non tamen, pro emptore pretium promisit quasi fideiussor censendus est cum pro alio solvat debitum, non pro alio suscipiat debitum inquit paulus, hoc est cum per intercessionem pro alio eius debitum et is alienum quasi a se debitum solvat non autem pro delegatione eius cui mutuat debitum sus cipiat ut distinguit papius in dic le in eadem § ult quamvis melius sit si inversum verborum ordinem dicamus et sic legamus quasi fideiussionem esse videri, cum pro alio susciperet de bitum non pro aliis solveret debitum ut emendat Cujatius lib 13 observat cap 33 in fine ex fidei iussione autem in dominum actio dari non solet dic § ult le si servus 19 ff de fideiussoribus le 3 § si filius tam ff de peculio, pronuntiavit tamen annone prefectus dominum teneri et sententiam confirmavit, seu potius servavit ut florent. legit et defendit Cujatius lib 17 observat cap 20 imperator: sed singularis ratio est ducta et ex consuetudine domini et servi qui solebat es alienum pro emptoribus hordei suscipere et ex tacita volun tate domini, qui scienter ita servus negotiabat unde non tantum mutuo dando sed et omnibus aliis cum suo nomine subititueisse dominus credit dic le ult ubi sic not. bartolum

fulgosium supremum sit alvericum et antonium fabrum qui optime concludit propositum
certe residentis in aliis plerisque sciente et patiente domino negotiantis pro generali institore
habendum esse argumento ex lege item si filius 7 § quodquam ff ad senatusconsultum maced lege cum convenit 12 ff
de pignoraticia actione de qua tacita institione bartolus quaest 29 Jason in lege si insti

Lex 1 § magistratum de exercitoria actione.

torem 29 nu 2 usus practicari sit. Nec repugnat lex 1 § magistratum versu ut facilius
di exercitoria actione. Referendus est ille versus ad praecedentia non ad proximum ita ut sensus sit
+ exercitorem teneri ex gestis magistri, et eius quem magister sibi substituit, dominus autem
non item ex contractu eius quem institor praeposuit, quia maior ex publica utilitate versatur in
exercitoria quam institoria ut explicat faber in dic § magistratum.

nu 30 Ceterum cum praepositio
mutuis accipiendis pecuniis duo me praetermissa video connexa superioribus non cohaeren
tia retractanda tamen et retractavi sed mutuo dixi nu 24 ad finem utilem institoriam dari
ei qui credidit praeposito mutuis accipiendis pecuniis, ita ut si contemplatione nego
tii quod dominus institori mandavit mutuum datum sit, utili institoria negotiorum gesto
rum agat, sin autem contemplatione ipsius domini, et quasi ipsi credens agat certi con
+ ditione utili institoria, hoc ideo quia praepositus mutuo accipiendo institor proprie
non est; ceterum si tractetur de verbo institore certe negotiationi praeposito, etiamsi in eam
rem mutuum accipiat, si contemplatione domini detur cum ipso contrahi videtur lege hoc
29 § apud ff de rebus creditis cuius sententiam illustrat late bartolus ibi et institoria actione et
directa certi conditione experiri creditor potest lege si institorem 29 ff de reb creditis le
ult ff quod iussu lege ult ff pro socio lege si quis mancipiis 17 § ult ff hoc tit § ult institut cum
eo de quorum iuris expositione et compositione cum his quae diximus nu 23 et 24 fateor
mihi non satis liquere et diludia posci ut deliberem interim conferenda scripta a fulgosio
in dic lege si institorem 29 et dic lege si quis 17 § ult ubi alciatus faber in dic lege 29 et dic § ult
et dic lege ult quod iussu et dic lege ult pro socio Donellus in dic lege si institorem 29 barbosa in
dic lege post dotem 45 nu 21 ff solut matrimonio Cujacius lib 3 pauli ad edictum in lege 17 § ult.

nu 31 Re altius considerata sic praecise habendum
ex contractu servi vel filii institoris directa actio civilis sive conditio in dominum
vel patrem datur lege si quis 17 § ult ff hoc tit neque cum sic contrahit, non quasi negotium pro
ponentis gerat, tunc non competere negotiorum gestorum lege 5 § 1 et liberto 3 ff de neg
gest, sed quasi cum ipso proponente contrahat quia tunc perinde est ac si iussu eius con
+ traheret, ut scribit ex Iuliani sententia Paulus lib 4 ad plautium in lege si institorem 29 ff de
reb creditis, cum autem iussu patris domini contrahit, principaliter cum ipso contrahi
videtur ut exprimit in § ult instit quod cum eo iuncta lege 1 ff quod iussu lege si quis 41 § 1 ff de
rei vindicatione lege si servus 14 ff de adq poss, ita sentit fulgosius in dic lege si quis
17 § ult ubi faber hotomanus in epitome hoc nostro tit nu 3, nec tamen ideo
superflua actio institoria ut alber argumentatur in dic lege si quis 17 § ult quippe
si liber homo vel alienus servus institor sit non videtur cum ipso praeponente contrac
tum lege 1 ff hoc tit lege quaecumque ff de oblig et actio. et ideo tunc necessaria est institoria
ria, nisi in mutuo lege certi § si nummos ff de reb creditis lege 2 cod per quas per
sonas lege si ita 126 § Chrisogonus ff de V O. Deinde etiam si servus proprius vel institor
sit interest

interest plures actiones habere, et accedit, quia redijcit ciuili institoria vel exercitoria l. 1. § 1. ff de exercitor. notat Rotam ad tit. de exercitor. n. 4. maxime cum verisimile sit, non satis conuenisse inter veteres an directo, et ciuili, proponens teneatur d. l. si institorem 29 ibi praecedit Iulianus ait, l. ult. ff quia iussu, ubi Paulus lib. 4. ad Plautium, ex quo excepta est d. l. l. si institorem 29. ait, si Dominus vel pater mutuum acceperit iusserit filio, aut seruo numerari nullam quaestionem esse quin condictione teneantur quamuis scilicet in illa specie d. l. institorem, dubitabilior quaestio esset, et subiungit, imo hoc casu, de iussu actio non competit, quasi scilicet in casu d. l. institorem 29. aliud esset quia iussu proponentis contrahi videtur ratio autem d. l. ult. quia iussu eius est quod nudo ministerio filij vel serui, vti et ipse pater aut Dominus contrahere videtur, eadem quia ratio est l. ult. ff prosoria. nu 32

Extat aliud exemplum vtilis institoriae in l. sed si pupillus 15 § ult. cum l. et ideo 17 ff hoc tit. cuius speciem inuolutam, et intricatam valde evoluere inter Antiquiores Albericus ibi extricarunt, belle Cuiatius lib. 11 ff. Iuliani in d. l. et ideo 12 et Antonius faber ibidem. illud notandum, utilem institoriam dari in d. l. et ideo 12 non quia Vicarius seruus alterius domini proprie meus institor esse non potest, potest non l. si quis 7 § 1 l. si iddem erit 14 l. si quis mancipijs 17 ff hoc tit. sed quia cum institoria actio quaedam sit actionis cum contrahente cum institore competentis l. 1 § 1 ff de exercitoria actione, l. 1 ff hoc tit. Inquisitio autem inter dominum et seruum cum inspicere fuerit civilis nec actionem obligationem parit l. si venditor 14 § sed etsi pupillus ff de iudicia additionis satis est si a pretore utili institoria ob equitate accomodata adhibeat, quo argumento utilem etiam exercitoriam esse affirmo quia tribuit in specie eadem l. 9 ff de exercit. actione nu 33.

Sed ut primum huius de institoria actione et descriptione terminemus excursum, duo aduertenda supererant: primum quinam institores, vel genere aut proprie proponi. secundum an merito nundinularie proponius institor sit. pro re inquisitionem tradit ex professo Vlpianus in l. sed si quis 7 ff hoc tit. ibi in § 1 ait parui referre quis sit institor masculus an femina, liber an seruus, proprius vel alienus, et deinceps singula et singillatim tractans, dominus, et pupillus propo nunt, negotiationi institores esse posse, et inde si filia familias aut ancilla proposita sit institoria actione qui proponit tenebitur l. sed etsi quis 7 § 1 ... aliquam tabernis proponunt ut ait Cuiatius in l. plerique 8 ff hoc tit. et solent femina vel in taberna aut ... obsequio familiari seruili et notant ... ministerium praebere vel loqui lex quae adulterium 29 cod. ad l. Iuliam de adulterijs l. 1 cod theodosiano eodem tit. vel artificium aliquod vulgare exercere propter quod, debebit si fanerinatri ... sint aut textrices l. et ancillarum 29 ff de peculio vel denique in certo mercis genere ... l. sed etsi ... ff de tributoria actione, quae ... proprie institrices feminae sunt, quia vis ... quo Plautus ... institutam ... negotiantem ... illa ... domina ... et ... eius voluntatem gerebat nu 34

Sed et liber an seruus sit institor nihil interest nam etsi liber homo sit qui negotiationi aut naui praepositus institoria aut exercitoria proponens tenebitur l. sed etsi quis 7 § 1 ff hoc tit. l. 1 § cuius 4 ff de

nam quamvis ex contractu liberi hominis obligatio alteri adquiri aut in alium transferri non soleat l. 1 Cod. per quas personas l. solutum § per liberam ff. de pig. actio. l. ea quae civiliter 53 ff. de adquirend. dominio l. quaecumque ff. de oblig. et actio. in institoribus tamen et magistris publica utilitas quae in conservatione commertii, et in exercitione navium versatur, persuasit ut a praetore actio daretur in eos qui liberum hominem praeposuissent sed quod etiam fit ex eorum contractibus nos obligari ex quorum actu locupletamur l. 1 ff. hoc tit. ubi faber lib. 1 Decur. citor. eleganter Tonellus ad tit. Cod. de institor. nu. 21 et sequenti unde sive liber homo pater fam. sit sive filius fam. et rursus sive in potestate praeponentis sit, sive sub alterius potestate institoria et exercitoria locus est l. 1 § in principio de exercitor. l. item si filius fam.

\+ 7 § interdum ff. ad Sctum Macedon. illud non obstante quod est filium fam. institorem si a patre suo [illegible] in potestate praeponat et mutuum acceperit quod tunc habebit ipse Macedoni exceptionem quamvis utroque casu perinde praeponens institoria teneat, exprimit haec dicta in d. l. item si filius fam. 7 § interdum.

nu 35

Denique sive proprius servus sit sive alienus perinde insti-

3\. toria competit l. et si quis septima § 1 l. idem et l. si quis 17 § 1 ff. hoc tit. idemque in exercitoria iuris est l. 1 § cuius 4 ff. de exercit. quia quamvis in aliis casibus ex alieni servi facto aliter quam ex proprii teneamur l. ult. in principio et § hac actione ff. nautae caupones id tamen est in delictis quoniam alia ratio est quam contractum l. 1 § sed et si l. cum quolibet 2 ff. de exercitor. in contractibus non eadem publica utilitas et fides praepositionis

\+ evincit eque ex contractu servi aut liberi hominis institoris aut magistri praeponentem teneri ac si servum proprium praeposuisset ut considerat faber in dic. l. 1 § cuius 4 illa tamen est inter servum proprium aut alienum, aut liberum hominem navi aut negotiationi praepositos adhuc superest nam ex contractu servi proprii domino stricto iure actiones adquiruntur ac proinde praetoris auxilio neget eos qui cum servo contraxerunt at ex contractu servi alieni aut liberi hominis cum eo qui cum eo contraxerunt actionem praeponens non habet haec enim ei per eum qui in sua potestate non est adquiri non pot. l. 1 et 2 Cod. per quas personas l. ea quae civiliter 53 ff. de adq. rerum dominio l. quaecumque et ff. de oblig. et actio. et ideo quamvis adversus ipsum liberum hominem aut cum dominum servi quem praeposuit mandati aut negotiorum gestorum agere possit si tamen illi solvendo non sint praetor aequitate Dei motus actionem praeponenti pollicetur in eos qui cum praeposito contraxerunt l. 1 et 2 ff. hoc tit. l. 1 § e contrario ff. de exercitor. l. in omnibus § ff. de praetoria stipulat.

nu 36.

Sed si pupillus institor sit ex eius contractibus institoria dominus tenebitur, nihil enim refert cuius aetatis sit institor vel exercitor l. 1 § cuius de exercitor. d. l. sed et si quis

3\. § ult. ff. hoc tit. et quamvis ipse pupillus non obliget praeponenti nisi tutore authore praeponat l. obligari 9 ff. de authorit. tutor. praeponens tamen obligabitur his qui cum pupillo contraxerunt nec nova haec inaequalitas in persona pupilli l. Iulianus 13 § si quis a pupillo ff. de actio. empti imputare non sibi debet qui pupillum praeposuit d. l. sed et si quis 7 § ult. ut qui parum diligenti amico rem custodiendam tradit

n eiSed suę facilitati id imputare debet § preterea instit quibus modis re contrahit obligatio et qui parum diligentem socium sibi assumit de qua re sibi hoc imputare debet § ult instit de solut et qui minori viginti et quinque annis negotia mandat imputare sibi debet, q. tali commisit l. cum mandatu 23 in fine ff. de mino ribus explicat post Fabrum in dic l. sed et si quis 7 § ult et in d. l. § minus 4 la bolus labius in observat in sinopsi. Basilicon lib 9 pag mihi 41 legatis in leg. ult de minor. Unde fit ut ex persona minoris institoris vel procuratoris dominus maior 25 anis in integrum restitui n. possit quoniam voluntate eius questum videt, et sibi imputare dent, cur minori res commiserit, l. 3 § ult. l. 4. l. 1. mandatu 13. ff de minor. Iul. Paul. lib. 1 sent tit. 9. § 1. cicer frumentar. Mala, inquit ac misera defensio, pretoree hec dicere eg. frumen tum neq. attigi, neq. inspexi manibus potest probandi, improbandiq. promisi, et paulo post Mala est hec quidem ut dixi ac potius perdita maximorum peccatorum huius autem iniquitatis et inertię confessio non defensio criminis. excipit ille casus cum si ei et q. procurator minor dl ierit a d.no servari non potest tum enim d.nus restituit ex eius persona quoniam ipsius interest restitui ut l. cum mandatu 23 ff de minor. prosequit Cuiac. lib. 1 Pauli ad edict. ibi et in d. l. 3 § ult et tract ad african. in d. l. 4. ff de minorib. Don. lib. 21 comentar. cap. 7.

Dixi quia insti- n 37

tores preponi possint, videamus qui proponere, et sane Ulp. in d. l. sed et si quis 7. § 1 ait nihil interesse quis preponat, unde quemadmodum in preposito, ita in proponente affirmamus, parum refert masculus sit, an femina, nam et si femina preponat, institoria tenebit exemplo exercitorię actionis, ut Ulp. ait in d. § 1. nam et ex muliere, que navem exercet si magistrum ei preposuerit exercitoria tene bit l. 1. § parum refert 16. ff de exercitor. idq. est contrarios ad similitudinem institorię hinc descriptum in l. 4. cod. de institor. nimirum quoniam eadem in hac. utriusq. actionis equitas et ratio et eadem instit. q. cum constat Fab. in d. l. 7. § 1. et in d. l. 4. § parum refert 16. neq. ad rem pertinet q. ex persona alterius obligari mulier videt ac proinde Velleiano locus est l. 2 et passim ff ad S. C. Vellei mulier non preponendo res suas potius gerit quam alienas et in rem suam obligat, ideoq. non intercede dit argo ex l. si mulieri 22 ff ad S. C. Velle d. ext. et cum seq. in d. l. 4. cod. de institor. Dixit enim ad hunc tit. cap. 2. Cuiac. in recit. cod. tit. in princ. nec aliena obligationem suscipit sed suo nomi ne tenet, quoniam contraxisse ipsa videt, d. l. mulieris contrahat l. si institorem 107 ff de reb. cred. l. ult. ff q. iussu. l. heres 19. § apud ff de iudic. explicat elegant. leg. Basilicon lib 18 cap 39. his verbis neq. non ille contractus alienus est, sed ipsius mulieris, nam pro alio intercedit mulier non tenet, nam non mulieris nomine contractum alienorum obligari oportet. videndus Land. Fab. ubi pag. mihi 172

38 Indicant sibi hunc locum diversiore elate ęt elegantes d.nis inter actionem institoriam, et exercitoriam ex.a prepositi, et proponentis personam quas ut distincte videamus stilo certum predamus, prima illa sit que nuper posita habeat; femina nimirum, et negotiationi pro ponere et preponi posunt, et utroq. casu institorię locus est. d. l. sed et si quis 7. § 1. l. plena et ple raq. 8. ff h. tit. at navis exercitionis preponere quidem pot magistrum, et exercitoria tum tenebit l. 1. § parum refert 16. l. 4. cod. de institor, ipsa autem preponi, ut magisterio fungat non pot q.a cum magistrum navis preponit, et per eum exercet, nihil contra sexus verecundiam facit; cum autem ipsa pro ponit, et navigantium se negotijs miscet, et pudicitiam violat sexui congruentem et utilitatem publicam que versat in navium exceptione l. 1. in princ. et §. licet autem de exercitor. ideoq. inter exercitoriam ab-

abhoc munere l. 1. ff. ad S.C. Velleî l. 2. ff. de R. I. ideoque in pubertibus recte consent. Fab. in d. l. 7. § 1. et quod scriptum est in d. l. 7. § 4. cuius 4. nihil referre cuius etatis sit magister intelligat de minoribus viginti quinque annis puberibus tamen et ideo consulco. C. si quid ego sapio in d. l. sed etsi quis 7. § 1. ait, si mulier proposuerit competere institoriam, exemplo exercitoriae actionis; sin autem mulier proposita sit, teneri etiam ipsam. nec exemplum exercitoriae quo in muliere proponente usus fuerat in proposita refertur aut repetit. Scilicet, quod mulier negotiationi proponi potest et consequenter exercitoriae locus non est, et inepte, aut ita respecte. Graeci vbo rem iuris interpretes, qui vba d. l. sed etsi 7. § 1. versiculo nec est similiter ita vertunt, aut exprimunt lib. 18. Basilicon pag. 177. titulo de servis et filiis, qui sunt in potestate apud Fabrotinum pag. 40. χ ὑπηγ' ἐξεν. que si vbum vbo reddas, sic habent, nam si mulieres sibi posuerint, aut propositae fuerint, tenetur exemplo exercitoriae actionis, qua convenit is qui servum magistrum navi proposuerit. dum in hac versione vitia, nam verba sic accipiunt, et mulierem propositam teneri significent, exemplo exercitoriae quod ineptum, nec non namque in exercitoria ad propositum scilicet magistratum, sed ad proponentem, nempe exercitorem competit, et quamvis ad propositum daretur id in muliere non admitterat quod se proponi navi non potest, ac proinde perperam exemplum exercitoriae sic adducit, ut ad mulierem etiam propositam pertineat.

N. 39 Dicta 2a hic esto: Dominus ex contractu institoris, ab institore suo propposito non tenetur, proposuerat enim eum Dominus, et negotiaret; non ut alium proponeret, quod si fecit legem praepositionis egressus est, et ideo Dominum non obligavit l. 5. § non tamen l. sed si pupillus 11. § conditio ff. h. tit. sed si procurator, vel curator minoris aut tutor institorem proposuerint, tenebit ex eius contractu Dominus l. 5. § ult. ff. h. tit. quia quod a procuratore fit, Dominus ipse fecisse videtur l. 1. § ult. ff. quod iussu l. si quis 7. § ult. ff. de iurisdict. ideoque in curatore iuris est, l. 1. ff. quod iussu, quin atque ipse procurator tenetur l. sed et 6. ff. h. tit. ubi dictio illa si omnium rerum procurator sit, referenda est ad illud, quod verisimile, et Paulus simul dixisse, nempe Dominum teneri ex contractu institoris propositi a procuratore, si scilicet gratis sit, quod hic pene quidam Dominus est, et alieni iuris vicarius, ut loquitur Cicero in orat. pro Caecin. et explicat post Accursium in d. l. 6. Cuiac. lib. 30. Pauli ad edict. ibi: ideoque erit quoties ab eo qui negotia mea gerebat propositus quis sit, et ego ratum habuere, pertinere institoria l. sed etsi quis 7. ff. h. tit. quia rati habitio mandato comparatur l. ult. l. d. ad S.C. Maced. Contrario exercitor ex contractu eius quem magister ab eo sibi propositus substituerit, sive conscientis, sive ignorante tenetur exercitoria, et quod magis est etiam si nominatim prohibuisset alium proponere l. 1. § magistratum quam in institore, ut scriptum est in d. § magistratum, propter utilitatem quia quamvis utraque actio publicae utilitatis causam agat institoria dimensis terrestris l. si quis 17. § si impubes ff. hoc exercitio maritimi maior tamen utilitas et necessitas exercitoriae ut probat in l. 1. ff. de exercitor. Exornant doctrinam hanc agnoscentes [illegible] ubi et Faber in dictis magistrum Duarenus ad tit. ff. de exercitor. cap. 2 in princip. [illegible] hanc quamvis idem in institore hoc [illegible] perperam intendat Accursius in d. § magistratum cum non habet lex § sed etsi ancilla ff. de tributor. illa [illegible] vel cum institore eius pertinet ad actionem tributoriam ut diximus nu. 4 in fine

nu. 40 Si filius famil. et servus si novum exerceant voluntate patris dominive, et magistrum proponere possunt

et ex gestu [illegible] dominusque paterve in solidum actione exercitoria tenentur l. 1 ff. de exercitor. in § si quis naue et § seq. et § quodcumque vel ob id, de recepto. si quid filius seruusue receperit. l. 3 § 1 si filius fam. ff. nautæ camp. nisi scientia sola patris, dñi ve sine alia voluntate intercesserit, hoc non ex in solidum non obligat; sed dumtaxat in tributum vocant actione tributoria, vel de peculio, si pat. dns ve ignorauerint, ut docet vlp. ex Pomponij sent. sic refe[rendo] [illegible] in d. l. 1. § licet 20. infin. l. si seruus 6. ff. de exercitor. Ceterum si seruus aut filius in merce peculiari negotients quauis eorum voluntate in solidum non tenent, sed dumtaxat in tributum vocant d. l. 1. § licet 20 [illegible] exerc. q. nauium exercitatio ad summam rem p. pertinet, ut legendum esse in d. § licet, docet Cujac. lib. 21 obseruat. cp. 32. et consentiunt [illegible] Florentinę, et tex. in l. municipes 14. ibi qq. summa Reip. commissa est ff. ad municipal. Agell. lib. 18. noct. cp. 14. Populus Lacedemonius de summa Reip. sua liberabat, Cic. lib. 2. de invent. Senatus consuluit de summa Reip. Sueton. in Iul. cp. 18. Martinus Claudius, Marcelus Cons. edicto perfecturus de summa Reip. acturus, eadem solemne consulendi senatus fru[s]tra fuisse probat Brison. libr. de formul. pag. mihi 184. vers. de Repub. publica itaque utilitas, que in exercitione nauium versatur, ut agnoscit Aristot. lib. 3. polit. cp. 6. facit ut pat. vel Dns. quorum voluntate filius aut seruus nauem exercuit, in solidum teneat, ac institoria non idem est in d. §. is qui nauim hoc est, non eadem publica utilitas, et ideo tributoria dumtaxat Dns. tenetur, cuius voluntate seruus in peculiari merce negotiatus.

Contra hoc in hoc casu ex voluntate patris, q. iussu actio [illegible] nascit X.a regula l. 1. ff. q. iussu, quamvis q. iussu actio non competit, nisi pat. specialiter iussit [illegible] aliquo contrahi, ut vult Barbos. in l. post dotem 41. n.o 21. ff. solut. matrim. vel eum iussit, certum contractum interponi, ut vult Bart. Castrens. et Alberi. in d. § si is qui nauim, Duaren. ad tit. ff. de exercitor. cp. 2. quamuis dissentiat Alexander n.o 11. in l. post dotem 40. ff. solut. matri. Fulgos. in d. § si is qui nauim, ubi peruiciose cetera explicant Castrens. et Ant. Fab. Duaren. ubi supra. Cujac. in recitat. [illegible] institoria [illegible] teneat is cuius voluntate seruus negotiatus est, nisi sola voluntas tacita, seu patientia institoriam producere soleat, l. ult. ff. q. cum eo l. ult. cod. de institor. Respondendum est, impropie, ut Accursius, et ceteri agnoscunt institores seruos vocari in d. § licet tunc qn. nullo solemni praepositio praecesserat, sine qua sola Dni patientia non facit institores, d. l. ult. ff. q. cum eo [illegible] merces peculiares erant, sin qua voluntas Dni facit ut tributoria teneat, non institoria, quę in merce Dnica, sed ut notat Barbos in d. l. post dotem 40 n.o 21. et ego didici, ex l. sed et si pupillus 11. § institoria ff. h. tt. eo q. requirit l. 7. § int. dum vers.o quamquam ff. de S. C. Maced. l. vult cod. eod. tt. ubi directa institoria non dat, sed utilis, q. unius contractus negotio propositus seruus fuit, non negotiationi l. 3 ff. h. tt. quamuis alt. Barbos. d. n.o 21 ibi recte aduertit dicendum, que in d. §. licet requirere, ut supponat, seruum nauem exercuisse ex causa peculiari, sicut et merces, alioquin termini pares non erunt. hec ita nisi quis malit cum Fulgos in d. § 1 si is qui nauim, et in d. l. 1. n.o 2. ff. de tributor. et ideo actionem non dari q. iussu cum eum cuius seruus, vel filius negotiat eo volente, q. non agit de facto ipsius serui, aut filij, sed de gestis institoris que filius, seruus ve praeposuit, ad quem casum iussus non exten-

§ licet 20 de exercit. actio.
si voluntate in solidum, si sola scientia, aut ignorantia, in tributoria, vel de peculio.

N. 41
d. l. 1. § licet. de exerc. act.

+

[illegible] seu dominium [illegible] institori [illegible] probatur, cum.

dit quavis quo ad hoc ut tributoria dominus paterve teneatur nihil interesit tamen ipse servo contrahatur an cum institore eius, etc. Sic accipiendus in l. § quod etsi Aruilla ff de tributoria actione ubi notat etiam Fulgosius nec institoria, nec quod iussu agi posse in dic. § si is qui, ratione quod non peculiaris erat, in qua sola tributoria competit dic l. hoc etsi pupillus 11 § si institoria.

nu 42 Praeterea si ex persona praeponentis etc., licet iam et subsequentium superiorum eius abrugauerunt. ff pupillus quamvis ipsi negotiationi praepositus institoria obliget praeponentem l. sed etsi quis 7 § ult. cum l. sequenti ff hoc tit. ...

3. ... tamen praeponere non potest sine tutoris authoritate quod sine ea non obligat l. verum ff hoc tit. idque in exercitoria iuris est l. 1 § parvi Respir. ff de exercitoribus iuncta l. obligari 9 ff de authoritate tutorum l. 2 ff quod iussu nisi locupletior factus sit hactenus non institoria dabitur l. eatenus 10 ff hoc tit. Pichardo in § eadem nu 29 Inst. quod cum eo unde cum

ex contractu cum pupillo possideri ex edicto bona eius a creditoribus possint si non defendatur, non tamen vendi usque ad pubertatem l. 3 § 1 l. si fulcinus 7 § adeo 10 et sequenti l. si pupillus 10 ff quibus ex causis in possess. Ex contractu vero paterno et possideri et vendi l. 3 § 1 et § ult. ff quibus ex causis in possess. eat notat Cujacius lib 10 Observat. cap. 31 Donel. lib 23 comment. cap. 11 et cap. 23 eleganter Ulpianus ait in dic l. 3 § contractum. Contractum cum pupillo videri si cum servo eius contrahat ita ut de peculio agi possit vel de in rem verso vel quod iussu, vel institoria, quae duo posteriora actionum exempla si explicanda sunt, ut cum tutoris authoritate pupillum iussisse aut praeposuisse supponat institorem, aut ex actu institoris locupletiorem esse, alioquin cum eo, nec institoria nec quod iussu agi potest, sed etsi minor viginti et quinque annis institorem praeposuerit auxilio aetatis utetur hoc est in integrum restitui poterit causa cognita ut rescriptum est in l. sed si pupillus 11 § 1 ff hoc tit. hoc est ut graeci vertunt lib 18 sinopsis basilica ουχ απλως... non sine iusta causa, sed non solum in causae cognitione versabitur an iusta causa sit restitutionis impetrandae, verum etiam an in integrum restitui poterit causa cognita ut scriptum est in l. sed si pupillus 11 § 1 ff hoc tit.) minor sua facilitate lapsus sit in praeponendo institore l. verum 11 § secundum est l. quod si minor 44 § non semper et § ult. l. non omnia 44 ff de minorib. l. necessariis 47 ff de adq. hered. notat Duarenus ad hunc tit. cap. 1 Antonius Faber in dic l. sed si pupillus 11 § 1 nisi malis verba illa causa cognita Rupicae adiici quod tradit in l. cum mandatu 13 ff de minorib. ad finem quod mihi hodie probabilius videtur.

= Quibus modis quis institor esse desinat agitur. =

Caput Secundum

nu 1 Revocatio praepositionis. Pergimus persequi priorem partem de persona institoris. Revocat nos alia non minus impedita in hoc tract. quaestio, quatenus institoris officium expiret? in qua non religiose nimis ordine servato, sed ut quaeque se locus obtulerint progrediemur. quid refert? adversaria haec sunt, quae non alia brevitatis et verbi ratio dabit, quasi sine nulla ordinis. Imprimis revocatione domini praeponentis extingui institoris

titorij officium, certum est; propositio non mandatum est, quod regulariter extinguit revocatio mandan-
tis § ult. inst. de mandat. Solemnis autem, et vulgaris removendi institoris ratio erat, si palam
proscribat, ne cum eo contrahat; deinceps non praepositi loco non habebit. l. sed si pupillus 11. § de quo
palam ff. de inst. act. l. et si filius fam. § quamquam vers. intelligendum in fine ff. de S.C. Maced. et si contra-
ctum sit, institoria cessat, quamvis de peculio agi possit si quis servum eq. in fine. l. quotiens 4.
ff. de peculio, nec ad rem pertinet, quod publica hac proscriptione liberet ingenui institoris fides diu-
gilari videt, quod iniquum, l. diffamari 5. cod. de ingen. manum. l. isti quidem § in fine ff. quod met.
caus. l. quintus 48. ff. mandat. l. quem omnia 15. ff. de procurator. quoniam poterit institor si
velit impetrare, ut institoris officio salva existimatione careat d. l. quem omnia 15. nec adi-
menda Dno est facultas revocandi, quem praeposuit, argo ex lit. impriini l. quod Tuberonis 7.
§ pupillus ff. de pecul. l. in tutelae 22. in fin. ff. si quis omis. causa test. et necessaria praescriptio
et monitio, ne Dnus ex praepositione teneatur; sed etiam ne alij cum eo contrahentes decipiantur, ut
eleganter fab. ind. § de quo palam.

Porro in hac publica proscriptione conditiones hae requi-
[2] runtur, ut claris literis, unde de plano recte legi possit ante tabernam, vel locum, ubi negotia- § Proscribere 3 leg. [illegible]
tio exercet, ibidem, non in loco remoto, sed evidenti idiomate eo loco frequentius usitato
proscribat et ut perpetuo proscriptum maneat non obscuratum, aut sublatum quae singula fere iis ex-
ponunt in d. l. sed si pupillus 11. § proscribere et § sequenti ubi in transversa notanda est
frecta illa Unde de plano Recte legi possit quam singularibus literis V. D. R. L. P. significa-
re literis restant valer. Probus in notis iuris. Erat autem haec vulgaris conditio legum edictorum et
aliorum publice proscribendorum, ne ipsi uti nec demisso nimis nec edito loco ponerent sed
Unde Recte legi possent de plano, hoc est de terra ut Accursius et Accursiani loquuntur in d.
§ proscribere et Duarenus ad hunc tit. cap. 2. valde equo loco non edito, ut in l. sicut certos
§ sed interdum 7 ff. commodati l. nequaquam 9. § de plano ff. de oficio proconsulis sive χαμοθεν
ut scriptum est in l. sive 13 § oportet 10 ubi Cujatius ff. de excusat. tutorum sive ἐξ ἐπιπεδου
ut loquitur Josephus lib. 19 Antiquitatum iudaicarum cap. 19 et Synopsi basilica lib. 18 pag. mihi
apud Labeum 42 multa de his verbis Brissonius de V. S. ubi planum literarum fuit nostrae vestigia
insignita extant in fragment. l. literis quae ex bibliotheca Reg. francorum profert Cujatius lib.
7 observat. cap. 29 cuius haec verba apud forum palam Unde Recte de plano legi possit pro-
scriptam habuerint. Ausonius in grat. act. pro consulat. has ego literas meas in omnibus pilis
atque porticibus Unde de plano legi possint instar edicti pendere mandarem non ea ter. Satu-
rnij ... hinnerabor quot fuerint pagine libellorum, id circa culpatum merito Caium Caesarem ait Suetonius
in eius vita cap. 41 quod legem quandam de vectigalibus proposuit cum per ignorantiam literarum
multa commissa fuerint flagitante populo Romano proposuit quidem; sed minutissimis literis
et angustissimo loco uti nec videri scribere liceret plura Brissonius de Formulis pag. 309 et 362
Cujatius d. lib. 7 Observat cap. 29 plane tota haec proscriptio cum praepalata eo pertinet ut
omnibus negotiatoribus Revocatio institoris innotescat, nisi fuerint contraxerint ignorationem
Revocationis attendant seu causent cum omnes scire praesumant quod publica proclamatione
seu programate multi sciunt argum. leg. regula 9 § sed si facti 2 ff. de iuris et facti ignorantia.
l. ult. de decreto ab ordine facto.

Cap. 1° de postul. prælat. cap. 2 de constitut. de quo multa fulgosius castrensis et alvericus in d. § præscriptio. Vesius practic. conclus. 3 lib. 1. Fontanel. 224 nu. 82.

nu 3 Ceterum propriam removendi generaliter institoriæ facultatem hanc fuisse suspicor ut Januario servo meo gimi negotium vetat l. quoties 47 ff de peculio ubi hac prohibitione consequuturum dominum ne institoria teneat Paulus scribit ceterum de peculio tenebitur l. si quis servum 29 ff de peculio l. si quis mancipiis 17 § proculus ff hoc tit. ubi verba illa actioni in re proposita sic explicant de peculio eaque verbis in re domini greci in sinops. basilic lib. 18 cap. 13 τευχερι etc. sive postremum. hoc de actione de peculio dificile est nemo, et ideo quia tota equitas actionis de peculio a patre, dominove dandi nascitur ex tacita voluntate eius, qui peculio dato intra eius quantitatem contrahi se mittere videtur, quia voluntas cessat, quoties aperte prohibet a servo suo contrahi, ut expendit fab. in d. l. si quis servum 29 § 1. sed etiam manifestum est, dominum vetantem a servo contrahi, nolle, eius contractu obligari, ac proinde velle id omne, quod procedere necesse est, nec obligetur, vult igitur peculium servo adimere, quo non adempto tenebitur, quia quia adimere nuda voluntate potest l. 4 in prin. l. non statim 8. l. peculium nascitur 40 ff de pecul. l. 1. § 1. de in rem vers. igitur vel ademptio peculii facit ~~[illegible]~~ ut nec de peculio teneatur hac consideratione victus fulgosius in d. l. quoties 47 cogitandum relinquit, sed dici potest, dominum vetantem a servo institore contrahi, velle dumtaxat eius præpositionem revocare, ne in solidum ex eius contractu obligetur, respiciunt non verba prohibitionem contractus, non ademptionem peculii ad quam extendenda non est prohibitio contrahendi, et directa sui effectum sortiatur, si dominus in solidum non obligetur ex contractibus institoriis, de quo accipienda est d. l. si quis mancipiis 17. § Proculus, et d. l. quoties 47. ubi constat, tractari de revocatione institoris ex proscriptione facta in taberna et d. l. si quis servum 29. § 1. quæ est ex libr. caii ad edict. Provincial. in quo ille multa de institoribus l. 2. l. nam et plerique 8. l. eatenus 10 ff de institor. et diversa semper causa est actionis de peculio, et institoriæ, et ideo si alienum servum institorem habeam ego, institoria dominus ex inferioribus edictis de pecul. aut in rem verso tenebitur, et si ego prohibuero a eo contrahi, ego institoria non tenebor, et de peculio agi cum domino poterit, l. si quis mancipiis 17 § 1. ubi fab. ff h. tit. et hec opinor meliora his, quæ in hac re afert fab. in d. l. si quis servum 29 § 1. et in d. l. quoties 47 nam si fateremur, ut ille fatetur, et ponit dominum vetantem a servo contrahi velle ex eius contractu omnino non teneri ne quidem de peculio, vel si ita expresse voluisse poneret, procul dubio dicendum esset, non teneri ne quidem de peculio quia id ademptum videtur; a nec de voluntate posita quæ in hoc casu manifestasset, in quo alia ratio est actionis de in rem verso, quæ quia non ex voluntate domini pendet, sed ex naturali equitate quæ suadet in rem meam versum solvi, etiam si dominus millies expressisset, se teneri nolle, teneretur, d. l. si quis mancipiis 17. § proculus ubi fab.

N 4 Sed hec ita quoties gratis fuit prohibitio contrahendi a institore, desinit non habere pro præposito, et magis custodis in loco taberne manet. l. sed et si pupillus 11. § sed si in totum ff h. tit. sed si specialis fuit prohibitio, veluti si certas personas, aut certum genus negotiatorum, aut incerto genere mercis contrahi vetuerit, ut in d. l. sed si pupillus § post dicti vers. sed et si denuntiavit, institor nihilominus manet, unde etiam si ab eo cui denunciatus fuit ne contraheret pecunia creditor esset institori, ipso iure agere poterit, quamvis post denuntiationem

Margin notes: lex 47. et 29 de peculio. | l. si 17 § 4 hoc tit. | l. sed 11 § 6 l. et § 5 vers. sed et si denuntiavit. hoc tit.

tionem exceptio Dnō det. quę tamen replicatione elidit. dd. vel si peculiū sit, vel in iudicijs ver
sed, et utraq. decipiet per conditionale, vel nisi ut notat Duar. ad hunc ttm cp. 2. qui dolo facit
Dns. qui ocasionem iuris ad suum trahit compendium, et ex aliena iactura locupletior fieri ~~vult~~
vult. l. 1. ff de dolo excep. l. ult. cod. ff emptor. l. nam hoc iō ff de cōdit. indeb. nec ad actionem de
peculio, vel si res versa retrocurrere necesse est, quę equitas replicationis, dd. in male actā distri
ff. iuris iudicijs vel sua exerceat princ. inst. de replicat. qd in grati prohibitione trahendi d. ius
titore diversum est, ~~ut neque iure spectatur ff.~~ hic non capit ne institoria competat de quibus
47. hoc est ut ne ipso iure spectat, qd. in totum prohibitus institor non est d. l. sed si pupillus 11. § de quo
palam et §. si in totum a ff. inde tractari non pōt in hac specie de viribus exceptionis aut repli
cationis; sed de peculi. aut in rē versam agendum est.

Revocationis simillima est manumissio, quę tacite n 5.
quodammodo revocaō est, et ideo si servus ppositus fenerandis pecunijs manumittat. si ipse a debito
ribus, qqq. in servitute crediderat, manumissus exigat, furti tenebit. l. si qui res pignori 66 § Iulia lex 66 § in servus de furtis
nus ff de furti et creditores si manumisso solvāt, non liberant, nisi ignoraverint manumissum lex 18 et l. 35 de solutionibus
l. si qs servo 18 ff de solut. § recte in fine inst. de mandat. l. quod servus 19 ff depo sit, nec obstat tex
in l. qd servus 35. ff de solut. ubi cum Alphen. dixerit debitores peculiares servo manumisso recte
solvere posse subijcit; idem iuris esset in eo, cui pecuniam Dnicam servus iussu Dni. fenorasset, atq.
in peculiari debitore certum est eum manumisso solventem liberari, etiam si sciat manumissum, si
peculium ademptum ignoret. d. l. si qs servo 18 qd. et in debitoribus alijs idem est, ac proinde manumi
ssio servi pecunijs fenerandis ppositi non est revocaō. Rñdum est debitorem Dnij, et peculiarem ma
numisso solventis comparari, ut sero in eo, qd. et qd. liberabit, nisi aliqua cāā intercessit, ex qua
intelligi possit invito eo, cuius tunc is servus fuisset ei solui; sed hęc cāā erit in peculiari
debitore, si sciat peculium ademptum d. l. si qs servo 18 in Dnico autem si sciat alienatum, vel ma
numissum, et sentire videt Accurs. in d. l. qd servus 35. quamvis Castrens. et Albericus eam non
et alij non percipiant.

Sed refragat. Papinianus in l. in eum 19. § si Dns ff h. tt. ubi servus n 6
mensę ppositus manumissus manet institor, et institoria; lubrica quęstio est in qua Bartol. lex 19 § si dominus h. tit
Alueric. et fulgos. ibid. secure sentiant manumissionem ~~institutoris~~ institoris non revocari, cuiusq. ppo
sitionem, Castrens. et Cujac. lib. 3. respons. Papin. in d. § si Dns institorem, et ppositum mensę distin lex 27 § si impubes ff eod.
guunt ab eo, qui pecunijs exigendis seu fenerandis ppōnit. in illis publica commertiorum utilitas
postulare videt, ne manumissio, ne ppositio extinguat, sicut nec morte, l. si qs mancipijs 27
§ si impubes ff h. tt. in his nempe dispensatoribus Kalendario ppositis, et pecunijs exigen
dis, seu fenerandis, non eadem pmij usus utilitas est qa nec pprie institores sunt ut notavimus
s.a cp. 1. n.o 17. et ideo manumissio dispensatoris efficit, ut dispensator esse desinat. l. si is qui rem
6. § Iulianus ff de furt. l. si qs servo 18 ff de solut. l. penult. ff de reb. cred. l. qd servus 19. ff de
posit. § ite si adhuc inst. de emend. verum hęc omnia mihi parum solida aut firma existimo
non sola manumissione institoris, aut ppositi mensę argentarię, seu numularię officium eius
extingui, sicuti dispensatoris, nec in hac pte unum ab altero distingui video, qa. potius Papin. vel
qd non animadversus in l. tutore 37. ff de administ. tutor. aperte coniungit, et confert in illis verbis: Se
cundum quod si servus institor dnicę mercis, vel ppositus debitis exigendis, liber factus in eodem actu perseveret.

qui tba invita et seqq. tuerent institorem manumissum ipso iure esse desiisse, nec proinde propositionem aut mandatum durare, quod si maneret teneretur utique de postea gestis actione mandati, vtrarie in l. 3 actum 27. ff de neg. ges. non vero negotiorum gestorum ut ait Pap. in d. l. tutore 37. hec enim negauit d. institorem non dat nisi in casu l. 1. ff instor. ubi explicat fab. deinde hoc idem probatur d. l. inter 19. § 1. Dnus ubi Papin. non absolute ait mutatione status non mutari periculi causam, sed sub condict. illa si Dnus qui seruum institorem apud mensam pecuniis accipiendis habuit post libertatem quoque datam idem per libertum negotium exercuit, et seruuit causam. in l. si quis seruo 18. ff de solut. hoc est si noua voluntate Dnus propositionem extinctam redintegrauerit, quemadmodum si filius fam. qui societatem coierat, emancipet, et post emancipationem socij in societate durauerint, non aliam sed eandem societatem esse l. si id quod 58. § si filius fam. ff pro soc. hec autem idem quod tota ratio propositionis extinguende per manumissionem pendet ex presumptione tacite voluntatis Dni qui non credit velle, seruum suum iam libertum institorem habere, per manumissionem nouus, et alius homo quodammodo sit l. si seruus 22. in fin. ff de adim. legat. l. si Pamphilo 10 ff de opt. legat l. 3. § ult. et l. seq. ff de cap. minut. l. quiris 58. areandam ff de solut. cessat autem hec presumptio quoties recenti indicio cum idem per libertum exercet negotium, propositio que defecisse videbatur rediisse intelligitur ut alibi Papin. l. generali § ult. ff de bon. poss. sin tab. nec ad rem pertinet quod expedit fab. in d. l. inter 19. § 1. Dnus seruo institore manumisso eadem eius fide, et industriam manere, propter quam electus est, ac proinde reuocatam propositionem presumi non debere, quia hec non omnino certa cum accidisse possit, ut qui sub herili imperio fidus, et industrius, postea sui iuris, et arbitrij, aut perfidus, aut negligens euadat, et facilius alienus a Dni iure potestatis desequatur, si qui dem negotiatione acquiri cepisset, quam a libera iam et sui iuris exerc. plus sane mortis preponentis, per quam institor, qui esse non desinit, dispensator desinit d. l. generali ff de reb. creditis d. l. si igs 17. § si impubes quoquomodo ne castrens et cupac. mors videntur, ne parum mouet id nam ius singulare est propter utilitatem promiscui usus introductum neque producendum est ad consequentias presertim inter mortem, et manumissionem elegans dirime ratio animaduerti potest, nam cum preponens moritur deficit quidem voluntas quia iam amplius nihil velle potest, sed nec nolle, l. 4. ff de locat. ac proinde nulla causa est cur credamus, morientem maluisse institorem in officio non manere; quam manere, et ideo publica utilitas officium seruat. In manumissione alia ratio est velle nam Dnus videtur, qui ad libertatem perducit non in eo officio manere quod in seruitute habuit.

Sequitur mors preponentis que vel precipua reuocandi institoris ratio videtur, si iuris rationem intueris, propositio ... institoris, quid quod est nisi mandatum, quare integra morte mandantis stinguit vulgo decitum est et proinde tritum l. inadatum, sed mandat, recte instituit eodem titulo. Sed in propositione institoris deobtinuit propter utilitatem promiscui usus, ut scriptum est in l. si quis 17. § si impubes ff instit. id est quoniam commertij, et negotiationis cui preponuntur institoris bonum, et promiscue sibi in differentibus emendi, vendendi quod usus utilitas iusta prope maxime equi suadet institorem manere quam diu expresse non reuocat, mors autem cessationem voluntatis inducit, non reuocationem l. 4. ff locati Benedictus Pinel. lib 2 select. cap. 16 nº 12 commertium est promiscuus mercandi inuicem usus, qui, et mutuus usus Liu. lib 34 ab urbe condita commertio greco rum hispani gaudebant huius mutui usus desiderium ut hispana urbs Grecis pateret faciebat et lib 38 id opidum multarum gentium finis attigit quarum commertium in eum maximum locum mutui usus traxere siue ut Vlp. ait in frag. tit. 20 commertium est emendi, et vendendi quod inuicem ius multa

Brior

Brison de V. S. verbo Imertius unde fit, ut mortuo proponente etiam si pupillus, aut furiosus he-
res institutus sit, (sive ab ignorante,) et similiter mortuo tutore cuius authoritate pupillus
institorem praeposuerit institoris officium duret, et si quid contractum sit, sive ab ignorante morte
praeponentis, et ex abundanti ponit in d. l. § ult. ff h. tit. sive a sciente, sive post aditam heredi
tatem, sive ante aditam semper institoria actio contra heredem praeponentis datur, quamdiu ab eo ex
presse non removetur d. l. 17. § ult. l. sed si pupillus tr. in prin. d. l. si quis 17 § si impubes et seq. ubi
per verbo sciens legendum esse nesciens contendit fab. lib. 2. conject. cap. 11 et in d. l. 41. et in
d. §. si impubes quam ad obligandum pupillum non sufficere dicat ex gesto institoris post mortem pre
ponentis necesse sit contrahentem cum institore merci praeposito ignorasse mortem praeponentis. Sed
hec parum firma. Nec non ignoratio requiri videtur ad obligandum, quemadmodum heredem in d. l. §.
ult. et quemadmodum ibi, vel ex abundanti, ut sentit Duaren. ad hunc tit. c. 2. vel ad comprehendum
omnem institorem ignorationis mentionem fieri, dicendum est, ita et in d. §. si impubes, ipsius scientie
contrahentis, fit mentio ut intelligamus, eo etiam casu, quo dubitari maxime poterat utilitatem commercii
facere ut ei qui sciens praeponentem decessisset, contraxit, et institoria actio contra pupillum detur, quasi hic eum
putari debeat, qui rem ad summam Reipub. pertinentem morte omnis non perire existimaverit.

Sed obstat l. N 8
cuius qui in provincia 41. ff de reb. cred. Responde dispensatoris Kalendario praepositi munus morte domini
extingui, et ideo debitores, ei solventes non liberari nisi ignari mortis solverint, aliud in insti- Lex 41 de reb. creditis
re merces exercente, de quo in d. l. si quis 17. § si impubes, quod quamvis dispensator quodammodo sit
institor, ut notavimus supra l. 1. n.° 11.; stricte tamen, et proprie alia est causa feneration, que
publico malo, et perniciosso exemplo exercet; alia vero negotiatio, et commercii, quod ad summam Reip.
utilitatem pertinet, et quemadmodum exercitor ab institore, in multis distinguit, ut apud Horat.
Seu venit institor, seu navis hispanie magister, de decoro potissimus emptor, et tamen uterque ne
gotiationem exercet, hic terrestrem, ille maritimam ita dispensator ab institore, quamvis uterque institor
ille fenerandi, hic emendi, vendendique ita post Accurs. Cujac tract. 8. ad african in d. l. eius qui
41. Pichardus in § eadem n.° 21. inst.° quod cum eo Duaren. ad hunc tit. cap. 2. Ouesenbech. ad hunc tit. n.° 4
Donel. in d. l. eius 41. ubi fulgos n.° 3. reprehensus immerito a Iasone ibid. n.° vers.° alias, et quintam
quamvis alii post Bartol. Pichard. in § recte n.° 22 inst.° de mandat Castrens. Alberic. et ceteri in
d. l. eius, et in d. § si impubes, et alii relati a Iason. in d. l. eius § quas vero ex n.° 25 alii fulgos in
d. § si impubes; alii fab. in d. l. eius 41. et in d. § si impubes

Sed ut nihil in hoc tit. indelibatum maneat N 9
duo attingenda sunt, quibus expositis claudemus huius dispensationis rivos. Primum est cum lege ult.
h. tit. cuius species, et nominum tricas expediunt Panorm. lib. 2. Thesaur. Vorr cap. 35 omnes observat cap. l. ult. h. tit.
62 2.° autem est, institorem scriptura ad fidem mense protestandam emissa veluti si fateatur penes men-
sam Domini centum esse, que numeraturus est, non obligari, quamvis si institor non esset, obligaret, l. quidam
26 ff de constitut. pecun. et ita d. l. ult. accipiunt Bart. Castrens. fulgos Baldus, et Costal. ibi Dua
renus, ad hunc tit. cap. 4. Costal in l. Plautius 46 ff de procurator, qui recte docent, ex contractu quam
vis institor, quasi institor eum interposuerit, conveniri eum posse, et manente officio, et finito, ut procura
tor, qui evictione 66 ubi D.D. ff de procurator. l. servum 49 ff mandat, l. ite si filius fam. 7. § quam
quam

quam vers.° int. dum ff de S.C. Maced. l. 7 § est autem h. § et ult. ff de exercitor. verum in praxi 3.° receptum est ne qui ut institor ex eo q. tanquam institor gesit, et ad tam praepositionis pertinuit, teneatur, quia dem. finito etiam offi cio si aliqua actio ipsi quaesita sit veluti ex ultro citroq. obligatione nascit, sed si nulla actio quaesi ta ipsi sit, veluti in mutuo q. ipse accepit ad negotiationem non teneatur finito officio quo casu intelligit d. l. vide Bartol. et Albericum ibi Panicr lib. 2. Thesaurar. Varro cap. 33. id q. Regio probat in l. 7. ubi Gregorius tit. 1. partitas et multa de hac ratione ad praxim Tuscus 3.° tomo practicar. concl. 224. litt. I. n.° 11. et seq.

N.° 20 Neq. huic receptae in praxi S.a si quis eam contrariae quae bene fundatae iuris rat.e contrariam et aliud post authoritatem iuditiorum proferat, et tueri malit, obstat nemo, in d. l. item si filius fam. 7 § quamquam vers.° int. dum ff de S.C. Maced. ibi filius fam. insti tor ex mutuo accepto ideo ipso iure tenet q.a supponendum est convenire eum, quamdiu insti tor est, quo tempore teneri institorem non negant Pracmatici, ut advertit Gregor. in d. l. 7. parti ta S. Ceterum in d. § int. dum duo notanda. Primum est vocula tamen quam recte int. iungit Cujac. lib. 1. observat. cap. 14. iterari non sine exemplo in d. § int. dum ut notavimus ad d. l. illud 77 ff de adqui. hered. Secundum, emenda esse, postrema verba ad d. § int. dum ibi: si non nominatim prohibuit merces accipere, in contrarium haec exceptio, et non de regula reg.a non erat propositum mer ci ~~mutui~~ aut peculiare rei exercendae patre patiente eum obligare, et Macedoniano locum non esse; exceptio autem ponit prohibitum merces accipere non posse mutuo accepto patrem obligare, et macedonianum q. in alio casu contraria superiore reg.a est, non exceptio de regula; nec video quam vim habeat prohibitio haec merces accipiendi, aut cur prohibitus videat mutuum accipere, qui merces accipere prohibet, post non mutuo d. l. 1. Cod. de exercitor. itaq. ausim dicere legen dum esse; si non nominatim prohibuit mutuum accipere errore forsan ex notis nato, quae singulari M. mutuum, et merces significant.

finis.

Tract. 2. de parentibus quorum liberi sui heredes fiunt
et de liberis qui suitate obtinent ad tex. in
l. placet 4. cod. §. l. quod est quaesitum
l. quod dicitur 12 ff. hoc tit.
l. uxori 2. l. 3 cod. hoc tit.

Cognita iam suitatis natura atque essentia simulque et requisitis ex quibus ipsa inducitur, opere
pretium erit de parentibus et liberis in quibus ea consistit, paulisper disserere, parentes
parentes itaque quibus liberi sui heredes fiunt sunt omnes ascendentes virilis sexus scilicet
pater avus paternus proavus abavus et ceteri superiores qui licet apud Romanos non habe
rent nomen nisi usque ad tritavum ulteriores semper maiores apelantur a leg. in testis proc.
parentes ff. de gradibus vocu. libra annolum castrense et alios, Cujatius in recitatione solem.
ni ad tit. ff. de gradibus in principio hi enim omnes suos heredes habent dum eos ex iustis
nuptiis procreaverint unde nec pater naturalis suos heredes habebit, nec hi qui matrimo
nium adversus legum precepta contraxerint l. parentes ff. de statu hominum, argumento tex. in
l. si quis nepotem eam cum l. sequenti ff. de adopt. § si adversus ea instit. de nupt. cum aliis
nec similiter pater qui perduellionis reus fuerit iudicatus suos heredes habebit cum om
nia bona ad fiscum pertineant l. quisquis § 1 cod. ad l. iuliam maiestatis, l. iudicatum 20 in
princip. ff. de acusat. l. panormus 89 § rei perduellionis ff. de adq. hered. nec interest quod filii
vivente patre bonorum paternorum domini censeantur et eo mortuo dominium in
ipsos continuetur ut supra diximus, quia specialiter tantum in hoc gravissimo delicto haec pena
constituta est ut saltim amore et caritate filiorum parentes a perpetrando tali facinore deter
reantur et liberius quia crediderat legislator filios ex tam scelestissimo patre procreatos
in talia facinora facile inclinaturos, id circo penitus dicendum est cum Iustiniano in § interdum
instit. de hered. que ab intestato deferuntur ipso iure suos heredes esse, filios, ad exinere esse ad
patris bonis a fisco docent tiraquellus de iure primogeniture quaest. 32 nu. 4 iulius clarus lib.
5 sententiarum § lese maiestatis, gomezius tom. 3 in tract. criminali tit. de crimine lese maiestatis
molina lib. 4 hispanorum primogeniis cap. 11 nu. 58 covarrubias lib. 2 variar. cap. 8 sarmiento lib.
2 select. cap. 9 antonius gomez 3 tomo variarum cap. 2 nu. 4

Sed haec omnia difficultatem patiuntur
ex l. placet 4 ff. hoc tit. ubi decernitur eum qui nondum uxorem duxerit posse posthumum heredem
scribere, cuius quidem institutio non de qualibet posthumo est intelliganda sed tantum de
posthumo suo cum explorati iuris sit posthumum alienum non posse heredem institui l. sed
sub conditione 18 ff. de bonor. possess. docent ultra omnes interpretes in dicta l. placet praeter ea
ff. hoc tit. Cinquius, Cujatius, Sarmiento, et Donellus ibidem, Gregorius lib. 4 syntag.
cap. 22, Ortofarius Fornerius disput. ex tit. 3 facundus lib. 2 contra. cap. 40 evidenter
eodem patre qui nondum matrimonium contraxit precepta legum contraxit, suos heredes
habere posse, huius enim proposite difficultatis facilis est solutio si mente l. ... ...
in dicta l. placet 4 hoc tit. inquiramus ibi enim docet omnem masculum posse posthumum heredem
scribere sive iam maritus sit sive nondum uxorem duxerit, nam et maritus repudiare uxorem potest
et qui non duxit uxorem maritus effici quod sane responsum ex ea procedere ratione dicendum est nam
cum posthumus preteritus si forte nascatur testamentum rumpat l. inter ceteras 20 in princip. ff. hoc
tit. l. 2 a lege 3 § ex his ff. cod. l. postumus 12 ff. de iniusto rupto et irrito testam.
l. posthumo nato cod. de bonorum possess. ... ...

isto provideus testator ut [illegible] [illegible] casu in suo testio posuit creationem poterit posthu-
herede instituere nec interest quod maritus nondum sit [illegible] [illegible] [illegible] quasi [illegible] ma-
rem duxerit et posthumum habeat suo in [illegible] posthumus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
trimonio secundum iura Romanorum contracto nascatur [illegible] [illegible] institutio [illegible]
ratite [illegible] condit. facta intelligit in tempus nativitatis posthumi [illegible] [illegible] [illegible]
tuiret [illegible] unde si nasceretur l. si duobus [illegible] § [illegible] ff de leg. 1° l. [illegible] ff de [illegible]
[illegible] persone 21 [illegible] de fideicomissis docent Antonius Faber in iurisprudentia [illegible] [illegible]
q. principii [illegible] illatione [illegible] computatione 4 [illegible] tract. [illegible] tract. [illegible] quest. 4 [illegible]
Richardus ad principium leg. Galus [illegible] nu. 244 [illegible] ille qui non est maritus impediret post-
humum instituere multo melius et [illegible] qui iam uxorem habet [illegible] impeditus [illegible] potest
eam repudiare [illegible] lex in l. Iulianus 4 l. uxore [illegible] [illegible] [illegible] ff de divortiis et re-
pudiis.

nu. 3 [illegible] [illegible] [illegible] comprehendunt illa verba in dic. l. placet 4 omnem mas-
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible]
[illegible] femina [illegible] [illegible] posthumum heredem instituere [illegible] alius posthumus
[illegible] [illegible] qui futurus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mater habere non potest [illegible]
[illegible] [illegible] mulierem [illegible] de adop. § femina [illegible] [illegible] non potest
[illegible] heredem instituere non valeat, que doctrina licet verissima [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] lex in l. posthumus [illegible] in principio inst. [illegible] [illegible] docet [illegible] [illegible]
posthumum [illegible] [illegible] ventre natus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] matri eo quod posthumum heredem non [illegible] minime per illa verba
omnem masculum femina [illegible] [illegible] [illegible] posthumum heredem [illegible]

nu. 4 Verum [illegible] [illegible] minime obstante verissima est acceptio [illegible] et
[illegible] illa verba omnem masculum per que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] hoc [illegible] masculi qui suos heredes habere possunt et [illegible] [illegible]
institutionem valet [illegible] [illegible] [illegible] omnem incertitudinem in posthumo [illegible]
[illegible] ut paulo diximus ad principium leg. Galus neque obstat lex in dic.
l. posthumus [illegible] in fine principii quia non est intelligendus de institut. posthumo
[illegible] [illegible] mater suos heredes non habeat [illegible] posthumi [illegible] institutione posthumi
[illegible] cuius institutio licet iure civili non subsistat iure tamen pretorio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] omnes interpretes per lex [illegible] in § [illegible] posthu-
mus instit. de bonorum poss. docent [illegible] [illegible] et omnes antiquiores [illegible] [illegible]
posthumus [illegible] de inof. testo [illegible] in dic. l. placet 4 ff hoc tit. nu. 2 [illegible]
Faber in dic. l. posthumus [illegible] ad principium leg. Galus neque obstabit [illegible]
[illegible] mulierem posthumum habere non [illegible] quia [illegible] posthumus ille est qui post
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impossibile [illegible] est mulierem post
[illegible] [illegible] habere [illegible] post mortem non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mulierem [illegible] modo posthumum habere posse
[illegible] posthumum [illegible] et [illegible] post [illegible] [illegible] veluti si exceso ventre [illegible]
[illegible] matre [illegible] [illegible] [illegible] in dic. l. posthumus ff. in fine principii [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 141 ff de V.S. secundo etiam modo licet improprie [illegible] mulier
posthumum habere, sicut habet masculus veluti si conceptus sit tempore quo conditur testamentum
[illegible] [illegible] [illegible] posthumus [illegible] ff de iniusto rupto § posthumorum instit. de [illegible]
[illegible] deinde etiam posthumum potest habere femina, nimirum eum filium qui [illegible]
[illegible] [illegible] ab [illegible] de quo in dic. l. etiam 141 in fine ff de V.S. explicat [illegible]
[illegible] Faber in [illegible] [illegible] in dic. l. posthumus [illegible] in dic. l. placet [illegible]
et [illegible] in dic. l. [illegible] 141 ff de V.S.

nu. 5 In his omnibus posthumi quos mater [illegible] habere

Illud vero observanda q^d posthumus impropriis qui nasc.^r post factum testam.^m a matre non posset institui iure civili ea ratione quia matri non est suus posthumus, cum suus heredes non habeat, sed tantum alienus cuius institutio ratione incertitudinis non admittit.^r licet iure pretorio sustineat.^r et recte instituat a matre dic. princip. instit. de bon. poss. institutione aute posthumi propri qui exciso matris utero post eius mortem nascitur maxima interpretu contentio est. Socinus in dict. l. placet quem sequit. Sarmientus ibidem existimat hunc posthumum institui posse a matre etiam iure civili in specie pro qua doctrina expendit tex. in l. si mater q^a ver. fi. Cod. cod. de inof. testo ubi proponunt Severus et Antoninus matre decedente ... posthumo ... filium ... jam omisisse qui in puerperio defuncta matre natus fuit dubitant imperatores, an huic competat querela sicut in casu precedenti de eo posthumo qui natus fuit post factum testum et respondet posthumo virilem portionem tribuendam cum ceteris si post factum testum et respondet posthumo virilem portionem tribuendam cum ceteris filiis natis ac si omnes a principio mater heredes instituisset q^d et filios natos et posthumum exciso ventre edendum poterat mater a principio heredes instituere, deinde pro hac doctrina expendit Sarmientus dicto ... tex. in l. si filius familias miles §. 3 vers. secundo casu, ff. de testo militis ubi proponit a ... filio familias militi testamentum fecisse et per errorem omisisse posthumum quem ... exercituum postea natum ... eundem posthumum mortuo avo vivo adhuc filio hoc est patre suo, quesitum est, an rumpat testum, et respondet ... eius nativitate testum rumpi quod in alia ratione procedere ... existimat Sarmientus quam quia per errorem omisset posthumum alioquin instituturus ... si non errasset et ... pregnantem esse uxorem q^d licebat huic filio militi posthumum ex se genitum instituere etiam filius heres ei non esset cum in avi futurus esset potestate, preterquam ... quia filio instit. de patria potest. et princip. in vers. nam mortuo instit. quibus modis ius patriae potestatis solvit, nec ipse filius miles qui adhuc post mortem in patris erat potestate q filius familias instit. quibus modis ius patrie potestatis solvit. l. ex ... ff. de castrensi peculio filium in sua potestate habere poterat l. si evenerit 22 ff. ad l. Falcid. de ... nec ... respondere speciale esse in militibus propter eorum privilegia ut possint posthumos etsi non ... heredes instituere quia licet plura privilegia militibus circa ultima elogia conceduntur in institutione tamen posthumorum non differt miles a pagano, cum utrique denegetur posthumi institutio ex eo q^d incerta persona ... posthumus ... incertis ... milites ... ut ... observant Baldus et omnes ... in dict. ... incertis.

Sed hec fundamenta non sunt tanti ... et ... a vera et solida doctrina dimovere quam communiter sequunt omnes interpretes in dict. l. placet et in dict. §. posthumus ... ff. de inof. testo. pro qua doctrina ... urgentissima ratio ... heredes habere ... in potestate ... de quibus ... posthumus posset ... heres suus ... post eius mortem natus heredem ... posthumus ... matri ... heredes suos habere ... heredes ... hac doctrina ... tex. ... mater ... in q posthumus ... et ... iure pretorio, quo respectu alienus posthumus ... matris ... semper alienus est ... posthumus alienus ... Pautius ... Galeottus ... respondit ... doctrina ... diversatione ... imperatores ... in eo responso imperatores ... in institutione ... iure civili permisit non de iure pretorio ... matre ... post

[illegible] natur. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
ad similitudinem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] antea [illegible]
[illegible] [illegible] post factum ubi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] institutione [illegible]
[illegible] permittit, quare hac doctrina omissa sequenda est alia
[illegible] [illegible] in dic. [illegible] [illegible] qui docet [illegible]
affirmat [illegible] haberi pro scripto herede ac si mater eum instituisset non
[illegible] intelligendus ac si mater instituisset eo tempore quo [illegible] in [illegible]
[illegible] ac si eo tempore instituisset eum quo poterat et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de potentia [illegible] [illegible]
filium [illegible] [illegible] que de facto in eo [illegible] [illegible]

n. 7. [illegible] habere [illegible] [illegible] in dic. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facino [illegible]
[illegible]

n. 8. Deinde ex eo quod [illegible] [illegible]
[illegible] qui natus est maritus post [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] maritus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] qui ea [illegible] habet [illegible] [illegible]
[illegible] qui [illegible] quacumque uxore [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] heredem [illegible]
post [illegible] [illegible] matrimonium, [illegible] [illegible]
[illegible] soluto matrimonio et [illegible] alio [illegible]
[illegible] qui ex posteriori matrimonio fuerit natus. [illegible]
[illegible] et [illegible] in dic. [illegible] [illegible] hanc [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]

[illegible] ... in quarto [illegible] ... [illegible] ...

[illegible]

[illegible] ... sequentibus, sicut vero in [illegible] ...

[illegible] ... in primo anno et sequentibus ... [illegible]

[illegible] ... primo matrimonio ... [illegible]

[illegible] ... in primo matrimonio ... [illegible]

[illegible] ... matrimonio ... [illegible]

[illegible] ... l. 20. § ... sequenti ff. de ... [illegible]

[illegible] ... quantitas ... [illegible]

[illegible] ... in 4° actu ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... ff. de legatis 2. Rabulus et la ... [illegible]

[illegible] ... eadem § ... [illegible]

[illegible] ... n. 6.

N 9

Nec obstat ... his posthumos heredes [illegible] ...

[illegible] ... posthumi [illegible] ...

[illegible]

[illegible] ... Sententia Labeonis et ... [illegible]

[illegible] ... vero dicendum erit ... ut Consultus [illegible] ... Castratus

sit his eundem omni modo [illegible] ... sit ad generandum ... matri-

monium contrahendum consequenter nec posthumum ... potentia ... valeat ... l. genus ... § illud l. adoptato ... [illegible] ... ff. de adoptionibus

[illegible] ... Cujacius et ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... 1. 8 ... [illegible]

[illegible]

l. 3 § ex his l. de posthumorum cum aliis ff de iniusto rupto l. 2ª l. uxoris abortu § 9 Item cod. de post. hered. inst. l. si posthumi nati [illegible] de in. rupt. l. ult. [illegible] et [illegible] cum est quaestio tractatum Consilii in dic. l. sic est quaesitum an is qui generare possit posthum instituere valeat, solum enim inquirendum erat an generaverit posthumum et is fuerit natus si enim non negat nihil aliud esse videbit etiam si talis testator sit qui generare non potuerit deinde distinctionem inter castratum et spadonem supra [illegible] evertere videt l. si [illegible] in l. Cornelia 4 § idem divus adrianus ff ad l. Corneliam de sicariis ubi [illegible] constituit in eum qui spadonem fecerit, et in eum qui aliquem castraverit, quod nullum discrimen est inter spadonem et castratum ac sicut removetur castratus ab institutione posthumi, ita removendus erit spado, et urget magis Iustinianus in § sed et illud instit. de adopt. ubi expresse affirmat spadonem generare non posse. sed his difficultatibus facillime occurrendum erit primo enim respondendum erit ex traditis a doctoribus in dic. l. sed est quaesitum et praesertim a Sarmiento ibidem numero primo quia licet verum sit ad respondendum vel non testatorem illud tantum inspiciendum an posthumus negat vel non ad validitatem tamen testamenti a principio facti plurimum interest an qui posthumum instituit potuerit generare et matrimonium contrahere, an inhabilis sit ad generandum nam si generare potuit et posthumum instituat testamentum validum erit quasi instituto eo herede quem habere potuit, et licet postea nativitate posthumi rumpatur si vero generare non potuerit et posthumus ab eo fuerit institutus a principio inutile est testamentum quasi sine herede argumento tex. in l. 2ª ff de hered. instit. cum idem sit nullum instituere ac instituere eum quem heredem esse et naturali et civili iure repugnat nec est adeo contra haec doctrina quia per id factum ab illo qui generare potuerit an quo posthumus institutus rumpit [illegible] secus si posthumus instituat ab eo qui generare non posset l. si quis posthumos § in principio ff hoc tit. arguto tex. in l. pater filio impuberi § 4 ff de hered. instit. iuncto § posteriori instit. quibus modis testa infirmentur docent Albericus Castrensis Cujacius in dic. l. si quis posthumo cum aliis relatis a Sarmiento ubi proxime.

Nu. 11 Cuius cognitis non obstavit 2ª difficultas de promptu ex dic. l. Cornelia 4 § idem divus adrianus ff ad l. Corneliam de sicariis cuius vera resolutio pendet ex cognita et vera notitia castrati et spadonis, simulque et ex ea cognoscet an spado aut castratus possint posthumos instituere ad quod breviter animadvertendum est spadonum generalem esse appellationem, quo nomine tam hi qui natura sunt spadones veluti steriles et frigidi quam hi qui facto hominis vel quoquo casu castrati continentur et similiter eo nomine comprehenduntur thlibiae quibus a matre vel

thlasiae nutrice testiculi sunt attriti et alii thlasiae quibus rupti sive avulsi sunt docet Cujacius in dicta l. spadonum 128 ff de V. S. ubi Rebuffus spadones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plurimos [illegible] [illegible] ab Cremaia [illegible] [illegible] [illegible] et iuxta hanc generalem acceptionem intelligendus est [illegible] [illegible] [illegible] Divus Adrianus ff ad l. Corneliam de sicariis [illegible] castratus comprehendit [illegible] nomine spadonum [illegible] specialis acceptio huius verbi [illegible] quo nomine significantur hi qui [illegible] aut frigiditate aut alio accidente liberis procreandis [illegible] operam dare non possunt, sed spes est ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] castrato operit l. si servo 39 § 17 spado ff de aedil. edict., nec tanquam morbosus aut vitiosus redhiberi poterit, nisi alia principalis pars generationis necessaria desit, l. Pomponius 6 § spadonem cum l. sequenti ff de aedilitio edicto, is enim ad militiam admittitur qui non nisi integris hominibus deferebatur allegans tex. l. qui [illegible] 4 ff de re militari

[illegible] Sigonius lib. 2° lectionum antiquarum cap. 3° [illegible] maia [illegible] supra, et [illegible] adoptare [illegible] n [illegible]. [illegible] § [illegible] adrogato 4° § ult. [illegible] adop. § [illegible] et [illegible] ipsi [illegible]
[illegible] matrimonium contrahere [illegible] § [illegible] spadoni [illegible] de iure [illegible] et manumittere [illegible]
[illegible] causa, ex Italia [illegible] et denique [illegible]

[illegible]

seculi, seu [illegible]

[illegible] noster [illegible] lib. [illegible] observat. cap. [illegible] et nu. 19. [illegible] ante [illegible] apud Romanos
[illegible] fuerint [illegible]

[illegible] sed est quesitum [illegible] supra relatis docent [illegible] Bartolum [illegible]
[illegible] castratus [illegible] supra relatis docent [illegible] Bartolum [illegible]

[illegible] dubitatio est an [illegible] instituere [illegible]
[illegible] hermaphroditi [illegible]

[illegible]

[illegible] hermaphroditis [illegible]

[illegible] posthumos heredes [illegible] instituere [illegible]

[illegible]

[illegible] hermaphroditus [illegible] nu. 19.
[illegible] posthumos [illegible] supra diximus.

[illegible]

[illegible] hermaphroditus [illegible]
[illegible] posthumos heredes instituere [illegible]
[illegible] hermaphroditus [illegible]
[illegible] perfecte [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ... [illegible] ... uti fundamus [illegible]
[illegible] cap. 75 [illegible] ... [illegible] a viro [illegible]
[illegible] de lare in [illegible] hominis [illegible]
[illegible] hermaphroditum [illegible] hermaphroditus [illegible]
[illegible] qui verba [illegible] et venere [illegible]
[illegible] Venere natus est [illegible] ab utroque parente [illegible]
[illegible] in imagine [illegible]
[illegible] hermaphroditis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ut [illegible] interpretes et [illegible]
[illegible] hermaphroditis [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] quemadmodum [illegible] in Italia [illegible]
[illegible] praeterquam [illegible] Romuli [illegible]
[illegible] vel in mare adjicere licebat ut ex [illegible]
[illegible] lib. [illegible] cap. [illegible]
[illegible] apud omnes [illegible]
[illegible]
[illegible] hermaphroditi [illegible]
[illegible] Avicenna Galeno Hipocrate et alii Referunt et Andreas Laurentius
historia anatomica lib. [illegible], Gaspar [illegible] lib. de Hermaphroditis
quos Refert Torreblanca [illegible]
[illegible] natura et qualitate hermaphroditi [illegible] quod
[illegible], ut vir possit generare [illegible]
[illegible] hermaphroditi sunt, et [illegible]
[illegible] hermaphroditi [illegible] naturae [illegible]
[illegible] Refert [illegible] maxime.

q. 14. Unde [illegible] hermaphroditi et [illegible]
[illegible] ex [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] pro muliere debet reputari, in ea [illegible]
[illegible] ita equalis ut una [illegible]
[illegible] electione facta [illegible]
[illegible] antiquiores [illegible]
[illegible] de matrimonio lib. [illegible] disputatione [illegible]
[illegible] de matrimonio lib. [illegible] cap. [illegible]
[illegible] tractatu [illegible]
[illegible] et Torreblanca [illegible]
[illegible] propter qualitatem [illegible]
[illegible] foeminina [illegible]
[illegible] viris [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] foemina [illegible]

[illegible]maphroditus, et in gl. si testes § emaphroditus 1. dis. 3. similiter ex eadem doctri[na] [in]telligit noster tex. in d. l. Sed est quaest. § emaphroditus ff de liberis et posth. [qu]i docet J.C. hermaphroditum si in eo virilia prevaleant, posse posthumum heredem instituere, alioquin si non virilia, sed feminea vigeant non poterit instituere cum pos[t]humi institutio tantum masculo non mulieri permittat, q[uia] suos heredes habere non potest ut late supra diximus; n. 16

Nec obstat adverbium maxime, quo utit[ur] J.C. d. l. ermaphroditus ex quo probari videt[ur] mulierem licet non tam maxime posse posthumum heredem instituere, quo sane arguto hanc doctrinam tuent[ur] Accursius, Avolinus, Socinus, et Jason, quos refert, et refe[rt] Acosta in § posthumus alienus ex n.o 5. inst.a de legatis, quibus omnibus omissis, u[bi] re[sponde]tur q[uod] dici potest adverbium maxime sumi q[uo]d pro plane, sic e utique arguito tex. in l. usucapionem 9. ff de usucapionibus. l. 3. ff. de concubinis. l. 2. cod. an servus ex suo facto [c]um alijs congestis, ab Alberico Prateyo, et Brisonio verbo maxime, et Barbosa ubi supra. Subtilius tamen, et magis acute respondendum est cum Rafaele Cumano in d. l. placet [...] ff. h. tt.o relato a Sarmiento, et Acosta ubi supra, verissimam esse sententiam J.C. quod do[-] cet ermaphroditum maxime si in eo virilia prevaleant, posse posthumum instituere, sed non implicare illum casum, q[uod] si muliebria prevaleant posse posthumum instituere, ut existimarunt omnes supra relati interpretes, relati ab Acosta, sed potius illum casum im[-] plicant hec verba, q[uod] et si non prevaleant virilia, adhuc idem dicendum erit, quando uno temp[ore] in quolibet ermaphrodito sexus potentior incalescit, cum aliq[uan]do vigessimo anno, aliq[uan]do 14 et diversis temporibus potentior natura vigeat, ut ex pluribus docent Bauquinus lib. 1. de ermaphroditis cap. 3. Cumanus, Acosta, Torreblanca cum pluribus ab eo congestis. n. 15

Cognitis [i]am parentibus, qui suos heres habere possunt, superest pro coronide huius capitis ut de liberis qui suitatem obtinent, pauca, nec vulgaria proferamus, et ideo sciendum est, eos quantum qui usq[ue] ad quartum gradum speciale nomen habent, et ultra hos posteriores appelant[ur] suitatem respectu parentum; et maiorem obtinere d. Jc. Iuris Consultus tt.o vers.o parentes ff. de gradibus dum tamen liberi primum locum in familia obtinent, et in sacris paternis sint constituti, ut supra late di[-] ximus, et ulterius exigit[ur] ad rumpendum ttt.um si posthumus sit ut nascat[ur] omnino vivus, licet statim decedat, nam abortu facto ttt.um non rumpit[ur], nec filius erit, nec poterit ttt.um rumpere is qui ad monstrum, vel prodigium declinaverit, veluti si mulier fuerit partum enixa qualem visu vel [...] [co]gitatione novit non humane figure, sed alterius magis animalis quam hominis, licet is [...] qui exciso matris utero editus vere filius sit et ttt.um rumpat. l. non sunt liberi 14. ff de statu hominum. l. q. dicit 12. ad hoc nostro tt.o, l. etiam ea 141. ff de v. s. l. uxoris abortu 2. l. q. certatum 3. cod. h. tt.o Paulus lib. 4. sententiarum tt.o 9. docent Bart. Albericus, et Cumanus in d. l. q. dicit. n. 17 Sarmientus et Cuiatius ibidem.

Verum hec omnia vehementer infringunt[ur] ex sequentibus, primo ex te[x]tu in l. q. dicit 12. vers.o quid tamen ff. h. tt.o ubi dubitat, J.C. quid dicendum si non integrum animal editum sit, sed cum spiritu, an [...], velut filius ttt.um rumpat, et respondet huiusquidem nativitate ttt.um rumpi, q[uia] monstrum citra formam humani generis procedens, profecto debere putari, et potuit ivitate habere, et nascendo ttt.um paternum rumpere. Crescit, quam plurimum difficultas ex difficili Ulpiani responso relato in l. querit aliquis 135. ff de v. s. ubi aliquando docemur partum monstruosum et portentosum pro filio haberi, et parentibus ad omnes iuris effectus proficere cum nihil possit imputari matri, que talem partum edidit, unde in hac parte insuperabilis videt[ur] J.C. responsa in l. ita stipulatus 97. ff de v. o. princ. inst. de inut. stip. quibus locis Cons[ultus] [...]tutus est hippocentaurum inutilem esse stipulationem q[uia] in rerum natura talis monstrum esse non potest, q[uia] [...] disputatio a J.C. cognita, demonstr[atur] si ea non sunt secundum natura possibilia, tenent [...] Alciatus lib. 9. perarg. cap. 23. Corasius lib. 5. miscel. cap. [...] Carranca de legitimo partu cap. 22. n.o 7 [...] denique his omnibus acriter refragari videtur decisio tex. in l. Animalium 132 § 1. ff de v. s. ubi docet J.C. falsum esse ea peperisse, cum monstrue filius excedere est q[uia] is qui ex acto [...] matris factus est, nec profecto debet haberi, nec tt.um poterit rumpere, ut J.C. docet in d. l. quod dicit 12 ff h. tt.o

18\. his tamen dicendum ibus non refragantibus verius dicendum est, monstra esse partus qui se[illegible] haberi nec sanitate obtinere posse, nec testa rumpere quinquestius ex l. Romuli in [illegible]
Sed cum difficile sit partus monstruosos terminos et limites designare hinc propter philosophorum [illegible]
[illegible] diversa responsa ideo eodem vera [illegible] relatione [illegible] est
[illegible] maxima [illegible] contrarium. ad apud philosophos et [illegible] nostros consultos [illegible] natura [illegible]
trua possibilia sint veluti satiri, fauni, et hipocentauri, et alia huiusmodi qua quidem q. ex [illegible]
agitarunt [illegible] lib. 5. miscel. [illegible] Alciatus lib. 9 parerg. cp. 22. cum pluribus quos congerunt [illegible]
[illegible] cp 27 nº 71. Torreblanca lib. 5. iuris spiritualis q. 10. Perez de [illegible] in compendio [illegible]
homines cp. 10 nº 49. sed ex his omnibus dicendum est talia monstrua natura ipsa possibilia [illegible]
citer. 1º ex concubitu virorum vel mulierum cum feris ut refert Plinius lib. 7. cp. [illegible] ibi homines feris [illegible]
ire, atque inde gignere monstrua. referunt plurima exempla Ambrosius Perelus de monstris lib. 4. cp. [illegible]
Joan. Eusebius 1ª p. sue phil. [illegible] lib. 3. cp. 15. Elianus lib. 6 de varia historia cp. 41. novissime [illegible]
ezeca in historia peru. 1ª p. cp. [illegible] et ideo pena capitalis constituta fuit in eos qui cum feris coirent [illegible]
22 et [illegible] cp. 20. secundo enim monstrua possunt generari naturaliter ex vitioso semine hominis et [illegible]
[illegible] tempera[illegible], sive complexionata, ut docent Plinius d. lib. 7 cp. 3. Carranca, Parcus, Torreblanca
ubi supra, et ibid sunt consentientes alie cause monstruosi partus secundum [illegible] et ex [illegible] dei [illegible]
attribuendas existimat Ambrosius Parcus lib 24. de monstris cp. 20. [illegible] ex his inquit quisque modo [illegible]
et vago et nefando concubitu iunguntur, orenda monstrua nascuntur, [illegible] apud esdras [illegible] de
mulieribus que fluentibus menstruis viris sese immiscuerunt, que postea monstrua [illegible]
ibi a differentia adhibita q. monstrua ex homine, aut [illegible] procreata vivere aliquamdiu valeant,
ea vero que ex vitioso hominis semine, et muliere nascuntur nunquam aut raro vivunt, constat et
Aristotele lib. 4 de generatione cp. 4. et sectione 10 [illegible] 48. docet Alexander Aphrodisius [illegible]
problemata 44. refert Torreblanca ubi proxime.

Sed quando ex muliere ortum et ex homine [illegible]
[illegible] nascatur hominem tamen licet eius imaginem ex alia parte referat ratione conceptus ex talibus [illegible]
[illegible] quod absurdum est, et temerarium fore, nam fetus semen per lectionis humane ex [illegible]
[illegible] lib. 2 contra gentes cp. 90. Joanes Eusebius supra relatus ex quibus [illegible] quot [illegible]
[illegible] inter homines habendi, et [illegible] ex [illegible] q. ex viro et muliere nascitur [illegible]
semine ut supra diximus sic enim legimus apud D. Augustinum lib. 26 de civitate dei cp. 8 [illegible]
[illegible] homine quasi lunatas habentes plantas, et in eis binos tantummodo digitos [illegible]
[illegible] manus, et in insulis septentrionalibus nonnullos homines [illegible] pedibus natos [illegible]
[illegible] Mela de lib. 3. de situ orbis cp. [illegible] Plinius cp. 2. cum relatis a Torreblanca, Carranca et [illegible]
[illegible] supra [illegible] homines [illegible] admodum monstruositatem et admirationem habere videntur [illegible]
monstruis quidem non sunt habendi, cum rationis expertes sint, ceterum si ex congressu mulieris cum [illegible]
[illegible] ad fera [illegible] humanam etiam si sit caput, vere monstrua [illegible] cum
ratione omnino careant, et ideo satiros faunos centauros faciem humanam habentes inter monstrua [illegible]
[illegible] quoddam humani genus constituere docent Gaspar Baguinus lib. 2 de ermaphro. cp. 13. Petrus
Gregorius lib. 7. sintag. cp. 3. ex nº 7 nec obstat q. [illegible] monstrua aliquando loquerentur et responsa quasi
[illegible] interrogantibus [illegible] et referunt relati [illegible] qui istud ex arte et industria demo[illegible]
[illegible] ad decipiendos et illudendos homines docent D. Jeronimus in vita Pauli [illegible]
[illegible] in vita sancti Antonii D. Isidorus lib. [illegible] cp. 23 [illegible] lib 4. variarum cp. 2 ex [illegible]
[illegible] Isaie cp. 13 [illegible] cp. 34. et occurrunt ad demonia [illegible] centauri et
[illegible] ad alterum explicat D. [illegible] in Isaia d. cp. 34. Casenius Baguinus et
alii supra relati

[illegible] his ita iam intellectis [illegible] omnia [illegible]
[illegible] ex [illegible] ff. [illegible] 35 ff. de [illegible]
[illegible] aliud quidem quotiens quis nascitur manibus tribus forte, aut pedibus aut [illegible]
[illegible] est [illegible] spiritu [illegible] habet aliquid in monstruositate [illegible]
at [illegible] que admodum intelligendus est l. [illegible] q. dicit 27. vers. quid
tamen [illegible] aliquo membro fuerit natus [illegible] non sunt liberi 24. [illegible]
[illegible] partus [illegible] qui membrorum humanorum officia ampliavit, at quatenus [illegible] effectus
et ideo inter liberos connumeravit pro qua doctrina expedientius est lex in l. ideo [illegible]
14. § sed si plures [illegible] edicto, aliud vero ostentum prodigiosum est, veluti si contra formam
humani generis mulier aliquid prodigium fuerit enixa veluti centaurum vel serpentem vel
aliquod animal etiamsi membra humana habuerit quod [illegible] quo quidem casu monstrua [illegible]

... habendum non erit, nec obstat rumpet, d. l. non sunt liberi 14. in verbo ... de statu hominum
l. 8. n.º 33. ibi los que nacen en figura de bestia, o contra la usada costumbre de la natura, que son
como fantasmas no son dichos hijos. partita 7. quinimo illum partum ex l. ult. Romuli supra rela
... cuique occidere licebat, docent ultra omnes repetentes in d. l. non sunt liberi 14. Me
...ancius in silva responsorum q.e 400. ex n.º 39. Carança de legitimo partu Cap. 11. ex n.º 8. cum alijs
supra relatis.

Graviorem sane exitum habet S. C. responsum in d. l. querit aliquis 135. ff. de v. s. in cuius
... vera interpretatione et conciliatione cum d. l. non sunt liberi 14. ff. de statu hominum mire tor
quent interpretes, videre licet ex traditis ab Osualdo lib. 2. Coment. Donelli Cap. 20. litt. F. ... fabro
... iuris p. papini. tit.º 5. princ. 1. illatione 3. Duareno in parafrasi ad tit. ff. de statu hominum vers. an
... sit filius, sed ex omnibus interpretationibus ab his, et alijs doctoribus lato calamo congestis illa
mihi plausibilis semper visa fuit quam tradidit Balduinus ad leges Romuli in l. ult. et de lege papia
l. 24. Cainarius Baro, et Costalius in d. l. non sunt liberi, Ant. Faber ubi proxime et in rationali ad
in dd. tex. Cuiacius lib. 4. Senten. Pauli tit.º 9. §. mulier, refert Osualdus ubi supra magnum quidem dis
crimen constituendum est inter speciem propositam a S. C. in d. l. non sunt liberi, et inter eam, quae proponit
in d. l. querit aliquis 135. ff. de v. s. in prima equidem dubitat an partus monstruosus matri proficiat,
et inter liberos habeat, ad hoc ut ex S. C. Tertiliano hereditatem liberorum consequatur, cum non alias mater
admitteret, quam si ingenua tres, libertina vero quatuor liberos habeat §. postea inst.ª de S. C. Terti
liano, et respondet S. C. in d. l. non sunt liberi partum monstruosum pro filio non esse habendum pro
ficere matri, ut ex S. C. Tertiliano ad hereditatem filij defuncti admittat, in specie vero proposita in d. l.
querit aliquis, ea questio refert an prodigiosus sive monstruosus partus proficiat matri, ut penam l. Iulie
et papie possit excussare, nam antiquitus si uxor liberos non haberet semis ... intestato ... ultabat
Ulpianus in fragmentis tit.º 13. Cuiatius lib. Senten. Pauli tit.º 9. §. mulier ... lib. 9. Obser. Cap. 17. Cal
deira lib. 4. Variar. Cap. 17. et respondet S. C. monstruosum partum matri proficere ad evitandas l.
papie et Iulie penas, neque ei aliquid potest imputari, que qualiter potuit statutis ... tempore
paruit hec est legi papie, dum mupsit, et filium habuit, licet monstruosum. nec ratio discriminis
inter utramque speciem in obscuro est, nam in d. l. S. C. Tertiliano mulier captat ex hereditate filiorum
lucrum, unde monstrum natum ei non prodest, in l. v.º papia agitur de damno vitando, hoc est
pena eius legis vitenda, et ideo monstrum natum ei prodesse debet, ... plus favendum est ei, qui
de damno vitando, quam ei qui de lucro captando certat l. qs. aute 6. § similimodo ff. que in fraude
creditorum, l. ult. §. si vero creditores Cod. de iure deliberandi cum pluribus congestis a Donello lib.
... Coment. Cap. ult. ubi Osualdus. et hec verissima interpretatio evidenter deducitur ex epigrafe ca
... sequ., dum d. l. querit aliquis inscriptio est Ulpianus lib. 4. ad l. Iuliam et papiam, d. l. non sunt libe
ri scribit Paulus lib. 4. Senten. in quo quidem de S. C. Tertiliano tractaverat ut constat ex eodem
lib. tit.º 9. §. mulier ex quo hec lex fuit desumpta, et exemplo ... doctrina suppeditat etiam legum
... ex in l. ter enixa 137. ff. de v. s. cuius inscriptio est Ulpiani ad l. Iuliam, et papiam cui ex dia
metro opinit paulus d. lib. 4. Senten. tit.º 9. §. que semel, que quidem omissa sententia Cuiatij
in d. §. que semel et Gotofredi in d. l. ter enixa ex nostra doctrina sunt interpretanda et con
ciliandae ut docet ex alijs Carrança tractatu de legitimo partu Cap. 28. n.º 10. n. 2
Deinde non obstat di
fficultas deducta ex l. si ita stipulatus 47. ff. de v. o. iuncto princ. institut. de inutilibus, ex qui
bus probat monstruosa natura impossibilia esse, ideo superflua esse questionem quae respondendum erit. Maiores
nostri quam de monstruosorum nativitate dubitassent constat ex supradictis, et apertius ex d. l. querit ali
quis d. l. non sunt liberi, cum alijs, sed tantum de hipocentauro apud ipsos dubium fuisse, et licet non
nulli firmaverunt hipocentaurum non esse in rerum natura, ut constat ex supra relatis, et ex
Geronimo Maxio lib. 2. miscel. Cap. 20. Brisciola lib. 4. Sucesi aperte ... , et contra interpretes
relatos tenent Bauguinus de ermaph. lib. 1. Cap. 17. et 18. Eusevius in philosophia ... lib. 4. Cap.
... cum alijs relatis a Torreblanca d. lib. 5. iuris spir
... Lenius de oculis nature lib. 4. Cap. 8. ... l. si quis stipulatus 97. iuncto princ. inst.ª de inutilibus
tualis Cap. 10. ex n.º 24. neque obstant iura in l. si quis stipulatus ... quae a naturali causa dependent, potius phi
... licet predicti interpretes respondeant in his iuribus ... et ideo deceptos fuisse in dictis iuribus ... deceptum ex
losophis et medecis, quam iurisperitis credendum, et ideo deceptos fuisse in dictis iuribus ... Trifonium in l. Arethusa 15. ff. de statu hominum pro
pluribus ostendit Carrança Cap. 18. n.º 29. ... iuris peritorum maiestatem et ... in statu ...
... qui iuris prudentiam profitemur ... Maximus

ob id asserendum est IC in recitatis verbis intelligendum esse de hipocentauro, quatenus [illegible]
predictus est. qui quidem impossibilis est, cum monstrum hoc ex congressu hominis cum fera, aut [illegible]
re cum bruto producat[ur] et semen [illegible] ex D. Thoma supra rationis capax non est [illegible]
interpretes qui natura hipocentaurum agnoscunt [illegible] irrationalibus, non homini [illegible]
25 [illegible] existimant. exornat Petrus Gregorius lib. [illegible] syntag. cap. 3. ex n.º 7. cum supra relatis.

Non obstat tex. in d. l. ammiculus 132 §. falsum ff. de V. S. cuius difficultatem varie subterfugere
conhant[ur] interpretes, Gloander in notis ad eundem tex. loco illius verbi mortua, legit mortua ita [illegible]
sus dixerit falsum esse eam peperisse, cui mortuus filius exectus est. sed hec interpretatio merito reicit [illegible]
ca, et tracta de partu legitimo cap. 6. sectione 1. n.º 25. quia preterquam quod emendationis [illegible]
erat, ea admissa nulla dubitandi ratione haberet Pauli decissio. quare ea omissa et reiecta doct[ri]
na tradita a Carranca aserente in quisitione proposita omnino Paulum, et Ulpianum contra
rios extitisse sequienda est sententia Cuiatii in commentariis in d. [illegible] ea 141. ff. de V. S. quam
[illegible] Antonius Faber in rationali ad tex. in l. si ego 12. §. idem est ff. de publiciana in [illegible]
ne, qui quidem docet Paulum in d. §. falsum intelligendum esse [illegible] prop[ri]etate verbi peperisse, [illegible]
quia docet non peperisse mulierem cui mortue exciso ventre filius exectus est, secus autem [illegible]
interpretandum in d. l. etiam 141. iuncta l. quod dicitur 12. ff. [illegible] is enim docet eam mulierem filium habuisse
[illegible] successionis capaces, et eundem posset [illegible] rumpere, quod non est contrarium Paulo, nec hec distinctio [illegible]
[illegible] non debet, cum conditiones in specifica forma debeant adimpleri l. qui heredi 44. [illegible]
cum sequentibus ff. de condict. et demonst. et hec peperisse non videatur nam verum partum ex [illegible]
mulieris actum significat, quem ea [illegible] est expedire non valet. referunt alii [illegible]
[illegible] Rebuffus et Ledeus in d. §. falsum, certe filius is qui exciso ventre matris [illegible]
exactus est, quo ad omnes iuris efectus pro vero, et legitimo filio habetur d. l. quod dicitur 12. [illegible]
etiam 141. ff. de V. S. l. 1. §. sed si matris [illegible] l. si ego 12. §. idem est ff. de publiciana in [illegible]
actione, l. posthumus 6. in fine principii ff. de in off. test. l. 1. §. si quis pignans ff. unde [illegible]
l. 2. ff. de mortuo inferendo, docent ultra omnes referentes supra recitatis iuris [illegible]
Ronquinus de successionibus ab intestato §. 5. n.º 8. Osualdus [illegible] coment. Donell. cap. 2. Tiraq[uellus]
in l. si unquam verbo suscepit liberos n.º 141. Manticalib. 11. conieturarum [illegible] 6. n.º 19. cum [illegible]
bus Covarruvias a Carranca ubi proxime, hodie iure nostro inspecto monstruosi, et execti par[tus]
questiones prorsus difficultate carent, cum ex l. 13. Tauri non alias filius admittatur ad [illegible]
testamentum, aut ad sucesionem parentum, quam si totus vivus nascatur et accepto lavacro re
generationis per viginti quatuor horas vivat, et ulterius quod natus sit [illegible]
pore, quod secundum tempus matrimonii consideretur partus legitimus
vel post vivere vel septimo mense vel nono, aut decimo, docent.
Rafael Cumanus et alii doctores in d. l. quod si dicitur 12. ff. [illegible]
Castren. Alexan. Salicetus et alii in l. 2. Cod. [illegible] Anton.
Gomez et omnes Tauriste in d. l. 13. Tauri Ioannes
Gutierrez lib. 2. practi questi. q. 101. Adria
nus [illegible] in silva respon
sorum questione 410. Perez de
tenuta tractatu 2. cap.
68. Marius [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ad Titulum de liberis, et Postumis He-redibus instituendis vel exhe-redandis

Cap. 1. de natura, essencia Suitatis eius origine et Causis eius inducende.

Ad interpretationem tex in l. in Suis 11. ff. hoc tit. — n. 1.

Iuris cesarei Magis abstrusa, et recondita Misteria, verbor. et nominum Ethimologias et allusiones per Scrutando recerasse iurisconsultus Labeo testat. Aulus Gelius lib. 13 noctium Atticarum Cap. 12. Vernaculum nostrum [illegible] [illegible] exemplo, et [illegible] More Secuti ceteri iuris periti dominationes verborum et notationes ante inquirere Satagunt ut Colligit ex l. cui precipua 57. cum pluribus eiusdem tit. ff. de V. Sig. l. Senatus 39. §. 1. ff de donat. causa mortis. l. 1. ff. de iustitia et iure. l. 1. §. 1. de pactis. l. 2. § appellata de rebus creditis. l. 1. ff. de tes. militis. l. 1. de furtis. l. damni 3. de damno infecto. l. de acquirenda poss. quorsum enim dicebat Tubero in l. Labeo 7. ff. de sup. lectile legata. Si nomina aut vocabula nisi ut per ea ea quae lumen quoddam etiam res quas significant intelligant, et mens ac voluntas referentis percipiant, referunt plura et illustrant in Jahus [illegible] observationum Cap. 37. turneus ad Barconem tit. de lingua latina cum pluri[bus] quos sati Calamo congessit [illegible] in locis legalibus in loco ab ethimologia. Sic ergo et nos, qui non minus ardua, et recondita, [illegible] arcana circa suorum heredum iura in[?] Sectari Conamur ab allatione, et notatione huius verbi suitas. [illegible] elementa huic operi [illegible] Calamo.

Verbum enim Suitas plures ex recentioribus non Contemnendae lite-rature existimarunt nec Latinum nec iuridicum esse [illegible] minime nostri [illegible] [illegible] quinimo barbarum et alienum a nostra iurisprudentia docent Sarmientus ad nostrum tit. [illegible] Gutierrez in [illegible] § [illegible] de hered. qual. [illegible] [illegible] [illegible] tamen est hoc verbum [illegible] esse et magistratus [illegible] ad [illegible] [illegible] licet eo non uterent. Consultis ac [illegible] [illegible] [illegible] mentis [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et a nemine [illegible] [illegible] [illegible] na familia [illegible] quia [illegible] ars habet sua particularia et [illegible] [illegible] verba quibus proprietates et [illegible] explicant ut obser-vant Sarmientus et Ribericus [illegible] ubi proxime et ideo hoc verbo [illegible] de tractatu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] lib. [illegible] cap. 19 [illegible] in [illegible] ad lectorem in initio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et alios [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] l. Gallus § et [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] matiis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

et [illegible] viriliter in § sui institutis de heredum qualitate et [illegible] qui [illegible]
aloriaret [illegible] Accursium in iuris apoemate non [illegible] interrogatus
socino quis suus heres esse et quod suitas [illegible] ob [illegible] [illegible]
lib. 4 de [illegible] sig. in fine Corrasius lib. 3 miscellan. [illegible] ib. Foratulus in nigro
mantia iuris dialogo [illegible] 2 Cevalos lib. 7 coment Doneli cap. 2 [illegible]
rib[illegible] ad eodem congestus [illegible] isto.

qu. 3 [illegible] dicet omnes interpretes [illegible]
qui quam neoterici hoc verbo suitas [illegible] usant eius tamen in
[illegible] [illegible] et veram rationem [illegible] sunt omnes [illegible] nec [illegible] quis
dici [illegible] nisi [illegible] [illegible] ne suitas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
necessario et suus heres et suitas [illegible] relatione referant [illegible] aliud
suus respectu quis [illegible] suus heres et similiter suitate habeat [illegible]
[illegible] [illegible] nemo [illegible] heres eo [illegible] [illegible] [illegible] sit heres neque [illegible]
necessarius inter heredem et eum [illegible] quis erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tex. in [illegible] [illegible] 2 [illegible] [illegible] [illegible] renovatio 24 [illegible] de novat.
[illegible] heres et hereditas 22 [illegible] [illegible] que difficultas fecit [illegible]
Garcia et Foratulus [illegible] supra affirmare suum heredem esse [illegible] [illegible]
[illegible] heredem [illegible] similiter suitatem referri ad patrem quasi filius sit heres
suus patri et non sibi [illegible] [illegible] [illegible] in § sui inst. de hered. qual.
et dicta que doctrina [illegible] [illegible] [illegible] nos primo ex tex. in dicto §
sui instit. de hered. qualit. et dicta ubi [illegible] hered. [illegible] [illegible] [illegible]
domesticos heredes id est unius familie que [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] 195 § familie ff. de [illegible] [illegible] domesticum illud dicitur
ad unam domum et familiam que unius patris familias [illegible] [illegible]
est pertinet. [illegible] tex. in [illegible] prospiciendum 16 § furta domestica ff. de penis,
[illegible] 2 [illegible] de testib. [illegible] et [illegible] 4 § illud ff. [illegible] quis [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] de [illegible] iuris verbo domesticum. Deinde et hec eadem
doctrina mirifice [illegible] ex Pegnonio [illegible] in l. [illegible] pro uxore 26 §
si uxor ff. de donation. inter virum et uxorem ex quo [illegible] verbum suus
[illegible] ad domesticos et familiares domus referri [illegible] eodem modo
suus erit heres quasi domesticus eo quod in domo [illegible] et paterna fami
lia moratur ita quidem quod verbum seu pronomen suus et verbum suitas
relationem referant ad patrem quasi filius sit heres patri et pro
hac sententia conducunt iura in l. [illegible] ff. de precario l. [illegible] [illegible]
[illegible] ff. de [illegible] [illegible] 22 § idem [illegible] ff. de [illegible] et [illegible]
penult. [illegible] fine ff. de his qui deiecerint vel effuderint [illegible] § [illegible]
ff. de libero homine exhibendo [illegible] plura Petrus Reginus in l. [illegible]
[illegible] 220 vers. hodie de [illegible] sig.

qu. 4 Verum hec fortioris Garcie et Foratuli doctrina [illegible] et re
gulariter vera sit ut postea dicemus minime tamen congruit germine, et essentiali significatione
[illegible] [illegible] suitas. [illegible] adaptat heredi suo [illegible] [illegible] vera suitas declarat relatione
facta

[illegible] ad Patrem ita q. filius suus heres sit patri consequenter q. [illegible] filium [illegible] suum paternum eidem patri heredem fore, et ex tunc hereditatem adijtum [illegible] vel [illegible] ut cum vivo patre nullum ius filius habuisset q. quidem [illegible] naturæ et essentiæ [illegible] [illegible] in suis heredibus ni del [illegible], sicut in extraneis sed tamen in mixtio quinimo vivente adhuc patre [illegible] pati [illegible] domini censeant. [illegible] de liberis et posthumis. l. in suis 14. de suis et legitimis [illegible].

[illegible] his et alijs omnibus in re tam ardua amplectenda e[st] sententia donelli dicto lib. 7. Commentariorum cap. 2. qui proprietatem horum verborum, suus heres, et hic [illegible] recte percalluisse videtur cuius sententiæ [illegible] suffragant[ur] tradita a [illegible] lib. 3°. Miscelaniarum cap. 16. itaque in primis supponendum e[st] q. filius [illegible] ex [illegible] et caritate paterna similitudineque, et ex nexu et vinculo patriæ potestatis patrem et filium in iure Civili pro unica persona reputari l. ult. Co. de [illegible] et alijs [illegible]. §. ei vero [illegible]. [illegible] in [illegible] inde q. [illegible] parentes liberis suis [illegible] tot laboribus et periculis divitias et opulenta patrimonia [illegible], sed ut [illegible] [illegible] 5. et refert in cap. predicto 16. [illegible] non debent filij tesaurizare parentibus suis, sed potius parentes filijs [illegible] quid [illegible] nihil si fragilius nihil fugatius [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] vivere non possit per filium tamen quasi per speciem [illegible] et [illegible] ipse pater conservat ex quo dicet [illegible] memoriam in [illegible] relinquisse. videtur [illegible] in l. liberorum 220 in fine de v. sig. [illegible] Co. de legit. hered. referunt [illegible] Budeus et Rebuffus in d. l. liberorum [illegible] antiquiores repetentes [illegible].

ex qua quidem [illegible] personarum inter patrem et filium similitudine et ex [illegible] acquirendi liberis [illegible] voto, [illegible] q. viviente patre etiam ipse filius bonorum paternorum dominus censeatur [illegible] consultus docet [illegible] l. in suis [illegible] quidem ius filio concessum in bonis paternis eo adhuc vivo dominium [illegible] appellavit [illegible] lib. [illegible] parergon cap. 25. unde morte paterna subsecuta [illegible] ipsi patri filius, sed potius sibi ipsi succedit hanc enim [illegible] [illegible] verbo suus heres demonstrat [illegible] reciprocum et possessivum [illegible] heres meus significat eum qui mihi [illegible] cedit et heres tuus qui tibi succedit, [illegible] verbum heres suus [illegible] demonstrare qui sibi [illegible] succedit [illegible] [illegible] filius [illegible] [illegible] [illegible] patri sed potius sibi ipsi succedit [illegible] patre vivo bonorum paternorum dominus fuisset l. [illegible] largius ff. de subcessio edicto [illegible] [illegible] hoc nomen sui heredis [illegible] l. [illegible] 7 in principio ff. [illegible] bonis damnat. l. liberorum 220. in princ. de v. sig. §. sui [illegible] Inst. de hered. qualitate et differentia [illegible] hoc etiam et [illegible] eleganti exemplo [illegible] explicari [illegible] dicit q. [illegible] debet l. [illegible] 213 §. [illegible] de v. sig. [illegible] Rebuffus, [illegible] et [illegible] in d. §. [illegible] verbum [illegible] reciprocum et possessivum quale [illegible] suus sua suum [illegible] significat [illegible] alienum tribuitur alicui, sed id tantum q. sit eius de quo loquitur [illegible] [illegible] unde [illegible] docent Donellus, Cuiacius, [illegible] et [illegible] [illegible] relati ultra [illegible] in nostra l. in suis. [illegible] [illegible] ab [illegible] dicto lib. 7 [illegible] [illegible] lib. [illegible] de verborum sig. ex quibus [illegible] [illegible] cap. [illegible] lib. [illegible] [illegible] in dicto §. sui inst. de hered. qualit. [illegible] [illegible] nullam reciprocationem [illegible] continere sed tantum significare [illegible] [illegible] ad differentiam extranei, et similiter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] referuntur habere suum heredem ad patrem.

ex his [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liberis [illegible] [illegible]

positione

repetitione d.d. § sui in prim. Antonino id relato substantiuum verbum quod ex pro
ipsa substancia alicuius obiecti dedicit et eodem modo apud ciceronem epistola 36 inveni
reperi hec verba a pietas et veritas pro substantia et natura illius qui ex generale
priorum vel sententijs proficiscit docet Corracius ubi proxime suadens dicto lib. 2
obsit. doneli cap. 2º litera D. cum pluribus ab eodem congestis et nostri consulti hoc
verba substantiua, et relatiua frequentius usurpant ut videre licet in veritate
tate et [illegible] ad demonstrandam qualitatem status et condi. alicuius subiecti qui
bus iuris periti utuntur vel circa eum 14 ff. de probationibus. l. si distinguendus
32 § de liberali ff. de receptis arbitris. l. 2. ff. de natione de tegendo. l. 2 § sibi
qui ff. quando appellandum sit. l. sed si hac 10 § sed si proponant ff. de in ius vocan
dis cum pluribus congestis ab [illegible] de v. sig. docet Richard. in § sui
nu. 8. g.º 27 inst. de hereditaria qualitate et diff.

Verum et si expositio relata et notatio haud
veniens suus heres et suitas congrua, et nimis congrua appareat non nullae tamen
in sensu obiectiones patent excogitatas a Paulo in dic. lib. in huius, erat enim duobus supra inst
militer [illegible]. Prima enim ex eo deducit quod filius familias non sibi sed potius pa
sit heres suus et necessarius d. § sui inst. de hered. qual. et diff. § ita demum inst. de her
que ab intest. [illegible] de inuste rupto [illegible] filius, suus filius suus et sui
et adeo heredem sit et etiam pater acuit filium suum heredem et necessarium alteri tradi
re. leg. § prius [illegible] pauca videlicet. Docent Bartolus et Simonus
in dic. [illegible] pluris 10 § qui paucis [illegible] Joveanus in comment. ad dic. vul
gari in dic. leg. 2ª § prius ff. in dic. leg. 10 § quos paucis manifeste quod ex dictis deducit
filiusfamilias non sibi sed potius patri suo heredem suum fore, sive ab intestato, sive
ex testo succedat.

Secunda equidem obiectio deprompta a Donelo ex eo quod si filius familias
vivente patre omnium bonorum paternorum dominus esset ut fatetur Paulus in dic. l.
nu 9 in huius sue dispositio alienatio et administratio eorum ei denegant quod hec omnia
vere domino competant, et administratio et dispositio sit causa ista si dominio
l. in re mandata 21 l. mandati ff. lib. § fin. mand. l. de iure dominii impetrando
l. generaliter 29 § sub conditione ff. quis et a quibus, [illegible] § hec quoque dep.
l. de adquirendo rerum dominio, l. [illegible] ita stipulatus hiero 21 § titius in fine ff.
de v. o. l. eius 2ª ff. si filius 3ª cod. de patria potest. illustrant Iason in l. [illegible]
nu 14 ff. de v. o. Bartolus in l. femine 23 § fin. cod. de secundis nuptijs. [illegible] in l.
traditionibus 20 nu 4 cod. de pactis, Berengarius in l. naturaliter 2ª § nihil [illegible]
41 ff. de acquirenda possessione, que omnia adeo longe est ut filio [illegible]
mo nec momento alicuius rei dominium penes eum remaneat, sed statim patri
adquirit licet ipse in specie sit domini [illegible] l. placet 79 ff. de adq. here. l.
2a § 1 ff. si quis aparente fuerit manumissus l. adquirunt 20 in principio de
adquirendo rerum dominio, l. stipulatio ista 38 § alteri de v. o. l. 1 § per
quas personas nobis adquiritur principio instit. nec sic docent Bartolus et
hic omnes DD. in l. qui in ultima l. et in dic. l. placet 79 de adq. here. [illegible]
tonius faber in iurisprudentia papinea. [illegible] § princ. 7 Emundus [illegible]
lib. 3º [illegible] cap. 4 petrus faber [illegible] cap. 16 cum pluribus relatis a
nostro [illegible] antecessore [illegible] de [illegible] illustrium iuris
lib. 3º tractatu de adqui. here. parte 1ª quo adquirere vel amittere ex parte
parte 1ª ex nu 4 ex quibus omnibus aperte deducit filium familias vivo
te patre minime bonorum paternorum dominium esse ideoque neque in eo

dominium]

Continuari, ut potius mortuo patre novum dominium adquirat, sicut quilibet alius extraneus post mortem testatoris ex regul. tex. in § sed heredes 23. ... Denique

extra et ... objectio proponit Paulus in d. l. in suis ibi nec obstat dicebat filium a patre potuisse exheredari, quia actio dictis ab eodem Paulo adversari videri quippe qui filius viuente patre omnium paternorum dominium, et ob eadem causam eiusdem patris hereditas iure naturali filio defferi l. 1. C. ad 70. 7. de bonis damnat. l. nam et sed parentibus 19 ff. de inoff. test. l. scripto herede 7. unde liberi l. in ea quorum bonorum adeo quod hereditas illis ne a lege ... conservanda nec lege, nec statuto secundum veriorem resolutionem auferri potest iure naturali debita posit ... tenet ex pluribus Gualdus vol. 29 coment. Donelli cap. 4 lit. 9. Cujacius in novella 18. Valdes de Meliorationibus 1a. parte q. 58. n. 147. Molina de hisp. primog. lib. 2. cap. 1. n. 14. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 12 tit. 22 n. 42. et seqq. cum pluribus congestis a Covarrubias de sponsalibus 2a. parte cap. 8. § 6. n. 4. et seqq. et Antonio Pichardo in prin. inst. de hereditatibus quae ab intest. def. ex n. 61 Quomodo ergo poterit pater filium exheredare, et eum legitima hereditate privare iure nat. debita ... exheredatio adeo civilis proficiscat. Nec potest imperialem potestatem ... re ... ius civile adversatur quo iure natur. est constituta vulgaris tex. in § sed natura inst. de iure civili § mimus inst. de hered. quae ab intestat. deffer. l. eas obligationes 7. ff de cap. minutis l. abdicatio 6. C. de patria potestate l. iure agnationis 34. ff de pactis l. iure sanguinis 8. ff. de reg. iur. l. sed et de pecunia 1 § quo senatus l. ff. de usufructu earum rer. quae usu cons. nec satisfaciet hoc argumento qui eodem Paulo affirmaverit ... patre filium exheredare ... etiam et rescindere poterat. Nam ut eleganter docet Iason in l. natus ex de rescindenda vend. ... inconvenientia multiplicare non argui respondere refert ... in d. l. ... n. 13 in fine. ulterius et illud non integratis adiuvat nam ... lex ... parentibus permisit filios occidere postea fuit abrogata, ut ex infra ... sic ... Congrue ad confirmandam exheredationem ea lege iam emendata ... ius ut arguitur tex. in l. 1 § ... C. de Iustinianeo Codice confir.

Veram his obiectionibus

n. 20
Secus totum

n. 22
Ratio decidendi pro nostro l. ... de liberis et posth.

minime refragantibus verissima est supra relata expositio ... et ... hominem ... ex eleganti divisione ... suus heres ... in d. l. in suis 11. ff de lib. et post. quam vide adeo necessariam huic nostrae existimavit ... et absi ... cum ... nec ... Iulius tractatum perire voluisse affirmaverit in ea ... ex identitate personarum quod ... per reiteratam probare intendit Paulus filium vivente patre bonorum paternorum dominium esse ... patre mortuo non novum dominium adquirere, sed illud quod habuit continuari, quod dupplici comprobatur ... Primo quod nominis, nam sicut paterfamilias, ita et filius familias ipse filius appellatur ... videlicet ... familia enim pro substantia accipitur in lege 12 tab. agnatus proximus familiam habeto l. pronunciatio 195. § familiae ff de V. S. ... familiae erciscundae ... Rebuffus in d. l. pronunciatio ... Brissonius de verbi iur. verbo fam. unde sicut appellatur familia seu substantiae dominus ita et ... discrimen inter utrumque versatur quod pater senior filius vero senior sit ut ... docet. Idcirco apud Senecam controversiis lib. 1o. contro. 8. filii domini appellantur et apud Plautum et alios minores seu ... domini ... Gellius lib. ... cap. 9. ... lib. 2 cap. 35. et apud Terentium ... lib. sept. ... lib. C. filius patri ... et particeps appellatur ... apud ... quae ... et aliis in num. ... in his Duarenus ad ... cap. 3. ... et alii iuxta ... patri succedere unum et simul dominium ... post mortem patris ... ad aliena sed potius ad propria bona venire intelligunt dic ... in his, sicut Gregorius ... succes. esse,

dic. l. sed Vatico de bonis damnat. l. scripto ff unde lib. l. nadetis parentes eg ff de ino
test. merito a Plutarcus de fratis amore tripuit filios n debere gratias parentibus prop
ter ereditate sed Nt quasi sibi debita obtineat. conducit illud apostoli ad Gala. 4 sup
4 si filius q eres et illud simile hic i epistolaris relatu ab omnibus scribentibus
hi gignunt n scribunt heredes.

Ex quibus quide tenis interpretanerd e qualle in di
Vlupiani in l. 2a § domini apelatione. ff ad silan. et id racio iuris primo domino ocis
ff silan et tand contra qui ab eiusde ocisi familia, ovoni questione habenid alio
quia enim nullus dominus puta esse posset nisi periculo ... sui dominus custodia
a domesticis quas ab extraneis prestare servi cogerent. l. 1a l. 1 qui ... § dunt
quoque sc. necario § fet si pericnlor 3. sed pluribus ff ad silan. si penul. cod de his
quibus ut indig. paulus lib. 3 sentaria tit 5 docent ... incvarat ad eand. lib u
satius lib 1 servat. cap 18 ins Gregorius lib 42 sintaig cap 14 nu 2. quo praeito du
bitat Cus in dic § domini apelatione an si filius famil. ... in potestate pater
na fuerit Occisus domini apelatione contineat. ita quide quod servi paterni tamqua
servi ipsius filii posit torqueri et sic domini apelatione etia ... tamel. torqueri quia
ut eleganter docet Acursius in dic § domini apelat. sola administratio et dispositio ...
cit filio. nec dominiud omnino bonorum paternorum bibente patre obtinet ... sic
filius sit dominus quod quando statione ... laudunt asequti bartolus sumanus et
albericus in dic § domini apelat ad iniuria et damnu paternu decurrunt qua
etia doctrina intelligendus est tex in lb. ... here. 10 ff ad sty sen. silan. ubi doct
cons. q si filius exeredatus a patre antequa adeat eiusde patris hereditas fuerit occisus
ex tuentu inspiciendu erit ad ... silan. si locus ut servi questioni subiciendi
... propter nece filii qd per exeredatione aditione confirmata iad a domino
bonoru paternoru fuerit Remotus dic l. in his dic l. sed statio ff de bonis dam
nat. si vero irritu fuerit testo vel quia n adeat here. vel quia ex alia
causa Rumpat omnia per inde agenda erunt ac si filius fuisset dominus et ob id servi
quaestioni subiciant quia filius semper dominus Remansit nec eo obstavit exeredatio
paterna que nullu efectu sortit irrito testo l. si nemo q de testa tutela
l. filiu 20 § sed sed exeredatio de bon. poses. a lib. l. si patronus 12 § ex testo
ff de bonis libert.
Sedhuic doctrine aciter obstare videt Vlpiani responsu in d. l. 1 § 3.
domini appellatione vers. ... Illud ante Ibi querit Ulpianus an S.C. Silanianu pertineat ad
liberos qui n sit in potestate ita quide q servi paterni propter eoru nece possint torqueri qua
si liberi qui n sit in potestate domini appellatione contineant ut refert Marcellus lib. 12. di
gestorum ipse tamen Ulpianus afirmat plenius accipiendu iuris consultu ut etia ad eos libero
pertineat qui in potestate n sit. q vt fatendu e filiu n habere dominiu bonoru paternoru ex
identitate personaru, et vinculo patrie potestatis orta cu etia filius qui n e in potestate dominus
bonoru paternoru censeat aut necessario concedendu n e necessaria patria potestate, neede
unitate in filio ut S.C. Silanianu locu habeat, et utrumq iuris principiis repugnat, qua dificul
tates ut si gravissimas inter oes interpretes quas viderim in dictis iuribus omisisse videntur excepto
Acuasio qui licet ea presenserit in d. § domini appellatione verbo in potestate nihil sane difert
... et discordias placare valeat ideoq siquid mei iudicii e existimabant S.C. Silaniano
nec etia ad filiu emancipatu si forte fuerit occisus pertinere ita quidem ut servi paterni
propter nece filii q subiiciant. q licet filius emancipatus n sit in potestate patris iure civile
sufficit

Sufficit tamen q. aliquando fuerit praesertim. sed in specie iuris praetorij ... suitate iura obtineat cum eo iure ad bonorum possessionem contra tab. admittat eo q. praetor qui aequitatem ... prae oculis habet, l. 1 ... 4 de eo q. certo loco ... dictate naturae, et sanguinis iura communia iuris civilis obrumbrauit l. fr. ... pater. 23 ff. ... iura sanguinis 8 ff. de reg. iur. l. 1 per totum tit. ff. de Bonor. posse. contra tab. l. sed cum patrono 6 ff de bonor. posse. l. meminerimus 15 versiculo cum igit. ... delegaris ... § emancipatis inst. de exhered. libero. ... § emancipati inst. de hereditatibus quae ab intest. dif. unde cum vindicandis delictis ... vigeat l. 1 in fine ff de Penis. l. si areo § id q. vulgo ff. de fidei iussoribus l. bona fides l. 60 ... fides 31 ff depositi l. imperatores 33 ff de iure fisci l. ... 27 § pacta quae turpem ... de pactis l. ita vulneratus 51 § estimatio ff ad l. aquiliam l. si operis ... de penis exornant ... in prin. inst. de oblig. quae ex delicto nascuntur ... l. 18 § quae ... ff. de pactis cum pluribus quos cogessit Tiberius decianus tract. criminali lib. 2 ... 10 n. 7 et n. 14. hanc enim summam, et ... delicti vindicans inspiciens S.C. tit. in d. vers. quod deinde affirmat S.C. tum Sillanianum etiam ad filium emancipatum, qui non e in potestate pertinere si forte fuerit occisus, nam servi paterni quaestioni subijcient, cum filius dominus seneeat, non obstante emancipationis comento, q. nec a pretore attendit ad amittendum filium ad hereditatem paternam, nec obstat quominus filius emancipatus dominus senceat ad subijciendos questioni paternos servos, cum id virtute ante acte patriae potestatis fiat, ut constat ex eo q. servi matris filio aut filia occisis non torquent. d. l. 1. § de matris ff. ad S.C. tum Sillanianum. n. 14

Deinde quasi adiuvantibus ad Paulum redeundo suam propositionem secundo fundamento probare intendit in d. l. in suis in illis verbis, ac ex tam licet non sint heredes instituti, domini sunt. ab effectu enim probat con ... vivente patre filium bonorum paternorum dominum esse, nam etsi non sit institutus a patre ... dominus nihil ominus post mortem patris remanet, et ex ... verbis ... ut dicemus ... infra ... quare filius a patre preteritus test. ... l. inter cetera 30 ff. h. tit. de qua infra ... filius ... dominus inveniat, filius proprio iure, et institutus a patre similiter sit heres et dominus ex institutione impossibile e duos insolidum heredes esse. id circo in firmata ... institutione extranei, et nullo tit. ... filius dominus manet ... Gomesius ... n. 15 ... castrensis et alij in d. l. in suis Donellus ... lib. 7 coment. ... referens ex recoteris.

Percepta ... S.C. Pauli in d. l. in suis superest, ut obiecta quibus alio modo enervari videt ... non quoddam obstat ... difficultas dum diximus filium ... heredem suum, et necessarium esse patri non sibi ... respondendum ... maxime discrimen continendum ... et ... et necessitatem licet ... filio concurrat ... equidem ... et vinculo ... fuit indicta, ex voto, et caritate paterna indulgentis et ex nexu ... patriae potestatis propter continuationem dominij, et respectu ... sed sibi ipse, et iuxta hanc interpretationem sit intelligenda ... quae circa allusionem et ethimologiam ... verborum suus heres et suitas supra diximus, necessitas autem in favorem parentum excogitata fuit, ... etiam inuitis, qui parentibus heres extitisset ne ... bona ipsorum sub voce preconis in asta publica venderentur q. valde a ... antiquos in ... erat exemplo servorum, qui ob eandem causam necessarij heres domini efficiuntur ... ff de minoribus l. cornelia doc. ff de test. l. uxore sua 22 ... ait praetor 7 § si ... ff de minoribus ... ff de donat. inter virum l. 2 § prius d. l. sed si plures 10 § quos possunt ff de vulgari et pupillari l. si quis filio 6 in princ. ff de iniusto rupto l. 1 in princ., et per totum ... sequentibus ff de suis et legitimis § licet autem domino inst. quibus ex causis manum... Here

tex. n. licet § necessarius heres … § sui et necessarij inst. de hered. qualitate, et differ. … ta hac necessitate in favorem parentum inducta dixerimus filio sui et necessarios heredes … fore in d. l. si quis filio exheredato § in prin. et in alijs supra relatis, hec enim necessitas parentibus in filios fuit concessa ad invitandos eos ad matrimonia, ut liberis reipublicam repleret, ut et alia plurima … minus severe et contra ipsorum utilitatem … rure indulta, nos et vendere, aut occidere liberos parentibus antiquitus dicebat … in fin. l. ult. Co. de patria potestate.

n. 16 Sed hanc necessitatem in filios parentibus concessam postea pretores velut nimis asperam et filijs gravem sustulerunt existimantes laceri … ipsos in mortuos quam viuentes filios aliquali infamia que ex venditione substationis publice oriebatur notari, id circo beneficio abstentionis filijs indulgerunt quo eis permittit ab hereditate paterna abstinere in puberibus eo modo etiam si se immiscuerint hereditati paterne, pupillis autem ita demum si se non immiscueant nisi sint minores viginti quinque annis quibus etiam abstentio eis conceditur in generali edicto de minoribus elegans tex. in l. necessarijs 57. ff. de acquir. hered. l. si quis filius § 7. § si filius. l. an. liens. 44. eod. tit. l. § qui sit in potestate ff. si quis omissa causa test. l. cum quasi 30. § sed et si ff. de fidei com. libertatibus l. filium … 31. ff. de minoribus. l. liberis filius 41. ff. quibus modis pignus vel hipoteca solvit. l. … l. frater 10. § si quid ff. que in fraudem creditorum … alijs hereditate 9. ff. de iure patronatus l. ex contracta 44. ff. de re iudicata l. pe. § pater familias 6. ff. de relig. et sumptibus funerum l. 1. et 2. Co. de repudianda vel abstinenda hered. et pluribus docet … in coment. … 4. Donellus d. lib. coment. cap. 2. ubi Osvaldus in … genes qui plures congessit.

n. 17 ex quibus … resolutio … satis apud oes interpretes agitate questionis an suitas datione substituti vulgaris tollatur in qua quidem controversia omissis traditis a Corracio lib. … … to in l. si filius ex nº 13. ff. … saquineo lib. 4. controv. cap. 71. … de subcessionibus … parte … 6. Ant. Gomez lib. 1. var. cap. 9. nº 34. cum pluribus quos … conquisit Osvaldus lib. 6. coment. Donelli cap. 24. litera … breviter dicendum est cum Baldo et … relatis … … vos supra suitatem dato substituto vulgari … ex a patre necessitatem … auferri, nec … ex his que diximus et que tradunt supra dicti interpretes … suitas in filijs tamen … fuit indicta a iure cuilibet filio tributa d. … cum ratio 7. ff. de bonis damnat. cum supra relatis unde apparet non potuit … tantum auferri a filio exheredatione, emancipatione abdicatione … abdicatio 6. Co. de patria potestate d. l. cum … interest … quidem … … ende suitatis … substitutio vulgaris … necessitas … in parentibus … … et utilitatem fuit excogitata … parceret vendendo … ut … diximus ex dicto § licet autem, et inst. quibus ex causis manumittere non licet … unde … … introducto posset renuntiare et concedere filio facultatem ut ab hereditate se abstineat … tex in l. si quis in conscribendo … Cresantij … l. quis in conscribendo Co. de pact. hec enim necessitas … necessarij datione substituti vulgaris evidenter deprehenditur ex tex. in … hec verba 22. de … inst. et Cornelius … dubitari 86. ff. de hered. instituendis … dato substituto vulgari adhuc … proclamant iura, et … hanc doctrinam … primo tex in l. … 46 … ff. de vulgari et pupil. quam refert et sequitur … … lib. 3º coment. cap. 2 … enim … filius adhuc infans a patre … dato ei alio fratre substituto vulgari qui … pubertatem … patri … et ad quem pertineat hereditas et respondet … ad … … vulgaris que … … pupillaris que … … habuisse et potius … matri tamquam heredi … ex … … enim … heredi … adire … matri non aliter … fieri … ex … … le ex …

l. ex militari 44 § fin. de testo militis l. cum duo § Cu. in Belo ff de lib. duobus tenent
ultra Bartolum Castrensis et alios in dic. l. ex militari Duarenus ad tit. de vulgari ubi
Antonius faber lib 14 Conject. Cap 1o et de erroribus prag. decade 24 errore 9 Goveanus libro
var. Cap 4 Corrasius epistol. quest Cap 2o nu 4 Cuborius lib 2 disp. Cap 23. evidenter quo dedu
citur filium suum heredem et necessarium etiam dato substituto vulgari adhuc suitatem retinere docent Corra
sius, Sarmientus, et ceteri supra relati decernendo ad text. tex. in l. fin. vers. altera ff de condit. institutio
ne iuncta l. suus quoque 44 § fin. ff de hered. inst. Porro cum consultus patrem filium suum heredem ins
tituisse sub potestativa conditione que ultimo vite spiritu potest impleri nepotes quos ex eo eidem vulga
riter substituisse quesitum e. ex quo tempore substituti nepotes ad hereditatem admitti possint ex R. Papi
nig. illum mortuo filio non in eius vita quando incipiat mori nepotes substituto ad hereditatem avi
admitendos, quod dum vivit filius per aliam conditionem impleri potest cum sit potestativa, et sic non videtur
locus substitutione l. quandiu 3 ff de adquir. hered. sed eum quem heredes aditione esse tempore cum x achel
morit iuris principijs repugnat quod ultimo vitte spiritus non potest per aliud expediri x actus ideo l. fin. ff
quando dies legati cedat l. omnibus 104 § cum quidam ff de leg. 1 tenent Bart. in d. § cum quidam Socinus
in l. Muciana 7 ff de condit. et demonst. necessario quod fatendum est filium in specie proposita post-
facta substitutione vulgarem suum heredem manere, suitatem quod retinere cuius respectu patri extitit
filius suus heres etiam in extremis constitutus, et sic substitutis nepotibus non est locus docent Corrasius
et Sarmientus ubi supra Cujacius lib. 13 quest. pagin. in d. l. ulti. ff de condit. inst. quam
que hac doctrina admissa quidquam obstant iura in l. etsi sine alias in Stictor. 7
§ sed si Papinianus ff de minoribus l. 1 § si proponat ff si quis omissa causa test. l. qui
plures liberos 38 § si a patre ff de vulg. et pupil. et alijs quam plurimis iuri
bus ut ad alia non minus selectoria, et magis necessaria transeamus. R. ssime
Gracius Sarmientus et Duualdus supra relati in pluribus ab eodem congestis. 18

Quibus ita
perceptis facilis est explicatio l. C. in d. l. 2 § prius iuncta l. sed si plures 10 § quos
possum ff de vulg. quas supra in 1 obiectione proposuimus nam ut eleganter docent
Bart. Cumanus, et alij in d. § quos possum a quibus recepit Antonius Go
veanus ibidem Pater potest filio suo impuberi necessarium heredem cum quem sibi nece
ssarium potest constituere veluti servum propium, et filium suum quod procedit ex eo quod patris et
filij unicum est test. l. patris et filij 20 de vulg. l. Paterfam. 28 vers. nec illud mirum
ff de rebus auctoritate iudicis possid. l. in duplicibus 79 ff ad l. fal. Nec ex hoc sequitur
patrem potuisse filio facere suum heredem alteri fratri nam ad necessitatem inducendam sufficit
quod unicum sit test. ad suitatem vero obtinendam requiritur quod filius sit in potestate retentus, et
ulterius quod nemine precedat. d. l. in suis cum alijs infra referendis, que non sufficiunt in
fratre respectu alterius fratris, cum frater nec sit in potestate fratris, nec iura suitatis in
fratris familia obtinere valeat. Sed instabit quis non insubsistitur ex d. l. 2 § prius in
fine, et ex d. § quos possum patrem filium suum posthumum potuisse facere heredem filio in
puberi posthumi institutio non aliter in iure permittitur quam si posthumus
suus heres fuerit non si alienus l. Placet 4 l. si quis posthumos 9 l. Commodissime
10 l. si posthumus 14 l. cum posthumus 22 l. posthumorum 17 ff. de lib. et post. l. 3 l.
Posthumus 22 l. Posthumorum 23 ff. de inoffic. Rupto l. si nepote 6 ff. de test. tutela cum pluribus docet Donellus in opusculis posthumis ad l. Gallus in princ. Ant.
faber lib. 9 Coniect. Cap 1 Schifordegerus lib. 3 q. 3 Costa in § Posthumus inst.
de legatis cum pluribus congestis a Fachineo lib 4 Contro. Cap 40 Carransa de Partu Cap.
§ 4 illatione 13 quo manifeste deducitur fratrem substitutum a patre filio impuberi suum
heredem posthumum fuisset ipsi fratri aliquin enim ut alienus esset posthumi eius
institutio

[illegible] minima [illegible] [illegible] difficultati Respondendum erit [illegible] a [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]. Sed si [illegible] §. [illegible] possumus et [illegible] ibidem [illegible] frater Patr. [illegible]
substitutus fratri impuberi [illegible] posthumus [illegible] respectu patris fratri [illegible] impuberi extra
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] patris et filij [illegible], et [illegible]
[illegible] potestas, et effectus substitutionis pupillaris [illegible] [illegible] sequela et [illegible]
[illegible] d. l. [illegible] 2. [illegible] patris et filij [illegible] ff. de vulg. et pupill. [illegible] Papinianus
§. [illegible] sed [illegible] impuberis ff. de inoff. test. l. qui Patri 59. de acquirenda hered. Docent Bart.
Fulgosius [illegible], [illegible], Cotreanus [illegible] §. quos [illegible].

n. 19 apud oẽs interpretes semper plurimi fuit habita [illegible] inter eos minime liceat [illegible]
Deinde n[on] obstat 2a. difficultas quae [illegible] filius habeat in bonis paternis absque eo quod impediat [illegible] qui etiam dominium habet [illegible] domi-
[illegible] difficile [illegible] a domino filii [illegible] administratio et dispositio [illegible] Bart. et Castrensis [illegible] [illegible]
[illegible] lib. 2. [illegible] cap. 15. [illegible] ad nostrum [illegible] [illegible] existimarunt non verum dominium sed [illegible]
[illegible] in [illegible] habere [illegible] illa [illegible] habent [illegible] mortuo patre verum dominium obtineat, quale
est illud dominium, quod habet dominus [illegible] quod [illegible] in aedificio alieno [illegible] [illegible]
[illegible] in suo solo. l. supratum 38. l. [illegible] §. [illegible] de acquirer. rer. dom. l. [illegible] 24. §. [illegible] ff. de
rei vindicat. l. qui [illegible] 51. ff. ad l. Aquilia [illegible] 53. de [illegible] [illegible] l. 2. ff. [illegible]
[illegible] [illegible] in nostra l. in [illegible] n. 4. existimavit dominium filij simile esse dominio, quod habet
uxor in bonis dotalibus constante matrimonio, de quo fit mentio in l. quamvis 87. ff. de iure dotium
l. [illegible] §. fin. ff. [illegible] dotis l. [illegible] 4. ff. de collat. bonor. l. divortio 8. §. si fundus ff. soluto matri-
monio, quod [illegible] [illegible] et accuratius in nostra l. [illegible] [illegible] docent dominium filij compa-
randum dominio quiritario: dominium vero patris dominio bonitario iuxta ter. [illegible] [illegible]
iure quiritium tollendo. [illegible] in fragment. [illegible] 19. §. si servus §. [illegible] de libertinis
et [illegible] remanent huius iuris et domini [illegible] [illegible] ff. de rei vindicat. Docent Cuiacius
in coment. ad [illegible] Co. de nudo iure quiritium tollendo, et in fragmentis Ulpiani d. [illegible] 19, et in l. unica
Co. de usucap. transformanda. Pisanus in rub. Co. de nudo iure quirit. toll. Revar. lib. [illegible] var. cap. 12. Ant.
Faber lib. 20. coniectur. cap. [illegible] cum alijs congestis ab Osualdo lib. 9. Coment. Donelli cap. 14. [illegible]

n. 20 et alijs omibus. Semper mihi [illegible] visa fuit doctrina Baconi lib. 3. declarat. declaratione 50
Verum his quam breviter et nimis concise refert Osualdus d. lib. 7. Coment. Donelli cap. 2. litt. S. vers. [illegible]
[illegible] viuente patre verum dominium bonorum paternorum, et [illegible], et civile [illegible]
[illegible] quo minus ipse et filius idem dominium simul obtineant; nec [illegible] quod [illegible]
[illegible] habeant, et filio denegetur administratio, quod ut plenius intelligatur supponendum est cum eodem Ba-
conio totum natura ipsa ab omnibus eius partibus collective sumptis nequaquam differre cum nihil aliud
sit totum quam omnes partes simul sumptae notat Bart. in l. [illegible] facta 26. §. [illegible] ff. [illegible]
filius autem licet separata pars est ipsius patris ut docet Aristoteles cum [illegible] una [illegible]
cum suo toto [illegible] una, et eadem [illegible] consequens est, ut Pater, et filius [illegible] una [illegible] persona [illegible]
beant ut supra diximus ex d. l. ult. Co. de impuberum, et alijs subst. cum alijs [illegible] id quod
est totius defluit ex eius qualibet parte, sit [illegible] [illegible] sumptum a corpore quod in omnes eius
partes diffunditur l. [illegible] ff. de iudicijs [illegible] vitis, seu arboris trunco, [illegible]
[illegible] in oẽs palmites, atque in omnes ramos natura diffundit eo tamen discrimine [illegible]
[illegible] omnino [illegible] in ceteris partibus [illegible] natura [illegible] diffusio, et hoc sensu dicimus
filium et patrem natura ipsa pro una eademque persona habendo [illegible] iuribus [illegible] ut par-
te separata tamen iure civili effectum est, ut pro una persona [illegible] reputetur, unde sicut [illegible]
in ceteras partes id quod fuit totius diffluere videtur ita in filio sicut parte id quod fuit patris nempe
[illegible] et [illegible] [illegible] similitudinis, et omnium rerum paternarum dominium devenit [illegible]
dit ut pater, vel ut totum caput sit filius autem membrum [illegible] pars huius capitis, ideoque cum ad caput
principale familiae administratio et dispositio rerum pertineant [illegible] eundem [illegible]
[illegible] merito filio licet habenti dominium denegatur administratio bonorum, et patri tantum conceditur
quod insinuasse videtur noster Paulus in nostra l. in suis [illegible] veros quodammodo domini existimantur.
quasi

quasi adverbio quodammodo filio tribuat dominium verum non omnimodo sed in proprietate quam sub dempta administratione, ut vo[lunt] Sinan. Cumanus, et Alvaricus in d. l. in suis Baonius [illegible] supra relati, hoc enim adverbium qualitatem quandam similitudinem demonstrat argumento tex. in l. [illegible] 3 ff. qui, et a quibus [illegible] furti 6. § Pactus ff. de his qui notantur infamia l. si ex servis servum 21 § qui negotia ff. de negotiis gestis [illegible] 4 ff. si ex noxali causa agatur. Notant ultra Brissonium, Alvaricum, Pratum et alios de verbis [illegible] verbo quodammodo Jason in l. [illegible] 29 n. [illegible] ff. de V. O. Bart. [illegible] ff. de amotorum rerum actione Sesaltus consilio 74 n. 26 Menochius consilio 226 n. 10 idemque [illegible] in d. l. Placet 79 ff. de acquirenda hereditate cum aliis [illegible] supra relatis docet nec nimo dominium [illegible] filius sui ... intelligendum esse de dominio cum administratione, quod apud filium nequaquam residet cum id Pater tamquam caput obtineat, filius vero ut pote membrum, seu pars id dominium sed absque administratione. n. 22

Quibus cognitis iam innotuit ideo filio denegari administrationem, et bonorum paternorum dispositionem, quia pater est caput et ad regimen familiae pertinet, filius vero pars seu membrum eius[dem] capitis, et ex hoc [illegible] nullum est inconveniens, ut pater et filius simul eodem tempore rerum omnium dominium obtineant, [illegible] licet verum sit non posse apud duos in solidum [illegible] dominium in solidum [illegible] ut [illegible] de duobus [illegible] commodati l. [illegible] contra 41 § uni duo ff. de usufructu [illegible], haec tamen Regula non procedit in patre et filio [illegible] in patria potestate, in quibus ob identitatem personarum et quia filius pars est quaedam patris [illegible] dominium eiusdem rei potest consistere et ex his manifeste deducitur nullum aptius et convenientius exemplum potuisse adaptari dominio filii, quia illud propositum ab [illegible] et supra ab Alvarico supra de dominio Uxoris in rebus dotalibus constante matrimonio non [illegible] licet ea verum et proprium dominium habeat, cum tamen omnes effectus tantisper constante matrimonio silent, et omnino ab ipsa auferuntur, marito vero [illegible] l. [illegible] 22 Cod. de Rei vindic. l. [illegible] 23 Cod. de iure dotium l. dotali [illegible] 29 ff. de [illegible] l. [illegible] 21 § [illegible] ff. ad municipalem [illegible] 78 ff. de iure dotium [illegible] pluribus referunt [illegible] in [illegible] ad [illegible] vindic. [illegible] [illegible] lib. 10 [illegible] cap. 32 [illegible] principis [illegible] alienare licet vel non, [illegible] Faber in [illegible] ad tex. in l. [illegible] ff. qui satisdare cogantur, inde merito [illegible] exempla supra relata, nam [illegible] de dominio materiae, quod habet dominus [illegible] in aedificio [illegible] quia [illegible] dominium [illegible] pertinet ad dominum materiae, [illegible] dominium est quod habet dominus aedificii, cum non sit inconveniens, ut quis sit dominus alicuius rei universalis, licet singularum dominium rerum ex quibus constat universale ad alium pertineat, ut in aedificio docent [illegible] 7 § [illegible] ff. de acquirendo rerum dominio [illegible] universas 30 ff. de acquirenda possessione l. [illegible] 23 [illegible] 8 ff. de [illegible] et in genere [illegible] § per hanc ff. de Rei vind. nec etiam convenit dominium [illegible] quia numquam [illegible] dominium cum administratione [illegible] et nomen inane quod nihil ab [illegible] differt ut docet [illegible] in [illegible] nudo iure [illegible] notant [illegible] et [illegible] ibidem cum [illegible] Osualdo [illegible] lib. 9 comment. Donelli cap. 4 lit. G. n. 12.

Denique non obstat ultima difficultas, quod dominium filii in patris potestate manifeste evidere videtur cum ex [illegible] parentibus [illegible] pro cuius vera et solida explanatione ab origine rei [illegible] duximus [illegible] quae [illegible] ex hereditatione [illegible] et vere civili comprobatur, et fortius et efficacius [illegible] vinculum in ea quam in dominio [illegible] continuando et hereditate [illegible] legitima [illegible] quendam vigere, nam licet patria potestas respectu parentis [illegible] tantum [illegible] educatione [illegible] summa providentia [illegible] quippe l. 8 § ult. ff. [illegible] causa [illegible] 21 § ult. ff. [illegible] de adulteriis [illegible] patria potestas [illegible] erga parentes in hoc obsequio, reverentia, honore et veneratione versatur quae [illegible] exhibere liberos parentibus [illegible] et civilis ius suadet [illegible] ff. de [illegible] et iure l. si quis [illegible] ff. de [illegible] § [illegible] de patria potestate nulla enim tam barbara fuit quae lumine [illegible] paternae potestatis iura non agnovisset. docet

[illegible]

Aristoteles lib. 1. Ethicorum Cap. 10. Cicero lib. 2. de inuentione. ad hec q. animaduer- quia prestanda parentibus a liberis nullus magis conueniens tuens potest excogi- tari quam ipse pater, qui arbiter domesticus est cuius imperium magis humanitatem et verecundia, quod in atrocitate consistere debet d. l. Diuus §. ff. ad l. Pompeiam de Pa- rricidijs. ideoque Magistratu domesticus appellatur Pater apud Senecam lib. 3. Epistolarum Ep. 42. Ubi dicit pro relictis liberorum patricora domestica seueritate vindicare d. l. 1. ff. ad l. fin. cum sequentibus. C. de Patria potestate. Unde Iure ad Romanos permissum pater- 31 nibus summam potestatem et primum ut petulantes iuuentutes impetus et efferuescen- tentis adolescentie contumaciam refrenare, et ad sanos et probos mores redigere valuissent exhibendo ex l. 12. tab. fuit inducta in qua Matrimonij iure naturali que in relinquenda filijs le- gitima versatur non quod uirum dixi inferiori iure naturali 1º vero quod naturalis obligatio arguitur ex- l. in d. l. si mulier 27. §. pacti ff. de pactis l. stilus 95. §. naturalis ff. de solutionibus expedit ex omnibus Ptolomeo in l. editionibus 3. ex nº 73. C. de munitionibus, ad quid quoque im- peditur et patria potestas fuit ad continendos liberos in obsequio et reuerentia exheredan- di, et alimentis denegandi parentibus eodem iure naturali, et ciuili potestas est concessa quod et ob eadem causam abdicatio a Grecis fuit excogitata, ex libris quia quidem lex Romanis non admitteret, ut constat ex l. abdicatio C. de patria potestate hec aduersatur text. in l. quidem cum filius. 31 in princ. ff. de V. O. ubi abdicatio hec permittitur quia iure Romano videtur, nam respondendum erit ex Cuiacio lib. 23. quest. Papiniani in l. quidem cum filius et in l. nec filium penitus. C. de patria potestate significando Romano et patrio et proprio iure, sed greci et peregrino abdicationem usus fuisset, ut videre est in Augusto qui Agrippam posthumum abdicauit, ut refert Suetonius in eius vita Cap. 65. et aperte deducit ex alijs exemplis consensi[?] Valerius Maximus lib. 4. Cap. 8. explicat Petrus Gregorius lib. 21. Syntag. Cap. 9. et lib. 44. Cap. 3. Alciatus lib. 1º disputationum Cap. 28. cum alijs relatis a Donel- do lib. 2. Coment. Donelli Cap. 26. litt. Q. et lib. 6. Cap. 22. litt. F.

n. 23 ex quibus ita aperte deducitur Iuri Consulti in d. l. in suis. vers. nec obstat, quod licet Paulus de Castro existimet consultum ... ...onit ut Respondere, a quo nec plurimum discrepare videtur Duarenus ad n. tit. Cap. 2. Sarmien- tus in dicta l. in suis breuiter dicendum est cum Donello d. lib. 7. Coment. Cap. 2. permissione exhereda- tionis ... quoque dominium quod filius habet viuente patre, et simul continuatio ... commortuo, non in hereditatem quod attendo, quo exclusio a dominio vero paternorum et ab here- ditate, quod non nisi inspicit ..., cum in extraneo sit inepta d. l. quidem cum filius. 32 ff. de V. O. et quidem remouetur filius a iure quod habet in bonis paternis d. l. cum ro 7. in princ. quod si autem filius dominium habuisset in bonis paternis cum praeuniatio presupponat ab initio l. qui ... 21. ff. de solutionibus ... parentibus 25. de inoff. test. et hanc permissionem exheredandi comprobasse videtur Paulus sumpto argumento a causa irrationabili, quippe licebat filium liberum occidere, in qua quidem permissione non iure naturali sed crudelis atrocitas versatur d. l. Diuus §. ff. ad l. Pompeiam, et ideo hec refrenata potestas statim fuit abrogata, ut ex pluribus eruditi ex- ... Sobrecanus lib. 2. de parricidijs cum sequentibus, cum quando licebit eadem exheredare ... hoc fuit admissa iure naturali, superante sed continendos liberos in obedientia, et obsequio parentibus exhibendo, que iure naturali in fauorem parentum sit instituta d. l. veluti 2ª ff. de iustitia et iure cum alijs ...

n. 24 Quibus quidem quidem ita stabilitis et vera luce donata iure consulto Paulo in d. l. in suis et percepta vera allusione horum verborum sui heres et suitas superest pro complemento huius capitis ut ad diffinitionem suitatis accedamus in qua quidem plurimum variarunt interpretes, et istas ex medias diffinitionibus 2. primam diffinitionem Ba- ronio lib. 3. declarationum, declaratione 50. Michael Graso acceptam sententiam §. suitas q. 1. cum sequentibus Aquilino in §. et quid situatum ex nº 1. ex alijs; sed apud omnes semper obtinuit diffinitio Angeli in d. l. in suis et in tractatu de suitate, quam non admittendam duxi- mus

[illegible] n. nullis sublatis qui super fruitatem in ducere videntur ut refert Sarmientus supra [illegible] fruitas nihil aliud e quam ius quoddam directum ex patria potestate dominij bonorum [illegible] continuatione ad successores proximos post mortem immediate inducens. Adjungitur [illegible] Gravius Sarmientus, et alij supra relati. Gutierrez in repetitione ad § sui [illegible] de [illegible] qualitate et diff. Fetterius tractatu de successionibus [illegible] de successionis creatione §. [illegible] Ant. Gomez in to. variar. cap. 9. [illegible] verba [illegible] [illegible] tractat. [illegible] [illegible] externant. [illegible] [illegible] [illegible] differant [illegible] verba [illegible] [illegible] [illegible] fructus, qui [illegible] Menius 66. § [illegible] [illegible] et dominium et alia, et alia plura sunt iura, [illegible] [illegible] definitum [illegible] mentum est [illegible] iura [illegible] [illegible] hereditas [illegible] heres [illegible] de petitione hereditatis [illegible] 24 ff de [illegible] directe [illegible] quia directe ex leg. 12 tab. [illegible] in principio ff de bonis damnatorum leg. [illegible] 120 ff de [illegible] in fine [illegible] posthumorum 13. ff de iniusto rupto § posthumorum [illegible] de exercitatione [illegible] [illegible] Sarmientus ubi proxime [illegible] cap. 2 [illegible] [illegible] Cujatius in dic. l. in [illegible]. nu 24

Ex [illegible] propter patriam potestatem [illegible] in [illegible] [illegible] in patria potestate [illegible] dominij continuatio est denique omnia iura et effectus [illegible] omnes interpretes in [illegible] mater [illegible] liberos [illegible] in sua potestate § [illegible] et legit. l. mulierem § [illegible] populus Romanus [illegible] amplitudini, et dignitati consuleret ut [illegible] Reipublicae amplitudine [illegible] et [illegible] est, [illegible] omnia per [illegible] [illegible] de [illegible] heredibus iuncta [illegible] de ventre inspiciendo per feminas enim minime propagari et ex [illegible] familiarum decus et splendor potest cum femina [illegible] familiae [illegible] [illegible] patria familia [illegible] legitime 19 [illegible] de patria potestate [illegible] de [illegible] liberis [illegible] matrimonia appetere ex quibus respublica liberis repleretur. [illegible] semper [illegible] matrimonio [illegible] matrimonium contraheret [illegible] debere [illegible] patriae potestatis [illegible] [illegible] imperium potestatis [illegible] verecundia et pudicitia [illegible] similem, et si maxime [illegible] contrahant [illegible] ad matrimonium sibi conciliari [illegible] ipsi [illegible] et [illegible] desiderant [illegible] sponsalia [illegible] apud veteres frequenter [illegible] fieri solebant de quibus in l. [illegible] ff de sponsalibus [illegible] Marcus [illegible] de lingua Latina [illegible] Brissonius ex Plauto Terentio et aliis [illegible] sponsalia. n. 25

[illegible] verissime [illegible] videt. l. [illegible] in [illegible] furiose [illegible] curatore furioso prodigo et alijs personis dando [illegible] veluti. 2. ff [illegible] etiam ex [illegible] potestate [illegible] [illegible] [illegible] difficultas [illegible] [illegible] lib. 2. [illegible] Donelli [illegible] transcribere fastidio [illegible] ideo omnibus [illegible] dicendum [illegible] Principio Inst. de Patria Potestate, Hotomanus [illegible] lib. 1. declarationum [illegible] 8. [illegible] qui omnes [illegible] Dionisio Alicarnasseo lib. 2. Antiquitatum Patriam Potestatem duplicem posse considerari alia quidem naturalis [illegible] naturali apud omnes gentes inducta [illegible] communis est utrique parenti tam patri, quam matri [illegible] honore et [illegible] [illegible] [illegible] naturali [illegible] [illegible] [illegible] potestas naturalis intelligenda [illegible] [illegible] Parentes 6 ff de in ius vocando [illegible] liberto [illegible]

quis Parentibus et patronis prest. Alia equidē patria potestas ē civilis, q. q. sit distincta, et separata a natu
rali et n.° nulli ex his tantum existimarunt sed hec eadē naturalis effecta ē civilis, quibusdā adiectis, ut de iure civile asse
ronts in l. ius civile ff. de iustitia et iure huic enī potestati naturali adiectē sunt exheredandi, re
lēgandi, vendendi, liberos Parentibus concessit, et similiter ius suitatis, per continuationē dominij in ij
sd, et sic etiā necessarij heredis, his enī omnibus additis, vel effecta potestas patria naturalis civilis, et le
a iure civili hos res effectus relatos suscipiat. neq. existimet quis hanc potestatē hanc civilē primitus
ex lege illa Romulo institutā fuisse parentū in liberos, de iure eos relegandi vendendi occidendi indu
xisset, et antiquior. l. Romuli eū Populus Romanus paulatim moribus eā potestatē in liberos indu
xisset elegans. tex. in l. Patre furioso. 8. in princ. ff. de his qui st. sui vel alieni iuris. Docent Anto.
Faber ubi supra ex Alicarnasseo lib. 2. Antiquitatū, inducta autē moribus q. ē iure gentiū potestatē
Romulus eā confirmauit, possunt argui. l. substitutio pupillaris et similiter prohibitio donationis inter
virum et uxorē, q. licet hec ē moribus primeuā originē sumpserint, postea tamē legibus fuerunt com
probata tex in l. moribus 2. ff. de vulgari, et pupillari. l. 1. et segq. ff. de donat. inter vir. et ux. Patria potestas
hijs n.° utriq. parenti, sed tantū concessa fuit patribus et auis paternis in liberos, qui ex legitimo matrimonio sint
procreati, nec in emancipatis habet locū, cū fuerit inducta a iure civili emancipatione, que etiā iuris civi
lis ē, tollit, et de hac patria potestate intelligendus ē Iustinianus in princ. inst. de patria potestate d. l. pa
tri furioso. 8. ff. de his qui st. sui, vel alieni iuris; hanc igit. distinctionē inter patriā potestatē naturalē, et ci
vilē elegant. videt. tetigisse Ulpianus in d. l. furiose matris 4. ff. de curatore furioso. ubi docet furiose ma
tris curationē ad filiū pertinere, eoq. pietas, id ē hec reverentia natis equa est utriq. parenti, ta patri, quā
licet inequalis sit eorū potestas, hoc ē potestas patria quā licet pater habeat in filios mater tamē eā n.° habet.
Ideo inequalis dicit. Iconsultus docet Ant. faber. in Iurisprudentia pag.ª tt.° 12. princ. 3. illat. 3. ex qua verissi
ma doctrina huic donandus ē Pauli difficile responsum usq. adeo n.° animadversū ab interpretibus Posti
minij l. 19. §. filius quoq. ff. de captivis, et Postlim. reversis. Ubi enī docet Paulus filium transfugā non posse
Postliminio reverti hec etiā vivo patre in eius potestatē redire q. pater sic eū amisisset quelā in eodē patria
q. Antiquior dicipina castrorū fuit parentibus Romanis quā caritas liberorū que verba ultima expresse an
tinomiā contraxisse videntur, in d. l. veluti. 2. de iustitia, et iure; ubi hec reverentia erga parentes, et patriā
patrie preponit. que difficultas et si tentā in d. l. Postliminium 19. §. filius quoq. de captivis. Non alleg
uerit fortassis conceperit Cuiatius in coment. ad tt.° de iustitia et iure in d. l. veluti literā textus invertens, et
legendū existimauit cū patrie parentibus pareamus sed omissa hac emendatione verius dicendū est cū
Ant. fabro ubi supra d. l. in d. §. filius quoq. intelligendā esse n.° de patria potestate nati de qua agit in d.
l. veluti si potius de potestate civili cuius respectu dicipina castrorū antiquior fuit parentibus Romanis
cū hec originē duxerit a iure gentiū ex eo tempore quo introducta bella discrete gentes, et Regna con
dita fuerunt. l. ex hoc iure §. ubi oēs interpretes ff. de iustitia, et iure, et precipue Cuiacius et fornerius
in comment. ad eundē tex. Patria vero civilis multo post a iure civili fuit excogitata, ut ex tt. in §. sin
gulorū inst.ª de rerū divisione l. 1. ff. de acquir. rer. dom. Refert Ant. faber in Iuri pag.ª tt.° 6. prin. 1. illat.
226 7. licet postea prioris sententie immemor aliā ominiscat in eadē iurisp.ª tt.° 9. prin. 7 illat. 16.
Cetera enim ver
ba, que in nostra disp.ne sequunt. precipuum et principalē effectum demonstrant, qui in continuatione do
minij bonorū assendentiū in proximiores subcessores consistit, et in hac continuatione ceteri suitatis effec
tus continent., de quibus infra sub verbo quidē assendentiū comprehendunt, pater, auus, proauus, et ceteri
assendentes sicut similiter in verbo proximiores subcessores continent, filius, nepos, pronepos, et ceteri
decendentes, qui proximiorē gradū obtinent in familia, ideoq. hec duo requisita necessario desiderant
ut quis suitatē habeat; et q. sint in potestate patria et q. primū gradū obtineant, nec procedat ab
alio d. §. sui inst.ª de hered. qualit. et diff. §. ita demum eū pluribus supra relatis de hered. que ab in
testato deffert. Sed hec verissima doctrina ex sequentibus difficultatē adduxit. Primo ex obscuro, et tenebroso
Iulianij responso in l. si filius heres. 26. ff. h. tt.° ex quo depromit suitatē habere etiā eū qui primū gradū
n.° obtineat proponit Africanus quē eisse heredē instituisse omisso posthumo n.° nato filiusq. decessit, et
tamē respondet Iulianus nepotē eo defuncto quā avo suum heredē futurum in deposita quidē specie sive
agat. de subcessione ex tt.° sive ab intestato semper nepos precessus ē a patre qui primū gradū obtinet nā
si filius fuit heres patri ex tt.° q. posthumus n.° fuit natus l. posthumi 3. §. ex his ff. de iniusto rup
to tanquā suus inter nepotes qui remotiorē gradū obtinebat nec potuit eē suus heres quo exstisset precessus a
patre l. posthumorū 23. ff. de iniusto rupto ceterū si postea nato posthumo tt.° fuit rupto eius nativitate
l. una et si sub conditione §. cū sequentibus ff. de iniusto rupto filius ab intestato ut pote suus heres fra
trate posthumo subcedere debet unde nec ex tt.° nec ab intestato nepos avo, potest esse suus heres
ut Africanus affirmat; aut si eidē assensus prestemus in maiorē difficultatē incidimus cū necessario
sit affirmare, secundū Africanū ad suitatē obtinendā n.° ē necessariū primū gradū in familia obtine
re suitatis, et contra ea l. contrarium expresse responsa relata in l. si quis posthumos 9. §. si filia
ff. tt.° l. si quis filio 6. in prin. l. posthumorū 23. cū alijs ff. de iniusto rupto.

utriusq. contra alterum requisita suitatis q. in patria potestate constituti sunt ex [illegible] tum [illegible] N. 27
tit. ff. de assignandis libertis l. fin. ff. de collatione bonorum l. 1. § totiens et § sed etsi certum ff. de ventre in posse
sione mittendo l. [illegible] quidem 30. § 1. ff. de acquir. hered. l. posthumus C. ff. de inoff. testam. l. posthumi 2. Co. contra
[illegible] l. 3. Co. de Posthumis heredibus instit. l. Posthumo 12. Co. de [illegible]ationibus, ex quorum omnibus [illegible] Postu
mi adhuc in utero ē in potestate patris n. ē; et tamen exploratis simi iuris ē heredē suum nasci patri defuncto adeo
[illegible] suitatis iam eius familia consequi; et ideo eius nativitate testam. in quo fuit preteritus rumpi [illegible] l. 3. [illegible] principio
[illegible] l. certum § l. Posthumus 12. ff. de in iusto rupto l. inter cetera 30. ff. h. t. l. 1. et [illegible] de Postu
mis hered. instit. cum pluribus manifeste q. de promiss. patria potestate n. ē necessaria ad inducendum iura suitatis N. 28

[illegible] tamen difficultatibus [illegible] refragantibus verissimum ē patriā potestate, et simul [illegible] suitate
suitatem inducere, sed hoc discrimine habito inter [illegible] et intestati; q. in causa test. [illegible] ad rum
pendo test. tunc proximitas ē necessaria tempore mortis testatoris. In causa vero intestati proximitas inspicit
[illegible] tempore, quo certum ē patrem familias de cuius hereditate agit. in testatum decessisse, et [illegible] inst. ab hered.
[illegible] ab intestato deferunt. ex qua dicta explicanda sunt difficiliima iura, in l. si quis Posthumus 9. § si fi
lius [illegible] si quis filio 6. in princ. ff. h. t. [illegible] scripto herede 7 ff. unde liberi l. 1. § sciendum ff. de suis et legitimis, quibus [illegible]
respondent ICti filius ex heredatus nepote ex eo preterito, et extraneus herede instituto, deinde deliberante he
[illegible] filio exheredato, et repudiata postea hereditate a instituto extraneo, queritur an nepos suus heres [illegible]
et respondent ICti nepote [illegible] test. [illegible] n. posse licet eo iam irrito repudiatione extranei ipse [illegible]
[illegible] sit suus heres avo; que doctrina ex discrimine supra relato proficiscit. nam ad rumpendum test. necessario requirit
[illegible] gradus in familia tempore mortis testatoris, quo quidem tempore pater n. erat nepos eius [illegible] esset a patre
filio qui primum gradum detinebat; nec obstat q. per exheredationem sublata fuisset suitas n. l. [illegible] in [illegible]
vo. vers. in meritis de [illegible] ff. de bonis damnatorum; nam respondemus [illegible] exheredatione test. scripta [illegible]
effectum sortiri donec hereditas adeat. ut infra latius dicemus in causa vero intestati ut quis suitatem obtineat [illegible]
[illegible] exigit q. iustit [illegible] nec precessus sit ab [illegible] eo tempore quo certum sit patrem familias de cuius hered.
agit. ab intestato decessisse; [illegible] in proposita specie eo tempore, quo [illegible] extraneus repudiante [illegible]
[illegible] ē avum ab intestato decessisse, et tunc filio exheredato defuncto, solus nepos superest [illegible]
[illegible], quod [illegible] eleganter refert Ulpianus in l. si quis filio 6. vers. et [illegible] Papinianus [illegible]
[illegible] concepte in d. l. scripto herede 7 in illis verbis, quasi qui n. desistit ~~[illegible]~~ [illegible] intestati [illegible] videt.
[illegible] consistere, docent ultra Bart. [illegible], Aloisium, et alios antiquiores [illegible]
d. l. 9. § si filius ff. h. t. [illegible] lib. 29. q. papiniani in d. l. scripto herede. Donellus lib. 7. coment. cap. 2. ubi [illegible] N. 29
[illegible] lit. C. et f.

[illegible] hanc [illegible] doctrinam [illegible] respon. in d. l. si filius [illegible] eo graviter difficul
tas ut affirmaverit Duarenus in comentariis ad h. tit. in d. l. si filius plures magni nominis interpretes [illegible] fateri [illegible]
[illegible] percipere, et merito; ipse contra [illegible] frater, a fratre [illegible] difficultatem [illegible]
sed [illegible] proponemus [illegible]
[illegible] et in primis [illegible] in d. l. si filius [illegible] nepotem patri fuisse suum heredem per [illegible]
[illegible] avo suum heredem [illegible] suus heres avo cum heredis sit heres testatoris [illegible] filius 7. [illegible]
[illegible] doctrina [illegible] filii [illegible]
[illegible] avo suum heredem futurum et ideo [illegible] Sarmiento in d. l. si filius, quare [illegible]
[illegible] eundem [illegible] refert et [illegible] Pichard in § ita demum n. 9 instit. de hered. [illegible]
n. defferunt. Bart. in l. si filius [illegible] patri [illegible] decedens ab intestato suus heres [illegible]
[illegible] et scripsit [illegible] proximum avo [illegible] eundem nepotem [illegible] vulgari
[illegible] erat [illegible] vulgaris [illegible] nepos, qui n. erat [illegible]
[illegible] suitatem obtinet, ideoque suum heredem ē avo docet et Africanus, quam sententiam [illegible]
quiores, [illegible] Antonius Gomez l. to. var. cap. 3. n. 1[illegible] n. 34. [illegible]
[illegible] sententiam [illegible] docet [illegible] substituto vulgari suitatem [illegible] filio [illegible]
[illegible] referunt et improbant Sarmientus ubi supra Pichardus in d. § ita demum n. 10 [illegible]
[illegible] satis improbata; alterius Africano in d. l. si filius [illegible]
Bartoli et alios [illegible] nepoti quominus suus heres esset avo [illegible]
[illegible] testi. [illegible] heres tempore mortis [illegible] et necessarius [illegible]
[illegible] substitutionem [illegible] l. inter cetera 30. [illegible] vulgaris; ideoque retenta suitate [illegible]
[illegible] qui iure suitatis in nepotem [illegible] transmisit iuxta doctrinam [illegible] in l. ex [illegible] 12. § fin. ff. de [illegible]
[illegible] qui duos 9. § [illegible] ff. de rebus dubiis [illegible] l. de suis et legitimis liberis; unde minime potuit N. 30
esse nepos suus heres avo: neque ex test. neque ab intestato.

Quare in re tam ardua, et perplexa, et tot interpret.
comentariis [illegible] ex [illegible] difficultatem in eo consistere, quid significet illa verba Postu
mo n. nato an Posthumus fuerit natus [illegible] venter [illegible] an [illegible] que sane controversia licet
apud interpretes [illegible] sub iudice sit, n. constat [illegible] lib. 3. [illegible] cap. 21 Duareno, et Sarmiento [illegible]
[illegible] Fabro lib. 1. coniecturarum cap. [illegible] ex hypotesi Africano proponenda facile [illegible]
[illegible] quos sequuntur Duarenus, Sarmientus ubi supra [illegible] lib. 1. variar. cap. 4. [illegible] lib. 2. selectarum [illegible]
[illegible] Pichardo [illegible] specie [illegible] pater instituat [illegible]
[illegible] eidem filio nepotem ex eo vulgariter substituit interim n. nato posthumo; [illegible]

postea abortus fuit ~~[illegible]~~ sequutus; quaestio est ab Affricano de hereditate tunc avi quam pater respectu nepotis [illegible]
erit, et patri, qui avo suus heres futurus nepote [illegible] respondit admirabile illa [illegible] interpretes [illegible] ex clamat [illegible]
ex recondita [illegible] et arcana iuris prudentia, nec iuris misteria erunt reservata [illegible] immo eum esse suum heredem [illegible]
[illegible] ex ipsa litt. tex. demonstrat, [illegible] primo exponit verbis patri [illegible] a quo tex. in l. quod [illegible] ff. de [illegible]
cum vulgaris, et ipsa iuris [illegible] quod primo pater ab intestato decessit, quo tempore nondum erat delata hereditas avi [illegible]
posthumi [illegible] postea ab orto facto [illegible] et ipsi quoque suus heres fuit nepos ex substitutione vulgari [illegible]
[illegible] filius, qui erat primus in familia, et priore gradu obtinebat, nepoti quod spes nativitatis posthumi suitate [illegible]
[illegible] in suspenso, ut neque posset habere hereditatem avi ex testamento neque suitatis iure eam transmittere ad heredem [illegible]
et hereditas avi [illegible] elegans tex. in l. ventre preterito 84. ff. de acquir. hered. [illegible] docemus [illegible]
[illegible] hereditatem non posse defferri nec ex testamento quod dubium est an rumpatur posthumi [illegible] quod ab intestato [illegible]
incertitudine, an posthumus non nato valiturum sit testamentum unde nec [illegible] successioni ab intestato [illegible] spes est successionis tes
tamentarie l. quamdiu 3. l. quamdiu 39 ff. de acquir. hered. l. quamdiu 89 ff. de reg. iur. [illegible] huic doctrine
[illegible] ventre preterito vers. sed si vacuo ventre [illegible] l. cum quidam 30. §. suum heredem ff. de acquir. hered. quibus [illegible]
filius suus heres [illegible] omisso posthumo si vacuus sit venter [illegible] distinguendi sunt duo casus: primus est [illegible] [illegible]
[illegible] inter extraneum emancipatum filium, aut suum heredem cum nemini defferatur hereditas, neque ex testamento neque ab
intestato. Secundus casus est [illegible] venter [illegible] vacuus, et falso separatur posthumus nasciturus in ea specie [illegible] est constitutum
[illegible] inter suum, et extraneum heredem suo enim incertitudo posthumi non obstat, quominus ei hereditas deferatur [illegible]
[illegible] et emancipato filio impedimento est, et ideo necessario supponimus in d. l. si filius heres 26 [illegible] plene [illegible]
ventre [illegible] postea abortu sequuto. [illegible] eius decissio procedere non potuisset admittunt hanc diffam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et alii in d. l. ventre preterito 84 cum pluribus, quos lato calamo congessit Pichard. in lectura [illegible]
[illegible] hered. cap. 10. n. 1. cum sequ. licet [illegible] difficultate oppressus Bar. in d. l. si filius ad hac expositione discedat

N. 31 Sed hanc verissimam interpre
tationem infirmare tentarunt Cuiacius tractatu [illegible] Affricanum in d. l. si filius [illegible] et lib. 3. observat. cap. 21. et lib. 16. [illegible]
in d. l. ventre preterito [illegible] ff. de acquir. hered. Ant. Faber lib. 10. Coniect. cap. 20. existimantes posthumum [illegible]
d. l. si filius nec abortum sequutum [illegible] ex vers. quod si nemo eiusdem legis si filius ubi docet [illegible] quod si [illegible]
filius substitutus sit, et filius ipse instituatur tunc quod eo tempore, quo is moriatur certum esse incipit neminem [illegible]
eo testamento heredem fore ipse filius intestato patri heres existet, quod non alia [illegible] procedit; ex [illegible] vel [illegible]
[illegible] nisi ex eo quod nativitate posthumi fuit ruptum testamentum et hoc etiam accidere [illegible] docent, itaque nepos [illegible]
[illegible] nativitate posthumi ab intestato avo suus heres efficitur cum patre eo [illegible] ea tantum diffam interim [illegible]
tex. cum [illegible] quod in prima filio instituto fuerit datus substitutus vulgaris, non item in 2a. [illegible] Ant. Fabri et
Cuiacii obiectionibus [illegible] Affricanum vindicavimus si eius mentem [illegible] in d. vers. quod si nemo cuius decisionem [illegible]
[illegible] natus fuerit posthumus sed ex alia specie [illegible] affirmamus [illegible] licet Cuiacio et [illegible] assentiamus [illegible]
[illegible] filio instituto non [illegible] in 2a. [illegible] expresse [illegible] refert, et [illegible] omnes interpretes [illegible] qui [illegible] omnino adversam
proponit Affricanus in d. vers. quod si nemo filio [illegible] heredem instituto [illegible] omisso posthumo [illegible] filio [illegible]
posthumi nativitate decessisse, dubitat consultus an fiat heres patri, et [illegible] filium ab intestato patri heredem fore [illegible]
[illegible] eo tempore quo is moriatur certum esse incipit neminem ex eo testamento [illegible] quasi clarius et aperte [illegible]
[illegible] dato nepote substituto [illegible] nativitate posthumi non possit effici heres suus ab intestato
[illegible] vero abortu [illegible] alio modo [illegible] per substitutum [illegible]
[illegible] cum constet eo tempore, quo filius decedit, patrem intestatum decedere eo quod non sit substitutus, cuius persone [illegible]
[illegible] posthumo non nato, sicuti in ista specie [illegible] nativitas posthumi non [illegible] [illegible] nihil [illegible]
[illegible] 33. l. liber [illegible] 99. §. filius ff. de hered. instituend. [illegible] 17. [illegible] l. Iulianus 60. ff. de condict. [illegible]
[illegible] posthumus [illegible] fuerit natus semper filius futurus erit heres ab intestato patri. [illegible] hac distinctione [illegible]
[illegible] posthumo non nato filius ex asse heres erit [illegible] nascatur [illegible] hereditatis d. l. cum quidam 30. §. suum heredem ff.
de acquir. hered. Suam quidem decissionem videtur comprobasse Affricanus [illegible] vers. sicut [illegible] eo exemplo [illegible]
quod simile est proposite hipotesi nimirum quod filius institutus sub conditione [illegible] que in ultimo vite spiritu [illegible]
[illegible] [illegible] Alexandrie [illegible] quod si [illegible] impleta decedit ab intestato patri succedit ex certum sit [illegible] [illegible]
[illegible] eam conditionem adimplere non posse unde [illegible] defecta [illegible] et successio ab intestato necessario sequitur [illegible]
[illegible] spes successionis testamentarie [illegible] tex. in d. l. ult. vers. [illegible] superior ff. de condit. institutionum et [illegible]
tex. in l. [illegible] 104. §. cum quidam ff. de leg. 1. [illegible] ultiss. [illegible]

N. final Denique non obstat 2a. obiectio deducta ex d. l. fin. ff. de assignandis libertis l. [illegible] ff. de collatione bonorum [illegible] pluribus [illegible]
[illegible] licet controversum sit inter antiquiores interpretes an posthumus dum in utero est fingatur suus heres [illegible]
[illegible] refert [illegible] cum pluribus in §. et quid [illegible] [illegible] in prefatione [illegible]
[illegible] et magis [illegible] posthumus dum in utero est nec natus, nec in potestate nec suus heres fingi quod manifeste [illegible]
[illegible] ex d. l. fin. ff. de collatione bonor. [illegible] d. l. fin. ff. de assignandis libertis et apertius [illegible] posthumi [illegible]
[illegible] que ab intestato deferuntur d. l. posthumo C. de collationibus [illegible] C. de posthumis hered. instit. l. cum quidam
§. [illegible] ff. de acquir. hered. ex quibus intelligenda sunt iura in l. qui in utero [illegible] l. qui in utero 26. ff. de statu hom. [illegible]
hereditatis petat. l. [illegible] de rebus dubiis l. intelligendus 153. ff. de [illegible] et alia plura [illegible] que docent eum, qui [illegible]
pro iam nato haberi quotiens de eius commoditate agitur nos intelligenda sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] illa iura ideo dum est in utero non est suus heres sed cum fuerit natus futurus est suus heres, ut [illegible]
[illegible] quod eo tempore, quo nascitur non possit esse in potestate patris cum iam sit pater defunctus, quod doctrine [illegible]
[illegible] potest considerari ad inducendam suitatem. Prima enim [illegible] actualis, et presens, et hanc habet pater
[illegible] et alios descendentes iam natos, et [illegible] proximo gradu procedentia suitas proficiscitur alia [illegible] patria [illegible]
[illegible] seu potentialis, que in habitu seu aptitudine consistit. hanc enim habet pater respectu posthumi [illegible]
in potestate patria presenti et actuali, eos tamen habet habitualiter seu potentialiter et aptitudine [illegible]
[illegible] potestate paterna actuali [illegible] nascerent. idcirco [illegible] post mortem patris [illegible]
[illegible] tempore, quo concepti fuerunt adhuc vivente patre ex qua habituali sive potentiali patria potestate suitas [illegible]
[illegible] presenti et actuali proficiscitur parentibus [illegible] l. [illegible] 6. [illegible] ff. de [illegible]
d. l. intelligendus 153 ff. de v. s. cum pluribus congestis a nostro Melchiore de Valentia [illegible] lib. 3. [illegible]
[illegible] cap. 1. ex n. 3. usque Carranza de legitimo partu cap. 2. ex n. 2. Petro [illegible] lib. [illegible] cap. 1. ex n. 11.

Contraria ad § sed si rem legatarij Institut. de legatis

l. 1 § 1 ff de lib. legat.

Pignus posse legari constat ex l. 1 § 1 ff de liber. legata Simaya lib. 2 observ. cap. 14 ubi quam plurimos DD. refert. Sed obstat sic, si pignus posset legari maxime quia liberationem debiti continet ut considerat faber. lib. 17 Conject. cap. 10 et Schifordegherius d. tract. 17 Sura movens hac ratione quod esset legatum inutile siquidem dominium habet adhuc debitor, et quid interesse potest ei legari, quam rationem summittit Simaya ubi supra quia quamvis n. possit legatum pignoris liberationem debiti contineri d. l. 1 § 1 ff de liber. legat. legatum valet.

l. 2 ff de Pactis

l. post pignus 3 § eodem

Cui etiam obstare videtur quia dato instrumento debiti continetur liberationem l. Labeo 2 ff de Pactis et dato pignoris n. contineat liberationem l. post pignus 3 § eodem vide Duarenum ad tit. de pactis ubi dicit quia dato pignoris continet interesse dato autem instrumento n. continet interesse.

l. qui uxori 10 ff de auro et arg. legat.

Obstat § sed si rem l. qui uxori 10 ff de auro et argento legato ibi quasi propria uxoris fuissent Resp. ibi intelligendum esse alienas sed legavit ea ac si essent propria et ita valet legatum.

l. Africanus 40 § 1 ff de leg. 2

Obstat ad idem gravissimus textus in l. Africanus 40 § si Titius ff de leg. 1 ubi rem quam vendidi Titio antequam dominium ego amisissem et emptori Titio fuerit quaesitum ipse emptor mihi eam legavit quae mea est et valet legatum quia legatum rei propriae valet. Resp. ibi actionem quam habet emptor mihi legasse et per consequens n. quod meum est.

l. 84 in principio vers. quod de leg.

l. 5 in fine ff ad l. falcidiam

Leg. Debitorem 84 in principio vers. quod ff de leg. 2 obstat gravissime textus in l. verbis l. 5 in fine ff ad l. falcidiam ubi legatum rei propriae valet. Resp. cum Richardo § ex contrario Inst. de legatis quod diversae existebant sententiae una negativa in l. 84 alia affirmativa in l. 5 et ibi Iustinianus inde ex contrariis affirmativam elegit. De qua vide l. 5.

l. 1 in fine ff de Regula Catoniana

Obstat § sed si rem Inst. de legatis l. 1 in fine ff de Regula Catoniana Resp. ut Borcholten et Richard. ind. § sed si rem. quod ibi fuit legatum sub conditione et ita valet.

l. debitorem 84 § ultimo ff de leg. 2

Cui obstat subtilissime l. debitorem 84 § ultimo ff de leg. 2 ubi rei domini legari potest Resp. ibi posse legare et Regulam Catonianam locum n. habere quia tunc habet quando a principio ex persona legatarij valere n. potest at in d. l. 84 ex persona legatarij valet. Quia tunc illam specificam capacitatem n. perdere dominus sed tantum genericam ut ipse textus fatet.

l. si Chorus 77 § area ff de leg. 3

Adhuc obstat Regulae Catonianae l. si Chorus 77 § area legata ff de leg. 3 ubi area quamvis aliquo tempore vivente testatore si tunc decessisset n. valeret ibi quanquam tunc peti n. poterat si postea area facta fuerit valet legatum quia Regula Catoniana n. impedit valere legatum quod si decessisset testator n. valeret. Resp. ibi supponendum esse aream esse alienam et illo medio tempore edificatum et tunc n. posse peti aream quia n. potest separari neque aedificare edificium atque quia erat aliena et forte testator n. habere voluntatem legandi mihi aream quamquam cum n. posset area redemi ibi debebat. eius estimatio itaque quamvis ibi dicat quanquam tunc peti n. posse non negari quod estimatio debeat. et per consequens si statim decessisset testator iam valeret.

l. Seium 44 § si area ff de leg. 2

Neque huic resolutioni obstat l. Seium 44 § si area eadem ff de leg. 1 ubi contrarium decidit quia ibi area erat ~~aliena~~ propria testatoris et per consequens cum ipse qui legavit postea edificaverit si expressa n. appareat voluntas contraria omne debet.

l. si Chorus 77 § Servus ff de leg. 3

Obst. etiam gravissime d. l. 77 § Servus ff de leg. 3 ubi si statim decessisset testator postquam est manumissus n. valeret, postea si iterum fiat Servus valet quia Regula Catoniana n. impedit legatum. Resp. hanc decisionem reprobatam fuisse a Ro. Paulo in l. qui res 98 § aream ff de solutionibus ubi reprobat. casus de Servo quia ex eo quod manumittitur diversus homo indicatur n. autem reprobat. casus de area quia eadem censet. semper area.

l. qui res 98 § aream ff de solutionibus

l. Mevius 68 § fundo ff. de leg. 2

obstat l. Mevius 68 § fundo ff. de leg. 2 ubi fundus legatarij fuit legatus in quo ususfructus erat alienus et cum habeam etiam fundum etiam si ususfructus alienus sit videt dicendum rem propriam legari. Et Sanchez in [illegible] allegans ad rem DD. quod ibi valet legatum propter illam utilitatem [illegible] ini obstant vers. n. idem placuit ubi in ceteris ~~emolumentis~~ servitutibus etiam si ulla commoditas n. debet quod neque supra. Et idem quia potius est servitutis [illegible] litatis quam commoditatis l. Papinianus 18 ff. de servitutib.

l. quod 24 § 1 ff. de leg. 2

Non obstat tunc § [illegible] verum 24 § 1 ff. de leg. 2 quia ibi est cum Donello lib. 17 cap. 13 regulam n. habere locum in legatis quorum dies cedit ab adita hereditate qualis est [illegible]

l. eius servum 81 ff. de adq. hered.

Neque obstat difficilis [illegible] l. eius servus 81 ff. de adquir. hereditate quia respondet Ricardo in lectura de [illegible] ad hanc legem n. habere locum regulam Catonianam in hoc textu quia Dominus incapax ratione legis Iuliae et Papiae ad quas incapacitates n. habet locum [illegible] l. 3 de Reg. Caton.

l. si creditori 28 § Marcellus ff. de leg. 1
l. 1 § si quis ad l. falcidiam

obstat lex si creditori 28 § Marcellus ff. de leg. 1 lex 1 § si quis ad l. falcidiam ubi a contrario falcidia deducitur quod negat in l. 28 § Marcellus cum Goveano ad d. l. 1 § si quis ad l. falcidiam quod commoditas vel est [illegible] talis vel qualitatis 1 modo deducit falcidia 2 modo neutiquam quia [illegible] qualitas quia fortius pertinet quam quo ad commoditatem

l. propriis 13 Cod. de legatis
l. cum pater 77 § pater filiae ff. de leg. 2

legi propriis 13 C. de [illegible] obstat gravissime l. cum pater 77 § pater filiae ff. de legat. 2 vide Cuiacium lib. 8 responsorum Papiniani in d. § pater filiae Osvaldus lib. 9 cap. 5 lit. K [illegible] Faber relatus ab eo Amaia alios DD. referens lib. 3 cap. 1 § 1 n. 27 [illegible] pater filiae fuisse rem donatam a patre simpliciter nubenti n. tamen erat [illegible] nuptias et tunc n. valebat donatio sed postea per fideicommissum fuit confirmata et ita n. legat rei propria.

l. Lucius 49 de leg. 2

Sed tunc graviter ad idem obstat l. Lucius 49 [illegible] leg. 2 ubi ancillae dotales si fuerint legatae n. debent partus quod neque in l. cum pater 77 § pater filiae. Et idem Amaya ubi supra alios plures referens [illegible] fuisse res dotales aestimatas et cum translatum fuisset dominium et [illegible] tanquam ad verum dominum pertinerent n. videtur legatum nisi tantum tales

obstat l. qui duos 72 ~~in principio~~ § Stichum aut Pamphilum ff. de solut. ubi potest dominium [illegible] illa re que mea est. Et commissa emendatione Curatij 14 observ. cap. 20 qui Antonio Fabro 2 coniect. cap. 15 ibi fuisse stipulationem in genere

Qui contra cautionem mutianam venit ipso iure desinit esse heres et sic legata redduntur inutilia quo fit ut si hereditas ad venientes ab intestato venerit nullatenus ea praestare teneantur. secus si ad substitutos ratio est ab instituto relicta a substituto repetita censeantur. Ubi adverte quod legatarij ita demum poterunt petere legata eaque exigere si cautionem praestiterint legata se restituturos si hereditas evicta fuerit. ratio huius sanctionis est quia tunc non censetur adimpleta conditio

Obstat quod adita hereditate legata illa deberi ceperunt. Sol. quod illa legata translata fuerunt in legatarium cum suo onere et causa, ipsa enim cautio, qua heredibus ademit hereditatem, eadem ademit legatarijs legata

Obst. quod ille qui est heres non potest desinere quin heres sit. Sol. quod ille non desinit esse heres ex dispositione testatoris, sed ex dispositione legis quod sufficiens est ut desinat esse heres, testator enim non tam ademit ~~legatum~~ hereditatem quam si dixisset si ascenderit capitolium, quam eam non ~~ademit~~ dat.

Obst. l. 4 §. fin. ff. de cond. inst. ubi portio coheredis, qui contra cautionem mutianam venit accrescit coheredi ergo non ex dispositione testatoris adimitur. Rt. quod quamuis ex legis dispositione adimatur tamen illa portio spectat ad alium coheredem, quia testator eam non videtur ipsi dare sed imo coheredi.

Obst. quod magna iniuria afficeretur heres, quia postea ipse teneretur praestare quamuis ea res etc. Sol. quod ita demum praestare tenetur legata si ipsi legatarii satisdederint et sic sibi imputetur si ea soluerit illa omissa satisdatione

Obst. quod heredes heredis instituti sub cond. non faciendi si contra mutianam venerit non tenentur restituere rem. Rt. quod ratio est quod per mortem legatarij iam fuit conditio illa non faciendi adimpleta et sic heres nunc poterunt agere contra cautionem mutianam.

Obst. l. cum tale 72 ff de cond. et demonst. l. 4 §. fin. ff. de cond. inst. Sol. quod ~~tam~~ tristis mortis casus non est expectandus. Deinde quod in conditionibus negatiuis habet locum cautio licet possint et habeant pro impletis uiuo testatore quia pendent ex facto legatarij negg. obst. l. cum pater §. socrus ff. de cond. et dem. ubi spectatur tristis casus mortis mariti. Rt. quod ideo quia testator hoc voluit cum dixisset si ~~non~~ in matrimonio perseuerauerit

+

olt. l. 102 §. 3 ff. de cond. et demo. sol. ibi non est locus [...] q.a illa conditio erat mixta non solum enim ex facto legatarij, [...] ex facto alterius pendebat

olt. l. 72 in pri. et §. 1 ff. de cond. et demonstr. ubi conditio[nes] sunt mixtae et tamen cautio locum habet sol. quod ibi [...] te quadam fuit cautio inducta ne. ne tristis filiorum [...] taretur.

olt. d. l. 72 §. 2 ubi cautio locum non habet. R.t quod ibi [...] commissum est conditionale relictum in morte heredis, et cum contingere [possit] ut fideicom. heres uiuo fideicommissario decedat, ideo cessat cau[tio] de quia haec cautio frustra a fideicommissario adiecta esset, cum possit [fidei]commissarius uiuo herede decedere ac per consequens tunc fideicomm[issum] euanesceret.

olt. l. 7 l.ra sub hac ff. de cond. et dem. l. 4 §. olt. C. de cond. in[...] nouel. 22 si uxorem non duxerit lego illi centum in hac et in aliis [...] habet cautio mutiana et tamen potest impleri conditio uiuo [legatario]
potest enim ingredi religionem.
R.t quod testator non cogitauit de illis casibus sed tantum [...] tum cum cogitauit qui ex facto heredis uel legatarij pendebat. [...] ter dic quod per ingressum religionis non adimpletur conditio imm[o] [...] imo plus praestat quam testator inseerat

R.t quod huiusmodi conditiones si maritus non nupserit et. ex l. Julia et papia remittuntur si intra annum nubant preueniuntque legatum consequi; aduerso si intra annum non nubant debent praestare cautionem.

olt. nouel. 22 cap. 43 ubi cautio mutiana locum habet in [...] si ad secundas non ueniret nuptias idem in l. 2 C. de ind. uid. [...] tamen haec conditio si affirmatiue concepta esset non dependebat [...] legatarij sed erat mixta in quibus diximus non habere locum [cautio]nem mutianam. Deinde creseit difficultas ex l. 62 §. 2 ff de cond. et d[em.] ubi haec conditio remittitur. ubi ideo remittitur quia uiduitatem indic[...]

olt. l. 101 §. 3. ff. de cond. et dem. ubi in hac cond.e si in ma[...] in matrimonium perseuerauerit non habet locum cautio mutiana. R.t quod quod haec conditio est mixta in quibus cessat cautio [...] in l. 77 §. 2 et in l. 106 ff. de cond. et dem. qualis est [...] si nupserit titia.

olt. l. 103. ff. de cond. et dem. ubi q.a moriente legatario [...] ditio impleri, cessat cautio et tamen conditio pendet ex facto [...] sol. qd. ibi legatum fuit relictum post decem annos et cum intra [...] tempus possit heres decedere ideo eius mors expectatur [...] quia ibi frustra esset cautio a fideicommissario praestita, cum [possit] fideicommissarius decedere uiuo herede qui cum euanesceret [...]

Obt. l. 7 §. 2 ff. de cond. et demonst. p° q.a quoties uiuo ~~testatore~~ legatario conditio impleri potest non est locus cautioni, sed haec si dotem non exegeris potest impleri cu posset acceptu ferre a debitore ergo non debebat habere locum cautio

Obt. etiam l. 67 ff de cond. et dem. ubi in cond. si seruum non manumiseris locu habet cautio mutiana et tamen potest ~~condi~~ conditio haec uiuo legatario adimpleri ergo etc.

His duabus difficultatibus respondeo statuendo in primis quod qdo conditio legati potest uiuo testatore purificari quod tunc non habet locum cautio mutiana sed hoc intelligendu est in his conditionibus non faciendi quae non dependent ex facto legatarij sed ex casu, et fortuna. Aduerso ~~manumi~~ huiusmodi conditiones si non manumiseris, si non exegeris non ex casu sed ex uoluntate pendent legatarij, manumissio enim ex sola domini uoluntate et exactio dotis. Et quamuis legatarius posset per acceptilatione debitore liberare et seruus uiuo legatario mori, dum haec non contingunt semper ex uoluntate legatarij pendet legati implementum. Unde ut legatarius ualeat legatu consequi alsqz eo quod liberet acceptilatione debitorem suis factu ut per cautionem mutianam consequeretur.

Obt. l. 7 §. 1 ff. de cond. et demonst. ubi si unus fuerit haeres institutus solus non cavet cu saltim uenientibus ab intestato cauere deberet l. 18. ff. eod.

Respondet. cu Oualdo ibi.

Obt. l. 4 §. 1. ff. de cond. inst. sol. qt. ibi conditio est impossibilis et sic pura remanet institutio quomodo enim poterit alienare nisi adita hereditate, et post aditam quodomodo ualebit seruu hereditariu alienare, cu per tunc no sit hereditarius unde si heres non alienato seruo decessent non potest dici conditio impleta q.a non potest dici seruu non alienasse eum qui alienandi potestate non habebat.

Obt l. pater 101 §. socrus l. titio fundus 29 ff de cond. et demonstr. l. seruo inuito 65 §. 1. ff ad Trebel. in quibus iuribus cauetur mutiana cautionem locu habere etiam in conditionibus affirmatiuis. Resp.t quod si conditiones affirmatiua eius naturae fuerint ut impleri nequeant nisi morte legatarij tunc habebit locu cautio mutiana qualis est ea si permanserit cum filio meo. lecta lib. 2 select. cap. 6.

Obt Alex. in auth. de nupt. §. praefatis in fin coll. 4. R.t quod testator remisit cautionem mutiana quod recte praestare potest

Obt. quod cautio mutiana in institutione sui heredis non est admissa q. ~~et tamen testamentum~~

Rt. quod conditio haec in institutione sui heredis ita interpretatur si cum primum facultatem habuerit edendi se abstinuerit arg. l. 11 §. 1 ff. de manum. test.

161 ff. de man.

Obt. l. libertas 11 §. 1 ff. de manum. test. Rt. quod favore libertatis inductum fuit ut cautio mutiana locum non habeat imo illam reciperet interpretationem ut cum primum potuerit et se abstinuerit Costa lib. 2 cap. 5. vel dic quod cautio mutiana ideo in libertatis locum non habet quia est contra naturam libertatis enim ~~libertas~~ cautio datur ut si contra fecerit teneatur restituere, libertas autem, quae semel competit, nequit adimi.

Obt. l. mulier ff. de cond. insti. ubi si ei hereditas fuerit relicta sub cond.e si si dotem non repetent non est locus cautioni mutianae sed debet per acceptilationem parere conditioni.

Sol. quod dicta l. mulier non negat cautionem mutianam sed tantum docet quod ille, qui voluit parere conditioni nihil amplius facere potuit quam denuntiare coheredi se paratum accepto facere: Si autem cum effectu accepto faciat adhuc tamen locus est mutianae ratio est per acceptilationem formaliter non paruit conditioni quia plus heres institutus praestat, quam testator praestare. Iteri deberet cum actio extinguatur neque eius successores remittere valeant. paruit ergo cautionem praestando plus praestaret quam secundum rigorem conditionis praestanti voluntate iussus erat praestare.

Obt. l. 4 §. fin. ff. de condit. inst. Rt. quod ibi conditio est impossibilis q. ante aditam hereditatem non est dominus servi non potest manumittere, unde testator voluit nempe eum heredem non prius esse quam conditionem implevisset et conditionem non prius impleri quam adita hereditate esset sed melius respondendum est cum Antonio aliter intellige l. 20 §. 1 ff. de cond. inst.

Contraria ad materiam de contrahenda emptione ff et Instit.

Si dat pecunia pro re, dat. emptio et venditio l naturalis § et siquidem ff de prescrip. verbis et principio Instit. h. tit.

Obst. grauiter l final ff de condictione causa data ubi interuenit pecunia et n. dat. emptio et venditio q & Prichardo ad titulum de emptione et vendit. § item pretium n. 13 R. ideo ubi n. dat. emptio quia ex parte ementis interuenit aliqua res et pecunia et ita potius videt. permutatio quam emptio.

Sed tunc grauit. obst. quod dicitur in l. fundi 79 ff de contr. empt. et l 6 § 1 l sterilis § si tibi ff de actionib. empti ubi interuenit alia res et pretium et hoc n. obstante dat. emptio et venditio, q et etiam in l final ff de condictione causa data debet dari emptio et venditio. R. idem Prichard. ubi supra distinguendo int. casum quando res et pretium pro parte ementis interuenit et pretium excedit stimationem rei emptae vel n. excedit. Si excedit est emptio et venditio si n. excedit n. est emptio sed potius permutatio, et in hoc ultimo casu procedit d. l final.

Sed n. insubtilit. replicat. ex ipsamet Prichardi consideratione (quia dicti supra Iuribus n. respondet siquidem ea n. tractant) primo quia ipse fatet. quod in dubio quando non potest constare utrum pretium rei quam tradidit emptor cum pecunia, excedat rei stimationem in emptionem deductae tunc sit permutatio. Sed hic est quod in supra dictis Iurib. ex nullo verbo potest colligi utrum quod adductum est extra pretium, excedat stimationem rei in emptionem deductae q rem soluti. Deinde et etiam adduci potest l in emptione 34 ff de contr. emptione ubi res quae accedit siue excedat siue n. excedat stimationem rei semper dicit. emptio

Cuiatius lib. 22 obseru. cap 29 Resp. ideo in ultima emptionem n. celebrare quia intellexit verbum dare quod supponit translatio Dominij & sic itaq. discrete Instit de actionib. et ad emptionem non requirit translatio Dominij l si ita 25 § 1 ff de contr. emptione at v. in alijs Iurib. fuit celebrates contractus per Iurisco cum acrigam et ita dat. emptio ✱ vide Pinellum hanc solutionem impugnantem in tractatu de rescindenda vendit. 2 parte fol rubrica fol 77 n 18.

Si emptio fuerit celebrata et pretium n. soluat. n. rescindit. emptio sed potest venditor experiri emptorem actione empti et venditi ad interesse itaq. contractus n. irritatur l ea conditione 14 C de rescindenda venditione

Obst ex diametro singulari textus mentiss tenendus ad rem (ut fatent. quamplurimi DD. et Pinello relat. ad tit de rescindenda vendit. 2 parte Rubrica cap 2 n 4) in l cum te 6 C. de pactis int. emptorem et venditorem compositis (in quo Pinellus concludit ubi supra et n. 16 ibi contractum innominatum esse q pretium erat vilius rei in emptionem deductam) ubi si non ~~[illegible]~~ stiterit pacto apposito int. contrahentes irritat contractus q et in d. l ea conditione 14 debet esse contractus irritus. ommissis quam plurimis solutionib. a Pinello adducti quamplurium DD. R. cum ipso in tract. de rescind. vendit. 2 parte Rubrica fol 68 n 23 diuersas esse ~~[illegible]~~ species dictarum legum quia in d. l cum te fuit rei alienata ut aliquis fieret aliquam rem a pro exiguo pretio et si ipse noluerit rem facere iniquum esset quod obligaret pretium soluere siquidem res talis fuit pro illo exiguo pretio ut aliam rem faceret & ut q. alienans per patriam transiret aliquo certo die cum onus sit requireret et cum fuerit dies transactus et ipse n. requireret hinc est quod n. poterat obligari. ut faceret quod iam erat translatum et tantum poterat obligari in exiguo pretio q erat contra voluntatem alienantis. At vero in l ea conditione C de rescind. vendit. respondet. ubi fuit vendita res ratione pretij tantum et semper potest obligari emptor pretium soluendi.

Obstat ad idem l si ex gregorio 2 C. de condictione ob caus. datorum ubi si n. fuerit satisfactum irritat contractus R. ibi ratione ingratitudinis.

Emptio in ementis vel vendentis voluntate collata est inutilis l in vendentis col de contrahenda emptione

Obstat l haec venditio 7 ff h tit ubi fuit venditus domini si rationes dederit suo arbitrio q potest emptio et venditio celebrari et si conferatur in ementis vel vendentis voluntate R. (Donellus lib 13 commen cap 1 § 10 omissis) si arbitrium redigat. ad arbitrium boni viri n. ad arbitrium vendentis valet venditio ut d. l haec venditio fatet.

Naturalis § siquidem ff de prescrip. verbis principio Instit. de contrahenda emptione

l final ff de condictione causa data

l fundi 79 ff de contrah. emptione

l 6 § 1 l sterilis § si tibi ff de actionib. empti

Replica.

l in emptione 34 ff de contr. emptione

Aduertendum q si ex parte ementis interueniat pecunia et pretium excedat rem (vel conueniat) in emptionem deductam si n. celebratur verbo dare translationem Dominij significat alienum ab emptione et venditione tunc esse emptionem q si pretium sit minoris valoris quolibet verbo celebretur et alius contractus vel permutatio vel innominatus et tunc n. obst. l in emptione 34 ff h tit n. et ita in qua dubitabat utrum excedat pretium ut remittit Pinellus ipse ad ipsum venditorem adducit qui auctores ut Pinello de rescind. vend. f. 62 n 12 in fine

l ea conditione 14 C de rescind. venditione

l cum te 6 C de pactis int. emptorem et vendit. compositis

l si ex gregorio 2 C de condict. ob caus. datorum

l in vendentis C. de contr. emptione

l haec venditio 7 ff de contr. emptione

Res ad hoc ut possit vendi debet esse in comercio nro. l idem Julianus 41 § constat ff de leg. 1

Obstat ex diametro l parta 72 § Paginarius ff. h. tit. ubi possit res quae fiscalis in emptionem adduci. R. Cuiacius in d. § Paginarius quod Jc. loquitur in d. § Paginarius quod Res fisci vel est mere fiscalis vel fiscalis taliter quod deserviat ad usum publicum vel delectationem Principis 1 in casu possit vendi quomodo loquitur Jc in d. l 72 § Paginarius 2 in 2 casu loquitur Jc in l idem Julianus 42 § constat de leg. 1

l idem Julianus 41 § constat ff de leg. 1

l parta 72 § Paginarius de Contr. Empt.

Si horreum vendatur et quaeratur nunquid dolia de doliis in emptionem veniunt quia adhaerent horreo. l Dolia 76 de Contr. Empt. l Sed et si quid 19 § de quibus ff de Usufructu et quemadm.

l Dolia 76 ff h. tit.

l Sed et si quid 19 § de quibus ff de Usufructu.

Legi Sed et si quid 19 § de quibus et legi Dolia obstat in ratione legati obstat l Lucius 92 § Collegio ff de leg. 3.

l Lucius 92 § Collegio ff de legat. 3

Emptionis l Fundi 18 Vers. multa ff de actionibus Empti. R. vel dolia sunt affixa taliter quod n. possint avelli quin destruatur horreum vel possunt avelli sine devastatione 1 in casu debent 2 n. debent nisi appareat voluntas legantis vel vendentis

l Fundi 18 Vers. multa ff de actionibus Empti.

Si in emptione apponatur pactum de non transferendo dominio est inutilis emptio quia apponitur pactum contra voluntatem contrahentium quamvis n. sit de essentia ut in emptione transferatur dominium l 28 h. tit. attamen voluntas contrahentium ad id tendit quare ergo contractus est nullus l cum manu sata 80 h. tit.

l cum manu sata 80 h. tit.

Obstat graviter supra tradita doctrina obscurus textus in l Lucius Titius 24 ff depositi et l 25 § 1 l 26 § Lucius ff depositi ubi pactum contra naturam et essentiam contractus depositi fuit adiectum quod n. obstante contractus depositi n. vitiatur sed in causa depositi quo multo melius pactum de n. transferendo Dominio n. vitiaverit contractum emptionis sed eo n. obstante in suo esse remanebit. R. in d. l cum manu sata 80 pactum esse contra voluntatem quam debent habere contrahentes ideo anullatur at 2 in dictis Juribus supra allegatis pactum n. est contra voluntatem quam debent habere contrahentes quamvis videatur pactum esse contra essentiam depositi. Hoc ultimum distinguit Tuscus in ~~Rubrica de~~ principio quibus Modis tollitur obligatio ... cogue n. 70 ubi distinguit si fuerit pactum appositum a principio vel postea ... ~~~ ... ista n. videatur reddere a deposito obstetur eo modo quo pacisset si videatur ... a deposito ad alium contractum transiret ut in l 9 § ultimo ff si certum petatur

l Lucius 24 ff depositi

l 25 § 1 l 26 § Lucius ff depositi

l 9 § ultimo ff si certum petatur

Servus venditus hoc modo si intra aliquod tempus melior ~~aliquo~~ conditio allata fuerit quod tunc resolvatur emptio illo medio tempore emptor dominus est et si dederit servum in pignus et postea melior conditio fuerit allata tunc solvitur emptio et resolvitur pignus l si ex duobus 6 § Sed et Marcellus ff de in diem addictione

l si ex duobus 6 § Sed et Marcellus ff de in diem addictione.

Cui doctrinae graviter obstat obscurus textus in l Bovem 43 § si quis Vers. pignus ff de Aedilitio edicto ubi servus redhibitus et pignus datus ab emptore n. dissolvitur pignus quod nos supra cum difficultate. R. Secundum textum in d. l bovem fuit redhibitus servus ex voluntate ementis id est quia vilis videbatur sed in d. l si ex duobus 6 fuit redhibitus ex necessitate legis quia fuit melior conditio allata ... cessum est.

l Bovem 43 § si quis ff de Aedilitio edicto.

* et forte si convenerunt ut in pignus remaneret si quidem Emptor potuerat ab eo petere incolumem quod sequi potuerat ex eo quod pessimum haberet.

Quando servus est venditus sub hoc pacto stipulationis quod venditor si aliquod commiserit tunc poenam petat si venditor illud fecerit omnem poenam petat sive sit pecuniarium sive non l si venditor 6 § si quid ff de servis exportandis

l si venditor 6 § 1 ff de servis exportandis

l servus 7 ff eodem.

obstat ex diametro l servus 7 ff eodem ubi ex versiculo vix est usque ad versiculum si n. solvi omnem poenam sed tantum ratione interesse pecuniosi. R. voluntatem ... tit de servis exportandis n. 9 in d. l 7 n. praestare omnem poenam si fuerit dicatur ... vindicta ulterius assereret sed tantum ratione interesse quod hoc dimanat ex contractu ... qui contractus adhibitus in l 7 ubi etiam stipulationem si autem fuerit cum stipulatione ut in l 6 omnem poenam praestat quae iura valdissime tractantur a Ramos in ... de legatis fol. 66 et 67

l. sterilis 22 § 3 ff de actionibus empti
l. ultima ff de periculo et comm. rei vend.

Si res fuerit vendita et per venditorem steterit quominus res tradat omnis utilitas que circa rem venit debet emptori ostimari non autem si potuisset ex illa re negotiari id est utilitas que non includitur in re sed ex re causari potest non prestatur elegans ad casum textus in l. si sterilis 22 § cum per venditorem ff de actionibus empti l. ultima ff de periculo et commod. rei vendite

l. non utique 34 ultimo ff de eo quod certo loco.

Obstat supra tradite doctrine l. non utique 34 ultimo ff de eo quod certo loco ubi in fine omnem utilitatem prestat. omissa stultitia ad has leges solutione dic cum Donello qui latissime eas tractat lib 26 coment. cap 13 ideo in d. l. omnem utilitatem sive que includitur sive que reluctat diceri quia fuit certus locus appositus et videt contrahentes hoc sensisse ut omne interesse (si ibi non fuerit data res) solveret at vero in dictis iuribus fuit apposita res quem locus determinavit quod lucrum est.

l. quod vendidi 19 ff de contr. emptione
... Instit. de rer. divisione.

Res vendita non aliter transit in emptorem quam si tradatur et pretium solvatur l. quod vendidi 19 ff de contr. emptione et § venditae Instit. de rer. divisi.

l. Aphricanus 40 § ultimo ff de leg. 1

Gravissime obstat supra tradite solutioni obscurius textus in l. Aphricanus 40 § si Titius ff de leg. 1 ubi legavit ille qui rem emit antequam ei res fuerit tradita neque fuerit pretium solutum et legavit per legatum ~~damnationis~~ vendicationis ut in textu patet. sed per legatum ~~damnationis~~ vindicationis requiritur dominium in tempore quo fecit testamentum et tempore mortis ut testatur Ulpianus in fragmentis § per vindicationem tit de legatis sed tempore quo res legata fuit neque fuit res tradita neque pretium solutum quod sine traditione et pretii solutione transfertur dominium. dic verum esse quod iure civili alterutro sit necessarium dominium duobus temporibus at vero alterutro S. Consulti Neroniano de quo idem Ulpianus tractat in fragmentis in § per perceptionem non requiritur nisi tempore facti testamenti quo iam habebat dominium in d. l. 40.

l. 1 et 2 l. 8 § 19 et 9 h. tit. cum § § aliquibus Instit. h. tit.

Emptio et venditio solo consensu rei et pretii perficitur l. 1 et 2 l. 8 § 19 de contr. emp. et alii quam plurime adducte a Morla tit. 9 cap. 1 n.o 11 in fine et § 1 § pretium et § item pretium Instit. hoc tit.

l. Iuris gentium § sed cum nulla ff de pactis
l. ... Cod. de pactis.

Obstat supra tradite doctrine nam solus consensus non potest actionem civilem producere l. Iuris gentium § sed cum nulla ff de pactis l. ... Cod. de pactis neque satisfacies si dicas cum Paulo in l. 1 § finali ff de contr. emptione si dicas quia ex eo quod sit iuris gentium et ideo solo consensu perficitur quia etiam mutuum depositum commodatum sunt iuris d. l. iuris gentium et tamen solo consensu non perficiuntur toto titulo quibus modis re contr. obligatio omissis quam plurimis dic cum Morla ubi supra n.o 18 verum esse quod regulariter ex consensu non producitur actio at vero si aliqua causa subsit vel adsit tunc iam producit actionem quia si non produceretur actio nullus esset securus. vide eum.

l. ex fundus 36 ff locati
l. Lucius 11 ff de evictionibus.

l. ex fundus 36 ff locati obstat l. Lucius 11 ff de evictionibus dic in l. fundus fuit publicatus per culpam venditoris at vero in l. Lucius non fuit publicatus sed alienatus et eo periculum ad emptorem pertinet

l. si quis 38 ff de contr. emp.
l. si quis 49 ff locati
l. si usufructus 67 ff de iure dotium

l. si quis 38 ff de contr. empt. et l. si quis 49 ff locati obstant cum l. si ususfructus 67 ff de iure dotium vide Duarenum ad titulum de adquir. possess. ad l. 10 ubi dicit quod generaliter in viliori pretio ut uno nummo non valet emptio at vero si aliqua iusta causa de qua in l. si ususfructus ut quia non poterat cedere usumfructum tunc utilitatis causa ibi valet venditio non de usufructu sed de illa facultate colligendorum fructuum

l. ususfructus 26 ff de lib. causa

Obstat l. ususfructus 26 ff de liber. causa ubi homo liber vendi potest dic ibi ad pretium participandum se venundari passus est

Si in emptione pactum appositum ambiguum fuerit a venditore, nocet venditori. [illegible] vendo [illegible] carentem quod venditor intelligebat de vitio illo cum quo damnum alicui facere poterat [illegible] stando aut mordendo, et tamen vitium habuerit sibi tantum damnosum id est [illegible] necessarium comedere recusando, quia potuit illud specificare l. verbi 40 ff. de pact. [illegible] ff. de Contr. Emptione

l. verbi 40 ff. de Pactis

l. labeo 21 de Contr. Empt.

Cuius acriter obstat l. Si in emptione 34 ff. de Contr. Empt. ubi [illegible] pactum non nocet venditori siquidem ipse eligere potest. Ommissa itaque emendatione [illegible] pro verbo quem venditor intellexerit hoc modo quem emptor intellexerit. lib. 2 observ. [illegible] lib. 33 Pauli ad edictum in d. l. Si in emptione fol. 1274. Ommissa est etiam [illegible] in d. l. Si in emptione verbo dictum sit affirmantis per augurationem ibi intelligendum [illegible] pactum fuisse appositum ab emptore. Respondendum est ibi pactum non fuisse appositum [illegible] respectu alicuius defectus qui poterat contractum annullare sed tantum respectu rei cui [illegible] est Stichi servi et cum plures servi Stichi accesserint habet electionem debitor cui [illegible] petit electio l. plerumque ii in fine ff. de Iure dotium l. ubi autem non apparet de V. oblig. [illegible]

l. Si in emptione 34 ff. de Contr. Emp.

l. ex conventione 12 C. de Pactis

[illegible] pactum a contrahentibus servandum est quomodolibet. Imperator in l. ex conventione 12 C. [illegible] Cui gravissime obstat l. 2 C. Sine censu ubi pactum non servatur ommissa solutione [illegible] [illegible] ad d. l. 2 [illegible] l. 12 verbum non rescare [illegible] in d. l. 2 non servari pactum [illegible] privilegium fisci quia ibi fundus debebat tributa quae semper fisco debentur [illegible] et omnes in [illegible] per traditionem Instit. de Rer. divis. et privilegium fisco conceditur [illegible] tributa non solvat alius quam qui fundum possidet ex eo quod tributum semper [illegible] existat cum fundo l. 2 C. Sine censu

l. 2 C. Sine Censu

Ad hanc quaestionem ~~vide~~ de contr. emptione vide difficilem sane textum in l. uno [illegible] l. sequenti et l. 22 § ult. cum [illegible] § vers. [illegible] ff. de [illegible] Causa cum l. in huiusmodi 12 et sequenti de Contr. Emp. et l. cum mancipium 41 ff. de [illegible] vide Cuiac. [illegible] ad [illegible] in d. l. 41 et in libro 52 Pauli ad edictum in d. l. in [illegible] 17 de [illegible] et Ant. Faber in rationali ad d. l. 23 de Contr. Emptione

Contrarii ad Malcuam ff. de Instit. de Contr. Empt.

Lg. Si Sticho. 21. ff. de peculio legato.

Servo inter vivos manumisso peculium concessum esse videtur, nisi [illegible]

Lg. si Sthicho 53. ff. de pecu. Cujac. lib. 11. ad edictum Pauli. Lg. 3. ff. de manumis. q. ser. adimi. idem lib. 14. [illegible] Papin. di. §. si peculium 20. Institu. de lega. Obstat tex. 24. ff. de manumis. vindi. ubi manumissio a pupillo non conceditur. Rs. nec in pupillo speciale esse, facere pupillaris aetatis. Obstat. lex cum dominus 19. ff. de pecu. lega. Cuja. 7. Respon. Papinia. Obstat Lg. fin. ff. de donatio. servo inter vivos manumisso, non solum peculium concessum videtur, verum etiam si speci aliter per epistolam donaverit, et postea dominus cum alium heredem instituerit, pro parte tamen actiones illi competunt, scilicet prorea, pro qua domino heres extitit. Rs. ibi tempore manumissionis peculium fuisse ademptum, alias procedere non posset jura afirmantia servo inter vivos manumisso peculium concessum existimari, nisi adimatur.

testamento manumisso, non videtur peculium concessum, nisi aliter legatum

Lg. si legatus. 24. de pecu. lega. Lg. pen. an servus pro suo. fa. manu. Lg. 1. §. sed et si peculium ff. de servo pign. da. man. Lg. un. cod. de pecu. ejus qui liber. mer. §. si peculium 20. Institu. de lega. Lg. e. quaesitum. 12. §. Cel. 9. 44. ff. de fundo instructo. Lg. quoties 29. ff. de contrah. emptio. Obstat Lg. si peculium. 6. §. Vicario ff. de pecu. lega. d. Sanctio [illegible], quae est legare per ullum alien. et legare servo. Obstat Lg. fundo. 77. §. fundo. ff. de fundo instructo. Rs. ubi, peculium esse instrumentum. Obstat Paulus. 3. Senten. tit. 6. §. fundo legato cum mancipijs, juncta Lg. Seje 20. §. praedia ff. de fundo instructo.

legato deducit haeres, quod testatori, et ejus liberis, sibique

Lg. si peculium. 6. Lg. si Sticho. 21. Lg. dominus. 22. ff. de pecu. lega. Lg. si damnum. 9. alias, si peculium. 10. §. praeterea. ff. de pecu. Lg. si quis creditori suo 7. ff. de pecu. lega. Obstat tex. in Lg. 51. ff. de peculio. Obstat Lg. 6. §. 1. ff. de pecu. lega. Rex. equi. 1. Selecta. cap. 8.

tor, qui debitorem suum ad [illegible] de peculio agat deducit, quod sibi debet.

Lg. si quis creditori 7. ff. de pecu. lega. nam adrogator convenitur de peculio ex ante gesto. Lg. si adrogatorem 22. ff. de pecu. Lg. 2. §. pen. ff. de capi. diminu. Obstat Lg. id quod 9. ff. de pecu. lega. Rs. hic ex capi. quod debetur servo vicario, quia hoc non deducitur, quamvis sit conservus. Obstat. Lg. denique. 8. §. his consequenter. ff. de pecu. lega. Rs. hic jam non deberi aliquod damni, quia postea gratis concessit libertatem, et sic non deducitur, Sed insta ex Lg. servus 6. ff. de manumi. [illegible] gratis domino libertatem vero praestitit, et nihilominus peculium, quod postea fuerat servus, non praestat [illegible] Rs. peculium jam ante fuisse domino, peculio legato non retinet. [illegible] se solutum, et ea animo fuisse penes eum dominus, ut sibi habere voluit. Sed adhuc urget Lg. si nox ali. 11. §. 1. de pecu. ubi ex nuda promissione servi, quamvis pecunia non sit solvenda, libertate praestita dominus deducit. Rs. hic fuisse libertatem inter vivos praestitam, quia data, si dominus non ademerit peculium, concessisse videtur, sed deducitur, quod domino remittit. Obstat Lg. tuis. 41. §. item quaero. ff. de fidei com. libertat. Rs. [illegible] voluntas testatoris, ut in di. Lg. si peculium. 6. §. 1. sed impossibilitas ex parte heredis, dixit, ut reddat omne peculium testator. Obstat. Lg. dispensatorem. 62. ff. de solutio. Rs. hic non de deductione, sed de validatione solutionis ab aliena persona facta, idem a creditoribus domini.

peculium, non deducto aere alieno, haec adjectio, non vitiat quamvis, sit contra naturam legati, sed ipsum non auget.

Lg. si peculium. 6. ff. de pecu. lega. sed legatarius habet adversus heredem, casu, quo fuerit nactus possessionem servi. §. sicut. 4. ejus. Lg. Obstat Lg. si peculium. 10. ff. de pecu. lega. Rs. sed hic specialiter, quaelibet res legata fuit in solidum. Obstat. Lg. si servum 14. Quesus fructus. ff. de usu, et habita. ubi palam appositum ad substantiam contractus, vitiat contractum. Rs. cum Lg. cum precario. 12. ff. de precario. Lg. ubi ita. 27. ff. de dona. cau. mortis.

Peculio legato augmentum, et deminutio prodest, aut nocet legatario, et si sit legatum, servo accedit omne emolumentum usque ad tempus aditæ hæreditatis; si extraneo autem inspicitur tempus mortis, et duntaxat habet incrementum proveniens ex ipsis rebus peculiaribus, non aliis extrinsecus.

Servus ordinarius vicarios in peculio habebat.

Obstat

Servo legato cum peculio, si vivo testatore fuerit alienatus, manumissus, aut mortuus, legatum peculij etiam extinguitur.

Lg. 1. ... lg. 1. § per ... ff.

Peculio legato potest hæres petere a debitoribus peculiarijs, et tenetur hoc reddere legatarijs, et insuper, quod ipse debet, sed liberatur cedendo actiones.

Peculio servo legato, non conceditur, ut possit petere pecunias, quas in rationem domini impendisse dicitur.

Si eadem res pluribus solida, vel pro virili parte singulis datur actio.

Lg. denique 8. § utrum. ff. de pecu. lega. § si peculium ... Institu. de lega. Lg. penul. ff. de pecu. facit lex ... ff. de usur. Lg. peculium legatum. 65. ff. de ... ditas. 28. § 1. ff. de statu liberis. Cuja. 16. quæ. ... Lg. cum domi nus. 19. § fin. ff. de pecu. lega. Cuja. ... Obstat. Lg. si quod servus. 9. ff. de pecu. lega. § aliquando ... quod cum eo, qui in alij. pot. est. Rs. de peculio non deduci ... ordinarij vicario debet, quia etiam si deduceretur, ad hoc ... ui ordinarij esset.

Lg. definitio. 6. Lg. quam Julianus. 7. § in peculio. Lg. ... ri. 5. § 1. ff. de tributo. actio. Lg. sed si pupillus. 11. § fin. ... de eo. 17. ff. de instito. actio. Lg. servus. 17. § Sthicho. 2. ... in rem verso. Cuja. 8. quæ. Africa. Lg. sedet. 4. Lg. si peculium ... § vicarij autem et seq. Lg. Sthicus. 26. ff. de pecu. lega. ... ς. ad Africanum.

Lg. 1. ff. de pecu. lega. Lg. 2. ff. de pœnu. lega. ... Lg. ex parte ... duos filios. ff. fami. ercis. ... Scævola ... de fundo instructo. § si quis ancillas. 18. Institu. de lega. ... Lg. fundo. 22. § fundo. ff. de instru. vel instru. lega. Rs. ibi ... esse in peculio, quod erat instrumentum, et ob hoc cedit peculio ... instrumento, non autem servo. Accurs. indi. § fundo.

Cuja. 11. quæ. Pauli in Lg. 3. ff. de pecu. et in Lg. frater a fratre ... condi. indeb. Faber in Ration. ad Lg. 26. ff. de pecu. et in Lg. ... hæres 35. ff. eod. Lg. peculio legato. 5. ff. de pecu. lega. Lg. ... debetur. 51. ff. de pecu. Lg. servo. 16. ff. de pecu. lega. Lg. qui ... in hæredes. 9. § si vero. ff. de tribut. Lg. 1. § si item hæres. ff. ... ando pecc. acti. anna. ... Lg. 2. cod. an servus ... Lg. si Sthicho. 5. ff. de pecu. facit lex fin. ff. de dinatio ... si percepto. ff. quan. de pecca. anna. act. sit. Obstat. Lg. 1. § ... per contrarium. ff. de dote præ legata. Obstat Lg. a tuum ... 35. ff. de pecu. ubi hæres jussus peculium dare, pecunia ... ta non conuenitur. Rs. consultos dissensisse in prædictis juribus ... rectius in glos. in sup. dictis juribus agi, de legato per ... tionem, in Lg. 1. § per contrarium, de legato per vindicationem ... ad han Lg. cum qua etiam agit de legato damnationis. ... ibino, ex verbis, videtur, quod in proprietatem denotat, et etiam ... hoc casu hæredem posse conuenire.

Lg. 6. § sicut. ff. de pecu. lega. § peculium. autem. Instit. de lega. et hoc ex constitutione Severi, et Antonini, nec quid in ... retulit simpliciter, veluti, si dixit testator, se tamen pecuniam ... uo debere ex di. § sicut. juncta. Lg. non solum. 40. § fin. de pecul. et Lg. nuda. 26. ff. de dinatio. Obstat. Lg. fin. ff. de pecu. ... Obstat. Lg. qui filium. 64. de lega. 3.

Lg. legata. 19. § fin. de lega. 1. Lg. si pluribus 33. ff. eod. ... res. in Stitu. de lega. Valen. ad titu. de acquir. hæredi. ... nº. 16. usque ad finem. Conjunctio triplici modo fit inter ... nios, aut re tantum, aut re, et verbis simul, aut verbis tantum ita fit. Titio, fundum do lego, Sejo, eundem fundum ... go. re, et verbis, Titio, et Sejo fundum Cornelianum do lego ... bis: Titio, et Sejo, pro æquis partibus fundum do lego. Lg. ... § fin. Lg. si quis in quilino. 112. § si ita. de lega. 1. Lg. conjuncti. 89. de lega. 3. Lg. illi. 40. ff. de ussufr. lega. Lg. ... 142. de verbo. signi. his accrescendi, tamen locum habet ... legatarios, qui re tantum, vel verbis conjuncti sunt, Lg. ... tem quib. mod. ussufr. Lg. 3. in prin. ff. de ussufr. accres. ... 80. ff. de lega. 3. § si eadem. Insti. de lega. Obstat Lg. ... § conjunctim. de lega. 1. ubi inter conjunctos ab initio ... Rs. hic verbis tantum esse conjunctos, inter quos non datur jus accre ... scendi. Obstat lex pen. de ussufr. accres. Rs. ibi non fuisse ... Obstat. Lg. si duobus. 16. de lega. 1. ubi non datur jus accrescendi ... conjunctos. Rs. verbis tantum esse conjunctos. Obstat, Lg. ...

S. pen. Rs. ibi: nec verbis, nec re, nec re tantum fuisse conjunctos. Obstat. Lg. 2. in prin. quibus mod. ususfr. amitta. Rs. simili modo. Obstat Lg. Re coniuncti. 20. de lega. 2. Rs. ibi esse conjunctionem legalem in qua non datur jus accrescendi Donel. lib. 7. commen. cap. 13. lit. B. Insta ex Lg. 1. S. 1. ff. de ususfr. legato accres. Rs. ibi esse conjunctionem realem, in qua datur jus accrescendi. facit. lex si quis. 66. ff. de her. institu. Ramos de jure accrescendi in Lg. 89. de lega. 3. 309

Generi per speciem derogatur, sive praecedat generalis dispositio, sive sequatur.

Lg. si peculium. 10. ff. de manum. testam. Lg. 6. S. si servus ff. de pecu. lega. Lg. uxorem 41. S. codicillos, et S. foelicissimo. Lg. servis urbanis. 99. S. ult. de lega. 3. Lg. quaesitum 12. S. ult. ff. de fundo instru. Lg. 2. de triti. lega. Lg. 1. de auro lega. Lg. in toto. 80. ff. de Regu. jur. Lg. sanctio. 41. ff. de poenis. Lg. jus. 16. ff. de legi. Lg. 6. ff. de suppel. lega. cap. pastoralis. 14. S. ult. de rescriptis. Lg. Titia. 36. de lega. 1. Lg. legatorum 33. S. fin. de lega. 2. Lg. heres. 100. S. 1. de lega. 3. Lg. servo. 15. de pecu. lega. Lg. doli. 119. de verb. oblig. Lg. stipulationem. 53. ff. eod. Lg. coheredi. 41. S. qui patres. de vulga. Lg. ex facto. 43. S. item quaero. ubi glos. verbo. servum. ff. eod. Lg. alimenta. 16. Lg. Sthichus. 20. de alim. lega. Lg. legatum. 24. S. Pater. de alim. lega. Lg. 3. S. fin. de fundo instru. Lg. quaesitum. 78. S. 1. de lega. 3. Lg. 4. S. fin. de pen. lega. Obstat Lg. quaesitum 40. S. sin vero filius, de pecu. ubi filius succedens ex parte patri in solidum obligato, in solidum actionem patitur, ergo illa obligatio generalis, per specificam haereditatis divisionem non minuitur, et per consequens generi per speciem non derogatur. Rs. ex Lg. si quis cum filio. 44. de pecu. Fab. in di. Lg. quaesitum Obstat Lg. si Sthicho. 22. ff. de pecu. lega. ubi non solum derogatur generi per speciem. Obstat Lg. uxorem. 41. S. in testamento, et S. codicillis, et S. foelicissimo. de lega. 3. ubi generale legatum damus per specificam et per specificam mentem illius nihil diminuitur. Obstat Lg. si domino 99. de lega. 1. Obstat. Lg. fin. ff. ad Trebellia. Obstat. Lg. si peculium 6. S. si servus. de pecu. lega. ubi generi per speciem derogatur ex voluntate testatoris, alias non derogaretur. Obstat. Lg. Titia 36. ff. de lega. 1. cum Lg. servis. 99. de lega. 3. Rs. in di. Lg. Titia, quosdam servos esse vernas tantum, quosdam textores tantum, et se habebant ut species, quosdam vernas, et textores, et ideo servi, qui participant de utraque specie debentur, sive fuerint exceptionibus puri, sive ut in di. Lg. 99. S. fin. de lega. 3. at vero in di. Lg. 99. in prin. omnes servi erant vernae, et illud genus, licet quidam ex his erant textores unde species derogatur generi. Barto. in di. Lg. Titia 36. Obstat. Lg. uxorem. 41. S. codicillos de lega. 3. ubi necesse est ad pietatem, recurrere, ad hoc, ut generi per speciem derogetur, quae ea cessante non derogabitur. Rs. ibi utrumque legatum generis esse, vel ideo procedere, quia cum testator suos servos legat, non intelligitur servos legare. Lg. suos. 73 de lega. 3. esse, et ob id ad pietatis rationem confugiendum. Obstat. Lg. servo. 15. de pecu. lega. Rs. similiter legatum utrum generis esse, vel ideo procedere, quia cum testator suos servos legat, non intelligitur servos legare. Lg. Lg. suos. 73. de lega. 3. Obstat. Lg. 1. cod. de offi. praefe. urbis. Lg. ult. ad fin. cod. de juris dic. ubi traditur non derogari jurisdictione ordinariae, sed commutativae dictum viden. Rs. specialem jurisdictionem a principe datam esse, lege, ne jurisdictioni ordinariae derogetur. Obstat Lg. qui potiores. 2. si generaliter. 6. cod. eod. ubi specialis hypotheca non derogat generali. Rs. hoc procedere, quia cum per generalem obligationem omnia bona essent obligata creditori, non potuit debitor jus in illum quaesitum creditori auferre, et ideo praefertur. Insta ex Lg. 2. cod. de pigno. Rs. diversos esse casus. Obstat. Lg. idem. 7. S. si tibi. ff. qui potiores. Obstat Lg. verba 8. ff. de alim. lega. ubi generi per speciem non derogatur. Rs. ideo procedere, quia ibi testator noluit, ut prioribus libertis alimenta non praestarentur, sed posteriores magis commendatitijs. Obstat Lg. Titia 19. S. qui marco. ff. de [illegible] lega. Rs. voluntatem expressam testatoris efficere, ut pro octava ferat annuam praestationem, et verbum et, pro etiam, accip[illegible] Lg. libertis. 2. prin. Rs. in diversis scripturis legatum datur.

veluti in testamentis, et codicillis. Obstat Lg. fin. S. mulier. ... tang. lega. Rs. procedere, quia in eadem scriptura, non praesumitur testatorem a priore voluntate recessisse, sine aliqua utilitate ... 14. S. si idem. de lega. 1. et Lg. servus. 108. S. si servus alicujus ... lega. 1. Lg. 37. de lega. 2. Lg. cum ita 9. S. 1. de optio. lega. qui legat ... [illegible] quia in eadem scriptura fit dispositio, non praesumi[tur] ... voluntatem recessisse testatorem inutiliter, secus in Lg. 24. ... de alim. lega. et in Lg. 3. S. fin. de fundo instru. ubi animus ... praesumitur, eoque dispositio duabus scripturis facta est. Cuja. ... 4. S. si pater. lib. 8. Res pon. Papini. et scriptor. ind. Lg. si ... Obstat Lg. si alium. 19. Lg. Sempronius. 26. S. ult. de ususfr. ... Lg. si proprietas. 9. de ususfr. accres. Lg. si tibi. 6. de ususfr. ... Rs. legatum fundi non esse generale, sed speciale, sub quo ... continetur, et proprietas, et ususfructus, et ad instar partis. Lg. 4. ... [illegible] est in judicijs. Lg. et puto. 16. S. 1. fami. ercis. Cuja. in ... de ususfr. lega. Obstat Lg. peculium. 32. S. Labeo. ff. ... lega. cum Lg. si cui. 70. de lega. 2. Cuja. 3. Senten. Pa. ... Rs. plane consultos dissensisse Oswal. lib. 8. com. cap. 19. ... pacto ait vere Lg. si cui. 70. de lega. 3. lanam simpliciter ... in di. Lg. 32. S. Labeo. omnem lanam fuisse compre-

Ad L. 2 ff. ad L. Rodiam de iactu.

In quatuor partes eam dividere conor, in prima literam text. legam, casum depingam, conclusionem proponam, causasque varias, et rationes dubitandi ad ferendi in tertia, tandem aliqua nova interpretatio. in quarta

Promisi in prima parte meae lectionis literam text. legere, quae sic legitur Cum arbor aut aliud navis instrumentum removendi communis periculi causa, iniectum est, contributio debet. deinceps est litera text. fideliter relata. Casus ita depingi valet. Orta gravi ventorum tempestate, imbriumque procellis, nautae, nauclerusque navis arborem, aliudve instrumentum in mare deiecit, communis periculi vitandi causa, et dubitat noster Papini. lib. 19 Responsorum. Utrum Arbor haec, illud ve instrumentum ex lege Rodia veniat in contributionem, ait que in contributionem venire, ex cuius decisione haec deducitur conclusio. Arbore vel alio navis instrumento, vitandi communis periculi causa, deiecto, contribui ab his debet qui a naufragio res suas liberaverunt. Probat haec conclusio in L. 2 § si conservatis, L. 5 § arbore caesa L. 4 § si navis I, et § cum autem 2. ff. hoc nostro tit. L. 4, L. 14, L. 19 Cod. Theodos. tit. et ibi Harmanopolus, Paulus 2 sententiarum, et sinopsi Basili. lib. 53 tit. 3 cap. 2 et tit. 7 § 1 L. si quis fummo ad L. Aquiliam, L. 1 quod vi aut clam, comprobat hanc conclusionem, praeter Bartolum et Baldum, Cujacius lib. 19 Respons. Papini in hac nostra L., idem Cujac. in explicatione leg. 2 et ultime hoc nostro tit. lib. 3 observationum cap. 2, 3. et 4. num. 7. Obser. 2. Duarenus in Paraphrase ad hunc tit. et in paraphrase ad tit. de exercit. actione. Tertulianus lib. 3 adversus Martionem, plures omito quia libros non habeo.

sed contrariam conclusionem obijciunt, [illegible]
quod arbore cesa ff hoc tit. vbi hermogenianus [illegible]
[illegible] epitomatus in hanc sententiam providit [illegible] quod
Arbore cesa communis vitandi periculi causa
naucleriis ex equitate contributionem habere, ergo
non ex lege Rodia, nam si ex lege Rodia haberet ex summo
iuris rigore haberet, arguto ducto ex lege ad legem
falcidiam, et omnibus iuris [illegible] arguto etiam ducto ex
lege deprecatio [illegible] hoc nostro tit. vbi lex Rodia patet appro
bata, sicut cetere leges suasque etiam actiones habet [illegible]
[illegible] vt patet ex lege [illegible] hoc nostro tit. quam ex equitate con
tributionem admittere debebat, sed ex summo rigore tamen,
quam debitam ex sua constitutione [illegible] hoc nostro tit.

obstat etiam lex navis 6 ff hoc tit. vbi arbo
bore armamentisque destructis, felicitérque navi
provecta ad portum, naucleri industria qui aliud
quam secum ferebat arborem deposuit absque quo
rum onus ferebat, contributionem damni ex lege
Rodia non habet, quod male diximus arbore cesa
communis periculi vitandi causa contributionem ad
mitti.

Ex his tamen et aliis non obstantibus verissima est nostra sententia quae ut clarius elucescat quaedam praenotanda sunt, in primis quaerere debemus quae sit lex Rhodia. Animadvertendum est Rhodum insulam esse in mari [illegible], unamque ex Cicladibus insulis in qua erat Civitas est eiusdem nominis scilicet Rhodus, quam veteres scriptores laudant et extollunt propter navalem disciplinam Strabo lib. 14 Geographiae, haec igitur Civitas civilis navalis disciplina tantopere commendata per ejus conscripta legibus, una est circa rem navicularum. Quanto autem in pretio fuissent hae leges apud Romanos videre licet ex rescripto Antonini [illegible] in l. deprecatio ff. hoc nostro titulo quia imperatoris consuevere legem Rhodiam quasi maris dominam de rebus naufragiis iudicare debere, ubi lex autem maris, ex quibus verbis quidam colligunt imperatorem dominum esse terrae non autem maris, atque ratione Venetos Romano imperio non esse subiectos, sunt qui defendant, quorum Civitas sita est in adriatico mari ut patet ex controversiis Alciati, et Engi.

Solent quippe qui in mari navigant orta gravi ventorum tempestate sit naufragii periculum timent, levare navem per iacturam mercium vel sarcinarum quae magis navem onerant ut Nemesius ait lib. de natura hominis l. 1 hoc tit. Quo casu dominis mercium vel sarcinarum quae iactae sunt in mare ex eadem lege Rhodia damnum sarciri debet vocatis in tributum his omnibus quorum res beneficio iacturae salvae remanserunt quia iustum est neminem locupletari cum iactura alterius l. pupillus de oblig. et act. lex [illegible] de novat. l. si pecuniae [illegible] naturalis de solut. et l. 2 § cum in eadem hoc tit. ex quo § praenotanda sunt illa verba res debent et [illegible] observandum est liberi hominis [illegible] in contributionem non venire cum inestimabilis sit vel ut ait lex penult. § ult. de [illegible] contemplatio salutis certo modo stimari non potest, servi autem [illegible] aestimationem accipiant ceteraeque facultates quae beneficio iacturae salvae superfuerint contributionem debebunt dicto § cum in eadem 2 et § 1 leg. 4 hoc tit. idem autem vulgo traditur de incendio cum diruta est aliqua domus ceterarum conservandarum causa ubi id damnum sarciat a vicinis ad quos verisimiliter potuit ignis pervenire l. si quis fumo ad l. aquilia [illegible] ubi ait Clar.

Notandum etiam est legem Rodiam non pertinere ad naves longas veluti triremes, sed ad honerarias quae sunt fabricatae mercibus vehendis veluti corbitae, et inde de quibus in hoc tit. in quibus mentio est, et de his navibus intelligendum privilegium quod illud latinus consuessit relatum ab Ulpiano lib. singulari regularum, ibi latinus civitatem Romanam accipit, si navem ... decem milia modiorum navem fabricaverit.

Deinde notandum est non solum admitere nostram legem Rodiam contributionem eo casu quo res iactae essent in mari levandae navis causa, sed etiam requirere contributionem quod res aliorum propter hanc iacturam conservantur, alioquin si navis cum mercibus perierit contributioni locus non erit l. 4 hoc tit. l. 5 ... Duarenus in paraph. ad huni tit. cap. ... Cujat in coment. ad nostram leg. 3 et lib. 3 obser. observ. 2 ad leg. 2 et 7 hoc tit. Unde quaeritur in l. 4 § sed si navis hoc tit. quod si navis, quae in tempestate iactu mercium unius mercatoris levata esset, et in alio loco summersa est, si tam primus mercator qui ad levandam navem suas merces deiecit, quam secundi qui cum suis mercibus summersi fuerint, merces suas distraxerint per urinatores, an cum contribuere debeat, decidit Calistratus lib. 2 quaest. hoc. Respondet mercatores primo qui deiecit contribuere debere, ea reddita ratione quia enim merces ... sunt videri servandae navis causa iactae esse quam quidem decisio videtur maxime obstare leg. ... § hoc tit. nisi cum hoc temperamento decissionem illam intelligeremus, sic ut si navis perierit et merces non fuerint distractae recte diceremus contributionem non esse, si vero extractae fuissent recte contributionem esse ... sic cum Duarenno in paraphr. ad hunc tit. cap. 3 ... Cujat in coment. ad l. 3 hoc tit.

Nunc inquirendum est quas habeat lex Rodia actiones et summarum ... quarum merces iactae sunt in mare, constat ex l. 2 habere actionem de locato et conducto, et quamvis forte de illis actionibus nihil expressum fuerit Rodia tamen verisimile est magistratum et rectorem ad exemplum ... Rodiae has actiones proposuisse, ut intelligamus ... legis Rodiae, itaque ait paulus lib. 34 ad Edictum in hac l. 2 dominus mercium deiectarum sunt adversus eos quorum merces servatae sunt actionem non habere, sed adversus magistrum navis habebit ... ex locato, et magistrum navis agere ex conducto adversus eos qui suas merces servaverunt, retinendo eas donec ab eis satisfactum fuerit, hic autem est ratio quaedam agendi ... exemplum unius est in l. ... Item ... sed colonus ... ter messes surripuit colonus non agit furti quod dominus non est messis salva sit, agit ... cum domino ex locato, ut dominus agat cum ...

cadit in lege Rodia de iactu